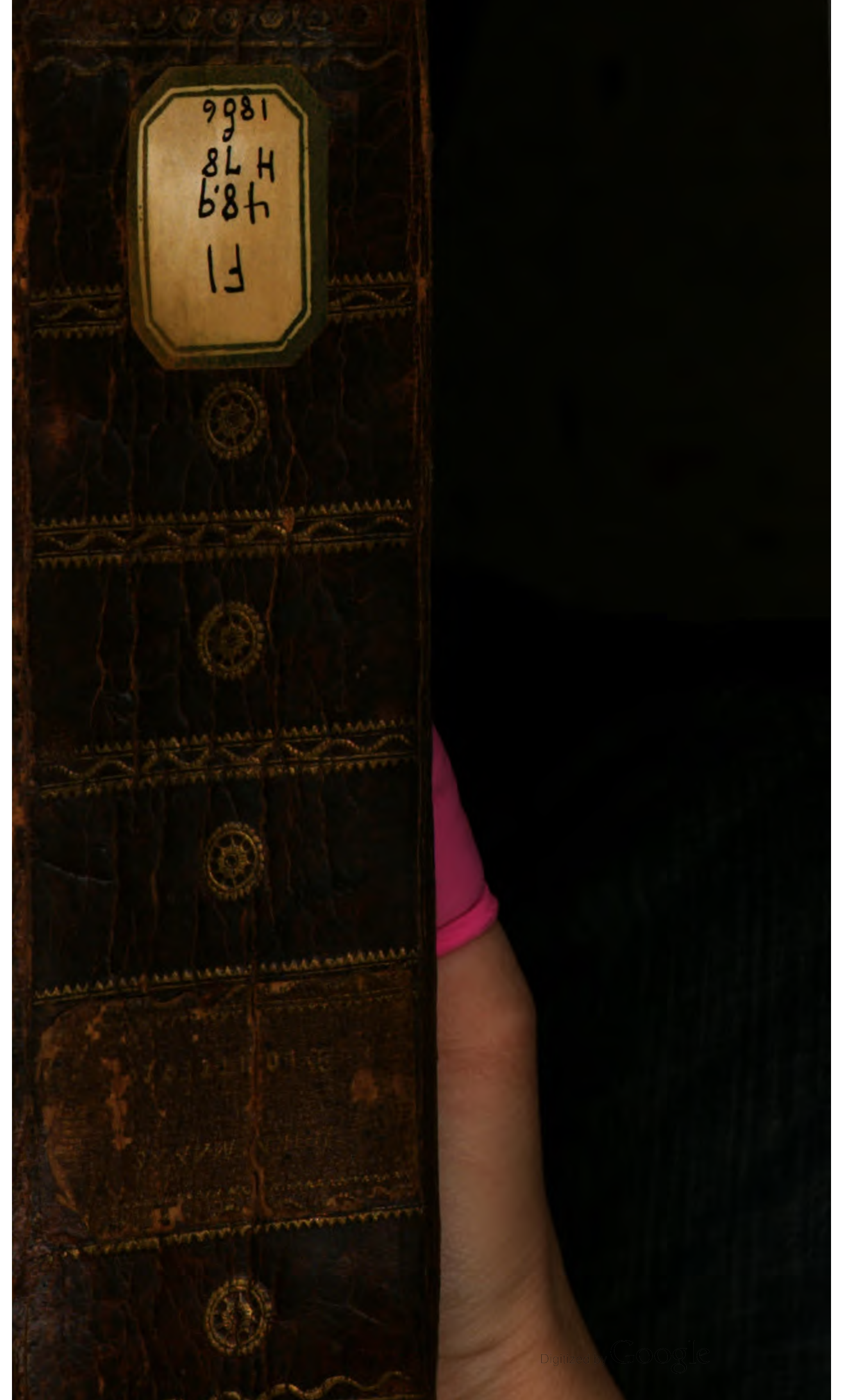
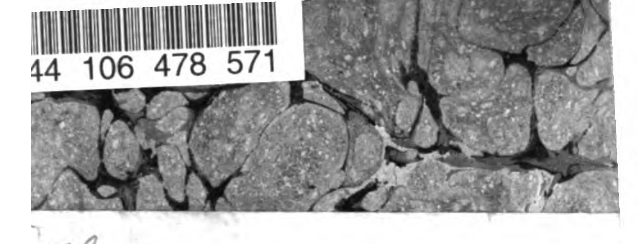

F1
489
H 78
1886

SIGILLVM ACADEMIAE HARVARDIANAE IN NOV ANG
CHRISTO ET ECCLESIAE
VE RI TAS

Tilhører

Wilhelm Andersen

fra

[illegible]

Forsøg
til en
dansk oekonomisk Plantelære.

N. Petersen.

Et Priisskrivt

af

J. W. Hornemann,
Lector i Botaniken og Secretair i Landhuusholdnings Selskabet

Andet Oplag,
forøget med norske og holsteenske Planter.

Kjøbenhavn, 1806.
Trykt paa Boghandler C. L. Buchs Forlag hos S. Popp.

Deres Excellence

Geheimeraad

J. B ü l o w,

til

Sanderumgaard,

Naturvidenskabernes Dyrker

og

gavmilde Befordrer

tilegnet

af

Forfatteren.

Forerindring.

I Aaret 1793 udsatte Hs. Excellence Hr. Geheimeraad Bülow til Sanderumgaard tvende Premier for de to bedste danske oeconomiske Plantelærer og overlod til Naturhistorie-Selskabet at bedømme de indkomne Priisskrivter.

Dette opmuntrede mig til et Arbeide, som gav Anledning til dette Skrivt. Det blev i Aaret 1794 forelagt dette hædrede Selskab og, kronet med den første Priis, udgivet i det følgende Aar.

Det blev min heldige Lod siden den Tid, ganske at kunne opofre mig til den Videnskab, Skrivtet omhandler; jeg havde derfor ofte Leilighed til at rette, berigtige og forøge mit Arbeide, til at indsee dets Ufuldkommenheder og til at blive opmærksom paa den bedste Maade, hvorpaa disse kunde rettes.

Af denne Grund og fordi Skrivtet havde temmelig god Afsætning, besluttede jeg at fremlægge en ny Udgave for

Publi-

Publicum og, efter Anmodning af adskillige Botanikens Dyrkere, at forøge denne med holsteenske, norske, islandske og grønlandske Planter. Dette og ovennævnte Forandringer forøger Skrivtet fra 46 til mere end 60 Ark og Antallet paa de indeholdte Planter fra lidet over 900 til 1500. Denne Fuldstændighed vilde jeg ikke have kunnet opnaae ligesom eiheller kunnet levere paalidelige Beskrivelser over de Planter, jeg ikke selv havde havt Leilighed til at see vildvoxende paa deres Fødested, dersom ikke min uforglemmelige Lærer, vores nu tabte Vahl, med den ham egne Velvillighed, havde tilladt mig, saavel at bruge hans sjeldne Samling (hvorved endog adskillige forhen ubeskrevne Arter pryde denne Bog), som at benytte hans optegnede Bemærkninger. Med Taknemmelighed maa jeg og nævne Hr. Prof. Schumacher, som har tilladt mig at undersøge hans meget fuldstændige Samling af danske Planter, ligesom jeg og skylder offentlig Tak til Hr. Geheimeraad Bülow, de Herr. C. Assens, Biørn, Bredsdorf, Deinboll, Hofmann Bang, Holbøll, Krøger, Lund, Oluffen, Rathke, Smith, Thonning, o. fl. som have meddeelt mig adskillige Jagttagelser angaaende Planter i Landets forskjellige Provindser.

Jeg har benyttet alle de mig bekjendte Skrivter, som indeholdte Jagttagelser om Planter inden disse Rigers Grændser, men har dog udeladt nogle af de Planter, som disses Forfattere have anførte, deels fordi jeg ikke torde ganske stole paa den Autoritet, som anførte dem, deels fordi

jeg

jeg havde Grund til at troe, at en anden Plante var bleven antagen for den anførte.

Til de første regner jeg adskillige Planter i Hammers Floræ norvegicæ Prodromus og til de sidste Valisneria spiralis, som neppe er funden i Norden, da den Plante fra Lapland, som man har antaget derfor, efter Prof. Vahls Jagttagelser er en Afart af spids Piilblad med linieformige Blade; ligeledes er Axyris prostrata udeladt paa Vahls Autoritet. Nogle Planter, som kun anføres af Kylling og andre ældre Botanikere, har jeg ikke optaget, da man deels for nærværende Tid ikke finder disse Planter paa de angivne Steder, deels ikke engang er fuldkommen vis paa, hvilke Planter disse have meent, f. Ex. Atriplex portulacoides, Artemisia cœrulescens, Inula Oculus Christi, Asplenium Scolopendrium &c. De Planter af Flora Danica, som bleve fundne i Hertugdømmene Oldenborg og Delmenhorst, f. Ex. Teucrium Scorodonia, ere naturligviis udeladte, da disse Lande for nærværende Tid ikke ere Dele af dette Rige.

Hensigten med denne Udgave er omtrent den samme, som ved den første, nemlig: at forene, saa meget mueligt, Korthed med Fuldstændighed, i at give Planteelskere en Veiledning til at lære at kjende de indenlandske Planter og deres oeconomiske Anvendelse, samt af de udenlandske saa mange, som enten for deres oeconomiske Nytte dyrkes eller fortjene at dyrkes hos os, og af Haveplanter saadanne, som

ere

ere meget almindelige, ja endog findes i Bønderhaver. Derimod har baade den almindelige Inddeling og den speciellere Udførelse af denne Plan modtaget mange Forandringer, hvoraf jeg her bør nævne de vigtigste:

I Henseende til Classificationen har jeg ved Erfaring fundet mig overbeviist om, at Hovedafdelingen i Træer, Urter, Græsser o. s. v., ikke medfører saa megen Lettelse for Begyndere, som den foraarsager Vilderede for dem, som siden bruge den sædvanlige Methode. Jeg har derfor foretrukket den strængere systematiske Orden og henført Træer, Græsarter o. s. v. til de Classer, til hvilke de, efter deres Kjendemærker, henhøre.

Da den 23de Classe i det linneiske System bestaaer af Vexter, som have Blomster med samlede og med adskilte Kjøn, men disse forskjellige Blomster hos de Planter af denne Classe, som findes hos os, ere samlede paa eet Individ (Slægten Ask allene undtagen) og desuden mange Planter, henhørende til andre Classer, give Exempler paa denne Anomalie, har jeg, ligesom Professor Vahl, gandske udeladt denne Classe og anført de Planter, den bestod af, i de Classer, hvor de efter Støvdragernes Antal bør henhøre. Det var mig ikke ubekjendt, at Engellænderen Smith har beholdt i denne Classe de Slægter, hvis Hunkroner have en anden Form end Hankronerne, men da Exemplerne derpaa ere meget faa og hos os kun findes ved een Slægt, nemlig Melde (Atriplex), der desuden har saa megen Lighed med Slægten Gaasefod (Chenopodium), at den gjerne kunde udgjøre en Under-

af-

afdeling deraf, har jeg ikke troet, at denne Grund var nok til at beholde en Classe, som jeg forresten ansaae for overflødig. Adskillige Slægter ere henførte til andre Classer, nogle Arter til andre Slægter. I Henseende til Artmærkerne har jeg fulgt de Forfattere, som efter mit Skjønnende have givet de bedste; og ofte har jeg i denne Henseende maattet foretrække de Caracterer, som ovennævnte Smith har brugt i hans Flora Britannica. Ved nogle har jeg imidlertid selv forandret Caracteren og især ved saadanne, hvor de brugte Mærker havde Hensyn til Arter, der ikke fandtes hos os. For Kortheds Skyld er ved Beskrivelsen ikke igjentaget, hvad som er anført under Artmærket. Ved hver Art, som findes i Flora Danica, er dette Værk citeret, og findes den ikke der, da en anden god Figur; ligeledes har jeg citeret Numeret af Gunneri Flora Norvegica, om Planten der findes. Ved enhver Art, som ikke var optagen af Linné, er anført den Botanikers Navn, som først har givet Planten den her brugte Benævnelse. Har en Plante faaet et nyt Navn, er det ældre linneiske tillige anført. I Sciagraphien eller den Oversigt over Slægterne med deres Mærker, som findes foran hver Classe, vil man finde de Arter anførte, som efter Antallet, Sammenføyningen ꝛc. af deres Støvdragere eller Støvveie skulde henhøre dertil, men af andre Aarsager ere satte under Slægter, henhørende til andre Classer, hvorved tillige er givet Anviisning til den Orden og Classe, hvor de ere at finde. Den sidste Classe findes her, skjønt udførligere end i den første Udgave, dog meget ufuldstændig, hvil-

ket

ket er skeet, ikke allene fordi denne Familie hidtil ikke er saa udarbeidet som de øvrige og Undersøgelsen af de Planter, den indeholder, er meget vanskelig, men især fordi denne Classe er saa stor, at den behandlet paa samme Maade, som de foregaaende, ene vilde optage ligesaa megen, om ikke mere, Plads end alle de øvrige. Indskrænket i Henseende til Rummet, har jeg ogsaa maattet udelade Physiologien, hvilket jeg saa meget lettere har ladet mig overtale til, som Hr. Assessor Rafns udførlige og med Flid udarbeidede Plantephysiologie er aftrykt særskilt fra hans Plantelære, og fordi Forfatteren har sagt mig, at han arbeidede paa og snart vilde udgive en ny Udgave deraf.

Den oeconomiske Anvendelse er i denne Udgave noget udførligere afhandlet, dog har jeg, ligesom ved det øvrige, maattet rette mig efter Rummet. Hr. Holbøll, botanisk Gartner, skylder jeg megen Tak for den Beredvillighed, hvormed han har meddeelt mig sine Erfaringer i Henseende til adskillige oeconomiske Planters Dyrkningsmaade, hvorved denne Udgave har faaet et mærkeligt Fortrin for den foregaaende.

Ved Hs. Excell. Hr. Geheimeraad Bülows ædelmodige Understøttelse er Bogen, uden derved at blive kostbarere, prydet med tvende Kobbere, forestillende Tegninger af de vigtigste Slægter af Græsarterne og deres Slægtmærker, og desuden med tvende Vignetter.

I Henseende til de danske Slægt- og Art-Navne har det ved denne, som ved den første Udgave, været mig en Hoved-Regel, ikke at afvige fra de provincielle Navne, undtagen naar disse opvakte en urigtig Forestilling om Planten. Som Synonymer ere anførte de forskjellige Navne, som gives adskillige Planter i de forskjellige Dele af disse Riger og ved et Bogstav er det tilkjendegivet, i hvilken Provinds den nævnes saaledes. D. betyder Danmark, N. Norge, I. Island, L. Lapland, B. Bornholm, F. Færøerne. Ligeledes ere de Navne anførte, som Professor Viborg og Assessor Rafn have brugt, den første i sit Forsøg til systematiske danske Navne af indenlandske Planter og den sidste i sin Danmarks og Holsteens Flora; V. og R. betegne disse tvende Forfattere. Dersom Planten i den første Udgave var anført under et andet Navn, er dette tillige anført. Ligesom i den første Udgave ere 4 Registere tilføiede; et over de latinske og danske Navne, et over Konstordene, et over Planternes Anvendelse og et over deres Blomstringstid. Desuden findes og en Liste over de ved denne Udgave brugte og citerte Skrivter, for at man des lettere kan forstaae de anførte forkortede Titler, samt en Forklaring over Kobberne. Nogle Tillæg ere tilføiede ved Slutningen af Bogen, hvoriblandt Slægten Foldblad (Veratrum) er det vigtigste; den er ved en Forglemmelse bleven udeladt paa sit rette Sted i den sjette Classe. Jeg har ligeledes anmærket nogle af de vigtigste Trykfeil, som jeg beder rettede.

For-

Forfatteren til den i de lærde Tidender indførte Recension over mit første Arbeide, takker jeg for den Overbærenhed, hvormed han bedømte det, og for de Erindringer, som have givet mig Anledning til at gjøre dette fuldkomnere. Til Slutning maa jeg bede dem, der ville bruge denne Bog som en Veiledning til paa egen Haand at lære de heri omhandlede Planter at kjende, alvorligen at gjøre sig bekjendte med Konstordene og Systemlæren, de ville da først med Nytte kunne bruge det øvrige af Bogen.

Forfatteren.

Indledning.

Ved at betragte Tingene i Verden, finde vi nogle i samme Tilstand, som Naturen frembragte dem, men andre forandrede ved Menneskene; hine kaldes Naturproducter (Naturalier), disse Konstproducter (Artefacter). I Naturhistorien blive Naturproducterne beskrevne i Henseende til deres Egenskaber og Udseende, og for at vi desto bedre kunne overskue og sammenligne dem, ordnede i flere Riger, Classer, Ordener o. s. v. Betragter man Naturlegemerne, vil man snart finde, at nogle ganske mangle Liv, men at andre besidde Liv. Fra disse Betragtninger falder man let paa den første Hovedinddeling, i livløse og levende Legemer. Da de sidste besidde adskillige Redskaber (Organa), som ere nødvendige til Livets Vedligeholdelse, hine derimod ikke besidde disse, har man kaldet de Naturproducter,

ter, som besidde Liv, organiserte, dem derimod, som ere livløse, uorganiserte Legemer, hvilke tillige kaldes Mineralier. Undersøger man nøiere de organiserte Legemer, finder man, at nogle besidde Selvfølelse og Bevidsthed, andre derimod ikke. Vi kalde disse Planter (Vegetabilia), og hine Dyr (Animalia). Paa denne Inddeling grunde sig Naturproducternes saakaldte 3 Riger: Mineralriget, Planteriget og Dyreriget. De første see vi hverken frivillig at forandre deres Plads (enten i Henseende til det hele Legeme eller Dele deraf) eller ved tiltagen Føde at forandre deres Størrelse og Figur; vi ansee dem derfor for livløse Legemer. Planterne voxe, og vi finde, at deres Vext er en Virkning af tiltagen Næring, men vi spore ikke hos dem nogen frie Villie, ingen Bevægelse, som har sin Grund i en indvortes Følelse og Bevidsthed; vi ansee dem derfor som levende, men ikke som følende Legemer. Hos Dyrene finde vi alle de Egenskaber, som røbe Liv og Følelse.

Foruden Organisationen eller den Egenskab igjennem adskillige Kanaler og Rør at optage fremmede Dele og udbrede dem over det hele Legeme, som derved dannes til Dele af det (assimileres), hvilken Egenskab Planterne og Dyrene have tilfælles, udmærke de sig og fra de uorganiserte Legemer ved den Evne at kunne forplante deres Art. De Organer, som ere bestemte til denne Forretning, ere hos Dyrene vedvarende, saalænge de leve, men hos de Planter, som leve flere Aar, fornyes de hvert Aar.

Da Menneskene kunde ved Planterne tilfredsstille Livets første Nødvendigheder, da de af dem fik Føde, Klæder, Hytter og Lægemidler, indsaae de snart deres Vigtighed og lagde nøiere Mærke til deres Egenskaber; derved fremkom den Videnskab, som vi kalde Botanik eller Plantelære, hvilken naturligviis i Begyndelsen var meget indskrænket, og først sildig fik en videnskabelig Form.

Man inddeler denne Videnskab i den theoretiske og anvendte.

Hiin

Hiin deles i Plantesystemet, Konstordene og Plante-physiologien.

Det vilde være umueligt at overskue og kjende den uendelige Mængde af Vexter, som alt ere opdagede, dersom man ikke gjorde det lettere ved at opstille Planterne i en vis Orden; denne Orden kaldes System; (dets Brug bliver siden nærmere forklaret). Men for at kunne bestemme Planternes Plads i Systemet, og for nærmere at beskrive dem, er det nødvendigt at bestemme adskillige Kjendemærker, og da disse ikke altid kunne udtrykkes ved almindelige Talemaader, har man været nødt til at optage adskillige Konstord (Termini), som alle blive forklarede i Terminologien.

I Physiologien betragtes Planternes udvendige og indvendige Dele, for saavidt som de have Indflydelse paa Planternes Næring, Udvikling, Befrugtning o. s. v.

Planternes Nytte og Skade, baade deres Indflydelse i Naturens store Huusholdning og deres Anvendelse til Menneskenes Fordeel; Træernes Anvendelse til Alleer, Skove og Frugthaver; Veddets Brug til Brænde, Gavntømmer og Møbler; Buskenes til Gjerder og Hækker; Kjøkkenurternes og Kornarternes til Føde for Menneskene; de medicinske Vexters Lægekræfter og de giftiges skadelige Egenskaber; alt dette tilligemed enhver Arts forskjellige Dyrknings og Behandlingsmaade, er en Gjenstand for den anvendte Plantelære.

Terminologie eller Konstordenes Forklaring.

Roden (Radix).

Planterne ere befæstede til et vist Sted, f. Ex. Jorden, Stene, andre Planter. Den Deel, hvorved de befæstes til disse Legemer, kaldes Rod, og, noge Arter af de Løndblomstrede undtagen, er der neppe nogen Plante, som ikke besidder den. Følgende Konstord anvendes paa den:

træet (lignosa), af en tæt, træagtig Materie, f. Ex. alle Træe- og Buskarterne.

kjødet (carnosa), af en kjødagtig Materie, f. Ex. Guleroden.

rummet (loculosa), som indvendig er afdeelt i Rum, f. Ex. Vand Gifttyde.

huul (cava), som er indvendig huul, f. Ex. huulrodet Jordrøg.

solid (solida v. integra), som er tæt og ikke har nogen indvendig Huulhed, f. Ex. vild Tulipan.

enkelt (simplex), naar den er udeelt, f. Ex. Gulerod.

grenet (ramosa), naar den er deelt i Grene, f. Ex. de fleste Træers Rødder.

haarformig (capillaris), naar den bestaaer af meget fine Trevler, f. Ex. almindelig Blærerod.

traadformig (filiformis), naar den er fiin og overalt omtrent af lige Tykkelse, f. Ex. greenløs Beenbræk.

trev-

trevlet (fibrosa), som har mange traadformige Smaaroddet, f. Ex. næsten alle Græsarters Rødder.

valseformig (cylindracea), som er trind og eens tyk overalt, f. Ex. Tag Rør.

ormformig (vermicularis), valseformig og bøiet ud og ind, f. Ex. Tyevreden Pileurt.

rankeformig (sarmentosa), valseformig, men meget lang og svag, f. Ex. Kjær Hottonie.

leddet (articulata), naar Roden paa nogle Steder har Knuder, men ved Mellemrummene er lidet smallere, f. Ex. læge Tvebør.

tandet (denticulata), kjødet, med fremstaaende Takker, f. Ex. almindelig Desmerurt.

knippedannet (fasciculata), naar et Bundt kjødagtige, lige tykke Trevler ere forbundne med hverandre ved Hovedrodens Udspring, f. Ex. brunn Fliglæbe.

haandformig (palmata), en kjødagtig Rod, som oventil er heel, men i Enden deelt i flere enkelte Dele, f. Ex. adskillige Arter af Horndrager.

tveknollet (testiculata), naar to aflange eller runde, kjødagtige Knoller ere sammenvoxne oventil, f. Ex. tobladet Horndrager.

tapformig (fusiformis), naar den er udeelt, tyk oventil og bliver tyndere mod Enden, f. Ex. Gulerod.

afbidt (præmorsa) naar den er budt afskaaren i Enden og ligesom afgnavet, f. Ex. afbidt Skabiose.

kugleformig (globosa), rund som en Kugle, besat med smaa Trevler, f. Ex. Reddike.

roeformig (napiformis), oventil buget, med en nedentil smal tilløbende Spids, f. Ex. Roe Kaal.

knollet (tuberosa), naar den bestaaer af kjødagtige Klumper; disse hænge enten sammen ved Grunden af Stængelen, og kaldes siddende knollede (R. tub. sessilis), f. Ex. knollet Soel-

-sikke, eller de ere forbundne med traadagtige Trevler og kaldes da hængende knollede (R. tub. pendula), f. Ex. Kartøfflen og rødblomstret Mjødurt.

kornet (granulata), naar den bestaaer af smaa, kjødagtige, runde Legemer, f. Ex. kornet Steenbræk.

løgformig (bulbosa), naar den bestaaer af et kjødagtigt, rundt Legeme, som er sammensat af adskillige Lag eller Skjæl (R. sqvamosa), og undertiden er hudet (R. tunicata), og paa Enden er forsynet med Trevler, f. Ex. Arterne af Løg.

vandret (horizontalis), naar den ligger flad med Jorden, og hverken stiger op eller ned, f. Ex. almindelig Engelsød.

lodret (perpendicularis), naar den gaaer lige ned i Jorden, f. Ex. Gulerod.

skjæv (obliqva), naar dens Stilling er imellem den vandrette og lodrette, f. Ex. almindelig Faareleger.

krybende (repens), naar den gaaer horizontal under Jordens Overflade og skyder Smaatrevler, f. Ex. krybende Hvede.

arret (cicatricata), med Fordybninger paa Overfladen, som ofte fremkomme af de affaldne Bladstilke, f. Ex. almindelig Engelsød og kantet Conval.

avnet (paleacea), som er beklædt med hindeagtige Skjæl, f. Ex. Bregnernes Rødder.

Fremdeles kaldes Roden aarig (annua), toaarig (biennis) og fleeraarig (perennis), efter dens Varighed.

Stængel (Cormus).

Planterne have enten Blomsterne eller Bladene siddende umiddelbar paa Roden eller de understøttes af et Legeme, som efter dets Materie og Form faaer forskjellige Navne, f. Ex.

Stængel (Caulis) kaldes den i Særdeleshed hos de egentlige Urter, den bærer Blade og Blomster. De deelte Fortsættelser deraf kaldes Grene (Rami).

Stam-

Stamme (Truncus), findes kun hos Træer og Buske, og bærer ligesom hiin, Blade, Blomster og Grene.

Straaet (Culmus), er egent for Græsarterne.

Stok (Stipes), derimod for Svampene og Bregnerne.

Skaftet (Scapus), bærer Blomster men ingen Blade.

Mosstængelen (Surculus), hos Mosserne.

Ranke, Snert (Sarmentum), lange, traadformige, bladløse, golde Rodskud, som med Spidsen slaae Rødder og frembringe en ny Plante, f. Ex. hos almindelig Jordbær.

Vandgreen (Stolo). bladede, krybende, golde Rodskud, som ved Spidsen ofte frembringe en ny Plante, f. Ex. krybende Læbeløs.

Bladstilken (Petiolus), Stilken, som bærer Blade.

Blomsterstilken (Pedunculus), Stilken, som bærer Blomster.

Ved Stænglen (Caulis), maa man mærke følgende Konstord.

α) I Henseende til Stedet.

snyltende (parasiticus), naar den er fæstet ved Rødder paa andre Planter, f. Ex. Fugleliim.

svømmende (natans) naar den hviler paa Vandets Overflade, f. Ex. bredbladet Vandax.

nedsænkt (demersus og submersus), naar den er under Vandets Overflade, f. Ex. nedsænkt Hornblad.

β) I Henseende til dens Gjennemsnit.

trind (teres), naar den er valseformig, f. Ex. Forglemmigei.

halvtrind (semiteres), naar den er trind paa den ene og flad paa den anden Side, f. Ex. smalbladet Dunhammer.

sammentrykt eller fladtrykt, (compressus), naar den er flad fra tvende modsatte Sider, f. Ex. fladstænglet Vandax.

tveægget (anceps), naar den er fladtrykt og har tvende modsatte skarpe Kanter, f. Ex. kantet Konval.

kantet (angulatus), naar den har flere end 2 fremstaaende Hjørner, imellem hvilke ere fordybede Sider, f. Ex. Strand Ert. Den findes skarp- og budtkantet (acute v. obtuse angul.), 3-, 4-5 og mangekantet (tri- qvadr.-qvinq- et multangularis), efter Hjørnernes Skarphed og Mængde.

3fladet (triqveter), med 3 skarpe Kanter og 3 flade Sider, f. Ex. Strandkogleax.

3hjørnet, 4hjørnet o. s. v. (trigonus, tetragonus), naar den har 3 budte Kanter og 3 flade Sider, f. Ex. budtkantet Star.

leddet (articulatus), naar den synes at bestaae af flere Led, f. Ex. almindelig Hestehale, knudret-leddet (nodoso-articulatus), naar disse Led tillige ere ophævede, f. Ex. knudret Huulsvøb.

γ) I Henseende til Overfladen og Beklædningen.

nøgen (nudus), naar den ikke har nogen Beklædning, hverken Blade, Heftetraade eller Bidele, f. Ex. Hørsilke.

bladløs (aphyllus), naar Planten mangler blot Blade, f. Ex. Poleer Padderokke.

næsten bladløs (subaphyllus), naar den har meget faa Blade; og bladet (foliosus), naar den har flere.

gjennembladet (perfoliatus), naar den gaaer igjennem Bladet, f. Ex. rundbladet Hareøre.

skjællet (sqvamosus), naar den er beklædt med Skjæl, f. Ex. Svelqvæler.

vinget (alatus), naar der paa to eller flere Sider af Stængelen nedløbe hindede Forhøininger, f. Ex. Vand Brunrod.

sprukket (rimosus), naar Barken er sprukken til forskjellige Sider, f. Ex. hos Egen.

korkbarket (suberosus), naar Barken er blød og elastisk som Kork, f. Ex. buskagtig Løn.

hin-

hindet (tunicatus), naar den er bedækket med en fiin Hud, som skilles af sig selv fra Barken, f. Ex. Birken.

jævn (lævis), naar Overfladen er uden Striber, Furer eller ophøiede Puncter.

glat (glaber), naar den ikke har Haar, Børster eller Pigger.

glindsende (nitidus), naar den tilbagekaster Lyset, f. Ex. glindsende Vandur.

stribet (striatus), naar den har fordybede Linier, som gaae efter Længden, f. Ex. Padderokker.

furet (sulcatus), naar disse Linier ere brede og dybe, f. Ex. almindelig Huulsvøb.

filtet (tomentosus), besat med tætte, korte, fine Haar, som ere saa tæt filtede i hverandre, at man ikke kan adskille de enkelte Haar, f. Ex. Evighedsblomst.

ujevn (scaber), hvor man kan føle, ikke see, smaa fremragende, skarpe Prikker, f. Ex. Hvas Star.

rue (asper), naar disse Prikker ere meget skarpe og tydelige, f. Ex. almindelig Lungeurt.

uldet (lanatus), bedækt med lange, tætte Haar, saaledes at man kan adskille Haarene, f. Ex. tydsk Galtetand.

laaden (villosus), besat med lange, bløde Haar.

stivhaaret (hirsutus), tæt besat med lange, stive Haar.

korthaaret (hirtus), besat med stive, middelmaadig lange og ikke tætte Haar, f. Ex. almindelig Slangehoved.

hvashaaret (hispidus), som den forrige, kun at Haarene ere stivere og kortere, f. Ex. Mark Forglemmigei.

fladbørstet (strigosus), med korte, tiltrykte, ikke tætte Haar, f. Ex. Grenene paa almindelig Ulvefod.

haaret (pilosus), besat med lange Haar, som ikke sidde tæt sammen, f. haarig Høgeurt.

duun- eller fiinhaaret (pubescens), besat med korte, tætte, fine, bløde Haar, f. Ex. dunet Gedeblad.

silkehaaret (sericeus), med fine, tættiltrykte, silkeagtige, skinnende Haar, f. Ex. Gaase Potentil.

pig-

pigget (aculeatus), naar Tornene sidde fast i Barken, f. Ex. Rosen.

tornet (spinosus), naar Tornene sidde fast i Veddet, f. Ex. Slaaen Kræge.

blødpigget (muricatus), naar den er besat med smaa, korte, bløde Pigge, f. Ex. toaarig Natlys.

klebrig (viscidus), naar den er overtrukken med en fed Fugtighed, f. Ex. klebrig Pragtstjerne.

løgdragende (bulbiferus), naar den i Greenhjørnerne bærer løgagtige Legemer, f. Ex. løgbærende Tandrod.

d) I Henseende til Sammensætningen og Delingen.

udeelt (simplex), uden Grene.

grenet (ramosus), deelt i Grene.

tvedeelt (dichotomus), naar Grenene dele sig flere Gange i tvende Dele, f. Ex. Krop Baldrian.

tredeelt (trichotomus) paa samme Maade deelt i 3 Dele, f. Ex. Læge Baldrian.

Korsarmet (brachiatus), naar de modsatte Grene ere saaledes stillede, at hvert Par danner et Kors med det oven- og neden for, f. Ex. almindelig Skjaller.

viisdannet (virgatus), naar den har mange lange, deelte og svage Grene, f. Ex. Mark Bynke.

e) I Henseende til Retningen.

opret (erectus), som er temmelig lige opstaaende, som hos de fleste Planter.

lodret, skjæv, f. Roden.

rank (strictus), naar den er fuldkommen lige-opstaaende, f. Ex. Gran.

opstigende (ascendens), naar Grunden er liggende, Midten krum opad, og Spidsen ret, f. Ex. Kjær Kragefod.

nedbøiet (declinatus), naar den paa samme Maade gaaer ned ad, f. Ex. Grenene paa adskillige Naaletræer.

nik-

nikkende (nutans), naar Spidsen er bøiet mod Jorden, f. Ex. spraglet Keiserkrone.

udbredt (diffusus), naar Grenene eller flere Stængler ere uordentlig udspredte, f. Ex. adskillige Arter Storkenæb.

fremliggende (procumbens), naar hele Stængelen ligger udstrakt paa Jorden, f. Ex. liggende Perikon.

nedliggende (decumbens), naar den største Deel af Stængelen, Grunden undtagen, ligger paa Jorden, f. Ex. vild Timian.

krybende (repens), naar den liggende Stængel skyder Rødder paa flere Steder, f. Ex. pengebladet Fredløs.

rodskydende (radicans), naar den oprette Stængel skyder Rødder i fremmede Legemer, f. Ex. Vedbenden.

bugtet (flexuosus), naar den er bøiet ud og ind, f. Ex. bittersød Natskygge.

snoet (volubilis), naar den snoer sig om et fremmed Legeme, enten til høire (dextrorsum), mod Solen, f. Ex. almindelig Snerle eller til venstre (sinistrorsum), med Solen, f. Ex. Humle.

klettrende (scandens), naar den hæver sig op ved at fæste sig paa andre Legemer, men ikke ved Rødder, f. Ex. Erter.

ζ) I Henseende til den indre Beskaffenhed.

stiv (rigidus), naar den ikke lader sig bøie.

slap (laxus), naar den er let bøielig.

svøbeformig (flagelliformis), tynd, lang, svag og liggende, f. Ex. fremliggende River.

ranket (sarmentosus), svag, opstigende og støttende sig ved andre Legemer, f. Ex. bittersød Natskygge.

tæt (solidus), naar den bestaaer af en fast Substans.

marvet (farctus), naar den er opfyldt med Marv, f. Ex. Hylden.

huul (fistulosus), naar den i Stedet for marvet er indvendig huul, f. Ex. Skarntyden.

trev:

trevlet (fibrosus), naar den let lader sig dele i Trevler.

træet (lignosus), naar den bestaaer af fast Træe.

kjødet (carnosus), naar dens Substans er blød og kjødagtig.

η) Efter Varigheden.

eenaarig (herbacens), naar den kun lever et Aar.

fleeraarig (perennis), naar Roden vedbliver, men Stængelen gaaer ud hvert Aar.

træeagtig (arboreus), som har Grenene oven til, paa en enkelt Stamme.

buskagtig (fruticosus), som har Grenene neden fra eller flere Stammer.

halvbuskagtig (suffruticosus), naar Stammen vedbliver, men Grenene gaae aarlig ud, f. Ex. Isop.

Grenene (Rami).

modsatte (oppositi), naar de staae lige for hverandre paa modsatte Sider, f. Ex. Ask.

vexelvise (alterni), naar een Green staaer paa den modsatte Side mellem tvende andre, f. Ex. almindelig Elm.

toradet (distichi), naar de danne to modsatte Rader uden at være hverandre modsatte, f. Ex. Granen.

krandsformige (verticillati), naar de staae i en Krands om Stængelen, f. Ex. Fyr.

adspredte (sparsi), naar de staae uden Orden, f. Ex. Læge Steenfrøe.

tæt (conferti), naar flere Grene staae tæt sammen, f. Ex. Kirsebær Kornel.

fjerne (remoti), naar Grenene staae i lang Afstand fra hverandre, f. Ex. rundbladet Haresøre.

lige høie (fastigiati), f. Ex. Ribs.

tornagtige (spinescentes), naar Enden af dem er stiv og spids som Torne, f. Ex. tvekjønnet Kvietorn.

aabne (patentes), naar de danne en næsten ret, dog lidet spids Vinkel med Stammen, f. Ex. Blaabær Bølle.

ud-

udspærrede (divaricati), naar de danne omtrent en ret Vinkel med Stammen, f. Ex. adskillige Gran Arter.

nedbøiede (deflexi), naar de ere bueformig nedbøiede, f. Ex. Lerke Gran.

nedhængende (reflexi), naar de ere saa stærkt nedbøiede, at de næsten løbe lige med Stammen, f. Ex. babylonisk Piil.

sammenknebne (coarctati), naar Enderne bøie ind mod Stammen og næsten ligge paa hverandre, f. Ex. den italienske Poppel.

oprette (erecti), f. Ex. vild Timian.

aarleddede (annotini), naar de for hvert Aar have et Led, f. Ex. femradet Ulvefod.

Om Straaet bruges desuden følgende Konstord.

børsteformigt (setaceus), naar det ligner en Svinebørste, f. Ex. børsteformigt Kogleax.

omskedet (vaginatus), naar det er omfattet af en Bladskede, f. Ex. de fleste Græsarter.

knæebøiet (geniculatus v. infractus), naar det ved det nederste Led er indbøiet, f. Ex. knæebøiet Rævehale.

uleddet (enodis), som hverken har Led eller Knuder, f. Ex. Halvgræssene.

skraae (obliqvus), naar dets Stilling er imellem den oprette og liggende. f. Ex. etaarigt Rapgræs.

Benævnelserne, som anvendes paa Skaftet, Stokken, Mosstængelen o. s. v. ere allerede anførte i det foregaaende, kun maa anmærkes, at Bladstilken kaldes kjertlet (glandulosus), naar den, som ved Hægebær Kræge, er besat med smaa, kjertelagtige Legemer.

Blomsterstilken (Pedunculus), bærer blot Blomster, den kaldes:

eenblomstret, 2-3blomstret (uniflorus bi-triflorus).

fælleds (communis), naar flere samle sig paa een, f. Ex. Ribs.

Smaa-

Smaastilk (Pedicellus), kaldes de mindre Stilke, som forene sig i den større.

Rodstilk (radicalis), naar en enkelt Blomsterstilk kommer lige fra Roden, f. Ex. vellugtende Viol.

modsatbladet (oppositifolius) og over- og underbladet (extra- og intrafoliaceus) forklarer sig selv.

fryndset (fimbriatus), naar den i Randen ligesom er besat med Frynder, f. Ex. Søe Rogleax.

De øvrige Benævnelser ere alt forklarede ved Stængelen.

Blomsterstilkenes forskjellige Delinger og den forskjellige Maade, hvorpaa Blomsterne er fæstede paa Stilken, kaldes med et almindeligt Navn:

Blomsterstand (Inflorescentia),

hvoraf følgende ere de vigtigste:

Axet (Spica).

Det bestaaer af en Hovedstilk eller Axstilk (Rachis), hvorpaa sidde i Raders ustilkede eller dog meget kortstilkede Blomster; det er:

enkelt (simplex), naar Hovedstilken er udeelt, f. Ex. Byg.

sammensat (composita), naar Smaaeax (Spiculæ) sidde paa Hovedstilken, f. Ex. almindelig Kamgræs.

Sædvanlig kaldes de af Bægerbælgene hos Græsarterne indsluttede Blomster ogsaa Smaaeax og kaldes efter Blomsternes Antal 1-, 2-, 3- o. s. v. blomstrede (uni- bi- triflora).

buget (ventricosa), naar det er betydelig tykkere i Midten end ved Grunden og Enden, f. Ex. Fjeld Rottehale.

nøgleformigt (glomerata), naar det bestaaer af flere sammenhobede Smaaeax, f. Ex. Hvas Hundegræs.

eensidigt (secunda) naar Blomsterne vende til een Side, f. Ex. stiv Katteskjæg.

Mellembrudt (interrupta), naar der imellem Blomsterne ere nøgne Steder, f. Ex. Læge Betonie.

kransformigt (verticillata), naar det bestaaer af smaa Krandse, f. Ex. almindelig Katteurt.

2-, 6- og fleerradet, taglagt, valseformigt, linieformigt, ægformigt, bladet, fladtrykt o. s. v. ere allerede forklarede.

Klasen (Racemus).

Den bestaaet af en Hovedstilk, fra hvilken udspringe efter Længden smaa, blomsterbærende og omtrent lige lange Stilke; den er:

eensidig (secunda), naar Blomsterne vende til een Side, f. Ex. eensidig Vintergrøn.

Halvskjermen (Corymbus).

Fra Hovedstilken udspringe mindre Stilke, som bære Blomster, hvoraf de nederste ere de længste. De række alle omtrent lige høit. Den ligner den foregaaende deri, at Smaastilkene sidde efter Længden paa Hovedstilken, og den følgende i det, at Blomsterne sidde omtrent i en Flade, f. Ex. Reinfan.

Skjerm (Umbella).

Den bestaaer af adskillige, omtrent lige lange Blomsterstilke eller Straaler (Radii), som udspringe fra et Punkt. Den er enkelt (simplex) og sammensat (composita), naar hver Straale bærer en mindre Skjerm; den første kaldes da Storskjermen (Umb. universalis), og den mindre Smaaskjermen (Umb. partialis, v. Umbellula).

faastraalet (depauperata), naar den bestaaer af faa Straaler, f. Ex. krybende Skjermlille.

halvkugleformig og kugleformig (semiglobosa og globosa), siddende, stilket, tæt, hvelvet, flad, s. Bladene, Rødderne o. s. v.

Straalblomstret, ligeblomstret, s. Kronen.

Qvast (Cyma).

Hovedstilkene staae ved Grunden nær hverandre og dele sig uordentlig i mindre Straaler, f. Ex. Hyld.

3- 5- 2c. deelt (tri-qvinqvifida), s. det foregaaende.

Blom-

Blomsterhovedet (Capitulum).

Det bestaaer af en Mængde tæt sammenhobede Blomster, uden eller paa meget korte Stilke, f. Ex. rød Klever. Naar Blomsterne ere meget smaa, faa og danne et meget lidet Hoved, kaldes et saadant et Nøgle (glomerulus), f. Ex. hos nogle Arter af Melde og Gaasefod.

Knippet (Fasciculus).

Den bestaaer af mange korte, omtrent lige lange Blomsterstilke, som staae tæt sammen paa Enden af en Stængel, f. Ex. knippeblomstret Nellike.

Krandsen (Verticillus)

bestaaer af flere Blomster, som sidde i en Ring omkring Stængelen; der sidde sædvanlig flere Krandse paa een Stængel, i større og mindre Afstand fra hverandre, og faae ofte Tilnavn efter Antallet af Blomsterne, som de bestaae af; den kaldes:

halv (dimidiatus), naar den kun omgiver det halve af Stængelen, f. Ex. Melisse.

blomsterbladet (bracteatus), naar den har Blomsterblade, f. Ex. almindelig Krandsbørste.

nøgen (nudus), naar den hverken har Blomsterblade eller andre Blade.

Top (Panicula).

Den fremkommer, naar det efter Længden af Hovedstilken fremskyder mindre, som ere uregelmæssigen deelte; den kaldes:

svævende (flaccida), naar den har lange Grene, som svæve hid og did, f. Ex. Hirse Trebælg.

Dusk (Thyrsus).

Den ligner den forrige i Henseende til Stilkenes Stilling og Deling, men den er saa sammenpresset og tæt, at man ikke kan see Stilkene for Blomster, f. Ex. Liguster.

Rakken (Amentum).

Bestaaer af en enkelt Hovedstilk, som er tæt besat med Skjæl, under hvilke Blomsterne ere skjulte, f. Ex. hos Pilen, Poppelen rc.; den er:

tynd

tynd (gracile), naar den er fiin og lang, f. Ex. hos Tegen.

Blomsterplet (Sorus)

kaldes smaa Pletter af Blomster eller Kapsler, som sidde paa Underfladen af Bregnerne. De ere rundagtige (subrotundi) hos Engelsød, linieformige (lineares) hos Rabelov.

Blade.

1) Enkelte Blade.

α) I Henseende til Spidsen.

spids (acutum), naar det yderste af Bladet er spidst, f. Ex. tydsk Evigheds-blomst.

tilspidset (acuminatum), naar Spidsen af Bladet er fremtrukken, f. Ex. hvid Tvetand.

budt (obtusum), naar Enden af Bladet er afrundet, f. Ex. Ager Galtetand.

stikkende (mucronatum), naar Spidsen er saa stiv, at den stikker, f. Ex. bredbladet Snerre.

afstumpet (truncatum), naar Spidsen er ligesom afskaaren, f. Ex. Smaabladene hos adskillige Vikker.

tretandet (tridentatum), naar Spidsen er afstumpet og har 3 Tænder, f. Ex. fremliggende Sibbaldie.

afbidt (præmorsum), s. Roden.

udrandet (emarginatum), naar Enden af et afstumpet Blad har en liden Udskjæring, f. Ex. Smaabladene hos adskillige Vikker.

indtrykt (retusum), naar det er indtrykt i Spidsen med en rund Bugt, mindre tydeligt end hos det foregaaende, f. Ex. Baar Potentil.

β) I Henseende til Grunden.

hjerteformigt (cordatum), naar det er ægformigt, men ved Grunden deelt i tvende runde Lapper, f. Ex. vellugtende Viol.

nyreformigt (reniforme), naar det oven til er tilrundet, har større Brede end Længde og ved Grunden er deelt i tvende Lapper, som staae vidt fra hverandre, f. Ex. almindelig Korsknop.

ulige (inæqvale), naar den ene Side af Bladet er forlænget ved Grunden, f. Ex. Elm.

piilformigt (sagittatum), naar et oventil spidst Blad ved Grunden er deelt i tvende lancetformige Lapper, som vende nedad, f. Ex. spids Piilblad.

spydformigt (hastatum), som det forrige, kun at Lapperne vende udad, f. Ex. plettet Arum.

sporet (calcaratum), naar et Blad ved Grunden har tvende sporeformige Fremragninger, f. Ex. almindelig Lyng.

øret, (auriculatum), naar ved Grunden af et Blad sidder 2 rundagtige Lapper, f. Ex. øret Piil.

γ) Med Hensigt til Omkredsen.

kredsrundt (orbiculatum), naar Bladets Gjennemsnit er overalt lige langt, f. Ex. rundbladet Soeldug.

rundagtigt (subrotundum), naar det nærmer sig det foregaaende, men Gjennemsnittet fra Grunden til Enden er ubetydeligt længere eller omvendt, f. Ex. Bevre Asp.

aflangt (ovale), naar Grunden og Enden ere lige brede; Breden er omtrent det halve af Længden, f. Ex. Brænde Nelde.

langagtigt (oblongum), som hiint, kun at Længden er mærkelig større end Breden, f. Ex. Ager Hyrdetaske.

ægformigt (ovatum), naar det er længere end bredt og bliver efterhaanden smallere mod Enden, som tilligemed Grunden er afrundet, f. Ex. Bøg.

spadeformigt (spathulatum), naar det mod Enden er rundagtigt og ved Midten med eet bliver smallere, f. Ex. femkantet Hjertelæbe.

kiil-

kiildannet (cuneiforme), omtrent som det foregaaende, kun at det efterhaanden bliver smallere og ved Enden er afstumpet, f. Ex. Portulak.

lancetformigt (lanceolatum), et langagtigt Blad, som løber spids til mod Enden og Grunden, f. Ex. rød Piil.

sværdformigt (ensiforme), et langt Blad, som fra Grunden til Enden bliver lidt efter lidt smallere, f. Ex. Iris.

linieformigt (lineare), naar det er smalt og lige bredt overalt, f. Ex. almindelig Faareleger.

smalt tilløbende (attenuatum), naar det bestandig bliver smallere mod Spidsen, f. Strand Ærenpriis.

haarformigt (capillare), naar det har en meget umærkelig Brede, omtrent som en Traad, f. Ex. Vand Ranunkel.

sylformigt (subulatum), naar det ved Grunden er linieformigt; men er tilspidset mod Enden, f. Ex. Strand Gaasefod.

naaleformigt (acerosum), et meget stivt, linieformigt, f. Ex. Gran.

tresidet (triangulare), naar dets Omkreds udgjør omtrent en Triangel, hvis Spidse tillige er Bladets, f. Ex. hvid Birk.

muurskeeformigt (deltoideum), 4sidet saaledes, at de tvende øverste Sider ere lange og de nederste næsten ligge i en ret Linie, f. Ex. nogle Arter af Melde.

rudeformigt (rhombeum), naar Bladet danner en langagtig Fiirkant, hvis Sidehjørner ere omtrent midt imellem Spidsen og Grunden, f. Ex. hvid Gaasefod.

lappet (lobatum), naar et rundagtigt Blad er udskaaret til Midten i 2 eller flere Dele, hvorefter det er tolappet (bilobum), trelappet (trilobum &c.), f. Ex. Humle.

haandformigt (palmatum), naar et rundagtigt Blad har 5 eller 7 omtrent lige store Lapper, hvis Indsnit gaae dybere end til Midten, f. Ex. Galdebær.

deelt

deelt (partitum), naar Indsnittene af et rundagtigt Blad gaae lige til Grunden. Dette inddeles igjen efter Antallet af Delene, f. Ex. liden Ranunkel.

fliget (laciniatum), naar det langagtige Blad har adskillige Lapper, uden bestemt Form, f. Ex. almindelig Jernurt.

udbugtet (sinuatum), naar det paa Siden har runde Udsnit, f. Ex. Eeg.

halvfinnet (pinnatifidum), naar det har adskillige Side-Indsnit, som næsten gaae til Midten, og Lapperne staae lige ud, f. Ex. almindelig Skabiose.

liredannet (lyratum), som det foregaaende, kun at Endefligen er stor og rundagtig, f. Læge Nelliferod.

høvlformigt (runcinatum), naar det har større Side-Flige, som paa den øverste Rand ere hvelvede, og paa den underste hule, f. Ex. almindelig Løvetand.

udeelt (integrum), naar Bladet ikke er deelt eller har Indsnit. Det kan desuagtet gjerne være takket, f. Ex. skjør Piil.

h) Med Hensigt til Randen.

heelrandet (integerrimum), naar Randen er aldeles heel. Det kan derfor gjerne være deelt, f. Ex. Syrene, blaa Anemone.

bruskrandet (cartilagineum), naar Randen er bruskagtig, f. Ex. Navle Steenbræk.

bølget (undulatum), naar Randen vexelviis er bøiet op og ned, f. Ex. kruset Skreppe.

rundtakket (crenatum), naar Randen er besat med runde Takker, som staae lige ud, f. Ex. almindelig Korsknop.

tandet (dentatum), naar Randen er besat med smaa Tænder, som staae lige ud og ikke sidde tæt, f. Ex. huulkravet Koedriver.

smaa-

smaatandet (denticulatum), naar disse Tænder ere meget smaa, f. Ex. haarstænglet Steffensurt.

sangtakket (serratum), naar Tænderne ere spidse, staae tæt sammen og vende med Spidsen mod Bladets Ende, f. Ex. Kirsebær-Kræge.

fiintakket (serrulatum), naar disse Tænder ere overmaade fine og tætte, f. Ex. Bladene hos adskillige Stararter.

dobbelt tandet, takket eller rundtakket (duplicato-dentatum, serratum og crenatum) er, naar enhver Tand, Takke eller Rundtakke igjen er deelt i mindre, f. Ex. Alm.

rundbugtet (repandum), naar Randen har meget brede, budte Udskjæringer og Fremragninger, f. Ex. rundbugtet Gaasefod.

gnavet (erosum), naar Randen er ulige udskaaren, som om den var udbidt, f. Ex. Salvie.

tornet (spinosum), naar Randen er besat med Torne, f. Ex. Tidslerne.

randhaaret (ciliatum), naar Randen er besat med Haar, f. Ex. Sempervív.

e) Med Hensigt til Fladerne.

fladt (planum) kaldes almindelig et kjødet Blad, naar det har en jevn Flade, men ofte staaer det og som Modsætning af et trindt Blad, og derfor bruges denne Benævnelse ved adskillige Græsarters Blade.

konkavt (concavum), naar det er fordybet i Midten.

rendet (canaliculatum), naar det er fordybet i Midten langs med Hoved-Ribben, og Siderne ere opløftede, f. Ex. Strand Veibred.

rynket (rugosum), naar Bladet har en Mængde Aarer, som ligge dybt paa den øverste og staae frem paa den underste Side, f. Ex. Salvie.

kruset (crispum), naar det er videre i Randen end i Midten og faaer derved uregelmæssige Folder, f. Ex. Ribs.

foldet (plicatum), naar disse Folder ere større, regelmæssigere, gaae lige fra Grunden af, og ere skarpe, f. Ex. Læge Foldblad.

aaret (venosum), naar Bladets Kar ere grenede og komme frem af Midtribben, f. Ex. de fleste Blade.

nervet (nervosum), naar de gaae fra Basis af Bladet uden at være grenede, f. Ex. Veibred.

aare- og nerveløs (avenium, enerve) modsatte de foregaaende, f. Ex. Sempervin.

trenervet (trinerve), naar 3 Kar gaae ud fra Grunden af Bladet, f. Ex. trenervet Sandvaaner.

prikket (punctatum), f. Ex. Tyttebær Bølle.

mat (opacum), naar det er uden Glands, f. Ex. haarstænglet Steffensurt.

glindsende (lucidum), naar det har en mærkelig Glands, f. Ex. skinnende Storkenæb.

farvet (coloratum), naar det har anden Farve end den grønne.

hvelvet (convexum), naar Bladets Midte er paa Overfladen mere ophøiet end Randen.

ζ) Med Hensigt til Stedet.

Rodblad (Fol. radicale), naar det udspringer ved Roden.

Frøeblad (F. seminale), naar det udspringer af Froet.

Stængelblad (F. caulinum), som sidder paa Hoved-Stængelen.

Greenblad (F. rameum), som kommer fra Grenene.

Blad ved Blomstret (F. florale), naar et Blad staaer ved Blomsterne uden i Form at være forskjelligt fra de andre Blade.

η) Med Hensigt til Stillingen.

modsatte, vexelvise, strøede, fjerne, tætte, enkelte, taglagte, toradede, krandsformige s. Grenene.

3',

3=, 4=, 5=, 6= o. s. v. hobede (terna, qvina, sena etc.), naar 3 eller flere Blade sidde i en Krands omkring Stængelen, f. Ex. Strand Ærenpriis og Arterne af Snerre.

stjernede (stellata), naar et ubestemt Antal af Blade staaer i en Krands omkring Stængelen i en vis Afstand, f. Ex. Skovmærke.

knippede (fasciculata), naar en Mængde Blade gaaer ud fra et Punkt, f. Ex. Lærketræet.

to=, tre=, fire=, fem= o. s. v. radede (bi- tri- qvadri- qvinqvefaria), naar de ligge i 2, 3, 4 o. s. v. Rader og ere da sædvanlig tillige taglagte (imbricata), f. Ex. Arterne af Jungermannie og Ulvefod.

θ) Med Hensigt til Tilheftningen.

stilket (petiolatum), naar det sidder paa en Stilk.

siddende (sessile), naar det ingen Stilk har, f. Ex. Læge Hundetunge.

tilvoxet siddende (basi solutum), naar et kjødet Blad er voxet til Stængelen saaledes, at dets Grund er fri, f. Ex. bitter Steenurt.

skjolddannet (peltatum), naar Stilken er fæstet omtrent paa Midten af Bladets Flade, f. Ex. Vand Ranunkelens øverste Blade.

nedløbende (decurrens), naar et siddende Blads Substans gaaer ned af Stængelen, f. Ex. flere Arter af Tidsel.

omfattende (amplexicaule), naar Basis af Bladet omfatter Stængelen, f. Ex. kantet Conval.

gjennemboret (perfoliatum eller rettere perforatum), naar Stængelen gaaer igjennem Bladets Flade, f. Ex. rundbladet Hareøre.

omskedende (vaginans), naar Bladet danner en Skede om Stængelen, f. Ex. hos Græsarterne.

sammenvoxet (connatum), naar to modsatte Blade ere sammenvoxne ved Grunden, f. Ex. Lodden Kartebolle.

tilvoxet (adnatum), naar Bladet med Grunden er voxet til Stængelen.

ι) Med Hensigt til Beliggenheden.

tiltrykt (adpressum), naar det er opstaaende og ligger med Overfladen til Stængelen.

opret (erectum), naar det danner en meget spids Vinkel med Stængelen.

skjævt (obliqvum), naar Fladen af Bladet ved Grunden staaer vandret og ved Enden lodret, f. Ex. tornbladet Laktuk.

indbøiet (inflexum), naar Spidsen af et frastaaende Blad er bøiet mod Stængelen.

vandret (horizontale), naar dets Overflade danner en ret Vinkel med Stængelen.

tilbagerullet (revolutum), naar Randen af Bladet er rullet ind mod dets Underflade, f. Ex. Tyttebær Bølle.

aabent, nedbøiet, nedhængende, rodskydende, svømmende, nedsænkt, s. Stængelen.

κ) Med Hensigt til Substansen.

kjødet, huult, trindt, fladtrykt, tveægget s. Roden og Stængelen.

hindet (membranaceum), naar Overhinderne af Bladets tvende Flader ligge saa tæt paa hverandre, at der ikke er nogen mærkelig kjødagtig Materie derimellem, som de fleste Blade.

pibet (tubulosum), naar et langt, kjødet Blad er indvendig huult, f. Ex. Have Løg.

tvepibet (biloculare), naar et pibet Blad indvendig er deelt efter Længden i 2 Rum, f. Ex. tvepibet Lobelie.

leddet (articulatum), naar et valseformigt Blad er indvendig paa tvers deelt i flere Rum, f. Ex. leddet Siv.

puklet (gibbum), naar begge Fladerne ere hvelvede, f. Ex. bitter Steenurt.

tyn-

tungeformigt (lingviforme), naar et langt, sammentrykt Blad er tilrundet i Enden, f. Ex. nogle Arter af Løg.

2) Sammensatte Blade.

α) enkelt sammensat (compositum).

Naar flere Blade, som da kaldes Smaablade (foliola), ere fæstede til en fælleds Bladstilk.

fingret (digitatum), naar flere Blade staae med Grunden paa en fælleds Stilk, f. Ex. Hestekastanie.

trekoblet (ternatum), naar 3 Blade staae paa een Stilk, f. Ex. Kløver.

femkoblet (qvinatum), naar 5 Blade staae paa een Bladstilk, f. Ex. Sølv Potentil.

finnet (pinnatum), naar der staae flere Smaablade paa begge Sider af en fælleds Bladstilk, f. Ex. Vikkerne; det kaldes ulige finnet (pinnatum cum impari), naar det endes med et enkelt Blad, f. Ex. guul Rundbælle; parret finnet (pinnatum cum pari), naar det endes med et Par Smaablade, f. Ex. knollet Glatbælle; modsat finnet (opposite pinnatum), naar Smaabladene ere modsatte, f. Ex. Glatbælle; vexelviis finnet (alternatim pinn.), naar de staae vexelvise, f. Ex. Tadder Lindse; mellembrudt finnet (interrupte pinn.), naar Smaabladene afvexle i Størrelse, f. Ex. Gaase Potentil; aftagende finnet (pinnatum foliis decrescentibus), naar Smaabladene aftage i Størrelse imod Enden af Bladet, f. Ex. Gjerde Vikke; kamformig finnet (pectinato pinnatum), naar Smaabladene sidde tæt og parallelle, f. Ex. axblomstret Tusindblad. Antallet af Smaabladene er forskjelligt.

β) dobbelt sammensat (decompositum).

Naar Bladstilken er deelt i mindre Stilke, som hver bære flere Blade.

dobbelt trekoblet (biternatum), naar Stilken er deelt i 3 Dele, som hver bære 3 Blade, f. Ex. skotsk Løvstilk.

dob-

dobbelt finnet (bipinnatum), naar Stilken paa Siderne bærer flere Stilke, som hver udgjøre et finnet Blad, f. Ex. Edel Angelik.

γ) meer end dobbelt sammensat (supradecompositum), dertil hører:

tredobbelt trekoblede (triternatum), naar Stilken er dobbelt 3deelt, og hver Deel bærer 3 Blade, f. Ex. Have Koriander.

tredobbelt finnet (tripinnatum), naar Hovedstilken paa Siderne bærer mindre Stilke, disse igjen mindre, som ere finnede, f. Ex. almindelig Huulsvøb.

De Benævnelser, hvis Bemærkelse ligger klart i Ordet selv, eller som allerede ere forklarede, ere udeladte. Naar en Benævnelse ikke passer fuldkommen, men dog bedre end andre, tillægges Ordet: næsten (sub), f. Ex. næsten ægformig (subovatum); naar det har den omvendte Figur af den, Benævnelsen udtrykker, lægges omvendt (ob) til, f. Ex. omvendt hjerteformigt (obcordatum), naar Stilken er fæstet paa den spidse Ende af et hjerteformigt Blad; har Bladet en Figur, som staaer imellem tvende Benævnelser, bruges de begge, f. Ex. ægformig-lancetformigt (ovato-lanceolatum).

Ved et enkelt Blad maae endnu mærkes følgende Udtryk:

Lappe (Lobus), er en afrundet Fremraguing af et indskaaret Blad, f. Ex. paa Løn.

Flig (Lacinia), omtrent det samme, kun at den er mindre regelmæssig og mere spids i Enden, f. Ex. adskillige Tidsler.

Smaablad (Foliolum), Bladene ved sammensatte Blade.

Finne (Pinna), Smaabladene ved fjerede Blade.

Hjørne (Angulus), er Spidsen af et Indsnit.

Bugt (Sinus), er et huult, afrundet Rum mellem Bladets Fliger eller Lapper.

Løvet (Frons)

Bladet hos Bregnerne, de derved brugelige Konstord ere allerede forklarede.

Hos

Hos Lavarterne (Lichenes), kaldes Bladene ligeledes Løv, og disse ere hos nogle geleeagtige (gelatinosa), huudagtige (coriacea), navlede (umbilicata), naar et rundt, udbredt Løv ved et fremragende Middelpunct er fæstet til det Legeme, hvorpaa det vorer; skorpede (crustacea), naar hele Massen er skorpeagtig; støvede (pulverulenta), naar den bestaaer blot af Støv.

Bidelene (Fulcra).

ere fra de foregaaende adskilte Dele, som beklæde, forsvare og tildeels holde Planten opret. De vigtigste ere følgende:

Axelbladene eller Bibladene (Stipulæ).

Disse ere smaa Blade, som ofte have en ganske forskjellig Dannelse fra de egentlige Blade, og staae ved Grunden af Bladet eller Bladstilken. De ere:

parrede (geminæ), enkelte (solitariæ), sidestaaende (laterales), under- og over Bladet (extra- et intrafoliaceæ), modsatbladede (oppositifoliæ), affaldende (deciduæ), naar de falde kort før Bladet, henfaldende (caducæ), naar de falde kort efter Udviklingen, og bestandige (persistentes), naar de visne med eller efter Bladet.

brandplettede (sphacelatæ), naar de have en bruun Plet paa Midten, f. Ex. Vikke.

omskedende (vaginantes), f. Ex. hos Skedekne.

Blomsterblade (Bracteæ).

De have deres Sted ved eller imellem Blomsterne og ere forskjellige fra de egentlige Blade i Figur eller Farve, f. Ex. hos Linden. Naar flere af disse ere samlede i en Klump oven for Blomsterne, kaldes den en Bladdusk (Coma), f. Ex. almindelig Keiserkrone.

Skeden (Vagina)

kaldes Grunden af et Blad, der omgiver Stængelen som en Skede, f. Ex. hos Græsarterne.

Blæren (Ampulla)

er et lidet, rundt, huult Legeme, som sidder paa Roden af nogle Vandplanter, f. Ex. Blærerod.

Skedehinden (Ligula)

er et lidet hindeagtigt Blad, som sidder paa Randen af Græsarternes Skede.

Slyngtraaden (Cirrhus)

er et traadformigt Legeme, der oftest er en Fortsættelse af Bladstilken og som tjener især til de klettrende Planters Befæstigelse; sædvanlig er den snoet. Den nævnes efter Stedet, hvor den sidder, og er enkelt (simplex), eller 2- 3deelt (bi-trifidus), 2-4bladet (di-tetraphyllus) o. s. v., eftersom Bladet, den sidder paa, har 2, 4 eller flere Smaablade.

Øiet (Gemma)

er den Knop, der bestaaer af smaa, skjælagtige Blade, som vise sig hos Træer og Buske, især i de koldere Himmelegne, og som indeholder Spiren til Skuddene, Bladene og Blomsterne; Bladene ligge i disse indsluttede paa forskjellige Maader, f. Ex.

indrullede (involuta) hos Humlen; tilbagerullede (revoluta) hos Pilene; sammenrullede (obvoluta), som et Kræmmerhuus hos Blomme Krægen; sammenlagte (conduplicata) hos Bøgen; foldede (plicata) hos Birken; snegleformige (cirrcinata) hos Bregnerne.

Kjertler (Glandulæ)

ere smaa, runde Legemer, som sidde sædvanligst paa Bladene og Stængelen og som tjene til Uddunstning og Safternes Afsondring, f. Ex. paa Hægebær Kræge.

Tornen (Spina) og Piggen (Aculeus)

ere allerede omtalte ved Stammen.

Stakken (Arista)

er et børsteformigt Legeme, som sidder paa Græsarternes Blomster, den er snoet (tortilis), naar den dreies i en Spiral, f. Ex. Havre; knæbøiet (geniculata) ligeledes hos Havren.

een. Den sidder i Spidsen (terminalis) eller paa Ryggen (dorsalis) af Blomsten; hiin paa Byg, denne paa Heire.

Haarene (Pili)

findes kløvede (furcati), stjerneformige (fasciculati), krogformige (uncinati). De øvrige Arter af Haar ere forklarede ved Stængelen.

Ved Svampene maa endnu mærkes Hatten (Pileus), et for det meste hvelvet, kjødet, udbredt Legeme, som sidder paa Enden af Stokken, og som især er kjendelig paa Bladsvampene (Agarici). Sløret (Velum, Cortina) er en Hinde, som er fæstet til Randen af Hatten, og forener den med Stokken; naar Hatten udbreder sig, bliver ofte noget af den tilbage paa Stokken af en ringformig Skikkelse, som kaldes Ringen (Annulus). Førend adskillige Svampe udvikle sig, ere de omgivne med en Hud, som kaldes Dækket (Volva).

Blomsteret (Flos).

Saaledes kaldes den, oftest farvede, Deel af Planten, som viser sig førend Frugten og som indslutter Befrugtningsdelene, hvilke dog ogsaa uden hiin faae Navn af Blomst. De vigtigste Dele af Blomsten ere Blomsterdækket (Calyx), Kronen (Corolla), Honninggjemmet (Nectarium), Støvdragerne (Stamina) og Støvveien (Pistillum).

Blomsten er enkelt (simplex), som er Tilfældet hos de fleste Planter, eller sammensat (compositus), naar flere Kroner med sammengroede Støvknappe, uden egent Bæger, sidde paa et fælleds Bæger, f. Ex. de Rørhannede; eller sammenhobet (aggregatus), naar flere Kroner med egne Bægere sidde paa et fælleds Bæger, og uden sammengroede Støvknappe, f. Ex. Skabiose.

Blomsten kaldes nøgen (nudus), naar den hverken har Krone eller Bæger, f. Ex. Hanblomsten hos Zanichellie; bladløs (apetalus), naar den mangler Krone, f. Ex. Arum. bægerløs (corollaceus v. aphyllus), naar den mangler Bægeret, f. Ex. Lilie Conval. Hanblomst (masculinus),

Hun-

Hunblomst (fœmininus) og tvekjønnet (hermaphroditus), eftersom den har Hanner, Hunner eller begge Kjøn.

Den sammensatte Blomst kaldes tungeblomstret (semiflosculosus), naar den bestaaer af blot tungeformige Kroner, f. Ex. Løvetand; skiveblomstret (discoideus), naar den bestaaer af rørformige Kroner, f. Ex. Regnfan og straalblomstret (radiatus), naar den har i Midten rørformige Kroner, hvilke kaldes Skiven (discus), og i Randen tungeformige Kroner, som og kaldes Straalerne (Radii), f. Ex. Tusindfryd.

Blomsterdækket (Calyx).

Dette Navn indbefatter det eller de Blade, som omgive Kronen; de ere af en fastere Substans og sædvanlig ufarvede. Dets Arter ere: Bægeret (Perianthium), Bælgen (Gluma), fælleds Bæger (Anthodium), Skjællet (Sqvama), Snokket (Pappus), Mosbægeret (Perichætium), Hylsteret (Spatha), og Svøbet (Involucrum).

Bægeret (Perianthium), omgiver umiddelbar den enkelte Blomst; det er:

1, 2, 3, 4, og fleerbladet (monophyllum di-polyphyllum). Hvert enkelt Blad kaldes og foliolum.

enkelt (simplex) og dobbelt (duplex), naar een Blomst indsluttes af tvende Blomsterbægere, f. Ex. Katost.

visnende (marcescens), som visner nogen Tid efter Blomstringen, f. Ex. Aprikosen.

henfaldende (caducum), som falder før Blomstringen, f. Ex. Valmuen.

affaldende (deciduum), som falder strax efter Blomstringen, f. Ex. Linden.

udeelt, heelrandet, deelt, kløvet, s. Bladene.

2læbet (bilabiatum), naar det er deelt i tvende Dele, f. Ex. Salvien.

gabende (hians), naar Bægerets Blade gabe vidt fra hverandre, f. Ex. Gabeklap.

til

tilsluttet (clausum), naar Bladene slutte sig tæt om Kronen, f. Ex. Kaal.

røret (tubulosum), naar Bægeret danner et Rør, f. Ex. Brigtorn.

udbredt (patens), naar Bladene eller Indsnittene staae i en Flade, f. Ex. Sennep.

opblæst (inflatum), naar det er tykt og huult, f. Ex. Blære Smelle.

tilbagebøiet (reflexum), naar Bladene eller Fligene ere tilbagebøiede, f. Ex. Rapunzel Klokke.

bruskagtigt (cartilagineum), naar det bestaaer af en bruskagtig Substans, f. Ex. Bruskbæger.

farvet (coloratum), naar det har en anden Farve end den grønne, f. Ex. Sandkryber.

Kronbærende (corolliferum), naar Kronen sidder paa Bægeret, f. Ex. Ribs.

Naalebærende (staminiferum), naar Støvdragerne sidde herpaa, f. Ex. Naalebæger.

afkortet (abreviatum), naar det er kortere end Kronens Rør.

valseformigt, s. Bladene.

oversædigt (superum), naar det sidder oven for Frugten, f. Ex. Avl; og

undersædigt (inferum), naar det sidder neden for Frugten, f. Ex. Koedriver.

tragtdannet og fladkravet, s. Kronen.

kantet og med 3 eller flere Sider (angulatum, prismaticum), naar det har flere Sider og Kanter, f. Ex. Lungeurt.

De Afdelinger, hvilke fremkomme hos Bægeret ved de forskjellige Indsnit, blive ligesom hos Bladene efter deres Form kaldte Tænder, Flige o. s. v.

Bælgen (Gluma).

Saaledes kaldes Bægeret hos Græssene. Den indslutter sædvanlig flere Kroner; Bladene, hvoraf den bestaaer, kaldes

Klap.

Klapper (Valvulæ), og faae Tilnavn efter disses og Blomsternes Antal.

eenklappet (univalvis), f. Ex. hos Raigræs.

toklappet (bivalvis), hos de fleste Græsarter.

treklappet (trivalvis), f. Ex. hos Trebælg.

sammenhobet (aggregata), f. Ex. Marehalm.

Det fælleds Bæger (Anthodium, Calyx communis).

Saaledes kaldes et Bæger, som indslutter mange Smaablomster, hvilke derved faae Udseende af een eneste Blomst; det er:

eenbladet, mangebladet, enkelt, s. Bægeret.

lige (æqvale), naar dets Blade ere lige lange.

taglagt (imbricatum), naar dets Blade ligge paa hverandre, f. Ex. Skorzonere.

udspærret (sqvarrosum), naar Smaabladenes Spidser ere udbøiede, f. Ex. Aster.

topformig (turbinatum), naar det ligner en Top, f. Ex. blaa Knopurt.

dobbelt (calyculatum), naar uden om det almindelige Bæger sidder ved Grunden en Rad af kortere Blade, der indslutte dette som et Bæger, f. Ex. almindelig Løvetand.

tørhindet (scariosum), naar Bladene ere tørre og lidet stive, f. Ex. almindelig Knopurt.

brændt, (sphacelatum), naar de have en sort, ligesom brændt Plet, der sædvanlig findes i Spidsen af Bladene, f. Ex. Brandbæger.

Hos de sammensatte Blomster (Aggregati), som have et fælleds Bæger og desuden et Bæger for hver enkelt Blomst, kaldes det sidste det egne Bæger (Perianth. proprium), f. Ex. hos Skabiose.

Skjællet (Sqvama).

Saaledes kaldes de Smaablade, som bedække Blomsten paa Raklen, f. Ex. Piil.

Snok-

Fnokket (Pappus)

er en Sort af Bæger hos de sammensatte Blomster, og bestaaer af Haar eller af en fiin Hinde. Det forklates udførligere ved Frøet.

Mosbægeret (Perichætium)

kalder man nogle smaa, taglagte Blade, som sidde ved Grunden af Frugtstilken eller Børsten og ere finere end de øvrige Blade.

Svøbet (Involucrum).

Det bestaaer af en Deel Smaablade, som udmærke sig fra Plantens øvrige Blade, og omgive Enden af Blomsterstilkene, men i nogen Afstand, saa at Blomsterne dog indsluttes, før de udvikle sig. Det findes især hos Skjermplanterne, og regnes af nogle til Bidelene; det er:

fælleds (universale), naar det indslutter en Störskjerm, f. Ex. Guleroden.

mindre (partiale v. Involucellum), naar det indslutter Smaaskjermen, f. Ex. Giftyden.

halvt (dimidiatum), naar det kun halvt eller paa den ene Side omgiver Skjermen, f. Ex. almindelig Halvsvøb.

mangebørstet (multisetosum), naar det bestaaer af mange fine Børster, f. Ex. grøn Trebælg.

Hylsteret (Spatha).

Et langagtigt Blad, som indslutter Blomsteret før Udviklingen og med Grunden omfatter Stængelen, det er hindeagtigt og egent for adskillige af den naturlige Familie Lilierne og nogle faa andre. Det aabner sig almindelig kun paa den ene Side efter Længden og kaldes da 1bladet (univalvis, monophylla), undertiden paa begge Sider og kaldes da 2bladet (diphylla v. bivalvis).

halvdækkende (dimidiata), naar det kun tildækker Blomsteret paa den ene Side.

1blomstret, 2blomstret &c., visnende, vedvarende s. Bægeret.

Kro:

Kronen (Corolla).

Den findes inden for Blomsterdækket og omgiver Befrugtningsredskaberne. Den er sædvanlig af en finere Sammensætning og kortere Varighed, men næsten altid af en anden Farve end den grønne. Kronens Blade kaldes Kronblade (Petala). Den er enten:

eenbladet (monopetala) eller

fleerbladet (polypetala).

Hiin kaldes saaledes, om den endog har Indsnit, som gaae næsten til Grunden. Naar dens nederste Ende er valseformig og tyndere end den øvrige Deel, kaldes den Røret (Tubus). Denne Deel findes hos alle eenbladede Kroner, den klokkeformige og hjulformige undtagen. Kronens udbredte Aabning kaldes Kraven (Limbus), og Mundingen af Røret, Svælget (Faux), hvorved følgende Udtryk anvendes:

kronet Svælg (F. coronata) kaldes det, naar det er indfattet med visse Fremragninger, som kaldes med et Ord Svælgkrandsen (Corona), f. Ex. Narcissen; hos Krebskloe kaldes Svælgkrandsen støvnaaleformig (staminiformis), formedelst dens Lighed med Støvnaale.

tillukt (clausa), sædvanlig med smaa, hvelvede Skjæl; et saadant Skjæl kaldes en Hætte (Fornix), f. Ex. Forglemmigei.

aabent (pervia), naar der ikke findes slige Legemer f. Ex. Lungeurt.

skjægget (barbata) f. Honningkarrene.

Kronerne kunne deles i ligedannede (æqvales), hvis forskjellige Dele ere lige store, og uligedannede (inæqvales), hvoraf nogle Dele ere større end de andre; en uregelmæssig Krone (C. irregularis) kaldes enhver Krone, hvis Dele ikke have en ligedannet Figur. Arterne af de ligedannede, eenbladede Kroner ere følgende:

hjulformig (rotata), har en flad Krave og ingen Rør, f. Ex. Kongelys.

rørformig (tubulosa), hvor Røret har ingen Krave; dette Navn faae især Skivekronerne hos de sammensatte Blomster.

fladkravet (hypocrateriformis), har en flad Krave og et langt Rør, f. Ex. Forgjetmigei.

tilbagebrudt (refracta), naar Kraven ligesom er brækket og bøiet tilbage, f. Ex. Veibred.

tragtformig (infundibuliformis), naar Røret efterhaanden bliver tykkere oventil og den øverste Rand er udbredt, f. Ex. Lungeurt.

kugleformig (globosa), naar den er snever ved Grunden og Aabningen, men viid i Midten, saa dens Figur ligner en Kugle, f. Ex. Blaabær Bølle.

ægformig (ovata), som den foregaaende, kun mere langagtig og tykkere ved Grunden, f. Ex Mose Lyng.

klokkeformig (campanulata), den er buget ved Grunden, mangler Rør og er udbredt ved Aabningen, f. Ex. almindelig Klokke.

De uligedannede eenbladede Kroner ere følgende:

tungedannet (ligulata), med et kort Rør, som ophører med eet, og ender sig i et langagtigt Blad, f. Ex. hjertebladet Slangerod og Kronerne hos en Deel af de sammensatte Blomster.

tolæbet (bilabiata), dens Aabning deler sig i tvende tydelige Læber, som staae mod hverandre, f. Ex. hos de fleste Tomægtige af den første Orden. En saadan Krone kaldes omvendt, naar den har den omvendte Stilling af den sædvanlige, f. Ex. Brunrod og Basiliken.

eenlæbet (unilabiata), som den foregaaende, kun at den ene Læbe mangler, f. Ex. Kortlæbe.

gabende (ringens), en tolæbet Krone, hvis øverste Læbe er hvælvet og udspærret fra den underste, f. Ex. Salvie.

maskeert (personata), naar Læberne af en tolæbet Krone sluttes tæt sammen, især ved den underste Læbes hvælvede Fort-

sæt-

sætning, f. Ex. Torskemund. Naar den øverste Læbe hos denne og den foregaaende Krone ser hvelvet, da kaldes den Hjelmen (Galea); Ganen (Palatum) derimod er den fremstaaende Hvelving paa den underste Læbe; Gabet (Rictus) er Aabningen mellem 2 Læber hos en gabende Krone.

Mangebladede ligedannede Kroner.

korsformige (cruciatæ), naar de have 4 Blade, som ere stærkt forlængede ved Grunden og som ere hverandre modsatte, f. Ex. Kaal, Sennep &c.

rosenbladede (rosaceæ), med 5 rundagtige, udbredte og ved Grunden ikke forlængede eller sammenhængende Blade, f. Ex. Rosen.

katostdannede (malvaceæ), naar 5 Kronblade ere ved Grunden lidet forlængede og sammenvoxne, f. Ex. Katost.

nellikeblomstrede (cariophyllaceæ), bestaae af 5 Blade, som ere ved Grunden stærkt forlængede og have et 1bladet Bæger, f. Ex. Nelliken.

lilieformige (liliaceæ), hos disse have 3 eller 6 Blade en klokkeformig Figur; de have ingen Bæger, f. Ex. Lilien.

Hos disse foregaaende udmærker man Neglen (Ungvis), eller Bladets forlængede Grund, og Pladen (Lamina), som er den øvrige flade Deel af Bladet, hvilken er stærkere farvet end Neglen.

Mangebladede uligedannede Kroner.

Ærteblomst (Cor. papilionacea), den bestaaer af 4 Blade, hvoraf kun de 2 Sideblade ligne hverandre, og kaldes Vingerne (Alæ). Fanen (Vexillum) er det øverste og sædvanlig det største Blad; det vender Fladen mod Kanten af de andre Blade; Kjølen, som undertiden bestaaer af 2 Blade, er det underste Blad, det er huult, almindelig tvedeelt, omgiver Befrugtnings-Redskaberne og staaer lige mod Fanen.

Gjøgeblomst (Cor. orchidea), bestaaer sædvanlig af 5 Blade, hvoraf de 2 øverste oftest ere bøiede mod hverandre og 2 paa Siderne, alle disse Blade indsluttes af et eget læbeformigt Blad,

Blad, som almindelig kaldes Honningkarrets Læbe (labium Nectarii).

Honningkarret (Nectarium).

Under dette Navn indbefattede Linné alle de Dele af Blomsterne, som hverken henhøre til de forhen anførte eller til Befrugtningsredskaberne. Omendskjønt ikke alle virkelig indeholde Honning, have de dog nogen Forbindelse og Lighed med dem, og anføres derfor her under eet. De egentlig honningdragende Kar ere:

Honningkjertler (Glandulæ nectariferæ), de findes ved Grunden af Støvtraadene paa Frugtbunden, f. Ex. hos Syldenlak; de ere siddende, stilkede, flade, sammentrykte, langagtige.

Honningskjæl (Sqvamæ nectariferæ), smaa, skjældannede Legemer, sædvanlig paa Grunden af Kronbladene, f. Ex. hos Ranunkelen.

Honningporer (Pori nectariferi) ere smaa honningsvedende Huller, f. Ex. hos Hyacinthen.

De Dele, som egentlig ikke affondre Honningen, men snarere synes at være bestemte til at modtage den, have forskjellige Figurer. Følgende ere de vigtigste:

Grube (Fovea), en Fordybning, som findes paa Blomsterbladenes indvendige Flade, f. Ex. Keiserkrone.

Fold (Plica), en mere aflang Fordybning, f. Ex. hos Lilien.

Sporen (Calcar), en hornformig Forlængelse af Kronen, f. Ex. Ridderspore, Horndrager.

Kappen (Cucullus), et huult, sækformigt, ofte stilket Legeme, som er adskilt fra de øvrige Dele i Blomsten, f. Ex. Stormhat, Ørehorn.

De Dele, som vel have faaet Navn af Honningkar, men hverken affondre eller gjemme nogen honningagtig Materie, har man givet følgende Navne:

Hætten (Fornix), f. Svælget.

Skjægget (Barba) bestaaer af korte Haar, som sidde oftest ved Aabningen af Bægeret eller Kronen, f. Ex. paa Iris.

Krandsen (Corona), s. Svælget.

Befrugtningsredskaberne (Partes fructificationis).

De bestaae af de tvende sædvanlige Kjøn, som enten ere samlede i een Blomst, eller i særskilte, men paa een Plante; eller en Plante har Han- og en anden Hunblomster. Organet, som udmærker de første, kaldes:

Støvdrageren (Stamen), den findes inden for Kronens Blade og deles i: Støvtraaden, Støvknappen og Støvet.

Støvtraaden (Filamentum) er et langagtigt Legeme, som bærer Støvknappene. Den er haarformig, traadformig, syelformig, kileformig, kløvet, sammentrykt, s. Bladene.

fri (liberum), naar den ikke hænger sammen med andre, f. Ex. hos de første Klasser.

sammenvoxen (connatum), naar flere ere sammenvoxne, f. Ex. ved den 16de Klasse.

leddet, sammenbøiet, ud- og indbøiet, haaret, lige lange og ulige. Alle disse Termini ere alt forhen forklarede.

Støvknappen (Anthera) er det Legeme, som sidder paa Støvtraaden og indeholder en Mængde Støv. Den er langagtig, linieformig, kugelrund, nyreformig, piilformig, kløvet, haaret, kantet, s. Bladene; torummet, s. Kapselen; opspringende paa Siden (latere dehiscens), hvilket er almindeligst, og paa Spidsen (apice dehiscens), fri, sammenvoxen, uden Støvtraad rc. siddende paa Siden af Støvtraaden (lateralis), hvilke Termini deels ere forhen forklarede, deels forstaaes uden Forklaring.

stakket (aristata), med tvende børsteformige Spidser ved Grunden, f. Ex. almindelig Lyng.

med Kam (cristata), naar den har 2 bruskagtige, tandede Legemer paa Siden eller ved Grunden, f. Ex. graa Lyng.

dob-

dobbelt (didyma), naar den ligesom er sammensat af 2, f. Ex. hvid Tvetand.

Støvet (Pollen) er et meget fiint Legeme, der viser sig for det blotte Øie som et fiint Støv, og sidder i og paa Støvknappen.

Naar en Blomst blot har Støvdragere og ingen Støvveie, kaldes den Hanblomst (Flos masculinus), og har en Plante blot Hanblomster, kalder man den Hannen (Mas).

Den Deel, som udmærker det andet Kjøn, kaldes Støvveien (Pistillum), den staaer sædvanlig i Middelpunctet af Blomsteret og bestaaer af Frugtknuden, Griffelen og Arret.

Frugtknuden (Germen) er den underste Deel, og indeholder Spiren til den tilkommende Frugt, den faaer adskillige forhen forklarede Navne; stilket (pedicellatum) er den ved Vorteurten. Man lægger især Mærke til, om den er oven eller neden for Blomsten.

Paa denne sidder Griffelen (Stylus) i Form af en liden Støtte; den faaer omtrent samme Tilnavne som Støvtraaden.

spiralformig (spiralis) kaldes den, naar den snoer sig i Form af en Spiral, f. Ex. hos Bønne.

Arret (Stigma), er den yderste Ende af Griffelen, som er udeelt, spidst, budt, kugleformigt, kjølleformigt, skjolddannet, trelappet, kantet, tandet, korsformigt, penselformigt (penicilliforme), naar det bestaaer af en Mængde korte, tætte, fjødede Trevler, f. Ex. hos Græsarterne; huult, bladagtigt (petaloideum), naar det ligner et Kronblad, f. Ex. hos Iris; fjæret, siddende (sessile), naar det mangler Griffelen, f. Ex. hos Tulipan.

Frugten.

Naar Frugtknuden, som indeholder Spiren til den tilkommende Plante, fuldkommen er udviklet, kaldes den Frugt. Denne er enten indsluttet (tectus) eller nøgen (nudus). Alle Frøets Bedækninger indbefattes under det almindelige Navn Frugtgjemme (Pericarpium), men inddeles i mange forskjellige

lige Arter. De vigtigste ere: Hindefrugt, Vingefrugt, Bællekapsel, Kapsel, Nød, Steenfrugt, Bær, Æblefrugt, Græskarfrugt, Skulpe, Bælle, Buddike, Skjold, Skildt, Porte.

Hindefrugten (Utriculus) er et eenligt Frøe, som omgives af en tynd Hinde, saaledes at denne let skiller sig derfra, f. Ex. Snerren.

Vingefrugt (Samara), er et eller to Frøe, som indsluttes saaledes af en tynd, gjennemsigtig, flad Hinde, at denne forlænger sig ud til Siderne, hvilke Forlængelser kaldes Vinger, f. Ex. Ælmen, Asken. Den aabner sig ikke af sig selv.

Bællekapselen (Folliculus), er en langagtig Frugt, som aabner sig paa den ene Side og er opfyldt med Frøe, f. Ex. Svalerod.

Kapselen (Capsula), bestaaer af en fast Hud; den indslutter almindelig flere Frøe, og springer op paa en bestemt Maade i flere Stykker, f. Ex. Hør. Dens Dele ere:

Skillerummet (Dissepimentum), den Hud, som afdeler Kapselen i forskjellige Rum.

Rummene (Loculamenta), de Rum, som findes imellem Skillerummene.

Støtten (Columella), det Legeme, som staaer i Midten af Kapselen, og hvortil Skillerummene ere befæstede.

Klapperne (Valvulæ), de udvendige Dele, som Kapselen adskiller sig i.

Sømmen (Sutura), den Streg, som viser sig udvendig paa Kapselen, der hvor Klapperne aabne sig.

Efter dens Figur og Sammensætning faaer Kapselen adskillige Tilnavne: een-, to-, tre- og mangerummet (uni-, bi-, tri-, multilocularis), to- tre- og mangeklappet (bi- tri- multivalvis); to- tre- mangefrøet (di- tri- polysperma).

elastisk (elastice desiliens), naar den opspringer med en vis Kraft, f. Ex. Balsamine.

tre-

trekornet (tricocca) kaldes en 3rummet Kapsel, som har Udseende af 3 sammenvoxne, f. Ex. Vorteurt.

dobbelt (didyma), naar den synes at være sammensat af 2 Kapsler, f. Ex. Vedbende Ærenpriis.

bæragtig (baccata), naar Huden er kjødagtig og blød.

Efter Maaden, den aabner sig paa, kaldes den **overskaaren paa tvers** (circumscissa), naar den er horizontal overskaaren, f. Ex. Rød Arve; **opspringende i Spidsen** (apice dehiscens), som de fleste Kapsler, og **opspringende med et Laag** (operculata), f. Ex. Bulme.

Nød (Nux) er et Frøe, som er omgiven med en haard Skal, der ikke springer op, f. Ex. Hassel; **Skallen** (Putamen) er meer og mindre haard; Frøet, som den indslutter, kaldes **Kjernen** (Nucleus). Dens Tilnavne ere forklarede i det Foregaaende.

Steenfrugt (Drupa) bestaaer af en haard Skal, som hiin, men denne er omgiven med et tykt, saftigt, kjødagtigt eller læderagtigt Væsen. Den kaldes:

bæragtig (baccata), naar Omsvøbet er meget kjødagtigt og saftigt, som hos Kirsebær Kræge.

halvtør (exsucca), naar Omsvøbet er meer læderagtigt end kjødagtigt, f. Ex. hos Valnødden.

een-, to-, trekjernet &c. (mono-, di-, tripyrena).

Bærret (Bacca), bestaaer af en saftig Masse, som omgiver flere Frøe og ikke aabner sig paa en bestemt Maade. Det faaer Tilnavne efter Substansen, Frøenes Antal f. Ex. een-, to-, tre- og fleerfrøet (mono- di- tri- polysperma), Figuren &c. et **sammensat Bær** (Bacca composita) finder Sted hos de Planter, som have mange Støvveie, og af hvilke efter hver bliver et Bær eller **Korn** (Acinus), f. Ex. hos Brambær Klynger.

Æblefrugt (Pomum), er en kjødet Masse, som omgiver en hindet Kapsel, hvilken almindelig kaldes **Kjernehuset**; den aabner sig ikke i Klapper.

Græskarfrugt (Pepo) er en kjødet, saftig Frugt, til hvis indre Flade Frøene ere befæstede.

Skulpe (Siliqva) er en tør, sædvanlig langagtig Frugt, der bestaaer af tvende **Klapper** (valvulæ), som hænge sammen ved en **Søm** paa begge Sider. Frøene ere heftede indvendig paa Skillerummets Kant, saavel ved den øverste som den nederste Søm. Naar den er betydelig længere end bred, kaldes den Stor-

skul-

skulpe (Siliqva), f. Ex. Sennep; er den derimod lige saa bred eller næsten lige saa bred som lang, Smaaskulpe eller Rundskulpe (Silicula), f. Ex. Hyrdetaske; dog adskiller dette meer eller mindre dem ikke ganske tydelig, man maa derfor tilføie, at hiin har et siddende Ar, men denne en kort Griffel. Skulperne adskilles efter Maaden, hvorpaa Skillerummet (Dissepimentum) sidder, om det nemlig sidder parallel eller lige med dem (valvulæ dissepimento parallellæ), f. Ex. Vaar Gjæslingblomst; eller lodret mod dem (valv. dissepimento contrariæ), f. Ex. Vand Syelblad; undertiden er Skillerummet længere end Klapperne (Dissepim. prominens), f. Ex. ved Sennep.

En knudret Skulpe (S. torosa) findes hos Reddiken. Hos Takkeklap og Kløftnaal er Rundskulpen uden Klapper (evalvis) og hos den sidste bærformig (baccata).

Bællen (Legumen) ligner Skulpen, men Frøene sidde kun paa dens underste Kant; den er:

ophovnet (turgidum), naar begge Klapperne ere opsvulmede, f. Ex. Kragekloe.

seglformig (falcatum), naar den er seglformig-krum, f. Ex. Segl Sneglebælle.

snegleformig (cochleatum), naar den er snoet spiralformig, f. Ex. Liden Sneglebælle.

Bællen er 1rummet (uniloculare), hvilket er det sædvanligste, eller 2rummet (biloculare), f. Ex. Astragel, eller halv 2rummet (semibiloculare), naar Skillerummet kun gaaer halv igjennem den, f. Ex. Rendebælle; puklet (gibbum), naar den er hvelvet paa den ene Side, f. Ex. Astragel; bueformig (arcuatum), naar den er krum bøiet, f. Ex. Fuglekloe; leddet (articulatum), naar den bestaaer af tydelige Led, f. Ex. Esparsette; denne Art af Bælle er af nogle anseet for en egen Frugt og kaldet Leddebælle (Lomentum).

De øvrige Termini ere allerede forklarede.

Buddiken (Theca) er Mossernes Frugtgjemme. Den er en tør Frugt, som i Spidsen aabner sig i et Laag. Den bestaaer af Hætten (Calyptra), en tynd Hinde af en hueformig Figur, som bedækker Spidsen af Buddiken. Laaget (Operculum) tilslutter Buddikens Aabning, der springer op af sig selv ved Frøets Modning, det er rundt, kegledannet, spidst, tilspidset, fladt &c. Mundingen (Peristoma) er den Rand, som omgiver Aabningen af Buddiken; den er tandet og nøgen &c. Tilsætningen (Apophysis) er en større eller mindre Udvidelse ved Grunden af Buddiken, f. Ex. ved Skyggeknop.

Naar

Naar andre Dele af Blomsten end Frugtknuden omgive Frøet, kaldes det en uægte Frugt (Fructus spurius) og faaer da enten egne Navne eller efter den Frugt, det har meest Lighed med. De vigtigste ere:

Koglen (Strobilus), som egentlig er en Rakle, hvis Skjæl ere blevne træeagtige, f. Ex. Gran.

uægte Kapsel (Caps. spuria) kaldes Frugten hos Bøgen, hvis Frøe omgives, i Form af en Kapsel, af det forhærdede Bæger.

uægte Steenfrugt (Drupa spuria) findes hos Taxen, hvor Nødden halv er omgiven med den kjødagtige Frugtbund.

uægte Bær (Bacca spuria) er f. Ex. Enebærret, hvor Raklens Skjæl blive kjødagtige og omgive Frøene, og Jordbærrene, som have en kjødagtig, affaldende Frugtbund, hvorpaa Frøene sidde.

Frøet bestaaer af tvende, ligedannede Stykker, som det let deler sig i, og som, naar det plantes, forvandle sig til Blade og kaldes Frøeblade (Cotyledones), mellem hvilke mod Siden ligger Spiren (Corculum), som deles i den øverste Deel Bladfjæren (Plumula), hvoraf Planten over Jorden fremkommer, og den underste Deel Snabelen (Rostellum), som danner Roden. Udvendig er Frøet indsluttet af tvende Hinder, hvoraf den yderste tykkere kaldes Frøehuden (Tunica exterior) og den indvendige finere Frøehinden (Membrana interna). Frøene ere udhulede paa Siden (scrobiculata) hos Mark Ærenpriis, støtteformige (columnaria) hos Kartebolle; kronede (coronata), med en ophævet Rand oventil, f. Ex. Stikle; snegleformige (cochleata), naar de ere lidet snoede, f. Ex. Salturt; fiilspaanformige (scobiculata), naar de ere langagtige og meget fine; tykhindede (corticata), f. Ex. Naalebæger. Uden paa Frøet sees en Plet, som kaldes Navlen (Hilum), hvorfra gaaer en liden Traad, som kaldes Navlesnoren (Funiculus umbilicalis), hvilken forbinder det med Frugten.

Endnu maae anmærkes adskillige Dele, som findes paa Frøet:

Frøedækket (Arillus) er en løs Hud, som indhylder Frøene. De Frøe, som ere i Spidsen omgivne med en saadan Hud, kaldes da hættede Frøe (semina calyptrata), f. Ex. Beenved.

Fnokken (Pappus) er egentlig Bægeret hos de sammensatte Blomsters enkelte Kroner, den er under Blomstringen sædvanlig utydelig og sees først tydelig efter Blomstringen. Den er siddende, stilket; stakket (aristatus), naar den ligner en Stak, f. Ex.

f. Ex. Brøndsel: bægerformig (calyculatus), naar den bestaaer af en hindeaatig Rand, i Spidsen af Frøet, f. Ex. Kartebolle; avneagtig (paleaceus), naar den bestaaer af smaa Skjæl, f. Ex. Cicorie; haaret eller udeelt, f. Ex. Høgeurt. fjeret (plumosus), naar Haaret er besat med mindre Haar, f. Ex. Gedeskjæg.

Frøeulden (Coma) er et uldagtigt Legeme, som sidder paa Spidsen af adskillige Frøe, f. Ex. Dueurt.

Halen (Cauda) er et traadformigt Legeme, som sidder paa Spidsen af adskillige Frøe, f. Ex. Koebjelde Anemone.

Frøenebbet (Rostrum) er egentlig en vedvarende Støvvei, som vorer med Frøet, f. Ex. paa Kjørvel.

Vingen (Ala) er en Hinde paa Enden eller omkring Frøet.

Ribber (Costæ) ere ophøiede Streger, som findes paa Frøene af nogle Skjermplanter.

Duggen (Pruina) er et meget fiint hvidt Støv, som findes hos nogle Frugter, f. Ex. Blommer.

Frugtbunden (Receptaculum), er det Sted af Planten, hvorpaa Blomsteret eller Frugten staaer; paa dets underste Side sidder Stilken. Bærer den flere Kroner, kaldes den en almindelig Frugtbund (Recept. commune), bærer den kun een, kaldes den enkelt (proprium). Den er flad, convex, kegleformig, haaret, uldet, pigget (paleaceum), naar den er besat med langagtige, budte, tørre Smaablade, som kaldes Avner (Paleæ), og ere egne for den almindelige Frugtbund; kjødet (carnosum) f. Ex. Jordbær; støtteformig (columnare), f. Ex Melliferod; svampet (spongiosum), f. Ex. Kragefod; celleformig (favosum), naar den ligner en Biekage, f. Ex. Æselfoder.

Frugtleiet (Thalamus) er et meer eller mindre udbredt Legeme, i hvis Substans Frugterne ere indsluttede og i hvis Overflade de aabne sig. De findes kun hos Lønboe Planterne. Følgende ere de vigtigste Arter deraf:

Skjoldet (Scutellum) et fladt, rundagtigt, randet Legeme, som indeholder Frugten hos Lavarterne. Fladskjoldet (Pelta), som er tyndere end hiint og uden Rand, og Vorten (Tuberculum), en liden hvelvet Knop; begge findes ligeledes hos Lavarterne.

Endnu maa anmærkes, at Maalet paa Planterne deels tages af det almindelige Maal, f. Ex. Linie, Tomme, Fod, Alen o. s. v. eller af Delenes Størrelse mod hverandre.

Farven og Lugten bruges vel i Beskrivelserne, men ikke i Arternes enkelte Caracterer.

Om Systemet, og Anviisning til at bruge det.

I Indledningen er allerede talt om Systemets Uundværlighed; jeg kan derfor strax gaae til dets nærmere Bestemmelse.

Man kan inddele Systemerne i tvende Slags: det konstige og det naturlige. Hiint grunder Inddelingen paa Overeensstemmelsen i ganske vilkaarlige Dele, dette derimod søger at inddele Planterne i Familier, efter den udvortes Lighed, de have med hverandre. Begge have deres Fordele og Mangler; ved det første er det vanskeligt at fastsætte almindelige Regler, og det sidste bliver ufuldstændigt, saalænge vi endnu ikke have opdaget alle Vexter.

Et konstigt System, som tillige, saa vidt mueligt, tager de naturlige Familier til Hjelp, synes at være det fatteligste, og da det Linneiske har dette Fortrin, har Jeg, med nogen Forandring, valgt det frem for andre.

Det kommer i det konstige System især an paa Arternes og Slægternes rigtige Bestemmelse.

Naar tvende Planter af forskjelligt Kjøn blande sig sammen og frembringe en tredie dem liig, da ere disse af een Art (Species). Finder man imellem flere forskjellige Arter en mærkelig Overeensstemmelse, da indbefatter man dem under Navnet Slægt (Genus). Formedelst Planternes Mængde kan man endnu ikke ganske overskue dem ved Hjelp af denne Inddeling; man undersøger derfor visse Deles Overeensstemmelse og danner deraf Ordener, og af disse igjen paa samme Maade Klasser.

Endog de, som ikke ere Urtekjendere, danne sig selv et System og naturlige Slægter. Viser man f. Ex. en Bonde den babyloniske Piil, vil han strax sige, at det er en Piil, omendskiønt han aldrig forhen har seet den, og utallige Danske Slægtnavne vise, at man har gjort sig et Begreb om Arternes Overeensstemmelse,

melse, om man endskjønt intet har kjendt til Systemet, f. Ex. Veibred, Nelde, Stargræs, Kløver &c.

Det linneiske System er grundet paa Planternes Kjøn, hvis Dele ere bestemte i Terminologien.

Klassernes Inddeling grunder sig især paa Støvdragerne.

Alle bekjendte Planter kunde efter det ordnes i følgende 23 Klasser:

1ste	Klasse	med een	Støvdrager	(Monandria),	Eenhannede.
2den	—	2	—	(Diandria),	Tohannede.
3die	—	3	—	(Triandria),	Trehannede.
4de	—	4	—	(Tetrandria),	Firehannede.
5te	—	5	—	(Pentandria),	Femhannede.
6te	—	6	—	(Hexandria),	Sexhannede.
7de	—	7	—	(Heptandria),	Syvhannede.
8de	—	8	—	(Octandria),	Ottehannede.
9de	—	9	—	(Enneandria),	Nihannede.
10de	—	10	—	(Decandria),	Tihannede.
11te	—	omtrent 12	—	(Dodecandria),	Tolvhannede.

12te med flere end 12 Støvdragere, som sidde paa den indvendige Rand af Blomsterbægeret (Icosandria) Bægerhannede.

13de med 20 eller flere Støvdragere, som sidde paa Frugtbunden (Polyandria), Mangehannede.

14de med tvende lange og tvende kortere Støvdragere (Didynamia), Tomægtige.

15de med fire lange og tvende kortere Støvdragere (Tetradynamia), Firemægtige.

16de med sammenvoxne Støvtraade i et Legeme (Monadelphia), Sammenvoxne.

17de med Støvtraadene sammenvoxne i tvende Legemer (Diadelphia), Tvedeelte.

18de med Støvtraadene sammenvoxne i flere Legemer (Polyadelphia), Fleerdeelte.

19de med sammenvoxne Støvknappe (Syngenesia), Rørhannede.

20de

20de med Støvdragere siddende paa Støvvejen (Gynandria), Hunboe.

21de med særskilte Han- og Hunblomster paa een Plante (Monœcia), Genboe.

22de med Han- og Hunblomster paa særskilte Planter (Diœcia), Toeboe.

23de med utydelige Blomster (Cryptogamia), Lønboe.

Ordenerne, som hver Klasse inddeles i, ere deels bestemte efter Støvveienes Antal, som i de tretten første Klasser, deels efter Frøenes Bedækning, som i den 14de og 15de, deels efter Støvdragernes Antal, som i den 16de, 17de, 18de, 20de, 21de og 22de. Den 19de Klasse, som indbefatter de sammensatte Blomster (s. de naturlige Familier) inddeles i 4 Ordener. Den første har blot tvekjønnede Kroner Lige Samboe (Polygamia æqvalis). Den anden har i Randen frugtbare Hunkroner og i Midten frugtbare tvekjønnede Kroner ulige Samboe (Polygamia superflua). Den tredie har golde Kroner i Randen og frugtbare, tvekjønnede i Midten unyttig Samboe (Polygamia frustranea), Den fjerde har frugtbare Hunkroner i Randen og ufrugtbare, tvekjønnede Kroner i Midten nødvendig Samboe (Polygamia necessaria).

Ordenerne i den 23de Classe ere naturlige Familier, som kaldes Bregner, Mosser, Tarrer og Svampe, hvorom mere ved Forklaringen over de naturlige Familier.

Naar man vil søge at bestemme en Plante, maa man altid vælge et Exemplar, som er i Flor og har alle sine Dele i fuldkommen Tilstand; man undersøger derpaa, om den har kjendelige Befrugtningsredskaber, det er at sige, om disse Dele uden Vanskelighed kunne kjendes eller ikke, og i første Tilfælde om Kronerne ere tvekjønnede eller ei; om Støvdragerne og Støvveiene ere adskilte eller sammengroede, om Støvtraaden og Støvknappene ere frie eller sammenvoxne; om de ere lige i Størrelse; og tilsidst deres Antal.

Vil

Vil man f. Ex. oplede Kirsebærtræets Plads i Systemet, vil man finde, at det har tydelige Blomster, at alle Kronerne indeholde tvende Kjøn, at Støvdragerne og Støvveien ere adskilte, at hverken Støvtraadene eller Støvknappene ere sammengroede, at hine ere lige lange, at deres Antal er høiere end 12, og at de sidde paa den indvendige Kant af Bægeret. Efter denne Undersøgelse vil man have fundet, at det henhører til den 12te Classe. Ordenerne i denne Classe ere inddeelte efter Støvveienes Mængde, og da denne Vext kun har een i hver Blomst; hører den til den første; af denne Orden findes kun een Slægt hos os, til hvilken og Kirsebærtræet henhører. Har man nu sikkert fundet Slægten, maa man søge at bestemme Arten, og man vil da snart finde, at kortstilkede Blomsterskjerme, glatte, ægformig-lancetformige sammenlagte Blade ere dens Artmærke.

Planter af een og samme Art kunne undertiden ved Klima, Jordbund, Kultur o. s. v. blive lidet forskjellige; disse kalder man Afarter (Varietates), og ofte er det meget vanskeligt at bestemme, naar de bør kaldes Afarter eller virkelige forskjellige Arter; saaledes ere Maikirsebær, Moreller, Bønderkirsebær ꝛc. Afarter af een og samme Art.

For Begyndere er det uden Tvivl en stor Lettelse at kjende adskillige af de naturlige Familier, især dem, som passe til Classerne i det konstige System. Jeg vil derfor anføre de vigtigste:

1) Græssene (Gramina), have en trevlet, sjelden knollet Rod; et huult, leddet, rundt, udeelt Straae; linieformige, udeelte, omskedende, flade, stribede Blade. Deres Blomstringsmaade er et Ax eller en Top. Bægeret bestaaer af Avner eller Skjæl. Støvdragerne ere almindeligst 3. Oftest 2 Støvveie. Eet Frøe. De fleste have Blomster med Stak.

2) Halvgræssene (Calamariæ). De have meget tilfælleds med hine; 1 Frøe, 3 eller 6 Støvdragere, 1 Støvvei, som oftest er deelt. Deres Straae er almindelig 3kantet, udeelt, opfyldt med Marv. Bladene ere stive og hvasse at føle paa. Blomsterne oftest taglagte. Frøet er lidet haaret ved Grunden.

For-

foruden endeel Slægter af 3die Classes første Orden, henhører Dunhammer, Siv, Stargræs og Pindsviinflæg til denne Familie.

3) Gjøgeblomster (Orchideæ). Deres Rod er tyk, knollet eller haandformig. Stængelen udeelt, skaftagtig; Bladene udeelte, vexelvise, glatte; Blomsterne sidde i Spidsen i et Ax eller en Top, sieldnere eenligt; Kronen er gjøgeblomstret (s. Terminologien). De have to Støvtraade og en Støvvei. De henhøre til den 20de Klasse.

4) Saftrige (Succulentæ). De have meget saftrige, tykke Blade, Stængler og Blomster. Hertil hører Sempervin eller Huusløg, Steenurt, Portulak.

5) Nellikeblomstrede (Cariophyllatæ). Deres Rod er trevlet. Bladene udeelte, modsatte, heelrandede, oftest linieformig-lancetformige. Støvdragernes Antal er ligesaa stort eller dobbelt, som Kronbladenes. Kronen nellikeblomstret. Frugten er en Kapsel. Hertil hører endeel Slægter af den 10de Klasse, f. Ex. Nelliken, Silene, Smelle, Klinte, Pragtstjerne ꝛc.

6) Mangeskulpede (Multisiliqvæ). Bladene oftest mangedeelte eller sammensatte. Kronerne fleerbladede; de have flere end 8 Støvdragere; kun faa af dem have Blomsterbægere. Frugten er sammensat af flere Skulper, som have eet eller flere smaa Frøe. Frøene spire med tvende Frøeblade. Deres Smag er bidende, og ofte ere de giftige, endeel Planter af den 13de Klasse, f. Ex. Ridderspore, Akkeleie, Anemone, Ranunkel, Frøestjerne ꝛc. høre hertil.

7) Mistænkte (Luridæ). Bladene paa disse ere vexelvise, Bægerne 5kløvede; Kronerne 1bladede. De have 5 Støvtraade og een Støvvei; Frøehuset sidder oven for Bægeret og er 2rummet. Hertil høre adskillige Slægter af den 5te Classe, f. Ex. Bulmeurt, Pigæble, Natskygge. De have alle en smudsig Farve, en bedøvende Lugt, en ubehagelig Smag, og ere giftige.

8)

8) Erteblomstrede (Papilionaceæ). De have alle ertes blomstrede Kroner (s. Terminologien) 10 Støvdragere, hvoraf, hos de fleste, 9 ere sammenvoxne og 1 fri, een Støvvei; Frøe-huset en Bælle. Hertil henhører næsten hele den 17de Klasse.

9) Skulpede (Siliqvosæ). Bladene ere vexelvise, Bægeret 4bladet, Kronerne korsformige. Af deres 6 Støvdragere, ere tvende modsatte mindre end de 4. Frøene ligge i en Skulpe. De have en bidende Smag. Den 15de Classe bestaaer af disse.

10) Maskeblomstrede (Personatæ). De have en uregelmæssig Krone (s. Terminologien). Bægeret er 2læbet, Støvdragerne ere 4, og oftest ere de 2 længere end de andre. Frøene ligge i en Kapsel. Nogle Slægter af den 14de Classes 2den Orden henhøre hertil.

11) Krandsblomstrede (Verticillatæ). Bægeret og Kronen er 1bladet, 2læbet, og af Støvdragerne 2 længere og 2 korte. De have 4 nøgne Frøe. Bladene ere modsatte og almindelig udeelte, Stængelen 4kantet; Blomsterne sidde i en Krands. Den første Afdeling af 14de Classe, samt Salvie og Jernurt høre hertil.

12) Skjermblomstrede (Umbellatæ), de have 2 Frøe, som sidde neden for Bægeret; 5 Kronblade, 5 Støvtraade og 2 Støvveie. Stængelen er huul, Bladene dobbelt sammensatte, vexelvise; Blomsterne sidde i en Skjerm. De fleste af denne Familie høre til den 5te Classes 2den Orden.

13) Stjerneblomstrede (Stellatæ). Roden er sædvanlig fleeraarig; Bladene modsatte, hvasse at føle paa; Stængelen leddet, hovnet ved Leddene; Kronen 1bladet, 4kløvet, med modsatte Flige. De have 4 Støvtraade og 1 Støvvei. Fire Slægter af den 4de Classe, nemlig Blaastjerne, Mysike, Snerre og Krap høre hertil.

14) Sammensatte (Compositæ). Have sammensatte Blomster (s. Terminologien). Den hele 19de Classe hører hertil.

15) Rakleblomstrede (Amentaceæ), hertil høre alle de Træer, hvis Blomster sidde i en Rakle, f. Ex. Piil, Bøg, Eeg, Valnødtræe, Hassel, Avn og Birk.

16) Bregner (Filices), have utydelige Blomster paa den nedvendte Side af Bladet eller paa særskilte Ax.

17) Mosser (Musci). Blomsterne ere utydelige, og sidde i Bladhjørnerne; efter Blomstringen faae de Kapsler, som ere bedækkede med en Hætte.

18) Tarrer (Algæ), med utydelige Blomster i Blærer, Puncter, Knopper eller Skjolde.

19) Svampe (Fungi). Deres Blomster ere ganske ukjendelige. Disse 4 sidste høre til den 23de Classe.

Liste

Liste paa Titelen af adskillige Skrivter, som med Forkortninger ere citerte eller hvis Forfattere blot ere nævnte i denne Udgave.

Achard, F. C. Beschreibung der Kultur der Runkelrübe, Berlin 1799. 8.
Acharius, E. Lichenographiæ Sveciæ Prodromus, Lincop. 1798. 8.
Aiton, W. Hortus Kewensis Vol. 3. Lond. 1789. 8.
Allioni, C. Flora Pedemontana Vol. 3. Tur. 1785. fol.
Amoen. acad. v. Lin.
Barrelier, I. Plantæ per Galliam &c. collectæ. Par. 1714. fol.
Bartholin, Acta medica et philosophica hafniensia Vol. 4. Hafniæ 1671 et seqv. 8.
Bauhini, I. historia Plantarum Tom. 3. Ebrod. 1650. fol.
Besler, B. Hortus Eystettensis Norimb. 1613. fol.
Blackwell, E. a curious herbal. &c. Lond. 1737. fol.
Boccone Museo de piante rare &c. Venet. 1697. 4.
Bolton, I. Filices Brittaniæ P. 2. Leeds 1785. 4.
Bulliard, Histoire de Champignons de la France Par. 1791. 4.
Burgsdorfs Anviisning til at opelske indenlandske og udenlandske Træearter i det Frie, oversat ved M. G. Schäffer, Kbh. 1799.
Cam. Epit. P. A. Mathioli de Plantis Epitome aucta a I. Camerario. Frankf. 1586. 4.
Cavanilles, A. Icones et descriptiones plantarum &c. P. 6. Madriti 1791 & seqv. fol.
— — Dissertationes, ibid. 1790. 4.
Clusius, C stirpium pannonicarum historia. Antwerp. 1583. 8.
— — stirpium hispanicarum historia. ibid. 1576. 8.
Comment. Goett. v. Haller.
Curtis, W. Flora Londinensis Vol. 2. Lond. 1777. fol.
— The botanical Magazine, Lond. 1787 et seqv. 8.
Dalechampii, I. historia generalis plantarum. P. 2. Lugduni 1586. fol.
Dambourney, L. A. Recueil de procedes et d'experiences sur les teintures &c. Paris 1786. 8.
Dillenii, I. I. historia Muscorum. Oxonii 1751. 4.
Dodonæi, R. stirpium historiæ Pemptades 6. Antwerp. 1616 fol.
Engl. Bot. v. Smith.
Ephemeridum Academiæ Naturæ curiosorum Decuriæ 4. Lips. 1670-1706. 4.
Ehrhart, F. Beyträge zur Naturkunde ic. 7 B. Hannover 1787-1792. 8.
Esper, E. I. Icones Fucorum. Nürnb. 1797 et seqv. 4.
Evelyn. I. Sylva or a discours of forrest-trees; Ed. Hunteri. York 1776. 4.
Fabritius, J. C. Reise nach Norwegen Hamb. 1779. 8.

Fle-

Flora Dan. Icones plantarum sponte nascentium in regnis Daniæ et Norvegiæ &c. Fasc. 1-22. Hafn. 1761-1806.
Flor. Lap. v. Lin.
Flora Lond. v. Curtis.
Flora Norv. v. Gunnerus.
Flora Rossic. v. Pallas.
Froelich, I. A. de Gentiana. Erlang 1796. 8.
Funke, C. Ph. Naturhistorie og Technologie 3 Dele, oversatte ved Horneman, Rafn og Kielsen. Kjøbenh. 1797. 8.
Gärtner, I. de fructibus et seminibus plantarum Vol. 2. Stutgard. 1788 et Tüb. 1791. 4.
Gesneri, C. opera botanica Norimb. 1751. fol.
Gleditsch, J. G. phys. bot. oeconomische Abhandlungen 3 Th. Halle 1765-67. 8.
Gmelin, I. G. Flora Sibirica. P. 4. Petrop. 1747-69. 4.
Goodenough. S. observations on the british species of Carex Transactions of the linnean Soc. v. 2.
Gouan, A. observationes botanicæ. Tiguri 1773. fol.
Gunneri, I. E. Flora Norvegica P. 1. Nidrosiæ 1676. P. 2. Hafn. 1772. fol.
Hammer, C. Floræ Norvegicæ Prodromus Kjøbenh. 1794. 8.
Haller, A. Historia stirpium indigenarum Helvetiæ T. 2. Bernæ 1768. fol.
— de Allii genere Goett. 1745. 4.
— Genera, species et varietates Cerealium in Comment. nov. Goett.
Hellenius de Hippuride Ab. 1786. 4.
Hill. I. the vegetable System Vol. 26. Lond. 1773 et seqv. fol.
Hoffmann, G. F. Historia Salicum Lips. 1790 et seqv. fol.
— — Descriptio et Adumbratio Lichenum. Lips. 1790. fol.
— Deutschlands Flora. Erl. 1800. 12mo.
— Enumeratio Lichenum Erl. 1784. 4.
Holmberger, P. några vildt-våxande svenska orters Husbålls-Nytta i Vett. Acad. Hand. 1774. p.250.
Hort. ups. vid. Linné.
Hudson, G. Flora anglica T. 2. Lond. 1778. 8.
Jaqvin, N. hortus vindobonensis T. 3. Vind. 1770-76 fol.
— Icones plantarum rariorum T. 3. ibid. 1781-93. fol.
— Miscellanea austriaca V. 1-2 ib. 1778-81. 4.
— Observationes botanicæ. P. 4. ib. 1764. 8.
— Oxalis ib. 1794. 4.
Kerner Abbildung oeconomischer Pflanzen. Stutg. 1786 et seqv. 4.
Kitaibel, P. et F. Waldstein icones et descript. plant. rarior. Hungariæ. Vien 1802. fol.
Kniphof, I. H. Botanica in originali Cent. 12. Hal. 1757-64. fol.
König, G. Flora islandica i Olaffens og Povelsens Reise 2. D.
Kylling, P. Viridiarium danicum. Hafn. 1688. 4.
de Lamarck 2 B. Encyclopedie methodiqve Tom. 4. Par. 1783 et seqv. 4.
Landt Beskrivelse over Færoerne. Kjøbenh. 1800. 8.
Lawrence Roses Lond. 1798. 4.
Leers, I. D. Flora Herbornensis. Herb. 1775. 8.

Lightfoot, Flora scotica. Lond. 1777. 8. 2 V.
Liljeblad, S. svensk Flora. Ups. 1798. 8.
Linne, C. Flora Lapp. ed. 2. Lond. 1792. 8.
— Hortus upsaliensis ibid. 1748. 8.
— Amoenitates Academicæ vol. 10. Holm. et Erlang 1749-1790.
— spec. plant. V. 2. Holm. 1763. 8.
— ed 4ta cur. Willdenow v. 7. 8. Berl. 1797-1805.
Linné, C. (junior) plantarum rariorum horti upsaliens. Dec. 2. Stockh. 1762-63. fol.
Lobelius, M. Plantarum icones Antw. 1591. 4.
Loeselius, I. Flora Prussica. Regiomont. 1703. 4.
Martyn, Th. Flora rustica Vol. 4. Lond. 1792-94. 8.
Michaux Historie des Chenes d'Ameriqve Par. 1801. fol.
Miller, P. the Gardeners Dictionary. Lond. 1768. fol.
Miller, S. ic. Illustration of the System of Linnæus. ibid. 1779. 8.
Mohr, N. T. Islands Naturhistorie. Kbh. 1786. 8.
Mönch, C. Enumeratio plantarum Hassiæ. Cass. 1777. 8.
Morison, R. Plantarum historiæ universalis Pars 2-3. Oxon. 1660-99. fol.
Munting, A. de vera herba Brittannica. Amst. 1680. 4.
Müller, O. F. Flora Friderichsdalina. Argent. 1767. 8.
Pallas, P. S. Flora Rossica T. 2. Petrop. 1784-88. fol.
Petiver, I. Opera. Vol. 3. Lond. 1764. fol.
Plenck. Iccon. plant. medicinal. Wien 1798. fol. Cent. I-V.
Pollich, I. A. Historia plantarum in Palat. Elect. sponte nascentium T. 3. Manh. 1776-78. 8.
Rafns, C. G. Danmarks og Holsteens Flora, 2 D. Kjøbenhavn 1796, 1800.
Reyus, I. Synopsis stirpium Britannicarum 2 T. Lond. 1724. 8.
Reiter und Abel Abbild. 100 versch. deutsch. Holzarten. Stutg. 1790.
Retzius, A. I. Observationes botanicæ fasc. 4. Lips. 1779-91. fol.
— Floræ Scandinaviæ Prodromus ib. 1795. 8.
Rivinus, A. Q. Ordo plantarum Flore irregulari T. III. ib. 1690-99. fol.
Roth, A. W. Tentamen floræ germanicæ T. 3. ib. 1788-1800.
Rottboll Afhandling om en Deel rare Planter, som i Island og Grønland ere fundne i Videnſk. Selſk. Skrifter 10de D.
Scheuchzer, I. Agrostographia Tigur 1719. 4.
— Agrostographiæ Helveticæ Prodromur ibid. 1708. fol.
Schkuhr, C. Beschreibung und Abbildung der Riedgräser Wittenb. 1801. 8.
Schmidt, F. Oesterreichs Baumzucht. Wien 1792. fol.
Schousboe Jagttagelser over Væxtriget i Marokko. Kbh. 1800. 4.
Schrader, H. A. Spicilegium Floræ germanicæ. Hannov. 1794. 8.
Schrank, F. P. Baierſche Flora 2 Th. Münch. 1792. 8.
Schreber spicilegium Floræ Lipsicæ. Lips. 1771. 8.
— Beschreibung der Gräser ibid. 1769. fol.
Schumacher, C. T. Enumeratio plantarum in partibus Sjællandiæ septentrionalis et orientalis P. 2. Hafn. 1801-3. 8.
Scopoli, I. A. Flora Carniolica P. 2. Wien 1772. 8.
Sibthorf, I. Flora Oxoniensis. Ox. 1744. 8.

Sief-

Sieffert, A. M. Versuche mit einigen Schwammen, um sie zur Seiffe anzuwenden; Act. Acad. Mogunt 1778-79.
Smith, I. E. Flora Britanica V. 3. Lond. 1800. et seqv. 8.
— Plantarum icones ibid. 1789-91. fol.
— and Sowerby English botany ibid. et seqv. 8.
Sole, W. Menthæ Britanniæ. Bath. 1798. fol.
Strøm, H. Beskrivelse over Søndmør 2 D. Sorøe og Kbh. 1762-66. 4.
— Underretning om den islandske Mos, Marie-Græsset og Geitna Skoven, deres Tilberedelse til Mad. Kbh. 1785. 8.
Sutton, Ch. A. description of five British Species of Orobanche i Transact. of Linn. Soc. Vol. 4.
Tabernæmontani, I. T. Eicones plantarum. Frankf. 1590. 4.
— Kreutterbuch ibid. 1588. fol.
Vahl, M. Enumeratio plantarum vel ab aliis vel ab ipso observatarum 2 T. Haun. 1804-5. 8.
— Jagttagelser paa en Reise i Norge i Naturhist. Selsk. Skrft. 2det B.
Vaillant, S. Botanicon Parisiense. Amst. 1726. fol.
Viborg, E. Efterretning om Sandvexterne 2c. Kbh. 1788. 4.
— Botanisk-oeconomisk Afhandling om Bygget. ib. 1788. 4.
Villars Historie des plantes de Dauphine. T. 2. Grenoble 1786-87. 8.
Wahlenberg, G. Indledning til Caricographien i Vettensk. Acad. Handl. 1802. et seqv.
Wangenheim, F. A. J. Anpflanzung nordamerican. Holzarten. Goett. 1787. fol.
Weber, G. H. Primitiæ Floræ Holsaticæ. Kiel. 1780. 8.
Weigel, C. Observationes botanicæ. Gryph. 1772. 8.
Willdenow s. Lin.
Wille, Beskrivelse over Sillejords Præstegjeld. Kiøbenh. 1786. 8.
Wilse, Beskrivelse over Spydeberg Præstegjeld. Christiania 1779. 8.
Withering, W. Arrangements of the vegetables growing in Great Britain. V. 4. Birmingh. 1796. 8.
Woodville Medical botany. Vol. 3. Lond. 1790. 4.

Den

Den
anvendte
Plantelære.

Første Classe.

Eenhannede (Monandria) som have een Støvdrager.

Første Orden.

Eenhunnede (Monogynia) med een Støvvei.

1ste Slægt: Salturt (Salicornia). Bægeret buget, udeelt. Ingen Krone. Eet Frøe.

Udseende: Kiødrig, leddet, Strandplante. Grenene modsatte. Blomsterne imellem Leddene.

2den Slægt: Hesterumpe (Hippuris). Bægerets Rand tvelæbet. Enkelt Ar. Frugten en Nød med eet Rum og eet Frøe.

Udseende: Vandplante med udeelt, leddet Stengel. Bladene i Kredse, siddende. Blomsterne siddende, i Bladhiørnerne.

3die Slægt: Tang (Zostera). Inden for Bladskeden en linieformig, paa den ene Side frugtbringende Kolbe. Ingen Bæger og Krone. Støvknappene siddende, vexelvise, modsatte Frugtknuden. Kapselen 1frøet.

Udseende. Linieformig, nedsænkt Stængel og Blade.

Liggende Løvefod, s. 4hannede 1hunnede.

Anden Orden.

Tohunnede (Digynia) med tvende Støvveie.

Vaar Vandstjerne, see Eenboe 2hunnede.

For-

Første Classe.

Eenhannede (Monandria) som have een Støvdrager.

Første Orden.

Eenhunnede (Monogynia) med een Støvvei.

1ste Slægt: Salturt (Salicornia). Bægeret buget, udeelt. Ingen Krone. Eet Frøe.

Udseende: Kiødrig, leddet, Strandplante. Grenene modsatte. Blomsterne imellem Leddene.

2den Slægt: Hesterumpe (Hippuris). Bægerets Rand tvelæbet. Enkelt Ar. Frugten en Nød med eet Rum og eet Frøe.

Udseende: Vandplante med udeelt, leddet Stengel. Bladene i Kredse, siddende. Blomsterne siddende, i Bladhiørnerne.

3die Slægt: Tang (Zostera). Inden for Bladskeden en linieformig, paa den ene Side frugtbringende Kolbe. Ingen Bæger og Krone. Støvknappene siddende, vexelviise, modsatte Frugtknuden. Kapselen 1frøet.

Udseende. Linieformig, nedsænkt Stængel og Blade.

Liggende Løvefod, s. 4hannede 1hunnede.

Anden Orden.

Tohunnede (Digynia) med tvende Støvveie.

Vaar Vandstjerne, see Eenbøe 2hunnede.

Første Classe.

Eenhannede (Monandria).

Første Orden.

Eenhunnede (Monogynia).

1ste Slægt: Salturt (Salicornia).

1. **Aarig Salturt** (S. herbacea) med aabne Grene. Leddene i Spidsen sammentrykte, udrandede. Axene i Hiørnerne, modsatte, stilkede. Skiællene budte. Flora Dan. T. 303. Flora Norv. No. 274.

D. Glasurt, Salturt, Kaly.

Aarig Salting. V. og R. Eenaarig Salturt. Oec. Plantel.

Beskrivelse. Roden fiingrenet, trevlet. Stængelen opret, grenet. Grenene modsatte. Ingen Blade. Axene tilspidsede; Hjørneaxet lidt kortere end Endeaxet. Blomsterne tre sammen under hvert Skiæl, modsatte. Bægerets Skiæl aflangt, budt. Planten et Qvarteer høi, brunagtig-grøn, halv giennemsigtig. Fetaarig.

Man finder tvende Afarter af den, een med aabne og een med oprette Grene.

Den voxer temmelig almindelig i Danmark og Norge ved Strandkanter, som Vandet ofte overskyller, og varierer efter Jordbunden med grøn- og brunagtig Farve. Den blomstrer i Juni, Juli, undertiden og i August.

Egenskaber og Anvendelse: Ved at brændes giver den en Deel mineralsk Ludsalt til Sæbesyderier, Glashytter ꝛc., hvorfor den og paa nogle Steder dyrkes. I Engelland, Nordamerika og flere Steder nedsyltes og spises den som unge Agurker, hvortil de Planter ere tienligst, som staae nærmest ved Havet. Dens saltagtige Egenskaber giøre den til et behageligt Foder for Creature især Faar. Den er tilligemed Strand-Gaasefod blandt de første Planter, som indfinde sig paa de af Havet opskyllede Kyster ved Marsklandene. Ved at gnide sorte Tænder med Asken af denne Plante skal de blive hvide, men muligt tabe de og derved deres Glasur. Den er i Lægekonsten bleven anvendt mod Skiørbug.

2den

2den Slægt. Hesterumpe (Hippuris).

1. Almindelig Hesterumpe (H. vulgaris) med linie-
mige, spidse, talrige, krandsformige Blade. Fl. D. Tab.
Fl. N. 275. D. Vandstudeknæe, Hesterumpe. N. S
Kierring-Rok, Hestrump, Hestegræs.

Almindelig Vandspiir, V. og R.

Beskr. Roden leddet og krandsformig langtrevlet, ved Ledd
Stængelen udeelt rank, trind, tætstribet, leddet, Halvparten n
sænkt uden Blade, Halvparten bladet. Leddene ere tættere mod T
pen. Bladene krandsformige, omtrent 10 i hver Krands, linieform
stilkløse, heelrandede, aabne, spidse; de nederste og øverste ere
kortere. Blomsterne enkelte, uden Stilk, i Bladhiørnerne, m
smaa. Frøene ægformige. Hele Planten er grøn. Fra 1-2
høi. Førend den skyder op over Vandet, har den længere Blade
ingen Blomster. Undertiden har den paa een Plante tvekjønn
og Han- eller Hunblomster.

Den voxer i Aaer og Bække i Form af et Spiir, den blomst
i Juni og Juli, og er fleeraarig.

Egenst. og Anvend. Den har en bidende Smag. H
Geder og Vildgiæs skal æde den. At den er bleven anpriist
Polering, er formodentlig en Forvexling med Skav Padde
ken, da den mangler dennes Skarphed.

2. Strand Hesterumpe (H. maritima). De øverste B
kredse have 6, de nederste 4 Blade. Fl. D. Tab. 1261.

Beskr. Den adskiller sig fra den foregaaende, som den ligne
Rod, Blomster og Stængel, ved mindre Væxt, bredere, kort
budtere, og færre Blade, hvis Kredse sidde længere fra hveran
især ved Grunden af Stængelen. De øverste Blade ægformige,
nederste linieformig-lancetformige.

Den voxer ved Vadsøe i Østfinmarken i Vandhuller ved Stra
bredden.

3die Slægt: Tang (Zostera).

1. Bændel-Tang (Z. marina). Linieformige, utyd
trenervede Blade; Stængelen trind. Fl. D. T. 15. Fl.
317. D. Tang, Bændel-Tang, Marhalm, Tangbændel, A
græs. N. Tang, Strandgræs, Matløk, Siøgræs. J. M
halmer.

Al

Almindelig Havbændel, V.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen svømmende 1 : 2 Fod lang, fladagtig-trind, glat, leddet, lidt grenet, ved Grunden krybende. Bladene perelvise, omskedende, græsagtige, meget lange, budte, heelrandede, glindsende glatte; ved Grunden have de indvendig en Sprække, som danner et Hylster, der indslutter en linieformig Kolbe. Støvknappen, og Frugtknuden aflang. Tvende Ar. Hele Planten er brunagtig-grøn. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den voxer overalt paa Bunden af Havet ved Kysterne.

Egenst. og Anvend. Den ædes af Qvæget og i Norge har man afhiulpet Fodertrang med den. Paa Læssøe tækker man Huse dermed og paa adskillige Steder bruges den til at rykne Huse. Den er tienlig til Gjerder, som ere meget varige, især naar de ere flettede som paa Hinsholm i Fyen. Til Gjødning bruges den paa adskillige Øer. Til Brændsel har man anvendt den med Fordeel, men den maa da afskylles i ferst Vand og godt tørres, hvilket bedst skeer ved at hænge den paa et Stillads af Lægter. Nylig har man i Forening med Løv og Tørvejord dannet fortræffelig Tørv deraf. Man kan og brænde Salt af den og faae Potaske og Glaubersalt af dens Aske. Groende er den til Skjul for Fiske, som deri sætte deres Leeg, og til Bolig for Snegle og Dyrplanter; Løsrevet stopper den ofte Farvande, og opskyllet bidrager den til at forøge Fastlandet.

Anden

Anden Classe.

Tohannede (Diandria) med 2 Støvdragere.

Første Orden.

Eenhunnede (Monogynia) med een Støvvei.

* Fuldstændige Blomster under Frugten, eenbladede regelmæssige Kroner.

1ste Slægt: Liguster (Ligustrum). Kronen 4fløvet. Bærret 2rummet; Rummene 2frøede.

Udseende: Stammen buskagtig. Grenene og Blomsterstilkene oventil sammentrykte. Bladene stilkede, modsatte, udeelte, heelrandede. Blomsterne i Klaser.

2den Slægt: Syrene (Syringa). Kronen tragtformig, 4fløvet. Kapselen 2klappet, 2rummet. Frøene have en hindeformig Kant.

Udseende: Et Træe. Grenene oventil kantede. Bladene stilkede, modsatte. Blomsterne i Klaser.

** Fuldstændige Blomster under Frugten, eenbladede, regelmæssige Kroner. Frugten en Kapsel.

4de Slægt: Ærenpriis (Veronica). Kronens Krave 4deelt, den nederste Flig smallere. Kapselen 2rummet.

Udseende: De fleste eet- eller fleeraarige Planter. Bladene modsatte eller krandsformige. Blomsterbladene vexelvise. Smaastilkene ved Blomsterne vexelvise.

5te Slægt: Tvebøt (Gratiola). Kronen uregelmæssig, omvendt. 4 Støvnaale, hvoraf tvende golde. Arret 2læbet. Kapselen 2rummet.

Udseende: En Urt. Bladene modsatte. Blomsterstilkene enkelte.

6te Slægt: Vibefidt (Pingvicula). Kronen gabende med en Spore. Kapselen 1rummet. Bægeret 2læbet, 5fløvet.

Udseende: En Urt, med et opret eenblomstret Skaft. Heelrandede, klebrige Rodblade.

7de Slægt: Blærerod (Utricularia). Kronen gabende, med Spore. Bægeret 2bladet, ligedannet.

Udseende: Vandplante med et opret, udeelt, faablomstret Skaft. Bladene mangedeelte, besatte med Blærer. Ved Blomsterne Blomsterblade.

*** Fuldstændige Blomster under Frugten. Kronerne eenbladede. Nøgne Frøe.

8de Slægt: Sværtevæld (Lycopus) Kronen rørformig, næsten ligedannet, 4deelt: den øverste Flig bredere, udrandet. 4 i Enden indtrykte Frøe.

Udseende: En Urt. Stængelen 4kantet. Bladene modsatte, paa begge Sider klæbrig prikkede. Blomsterne i Kredse.

9de Slægt: Salvie (Salvia). Kronen gabende. Støvtraadene heftede paa en Tverstilk.

Udseende: Urt eller halvbuskagtig. Stængelen 4kantet. Bladene modsatte, rynkede. Blomsterne i Kredse, understøttede af Blomsterblade.

**** Fuldstændige Blomster oven for Frugten.

10de Slægt: Steffensurt (Circæa). Kronen 2bladet. Kapselen 2rummet. Rummene eetfrøede.

Udseende: En Urt. Stængelen trind, udeelt. Bladene stilkede, udeelte. Blomsterne i Klaser. Kapslerne stivhaarede.

***** Ufuldstændige Blomster.

3die Slægt Ask (Fraxinus). Ingen eller 4bladet Krone. torummet Vingefrugt, 1 eller faa hængende Frøe.

Udseende: Stort Træe. Bladene finnede. Smaabladene modsatte. Blomsterne i Klaser.

Aarig Salturt s. Eenhannede Eenhunnede.

Hvasbladet Skiæne s. Trehannede Trehunnede.

Hvid Skiæne s. ibd.

Stinkende Karse s. Firemægtige 1ste Orden.

Anden Orden.

Tohunnede (Digynia) med 2 Støvveie.

11te Slægt Guulax (Anthoxanthum). Bægerets Skiæl eetblomstret. Kronens Skiæl toklappet, med Stak.

Udseende: Et Græs. Straaet opret. Blomsterne i et Ax.

Anden

Anden Classe.

Tohannede (Diandria).

Første Orden.

Eenhunnede (Monogynia).

1ste Slægt: Liguster (Ligustrum).

1ste Art: Almindelig Liguster (L. vulgare). Bladene aflang=lancetformige. Klaserne sammensatte, tætte. Fl. D. T. 1141. D. Ligustrum.

Beskr. Stammen 2=6 Fod høi, grenet; Barken graa, temmelig glat. Grenene trinde, glatte; Qvistene i Spidsen duunhaarede. Bladene modsatte, meget kortstilkede, heelrandede, 1=1½ Tomme lange (de unge lancetformige) ved begge Ender tilspidsede, stive, mørkgrønne, glindsende. Blomsterklaserne i Enden paa Qvistene. Blomsterne hvide, lugtende. Bærrene sorte.

Findes som vild ved Lyngbye Søe, almindelig i Haver, voxer vild i Holsten.

Egenſk. og Anvend. Den anvendes almindelig til lave Hækker og bliver ved Klipning meget tæt. Den taaler godt indspærret Luft. Veddet er hvidt, haardt og bruges til Dreierarbeide, Skomager=Pløker &c. Asken er god. Kullene kunne anvendes til Krudt, og Qvistene til Kurvefletning. Bladene ædes af Oxen, Faar og Geder, derimod ikke af Hesten og Eselet, men da den saakaldte spanske Flue, som dog er sielden her, opholder sig derpaa, kunne de være farlige at nyde. Bærrene give med Tilsætning af Allun og Jernvitriol en grøn, med Urin en purpur, med Salmiak en rød, med skarpe Syrer en sort Farve. De give og en god Vand=Farve og anvendes af Kortmagere og til at farve Vine. Bærrene ædes af forskiellige Sangfugle f. Ex. af Dompappen. Bierne trække af Blomsterne. I Lægekonsten har den været anvendt som et bittert, sammensnærpende Middel. Den trives næsten i enhver Jordsmon og forplantes ved Stiklinger, Aflæggere og Frøe.

2den Slægt: Syrene (Syringa).

1. Almindelig Syrene (S. vulgaris). Bladene ægformig=hjerteformige. D. Syrene Fl. D. T.

Beskr.

Beskr. Stammen opret, af et lidet Træes Høide med graaagtig Bark. Grenene glatte. Bladene glatte, nervede, uden Aarer, fuldkommen heelrandede, spidse, modsatte, stilkede. Blomsterne sidde i Enden af Grenene i store, sammensatte Klaser. Ved Grunden af hver Blomsterstilk sidder et lidet, linieformigt Blad. Kronerne ere lys violette, men man har og en Afart med hvide Kroner.

Den har egentlig hiemme i Persien, men findes nu som vild overalt i Europa f. Ex. ved Elben i Nærheden af Altona.

Egenskab. og Anvend. Formedelst dens smukke vellugtende Blomster og dens rene Blade, som ikke angribes af Insecter, har den længe havt Plads i vore Lysthaver. Veddet af ældre Stammer er guult, rødflammet, haardt og modtager Polering. Det bruges til Piberør ꝛc. og beiset med Skedevand, hvorved det antager en rødlig Farve, til Indlægning. Knopperne ædes af Huusdyrene, Bladene ikke. Den anvendes og til levende Gjerder, men er ikke tæt. Bierne trække af Blomsterne.

Den forplantes som den forrige.

3die Slægt: Ask (Fraxinus).

1. Almindelig Ask (Fr. excelsior). Smaabladene aflange, smalt tilløbende, takkede. Blomsterne nøgne. Hindefrugten i Spidsen skraa, udrandet. Fl. D. T. 969. Fl. N. 423. D. Ask, Esk.

Hvi Ask V. og R. Almindelig Esk. oec. Pl.

Beskr. Roden udbredt. Stammen høi, grenet; Barken glat, graa. Grenene graae, i Spidsen vexelviis sammentrykte, glatte. Knoppene sorte, tykke, uldhaarede. Bladstilken bred, rue paa Kanterne, flad paa den øverste og hvælet paa den underste Side. Bladene ulige finnede; Smaabladene 4 Par, lancetformige, skarp takkede, spidse, glatte og sidde paa smaa Stilke, der paa den underste Flade er paa begge Sider besatte med en hvid Uld, som er meest tydelig, naar Bladene nylig ere udsprungne. Blomsterne sidde i Toppe, flere fra hver Knop, tvekjønnede- og Hunblomster mellem hverandre. Støvknappene store, mørkerøde. Frøene flad- lancetformige. Blomstrer i Mai.

Almindelig omkring Byer og Huse i Dannemark og Norge, dog sieldnere i det nordlige Norge.

Egenskab. og Anvend. Veddet er hvidguult, varigt, haardt, seit og naar det fældes om Vinteren, skal det mindre være udsat for

Orm-

Ormstik; med Alderen bliver det brunt. Det tjener til Møbler, Huusgeraad, Agerdyrknings- og mange andre Redskaber. Roden har skjønne flammede Aarer og kan bruges til indlagt Arbeide; beitset rødt faaer Veddet Lighed med Mahagoni. De unge Aske bruges til Skafter, Slagler paa Pleile, Karbaand ꝛc.

Det brænder let, giver stærk Hede og gode Kul og Aske. Endog Lugten, som det uddunster ved Forbrændingen, er behagelig. Bladene ædes af Heste og Hornqvæg, dog skal Smørret faae en Asmag deraf. Bladene stikkes af et Insect (Bladsueren Chermes) som derved udsveder en Saft *), især i de varmere Himmelegne, som man kalder Manna og som der spises. Barken kan bruges som Garvemiddel, giver med Tilsætninger en smuk Chocolade-Farve, og er blandt dem, man kalder farverige (s. Rafns Danm. og Holsteens Flora 1 D. p. 397). I Engeland skal Almuen spise de umodne Frøe kogte med Eddike og Salt. I Rusland skal man bruge Bladene af Ask til at bedække ulæsket Kalk, for at den ikke skal gaae i Brand ved Regnen. Den er meget udsat for Insecter; Hvepserne æde dens Bark og Blade, og bruge dem til deres Rede. Man bør ikke plante dette Træe paa Steder, hvor man vil dyrke andre Træer eller Planter, thi dets stærke Rødder dræbe alt, som staaer omkring det. I Henseende til Lægekræfter da ere Bladene afførende og Barken feberdrivende samt styrkende.

Den opelskes lettest ved Frøe, og hvor der findes store Aske, vil man finde en stor Mængde Unger deraf. Frøet saaes om Efteraaret og ligger da ofte 1½ Aar inden det spirer, men kommer ogsaa undertiden frem næste Foraar; vil man udplante dem, da skeer det bedst, naar de ere 4 Aar gamle. Den voxer temmelig hurtig og i 100 Aar skal den kunne faae et Gjennemsnit af 2 Alen. Man vil have lagt Mærke til, at Træer, som blot have Hunblomster, voxe hurtigere end de, som tillige have tvekjønnede Blomster. Den fældes bedst fra November til Februar.

*) Egentlig indsue Insecterne Saften af Bladene og afsætte den igien derpaa i en grynet Form, som da kaldes Bladmanna.

4de Slægt: Ærenpriis (Veronica).

* Blomsterklaserne i Enden af Stænglerne, Bladene i Kredse eller modsatte.

1. Strand Ærenpriis (V. maritima). Bladene 3-4 hobede og modsatte, ægformig-lancetformige, ulige takkede. Fl. D. T. 373. Fl. N. 74.

N. Finnegræs, blaat Farvegræs, L. Suodnabaine.

Hav Ærenpr. V. og N.

Beskr. Stængelen opret, 1-2 Fod høi, lidt filtet, furet. Bladene stilkede, i Spidsen smalt tilløbende, ved Grunden ofte hierteformige, dybt ulige eller dobbelt taggede, oven paa glatte, underneden lidt filtede. Axelbladene ægformig-lancetformige. Blomsterne sidde tæt sammen i en lang, linieformig, axagtig Klase. Bægeret 4deelt. Kronerne smaa i Forhold til Plantens Størrelse, blaae. Støvtraadene dobbelt saa lange som Kronerne. Blomsterbladene syelformige. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes ved Strandbredden i Vestfinmarken f. Ex. ved Porsanger. Af Kylling anføres den som voxende ved Leire og Kiøge Kroe, men den findes neppe i Dannemark.

Egensk. og Anvend. Ædes neppe af Qvæget. Blomsterne farve Linned blaat, og Bierne trække deraf. Bladene bruges af nogle som Thee.

2. Axblomstret Ærenpriis (V. Spicata). Bladene lancetformige, rundtakkede, lidt hudte. Stængelen opstigende. Blomsterbladene af Blomsternes Længde. Fl. D. T. 52.

Axbærende Ærenpriis V. og N.

Beskr. Roden krybende, grenet, trevlet. Stængelen trind, enkelt, dog undertiden flere fra een Rod, bladet, duunhaaret, 1 Fod høi. Bladene fiint haarede, i Spidsen heelrandede, ved Roden stilkede og modsatte, paa Stængelen siddende og vexelvise. Blomsterklasen oftest enkelt, tæt, axformig, 2-3 Tommer lang. Blomsterbladene lancetformige. Bægeret 4deelt; Fligene aflange, spidse, i Randene uldhaarede. Kronerne himmelblaae, næsten ligedeelte, i Midten skiæggede; de to øverste Flige ægformige, de nederste aflange. Fleeraarig. Blomstrer fra Juli til September.

Den voxer temmelig hyppig paa Øerne i Christiania Fjord, paa Eger, og i Sielland paa nogle Holme i Jisfiorden.

Egenſk. og Anvend. Ædes ſielden af Creaturene. Bierne trække af Blomſterne. Bladene ere ſvagt ſammenſnerpende.

3. Klippe Ærenpriis (V. saxatilis). Bladene æg-formig-aflange, næſten heelrandede. Stænglerne udbredte, buſkagtige. Klaſen faablomſtret. Fl. D. T. 342 under Navn af Veron. fruticulosa. Fl. N. 829. N. Krat Fleſme.

Beſkr. Stængelen nedliggende, med opſtigende, duunhaarede, tætbladede Grene, 1 Qvarteer lang. Bladene modſatte, 2 Linier lange, lidt tykke og ſtive, mørk-grønne, ved Grunden tilløbende i en Stilk, tætteſt men mindſt ved Grunden af Grenene; de øverſte ſparſomt takkede, budte, i Randen haarede. Blomſterſtilkene i Enden af Grenene og have 4-6 Blomſter, ſom ere længere end Blomſterbladene. De nederſte Smaaſtilke ere kiendelig længere end de øverſte. Bægerets Flige lancetformige, budte. Kronen større end paa tvekiægget Ærenpriis og mørkere blaae, i Midten rød. Kapſelen duunhaaret, 4klappet. Fleeraarig. Blomſtrer i Juli.

Den voxer hiſt og her paa Fieldene i Norge og Isſland.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

4. Field Ærenpriis (V. alpina). Bladene aflange, heelrandede eller lidt takkede. Bægerne randhaarede. Stængelen enkelt, opſtigende. Klaſen faablomſtret, tæt. Fl. D. T. 16. Fl. N. 45.

Beſkr. Roden traadformig-trevlet. Stængelen, hvora der undertiden kommer flere fra een Rod, opret eller opſtigende, lidt 4kantet, neden til glat, oventil duunhaaret, 3-4 Tommer lang. Bladene fierne, modſatte; de øverſte lidt takkede, ſiddende, ſpidſe; de nederſte aflange, heelrandede. Bægeret budt, næſten ligedeelt, randhaaret; Haarene leddede. Kronerne ſmaa, blaae, efter Blomſtringen længere fra hverandre. Kapſelen aflang, fiinhaaret og endes med en vedvarende Støvvei. Fleeraarig. Blomſtrer i Juni.

Den voxer i Norge paa Fieldene f. Ex. ved Kravik, Nummedalen, Balders, Loms Præſtegield i Guldbrandsdalen, Vangsfieldet i Opdalen. Paa Færøerne og Isſland.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

5. Glat Ærenpriis (Ver. serpyllifolia). Bladene aflange, rundtakkede, ligeſom Bægerne glatte. Klaſerne lange.

Blom-

Blomsterne fierne. Fl. D. T. 492. Fl. N. 58. D. liden Ærenpriis. N. Glat Bursleif.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen 3-6 Tommer lang, ved Grunden krybende, opstigende, oftest enkelt, glat. Bladene, de nederste undtagen, siddende, fierne, undertiden heelrandede, oftest takkede, utydelig trenervede, 3-4 Linier lange. Klaserne meget forlængede. Blomsternes Smaastilke vexelvise og have hver et lidet lancetformigt glat Blomsterblad. Bægerets 4 Flige ere aflange, uligedannede. Kronerne bleegblaae, smaa. Kapselen omvendt-hjerteformig, kortere end Griffelen. Fleeraarig. Blomstrer fra Mai til October.

Voxer almindelig paa Fælleder, Diger 2c. i Dannemark; i Norge lige til Trondhiem.

Egensk. og Anvend. Den ædes om Foraaret af Qvæget, især af Faarene. Bierne trække af Blomsterne.

** Med Side-Klaser.

6. Tykbladet Ærenpriis (Beccabunga). Bladene aflange, rundtakkede, flade. Stængelen krybende. Fl. D. T. 511. Fl. N. 59. D. Bekkabone, Bekkabung, Ledmye, Lemmike, Vandarve. N. Bekbung, Vasarv, Vandarv.

Lemmike Ærenpriis V. og N.

Beskr. Hele Planten meget glat. Roden langtrevlet. Stængelen grenet, glat, trind, fremliggende, krybende ved Grunden, tykleddet der, hvor Bladene og Klaserne sidde. Bladene kortstilkede, budte, tykke, modsatte. Klaserne modsatte, 3dobbelt længere end Bladene og sidde i Bladhiørnerne. Blomsterstilkene smaa, traadformige. Blomsterbladene linieformige. Bægeret firedeelt. Kronen mørkblaa. Kapselen aflang. Længden af Planten 6-10 Tommer. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig i Bække og paa vandrige Steder i Danmark; i Norge ved Trondhiem, Christiania 2c.

Egensk. og Anvend. Bladene spises om Foraaret som Salat. Ung ædes den kun af Køer. Den er Saarlægende og har været brugt mod Skjørbug.

7. Lancetbladet Ærenpriis (V. Anagallis). Bladene lancetformige, takkede. Stængelen opret. Fl. D. T. 903. Fl. N. 1010. D. Vandlemmike. N. Bekbung.

Arve

Arve Ærenpriis V. og N.

Beskr. Stængelen glat som hele Planten, kun ved Roden lidt haaret, trind, grenet; ved Grunden rodskydende. Bladene halvomfattende, modsatte, aabne, 2-3 Tommer lange; Takkerne smaa, fierne. Klaserne modsatte, længere end Bladene. Blomsterstilkene oprette, uordentlige, traadformige. Blomsterbladene linieformig-lancetformige. Bægeret 4deelt med linieformige Flige. Kronerne blaaeagtig hvide, flere end hos den foregaaende. Kapselen omvendtægformig. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den voxer i Grøfter og Aaer i Dannemark og det sydlige Norge.

Egensk. og Anvend. Kan bruges til Salat som den foregaaende, især naar den om Vinteren skyder Blade. Den ædes af Køer. Lægende Kræfter som den forrige.

8. Smalbladet Ærenpriis (V. scutellata). Bladene linieformig-lancetformige, næsten heelrandede. Blomsterstilkene nedhængende. Fl. D. T. 209. Fl. N. 658. D. Vandarve. N. Hængflesme, Smalflesme.

Beskr. Roden krybende, Stængelen opret, kun ved Grunden krybende og grenet, svag. Bladene siddende, glatte, modsatte, 1 Tomme lange; de nederste kortere end de øverste. Klasestilken traadformig, tilligemed Klaserne dobbelt længere end Bladene. 4-5 haarformige Blomsterstilke. Bægerne hængende efter Blomstringen med 4 aflange næsten lige store Flige. Kronerne ureenblaae; den øverste Flig har røde Aarer. Blomsterbladene linieformige, kortere end Blomsterstilkene. Kapselen omvendt-hierteformig. Fleeraarig. Blomstrer i Juni. Man finder en Afart med haarede Blade og Stængler.

Den voxer paa vaade Steder, men ikke saa almindelig som den forrige. Afarten, som findes i Norge ved Løken og i Sielland ved Brønshøy, er sieldnere.

Egensk. og Anvend. Ædes af Creature, Sviin undtagen.

9. Læge Ærenpriis (V. officinalis). Bladene aflange, laadne. Stængelen fremliggende, laaden! Blomsterne fierne. Fl. D. T. 248. Fl. N. 46. D. Ærenpriis, Veronica. N. Barsleik, Barleik, Busleik, Flesmegræs, Norsk Thee.

Beskr. Roden trevlet, lidt krybende. Stænglerne trinde, lidt grenede og krybende, 6-8 Tommer lange. Bladene bleeggrønne, takkede

kede, aaret-nervede, rue, ved Grunden smallere, kortstilkede, een Tomme lange. Klasestilkene temmelig lange, vexelvise. Klaserne axformige, mangeblomstrede. Blomsterbladene linieformige, af Blomsterstilkenes Længde. Bægeret laadent. Kronen bleegblaa. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Almindelig paa tørre Steder især i aabne Skove.

Egenſk. og Anvend. Kogt med Vitriol giver den en sort Farve. Bladene kunne bruges som Thee. Faarene æde den gjerne om Foraaret, ligeledes ædes de af Heste, Køer, Geder og Rensdyr. Bierne trække af Blomsterne. Hele Planten er bitter, sammensnærpende, saarlægende, styrkende.

10. **Tveskjægget Ærenpriis** (V. Chamædrys). Bladene ægformige, siddende, rynkede. Stængelen har 2 afvexlende Rader Haar. Fl. D. T. 448. Fl. N. 47. D. Vild Teucrium, Gamander Urt. N. Kummer Trøst, Smaa Klok, Smaa Biæl.

Beskr. Roden krybende. Stængelen krybende ved Roden, opstigende, trind med en Rad Haar paa hver Side, som afvexle til de modsatte, mellem hvert Bladpar. Bladene ere modsatte, haarede, især i Randen, oven paa lidt furede ved Nerverne; de nederste mindre og rundere end de øverste, een Tomme lange. Klaserne modsatte, længere end Stængelen, haarede. Blomsterbladene lancetformig-linieformige af Blomsterstilkenes Længde. Bægerets Flige næsten lige store, haarede. Kronen smuk himmelblaa, hvid ved Grunden, større end hos de andre Arter. Kapslerne omvendt-hierteformige. Længde 6-8 Tom. Fleeraarig.

Almindelig i Haver, Krat ved Gjerder ꝛc.; i Norge ved Berg, Grilstad ꝛc. Blomstrer i Mai og Juni.

Egenſk. og Anvend. Bladene kunne bruges som Thee og skulle være behageligere end Læge-Ærenpriis. Den ædes af Faar og Geder. Bierne trække af Blomsterne.

11. **Bierg Ærenpriis** (Ver. montana). Bladene ægformige, stilkede, budte, takkede. Stængelen og Bladstilkene korthaarede. Klaserne lange, traadformige. Fl. D. T. 1201

Beskr. Denne Plante har megen Lighed med den tveskiæggede Ærenpriis. Den udmærker sig ved en mere fremliggende og krybende Stængel, som ikke har hiins tvende Rader Haar, men er korthaaret over-

overalt, ved stilkede, mindre rynkede, kortere Blade, ved mindre, færre og lysere farvede Blomster, ved Blomsterblade, som ere kortere end Blomsterstilkene og ved Kapsler, som ere næsten kredsrunde, sammentrykte og randhaarede. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Sjelden i Danmark. Den voxer i høitliggende Skove f. Ex. ved Kollekolle, Frederiksdal, i Fyen ved Ulriksholm, Hverringe og Holkenhavn.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

*** Med enkelte Blomsterstilke.

12. **Ager Ærenpriis** (V. agrestis). Alle Bladene ægformige, indskaaren-takkede, kortere end Blomsterstilken. Bægerets Flige ægformige. Stænglerne fremliggende. Fl. D. T. 449. Fl. N. 954. N. Aaker Flesme.

Beskr. Roden traadformig. Stænglerne fremliggende 3-6 Tommer lange, haarede, grenede ved Grunden. Bladene 2-3 Linier lange, modsatte, lidt haarede; de nederste stilkede, de øverste næsten siddende. (Paa smaa Exemplarer ere alle Bladene siddende). Bladene ved Blomsterne vexelvise, lidt kortere end de haarformige Blomsterstilke. Blomsterbægerets Flige lancetformige, budte, randhaarede; afblomstret er det ludende. Kronen blaaagtig-hvid. Kapselen dobbelt, buget, haaret; i hvert Rum 6 rynkede Frøe. 1aarig. Blomstrer fra sidst i April til September.

Almindelig paa hvilende Agre og tørre Steder i Danmark, ogsaa i Norge f. Ex. paa Søndmør.

Egenſk. og Anvend. Et ubetydeligt Ukrud. Bruges ikke af Huusdyrene. Bierne søge den.

13. **Mark Ærenpriis** (V. arvensis). Bladene ægformige, takkede. Bladene ved Blomsterne lancetformige, længere end Blomsterstilkene. Bægerets Flige ulige store. Fl. D. T. 515.

Sædelands Ærenpriis, B. og R.

Beskr. Roden trevlet. Stænglerne opstigende, grenede ved Roden, 4-6 Tommer lange, haarede, i Enden glatte. Bladene paa begge Sider haarede, budte; de øverste siddende, aflange, faatandede; de nederste stilkede. Bladene ved Blomsterne haarede. Bægerets Flige lancetformige, ulige store, spidse. Kronerne blegblaae. Kapslerne siddende, oprette, hjerteformige, sammentrykte.

Frøene aflange, sammentrykte, paa Midten af den ene Side lidt udhulede. 1aarig. Blomstrer i Mai og Juni. Den findes meer eller mindre laaden og med meer eller mindre indskaarne Blade.

Almindelig paa dyrkede Agre i Danmark, sjeldnere i Norge.

Egensk. og Anvend. Den ædes af Huusdyrene, men er baade som Foderurt og Ukrud en ubetydelig Plante.

14. **Vedbendbladet Ærenpriis** (V. hederæfolia). Bladene hjerteformige; 5læbede, kortere end Blomsterstilkene. Bægerets Flige hjerteformige, spidse, randhaarede. Fl. D. T. 428. Fl. N. 1015.

N. Røsflesme, Femskjærflesme, Hirrtflesme.

Vedbende Ærenpriis, V. og N.

Beskr. Roden fiin- og langtrevlet. Stænglerne fremliggende, enkelte, dog ofte ved Grunden grenede, trinde, haarede. Bladene stilkede, haarede, 3-5læbede, (den midterste Læbe den største) nyreformig-hjerteformige, fjerne; de nederste modsatte, de øverste verelvise. Blomsterstilkene lange, især de frøebærende, fjerne, aabne. Kronerne rødagtige eller blegblaae. Kapselen dobbelt, buget. Frøene (2 i hver Kapsel) store, hule, udvendig rynkede. Længden 4-8 Tommer. 1aarig. Blomstrer fra April til September.

Voxer overalt paa tørre Steder, hvilende Marker rc. ogsaa i Norge, dog sjelden i Trondhjems Stift f. Ex. ved Berg.

Egensk. og Anvend. Den ædes af Faarene. Er som de tvende foregaaende ofte Ukrud i Kornet, men ubetydeligt.

15. **Trebladet Ærenpriis** (V. triphyllos). De nederste Blade udeelte, de øverste fingerformig-deelte. Blomsterstilkene længere end Bægeret. Stængelens Grene aabne. Fl. D. T. 627.

Beskr. Roden fiintrevlet. Stængelen opret, udspilet-grenet, duunhaaret, især i Toppen. De nederste Blade aflange, stilkede; de midterste siddende, hjerteformige, rund- og dybtakkede; de øverste 3-5læbede. Bladene ved Blomsterne tredeelte, med linieformige, budte Flige. Bægerets Flige haarede, aflange; de øverste kortere. Kronen smukt blaa, stor i Forhold til Plantens Høide. Kapselen rundagtig, sammentrykt, udrandet, mangefrøet. Frøene omvendt ægformige, sammentrykte. Høiden 2-3 Tommer, undertiden

tiden mindre, og da er den oftest udeelt 1aarig. Blomstrer i April, Mai og Juni.

Den findes paa hvilende Rugland i Fyen men sielden f. Ex. ved Ulriksholm og Nyborg, hyppigere paa Falster; er og fundet ved Roeskilde.

Egensk. og Anvend. Den ædes af Qvæget, og søges af Bierne. Den bliver sort ved at tørres.

16. **Vaar Ærenpriis** (V. verna). Blomsterne stilkede, de nederste Blade fingerformig deelte, Bladene ved Blomsterne kortere end Bægeret. Stængelen rank. Fl. D. T. 252. Fl. N. 655. N. Vaar Flesme.

Beskr. Roden slintrevlet. Stængelen knap en Finger lang, haaret, undertiden deelt. Bladene siddende, de nederste halvfinnede, de øvrige tredeelte, med en aflang større Middellæbe. Bladene ved Blomsterne vexelvise, linieformig-lancetformige, kortere end Blomsterne, men længere end Blomsterstilkene. Bægeret længere end Blomsterstilkene, med linieformig-lancetformige, ulige store Fliger. Kapselen hjerteformig, næsten rund, dobbelt af Bægerets Længde. Kronerne meget smaa, smukt blaae; de sidde dybt nede paa Stængelen, til op mod Spidsen. 1aarig. Blomstrer i April. De mindre Exemplarer af denne Plante have mindre dybe Indsnit, og naar disse have tabt Rodbladene, tager man den let for Ager Ærenpriis, hvorfra den dog udmærker sig ved sin ranke Stængel.

Paa tørre Steder, ikke almindelig, f. Ex. ved Charlottenlund, Kollekolle, Brede, Ulriksholm i Fyen.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

17. **Fremmed Ærenpriis** (V. peregrina). Blomsterne siddende. Bladene linieformig-lancetformige, tandede og heelrandede. Stængelen opret. Fl. D. T. 407.

Beskr. Roden trevlet. Hele Planten glat. Stængelen sidt deelt ved Roden, ofte enkelt, trind, 3-6 Tommer lang. De nederste Blade modsatte, med 2-3 Tænder paa hver Side. Bladene ved Blomsterne vexelvise, heelrandede; de nederste stilkede, aflange; de øverste vexelvise, næsten siddende. Bægerets Fliger linieformige, næsten lige store. Kapselen sammentrykt, omvendt-hjerteformig, kortere end Bægeret. Kronen blaaagtig, 1aarig. Blomstrer i Juli.

Den skal være fundet paa Amager. Formodentlig er det en indført Plante. Af König anføres den under Navn af Ver. marylandica, at voxe i Island.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

5te Slægt: Tvebør (Gratiola).

1. Læge Tvebør (G. officinalis). Bladene lancetformige, takkede, utydelig 3nervede. Blomsterne stilkede. Fl. D. T. 363.

Afførende Tvebør V.

Beskr. Hele Planten er glat. Roden trevlet, grenet og frembringer flere opstigende, deelte, og enkelte Stængler af 4-8 Tommers Længde, som især ved Grunden ere bladrige. Grenene 4kantede. Bladene siddende, budte, fjernt tandet-takkede; de nederste mindre, ægformige, heelrandede. Blomsterstilkene kortere end Bladene. Kronen blegrød, meget større end Bægeret; Svælget haaret. Paa de tvende golde Støvnaale sidde tvende smaa Kugler, som mangle Støvet. Flereaarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Den findes ved Elbbredderne nær Altona og paa Øerne i Elben; af Kylling anføres den at voxe i Lolland, og findes ligeledes i et gammelt lollandsk Herbarium, som gjemmes i den botaniske Have.

Egenſk. og Anvend. Den ædes ikke af Huusdyrene. Efter Gleditsch æde vel Hestene Høe deraf, men skulle blive mavre derefter. Rensdyret æder den. Den er afførende og opvækker Brækning.

6te Slægt: Vibefidt (Pingvicula).

1. Almindeligt Vibefidt (P. vulgaris). Honningsporen valseformig, ret, af Kronens Længde. Den øverste Læbe kløvet, den nederste tredeelt. Skaftet glat. Fl. D. T. 93. Fl. N. 385. D. Vibefidt, Haarvæxt. N. Tættegræs, Melkekors, Feitgræs, Sliimgræs. J. Lifiagras, Kjæsesgras, Jousgras. F. Undslæva Gr^as.

Beskr. Roden trevlet. Skaftet oftest enkelt, trindt, opret, 2-4 Tommer høit. Bladene ægformige, budte, tæt samlede ved Roden, indbøiede i Randen, 1-1½ Tomme lange, overſmurte med en sidragtig Vædske og vortede, paa Overfladen lysgrønne. Blomsteret ludende. Kronen mørkblaa, eenbladet, 5kløvet; Svælget hvidhaaret.

ret. Arret bladformigt, bredt, indbøiet, med et haarformigt Skiæl paa Ryggen, mellem hvis Grund og Arret er en liden Grube. Kapselen ægformig. Fleeraarig. Blomstrer sidst i Mai og i Juni.

Findes overalt paa vaade Enge.

Egensk. og Anvend. Naar Bladene lægges i Melk, løber den sammen, og med denne Melk, som i Norge kaldes Tættemelk, kan man faae anden Melk til at løbe sammen, især skal det være Tilfældet med Melken af Rensdyr. Man har forhen beskyldt denne Plante for at foraarsage Leversyge hos Faarene, men man veed nu, at den er en Virkning af vaade Græsgange. Bierne søge denne Plante, men Huusdyrene æde den ikke. Den skal farve guult. Den er et Tegn paa fugtig saakaldet suur Grund. Den anvendes nogle Steder blandet med Linolie som et Huusraad mod Saar.

2. **Laadent Vibefidt** (P. villosa) Honningsporen sylformig, ret, spids, af Kronbladets Længde. Kapselen næsten hjerteformig, sammentrykt. Skaftet uldhaaret. Fl. D. T. 1021. Fl. N. 641. N. bleegt laadent Tættegræs.

Beskr. Fra den foregaaende udmærker den sig derved, at den er meget mindre, lidet over 2 Tommer høi. Roden finere trevlet. Bladene mere rundagtige og gjennemsigtige, ved Grunden smallere, have røde Aarer, og ere indvendig fiinhaarede. Skaftet er børsteformigt, (5-6 fra hver Rod), beklædt med en klæbrig Duun. Blomsterne ere meget ludende. Kronen kjødfarvet. Fleeraaria. Blomstrer i Juli.

Den er sielden i Finmarken f. Ex. ved Varanger-Fjorden imellem almindelig Rødmos.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

3. **Fjeld Vibefidt** (P. alpina). Honningsporen opstigende, kortere end Kronen. Den øverste Læbe er udrandet; den nederstes Flige afstumpede. Fl. D. T. 453. Fl. N. 640. T. 4. f. 4-9. N. Qviit eller Hvidt Tættegræs.

Beskr. Fra den foregaaende udmærker den sig, foruden det i Characteren anførte, ved smallere Blade, ved en guulagtig Krone og ved Kapselen, som ender sig med et Neb. Dens Rod skyder sielden mere end een Stængel. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den

Den findes i Vestfinmarken ved Loppen, Hasvig ꝛc.; i Nordlandene ved Evenæs, Ibestad og Viken.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

7de Slægt: Blærerod (Utricularia).

1. **Almindelig Blærerod** (U. vulgaris). Honninggjemmet kegledannet. Den øverste Kronlæbe har tilbagebøiede Sider og er af Ganens Længde. Skaftet rankt. Fl. D. T. 138. Fl. N. 683. D. Vandrøllike. N. Vargølike. Almindelig Blæredrager, V. og N.

Beskr. Roden trevlet, besat med Blærer. Skaftet opret, trindt, glat, brunagtigt, besat med aflange Skjæl, 3-4 Tommer langt, 3-6 Blomster i Spidsen deraf. Bladene tredeelte, haarformige, besatte med mangfoldige, smaa, vedhængende, gjennemsigtige Blærer. Blomsterstilkene ½ Tomme lange. Blomsterbladene lancetformige. Kronerne store, gule, med røde Striber, Honninggjemmet lidt krumt, spidst, næsten af den underste Læbes Længde. Støvnaalene nedbøiede. Arret læbet. Fleeraarig. Blomstrer i Enden af Juni.

Den voxer i dybe Tørvegrave, i Danmark ikke sjelden, i Norge ved Hittern.

Egensk. og Anvend. Den bæres ligesom de følgende af de Blærer, som sidde paa Roden og Bladene. Saasnart Blomstringen er forbi, briste de, blive sorte, og Planten synker til Bunds. Den ædes ikke af Qvæget, men bidrager tilligemed andre Planter til at frembringe Tørv. Rodtrevlerne indeholde en blaalig Saft, hvori Linned kan farves. Den er forresten ligesom de følgende en meget smuk Plante.

2. **Storlæbet Blærerod** (U. intermedia). Honningkarret kileformigt. Kronens Overlæbe flad, dobbelt, af Ganens Længde. Fl. D. T. 1261.

Beskr. I Henseende til Størrelse staaer denne imellem den foregaaende og følgende, men ligner dog meest den almindelige Blærerod. Skaftet er tyndere, og har færre Blomster. Det fremkommer af et ægformigt Rodstud, som er beklædt med tredeelte, i Randen haarede Skjæl. Kronen længere end Blomsterstilken. Farven lyse-

høiere end paa hiin. Honningkarret ganske ret. Fleeraarig. Blomstrer først i Juli.

Den voxer ligeledes i Tørvegrave f. Ex. i Lyngbye Mose og i en Mose i Skoven mellem Rudergaard og Birkerød.

Egenſk. og Anvend. Som forrige.

3. Liden Blærerod (U. minor). Honninggjemmet punklet, kjølet. Svælget aabent. Fl. D. T. 128.

Liden Blæredrager V. og R.

Beſkr. Skaftet skyder ud fra kugleformig-aflange Rodskud, som ere af en Erts Størrelse og bedækkede med ægformige, brune, i Spidsen haarede Skjæl. Bladene finnede og staae længere fra hverandre end paa den almindelige. Skaftet fingerlangt, med et lidet Skjæl oven til. Blomsterbladene meget smaa, ægformige. Kronerne meget mindre end hos de tvende foregaaende; den øverste Læbe udrandet, den nederste hjertedannet. Fleeraarig. Blomstrer sidst i Juni.

Egenſk. og Anvend. Som den første.

8de Slægt: Sværtevæld (Lycopus).

1. Almindelig Sværtevæld (L. europæus). Bladene ægformig-lancetformige, uldede, buget-takkede. Fl. D. T. 1081. Fl. N. 173. D. Vandmarru.

B. Brænde Skjær.

Europæisk Sværtevæld, V. og R. Almindelig Marue, Oec. Pl.

Beſkr. Roden krybende. Stængelen rank, stribet, 4kantet, grenet, uldet, 2-3 Fod høi. Bladene modsatte, underneden klæbrig-prikkede, 2-3 Tommer lange; de nederste stilkede, ved Grunden næsten halvfinnede; de øverste siddende, kortere og smallere, dybt takkede, spidse til begge Ender. Blomsterne krandsformige, i Bladhjørnerne; de øverste nærmere sammen. Krandsene mangeblomstrede. Bægeret spidstandet. Kronerne hvide, 2læbede med rødplettede Flige. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Den voxer ved Aabredder og Grøfter, hist og her i Danmark. I Norge ved Aasiorden.

Egenſk. og Anvend. Planten er uden Lugt, men Blomsterne lugte lidt sødagtig. Dens Saft giver med Jernvitriol

en

en bestandig sort Farve; og man paastaaer, at de Franskes sorte Farve faaes deraf. Geder og Faar æde den, og Bierne drage af Blomsterne.

9de Slægt: Salvie (Salvia).

1. **Læge Salvie** (S. officinalis). Bladene lancetformig-ægformige, rundtakkede. Blomsterkrandsene haarblomstrede. Bægerne længere end Blomsterbladene, braadede.

Almindelig Salvie, Oec. Pl.

Beskr. Roden træeagtig, grenet. Stængelen buskagtig, 1-2 Fod høi, ved Grunden grenet. Bladene stilkede, modsatte, rynkede, bleggrønne, 1-2 Tommer lange, budte, stærktlugtende naar de gnides. Blomsterkrandsene 6blomstrede. Blomsterne kortstilkede. Blomsterbladene ægformige, nervede, affaldende. Bægeret 2læbet, den øverste Læbe har 2, og den nederste 3 spidse Tænder. Kronerne blaae. Fleeraarig. Blomstrer i Juli. Man har adskillige Afarter af den, f. Ex. med hvid- og guulplettede Blade.

Den har hjemme i det sydlige Europa, hos os dyrkes den i Haverne.

Egensk. og Anvend. Smagen bitter, lidt sammensnærpende. Naar Faarene æde den, skal deres Kjød faae en behagelig Smag derefter. Kogheedt Vand, gydet paa dens Blade, skal faae en Kamferagtig Smag; den bruges som Pølseurt; i Engelland skal man have brugt den som Thee. Af Blomsterne trække Bierne megen Honning. Hele Planten er sveddrivende og modstaaer Forraadnelse. Man har urigtigen paastaaet, at Tudser, som gjerne opholde sig under dens Blade, skulde give dem giftige Egenskaber.

Den forplantes ved Frøe, men især ved at dele Rødderne, den trives best i en god, men er kraftigst i en tør Jord.

2. **Eng Salvie** (S. pratensis). Bladene hjerteformig-aflange, rundtakkede, de øverste omfattende. Blomsterkrandsene næsten bladløse. Kronens Hjelm klæbrig. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 153.

Beskr. Stængelen opret, lidt stiv, haaret, budt, 4hjørnet. Bladene ægformige, hjerteformige, spidse, dobbelt rundtakkede, lidt indskaarne, rynkede, blegere paa Underfladen, uldhaarede; De ne-

der-

derste stilkede; de øverste siddende, lancetformige. Blomsterbladene smaa, hjerteformige, tilspidsede. Blomsterkrandsene serblomstrede. Blomsterne kortstilkede. Kronen stor, smukt blaa. Hjelmen stor, udrandet, besat med klæbende Prikker. Den nederste Læbe kortere. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Voxer paa Enge. Efter Weber i Holsteen.

Egenſk. og Anvend. Den er tjenlig til Garverie, og kan bruges til at farve brunt

10de Slægt: Steffensurt (Circæa).

1. Haarstænglet Steffensurt (C. lutetiana). Stængelen opret. Bladene ægformige, smaatandede, matte, duunhaarede. Fl. D. T. 210. Fl. N. 320. D. Den store St. Steffensurt. N. Største Troldgras.

Haarstænglet Hjertekrone, V. og K. Laadenstænglet Steffensurt, Oec. Plantl.

Beskr. Roden tandet; krybende, aagrende. Stængelen opret, lidt grenet, stivhaaret, 1 Fod høi. Bladene mørkgrønne, i Randen lidt rundbugtede, fjerne. Klasen lang, i Enden paa Stængelen, oftest enkelt. Bægeret ikke hindeformigt. Kapslerne ægformig-kugleformige. Fleeraarig. Blomstrer sidst i Juli og i August.

Den er almindelig i Skove i Danmark; i Norge ved Dragaasen og ved Trondhjem.

Egenſk. og Anvend. Bierne sue Blomsterne. Gederne, men ei de øvrige Huusdyr, æde den. Den er uden Lugt og Smag.

2. Glatstænglet Steffensurt (C. alpina). Stængelen opstigende. Bladene hjerteformige, tandede, glindsende. Bægeret hindeformigt. Fl. D. T. Fl. N. 436. D. Den lille St. Steffensurt. N. Bergtrollgras, lidet Troldkjerringgras, liden Natskade.

Fjeld Hjertekrone, V. Glatstænglet Hjertekrone, K.

Glat Steffensurt, Oec. Pl.

Afart: større glatstænglet Steffensurt (C. lutetiana intermedia) med ægformige, hjerteformige, tilspidsede, lidt rundbugtede, tandede, glatte Blade.

Beskr. Roden krybende. Stængelen udbredt ved Grunden, med røde Knæe, mindre haaret end den første, 3-4 Tommer høie. Bladene

dene tyndere, lysere end hos hiin. Bladstilkene hinded-kantede. Den har flere Klaser, men de ere kortere og sidde paa Grenene og Stængelen. Bægeret hvidt, i Spidsen rødt. Kapslerne kjølleformige. Afarten, som nogle gjøre til en egen Art, har i Henseende til Størrelsen og Farven Lighed med den første, og i Henseende til Formen af Bladene og Bladstilkene med den sidste Art. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Den voxer i høitliggende Skove, sieldnere end den foregaaende f. Ex. i Dyrehaven, Gjelskov, Dronninggaard, Birkerød, Sorøe, Frederiksborg, paa Møens Klint ꝛc., i Fyen sielden. I Norge meget hyppig.

Egenſk. og Anvend. Som forrige.

Anden Orden.

Tohunnede (Digynia) med tvende Støvveie.

11te Slægt: Guulax (Anthoxanthum).

1. **Lugtende Guulax** (A. odoratum). Axet ægformig-aflangt. Blomsterne lidt stilkede, længere end Stakken. Fl. D. T. 666. Fl. N. 5. N. Guulax, Trydsel-Thee, Vaarbrodd. F. Roigräas.

Beſkr. Roden trevlet, lidt duunhaaret. Straaet opret, glat, tyndt, stribet, nederst knæet, ½ - 1 Fod høit. Bladene meest ved Roden, korte, linieformige, stribede, tilspidsede, lysgrønne; paa Stængelen 1 - 2, meget korte, aabne, ved Grunden haarede. Skeden lang, haaret, lidt buget, furet. Skedehinden lancetformig, hvid, tør. Axet 1 - 1½ Tomme langt, førend Blomstringen ægformigt, efter Blomstringen lancetformigt eller linieformigt, enkelt, opret, spidst, mangeblomstret. Bægerets Skjæl ofte lidt haarede, spidse, skiv-hindede, rue med en grøn Kjøl; det indvendige Skjæl kortere end det udvendige. Kronens Skjæl lige lange, rustfarvede, haarede, kortere end Bægeret, i Spidsen kløftede, nær ved Grunden stakkede. Stakkene ulige store; den længere knæet. Honningskjællet halv af Kronskjællets Længde, tobladet, ægformigt, jævnt. Støvknappene linieformige, gule. Støvveiene lange, udhængende, hvide. Arrene traadformige, laadne. Efter Blomstringen bliver Axet guult. Tørret lugter den som Skovmerker. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Almindelig paa Enge.

Egenſk.

Egenſk. og Anvend. Naar dette Græs er ungt, ædes det af alle Huusdyr med Begjerlighed. Det roſes for at udrydde Moes paa Enge. Bierne ſøge meget dets Blomſter. Da det iſær faaer ſin behagelige Lugt, efterat det er tørret, bruger man at lægge det i Tobaksdaaſer for at meddele Tobakken Lugten. Dyrket kan det ſlaaes flere Gange. Vildvoxende blomſtrer det ſædvanlig tvende Gange. Det bør ſlaaes førend det har afblomſtret, thi ſaaſnart Frøet er modent, taber det Lugten. Frøet indſamles, naar Axet bliver guult.

Tredie

Tredie Classe.

Trehannede (Triandria) med 3 Støvdragere.

Første Orden.

Eenhunnede (Monogynia) med 1 Støvvei.

* Blomsterne oven for Frugten.

1ste Slægt: Baldrian (Valeriana). Kronen 5kløvet, ved Grunden puklet eller sporet. Et Frøe, omgivet med Bægeret, kronet med Fnok eller Tænder.

Udseende: Oprette, trindstænglede Urter. Bladene modsatte. Blomsterne i Toppen.

2den Slægt: Krop (Feedia). Bægeret 3-4 tandet. Kronen 5kløvet. Kapselen kronet, 3rummet. Eet frugtbart Rum.

Udseende: Smaa, grenede, tvedeelte Urter. Bladene siddende, modsatte.

3. Slægt: Safran (Crocus). Kronen 6deelt, ligedannet. Arrene sammenrullede.

Udseende: En liden Urt. Roden et Løg. Blomsten siddende paa Roden, omskedet. Bladene linieformige.

4de Slægt: Iris (Iris). Kronen 6deelt, hverandens Flig tilbagebøiet. Arrene kronbladformige.

Udseende: Fleeraarige store Planter med kjødet, vandret Rod, sværddannede, stribede Blade, og Blomster med Hylster.

5te Slægt: Jomfruefinger (Gladiolus). Kronen 6deelt, tragtformig; Fligene omtrent ligestore, de øverste sammenstaaende.

Udseende: Roden løgformig. Bladene sværdformige. Blomsterne i eensidige Ax. Ziirplante.

** Blomsterne neden for Frugten, græsagtige. Eet Frøe.

6te Slægt: Skjæne (Schoenus). Bægerbælgene avneagtige, sammenhobede, de udvendige golde. Ingen Krone. Frøet rundagtigt.

Ud-

Udseende: Et Halvgræs med trindt Straa og Blomster i et Hoved.

7de Slægt: Fladax (Cyperus) Bægerbælgene avneagtige, toradede, taglagte. Uden Krone. Frøet uden Uld.

Udseende: Et Halvgræs. Straaet 3kantet. Blomstringen en Skjerm.

8de Slægt: Kogleax (Scirpus). Bægerbælgene avneagtige, overalt taglagte. Uden Krone. Nøgent Frøe.

Udseende: Et Halvgræs. Straaene oftest trinde. Smaa-axene enkelte, i Skjerme eller i Toppe.*

9de Slægt: Kjæruld (Eriophorum). Bægerbælgene avneagtige, overalt taglagte. Uden-Krone. Frøet omgivet med en meget lang Uld.

Udseende: Et Halvgræs. Blomstringen eet eller flere Ax i Enden af Straaet, omgivet med et Svøb.

10de Slægt: Katteskjæg (Nardus). Ingen Bæger. Kronens Bælge 2klappede.

Udseende: Et Græs med leddet, marvet Straa. Blomstringen et eensidigt Ax.

Anden Orden.

Tohunnede (Digynia) med 2 Støvveie.

*. Bægerbælgene eenblomstrede.

13de Slægt: Trebælg (Panicum), Bægerbælgen 3klappet, den tredie Klap meget liden.

Udseende: Et Græs med Ax eller Top.

15de Slægt: Rævehale (Alopecurus). Bægerbælgen 2klappet. Kronbælgen 1klappet, med enkelt Spids.

Udseende: Et Græs med trinde Ax.

14de Slægt: Rottehale (Phleum). Bægerbælgen 2klappet, afstumpet med tvende Braade, siddende.

Udseende: Et Græs med trinde Ax, uden Stak.

12de Slægt: Rørgræs (Phalaris). Bægerbælgens tvende, kjølede, lige store Klapper, indslutte Kronen.

Ud-

Udseende: Et Græs. Blomstringen en axformig Top uden Stak.

16de Slægt: Miliegræs (Milium). Bægerbælgen 2klappet, buget, større end Kronbælgen. Arrene uldhaarede.

Udseende: Et Græs. Blomstringen en Top.

17de Slægt: Hvenegræs (Agrostis). Bægerbælgens tvende Klapper spidse, kortere end Kronbælgene. Arrene fierede.

Udseende: Et Græs. Blomstringen en Top.

24de Slægt: Hundegræs (Dactylis). Bægerbælgen 2klappet, sammentrykt, den større Klap kjølet.

Udseende: Et Græs. Blomstringen nøglebannede Ax.

11te Slægt: Leersie (Leersia). Ingen Bæger. Kronen 2klappet, tilluffet.

Udseende: Et Græs. Blomstringen en udbredt Top.

Grenet- Bjerg- og Klitte-rør s. den næstfølgende Underafdeling.

Flitterax s. næste Underafdeling.

** Bægerbælgene 2blomstrede.

18de Slægt: Bunke (Aira). Bægerbælgen 2klappet, 1-2 blomstret, uden Spor til den anden eller tredie.

Udseende: Et Græs. Blomstringen en Top.

20de Slægt: Flitterax (Melica). Bægerbælgen 2klappet, omtrent 2blomstret, imellem hvilke findes Spor til en tredie Blomst.

Udseende: Et Græs. Blomstringen en Top med faa, oftest ludende Smaa-ax.

19de Slægt: Hestegræs (Holcus). Bægerbælgen 2klappet. Kronbælgen stakket, 2blomstret, hvoraf den ene er en Hanblomst og uden Klapper.

Udseende: Et Græs. Blomstringen en tæt Top.

*** Bægerbælgene mangeblomstrede.

23de Slægt: Bevregræs (Briza). Bægerbælgen 2klappet. Kronbælgen buget. Klapperne hjerteformige, budte. Frøet groet fast til Kronbælgen.

Ud-

Udseende: Et Græs. Blomstringen en Top med hængende, bevrende Smaa-ax.

22de Slægt: Rapgræs (Poa). Bægerbælgen 2klappet. Kronbælgens Klapper ægformige, lidt spidse, uden Braad.

Udseende: Et Græs. Blomstringen en udbredt Top. Smaa-axene ægformige.

21de Slægt: Blaaax (Sesleria). Bægerbælgen 2klappet, oftest 3blomstret, stakket. Kronbælgene 5tandede.

Udseende: Et Græs. Blomstringen et Ax.

26de Slægt: Svingel (Festuca). Bægerbælgen 2klappet. Smaa-axene aflange, trinde, uden Stak.

Udseende: Et Græs. Blomstringen en Top. Smaa-axene meest linieformige, aflange.

27de Slægt: Heire (Bromus). Bægerbælgen 2klappet. Kronbælgen 2klappet. Den indvendige Klap randhaaret, den udvendige stakket, neden for Spidsen. Smaa-axene aflange.

Udseende: Et Græs. Blomstringen en udbredt Top. Smaa-axene 2sidede, langstakkede.

28de Slægt: Havre (Avena). Bægerbælgen 2klappet. Kronbælgen 2klappet, den yderste trind med en snoet Stak paa Ryggen.

Udseende: Et Græs. Blomstringen en oftest udbredt Top. Stakkene spiralformige.

29de Slægt: Rør (Arundo). Bægerbælgen 2klappet. Kronbælgene 2klappede, omgivne ved Grunden med Uld.

Udseende: Et Græs. Roden oftest krybende. Blomstringen en tæt Top.

**** Med Blomster i et fuldkomment Ax.

30de Slægt: Raigræs (Lolium). Bægerbælgen 1klappet, fast, fleerblomstret.

Udseende: Et Græs. Axet sammensat af Smaa-ax, hvis Kant vender mod Stilken.

31te Slægt: Rottbøllie (Rottböllia). Bægerbælgen 1klappet, oftest tvedeelt, 1-2blomstret. Axstilken tandet.

Ud-

Udseende: Et Græs. Blomstringen bestaaer af lange, næsten traadformige Ax.

35te Slægt: Hvede (Triticum). Bægerbælgen 2klappet, enkelt, mangeblomstret. Axstilken tandet.

Udseende: Et Græs. Smaa-axene sidde med Fladen mod Axstilken.

25de Slægt: Hundegræs (Cynosurus). Bægerbælgen 2klappet, enkelt, mangeblomstret. Smaa-axene sidde paa den ene Side af Axstilken, understøttede af Blomsterblade.

Udseende: Et Græs. Smaa-axene eensidede, sammensatte.

32te Slægt: Marehalm (Elymus). Bægerbælgene 2klappede, sammenhobede, mangeblomstrede.

Udseende: Et Græs. Axet sammensat af Smaa-ax.

34de Slægt: Byg (Hordeum). De 2klappede, 1blomstrede Bægerbælge, sidde 3 sammen.

Udseende: Et Græs. Axene tætte, langstakkede.

33te Slægt: Rug (Secale). Bægerbælgen 2klappet, 2blomstret, kortere end de 2klappede Kronbælge.

Uds.: Et Græs med langstakkede Blomster i et tosidigt Ax.

Tredie Orden.

Trehunnede (Trigynia) med tre Støvveie.

36te Slægt: Montie (Montia). Bægeret 2bladet. Kronen 1bladet. Kapselen 3klappet, 3frøet.

Udseende: En lille Plante. Bladene modsatte. Blomsterne enkelte, i Bladhiørnerne og i Enden af Stængelen.

37te Slægt: Spidsgab (Holosteum). Bægeret 5bladet. 5, gnavede Kronblade. Kapselen valseformig, i Spidsen gabende.

Udseende: En lille Plante. Stængelen leddet. Bladene modsatte. Blomstringen en Skjerm med nedbøiede Straaler.

38te Slægt: Kønigie (Königia). Bægeret 3bladet. Ingen Krone. Et nøgent Frøe.

Uds.: En lille Plante. Stængelen sammentrykt, leddet. Bladene udeelte. Blomsterne sammenhobede i Enden af Stængelen.

Tre-

Tredte Classe.

Trehannede (Triandria).

Første Orden.

Eenhunnede (Monogynia).

1ste Slægt: Baldrian (Valeriana).

1. Tveboe Baldrian (V. dioica). Rodbladene spadeformig-ægformige, udeelte; Stængelbladene halvfinnede, med lancetformige, budte, heelrandede og lidt tandede Flige. Fl. D. T. 687.

Beskr. Roden leddet, lidt krybende. Hele Planten glat. Stængelen opret, kantet, 6-8 Tommer høi. Den skyder undertiden Vandgrene ved Roden. Rodbladene stilkede, budte; heelrandede, korte. Stængelbladene modsatte, siddende i 2 fiere Par, længere end Rodbladene. Fligene paa de øverste ere lancetformige, paa de mellemste aflange; Endefligen større end de øvrige. Bladene ved Blomsterne linieformige, udeelte, kortere end Blomsterne. Kronerne hvide. Han- og Hunblomsterne sidde paa tvende adskilte Planter. Støvtraadene længere, men Støvveien kortere end Kronen. Hanplanten er mindre og finere end Hunnen, men har betydelig større Blomster. Fleeraarig. Blomstrer i Maj og Juni.

Den voxer almindelig paa vaade Enge i Danmark; sieldnere i Norge.

Egensk. og Anvend. Qvæget æder den med Begjerlighed om Foraaret, og Bladene kunne bruges til Salat. Roden har en ikke ubehagelig Lugt. Læge-Kræfterne ere hos denne omtrent samme som hos den følgende, kun svagere.

2. Læge Baldrian (V. officinalis). Alle Bladene finnede; Finnerne lancetformige, takkede. Fl. D. T. 570. Fl. N. 157. D. Baldrian, Dienrod, vild Nardus, Valerian, Velandsurt. N. Venderod, Vendingsrod.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen 3-4 Fod høi, opret, glat, stribet, grenet, trind. Grenene modsatte, Bladene stilkede, ulige takkede. Endefinnen næsten af lige Størrelse med de øvrige; de ere alle siddende, og de indvendige lidt mindre, de nederste lancetformige, de øverste linieformige og sieldnere takkede. Bladstilkene uld-

haarede. Blomsterbladene linieformig-lancetformige, med hindede Kanter. Halvskjermen flere Gange tredeelt. Kronerne rødagtig-hvide. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Den voxer almindelig i Enge og ved Grøfter, Aaer ꝛc.

Egensk. og Anvend. Den ædes af Køer og Faar, men ikke af Heste. Bierne søge Blomsterne. Lagt imellem Klæder skal Roden fordrive Møl, og af Rottefængerne skal den bruges til at lokke Rotterne sammen. Katte holde meget af denne Plantes Lugt. I Apothekerne bruges den meget; den er nervestyrkende, Sved- og Urindrivende, aromatisk, opløsende, krampestillende og modstaaer Forraadnelse.

2den Slægt: Krop (Feedia).

1. **Feld Krop** (F. olitoria). Bladene heelrandede, butte, de nederste kileformige, de øverste linieformig-lancetformige. Frugten nøgen. Fl. D. T. 738. D. Feldkrop, Fettekaas, Rapinzel.

Krop Baldrian, V. og Oec. Pl. Tandfrie Baldrian, R.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, kantet, stribet, tvedeelt-grenet, glat eller fiinhaaret, 4-6 Tommer høi. Grenene aabne. Rodbladene tæt sammen, glatte, ½ Tomme lange. Stængelbladene lidt omfattende, ved Grunden undertiden lidt tandede og randhaarede, alle bleggrønne. Kronerne meget smaa, tætte, svagt lysblaae. 1aarig. Blomstrer i Mai.

Hist og her paa hvilende Marker, paa Diger ꝛc.

Egensk. og Anvend. Den dyrkes undertiden for at anvendes til Salat, hvortil de unge Blade især ere tjenlige. Den ædes af Huusdyrene, og Frøene af Fuglene. I Lægekræfter er den svagere end Læge Baldrian.

2. **Frøetandet Krop** (F. dentata). Bladene lancetformige, heelrandede, rue. Frugten tretandet, de 2 Tænder meget korte. Fl. D. T.

Frøtandet Baldrian, R.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende. Stængelen rue, 6 Tommer høi. De øverste Blade ere, især ved Grunden, tandede, rue. Kronerne meget smaa, svagt kjødfarvede. Frøene have undertiden

4 Tæn-

4 Tænder, hvoraf een altid er meget større end de øvrige. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Efter Rafn, findes den her paa fugtige Steder.

Egensk. og Anvend. Som forrige.

3die Slægt: Safran (Crocus).

1. **Høst Safran** (C. sativus). Arret udbredt, tredeelt, med linieformige Flige. Engl. Bot. T. 843. D. Safran.

Beskr. Roden et heelt, nedtrykt Løg, som oventil fremavler mindre. Kronen, som sidder paa Roden, er violet og har et meget langt, hvidt Rør. Bladene linieformige, 3-6 Tommer lange, i Randen tilbagebøiede, paa Undersladen i Midten hvide; de fremkomme efter Blomsten. Støvdragerne kortere end Kronen, oprette. Støvveien af Kronens Længde. Arrets røde Flige ere udbredte mellem Kronens Afdelinger. Fleeraarig Blomstrer i October og November.

Den findes ikke vildvoxende hos os.

Egensk. og Anvend. For af Arrene at erholde det under Navn af Safran bekjendte Specerie, dyrkes den i det mildere og sydlige Europa, og Forsøg anstillede i Nærheden af Kiøbenhavn have viist, at den og lykkes hos os i milde Aar, men ikke naar Vinteren er stræng. Den fordrer en let, sandblandet, vel bearbeidet Jord. Løgene lægges ved St. Hans Dag i Rader, 4-6 Tommer fra hverandre, og Kronerne afplukkes, naar de begynde at blomstre. Den forfalskes med den saakaldte uægte Safran eller Safloren (Carthamus tinctorius), ja endog med Kjødtrevler. Den bruges som Specerie og til guul Farve. Bierne trække paa dens Blomster, og Qvæget skal æde dens Blade. Den er forresten en Ziirplante. Den er fordelende, opløsende og krampestillende.

2. **Vaar Safran** (C. vernus). Arret indsluttet, 3kløvet, med indskaarne, kileformige Flige. Fl. Austr. Vol. 5. T. 36 App.

Beskr. Den ligner meget den forrige, men udmærker sig foruden de anførte Mærker, ved bredere og mindre, i Randen tilbagebøiede Blade; ved et opret, mindre deelt, blegere, ulugtende Arr, hvis Flige ere i Randen indrullede, og i Spidsen indskaarne. Kro-

nen er hvid, guul, violet og blandet. Fleeraarig. Blomstrer først i April.

Egenſk. og Anvend. Den findes almindelig som Ziirplante i vore Haver, og er endog nogle Steder udvandret derfra og er blevet vildvoxende. Roden skal kunne spises af Mennesker, og Bladene af Huusdyrene.

4de Slægt: Iris (Iris).

1. Tydsk Iris (I. germanica). Kronerne skjæggede. Stængelen mangeblomstret, høiere end Bladene. De nederste Blomster stilkede. Fl. D. T. Fl. N. 1032. D. blaa Iris, Sværdlilie, Blaalilie. N. Blaalilie, Sværdlilie, blaa Sværdlilie.

Beskr. Roden tyk, knudret, vandret, krybende. Stængelen opret, 1-1½ Alen høi, trind, glat. Bladene kortere end paa den følgende. Blomsterstilkene af Frøehusets Længde. Kronerne violetblaae, 6deelte, med 3 oprette og 3 nedbøiede, skjæggede Flige. Arrene lysviolette. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Efter Kylling skal den findes i Lolland, efter Ramus i Norge. Den plantes almindelig i Haverne som Ziirplante.

Egensk. og Anvend. Kronen af denne udmærkede Ziirplante giver en meget smuk grøn og blaa Farve, men som kun er brugelig til Vandfarve. Roden er afførende, fordeelende.

2. Guul Iris (I. Pseudacorus). Kronerne uden Skjæg. De indvendige Kronblade mindre end Arret. Bladene sværdformige. Fl. D. T. 494 Fl. N. 264. D. Flæg, Horsebønne, Sværdlilie, Flælilie, guul Flælilie, Loeblomster, Moegen, Mae, Rapirer. N. vild Sværdlilie, Sævblomme, guul Sværdlilie, Sværdgræs, Kaardegræs. F. Megia.

Kalmusartet Iris, V. og N.

Beskr. Roden kjødfuld, vandret, nedtrykt. Stængelen opret, leddet, glat, trindagtig-flad, 3-5blomstret, 2-3 Fod høi. Bladene lange, ved Grunden omskedende, stribede. Blomsterne vexelvise, i Enden paa Stængelen kortstilkede, omfattede ved Grunden af lancetformige Hylstere. Kronen guul. Arrene gule, kortere end Kronbladene. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Almindelig ved Aaer, Damme 2c.

Egensk.

Egensk. og Anvend. I Skotland bruges Roden blandet med Jernvitriol til sort Farve. Af Blomsten faaer man en guul Farve, som udtrækkes ved Eddike. Rodens Saft er tjenlig i Garverierne. Af Blomsterne drage Bierne. Bladene kunne bruges til Strøelse og Baand, og ædes af Geder. Roden er laxerende, sammensnærpende, bitter. I Engelland vil man have cureret Sviin, som vare bidte af gale Hunde, dermed.

3. Uægte Iris (I. spuria). Uskjægget Krone. Linieformige Blade. 3-4blomstret Skaft, 6hjørnet Frugtknude. Fl. D. T. 91.

Blaa Iris, Oec. Pl.

Beskr. Roden som den forriges. Stængelen 1½-2 Fod høi, 3blomstret. Bladene smallere og spidsere end hos hiin. Blomsterne (omtrent 2-3 paa hver Stængel) fiernere og længere stilkede. Kronerne smukt blaae, ved Grunden lidt rødagtige. Frøehuset dybt-6furet, med 6 fremstaaende Kanter. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Den findes paa Saltholmen i stor Mængde, ligeledes paa Iholmen mellem Taasinge og Fyen.

Egensk. og Anvend. Den er en Ziirplante.

Anm. Begyndere i Plantelæren bør lægge Mærke til Characteren hos denne Slægt: "Arrene kronbladformige; thi disse ligne virkelig saa meget Kronblade, at næsten enhver, som første Gang undersøger dem, antager dem derfor; man maa ligeledes vogte sig for ikke at antage dem for at være 3hunnede, thi dens Ar ere i Bunden af Kronen virkelig samlede i eet Legeme.

5te Slægt: Jomfruefinger (Gladiolus).

1. Almindelig Jomfruefinger (G. communis). Bladene sværddannede, Blomsterne fierne. D. Klokker Jomfruefinger, Fiervinger.

Almindelig Sværdlille, N.

Beskr. Roden et Løg. Stængelen opret, trind, glat, udeelt; 1-1½ Fod høi. Bladene vexelvise, stribede, nervede, stride. Blomstringen en lang, eensidig Klase, hvis Hovedstilk er bøiet ud og ind, og hvis Blomster sidde temmelig vidt fra hverandre. Hylsteret har

2 uli-

2 ulige store Blade. Kronen violet-purpurfarvet, gabende; de nederste Flige nedboiede, plettede, smallere end de overste, som ere sammenknebne. Støvdragerne opstigende. Arret 3deelt. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Den er endnu ikke fundet vild hos os, men dyrkes almindelig i Haver som Ziirplante.

Egensk. og Anvend. Roden, som er sødagtig, har i Dyrtid været brugt til Brød. Den giver Bierne megen Næring.

6te Slægt: Skjæne (Schoenus).

1. **Hvasbladet Skjæne** (S. Mariscus). Straaet trindt, Bladene piggede paa Ryggen og Randen. Fl. D. T. Fl. N. 1082.

D. Skjæne. N. Hvasskjæne, Skjænkong, Seenskjæne. Hvasbladet Avnknippe, V. og R.

Beskr. Roden krybende, stærk. Straaet opret, jevnt, trindt, bladet, i Toppen grenet, 3-4 Fod høi. Bladene meget lange, linieformig-lancetformige, tilspidsede, med en kjoldannet Ryg, der ligesom Randen er tæt besat med fine, stive, spidse Takker; ved Grunden ere de omskedende, heelrandede. De rustfarvede Blomster sidde i Halvskjerme paa Enden af Stængelen og Grenene. Blomsterbladene omskedende, vexelvise. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den voxer ved Bredden af Søer og dybe Moser, f. Ex. i Lyngbye Mose, ved Orholm, Nye Mølle, Leerbeks Mose ved Roeskilde, ved Slangerup. I Fyen ved Hofmansgave. Temmelig almindelig i det sydlige Norge. I Holsteen ved Hamburgerbaum.

Egensk. og Anvend. Straaet bruges til at tække Huse, og Bladene til Straamatter; de unge Blade ædes af Qvæget, men de ældre ere meget skadelige formedelst de skarpe Pigge. Den opfylder dybe Huller i Moser og danner undertiden de saakaldte flydende Øer. Rødderne bidrage og til at frembringe Tørv.

2. **Sort Skjæne** (S. nigricans). Straaet trindt, nøgent. Blomsterhovedet ægformigt. Svøbet bladet; det ene Blad sylformigt, længere. Fl. D. T. Moris. S. 8. T. 10. f. 28.

Beskr. Roden trævlet, sortagtig. Straaet udeelt, glat, trindt, bladløst, 1 Fod høit. Bladene udgaae fra Roden; de ere halvtrinde, linieformige, rue, kortere end Straaet, ved Grunden omskedende,

glind-

glindsende, i Randen tyndere. Blomsterne sidde i et rundagtigt, ægformigt Hoved paa Enden af Straaet, som er sammensat af flere smaa, brunsorte, glindsende Ax. Det inderste Svøb er meget kort, det yderste har en bladagtig Spids, som er længere end Hovedet. Froet kugleformigt. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Paa sumpige Steder. Efter Weber i Holsteen.

Egenſk. og Anvend. Ædes i Mangel af andet af Huusdyrene.

3. Fladtrykt Skjæne (S. compressus). Straaet trindagtigt, bladløst. Axet 2radet, kortere end det 1bladede Svøb. Smaa-axene mangeblomstrede. Bladene flade. Fl. D. T. Leers T. 1. f. 1.

Sump Star, V. Toeradet Koglear, N.

Beſkr. Roden krybende, leddet, besat med mange fine Trevler. Straaet omskedet ved Grunden af nogle faa Blade, lidt krumt, opret, glat, stribet, 3-6 Tommer langt, oventil utydelig trekantet og nøgent. Bladene ved Roden vexelviise, kortere end Straaet, omskedende; de øverste af Straaets Høide, rendede, i Randen skarpe. Axet, som sidder i Enden paa Straaet, bestaaer af 5-10 rødagtige, afvexlende Smaa-ax, som ere vendte til to modsatte Sider og faaer derved et fladtrykt Udseende. De nederste Smaa-ax ere videre fra hinanden. Svøbet under Axet er eenbladet, i Spidsen trekantet, i Randen rue, omfatter de nederste Smaa-ax, og er ofte længere end Axet selv. Arret 3deelt, dunet. Froet 3hjørnet, ved Grunden haaret. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Hist og her paa Enge i Danmark og Holsteen; ogsaa i Island.

Egenſk. og Anvend. Den ædes ikke af Qvæget.

4. Hvid Skjæne (S. albus). Straaet 3fladet, bladet. Blomsterne i Knipper. Bladene børsteformige. Fl. D. T. 320. Fl. N. 824. N. Qvitaam, Qvit-ak, Myr-ak, Qvitskjæne.

Hvidt Axknippe, V. og N.

Beſkr. Roden krybende. Straaene opstigende, 4-8 Tommer lange, 2-3bladede, stribede, glatte, i Toppen lidt grenede (ofte udeelte) og ved Grunden omfattede af brede, hule Skjæl. Bladene (faa ved Roden) kortere end Straaet, vexelviise, linieformige, børsteformige, kjølede, omskedende, lidt tilbagebøiede. Blomsterknipper-

perne oprette, ægformige eller lancetformige, for og under Blomstringen brunladne. Bladet under Axet omfattende, lidt længere end Axet, eller af dets Længde. Frøene haarede ved Grunden. Fleeraarig. Blomstrer sidst i Juli og i August.

Afart: Brunagtig-hvid Skjæne (S. fuscus Lin.) er efter Smith ikke andet end en Afart af denne med brune Blomster og som ligesaavel som den hvide Skjæne har et 3bladet Straa.

Den voxer i store Moser, hyppig i Norge, sjelden i Danmark, f. Ex. i Lyngbye Mose, i Tepri Mose ved Hjortespring, ved Giffenfeldt, ved Helsingøer, ved Ikast i Hamrum Herred i Jylland.

Afarten findes ved Næs Jernværk i Norge.

Egensk. og Anvend. Huusdyrene æde den kun af Mangel paa andet.

7de Slægt: Fladax (Cyperus).

1. **Guulagtig Fladax** (C. flavescens). Straaet 3fladet, bladløst. Skjermen 3bladet. Axstilkene udeelte, ulige lange. Axene tætstaaende, lancetformige. Fl. D. T.
Moris. 3 s. 8. T. 11 f. 37.

Beskr. Roden trevlet. Straaet, hvoraf flere fra een Rod, 4-6 Tommer høit, opret, glat, ved Grunden bladet. Bladene 3fladede, med en rue Kjøl og spids Braad. Svøbene bestaae af flere, ulige lange Blade, som ligne Rodbladene. Axene gule, siddende, flade, budte. Ved Grunden af hvert Ax sidder en 2klappet, liden, hindeformig, budt, gjennemsigtig Bægerbælg. Frøene smaa, rundagtige, undertiden prikkede. 1aarig Blomstrer i Juni og Juli.

Voxer paa fugtige Steder i Holsteen, efter Weber.

Egensk. og Anvend. Den ædes af Huusdyrene.

2. **Brun Fladax** (C. fuscus). Straaet 3fladet, bladløst. Skjermen 3deelt. Axstilkene udeelte, ulige lange. Axene tætstaaende, linieformige. Fl. D. T. 179.

Mørkebrun Fladax, V. og N.

Beskr. Roden trevlet. Straaene oprette, flere sammen, 4-8 Tommer høie, glatte, ved Grunden bladede. Bladene trefladede, omskedende, spidse, med en glat Kjøl. Svøbet 3bladet; de nederste af Straaets Længde, de øverste kortere. Smaa-axene snevre. Bæger-

gerbælgene lancetformige, spidse, med en Rygnerve. Kronbælgene mørkbrune med en grøn Rygnerve. Frøene tresladede, spidse, glatte. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Den voxer i Moser og i udløbne Damme, temmelig sjelden, men tæt sammen hvor den findes, f. Ex. ved Lyngbye, Fortunen, Fredensborg, Frederiksborg og i Frue Skov bag ved Bagsværd.

Egensk. og Anvend. Den ædes af Huusdyrene.

8de Slægt: Kogleax (Scirpus).

* Med et enkelt Ax.

1. **Kjær Kogleax** (S. palustris), Straaet trindt, ved Grunden omskedet, Axet ægformigt. Bægerbælgene spidse. Roden krybende. Fl. D. T. 273. Fl. N. 546. D. Siv, stor Siv. N. Knap-Sæv, Myr-Sæv. F. Skuagrœas.

Beskr. Roden krybende, leddet, skjællet, vandret. Straaene flere sammen, 1-2 Fod høie, oprette, bladløse, udeelte, trinde, glatte, ved Grunden tæt omskedede af valseformige, heelrandede, afstumpede Skeder. Ingen Blade, men ofte bladlignende, ufrugtbare Straae. Axet mangeblomstret. Bægerbælgenes Klapper brune, i Randen skivhindede, hvidagtige. Støvknappene gule. Frøet er ved Grunden omgivet med Haar. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Hyppig i Moser og Kjær.

Egensk. og Anvend. Den friske Rod ædes af Svinet. Planten ædes af Heste.

2. **Mangestænglet Kogleax** (S. multiculmis). Straaet trindt, ved Grunden omskedet. Bægerbælgene budte, lige store. Roden trevlet. Fl. D. T. 167.

Beskr. Roden har lange tykke Trevler og er krybende. Straaene tætte, aabne, 4-6 Tommer høie, udeelte, trinde, glatte; ved Grunden stribede og tæt omskedede. Skederne valseformige, rette, afstumpede, heelrandede, lidt tilspidsede, oftest dobbelte, uden mellemliggende Skjæl. Ingen Blade. Axet aflangt, ægformigt, rustfarvet, uden Svøb, mangeblomstret. Bægerbælgenes Klapper alle lige store, taglagte, ægformige, budte, mørkbrune, i Spidsen skivhindede, med en utydelig grøn Kjøl. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Paa fugtige Steder sjelden.

3. **Mose Kogleax** (S. cæspitosus). Straaet trindt, stribet, ved Grunden omskedet, tæt skjællet: Bægerbælgens yder-

ste

ste Klapper meget store. Fl. D. T. Fl. N. 393. Bauh. h. 2 p. 525 fi 2. D. Koemule, Myresiv, Tuesiv. N. Sæv, Tuffsæv, Myresæv, Myyrbust, Myyrbusting, Finskjæg, Bjønskjæg, Bjorrlæg, Bjønnebaak, Bjønne Baaku. L. Sidno, Nurme-Heine, Veldingh.

Beskr. Roden tæt-trevlet. Straaene tætte, oprette, udeelte, trinde, glatte, stribede. Skeden rummelig, bladagtig, i Enden skraa, med en kort, budt Braad; omgivet med mangfoldige, hindeformige, brunlig-hvide, stribede, hule, omskedende-taglagte, vedvarende, udvendig større Skjæl. Axet lidet, brunt. Bægerbælgens to udvendige Klapper ere af Axets Længde og endes med en budt, bladagtig Braad. Frøet ved Grunden besat med fine Børster. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Den findes i høitliggende Hedemoser.

Egenskr. og Anvend. Den angiver Tørvegrund. Den ædes af Qvæget, og slaaes paa nogle Steder til Høe for Faarene, men er af de slettere Græsarter, ligesom hele Slægten.

4. Faablomstret Kogleax (S. Bæothryon). Straaet trindt, stribet, ved Grunden omskedet. Axet faablomstret, længere end Bægerbælgens udvendige Klapper. Fl. D. T. Scheuchz. Agr. T. 7. f. 19.

Beskr. Roden trevlet, sortagtig. Straaene næsten oprette, udeelte, 3-5 Tommer lange, trinde, tynde, ved Grunden omskede de af en lige Skede, uden Braad. Rodbladene (eller maaske rettere de golde Straae) fuldkommen lignende Straaene, kun ofte lidt længere. Axet lidet, rødbrunt, omtrent 4blomstret. De tvende nederste Bægerklapper omtrent lige lange, aflange, uden Braad. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Ved Mangelen af Skjæl mellem Skederne, ved færre Blomster og golde Straae adskiller den sig fra de tvende foregaaende. Af nogle Forfattere henføres Fl. D. T. 167 hertil, men Smith har i sin Flora brittanica, og som det synes med Rette, citeret denne Figur til den mangestænglede.

I høitliggende Moser, sielden i Danmark, f. Ex. ved Hofmansgave, hyppigere i Norge.

Egensk.

Egenſk. og Anvend. Som forrige.

5. **Naaleformigt Kogleax** (S. acicularis). Straaet 4kantet, ved Grunden omgivet med en braadløs Skede. Axet ægformigt, spidſt. De udvendige Bægerklapper større. Fl. D. T. 287. Fl. N. 394. N. Naale-ſæv.

Naale Kogleax, V. og R.

Beſkr. Roden tæt-trevlet. Straaene tynde, udeelte, oprette, tydelig 4kantede, med glatte Kanter. Skeden ſnever, tynd, uden Braad, i Spidſen indtrykt. Bladene faa, af Straaets Figur men mindre. Axet lidet, ſpidſt, ægformigt, 5-6blomſtret. Bægerklapperne taglagte, kjølede, ſpidſe, i Randen hindede; de øverſte golde. Fleeraarig. Blomſtrer i Juli og Auguſt.

Ved Bredden af Søer og Moſer, f. Ex. ved Peblinge- og Funr-Søe.

Egenſk. og Anvend. Førend den blomſtrer, ædes den af Qvæget. Hvor den findes under Vandet, er den Fiſkenes Opholdsſted.

6. **Flydende Kogleax** (S. fluitans) Stængelen bladet, ſlattet, flydende. Axſtilkene vexelviſe, bladløſe. Axene enkelte. Fl. D. T. 1082.

Beſkr. Roden fiintrevlet. Stænglerne ofte overmaade lange, knæede, rodſkydende og bøiede ved Knæerne, ved Grunden overmaade fine, oventil tykkere, henſtrakte paa Vandets Overflade. Paa Knæerne ſidde i Knipper 2 Tommer lange, linieformige, omſkedende, glatte Blade; og i Hjørnerne derimellem, dog blot paa den øverſte Deel af Stængelen, 3 Tommer lange, enkelte, rette, trinde, ſtribede Axſtilke. Axet lidet, ægformigt, grønagtigt. De yderſte Bægerbælge ſtørre, med en Braad. 2 Ar. Fleeraarig. Blomſtrer i Juli og Auguſt.

I Søer og Damme ſjelden, f. Ex. i en Fiſkedam i Hareſkov, og i Jylland ved Lille Ring ſamt paa Store Ring Mark ved Skanderborg.

Egenſk. og Anvend. I Mangel af bedre, ædes den af Qvæget.

** Straaet trindt med flere Ax.

7. **Søe Kogleax** (S. lacustris). Straaet bladløſt, med en ſammenſat Qvaſt af ægformige Smaa-ax i Enden. Fl. D. T. 1142.

1142. Fl. N. 948. D. Siv, Pæk, Raul. N. Siøsæv, Basæv, Loppesæv.

Beskr. Roden tyk, vandret, krybende. Straaene 4-6 Fod høie, trinde, glatte, fuldkommen lige, opfyldte med en svampagtig, hvid Marv, ved Grunden omgivne af flere, vexelvise Skeder. Qvastens eller Klasens Grene sammensatte, ulige lange, sammentrykte eller halvtrinde, i Enden lidt frynsede. De 2 yderste Blomsterblade store, af ulige Længde, lancetformige, hylsterformige; de indvendige mindre, flere sammen. Smaa-axene tætte, næsten uden Stilk, ægformige, glindsende, rustfarvede. Bægerbælgene hule, kjølede, braadede, i Randen fryndsede. Frøene paa den ene Side flade, ved Grunden besatte med Børster.

Almindelig i Søer, Damme, Aaer og Vandsteder.

Egensk. og Anvend. Svinet æder den gjerne, baade tør og frisk, og i Sverrige foeres det dermed om Vinteren; de øvrige Huusdyr kun i Mangel af bedre. Straaet er meget tjenligt til Fletarbeide, og man anvender det især til Puder til Stavtøi for Heste, til Senge- Gulve- og Stole-Maatter, til Flaske-Hylstere ꝛc. Det kan og anvendes til Tækning. Bødkere bruge den til at gjøre forskjellige Kar tætte. Der kan af den tillaves ypperlig Kobbertrykkersværte. Af Marven kan ved Presning faaes en Art Papiir. Dens stærke Rødder befæste Bredder af Floder og Søer.

8. Knippe Kogleax. (S. Holoschoenus). Straaet bladløst, Blomsterhovederne nøgleformige, stilkede og siddende. 2 ulige store Svøbblade. Bladene rendede. Fl. D. T. 454.

Beskr. Roden tæt-trevlet. Straaene oprette, glatte, fiint stribede, ved Grunden omskedede af en laset Hinde, 2-3 Fod høie. Bladene sidde ved Roden og ere linieformige, stilkede, spidse, glatte, paa Overfladen hvid-rendede. Axstilkene kantede, ved Grunden omskedede. Axene mange, budte. Bælgene spidse, stribede, i Randen fiinhaarede. 2 ulige store Blomsterblade, hvoraf det øverste synes at være en Forlængelse af Straaet, længere end Hovedet; det nederste kortere. Frøene uden Børster. Arret 3deelt. Fleeraarig. Blomstrer fra Juli til Efteraaret.

Findes paa feed Have-Jord ved Glückstad.

9. Bør-

9. **Børsteformig Kogleax** (S. setaceus). Straaet bladløst, børsteformigt, med omtrent 2 siddende Ax paa Siden uden Blomsterblade. Fl. D. T. 311.

Børste Koglear, V. og N.

Beskr. Roden tæt-flintrevlet. Straaene tæt sammen, meget fine, stribede, glatte, 2-3 Tommer lange. Bladene ligne Straaet, men ere kortere og have ved Grunden en stribet, valseformig Skede. Strax neden for Spidsen af Straaet sidde oftest 2, undertiden 1, sjelden 3-4 Ax uden noget Blomsterblad; de ere ægformige og glatte. Bægerbælgene lige store, brune, med en grøn, spids, kjølformig Rygnerve. Frøene uden Haar. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Den vorer ved sandige Søebredder, ikke almindelig, f. Ex. ved Langesøe nær Birkerød, Lyngbye Søe ic., ogsaa i Island.

*** Straaet 3kladet, Klasen bladet.

10. **Strand Kogleax** (S. maritimus). Klasen sammenhobet i Enden paa Straaet. Bægerbælgene noget 3deelte, med en Braad. Fl. D. T. 937. Fl. N. 340. D. Strandsiv, Havsiv. N. Havsæv.

Hav Koglear, V. og N.

Beskr. Roden rundagtig-knudret, krybende. Straaene ½-1 Fod høie, oprette, til Midten bladede, stribede med skarpe Kanter. Bladene stive, linieformige, kjølede, lange, spidse, og have i Randen tilbagebøiede, fine, skarpe Tænder. Blomsterbladene ligne virkelige Blade. Axene brunagtige, siddende og stilkede, ægformige. Stilkene 3sidede. Bægerbælgene 3tandede, hvoraf den midterste Tand er den korteste. Støvknappene gule. Frøene have een Børste, undertiden flere, ved Grunden. Flereaarig. Blomstrer fra Juni til August.

Man finder den undertiden med trevlet Rod, og 2 Fod høi Stængel; almindelig ved Havbreddene.

Egenſk. og Anvend. Ved sine stærke Rødder befæster den Strandbreddene og gjør Begyndelse til at vinde Land fra Havet. Hornqvæget æder den gjerne, naar den er ung. Roden er sød, og skal kunne anvendes til Brød. Svinene æde Roden med Begjerlighed. Straaene kunne bruges til Tækning og Fletning,

især

især af den større Afart, hvortil den anvendes i Skotland og ved Berlin.

11. Skov Kogleax (S. sylvaticus). Straaet 3fladet, bladet, med en bladet Qvast paa Enden. Axstilkene bladløse, meget sammensatte. Mange Smaa-Ax. Fl. D. T. 307. Fl. N. 604. D. Cypergræs. N. Skoggræs, Myrestaar.

Beskr. Roden trevlet. Straaet 1-2 Fod hoit, enkelt, opret, glat. Bladene brede, i Randen og paa Ryggen rue; Rodbladene korte; Stængelbladene omskedende, vexelvise. Bladene ved Blomsterne siddende. Axstilkene 3sidede. Blomsterbladene lancetformige, hindeagtige. Axene smaa, ægformige. Bægerbælgene kjølede, budte, udeelte. Frøene spidse til begge Ender, ved Grunden omgivne med 5-6 Børster. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Temmelig almindelig i fugtige Skove i Danmark, sjeldnere i Norge, f. Ex. ved Larvigen.

Egensk. og Anvend. Ung ædes den af Hornqvæg og Heste, men ikke af Faar og Sviin. Høet af den unge Plante kan bruges, men af den ældre er det for haardt. Stilken spises i Norge af Bønderne, naar de yderste Blade ere aftagne.

9de Slægt: Kjæruld (Eriophorum).

1. Skedestænglet Kjæruld. (E. vaginatum). Straaene omskedede, trinde. Axet enkelt. Bægerklapperne tørhindede. Fl. D. T. 236. Fl. N. 659. D. Kjæruld. N. Haruld, Jasuld.

Skede Uldax, B. og R.

Beskr. Roden tæt-trevlet. Straaene 1 Fod hoie, utydelig 3sidede, oprette, glatte, med tvende Skeder, hvoraf den ene gaaer til Midten af Straaet, den anden ved Grunden af den første. Bladene sidde ved Roden, ere 3fladede, linieformige, sidt tilbagebøiede, stribede, ved Grunden hindeformige, omskedende. Axet ægformigt, i Enden paa Straaet og før og under Blomstringen blyfarvet, efter Blomstringen behængt med en lang hvid Uld og understøttet af Blomsterblade. Fleeraarig. Blomstrer i April og Mai.

Almindelig paa vaade Enge og i Tørvemoser i Danmark, sjeldnere i Norge, hvor den findes paa Søndmøer og i Rummedalen; ogsaa i Island.

Egensk.

Egenſk. og Anvend. Den ſkal i Sverrig anſees for at være tjenlig til Føde for Qvæget, men dette maa da være førend den ſætter Frøe, da Ulden ſikkert er Qvæget ſkadelig. I Følge Prof. Strøms Efterretning, ædes den tillige med Roden om Foraaret af Qvæget i Norge. Ulden anvendes ſom hos den følgende, men er ſlettere.

2. **Fladbladet Kjæruld** (E. polystachion). Straaet trindt, Bladene flade. Axene ſtilkede. Fl. D. T. Fl. N. 174. Leers T. 1 f. 5. D. Ægeruld, Enguld, Kjæruld. N. Myrlop, Myr-ſkjæne, Myrkol, Hvidkol, Myr-uld, Myrduun, Engeduun, Kjæruld, Kjerringerok, Myrfuk, Myrſivel, Hvidlok, Harrauld. I. Myrafiſa, Fiſa. F. Murufiſa.
Fladbladet Uldax, V. og R.

Beſkr. Roden trevlet. Straaet trindt, bladet, ſtribet, glat, 6-8 Tommer høit. Bladene linieformige, kortere end Straaet, jævne, imod Enden ſkarpt kjølede, ved Grunden omſkedende, i Randen rue. Bladene ved Blomſterne (2-3) ved Grunden hindeformige, udvidede. Axſtilkene lidt ſammentrykte, af ulige Længde. Axene fortagtige, kortſtilkede før Blomſtringen, langſtilkede og hængende efter Blomſtringen. Bælgenes Klapper, linieformig-lancetformige, ſtivhindede. Frøeulden lang, hvid. Fleeraarig. Blomſtrer i April, og faaer i Frøe i Juni.
Almindelig paa vaade Enge og i Tørvemoſer.

Egenſk. og Anvend. Ulden paa Frøet kan med Fordeel anvendes til adſkilligt, f. Ex. at udſtoppe Hynder og Dyner, hvortil den anvendes i Norge og Sverrig; til Hattefildt, Papiir og Lampevæger, hvortil man bruger den i Island, og i Stedet for Lindſkrav. Vil man ſpinde den, maa den blandes med anden Uld, da den er ſkjør og kort. Bladene ædes af Creaturene om Foraaret, og i Norge ſlaaer man den til Høe. Bierne trække af Blomſterne. Hvor den voxer, tilkjendegiver den Tørvegrund, og i Island anſees det for farligt at ride over de Steder, hvor den voxer.

3.

3. Smalbladet Kjæruld (E. angustifolium). Straaene trinde. Bladene rendede, i Enden treskladede. Axene stilkede. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 564. D. Kjæruld.

Beskr. Roden krybende. Straaet opret, rankt, 1-2 Fod høit, glat, stribet, omtrent 1bladet. Bladene næsten af Straaets Længde, glatte, stive, halvtrinde, omskedende ved Grunden. Bladene ved Blomsterne eller Svøbet 2-3, linieformige, flade, af ulige Længde; det største længere end Axene. Omtrent 3 Ax, som ere ægformige, stilkede, hældende og efter Blomstringen oprette. Bægerbælgene brune, i Randen tørhindede. Ulden lang, hvid. Fleeraarig. Blomstrer i April og staaer i Frøe sidst i Juni og Juli.

Hist og her i Tørvemoser, f. Ex. i Skoven ved Bagsvær, ved Birkerød; i Horrebye Lyng paa Falster.

Egenſk. og Anvend. I Henseende til Ulden som forrige. Til Græsning og Høe mindre tjenlig formedelst Bladenes Stivhed.

4. Liden Kjæruld (E. alpinum). Straaene bladløse, kantede. Axet enkelt, opret, kortere end Frøeulden. Fl. D. T. 620. Fl. N. 711. N. Svelduld.

Fjeld Uldax, V. og R. Kortuldet Kjæruld, Oec. Pl.

Beskr. Den treviede, krybende Rod, skyder mange, oprette, traadformige, 3-4 skarpkantede, 4-6 Tommer lange Straae. Bladene sidde ved Grunden af Straaet og ere linieformige, kjølede, budte, omskedende, kortere end Straaet, i Randen rue, omfattede af en rørformig, afstumpet Skede. Axet lidet, ægformigt, faablomstret, i Enden paa Straaet. Bælgklapperne ægformige, kjølede, rustfarvede, i Randen hindeformige, den yderste omfattende og endes i en budt, grøn Spids. Frøene skarp-trekantede. Ulden tynd, meget hvid, lang i Forhold til Axets Størrelse. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og har Frøe sidst i Juli.

I store dybe Moser temmelig sjelden, f. Ex. i Lyngbye Mose, ved Dronninggaard, Antvorskov, og paa Møen. I Norge ikke sjelden, især i Nordlandene og paa Johnsknuden; hyppig i Island.

Egenſk. og Anvend. Staaer i alle Henseender tilbage for de foregaaende, dog er Ulden finere og mindre brækkelig.

10de Slægt: Katteskjæg (Nardus).

1. Stivt Katteskjæg (N. stricta). Axet børsteformigt, ret, eensidigt. Fl. D. T. 1022. Fl. N. 221. D. Senegræs, Stivgræs, Katteskjæg. N. Finneskjæg, Borst, Busting, Fintop, Finnetog, Hungertot. J. Finnuger, Todu- eller Sinu-Finnuger.

Stivt Børsteax, V. og R. Stivt Senegræs, Oec. Pl.

Beskr. Roden bestaaer af tykke, duunhaarede Trevler. Straaet glat, lidt kantet, stivt, krumt-opret, ½-1 Fod høit. Rodbladene formere en tæt Grønsvær, og ere børsteformige, stribede, hvidagtig-graae, glindsende, ende sig i opblæste Skeder, og ere omgivne med korte, budte Skjæl; de øverste Blade ere finere, spidse, trehjørnede, fiint duunhaarede, graaeagtige. Axet enkelt, fiint, i Enden paa Straaet. Blomsterne blaaeagtige. Kronens Bælgklapper linieformige, takkede, rue. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Hist og her paa Lyngheder, f. Ex. ved Rungsted, Dronninggaard, Charlottenlund, Fredensborg, Birkerød.

Egenfk. og Anvend. Den tilkjendegiver i Almindelighed en sandig, kun lidet frugtbar Grund. Den kan med Nytte saaes i Flyvesand, hvor denne allerede er dæmpet, da den udbreder sig stærkt ved Rødderne. Høet deraf er maadeligt, og dens stive, glatte Straa giver efter for Leen eller gjør den stump. Den ædes af Faar, Geder og Heste, men ikke af Køer. Man finder den tidt oprykket med Rod, hvilket nogle beskylde Kragerne, andre Faarene for. Af Straaet gjøres Støvekoste og Pibekradsere. Paa dens Rod findes i nogle Egne en Art Cochenille-Insect.

Anden Orden.

Tohunnede (Digynia) med tvende Støvdragere.

11te Slægt: Leersie (Leersia).

1. Riisartet Leersie (L. oryzoides). Toppen udbredt, Smaa-axene aabne. Bælgklappernes Kjøl randhaaret. Fl. D. T. Schreb. gram. T. 22 (Phalaris oryzoides Lin).

Beskr. Roden krybende. Straaet opret, bugtet, 1-2 Fod høit, grenet. Leddene haarede. Bladene rue. Skedehinden liden. Ske-

 der-

derne stribede, rue. Toppen grenet, for Blomstringen ved Grunden indsluttet i det øverste Blad, siden udbredt. Blomsterne kortstilkede. Bægerbælgen 2klappet, sammentrykt, budt, altid tillukt. Frøet aflangt, sammentrykt, sortagtigt, skjult i Bægeret. Fleeraarig. Blomstrer i August og September.

Paa vaade Steder i Holsteen, f. Ex. ved Nieburg og Preetz; efter Weber.

Egensk. og Anvend. Hvor den tager Overhaand, f. Ex. paa Riisagrene i Italien, er den et besværligt Ukrud.

12te Slægt: Rørgræs (Phalaris).

1. Canarisk Rørgræs (P. canariensis). Toppen ægformig-axformig. Bægerbælgene baadformige, heelrandede. Kronbælgene 4klappede. Fl. D. T. Leers herb. T. 7. F. 3. D. Canarigræs.

Canarisk Glandsfrøe, N.

Beskr. Roden hvid-trevlet; den skyder flere, oprette, ranke, brune, leddede, stribede, 1-2 Fod høie Straae. Bladene omskedende, linieformige, bløde. Skederne stribede, i Enderne sammenknebne. Toppen har Udseende af et tæt Ax, da Stilkene, som ere korte, ere skjulte af Blomsterne. Bægerbælgene stærkt kjølede, hvidagtige med en grøn Stribe, betydelig længere end Kronen. Kronbælgene dobbelte, de to inderste de længste. Frøene glindsende, gule, lidt sammentrykte, ægformige. 1aarig. Blomstrer fra Juli til August.

Den findes som vild omkring Kjøbenhavn. Den har egentlig hjemme paa de canariske Øer. Den dyrkes paa nogle Steder, f. Ex. norden for Odense paa den saakaldte Slette, i Bønderhaver for Frøets Skyld.

Egensk. og Anvend. Frøet ædes som bekjendt af Canarifugle og andre Sangfugle, som dog let blive for fede deraf, naar det ikke blandes med andre Frøesorter. I Italien blandes dets hvide Meel med Hvedemeel til Brød. Faarene og formodentlig ogsaa de andre Huusdyr æde Planten.

Den saaes tyndt i en løs Muld-Jord i Mai. Den afskjæres, naar Frøet bliver guult.

2. Sand Rørgræs (P. arenaria). Axet ægformig-lancetformigt, budt. Bælgklapperne lancetformige, randhaarede.

Straaet

Straaet grenet ved Grunden. Fl. D. T. 915. (Phleum arenar. Lin.)

Sand Rottehale, V. og N.

Beskr. Roden bestaaer af enkelte, undertiden lidt grenede, duunhaarede Trevler, som skyde flere, 1-3 Tommer lange, bladede, ved Grunden knæeboiede, trinde, oven til lidt rødagtige Straae, der ere omskedede, især ved Grunden, af korte, næsten lancetformige, graaeagtig-grønne, i Randen rue Blade. Skederne opblæste, stribede, glatte. Axet i Enden af Straaet, mere graaeagtigt end Bladene. Bægerbælgens Klapper sammentrykte, spidse, trenervede, paa Ryggen haarede, i Randen hindede, længere end Kronbælgen, som er toklappet, indtrykt, og takket i Spidsen. Eenaarig. Blomstrer i Juli.

Ved Strandbredden og paa sandige Steder i Danmark, Norge og Holsteen, f. Ex. ved Tidsvilde, Frederiksværk, Haukrug i Holsteen, Tellemarken i Norge.

Egensk. og Anvend. Den ædes af Huusdyrene, men da den sædvanlig groer i løs Sand, oprykke de den med Rod.

3. **Axtoppet Rørgræs** (P. phleoides). Toppen valseformig-axformig. Bægerbælgene linieformig-lancetformige, glatte, indtrykte paa den indvendige Rand. Straaet udeelt. Fl. D. T. 531. Fl. N. 465. N. Rørgræs.

Axtoppet Glandsfrøe, V. og N.

Beskr. Roden har lange, glatte Trevler. Straaet oftest enkelt, ved Grunden bladet, trindt, glat, rødagtig-glindsende, ½-1 Fod høit. Bladene have en lang, stribet Skede, og ere korte, linieformig-lancetformige, i Randen rue. Blomstringen synes ved første Diekast at være et Ax, men nøiere betragtet er det en virkelig Top, som i Midten er tykkere end ved begge Enderne. Bægerbælgens Klapper ere ægformig-lancetformige, med en kort Spids, lidt duunhaarede, og ligesom hos Slægten Rottehale, lidt indtrykte i Spidsen. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Den voxer paa høie Banker, ikke almindelig; i Sjelland ved Rye-Mølle; i Norge ved Gaarden Berg 2c.

Egensk. og Anvend. Den ædes med Begjerlighed af Huusdyrene, Svinene undtagne. Paa Sandklitter fortjener den at dyrkes; den er forresten et temmelig stridt Græs.

13de Slægt: Trebælg (Panicum).

1. **Grøn Trebælg** (P. viride). Axet valseformigt; Smaa-axene tætstaaende. Smaasvøbene mangebørstede, rue, 2blomstrede. Kronbælgen jevn. Fl. D. T. 852. (under Navn af P. crus galli).

Beskr. Roden trevlet; den skyder flere, knæbøiede, rue, oprette, 3-8 Tommer høie Straae. Bladene lancetformige, rue, tilspidsede. Skedehinden tæt-korthaaret. Axet tilspidset, grønt, tæt. Smaa-axene næsten vexelvise, korte. Blomsterne ægformige, stilkede. Bægerbælgene nervede, ægformige. Kronbælgen utydelig rue. Smaasvøbene sædvanlig længere end Blomsterne. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Paa sandige Steder; ikke almindelig, f. Ex. ved Charlottenlund, Skovshoved, ved Frederiksværk; i Fyen ved Lindskov; hyppigere i Holsteen.

Egensk. og Anvend. Ung ædes den af Qvæget. Fuglene sanke Frøene. Man skal ofte finde Brand i dem.

2. **Skjægget Trebælg** (P. Crus Galli). Axet dobbelt sammensat. Smaa-axene vexelvise og sammenhobede, ofte deelte. Bægerbælgene stilkede, stivhaarede. Axstilken omtrent 5-kantet. Fl. D. T. Leers T. 2 f. 3.

Beskr. Roden, som er tæt-trevlet, skyder flere, oprette, stribede, jevne, stive, 1-2 Fod høie Straae. Bladene af Skedens Længde, omfattende ofte Grunden af de nederste Ax, stribede, ujevne og bølgede i Randen, uden Skedehinde. Skeden lang, stribet, med en haaret Aabning. Blomstringen stor, sammensat af flere, 1 Tomme lange, eensidige, ofte deelte Ax, af en morkerød Farve. Axstilken har 3-5 rue Kanter. Bægerbælgene have et laadent Udseende. Stakken mangler paa adskillige, afvexler i Størrelse og er undertiden ret, undertiden snoet. Kronbælgen glindsende-glat, fiin-duunhaaret og ender sig i en Braad. Frøet mørkt. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Paa dyrkede Steder i feed Jord, efter Rafn paa Als, efter Kylling ved Karise, Steenlille; hyppigere i Holsteen.

Egensk. og Anvend. Den ædes af Huusdyrene, men er ikke af de bedste Græsarter, og er paa nogle Steder et Ukrud. Fuglene æde Frøene med Begjerlighed.

3. Rød

3. Rød Trebælg (P. sangvinale). Axene fingerformige, indvendig ved Grunden knudrede, sammensatte af stakløse Tvillingblomster. Bladskederne prikkede. Fl. D. T. 388.

Blod Trebælg, V. og N.

Beskr. Roden trevlet; den frembringer mange, tynde, ved Grunden nedliggende, knæebøiede, ½-1 Fod lange, glatte, stribede, grenede Straae. Bladene, som ere lidt bølgede i Randen, spids tilløbende, kortere end Skeden og ofte lidt haarede, have en lang Skede, som er besat med smaa, udhulede, haarbragende Vorter. Blomsterne sidde 2 sammen, vexelviise; den ene er lang- den anden kortstilket eller siddende, næsten eensidige. Axene sidde i en aaben Skjerm. Axstilken bøiet ud og ind, lidt vinget. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Paa sandige Steder i Holsteen, f. Ex. ved Neumünster. Weber.

Egensk. og Anvend. Den er paa nogle Steder bleven dyrket for Frøets Skyld, som brugtes til Gryn og Meel, og skal være meget frugtbar. Faarene æde den som ung med Begjerlighed. I det sydlige Europa er den et besværligt Ukrud. Ved sine ud bredte Stængler bidrager den til Flyvesands Dæmpning, hvor den saaer sig selv, men er ikke meget tjenlig til Dyrkning derpaa, da den kun varer eet Aar.

4. Hirse Trebælg (P. miliaceum). Med en slattet, svævende Top. Bladskederne stivhaarede. Klapperne nervede, med en Braad. D. Hirse.

Beskr. Roden trevlet. Straaet grenet, opret, 2-3 Fod høit, tykt, stærkt leddet, glat, haaret ved Leddene. Bladene lange, stribede, omskedende. Blomsterstilkene lange, kantede, bøiede ud og ind. Blomsterne budte. 1aarig. Blomstrer i Juli og August; har modne Frøe i September.

Egensk. og Anvend. Paa adskillige Steder i Tydskland dyrkes den med Fordeel og giver mange Fold; men Frøene modnes ikke paa een Gang, i det mindste ikke hos os. Den maa derfor afskjæres og ikke afmeies. Straaet er kun lidet brugeligt. Hirsen anvendes til Meel og Gryn, og er en ypperlig Føde for Fjerkreature.

14de

14de Slægt: Rottehale (Phleum).

1. Eng Rottehale (P. pratense). Axet valseformigt, meget langt. Bægerbælgene paa Ryggen haarede, længere end Stakken. Fl. D. T. Fl. N. 60. Leers T. 3. f. 1. D. Donhammergræs. N. Kjæmpegræs, Enge-Kjæmpe, Aker-Kjæmpe, Muusrumpe, Rotterumpe. F. Sisto- Sogo Græas.

Beskr. Roden trevlet. Straaene oprette, 3-4 Fod høie, stribede, bladede, i Toppen bladløse. Bladene rue, især paa den øverste Side. Skederne lange, stribede, valseformige. Skedehinden kort, budt, klarhindet. Axet opret, 3-5 Tommer langt, tætblomstret, fuldkommen valseformigt, budt, og har formedelst Haarene paa Bægerbælgene et laadent Udseende. Bægerbælgene grønne, med hvide Nerver og Rande. Støvknappene mørkrøde. Fleeraarig. Blomstrer fra Juni til ud paa Efteraaret.

Man har deraf en mærkelig Afart.

Knollet Eng Rottehale (P. prat. nodosum Lin.). Fl. D. T. 380. Fl. N. 741. N. Knut-Kjempe.

Knollet Rottehale, Oec. Pl.

Den ansees af mange for en egen Art, og udmærker sig ved en næsten løgformig, ægformig Rod, kortere, ved Grunden nedliggende Straae, og 1-2 Tommer lange Ax.

Den er meget almindelig paa Enge. Afarten, som er mindre almindelig paa tørre Steder, findes ogsaa i Island.

Egenst. og Anvend. Under Navn af Thimothy Grass var den forhen meget bekjendt og dyrket i England, men da man har fundet, at den efter at være slaaet et Par Gange bliver meget haard, dyrker man den ikke saa meget. Hestene æde den med Begjerlighed, men Faarene vrage den. Svinene æde Rodknollerne. Afarten synes formedelst sine flere Blade og mindre stive Straae, at være en bedre Foderurt, den er anbefalet til Dyrkning paa Flyvesand.

2. Fjeld Rottehale (P. alpinum). Axet ægformig-valseformigt. Stakkene af Bælgenes Længde. Fl. D. T. 213. Fl. N. 150. N. Fjeldkjempe. I. Foxgras, Refshali, Pyntr.

Beskr.

Beskr. Roden næsten knollet, lidt krybende. Straaet enkelt, opstigende; ved Grunden haaret, oventil glat, 1 Fod høit, omskedet af Bladene, især ved Grunden. Bladenes Skede lang, kortest ved Roden, dybt stribet. Bladene kortere end Skeden, linieformige, spidse, lysgrønne, i Randen rue. Skedehinden meget kort. Axet ægformig-aflangt eller rundagtigt, ½ Tomme langt, mørkfarvet. Bægerbælgene randhaarede. Stakkene rette, mørkrøde. Kronbælgene stakløse, budte, ægformige, ulige store. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Paa Fjeldene i Norge, ikke almindelig, f. Ex. paa Tromøen og ved Vardøe i Østfinmarken paa Johnsknuden; ligeledes i Island.

Egensk. og Anvend. I Island har man adskillige Fordomme ved denne Græsarts Anvendelse.

15de Slægt: Rævehale (Alopecurus).

1. **Eng Rævehale** (A. pratensis). Straaet opret, jevnt. Axet lidt deelt. Bægerbælgens Klapper uldhaarede, ved Grunden sammenvoxne. Fl. D. T. Fl. N. 457. Leers T. 2 f. 4. D. Rævehale, Rævernmpegræs, Kattegræs, Holpegræs. N. Kavlegræs, Muusrumpegræs.

Eng Rævernmpe, Oec. Pl.

Beskr. Roden trevlet. Straaet opret, bladet, glat, 2-3 Fod høit. Bladene temmelig glatte, blaaeagtig-grønne. Skedehinden kort. Axet 2-3 Tommer langt, spids, blødt, tæt, hvidgraa-glindsende, deelt i utydelige Lapper, ofte ganske udeelt. Blomsterbælgene lancetformige, sammentrykte, med 2 grønne Striber. Bægerbælgene blødhaarede paa Kjølen, uden Stak. Kronbælgen mindre haaret, ved Grunden forsynet med en knæeboiet, dobbelt saa lang, meget fiin Stak. Støvknappene violette, under Blomstringen purpurfarvede, og efter Blomstringen gule. Griflerne laadne. Fleeraarig. Blomstrer sidst i Mai og i Juni.

Temmelig almindelig paa Enge.

Egensk. og Anvend. Den er ved dens bløde og saftfulde Straae og Blade, der ædes med Begjerlighed af Qvæg og Heste, ved dens tidlige Fremkomst, ved dens betydelige Størrelse og derved, at den blomstrer ofte flere Gange og holder sig, især paa Steder, som ikke ere for tørre, længe grøn, een af vore bedste

ste Græsarter. Man paastaaer, at den ikke angribes af Græslarven (Phalæna graminis), derimod skal en mindre almindelig Larve af Phalæna potatoria æde den. Nogle engelske Oeconomer ansætte den som den 5te Græsart, naar man rangerer den som Foderurt. Den fortjener derfor at dyrkes, og maa da saaes om Foraaret i en lidt fugtig, muld- eller leerblandet Jord. Jorden bør forhen være pløiet om Efteraaret. Den giver en Mængde Frøe, som modnes temmelig eenstidige.

Man vil have fundet, at dens Høe er tungere end af andre Græsarter, og at det længere beholder den friske Smag.

2. Ager Rævehale (A. agrestis). Straaet opret, lidt rue. Axet udeelt, tyndt. Blomsterbælgene næsten uden Haar, ved Grunden sammenvoxne og ved Kjølen udvidede. Fl. D. T. 697. D. Tamgræs.

Beskr. Roden fiintrevlet, og skyder flere, glatte, 1-1½ Fod høie, ved Grunden ujevne, i Spidsen bladløse Straae. Skeden undertiden snoet. Bladene ved Roden længere end Skeden, paa Stængelen kortere, linieformige, rue paa den øverste Side, spidse. Skedehinden lancetformig, duunhaaret. Blomsterbælgene større end hos den foregaaende; Bægerets ved Grunden lidt haarede, og Kronens skakkede. Stakken har et utydeligt Leed og er dobbelt af Kronens Længde. Eenaarig. Blomstrer i Juli.

Efter Fl. D. findes den paa Agrene i Danmark. I Hertugdømmerne er den et hyppigt Ukrud i Rapsædagrene.

Egensk. og Anvend. Engellænderne anbefale den som Foderurt. Dog maa den staae tilbage for den foregaaende. Der skal undertiden findes Meeldrøier paa dens Ax.

3. Knæebøiet Rævehale (A. geniculatus). Straaet opstigende, knæebøiet. Axet næsten lappet, valseformigt. Blomsterbælgene indtrykte i Randen, haarede. Fl. D. T. 861. Fl. N. 605. D. Suppegræs, Rævérumpegræs. N. Stækra.

Knæebøiet Rævérumpe, Oec. Pl.

Beskr. Roden bestaaer af lange, udeelte Trevler. Straaene 1-2 Fod lange, meget bøiede, opstigende, bladede, grenede, glatte, rodskydende ved de nederste Knuder. Bladene korte, glatte, Skeden

den sammentrykt; Skedehinden tynd, hvid. Aret mindre end hos de foregaaende, rødagtigt. Blomsterbælgens Klapper ligeledes meget mindre end hos de foregaaende, omtrent lige store, budte. Bægerbælgene haarede; Kronens næsten glatte. Fleeraarig. Blomstrer fra sidst i Mai til Juli.

Paa tørre Steder bliver dens Rod løgformig.

Almindelig i Enge og ved Moser.

Egensk. og Anvend. For Qvæg og Heste er dette bløde Græs et meget godt Foder, men for Faar er det, ligesom de fleste Græsarter, der findes paa fugtige Steder, ikke tjenligt. Det giver ypperligt og meget Høe, da det vorer meget tæt.

16de Slægt: Miliegræs (Milium).

1. **Udspredt Miliegræs** (M. effusum). Med topdannede, udspredte, stakløse Blomster. Fl. D. T. 1143. Fl. N. 681. N. Luft-hirs.

Beskr. Roden trevlet. Straaene flere fra een Rod, oprette, trinde, glatte, bladede, stribede, 1-2 Alen høie. Bladene brede, glatte, i Randen rue. Skedehinden ægformig-laset. Blomstertoppen stor, i Enden paa Straaet. Grenene haarformige, rue, meget deelte og næsten i rette Vinkler, i Enden bøiede ud og ind, mangeblomstrede. Blomsterbælgene ægformige. Bægerbælgene tyndere, trenervede. Kronbælgene have en modsat Stilling, ere glindsende og omfatte den ene den anden. Støvdragerne længere end Blomsterne. Arrene fjerformige. Frøene tilrundede. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Den er almindelig i Skove, hvor den er blandt de større Græsarter.

Egensk. og Anvend. Vildtet, Faar, ligesom og de øvrige Huusdyr æde den gjerne. Bladene have en behagelig Lugt. Frøene indeholde en Deel Meel, som kan bruges i Mangel af andet. Straaet er tjenligt til Fletarbeide.

17de Slægt: Hvenegræs (Agrostis).

* Med Stak.

1. **Langstakket Hvenegræs** (A. Spica venti). Den yderste Kronklap har neden for Spidsen en meget lang, ret, stiv Stak. Toppen aaben. Fl. D. T. 853. Fl. N. 916. D.

Hve-

Hvene, Hvenegræs, Veihvene, Hvinegræs, Kses. N. Aakerkjøsa, Rugkjøsa, Vœrax, Langkjøsa.

Langskjægget Hvene, V. Almindeligt Hvenegræs, Oec. Pl.

Beskr. Roden bestaaer af mangfoldige Trevler, som ved Grunden ere lidt tykke, og i Enden meget fine; den skyder flere, bladede, ved Grunden knæbøiede, glatte, 3-4 Fod høie Straae. Bladene brede, paa Overfladen duunhaarede, paa Underfladen rue. Skederne rue. Skedehinden fliget. Toppen meget udspredt, næsten eensidig, naar Frøet modnes nikkende. Grenene halvkrandsformige, mangedeelte, kantede, rue, ulige lange, mangeblomstrede. Blomsterbælgene hvidagtige med en rue Kjøl. Bægerbælgens Klapper ulige lange, spidse, uden Stak. Kronens Stak rue, meget længere end Bælgen, som er lidt kløftet i Spidsen. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Imellem Rugen og paa hvilende Agre, hyppigere i Jylland end i Sjelland og Fyen.

Egenskt. og Anvend. Dens Ruehed er Aarsag i, at den vrages af Huusdyrene, naar den ikke er meget ung; naar den er fuldvoxen, skal den endog saare Tandkjødet. Straaene kunne anvendes til Fletarbeide, til Støvkoste og Piberensere. Axene give kogte en guul-grøn Farve. I Rugen er den ofte et skadeligt Ukrud.

2. Mellembrudt Hvenegræs (A. interrupta). Den yderste Kronklap stakket. Toppen snever-sammenknebet, mellembrudt. Fl. D. T. Vaill. Bot. T. 17 f. 4.

Beskr. Roden kort, trevlet. Straaet opret, glat, 1 Fod høit. Bladene som den forriges, kun mindre. Blomstertoppen kortere end hiin, sammenknebet ved Grunden og i Enden, i Midten afbrudt. Kronbælgene hele. Stakken lidt længere end Bælgen. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli. Den ligner meget den foregaaende.

Voxer imellem Kornet. Efter Weber i Holsteen.

3. Røragtig Hvenegræs (A. arundinacea). Toppen aflang. Den yderste Kronklap er ved Grunden haaret og stakket. Stakken snoet, længere end Bægeret. Fl. D. T. Fl. N. 1028

1028. D. Pibehvene. N. Pipkjøse, Langkjøse, Røirkjøse, Enerkjøse, Briskhviin, Piphvina.

Beskr. Roden krevlet, lidt krybende. Straaet opret, 2-3 Fod høit, glat, stribet, leddet, bladet. Bladene linieformige, lange, sammenrullede i Spidsen, rue naar man stryger ned ad. Blomstertoppen lidt sammenknebet, af et lyst Udseende. Bægerbælgens Klapper spidse, ulige store. Kronbælgen er mindre end Bægeret, ved Grunden haaret. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes i Jylland og Holsteen, imellem Enebuske og Lyng; i Norge almindelig i Nordlandene.

Egenst. og Anvend. Den ædes af Heste, naar den er ung, man har derfor forhen tilraadet at dyrke den paa sandige Steder, men nu kjender man mere passende Planter. Straaet, hvormed Kalmukerne tække deres Hytter, bruges til Pibe-rensere.

4. Rød Hvenegræs (A. rubra). Den blomstrende Deel af Toppen meget udbredt. Kronbælgens yderste Klap glat, med en snoet, tilbagebøiet Stak paa Enden. Fl. D. T. Fl. N. 712. D. Rød Hvene. N. Rødkjøsa, Engegræs.

Beskr. Roden krevlet; den skyder flere oprette, 1-2 Fod høie Straae. Bladene ere rue i Randen og paa Undersladen; tørrede sammenrulle de sig. Skedehinden fliget. Skederne stribede. Toppens Grene sidde i Kredse og have, naar de blomstre, en vandret Stilling, men er forend Blomstringen axformig indknebne, efter Blomstringen end mere sammenknebne, rødagtige. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Paa fugtige Enge i Sjelland ved Birkerød, Rudergaard, Frederiksborg.

Egenst. og Anvend. Den ædes af Huusdyrene, især ung. Ældre er den mindre tjenlig til Græsning end til Høe. Den skal og voxe i Flyvesand.

5. Hunde Hvenegræs (A. canina). Bægerbælgene ægformige, haarede. Kronbælgen nøgen, med en indbøiet Stak paa Ryggen. Straaene fremliggende, lidt grenede. Fl. D. T. Leers T. 4 f. 2. Fl. N. 793. N. Hundkjøsa.

Beskr.

Beskr. Straaene 1-2 Fod lange, fremliggende, i Enden oprette, bladede. Bladene rue, de nederste smallere end de øverste. Toppen opret, halv krandsformig. Blomsterne ægformige, glindsende, ved Grunden rødbrune i den blomstrende, men blegere i den frugtbærende Tilstand. Bægerbælgens Klapper lidt ulige, den yderste rue paa Ryggen. Kronen lidt kortere end Bægeret. Stakken omtrent dobbelt af Kronens Længde. Støvknappene blaaeagtige. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

En liden Afart af denne Græsart er aftegnet i Fl. D. T. 161.

Temmelig almindelig, baade paa tørre og fugtige Enge og Marker.

Egenſk. og Anvend. Denne almindelige Græsart, som især findes i Overflødighed paa sandige Marker og giver dem under Blomstringen et rødagtigt Udseende, ædes af alle Huusdyr, og giver et fiint, temmelig godt Høe. Efter Blomstringen bliver den haard og vrages da af Hestene men mindre af Køer.

6. Fjeld Hvenegræs (A. alpina). Bladene linieformige-børsteformige. Blomstertoppen sammenknebet. Bægerklappene stivhaarede. Den yderste Kronklap har en leddet Stak paa Ryggen. Fl. D. T. Scheuchz. gr. App. T. 4. f. 1.

Beskr. Roden bestaaer af lange traadformige Trevler. Straaene krumt oprette, ved Grunden leddede, glatte, 6-10 Tommer lange. Bladene samlede ved Roden og ved Grunden af Stængelen, meget smalle, dog mere linieformige end børsteformige, stribede, glatte, omskedende. Paa Ryggen af Bægerets Klapper, som ere graaeagtig-røde, sidde stive, pigformige Haar. Stakken paa Kronklappen sidder næsten ved Grunden deraf og er lidt snoet. Blomstrer i Juli.

Voxer paa Fjeldene i Norge.

Egenſk. og Anvend. Den ædes af Huusdyrene.

** Uden Stak.

7. Almindelig Hvenegræs (A. vulgaris). Blomstertoppen aaben, uden Stak, med udspilede, haarformige Grene. Bægerbælgenes Klapper lige store. Kronbælgens indvendige Klap dobbelt, kortere, indtrykt i Spidsen. Fl. D. T. 163. Fl. N. 458. (begge Steder under Navn af Agr. capillaris). N. Haarfjosa, Haarhveen, Fiinhvine, Fiinhveen, Libraad.

Haar-

Haaragtig Hvene, V. Haar Hvene, N. Haarformig Hvenegræs, Oec. Pl.

Beskr. Roden fiin- og mangetrevlet, ofte krybende. Straaene 1-3 Fod høie, oprette, bladede, glatte, stribede. Bladene smalle, spidse, rue, med en lang, temmelig jevn Skede. Skedehinden kort, gnavet, nedløbende. Toppen opret, temmelig lang, brunrød før Blomstringen, men lysviolet efter den, med vexelvise, halvkrandsformige, ud- og indbøiede, mangedeelte Grene. Blomsterne ægformige, lancetformige. Bægerklapperne lancetformige, aabne, i Randen skivhindede, ved Grunden rødagtige. Kronklapperne hvidagtige, meget tynde, den yderste næsten lige stor med Bægeret, den indvendige meget mindre. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Paa Agre, Enge og Overdreve meget almindelig.

Egensk. og Anvend. Den er som Foderurt een af de beste af denne Slægt, og Engellænderne anbefale den til Dyrkning, da den begjerligen ædes af Kreaturerne, og giver et fiint Høe. Man paastaaer og, at den qvæler Mosset paa Engene.

8. **Lav Hvenegræs** (A. pumila). Blomstertoppen eensidig. Straaene oprette, knippeformige. Fl. D. T.

Beskr. Roden mangetrevlet; den skyder et Bundt af Straae, som ere oprette, 1-3 Tommer høie, ved Grunden lidt indbøiede, bladede. Rod- og Stængelbladene ligedannede, korte, spidse. Knæerne rødagtige. Skederne stribede; den øverste lang, buget. Skedehinden kort, budt, indskaaren. Toppen ½-1 Tomme lang, meget aaben, med jevne Grene, som ere vendte til een Side. Smaa-axene ægformige, spidse, grønagtig-røde, glindsende. Blomsterklapperne lige store, uden Haar. Frøene rundagtige, lidt tilspidsede. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes paa tørre Steder. Efter Weber i Holsteen og efter Mohr i Island.

Den ansees af nogle for at være en Afart af den foregaaende, af andre for at være en Monstrositet af det krybende Hvenegræs.

Egensk. og Anvend. Skjønt den danner en temmelig tæt Grønsvær, er den dog for liden til at regnes blandt de gode Foderurter.

Q. Kry-

9. Krybende Hvenegræs (A. stolonifera). Blomstertoppen sammenkneben. Straaet grenet, krybende. Blomsterne tæt samlede. Bægerklapperne lige store, lancetformige, duunhaarede. Fl. D. T. 564. Fl. N. 1065. D. Seene. N. Krypkjøsa, Kryphviine.

Kryb Hvene, V. og R.

Beskr. Roden lang, krybende, med duunhaarede, meget grenede Trevler. Straaene nedliggende, grenede, glatte, bladede, med sammenknebne, rødbrune Knæe, hvoraf de nederste ere rodskydende. Bladene temmelig brede, lidt rue paa begge Sider, nervede. Skedehinden mangedeelt. Blomstertoppen opret; Grenene vexelviise, halvkrandsformige, lidt eensidige, tætblomstrede, meget teelte, bøiede lidt ud og ind; de øverste lidt sammenknebne, de nederste aabne. Blomsterne linieformig-lancetformige. Bægerbælgene kjølede, rødagtige. Kronbælgene ulige store, kortere end Bægerets, undertiden ved Grunden kortstilkede. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Man finder en Afart med mere oprette Straae.

Almindelig paa Agre og ved Veie.

Egenskr. og Anvend. Den ædes af Huusdyrene, og hvor den ikke er meget krybende, giver den temmelig godt Høe, derimod er den krybende Afart meget fordeelagtig til Flyvesandets stærkere Befæstning, ved dens lange udbredte Rod og fremliggende, bladrige, ofte rodskydende Stængel. Den er ofte et Ukrud, som maa behandles paa samme Maade som Qvikken.

10. Hvid Hvenegræs (A. alba). Blomstertoppen flattet. Straaet krybende. Bægerklapperne lige store, lancetformige, glindsende, med en rue Kjøl. Fl. D. T. Leers T. 4 f. 5.

Beskr. Roden har lange Trevler, som ere besatte med mindre. Straaet nedliggende, rodskydende ved de nederste Knæe, og bladet, oven til opret, bladløst, ujevnt. Bladene rue, Bladskederne jevne. Skedehinden budt, kløvet eller laset. Blomstertoppen grenet, udbredt, mangeblomstret, hvidagtig. Kronklapperne ulige store, den ene budt, den anden spids, kortere end Bægeret, undertiden, men sjelden, stakkede ved Grunden. Fleeraarig, (efter nogle 1aarig). Blomstrer i Juli.

Den

Den voxer paa fugtige Steder i Danmark, ikke almindelig; ogsaa i Island.

Egenſk. og Anvend. Den ædes af Qvæget.

11. Skov Hvenegræs (A. sylvatica). Toppen sammenknebeu. Bægerklappene lige store, førend Blomstringen kortere, men under Blomstringen længere end Kronens. Fl. D. T.

Beſkr. Den anſees af adſkillige for at være en Afart af den foregaaende, den er imidlertid meget udmærket ved den anførte Characteer af Kronens Størrelſe mod Bægerets, ſom dog undertiden varierer ſaaledes, at baade Bæger og Krone efter Blomſtringen forlænges, men iſær Kronen, ſom og bliver tykkere. Den udmærker ſig og ved Toppen, ſom er guulladen og hvis Grene ikke ved Grunden ere tætblomſtrede, og ved Straaet, ſom er længere. Fleeraarig. Blomſtrer i Juli.

Den findes hyppigere i de Holſteenſke Skove end her.

Egenſk. og Anvend. Som forrige.

12. Guul Hvenegræs (A. flava). Toppen aaben. Bægerklapperne ſylformige, lige ſtore, ſtivhaarede, ufarvede. Fl. D. T. 751.

Beſkr. Den kommer meget nær til den almindelige Hvenegræs, men udmærker ſig iſær ved dens guulagtige Farve, og ved Kronklapperne, ſom ere næſten af Bægerets Størrelſe. Fleeraarig. Blomſtrer i Juli.

Efter Fl. D. voxer den i Laaland.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

13. Liden Hvenegræs (A. minima). Toppen traadformig. Blomſterne aflange, indtrykte. Kronklapperne laadne. Fl. D. T. Moris. sect. 8. T. 2. f. 10.

Beſkr. Roden hvid og meget fiintrevlet. Straaene 1-3 Tommer lange, rødagtige, oprette, meget fine, udeelte, uden Knæe, glatte, med et omſkedende Blad ved Grunden. Rodbladene linieformige, budte, halv af Straaets Længde, ved Grunden hindeagtige, omſkedende. Skedehinden budt, foldet, med en nedløbende hindeagtig Kant paa begge Sider. Toppen klaſeagtig, i Enden paa Straaet opret, med eenſidige, tiltrykte, oprette, budte, ſammentrykte, grønagtig-røde Blomſter. Topſtilken bøiet ud og ind. Kronklapperne

ne

ne kortere end Bægerets, nervede. Støvknappene i Spidsen toborнede. Grisserne duunhaarede. 1aarig. Blomstrer i April og Mai.
Paa sandige Steder. Efter Weber i Holsteen.
Egensk og Anvend. Ubekjendt.

14. Rue Hvenegræs (A. aspera Web.). Toppen sammenknebet. Sideklaserne vexelvise, stive. Bladene rue. Fl. D. T.

Beskr. Da jeg ikke har seet denne Plante, anfører jeg Prof. Webers Beskrivelse: Den har et rørformigt Udseende. Straaet er 1-2 Fod høit, ved Grunden indbøiet, tykkere end paa den almindelige, omskedet lige til Blomstertoppen. Bladene brede, flade, uden Nerver, rue naar man stryger fra Spidsen af. Skederne stribede, glatte. Toppen 3-4 Tommer lang, graaeagtig-grøn, sammenkneben. Stilkene spæde, vexelviis knippeformige. Bægerklapperne lige store, tilspidsede, kjølede. Kronklapperne mindre, ulige store; den længste tobørstet, den kortere udrandet, tandet. Fleeraarig.
Paa fugtige Steder ved Wick og Holtenau, og ved Eideren nær Rensburg i Holsteen.
Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

15. Fiin Hvenegræs (A. tenella Hofm.). Toppen udspilet, haarformig, faablomstret. Bæger- og Kronklapperne spidse, lige lange. Fl. D. T.

Beskr. Roden trevlet. Straaet opstigende og knæbøiet, ved Roden glat, fiint, bladet, 1-1½ Fod høit. Bladene smalle, linieformige, spidse, ved Roden flere, paa Stængelen 3-4, af lige Længde med Skeden. Skedehinden næsten beelrandet. Blomstertoppen meget fiingrenet, udbredt, hvidagtig. Blomstrer i Juli og August.
I Skove og paa skyggefulde Steder ikke sjelden.
Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

16. Sammenkneben Hvenegræs (A. coarctata). Toppen sammenknebet. Bægerklapperne lige lange, af lige Længde med Kronens, budte, stivhaarede. Bladene traadformige, børsteformige. Fl. D. T.

Beskr. Roden trevlet. Straaet opret, stivt, faabladet, ½-1 Fod høit. Bladene stive, halv af Straaets Længde eller lidt derover, spidse, indbøiede i Randen; 2-3 paa Straaet, som ere langskedende; det øverste sidder ved Grunden af Blomstertoppen og er kun 1 Tomme

me langt. Blomstertoppen sammenkneben, 2 Tommer lang, bladeagtig. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Efter Schumacher, ved Birkerød.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

18de Slægt: **Bunke** (Aira).

* Uden Stak.

1. **Vand Bunke** (A. aqvatica). Blomstertoppen aaben. Kronklappene jevne, butte, længere end Bægerets. Bladene flade. Fl. D. T. 381. Fl. N. 742. N. Kærbunke, Osbunke.

Beſkr. Roden meget langtrevlet, krybende, hvid. Straaet svømmende, 1-2 Fod langt, i Spidsen opret, ved de nederste Knæe rodskydende, bladet. Bladene glatte, tynde, svømmende, omſkedende. Skedehinden udeelt, hvid, tynd, hindeagtig. Toppen opret; Grenene halvkrandsformige, ulige lange, glatte, mangeblomstrede. Bægerklappene ulige lange, afſtumpet-kantede, rødagtige; den yderste ved Grunden nervet. Kronklappene meget længere end Bægerets, lige lange, trenervede, foldede, i Spidsen hindeagtige, indtrykte. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig paa vandrige Steder.

Egenſk. og Anvend. Den ædes af Huusdyrene og giver paa fugtige Steder meget og godt Høe, og en sød Græsning, der af engelske Oeconomer ansees for at give meget godt Smør og Ost; den anbefales derfor til Dyrkning paa lave Enge, som kunne sættes under Vand.

** Med Stak.

2. **Ax Bunke** (A. subspicata). Bladene flade. Toppen axformig; den midterste Blomst har en tilbagebøiet, lidt flattet Stak. Fl. D. T. 228. Fl. N. 422. N. Axbunke, Krinax.

Beſkr. Roden beſtaaer af lange, fine Trevler, som fremſkyde en Mængde Blade og Straae. Straaene af 3-4 Tommers Længde, haarede ved Toppen og leddede ved Grunden. Bladene ere linieformige, glatte, omfatte det halve af Straaet og sidde tæt sammen ved Grunden. Skeden haaret, af Bladets Længde. Blomstertoppen er saa tæt, at den har Udseende af et Ax. Smaa-arene have en lys-

 graa-

graaguul Farve, og sidde paa korte, grenede Stilke. Bægerklappene glatte, glindsende. Kronklappene glatte; den yderste har paa Ryggen en Stak, som især ved Grunden er bøiet ud og ind og som er 2 Gange længere end Klappen. Disse Stakke give Blomstertoppen et laadent Udseende. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes i Norge paa Fjeldene; f. Ex. i Guldbrandsdalen.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

3. **Mose Bunke** (A. cæspitosa). Bladene flade. Toppen aaben. Kronklappene ved Grunden uldhaarede. Stakken ret, kort. Fl. D. T. 240. Fl. N. 262. D. Venusstraa, Bunke. N. Fræeng, Fronbunke, Engebunke. F. Puntale Straae.

Beskr. Roden tættrevlet. Straaene oprette, 2-3 Fod høie, jevne, bladede, stride, 2leddede. Bladene smalle, paa den underste Side jevne, paa Overfladen i Randen og paa Nerverne rue. Rodbladene udbredte ved Grunden, omskedende. Skedehinden temmelig lang, spids, kløvet. Skederne jevne, stribede. Toppen stor, sølvglindsende. Grenene meget deelte, halv krandsformige, haarformige, rue. Bægerklappene af lige Længde, paa Ryggen ujevne. Den ene Kronbælg stilket, den anden næsten siddende. Stilken laaden. Den ene Klap bredere i Spidsen, lidt gnavet, og har paa Ryggen en kort, indbøiet Stak.

Voxer i Enge og Moser temmelig almindelig.

Egensk. og Anvend. Faarene og Køerne samt Gederne æde den med Begjerlighed, især naar den er ung, thi ældre er den vel strid. Sviinene æde den ikke. Den giver godt Høe, og Straaet kan bruges til Fletarbeide. Den qvæler Mosset paa Enge, men da den ofte voxer buskviis, gjør den dem og ujevne. Frøet ædes af Duer.

4. **Bølget Bunke** (A. flexuosa). Bladene børsteformige. Straaet næsten bladløst. Blomsterstilkene bugtede. Stakkene knæbøiede. Fl. D. T. 157. Fl. N. 261. N. Markebunke.

Bølgestænglet Bunke, Oec. Pl.

Beskr. Roden trevlet; naar den voxer paa tørre Steder, ere Trevlerne filtede. Straaet opret, trindt, 1-1½ Fod høit, glat, rødagtigt. Dens fine Blade, som ere tæt samlede ved Roden, ere i Randen

den rue, i Midten rendede, ved Grunden udvidede, omskedende. Skedehinden kort, budt, kløvet. Toppens Grene tredeelte, meget bugtede, næsten retvinklede. Smaaskilkene verelviise. Blomsterne oprette, sølvglindsende. Blomsterklappene næsten lige store, i Spidsen gnavede, ved Grunden haarede. De indvendige Kronklappe smallere. Stakken lidt længere end Klappen. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Paa høie Enge og i Skove ikke sjelden.

Man har en Afart med mindre aaben Top og ubetydelig bugtede Blomsterstilke, som af nogle er anseet for at være Bjerg Bunke. Denne Afart findes i Holsteen.

Egensk. og Anvend. Den ædes af alle Huusdyrene, Svinet undtagen. Ogsaa for Rensdyrene er den en kjer Føde. Den giver et meget fiint men ikke meget drøit Høe. I Engelland agtes den som et godt Græs for Faar.

5. **Bjerg Bunke** (A. montana). Bladene børsteformige. Toppen snever. Blomsterne haarede ved Grunden og stakkede. Stakken længere end Smaa-arene. Fl. D. T. Fl. N. 474. Leers T. 5. f. 2. N. Bergbunke.

Beskr. Roden har lange Trevler og frembringer faa, temmelig tanke, 6-8 Tommer lange Straae. Bladene sidde tæt sammen ved Roden og ere stive, furede, lidt rue i Randen. Paa Stængelen sidde 2 Blade af samme Farve, hvoraf det ene tæt under Blomstertoppen. Blomsternes Udseende ligner den bølgede Bunkes, men Smaa-arene ere mere trykte til Stængelen og mere glindsende; Stakken mørkere. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes hyppig paa høie Steder i Norge og Island.

Egensk. og Anvend. Som Foderurt ligner den den foregaaende.

6. **Fjeld Bunke** (A. alpina). Bladene syelformige. Toppen tæt. Blomsterne haarede, ved Grunden kortstakkede. Fl. D. T. 961. Fl. N. 917. N. Fjeldbunke.

Beskr. Roden lidt krybende, trevlet; den fremskyder adskillige korte, fremliggende Vandgrene og faa, opstigende, trinde, glatte Straae, af 6-8 Tommers Længde, som have et Leed ved Grunden af det øverste Blad. Bladene meget smalle, spids tilløbende, glatte, i

Randen rue, stribede, de øverste meget korte, med en lang, stribet Skede tæt neden for Blomsterne. Toppen er i Begyndelsen af Blomstringen sammenkneben, siden aaben, med meget fine, meget fiint haarede, mod Spidsen lidt tykkere Grene. Bægerklappene meget større end Kronens, lancetformige, spidse, udvendig violette. Imellem dem og Kronerne sidde Bundter af fine Haar. Kronklappene ulige store; den største er takket i Enden, og har ved Grunden en fiin, næsten umærkelig snoet Stak, som er kortere end Klappen; den mindre Klap er mere tilspidset. Af Kronerne er den ene siddende, den anden stilket. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den nærmer sig meget til Bjerg Bunken, men har bredere Blade, rødere Blomster og kortere Stak.

Den findes paa Fjeldene i Norge ved Mjøsen, paa Sundmør og Johnsknuden ved Kongsberg; i Finmarken ved Valders, i Island.

Egensk. og Anvend. Til Græsning og Høe har den formodentlig Fortrin for den Foregaaende.

7. **Graa Bunke** (A. canescens). Bladene børsteformige. Straaet bladet. Toppen sammenkneben. Stakkerne i Enden kjølleformige, kortere end Bægeret. Fl. D. T. 1023. Fl. N. 918. D. Hvas Sivegræs. N. Bleekbunke, Floubunke, Flugsandsbunke, Liibraad.

Beskr. Hele Planten buskformig. Roden lang- og tættrevlet, den fremskyder flere, opstigende, 2knudede, 4-6 Tommer lang; bladede, jevne, glindsende, ved Grunden knæbøiede Straae. Bladene meget fine, stive, oprette, rue, blaaegraae, omskedende paa Straaet, tætte ved Roden. Skedehinden lancetformig, spids. De øverste Skeder opblæste, de nederste rødagtige. Toppen opret, af et graaeagtig-glindsende Udseende, lancetformig, lidt eensidig, vexelviis grenet, under Blomstringen mindre sammenkneben. Kronerne ere ved Grunden haarede; den ene siddende. Bægerklappene spidse, sølvglindsende, paa Ryggen fiinhaarede, dobbelt længere end Kronens. Nær ved Grunden af den udvendige Kronklap sidder en rustfarvet, nedentil snoet Stak, som i Spidsen er tykkere og hvidagtig. Fleeraarig (efter andre 2aarig). Blomstrer i Juli.

Almindelig paa sandige Marker, især paa Flyvesand.

Egensk.

Egensk. og Anvend. Den ædes, naar den endnu er ung, af Køer og Faar, som oprykke den med Rod. Formedelst denne Omstændighed og dens Stivhed, fortjener den neppe at anbefales til Dyrkning, hvilket dog er skeet af nogle Oeconomer. Paa Sandklitter er den nyttig.

8. **Tidlig Bunke** (A. præcox). Bladene børsteformige. Skederne kantede. Blomstertoppen axformig. Blomsterne siddende, paa Ryggen stakkede. Fl. D. T. 383. D. Muk, liden Hvene.

Liden Bunke, Oec. Pl.

Beskr. Roden fiintrevlet. Straaene oprette, sjelden mere end 2-3 Tommer lange, bladede, blege som hele Græsset, jevne. Bladene ved Roden henvisnende; Stængelbladene langskedende; Skederne opblæste, nervede. Skedehinden budt. Toppen 1 Tomme lang, snever, opret, faablomstret. Blomsterne hvidgrønne glindsende. Bægerklappene lige lange, paa Ryggen rue. Begge Kronerne uden Stilk, de yderste Klapper har en Stak, som er knæbøiet, og dobbelt af Bægerets Længde. 1aarig (efter nogle 2aarig). Blomstrer i Mai og Juni.

Almindelig paa Banker og tørre Steder i Danmark og Holsteen; ogsaa i Island.

Egensk. og Anvend. Den skal i Jylland ansees for et skadeligt Ukrud og efter Rafns Angivende voxe der til en Høide af 1 Fod, hvilken Størrelse aldrig er forekommet mig, endog vaa det Halve nær. Den ædes kun i Mangel af andet af Huusdyrene.

9. **Udspærret Bunke** (A. caryophyllæa). Bladene børsteformige. Toppen tredeelt, udspærret. Kronerne siddende, med en knæbøiet Stak paa Ryggen. Fl. D T. 382.

Beskr. Roden fiintrevlet og skyder enkelte, glatte, glindsende, grenede, fine, bladede Straae, af 1-3 Tommers Længde. Bladene $1\frac{1}{2}$ Tomme lange, faa, meget spidse, lidt krumme; de ved Roden henvisnende; de paa Stængelen have en stribet, rue, lidt opblæst Skede. Skedehinden lancetformig, temmelig lang. Toppen 4deelt, Grenene 3deelte, udspilede; den udgiør næsten det halve af hele Plantens Længde. Blomsterne meget smaa, glindsende. Stakken

ken længere end Blomsterne. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.
Paa tørre Steder ikke sielden.

Egenſk. og Anvend. Den ædes af Huusdyrene, men er for liden til at kunne være af nogen betydelig Nytte.

19de Slægt: Hestegræs (Holcus).

1. **Uldbladet Hestegræs** (H. lanatus). Blomsterklappene laadne. Den tvekjønnede Blomst stakløs. Hanblomsternes Stak bueformig tilbagebøiet. Fl. D. T. 1181. Fl. N. 378. D. Laadent Græs, Holkegræs. N. Fløielsgræs.

Uldbladet Hestefryd, B. og R.

Beſkr. Roden trevlet; den ſkyder mange, oprette, ſtribede, bladede, i Spidsen glatte, neden til laadne Straae. Haarene tilbagebøiede. Bladene langskedende, blødhaarede, især i Randen og paa Undersladen. Skedehinden afſtumpet, tandet. Toppen er førend Blomstringen axformig, siden opret, udspredt, blød, rødlig-hvid, og efter Blomstringen bleeg. Grenene fine, mangedeelte, finhaarede. Bægerklappene lige lange, farvede, spidse; den indvendige 3nervet. Paa een Stilk ſidde to Blomster, hvoraf den ene har blot Støvdragere, den anden baade Støvdragere og Støvveie. Hanblomsten er den øverste. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.
Paa Enge temmelig almindelig.

Egenſk. og Anvend. Dette Græs, som ædes med Begjerlighed af Kreaturene, er formedelst dets saftfulde Stængel og Blade, og derved at det flere Gange kan slaaes, en af vore bedste Græsarter. Det trives endog paa sandige Steder og formeres let af Frøe. Det kan med Fordeel saaes paa dæmpet Flyvesand.

2. **Blødt Hestegræs** (H. mollis). Blomsterklapperne omtrent lige store, næsten uden Haar. Den tvekjønnede, stakløse Blomst ſidder nederst. Hanblomstens Stak knæbøiet. Roden krybende. Fl. D. T. 1059. D. Holkegræs.

Blød Hestefryd, B. og R.

Beſkr. Roden meget lang, krybende. Straaet glat, laadent paa Knuderne, enkelt, opstigende, bladet. Bladene næsten glatte eller meget fint dunhaarede. Skedehinden tilrundet, tandet. Toppen under Blomstringen opret, udspredt, rødlig-hvid. Grenene finhaarede, fine, deelte. Bægerklappenes Kjøl haaret, forresten glatte.

Kron-

Kronklappene stivhaarede ved Grunden. Stakken ikke bueformig, men knæbøiet, snoet, længere end Bægeret. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den voxer paa sandige Marker og i Skove.

Egensk. og **Anvend.** Skjønt den er et temmeligt blødt Græs; staaer den dog langt tilbage for den foregaaende, fordi dens Rod er krybende, og driver kun eet Straa. Den ædes forresten af Kreaturene, og gjør Nytte paa Sandklitter.

3. **Vellugtende Hestegræs** (H. odoratus). Bægerbælgene 3blomstrede, stakløse, tilspidsede. De tvekjønnede Kronbælge 2hannede. Fl. D. T. 963. Fl. N. 934. N. Marigrass, Lügtgrass.

Vellugtende Hestefryd, V. og N. Lugtende Hestegræs, Oec. Pl.

Beskr. Roden trevlet, krybende. Straaet opret, faabladet, glat, 1 Fod høit. Bladene næsten af Straaets Længde, glatte. Blomsterne rundagtig-flade. Bægerklappene bugede, og indslutte sædvanlig 3 Kronbælge, hvoraf den midterste er en hun- eller tvekjønnet Blomst; de øvrige Hanblomster. Fleeraarig. Blomstrer først i Juni.

Den findes paa fugtige Steder og i Skovmoser, f. Ex. ved Lundehuset, Dyrehaven rc. i Norge ved Mjøsen, ogsaa i Island.

Egensk. og **Anvend.** Den ædes med Begjerlighed af Qvæget, men giver ikke saa mange Straae og Blade som den første. Forresten anbefaler den sig ved sin behagelige Lugt, der ligner Guulaxets, og som især mærkes, naar den er tørret. Paa nogle Steder lægges den imellem Klæder for at fordrive Møl.

20de Slægt: Flitterax (Melica).

1. **Eenblomstret Flitterax** (M. uniflora). Toppen eensidig, grenet. Bægeret eenblomstret. Fl. D. T. 1144.

Beskr. Roden langtrevlet, den skyder flere, oprette, bladede, fine, glatte, 1 - 1½ Fod lange Straae. Bladene tynde, flade, i Randen og paa Underfladen rue. Skederne dobbelt kortere end Bladene, haarede, stribede, i Mundingen tæt haarede. Skedehinden kort. Toppen faablomstret; de nederste Stilke sidde 2 sammen, de øverste enkelte. Bægerbælgen rødagtig, 2blomstret. Klappene ulige store, glat-

glatte, nervede, budte. Den tvekjønnede Kronbælg er siddende, den golde har en tyk, indbøiet Stilk, og bestaaer af tvende, tomme, smaa, afstumpede Klappe. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Den er temmelig almindelig i Skove.

Egensk. og Anvend. Den ædes af Qvæget, og hører til de bedre Skovgræsser.

2. **Nikkende Flitterax** (M. nutans). Toppen sammenkneben, eensidig, udeelt. Blomsterne hængende. Bægeret 2-3 blomstret. Fl. D. T. 962. Fl. N. 463. D. Havregræs. N. Hanggræs, Hangslok, Luutslok.

Beskr. Roden trevlet. Straaet opret, bladet, sammentrykt, rue, kantet, 2 Fod høit. Bladene flade, i Randen og paa Kjølen rue. Skedehinden meget kort. Toppen eller rettere Klasen nikkende. Blomsterstilkene haarformige, bugtede. Smaa-axene ægformige, budte. Bægerklappene røde, i Randen lidt skivhindede, utydelig nervede. Kronbælgene grønagtige. Støvtraadene sammenvoxne ved Grunden. Frøet fladt, furet paa den ene Side og hvelvet paa den anden. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

I Skove mindre hyppig end den foregaaende, f. Ex. ved Bagsvær, Dyrehaven, Kokkedal, Sorøe ꝛc.

Egensk. og Anvend. Den ædes med Begjerlighed af Qvæg og Vildt, og er nok saa blødt et Græs som den foregaaende.

3. **Blaa Flitterax** (M. coerulea). Kronklappene spidse. Toppen sammenkneben. Blomsterne oprette, valseformige. Fl. D. T. 239. Fl. N. 259. D. Blaatoppet Græs, Piberensser, Hveen, Hviin. N. Ledeløs, Blaabunke.

Beskr. Roden lidt løgformig, med lange Trevler. Straaene oprette, stribede, trinde, glatte, stride, mod Grunden bladede og 1-knæede, 1-½ Fod høie. Bladene lange, stive, imod Enden lidt indrullede, tilspidsede. Skedehinden er en haaret Rand; Toppen opret, med sammenknebne, violette Grene og Blomster, hvilken Farve udmærker den fra alle andre Græsarter. Bægerbælgene lige store, budte, nervede, kjølede, omtrent 3 blomstrede, hvoraf 2 frugtbare. Kronbælgene sidde, ligesom den forriges, vexelvise paa en fælleds kort Stilk. Støvknappene mørk violette. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den

Den voxer paa Tørvgrund, ikke sjelden; ligeledes paa Sandklitter f. Ex. ved Brande i Jylland.

Egenskr. og Anvend. Straaet anvendes til Piberensere, Koste ic. Den ædes af Qvæg og Heste, men ikke af Sviin. Den anprises som Foderurt paa Sandklitter og tilkjendegiver i Almindelighed Tørvegrund.

21de Slægt: Blaaeax (Sesleria).

1. Fjeld Blaaeax (S. coerulea). Axet ægformigt-aflangt, taglagt. Blomsterbladene vexelvise. Fl. D. T. Fl. N. 610. Iaqv. Icon. V. 1. T. 21. (Cynosurus coeruleus Lin). N. Blaaæxing.

Blaa Hundehale, V.

Beskr. Roden langtrevlet, lidt krybende og frembringer sjelden mere end eet, opret, ved Roden bladet, i Spidsen bladløst, trindt, stribet, knæløst, ½-1 Fod høit Straa. Bladene stive, sylformige, rendede, budte, tilbageboiede, stribede, i Randen rue; den har sjelden mere end eet Blad paa Straaet, med en lang rørformig Skede. Skedehinden utydelig. Axet udmærker sig ved en lys graablaa Farve, og er budt, kort, sammensat af smaa Ax. Ved Grunden afhver af de nederste Smaa-ax sidder et hindeagtigt, i Spidsen udvidet og udgnavet, omfattende Blomsterblad. Bægerklappene lige store, kortskakkede, kjølede. Kronklappene nervede, hindeagtige, den yderste 3-, den inderste 2tandet. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Hist og her paa fugtige Steder i Norge og Island.

Egenskr. og Anvend. Bladene ædes af Qvæget, men Straaene ere for stride.

22de Slægt: Rapgræs (Poa).

1. Vand Rapgræs (P. aqvatica). Toppen opret, grenet, udbredt. Smaa-axene 6blomstrede, linieformige. Den yderste Kronklap budt, 7nerved. Fl. D. T. 920. Fl. N. 200. D. Vandgræs, stort Vandgræs, Flæk. N. Elvekonge.

Vand Fænøie, V. og N.

Beskr. Roden langtrevlet, hvidagtig; den skyder flere, oprette, 4-6 Fod høie, leddede, stribede, glatte, bladede, tveæggede Straae, hvis nederste Leed ere rodskydende. Bladene brede, næsten sværdformige, i Randen og paa Kjølen rue, spidse, med en jevn Skede. Ske-

de-

dehinden kort, budt, heelrandet. Toppen meget stor, grenet. Grenene halvkrandsformige, kantede, bugtede, rue. Bægerklappene lige store, glindsende, hvidagtige. Kronklappene rødagtige, rue. Den inderste Kronklap udrandet. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Almindelig ved Grofter og Aaebredder.

Egensk. og Anvend. Denne Græsart, som tillige med nogle Arter af Rør er den største af denne Familie hos os, er, medens den endnu er ung, en meget god Foderurt for Heste, Køer og Faar, (efter Engellænderne ikke saa god for Køer som for Heste) og er derfor anbefalet til Dyrkning paa vaade Enge, hvor den da snarere maatte plantes end saaes. Naar den naaer sin fulde Størrelse, er den for strid; den maa derfor slaaes, førend den skyder Top. Den skal være udsat for Brand, og da være skadelig for Qvæget, men da disse ikke æde den, naar den er i Frøe, vil denne Indvending mod dens Nytte ikke være betydelig. Det er ei heller beviist, hvad man i Tydskland har paastaaet, at den skulde foraarsage Trommesyge hos Qvæget.

I Fyen og Jylland bruges dens Straae til at binde Baand af.

2. **Skov Rapgræs** (P. sylvatica). Toppen udbredt, meget grenet; Smaa-axene omtrent 5blomstrede; Klappene meget spidse. Fl. D. T. 1145.

Beskr. Roden trevlet. Den fremskyder flere, trinde, glatte, ranke, bladede Straae, af 2-3 Fods Høide. Bladene flade, paa Overfladen glatte, paa Underfladen og i Randen rue. Skederne stribede, glatte naar man stryger ned ad, af Bladenes Længde. Skedehinden fliget. Toppen før Blomstringen sammenknebet. Grenene 2koblede. Smaa-axene ægformig-aflange, sammentrykte, lysgrønne. Bægerklappene snevre, ulige store, kjølede, med en Braad. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Den henføres af Smith til Svingel Slægten.

Den findes i Holsteen i Skovene omkring Kiel og Preetz.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

3. **Fjernblomstret Rapgræs** (P. distans). Toppen grenet, udbredt; Grenene efter Blomstringen tilbagebøiede. Smaa-

axene

axene 5blomstrede. Blomsterne meget budte, utydelig 5nervede, glindsende. Fl. D. T. Curt. Fl. Lond. fasc. 6 T. 1.

Beskr. Denne Græsart, som ligner meget den følgende og som af Pollich kaldes Poa salina og af Curtis P. retroflexa, adskiller Smith ved følgende Beskrivelse: Roden trevlet; den skyder flere ved Grunden nedliggende, næsten 1 Fod lange, trinde, bladede, stribede, glatte Straae. Bladene ere langskedende, spidse, jevne, blaalig-graae, flade; Rodbladene lidt indhøiede i Randen. Skedehinden budt, udrandet. Toppen opret, med halvkrandsformige, kantede, rue, lidt bugtede, deelte, omsider tilbagebøiede Grene. Smaa-axene linieformige, glatte, 4-7blomstrede, rød- og hvidbrogede. Bægerklappene ulige store, kiølede, smaa, budte, i Randen hindeagtige; de yderste utydelig 3nervede. Kronerne staae ikke tæt sammen, og ere valseformige, i Enden lidt stivhindede. De inderste Klappe ere udrandede, og i Randen rue. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes efter Weber i Holsteen.

Egenst. og Anvend. Den skal formere Melken hos Køerne, men ikke være tjenlig til Dyrkning.

4. Strand Rapgræs (P. maritima). Toppen grenet, lidt sammenkneben. Smaa-axene 5blomstrede. Kronerne utydelig 5nervede. Roden krybende. Fl. D. T. 251. Fl. N. 780 (under Navn af Poa cristata). N. Frysle, Rap, Sjørap, Fjære Rap.

Sand Fanøie, V. og R.

Beskr. Roden krybende. Straaene opstigende, faa fra een Rod, glatte, trinde, bladede, ½-1 Fod høie. Bladene temmelig lange, glatte, spidse, med indrullet Rand (hvorved de blive syelformige og rendede paa Overfladen) omskedende, graaeagtige. Grenene paa Blomstertoppen udbredte eller aabne under Blomstringen, men sjelden som hos den foregaaende, tilbagebøiede, omsider oprette. Smaa-axene linieformige, glatte, omtrent 5blomstrede, lidt rødagtige. Bægerklappene ulige store, ægformige, spidse, kiølede; den yderste 3nervet. Kronerne ikke tæt sammen, næsten valseformige, budte.

Det

Det er efter Smiths Autoritet, at jeg har adskilt denne og den foregaaende, som den efter ham udmærker sig fra ved krybende Rod, længere, spidsere og mindre indtrykte Kronbælge.

Egensk. og Anvend. Engellænderne ansee den for et godt Marskgræs.

5. Fladstænglet Rapgræs (P. compressa). Toppen eensidig, sammenkneben. Kronbælgene kantede, ved Grunden sammenføiede med filtede Haar. Fl. D. T. 742. Fl. N. 1004. D. Faaregræs. N. Bergrap, Fladrap.

Fladstænglet Fænøie, V. og R.

Beskr. Roden krybende. Straaene nedliggende ved Grunden, siden opstigende, fladtrykte især oventil, bladede, stive, imod Enden bladløse. Bladene smalle, spidse, i Enden rue, blaaegraae. Skederne tveæggede, glatte, af Bladenes Længde. Skedehinden kort, budt. Toppen 1-2 Tommer lang. Grenene sammentrykte, kantede, lidt bugtede, rue, førend Blomstringen lidt aabne, efter den oprette. Smaa-axene lancetformig-linieformige. Bægerklappene omtrent lige store, tilspidsede, ægformige, nervede, 4-6blomstrede. Kronbælgene tæt samlede, budte, af Bægerets Længde. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Paa høie Enge og udyrkede Banker, ikke almindelig; f. Ex. ved Birkerød; i Fyen ved Hofmansgave og Egense.

Egensk. og Anvend. Denne Græsart ædes gjerne af alle Huusdyrene, især af Faar, og har det Fortrin, at den voxer ret godt paa sandig Jord.

6. Fjeld Rapgræs (P. alpina). Toppen udbredt. Smaaaxene 4blomstrede, hjerteformige. Kronklappene ægformig-seglformige, ved Grunden adskildte. De nederste Skedehinder meget korte. Fl. D. T. Fl. N. 600. Scheuchz Prod. T. 3. N. Fjeldrap.

Fjeld Fænøie, V.

Beskr. Roden lang- og glat-trevlet; den frembringer faa, oprette, ofte opstigende, temmelig tykke, glatte, trinde, rødagtige, afknudede, oventil nøgne, 6-9 Tommer lange Straae. Bladene tæt samlede ved Roden, bred-linieformige, nervede, budte, paa Underfladen graaeblaae, i Randen rue, med korte Skeder; de tvende und-

undtagne, som sidde paa Straaet. Toppen ægformig, meget grenet Grenene boiede ud og ind. Smaa-axene flad sammentrykte, rødagtige, budte, glindsende. Kronerne have Børster, men ikke filtede Haar ved Grunden. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Hyppig paa Fjeldene i Norge.

Afart: Topspirende Fjeld Rapgræs (P. alp. vivipara) med topspirende Blomster. Fl. D. T. 807. N. Slurvrap, Tufsrap.

Hyppig paa Fjeldene i Norge.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt, men formodentlig er den en god Fjeldfoderurt.

7. Almindeligt Rapgræs (P. trivialis). Toppen udbredt. Smaa-axene 3blomstrede. Kronklappene lancetformige, 5nervede, ved Grunden sammenføjede med filtede Haar. Skedehinden lang. Fl. D. T. Fl. N. 476. Leers Tab. 6 f. 5. N. Markerap. F. Huusagræs.

Almindelig Fænsie, V. og N.

Beskr. Roden trevlet. Straaene nedliggende og ofte rodskydende ved Grunden, oventil oprette, 6-8 Tommer lange, udeelte, stribede, bladede, rue. Bladene flat-oprette, paa Underfladen og i Randen rue, spidse, kjølede. Skederne lange, stribede, rue, lidt sammentrykte. Skedehinden lancetformig, spids. Toppen langstrakt, meget grenet, opret, med rue, meget deelte, under Blomstringen udspærrede Grene. Smaa-axene ægformige, rødagtig-grønne. Bægerklappene lige lange, paa Ryggen rue; den indvendige smal, spids; den udvendige ægformig, trenervet. Kronklappene budte, 5nervede. Fleeraarig. Blomstrer fra Juni til September.

Almindelig paa Enge.

Egenſk. og Anvend. Huusdyrene æde den meget gjerne, den giver meget godt Høe, men da den varer kun et Aar, maa den staae tilbage for de følgende.

8. Eng Rapgræs (P. pratensis). Toppen udbredt. Smaa-axene 4blomstrede. Kronklappene lancetformige, 5nervede, sammenføiede ved filtede Haar. Skedehinden kort, budt. Fl. D. T. Fl. N. 456. Curt. Lond. fasc. 2. t. 5. N. Engrap.

Eng

Eng Fænøie, V. og N.

Beskr. Roden trevlet med krybende Vandgrene, den frembringer flere, oprette, ved Grunden lidt indboiede, udeelte, bladede, jevne, trinde, 1-1½ Fod hoie Straae. Bladene glatte, undtagen paa Kiølen; paa den ældre Plante blaagrønne. Skederne glatte, stribede, af Bladenes Længde. Toppens Grene temmelig glatte. Smaa-axene ægformige. Bægerklappene spidse, lidt ulige store, 3nervede, paa Ryggen rue. Kronbælgene budte, 5nervede, paa Ryggen rue. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Afart: Smalbladet Eng Rapgræs (P. pratensis angustifolia, P. angustifolia Lin.). Leers. T. 6. f. 3.

Smalbladet Fænøie, V. og N.

Beskr. Den er kun forskjellig fra Eng Rapgræs ved de nederste Blade, som er meget smalle og lidt stivere, ved en mindre Top og ved de nederste Skeder; som ere rue. Da disse Mærker ikke ere nok til at adskille den som Art, har jeg ligesom Smith i Fl. Britan. anført den som Afart.

Egensk. og Anvend. Eng Rapgræs ædes af Qvæget som den forrige, og har det Fortrin, at den er fleeraarig. Af adskillige engelske Oeconomier holdes den for at være den bedste Foderurt blandt Græsarterne, da de ansee den for den sødeste og yppigste, og fordi den udmærker sig derved, at den groer paa alle Sorter Grund. De kalde den, great meadow Grass.

9. Etaarigt Rapgræs (P. annua). Toppen udspærret. Smaa-axene ægformige. Kronerne ikke tæt staaende, 5nervede, usammenhængende. Straaet skraa, sammentrykt. Fl. D. T. Fl. N. 609. Leers. T. 6. f. 1. N. Qviitrap, Fluurrap.

Aarig Fænøie, V. og N.

Beskr. Roden fiintrevlet. Den driver mange, opstigende, eller nedliggende, sammentrykte, glatte, bladede, ved Grunden ofte rodskydende og grenede, 4-8 Tommer lange Straae. Bladskeden af Bladets Længde, glat, sammentrykt, kjølet. Bladene flade, linieformige, budte, flatte, undertiden rynkede paa tvers. Skedehinden kort, lidt udgnavet. Toppen opret, næsten eensidig, kort, med toekoblede, i en ret Vinkel udspilede, faa Grene. Smaa-axene glindsende, budte, sammentrykte, grøn- og hvidbrogede. Bægerklappene uli-

ulige store, kjølede. Kronklappene uden Haar ved Grunden i Randen hindeagtige. 1aarig. Den blomstrer fra Foraaret til hen paa Efteraaret.

Overalt ved Veie, i Byer, paa Marker, ꝛc.

Egenſk. og Anvend. Den ædes med Begjerlighed af Qvæget, og anbefales til Dyrkning af de engelske Oeconomer, hvilket den dog formedelst dens korte Varighed og ubetydelige Størrelse neppe fortjener. Den er forresten overmaade villig til at voxe, og derved et meget skadeligt Ukrud i Haver, som Engellænderne have foreslaaet at ødelægge ved at skolde den med kaagende Vand.

10. **Lund Rapgræs** (P. nemoralis). Toppen og Bladene tynde. Smaa-axene lancetformige, 3blomstrede. Kronklappene utydelig 5nervede Skedehinden meget kort, rundtakket. Fl. D. T. 749. Fl. N. 1047. N. Krokrap, Langrap, Lundrap, Tyndrap.

Lund Faenøie, V. og N. Skov Rapgræs, Oec. Pl.

Beskr. Roden lidt krybende. Straaene næsten 2 Fod høie, oprette, svage, stribede, glatte, bladede, ubetydelig fladtrykte. Bladene meget smalle, spidse, faa ved Roden; de øverste i Randen rue. Skederne kortere end paa den foregaaende. Toppen meget udbredt, opret, lang. Grenene fine, kantede, rue. Smaa-axene glindsende, meget mindre end hos den e t a a r i g e. Bægerklappene spidse, 3nervede. Kronklappene lidet haarede ved Grunden. De indvendige i Randen duunhaarede. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Almindelig i Skove i Danmark. I Norge paa bjergige Steder, f. Ex. blandt Lyngen i Nordland.

Egenſk. og Anvend. Fortrinlig som grøn Foderurt især blandt Skovgræsarterne, men giver kun lidet Høe. Geder, Faar, Køer, Heste og Sviin æde den.

11. **Nedliggende Rapgræs** (P. decumbens). Toppen næsten udeelt, sammenkneben, opret. Smaa-axene ægformige, 4blomstrede, af Bægerets Længde, Skedehinden randhaaret. Fl. D. T. 162. Fl. N. 794. (Festuca decumbens Lin.) D. Liggende Heiregræs. N. Lægdsvingel.

Nedliggende Svingel, V. N. og Oec. Pl.

Beskr.

Beskr. Roden grenet, trevlet, lidt krybende. Straaet fremliggende, under Blomstringen krumt opstigende, næsten opret, 8-12 Tommer langt, stivt, glat, bladet. Bladene flade, men indbøiede i Randen, stive, i Enden rue. Skederne stribede. Toppen faablomstret, klaseformig. Stilkene bugtede. Smaa-axene bugede. Bægerklappene lange, rue paa Kjolen. Kronklappene glatte, haarede ved Grunden. 3-5 Kroner paa hvert Bæger. De indvendige Klappe randhaarede. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Den voxer paa tørre Marker, ikke almindelig, f. Ex. ved Charlottenlund, Geelskov, Hirschholm, Dyrehaven.

Egenfk. og Anvend. Huusdyrene æde den, Svinet undtagen. Den anføres blandt de Foderurter, som ere passende til Sandklitter.

12. **Blaagraat Rapgræs** (P. glauca). Blomstertoppen aaben, eensidig. Smaa-axene omtrent 3blomstrede. Kronhælsene spidse, ved Grunden fiinhaarede. Bladene syelformige. Fl. D. T. 964.

Blaagraa Fænsle, V.

Beskr. Roden trevlet. Straaene opstigende ved Roden, knæbøiede, glatte, 1 Fod høie. Bladene meget smalle, spidse, langskedende. Blomstertoppen ægformig. Smaa-axene 3-4blomstrede. Bægerklappene ulige store. Kronklappene lysbrune, ulige store. Hele Planten har et blaaeagtigt Udseende. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Kun fundet i Finmarken og i Vangs Præstegjeld i Valders ved Foden af Bjergene, af Prof. Vahl.

Egenfk. og Anvend. Formodentlig en god Foderurt.

13. **Kjær Rapgræs** (P. palustris). Blomstertoppen udbredt. Smaa-axene omtrent 3blomstrede, fiinhaarede. Bladene rue paa den underste Flade. Fl. D. T. 750.

Beskr. Roden trevlet, krybende. Straaene opstigende ved Roden, derpaa oprette, 1-2 Fod lange, glatte. Bladene smallinieformige, spidse. Skederne mere rue end Bladen's Underflade. Skedehinden budt. Toppen snever før Blomstringen, udbredt under og efter Blomstringen. Stilkene fine. Smaa-axene sammentrykte. Bægerklappene lancetformige, ulige store, rødagtige. Kronklappene mindre, hvidagtige, glindsende. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Efter Prof. Schumacher i Grøvter og vaade Enge, f. Ex. ved Lundehuset, Bagsvær &c.

Egensk. og Anvend. Efter engelske Oeconomer give Køerne megen Melk ved at nyde den.

14. **Nervet Rapgræs** (P. costata Schum.). Toppen sammenkneben, axformig. Smaa-axene ægformige, omtrent 3blomstrede, lidt laadne. Kronklappene nervede. Straaet opstigende. Fl. D. T.

Beskr. Straaet 1 Fod høit, trindt, glat, næsten bladløst, ved Grunden knæbøiet. Rodbladene næsten 1 Fod lange, oprette, traadformige, rue. Straabladene faa, meget korte. Toppen 1 Tomme lang, opret. Smaa-axene aflange, spidse. Bægerklappene lige store, lancetformige, spidse, rue, 2-3blomstrede. Kronklappene næsten af samme Længde, kortbraaddede, 3-5nervede, rue. 1aarig. Blomstrer i Juni.

Denne Græsart, hvis Beskrivelse er laant af Prof. Schumachers Flora af Kiøbenhavns Omegn, er af ham fundet ved Strandbredden imellem Papiirsmøllen og Springforbi.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

15. **Glindsende Rapgræs** (P. nitens). Toppen udbredt. Bægerbælgene 3blomstrede, meget glatte, større end Kronbælgene. Fl. D. T.

Denne Art, der anføres af Prof. Weber som nye, uden Beskrivelse, skal udmærke sig ved sine glindsende Bægere. Efter Udseende skal den ligne en Bunke. Den blomstrer om Vaaren.

Paa Enge ved Dysternbrook nær Kiel.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

16. **Flad Rapgræs** (P. planiculmis). Straaet fladtrykt. Toppen sammenkneben. Bægerbælgene 3-4blomstrede. Kronklappene paa Ryggen duunhaarede. Fl. D. T.

Beskr. Dette Græs beskriver Prof. Weber saaledes: Straaet stint, 1-2 Fod høit. Toppen strid, violet. Kronbælgene farvede, af lige Længde, den ene snevrere.

Den skal ligne fladstænglet Rapgræs, men Smaaaxene ere kortere og mere budte, foruden det i Characteren anførte.

Den voxer paa Bankerne ved Neumühlen nær ved Kiel.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

17. Kamblomstret Rapgræs (P. cristata). Blomstertoppen axformig. Bægerne lidt haarede, 2-4blomstrede, og længere end Stilkene. Kronklappene kortstakkede. Fl. D. T. Moris 3. f. 8. T. 4 f. 7.

Kamartet Fænøie, N.

Beskr. Roden bestaaer af tætte, siltede Trevler. Straaene enkelte, oprette, jevne, 6-8 Tommer lange. Bladene langskedende, linieformige, glatte, lidt stive; de nederste Skeder fiinhaarede. Skedehinden kort. Toppen 1-1½ Tomme lang og er sammensat af tætte, fiinhaarede, korte, oprette Grene, af en sølvglindsende-grøn Farve. Bægerklappene ulige store, spidse, kjølede, nervede, i Randen stivhindede; de indvendige Kronbælge meget mindre end de udvendige. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den bliver af nogle henført til Slægten Bunke.

Den findes paa Agrene i Holsteen efter Weber.

Egensk. og Anvend. Den er et Ukrud paa Agrene, og ikke tjenlig til Foderurt, da Qvæget nødig æder den.

23de Slægt: Bevregræs (Briza).

1. Almindelig Bevregræs (B. media). Smaa-axene ægformige, 7blomstrede. Bægerklappene kortere end Kronens. Skedehinden meget kort. Fl. D. T. 258. Fl. N. 603. D. Bevregræs, Rystegræs, Kjerlighedsgræs. N. Fjeldskarv.

Mellemste Bevreax, V. og N.

Beskr. Roden langtrevlet. Straaet opret, trindt, glat, bladet, 1 Fod høit. Bladene flade, spidse, stribede, rue, med en temmelig lang Skede. Toppen udbredt; Grenene 2koblede, aabne, deelte, rødagtige, især Stilkene, fine. Smaa-axene hængende, rystende, næsten hjerteformige. Bægerklappene lige store, hule, i Randen lidt stivhindede. Kronklappene sidde vexelvise, tosidige, de inderste udrandede. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Almindelig paa Græsmarker.

Egensk. og Anvend. Den ædes af Qvæg og Heste, men ikke af Sviin; er til Udseende den smukkeste af vore Græsarter, men synes ikke at fortjene som Foderurt Oeconomernes Op-

Opmærksomhed; dog paastaae engelske Oeconomer, at den giver godt Høe.

24de Slægt: Hundegræs (Dactylis).

1. Hvas Hundegræs (D. glomerata). Med eensidig, nøgledannet Top. Fl. D. T. 743. Fl. N. 478. D. Hundegræs, Hvasgræs. N. Hund-Gras.

Almindeligt Nøgleax, V. og R.

Beskr. Roden tættrevlet. Straaet opret, stribet, leddet, glat, bladet neden til, rue. Bladene lange, samlede ved Roden, linieformige, stribede, rue, især i Randen. Skederne sammentrykte, næsten tveæggede, rue, stribede. Skedehinden lang, fliget. Toppen lang, med afvexlende meget rue, kantede, stive, sammensatte Grene. Smaa-axene sidde i tætte Negler og vende til een Side. Bægerklappene meget ulige i Længde, spidse, kjølede; den yderste 3nervet, haaret, den indvendige hindeformig, glat. Inden for hvert Bæger sidde 3-4, 5nervede, paa Kjølen kamformig haarede, spidse Kronbælge, som ere større end Bægerne og hvis udvendige Klap er kløvet. Støvtraadene lange. Støvknappene røde. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig paa Græsmarker og tørre Enge.

Egenſk. og Anvend. Hundene æde den undertiden (hvilket har givet den Navn af Hundegræs) og kaste op derefter. Til Foderurt er den for haard, dog æde Hestene den.

25de Slægt: Kamgræs (Cynosurus).

1. Almindeligt Kamgræs (C. cristatus). Blomsterbladene finned-tvesidige, uden Stak. Axet udeelt, linieformigt. Fl. D. T. 238. Fl. N. 452. D. Hanekamgræs. N. Kamgras.

Kamformig Hundehale, V. og R.

Beskr. Roden tættrevlet; den skyder flere, oprette, ranke, til Midten bladede, trinde, stribede, oventil glatte, 1½ Fod høie, i Enden ofte lidt bugtede Straae. Bladene spidse, jevne. Skederne glatte, trinde, stribede. Skedehinden kort, budt. Axet eensidigt paa en bugtet Stilk. Smaa-axene vexelvise, næsten siddende, ægformige, under hvert sidder et kamformigt, finnet Blomsterblad.

Bægerklappene linieformige, spidse, rue, kjølede. Kronbælgene vexelvise, spidse. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig paa Enge; i Norge ved Johnsvatnet.

Egenſk. og Anvend. Skjønt den ſkyder mange Straae og ædes af Huusdyrene, vil den dog neppe blive vigtig for Oeconomerne, da den har faa Blade og ikke danner nogen Grønsvær. Ældre Oeconomer paaſtaae, at Beder deraf ſkal faae et velſmagende Kjød. Den trives iſær paa en feed, lidt fugtig Grund. I Engelland anbefales den til Dyrkning, hvor man holder Faar.

26de Slægt: Svingel (Festuca).

1. **Faare Svingel** (F. ovina). Toppen eenſidig, ſammenkneben. Kronbælgene trinde, ved Grunden glatte. Straaet 4hjørnet. Bladene børſteformige, rue. Fl. D. T. Fl. N. 453. Leers T. 8. f. 3. N. Sougræs, Sougras, Smillie.

Beſkr. Roden fiin- og forttrevlet. Straaene oprette, paa Fjeldene nedliggende, 4-8 Tommer høie, fine, ſtive, udeelte, mod Spidſen 4hjørnede, ved Grunden glatte. Rodbladene tætte, meget fine, kantede, ſpidſe, graaeagtige. Skederne ſtribede, glatte. Skede inden meget kort. Toppen og dens Grene lidt bugtede, rue. Smaa-axene 3-4blomſtrede, oprette, glatte, lancetformige. Bægerklappene ſmalle, ſpidſe, kantede, kjølede, ulige ſtore. Kronklappene ſammentrykte, ved Grunden glatte, i Spidſen rue; den yderſte ofte ſtakket. Fleeraarig. Blomſtrer i Juni.

Almindelig paa høie, ſandige Steder.

Egenſk. og Anvend. Den ædes med Begjerlighed af Køer, Heſte, og Geder, men iſær af Faar, og for dette Dyr anſees den i Spanien og Norge, for at være den bedſte Græsart. Da Faarene paa de lavere Græsgange have ofte de ſaakaldte Faareflyndre (Fasciola hepatica) ſaa har man troet, at denne, ſom kun findes paa tørre Steder, forebyggede dem.

2. **Topſpirende Svingel** (F. vivipara). Toppen eenſidig, ſammenkneben. Kronbælgene ſammentrykt-kjølede, uden Stak, dunnhaarede ligeſom Bægeret. Straaet 4hjørnet, Bladene

dene børsteformige, jevne. Fl. D. T. Fl. N. 453. β. (Fest. ovina β. Lin.) Scheuchz. Prodr. T. 1. f. 2.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, og flere Botanikere have anseet den for en Afart deraf, men Smith paastaaer, at det er en særskilt Art. Den udmærker sig fra denne: ved krumme, mindre stive, saftrigere, glatte, lysgrønne Blade; ved en mere afkortet og mindre grenet Top, lidt bredere Bægerklappe, og ved tættere, laadne Kronbælge, hvoraf de øverste skyde ud i Blade. De inderste Klappe ere i Randen duunhaarede. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Almindelig paa Fjeldene i Norge.

Egensk. og Anvend. Som den foregaaende, og da den er saftrigere, har den formodentlig endog Fortrinnet for den.

3. **Stivbladet Svingel** (F. duriuscula). Toppen eensidig, udbredt. Blomsterne stakkede. Straaet trindt. Straabladene flade. Roden trevlet. Fl. D. T. 848.

Beskr. Roden bestaaer af lange, lidt haarede Trevler; den fremskyder faa, 1-2 Fod høie, ved Roden opstigende, glatte, stribede Straae. Rodbladene ere børsteformige. Straabladene smal-linieformige, lange. Toppen tæt, større end paa Faare Svingel. Smaaaxene fladtrykte. Blomsterne efter Blomstringen udsperrede. Bægerbælgene 6blomstrede, rue; den yderste Klap størst. Kronklappene rue paa Kjølen, med en kort Stak paa Spidsen. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Paa tørre Enge og ved Grøfter i Danmark og Island.

Egensk. og Anvend. Den ædes af Huusdyrene og især af Faarene. Man paastaaer, at Paafugle gjerne æde dens Frø. Endskjøndt dens Blade ere temmelig haarde, anbefales den dog i det bathske Selskabs Skrivter som den næstbedste Græsart, da den skal give fortræffeligt fiint Høe.

Som en Afart af denne anføre adskillige Botanikere: **Duunhaaret stivbladet Svingel** (F. duriusc. β. F. dumetorum Lin.) Fl. D. T. 700. som og kuns udmærker sig fra den ved glatte Bægerbælge og fiint duunhaarede Blade.

Denne findes oftest i Krat, dog skal den efter Müller være fundet paa Kjøbenhavns Vester Vold.

4. Rød

4. Rød Svingel (F. rubra). Toppen eensidig. Kronerne trinde, stakkede. Bladene paa Overfladen duunhaarede. Roden krybende. Fl. D. T. Fl. N. 581. Scheuchs. Agr. T. 6. f. 9. N. Rød Svingel.

Beskr. Roden trevlet, paa sandig Grund krybende. Straaene 1-2 Fod-høie, nedliggende og bladede ved Grunden, lidt sammentrykte. Bladene knieformige, indrullede i Randen, hvorved de blive næsten borsteformige, spidse, stikkende. Rodbladene smallere end de faa, som sidde paa Straaet. Skederne dybt stribede, paa Straaet lange, ved Roden kortere, videre, fiinhaarede. Skedehinden kort. Toppen har kantede, aabne, rue Stilke. Smaa-axene ægformig-lancetformige, rødagtige. Bægerklappene lancetformige, spidse, ulige store, 5-6blomstrede, i Randen og paa Kjølen haarede. Kronklappene lancetformige, sammentrykte, kortstakkede. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Paa tørre Steder ikke sjelden.

Egensk. og Anvend. Som forrige.

5. Heireartet Svingel (F. bromoides). Toppen eensidig, opret. Krybbælgene stakkede, i Spidsen rue. Bladene borsteformige, kortere end Skederne. Fl. D. T. Scheuchz Agr. T. 6. f. 10.

Beskr. Roden trevlet, tæt; den driver flere, oprette, 1 Fod høie, trinde, glatte, ved Grunden bladede Straae. Bladene oprette, spidse, kantede, korte, jevne. Skederne lidt bugede, glatte, furede, lange. Toppen axformig. Smaa-axene ægformige. Bægerklappene spidse, glatte; den yderste meget smal, den indre længere, bredere og 3nervet. Hvert Bæger indslutter 5-6 Kroner. Kronklappene ere kortere end Stakken; den inderste spids, fiinhaaret i Kanten. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Paa høie, sandige Steder; sjelden i Danmark, f. Ex. ved Jægersborg og Ordrup. Hyppigere i Holsteen.

Egensk. og Anvend. Den er finere og mindre bladrig end Faaresvingelen, som den forresten har nogen Lighed med, endog i oeconomisk Henseende.

6. Musehalet Svingel (F. myurus). Toppen eensidig, ludende, lang. Kronerne syelformige, stakkede, i Spidsen rue.

Bla-

Bladene børsteformige, kjølede, meget korte. Fl. D. T.
Leers T. 10 f. 5.

Beskr. Den udmærker sig fra den foregaaende, som den meget ligner, ved mindre, børsteformige Blade; længere Straae, og 4dobbelt længere, mere grenet og ludende Top. 1aarig. Blomstrer i Juni.

Paa sandige Steder i Holsteen.

Egensk. og Anvend. Som forrige.

7. **Kjempe Svingel** (F. gigantea Sm.). Toppen eensidig. Kronerne lancetformige, bugede, stakkede. Bladene sværdformige, nervede. Fl. D. T. 440. (Bromus giganteus Lin.)

Kjempe Heire, B. og R.

Beskr. Roden trevlet. Straaet opret, rankt, stribet, bladet, 3-4 Fod høit. Bladene flade, temmelig brede, spidse, stærkt nervede, i Randen rue. Skederne lange, glatte, uden Haar. Skedehinden kort, lidt rødagtig. Toppen lang, grenet, i Spidsen ludende, sammensat af lange, kantede, rue Grene, der bære vexelvise, linieformig-lancetformige Smaa-ax. Bægerklappene ulige store. Stakken sidder næsten i Spidsen af Kronklappen; den er meget fiin, og omtrent dobbelt saa lang som Kronklappen. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Temmelig almindelig i de danske Skove. I Norge sieldnere, f. Ex. ved Spydebjerg efter Wilse.

Egensk. og Anvend. Den ædes af Faar, Geder, Køer og Heste, og er anbefalet af adskillige Occonomer til Dyrkning. Den er een af vore anseeligste Græsarter, faaer tidlig Blade, holder sig og længe grøn, og kan slaaes 2-3 Gange. Formodentlig vil den kunne trives godt paa Steder, som har temmelig Læe og Skygge.

8. **Eng Svingel** (F. pratensis Huds.). Toppen eensidig, opret-slattet. Smaa-axene linieformige, sammentrykte, budte. Kronerne valseformige, utydelig nervede. Fl. D. T. Curt. Fl. Lond. fasc. 6. T. 7. (F. ascendens? Retz.)

Beskr. Roden trevlet; den skyder adskillige, ved Roden opstigende, stive, trinde, glatte, stribede, bladede, ved Grunden leddede, 1-2 Fod høie Straae. Bladene linieformige, 4-8 Tommer lange og

og fortskedende ved Roden; 2 Tommer lange og langskedende paa Straaet. Toppen udbredt, opret, grenet, eensidig. Smaa-axene kortstilkede, linieformig-aflange, tvesidige, flade, oprette, frastaaende. Bægerklappene ulige store, kjølede, glatte; den ene trenervet. 6-8 Kroner paa hvert Bæger. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Paa Enge, f. Ex, ved Fredensborg.

Egensk. og Anvend. Dette Græs ansees af de engelske Oeconomer for en fortræffelig Foderurt, og nogle sætte det som det 3die i Rangen. Det er sødt af Smag, voxer yppigt og hurtigt, og giver fortræffeligt Høe.

9. **Høi Svingel** (F. elatior). Toppen lidt udbredt, ludende, meget grenet, slat. Smaa-axene ægformig-lancetformige, spidse. Kronerne valseformige, utydelig nervede. Fl. D. T. Fl. N. 930. Schreb. Gram. T. 2. N. Engsvingel, Trousvingel.

Beskr. Roden langtrevlet, naar den staaer i Vand lidt krybende. Straaene oprette, 3-4 Fod høie, glatte, stribede, bladede. Bladene brede, aabne, i Randen ofte indrullede og rue, nervede. Toppen stor, 6 Tommer lang. Grenene 2kobblede, de øverste enkelte, mangeblomstrede. I Henseende til Bæger og Krone ligner den den foregaaende. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Ikke sjelden paa Enge og i Grøvter.

Egensk. og Anvend. Denne Græsart forener mange Egenskaber, som burde gjøre den vigtig for Oeconomerne, hvorfor man og fra Linnes til vore Tider bestandig har anbefalet den uden nogen Tid egentlig at dyrke den. Den er nemlig anseelig, bladrig, velsmagende for Huusdyrene, Faar undtagen (dog paastaae nogle engelske Oeconomer, at Hestene ikke æde den gjerne), lever flere Aar, kan ofte slaaes og er let at dyrke.

10. **Manna Svingel** (F. fluitans). Toppen grenet, udsperret. Smaa-axene tiltrykte, trinde, mangeblomstrede. Kronerne budte, 7nervede, ved Grunden dobbeltnervede. Fl. D. T. 237. Fl. N. 409. D. Mannagræs, Suppegræs, Græskorn. N. Gaasgræs, Andgræs.

Beskr. Roden langtrevlet, krybende. Straaene skraa opstigende, ved Grunden rodskydende, trinde, stribede, grenede, glatte, bladede,

2-3

2-3 Fod lange. Bladene oprette, jevne paa Undersladen, rue paa Oversladen, flade, stribede, langskedende; de nederste svømmende. Skederne sammentrykte, glatte. Skedehinden kort, aflang. Toppen lang. Grenene vexelvise, under Blomstringen udstaaende. Smaaarene ligeledes vexelvise, trykte op til Grenene, siddende, budte, linieformige. Bægerklappene ulige store, hvid-hindeagtige med en grøn Kjøl, budte; den inderste Klap udrandet. Fleeraarig. Blomstrer i Juni, Juli og August.

I stillestaaende ikke dybt Vand temmelig almindelig, især i Lolland og Falster; sjeldnere i Norge. Den findes og paa Færøe.

Egensk. og Anvend. Frøet, det kostbareste af alle Sædarter, bruges som bekjendt til Mad, og ædes desuden af adskillige Fugle og Fiske, f. Ex. Ænder og Foreller. Den giver desuden et fortræffeligt Foder, som ædes med Begjerlighed af Qvæg, Heste og Sviin, og som kan slaaes adskillige Gange under Vandet. Man paastaaer i Engelland, at det især bidrager til den Cottenhamer Osts Fortrinlighed. For disse Egenskabers Skyld fortjente den at dyrkes, hvilket dog er forbundet med Vanskelighed, da den kun groer frodigt, hvor der er staaende Vand. Den forplantes saavel ved Frøe som Rødder. Frøene, de saakaldte Mannagryn, indsamles, naar de ere modne, i Haar-Sold, som om Morgenen, naar Dugen endnu er derpaa, slaaes mod Toppen, hvorved Frøene falde af. Derefter tørres de paa et Lagen i Solvarmen og renses fra de vedhængende Bælge ved at stødes i en Træemorter, efterat man har lagt noget Foder derover. Om dets Indsamling, s. mere i Schrebers Beschr. der Gräser Pag. 40. Forhen blev udført en Mængde Mannagryn eller Græskorn, som det kaldes der, fra Lolland og Falster, men i den sildigere Tid har denne Handel aftaget derved, at man har afledet Vandet fra en Deel Moser.

27de Slægt: Heire (Bromus).

1. **Almindelig Heire** (B. secalinus). Toppen aaben. Grenene næsten udeelte. Smaa-axene ægformig-sammentrykte, omtrent 8-10blomstrede. Kronerne adskildte, trinde. Fl. D. T. Fl. N. 164. Scheuchz Agr. T. 5. f. 10. D. Hei-

Heire, Heirehavre. N. Rugsvimling, Lodhavre, Havregræs, Fax.

Rug Heire, V. og N.

Beskr. Roden trevlet, Straaet enkelt, opret, glat, trindt, bladet, 3-4 Fod høit. Bladene linieformige, stærkt stribede, haarede og rue, især i Randen og paa Overfladen. Skederne jevne, stribede. Skedehinden kort, haaret. Toppens Grene kantede, rue, halvkrandsformige, efter Blomstringen nedhængende, i Spidsen ludende. Bægerklappene ulige store, uden Stak, budte, 3nervede. Den yderste Kronklap kløvet i Spidsen, med en ret, kort, rue Stak, lidt neden for Spidsen; den indvendige mindre, i Randen kamformig haaret. Frøene valseformige, furede paa den ene Side. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig i Vinterkornet, især i Rugen.

Egenskt. og Anvend. Ung ædes den af Heste, Køer, Faar og Sviin; men naar den er i Blomster, er den allerede temmelig strid. Man har brugt dens Frøe til Brød, men fundet det noget bittert. Det giver desuden et sort Brød, og skjønt dets Skadelighed ikke fuldkommen er afgiort, er det dog mistænkeligt. Svinene æde Frøene uden Skade. I Sverrig skal man bruge Toppen til at farve grønt. Den er forresten i Rug og Hvede et meget skadeligt Ukrud og qvæler dem ofte ganske især den første. At den skulde kunne forvandles til Rug, er en latterlig Fordom.

2. Blød Heire (B. mollis). Toppen opret, sammenkneben. Grenene deelte. Smaa-axene ægformige. Kronerne taglagte, nedtrykte, nervede, duunhaarede. Fl. D. T. Schreb. Gram. T. 6. f. 1. 2.

Beskr. Roden hvidagtig-trevlet. Straaet opret, trindt, stribet, glat, laadenknæet, 2-3 Fod høit. Bladene og Skederne stribede, blødhaarede, graaeagtige. Skedehinden spids, laset. Toppen bliver først efter Blomstringen aaben. Grenene halvkrandsformige, kantede, haarede. Smaa-axene meget bløde, lidt sammentrykte. Bægerklappene ulige store, spidse, kjølede, oftest 6-blomstrede, grønnervede. Kronklappene af Bægerets Form. Stakken

den af Klappenes Længde. Frøet aflangt. 2aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig paa tørre Agre og blandt Kornet; ogsaa i Norge, f. Ex. ved Kongsberg.

Egenſk. og Anvend. Den er ligeledes et skadeligt Ukrud i Sæden; men forresten en god Foderplante, som Køer og Heste æde med Begjerlighed, naar den er ung. Da den nøies med en sandig Jord, er den anbefalet til at give Græsning paa dæmpede Sandklitter.

3. **Ager Heire** (B. arvensis). Toppen aaben. Grenene deelte. Smaa-axene lancetformige, 8blomstrede. Kronerne aflange, taglagte, nedtrykte, glatte. Fl. D. T. 293. Fl. N. 812. N. Reensvimling.

Reen Heire, V. og N.

Beskr. Roden fiintrevlet. Straaet opret, glat, trindt, stribet, bladet, 3-4knæet, 2-3 Fod høit. Bladene flade, aabne, fiinhaarede, langskedende, i Randen lidt rue. Skederne tæt-fiinhaarede, nervede; Haarene nedbøiede. Skedehinden meget kort, laset. Toppen udbredt, meget grenet; Grenene meget deelte. Smaa-axene ægformig-aflange, efter Blomstringen ludende, glindsende, rødagtige, spidse. Bægerklappene ulige store, 6-8blomstrede, spidse, kjølede, nervede, i Randen hindede. Kronerne paa Kjølen rue, 2nervede; paa den yderste Klap ender Kjølen sig, lidt neden for Spidsen, i en ret, rue Stak, som er lidt længere end Klappen. Den indvendige Klap er mindre, budt, i Randen kamformig-haaret. Frøet i Enden haaret. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Den findes paa Agre og ved Veie, ikke almindelig.

Egenſk. og Anvend. Den ædes af Qvæg og Faar, og er paa sine Steder Ukrud i Kornet.

Prof. Schumacher anfører en Afart uden Stak med nikkende Top, og hvortil han henfører den anførte Plade i Fl. D.

4. **Rue Heire** (B. asper). Toppen ludende, grenet. Smaa-axene lancetformig-trinde, uden Nerver. De nederste Blade stivhaarede. Fl. D. T. Curt. Lond. fasc. 2. T. 8.

Beskr. Roden tyktrevlet. Straaet opret, 3-4 Fod høit, stivt, stivhaaret, stribet, trindt, leddet lige til Toppen. Bladene flade, alle

alle linieformige, lange, stribede, haarede, rue. Skederne nervede og stivhaarede, især de nederste. Toppen stor. Grenene sædvanlig 2 sammen, lange, tynde, lidt deelte, rue, ludende. Axene linieformig-aflange, nedhængende, rue. Bægerklappene meget ulige store, den største 3nervet. Over hvert Bæger sidde 9-10 lancetformige, kjølede Kronbælge, med en kort Stak neden for Spidsen; den indvendige Klap i Randen stivhindet og haaret. Froet furet. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Den skal findes paa Amager og i Krattet imellem Ordrup Mose og Dyrehaven.

Egenst. og Anvend. Den er for stiv og rue til at bruges som Foderurt.

5. **Gold Heire** (B. sterilis). Toppen ludende, næsten udeelt. Smaa-axene lancetformige, nervede, furede. Bladene duunhaarede. Fl. D. T. Leers T. 11. f. 4.

Beskr. Roden fintrevlet. Straaet opret, stribet, bladet til Toppen, 2 Fod høit. Bladene flattede, lange, flade, smalle, spidse, meget fiinhaarede, i Randen og ved Grunden rue. Haarene paa Skederne tilbagebøiede. Skedehinden kort, aflang, laset. Toppen lang; Grenene lange, rue, sædvanlig 3 fra et Punct. Smaa-axene hængende, store, lidt sammentrykte, rue. Bægerklappene ulige store, lancetformige, kjølede eller nervede, rue, og bære 6-8 Kroner. Kronerne sidde tvesidig, den øverste gold. Stakkene 1 Tomme lange, rue. Froet furet. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Paa tørre Steder ved Gjerder, Mure o. s. v.

Egenst. og Anvend. Den ædes som ung af Huusdyrene; den er forresten undertiden et Ukrud i Kornet.

6. **Stakløs Heire** (B. inermis). Toppen opret. Smaa-axene næsten trinde, syelformige, uden Haar, og næsten uden Stak. Fl. D. T. Schreb. Gram. T. 13.

Beskr. Roden krybende. Straaet opret, bladet, trindt, glat, 2-3 Fod høit. Bladene flade; de nederste haarede. Skederne stribede. Skedehinden kort, budt. Toppen stor, grenet, aaben, efter Blomstringen ludende. Grenene næsten krandsformige. Smaa-axene meget lange, omtrent 9blomstrede. Bægerklappene meget uli-

ulige store, budte. Den yderste Kronklap har i Spidsen en meget kort Stak, undertiden slet ingen. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Efter Weber i Holsteen.

Egensk. og Anvend. Bladene, men ikke Straaet, ædes af Qvæget. Roden er tjenlig til at befæste Grøvter og Diger, og maaskee Flyvesand.

7. **Tag Heire** (B. tectorum). Toppen ludende. Smaa-axene linieformige. Fl. D. T. Leers. T. 10. f. 2.

Beskr. Roden trevlet. Straaene oprette, tynde, bøiede, bladede, 1-1½ Fod høie. Bladene smalle, flade, haarede, ved Grunden randhaarede. Skederne laadne, rødagtige. Skedehinden afstumpet, laset. Toppen meget ludende, næsten eensidig. Smaa-axene meget smalle. Bægerklappene duunhaarede; paa hver Bæger sidde omtrent 5 Kroner, som ere under Blomstringen noget udspærrede. Enden af den yderste Kronklap er spids, kløvet. Stakken af Klappens Længde. 1aarig. Blomstrer i Juli. Den ligner den golde Heire.

Paa Mure, Tage og sandige Steder.

Egensk. og Anvend. Den ædes af Qvæget, især af Faarene, og da den kan slaaes flere Gange, anbefales den til Dyrkning paa dæmpede Sandklitter.

8. **Faablomstret Heire** (B. pauciflorus Schum.) Toppen lidt sammenkneben, opret. Smaa-axene ægformige, rue, kortstakkede, 4blomstrede. Bladene duunhaarede paa Overfladen. Fl. D. T.

Beskr. Roden langtrevlet. Straaene enkelte, lidt krumme ved Roden, trinde, bladede, stribede, glatte, 1½-2 Fod høie. Bladene 6-8 Tommer lange, linieformige, i Randen rue, med en 4-5 Tommer lang, glat, stribet Skede. Skedehinden randhaaret. Blomstertoppen mere sammenkneben end paa Ager Heire, og er sammensat af finere Grene, som bære mindre, næsten glindsende Smaa-ax. Bægerklappene ulige store, ægformige, nervede. Kronklappene mindre, smallere, med en spæd, hvid Stak, som er lidt kortere end de. Fleeraarig. Blomstrer i Juli. Har Lighed med Ager Heiren.

Fundet af Prof. Schumacher paa Kanten af Agre ved Birkerød, Bagsvær og Bernstorfsveien.

Egensk.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

9. Skov Heire (B. sylvaticus). Blomſterne i en lu- dende, eenſidig Klaſe. Smaa-arene ſiddende, trinde. Stak- kene længere end Klappene. Bladene haarede. Fl. D. T. 164. under Navn af (B. pinnatus).

Fjerdannet Heire, V.

Beſkr. Roden tættrevlet. Straaet enkelt, opret, trindt, glat, bladet, i Spidſen traadformigt, 2-3 Fod høit. Bladene aabne, brede, blaae-grønne, rue, iſær ved Grunden haarede. Skederne haarede, ſtribede, ſtive. Skedehinden kort, budt, laſet. Smaa- arene (8-10) ſiddende paa en bugtet Stilk, fjerne, vexelviſe, linie- formig-lancetformige. Bægerklappene ulige ſtore, kortſtakkede, imod Enden ſtivhaarede, omtrent 8blomſtrede. Kronens yderſte Klap en- des i en lige Stak, ſom er lidt længere end den; den indere Klap er kort, indtrykt i Spidſen. Fleeraarig. Blomſtrer i Juli.

Den voxer i Skove ikke meget almindelig, f. Ex. i Dyrehaven, ved Vrede, Ravnſtrup, Boeſerup; paa Falſter ved Corſelitze; i Fyen ved Davinde og Ulriksholm; paa Bornholm ved Svanike.

Egenſk. og Anvend. Den hører blandt de ſtørre og bedre Skovgræsarter og ædes af Qvæg, Faar og Heſte.

10. Finnet Heire (B. pinnatus). Smaa-arene trinde, ſiddende i en opret, tveſidig, enkelt Klaſe. Stakkene kortere end Klappene. Bladene uden Haar. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 730.

Beſkr. Roden trevlet, lidt krybende. Straaet opret, trindt, bladet, 1-2 Fod høit. Bladene oprette, ſpidſe, lancetformige, ſtive, ſtribede, nervede, med enkelte Haar paa Overfladen. Skederne glat- te, ſtribede. Skedehinden kort, budt, randhaaret. Axstilken bøiet ud og ind, ſtribet, kantet, fladtrykt, paa den ene Side rue. Smaa- arene (6-10) ſiddende, vexelviſe, duunhaarede og vende til tvende Sider, linieformig-lancetformige, oprette. Bægerklappene ulige ſtore, lidt ſtakkede, haarede i Spidſen, nervede og bære 6-10 tæt- taglagte Kroner. Paa Enden af den yderſte Kronklap ſidder en kort Stak; den inderſte Klap er udſkaaren i Spidſen, randhaaret. Fleeraarig. Blomſtrer i Juli.

Da jeg kun har ſeet et tørret Exemplar af Planten, har jeg taget Beſkrivelſen af Schmits Flora britanica, ſammenlignet med

med hiint. I den danske Udgave af Prof. Schumachers Flora er den kaldet B. gracilis, men denne er den samme som Skov Heire.

Den groer i Skove. Efter Prof. Schumacher ved Bagsvær; i Holsteen efter Weber; skal og findes i Finmarken og Island. Mon den nordiske ikke er en forskjellig Art fra den sydeuropæiske?

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

11. Kamformig Heire (B. cristatus). Smaa-axene tvesidig-taglagte, siddende, nedtrykte. Fl. D. T. Schreb. Gram. T. 23. f. 2.

Beskr. Roden hvidagtig-trevlet. Straaet opret, ved Roden lidt knæbøiet, trindt, rødknæet, 1 Fod høit (i Haverne 2 Fod). Bladene langskedende, spidse, indknebne ved Skeden, hvor de og ere lidt ørebannede. Skedehinden kort, afstumpet. Axet 1-2 Tommer langt, fladt, lancetformigt. Smaa-axene vende til to modsatte Sider og sidde tæt sammen. Bægerklappene smalle, glatte, lysgrønne, med en fiin Stak af samme Længde. Kronklappene lige store, den udvendige buget, stakket, den indvendige hindeagtig. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Beskrivelsen er taget efter en Have-Plante, sammenlignet med den, som findes i Sibirien.

Den skal efter König findes i Island.

Egensk og Anvend. Den udsveder i Sibirien en Saft, som ligner Mannakorn.

28de Slægt: Havre (Avena).

1. Høi Havre (A. elatior). Blomsterne i en Top. Bægerne 2blomstrede, den ene tvekjønnet, stakløs; den anden hankjønnet, med Stak. Fl. D. T. 165. Fl. N. 492. D. Havregræs, Fransk-Raigræs. N. Draphavre.

Beskr. Roden tveknollet-trevlet. Straaet enkelt, opret, glat, bladet, 3-4 Fod høit, rødknæet. Bladene lange, i Randen og paa Overfladen rue, mørk-grønne, de unge Blade smukt lys-grønne. Skedehinden kort, tandet. Toppen stor, lang. Grenene ulige lange, halvkrandsformige, rue, efter Blomstringen udbredte. Bægerklappene ulige store, mindre end Kronens, stivhindede, paa Kjølen rue, den indvendige kortere, 3nervet. Hankronen siddende, ved Grunden besat med smaa Børster; den har paa Ryggen nær Grunden en snoet og knæbøiet Stak, som er dobbelt saa lang som Klappen.

Den

Den tvekjønnede Krone kortstilket, med en kort, ret Stak næsten i Spidsen. Froet aflangt. Fleeraarig. Blomstrer fra først i Juni til August.

Hist og her i Enge og ved Grøvter.

Egenst. og Anvend. Mange fortrinlige Egenskaber give denne Græsart, som er de Franskes Fromental, Plads blandt de beste Foderurter, og anbefale dens Dyrkning. Den naaer en meget anseelig Størrelse, har mange og saftrige Blade, grønnes overmaade tidlig, kan slaaes tidt, giver meget og fortræffeligt Høe, voxer villig, og giver meget Frøe. Alle Huusdyrene æde den med Begjerlighed. Frøene indeholde Meel, og blive spiste i Amerika. Svinene æde dens Rødder. Den lever i 6 Aar og derover. Den, som kommer fra Amerika, overgaaer vores i Væxt, og grønnes tidligere. Den ligner den forresten fuldkommen, og taaler godt vores Klima. Om dens Dyrkning, s. Rafns Flora 1ste Deel Pag. 562.

2. Pur Havre (A. strigosa). Toppen aflang, sammenkneben, eensidig. Bægeret 2blomstret. Kronbælgene 2stakkede; i Spidsen og paa Ryggen en knæbøiet Stak. Fl. D. T.

D. Purhavre.

Beskr. Roden trevlet. Straaet opret. Bladene meget rue. Skederne langhaarede i Randen. Skedehinden budt, kløvet. Toppen stor, udbredt. Stilkene rue. Bægerklappene sædvanlig 2blomstrede, med ophævede Ribber, den yderste mindst, Kronklappene glindsende, mod Modenheden sorte. Stakkerne ere meget korte, hvide i Enden. Stakken paa Ryggen er meget større. Frøene sortagtige.

Efter Prof. Schumachers Kjøbenhavns Flora findes den som Ukrud mellem Havren.

Egenst. og Anvend. Den dyrkes paa adskillige Steder i Tyskland som Foderurt, ligeledes har man i Holsteen fundet den fordeelagtig paa sandige Egne. Som Kornart er den ikke saa fortrinlig som nogle andre Arter.

3. Ungersk Havre (A. orientalis). Toppen eensidig, sammenkneben. Bægerne 2blomstrede, vandrette, jevnsides.

Frøene

Frøene jevne. Comm. nov. Goett. T. 6. t. 4. f. 32. D. Ungersk Havre, velsk Havre, tyrkisk Havre. Adskillige Forfattere give den det systematiske Navn A. heteromalla.

Beskr. Straaet meget kort, vel saa høit som den følgendes Toppens Grene oprette, hvorved den bliver sammenkneben, tætte, med Blomsterne vendte til een Side. Hver Stilk har tvende 2-blomstrede Bægere, som sidde ganske jevnsides ved hverandre. Bægerklappene større end hos den almindelige, meget spidse. Frøene lidt større og længere, mindre haarede. 1aarig. Blomstrer sidst i Juli.

Egensk. og Anvend. Man paastaaer, at dens Dyrkning skal være meget fordeelagtigere end den almindelige Sædhavres. Den modnes lidt sildigere hos os, men taaler derimod Nattefrost. Den giver godt og meget Meel. Foderet skal være bedre end det af den almindelige.

4. Almindelig Havre (A. sativa). Blomsterne i en Top. Bægeret med tvende jevne Frøe, hvoraf det ene stakket. D. Havre. Comm. n. Goett. VI. T. 4.

Sæd Havre, Oec. Pl.

Beskr. Straaet opret, kort, stribet, trindt, glat, leddet og indkneben ved Leddene, 2-3 Fod høit. Bladene lange, linieformige, stribede, rue naar man stryger ned ad. Toppen udbredt. Bægerklappene lidt udspilede, stærkt nervede. Frøene haarede. 1-aarig. Blomstrer sidst i Juli.

1. Afart: Almindelig hvid Havre (A. sativa alba) med bleeggule glatte Frøe.

Hertil henføres den engelske Havre, som kun udmærker sig ved sin Størrelse og tykkere Korn.

2den Afart: Almindelig sort Havre (A. sativa nigra) med sortebrune Kronklappe, som let falde af. Stakkene ere sorte under Leddet. D. sort Havre.

August Havren og Sandhavren ere Underafarter af denne.

At den sorte Havre kun er en Afart af den almindelige, bevises derved, at naar man saaer den flere Aar paa samme Sted,

blive Frøene gule, og man vil have lagt Mærke til, at dette især skeer, naar Jorden ikke er leret.

Dens Meel er lidt bittrere end den gules, og dens Korn nok saa store, men de falde lettere af Bælgene.

Havren tager til Takke med slettere Jord end de fleste Sædarter, men giver naturligviis flere Fold, større Korn og mere Foder i en god Jord.

Den findes kun dyrket i Europa. Paa Øen Juan Fernandez ved Chili skal den findes vild.

Egensk. og Anvend. Dens Brug i Huusholdninger til Meel og Gryn er bekjendt. Af Melet bages det norske Fladbrød. Det blandes hos os ofte blandt Rugmeel til Brød, og Kornet selv blandt Malt til hvidt Øl. Til Fednings-Middel for Fjerkreature er Havren meget tjenlig. Straaet deraf er meget godt til Foering. I Lægevidenskaben bruges Havregrynene formedelst deres fordelende og blødgjørende Egenskaber.

5. **Nøgen Havre** (A. nuda). Blomsterne i en Top. Bægerne 3blomstrede. Frugtbunden større end Bægeret. Kronklappene stakkede paa Ryggen. Den øverste Krone stakløs. Com. nov. Goett. VI. T. 2.

Beskr. Denne Art er mindre og tyndere af Væxt end de foregaaende; Toppen er ikke udbredt; Smaa-axene 3-5blomstrede, længere end hos de foregaaende, som er en Følge af at Kronerne sidde inden for Bægeret paa temmelig lange Stilke. Frøene, som ere mindre og glattere end de foregaaendes, falde let ud af Kronklappene. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Den dyrkes paa flere Steder i Europa, men det er uvist, hvor den voxer vild.

Egensk. og Anvend. Den er fortrinlig i Henseende til Frugtbarhed, og derved at Kornene tabe saa let Skallen, men modnes seent, og har meget mindre Korn end de øvrige dyrkede Arter. Den anvendes i Engelland til Ølbrygning, hvor man og gjør meget af dens Gryn.

6. **Flyve Havre** (A. fatua). Blomsterne i en Top. Bægerne omtrent 3blomstrede. Kronerne stakkede, uden Nerver, ved Grunden haarede. Fl. D. T. Leers T. 9. f. 4.

D.

D. wild Havre, Flyve Havre, Flue Havre. N. Fluhavre, Landhavre, Kryphavre, Falhavre, Flughavre, Flouhavre, Lœthavre, Sviinhavre, Ryehavre.

Beskr. Roden trevlet. Straaet opret, udeelt, kun lidet bladet, glat, stribet, 3-4 Fod høit, med 3-4 Leed. Bladene liniedformige, bredstribede, rue, aabne. Skederne tynde, glatte. Skedehinden budt, laset. Toppen stor, meget grenet og udbredt, Enden nikkende; Grenene halvkrandsformige, rue; Stilkene rue, i Spidsen tykkere, ludende. Smaa-axene treblomstrede. Bœgerklappene lige store, men større end Kronerne, stœrkt nervede, glatte. Kronerne ikke tœt sammen, haarede paa Ryggen og ved Grunden. De øverste Blomster ere de mindste. Stakken er dobbelt saa lang som Bœgeret, som især ved Tørring er knœbøiet. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Den findes som Ukrud hos os imellem Kornet, men er formodentlig tilført med fremmed Korn.

Egensk. og Anvend. Som grøn kan den bruges til Foering, da Kreaturene œde den gjerne. Kornet, som er temmelig haardskallet, bliver adskillige Steder brugt til Brød, og i Norge har man i Dyrtid anvendt det dertil, men fundet at Brødet blev sort. Hestene œde den gjerne. Da Stakkene, eftersom Luften er fugtig og tør, dreie sig frem og tilbage, har man anvendt dem til Hygrometre eller Instrumenter, som angive disse Egenskaber hos Luften. Den Lethed, hvormed Frøene formedelst Haarene paa Kronklappene bevœges af Vinden, gjør den til et besvœrligt Ukrud.

7. **Tynd Havre** (A. tenuis). Blomsterne i en Top. Smaa-axene oprette, omtrent 3blomstrede. Kronerne alle frugtbare. De nederste har en indbøiet Stak, de øvrige 2 korte, rette. Fl. D. T. Leers T. 9. f. 3.

Beskr. Roden trevlet. Straaet opret, 2-3 Fod høit. Bladene meget rue. Skederne langhaarede. Skedehinden kort, randhaaret. Toppen 2-3 Tommer lang. Smaa-axene 2-3blomstrede. Bœgerklappene nœsten lige store, lœngere end Kronernes, kortere end Frøene, spidse. Kronklappene ulige store. Frøene bugtede, sorte, 5ribbede, rue. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Efter Weber i Holsteen.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

8. **Dunet Havre** (A. pubescens). Toppen opret, næsten udeelt. Bægerne omtrent 3blomstrede. Frugtbunden ſkjægget. Bladene flade, duunhaarede. Fl. D. T. 1203.

Laaden Havre, Oec. Pl.

Beſkr. Roden tættrevlet, lidt krybende. Straaet opret, trindt, glat, ſtribet, bladet, 2-3 Fod høit. Bladene temmelig brede, korte, budte, duunhaarede. De øverſte Skeder glatte, de nederſte haarede. Skedehinden kort. Toppen næſten axformig. Stilkene rue. Smaa-axene før Blomſtringen oprette. Bægerklappene meget ulige ſtore, med en rue Kjøl; den inderſte er den længſte. Kronerne ſtaae ikke tæt ſammen og ere nervede, i Spidſen laſede, lidt gjennemſigtige, med en lang knæbøiet Stak paa Ryggen. Den indvendige Klap uden Stak, i Randen rue. Fleeraarig. Blomſtrer i Juni og Juli.

Den voxer paa Enge, i Fyen ikke ſjelden; mindre hyppig i Sjelland, f. Ex. ved Lindholm, Brede, Jægersborg og Frederiksborg; i Norge paa Eger og Toten; ligeledes i Holſteen.

Egenſk. og Anvend. Huusdyrene æde den gjerne.

10. **Eng Havre** (A. pratensis). Toppen axformig. Bægerne omtrent 5blomſtrede. Frugtbunden haaret. Bladene indrullede, fiint takkede, uden Haar. Fl. D. T. 1083. Fl. N. 716. N. Enghavre, Draphavre, Sølhavre.

Beſkr. Roden tættrevlet, den ſkyder flere, oprette, nedentil bladede, ſtribede, lidt rue, 1-2 Fod høie Straae. Bladene ſidde næſten alle ved Roden og ere temmelig ſtive, krumme, ſpidſe, og have i Randen ſkarpe, næſten uſynlige Takker. Straabladet bredere, med en meget lang, nervet Skede. Skedehinden lancetformig. Toppen, eller rettere Axet, enkelt. De øverſte Smaa-ax ſiddende, de nederſte ſtilkede. Bægerklappene lige ſtore, kortere end Kronerne, paa Kjølen rue. Kronklappene rue, i Spidſen hindeformige, nervede. Stakken dobbelt ſaa lang ſom Kronerne, bruunrød med hvid Spids. Fleeraarig. Blomſtrer i Juni og Juli.

Temmelig almindelig paa tørre Enge.

Egenſk. og Anvend. Den ædes af Faar, Geder, Køer og Heſte. At den ſkulde udrydde Enebærtræet, ſom nogle have

paa-

paastaaet, er neppe troeligt. Da den og trives paa Sandjord, vilde den maaskee være en nyttig Foderurt paa Sandklitter.

10. **Guul Havre** (A. flavescens). Toppen grenet, slattet. Bægerklappene lige store, omtrent 3blomstrede. Frugtbunden haaret. Bladene flade, lidt duunhaarede. Fl. D. T. Fl N. 920. Schreb. Gram. T. 9. D. Guldhavre. N. Gullhavre.

Beskr. Roden trevlet, lidt krybende. Straaet trindt, stribet, bladet, ved Grunden krumt, 1-3 Fod høit, 3leddet og haaret under Leddene. Bladene stribede, meget fiinhaarede, undertiden næsten glatte. Bladskederne duunhaarede, lidt opbovnede. Skedehinden haaret. Toppen guulagtig-glindsende, i Enden ludende, før Blomstringen sammenkneben, siden udbredt, efter Blomstringen atter sammenkneben. Grenene rue, bugtede. Bægerklappene meget ulige store, spidse, paa Kjølen rue. Kronerne ikke tæt sammen, lidt sammentrykte, og have paa Ryggen en rue Stak, som har deres dobbelte Længde. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Paa tørre Steder sjelden, f. Ex. ved Veien imellem Lundehuset og Lyngbye. Efter Müller ved Frederichsdal.

Egenſk. og Anvend. Den er af Oeconomerne anbefalet til Dyrkning som Foderurt, og Qvæget æder den og med Begjerlighed, men neppe kan den sættes ved Siden af den første Art.

29de Slægt: Rør (Arundo).

1. **Tag Rør** (A. Phragmites). Bægerne 5blomstrede. Toppen slattet. Fl. D. T. Fl. N. 222. Leers T. 7. f. 1. D. Rør, Blaatag. N. Roir, Vasrør, Vaterør.

Beskr. Roden krybende, trevlet, tæt. Straaene oprette, meget ranke, udeelte, trinde, jevne, bladede, leddede ved Grunden, lidt knæbøiede, 4-6 Fod høie, indvendig hvide. Bladene lancetformige, tilspidsede, stribede, lidt stive, rue i Randen. Skederne stribede, glatte. Skedehinden kort, haaret. Toppen næsten 1 Fod lang, udbredt, tæt og fiingrenet. Smaa-axene oprette. Bægerklappene meget ulige store, tilspidsede, lancetformige, jevne, kjølede. Ved Grunden af Kronerne sidder paa Frugtbunden et Bundt lang, glindsen-

sende Uld, som hænger ved Frøet; den indvendige Klap meget mindre, randhaaret. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Almindelig i Damme og Søer; paa nogle Steder i Norge sielden; den findes hyppig i Ty- og Lievatnet ved Trondhjem; i Sollasiøen ved Foosnæs og i Vesteraalen i Nordland.

Egenſk. og Anvend. Naar den er ung, ædes den af Heste og Køer; i Norge æde de endog Rødderne. Paa nogle Steder skjæres den til Hakkelse til Heste. Naar Frøet er modent, er Straaet meget tjenligt til at røre under Gipsning, til Tage, som derved blive overordentlig varige, til Beklædning af Huusgavle, til Matter, til Stolesæder, til Spolpiber for Vævere, og Kamme i Væverstole. Den anvendes og til Brændsel. Af Roden har man i dyr Tid lavet Brød. Med Toppen farver man grønt i Sverrig og Norge. Det grønne Straae bruges til Baand, og Bødkerne tætte deres Kar dermed. I Norge har man, efter Strøms Beretning, bemærket, at dette Græs især voxer paa Saltaarer.

2. Spæd Rør (A. gracilis Schum.) Bægerne 1blomstrede. Kronerne stakløse. Den yderste Klap lancetformig, lidt afstumpet, rundtakket. Toppen opret, udbredt. Straaet grenet, tyndt. Fl. D. T.

Beskr. Fra den foregaaende er den kjendelig udmærket ved det faablomstrede Bæger og ved en finere Bygning. Den ligner derimod mere grenet Rør, men har en mere udbredt Top og mangler Stak; hvilket, tilligemed de hele, ikke laſede Kronklappe, ogsaa adskiller den fra Bjerg Rør. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Paa Strandbrinkerne imellem Torbæk og Springforbi, fundet af Prof. Schumacher.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

3. Bjerg Rør (A. epigejos). Bægerne 1blomstrede, længere end Kronen. Toppen opret. Kronerne taglagte, tæt samlede, eensidige. Bladene lancetformige. Fl. D. T. Fl. N. 584. Engl. Bot. T. 402. N. Bergrøle.

Beskr. Roden krybende, lang. Straaet opret, ved Grunden ofte grenet, bladet, trindt, glat, 2-4 Fod høit, under Toppen rue.

Blade-

Bladene brede, nervede, i Randen rue; paa Underfladen, ligesom den første Art, blaaeagtig-grønne. Skederne stribede. Skedehinden lang, fliget. Toppen udbredt, rue, mørkrødagtig. Bægerklappe-ne meget større end Kronen. Kronen hvidagtig, paa Ryggen kort-stakket, hvilken Stak dog undertiden mangler; den udvendige Kron-klap laset i Enden. Ulden paa Frugtbunden længere end Klappene.

Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den voxer paa Strandklinter og andre høie Steder, f. Ex. ved Springforbi, Virum, Tidsville; i Jylland paa Alheden ved Compe-dal; i Norge ved Røraas.

Egenſk. og Anvend. Ung ædes den af Qvæget; da den voxer paa sandige Steder og har en krybende Rod, kan den være nyttig paa Sandklitter.

4. **Grenet Rør** (A. Calamagrostis). Bægerne 1blom-strede, længere end Kronen. Toppen opret, udbredt. Krone-ne oprette, ikke samlede. Bladene linieformige. Fl. D. T. 280. Fl. N. 486. N. Buskrør.

Beſkr. Roden trevlet; den driver flere, oprette, 3-4 Fod høie Straae, som ere finere end den foregaaendes, og grenede. Blade-ne smalle, indrullede i Randen, spidse, rue, især paa Underfladen; de nederste meget korte. Skederne lange, stribede, glatte. Skede-hinden budt, kløvet, kort. Toppen sammenknebet før Blomstrin-gen. Smaa-axene meget smalle, og rødagtige. Bægerklappe-ne næsten lige store, lancetformige, spidse, kjølede, rue paa Ryg-gen, større end Kronerne, som ere hvidagtige, i Spidsen lasede. Den større Kronklap har en lille Stak i Spidsen. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Ved Grøvter og paa vaade Enge, ikke saa almindelig som den første, f Ex. ved Frederichsdal, Charlottenlund, Flaskekroen.

Egenſk. og Anvend. Denne stive Græsart ædes kun af Qvæget i Mangel af bedre. Nogle Forfattere paastaae, at den foraarsager Durkløb hos Køerne; i Rusland bruges Toppen til at farve grønt..

5. **Graa Rør** (A. canescens Web.) Toppen meget flattet. Bægeret 1blomstret, med næsten lige store Klappe. Kronklap-pene braadet-stakkede. Fl. D. T.

Beſkr.

Beskr. Denne Plante, der anføres af Prof. Weber som en ny Art, og som maaskee kun er en Afart af den foregaaende eller maaskee den samme som den anførte Spæd Rør, har jeg ikke havt Leilighed til at see, og anfører derfor Prof. Webers Beskrivelse: "Hele Planten er mere spæd end det grenede Rør. Straaet er udeelt. Bægeret større end Kronen. Kronklappene hvidagtige. Frøeulden tæt, lang. Fleeraarig".

Findes i Holsteen ved Landsbyen Sysel.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

6. Aae Rør (A. riparia Kitaib.). Bægerne 1blomstrede, af lige Størrelse med Kronerne. Toppen opret, nøgleformig. Kronerne eensidige, uden Stak. Bladene flade. Fl. D. T. 259. Fl. N. 700. (Phalaris arundinacea Lin.) D. Rørgræs, Rør. N. Rørflok.

Rørstænglet Glandsfrøe, V. og R. Almindeligt Rørgræs, Oec. Pl.

Beskr. Roden krybende, tættrevlet. Straaet rankt, trindt, glat, bladet, stribet, med 5-6 Leed, 3-4 Alen høit. Bladene lancetformige, spidse, aabne, stribede, vexelvise, paa Overfladen lidt rue. Skederne nervede, glatte. Skedehinden kort, budt. Toppen opret, grenet, før Blomstringen axformig. Grenene kantede, rue. Smaa-axene rødagtige og hvide. Bægerklappene lige store, sammentrykte, stærkt kjølede, spidse, paa Kjølen rue. Kronen glindsende, med 2 Duske fine Haar ved Grunden. Frøet glindsende. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig i Søer, Damme og ved Aaer.

Afart: Broget Aae Rør (A. riparia picta) med grøn- og hvidbrogede Blade. D. spansk Græs, tyrkisk Græs, Baandgræs.

Denne findes kun i vore Haver.

Egensk. og Anvend. Den ædes af Huusdyrene, naar den er ung, undtagen af Svinet. Straaet anvendes til Tækning, og i Mangel af andet Rør til Rørning. Den tiener og til at befæste Flyvesandet. Afarten dyrkes som Ziirplante for dens smukke Blade.

7. Hiel-

7. Hjelme Rør (A. arenaria). Bægerne 1blomstrede, længere end Kronen. Toppen axformig. Kronerne oprette, uden Stak. Bladene i Randen indrullede, i Spidsen stikkende. Fl. D. T. 917 Fl. N. 461. D. Hjelme, Klittetag, Senegræs.

Klitte Rør, Oec. Pl.

Beskr. Roden meget lang, udbredt, leddet, krybende. Straaet opstigende, meget fiint stribet, stivt, trindt, glat, bladet, leddet, 2-3 Fod høit. Bladene stride, stive, glatte, næsten trinde, blaaeagtige, især paa Overfladen, hvor de og ere dybt stribede. De øverste naae høiere end Straaet. Skederne glatte, nervede. Skedehinden lang, 3deelt, spids. Toppens Grene korte, tiltrykte. Blomsterne graaeagtige. Bægerklappene næsten lige store, kjølede, sammentrykte, spidse; den indvendige 3nervet. Kronklappene ulige store, den ene omfatter den anden. Frøeulden meget kort. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Voxer i Sandet ved Havet, især i Flyvesandet, f. Ex. ved Tidsvilde i Sjelland; ved hele Vestkanten af Jylland, ved Grenaae, ogsaa paa Ærøe, Falster, ved Bredden af Fuursøen i Sjelland. Paa Island.

Egenskr. og Anvend. Dens overordentlig krybende Rod, som i løst Sand kan strække sig 20-30 Alen, og dens liggende Sideskud gjør den til een af de vigtigste Planter ved Flyvesandets Dæmpning. Den staaer frodigst, jo løsere Sandet er, den gaaer derimod ud, naar det er dæmpet, hvorom samt om dens Plantning paa disse Steder maae eftersees Prof. Viborgs Afhandlinger om Sandvæxterne. Det unge Græs ædes af Heste, Køer, Faar og Gjæs. Endog de ældre Buske kunne bruges til Foering, naar de have faaet Frost. Den bruges forresten til Brændsel, til Tækning, til at flette Baand af, Rødderne bruges til Brændsel, og de finere Trevler til Karbørster. Da den holder paa det tilflyvende Sand, er den ofte Aarsagen til Sandbjergenes Dannelse.

8. Strid Rør (A. stricta Schum.) Toppen opret, nøgleformig. Bægerne 1blomstrede. Kronerne stakkede. Straaet gre-

grenet. Bladene linieformige. Fl. D. T. Scheuchz. Agr. T. 5.

Beskr. Den udmærker sig ved meget stride Straae og Blade, som ere indrullede i Randen, og hvoraf det øverste omfatter Blomsterstoppen og er betydelig længere end den. Grenene paa Toppen ere oprette. Blomsterne sidde tæt sammen og jevnsides. Den har et mere grønagtigt Udseende end de øvrige Rørarter.

Paa sandige Steder i Gjelskov, imellem Papiirmøllen og Centrum, fundet af Prof. Schumacher.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

30de Slægt: Raigræs (Lolium).

1. Almindeligt Raigræs (L. perenne). Axet uden Stak. Smaa-axene længere end Bægeret. Kronerne lancetformige. Fl. D. T. 747. Fl. N. 709. D. engelsk Raigræs, Raigræs. N. Reenstak.

Vedvarende Eenbælg, V. og R. Ægte Raigræs, Oec. Pl.

Beskr. Roden trevlet, duunhaaret, tæt. Straaet opret, bladet, trindt, ved Roden leddet, 1-1½ Fod høit. Bladene linieformige, kjølede, glatte, mørkgrønne. Skederne stribede, glatte. Skedehinden kort, budt. Axet opret, tvesidigt, sammensat af 10-15 Smaa-ax, som ere vexelvise, fladtrykte og vende Kanten mod Axstilken, der er bugtet og, der hvor Smaa-axene sidde, vexelviis udhulet. Bægeret bestaaer af en lancetformig-huul, stribet, glat Klap og tvesidige, vexelvise, nervede Kroner. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig paa hvilende Marker og ved Veie.

1ste Afart: Tynd almindeligt Raigræs (L. per. tenue, L. tenue Lin.) denne ansaae Linné for at være en egen Art, men den adskiller sig kun fra den Almindelige ved tyndere Blade og Ax, og ved 3-4blomstrede Smaa-ax. Den er desuden 1aarig.

Den voxer paa mager Jord. Den angives af Müller at voxe ved Frederichsdal, men er i de sildigere Tider ikke funden der.

2den Afart: Stakket almindeligt Raigræs (L. peren. aristatum) med stakkede Smaa-ax.

3die Afart: Grenet almindelig Raigræs (L. per. ramosum) med et grenet Ax. Smaa-axene næsten ægformige uden Stak.

Disse tvende sidste Afarter anføres af Prof. Schumacher.

Egenſk. og Anvend. Denne i Engelland forhen saa berømte Græsart har ikke overalt hos os fundet Oeconomernes Bifald, og synes nu ogsaa i Engelland at maatte vige for andre Foderurter. Den er imidlertid altid en af de bedre Græsarter, og giver meget og meget godt Høe, naar den slaaes førend den blomstrer. Man vil have fundet den fordeelagtigst, naar den blandes med Kløver. Man har anbefalet den til Dyrkning paa Sandklitter i Forening med andre Græsarter, som kunne beskytte den mod Foraarskulden, som den ikke vel taaler. I Engelland anseer man dens Høe for at være fortrinlig til Jagtheste.

2. Giftigt Raigræs (L. temulentum). Axet stakket. Smaa-axene kortere end Bægeret. Kronerne aflange. Straaet rue i Enden. Fl. D. T. 160. Fl. N. 163. D. Svingel, Dude, Heire, Heiregræs. N. Bygsvingling, Skjæg, Skjak, Skeak, Bygskjak, Skjærax.

Beskr. Roden korttrevlet, dunet. Straaet enkelt, opret, stribet, bladet, 3leddet, trindt, stivt, 1-2 Fod høit, neden til glat. Bladene lancetformig-linieformige, rue. Skederne rue. Skedehinden kort, budt. Axet længere end paa den foregaaende; Axstilken rue. De nederste Smaa-ax have undertiden 2 Bægerklappe; de øverste kun een, som er fladtrykt, spids, stribet, rue. Den ligner forresten meget den foregaaende. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Den voxer i Kornagre, især i Vaarsæd, ogsaa i Hør; hyppig i den vestlige Deel af Sjelland og paa Falster; omkring Kjøbenhavn sjelden, f. Ex. ved Klaffekroen og paa Brønshøi Mark.

Afart: Stakløs giftig Raigræs med ingen eller meget liden Stak. Fl. D. T.

Denne ansees af nogle for at være en egen Art og er uden tvivl den samme, som de engelske Botanikere kalde Ager Raigræs (L. arvense).

Den findes i Norge paa Eger.

Egenſk.

Egensk. og Anvend. Frøet synes at have en skadelig Virkning paa Mennesker og Dyr. Den er et besværligt Ukrud i Sæden, da den let tager Overhaand og vanskelig lader sig udrydde. Naar den findes i Hør og ikke tidlig udluges, kan den ikke siden skilles fra Hørstængelen, og giver tilberedt med Hørren en Tave, som skal foraarsage Striber i det deraf tilberedte Lerred.

31de Slægt: Rottbøllie (Rottböllia).

1. **Indbøiet Rottbøllie** (R. incurvata). Axet trindt, syelformigt. Bægerklappene tiltrykt-syelformige, 3deelte. Fl. D. T. 938.

Beskr. Roden bestaaer af lange, fine, meget grenede Trevler, som fremskyde flere, 2-3 Tommer lange, grenede, tynde, leddede, trinde, glatte, bladede, krumme, nedliggende Straae. Bladene ere 2 Tommer lange, flade, linieformige, spidse, aabne, i Randen og paa Overfladen rue. Axene længere end Straaet, næsten traadformige, krumme, mangeblomstrede, glatte. Bægeret tiltrykt for Blomstringen, aabent efter den; det bestaaer af 2 lancetformige Klappe. Kronen enkelt med hvidagtig-hindeformige Klappe, som ere kortere end Bægeret. Axstilken er leddet, og hvert Led har een Blomst. Støvveiene haarede. Frøene aflange, spidse. 1aarig. Blomstrer i August.

Den voxer ved Strandbredderne men sielden i Danmark, f. Ex. ved Liimfabriken paa Amager, hvor den dog ikke er fundet i den sildigere Tid. Meget hyppig paa Øen Amrum.

Egensk. og Anvend. Ubekiendt.

32te Slægt: Marehalm (Elymus).

1. **Sand Marehalm** (E. arenarius). Axet opret, tæt. Bægerne lancetformige, af Smaa-axenes Længde. Bladene med en stikkende Braad. Fl. D. T. 847. Fl. N. 199. D. Marehalm, Sandhavre, spids Hundegræs, blaaligt Hvedegræs, blaaagtigt Sandgræs, Strandgræs, Havgræs, vild Hvede, vild Rug, spansk Havre, tydsk Sandgræs, spansk Græs, tyrkisk Græs, Klit. N. Strandrug, Strandhvede, Søerug, Hvippegræs, Ruggræs, Gaashavre. J. Melur. F. Stør.

Beskr. Roden krybende, meget udbredt. Straaet tykt, opret, trindt, bladet, især ved Roden, meget glat, leddet, 3-4 Fod høit,

Bla-

Bladene stive, stride, linieformige, næsten af Straaets Længde, med en stiv Spids, indrullede i Randen og derved rendede paa Overfladen, lys-blaagraae, hvidstribede paa Overfladen, nervede og glatte paa Underfladen. Skederne stribede, glatte. Skedehinden kort, rundtakket, bruunagtig. Axet er ½ Fod langt og bestaaer af tætte, blaaeagtige, sammentrykte Smaa-ax, som sidde parrede. Axstilken har haarede Kanter. Bægerklappene omtrent af lige Længde, duunhaarede. Kronklappene duunhaarede; den indvendige udrandet, i Randen finhaaret. Froet aflangt-linieformigt. Fleeraarig. Blomstrer sidst i Juni og Juli.

Hist og her ved Strandkanter paa Ærøe, Falster, Laaland, ved Tidsvilde og Vebek i Sjelland, i Fyen ved Hofmansgave, ved hele Vesterkanten af Jylland.

Egenſk. og Anvend. Skjønt denne Plante ikke har saa krybende Rødder som Hjelme Røret, har den dog Egenskaber, som i visse Henseende gjøre den overmaade vigtig for Sandklitterne. Den taaler nemlig bedre Fugtighed, er længere vedvarende, og vedbliver desuden at voxe i Sandet, efterat det er dæmpet. Til hvilken Tid den paa slige Steder, da den som ung ædes med Begjerlighed af Qvæget, tillige kan bruges som Foderurt. Den lader sig forplante saavel ved Rødder som Frøe. Det sidste saaes ved at lægge Axene i Jorden. Frøene kunne bruges til Brød, hvilket skal skee i Island.

2. **Skov Marehalm** (E. europæus). Axet opret. Smaaaxene 2blomstrede, stakkede. Svøbet uden Striber. Fl. D. T. Schleuchz. Prodr. T. 1. f. 1.

Europæisk Marehalm, R.

Beskr. Roden tættrevlet. Straaet opret, trindt, stribet, bladet, især ved Roden. Bladene lancetformige, stribede, rue, tilspidsede. Skederne stribede, rue, haarede. Skedehinden kort, takket. Axet i Enden lidt ludende, bredt, 2 Tommer langt. Axstilken kantet, furet, rue. Smaa-axene sidde parrede i 3 Rader. Bægerklappene 6, lancetformig-børsteformige, med rette, rue Stakker, som ere lidt længere end Klappene. Kronklappene lancetformige, med Stakke, som ere dobbelt saa lange som de. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes i Skove. Efter Weber i Holsteen.

Egenſk.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

33de Slægt: Rug (Secale).

1. Almindelig Rug (S. cereale). Randen af Bælgklappene ruehaaret. D. Rug. Blakw. T. 424.

Sæd Rug, Oec. Pl.

Beskr. Straaet opret, trindt, saabladet, omtrent 2-3 Alen høit. Bladene korte i Forhold til Straaets Længde, og sidde meest ved Roden; de henvisne naar Straaet bliver guult. Axet 3-5 Tommer langt, tvesidigt, Bægerklappene ulige store, den yderste lancetformig, kjølet, langstakket; den indvendige spids. 1aarig. Blomstrer sidst i Juni.

Man har deraf tvende Afarter:

1. Almindelig Vinter Rug (S. cereale hybernum) som udsaaes om Efteraaret og er større af Væxt, og Korn.

2. Almindelig Sommer Rug (S. cer. æstivum) som udsaaes om Foraaret og er mindre.

Disse Afarter ere fremkomne af de forskjellige Saaenings Tider.

Den skal findes vildvoxende paa Creta.

Egensk. og Anvend. Dens Forbrugning som nærende Middel og til Brændeviin er bekjendt; ristet har man villet anvende den som Caffe. I Medicinen anvendes den formedelst dens nærende og fordelende Egenskaber. Klidene kunne bruges til Mæskning, til at uddrage Phosphor 2c. Straaene bruges som bekjendt under Navn af Langhalm til Tækning, foruden at de skaarne til Hakkelse give et godt Foder, ligeledes til adskillige Sorter Fletarbeide, til Brændsel og til Baand.

Rugen holder sig renest i en sandblandet Jordart, men voxer forresten i enhver Sort ikke alt for udmarvet eller fugtig Jordart. At vexle med Sæd fra andre Egne, især fra mere sandige, er en vigtig Regel ved dens Dyrkning. Paa de Steder, hvor den ikke kan taale Frosten, saaer man Sommer Rug. Den er underkastet adskillige Sygdomme, om hvis Oprindelse, samt Midler derimod, de Naturkyndige og Oeconomerne synes at være lige uenige. For Ex. de saakaldte Meeldrøier og Brand. I de sildigere Aar har en Sort Rust, som

først

først sætter sig paa Blade og Stængler, og som formodentlig er en Art Svamp, anrettet megen Ødelæggelse blandt Rugen. R.

34de Slægt: Byg (Hordeum).

1. Almindelig Byg (H. vulgare). Alle Blomsterne tvekjønnede, stakkede; tvende Rader fremstaaende. Blakw. T. 423. D. Byg, Korn, Vaar Byg, Sommer Byg.

Beskr. Straaene flere fra een Rod, trinde, stribede, glatte, knæede, bladede, 2-3 Fod høie. Bladene linieformige, rue, især i Randen. Skedehinden afstumpet, laset. Axet 2-4 Tommer langt. Bægerbælgen 6bladet, hvoraf 2 og 2 sidde sammen, med en Stak. Kronbælgen 2klappet, den inderste meget langstakket. 1aarig. Blomstrer i Juli.

De vigtigste Afarter ere:

1. Afart: Almindelig Vaar Byg (H. vulgare vernum) med korte Ax, tykskallede Korn og faa Rodskud. D. almindelig Byg, Vaarbyg, Sommerbyg, Korn.

Den blomstrer, eller som det almindelig kaldes dræer, i Begyndelsen af Juli. Modnes i August.

Egensk. og Anvend. Den har et svagere Straae end adskillige af de andre Arter og Afarter, og lægger sig derfor snarere i Leie. Dens Korn er og blandt de mindre; men den synes at taale bedre forskjellig Grund, at være mindre udsat for Veirligets Indflydelse, og lader sig temmelig let udtærske.

2. Afart: Almindelig Vinter Byg (H. vulgare hybernum) med tyndskallede Korn, og tyndere, kortere Straae. D. Vinterbyg.

Den dræer i Mai, og modnes ved St. Hansdag.

Egensk. og Anvend. Dens Korn ere vægtige, og dens Straae bedre til Foering.

3. Afart: Almindelig Himmel-Byg (H. vulgare cœleste). Frøet er løst i Skallen, og Axene tabe Stakkene mod Modenheden. Viborg om Bygget T. 1. D. Himmelbyg, Himmelkorn, Ægyptisk Byg. N. Davids Byg.

Beskr. Den udmærker sig ved større Straae, flere Rodskud og tyndere Blade. Kronerne ere omtrent lige store i de forskjellige Rader.

der. Naar Sommeren er kold og fugtig, skal baade Stakken og Skaken blive siddende paa den.

Egensk. og Anvend. Ved dens større Korn og tykkere Straae, har den naturligviis Fortrinet for de andre Afarter, og lader sig og lettere kjørne, men fordrer derimod og en federe Grund. Melet og Grynene ville nogle dog have fundet slettere end det af de foregaaende. I Norge bruges Kornet med Fordeel til Øl.

4de Afart: Almindeligt Busk Byg (H. vulgare fasciculatum) Med et langt, kornrigt og stærkt nikkende Ax. Mange Straae. D. Buskbyg.

Egensk. og Anvend. Den dyrkes i Holsteen og Sønder-Jylland, og anbefaler sig ved Frugtbarhed, men udarter let.

Denne Art skal findes vild paa Sicilien og i Rusland.

5de Afart: Sort almindeligt Byg (H. v. nigrum) med sorte Frøe. D. Astrakansk Byg.

Egensk. og Anvend. Den synes at være meget frugtbar, den maa saaes om Efteraaret.

2. Sexkantet Byg (H. hexasticon). Alle Blomsterne tvekjønnede, stakkede. Axet 6radet og 6kantet. Viborg om Byg, T. 2. D. 6kantet og 6radet Byg, Vinterbyg. N. Valbyg.

Beskr. Roden skyder flere oprette, trinde, glatte, stribede, 2-2½ Fod lange Straae. Bladene som hos foregaaende. Axet 2-2½ Tomme langt, pyramideformig-6kantet. Stakkene lange, imod Modenheden udspilede. 1aarig. Den blomstrer sidst i Mai, naar den saaes om Efteraaret, og i Juli naar den lægges om Foraaret.

Egensk. og Anvend. Denne Bygart udmærker sig til oeconomisk Brug ved store, temmelig tykskallede Korn, som give fortræffeligt Meel og Gryn, og kunne med Fordeel anvendes til Brændeviin, men ere slettere til Malt. Den er tillige meget givtig og taaler temmelig got Vinterkulden, hvorfor den dyrkes endog paa Færøe og i Norge. Den bør saaes temmelig tyndt og i nogenledes god Jord. Den er lidt vanskeligere at udtærske og kørne end den almindelige. Da den modnes tidlig, er den og mere end de andre Arter udsat for Spurver.

Man

Man har en Afart med stakløse Blomster.

Det er ubekjendt, hvor den voxer vild.

3. **Toradet Byg** (H. distichon). Sideraderne ere stakløse Hanblomster. Frøene kantede, taglagte. Viborg om Byg, T. 3. D. Toradet Byg, langaxet Byg, femerst Byg, gommeret Byg, Ballekorn, Rullekorn, og efter Fleischer Himmelkorn.

Beskr. Straae og Blade som paa de foregaaende Arter, kun lidt førere og høiere. Axet er tyndere, heldende, 4-6 Tommer langt, kortere stakket.

Afart: **Nøgen toradet Byg** (H. d. nudum) Med nøgne Korn og mod Modenheden uden Stakker.

Egensk. og Anvend. Den er, tilligemed den følgende, af de forskjellige Arter den, som giver de største Korn; og som, da de veie mere end de øvrige, ogsaa betales bedre. Den driver mange Straae, som til Foering ere vel stride. Den er meget frugtbar, men man vil paa adskillige Steder have erfaret, at den meget udtærer Jorden.

Den findes vild ved Floden Samara i Tartariet.

4. **Riis Byg** (H. Zeocriton). Sideraderne ere stakløse Hanblomster. Frøene kantede, udstaaende. Viborg om Byg, T. 4. D. Riis, Riisbyg, Vinterbyg, Flynderbyg, Viftebyg.

Beskr. Straaet og Bladene som paa den sexkantede, kun lidt lavere. Den kjendes især paa dens lancetformige flade Ax, hvis lange Stakke ere aabne, og udbredte til tvende Sider. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Egensk. og Anvend. Riisbygget giver bedre Gryn og Malt, men mindre Korn end det foregaaende. Det giver flere Rodskud, men lader sig vanskelig aftærske og kørne. Derimod gaaer det ikke let i Leie.

I Medicinen bruges det formedelst sin formildende og styrkende Egenskaber.

Det er ubekjendt, hvor denne Art findes vildvoxende.

5. **Gold Byg** (H. murinum). Sideraderne ere stakkede Hanblomster. De midterste Bægerklappe lancetformige, randhaa-

haarede. Fl. D. T. 629. D. Goldax, Gold Byg, Byggræs, Fandens Ax, Vild Rug.

Beskr. Roden hvidagtig, trevlet; den skyder flere, oprette, ved Grunden lidt nedliggende, 1-2 Fod lange, indbøiede, trinde, jevne, bladede Straae. Bladene flattede, linieformige, spidse, rue. Skederne lange, glatte. Skedehinden meget kort. Axet 6radet, 2 Tommer langt, tætblomstret. Axstilken leddet, sammentrykt, rue. Svøbene eller Bægerklappene ere alle stakkede, men de mellemste ere smallere, og have stive Haar i Randen. Stakken er dobbelt saa lang som Klappen, ret, rue. Sideblomsterne ere golde. Stakkene paa Kronerne længere end Bægerets. 1aarig. Blomstrer i Juni, Juli og August.

Almindelig i Danmark ved Haver og Byer.

Egensk. og Anvend. Denne Græsart anbefales af nogle Oeconomer til Foderurt. Det maatte da være førend den faaer Straae og Ax, thi efter den Tid æder Qvæget den ikke gjerne, formedelst dens lange, rue Stakke.

6. **Rugartet Byg** (H. secalinum). Sideraderne ere kortstakkede Hanblomster. Alle Bægerklappene lancetformige, rue. Fl. D. T.   Engl. Bot. T. 409.

Beskr. Roden langtrevlet. Straaet opstigende, bøiet lidet ved Rodknæene, tyndt, glat, stribet, bladet neden til. Bladene smalle, linieformige, rue, aabne. Den ligner meget den foregaaende, men Axet er tyndere, kortere stakket og mere bøieligt. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Paa Amager og imellem Kjøbenhavn og Vebek.

Egensk. og Anvend. Ung ædes den i Mangel af andet af Huusdyrene.

7. **Strand Byg** (H. maritimum). Sideraderne ere kortstakkede Hanblomster, hvis indvendige Bægerklap er halv ægformig. Fl. D. T. 630.

Hav Byg, N.

Beskr. Roden trevlet. Straaene ½-1 Fod hoi, stærkt bøiede ved Knæene, oftest fremliggende, bladede, baade ved Roden og paa Straaet. Axet tættere end hos den foregaaende. Svøbene eller Bægerklappene rue, men ikke randhaarede. Stakken paa Bægerne

og

og paa den midterste Krone omtrent lige lange. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Ved Vesterhavet paa Digerne, ved Dagesbølle; i det Schleswigske ved Juliane Marias Kog.

Egenſk. og **Anvend.** Som forrige.

35de Slægt: Hvede (Triticum).

*) Eenaarige.

1. Almindelig Hvede (T. aristatum). Bægerne 4blomstrede, afstumpede, med en Stak eller Braad i Enden. Blomsterne lidt haarede ved Grunden. D. Hvede.

Beskr. Straaet opret, rankt, stivt, meget tykkere end Rugens, paa den øverste Deel bladløst. Bladene som om Foraaret ere mindre og mørkere grønne end Rugens, blive siden større, men henvisne ligesom hine, naar Straaet bliver guult. Axet 4-5 Tommer langt, duunhaaret. 1aarig. Blomstrer først i Juli.

1. Afart: Almindelig Sommerhvede (T. ar. æstivum) med 4blomstrede, bugede, glatte, taglagte og stakkede Smaa-ax. Comm. nov. goet. Tom. 5. T. 1. f. 1.

2. Afart: Almindelig Vinterhvede (T. ar. hybernum) med 4blomstrede, bugede, taglagte og næsten stakløse Smaaax. Comm. nov. Goet. Tom. 5. T. 1. f. 2.

Linné og flere ansee dem som forskjellige Arter, men Haller gjør dem til een Art. Man paastaaer og, at de ved Dyrkning kunne gaae over i hverandre.

Egenſk. og **Anvend.** Den sidste Afart er fortrinligere hos os end den første, og dyrkes og meest. Melets Anvendelse til Brød, Bagværk, Pudder, Stivelse, er bekjendt. Den giver meget Brændeviin. Klidene ere og anvendelige, f. Ex. til Vaskning. Straaet bruges til Langhalm, og især til alle Sorter Straaearbeide; til Foering er det slettere end de andre Kornarters.

Hveden er mere kjelen end Rug, Byg og Havre, i Henseende til Grunden. Den voxer godt paa en lerig Jord. Den lider meget af Brand.

Endnu anføres af nogle som

3. Afart: Almindelig engelsk Hvede (T. ar. turgidum) med 4blomstrede, bugede Bægere. Kronerne laadne, næsten stakkede. Moris. hist. 3. f. 8. T. 1. f. 14. D. engelsk Hvede.

Egensk. og Anvend. Denne Afart, som adskillige Botanikere ansee for at være en egen Art, dyrkes især i Engelland og er bleven forsøgt paa flere Steder i Danmark, men har undertiden ikke kunnet taale pludselig Forandring af Varme og Kulde.

2. Sammensat Hvede (T. compositum) med et sammensat Ax og tætte, stakkede Smaa-ax. Moris. hist. 3. s. 8. T. 1. f. 7.

Beskr. Den udmærker sig ved sit store brede Ax, som er sammensat af 8-10 vexelviise Smaa-ax, som vende til tvende Sider. Klappene ere temmelig glatte, kjølede; Stakkene lange. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Den vorer vild i Ægypten, og dyrkes i det Neapolitanske.

Egensk. og Anvend. Denne udmærkede Hvede, som naar den udarter har nogen Lighed med den engelske, fortjener at dyrkes. Dersom den i Marken vil trives saa godt som i Haver, hvor dens Ax naae en uhyre Størrelse.

3. Polsk Hvede (T. polonicum). Bægerne 2blomstrede, uden Haar. Kronens Stak meget lang. Tænderne paa Axstilken skjæggede. Moris hist. 3. s. 8. t. 1. f. 8. D. polsk Hvede.

Beskr. Den er høiere end de foregaaende og har et længere Ax. Klappene ere meget store; Stakken meget lang. Kronerne laadne i Spidsen. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Dens Fødeland er ubekjendt.

Egensk. og Anvend. Den anbefaler sig ved et temmeligt stort og meelrigt Korn og derved, at Fuglene ikke afpille dem, da de formodentlig hindres ved den lange Stak. I Haver trives den, men modnes vanskelig. Den bør saaes om Efteraaret.

4. Spelt Hvede (T. Spelta). Bægerne 4blomstrede, afstumpede. De frugtbare Blomster med Stak. De midterste hverkenkjønnede. Moris. hist. 3. s. 8. T. 6. f. 1 og 3. D. Spelt.

Beskr. Den har ikke saa høit et Straae som den foregaaende. Axet er mere kegleformigt, og Stakkene kortere. Kronerne hænge meget

meget fast ved Klappene, og have undertiden en rødagtig Farve. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Dens Hjem er ubekjendt. Den dyrkes ved Rhinen og i det sydlige Europa.

Egenſk. og **Anvend.** Denne Hvedeart er, i Henseende til Melets Godhed og dens Givtighed, meget fortrinlig, men har en meget stiv Skal omkring Kjernen, som kun kan aftages ved dertil indrettede Møller. Melet bruges til Brød, Stivelse og Pudder; Klidene og Straaet til Foering.

Den saaes om Efteraaret, og taaler i det mindste i Haver vort Climat.

** Fleeraarige.

5. **Siivbladet Hvede** (T. junceum). Bægerne afstumpede, 5blomstrede. Bladene indrullede i Randen, med en stikkende Braad. Fl. D. T. 916.

Beskr. Roden krybende, leddet, glat; med lange, duunhaarede Sidetrevler: ved Leddene fremskyde de glatte, stribede, bladede, tykke, ved Grunden opstigende, 2-3 Fod høie Straae. Bladene opreiste, paa Straaet aabne, linieformige, 1 Fod lange, glatte, af en graaeblaa Farve. Skeden tyk, stribet. Skedehinden kort. Axet af Bladenes Farve, 6-8 Tommer langt. Axstilken leddet, vexelviis indtrykt. Smaa-axene sidde ikke tæt paa hverandre, de ere vexelvise, med Fladen vendte mod Axstilken og sidde paa 2 modsatte Sider. Bægerklappene budte, baadformige. Kronklappene i Spidsen udskaarne, ulige store; den korteste haaret paa Ryggen. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes hist og her ved Strandkanterne, f. Ex. paa Falster, Ærøe, Amager, ved Gilleleie, Korsøer, Nyborg; i Jylland ved Skalling Rif.

Egenſk. og **Anvend.** Frøet kan bruges til Meel. Planten giver Høe, som Kreaturene gjerne æde, og kan anvendes til at dæmpe Flyvesand.

6. **Qvik Hvede** (T. repens). Bægerne syelformige, mangenervede, 5blomstrede. Kronerne tilspidsede. Bladene flade. Roden krybende. Fl. D. T. Fl. N. 201. Leers. T. 12. f. 3. D. Qvikker, Qvækgræs, Qvikrødder, Qviksener,

Se-

Senegræs, Hundegræs, Græsrod, Knoppegræs, Knægræs. N. Taggræs, Tæggræs, Evroot, Exring, Skingræs, Qvikketaae, Qvikken, Qvikkuroot, Rootqvikke.

Krybende Hvede, V. og N.

Beskr. Roden krybende, leddet; de finere Trevler duunhaarede. Straaet opret, leddet, trindt, stribet, glat, bladet, 2 = 2½ Fod høit. Bladene aabne, tilspidsede, vende lidt mere til den ene Side, i Randen og paa Overfladen rue. Skederne glatte, stribede. Skedehinden kort. Axet 3 Tommer langt, tyndere end det foregaaende. Smaa = axene sidde som paa den foregaaende. Axstilken bugtet. Bægerklappene indslutte 3 = 8 Kroner, Den udvendige Kronklap randhaaret. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Afart: Stakket krybende Hvede (T. r. aristatum). med syeldannet Stak og en laaden Axstilk. Fl. D. T. 748.

Almindelig ved Veie paa Agre og i Haver.

Egenſk. og Anvend. Ligesaa skadelig som Qvikken er for Jord, som dyrkes, ved dens krybende Rødder, der qvæle Sæden og gjøre den vanskelig at arbeide i, saa nyttig er den til Flyvesandets Dæmpning, hvor den forplantes saavel ved Frøe, som ved sønderskaarne Rødder. Roden anvendes i Rusland, naar den er skaaren i Stykker, tørret og malet, til at blande i Meel til Brød. I Norge bruges den skaaren til Hakkelse til at foere Qvæg med; ligeledes i Italien. Paa nogle Steder brygger man og en Sort Øl deraf, og Saften af Roden skal kunne anvendes til at stille sværmende Bier. Planten selv æde Huusdyrene gjerne, og i Sachsen er den anseet som et meget godt Foeder. I Medicinen bruges Saften som et oplæsende, urindrivende Middel.

7. Strand Hvede (T. littoreum Schum.). Axet opret, 2 = 3 Fingre langt. Smaa = axene lancetformige, sammentrykte, braadede, mangeblomstrede. Bladene spidse, i Randen lidt indbøiede. Fl. D. T.

Beskr. I Straaets, Bladenes og Axets Stivhed, samt i den blaaeagtige Farve ligner den, efter Schumacher, sivbladet Hvede; men i Smaa = axenes Form, Axstilkens Laadenhed og øvrige Udseende kommer den overeens med den krybende Hvede. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August. Der

Der findes en Afart deraf.

Stakket Strand Hvede (T. l. aristatum). Med Stakke, som ere kortere end Smaa-axene.

Ved Strandkanten, f. Ex. imellem Torbek og Vebek; paa Amager.

8. Hunde Hvede (T. caninum).. Bægerne tilspidsede, omtrent 5nervede, 4blomstrede. Kronerne stakkede. Bladene flade. Roden trevlet. Fl. D. T. Moris. hist. 3. s. 8. T. 1. f. 2. (Elymus caninus Lin.)

Hunde Marehalm, R.

Beskr. Roden trevlet, ikke krybende; den skyder flere, oprette, stride; bladede, 2 Fod høie, trinde, glatte Straae. Bladene aabne, smalle, spidse, grønne, rue, nervede. Skederne glatte. Axet 3-4 Tommer langt, ludende i Spidsen. Bægerklappene lige store, kortstakkede, lancetformige. Kronerne stakkede. Stakken dobbelt af Klappens Længde. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Ved Strandkanterne sjelden, f. Ex. imellem Papiirsmøllen og Vebek; ogsaa i Holsteen og i Island.

Egensk. og Anvend. Ung ædes den af Qvæget.

Tredie Orden.

Trehunnede (Trigynia)

36de Slægt: Montie (Montia).

1. Kilde Montie (M. fontana). Bladene aflang-ægformige, kjødede. Blomsterstilkene 1blomstrede. Frugtstilkene nedbøiede. Fl. D. T. 131. Fl. N. 80. D. Liden Vandarve.

Kilde-Monti, V. og R.

Beskr. Roden fiin- og langtrevlet. Stængelen fremliggende, tvedeelt-grenet, ved Grunden rodskydende, trind, glat, bladet, rødagtig, 1-2 Tommer lang. Bladene modsatte, siddende, heelrandede. Kronerne hvide, sjelden udbredte. Frugten opret. Frøene nyreformige. Hele Planten kjødrig, glat. 1aarig. Blomstrer i Mai og Juni, og undertiden om Efteraaret.

Hist og her paa vaade Enge og ved Kilder. Hyppigere i Sjelland end i Fyen, den findes og i Norge, Island, og paa Færøerne.

Egensk.

Egenſk. og Anvend. Landt anbefaler den til at dyrkes paa Færøerne for at bruges ſom Portulak, der ikke vil trives der.

37de Slægt: Spidsgab (Holosteum).

1. Skjermblomſtret Spidsgab (H. umbellatum). Blomſterne i en Skjerm. Fl. D. T. 1204.

Beſkr. Roden trevlet. Stængelen opret, grenet og bladet, ved Roden glat, mod Toppen lidt haaret og klebrig. Bladene ægformige, ſpidſe, glatte, heelrandede, modſatte, ſiddende, omfattende. Skjermen i Enden af Stængelen, enkelt. Straalerne (3-6) bøie ſig nedad, naar Planten er i Frøe. Ved Grunden have de ſmaa, lancetformige Blade. Bægerbladene hindede i Randen. Kronbladene hvide, lidt indſkaarne i Spidſen. Kapſelen 6tandet. Den har megen Lighed i det Udvortes med Slægten Hønſetarm (Cerastium). Stængel, Grene og Blade ere blaagraaeagtige. 1aarig. Blomſtrer i April.

Fundet af Hr. Holbøll, botaniſk Gartner.

Ved Dronninggaard og Frydenlund. Forreſten ikke funden i Danmark.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

38de Slægt: Kønigie (Könìgia).

1. Islandſk Kønigie (K. islandica). Bladene omvendtægformige. Axelbladene hindeformige, omfattende. Fl. D. T. 418. Fl. N. 1073.

Beſkr. Roden trevlet, og fremſkyder i god Jord flere Stængler af 1-2½ Tommers Længde, ſom ere tvedeelte, lidt ſammentrykte, leddede, glatte, rødagtige. Bladene tykke, budte, glatte, heelrandede, næſten ſiddende. Rodbladene modſatte, Stængelbladene vexelviſe, og øverſt i Hjørnerne af Stænglernes Deling krandsformige, hvor og Axelbladene ſidde. Blomſterne meget ſmaa, i Toppen af Grenene, og flere ſammen. Bægeret 1bladet, 3deelt; Fligene lancetformig-ægformige. Frøet nøgent og ſidder i Bunden af Bægeret. Arrene ofteſt 3, undertiden 2. 1aarig. Blomſtrer i Juli og Auguſt.

Den har megen Lighed med den næſtforegaaende Slægt.

Den findes paa Island, paa Færøerne og ved Vardøe i Norge paa fugtige Steder.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

Fjerde Classe.

Firehannede (Tetrandria) med 4 Støvdragere.

Første Orden.

Eenhunnede (Monogynia) med 1 Støvvei.

* Eenbladede, undersædige Kroner. 1 Frøe.

1ste Slægt: Kuglekrone (Globularia). Kronen uregelmæssig. Frøene uden Fnok.

Udseende: En liden bladet Plante med grenet Rod, modsatte Blade og Blomster i et Hoved.

** Eenbladede, oversædige Kroner. 1 Frøe.

2den Slægt: Kartebolle (Dipsacus). Det fælleds Bæger bladformig=mangebladet; det egne Bæger oversædigt. Frugtbunden kegleformig. Fnokken bægerformig.

Udseende: En anseelig Urt med kegledannet Rod, kantede Stængler, modsatte Blade og sammenhobede Blomster.

3die Slægt: Skabiose (Scabiosa). Det fælleds Bæger fleerbladet; det egne Bæger oversædigt, dobbelt. Frugtbunden hvelvet.

Udseende: En Urt med trevlet Rod, bladet Stængel, modsatte Blade og sammenhobede Blomster.

11te Slægt: Qvæsurt (Sangvisorba). Bægeret undersædigt, og bærer en oversædig Krone.

Udseende: En Urt med grenet Rod, bladet og axelbladet Stængel; vexelvise, hindede Blade og axformige Blomster.

*** Oversædige, eenbladede Kroner. 2 Frøe.

7de Slægt: Krap (Rubia). Kronen klokkeformig. Frugten et Bær.

Udseende: En Urt med grenet Rod; pigget, grenet, 4kantet Stængel. Blomsterne i Toppe.

6te Slægt: Snerre (Galium). Kronen flad. Frugten tør, kugleformig.

Udseende: En Urt med grenet, 4kantet Stængel; krandsformige Blade og Blomsterne i Toppe.

5te Slægt: Myske (Asperula). Kronen rørformig. 2kugleformige Frøe.

Udseende: En Urt med Rod, Blade og Stængler som forrige. Blomsterne i Knipper.

4de Slægt: Blaastjerne (Sherardia). Kronen rørformig. Frøene 3tandede.

Udseende: En Urt med trevlet Rod, 4hjørnet Stængel, kransformige Blade og tætsamlede Blomster.

**** Undersædig Blomst, 1bladet Krone. 4 Frøe.

Almindelig Jernurt, see 2mægtige, 2den Orden.

***** Blomsterne undersædige; Kronen 1bladet. Mange Frøe.

8de Slægt: Bitterblad (Exacum). Kronen fladkravet. Kapselen 2rummet, gabende i Spidsen.

Udseende: En Urt med trevlet Rod, grenet Stængel, modsatte Blade og eenlige Blomster i Enden af Stængelen.

9de Slægt: Veibred (Plantago). Kronen tilbagebrudt. Kapselen 2rummet, opspringende paa tvers.

Udseende: En Urt med Skaft og Blomsterne i Ax.

10de Slægt: Centunkel (Centunculus). Kronen rørformig. Kapselen 1rummet, opspringende paa tvers.

Udseende: En meget liden Urt, med vexelvise Blade.

Adskillige Arter af Entian s. 5hannede, 2hunnede.

Tobladet Conval s. 6hannede 1hunnede.

****** Kronerne 4bladede.

13de Slægt: Kornel (Cornus). Bægeret 4tandet, vedvarende, oversædigt. Steenfrugten 2rummet.

Udseende: Et Træe eller Urt, med modsatte, stilkede Blade; ved Blomsterne et Svøb.

Laaden Springklap s. 4mægtige, storskulpede.

Almindelig Beenved s. 5hannede, 1hunnede.

Tornet Korsved s. ibid.

******* Uden Kronblade.

14de Slægt: Springknap (Parietaria). Bægeret 4kløvet. Frøet skjult i Bægeret.

Ud-

Udseende: En Urt med grenet Rod, udeelte Blade og tætstaaende Blomster i Bladaxlerne.

15de Slægt: Løvefod (Alchemilla). Bægeret 8kløvet. Frøet nøgent.

Udseende: En Urt med grenet Rod, bladet Stængel, lappede Blade, omskedende Axelblade og farveløse Blomster.

12de Slægt: Isnardie (Isnardia). Bægeret 4kløvet. Kapselen 4rummet, skjult af Bægeret.

Udseende: En liden Urt med trevlet Rod; leddet, svømmende Stængel; modsatte Blade og eenlige Blomster i Hjørnerne.

Anden Orden.

Tohunnede (Digynia) med 2 Støvveie.

16de Slægt: Hørsilke (Cuscuta). Kronen og Bægeret 4kløvet. Kapselen kjødet, 2rummet, opspringende paa tvers.

Udseende: En Snylteplante med traadformig, snoet Stængel, uden Blade; nøgleformige Blomster; skjælformige Blomsterblade.

Nogle firekløvede Entian Arter s. 5hannede, 2hunnede.

Tredie Orden.

Firehunnede (Tetragynia) med 4 Støvveie.

17de Slægt: Cristtorn (Ilex). Kronen 1bladet. Bærret med 4 Frøe.

Udseende: Et Træe, med immergrønne, vexelvise, tornede Blade og nøgleformige Blomster i Bladaxlerne.

20de Slægt: Fiirling (Sagina). 4 Kronblade. Kapselen 1rummet.

Udseende: En liden Urt med trevlet Rod; leddet Stængel; modsatte, udeelte Blade; enkelte Blomster.

22de Slægt: Liinknop (Radiola). 4 Kronblade. Bægeret mangedeelt. Kapselen 8rummet, 8klappet.

Udseende: En liden Urt med trevlet Rod; tvedeeltgrenet Stængel; modsatte Blade; eenlige Blomster.

21de

21de Slægt: Tillie (Tillæa). 3-5 Kronblade. Flere Kapsler.

Udseende: En liden Urt med grenet Rod; udeelte, siddende, strøede Blade og eenlige Blomster i Bladaxlerne.

18de Slægt Vandax (Potamogeton). 4 Kronblade. Ingen Bæger. 4 nøgne Frøe.

Udseende: En Urt med leddet Rod; nedsænkt, leddet Stængel; udeelte Blade; axformige Blomster.

19de Slægt: Ruppie (Ruppia). Ingen Kronblad eller Bæger. 4 stilkede Frøe.

Udseende: En Urt med trevlet Rod; leddet, nedsænkt Stængel; vexelvise, udeelte, græsagtige Blade.

Fjerde Classe.

Firehannede (Tetrandria).

Første Orden.

Eenhunnede (Monogynia).

1ste Slægt: Kuglekrone (Globularia).

1. Almindelig Kuglekrone (G. vulgaris). Rodbladene tretandede, Stængelbladene lancetformige. Fl. D. T. Moris. hist. 3. s. 6 T. 15. f. 46.

Beskr. Roden grenet. Stængelen opret, enkelt, udeelt, kantet, glat, 4 Tommer høi. Rodbladene tæt samlede, glatte, ægformige, heelrandede, undtagen i Spidsen, hvor de have 3 Tænder, kortstilkede. Stængelbladene siddende, vexelvise, spidse; de øverste mindre. Blomsterhovedet rundagtigt, og sidder paa Enden af Stængelen. Det fælleds Bæger mangebladet; det egne Bæger 5tandet. Kronerne blaae. Avnerne lancetformige. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Efter Fabritius i hans Reise in Norwegen, findes den i Norge ved Røraas.

Egensk. og Anvend. Bierne trække af Blomsterne.

2den Slægt: Kartebolle (Dipsacus).

1. Lodder Kartebolle (D. fullonum). Bladene sammenvoxne, takkede; Avnerne krumbøiede. Svøbene nedbøiede. Lob. Ic. vol. 2. T. 17. D. Kardebolle.

Beskr. Roden tapformig. Stængelen opret, rank, stiv, grenet, pigget, kantet, 4-5 Fod høi. Rodbladene omvendt-ægformige, næsten stilkede, ulige takkede. Stængelbladene sammenvoxne omkring Stængelen. Svøbbladene ulige store, stive, spidse. Kronerne lysrøde. Avnerne i Spidsen krumt tilbagebøiede. 2aarig. Blomstrer i Juli.

Dyrkes hist og her i Haver; groer vild i Sydeuropa.

Egensk. og Anvend. Denne Plante, som formedelst sine tilbagebøiede stive Avner bruges af Klædefabrikantere ꝛc. for at reise Luen paa uldent Tøi, og som især dyrkes i Frankerige, Holland og Tydskland til dette Brug, taaler godt vores Clima, men taber Hagen paa Avnerne, naar den ikke dyrkes

i me-

i meget god Jord. Den saaes i April, og omplantes i August. Planterne maae pleies vel, ved Hypning og Lugning. Hovederne afskjæres næste Sommer og tørres vel, forinden de bruges. I Handelen agtes de tydske for meget ringere end de hollandske og franske. Bierne trække af Blomsterne.

2. **Almindelig Kartebolle** (D. sylvestris). Bladene modsatte takkede. Avnerne rette. Svøbene indbøiede, længere end Blomsterhovedet. Fl. D. T. 965. D. Kartebolle, Kartetidsel.

Beskr. Roden tapformig. Stængelen opret, lang, grenet, tyndere end den foregaaendes. Rodbladene rundtakkede. Stængelbladene siddende, lancetformige, paa Rygnerven piggede, mindre sammenvoxne end paa den foregaaende. Blomsterhovedet ægformigt. Kronerne lysrøde. Svøbbladene meget ulige store. Avnerne meget længere end Kronerne, haarede. 2aarig. Blomstrer i Julj.

Ved Gjerder og paa hvilede høie Marker ikke almindelig, f. Ex. ved Karise, Vallsøe, Stevns Klint, Nestved og i den sydlige Deel af Sjelland, paa Falster ved Corselitze, i Fyen ved Ulriksholm, Skovsboe og Hvidkilde, paa Thorsinge.

Egensk. og Anvend. Formedelst dens rette Avner er den mindre tjenlig til Kradsning end den foregaaende. Adskillige Sangfugle æde dens Frøe. Bierne trække af Blomsterne. I de ældre Tider blev den anvendt i Medicinen.

Den har saa megen Lighed med den foregaaende, at man neppe vilde kunne ansee dem for 2 forskjellige Arter, naar ikke troeværdige Botanikere havde beviist, at de ved Dyrkning ikke gik over i hverandre.

3. **Haaret Kartebolle** (D. pilosus). Bladene stilkede, ved Grunden forsynede med Bidele. Svøbene nedbøiede, af lige Længde med Blomsterhovedet. Fl. D. T. Jaqv. Austr. T. 248.

Beskr. Roden tapformig. Stængelen opret, grenet, nedentil haaret, imod Enden pigget, furet, meget mindre end de foregaaende. Bladene ægformige, takkede, tyndt haarede. Blomsterhovederne rundagtige. Kronerne hvide. Avnerne rette, haarede. 2aarig. Blomstrer i August.

Den

Den er funden ved Odense af Hr. Biørn, Lærer ved Realskolen sammesteds. I Holsteen findes den efter Weber ved Eutin og imellem Syssel og Krempe. Kylling vil have fundet den i Lolland.

Egensk. og Anvend. Den er ligesom den foregaaende en god Bieplante.

3die Slægt; Skabiose (Scabiosa).

1. **Afbidt Skabiose** (S. succisa). Kronerne ligedannet-4kløvede. Stængelbladene tandede. Blomsterhovederne kugleformige. Fl. D. T. 279. Fl. N. 187. D. Engeknop, Blaaknop, Djevelsbid, Fandensbid N. Fareblade, Grønskall, Blaakoll, Blaaborst, Blaakall, Skor, Skore, Grønblad. J. Pukabet, Stuha. F. Blaakodla.

Eng Skabiose, Oec. Pl.

Beskr. Roden afbidt, med Sidetrevler, sortagtig. Stængelen 1 Fod høi, opret, trind; nedentil glat, udeelt; oventil duunhaaret, grenet. Grenene temmelig lange, 1blomstrede. Rodbladene ægformige, kortstilkede, heelrandede, budte. Stængelbladene modsatte, omfattende, saatandede, undertiden heelrandede, fiinhaarede, spidse; de øverste linieformige, heelrandede. Det almindelige Bæger har smal-ægformige Blade. Kronerne ere blaaeagtige, kugleformig samlede. Støvtraadene meget længere end Kronerne. Froet aflangt, furet, haaret, i Spidsen kronet med 5 sortagtige Børster. Fleeraarig. Blomstrer fra August til October.

Voxer paa muldede Enge.

Egensk. og Anvend. Bladene give en grøn, og med Jernvitriol en sort Farve. Roden og den tørrede Plante skal ligeledes farve guult. I Øland lægges den lagviis med Garnet, koges i kort Tid, afskylles i koldt Vand, og koges igien som første Gang med friske Blade, indtil Garnet er grønt nok. Qvæget æder Bladene, og Bierne drage af Blomsterne. Den var i de ældre Tider meget, tildeels overtroisk, brugt i Medicinen. Den er sammensnerpende og bitter. Dyrelægerne have anvendt en Afkogning deraf mod Springorm, og til at læge Saar af indtraadte Søm i Foden.

2. **Almindelig Skabiose** (S. arvensis). Kronerne 4kløvede, straalende. Bladene halvfinnede, indskaarne. Stængelen stivhaa-

kivhaaret. Fl. D. T. 447. Fl. N. 186. D. Skaburt, Skabios. N. Blaahat, Skøtten, Skabos, Rødknap.

Mark Skabiose, Oec. Pl.

Beskr. Roden tapformig, lang, grenet, tyktrevlet. Stængelen opret, trind, deelt i Enden, saabladet; besat, især ved Roden, med lange, tilbagebøiede Haar; 1-2 Fod høi. Rodbladene lancetformige, takkede. Stængelbladene siddende, lidt omfattende, dybt indskaarne; Fligene linieformige; de øverste heelrandede. Kronerne rødagtige; paa dem, som sidde i Randen, er den yderste Flig meget større end den indvendige. Skivekronerne mindre, ligefligede. Støvtraadene næsten af lige Længde med Kronerne. Frøet laadent, kantet. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig paa Marker, Diger, Enge, ved Veie og i Vintersæden.

Egenſk. og Anvend. Den ædes af Qvæget, især af Faar og Geder. Den farver grønt ligesom den foregaaende. En blaa Farve kan og uddrages deraf. Asken af denne Plante indeholder meget Salt. Den er ofte et Ukrud i Vintersæden. Bierne trække af Blomsterne.

3. Due Skabiose (S. columbaria). Kronerne 5kløvede, straalende. Rodbladene ægformige og lireдannede, rundtakkede. Stængelbladene halvfinnede, med linieformige Flige. Fl. D. T. 314. Fl. N. 726. N. Markskore.

Beskr. Roden tapformig-grenet. Stængelen opret, tyndere og mindre end den foregaaendes. Bladene haarede. Stilkene haarede. Kronerne blaaagtige. Paa Enden af Frøet sidde 5 brunagtige Børster. Avnerne ere lancetformige. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Paa tørre Steder ikke almindelig, f. Ex. ved Charlottenlund, Brede, Lyngbye, Jægerspriis, Oppesundbye, Slangerup, Stevens Klint, Nestved, paa Møen, i Holsteen og i Jylland, i Norge paa Vedøen, i Romsdalen.

Egenſk. og Anvend. Hunsdyrene æde den med mere Begjerlighed end de foregaaende. Bierne trække af Blomsterne.

4de Slægt: Blaastjerne (Sherardia).

1. Almindelig Blaastjerne (S. arvensis). Alle Bladene krandsformige. Blomsterne i Spidsen paa Stengelen. Fl. D.

T.

T. 439. Fl. N. 1018. D. Blaastjerne, liden Farverøde. N. Blaamader, Smaamader, Blaamouer, Smaasnelle.

Ager Blaastjerne, Oec. Pl. Almindelig Sherardi, V. og R.

Beskr. Roden langtrevlet, rødagtig. Stængelen liggende, udbredt, grenet, 4hjørnet, rue, 3-4 Tommer lang. Bladene sædvanlig 6 i hver Krands, haarede, ægformige, spidse, i Randen og paa Kjølen rue, i Spidsen rødagtige. Blomsterstanden skjermagtig. De øverste Blade (sædvanlig 8 i en Krands) ere dens Svøb. Bæ-geret oven for Frugten, vedblivende, og bestaaer af 2 smaa 3tandede Blade. Kronen blaaeagtig rød, med 4 spidse Flige, og et fiint Rør. Frøene aflange, flade paa den indvendige Side. 1aarig. Blomstrer i Juni, Juli og August.

Almindelig paa Agre og imellem Kornet i Danmark og det sydlige Norge, men sjeldnere i det nordlige.

Egensk. og Anvend. Den ædes af Geder og er forresten et almindeligt, men ubetydeligt Ukrud.

5te Slægt: Mysike (Asperula).

1. Krands Mysike (A. odorata). Bladene 8hobede, lancetformige. Blomsterknippene stilkede. Frøene hvashaarede. Fl. D. T. 562. Fl. N. 270. D. Mysike, Bokar, Skovmærke, Bukar. N. Muske, Amur, Sin-Soværen.

Lugtende Mysike, Oec. Pl.

Beskr. Roden krybende, grenet, trevlet. Stængelen opret, udeelt, 4hjørnet, leddet, furet, glat. Bladene siddende i Krandse, spidse, meget rue eller fiint takkede i Randen. De midterste Krandse ere de største. Ved Grunden af Bladene sidder en Krands af smaa Haar. Kronerne hvide, tæt sammen. Frøene besatte med opret-aabne Børster. Fleeraarig. Blomstrer i Mai.

Almindelig i Skove.

Egensk. og Anvend. Frisk lugter den ikke eller lidet, men meget stærkt, naar den er tørret. Den ædes af Huusdyrene, men af Svinet kun medens den er ung. Dens Lugt fordriver Møl. Man kommer den og i Viin, for at gjøre denne vellugtende. Naar den tørret lugter stærkere end sædvanlig, ansees det for Tegn til Regn. Brændt, giver den en betydelig

Mængde Ludsalt. Den er en god Bieplante. Roden indeholder et rødfarvende Væsen. Ung bindes den i Krandse, som i Kjøbenhavn sælges under Navn af grønne Krandse, for Lugtens Skyld. Den er sammensnerpende, fortyndende, krampestillende. En Salve deraf, kogt med usaltet Smør, bruges til at læge Sprækker paa Køernes Patter.

6te Slægt: Snerre (Galium)

* Alle Kroner tvekjønnede.

† Med glatte Froe.

1. Kær Snerre (G. palustre). Bladene 4hovede, omvendt ægformige, ulige store, budte. Stænglerne udbredte, i Enden grenede. Fl. D. T. 423. Fl. N. 931. N. Myrmour, Dymour. J. Lilla Madra.

Kær Melkløbe, V. og R.

Beskr. Roden trevlet, lidt krybende. Stænglerne fremliggende, meget grenede, 4hjørnede, rue, ½-1 Fod lange. Bladene rue i Randen, undertiden 5 i de nederste Krandse. I Enden af Grenene sidde 3 stjerneformige Stilke, som hver bære 3 smaa hvide Blomster. Støvtraadene gule. Undertiden har den 3kløvede 3hannede eller 5kløvede 5hannede Kroner. Fleeraarig. Blomstrer fra Juli til August.

Almindelig paa vaade Enge.

Egensk. og Anvend. Den vrages af Geder og Sviin, men ædes af de øvrige Huusdyr. I Rusland skal man farve rødt med dens Rod.

2. Trekløftet Snerre (G. trifidum). Bladene 4hovede, linieformige. Stængelen fremliggende, rue. Kronerne tredeelte. Fl. D. T. 48. Fl. N. 788. N. Fjeldmour.

Trekløftet Melkløbe, V.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen fremliggende, meget grenet, haaret, 2-3 Tommer lang. Bladene lancetformig-linieformige, budte, paa Undersladen lidt rue. Bladkrandsene tættere paa Grenene end paa Stængelen. Blomsterstilkene 1blomstrede, fine; de sidde 1-3 sammen i Enden af Grenene. Kronerne hvide. Fligene ægformige. Sædvanlig 3 Støvdragere. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Denne sieldne Plante, som ogsaa har hjemme i Canada, findes i Norge paa Filefjeldet.

Egensk.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

3. Sump Snerre (G. uliginosum). Bladene 6hobede, lancetformige, tilbagebøiet-fiintandede og piggede, braadede, stive. Kronerne større end Frugten. Fl. D. T. Fl. N. 78. Barrel. Ic. 82. D. Klammerurt. N. Smaaemour, Smaasnert.

Sump Melkløbe, V. og N. Eng Snerre, Oec. Pl.

Beskr. Roden trevleagtig-grenet. Stænglerne grenede liggende, svage, 4hjørnede, rue paa Hjørnerne, 3-6 Tommer lange. Bladene 5-6 i hver Krands, lidt tilbagebøiede i Randen, ved Grunden smalle, i Spidsen kortspidsede eller braadede, paa Kjølen rue. Paa Enden af Grenene sidde sædvanlig 3 Blomsterstilke, som ere 2-3deelte. Kronerne hvide. Frugten jevn, glat. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

I Sumper hist og her.

Egensk. og Anvend. Dens Blade blive i Rusland brugte til at farve Uld rød. Den ædes af Huusdyrene.

4. Lyng Snerre (G. harcynicum). Bladene omtrent 6hobede, omvendt ægformige. Stængelen fremliggende. Grenene tætte, lange. Stilkene 1blomstrede. Fl. D. T.

Beskr. Roden krybende, trevlet. Stænglerne meget grenede, udbredte, glatte, glindsende, 3-6 Tommer lange. Bladene glatte, glindsende, i Randen rue, de nederste tæt sammen, de øverste fjernere. Blomsterstilkene tvedeelt-grenede, men paa hver lille Stilk sidder kun een Blomst. Kronerne hvide. Frøene glatte, sortagtige. Ved Tørring skal hele Planten blive sort. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig paa Lynghederne i Schlesvig og Holsteen, mere sielden i Sønder Jylland. Dette er Webers G. saxatile og uden tvivl er den kun lidet forskjellig fra Linnes Plante under dette Navn.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

5. Pommersk Snerre (G. pomeranicum). Bladene linieformig-lancetformige, rue; de nederste 8-, de mellemste 6- og de øverste 4hobede. Stænglerne 4sidet-kantede. Fl. D. T. Retzii Prodrom. p. 34.

Beskr. Roden langtrevlet. Stænglerne bøiede ved Roden, lidt oprette, glatte, de nederste Knæe lidt tykke. Grenene korte, meget aabne. Bladene braadede, paa Undersladen bredere, med en duunhaaret Kjøl; i Randen meget fiint takkede, ofteſt tilbagebøiede. Blomsternes Smaastilke i Enden fortykkede. Toppen har modsatte eller vexelvise Grene. Kronen hvid, med spidse Flige, som i Midten have en liden Fure. Arrene kugleformige. Frugten ægformig, jevn. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Fra Hr. Cand. Theol. Lund har jeg modtaget denne Plante, fundet af ham ved Norholm i Jylland. Da jeg ikke er fuldkommen vis paa, at det er Retzii Plante, har jeg her fremsat hans Beskrivelse.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

6. Krat Snerre (G. sylvestre), Bladene 6=skobede, linieformig=lancetformige, lidt rue, med en Braad i Spidsen. Fl. D. T. Bocconi Mus. T. 1012.

Beskr. Stængelen svag, fremliggende, grenet, skarp=4hjørnet, glat, ½=1 Fod lang. Bladene linieformige, 6, undertiden flere i hver Krands, tilbagebøiede i Randen, glatte, stivspidsede; Krandsene paa Grenene tætteſt. Grenene 3= eller 2deelte. Blomsterne meget smaa; Kronerne hvide. Blomsterstilkene meget fine. Frugten glat. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Fundet i Sjelland, af Professor Vahl.

Egenſk og Anvend. Ubekjendt.

7. Guul Snerre (G. verum). Bladene 8skobede, linieformige, furede, heelrandede, rue. Blomsterne i tætte Toppe. Fl. D. T. 1146. Fl. N. 105. D. Trættegræs, Klammerurt, Marie Sengehalm. N. Guul Mour, Jomfrue Maries Sengfoor, Maries Fægre, Opskreed-Fægre, Mour. J. Gula Madra.

Virkelig Melkløbe, V. og N.

Beskr. Roden trevlet, opret=grenet, krybende, guul. Den skyder flere Stængler, som ved Roden ere liggende, derefter oprette, 4hjørnede, leddede, imellem Kanterne runde og glatte, 1=2 Fod høie. Bladene linieformig=lancetformige, lidt tilbagebøiede, paa Oversladen rue. Toppen meget grenet, Grenene sammenknebne. Kronerne gule. De afblomstrede Støvknappe brune. Frugten glat. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Man

Man finder den undertiden med lysegule Blomster.

Almindelig ved Veie og Gjerder.

Egensk. og Anvend. Blomsterne have, især mod Regn, en stærk honningagtig Lugt. Den ædes af Geder og Køer, naar den er ung. Bierne trække stærkt af Blomsterne. Dens vigtigste Anvendelse er til Farverie, hvorfor den udentvivl fortjener at dyrkes. Roden indeholder ligesom Krappen et rødtfarvende Væsen, og anvendes hyppig i Sverrig til at farve uldent Garn rødt. Til den Ende maler man den med Meel af Malt eller tyndt Øl. Den koges derpaa i Vand; lagt lagviis imellem Garnet, omtrent i en Time, og afvaskes. Man vil have erfaret, at naar Garnet var guult forud, bliver den røde Farve smukkere. Blomsterne farve guult og olivengrønt efter de forskjellige Tilsætninger man bruger, hvorom kan eftersees Rafns Flora 1 D. p. 627. At den kogt med Melk skulde bringe den til at løbe sammen, som man fordum har paastaaet, nægtes af adskillige nyere Forfattere. Blomsterne satte paa Øl, skal give en berusende Kraft. Den er krampestillende, sveddrivende. I Sverrig anvendes den mod Blodpis hos Huusdyrene. Der findes ofte tykke kjødagtige Knuder paa den, som foraarsages af et Insects Stik.

8. Bredbladet Snerre (G. Mollugo). Bladene 8hobede, aflange, budte, med en Braad, i Randen rue. Blomsterne i en udspilet Top. Fl. D. T. 455. I. Hvita eller Kros Madra.

Bredbladet Melkløbe, V. og N.

Beskr. Roden fin-grenet. Stænglerne flatte, glatte, 4hjørnede, grenede, oven for Leddene tykke. Bladene bredere end hos de øvrige Arter, glatte, i Randen lidt rue, paa Undersladen blaaeagtig-grønne. Toppen meget grenet, Blomsterne hvide. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Ved Gjerder og i Kratskov ikke almindelig, f. Ex. ved Springforthi og Lilliendahl; ogsaa i Island.

Egensk.

Egenſk. og Anvend. Som de fleſte Arter af denne Slægt, farver Roden rødt. Planten ædes af Qvæget. Den er krampeſtillende.

9. Skov Snerre (G. sylvaticum). Bladene 8hobede, glatte paa Over- og ruk paa Underfladen. Bladene ved Blomſterne 2hobede. Blomſterſtilkene haarformige. Stængelen jevn. Fl. D. T. 609, (under Navn af G. glaucum).

Skov Melkløbe, V. og N.

Beſkr. Stængelen opret, ſvag, budt, 4hjørnet, glat, grenet, 2-3 Fod lang, lidt hovnet ved Knæerne. Bladene ſmal-lancetformige, 6-8 i hver Kreds, ſpidſe, graaeagtig-grønne, i Randen rue, de nederſte Kredſe have flere og bredere Blade end de øverſte. Bladene ved Blomſterne modſatte, lancetformige. Blomſterne ſidde ſom hos den foregaaende, kun er Toppen mere grenet, og Grenene længere, haarformige, ofteſt 3deelte. Kronerne nikkende førend de udſpringe, hvide. Frøene glatte. Fleeraarig. Blomſtrer i Juli.

I Kratſkove ikke ſjelden.

Egenſk. og Anvend. Som forrige.

†† Med hvasbaaret Frugt.

10. Trenervet Snerre (G. boreale). Bladene lancetformige, 3nervede, glatte. Stængelen opret. Fl. D. T. 1024. Fl. N. 104. D. Glat Engrøde. N. Mour, Moureblom, hvit Mour, Taagmilde, Fægre, Laattarotgræs. I. hvíta Madra, Krossi Madra.

Engrøde Melkløbe, V. og N. Glatbladet Snerre, Oec. Pl.

Beſkr. Roden grenet, krybende, bruunagtig. Stængelen rank, næſten udeelt, rue, 4hjørnet. Bladene budte, ulige ſtore, heelrandede, i Randen lidt tilbagebøiede og rue. Bladene ved Blomſterne 2, modſatte, ægformige. Toppen 3deelt-grenet. Blomſterne hvide. Frugten beſat med korte, ſtive, hvide Haar. Fleeraarig. Blomſtrer i Juli og Auguſt.

Temmelig almindelig paa Enge.

Egenſk. og Anvend. Den ædes af Heſte, Køer og Faar. I Sverrig og Norge bruger man Roden til at farve Uld rød, ved at pulveriſere den og koge den tilligemed Tøiet 1 Time i

tyndt

tyndt Øl. Farven skal blive smukkere, om man forud har kogt Tøiet i Birkeløv eller flad Ulvefod, og mørkere, naar man sætter Potaske dertil. Bierne trække af Blomsterne.

11. Burre Snerre (G. Aparine). Bladene 8hobede, lancetformige; Kiølen rue, med tilbagebøiede Pigger. Stængelen flattet. Fl. D. T. 495. Fl. N. 155. D. Snerre, Beiler, Smaaburre. N. Snører, Snerpegræs, Snerjegræs, Tinner, Tenal, Drageren, Meldstok, Draagorm, Klenkie, Herkiegras, Snerp, Bændel, Bænd, Aakerbænd, Tinner, Tenne.

Snerre Melkløbe, B. og N. Burrebærende Snerre, Oec. Pl.

Beskr. Roden tyk, trevlet. Stængelen liggende ved Roden, og holdes opret af andre Legemer, 2 = 3 Fod lang; dens fine, skarpe Kanter ere besatte med fine, tilbagebøiede Pigge; Leddene paa Stængelen ere hvidhaarede. Bladene heelrandede, rue, braadede; de midterste ere de længste, og de nederste de bredeste. Blomsterstilkene ere enkelte eller tvedeelte og sidde i Bladhjørnerne og i Enden af Stængelen. Blomsterne smaa, hvide. Frugten større end ved de foregaaende Arter, besat med stive, i Spidsen krogede Haar, hvormed den hænger fast ved Klæderne, naar man kommer den nær. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig paa dyrkede Steder i Haver, i Krat, ved Gjerder &c.

Egenskr. og Anvend. Naar den er ung, æde Huusdyrene den, Svinet undtagen. Gjeslinger nyde den især gjerne. Frøene har man villet bruge som Kaffe. Roden farver rødt. Bierne trække af Blomsterne. Den er forresten, især ved unge Plantninger, et skadeligt Ukrud.

** Med Fleerboe Blomster.

12. Laaden Snerre (G. cruciatum Web.) Bladene 4hobede, ægformige, stivhaarede. Stængelen haaret, oventil udeelt. Side=Blomsterstilkene tobladede (Valantia cruciata Lin.) Fl. D. T. Engl. Bot. T. 143.

Beskr. Stængelen bladet, 4=budt=hjørnet, ved Grunden grenet og lidt fremliggende. Bladene bred=ægformige, blødhaarede, budte.

budte. I Bladhjørnerne sidde Blomsterne paa korte Stilke, hvoraf nogle ere blot Hanblomster, andre tvekjønnede. Man finder dem ofte 3klovede, men og 4-5klovede. Frugten glat.

Ved Gjerder og i Krat. Den findes i Holsteen efter Weber.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

13. **Rynket Snerre** (G. Valantia Web.) Bladene omtrent 6hobede, Blomsterstilkene 3deelte, den midterste Blomst tvekjønnet. Frugten rynket. Fl. D. T. Vail. Bot. T. 4. f. 3. (Valantia Aparine Lin.)

Beskr. Roden trevlet. Stænglerne fremliggende, stivhaarede, ½ Fod lange. Bladkrandsene bestaae af 6-8 lancetformige, i Randen og paa den midterste Nerve piggede Blade. Blomsterstilkene sidde ved Bladene; de ere meget fine og 3blomstrede. Kronerne smaa, guulagtig-hvide, den midterste siddende, og har baade Støvdragere og Støvveie; de tvende Sidekroner stilkede og have kun Støvdragere. Frøene ere uden Haar, og have dybe Rynker, som give dem et kjendeligt Udseende. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Efter Weber findes den blandt Kornet i Holsteen, men sjelden.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

7de Slægt: Krap (Rubia).

1. **Farve Krap** (R. tinctorum). Bladene oftest 6hobede, i Randen piggede. Stængelen pigget. Blakw. T. 26. D. Krap, Farverøde.

Beskr. Roden grenet, tyk, krybende, brunrød, og giver Rødfud. Stængelen svag, udbredt, skarphjørnet og besat i Hjørnerne med stive, tilbagebøiede Pigge. Grenene aabne. Bladene 4-6 i hver Krands, paa Grenene 2-4, lancetformige; de yngre ægformige, paa Underfladen og i Randen piggede. Kronerne 4, undertiden 5klovede, gule, undertiden hvide. Fligene braadede. Bærrene sorte, kugleformige, 2 sammen, med et Frøe i hver. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Vild findes den ikke hos os, men vel forvildet, f. Ex. imellem Vester og Nørre Port ved Kjøbenhavn. Den har hjemme i Asien og det sydlige Europa.

Egensk.

Egenſk. og Anvend. Dens Rod indeholder ſom bekjendt, et rødt farvende Væſen, hvorfor den og dyrkes i Levanten og over hele Europa. Dens Dyrkning betaler ſig meget vel, naar den plantes i en feed, leret Jord, og behandles rigtigen, hvorom findes udførlig Efterretning i Dietrichs practiſche Anweiſung zum Anbaue mehrerer Erdgewächſe. Leipzig 1804 p. 19. I Pfaltz haver man 10-15, i det badenſke 30 Centner af en Tønde Land. Den bedſte kommer imidlertid fra Levanten, hvor den kaldes Hazala. Tyrkernes røde Garn farves dermed og bliver tilberedt med Tran eller Olier. Den bedſte Farve faaes af Baſten, ſom ſidder inden for Barken. Man kan bruge Roden baade tørret, ſom er den ſædvanlige Maade, og grøn, hvilket ſidſte man har forſøgt med Held i Frankerig og Kallundborg, og hvorved man har havt megen Fordeel. Ogſaa Malerne bruge den til en Farver Lak. Dens farvende Egenſkab er ſaa ſtærk, at hos Dyr, ſom æde den, blive Benene røde.

I Medicinen har den forhen været brugt ſom et urindrivende Middel og mod Forſtoppelſer, Guulſot ꝛc.

8de Slægt: Bitterblad (Exacum).

1. Traadſtænglet Bitterblad (E. filiforme). Bladene ſiddende. Stængelen traadformig-tvedeelt. Blomſterſtilkene lange. Fl. D. T. 324 (under Navn af Gentiana filiformis, ſom og er dens Linneiſke Navn).

Smalſtænglet Entian, V.

Beſkr. Roden trevlet. Stængelen opret, flere Gange tvedeelt, utydelig 4kantet, glat, fiin, faabladet, 2-3 Tommer høi. Bladene modſatte, lancetformige, heelrandede, ſmaa, tykke, ſpidſe, ſmalleſt og længſt ved Roden, meget korte og parviis ved Grenenes Deling. Blomſterſtilkene i Enden af Grenene, meget lange, 1blomſtrede. Bægeret 4hjørnet, med ſpidſe, i Randen hindeformige Flige. Kronen guul, med butte Flige. Støvdragerne uſige lange, krumme, leddede og ſidde i Svælget. Arret hovedformigt. 1aarig. Blomſtrer i Juli.

Det

Det er ikke bekjendt, at den hos os findes paa andre Steder end paa en Eng ved Ribe.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

9de Slægt: Veibred (Plantago).

1. Glat Veibred (P. major). Bladene ægformige, glatte, kortere end Stilkene. Skaftet trindt. Axet tæt, taglagt. Mange Frøe. Fl. D. T. 461. Fl. N. 389. D. Veibred, Faaretunge, stort Veigræs. N. Groeblad, Groeblokke, Groreblad, Groreblaakke. J. Græde Sura. F. Gøtubraa, Lækoms Blokku.

Beskr. Roden tyk med mange Trevler. Bladene heelrandede, dog underuden lidt tandede, temmelig glatte, 7-9nervede, tæt samlede ved Roden, og tæt liggende paa Jorden. Skaftet trindt, fiinhaaret. Axet langt, valseformigt. Støvknappene purpurrøde. Støvveiene haarede. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Almindelig ved Veie og paa høie Enge, hvilende Marker ꝛc.

Egensk. og Anvend. Planten ædes af Qvæget, og Frøene af Sangfugle. Bierne søge Blomsterne. Dens udbredte Blade hindre Græssets Vext. Den er styrkende, sammensnerpende og Frøene blødgjørende. Bladene anvendes som Huusraad mod Saar.

2. Haaret Veibred (P. media). Bladene ægformige, duunhaarede, længere end Stilkene. Skaftet trindt. Axet valseformigt. Frøene enkelte. Fl. D. T. 581. Fl. N. 345. D. Laaden Veibred, Veibred. N. Soutunge, Kampe. F. Gotubraa.

Dunet Veibred, V. og R.

Beskr. Roden tyk med Sidetrevler. Skaftet opret, besat med hvide, fine Haar, 6-10 Tommer høit. Bladene ligge flade paa Jorden og ere 5nervede, utydelig tandede. Bladstilkene meget korte, brede. Axet kort, tæt. Støvtraadene violette; Støvknappene hvide. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig ved Veie og paa tørre Enge.

Egensk. og Anvend. Som den foregaaende. Sviin æde Skaftet. Den er et værre Ukrud end hiin, da Bladene ligge fladere paa Jorden.

3. Lan-

3. **Lancetbladet Veibred** (P. lanceolata). Bladene lancetformige, tilspidsede ved begge Ender. Axet ægformigt. Skaftet kantet. Fl. D. T. 437. Fl. N. 645. D. Spids Veibred, Faaretunge, Taterhug, Kjempegræs, Stridsmænd. N. Livgræs, smaa Groeblade, spids Groblad. J. Selgrese, Fuglatunger. F. Jouansøgo-Grœas, og Bladene: Længskora.

Beskr. Roden dybt nedgaaende med Sidetrevler. Skaftet opret, stribet, glat, næsten 1 Fod høit. Bladene oprette, lange, 3-4 nervede, sparsomt haarede, tilløbende i en Stilk, spidse, mørkgrønne. Axet ægformigt, kort, sortagtigt. Kronen bruunagtig-hindet. Kapselen 2rummet, 2frøet. Fleraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig ved Veie og paa Enge.

Prof. Schumacher anfører følgende Afarter.

1ste Afart: **Langskaftet lancetbladet Veibred** (P. lanc. altissima) med 5nervede, meget langstilkede Blade; ægdannet Ax, og 1-2 Fod høit Skaft.

2den Afart: **Hovedblomstret lancetbladet Veibred** (P. lanc. capitata). Med 3-5nervede, smalle, kortstilkede Blade; dunede Bladstilke; kugledannet Ax; 1 Fod høit Skaft.

3die Afart: **Topskydende lancetbladet Veibred** (P. lanc. prolifera). Med topskydende Ax. S. Rafns Flora 1. D. p. 442.

Egenſk. og Anvend. Den anprises af de engelske Oeconomer blandt de Foderurter, som fortjene at dyrkes, men den maa da slaaes førend den sætter Frøe, da den ellers bliver for stiv til Høe. Axstilkene eller Skaftet ædes af Faar og Geder, Bladene af Heste og Køer. I Island bruges dens unge Blade som Salat og Kaal, og paa Færøe til at beitze Tøi, som skal farves grønt. Bierne søge den ligesom den foregaaende; den har og omtrent samme Lægekræfter.

4. **Strand Veibred** (P. maritima). Bladene linieformige, næsten heelrandede, rendede, ved Grunden uldede. Axet valseformigt. Skaftet trindt. Fl. D. T. 243. Fl. N. 198. D. Strandkragetæer, Ravnefod, spættede Kragetæer,

Strand-

Strandgræs, Sut, Veipilleker. N. Strandkaal. I. Kattartunge.

Beskr. Roden tykkrevlet, undertiden skjællet; den skyder flere, finhaarede, ved Grunden lidt krumme Skafter, fra 2-8 Tommers Længde. Bladene kjødede, runde paa den nederste, og hule paa den øverste Side, ofteſt heelrandede, undertiden lidt tandede. Axet 1-2 Tommer langt. Bægeret ved Grunden haaret. Kronbladene lidt længere end Bægeret, hule. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig ved Strandbredder og paa Sylt-Enge; den findes og i Jylland og Holsteen ved sandige Veie, f. Ex. ved Sporring.

1ste Afart: Skjælrodet Strand Veibred (P. mar. sqvamata). Roden og den nederste Deel af Stængelen besat med Skjæl. Fl. D. T. 691.

2den Afart: Langaxet Strand Veibred (P. mar. serpentina) med linieformige, flade, glatte, ved Grunden haarede Blade; opret, langt, valseformigt Ax; trindt, laadent Skaft, med tiltrykte Haar.

Denne sidste anføres af de ældre danske Botanikere; det er Plant. dubia, Flora svecica.

Egensk. og Anvend. Naar den groer paa Sylt-Enge, giver den et saftigt, godt Foder for Heste, Faar og Køer, hvorfor den og anprises til Dyrkning som Foderurt i Engelland. Da den er saftrig, er den vanskelig at tørre som Høe. Den hjelper undertiden til at dæmpe Flyvesand, og er blandt de Planter, som bidrage til at vinde Land fra Havet. Dens Blade spises paa nogle Steder som Salat og Kaal, dog ere de paa andre Steder lidt bittre, f. Ex. paa Færøe, hvilket Landt paastaaer, er en Følge af Strandtaagen. Paa disse Øer anvendes den kogt i Melk mod Durchløb, og kogt i Vand mod Guulsot.

5. Sligbladet Veibred (P. Coronopus). Bladene linieformige, finned-tandede. Skaftet trindt. Fl. D. T. 272. D. Ravnefod, vilde laadne Kragetæer.

Ravnefod Veibred, B. og N.

Beskr.

Beskr. Roden trevlet, med et eller flere liggende eller opstigende, haarede, 4-5 Tommer lange Skafter. Bladene ligge tæt, stjerneformigt paa Jorden, og ere halvfinnede, haarede, undertiden kun tandede. Axet kort, med færre Blomster end de foregaaende Arter. Blomsterbladene have i Enden en Braad. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Ved Strandbredder, i Danmark og Holsteen ikke sjelden; ogsaa i Island.

Egenst. og Anvend. Omtrent som den foregaaende. Man dyrker den undertiden for at anvende Bladene til Salat.

10de Slægt: Centunkel (Centunculus).

1. Liden Centunkel (C minimus). Med opret Stængel, og ægformige vexelvise Blade. Blomsterne siddende i Bladhjørnerne. Fl. D. T. 177. Fl. N. 390. N. Mindste Arve, Hvasarv.

Liden Arve, Oec. Pl.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen enkelt eller tvedeelt-grenet ved Roden, ½-1½ Tomme høi, bladet, kantet, glat. Bladene siddende, aabne, heelrandede, glatte; de nederste undertiden modsatte. Blomsterne enkelte, uden Stilk, meget smaa. Kronerne meget smaa, hvidagtige, sjelden aabne. Bægeret længere end Kronen. Kapselen kugleformig, glat. Støvveien vedvarende, spids. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli. Den er iblandt vore mindste Planter med tydelige Blomster.

Paa tørre Steder, ikke saa sjelden som man troer, da den undgaaer Øiet ved sin Lidenhed; temmelig hyppig paa Amager, ogsaa ved Birkerød, Charlottenlund, uden for Øster Port, paa Kjøbenhavns Vold, paa Damvoldene i Bagsvær Skov; i stor Mængde ved Ribe og Varde.

Egenst. og Anvend. Ubekjendt. Den nærmer sig i Udseende til Slægten Arve.

11de Slægt: Qvæsurt (Sangvisorba).

1. Almindelig Qvæsurt (S. officinalis), med ægformige Ax. Fl. D. T. 97. Fl. N. 790. D. Pimpinelle, Qvæsurt, Bakkerod. N. Rød Pimpernelle.

Almindelig Blodstiller, V. og R.

Beskr.

Beskr. Roden skraa. Stængelen opret, ved Roden opstigende, bladet, grenet i Toppen, især paa dyrkede Exemplarer, trind, glat, stribet. Grenene verelvise. Bladene ulige-finnede, langstilkede. Smaabladene ægformig-hjerteformige, skarp-takkede, kortstilkede; de nederste de mindste. Blomsterne i et tæt Ax paa Enden af Grenene, morkrøde. De øverste Blomster ere først aabnede. Bægerbladene lancetformige. Kronen udvendig ved Grunden haaret, med ægformige Flige. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Paa Enge. I Norge ved Stavanger, paa Jedderen, Vandsøe og andre Steder i Christianssands Stift. I Island. I Holsteen paa Enge ved Preetz.

Egensk. og Anvend. Alle Huusdyrene æde den med Begjerlighed, og den fortjente maaskee at dyrkes, da den tager til Takke med sandig Jord. Roden er tjenlig til Garverie og er i Lægekonsten anvendt som et sammensnerpende Middel. Planten sættes af nogle paa Viin, for at give den en kryderagtig Smag.

12te Slægt: Isnardie (Isnardia).

1. **Kær Isnardie** (I. palustris). Stængelen svømmende eller krybende. Bladene modsat-eensidige. Blomsterne i Bladhjørnerne, kortstilkede. Fl. D. T. Boccon. Mus. T. 84. f. 2.

Beskr. Roden fiin-langtrevlet. Stængelen krybende paa Bredden af Vandet, og svømmende naar den staaer i Vand, leddet, bugt, 4hjørnet, glat, rødagtig, $\frac{1}{2}$-1 Fod lang. Bladene glatte, ægformige, heelrandede, nedløbende i en Stilk af Bladets Længde, og vende ofte til een Side. Blomsterne meget smaa og sidde enkelte i Bladhjørnerne. Bægeret bugt, 4hjørnet, rødstribet. Ingen Krone. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Den ligner meget liden Vandkryber, men adskilles foruden Slægtmærkerne, ved en større Vært, ved spidsere, mere oprette Blade og stilkede Blomster.

Den voxer i Sumper, hidtil kun fundet af Prof. Weber ved Olsburg i Holsteen.

Egensk. og Anvend. Den tjener til at opfylde sumpige Steder.

13de Slægt: Korneel (Cornus).

* Skjermformige Blomster med Svøb.

1. **Kirsebær Korneel** (C. mascula). Med træagtig Stamme. Skjermene af lige Størrelse med Svøbene. Blackw. T. 121. D. Korneelkirsebær, Karniol.

Beskr. Stammen af Anseelse som Blommetræets, med mørkbruun Bark, naaer en Høide af 10 Alen og derover. Qvistene 4-kantede. Bladene ægformige, spidse, heelrandede; paa den øverste Flade lysgrøune, paa den nederste blegere, med tydelige Aarer. Blomsterskjermene smaa, gule, mangestraalede. Svøbbladene 4, ægformige. Bægerbladene meget smaa. Kronbladene 4, lancetformig-ægformige. Bærret neden for Blomsten, aflangt, mørkrødt. Blomstrer først i April.

Den findes ikke vildvoxende hos os, men dyrkes for dens Frugter. Den voxer vild i det sydlige Europa.

Egenſk. og Anvend. Frugterne bruges til Nedsyltning. Naar de syltes umodne, skal de ligne Oliver. Bladene og Grenene kunne bruges til Garverie. Veddet, som har en guulagtig-rød Farve, er meget haardt og seit; det bruges derfor til allehaande Instrumenter, til Tænder i Hjul, Knivskafter ꝛc.; af nogle vilde Nationer skal det endog anvendes til Pile. Til Brændsel er det for kostbart. Til Hækker kan dette Træe anvendes, og i Lystskove fortjener det en udmærket Plads for dets tidlige Blomstring og for dets smukke Bær, som modnes i September. Blomsterne, paastaae nogle, søges af Bierne, og at disse skulle blive syge ved at trække meget deraf, andre paastaae, at de ikke søge dem. Paa Alsøe troe Bønderne, med Roden af dette Træe, som de kalde Pestrod, at kunne curere Sygdomme hos Sviin, ved nemlig at stikke et Stykke deraf, af en Pennepoſes Tykkelse, igjennem deres Øren. Dens Lægekræfter ere sammensnerpende og styrkende.

Kornelen trives ret godt hos os, og Frugterne modnes almindelig. Den modstaaer Vinden og formeres ved Stiklinger, Rodskud og Frøe. Frøene ligge sædvanlig 2 Aar i Jorden.

2. Hvn-

2. Hønsebær Korneel (C. svecica). Med en urteagtig, tvedeelt Stængel. Skjermen stilket. Bladene nervede. Fl. D. T. 5. Fl. N. 300. D. Fruebær, Hønsebær. N. Skrubbær, Kjerringskrub, Svinebær, Svineskrup, Bikkiebær-Græs. F. Rojubeer. L. Pædnak-Morie ɔ: Hundebær.

Beskr. Roden grenet, trevlet, træeagtig; den frembringer 2, ved Grunden samlede Stængler af 2-4 Tommers Længde, som ere oprette, glatte, 4kantede, bladede, i Toppen grenede, dog undertiden enkelte. Bladene modsatte, bred-ægformige, siddende, spidse, heelrandede, glatte, stærkt 5nervede. Ved Siden af Toppen mellem Grenene fremskyder en fiinhaaret Stilk, som bærer en mangeblomstret, enkelt Skjerm. Svøbet bestaaer af 4, hvidagtige Blade, som ere dobbelt saa store som Skjermen, og af samme Figur som Stængelbladene. Blomsterne smaa, kortstilkede, 10 eller flere sammen. Bægeret meget lidet, 4deelt, affaldende. Kronerne sortagtig-røde. Frugten heldende, meget større end Blomsterne; den bestaaer af mange, tæt samlede, røde Steenfrugter af en sødagtig Smag. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Paa høie Skov-Enge: sjelden i Danmark, f. Ex. ved Kronborg, Marienlyst, paa Møen ved Ulfshale, i Jylland, ved Apenrade i Oevening Skov. Hyppigere i Norge, f. Ex. paa Skrimsfjeldet ved Sandsvær. Paa Færøe og i Island.

Egenst. og Anvend. Bladene ædes af Huusdyrene, dog ikke af Køer. Paa nogle Steder i Norge røges de som Tobak. Bærrene spises paa Færøe, hvor man ikke har fundet, at de foraarsage Brækning, som nogle paastaae. De ædes ligeledes af Sviin.

** Blomsterne i Qvast.

3. Rød Kornel (C. sangvinea) Grenene rette. Bladene ægformige, paa begge Sider grønne. Blomsterqvastene flade. Fl. D. T. 481. D. Vild Korneeltræe, Hønsebær, Reinbær.

Vild Kornel, Oec. Pl.

Beskr. En Busk med udbredt Rod og opret, grenet Stamme, 8-12 Fod høi. Grenene modsatte, trinde, røde, især om Efteraaret. Bladene modsatte, stilkede, ægformige, glatte, heelrandede, aarede, meget fiin- og korthaarede. Bladstilkene rødagtige. Qvaststilkene trinde, fiinhaarede. Kronbladene hvide, lancetformige. Frugten kugle-

kugleformig, sortrød, akel-bitter. Blomstrer sidst i Juni og i Juli. Bærrene modnes i September.

Temmelig almindelig i Kratskove i Danmark og Holsteen.

Egensk. og Anvend. Bladene ædes af Heste, Faar og Geder, men ei af Køer; Bærrene af Turtelduer. Af disse kan udpresses en meget klar Olie, og i Arabien laver man en Liim deraf. Den er, ligesom den første, tienlig til Garverie. Veddet, som har en hvid Farve, er temmelig haardt og seit, og bruges til Piberør, Ladestokke &c., da det ikke let spaltes. Den indvendige Bark pulveriseret blandes i Nordamerika med Snuustobak. Den bruges til levende Gjerder blandet med andre Buske, da den ikke selv er tæt nok. Bierne søge Blomsterne.

Den voxer temmelig hurtig.

14de Slægt: Springklap (Parietaria).

1. **Læge Springklap** (P. officinalis). Bladene lancetformig-ægformige, ved Grunden eennervede. Svøbets Flige ægformige. Stængelen opret. Fl. D. T. 521. D. St. Peders Urt, Dag og Nat, Muurkrud.

Beskr. Den trevlede Rod skyder flere, oprette, rødagtige, aabent-grenede, bladede Stængler. Bladene verelvise, stilkede, til begge Ender smalle, fiinhaarede, 3nervede, (saaledes at de to Nerver springe ud fra Hovednerven oven for Basis) heelrandede, lysgrønne, blegere paa Undersladen. Svøbet, som sidder i Bladhjørnerne og som er omtrent 7fliget, indslutter 3, meget smaa, næsten siddende, frugtbare Blomster, hvoraf den midterste ikke har Støvdragere. Naar Støvdragerne endnu ikke ere udsprungne, ere de meget pirrelige, og springe med Kraft ud, naar man berører dem med en Naal, men trække sig ved Solens Varme igjen tilbage. Fleeraarig. Blomstrer fra Juli til September. I Udseende har den Lighed med Nelder.

Den voxer ved Byer, Mure &c. og er i Danmark sjelden, f. Ex. paa et Steendige ved St. Ibs Kirke nær Roeskilde, ved Nykjøbing paa Falster, og ved Kastellet.

Egensk. og Anvend. Man troer, at den lagt i Kornet fordriver Kornorme. Den skal indeholde en Deel Salpeter. Den er blødgjørende, kjølende og urindrivende.

15de Slægt: Løvef d (Alchemilla).

1. **Almindelig Løvefod** (A. vulgaris). Bladene foldede, lappede, takkede. Fl. D. T. 693. Fl. N. 192. D. Løvefod, Synav, vor Frue Kaabe, Marie Kaabe. N. Kaapegræs, Marikaabe, Maristak, Skaak, Skaakergræs, Skugegræs, Kaasegræs, Fidlestak, Murristak. L. Marith=Mialfet. J. Mariustakkurt, Lions=Lumma. F. Sieilskøra.

Beskr. Roden tyk, grenet, med mange Sidetrevler. Stængelen udbredt eller opstigende, grenet, bladet, haaret, 4=8 Tommer høi. Bladene næsten kredsrunde, rundlappede, med 5 store og 2 mindre Lapper, takkede, fiinhaarede. Stængelbladene mindre, vexelvise, kortstilkede. Axelbladene indskaarne, meget store. Blomsterne tæt sammen, guulagtige. Bægeret 8= undertiden 6deelt; hver anden Flig større. Støvknappene gule. Fleeraarig. Blomstrer sildst i Mai og i Juni.

Almindelig paa hvilende Marker og i Krat.

Afart: Laaden almindelig Løvefod (A. vulgaris hybrida) udmærker sig fra den foregaaende ved en mindre Væxt og ved mere Laadenhed. Den findes sjeldnere end hiin; ogsaa i Norge, f. Ex. paa Søndmør. Nogle have anseet den for at være en egen Art.

Egensk. og Anvend. I Norge ædes den af Qvæget; her æde Køerne den ikke gjerne, men derimod æde Geder og Faar den. Sviin vrage den. Paa nogle Steder i Norge bruges dens Blade til Kaal. Den er nyttig i Garverierne og i Farverierne kan den bruges til guul=bruun Farve. Paa Færøe bruges dens Blade mod gamle Saar; den har sammensnerpende og styrkende Egenskaber.

2. **Fjeld Løvefod** (A. alpina). Bladene fingrede, takkede, paa Undersladen silkehaarede. Fl. D. T. 49. Fl. N. 193. N. Norrislegræs, Fjeldkaabe, Vesle, lille Mariestak. J. Lionslappi, Lionsklo. F. Mikkelsskøra.

Beskr.

Beskr. Roden tyk, lang, med mange Trevler. Stængelen grenet, tyk, snart opret, snart opstigende, 3-4 Tommer høi. Bladene langstilkede, dybt 5deelte, Lapperne i Spidsen takkede, paa den øverste Side mørkgrønne, paa den nederste smukt sølvglindsende. Blomsterstilkene hvidglindsende. Blomsterne mindre og hvidere end paa den foregaaende. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Almindelig paa Fjeldene i Norge, f. Ex. paa Vangsfjeldet, i Nordlandene ved Berg, Brettenæs 2c. Paa Island, Færøe.

Egensk. og Anvend. Paa Færøe bruges den til at fordrive Hævelser i Brystet og Halskjertlerne.

3. **Liden Løvefod** (A. Aphanes). Bladene trelappede, indskaarne. Fl. D. T. 973. Fl. N. 1013. (Aphanes arvensis Lin.) D. Jomfruekam. N. Aagerkaase, Drivkaase, Vesselkaape.

Kambladet Løvefod, R. Almindelig Jomfruekam, V.

Beskr. Roden fiin, grenet. Stængelen udbredt, meget grenet, leddet, haaret, trind, bladet, 2-3 Tommer lang. Bladene tætte især i Enden af Grenene, vexelvise, stilkede, dybt-tredeelte, indskaarne, rundtakkede, haarede, stribede. Axelbladene indskaarne og omfatte Bladstilkene. Blomsterne meget smaa, grønne; de sidde i Bladhjørnerne. Bægeret kantet, med 4 større og 4 meget smaa Flige, ofte og kun 4 i alt. Den har sædvanlig kun 1 Støvdrager. 1aarig. Blomstrer hele Sommeren.

Almindelig paa hvilende, tørre Marker.

Egensk. og Anvend. Et ubetydeligt Ukrud. Den kan bruges til Salat.

Anden Orden.

Tohunnede (Digynia).

16de Slægt: Hørsilke (Cuscuta).

1. **Stor Hørsilke** (C. europæa). Blomsterne næsten siddende. Kronens Svælg nøgent. Fl. D. T. 199. Fl. N. 639. D. Hørsilke, Skurr. N. Liinsilke, Liinskorv, Snyltegræs.

Almindelig Hørsilke, Oec. Pl.

Beskr. Roden fiin, næsten umærkelig, da den strax hendøer. Stænglerne traadformige, 2-3 Fod lange, snoede i mange Bugter,

ter, snyltende, trinde, bruune, bladløse, glatte; med smaa Vørter, paa hvilke sidde fine Rodtrevler, hvormed de fæste sig til andre Legemer. Blomsterne sidde i tætte Knipper paa Siden af Stængelen, og ere hindeformige, rødagtige. Kronen klokkeformig med 4 Støvdragere (i de sydlige Lande sædvanlig 5) som sidde i Svælget. Støvveiene udspilede. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Den voxer paa andre Planter, saasom Nelder, Hamp, Humle 2c., f. Ex. i Sjelland ved Papiirsmøllen, Birkerød, Slangerup, gl. Kjøgegaard, Vordingborg, Gyldenholm, Qvislemark; i Fyen ved Rastrup, Odense, Ollerup, Egense. Paa Thorsinge; i Norge paa Eger.

Egensk. og Anvend. Den er et skadeligt Ukrud for Hør, Hamp og andre Planter, som den snoer sig omkring. Den skal indeholde en rødfarvende Materie. Hornqvæg og Sviin æde den frisk, men især tørret. Bierne søge den. Den har en bitter Smag og er forhen bleven brugt i Lægekonsten. Da Roden visner bort, saasnart Planten har naaet et Legeme at snoe sig om, saa have nogle paastaaet, at den slet ingen Rod havde.

2. **Liden Hørsilke** (C. Epithymum). Blomsterne siddende. Støvdragerne have ved Grunden et rundtakket Skjæl. Fl. D. T. 427.

Beskr. Den ligner meget den forrige, men er mindre og finere. Kronerne ofteft 5deelte, tragtformige. Skjellet ved Støvtraadene, som fattes hos hiin, er maaneformigt. Støvveiene lange. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Den findes som Snylteplante paa Lyngen i den nordre Deel af den Sylt. Efter Hammer ogsaa i Norge.

Egensk. og Anvend. Omtrent den samme som den forrige.

Tredie Orden.

Firehunnede (Tetragynia).

17de Slægt: Christtorn (Ilex).

1. **Almindelig Christtorn** (I. Aqvifolium) med ægformige, spidse, tornede Blade. Fl. D. T. 508. Fl. N. 518.

D.

D. Christtorn, Maretorn, Skovtidsel, Hesseltorn, Krontorn, Hørfrøetorn. N. Beenved.

Almindelig Mareved, V. og N.

Beskr. Et Træe, der sædvanlig er buskagtigt, af 2-4 Fods Høide, men som undertiden voxer til 20 Fod. Busken er glat, grønagtig-blyefarvet. Bladene vexelvise, stilkede, immer grønne, stive, glindsende-glatte, tandede, i Randen bølgagtige med en stiv, spids, brunagtig Torn paa Enden af hver Tand. Blomsterne ere hvide og sidde flere sammen i Bladhjørnerne. Bærrene ere røde. Blomstrer først i Juni.

Den findes i Skove, sjelden i Danmark, f. Ex. ved Nyborg og Faaborg, paa Æbeløe ved Fyen, imellem Frederitz og Eritzøe, ved Grenaae, i Øvening Skov ved Apenrade. Hyppig i de schlesvigske og holsteenske Skove. I Norge paa Sundmøer og i Tellemarken.

Egensk. og Anvend. Dens tornede, tætte Blade vilde gjøre den vigtig for dem, som plante levende Gjerder, dersom den ikke var overmaade vanskelig at dyrke, hvortil og kommer, at Faarene og Vildtet æde begjerligen Knopperne. Veddet er maaskee det haardeste og tungeste af alle indenlandske Træearter, det modtager stærk Politur, og er tjenligt til Indlæggerarbeide, Kattuntrykkerforme rc. Naar det beitzes sort, har det Lighed med Ibenholt. I Norge gjør man Piberør af Grenene. Dets Farve er hvid-guul, og ved gamle Stammer bruunt i Midten. Af Basten faaes en fortræffelig Fugleliim, hvis Tilberedelse findes beskreven i Rafns Flora, 1ste Deel, Pag. 677. Bladene har man brugt som Thee. Til engelske Anlæg er den formedelst dens altidgrønne og udmærkede Blade meget passende. Man har mangfoldige Afarter med plettede og meer eller mindre tornede Blade. Bærrene ædes af Turtelduer. Bladene og Barken ere bittre og sammensnerpende. Den formeres bedst ved Frøe, som man gjemmer Vinteren over i tør Sand. De ligge undertiden 2 Aar i Jorden. De omplantes i det 8de eller 9de Aar. Gaae de ud, maa man afskære dem ved Roden, da de ofte igjen skyde unge Skud. Den skal voxe i 20 Aar og lever vist over 40. Den elsker meest Leerjord og et skyggefuldt Sted.

18de

18de Slægt: Vandax (Potamogeton).

1. Svømmende Vandax (P. natans). De øverste Blade aflang-ægformige, stilkede, svømmende. Fl. D. T. 1025. Fl. N. 399. D. Flydende Veibred, Hundetunge. N. Aborgræs, Fiskegræs, Vattenblad, Sjøblad. F. Iglagrêas.

Bredbladet Vandax, Oec. Pl.

Beskr. Roden langtrevlet. Stænglerne nedsænkte og svømmende, trinde, grenede, glatte, bladede, meget lange efter den forskjellige Dybde, hvorpaa den voxer. De nederste nedsænkte Blade linieformige; de øverste verelvise, nervede, heelrandede glindsende-glatte, flade, langstilkede. Bladstilken flad paa den øverste og trind paa den nederste Flade. Imellem Bladene og Stængelen sidde linieformige, spidse Axelblade af Bladstilkens Længde eller lidt kortere. Axstilkene enkelte, trinde, tykke, glatte. Axet er, som paa de fleste af denne Slægt, oven for Vandfladen. Blomsterne brunagtig-grønne. Frøene hagede. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig i Søer og Damme i Danmark. Sjelden i det nordlige Norge.

Egensk. og Anvend. Bladene ædes af Sviin. Fisk opholde sig meget under den. Paa Færøe troer man, at Faar faae de saakaldte Faareflyndere ved at æde den, men da de kun nyde den i Mangel af andet, troer Landt, at denne Beskyldning er ugrundet. Hvor den findes i Mængde, er den tjenlig til Gjødning, men skader ved at hindre Fiskerne i at trække Vaad.

2. Flydende Vandax (P. fluitans). De nederste Blade lancetformige, tilspidsede, hindeformige; de øverste ægformig-lancetformige, læderagtige. Fl. D. T.

Beskr. Roden som den foregaaendes. Stængelen længere end hiins, flydende, trind, grenet, bladet, glat. De øverste Blade næsten modsatte, tykke, bredere end de nederste, langstilkede, tilspidsede til begge Ender, svømmende. De nederste meget lange, kortstilkede, tynde, gjennemsigtige, flydende. Bladstilkene finere, mere oprette end paa den foregaaende. Axelbladene lancetformige, i Randen hindede. Axstilkene i Toppen af Grenene, af samme Længde eller kortere end Bladstilkene og tykkere end disse. Axet valseformigt. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den

Den ligner meget den foregaaende.

I dybe Søer og Aaer, f. Ex. i Aaen ved Falkoneergaarden og ved Udserød Mølle.

Egenſk. og Anvend. Omtrent ſom den foregaaende, men da den er meget ſjeldnere, er den baade mindre vigtig og mindre ſkadelig.

3. Forſkjelligbladet Vandax (P. heterophyllum). De øverſte Blade ſtilkede, aflange, paa begge Ender ſmallere; de nederſte tætte, ſiddende, linieformige. Fl. D. T. 1263. (Fl. D. T. 222. er uden Tvivl en Afart af denne).

Beſkr. Den ligner i Henſeende til de øverſte Blade det flydende-, og i Henſeende til de nederſte det græsbladede Vandax. Fleeraarig. Blomſtrer i Juli.

I Damme, men meget ſjelden, f. Ex. i den tredie Dam i Bagſvær Skov; ved Hofmansgave i Fyen.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

4. Spidsbladet Vandax (P. acuminatum Schum.) Bladene ægformig-lancetformige; ved Grunden ende de ſig i korte Stilke og i Spidſen med en ſyeldannet Braad. Fl. D. T.

Beſkr. Den ligner meget den følgende, hvoraf den maaſkee blot er en Afart, men udmærker ſig iſær ved Bladene, ſom ende ſig i en ½ Tomme lang, næſten ſtikkende Braad. Axſtilken ſidder i Enden af Stængelen, og er tyk, trind, 2 Tommer lang. Axet valſeformigt, tæt, 1½ Tomme langt. Den blomſtrer ſparſomt. Planten uden Blomſter har længere, lyſere Blade og Spids. Fleeraarig. Blomſtrer i Juli og Auguſt.

Fundet af Hr. Prof. Schumacher i Peblinge og Fahrum Søe.

Egenſk. og Anvend. Som den Førſte.

5. Glindſende Vandax (P. lucens). Bladene ægformig-lancetformige, nedløbende paa Bladſtilken. Axet mangeblomſtret, ſammenknebet. Fl. D. T. 195. Fl. N. 944. Engl. Bot. T. 376. N. Glindſende Aborgræs. F. Marløg.

Beſkr. Stænglerne nedſænkte, trinde. Bladene heelrandede, kidt bølgede, vexelviſe, aarede, gjennemſigtige, glindſende. De

øverſt

øverste næsten modsatte, siddende. Axelbladene store, lancetformige, omfattende, hindeagtige. Axet opret, 2 Tommer langt, bruunagtig-grønt. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den voxer i dybe Søer, f. Ex. i Peblinge Søen, Lyngbye Søe; i Norge paa Søndmør. Ved Sorøe Søe findes en Afart med længere Stilke og smallere, omfattende Blade; undertiden finder man den med Blade, som ved Grunden ere tilrundede som Figuren i Engl. Bot., undertiden ere de nedløbende paa Stilken, som paa Figuren i Fl. D.

Egenſk. og Anvend. Som den første. Man har lagt Mærke til, at Fiskene især opholde sig gjerne under den.

6. **Hjertebladet Vandax** (P. perfoliatum). Bladene hjerteformige, omfattende, alle under Vandet. Fl. D. T. 196. D. gjennemvoxet Veibred.

Beskr. Stænglerne nedsænkte, lange, trinde, stribede, glatte, vexelviis-grenede, tættere bladede end de foregaaende. Bladene vexelvise, glindsende, gjennemsigtige, skjøre, tætte, siddende, nervede. Axene oprette, korte, bruunagtige og sidde paa Stilke, som ere længere end Bladene, og næsten tykkere end Stængelen. De sidde i Bladhjørnerne. Kronbladene fjerne, indbøiede. Den har kun Axelblade paa Enden af Stængelen. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Ikke sielden i Søer i Danmark; ogsaa i Island.

Egenſk. og Anvend. Geder og Faar æde den. Forresten som den første.

7. **Tæt Vandax** (P. densum). Bladene ægformige, tilspidsede, modsatte, tætte. Stængelen tvedeelt. Axet 4blomstret. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 397.

Beskr. Stænglerne undersænkte, meget tæt grenede, tættere bladede end den foregaaende. Bladene næsten sammenvoxne, glatte, i Randen bølgede, aabne, især i Enden af Stængelen, lysgrønne, gjennemsigtige, trenervede. Axstilkene korte, tilbagebøiede, lidt sammentrykte og springe ud mellem Grenene og Stængelen. Axet meget kort, bleggrønt, 4hjørnet, undertiden 2-3blomstret. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Afart: Smalbladet tæt Vandax (P. dens. angustifolium) med lancetformig-ægformige Blade. Fl. D. T. 1264.

I Marskgrøvterne og i Tørvegrave i Holsteen. Afarten findes i Gravene ved Glückstad.

Egenſk. og Anvend. Som den første.

8. Bølgbladet Vandax (P. serratum). Bladene lancetformige, modsatte; de nederste kort- de øverste langstilkede. Fl. D. T.

Beſkr. Den har Lighed baade med det glindsende og kruusbladede Vandax, men udmærker sig derved, at Bladene ere længere og smallere, de øverste aflang-lancetformige, modsatte, stive; de nederste ægformig-lancetformige, vexelvise. Axstilkene ere længere, og Axene tykkere. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

I Søer og Damme temmelig sjelden, f. Ex. ved Bagsvær, i Peblinge Søen. I Holsteen almindelig ved Preetz.

Egenſk. og Anvend. Som den første.

9. Kruusbladet Vandax (P. crispum). Bladene lancetformige, vexelvise, bølgede, takkede. Fl. D. T. 927. D. Frøe Laktuk.

Beſkr. Stængelen kantet, glat, bladet, stribet; den øverste Deel flydende. Bladene glindsende, gjennemsigtige, halvomfattende, budte, med en tyk Nerve i Midten, ofte overtrukne med en Skorpe. Axet faablomstret, Blomsterne (4-8) rødagtige, fjerne. Frøene flade, med en Tand ved Grunden. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

I stor Mængde i Søer og Damme i Danmark, ogsaa i Norge og Island.

Egenſk. og Anvend. Som den første.

10. Fladstænglet Vandax (P. compressum). Bladene linieformige, budte. Stængelen fladtrykt. Axene faablomstrede. Fl. D. T. 203.

Beſkr. Stængelen nedsænkt, bugtet, af Bladenes Brede. Bladene vexelvise, budte, heelrandede, smalle, glatte, halvomfattende, meget længere end Axelbladene, som derimod ere bredere end hine, og budte, undertiden kløftede. Axstilkene staae oven for Vandet, og ere fladtrykte, kortere end Bladene, og bære faa, parrede Blomster. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Hist og her i Søer, men ikke almindelig, f. Ex. ved St. Hans Hospital, i Aaen ved Næstved, ved Papiirs Møllen; ogsaa i Island.

Egenſk. og Anvend. Som den første.

11. Tang-

11. **Tangbladet Vandax** (P. zosteræfolium Schum. Bladene linieformige, budte, afvexlende og modsatte. Stængelen fladtrykt. Axene mangeblomstrede, lange. Fl. D. T.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende og er maaskee blot en Afart deraf. Den er større end hiin, og har Ax, som omtrent ere en Tomme lange. Axene 4-6 Tommer lange. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes i Aaen, som gaaer fra Lyngbye til Papiirsmøllen, ligeledes ved Næstved og Slangerup.

Egenſk. og Anvend. Som de foregaaende.

12. **Græsbladet Vandax** (P. gramineum). Bladene linieformig-lancetformige, vexelvise, siddende, bredere end Axelbladene. Stængelen trind, lidt tvedeelt. Fl. D. T. Rai. syn. T. 4. f. 3.

Beskr. Stængelen nedsænkt, traadformig, trind, tvedeelt-grenet. Bladene tætte, vexelvise, linieformige, budte, aabne. Axelbladene indbøiede, og derved næsten rørformige. Axene faablomstrede, tætte. Axstilkene næsten ikke længere end Axet. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Man har henført T. 222. af Fl. D. hertil, men efter Smiths Anmærkning synes den at være en forskjellig Art, i det mindste har den ikke Lighed med den af Linné anførte Figur hos Rai. Maaskee er det en Afart af det forskjelligbladede.

Hist og her i Damme, f. Ex. ved Hirschholm, Birkerød og paa Bornholm; ved Spydebjerg i Norge efter Wilse.

Egenſk. og Anvend. Som den foregaaende.

13. **Lidet Vandax** (P. pusillum). Bladene linieformige, modsatte og vexelvise, smallere end Axelbladene, ved Grunden aabne. Stængelen trind. Axstilkene i Bladhjørnerne. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 215.

Beskr. Stængelen nedsænkt, fiinstribet, vexelviis-grenet. Bladene smallere end hos den foregaaende; de som sidde under Axet modsatte. Axelbladene omfattende, løse, mærkelig bredere end de andre Blade. Axstilkene ½ Tomme lange, længere end Axet, som er ægformigt, faablomstret, tæt; den er mindre end den foregaaende, som den forresten ligner. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Tem-

Temmelig hyppig i Damme og Grøvter i Danmark; ogsaa i Norge og Island.

Egensk. og Anvend. Som de foregaaende.

14. **Kamformigt Vandax** (P. pectinatum). Bladene jevnsides løbende, nærstaaende, tvesidede, ved Grunden omskedende. Fl. D. T. 186.

Beskr. Roden krybende; ved Grunden skal den være knollet. Stængelen nedsænkt, trind, vexelviis-tætgrenet. Bladene lange, vende ud til tvende Sider, børsteformige. Axelbladene ere hindeformige, kløftede og sammengroede med Bladene. Axstilkene af forskjellig Længde. Blomsterne sidde i et afbrudt Ax, flere sammen, de nederste vidt fra hverandre. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den, som Linné anfører under Navn af P. marinum, er fuldkommen den samme som denne; kun finder man den noget større i salt end i fersk Vand.

Hist og her i Damme og i Bugter af Havet, i Huller, som Vandet overskyller, f. Ex. paa Saltholmen, i Christianshavnsgravene paa Amager; ved Ulriksholm i Fyen; ogsaa i Island.

Egensk. og Anvend. Som den foregaaende.

15. **Børstedannet Vandax** (P. setaceum) med lancetformige, modsatte, tilspidsede Blade. Fl. D. T.

Beskr. Det er en meget ubekjendt Plante, og mueligt er det kun en Afart af en anden.

Under Navn af Børstedannet Vandax, anfører Prof. Schumacher en Plante, som han antager for at være forskjellig fra den linneiske. Han beskriver den saaledes; „Med linieformig-børstedannede, modsatte og afvexlende Blade, som ere indrullede i Randen; en trind traadformig Stængel; traadformige, forlængede Axstilke; og Ax som bestaae af omtrent 3, fjerne, 2-3blomstrede Smaanøgler. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Den skal findes hyppig i Lyngbye- og Fur-Søe.

Egensk. og Anvend. Alle Arterne af denne Slægt give en god Gjødning, tjene Fiskene til Skjul og til at sætte deres Leeg paa, og skade ved at opfylde Damme samt ved at forhindre ferskvands Fiskerierne. Derimod er det rimeligt, at de rense den ved Fiskene fordærvede Luft paa slige Steder.

19de

19de Slægt: Ruppie (Ruppia).

1. Søe Ruppie (R. maritima). Blomsterne axformige. Frøene paa lange, snoede Stilke. Fl. D. T. 364. Fl. N. 731. N. Siøgras.

Beskr. Denne Plante har megen Lighed med kamformigt Vandax, men er mindre. Roden er trevlet. Stængeln nedsænkt, og naar Vandet gaaer bort, fremliggende, fiin, leddet, glat, grenet. Bladene børsteformige, vexelviise, ikke som ved hiin tvesidige. Axelbladene omfattende. Axet oven for Vandet, 4blomstret indhyllet før Blomstringen i et temmelig stort, giennemsigtigt Blomsterblad eller Hylster. Under Blomstringen forlænges Axstilken, og naar den har afblomstret, skyde Frøene frem paa ½ Tomme lange, spiralformig snoede, trinde, glatte Stilke. Planten er omtrent 1 Qvarteer lang, bleeggrøn. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Hist og her i Stranden i grundt Vand og i Vandhuller, som Vandet kan gaae over, f. Ex. paa Saltholmen, Amager, ved Vesterfælled; hyppig ved Grønsund; i Fyen ved Ulriksholm; i Jylland ved Ringkjøbing; i Marsken; ligeledes i de norske Fjorde.

Egenſk. og Anvend. Den kan ligesom Vandaxet, bruges til Gjødning.

20de Slægt: Fiirling (Sagina).

1. Fremliggende Fiirling (S. procumbens). Stænglerne fremliggende, glatte. Kronbladene meget korte. Fl. D. T. 845. (under Navn af Sagina erecta). Fl. N. 505.

Beskr. Roden trevlet; den skyder mange, rodskydende, 1-2 Tommer lange, fine, grenede, leddede, trinde, glatte, bladede Stængler. Bladene sammenvoxet-modsatte, syelformig-linieformige, glatte; ved Roden tætte. Blomsterstilkene enkelte i Hjørnerne, dobbelt af Bladenes Længde, 1blomstrede. Blomsterne ludende. Bægerbladene aabne, budte, dobbelt saa lange som Kronbladene. Kronbladene heelrandede. Kapselen ægformig; hele Planten lysgrøn. 1aarig. (efter nogle Fleeraarig). Blomstrer i Juni og Juli.

Den citerte Figur i Fl. D. er egentlig en Afart, med utydelige Kronblade.

Egenſk. og Anvend. ædes af Faarene.

21de Slægt: Tillie (Tillæa).

1. Vand Tillie (T. aqvatica). Stængelen opret, tvedeelt. Bladene linieformige, spidse. Blomsterne 4deelte, siddende. Fl. D. T. Usteri neue Annal. d. Bot. T. 1. Fl. N. 1074.

Beskr. Roden fiintrevlet. Stængelen ½-1 Tomme høi, trind, glat, knudret, meget grenet. Bladene modsatte, knap 1 Linie lange, heelrandede, syelformig-linieformige, lidt tykke. Blomsterne meget smaa, siddende i Bladhjørnerne. 1aarig.

Ved Vandbredder. Den findes i Island. Prof. Vahl fandt den og her i Sjelland. Den undgaaer let Synet ved sin Lidenhed. Den er forskjellig fra den, man under samme Navn har i det sydlige Europa.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

22de Slægt: Liinknop (Radiola).

1. Liden Liinknop (R. millegrana Sm.) Stængelen tvedeelt, grenet. Bladene ægformige, modsatte. Fl. D. T. 178. Fl. N. 722. (Linum Radiola Lin.) D. mindste Arve. N. Vessel Liin, Liinknop.

Liden Hør, V. R. og Oec. Pl.

Beskr. Roden liden, fiintrevlet. Stængelen opret, ½-1 Tomme høi, sjelden mere; meget grenet (Grenene bestandig tvedeelte) trind, bladet, glat. Bladene siddende, heelrandede, glatte. Blomsterne sidde enkelte, paa smaa Stilke imellem Stængelens Delinger. De ere meget smaa og oprette. Bægeret er 4deelt; Fligene 3deelte. Kronen 4bladet; Bladene omvendt ægformige, hvide. Støvdragerne lige lange. Støvveiene korte. Kapselen 8klappet, 8rummet. Frøene aflange. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Paa tørre, sandige, oversvømmede Steder ikke almindelig, f. Ex. ved Birkerød, Hirschholms Skov, Amager, Flaskekroen, paa det saakaldte Fed ved Lindersvold; i Fyen paa Seden Mark.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

Femte

Femte Classe.

Femhannede (Pentandria) med 5 Støvdragere.

Første Orden.

Eenhunnede (Monogynia) med 1 Støvvei.

* Kronerne 1bladede, undersædige. 4 Frøe.

Hvasbladede.

10de Slægt: Slangehoved (Echium). Kronen uregelmæssig. Svælget nøgent. Arret tvedeelt.

Udseende: En høi, opret Plante, med vortet Stængel, og Blomsterne i en 1sidig, axformig Top,

5te Slægt: Lungeurt (Pulmonaria). Kronen tragtformig. Svælget nøgent. Bægeret valseformig; 5hjørnet.

Udseende: Planter af Middelstørrelse med grenet Rod; trind, bladet Stængel; verelvise, udeelte, prikkede Blade. Blomsterstanden topagtig.

2den Slægt: Steenfrøe (Lithospermum). Kronen tragtformig. Svælget nøgent. Bægeret 5deelt.

Udseende: Planter af Middelstørrelse med grenet Rod; trind Stængel; udeelte, verelvise Blade; eenlige Blomster.

6te Slægt: Kulsukker (Symphytum). Kronen buget. Svælget tandet.

Udseende: Temmelig stor Plante med tapformig Rod; kantet Stængel; enkelte, verelvise Blade; klaseagtige Blomster.

7de Slægt: Borago (Borago). Kronen hjulformig. Svælget tandet.

Udseende: Temmelig stor Plante med tapformig, kjødet Rod; udeelte Blade; hængende, pralende Blomster.

9de Slægt: Krumhals (Lycopsis). Kronen tragtformig. Svælget lukt med Hvelvinger.

Udseende: Plante af Middelstørrelse med grenet Rod og Stængel; udeelte, verelvise Blade; verelvise, eenlige Blomster.

8de

8de Slægt: River (Asperugo). Kronen tragtformig. Svælget lukt med Hvelvinger. Frugten sammentrykt.

Udseende: En Plante med grenet Rod; nedliggende Stængel; udeelte Blade; siddende Blomster i Bladhjørnerne.

4de Slægt: Hundetunge (Cynoglossum). Kronen tragtformig. Svælget lukt med Hvelvinger. Frøene nedtrykte, med den indre Kant fæstede til Grunden af Støvveien.

Udseende: Temmelig stor Plante med tyk, grenet Rod; grenet Stængel; vexelvise Blade; og Blomster i 1sidede Klaser.

3die Slægt: Oxetunge (Anchusa). Kronen tragtformig, med 5sidet, valseformigt Rør. Svælget lukt med Hvelvinger. Frøene indgravede i Frugtbunden.

Udseende: En temmelig anseelig Plante med grenet Rod; trind, grenet Stængel. Blomsterne i 1sidige Ax.

1ste Slægt: Forgjætmigei (Myosotis). Kronen fladkravet, med lidt udrandede Lapper. Svælget lukt med Hvelvinger.

Udseende: Smaa Planter med trevlede Rødder; trind Stængel og vexelvise, siddende Blade. Blomsterne i Klaser.

** Blomsterne undersædige med Frøene i Kapsler. Kronerne 1bladede.

17de Slægt: Arve (Anagallis). Kapselen 1rummet, overskaaret paa tvers. Kronen hjulformig. Støvdragerne laadne.

Udseende: En liden svag Plante med trevlet Rod; 4hjørnet Stængel; modsatte, udeelte Blade og eenlige Blomster i Hjørnerne.

16de Slægt: Fredløs (Lysimachia). Kapselen 1rummet, 10klappet. Kronen hjulformig.

Udseende; Smaa og større Planter med krybende Rod; modsatte eller kransformige Blade. Blomsterne eenlige eller Ax- og topformige.

13de Slægt: Roedriver (Primula). Kapselen 1rummet, med 10kløvet Munding. Kronens Svælg aabent; Røret valseformigt. Arret kugleformigt.

Udseende: Smaa Zirplanter med grenet Rod. Stængelen et Skaft. Bladene tykke, ved Roden. Blomsterne i en Skjerm.

12de Slægt: Kjertelmund (Androsace). Kapselen 1rummet, kugleformig, med 5kløvet, gabende Munding. Kronens Rør ægformigt med kjertlet Munding.

Udseende: Roden enkelt. Skaftet udeelt. Bladene udeelte. Blomsterne i en Skjerm med Svøb.

15de Slægt: Hottonie (Hottonia). Kapselen 1rummet. Kronen fladkravet. Støvdragerne sidde paa Svælget. Arret kugleformigt.

Udseende: Sumpplante, med trevlet Rod; mangedeelte, sammensatte Blade. Blomsterne i Krandse.

14de Slægt: Bukkeblad (Menyanthes). Kapselen 1rummet. Kronen laaden. Arret kløvet.

Udseende: Sumpplante med lodret Rod. Stængelen et Skaft. Bladene 3hovede eller enkelte.

28de Slægt: Pigæble (Datura). Kapselen 1rummet, 4flappet. Kronen tragtformig. Bægeret affaldende.

Udseende: Stor Plante med grenet Rod, indskaarne Blade, enkelte Blomster, piggede Frøehuse.

29de Slægt: Bulmeurt (Hyoscyamus). Kapselen 2rummet med Laag. Kronen tragtformig. Arret kugleformigt.

Udseende: Stor Plante med tapformig Rod, vexelvise Blade; Blomsterne vende til een Side.

30de Slægt: Tobak (Nicotiana). Kapselen 2rummet, 2flappet. Kronen tragtformig med foldet Krave. Arret udrandet.

Udseende: Store Planter med grenet Rod, bladet Stængel, store Blade og Blomsterne i Toppe.

27de

27de Slægt: Kongelys (Verbascum). Kapselen 2rummet. Kronen hjulformig. Arret budt. Støvdragerne nedbøiede, skjæggede.

Udseende: Store Planter, med rank Stængel, nedløbende Blade og Blomster i Ax.

34de Slægt: Tusindgylden (Chironia). Kapselen 2rummet. Kronen fladkravet. Støvknappene efter Befrugtningen snoede.

Udseende: meget smaa Planter, med grenet Stængel, modsatte Blade, og Blomster i Greenhjørnerne.

9de Slægt: Snerle (Convolvulus). Kapselen 2=3rummet. 2 Frøe. Kronen klokkeformig, foldet. 2 Ar.

Udseende: Slyngende Planter med krybende Rod, enkelte, vexelvise Blade og store Blomster i Bladhjørnerne.

20de Slægt: Flok (Polemonium). Kapselen 3rummet. Kronen 5deelt. Støvdragerne sidde paa Klapper.

Udseende: En Ziirplante af Middelstørrelse, med finnede Blade og klaseagtige Blomster i Enden af Stængelen.

11te Slægt: Fjeldpryd (Diapensia). Kapselen 3rummet. Kronen fladkravet. Bægeret 8bladet, hvoraf 3 udvendige.

Udseende: En liden Plante. Roden trevlet. Stængelen grenet, bladet. Bladene udeelte, siddende, taglagte. Blomsterne eenlige, i Enden af Stængelen.

18de Slægt: Traadbund (Azalea). Kapselen 5rummet. Kronen klokkeformig. Arret budt.

Udseende: Smaa Buske, med bladet Stængel; tætte, immergrønne Blade, og Blomster i Enden paa Stængelen.

45de Slægt: Singrøn (Vinca). 2 oprette Bælgkapsler. Kronen fladkravet.

Udseende: Smaa fremliggende Halvbuske med modsatte, hele Blade, og smukfarvede Blomster i Bladhjørnerne.

33de Slægt: Natskygge (Solanum). Bærret 2rummet. Kronen hjulformig. Støvdragerne i Spidsen 2hullede.

Udseende: Roden grenet, Stængelen bladet. Bladene vexelvise. Blomsterne i Koste, modsatte Bladene.

32de Slægt: Blærebæger (Physalis). Bærret 2rummet, inden for et opblæst Bæger. Kronen hjulformig. Støvdragerne sammenheldende.

Udseende: En Plante af Middelstørrelse, med krybende Rod, bladet Stængel, 2hobede Blade, røde Bær.

31de Slægt: Galnebær (Atropa). Bærret 2rummet. Kronen klokkeformig. Støvdragerne fjerne, indbøiede.

Udseende: Stor Plante, med bladet Stængel, udeelte Blade, og Blomster i Bladhjørnerne; sorte Bær.

*** Oversædige Blomster, 1bladede Kroner.

35de Slægt: Samel (Samolus). Kapselen 1rummet, i Spidsen 5klappet. Kronen fladkravet.

Udseende: En liden Plante, med trevlet Rod, bladet Stængel, vexelvise Blade, og Blomsterne i en Klase paa Enden af Stængelen.

23de Slægt: Blaamemunke (Jasione) Kapselen halv-2rummet, i Enden gabende. Kronen hjulformig, 5kløvet. Arret kjølleformigt.

Udseende: En Plante af Middelstørrelse med en tapformig Rod og næsten udeelt Stængel; Blomsterne sidde paa Enden af Stængelen i Hoveder.

22de Slægt: Rapunzel (Phyteuma). Kapselen 2 eller 3rummet, med en rund Aabning paa hver Side. Kronen hjulformig, 5deelt. Arret 2-3deelt.

Udseende: En Plante af Middelstørrelse med tapformig Rod; rank, bladet Stængel; udeelte Blade og axformige Blomster.

24de Slægt: Lobelie (Lobelia). Kapselen 2 eller 3rummet. Kronen uregelmæssig, kløver. Arret udeelt.

Udseende: En Vandplante med et Skaft, enkelte Blade, og Blomster i Klaser paa Enden af Skaftet.

21de Slægt: Klokke (Campanula). Kapselen 3 eller 5rummet, ved Grunden giennemboret med Huller. Kronen klokkeformig; Arret 3kløvet.

Udseende: Planter af forskjellig Størrelse, med bladet Stængel, enkelte Blade og pralende Blomster.

36de Slægt: Gedeblad (Lonicera). Bærret 2rummet, med mange Frøe. Kronen uregelmæssig.

Udseende: Buske med modsatte Blade; Blomsterne parrede eller hovedformige. Røde Bær.

**** Undersædige Blomster. 5bladede Kroner.

37de Slægt: Vrietorn (Rhamnus). Bærret 3rummet; det potteformige Bæger bærer Kronen.

Udseende: Buske med enkelte, vexelvise Blade, og Blomster i Bladhjørnerne.

38de Slægt: Beenved (Euonymus). Kapselen 4-5rummet. Frøene hættede. Bægeret fladt.

Udseende: Buske med 4hiørnede Grene; modsatte Blade; og Blomster i en Skjerm.

41de Slægt: Viinstok (Vitis). Bærret 5frøet. Kronen henvisnende, sammengroet. Ingen Griffel.

Udseende: Rankende udbredte Buske. Bladene enkelte, indskaarne. Blomsterne i Klaser.

25de Slægt: Balsamine (Impatiens). Kapselen 5rummet, elastisk. Bægeret 5bladet, sporet. Kronen uregelmæssig.

Udseende: Smuk Skyggeplante af Middelstørrelse, med vexelvise Blade og stilkede, hængende Blomster i Bladhjørnerne.

26de Slægt: Viol (Viola). Kapselen 1rummet, 3klappet. Bægeret 5bladet, sporet. Kronen uregelmæssig.

Udseende: Smaa Planter med trevlet Rod, hjerteformige Blade og nedhængende, 1blomstrede Kronstilke.

***** Undersædige Blomster, 5bladede Kroner.

41de Slægt: Ribs (Ribes). Mangefrøet Bær. Bægeret kronbærende. Griffelen 2kløvet.

Udseende: Buske med og uden Torne; lappede, vexelvise Blade. Blomsterne enkelte og i Klaser.

40de Slægt: Vedbende (Hedera). Bærret 5frøet, omgivet af Bægeret. Griffelen udeelt.

Udseende: En Busk med klettrende, rodskydende Stamme; enkelte, vexelvise Blade og Blomster i en Skjerm.

****** Blomster uden Krone.

43de Slægt: Sandkryb (Glaux). Kapselen 5frøet oven for Blomsten. Bægeret farvet, 1bladet.

Udseende: En liden Strandplante med leddet Rod; bladet, liggende Stængel; modsatte Blade og Blomster i Bladhjørnerne.

42de Slægt: Bruskbæger (Illecebrum). Kapselen 1frøet, oven for Blomsten. Bægeret bruskagtigt, 5bladet.

Udseende: En liden Plante med leddet Stængel; modsatte Blade og krandsformige Blomster i Bladhjørnerne.

44de Slægt; Naalebæger (Thesium). Et tykhindet Frøe. Bægeret naalbærende.

Udseende: En liden udeelt Bakkeplante, med siddende Blade; klaseformige Blomster i Enden af Stængelen.

Bredbladet Pileurt, s. 8de Klasse, 3die Orden.

Anden Orden.

Tohunnede (Digynia) med 2 Støvveie.

* Undersædige Blomster, 1bladede Kroner.

46de Slægt: Svalerod (Asclepias). 2 Bægerkapsler. Frøene have langt Fnok. Kronen tilbagebøiet. Honninggiemmet 5hornet.

Udseende: En Plante af Middelstørrelse, med modsatte Blade og skjermagtige Blomster i Bladhjørnerne og i Enden af Stængelen.

52de Slægt: Swertie (Swertia). Kapselen 1rummet. Kronen hjulformig med Honningporer ved Grunden af Fligene.

Udseende: En liden smuk Plante med treplet Rod, modsatte Blade, stilkede Blomster.

53de Slægt: Entian (Gentiana). Kapselen 1rummet. Kronen ved Grunden rørformig, uden Honningporer.

Udseende: Planter med smukfarvede Kroner, modsatte, siddende Blade.

** Blomsterne uden Krone.

51de Slægt: Sodaurt (Salsola). Et snegleformigt Frøe, som er skjult af Bægeret.

Udseende: Strandplante med grenet Rod; siddende, saftrige Blade. Blomsterne siddende.

48de Slægt: Gaasefod (Chenopodium). tvekjønnede undersædige Blomster. Et lindseformigt Frøe.

Udseende: Almindelige Planter af Middelstørrelse, med grenet Rod, bladet Stængel, vexelvise Blade, og Blomsterne flere sammen, siddende, i Bladhjørnerne.

49de Slægt: Melde (Atriplex). Undersædige, tvekjønnede og Hunblomster. Et nedtrykt Frøe.

Udseende: Som foregaaende Slægt, kun bestaaer Hunblomstens Bæger af 2 Blade.

50de Slægt: Bede (Beta). Et nyreformigt Frøe, nedsænkt i et kjødagtigt Bæger.

Udseende: Store Planter, som ligne de tvende foregaaende Slægter, med tapformige Rødder, grenede, furede Stængler og nøgleformige Blomster i Bladhjørnerne.

47de Slægt: Bridurt (Herniaria). Kapselen enfrøet, tykhindet; imellem de frugtbare Støvdragere sidde 5 golde.

Udseende: En liden Plante, med grenet nedliggende Stængel, udeelte, modsatte Blade, og nøgleformige Blomster i Bladhjørnerne.

52de Slægt: Elm (Ulmus). Kapselen 1frøet, hindeagtig, sammentrykt.

Udseende: Stort Træe med enkelte, vexelviise Blade, og tæt samlede Blomster.

*** Oversædige, 2frøede, skjermformige Blomster og 5bladet Krone, (Umbellatæ).

a. Med fælleds- og enkelt Svøb.

54de Slægt: Mandstroe (Eryngium). Blomsterne i et Hoved. Blomsterbunden avnet.

Udseende: Planter af et tidselformigt Udseende, med grenet Rod; læderagtige, tornede, farvede Blade.

55de Slægt: Vandnavle (Hydrocotyle). Skjermen enkelt. Frøene sammentrykte.

Udseende: En liden krybende Vandplante, med skjoldformige Blade.

56de Slægt: Sannikel (Sanicula). Skjermen næsten kugleformig. Skiveblomsterne golde. Frøene besatte med hagede Pigger.

Udseende: En Plante af Middelstørrelse, med næsten bladløs Stængel, og lappede Blade.

66de Slægt: Bjørnekloe (Heracleum). De straalformige Kroner golde. Svøbet affaldende. Frøene randhindede.

Udseende: Skjermplante med tapformig Rod, furet Stængel, vexelviise, sammensatte Blade.

71de Slægt: Klaseskjerm (Oenanthe). Randkronerne straalformige. Skiveblomsterne golde. Frøene kronede, siddende.

Udseende: Vandskjermplante med faa Straaler. Smaaskjermene kugleformige. Roden afbidt. Bladene dobbelt finnede.

58de Slægt: Jodangel (Caucalis). Randkronerne straalformige, golde. Svøbbladene udeelte. Frøene piggede.

Ud-

Udseende: Skjermplante af Middelstørrelse, med tapformig Rod, og verelvise, finnede Blade.

59de Slægt: Gulerod (Daucus). Randkronerne straalformige, golde. Svøbet finnet. Frøene piggede.

Udseende: Skjermplante af Middelstørrelse, med tapformig Rod; verelvise, finnede, mangedeelte Blade.

72de Slægt: Koriander (Coriandrum). Randkronerne straalformige, golde. Smaasvøbene halve. Frugten kugleformig.

Udseende: Skjermplante af Middelstørrelse, med glat Stængel, finnede Blade og 1bladet Storsvøb.

65de Slægt: Foldfrøe (Laserpitium). Nogle Kroner golde. Kronbladene hjerteformige. Frøene 4vingede.

Udseende: En stor Skjermplante, med tapformig Rod; verelvise, dobbelt-finnede Blade.

64de Slægt: Svovlrod (Peucedanum). Kronerne ligedannede, i Midten golde. Svøbbladene udeelte. Frøene sammentrykte, vingede, stribede.

Udseende: Stor Skjermplante, med grenet Rod og finnede, fiintdeelte Blade.

61de Slægt: Skarntyde (Coninm). Kronerne ligedannede, frugtbare. Kronbladene hjerteformige. Frøene puklede, ribbet-furede.

Udseende: Høi Skjermplante, med tapformig Rod, plettet Stængel og finnede, deelte Blade.

60de Slægt: Jordnød (Bunium). Kronerne ligedannede, frugtbare. Kronbladene hjerteformige. Smaasvøbene børsteformige.

Udseende: Skjermplante af Middelstørrelse med knollet Rod; verelvise, mangedeelt-finnede Blade.

63de Slægt: Hjorterod (Athamanta). Kronerne ligedannede, frugtbare. Kronbladene hjerteformige. Frøene hvelvede, stribede.

Ud-

Udseende: Stor Skjermplante med tapformig Rod; verelvise, mangedeelt-finnede Blade.

57de Slægt: Hareøre (Bupleurum). Kronerne ligedannede, frugtbare, med indrullede Kronblade. Frøene sammentrykte, stribede.

Udseende: Mindre Skiermplanter med udeelte Blade og store Svøb.

69de Slægt: Merke (Sium). Kronerne ligedannede, frugtbare, med hjerteformige Kronblade. Frøene næsten ægformige, stribede.

Udseende: Vandskjermplanter med knollede og tvedeelte Rødder; og verelvise, finnede Blade.

62de Slægt: Seline (Selinum). Kronerne ligedannede, frugtbare, med hjerteformige Kronblade. Frøene sammentrykte, i Midten stribede.

Udseende: Skjermplanter af Middelstørrelse, med tredobbelte finnede Blade; stribede og furede Stængler.

67de Slægt: Loestilk (Ligusticum). Krouerne ligedannede, frugtbare, med indrullede Kronblade. Svøbene hindeagtige. Bægeret 5tandet.

Udseende: Stor Skjermplante med grenet Rod; og verelvise, dobbeltfinnede Blade.

68de Slægt: Angelik (Angelica). Kronerne ligedannede, frugtbare, med indkrummede Kronblade. Smaaskjermene kugleformige. Frøene halvkugleformige, 3vingede.

Udseende: Store Skjermplanter, med grenet Rod, dobbelt finnede Blade.

70de Slægt: Skjermlille (Sison). Kronerne ligedannede, frugtbare, med indbøiede Kronblade. Skjermene faastraalede. Frøene ægformige, stribede.

Udseende: Skjermplante af Middelstørrelse, med deelte, finnede Blade.

b.

b. Med Smaasvøb, ingen fælleds Svøb.

75de Slægt: Halvsvøb (Æthusa). Randkronerne lidt straalformige, frugtbare. Smaa-Svøbene halve.

Udseende: Skjermplante af Middelstørrelse, med tapformig Rod; vexelvise, dobbelt finnede Blade, og nedhængende Svøb.

77de Slægt: Hulsvøb (Chærophyllum). Randkronerne lidt straalformige, golde. Smaasvøbene 5bladede, hule, tilbagebøiede.

Udseende: Temmelig store Skjermplanter, med tapformig Rod; tykleddet Stængel og vexelvise, finnede Blade.

76de Slægt: Kjørvel (Scandix). Randkronerne straalformige, golde. Frugten sylformig.

Udseende: Skjermplanter af Middelstørrelse, med tapformig Rod, vexelvise, finnede, mangedeelte Blade.

73de Slægt; Stikle (Phellandrium). Kronerne ligedannede, frugtbare. Frugten kronet.

Udseende: Temmelig stor Vandskjermplante, med afbidt, krandstrevlet Rod; udspilet grenet Stængel; dobbelt finnede Blade.

78de Slægt: Storskjerm (Imperatoria). Kronerne ligedannede, frugtbare. Skjermen udbredt-flad. Frugten sammentrykt, randet.

Udseende: Stor Skjermplante med knollet, leddet Rod, tredobbelt-trekoblede Blade og store Skjerme.

74de Slægt: Gifttyde (Cicuta). Kronerne ligedannede, frugtbare. Frugten næsten ægformig, furet.

Udseende: Vandskjermplante, med fleerrummet, tyk Rod; tredobbelt-finnede Blade; tyk Stængel.

Rundbladet Hareøre s. Afdelingen a.

Skov Angelik s. ibid.

Stilkløs Merke s. ibid.

Almindelig Klaseskjerm s. ibid.

c.

c. Det fælleds Svøb sieldent, det egne aldrig.

83de Slægt: Persille (Apium). Svøbet 1bladet. Kronerne ligedannede, frugtbare. Frugten ribbet. Kronbladene indbøiede.

Udseende: Mindre Skiermplanter, med afbidt Rod, furet Stængel, finnede Blade.

82de Slægt: Pimpernelle (Pimpinella). Kronerne ligedannede, frugtbare. Frugten stribet. Arrene næsten kugleformige.

Udseende: Skiermplanter af Middelstørrelse. Skiermene før Blomstringen nedhængende.

84de Slægt: Busmekker (Ægopodium). Kronerne ligedannede, frugtbare. Frugten ægformig, stribet. Arrene spidse.

Udseende: Stor Skiermplante, med krybende Rod, 3koblede, store, brede Blade.

80de Slægt: Dill (Anethum). Kronerne ligedannede, frugtbare. Frugten lidt sammentrykt, paa begge Sider treribbet.

Udseende: Skiermplante af Middelstørrelse, med haarformig-finnede Blade.

79de Slægt: Pastinak (Pastinaca). Kronerne ligedannede, frugtbare. Frugten sammentrykt-flad.

Udseende: Stor Skiermplante, med tapformig Rod, dobbelt-finnede Blade, og guulagtige Skierme.

81de Slægt: Kommen (Carum). Kronerne ligedannede, hvoraf nogle golde. Frøene puklede, stribede.

Udseende: Skiermplante af Middelstørrelse med tapformig Rod, fiin-finnede Blade.

Tredie Orden.

Trehunnede (Trigynia) med 3 Støvveie.

* Oversædige Blomster.

85de Slægt: Qvalkved (Viburnum). Kronen 5kløvet. Bærret 1frøet.

Ud-

Udseende: En Busk, med enkelte, modsatte Blade, Blomsterne i en Qvast.

86de Slægt: Hyld (Sambucus). Kronen 5kløvet. Bærret 3frøet.

Udseende: Smaa Træer, med finnede, modsatte Blade. Blomsterne i Qvaste.

** Blomsterne undersædige.

87de Slægt: Smak (Rhus). Kronen 5bladet. Bærret 1-frøet.

Udseende: Buske, med ofteft nedliggende Stængel; sammensatte Blade og Blomster i tætte Toppe.

88de Slægt: Tamarisk (Tamarix). Kronen 5bladet. Kapselen 3klappet. Frøene med Fnok.

Udseende: Riisformig Busk. Bladene smaa, enkelte, taglagte. Blomsterne i Klaser.

89de Slægt: Skoerem (Corrigiola). Kronen 5bladet. 1, 3hjørnet Frøe.

Udseende: En liden fremliggende Plante, med vexelvise, enkelte Blade, og nøgleformige Blomster i Enden af Stængelen.

90de Slægt: Hønsebid (Alsine). Bægeret 5bladet, Kronen 5bladet. 3-10 Støvdragere. Kapselen 1rummet, 3klappet.

Udseende: En liden Urt, med knæet Stængel. Enkelte, modsatte Blade og eenlige Blomster i Bladhjørnerne.

Fjerde Orden.

Firehunnede (Tetragynia) med 4 Støvveie.

91de Slægt: Leverurt (Parnassia). Bægeret 5deelt. Kronen 5bladet. Honninggjemmerne i Randen besatte med kuglebærende Børster.

Udseende: En smuk lille Plante, med udeelt, eenbladet Stængel. Hjerteformige Blade og enkelt Blomst paa Enden af Stængelen.

Femte

Femte Orden.

Femhunnede (Pentagynia) med 5 Støvveie.

93de Slægt: Hør (Linum). Kronen 5bladet. Kapselen 10rummet.

Udseende: Planter med opret, bladet Stængel; enkelte Blade, og Blomsterne i Toppe.

94de Slægt: Sibbaldie (Sibbaldia). Kronen 5bladet, Bægeret 10kløvet. 5 nøgne Frøe.

Udseende: En liden Plante med vandret Rod, 3hovede Blade, og Blomsterne næsten i en Skjerm.

92de Slægt: Faareleger (Statice). Kronen 5bladet. 1 Frøe, som er beklædt med et tragtformigt Bæger.

Udseende: Planter med trevlet Rod; Stængelen et Skaft; Blomsterne i et Hoved eller en Top.

Goldnaalet Hønsetarm s. 10hannede 5hunnede.

Ager-, femhannet- og syelformig Spergel s. ibid.

Sjette Orden.

Sexhunnede (Hexagynia) med 6 Støvveie.

95de Slægt: Soeldug (Drosera). Kronen 5bladet. Kapselen 3klappet, mangefrøet.

Udseende: Smaa Moseplanter, med et Skaft; Bladene kjertel-haarede, Blomsterne i eensidige Klaser.

Syvende Orden.

Mangehunnede (Polygynia) med mange Støvveie.

96de Slægt: Musehale (Myosurus). 5 Kronblade med rørformige, honningdragende Negle. Nøgne Frøe.

Udseende: En liden Plante med et Skaft; linieformige Blade, og Blomster i Enden af Skaftet, hvis Bund forlænger sig i Form af en Musehale.

Femte

Femte Classe.

Femhannede (Pentandria).

Første Orden.

Eenhunnede (Monogynia).

1ste Slægt: Forgjetmigei (Myosotis).

1. Eng Forgjetmigei (M. palustris) med budte, glatte Bægerflige, der ere af lige Længde med Kronens Rør. Lancetdannede næsten glatte Blade. Stængelen lidt grenet. Fl. D. T. Fl. N. 583. (Myos. scorpioides ꝺ Lin.). Curt. Fl. Lond. fasc. 3. T. 13. D. Forgjetmigei, Forglemmigikke, Museøre, Katteøie, Skorpionsurt. N. Emailleret Blomster, Jomfrue Soeløie, Stolten Hendrik. J. Kattarauga. F. Hoiluus.

Glat haartippet Kjerminde, V. Eng Kjerminde, R. Fleeraarig Forgjetmigei, Oec. Pl.

Beskr. Roden trevlet, lidt krybende; den skyder een eller flere, oprette, kantede, korthaarede, i Toppen vexelviis-grenede Stængler, som undertiden ved Grunden ere liggende. Bladene siddende, randhaarede med en liden Vorte i Enden af Overfladen, fiinhaarede. Blomsterne sidde i tvedeelte, i Spidsen tilbagekrummede Klaser, som forlænge sig under Blomstringen og ere forend den meget korte. Bægeret er aabent omkring Frøene, naar de modnes. Kronerne himmelblaae og Svælget tilsluttet med 5 gule Kjertler. 4 ægformige, glatte Frøe. Fleeraarig. Blomstrer om Sommeren.

Almindelig i sumpige Enge.

Afart: Haaret Eng Forgjetmigei (M. pal. sylvatica) med spidse, haarede Bægerflige af lige Længde med Kronrøret, Bladene ægformig-lancetformige. Fl. D. T. 583 den største Figur. Rai. syn. T. 9. f. 2.

Skovkjerminde (Myos. sylvatica), R.

Naar man undtager anførte Mærker og en større Laadenhed paa Bladene, ligner den aldeles Hovedarten, saa den neppe kan ansees for andet end en Afart, skjøndt adskillige have anført den som en egen Art.

Egenſk.

Egensk. og Anvend. Den er en meget smuk Plante, og fortjener derfor Sted blandt vore Ziirplanter. At den skulde foraarsage dødelige Tilfælde hos Faarene, har man igjendrevet ved Forsøg paa Veterinair-Skolen. Imidlertid bliver den dog ikke ædt af Huusdyrene.

2. Mark Forgjetmigei (M. arvensis) med tilspidsede, korthaarede Bægerflige, der ere længere end Kronens Rør; æg-formig-lancetformige, korthaarede Blade; grenet, korthaaret Stængel. Fl. D. T. 583 den mindste Figur. (M. scorpioid. arvensis Lin.)

Stivhaaret Haartippet Kjerminde, V. Mark Kjerminde, N. Forgjetmigei, Oec. Pl.

Beskr. Den er mere forskjellig fra den første Art end den anførte Afart, skjønt Linné antog ogsaa denne som Afart; den adskiller sig især ved en aarig Rod, mindre Væxt, større Laadenhed, meget mindre, fladtrykte Frøe og ved Bægerne, som ere tilsluttede om de modne Frøe. Den blomstrer tidligere end hiin.

Afart: Liden Mark Forgjetmigei (M. collina Hofm. M. scorp. γ Lin.) er især forskjellig ved sin Lidenhed, da den ikke er mere end 1-2 Tommer høi og har guulagtig-blaae overmaade smaa Blomster.

Paa tørre Marker almindelig, endog i Island. Afarten paa Bakker.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

3. Tvehaget Forgjetmigei (M. Lappula). Frøene beklædte med tvehagede Pigge. Bladene lancetformige, haarede. Fl. D. T. 692. D. Hundetunge.

Trehaget Kjerminde, V. Tvehaget Kjerminde, N. Trehaget Forgjetmigei, Oec. Pl.

Beskr. Roden tapformig-trevlet. Stængelen enkelt indtil Toppen, hvor den er grenet; opret, trind, rue, ½-1 Fod høi. Bladene heelrandede, rue, siddende, budte, paa Stængelen vexelviise, ved Roden tæt samlede. Blomsterne i et Ax, modsatte Blomsterbladene, kortstilkede. Bægerne aabne omkring de modne Frøe.

Kro-

Kronerne blaae. 4 Frøe, som ere besatte med 2 Rader tvehagede Pigge. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Paa tørre, grusede Steder, men sjelden, f. Ex. uden for Amager Port; i Fyen ved Odense; paa Bornholm; i Holsteen ved Putlos; i Norge ved Brevig.

Egenſk. og Anvend. Den ædes af Gederne.

2den Slægt: Steenfrøe (Lithospermum).

1. **Læge Steenfrøe** (L. officinale). Frøene jevne. Kronerne neppe større end Bægerne. Bladene lancetformige, spidse, haarede. Fl. D. T. 1084. Fl. N. 1034. D. Steenbræk, Steenbrække, Steenhirs, Steenbikke. N. Steenfrøe.

Beſkr. Roden grenet, rødagtig. Stængelen opret, stiv, rue, grenet, 1-2 Fod høi. Bladene heelrandede, tilspidsede, aarede, vexelviis, siddende, paa Underfladen bleeggrønne. Axene (forsaavidt man ikke anseer Blomsterne for at være eenlige, siddende i Bladhjørnerne) i Enden paa Grenene, bladede, tilbageboiede. Kronerne gunlagtig-hvide, ved Mundingen omgivne med 5 budte Vorter. Bægeret stivhaaret. Frøene ægformige, glatte, glindsende, meget haarede, perlefarvede. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Paa tørre, grusede Steder ikke almindelig, f. Ex. uden for Øster Port, ved Bagsvær, Esrom, Roeskilde; i Fyen ved Selleberg og Hofmansgave; ved Nykjøbing paa Falster; paa Møen; hyppig paa Bornholm. Paa Eger og ved Kongsberg, samt i det sydlige Norge; i Holsteen paa Derne ved Preetz.

Egenſk. og Anvend. Den ædes af Geder og Faar, men ikke af de øvrige Huusdyr. Frøene indeholde Olie og en melet Substants, som i Dyrtid er anbefalet til Brød. Barken af Roden farver rødt. Bierne søge Blomsterne. Den er bleven brugt som et steenopløsende, urindrivende og sammensnerpende Middel.

2. **Rynket Steenfrøe** (L. arvense). Frøene rynkede. Kronerne knap større end Bægerne. Bladene budte, uden Aarer. Fl. D. T. 456. Fl. N. 619. D. Steenklinte, Spæeklinte, Steenurt, Sterklinte, Koedrevler. N. uægte Steenfrøe, Sminkrot.

Beſkr.

Beskr. Roden rød. Stængelen opret, grenet, besat med tætte, fine Haar, rue. Bladene smallere end hos den foregaaende, meget ruehaarede, 1nervede. Kronerne hvide. Frøene rue, brune. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Temmelig almindelig i Vinterfæden.

Egensk. og Anvend. Roden, som farver rødt, bruges i Finland til Sminke. Om Foraaret ædes Bladene af Sviin, Geder og Faar, og kunne og bruges til Kaal. Bierne trække af Blomsterne. Den er undertiden et besværligt Ukrud i Vinterfæden.

3die Slægt: Oxetunge (Anchusa).

1. Læge Oxetunge (A. officinalis). Axene taglagte, 1sidige. Blomsterbladene ægformige. Bladene lancetformige. Fl. D. T. 572. Fl. N. 1026. D. Oxetunge. N. Oxetunge, Huulnæsle, Kutung.

Beskr. Roden grenet-tapformig, sort. Stængelen ved Roden opstigende, stivhaaret, ligesom hele Planten, kantet, bladet, grenet, 1-2 Fod høi. Bladene siddende, vexelvise, tæthaarede, i Randen lidt bølgede, besatte med smaa Vorter; de øverste tilrundede ved Grunden. Blomsterstilkene tæthaarede. Blomsterbægeret 5sidet, tæt-hvidhaaret. Kronen mørk, smukt violet. Man finder og en hvid Afart. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Temmelig almindelig i Sjelland ved Veie og paa Diger, sjelden i Jylland og Fyen, f. Ex. ved Nyborg, Middelfart, Katholm; I Norge paa Eger.

Egensk. og Anvend. Som ung ædes den af Køer, Sviin, Faar og Rensdyr. I Sverrig spises dens unge Blade i Kaal. Bierne trække af Blomsterne. Saften af Blomsterne skal med Allun give en grøn Farve; Roden har megen Farvestof og bruges til Rødfarvning; man skal især anvende den til at farve den Viingeist, som bruges i Thermometre. Den har været brugt som et kjølende Middel.

2. Smalbladet Oxetunge (A. angustifolia). Bladene aflang-lancetformige, Blomsterne i Ax. Blomsterbladene linieformig-lancetformige. Fl. D. T. Morisons Hist. 3. s. 11. T. 26. f. 4.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, og udmærker sig især ved Blomsterbladenes Form, ved en høiere og mere grenet Stængel, kortere og smallere Blade og mindre Bægere, som have smallere, spidsere og mindre dybt deelte Flige. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Paa tørre Steder i Holsteen efter Weber.

Egensk. og Anvend. Den ligner heri den foregaaende.

4de Slægt: Hundetunge (Cynoglossum).

1. Læge Hundetunge (C. officinale). Støvdragerne kortere end Kronerne. Bladene brød-lancetformige, filtede, siddende. Fl. D. T. 1047. Fl. N. 1014. D. Hundetunge, Uldborre.

Beskr. Roden tapformig eller grenet, tyk. Stængelen opret, tyk, grenet, uldhaaret, trind, lidt kantet af de nedløbende Blade. Bladene vexelvise eller strøede, omfattende, nedløbende, heelrandede, blødhaarede, mørkgrønne, de nederste stilkede, glattere. Stilkene rendede. Blomsterne i en topformig, tilbagebøiet Klase, i Enden paa Stængelen og Grenene. Bægeret uldhaaret. Kronerne bruunrøde, ildelugtende. 2aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig ved Veie og Gjerder, i en tør Bund.

Egensk. og Anvend. Roden giver en rød Farve, og med Jernvitriol en mørkgraa. Huusdyrene vrage Planten, Gederne undtagne. Bierne trække af Blomsterne. Den er undertiden et skadeligt Ukrud. Den har været brugt som et bedøvende, smertestillende Middel, men anvendes nu sjelden.

5te Slægt: Lungeurt (Pulmonaria).

1. Smalbladet Lungeurt (P. angustifolia). Stængelbladene aflang-lancetformige, halvomfattende; Rodbladene elliptiske. Fl. D. T. 483. Fl. N. 1115. N. Smalbladet Lungeurt.

Smalbladet Lungestyrke, V. og R.

Beskr. Den har megen Lighed med den følgende, men udmærker sig ved Rodbladenes Form, og derved at de ikke ere stilkede, og ved Stængelbladene, som ere omfattende og ikke halv nedløbende. Figuren i Fl. D. forestiller en Afart med bredere Blade. Fleeraarig. Blomstrer i Mai.

Den voxer i Skove, men temmelig sielden, f. Ex. i Charlottenlund, ved Dronninggaard; i Holsteen og det sydlige Norge.

Egensk. og Anvend. Omtrent som den følgende.

2. **Almindelig Lungeurt** (P. officinalis). Bægeret af Kronrørets Længde. Stængelbladene ægformig-aflange; Rodbladene næsten hjerteformige. Fl. D. T. 482. Fl. N. 612. D. Lungeurt, plettet Lungeurt.

Almindelig Lungestyrke, B. og N.

Beskr. Roden deels grenet, deels udeelt, med lange Sidetrevler. Stængelen opret, i Toppen grenet, haaret, trind og ved Bladene lidt kantet, 1-1½ Fod høi. Bladene paa Stængelen ere vexelvise, siddende, omfattende, nedløbende, aflang-ægformige, fiinhaarede, prikkede; Rodbladene: stilkede, ægformige eller hjerteformige, mere stivhaarede end hine. Blomsterne sidde i tvedeelte, korte Klaser i Enden paa Stængelen. Bægeret 5sidet, besat med brune Vorter, paa hvilke sidder et hvidt opstaaende Haar; Kronerne blaa-røde. Man finder den med plettede og uplettede Blade. Fleeraarig. Blomstrer sidst i April og i Mai.

I Skove, temmelig hyppig i Danmark, og sieldnere i Norge, hvor den kun findes i den sydlige Deel.

Egensk. og Anvend. Geder og Faar æde den gierne. De unge Blade spises paa nogle Steder som Salat, paa andre Steder farver man bruunt med dem. Bierne søge den. Brændt skal den give megen Aske. Den har forhen været anvendt som et sammensnerpende, saarlægende Middel.

3. **Strand Lungeurt** (P. maritima). Bægeret affortet, Bladene ægformige, glatte, Stængelen grenet, fremliggende. Fl. D. T. 25. Fl. N. 17. N. Fjer Portulak, Fjerva, Hilsko, Strand Portulak. I. Strandarvi.

Strand Lungestyrke, B.

Beskr. Roden træeagtig, næsten tapformig, sortagtig. Stænglerne fremliggende, meget grenede, trinde ved Roden, kantede imellem Bladene, 1-1½ Qvarteer lange. Bladene tykke, heelrandede, budte, smalle ved Grunden, af en udmærket graa-blaa Farve, besatte med smaa, lidt rue Vorter. Blomsterne sidde i bladede Klaser, i Enden af Grenene. Kronerne, ligesom undertiden Stænglerne

lerne, lys purpurrøde, og blaae naar de blive ældre. Bægeret kortere end hos den foregaaende, deelt til Grunden i 5 lancetformige Dele. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes i Norge paa Øerne ved Trondhjem, Porsanger, Vardøe, Søndmør; ogsaa paa Færøerne, Island og Grønland, men ikke i Danmark.

Egenſk. og Anvend. Geder, Faar, Køer, Heste og Sviin æde den meget gjerne; Gunnerus tilraader derfor at saae den ved Strandbredderne. Den bruges i Island som et hjertestyrkende Middel.

6te Slægt: Kulſukker (Symphytum).

1. **Læge Kulſukker** (S. officinale). Bladene ægformig-lancetformige; nedløbende. Fl. D. T. 664. Fl. N. 382. D. Kongſalverod, Kulſukkerrod, ſtor Conſolida. N. Valgras.

Beſkr. Roden tyk, tapformig, i Spidſen grenet, opfyldt med Sliim, udvendig ſort. Stængelen opret, grenet i Enden, bladet, vinget, beſat med ſtive, nedbøiede Haar, 2 Fod høi og derover. Bladene heelrandede, rue, nedløbende. Rodbladene ſtilkede, temmelig brede. Blomſterne ſidde i tvedeelte Klaſer. Kronerne bruunrøde. Fleeraarig. Blomſtrer i Juni og Juli.

Den voxer paa ſkyggefulde, lidt fugtige Steder ikke almindelig, f. Ex. i Sjelland ved ſorte Søe, Jægersborg, Kaſtellet, Kjøge, Neſtved, Frederichsdal, Hirschholm; ved Nykiøbing paa Falſter; i Fyen ved Odenſe og Nyborg; i Laaland; hyppig i det Schleswigſke og Holſteenſke; i Norge paa Søndmøer og Nordmøer.

Egenſk. og Anvend. I Engelland river man Roden til Pulver, koger og aſſker den, for dermed at udtrække den røde Farve af Gummilak. I Angora tilbereder man Kameelhaar med den ſlimige Rod, og allerede i ældre Tider har man paaſtaaet, at et Afkog af Roden gjorde Læderet ſmidigt, hvilket nyere Forſøg ſtadfæſte. Hele Planten men meeſt Roden er, iſær i Blomſtringstiden, meget tjenlig til Garverie, og giver tilberedt med Vismuth en ſmuk, beſtandig bruun Farve. Man har anvendt Frøene til Grød, men Haller finder dem miſtænkelige Toppen af Planten bruges paa nogle Steder ſom Suppeurt

Qvæget æder den ikke, men Geder og Rensdyr. Den fordærver endog Høet. Bierne trække af Blomsterne. Den er forhen bleven brugt af Lægerne mod Hoste og Durchløb; af Dyrlægerne bruges den som et blødgjørende, sammensnerpende og fordelende Middel.

Den formeres ved Frøe. Om dens Anvendelse til at blødgjøre Læderet, s. Svenske Vidensk. Selskabs Skrifter 4de B.

7de Slægt: Borago (Borago).

1. Almindelig Borago (B. officinalis). Alle Bladene vexelvise. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 36. D. Boragsurt, Boragen.

Beskr. Roden grenet-trevlet. Stængelen grenet, tyk, saftrig, besat med lange, stive, hvide Haar, 1-1½ Fod høi. Bladene ægformige, omfattende, tandet-udbugede, ligeledes stivhaarede. Blomsterne heldende. Kronerne himmelblaae. Tænderne ved Svælget og Støvdragerne sortagtig-brune. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Den er almindelig i Haver; har egentlig hjemme i Østerlandene, men er nu som vild paa flere Steder, f. Ex. ved Elbbredderne.

Egensk. og Anvend. Den ædes af Hesten. De unge Blade og Blomsterne bruges som Salat. Bierne trække af Blomsterne. Naar man kaster Bladene paa Ild, forpuffe de ligesom Salpeter, hvoraf de indeholde noget. Den er anbefalet i Medicinen for dens kjølende Egenskaber. I Haverne dyrkes den som Zirplante.

8de Slægt: River (Asperugo).

1. Fremliggende River (A. procumbens). Bægeret fladtrykt omkring Frøet. Fl. D. T. 552. Fl. N. 508. D. Vild Oxetunge. N. Gaasfoet, Ormøie. B. Bender.

Udstrakt River, V. og R.

Beskr. Roden traadformig trevlet. Stængelen liggende, svøbeformig, kantet, besat med stive, nedad bøiede Haar, bladet, 1-2 Fod lang. Bladene modsatte, siddende, opstigende, ved Grunden nedløbende, lancetformige, heelrandede, især i Randen stivhaarede. Blomsterne enkelte, stilkede, i Bladhjørnerne. Bægerne meget flade, ind-

indkaarne, i Randen stivhaarede. Kronerne blaae, sjelden hvide, smaa i Sammenligning med Bægerne. Frøene aflange. 1aarig. Blomstrer i Mai, Juni og Juli.

Temmelig almindelig i Danmark, Norge og Holsteen i Haver og ved Gjerder.

Egenst. og Anvend. Den ædes af Huusdyrene, Koen undtagen. De unge Blade spises som Spinat. Som Ukrud qvæler den andre Planter ved sin liggende, rue Stængel, hvormed den trækker dem ned.

9de Slægt: **Krumhals** (Lycopsis).

1. **Almindelig Krumhals** (L. arvensis). Bladene lancetformige, hvashaarede. Bægerne oprette under Blomstringen. Fl. D. T. 435. Fl. N. 498. D. Vild Oxetunge, liden Oxetunge, Koedrevler.

Beskr. Roden ofteft enkelt, dybt nedgaaende. Stængelen opret, trind, grenet, tæt besat med stive Haar, ½-1 Fod høi. Bladene omfattende, i Randen bølgede, stivhaarede. Blomsterne sidde i bladede, dobbelte Klaser i Enden af Stængelen. Blomsterbægerets Flige linieformig-lancetformige, tæt stivhaarede. Kronerne smaa, himmelblaae med et hvidt, krumt Rør. 1aarig. Blomstrer fra Mai til August.

Almindelig ved Veie, Diger, Fælleder og i Kornet.

Egenst. og Anvend. Den ædes i Mangel af andet af Heste, Køer og Sviin. Faarene æde den gjerne, naar den endnu er ung. Den er ofte et skadeligt Ukrud i Kornet.

10de Slægt: Slangehoved (Echium).

1. Almindelig Slangehoved (E. vulgare). Stængelen vortet, hvashaaret. Stængelbladene lancetformige, hvashaarede. Sidearene tilbagebøiede. Fl. D. T. 445. Fl. N. 1033. D. Vild Oxetunge, Slangehoved. N. Vargslab, Ulvegab. I. Kisugras.

Beskr. Roden tapformig. Stængelen opret, rank, trind. 2-3 Fod høi. Bladene vexelvise, vortet-hvashaarede; de øverste siddende. Rodbladene stilkede. Bladene ved Blomsterne linieformige. Axene bøiede nedad førend Blomstringen, men under og efter Blomstringen forlængede og oprette. Kronerne blaae, store, førend de aabnes røde.

røde. Støvdragerne længere end Kronen, bøiede opad. 2aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Den er temmelig almindelig paa sandige Steder paa Agre og Diger, i Norge sjeldnere f. Ex. i den sydlige Deel og paa Eger.

Egensk. og Anvend. Den ædes ikke af Huusdyrene, men Bierne drage megen Honning af Blomsterne. Stænglerne skal give en Olivenfarve. Den er undertiden saa hyppig, at den bliver et skadeligt Ukrud. I Haver anbefaler den sig ved sine pralende Blomster.

11te Slægt: Fjeldpryd (Diapensia).

1. **Laplandsk Fjeldpryd** (D. lapponica). Med stilkede Blomster. Fl. D. T. 47. Fl. N. 118.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen lidt træeagtig, ved Roden udeelt, oventil deelt i flere Grene fra et Punct, 2-3 Tommer lang. Bladene aflang-linieformige, stive, altidgrønne, krumme nedad, tilbagebøiede i Randen, taglagte paa hverandre, paa Overfladen prikkede, 3nervede. Blomsterstilken 1bladet, enkelt, næsten af samme Længde som det øvrige af Planten. Kronerne guulagtig-hvide. Frøegjemmet ægformigt. Støvveien sammentrykt. Arret budt. Fleeraarig. Blomstrer først i Juli.

Denne smukke Plante findes kun i den nordlige Deel af Norge, f. Ex. ved Kjøllefjord, Fogstuen paa Dovre; paa Øen Alsten i Nordland paa Aalbygfjeldet; og i Grønland.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

12te Slægt: Kjertelmund (Androsace).

1. **Nordisk Kjertelmund** (A. septentrionalis). Fl. D. T. 7. Fl. N. 618. N. Fjeldarv.

Beskr. Roden trevlet; den frembringer een eller flere oprette, ranke, trinde, finhaarede Skafter, af 3-6 Tommers Høide. Bladene sidde alle ved Roden og ere lancetformige, tandede, indskaarne, spidse, tæt sammen. Stængelen ender sig i en enkelt Skjerm, som bestaaer af 10-20 fine, trinde, glatte, 1-1½ Tomme lange Straaler, som ved Grunden ere omfattede af mange, lancetformige Svøbblade. Kronerne ere hvide, smaa. 2aarig. Blomstrer i Juli.

I Norge ved Bang, paa Hedemarken, paa aabne Bakker omkring Christiania og paa Øerne i Fjorden derved.

Egensk.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

13de Slægt: Koedriver (Primula).

1. Huulkravet Koedriver (P. officinalis). Bladene tandede, rynkede. Skaftet mangeblomſtret. Kronens Krave huul. Fl. D. T. 433. Fl. N. 371 α (P. veris α Lin). D. Koedriver, Haneleeg, Hanekam, Koedrøvel, Nøgleblom, vor Frues Nøglebaand, Primler. N. Kueſimmer, Koeſimmer, Kummesblom, Maries Nøklebaand, Marie-Nykyl.

Huulkravet Vaarlyſt, V. og R. Læge Koedriver, Oec. Pl.

Beſkr. Roden trevlet, og fremſkyder faa, trinde, duunhaarede, oprette Skafter, af 4-6 Tommers Længde. Bladene duunhaarede, ſtilkede, i Midten ſammenknebne, i Randen nedbøiede, 2-3 Tommer lange. Bladſtilken vinget. Blomſterne i en enkelt Skjerm, nikkende. Kronerne mørkgule indvendig, lyſere udvendig, med en liden Krave. Frøehuſet omvendt ægformigt, 10tandet. Fleeraarig. Blomſtrer i April.

Voxer almindelig paa Enge, ſom ikke ere vaade, og imellem Buſke.

Egenſk. og Anvend. Blomſterne have en behagelig ſødagtig Lugt. Man bruger at blande dem med The, ſom de meddele en ikke ubehagelig Smag. De unge Blade ſpiſes af nogle ſom Salat. Af Blomſterne tillaves den ſaakaldte Schlyſſelblomviin, hvorpaa Recepten findes i Rafns Flora 2den D. p. 53. Blomſterne give Bierne Honning. Roden, hvis Lugt ligner Anis, har man brugt til at ſætte paa Øl. Pulveret deraf ſkal foraarſage Nyſen, naar det opſnuſes. Den er forhen bleven anvendt i Medicinen.

2. Fladkravet Koedriver (P. elatior). Bladene tandede, rynkede. Skaftet mangeblomſtret. Kronens Krave flad. Fl. D. T. 434. Fl. N. 371. β. (P. veris β. Lin.) D. Oxendriver, vild Koedriver.

Fladkravet Vaarlyſt, V. og R. Høiſtænglet Koedriver, Oec. Pl.

Beſkr. Den ligner meget den foregaaende, men foruden Kravens Dannelſe, udmærker den ſig ved ſin Størrelſe, ſom er næſten dob-

dobbelt mod hiins; ved førere Skafter, ved mindre rynkede Blade, smallere Bægere og mere svovlgule Blomster. Fleeraarig. Blomstrer i April.

Den voxer imellem den forrige i Danmark og det sydlige Norge.

Ved Sanderumgaard i Fyen findes en Afart med rødgule Kroner, der og forekommer i Haver som Ziirplante.

Egensk. og Anvend. Omtrent som den forrige, dog anvendes den ikke til Viin, da den ikke har Lugt. Den Afart, som dyrkes i Haver, har undertiden dobbelte Kroner, da Bægeret er voxet ud i Form af et Kronblad.

3. **Rodstilket Koedriver** (P. acaulis). Med tandede, rynkede Blade; 1blomstrede Skafter og flad Kronkrave. Fl. D. T. 194. Fl. N. 371 γ. (P. veris γ Lin.)

Rodstilket Vaarlyst, V. og R.

Beskr. Den ligner ligeledes de foregaaende, men har ingen Skjerm, da en enkelt Blomst sidder paa Enden af hver Stilk. Bladene ere ikke sammenknebne i Midten; de ere af Rodstilkenes Længde. Blomsterne ere oprette. Kronerne bleg-svovlgule, med 5deelt Krave, omvendt-hjerteformige og flade Flige. Naar man altsaa forestiller sig den fladkravede Koedriver staaende saa dybt i Jorden, at man kun seer Straalerne af Skjermen, faaer man en Idee om denne Art. Fleeraarig. Blomstrer i April.

Den er sjeldnere end de foregaaende. Den findes paa Als, Møen, i Faurdal ved Hadersleb; paa Færøe.

Egensk. og Anvend. Blomsterne søges af Bier og ere vellugtende. Geder og Faar æde den. Roden skal foraarsage Brækning. Man har en Afart med rødgule Blomster, der dyrkes i Haver som Ziirplanter.

4. **Melet Koedriver** (P. farinosa). Bladene rundtakkede, glatte, paa Undersladen melede. Kronens Krave flad. Fl. D. T. 125. Fl. N. 26. D. Engstjerne, Blaamai. N. Blaae Kusimmer, Norske Aurikler.

Melet Vaarlyst, V. og R.

Beskr. Roden langtrevlet. Skaftet trindt, opret, glat, 3-4 Tommer høi. Bladene omvendt ægformig-lancetformige, over-

stroede

Skraede paa den underste Side med et hvidt Meel, som bedst sees, naar Skaftet endnu ikke er udvoxet, meget kortere end Skaftet. Skjermen mangeblomstret. Blomsterne oprette. Kronerne violette, blege paa Undersladen. Fligene langagtig-omvendt-hjerteformige. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Hist og her paa fugtige Enge, sjeldnere end de 4 første Arter, f. Ex. ved Ordrup, Lundehuset, Damhuset, Bringstrup ved Ringsted; ved Stranden nær Vesterskierninge i Fyen; paa Island; i Norge lige til Wardøe.

Egenſk. og Anvend. Den er een af vores meget smukke indenlandske Planter og fortjener at dyrkes som Ziirplante. Næsten alle Huusdyrene vrage den.

5. **Norsk Koedriver** (P. norvegica). Med heelrandede, ægformige, glatte, stilkede Blade. Kronerne tragtformige. Bægerne rørformige, budte, Fl. D. T. 188. Fl. N. 154. (paa begge Steder under Navn af P. integrifolia).

Beskr. Roden trevlet. Skaftet opret, rankt, ligesom de øvrige Arter, trindt, glat, 4-6 Tommer høit, deelt i Enden i en faastraalet Skjerm, som har 2 ægformige, korte Svøbblade. Bladene brede, ægformige, glatte, langstilkede. Kronbladene violette, tvekløftede. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Denne meget sjeldne Plante voxer i Øst- og Vest-Finmarken f. Ex. ved Hesvig, Maasøen og Wardøe, hvor den er funden af Gunnerus.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

14de Slægt: **Bukkeblad** (Menyanthes).

1. **Almindelig Bukkeblad** (M. trifoliata). Bladene 3koblede. Kronernes Overflade meget laaden. Fl. D. T. 541. Fl. N. 623. D. Bukkeblad, beesk Klever, Uldblomst. N. Sedekløv, Jetkløv, Vaskløver, Saltgræs, Myrekonge, Myrebukken. J. Horbladka, Qveisegras, Reidinggras. F. Bukka-Blöa.

Trebladet Laadkrone, B. og R. Kløverbladet Bukkeblad, Oec. Pl.

Beskr. Roden tyk, trind, leddet, fremliggende, sort, Stængelen faabladet, ved Grunden liggende, grenet, trind, glat, i

Top-

Toppen opret, ½ Fod høi. Bladene langstilkede. Smaabladene bred-ægformige, glatte, tandede, rundbugtede; det midterste er det mindste. Blomsterbladene ægdannede. Blomsterne sidde i en axformig Dusk i Enden af Stængelen. Bægerne ægformige, glatte. Kronerne hvide, med 5 budte, tykke, paa Overfladen tæt-fiinhaarede og paa Underfladen rødlige Flige. Støvveien lang. Fleeraarig. Blomstrer sidst i Mai og i Juni.

Almindelig i dybe Moser.

Egenst. og Anvend. Roden har man i Sverrig anvendt til Brød i dyr Tid, og i Norge har man deraf tillavet det saakaldte Misme Brød, som dog efter Gunners Vidnesbyrd er ubehageligt. Den er meget stærk, og ofte saa sammengroet, at man kan gaae og ride paa den, som f. Ex. i Island. Bladene, som have en stærk bitter Smag, har man alt længe brugt i Nørre Jylland og i Davinde i Fyen, som Surrogat for Humle, og i Engelland skal de blive brugte til Porter, hvilket man med Held har efterlignet i Sverrig, og hvorom kan eftersees Rafns Flora 2den D. p. 60. Man har og her gjort heldige Forsøg dermed. Paa Færøe, hvor Planten meget sjelden blomstrer, tykkes og røges Bladene i Mangel af Tobak, og i Island bruges de undertiden tørrede som The.

Saften af Planten skal give en grøn Farve, og Affoget af Bladene med Vismuth en smuk guul Farve. Bierne søge hyppig til Blomsterne. For Qvæget, især Faaret, ere Bladene en sund Føde. Moradser blive opfyldte ved dens Rødder, Stængler og Blade. Bladene blive formedelst deres styrkende, opløsende, afførende Egenskaber meget anvendte i Medicinen. Stængelen skal foraarsage Brækning. I Sygdomme hos Dyrene ere Bladene med Held anvendte mod slet Fordøielse, Vandsot og Leversyge. Den er desforuden en overmaade smuk Plante, men er vanskelig at dyrke som Ziirplante, da den fordrer en moradsig Grund. Den visner og meget snart.

2. Hjertebladet Bukkeblad (M. nymphæoides). Bladene hjerteformige, rundbugtede. Kronen randhaaret. Fl. D. T. 339.

Aa-

Aakande Laadkrone, V. og N.

Beskr. Roden mindre end hos den foregaaende, langtrevlet. Stænglerne meget lange, trinde, fremliggende under Vandet, i Enden bladede og blomsterbærende. Bladene modsatte, stilkede, enkelte, rundagtig-hjerteformige, glatte, prikkede paa Underfladen, svømmende paa Vandet ligesom Aakandens, hvilke de ligne meget i Form, men ere meget mindre. Blomsterne sidde i Bladhjørnerne, flere sammen og ere stilkede. Kronerne ere smukt gule, i Randen frynsede. Griffelen meget kort. Arret 5kløvet. Kapselen ægformig-lancetformig-fladtrykt. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den findes i Søer og dybe Grøfter i Holsteen, f. Ex. ved Eppen Mølle, ogsaa i Alsteren ved Hamborg og i Gravene omkring Glückstad.

Egensk. og Anvend. Det er en meget smuk Plante, som man snarere efter Udseende henregner til Aakande Slægten, end til Bukkeblad. En Plante, som er meget overeensstemmende med denne, bruges i Japan nedsaltet som Krydderie paa Suppe.

15de Slægt: Hottonie (Hottonia).

1. Kjær Hottonie (H. palustris) med mangeblomstret Stængel og krandsformige Blomsterstilke. Fl. D. T. 487. Fl. N. 1062. D. Vandviol, Vandrøllike.

Pyramideformig Hottonie, Oec. Pl.

Beskr. Roden trevlet med rankende Sideskud. Den Deel af Stængelen, som er under Vandet, er fremliggende, bladet; den Deel, som er over Vandet, er rank, trind, glat uden Blade. Bladene ere kamformig-halvfinnede, glatte. Blomsterdusken opret, pyramideformig. Kronerne rødagtig-hvide, med en guul Rand omkring Svælget. Blomsternes Smaastilke 1blomstrede, med et lidet Blad ved Grunden. Kapselen kugleformig. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

I dybe Moser, Grøvter og Aaer ikke sjelden i Danmark, Holsteen og det sydlige Norge.

Egensk. og Anvend. Køerne æde den, men Sviin skulle vrage den. Bierne trække af Blomsterne. Hvor den voxer i Mængde, give dens Blade og Stængler god Gjødning. Den er en meget smuk Plante.

16de

16de Slægt: Fredløs (Lysimachia).

* Blomsterstilkene fleerblomstrede.

1. Almindelig Fredløs (L. vulgaris). Blomsterstanden en Top med klaseagtige Grene. Bladene ægformig-lancetformige, spidse. Fl. D. T. 689. Fl. N. 250. D. Dueurt, Fredløs, Bastard.

Beskr. Roden krybende. Stængelen opret, rank, trind, bladet, 2-4 Fod høi. Bladene modsatte, kortstilkede, undertiden 3dobbede, lidt rundbugtede, aabne. Blomsternes Smaastilke fine, med et linieformigt Blomsterblad ved Grunden. Bægerfligene lancetformige, lidt haarede i Randen. Kronen smukt guul, aaben. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Paa Enge og ved Grøvter og Gjerder, almindelig i Danmark; sjeldnere i Norge, f. Ex. i Overhalden, Aafjorden, Varanger.

Egensk. og Anvend. Som ung ædes Planten af Huusdyrene, Sviin undtagen. Bladene farve Uld guult, og Roden giver en bruun Farve. Bierne trække af Blomsterne.

3. Dusket Fredløs (L. thyrsiflora). Blomsterne sidde i stilkede Klaser paa Siderne af Stængelen. Fl. D. T. 517. Fl. N. 82. D. Dueurt. N. Tjøn Goupell, Goupla.

Beskr. Roden krybende. Stængelen opret, udeelt, rank, trind, bladet, glat, 1½-2 Fod høi. Bladene modsatte, siddende, linieformig-lancetformige, tættere sammen i Enden af Stængelen, spidse, glatte, heelrandede. Klaserne tætte, modsatte, oprette, enkelte, stilkede, og komme frem fra Bladhjørnerne. Kronerne gule, meget mindre end hos den foregaaende, rødguul prikkede i Enden af de lancetformige Flige, hvoraf der undertiden ere 6-7, men sædvanlig 5. Imellem Fligene sidder en liden Tand, og paa de fine Blomsterstilke et meget lidet Blomsterblad. Støvdragerne, hvoraf der ere ligesaa mange som Flige i Kronen, ere længere end denne og gule. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

I Tørvemoser ikke sjelden, f. Ex. ved Ordrup, Lyngbye, Birkerød, Vordingborg; paa Falster i Horrebye Lyng; i Fyen ved Trolleborg og Odense; i Jylland ved Aarslev; i Holsteen ved Preetz; i Norge paa Eger, ved Trondhjem og i Varanger.

Egensk.

Egenſk. og Anvend. Huusdyrene vrage den eller æde den kun af Mangel paa andet, undtagen Gederne, ſom æde den med Begjerlighed. Bierne trække af Blomſterne.

** Blomſterſtilkene 1blomſtrede.

3. Arveagtig Fredløs (L. nemorum). Bladene ægformige, ſpidſe. Blomſterne eenlige. Stængelen fremliggende. Støvdragerne uden Kjertler. Fl. D. T. 174. D. guul Arve, guul Gaaſeheel.

Beſkr. Roden krybende. Stænglerne rodſkydende, fremliggende, i Enden lidt oprette, 4ſidede, glindſende, glatte, fiinſtribede, grenede, ½ Fod lange. Bladene modſatte, kortſtilkede, heelrandede, glatte. Blomſterſtilkene komme ud fra Bladhjørnerne og ere lidt længere end Bladene, 1blomſtrede, modſatte, fine. Bægerets Blade linieformige. Kronen guul. Støvdragerne kortere end Kronen. Hele Planten ligner meget rød Arven, naar man undtager Kronernes Farve. Fleeraarig. Blomſtrer i Juni og Juli.

Den voxer i Skove; i Sjelland meget ſjelden, f. Ex. ved Frederiksborg; i Fyen ved Skjoldmoſe og Arreskov; i Jylland i Leerbek Skov ved Veile; paa Møens Klint; paa Bornholm; temmelig hyppig i det Schlesvigſke.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

4. Pengebladet Fredløs (L. Nummularia). Bladene kredsformig-hjerteformige. Blomſterne eenlige. Stængelen krybende. Støvdragerne beſatte med Kjertler. Fl. D. T. 493. Fl. N. 1031. D. Pengeurt, guult Pengeblad. N. Pengeblad.

Beſkr. Roden trevlet, krybende. Stænglerne fremliggende, 4kantet-ſammentrykte, overalt beſatte med Blade, ofteſt udeelte, glatte, ½-1 Fod lange. Bladene modſatte, glatte, budte, heelrandede eller utydelig runddbugtede. Blomſterſtilkene ſidde i Bladhjørnerne og ere kortere end Bladene, 1blomſtrede, trinde. Bægerfligene ægformig-hjerteformige. Kronen guul, ſtørre end hos de foregaaende Arter, beſat med overmaade fine Kjertler. Fleeraarig. Blomſtrer i Juni og Juli.

Paa fugtige, ſkyggefulde Steder deels og ved Veie; ikke hyppig i Sjelland, f. Ex. ved Frederiksberg og Flaſkekroen, ved Dronninggaard

gaard, ved Bringstrup og Cathrinebierg; mindre sielden i Fyen, f. Ex. ved Vesterskjerninge, Egense, den odenseiske Kanal; hyppig paa Falster, Ærøe og i Hertugdømmene; sielden i det sydlige Norge.

Egensk. og Anvend. Køer, Faar og Geder æde den, men Heste ikke. Bierne hente Vox paa den, men ved denne som ved flere lave Planter blive de tidt fangne af Frøer og Tudser. Man har paastaaet, at den opløst i Vand skulde fordrive Kornorme. Den har en svag sammensnerpende Smag, og lugter lidet. Forhen har den ligesom den anden Art været anvendt i Medicinen.

17de Slægt: Arve (Anagallis).

1. **Rød Arve** (A. arvensis). Bladene ægformige, paa Undersladen rødprikkede. Stængelen fremliggende. Fl. D. T. 88. D. Rød Arve, Gaaseheel, Grine ved Dag, Grine ved Middag.

Almindelig Arve, V. og N.

Beskr. Roden fiintrevlet. Stængelen grenet, 4kantet, bladet, glat, 4-6 Tommer lang. Bladene modsatte, siddende, heelrandede, glatte. Blomsterstilkene sidde i Bladhjørnerne og ere fine, eenlige, 1blomstrede, længere end Bladene. Bægerfligene lancetformige, i Randen hvidagtige. Kronerne aabne sig især ved Middag, og ere høirøde, sieldnere blaae, med en violet Rand omkring Svælget. Støvdragerne violette, haarede. Kapslerne kugleformige, glindsende, med 5 Striber paa langs, og een mindre tydelig Tverstribe der, hvor de aabne sig. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig paa dyrkede Steder i Danmark og Holsteen.

Egensk. og Anvend. Køer, Geder og Faar æde den, og Smaafugle Frøene. Dens Smag er bitter, og i Lægekonsten har den været anvendt mod Galenskab, Kræft, gale Hundes Bid o. s. v. Den er forresten en meget smuk Plante. I Haverne har man Afarten med blaae Blomster.

2. **Spæd Arve** (A. tenella). Bladene rundagtige, lidt tilspidsede, stilkede. Stængelen krybende. Arret spidst. Fl. D. T. 1085.

Beskr. Roden trevlet. Stængelerne fremliggende, ved Grunden krybende, traadformige, kantede, bladede, glatte, 1-3 Tommer lange.

lange. Bladene smaa, modsatte, kortstilkede, næsten kredsrunde, heelrandede, glatte, lysgrønne, hvert Par nær sammen. Blomsterne eenlige i Bladhjørnerne, paa fine Stilke, som ere næsten dobbelt saa lange som Bladene. Bægerets Flige spidse, lancetformige. Kronen rosenrød. Støvtraadene besatte med leddede Haar. Støvveien sylformig. Kapselen kugelrund. Efter Blomstringen er Blomsterstilken snoet. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Denne nydelige lille Plante er funden af Mohr paa Vaagøe, een af Færøerne, tæt ved den sydlige Ende af Sørvaags-Vatn eller Bordala Fos.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

18de Slægt: Traadbund (Azalea).

1. **Laplandsk Traadbund** (A. lapponica). Bladene bestænkte med udhulede Prikker. Fl. D. T. 966. Fl. N. 1075. N. Grønlandsk Ogenbrisk.

Beskr. Roden træeagtig-trevlet. Stammen buskagtig, nedtrykt, ujevn, meget grenet, fra 6 Tommer til 1½ Fod lang. Grenene krumme, verelvise, aabne. Bladene aflange, stive, altidgrønne, i Randen tilbagebøiede, stiden-grønne paa den øverste, og rustfarved-filtede paa den underste Side, næsten siddende i Enden af Grenene, tæt sammen. Blomsterstilkene sidde flere sammen i Enden af Grenene, og ere ½-1 Tomme lange, traadformige, glatte. Bægeret kort-standet, med rundagtige, haarede Flige. Kronerne klokkeformige, blaae. Støvdragerne, hvis Antal afverler fra 4-7, sidde paa Frugtbunden; Støvtraadene haarede oven for Grunden. Frugtknuden ægformig. Støvveien længere end Støvdragerne, vedblivende efter Blomstringen. Kapselen rundagtig. Den blomstrer i Juli, undertiden endog paa Sneen.

Den er funden paa Klipperne i Norge i Loms Præstegjeld i Guldbrandsdalen og i Grønland. Den er blandt de sjeldnere nordiske Planter.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt; den fortjente at dyrkes som Ziirbusk.

2. **Udstrakt Traadbund** (A. procumbens). Grenene udbredt-fremliggende. Bladene modsatte, meget glatte. Fl. D. T. 9. Fl. N. 235. N. Hengbrisk, Kreplyng, Høgnbrisk, Fjeldbrisk. J. Sauda Mergo.

Beskr.

Beskr. Stammen buskagtig, 3-6 Tommer lang, med mangfoldige, fremliggende, tæt sammenvoxne, bladede, trinde Grene. Bladene modsatte, stilkede, heelrandede, stive, altidgrønne, i Randen meget tilbagerullede. Bladstilkene korte, rendede, randhaarede. Blomsterne flere sammen. Stilkene 1blomstrede, rødagtige, ved Grunden bladede. Kronerne mørkrøde, 5deelte, klokkeformige, mindre end hos den foregaaende. Kapselen rundagtig-ægformig, spids. Blomstrer undertiden fra sidst i Mai til Juli; i Almindelighed saasnart Sneen er smeltet.

Ikke sjelden paa Fjeldene i Norge, f. Ex. Holtaalen, Hofjeldet og Johnsknuden ved Kongsberg i Hardanger; Island, Færøerne og Grønland.

Egensk. og Anvend. I Island er den om Vinteren næsten den eneste Føde for Faarene.

19de Slægt: Snerle (Convolvulus).

1. Almindelig Snerle (C. arvensis). Bladene piilformige, med spidse Bagflige. Blomsterstilkene oftest 1blomstrede. Blomsterbladene smaa og staae fjernt fra Blomsterne. Fl. D. T. 459. Fl. N. 721. D. Snerle, Lammetarme, Veibinder, Reveløg, Raaker, Gjerdetvinde, vor Frues Særk, vor Frues Manskjetter, Jomfrue-Særk, Jordhumle, Snerre, Smaasnerre, Fandens Halvermer. N. Vinnelgras, Aakervinnel, Smaavinnel, Snarbændel, Aakerbændel.

Beskr. Roden krybende, med dybtgaaende Trevler. Stænglerne kantede, svage, liggende og slyngende, ifald den finder Støtter, glat, bladet, 1-2 Fod lang og derover. Bladene vexelvise, stilkede, glatte, heelrandede. Blomsterbladene, som sidde paa Midten af Blomsterstilken, modsatte, smaa, linieformige. Blomsterstilkene oftest 1blomstrede, tykkere i Spidsen og komme ud fra Bladhjørnerne. Bægeret lidet i Forhold til Kronen. Kronerne foldede, hvide med rødagtige Striber. Støvtraadene halv af Kronens Længde. Kapselen tilrundet. Frøene kantede. Fleeraarig. Blomstrer i Juni, Juli og August.

Almindelig i Kornet, paa Veie og ved Gjerder.

Egensk. og Anvend. Toppen af den ædes, naar den er ung, af Køer, Heste og Faar. Saften af Blomsterne skal give en Orange Farve, hvilken forhøies med tilsat Allun. Bierne søge

føge til Blomsterne. Man har anbefalet den til Flyvesandets Dæmpning. Formedelst dens slyngende Stængel, som nedtrækker alle de Planter, den kan naae, og dens krybende, aagrende Rod er den et meget skadeligt Ukrud, som vanskelig lader sig udrydde.

2. Gjerde Snerle (C. sepium). Bladene piilformige, med stumpe Bagflige. Blomsterstilkene 4kantede, 1blomstrede. Blomsterbladene hjerteformige, og sidde tæt ved Bægeret. Fl. D. T. 458. Fl. N. 960. D. Stor Snerle, Vor Frues Særk; Stor Jomfrue Særk, Snerre, Stor Snerre, Getvinde. B. Jomfrue Særk. N. Gjærsvinda, Vild Spinat, Skogsvinnel,

Beskr. Roden som den forriges, men stærkere. Stængelen større end hiins, mindre grenet, henved 6 Fod lang. Bladene vexelvise, langstilkede; de bageste Flige ganske afstumpede. Blomsterbladene større end Bægeret, som de skjule. Kronerne ere meget større end hos hiin, mere udbredte, og ganske hvide. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Hist og her ved Gjerder og imellem Buske, dog ikke saa hyppig som hiin. I Norge findes den kun i den sydlige Deel.

Egensk. og Anvend. Som den forrige, dog er den mere skadelig for unge Planter, f. Ex. i levende Gjerder, end for Kornet, hvori den sjelden findes. Den er en meget smuk og anseelig Plante.

20de Slægt: Flok (Polemonium).

1. Fjeld Flok (P. coeruleum). Bladene finnede. Blomsterne oprette. Bægerne længere end Kronrøret. Fl. D. T. 255. Fl. N. 83. N Fjeldflok.

Blaa Skjønkrave, B. og N.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, deelt i Toppen, glat, bladet, 1-2 Fod høi. Bladene vexelvise, ulige finnede. Smaabladene aflang-lancetformige, spidse, heelrandede, glatte, 7-8 Par. Kronerne hjulformig-klokkeformige, smukt blaae, undertiden hvide. Bægeret 5kløvet, klokkeformigt. Kapselen rundagtig. Frøene kantede. Blomsterne sidde i en tæt Top. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes adskillige Steder i Norge paa Fjeldene, f. Ex. paa Toten, Valders, Rønningen ved Trondhjem, Vasaasen ved Iderøen og paa Fjeldlierne ved Snaasen.

Egensk. og Anvend. Bladene, men ikke Stængel og Rod, ædes af Sviin. Planten ædes af Køer, Geder og Faar. Den er almindelig indført som Ziirplante i Haver.

21de Slægt: Klokke (Campanula).

1. Eenblomstret Klokke (C. uniflora). Stængelen 1blomstret. Bægeret af Kronens Størrelse. Fl. D. T. Fl. N. 1080. Kjøbh. Selsk. Skr. 10 D. T. 6. f. 19. N. Fjeldklokke.

Eenkronet Klokke, V.

Beskr. Roden tyk, lodret, lidt grenet. Stænglerne udeelte, ved Grunden belagte med Skjæl af de visnede Blade, oprette, undertiden lidt nedliggende, glatte, bladede. Bladene vexelviise, heelrandede, budte, glatte; de nederste ægformige, de mellemste lancetformige, de øverste linieformige. Paa Enden af hver Stængel sidder een Blomst. Bægeret 5tandet, stort. Kronen klokkeformig, mørkblaa. Kapselen stor. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Denne Plante, som kun har hjemme i Norden, findes i Grønland og skal ligeledes være funden i Norge, formodentlig i Nordlandene eller Finmarken.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

2. Rundbladet Klokke (C. rotundifolia). Rodbladene nyreformige; Stængelbladene linieformige. Fl. D. T. 1086. Fl. N. 362. D. Smaa Klokker. N. Blaa Klokke, Blaa Bjelle, Bjølle, Bjølleblom, Fingerborra. J. Blaklukka.

Beskr. Roden træagtig-trevlet. Stænglerne oprette, trinde, stribede, bladede, glatte, 1 Fod høie. Bladene glatte; Rodbladene stilkede, rundagtige, nyre- eller hjerteformige, takkede; hvilke sædvanlig visne, førend den blomstrer; Stængelbladene vexelviise, siddende, linieformige, heelrandede eller faatakkede. Blomsterne sidde i en Top, paa fine Stilke, og ere heldende. Kronerne smukt mørkblaae, sjelden hvide. Bægertænderne spidse, syelformige, vandret-aabne. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August, ofte endog i September.

1ste

1ste Afart: Eenblomstret rundbladet Klokke (C. rotundifolia uniflora). Med 1blomstret Stængel og oprette Bægertænder. Fl. D. T. 189.

2den Afart: Stiv rundbladet Klokke (C. rotundif stricta Schumach.). Med en stiv, opret Stængel; bladfulde Grene og linieformige, børsteformige Blade. Fl. D. T. 855.

Almindelig paa tørre Marker og Banker. Den første Afart findes i Norge og i Grønland, den anden her i Sjelland.

Egensk. og Anvend. Saften af Bladene og Blomsterne give en blaa Farve, som tilsat med Allun bliver grøn. Paa nogle Steder i Norge farver man uldent og linned Tøi dermed, allene ved at valke Blomsterne og Tøiet mellem hverandre. Planten ædes af Huusdyrene, især af Faar; dog ikke af Sviin. Bladene og Roden skal være spiselige.

3. Tandmærket Klokke (C. patula). Bladene stride; Rodbladene lancetformig-ægformige. Blomstertoppen aaben. Bægeret tandet. Fl. D. T. 373.

Toaarig Klokke, Oec. Pl.

Beskr. Roden tynd, hvidagtig. Stængelen opret, kantet, rue, med topformig-deelte, aabne, lange Grene; bladet, 1-2 Fod høi. Rodbladene budte, stilkede, rundtakkede; Stængelbladene siddende, halvomfattende, vexelvise, lancetformige, tilspidsede og ligesom hine rue. Blomstertoppen meget aaben. Blomsterne aabne. Bægerets Flige have paa hver Side en liden Tand ved Grunden. Kronen ikke saa smukt blaa som den foregaaendes. 2aarig. Blomstrer i Juli og August.

Hist og her i Holsteen, f. Ex. ved Eutin og Lybek; ogsaa i Island. Efter Müller skal den være funden paa Brankebakken ved Frederiksdal i Sjelland.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

4. Rapunzel Klokke (C. Rapunculus). Bladene bølgede. Rodbladene ægformig-lancetformige. Blomstertoppen sammenkneben. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 283. D. Gemeen Rapunzel.

Beskr. Roden tapformig, hvid. Stængelen opret, rank, riisdannet, kantet, bladet, 2-3 Fod høi, ruehaaret; Haarene tilbagebøiede.

Bladene stivhaarede. Rodbladene aflange, stilkede. Stængelbladene linieformig-lancetformige, tandede, vexelviise, siddende, lidt nedløbende. Blomstertoppen opret, tæt. Blomsterstilkene smaa, 1-2-blomstrede. Kronerne blaae, mindre end de foregaaendes. Bægerfligene syelformige, undertiden tandede, undertiden hele ved Grunden. 2aarig. Blomstrer i Juli og August.

Paa Marker og ved Gjerder. Den findes ved Hofmansgave i Fyen. Kylling siger, at den voxer i Egnen af Frederiksborg, og Hr. Gartner Holbøll har og fundet den paa Jægerbakken sammesteds. Efter Weber er den i Holsteen.

Egensk. og Anvend. Roden er spiselig, hvorfor og Planten paa nogle Steder dyrkes. Bladene kunne bruges til Salat.

5. **Smalbladet Klokke** (C. persicifolia). Rodbladene omvendt-ægformige; Stængelbladene lancetformig-linieformige, lidt takkede, siddende, fjerne. Fl. D. T. 1087.

Beskr. Roden tynd-tapformig, lang. Stængelen opret, rank, kantet, i Enden grenet, glat, stribet, 1-1½ Alen høi. Rodbladene flere sammen, kortstilkede; Stængelbladene siddende. Blomsterstilkene lange, 1blomstrede, med 2 Blomsterblade ved Grunden. Blomsterbægerets Flige syelformige, lange. Kronerne smukt blaae, meget større end hos den foregaaende. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Afart: Skarpkantet smalbladet Klokke (C. persicif. acutangula Schumach.). Med en temmelig skarpkantet Stængel; lancetformig-linieformige, tilbagerullede, halvomfattende, lidt nedløbende, strøede Stængelblade; korte Kronstilke, og kantede Frugtknuder.

Den voxer i Kratter, ikke sjelden, f. Ex. ved Frederiksdal, Kollekolle, Skjelskjør; paa Møen; i Fyen ved Ulriksholm; i Norge paa Toten og i Tellemarken. Afarten findes her i Sjelland.

Egensk. og Anvend. Den ædes af Heste, Faar og Geder. De unge Blade kunne bruges, som Spinat. Dens smukke Blomster har forskaffet den en Plads i vore Lysthaver, hvor man finder den med hvide og fyldte Kroner.

6. Bred-

6. **Bredbladet Klokke** (C. latifolia). Bladene ægformig-lancetformige. Stængelen udeelt, trind. Blomsterstilkene 1blomstrede. Frugten ludende. Fl. D. T. 782. Fl. N. 55. D. Klokker. N. Suppel, Finnekaal, Kaale, Souple.

Beskr. Roden tyk, grenet og trevlet; den giver Melk, naar den overskjæres. Stængelen opret, budtkantet eller trind, glat, bladet, i Enden mangeblomstret, 1-1½ Fod høi. Bladene kortstilkede, mere æg- end lancetformige, skarp- og dobbelt takkede, rue, spidse, verelvise eller strøede. Blomsterne komme frem fra Bladhjørnerne, i Enden af Stængelen. Stilkene ere oftest 1blomstrede, oprette før og nedbøiede efter Blomstringen, kortere end Blomsten. Bægerets Flige lancetformige, fiint takkede og randhaarede. Kronerne endnu større end hos den foregaaende, violetblaae. Den er den anseeligste af dem, som findes hos os af denne Slægt. Fleeraarig. Blomstrer sidst i Juli og August.

Afart: Hvidblomstret bredbladet Klokke (C. latifolia alba). Fl. D. T. 85.

Den findes i smaa Skove, men sielden, f. Ex. ved Papiirsmøllen, Sophienberg; i Fyen ved Hofmansgave og Selleberg; hyppigere i Norge, f. Ex. i Kudalen, Berg, Sochnæs, Støven og ved Kongsberg.

Afarten findes allene i Norge.

Egenſk. og Anvend. Den ædes af Heste, Geder og Faar. Dens unge Skud kunne bruges som Spinat, og Bladene spises i Norge, især af Finnerne, som Kaal. Den fortjente ligesaavel en Plads i vore Haver som den foregaaende.

7. **Eensidet Klokke** (C. rapunculoides). Bladene hjerteformig-lancetformige. Stængelen grenet. Blomsterne eensidede, strøede, ludende. Bægerfligene tilbagebøiede. Fl. D. T. Moris. hist. v. 2. s. 5. T. 3. f. 32.

Rapunzelartet Klokke, R. Rapunzel Klokke, Oec. Pl.

Beskr. Roden 2knollet-krybende, grenet. Stængelen opret, rank, kantet, i Enden grenet, bladet, rue, med nedbøiede Haar, 1-1½ Fod høi. Bladene rue, ulige takkede, de øverste siddende, de nederste stilkede. Blomsterne sidde i Bladhjørnerne i Enden af Stængelen, og ere klaseformige, kortstilkede og vende til een Side. Kronerne blaae,

blaae, lidt større end den førstes. Bægerne rue; Fligene heelrandede. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Ved Gjerder, meget sjelden, f. Ex. ved Steengjerdet imellem Sorgenfrie og Gjelskov; den findes og i Holsteen efter Weber.

Egensk. og Anvend. Roden bruges som Rapunzel Klokkens, og den er derfor og bleven dyrket. Dens Blade kunne anvendes til Salat. Qvæget æder den. Dens krybende Rødder ere saa aagrende, at den derved er et af de værste Ukrud i Haver.

8. **Almindelig Klokke** (C. Trachelium). Stængelen kantet. Bladene hjerteformig-lancetformige, spids takkede, hvasshaarede, ligesom Bægerne. Blomsterstilkene i Bladhjørnerne, faablomstrede. Fl. D. T. 1026. D. Halsurt, vilde Klokker.

Beskr. Roden tyk, grenet. Stængelen tyk, opret, stiv, furet, skarpkantet, tyndt besat med hvide, stive Haar, 2-3 Fod høi. Grenene tynde, stribede, haarede. Bladene stilkede, dybt- og ulige takkede, rue, spidse, vexelvise, de nederste hjerteformige. Bladstilkene nedløbende, haarede, brede ved Grunden. Blomsterstilkene 1-3 blomstrede. Bægerne meget stivhaarede i Randen. Kronerne smukt blaae, lidt mindre end paa den bredbladede Klokke. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Professor Schumacher anfører følgende Afarter:

1ste Afart: Smaablomstret almindelig Klokke (C. Trachel. parviflora) med meget smaa Blomster og korte Kronstilke, de nederste 1blomstrede, de mellemste 2blomstrede, de øverste næsten nøgleformige.

2den Afart: Eenblomstret almindelig Klokke (C. Trach. uniflora) med 1blomstrede, korte Blomsterstilke; randhaarede Bægere og dybt takkede, næsten tilspidsede Blade.

3die Afart: Glatbægeret almindelig Klokke (C. Trachelium glabrata) med 1blomstrede, korte Kronstilke; hvasshaarede Frugtknuder, glatte Bægerflige; de nederste Blade hjerteformige, de øverste hjerte-lancetformige.

Hovedarten og den 3die Afart ere almindelige i Kratter i Danmark og Holsteen; sjeldnere i Norge, f. Ex. paa Eger og ved Kolberg

berg i Tellemarken. Den første Afart findes paa Engene ved Springforbi, og den anden i Lunden ved Farumgaard.

Egensk. og Anvend. Man paastaaer, at Køer og Sviin æde den, men Heste og Geder ikke. Roden kan bruges til Salat. Af Blomsterne hente Bierne Vox. Man seer den undertiden i Blomsterhaver, dog er den ikke saa smuk som den bred- og smalbladede Klokke.

9. **Nøgleblomstret Klokke** (C. glomerata). Stængelen kantet, udeelt, og bærer paa Enden et nøgleformigt Blomsterhoved. Bladene ægformige, rundtakkede. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 90. D. liden Halsurt, vilde Klokker.

Beskr. Roden træeagtig, med tykke Trevler. Stængelen opret, trind, rue, bladet, 1-1½ Fod høi. Bladene haarede, ægformige; Rodbladene hjerteformige, stilkede; Stængelbladene siddende, omfattende; de øverste lancetformige. Blomsterhovedet omfattes af flere ægformig-lancetformige Blomsterblade. Kronerne smukt blaae, fiinhaarede. Undertiden sidde eenlige eller parrede Blomster i de øverste Bladhjørner. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Paa høie, tørre Steder, ikke almindelig, f. Ex. i Sjelland ved Frederiksberg, Flaskekroen, Skjelskiør og imellem Bagsvær og Kollekolle. I Fyen ved Ulriksholm og Mesinge. I Jylland paa Braband Mark, ikke langt fra Aarhuus. I Norge paa Langøen i Scheens Fjord; ogsaa i Holsteen.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

10. **Hjørneblomstret Klokke** (C. Cervicaria). Hvashaaret. Blomsterne sidde i Enden paa Stængelen i et Hoved. Bladene lancetformig-linieformige, bølgede. Fl. D. T. 787. D. Halsurt.

Høistænglet Klokke, V. og N.

Beskr. Roden tyk, tapformig, med Sidetrevler. Stængelen opret, rank, kantet, besat med stive og tætte Haar, bladet, 1 Fod høi og derover. Bladene rue, tæthaarede, budt tilspidsede, paa Underfladen lysere, vexelvise; de nederste stilkede. Blomsterne sidde i Bladhjørnerne, flere sammen mod Enden af Stængelen, og i en kugleformig Klump i Spidsen deraf. Kronerne blaae, korte, udvendig haarede. Bægerets Flige budte, haarede. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den

Den voxer imellem Krat, men sielden, f. Ex. i Laaland ved Nysted og Rødbye; ved Odense. I Norge paa Langøen i Scheens Fjord, ved Vestfossen og Møllenhof, paa Eger og imellem Drammen og Kongsberg.

Egensk. og Anvend. Roden bliver spiist i Siberien. Blomsterne søges af Bier.

11. **Bastard Klokke** (C. hybrida). Stængelen ved Grunden lidt grenet. Bladene aflange, rundtakkede, bølgede. Kronen kortere end Bægeret. Kapselen prismatisk. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 375.

Beskr. Roden treviet. Stængelen oftest liggende, bugtet, bladet, kantet. Bladene siddende, vexelvise, aflange, i Randen rue. Blomsterne uden Stilk, i Enden paa Stængelen, 2-3 sammen. Kronen violet-blaa. Frugtknuden har 5 Sider og forlænges meget imod Modenheden. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Efter Weber findes den i Kornet ved Altona og Olsburg.

Egensk. og Anvend. Et Ukrud, som ikke er meget skadeligt. Den er en smuk Plante, som af den Aarsag er indført i Haverne, hvor den er vanskelig at adskille fra C. Speculum.

12. **Vedbende Klokke** (C. hederacea). Bladene hjerteformige, 5lappede, stilkede, glatte. Stængelen slattet. Fl. D. T. 330.

Beskr. Roden treviet; den skyder flere, fremliggende, krybende, spæde, grenede, bladede, glatte, 3-4 Tommer lange Stængler. Bladene modsatte og vexelvise, næsten krandsformige, fine, glatte. Blomsterstilkene traadformige, lange, glatte, 1blomstrede, meest i Enden paa Stængelen. Blomsterne ludende. Kronerne hvid-blaae, snart affaldende. Kapselen halv kugleformig. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Findes paa Før og Sylt.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

22de Slægt: Rapunzel (Phyteuma).

1. **Axbærende Rapunzel** (P. spicata). Blomsteraxet aflang-valseformigt. Griflerne haarede, 3deelte. Rodbladene hjer-

Hjerteformige, dobbelt tandede Fl. D. T. 362. D. Rapuntzel, Rævrumpe. N. Vadderod.

Axbærende Trævlekrone, V. og R.

Beskr. Roden tapformig, lang: Stængelen opret, rank, udeelt, furet, glat, 1-2 Fod høi. Rodbladene stilkede, glatte, rundtakkede; de nederste Stængelblade kortstilked-nedløbende, tandede; de øverste lancetformige, vexelvise, heelrandede, siddende. Axet sidder i Enden paa Stængelen og er opret, tæt, 1-2 Tommer langt efter Blomstringen, men ægformigt, 1 Tomme langt før Blomstringen. Blomsterbladene linieformige, heelrandede. Kronerne bleggule med lange, linieformige Flige, som aabne sig først ved Grunden. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den voxer i Kratter og smaa Skove. Den findes ikke i Sjelland; men i Fyen ved Lykkesholm, store Pederstrup og Middelfart; paa Fænøe; i Jylland ved Veile, Horsens og Nørholm; almindeligere i de schlesvigske og holsteenske Skove; i Norge paa Møestranden i Øvre Tellemarken.

Egensk. og Anvend. Den dyrkes paa nogle Steder for Rodens Skyld, der bruges som Sellerie, og som indeholder meget Meel, hvorfor den i Norge er bleven anbefalet til Brød. Bladene have en behagelig Smag. Bierne søge til Blomsterne.

23de Slægt: Munke (Jasione).

1. Blaa Munke (J. montana). Bladene linieformig-aflange, bølgede. Blomsterhovedet halvkugleformigt. Fl. D. T. 319. Fl. N. 823. D. Blaa Knapurt, Rapuntzel. N. Blaamunke, Soumunke.

Bjerg Honninggiver, V. og R.

Beskr. Roden træeagtig; den skyder flere, oprette, trinde, bladede, stribede, rue, i Enden grenede, ½-1 Fod høie Stængler. Bladene rue, siddende; paa Stængelen vexelvise; ved Roden temmelig store. Svøbet under Blomsterhovedet bestaaer af omtrent 10, ægformige, spidse, takkede Blade. Hovederne langstilkede, mangeblomstrede. Kronerne smukt blaae, dybt-5deelte. Støvknappene sammenvoxne ved Grunden. Griffelen længere end Støvdragerne. Kapselen ægformig, 5hjørnet, kronet med det 5kløvede Bæger. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Hist

Hist og her paa tørre Banker og høie Enge i Danmark, Holsteen og det sydlige Norge.

Egenſk. og Anvend. Faarene æde den. Bierne trække megen Honning af Blomſterne. Den tilkjendegiver en ſandig Jord.

24de Slægt: Lobelie (Lobelia).

1. **Tvepibet Lobelie** (L. Dortmanna). Bladene linieformige, 2pibede, heelrandede. Stængelen næſten nøgen. Fl. D. T. 39. Fl. N. 522. N. Notgræs.

Beſkr. Hele Planten glat. Roden beſtaaer af mange, udeelte, hvide Trevler. Stængelen opret, enkelt, udeelt, glat, trind, pibet, faabladet; Halvparten nedſænkt, 1-2 Fod høi. Bladene nedſænkte, tilbageboiede, hule og deelte midt igjennem paa langs ved et Skillerum; de ſidde næſten alle ved Roden. Blomſterne ſidde paa Enden af Stængelen, temmelig vidt fra hverandre, og ere heldende, kortſtilkede. Ved hver af Smaaſtilkene ſidder et ægformig-lancetformigt, lidet Blomſterblad. Bægeret 5bladet. Kronerne hvidagtige, 5fligede. Fligene uligedannede. Røret langt. Støvknappene tæt ſammengroede omkring Griffelen. Griffelen lidt længere end Støvdragerne. Arret udrandet. Kapſelen 2rummet, aflang. Fleeraarig. Blomſtrer i Juli.

Den voxer i temmelig dybt ferſk Vand; ſjelden i Danmark, f. Ex. ved Silkeborg og Aalborg ſamt i Sumperne imellem Sandklitterne ved Thiſted i Jylland, paa Læſſøe, temmelig hyppig i Norge, f. Ex. ved Næs Jernværk, Lerdalsvandet, Rordalen, Nordmør, i Storſøen i Strøms Præſtegjeld, ved Hvideſøe i Tellemarken, imellem Lyngdal og Uldal i Chriſtianſands Stift.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

25de Slægt: Balſamine (Impatiens).

1. **Spring Balſamine** (I. Noli me tangere). Kronſtilkene eenlige, fleerblomſtrede. Bladene ægformige. Stængelens Knæe hovne. Fl. D. T. 582. Fl. N. 134. D. Vild Balſamine, Springurt, Uroe, Springkorn, Bugſmekker. N. Springfrøe, Norſke Balſaminer, Leagræs.

Beſkr. Roden fiintrevlet. Stængelen opret, grenet, gjennemſkinnende, kjødagtig, glat, trind, ſtribet, knæet, 2 Fod høi. Grenene

vexel-

vexelvise. Bladene vexelvise, stilkede, takkede, budte, glatte. Blomsterstilkene komme frem af Bladhjørnerne og ere 2-4blomstrede, haarformige. Bægerbladene hule, lige store. Kronerne smukt gule. Kronbladene uligedannede. Honningsporen lang. Kapselen aflang, hængende, grøn og springer op, naar Frøene nærme sig til Modenhed, ved den mindste Berørelse, i 5 Klapper, som elastisk rulle sig spiralformig tilbage, hvorved Frøene udkastes.

Den voxer paa fugtige Steder i Skove; temmelig almindelig i Danmark og Holsteen, sjeldnere i Norge, f. Ex. i Orkedalen, Meldalen, paa Eger og i Hardanger.

Egenst. og Anvend. Den er en meget smuk, og ved sine Blomster og Kapsler udmærket Plante, som fortjente at plantes i Haver, hvor den maa staae paa et skyggefuldt Sted. Af Huusdyrene æde kun Gederne den, og i Norge troer man, at naar Faarene æde den, faae de Skade i Benene. Paa nogle Steder skal den bruges til at sætte i Doner for Hjerper. Med Blomsterne farves gunlt i Nordamerika. Den bliver let til Ukrud. Den har været brugt som et urindrivende Middel.

26de Slægt: Viol, (Viola).

* Med Rodstilk.

1. **Korthaaret Viol** (V. hirta). Uden Stængel. De hjerteformige Blade og Bladstilke haarede. Bægerne budte. Fl. D. T. 618. Fl. N. 619. D. Violer, Blaaviis. N. Buskviol.

Beskr. Roden træeagtig, trevlet; den skyder Blade, smaa Vandgrene og Rodstilke, men ingen Stængler. Bladene rundtakkede, budte. Stilken dobbelt saa lang som Bladet. Axelbladene lancetformige, tandede. Rodstilken af Bladenes Længde, traadformig, glat, 1blomstret, med smaa, linieformige, modsatte Blomsterblade, som sidde neden for det halve af den. Blomsteret nikkende. Kronen blegblaa, temmelig stor. Sporen budt. Bægeret glat. Kapselen haaret. Fleeraarig. Blomstrer i April og Mai.

Den voxer i Udkanten af Skove, f. Ex. i Charlottenlund, ved Frederiksdal, Slangerup ꝛc.; i Fyen ved Ulriksholm; paa Falster ved Corselitze og Seminariet; i den sydlige Deel af Norge og i Hardanger.

Egenst.

Egenſk. og Anvend. Den ædes af Huusdyrene. Den har ingen Lugt.

2. Vellugtende Viol (V. odorata). Uden Stængel, men med krybende Vandgrene. De hjerteformige Blade og Bladſtilkene glatte. Bægerne budte. Fl. D. T. 309. D. Marts Viol, Blaa Viol.

Beſkr. Roden lang-trevlet, den ſkyder meget lange, krybende, bladede Vandgrene; og ſtinhaarede, 3 Tommer lange, 4kantede Rodſtilke, ſom lidt oven for Midten have 2 lancetformige Blomſterblade. Bladene rundagtig-hjerteformige, rundtakkede. Bladſtilkene ligeſaa lange ſom Rodſtilkene, lidt haarede, rendede. Kronerne mørkblaae med et purpuragtigt Skjær. Man har en fyldt og en hvid Afart. Fleeraarig. Blomſtrer førſt i Marts og ſidſt i April.

Almindelig i Krætter og paa Gjerder i Danmark; ſjelden i Norge, f. Ex. i Hardanger.

Egenſk. og Anvend. Den ædes af Rensdyret. Bierne trække af Blomſterne. Man faaer og deraf den bekjendte Violſirup, Violæddike ɛc. Ved at rive Blomſterne i en Morter, afpreſſe Saften i et Linned Klæde og henſætte den i ſmaa Kobberkar, ſkal man kunne faae en ypperlig grøn Farve, ſom fremkommer deraf, at Violſaften opløſer noget af Kobberet.

Denne Plante er forreſten bekjendt for ſin behagelige Lugt. Den er ſkadelig for Sundheden om Natten i indſluttede Værelſer. Dens Rod foraarſager Brækning.

3. Eng Viol (V. palustris). Uden Stængel. Bladene nyreformige, glatte. Roden krybende. Fl. D. T. 83. Fl. N. 170. N. Myrviol.

Kjær Viol, V. og R.

Beſkr. Roden trevlet-krybende; den ſkyder ingen Vandgrene, men ſiirkantede, 2-3 Tommer lange Rodſtilke, ſom paa Midten have tvende ſmaa Blomſterblade. Bladene langſtilkede. Bladſtilkene flade paa den øverſte og trinde paa den underſte Side. Axelbladene ægformig-lancetformige, takkede. Blomſten mindre end hos den foregaaende. Kronen blegblaa, undertiden bleg-rødſtribet, ſom den citerte Figur i Fl. D. Fleeraarig. Blomſtrer i April og Mai.

Den

Den voxer i Moser, Enge og Kjær, men ikke saa hyppig som den foregaaende, f. Ex. i Charlottenlund, ved Frederiksdal, Dronninggaard, Birkerød, Frederiksborg, Slangerup; i Fyen ved Ulriksholm, Kjersgaard ꝛc.; i Jylland ved Frysenborg; i Norge paa Søndmør, omkring Trondhjem, ja endog i Nordlandene og i Finmarken.

Egenſk. og Anvend. Køerne, men ikke Faarene æde den. Den har ingen Lugt.

** Med Stængel.

4. **Hunde Viol** (V. canina). Den ældre Stængel opstigende, furet. Bladene aflang-hjerteformige. Bægerne spidse. Fl. D. T. Fl. N. 172. Engl. Bot. T. 620. D. Vild Marts Viol, blaa Viol. N. Hunde Fiol, Gaukſko, Sou-Dira. I. Hunde Fiola, Tirs Fiola. F. Blaakodle.

Beſkr. Roden træcagtig, trevlet. Stængelen voxer først frem imod Blomſtringstiden og er kantet, dybt furet, grenet, bladet, glat, med den nederſte Deel fremliggende og med den øverſte Deel krumt opſtigende, 4-6 Tommer lang. Bladene næſten glatte, rundtakkede. Bladſtilkene lidt vingede i Randen. Axelbladene lancetformige, takkede og randhaarede. Blomſterſtilkene komme frem imellem Blad- og Greenhjørnerne; de ere oprette, glatte, 4kantede og have tvende ſylformige Blomſterblade, som ſidde nær ved Blomſteret. Kronerne lidt lyſere blaae og lidt ſtørre end hos den vellugtende Viol. Fleeraarig. Blomſtrer naar den vellugtende Viol har afblomſtret.

Almindelig paa ſkyggefulde Steder.

Egenſk. og Anvend. Huusdyrene, Heſten undtagen, æde den. Bierne hente Honning paa Blomſterne, som have aldeles ingen Lugt. I Veſtgothland bruger man at affie Melken over den, naar den har faaet en Afſmag derved, at Køerne have ædt viſſe Urter. Roden foraarſager Brækning.

5. **Bjerg Viol** (V. montana). Stænglerne oprette. Bladene hjerteformige, aflange. Fl. D. T. Fl. N. 503. Moris. hist. 2. s. 5. t. 7. f. 7. N. Berg Fiol, Hjertegræs. I. Ly-Pyra.

Beſkr.

Beskr. Roden grenet, trevlet. Stængelen opret, budt-3kantet, glat, bladet, 6-10 Tommer høi. Bladene længere end hos de øvrige Arter, stilkede, rundtakkede, glatte, lysgrønne. Bladstilkene lidt nedløbende. Axelbladene modsatte, store, lancetformige, spidstakkede eller indskaarne, paa den indvendige Rand hele. Blomsterstilkene 2-3 Tommer lange, kantede; som de foregaaende Arter 1-blomstrede; de komme frem af Bladhjørnerne og have 2 smaa Blomsterblade, som sidde nærmere Blomsten end Grunden. Kronerne temmelig store, blegblaae. Griffelen endet sig i et hovedformigt Ar. De Blomster, som sidde øverst paa Stængelen, have undertiden ingen Krone. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes hist og her paa de lavere Bjerge i Norge; temmelig hyppig i øvre Tellemarken og i Lapmarken.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

6. Forskjelligblomstret Viol (V. mirabilis). Stængelen 3sidet. Bladene nyreformig-hjerteformige. Stængelblomsterne med og uden Krone. Fl. D. T. 1045.

Underlig Viol, B. og R.

Beskr. Stængelen opret, kort. Bladene brede, rundtakkede, glatte, spidse. Bladstilken af Bladets Længde. Axelbladene lancetformige, modsatte, spidse, hindeagtig-heelrandede eller utydelig takkede. Blomsterne sidde paa Stilke, som komme deels ud fra Roden og ere lange, deels fra Stængelen og ere korte; disse sidste Blomster mangle undertiden Kroner, som forresten ere lyse med violette Aarer. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Den findes i Norge paa Toten, og efter Weber i Holsteen i en Skov ved Pensionistenburg ved Landsbyen Garten.

Egensk. og Anvend. Den skal have en behagelig Lugt.

7. Toblomstret Viol (V. biflora). Stængelen 1-2-blomstret. Bladene nyreformige, takkede. Fl. D. T. 46. Fl. N. 141. N. vild guul Fiol, Fjeld Fiol.

Beskr. Roden leddet trevlet. Stængelen 2-3 Tommer høi, udeelt, bladet. Bladene stilkede, hjerteformig-nyreformige, fintakkede, flere samlede ved Roden; paa Stængelen vexelvise. Kronen guul, ved Grunden indvendig sortstribet. Den findes baade med 2 og 1 Blomst. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Hist

Hist og her paa Fjeldene i Norge, især i Trondhjems Stift, ligeledes i Finmarken.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

8. Fleerfarvet Viol (V. tricolor). Stængelen kantet, udbredt. Bladene aflange, tandet=rundtakkede. Axelbladene nyreformig=halvfinnede. Fl. D. T. 623. Fl. N. 171. D. Stifmoders Blomst, Damastblomst, Fløiels Blomst, Trefoldigheds Blomst, Blaamænd, Skadeleger. N. Stifmoor, Svuluhat, den lyse Dag og mørke Nat, Dag og Nat, Siuk Moblom. I. Blod=Soley, Fiola, Prenningargras.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen kort, tyk, grenet, bladet. Blomsterstilkene kantede, stribede, uden Blomsterblade. Bladene vexelvise, stilkede, i Randen duunhaarede; de nederste krandsformig=hjerteformige. Kronen ofte 3farvet, nemlig violetblaa og guul. Bægeret blaaeagtigt, lidt længere end Kronen. 1aarig. Blomstrer hele Sommeren igjënnem.

Afart: Liden fleerfarvet Viol (V. tricolor arvensis) med et stivhaaret Bæger af lige Længde med Kronen.

Den findes paa Marker og Agre temmelig almindelig; Afarten er meget mindre og af blegere Farve, den ansees af nogle som en egen Art.

Egensk. og Anvend. Den ædes af Huusdyrene, Hesten undtagen. Efter Gunner farve Nordlænderne rødt med Roden. Ligeledes har man med Blandinger faaet guul=grønne og bruunagtige Farver af den. Formedelst dens meget smukke Blomster indplantes den i Haver. Bierne drage Honning af dem. Den er brugt i Medicinen mod adskillige Børnesygdomme og som et afførende og urindrivende Middel.

27de Slægt: Kongelys (Verbascum).

1. Filtbladet Kongelys (V. Thapsus). Bladene nedløbende, paa begge Flader filtede. Stængelen udeelt. Fl. D. T. 631. Fl. N. 349. D. Kongelys, Staadderlys, Kongekjert, Betlerlys, Lysebrand. N. Lungegræs, Lungsotgræs, Lungerod, Lungesotrod, Kongstake.

Beskr.

Beskr. Roden tapformig. Stængelen opret, rank, beklædt med en kort hvid Uld, vingeformig-kantet formedelst de nedløbende Blade, 2-5 Fod høi. Bladene overmaade tæt beklædte med en filtet, hvidagtig Uld, vexelvise, siddende, næsten heelrandede, de øverste lancet- de nederste ægformige. Blomsterne sidde i et tæt, valseformigt, ½-1 Fod langt Ax paa Enden af Stængelen. Kronerne smukt gule. Bægerne uldede. De 2 nederste Støvdragere ere kun haarede paa den indre Side og bøiede ind mod Støvveien, 2aarig. Blomstrer i Juli og August.

Den voxer paa tørre Marker, men især paa Jord og Steengjerder.

Egensk. og Anvend. Denne Plantes Blomster, som have en sød Lugt, kunne med Fordeel bruges til Guulfarvning. Med Tilsætninger faaer man adskillige Forandringer af denne Farve, f. Ex. med Allun citronguul, som ved tilsat Gyps bliver høiere, med Kogsalt bleegguul, med Potaske viinguul rc. hvorom kan efterseees Pörners Färbekunst.

De ældre Urtekyndige paastaae, at naar man kaster dens Frøe i Vand, hvori der er Fisk, skulle disse blive saa bedøvede, at man kan fange dem med Hænderne. Nogle paastaae, at Blomsterne og Roden fordrive Rotter og Muus, hvilket derimod andre nægte. Filtet af Bladene kan bruges til Tønder, Lunter, Lysvæger og Papiir. Den ædes ikke af Huusdyrene, men Bierne søge til Blomsterne. Med Roden revet til Meel kan man fede Høns og Kapuner. Blomsterne bruges mod Hoste rc. Bladene give et blødgjørende Middel, og et Afkog af Roden bruges i Norge mod Svindsot.

2. **Phlomisartet Kongelys** (V. phlomoides). Bladene ægformige, paa begge Flader filtede, de nederste stilkede. Fl. D. T. Moench. Fl. hass. T. 4.

Beskr. Roden grenet. Stængelen rank udeelt, bladet, furet, filtet, 1-2 Fod høi. Bladene hvidfiltede, takkede, spidse; de øverste siddende, halvomfattende, ikke som hos den foregaaende, hvormed den ellers har megen Lighed, nedløbende. Blomsterne i et langt Ax, som deles i mindre; hvert lidet Ax har et lancetformigt spidst Blomsterblad. Blomsterne sidde 4 sammen, hvoraf den mid-

midterske blomstrer først. Kronerne ere gule. Bægeret filtet. Kapslerne aflange. Fleeraarig. Blomstrer sidst i Juli.

Jeg har fundet den paa store Klint paa Møen, hvor og Müller siger at den voxer. Mueligt er det den samme, som Rafn anseer for at være en Afart af den foregaaende.

Egensk. og Anvend. Formodentlig ikke meget forskjellig fra den første Art.

3. **Smaablomstret Kongelys** (V. Lychnitis). Bladene kilrformig-aflange, paa Overfladen ufiltede. Stængelen kantet. Blomsterne i topformige Ax. Fl. D. T. 586.

Blegblomstret Kongelys, Oec. Pl.

Beskr. Roden grenet. Stængelen opret, rank, i Enden grenet og kantet, ved Roden trind og udeelt, uldhaaret, bladet. 2-3 Fod høi. Bladene rundtakkede, filtede paa Underfladen, grønagtige paa Overfladen, de øverste siddende, men ikke nedløbende, de nederste næsten stilkede. Blomsterne stilkede, flere sammen, melkhvide, med et rødt Skjer. Støvtraadene guululdede. Støvknappene safranrøde. 2aarig. Blomstrer i Juli.

Den findes paa et Steengjerde ved Frederiksdals Mølle; og i Holsteen ved Pløen; efter Ramus er den og i Norge.

Egensk. og Anvend. Den vrages af Huusdyrene. Bierne trække af Blomsterne.

4. **Mørk Kongelys** (V. nigrum). Bladene aflang-hjerteformige, stilkede, bølgeformig-rundtakkede, duunhaarede. Fl. D. T. 1088. Fl. N. 633. D. Kongelys, Lysebrand. N. Lungestok, Guulrok, Lungesootrod.

Beskr. Roden grenet. Stængelen 2-3 Fod høi, opret, rank, udeelt, bladet, kantet, stribet; Striberne opfyldte med fine, uldagtige Haar. Bladene kruset-aarede, paa den underste Flade duunhaarede, paa Overfladen mørkgrønne; Rodbladene lang- og laadenstilkede; Stængelbladene kortstilkede; de øverste siddende. Axet udeelt, ikke saa tykt som hos den første Art; og Kronerne mørkere gule, kortstilkede. Støvtraadene besatte med en violet Uld; Støvknappene safranrøde. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Almindelig i Danmark og Holsteen paa Gjerder og Mure; sjeldnere i Norge, f. Ex. paa Eger, Søndmør, Nordmør og i Romsdalen.

Egenſk. og Anvend. Den ædes af Sviin. Blomſterne søges mere af Bierne end de andre Arters; ogſaa om denne Art paaſtaae nogle, at dens Blomſter fordrive Muus, ſkjønt andre ville have i denne Henſeende anvendt dem uden Nytte. Dens Lægekræfter ligne den førſtes, men den bruges nu kun lidet.

5. Eenligblomſtret Kongelys (V. Blattaria). Bladene omfattende, aflange, glatte, takkede. Blomſterſtilkene eenlige, 1blomſtrede. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 393.

Beſkr. Roden tapformig. Stængelen opret, grenet, tæt, bladet, glat, kantet, 2 – $2\frac{1}{2}$ Fod høi. Bladene dobbelt takkede, Rodbladene lidt ſtilkede. Blomſterne ſidde i Klaſer paa Enden af Stængelen og Grenene. Blomſterbladene ægformige. Kronerne hvidagtige, dog findes de og gule. Støvtraadene røduldede. 1aarig. Blomſtrer i Juli.

Efter Weber groer den ved Veien til Lybek. Kylling vil have fundet den ved Bognæs.

Egenſk. og Anvend. Nogle have anpriiſt den for at fordrive Møl, andre paaſtaae derimod, at den tillokker dem.

28de Slægt: Pigæble (Datura).

1. Giftig Pigæble (D. Stramonium). Kapslerne oprette, takkede. Bladene ægformige, glatte. Fl. D. T. 436. D. Pigæble.

Giftig Foldtragt, V. og R.

Beſkr. Roden grenet. Stængelen meget grenet, tvedeelt, bladet, trind, glat, $1\frac{1}{2}$ – 2 Fod høi. Bladene, ſom ſidde eenlige under Delingerne af Stængelen, ere ſtilkede, ſtore, bugtede, ſpidſe, ſtortakkede, ved Grunden ulige. Blomſterne ſidde i Greenhjørnerne, og ere kortſtilkede, eenlige, oprette. Bægeret langt, valſeformigt: den øverſte Deel falder af efter Blomſtringen, da den nederſte Deel bliver tilbagebøiet og ſlappet. Kronen ſtor, hvid, tragtformig, foldet, hvorved den ſynes at være ſpidsfliget. Kapſelen 4furet, rundagtig, beſat med ſtærke Pigge, indvendig ved Grunden deelt i 4 Rum, og oventil i 2. Froene nyreformige. 1aarig. Blomſtrer i Juli.

Med

Ved Byer og Strandbredder i sandig Grund men temmelig sjelden, f. Ex. i Sjelland ved Farum, Skovshoved, Nestved; hist og her i Laaland; hyppig ved Rønne paa Bornholm; ogsaa i Holsteen.

Egenſk. og Anvend. Hele Planten, som har en ubehagelig, søvngjørende Lugt, er meget giftig. De orientalske Folkeslag bernse sig ved Frøene af denne eller lignende Arter af samme Slægt. Man paastaaer endog, at Bierne skulle blive fortumlede ved at trække af Blomsterne. Af Huusdyrene kunne Geder og Sviin taale dens Blade. Den er i Henseende til Lægekræfter bedøvende og krampestillende og er med Held bleven anvendt mod Slag. Om dens Virkning paa Dyrene s. Rafns Flora 2den D. p. 120.

29de Slægt: Bulmeurt (Hyoscyamus).

1. **Almindelig Bulmeurt** (H. niger). Bladene omfattende, bugtede. Blomsterne siddende. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 591. D. Bulmeurt, Bolmeurt, Horsetænder, Soebønner, Hønsebane, Hundeurt, Fandens Punger. N. Tandverkgras, Feldurt, Bolmurt, Styggræs, Stinkgras, Søvngras.

Sort Bulme, R. Almindelig Bulme, V.

Beskr. Roden tapformig, i Spidsen deelt. Stængelen opret, grenet, bladet, trind, tæthaaret, især i Spidsen, fidtet ligesom hele Planten, 1-2 Fod høi. Bladene vexelvise, siddende, vexelviis indbugtede fra Siden, næsten halvfinnede, spidse. Blomsterne sidde i Enden paa Grenene i et, førend Blomstringen kort, men medens den varer meget forlænget, eensidigt, tilbagebøiet, bladet Ax. Bægeret potteformigt, i Randen 5kløvet. Kronen sidenguul med violette Aarer. 2aarig. Blomstrer i Juli.

Almindelig ved Haver, Huse og Gjerder, især omkring Landsbyer.

Egenſk. og Anvend. Hele Planten, især Roden, er giftig og foraarsager hos dem, som nyde den, et fjantet Raserie. Frøene indeholde en Olie, som kan bruges til Lamper. Den er, efter Forsøg gjorte paa den danske Veterinairskole, skadelig

for Hesten og formerer Edelysten, men uskadelig for Hunde og Høns; Fisk skulle blive bedøvede derved. Bladene vrages af Huusdyrene; de ere af nogle bleven brugte til at blande i Tobak, hvilket er farligt; man paastaaer, at de fordrive Tandværk. I Fyen paastaaer man, at Planten, lagt paa Bunden af Laden, fordriver Muus og Rotter, men det var værd at undersøge, om den ikke meddeler Kornet noget af dens bedøvende, giftige Egenskaber. Ved et Afkog af den skal man kunne afholde Fluer fra Hestene, naar man vasker dem dermed. Den har en ubehagelig Lugt, som endog kan frembringe Hovedpine. Smagen af Roden og Frøene er sødagtig. Bladene, kastede paa Ilden, forpuffe ligesom Salpeter. I Medicinen blive Frøene brugte mod Krampe, og Bladene mod Gigtsmerte.

30de Slægt: Tobak (Nicotiana).

1. **Almindelig Tobak** (N. Tabacum). Bladene lancetformig-ægformige, siddende, nedløbende. Kronklappene spidse. Plenck Icon. med. T. 99. D. Tobak.

Beskr. Roden grenet-trevlet. Stængelen opret, rank, haaret, trind, bladet, i Toppen grenet, 3-4 Fod høi. Bladene siddende, vexelvise, heelrandede, lidt haarede, bølgede, klebrige; de nederste ægformige, de øverste lancetformige. Bægeret halv af Kronrørets Længde. Kronerne tragtformig, lysrøde. Kapselen aflang. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Den voxer vild i Amerika.

Egensk. og Anvend. Som den sidste Art.

2. **Bonde Tobak** (N. rustica). Bladene stilkede, ægformige, heelrandede. Kronklappene budte. Blakw. T. 437.

Beskr. Stængelen mere grenet end den forriges. Bladene bredere, budtere. Bægerne længere hvashaarede. Kronrøret kortere; Kronen mere udbredt, saa at Kronen, som er guul, derved bliver fladtravet. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Den har hjemme i Nordamerika.

3. **Jomfrue Tobak** (N. paniculata). Bladene stilkede, hjerteformige, heelrandede. Blomsterne budte, kølleformige og sidde i en Top. Kniph. Cent. 2. N. 48.

Beskr.

Beskr. Foruden de anførte Mærker er den kjendelig fra den foregaaende, ved en finere Stængel, langstilkede Blade, spidse Bægerflige og Kapsel, et langt Kronrør og Krave. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Den voxer vild i Peru.

4. Soldater Tobak (N. glutinosa). Bladene stilkede, hjerteformige, heelrandede. Blomsterne sidde i 1sidige Klaser. Kronerne lidt gabende. Kniph. Cent. 10. n. 65.

Beskr. Stængelen er lavere og tykkere, Bladene større, mere hjerteformige og klebrige end hos de foregaaende Arter. Den er desuden kjendelig ved Klaserne, som ere faa og lange, ved de uregelmæssige Kroner, og ved Bægerne, som have ulige store Flige. Støvdragerne ere bøiede opad. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Den har hjemme i Peru.

Alle disse Arter taale ret godt vort Klima, men det er egentlig kun den første, som dyrkes almindelig i Europa. I det 16de Aarhundrede blev den udbredt i Europa ved Franskmanden Nicot, hvorfor den og paa systematisk Latin kaldes Nicotiana. Navnet Tobak har den af Øen Tabago, hvor Portugiserne forefandt den i Mængde. Ordet Petum, som man finder undertiden paa visse Sorter Tobak, er en brasiliansk Benævnelse. Forhen har den været dyrket i Mængde omkring Kjøbenhavn og paa andre Steder i Danmark. Nu er Frederits næsten den eneste Bye, der lægger Vind derpaa.

Tobaksfrøet, som man faaer bedst fra Holland, maa man saae i Mistbænke tidlig om Foraaret. I Begyndelsen af Juni eller sidst i Mai udplantes Tobakken i leerblandet Muldjord, som flere Gange er pløiet og velgjødet. Paa en Tønde Land sætter man i Rader omtrent 1400 Planter, hver Plante sættes i et lidet Hul, hvor man har lagt lidt Duemøg. Gaaer nogen af dem ud, efterplantes de. Ukrud maa omhyggelig borttages. Efter 2 à 3 Uger hyppes de. Naar de har naaet den Høide, at Blomsterknoppene vise sig, afbryde nogle Toppen, andre derimod blot Hjørneskuddene. Naar Bladene i Begyndelsen af September faae brunlige Pletter, afplukkes de og sorteres i 3 Sorter nemlig Rodbladene, som ere de sletteste, Mellembladene og de øverste Blade, som ere de bedste.

Udførligere Efterretninger om Tobakkens Dyrkning og videre Behandling findes i Rafns Flora, 2den Deel, Pag. 129 o. f. samt i Funkes Naturhistorie og Technologie, 2det Bind, Pag. 390.

Egenst.

Egensk. og Anvend. Denne Plantes Brug som Skraa- Røg- og Snustobak er bekjendt. Den har giftig-bedøvende Egenskaber. Faarene kunne æde Bladene i Mangel af andet. Stænglerne kunne bruges i Garverierne. Af Frøene kan man presse en Olie, som er brugelig til at brænde i Lamper. Blomsterne give Bierne megen Næring. Den renser, ligesom Kartoffelen, Jorden hvori den dyrkes. Den er laxerende, urindrivende, og befordrer Brækning. Tobaksrøgen kan for uvante undertiden dæmpe Tandpine.

31de Slægt: Galnebær (Atropa).

1. Giftig Galnebær (A. Belladonna). Stængelen urteagtig. Bladene ægformige, heelrandede. Fl. D. T. 758. D. Galnebær.

Gift Dvalebær, B. og R.

Beskr. Roden tyk, kiødet, lidt krybende. Stængelen opret, grenet, trind, lidt fiinhaaret, 2-3 Fod høi. Bladene sidde 2 sammen og ere stilkede, spidse, skidengrønne. Blomsterstilkene sidde eenlige omtrent i Hjørnerne af Grenene og ere 1blomstrede, trinde. Blomsterne hængende. Kronerne skiden-violette, udvendig lidt haarede. Bægeret klebrig, haaret. Støvknappene store, hvide. Bærret furet, glindsende sort. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes vildvorende ved Christiansſæde i Laaland, og ved Middelfart i Fyen. Den skal og findes som vild paa nogle Steder i den sydlige Deel af Norge.

Egensk. og Anvend. Den er maaskee den allergiftigste af alle vore indenlandske Planter, især for Mennesket, og da dens Bær have et godt Udseende og ligne sorte Kirsebær, har man havt mange sørgelige Exempler paa at Ukyndige og Børn ere blevne forførte til at spise dem. Efter adskillige Erfaringer, deels anstillede paa den danske Veterinairskole, taale Dyrene i det mindste store Portioner af den. Af Bærrene kan faaes en grøn Farve for Malere. Den er smertestillende og bedøvende. Roden er bleven anvendt mod Kighoste og Øiensvagheder, og Bladene mod Kræft &c.

32de Slægt: Blærebæger (Physalis).

1. Tvillingbladet Blærebæger (P. Alkekengi) med heelrandede, spidse Tvillingblade. Stængelen ved Grunden grenet. Fl. D. T. Schkuhr. Handb. T. 45. D. Jøde Kirsebær, Borborel.

Beskr. Roden krybende. Stængelen svag, trind, stribet, rødagtig, omtrent 1 Fod høi. Bladene sidde vexelviis parrede, og ere hjerteformige, stilkede, duunhaarede. Blomsterne stilkede og sidde eenlige i Bladhjørnerne. Kronen hvid. Bægeret, som er lidet og grønt under Blomstringen, bliver efter den meget stort, oppustet og aflangt-kugleformigt; det indslutter da Bærret og faaer, naar dette modnes, en zinoberrød Farve. Bærret kugleformigt, rødt.

Efter Müller er den funden ved Frederiksdal, formodentlig forvildet fra en Have.

Egensk. og Anvend. I Spanien og andre Steder skal man spise Bærrene, som have en syrlig Smag. Bægeret er meget bittert. Den dyrkes undertiden i Haver for dens besynderlige Bæger. Den er urindrivende og kjølende.

33de Slægt: Natskygge (Solanum).

1. Bittersød Natskygge (S. Dulcamara). Stængelen buskagtig, bugtet; de øverste Blade spydformige. Blomsterne i qvastagtige Klaser. Fl. D. T. 607. Fl. N. 23. D. Bittersød, Hundebær, Beeskføde. N. Troldbær, Kipplyng, Bivang, Ætеved.

Beskr. Roden træeagtig, grenet. Stammen slyngende, eller klettrende paa andre Træer og Buske, meget grenet, trind, glat, 3-6 Fod lang; Barken lysebruun og sortagtig paa de unge Skud, som kun have Blade; Bladene stilkede, vexelviise, heelrandede; de nederste hjerteformige, de øverste 3lappet-spydformige, langstilkede. Klaserne modsatbladede og sidde i Enden paa Grenene, ludende. Kronerne violette, med tilbagebøiede Flige, som hver have 2 grønne Pletter ved Grunden. Støvknappene gule, sammenvoxne. Bærret aflangt, rødt. Blomstrer sidst i Juni og i Juli.

I Danmark og Holsteen almindelig paa fugtige Steder imellem Elle, Pile og andre Træer og ved Gjerder; i Norge sjeldnere, f. Ex. paa Eger, i Tellemarken, i Gløshouen ved Trondhjem, i Opdalen &c.

Egensk.

Egensk. og Anvend. Plantet ved Bredden af Damme og Søer, befæste dens Rødder Jorden. Paa nogle Steder bruger man Grenene til Baand om Ølkander ꝛc. I Norge bruger man, efter Willes Beretning, at tygge paa Grenene, som naar de udblødes i Vand skal have en behagelig Smag. I levende Gjerder vinder den sig om andre Buske, og gjør dem derved tættere. Den ædes kun af Geder og Faar. Bierne trække af Blomsterne. Den skal trække Orange-Luus fra andre Træer og plantes derfor i Portugal i Haverne. Dens smukke Blomst giver den en Plads i Lysthaver, hvor den vorer meget hurtig. Man har paastaaet, at Bærrene have giftige Egenskaber, men ved Forsøg, anstillede paa den danske Veterinairskole, synes de ikke at være giftige for Dyrene. Plantens bittersødagtige Smag har givet den Navn. Den har lægende Egenskaber og er med Held anvendt mod Gigtsmerter og Hudsygdomme.

2. **Sort Natskygge** (S. nigrum). Stænglerne urteagtige. Bladene ægformige, tandet-kantede. Skjermene ere ludende og sidde paa Siden af Stængelen. Fl. D. T. 460. D. Gallebær, Svineurt, Sovbær.

Beskr. Roden grenet. Stængelen grenet, opret og liggende, kantet, stribet, bladet, glat, 1 Fod lang. Grenene aabne. Bladene stilkede, glatte, lidt rundbugtede og haarede. Skjermene faablomstrede, duunhaarede; Stilkene trinde, glatte. Kronbladene hvide, mindre end hos den foregaaende. Støvknappene gule. Bærrene sorte. 1aarig. Den blomstrer fra Juni til ud paa Efteraaret.

Almindelig i Haver og ved Gjerder.

En Afart med gule Bær findes ved Helsingøer.

Egensk. og Anvend. Den har været anseet for giftig, især Bærrene, men Forsøg anstillede paa Veterinair-Skolen have viist, at baade Bærrene og Planten ere uskadelige for Huusdyrene, men vrages dog af dem. Saften skal efter nogle Forfattere fordrive Muus. Den er ofte et besværligt Ukrud i Kjøkkenhaver.

3. Kar-

3. Kartoffel Natskygge (S. tuberosum). Stængelen urteagtig. Bladene finnede, heelrandede. Blakw. T. 587. D. Kartofler, Patater.

Beskr. Roden bestaaer af mange, større og mindre, kugleformige eller aflange, røde, guul- eller sortagtige Knoller, som ere heftede til Planten ved traadformige Trevler. Stænglerne oprette, grenede, rødprikkede, kantede, bladede, 2-3 Fod høie. Bladene vexelviise, uligefinnede. Smaabladene 5-7, næsten kredsrunde, budte, haarede; de mindste ved Grunden; det største i Enden, lidt tilspidset. Bladstilkene nedløbende. Klasestilkene af Bladenes Længde og bære 3-6 violette Blomster. Støvknappene gule. Stængelen 1aarig. Roden fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Denne vigtige Jordfrugt har hjemme i Sydamerika, kom i Midten af det 16de Aarhundrede til Europa og først 1743 til Danmark, hvor den nu dyrkes temmelig almindelig.

Der er neppe nogen af vore oeconomiske Planter, hvoraf man har saa mange Afarter, og som saa vanskelig lader sig beskrive, da den ene i umærkelige Nuancer gaaer over i den anden. Man inddeler dem almindelig i de Tidlig- og Sildigmodne. Af hine anfører Rafn 8 Sorter i den 2den Deel af hans Flora pag. 156-183, hvor han har givet udførlige Efterretninger om de vigtigste Afarter, deres Dyrkning og Anvendelse. Af de tidligmodne ere de store lange gule, de flade gule eller engelske, de hvidgule glatte, og Sukkerkartoflerne de meest bekjendte. Af Sildigmodne har man de lange røde, de runde røde, de store hvide runde, de lange hvide, de store hvide med røde Pletter eller Hovarts Kartofler, de sorte og Kastanie Kartoflerne.

Egenſk. og Anvend. De mangfoldige Maader, hvorpaa denne Plante anvendes, dens Villighed til at voxe og dens store Frugtbarhed har gjort den til een af vore vigtigste oeconomiske Planter. Dens vigtigste Anvendelse er Brugen af Roden til Føde for Mennesker og Qvæg. I Henseende til Smagen ere Sukker- og Kastaniekartoflerne, de store hvide runde, de lange hvide og de lange gule de vigtigste, men de første af disse ere ikke saa frugtbare som de andre. Til

Foe-

Foering for Qvæg, ligesom og ved Størrelse og Frugtbarhed, udmærke sig: Svinemaverne, de lange røde og de store hvide med røde Pletter; de store hvidgule skal være de bedste til Meel. Foruden denne Anvendelse har man og især i de sildigere Tider fundet, at man med Fordeel kan brænde Brændeviin af dem, hvortil man og har anvendt frosne Kartofler. Naar de males til Meel, kan de med Fordeel blandes imellem Rugmeel til Brød, og ligeledes anvendes til Stivelse og Pudder, samt til Gryn, som have nogen Lighed med Sagugryn, og hvorom man finder Efterretning i physs. oecon. Bibl. April 1797 med en Tegning af en Maskine til at gryne dem paa. Af frosne Kartofler har man i Engelland uddraget Sukker. Naar man bruger dem til Foder for Qvæg, maae de stødes eller skjæres i Stykker, hvortil man har egne Maskiner. Stængelen og Bladene bruges til Gjødning, Strøelse, Brændsel, ja endog til Foering for Qvæg. Paa nogle Steder i Sverrig bruger man at udbløde Stænglerne i varmt Vand og give Køerne dette. Faarene æde gjerne Bladene, og disse har man i Sverrig brugt til Tobak. Af Frugten vil man paa nogle Steder have lavet en Slags Fidt. I Holland blander man Kartoffelmeel blandt Vox, som man vil støbe Lys af, hvilke Lys ikke skulle ose, og ikke ved at dryppe paa Klæder efterlade Pletter derpaa.

Formeringen af Kartofler kan skee ved Frøe, Øine, Kiim, Stængelskud og, som er det almindeligste, ved at lægge hele Kartofler. For at være sikker paa at faae gode Afarter, tiltrækker man dem undertiden af Frøe, men dette er langsommere. De groe vel i enhver Jordart, men bedst i en løs Jordart, som ikke er for feed. Man maa pløie eller grave Jorden dybt, og lægge dem om Foraaret i Rader, enten hele eller overskaarne, hvilken sidste Maade skal efter adskillige Oeconomers Erfaringer være den fordeelagtigste. Vil man have velsmagende Kartofler, bør man ikke gjøde Jorden strax førend den bruges, men seer man blot paa Frugtbarheden, da er Gjødning

ning

ning meget tjenlig, især af Hornspaaner, Træekul, Gips, Kalk og Mergel. Naar Stænglerne ere et Qvarteer høie, hyppes Kartoflerne med dertil indrettede Plove, hvorved tillige Ukrudet borttages; er det muelig, hyppes de tvende Gange. Naar Stænglerne blive gule, optages de med en Spade eller opploies. Nogle Kartofler smage bedst før de modnes, andre faae først den rette Sødhed, naar de ere fuldkommen modne. Man har troet, at de ere usunde, naar de spises umodne, andre paastaae det modsatte. Frugtbarheden af Kartoflerne er overmaade stor, især af de større Afarter; man vil have Exempler paa flere 100 Fold og sædvanlig give de 20=30 Fold. Nogle troe at formere Frugtbarheden ved at knække Stængelen, naar den er fuldvoxen, hvilket imidlertid modsiges af mange. I Tydskland har man paastaaet, at de mødnes tidligere, naar man lader dem spire om Foraaret paa et varmt Sted, forend man lægger dem.

34de Slægt: Tusindgylden (Chironia).

1. Almindelig Tusindgylden (C. Centaurium Curt.). Stængelen tvedeelt=topformig. Bladene ægformig=lancetformige. Bægeret kortere end Kronrøret. Fl. D. T. 617. Fl. N. 723. (Gentiana Centaurium Lin.). D. Tusindgylden, Agerum, Aurin, Agerpost, Agerpors, Tusinddyder. N. Kollagras. Tusindgylden Entian, B. og Oec. Pl.

Beskr. Roden fintrevlet. Stængelen opret, glat, 4hjørnet, lidt flad, i Enden tvedeelt=grenet; de smallere Sider ere furede. Bladene modsatte, siddende, næsten omfattende, heelrandede, glatte, 3nervede. Blomsterne siddende, imellem Grenene, oprette. Blomsterbægerets Flige linieformig=syelformige. Kronen rosenrød; Fligene budte, hule. 1aarig. Blomstrer i August.

Hist og her paa Enge.

Egensk. og Anvend. Huusdyrene æde den ikke. Den har megen Bitterhed og kan bruges i Stedet for Humle, hvortil den bliver anvendt af Bønderne i Davinde i Fyen. De trække den til den Ende op med Rod, veire den som Høe og

til

til en Brygning tage de een Haandfuld deraf, som de blande med Humlen. De sætte den og paa Brændevin, som de bruge mod Colik og Gigt; andre kjøbe Entian Rod paa Apotheket og blande den med Humlen til Øl, men de, som ikke ere vandte dertil, skulle vomere derefter. Den er efter Pørners Forsøg brugelig i Farverie og giver med Vand en grønagtig guul Farve, som med Tilsætning af Kogsalt bliver bruungguul, med Allun mørk-citronfarvet, og med grøn Vitriol grønagtig bruun. En Afkogning deraf skal dræbe Luus. Den bruges i Medicinen især som et styrkende Middel.

2. Budtbladet Tusindgylden (C. Erythræa Schousboe). Stængelen enkelt. Bladene omvendt-ægformig-aflange, budte, 3nervede. Bægerets Flige lidt aabne. Kraven flad. Fl. D. T. Renealm. Specim. Tab. 76. (Centaurium Erythræa Rafn).

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, men er i alle Dele meget større og over 1 Fod høi. Bladene, som have tydeligere Nerver, ere i Enden bredere end ved Stumden. 1aarig. Blomstrer fra Juli til September.

Jeg anfører denne Plante efter Rafn, som har fundet den paa Bornholm ved Boderne og ved Rønne, og som anseer sin Plante for at være fuldkommen den samme, som den Schousboe har fundet i Marokko og beskrevet i sine Jagttagelser over Vextriget i Marokko. Det er forresten ikke ganske afgjort, om denne Plante virkelig er en forskjellig Art fra den foregaaende eller blot en mærkelig Afart.

Egensk. og Anvend. Den skal være et saarrensende Middel.

3. Kronlukket Tusindgylden (C. inaperta Wild.) Bladene aflange. Stængelen meget grenet-tvedeelt. Bægerfligene næsten syelformige, aabne. Kronens Krave næsten lukt. Fl. D. T. Vaillant. Bot. par. T. 6. f. 2. (Centaurium inapertum R.)

Beskr. Uvis om man virkelig bør antage denne Plante for en egen Art eller blot for en Afart af den første, anfører jeg her en udførlig Beskrivelse af den.

Ro-

Roden fiin, trevlet-grenet. Stængelen opret, meget grenet, bestandig tvedeelt, undtagen i Toppen, hvor den undertiden er tredeelt, glat, 1-3 Tommer høi. Bladene siddende, modsatte, ægformig-aflange, budte, 3nervede. Blomsterne sidde i Greenhiørnerne, meest i Toppen paa smaa Stilke, og ere oprette. Bægerfligene linieformig-syelformige, lidt kortere end Kronrøret. Kronen meget liden med et langt, hvidt Rør. Fligene meget smaa, linieformig-lancetformige, spidsere end paa den første Art, smukt røde og ere næsten bestandig lukte. 1aarig. Blomstrer i August og September.

Den findes paa Enge, f. Ex. paa Bornholm, ved Kjøge og temmelig almindelig ved Stranden henimod Flasfekroen, paa Amager, paa Feddet ved Lindesvold og paa Falster.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

35de Slægt: Samel (Samolus).

1. Strand Samel (S. Valerandi). Bladene budte. Klasen mangeblomstret. Paa Smaastilkene sidde Blomsterblade. Fl. D. T. 198.

Beskr. Roden langtrevlet. Stængelen opret, udeelt, undtagen i Toppen, bladet, trind, glat, ligesom hele Planten, ½-1 Fod høi. Bladene omvendt-ægformige, vexelvise, heelrandede; Rodbladene kortstilkede, tæt sammen; Stængelbladene siddende. Blomsterklaserne i Enden paa Stængelen, oprette. Smaastilkene 1blomstrede, knæede, med et lidet lancetformigt Blomsterblad ved Knæet. Bægeret klokkeformigt. Kronen liden, hvid, budt, 5fliget. Støvdragere og Støvveie meget korte. Kapselen rundagtig. Frøene kantede. 2aarig. Blomstrer i Juli.

Ved sandige Bredder af Havet og Aaer, men temmelig sjelden, f. Ex. i Sjelland ved Korporalskroen, Annebjergaard, paa Masnøe ved Vordingborg, paa Møen; i Fyen ved Ulriksholm, Hofmandsgave og Seden; i Jylland ved Aarsler.

Egensk. og Anvend. Dens bittre Blade kunne bruges som Salat. Den ædes af Køer, Geder og Faar.

36de Slægt: Gedeblad (Lonicera).

1. Almindelig Gedeblad (L. Periclymenum). Blomsterhovederne ægformige, taglagte, i Enden paa Grenene. Bærrene tæt samlede, Bladene næsten glatte. Fl. D. T. 908.

Fl.

Fl. N. 307. D. Gedeblad, Skovlilie, Løberose, Løbeltlie, Hekkevie; Viinranker, Vibende, Kravlop, Snerreblomst, vilde Druer. N. Løberose, Ringtræe, Vivendel.

Almindelig Lonicer, V. og R.

Beskr. Stammen slyngende, ofte meget lang; Grenene slyngende, svage, modsatte, trinde, temmelig glatte. Bladene modsatte, kortstilkede, aflange, glatte, heelrandede, paa Underfladen blaaagtig-grønne. Bægerne smaa. Kronerne store, meget gabende, med et langt Rør, gule, og indvendig rødagtige. Bærrene røde, tæt samlede, kronede med det vedvarende Bæger. Blomstrer i Juli.

Almindelig i Kratter og ved levende Gjerder i Danmark; sjeldnere i Norge, f. Ex. paa Agerøen i Romsdalen, ved Kjerringsund, paa Søndmør.

Egensk. og Anvend. Den kan, blandet med andre Buske, med Nytte anvendes til levende Gjerder, da den med sine slyngende Grene holder dem sammen og opfylder Mellemrummene. Dens meget smukke, anseelige Blomster lugte meget godt, især om Aftenen og forskaffe den en Plads i vore Lysthaver, hvor den tillige bruges til at beklæde Lysthuse rc. Veddet bruges til Kamme i Væverstole og Piberør, og i Norge til Tænder i River. Saften af Roden farver blaat Papiir rødt. Bierne trække af Blomsterne. Mange Insecter nære sig af denne Busk. Dens Bær have en sødagtig Smag og spises paa nogle Steder i Jylland af Bønderne. Den har forhen været brugt i Medicinen.

Den formeres ved Stiklinger, Aflæggere og Frøe.

2. Dunet Gedeblad (L. Xylosteum). Blomsterstilkene 2blomstrede. Bærrene adskildte. Bladene duunhaarede. Fl. D. T. 808. Fl. N. 1029. D. Løberose. N. Beenved, Brakel, Leaved, Haardved.

Duunbladet Lonicer, V. og R.

Beskr. Stammen buskagtig, opret, 3-4 Alen høi. Grenene modsatte, ikke slyngende, af en graaeagtig Farve. Bladene ægformige, budte, modsatte, heelrandede, stilkede. Blomsterstilkene i Bladhjørnerne, haarede. Kronerne gule, tvelæbede, udvendig haarede, meget mindre end hos den foregaaende. Tvende smukke, røde, glindsende Bær. Blomstrer i Mai og Juni.

Den

Den findes hist og her i Kratskove, hyppigere i Fyen end i Sjelland; ogsaa i det sydlige Norge.

Egensk. og Anvend. Den er ikke meget tjenlig til levende Gjerder. Dens Ved er haardere end den foregaaendes, hvidt og modtager god Polering, men da det ikke opnaaer nogen betydelig Tykkelse, kan det kun bruges til Spadserestokke, Ladestokke, Tobaksrør, Spidser paa Billiardstokke, Pinde i River, Nagler og sligt. Lige Skud faaer man især ved at kappe dem. Kullene ere brugelige til Krudt. Dens Blade ædes ikke af Huusdyrene. Bærrene ædes af Fugle, og Bierne trække af Blomsterne. Den plantes i engelske Anlæg, men er ikke af saa udmærket en Skjønhed som den foregaaende. Den formeres som hiin, og trives især godt paa skyggefulde Steder.

37de Slægt: **Vrietorn** (Rhamnus).

1. **Tveboe Vrietorn** (R. catharcticus). Stammen opret. Tornene i Enden paa Grenene. Tveboe-4deelte Blomster. Bærret 4frøet. Fl. D. T. 850. Fl. N. 239. D. Vrietorn, Korsbærtorn, Vriebærtorn, Hjortetorn, Juttelbærtorn, Veentorn, Haartorn, Vigretorn. N. Geitbark, Træet hvorved Fanden flaadde Gjeten.

Vrietorn Korsved, V og R.

Beskr. Roden ikke dyb men udbredt. **Stammen opret,** stiv, buskagtig, 3-6 Alen høi, Barken bruun. Grenene vexelvise, stive, trinde; de unge Skud stribede. Bladene stilkede, flere sammen i smaa Bunter, vexelvise, og paa de yngre Skud næsten modsatte. Blomsterne 4-5 sammen i Bladhjørnerne, smaa, paa korte Stilke, gunlagtig-grønne; Han- og Hunblomster paa forskjellige Planter. Bærrene grønne til de modnes; da de blive sorte. Blomstrer i Juli.

Den voxer i Kratter temmelig hyppig i Fyen og Jylland; sjeldnere i Sjelland, f. Ex. ved Dyrehaven, Frederiksdal rc. i Norge ved Christiania, Tellemarken, Eger rc.

Egensk. og Anvend. Denne Busk kan bruges til Hækker og levende Gjerder. Veddet, baade af Stammen og Roden, er smukt, rødlig-guult og bruges til Indlægning, Dreierarbeide, Pibehoveder, Tangenter paa Klaverer rc.; af de lige Skud

gjø-

gjøres Spadserestokke. Den giver desuden godt Riisbrænde. Huusdyrene, Svinet undtagen, æde Bladene. I Gothland farver man Lærred guult med Barken, og i Norge bruger man Basten dertil, hvoraf man faaer en smukkere Farve. Dette Farvematerial bruges paa nogle Steder i Kattuntrykkerierne. Bærrene, som adskillige Fugle gjerne æde, sidde paa Busken indtil ud paa Vinteren; af disse Bær laver man i Frankerig den saakaldte Saftgrøn paa følgende Maade. De modne Bær kommes i en Steenmorter, hensættes i 8 Dage og presses igjennem en linned Klud. Dette sies endnu engang igjennem Flonel, og koges i en Kobber-Kjedel ved stille Ild og bestandig Omrøring, med tilsat Allun, til Honnings Tykkelse. Det hensættes derpaa i Blærer for at hentørres. Saften bliver smukkere, ifald man paa nye opløser den i Vand, gjennemsier og tørrer den. Med de tørrede Bær udgnedne i Allunvand kan man farve guult, som bliver mørkere, naar man tilsætter Allun. De saakaldte Stil de Graine er en Blanding af Kridt, Mergel og Saften af disse Bær. Bærrene have og afførende Virkninger, men maae bruges med Forsigtighed. Paa Dyrene er deres Virkning umærkelig, efter Forsøg anstillede paa Veterinairskolen.

Denne Busk kan formeres ved Frøe, Aflæggere og Stiklinger. Frøene saaes om Efteraaret.

2. **Tvekjønnet Vrietorn** (R. Frangula). Uden Torne. Bladene heelrandede, glatte. Blomsterne tvekjønnede. Bærrene 2frøede. Fl. D. T. 278. Fl. N. 18. D. Tørstetræ, Tystetræ, Spregner, sort El, Hægetræ, Hæg. N. Troldhæg, Hundehæg, Troldkjerringhæg, Olsukhæg, Hundeved, Brakal.

Tørste Korsved, V. og N.

Beskr. Stammen buskagtig, opret, meget grenet, 2-4 Alen høi. Barken sortebrunn med hvide, langagtige, tætte Vorter. Bladene stilkede, omvendt-ægformige, budte, aarede. Blomsterne sidde i Bladhjørnerne paa smaa Stilke, 2-3 sammen; de ere hvidagtige, smaa. Støvdragerne violette. Arret tvedeelt. Bærret violet-sort. Blomstrer i Juni.

Al-

Almindelig i Kratskove i Danmark, sieldnere i Norge, f. Ex. ved Trondhjem.

Egenſk. og Anvend. Huusdyrene, Svinene undtagen, æde Bladene, især i Norge. Veddet er smukt rødligt og guulglindsende, temmelig haardt, og kan bruges til Indlæggerarbeide, Skomager Pløke ꝛc. Kullene ere fortræffelige til Krudt. Grenene anvendes til Baand om Olkander ꝛc. hvilke Baand have en smuk guul Farve og ere meget varige. Barken, aftaget i Juni, tørret et Aar i Luften og udblødt i Bøgeaske, giver Uld en kraprød Farve, naar den lægges deri og varmes, uden at kaages, i 2 Timer. Man bruger og Barken, især den indvendige, til Guulfarvning. De grønne Bær give en lysguul Farve paa Uld, som bliver smuk, naar Ulden er tilberedt med Vismuth. De modne Bær farve Uld graalig, men Farven bliver blaalig ved en Tilsætning af Salpeter og med Edike violet. Suppen af Bærrene, som har gjæret, giver med Vismuth en smuk grøn Farve. Bierne trække af Blomsterne.

Den formeres let ved Bærrene og voxer omtrent i samme Jordart som Ellen.

88de Slægt: Beenved (Evonymus).

1. Almindelig Beenved (E. europæus). Blomsterne ofteſt 4klovede. Kronbladene spidse. Grenene glatte. Fl. D. T. 1089. D. Beenveed, Beenet. N. efter Hammer, Kjæringtand.

Beſkr. Stammen næſten et Træe, temmelig lige, grenet; graabarket 2 à 6 Alen høi; de unge Grene 4kantede. Bladene modsatte, kortſtilkede, ægformig-lancetformige, fiintakkede. Bladene ved Blomſterne aflange, budte, heelrandede. Blomſterſtilkene ſidde i Bladhjørnerne og ere fine, tvedeelte, udſpilede. Kronerne hvidagtig-grønne, 4klovede, undtagen de som førſt aabne ſig. Kapslerne sammentrykt-kantede, rosenrøde. Frøene hvide, og Frøehinden pomerantsfarved. Blomſtrer i Juni.

Almindelig i Kratſkove i Danmark; i Norge findes den i Tellemarken.

Egensk. og Anvend. Dens Ved er temmelig haardt og smukt guult, hvilket det især bliver ved Polering og Alder. Det bruges meget til Spiseskeer, Dreierarbeide, Skoemager-Pløke, Tandstikkere rc. ligeledes anvendes det af Instrumentmagere i Mangel af Buxbom. Kullene deraf ere brugelige til Krudt og Ridsekul. Med 5 Dele af Barken, sat til en Lud af 1 Deel Viinsteen og Kobbervitriol, faaer man en søgrøn Farve; Frøekapslerne derimod give en mørk guulbruun Farvesuppe, som med Allun farver svovlguult. Bærrene, hvoraf man kan presse en Olie, paastaaer man opvække Brækning hos Menneskene, men ædes af Rødkjelken (Motacilla Rubecula). Man har og paastaaet, at de vare dræbende for Geder og Faar, men det maa da være i temmelig store Portioner; thi ½ Lod har efter Rafns Forsøg ingen Virkning havt paa et Faar. Pulveret af Frøehusene skal dræbe Luus. Unge Stammer kunne bruges til Spadserestokke, og hele Buske blive ofte anvendte til levende Gjerder; til det sidste ere de imidlertid ikke meget tjenlige, da de ikke ere tætte, og Bladene næsten hver Sommer blive afædte af Snerorme, som holde sig mere til denne Busk end til andre, hvorfor man endog bør plante den iblandt Buske, som man ønsker befriede derfor, da man, naar Busken ret er fuld, kan afpille og ødelægge en uhyre Mængde paa eengang. I Efteraars Plantager er den en smuk Busk, da dens udmærkede Bær blive længe hængende paa den.

Den formeres ved Frøe, som lægges om Efteraaret, og spire om Foraaret derpaa, ved Rodskud og Aflæggere. Den skal være i 20 og leve i 40 Aar. Den trives bedst i Havemuld.

39de Slægt: Ribs (Ribes).

* Uden Torne.

1. Almindelig Ribs (R. rubrum). Klaserne glatte, hængende. Blomsterne flade. Kronbladene omvendt-hjerteformige. Fl. D. T. 967. Fl. N. 94. D. Ribs, Johannisbær, Viinribs. N. Viinbær. L. Jærek, Jærjek.

Almindelig Ribstorn, Oec. Pl.

Beskr. Stammen buskagtig, mørkbarket, meget grenet, sædvanlig 1-2 Alen høi. Grenene lange, glatte, trinde, lysgrønne. Bladene store, vexelvise, stilkede, 5lappede, dobbelt takkede, stærkt aarede, især paa Undersiden. Bladstilkene rendede paa den øverste og tilrundede paa den underste Side; ved Grunden besatte med lange hvide Haar. Klaserne lange, mangeblomstrede. Blomsterstilkene korte og have ved Grunden et meget lidet ægformigt Blomsterblad eller Skjæl. Blomsterne guulagtiggrønne. Bærrene kugelrunde, røde, hvide og kjødfarvede. Blomstrer i Juni, modnes sidst i Juli.

Man finder den som vild hist og her i Skovene i Danmark; i Holsteen i Skoven ved Kühren; i Norge almindelig især Nordenfjelds.

Egenſk. og Anvend. Da denne Busk blades meget tidlig, er let at dyrke og bærer ligesaa behagelige som nyttige Frugter, bliver den dyrket næsten i enhver Have. Man har, som allerede er anmærket ved Beskrivelsen, Afarter med røde, hvide og kjødfarvede Bær, hvoraf de første ere de almindeligste, de hvide derimod de sødeste; desuden gives der og en Afart med mere aflange Bær, som ere sure og blive sildigere modne. Foruden at Bærrene spises raae, anvendes de paa mangfoldige Maader til Ribsgrød, Ribssaft, Ribsiis, Marmelade, Saucer, Kager &c. Til at lave Ribsviin har man mange Recepter, hvoraf følgende er prøvet som fortrinlig: Ribsene afplukkes, naar de ere fuldkommen modne, afskylles og knuses i rene Trækar. Man gyder derpaa stærkt, kogt, men igjen kjølet Kildevand, dækker det til og lader det staae i 24 Timer; det presses og afsies derpaa, og til 3 Pd. Bær sætter man 1 Pd. Sukker; alt dette omrøres, indtil Sukkeret er opløst, derpaa hældes det paa et Anker eller sligt, dog saaledes at der bliver et ledigt Rum oven i Karret. Efter 6-8 Uger tappes Vinen paa Bouteiller, som tilproppes vel, efterat man har sat et Stykke Sukker til hver.

Af Bærrene kan og destilleres Brændeviin og brygges en behagelig Eddike, der kan bruges som Citronsaft. Med Saf-

ten af de hvide Ribs skal man kunne borttage Blækpletter af Linned. Veddet af Busken er hvidt og blødt, men kan kun bruges som Riisbrænde. Køer, Geder og Faar æde Bladene. Bierne trække af Blomsterne. Ribsbusken trives næsten i enhver Jordsmon, men bærer naturligviis de bedste og største Frugter i en god Havejord. Den naaer en betydelig Høide og faaer tidligere modne Bær, naar den trækkes som Espalier. Den bærer største Frugter, naar den staaer frit end i Hækker. Da Bladene bidrage meget til at give dem Næring, bør Buskene ikke klippes; og man vil finde, at naar de klippes stærkt om Sommeren, blive Frugterne tidlig røde, visne og opnaae ikke deres fuldkomne Størrelse; naar man aarlig bortskjærer de ældste Grene, fremkommer en Mængde Rodskud, hvoraf de svageste borttages om Sommeren; derved fornyes Busken stedse og den giver da flere og større Bær; dette gjelder og om Solbær og Stikkelsbær.

De forplantes ved Rodskud, Aflæggere og Stiklinger. Man kan og trække dem til ved Frøe, men dette gaaer meget langsomt. I Engelland inoculerer man Ribs for at faae større Frugter. I Henseende til Lægekræfter ere Bærrene kjølende, mildt afførende og modstaae Forraadnelse.

2. Fjeld Ribs (R. alpinum). Klaserne oprette. Blomsterbladene længere end Blomsterne. Bladene glindsende paa Underfladen. Fl. D. T. 968. Fl. N. 2den D. 395. T. 2. f. 2. D. Corinther, Corendetræe. N. Fjeldribs.

Beskr. Stammen grenet. Barken glat, mørkbruun. Bladene 3lappede, takkede, glatte; de ligne meget Bladene paa Stikkelsbær Ribs. Klaserne faablomstrede. Kronstilkene meget korte. Bægerfligene længere end Kronbladene, guulagtig-grønne. Blomsterbladene lancetformige, randhaarede, større end Kronerne, som ofte ere tvekjønnede. Bærrene lidt aflange, røde. Blomstrer i Mai.

Den findes i Mængde i Nordland og Lapmarken ogsaa i det sydlige Norge f. Ex. Hedemarken og Ram, og paa Moen ved Maglevandet. Man finder den undertiden i Danmark i Bønderhaver, og man-

mange staae i den urigtige Formening, at dens Bær ere de saakaldte Corinther, som faaes af en Art Viinranke.

Egensk. og Anvend. Veddet er haardere end paa den foregaaende. Bærrene næsten smagløse.

3. **Sødelbær Ribs** (R. nigrum). Klaserne haarede, hængende. Blomsterne aflange. Fl. D. T. 556. Fl. N. 351. D. Soelbær; Olbær. N. Soolbær.

Beskr. Den ligner meget den første Art, men udmærker sig ved dens lugtende Blade, som paa Overfladen ere mørkere og paa Underfladen besatte med gule Kjertler, haarede Blad- og Blomsterstilke; rørformige Bægere; sorte, større Bær og især, efter Smiths Bemærkning, ved en enkelt Blomsterstilk ved Grunden af Klasen og adskilt fra den. Blomstrer først i Juni. Bærrene modnes i Juli. Den findes hist og her i Skove, f. Ex. ved Ordrup Mose, Ørholm; i Holsteen ved Schulensee; i Norge ved Hundsløen.

Egensk. og Anvend. Bærrene holdes af mange for en behagelig Spise. Man sylter dem som Ribs, sætter dem paa Brændeviin og laver Viin af dem. Veddet er hvidere og haardere end af de almindelige Ribs, men bruges dog kun som Riisbrænde. Bærrene ædes af Sviin. Bladene give Brændeviin en guul Farve, og med Jernvitriol give de en sort Farve. I Lægekunsten ere Bærrene roeste som rensende, urindrivende, smertestillende og mod Gigt.

Den forplantes som den første Art.

** Med Pigge eller Barktorne.

4. **Stikkelsbær Ribs** (R. Grossularia). Grenene piggede. Bladstilkene haarede. Blomsterstilkene 1blomstrede med 2 Blomsterblade. Frugten stivhaaret. Fl. D. T. 546. (under Navn af R. Uva crispa). D. Stikkelsbær.

Beskr. Stammen buskagtig, meget grenet, lavere end hos den foregaaende, med rue Torne, som sidde vexelviis, enkelte eller 2-3 sammen. Barken lysgraa. Bladene sidde 2-3 sammen og ere 3lappede, takkede, lidt haarede og meget mindre end paa den første Art. Bladstilkene haarede, omtrent af Bladenes Længde. Blomsterbladene, som sidde paa Kronstilkene, ere ægformige og randhaarede. Bægeret violet. Kronbladene guulagtig. Bærrene hængende, meget forskjellige i Størrel-

velse hos de dyrkede; hos de viltvoxende stivhaarede, aflange og mindre end hos de dyrkede. Blomstrer i April og Mai.

Hist og her ved Diger og Gjerder; i Holsteen ved Salzau.

Man har adskillige Afarter af den, som udmærke sig ved Bærrenes Størrelse, Farve og derved at de ere haarede eller glatte. I Henseende til Farven ere de røde, gule eller hvidagtige.

Egensk. og Anvend. Dens Frugter nydes saavel raae som tilberedte, og i sidste Tilfælde endog umodne. Man nedlægger dem og gjemmer dem Vinteren over. Af den udpressede Saft, af de fuldkommen modne Bær, kan ligesom af Ribs laves en temmelig god Viin. Busken bruges til Hækker og levende Hegn, men bliver vanskeligen ret tæt og altid svag. Veddet er kun brugeligt til Riisbrænde. Bladene bruges paa nogle Steder til den saakaldte Skiertorsdagskaal. Bierne trække af Blomsterne.

De formeres som Ribsbuske, og saaer man Frøet, faaer man af een og samme Busk mange Afarter.

5. **Krusbær Ribs** (R. Uva crispa). Grenene piggede, Blomsterstilkene 1blomstrede. Blomsterbladene sammenvoxetrørformige. Frugten glat. Fl. D. T. D. Krusbær, Stikkelsbær.

Beskr. Den ligner overmaade meget den foregaaende og adskiller sig neppe ved andet end de anførte Mærker og derved at Haarene paa Bladstilkene have Kjertler paa Enden. Den burde derfor maaskee anføres som en Afart af hiin. Næsten alle Forfattere (Smith undtagen) anfører den 546de Tavle i Fl. D. hertil, men efter de angivne Artmærker maa det være den foregaaende. Den blomstrer først i Mai.

Hist og her i Skovene, f. Ex. ved Birkerød, Hirschholm. Den skal og findes i Norge.

Egensk. og Anvend. Omtrent som den foregaaende, men Bærrene ere ikke saa smagfulde.

40de Slægt: Vedbende (Hedera).

1. **Almindelig Vedbende** (H. Helix). Bladene ægformige, lappede. Fl. D. T. 1027. D. Vintergrønt, Vedbende. Forskjelligbladet Vedbende, V. og N.

Beskr.

Beskr. Dens Stamme er svag, indtil Toppen har naaet det Legeme, den ved mangfoldige Trevler fæster sig paa. Grenene meget lange, næsten overalt lige tykke og klettre i en slangeformig Linie op paa andre Træer; Barken askegraa, ujevn. Bladene uden Orden eller vexelviise, stive, glindsende, immergrønne, stilkede, heelrandede; de nederste lappede, de øverste udeelte. Blomsterne sidde i Halvskjerme i Enden af de øverste Grene og ere guulgrønne. Stilkene ere filtede. Kronbladene ægformige, kortere end Støvdragerne, men længere end Støvveien. Bærrene sorte, glatte. Blomstrer i October.

Den findes hist og her i Skovene paa andre Træer, men er sielden saa stor, at den blomstrer, som f. Ex. ved Ulriksholm i Fyen. Man seer den paa nogle Steder plantet op til Huse, og da opnaaer den en betydelig Størrelse, som f. Ex. i Vesterskjerninge i Fyen og ikke langt fra Bornæsgaard i Jylland.

Egenst. og Anvend. Dette Træe giver Vægge og Træestammer, hvis sprukne Bark det skjuler, et smukt Udseende, men skader formodentlig de sidste ved de Rodtrevler, som det holder sig fast med. Veddet er hvidt og meget svampet; man har gjort Bægere deraf til at sie Vædsker igjennem: det bruges og paa nogle Steder til Fontenelle-Kugler. De unge Skud og Blade ere brugelige i Garverierne. I de sydligere Lande gjør man Indsnit i Stammen, og da udsveder en Saft, der er bekjendt under Navn af Gummi Hederæ, som har været brugt i Lægevidenskaben som et opløsende Middel. Bærrene, som ere afførende og sammensnerpende, ædes af adskillige Fugle.

Den forplantes ved Aflæggere og Frøe.

41de Slægt: Viinstok (Vitis).

1. Almindelig Viinstok (V. vinifera). Bladene lappede, bugtede, uden Haar. Blakw. T. 154. D. Viinstok, Viinranke.

Beskr. Stængelen rankeformig, svag, grenet, sprukken paa Barken; Grenene meget lange, de yngste meget glatte, lysbarkede og stribede. Bladene 2-5lappede, indbugtede ved Grunden, glatte, aarede, i Randen stor- og ulige takkede. Stilken næsten af Bladets Længde, furet paa Overfladen. Axelbladene smaa, ægformi-

ge.

ge, affaldende. Heftetraadene modsatte Bladene, af lige Længde med disse, tvedeelte. Blomsterne sidde i tætte Klaser modsat Bladene, Kronerne grøngule. Støvdragerne længere end Kronerne. Frugten er et 5frøet, saftrigt, gjennemsigtigt Bær. Blomstrer først i Juli. Druerne modnes i October.

Man har mangfoldige Afarter, i Henseende til Bærrenes Form og Farve, røde, gule Muscateller &c.

Viinstokken voxer vild i den mere tempererede Deel af Verden, hos os giver den kun Frugter, naar den er optrukken til en Muur mod Solen.

Egenſk. og Anvend. Foruden den bekjendte Brug af dens Bær til Viin, Edike og Confect, kan og Veddet af Rankerne anvendes, nemlig til Kul, hvoraf laves Bogtrykkersværte. Den Saft, som om Foraaret flyder ud af Viinstokken og som kaldes dens Taarer, skal være styrkende for Øinene. Det er bekjendt, at Rosiner og Corender eller Corinther faaes af de største og mindste Afarter af Druerne. Viinens Anvendelse i Medicinen er ligeledes bekjendt. Blomsterne lugte som Reseda.

Her i Landet, hvor kun meget faa Afarter uden egne dertil indrettede Drivkasser i særdeles varme Sommere kunne opnaae fuldkommen Modenhed, dyrkes den kun til Taffelfrugt. Den udfordrer en soelrig Muur eller Plankeværk, trives bedst i en med hidsige Gjødningsmidler tilberedt Grund og maa om Sommeren omhyggelig udtyndes, at Rankerne kunne opnaae behørig Modenhed; ved strænge Vintere maae Rankerne dækkes, og deres hensigtsmæssige Beskjæring udfordrer en øvet Haand.

Viinstokken formeres meget let ved Aflæggere, ogsaa ved Stikkere.

42de Slægt: Brustbæger (Illecebrum).

1. **Krandsblomstret Brustbæger** (I. verticillatum). Blomsterkrandsene uden Blade. Stænglerne fremliggende. Fl. D. T. 335.

Krands Brustbæger, V. og R.

Beskr. Roden treylet, lidt krybende; den skyder flere, udbredte, grenede, trinde, rødagtige, glatte, bladede, 2-3 Tommer lange Stæng-

Stængler, som ere tæt besatte med Blomsterkrandse. Bladene modsatte, siddende, ægformige, heelrandede, glatte, lidt tykke, budte. Inden for Bladene sidde smaa, skivhindede Axelblade. Blomsterkrandsene smaa, tæt samlede. Bægeret skivhindet, vedvarende, med en Stak paa Fligene, hvidagtig-rødt. Kapselen hvidagtig. Frøet bruunt. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Den skal findes paa Falster ved Landeveien til Nykjøbing. I Holsteen findes den hist og her paa sandige Heder, f. Ex. ved Bramsted, imellem Schleswig og Rendsborg og imellem Rendsborg og Itzehoe.

Egenſk. og Anvend. Dens Frøe ædes af Sangfuglene. Dens henraadnende Stængler befrugte den golde Sandbund.

43de Slægt: Sandkryb (Glaux).

1. **Almindelig Sandkryb** (G. maritima). Bladene ægformig-aflange; de øverste modsatte, de nederste afvexlende. Blomsterne i Bladaxlerne. Fl. D. T. 548. Fl. N. 62. D. Strand Isop.

Strand Sandkryb, V. og N. Almindelig Strandkryber, Oec. Pl.

Beskr. Roden har lange, leddede Trevler. Stængelen opret, ved Grunden lidt liggende og krybende, leddet, trind, lidt grenet, glat, 3-4 Tommer lang, tæt besat, især i Enden, med siddende, glatte, heelrandede, paa Undersladen blege Blade. Blomsterne sidde enkelte i Bladaxlerne og ere lysrøde. Kapselen kugelrund. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Den findes almindelig ved Strandkanterne.

Egenſk. og Anvend. Den kan bruges til Salat. Qvæget æder den. Den bedækker Flyvesand, men er for liden til i denne Henseende at fortjene Dyrkning.

44de Slægt: Naalebæger (Thesium).

1. **Eng Naalebæger** (T. pratense). Med linieformige, utydelig 3nervede Blade, opret Stængel og Blomsterne i en bladet Top. Fl. D. T. 1205.

Hørbladet Naalebæger, V. og Oec. Pl. Mellem Naalebæger, N.

Beskr.

Beskr. Roden fingrenet, næsten vandret; den skyder en opret, udeelt, trind, bladet, 6-8 Tommer høi Stængel. Bladene siddende, verelvise, heelrandede, 1-1½ Tomme lange, smal-linieformige, guulagtig-grønne, ligesom Stængelen; de nederste spidsere, kortere, omfattende. Blomsterne i en klaseagtig Top; paa hver Stilk sidder uden for Blomsten et Blad, som ligner Stængelbladene, men er lidt smallere og spidsere. Blomsterstilken kort, tykkere mod Enden. Bægeret kugleformigt ved Grunden; i Spidsen har det 4-5 budte Tænder. Kronen hvid, med en udbredt 4-5deelt Krave. Fligene heelrandede. Støvdragerne 4-5, kortere end Kronen. Støvveien længere end Støvdragerne, budt. Kapselen aflang. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Denne Plante har Rafn i sin Flora 1 D. p. 205 henført til Schraders T. intermedium og kaldt den Mellem Naalebæger; derimod have Vahl og Schumacher henført den til Schraders T. pratense. Da Beskrivelsen paa den sidste passer bedst paa denne og da T. intermedium skal have tydelig 3nervede, ja endog (eft. Schraders Beskrivelse) 3nervige Blade, denne derimod har utydelige Nerver; har jeg og anseet den for at være hans pratense.

Den findes sielden i Danmark paa høie, tørre Steder, f. Ex. paa Bankerne ved Brede, paa Ballerups Mark ned mod Hareskoven.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

45de Slægt: Singrøn (Vinca).

1. Liden Singrøn (V. minor). Stænglerne fremliggende. Bladene aflang-lancetformige, i Randen glatte. Blomsterne stilkede. Bægertænderne lancetformige. Fl. D. T. Curt. Fl. Lond. fasc. 3. T. 16.

Beskr. Roden krybende. Stænglerne grenede, udbredte, trinde, glatte, fine, bladede, de blomsterbærende oprette, 1-2 Fod lange. Bladene immergrønne, modsatte, kortstilkede, heelrandede, stive, glindsende-glatte. Blomsterne sidde verelvise, i Bladhjørnerne og eenlige; Blomsterstilkene fra 1-2 Tommers Længde. Bægeret 5kløvet, glat. Kronen stor, violet blaa, rødlig eller hvid. 5deelt med budte Flige og en hvid Kant paa Svælget. Man har og Afarter med fyldte Kroner og med hvide og guulbrogede Blade. Fleeraarig. Blomstrer sidst i Mai.

Ef-

Efter Weber i Holsteen.

Egenſk. og Anvend. Den dyrkes i Haver for dens ſmukke Blomſter og immergrønne Blade. Den er brugt i Lægevidenſkaben ſom et ſammenſnerpende Middel.

Anden Orden.

Tohunnede (Digynia).

46de Slægt: Svalerod (Asclepias).

1. Hvidblomſtret Svalerod (A. Vincetoxicum). Bladene ſtilkede, ægformig-hjerteformige, tilſpidſede. Blomſterne i Bladaxlerne, ſkjermformige. Fl. D. T. 849. D. Svalerod med hvide Blomſter.

Svalerod Ørehorn, V. og N. Almindelig Svalerod, Oec. Pl.

Beſkr. Roden grenet-trevlet. Stængelen opret, udeelt, trind, lidt haaret, bladet, 1½-2 Fod høi. Bladene modſatte, glatte, heelrandede; i Randen fiint haarede. Blomſterſkjermene vexelviſe, med en Stilk, ſom er kortere end Bladene. Kronerne hvide, ſmaa. Honninggjemmet rørformigt og ender ſig med 5 ſmaa Horn. Bælgkapslerne lancetformige. Fnokken, ſom omgiver Frøene, ſilkeblød, hvid.

Den voxer paa Banker imellem Krat men ſielden, f. Ex. i Sjelland ved Brede, Slangerup, Roeskilde, Adelersborg; i Fyen paa Romsøe ved Hofmansgave; paa Bornholm ved Rønne; i Holſteen paa Oerne ved Preetz. Efter Thonnings oeconomiſke Flora findes den og i Norge.

Egenſk. og Anvend. Af Stængelen, ſom har temmelig ſtærke Taver, kan man efter Holmbergers Forſøg faae meget god Hør, ligeledes har man forfærdiget Tøier af Taverne i Roden. Gederne æde Planten, ligeledes Heſten, men, ſom man paaſtaaer, førſt naar den har faaet Froſt. Man har forhen anſeet denne Plante for at være giftig. Roden er ſveed- og urindrivende.

47de

47de Slægt: Bridurt (Herniaria).

1. Almindelig Bridurt (H. glabra). Med glatte Stængler og Blade. Fl. D. T. 529. Fl. N. 926. D. Bridurt. N. Brudgras, Tusindkorn.

Glat Goldnaal, B. og R.

Beskr. Roden fiin-tapformig; den skyder flere fremliggende, verelviis-grenede, udbredte, trinde, bladede, 2-4 Tommer lange Stængler. Bladene ægformige, heelrandede, glatte, lidt tykke, randhaarede; de nederste modsatte, de øverste verelvise. Axelbladene hindeagtige. Dens meget smaa Blomster sidde tæt sammen, uden Stilk, i temmelig lange, axformige, bladede, verelvise Klaser; hver modsat et Blad paa Stængelen. Kronerne grøngule. Hele Planten glat, lysgrøn. 1aarig; efter andre fleeraarig. Blomstrer i Juni og August.

Almindelig paa tørre Marker i Danmark, Holsteen og det sydlige Norge.

Egenſk. og Anvend. Den indeholder Saltdele og ædes af Køer, Heste og især af Faar. Forhen er den brugt som et urindrivende Middel.

2. Stivhaaret Bridurt (H. hirsuta). Med stivhaarede Stængler og Blade. Fl. D. T. Bauh. hist. 3. p. 379. f. 1.

Stivhaaret Goldnaal, R.

Beskr. Fra den foregaaende, hvoraf den formodentlig er en Afart, adskiller den sig blot ved et mere graaeagtigt Udseende, smallere Blade og derved at Stængel og Blade, især Underfladen, ere besatte med aabne Haar. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den skal efter Rafn voxe imellem den forrige, kun sjeldnere.

Egenſk. og Anvend. Som forrige.

48de Slægt: Gaasefod (Chenopodium).

* Med kantede Blade.

1. Stolt Henriks Gaasefod (C. Bonus Henricus). Bladene triangulær-pileformige, heelrandede. Axene sammensatte, bladløse. Fl. D. T. 579. Fl. N. 611. D. Stolt Hendrik, Algode, Hundetunge. N. Vild Spenath, Vild Kaal.

Beskr.

Beskr. Roden grenet. Stængelen opret, trind, ved Grunden glat og grenet, i Toppen stribet, 1-2 Fod høi, udeelt og bestrøet med et hvidt Støv. Bladene glatte, i Randen lidt bølgede, paa Underfladen melede, ved Roden langstilkede og modsatte, i Toppen vexelvise. Bladstilkene kantede, glatte, furede paa den øverste Side. Blomsterne grøngule og sidde i stilkede, mangeblomstrede Ax, som i Enden af Stængelen sidde tæt sammen. Støvknappene gule. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig i Danmark og Holsteen ved Gjerder og Mure i Landsbyer; sieldnere i Norge, f. Ex. paa Eger.

Egensk. og Anvend. De unge Rodskud kunne spises som Asparges, og Bladene som Spinat; den bliver derfor dyrket paa nogle Steder i Engelland. I Sverrig skal man have anvendt Roden mod Hoste hos Faar. Geder og Faar æde den. Bladene ere blevne anvendte som saarlægende og smertestillende Midler.

2. Rank Gaasefod (C. urbicum). Bladene triangulære, tandede. Klaserne tætte, ranke, lange, næsten bladløse, trykte op til Stængelen. Fl. D. T. 1148. Fl. N. 924. N. Tostmelde, Byemelde.

Beskr. Stængelen opret, rank, furet, glat, rødstribet, kantet, 2-3 Fod høj. Bladene næsten Muurskeeformige, paa Midten tandede, i Spidsen og ved Grunden heelrandede, spidse, stilkede. Blomsterne sidde tæt sammen i lange Klaser, som komme ud fra Bladhjørnerne og have samlede en pyramideformig Figur. 1aarig. Blomstrer i August og September.

Ikke sielden i Danmark, Norge og Holsteen, i Landsbyer paa grasede Steder.

Egensk. og Anvend. Omtrent som den foregaaende, dog er den ikke saa behagelig til Spinat.

3. Rød Gaasefod (C. rubrum). Bladene rudeformig-triangulære, bugtet-tandede. Klaserne oprette, sammensatte, bladede. Fl. D. T. 1149. Fl. N. 540. N. Svinmelde.

Beskr. Stængelen opret, grenet, kantet, rødstribet, især ved Grunden, 2-3 Fod høi; imod Modenheden af Frøet er Stængelen mørkrød. Bladene vexelvise, stilkede, dybt tandede, lidt melede.

Kla-

Klaserne mere aabne og Frøene ikke saa store som hos den foregaaende. Bægerne ere rødagtige og hele. Planten har et rødagtigt Udseende, især naar den voxer paa tørre Steder. 1aarig. Blomstrer i August og September.

Almindelig ved Landsbyer paa Gjødningspladser 2c.

Egenſk. og Anvend. Svinene æde den, skjønt man forhen har troet, at den var en Gift for dem. Faarene æde den ligeledes i Mangel af bedre Planter. Bladene kunne spises som Kaal.

4. Muur Gaasefod (C. murale). Bladene ægformige, glindsende, spidse, tandede. Klaserne meget grenede, qvastformige, bladløse. Fl. D. T. . Curt. Fl. Lond. fasc. 6. T. 20.

Beskr. Stængelen opret, meget grenet, kantet, glat, melet. Bladene 3kantet-ægformige, bugtede, spids-tandede. Klaserne komme frem af Bladhjørnerne, og ere endnu mere aabne end den forriges. Frøene prikkede. 1aarig. Blomstrer i August og September.

Ved Gjerder og Mure ikke sjelden.

Egenſk. og Anvend. Køerne æde den i Mangel af bedre. Den har en ubehagelig Lugt.

5. Hjertebladet Gaasefod (C. hybridum). Bladene hjerteformige, kantet-tandede, tilspidsede. Klaserne meget grenede, udspilede, bladløse. Fl. D. T. Curt. Fl. Lond. fasc. 4. T. 23.

Blandet Gaasefod, V. og N.

Beskr. Stængelen opret, grenet, glat, tyndere end hos den foregaaende, 2-3 Fod høi. Bladene store, vexelvise, aabne, bugtede, glatte, glindsende, lysgrønne og have en lang Spids. Klasernes Grene meget udspilede. Frøene have større Prikker end den foregaaendes. Den er især kjendelig ved sine fuldkommen hjerteformige Blade, der ikke ved Grunden ere kudeformig forlængede. 1aarig. Blomstrer i August og September.

Den voxer ved Mure 2c. ligesom den foregaaende, men er den sjeldneste af hele Slægten. Den er funden ved Slagelse, Frederiksborg, paa Amager og uden for Kastelsporten.

Egenſk. og Anvend. Køer og Faar æde den. Den ſkal have en ubehagelig Lugt, men at den, ligeſom andre Arter af denne Slægt, ſkulde være giftig for Sviin, er ikke beviiſt.

6. Hvid Gaaſefod (C. album). Bladene rudeformig-ægformige, udgnavede, ved Grunden heelrandede. De øverſte heelrandede. Frøene ſtyne. Fl. D. T. Fl. N. 297. Curt. Fl. Lond. fasc. 9. T. 15. D. hvidſkinnende Melde. N. hvid Melle, vild Mæll.

Beſkr. Stængelen opret, grenet, glat, ſtribet, meest 2-3 Fod høi. Bladene vexelviſe, langſtilkede, meget melede, hvidagtige og paa Afarten mere grønne; de øverſte næsten lancetformige. Klaſerne oprette, grenede, faabladede. Frøene uden Prikker. 1aarig. Blomſtrer i Juli, Auguſt og September.

Afart: Grønagtig hvid Gaaſefod (C. album viride. C. viride Lin.) med ſmallere Blade og mere ſlatte Klaſer. Fl. D. T. 1150. Fl. N. 298. D. ſiden Skovmelde. N. Meel, Moll, vild Melde, grøn Melde.

Grøn Gaaſefod, V. N. og Oec. Pl.

Almindelig i Haver ved Møgdynger, Gjerder ꝛc.

Egenſk. og Anvend. Efter Pallas bruge de tydſke Coloniſter ved Volga dens Frø til Brød. Det ſkal være denne Plantes Frø, ſom bruges til at give Chagrin og Saffian de kornformige Indtryk, ſom findes deri. Køer, Geder og Faar, men iſær Sviin æde den. Den er ofte et beſværligt Ukrud i Haver.

7. Rundbugtet Gaaſefod (C. glaucum). Alle Bladene aflange, bugtet-udgnavede; paa Underfladen hvidgraae. Blomſterne ſidde i nøgleformige, bladløſe Klaſer. Fl. D. T. 1151.

Beſkr. Stænglerne ofteſt liggende, udbredte, tykke, kantede, glatte, ½-1 Fod lange. Bladene vexelviſe, budte, glatte, paa Overfladen grønagtige, paa Underfladen melede. Klaſerne kortere end paa de foregaaende. Frøene udhulet-prikkede. 1aarig. Blomſtrer i Auguſt og September.

Den

Den voxer i Danmark paa dyrkede, grusede Steder, især paa Amager og uden for Kastellet. I Norge er den funden i Spydebjerg.

Egensk. og Anvend. I Mangel af andet æde Huusdyrene den.

** Med heelrandede Blade.

8. Stinkende Gaasefod (C. vulvaria). Bladene rudeformig-ægformige, heelrandede. Klaserne nøgleformige. Fl. D. T. 1152. Fl. N. 925.

Beskr. Stænglerne nedliggende, udbredte, grenede, ½ Fod lange; Grenene udspilede. Bladene vexelviise, stilkede, tæt bestrøede med et hvidgraat Støv. Klaserne sidde i Bladhjørnerne og ere korte, tætte og bladløse. 1aarig. Blomstrer i August.

Den voxer ligeledes nær dyrkede Steder, men er sjelden. Den er funden i Fyen ved Nyslinge; i Sjelland ved Charlottenlund, paa Amager og ved Salpeterværket uden for Østerport.

Egensk. og Anvend. Den har en overmaade ubehagelig Lugt, som hænger fast ved Fingrene, naar man gnider den. Med Tinopløsning kan man farve Uld citrongul i et Afkog af denne Plante. Den har forhen været brugt i Lægekonsten.

9. Tætfrøet Gaasefod (C. polyspermum). Bladene ægformige, heelrandede. Blomsterne i tredeelte, bladløse Quaste. Bægerfligene aabne omkring det modne Frøe. Fl. D. T. 1153.

Aabenbægeret Gaasefod, R.

Beskr. Stænglerne liggende ved Roden, undertiden ganske fremliggende, 1-1½ Fod høie. Bladene glatte, stilkede, butte, mørkere grønne end ved de andre Arter. Klaserne sidde i Bladhjørnerne i Enden af Stængelen; de ere lange, slatte, mangeblomstrede. Bægeret slutter sig ikke om Frøet som hos de andre Arter. Frøene meget fiint prikkede. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Den voxer ved Grøfter og Gjerder; ikke almindelig. I Fyen ved Ulriksholm og Odense; i Sjelland ved Flaskekroen, Præstøe, Birkerød; paa Falster ved Korselitze; i Norge paa Eger.

Egensk. og Anvend. Nogle paastaae, at Fisk kunne blive fede af at æde dens Frøe. Køer æde den.

10.

10 Strand Gaasefod (C. maritimum). Bladene syle-formige, halvtrinde. Blomsterne siddende i Bladhjørnerne. Fl. D. T. 489. Fl. N. 296. D. liden Salturt. N. Strand-melde.

Beskr. Roden treolet. Stængelen opret, glat, grenet, kjød-rig, rødagtig, 4-6 Tommer høi. Bladene sidde over hele Planten og ere kjødede, siddende, buhte, glatte, lidt spidse, vexelvise. Blomsterne nøgleformige med tvende smaa Blomsterblade; de ere tættest sammen i Toppen. Frøene glindsende, fiint stribede. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Almindelig ved Strandkanterne.

Egenst. og Anvend. Den er iblandt de Strandplanter, som man med Fordeel kan brænde Potaske af. Den har en saltagtig Smag og spises paa nogle Steder nedlagt som Agurker. Faar og Heste æde den. Den bidrager til at formere det faste Land, da den voxer bedst paa Steder, som Havet overskyller.

49de Slægt. Melde (Atriplex).

1. Rosenartet Melde (A. rosea). Bladene rudeformige, tandede, paa Underfladen meelede. De frugtbærende Bægerblade paa Overfladen og Randen tandede. Fl. D. T. Gesn. op. p. 1. T. 7. f. 58.

Beskr. Stængelen urteagtig, opret, meget grenet, kantet, glat, 2-3 Fod høi. Grenene vexelvise, udbredte. Bladene glatte, bugtet-tandede, tilspidsede, fiint-meelede, især paa Underfladen. Blomsterne sidde nøgleformige i Bladhjørnerne. Frøet bruunt, hvelvet paa den ene, og fladt paa den anden Side. 1aarig. Blomstrer i August.

Fundet ved Frederikssund og Lyngbye. Maaskee udkommet af en Have.

Egenst. og Anvend. Ubekjendt.

2. Have Melde (A. hortensis). Stængelen opret, urteagtig. Bladene triangulære. D. Melde.

Beskr. Stængelen opret, kantet, grenet, lidt furet, mat grøn, glat, 4-5 Fod høi. Bladene vexelvise, stilkede, aflange, glatte, meelede, bleeggrønne, heelrandede eller faatandede. Klaserne i Enden

den af Grenene og med Toppen i Bladhjørnerne. 1aarig. Blomstrer i August.

Man har en blodrød Afart af den.

Den vorer i det sydlige Tydskland og i Tartariet.

Egenſk. og Anvend. Den dyrkes hist og her i Haver, og bruges som Spinat.

3. **Fliget Melde** (A. laciniata). Stængelen urteagtig, udbredt. Bladene næsten muurſkeeformige, bugtet-tandede, paa Underfladen sølvfarvede. Fl. D. T. 1284. Fl. N. 1011. N. Strand Miølne. J. Garda Sol.

Beſkr. Roden grenet-langtrevlet. Stængelen fremliggende, udbredt, trind, hvidagtig ſkjællet, 1 Fod lang. Grenene ved Grunden modsatte, tilbageboiede og komme frem af en Knude paa Stængelen. Bladene verelviſe og ſtilkede. Ved Grunden undertiden modsatte og ſiddende; lidt forlængede ved Grunden; sølvglindsende-ſkjællede, især paa Underfladen, budte, baade i Enden og paa Tænderne, som ere store, undertiden næsten som Flige. De tvekjønnede Blomster ſidde i korte Ar, og Hunbægerne næsten enkelte i Bladarlerne. Froene sammentrykte og indſluttes af et stort, rudeformigt, tandet Bæger. 1aarig. Blomstrer i August.

Ved Strandkanter, men meget ſielden i Danmark, f. Ex. paa Gjedser Odde paa Falster; i Holsteen efter Weber, Prof. Vahl har fundet den paa Øen Før; i Norge ved Grilstad.

Egenſk. og Anvend. At dens Frugt ſkulde indeholde en fei, guul Saft, lignende Gummi Gutta, som Schöpf anfører i ſin Materia medica, har jeg ikke fundet. Man paastaaer, at Køer, Geder og Heste æde den.

4. **Spydbladet Melde** (A. hastata). Bladene triangulære eller spydformige. De frugtbærende Bægerblade ere store, muurſkeeformige, tandede eller fligede. Fl. D. T. 1286. Fl. N. 1012. N. Geir Miølne.

Beſkr. Roden grenet-trevlet. Stængelen opret, undertiden lidt nedliggende, rødagtig, meget grenet, kantet, glat, oven for de større Grene besat med Blade, 1-2 Fod høi. Grenene ere størst ved Grunden, fremliggende, lidt opstigende og modsatte. De nederste Blade spydformig-triangulære, ſtilkede, modsatte, budte, budtandet-bugtede, kjødede, glatte, oftest rødagtig-mørkgrønne; de

over-

øverste lancetformig - piilformige, næsten heelrandede, vexelvise. Bladene ved Blomsterne linieformig - lancetformige. Blomsterne sidde nøgleformige i Bladhjørnerne paa Grenene, men paa Stængelen ere disse Nøgler samlede i mellembrudte stilkede Ax, som mod Toppen blive kortere og kortere. De ufrugtbare, tvekjønnede, meget smaa Bægere, have 5 budte Blade, som ere kortere end Støvdragerne. De frugtbare Hunbægere ere først aflange, spidse, meget smaa, men blive siden større og triangulære; deres Form og Takker afvexle meget hos de forskjellige Afarter. Frøene fladtrykt - ægformige. 1aarig. Blomstrer i August.

Man finder mange Afarter i Henseende til Størrelse og de frugtbærende Bægeres Form af denne Plante, hvoraf Rafn har udmærket følgende som de vigtigste i sin Flora, 2den D. p. 239.

1ste Afart: Smaabægeret spydbladet Melde (A. h. microtheca) med triangulære, tandede Blade. Bægerbladene smaa, stærkt tandede og hvidmelede paa Randen og Ryggen. Fl. D. T.

Nærmer sig meest til Hovedarten; har slankere, tyndere og rødligere Ax og færre Grundsige paa Bladene.

2den Afart: Storbægeret spydbladet Melde (A. h. macrotheca) med fuldkommen spyddannede, næsten heelrandede Blade. Fl. D. T. Bauh. hist. pl. 2. p. 974. f. 2.

Den er ofte nedliggende og faatandet paa de nederste Blade.

3die Afart: Skjønbægeret spydbladet Melde (A. h. calotheca) med spyddannede, dybt fligede Blade. Bægerbladene dobbelt saa store som de foregaaendes, og dybt fligede. Fl. D. T.

Den er større, mere opret og rødagtig end de andre, og fortjente maaskee at fremsættes som en særskilt Art.

Hovedarten findes almindelig ved Mogdynger, i Kjøkkenhaver og ved Strandbredder.

Afarterne voxe især ved Strandbredder, hvor Vandet har opskyllet Tang, som er forraadnet. Her omkring findes de uden for Kastellet og paa Amager henimod Qvintus.

Egenſk. og Anvend. Deres kjødrige Blade, ſom have en ſaltagtig Smag, ſkal kunne ſpiſes ſom Spinat. Sangfuglene æde Frøet, men Huusdyrene nyde ikke Planten. Dens kjødrige Stængler og Blade formere, naar de henraadne, Muldjorden.

5. Svine Melde (A. patula). Grenene udſpilede, de nederſte Blade ſpydformige, de øvrige lancetformige, næſten heelrandede. De frugtbærende Bægerblade rudeformige, tandede paa Ryggen. Fl. D. T. 1285. Fl. N. 489. D. Svinemelde. N. Svinekaal.

Trandbægeret Melde, V. Udſpilet Melde, R.

Beſkr. Roden langtrevlet. Stængelen opret og fremliggende, glat, grenet, 1½-2 Fod lang. Grenene gaae i næſten rette Vinkler ud fra Stammen og ere krumt opſtigende, de nederſte modſatte og ved Grunden tykkere, meget lange; de øverſte kortere, vexelviſe og danne en mere ſpids Vinkel. De nederſte Blade tandede, de midterſte have ved Grunden en temmelig ſtor Tand ved hver Side; de øverſte ere lancetformige, heelrandede; de ere alle længere, tyndere og mindre ſaftfulde end paa den foregaaende Art. Blomſterne ſidde i de øverſte Bladhjørner i ſtilkløſe, ſmaa, aflange Ax. Bægerbladene mere tilrundede end paa hiin. Frøet lindſeformigt, ſortglindſende. 1aarig. Blomſtrer i Juli og Auguſt.

Den voxer paa de ſamme Steder ſom den foregaaende.

Egenſk. og Anvend. Køerne æde den. Den formerer ligeledes Muldjorden. Er forreſten et Ukrud.

6. Strand Melde (A. littoralis). Bladene meget ſmalle, linieformige, heelrandede. Fl. D. T. Fl. N. 725. Petiv. Herb. brit. T. 7. f. 6. D. Strandmelde. N. Strand Mjølne, Smal Mjørne.

Beſkr. Roden grenet-trevlet. Stængelen opret, grenet, kantet, glat, 1-1½ Fod høi. Bladene lidt ſmallere ved Grunden, næſten ſtilkede, lyſere grønne end de foregaaendes. Blomſterne i ſmaa Nøgler, uden Stilk i Bladhjørnerne, guulagtig grønne. De frugtbærende Bægere triangulære, ſtærkt tandede paa Ryggen og Randen. Frøet fladtrykt-tilrundet. Bladene ere undertiden ſammen-

menfoldede og ligne Skulper, hvilket foraarsages af Insecter. 1aa-rig. Blomstrer i August.

Afart: Takket Strand Melde (A. litt. dentata. A. marina Lin.) med takkede linieformige Blade. Fl. D. T. Fl. N. 1101. N. Vessel Mjølne, Gras Mjølne, Gras Mjelste.

Søe Melde, V. og N.

Den er anseet af adskillige Forfattere som en egen Art, men da man finder den med færre og flere Takker paa Bladene og den i øvrigt ligner Strand Melden, er den sikkert kun en Afart deraf.

Almindelig ved Strandkanter.
Afarten lidt sieldnere.

Egensk og Anvend. Bladene kunne spises som Salturten. Efter Director Viborgs Forsøg giver den uldent Tøi, som er beitset i Allun og kogt i Farvesuppen af denne Plante, en lys Olivenfarve. Behandlet med Jernvitriol bliver Farven mørkere. Den kan maaskee, ligesom og de øvrige Arter, tjene til at dæmpe Flyvesand.

7. Stilket Melde (A. pedunculata). Stængelen fremliggende, udspilet, Bladene lancetformige, budte, heelrandede, De frugtbærende Bægere stilkede. Fl. D. T. 304.

Beskr. Roden treolet. Stængelen fremliggende, bugtet, vexelviis grenet, kantet. Bladene næsten eliptiske, hvidagtig-guulgraae ligesom hele Planten; de nederste modsatte, de øverste lancetformige. De tvekiønnede Bægere i smaa korte Ax i Enden paa Grenene og Stængelen. De frugtbærende Bægere ere stilkede; Stilken paa dem, som sidde i Greenhjørnerne, er 4dobbelt saa lang som Bægeret, hvilket er triangulært, saaledes at den øverste Side er den bredeste og næsten 2hornet. 1aarig. Blomstrer i August.

Den voxer ved Strandbredder og i Huller i Strandenge temmelig sielden, f. Ex. paa Amager ved Christianshavnsgravene, ved Flaskekroen, Korsøer, Frederikssund; i Fyen ved Hofmansgave.

Egensk. og Anvend. Ubekiendt.

50de Slægt: Bede (Beta).

1. Almindelig Bede (B. vulgaris). Stængelen opret. De nederste Blade ægformige. Blomsterne nøgleformige. Bægerfligene tandede ved Grunden. Blakw. T. 235. D. Bede, Rødbede.

Beskr. Roden tyk, tapformig, kiødrig, saftfuld, mørkrød, og hos nogle Afarter guulagtig eller hvid med røde Kredse. Stængelen opret, kantet, furet, mørkrødagtig, ligesom hele Planten, 2-4 Fod høi. Rodbladene meget store, næsten hjerteformige, heelrandede, glindsende, med en hvid Stilk og Hovednerve. Blomsterne sidde i Bladhjørnerne i Toppen, og i bladede Klaser. Bægeret 5-kløvet, med en ophøiet Frugtbund. Froet glindsende, nyredaunet. 2aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Afart: Almindelig høi Bede (B. vulgaris altissima). Med en Stængel af 6-8 Fods Høide og en hvid Rod med røde Kredse. D. Runkelbede, Sukker Bede.

Den skal findes vildvoxende ved Strandbredderne i Sydeuropa. Afarten er formodentlig fremkommen ved Dyrkning.

Egensk. og Anvend. Den almindelige saakaldte røde Bede dyrkes som bekiendt for Rodens Skyld, som nedlægges med Edike. Kreaturene æde baade Roden og Bladene med Begjerlighed. Mere vigtig for Oeconomerne er Afarten, der er en meget god Foderurt, og som især i Engelland er dyrket i denne Henseende. Den fortrinligste Maade at dyrke den paa, er at udplante den paa Agrene i Mai Maaned, men sædvanlig udsaaer man den i let Jord og oprykker dem, som staae for tæt. Man plukker Bladene flere Gange af og bruger dem til Qvægfoder og optager Roden om Efteraaret, som gjemmes til Vinterfoder. Køerne skal ved at nyde dette give megen og god Melk. Bladene spises i Pohlen som Suurkaal og Rødderne som Roer. Disse Rødder ere meget rige paa Sukker, og derfor har man i de nyere Tider hyppig dyrket denne Afart, især i Tydskland. Achard har af 100 Pd. friske Rødder faaet 8 Pd. Sukker. Naar man dyrker den for at uddrage Sukkeret af Roden, bør man ikke omplante eller afblade den. Saavel af Hovedartens

som

som Afartens Rod, kan brændes Brændeviin. Hvor Rødbeden dyrkes i Haver for Rodens Skyld, udsaaes den tidlig om Foraaret i dybt omgravet, ikke friskgjødet Jord, paa Bedet, hvor Planterne skulle forblive. Da Frøet ikke uden stor Møie kan renses, udsaaes hele Frugten, men da denne indeholder mere end eet Korn, opkommer der sædvanlig flere Planter efter hver Frugt, hvoraf nødvendig de svageste maae oprykkes, som kunne anvendes til at plante paa Steder, hvor Frøet er udeblevet, eller paa egne Beder; dog give de forplantede ikke saa fuldkomne Rødder som de urørt staaende.

2. Strand Bede (B. maritima). Stænglerne nedliggende. Bladene bølgede. Blomsterne 2-3 samlede. Bægerfligene heelrandede. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 285.

Beskr. Roden tapformig, tyk, kjødrig, udvendig sort, indvendig hvid. Stænglerne rødstribede, dybt furede, kantede, i Enden grenede, bladede, 1-2 Fod lange. Bladene stilkede, hjerteformig-triangulære, i Randen udbugtede, ikke saa glatte som den foregaaendes; de nederste store. Stængelbladene vexelviise, næsten siddende. Blomsterne grønne og sidde i axformige Klaser i Enden af Stængelen. Undertiden 3 Aar. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Ved Strandkanter meget sjelden. Provst M. Bredsdorf har fundet den paa den saakaldte Hale ved Marstal paa Ærøe.

Egensk. og Anvend. Formodentlig har den meget tilfælleds med den foregaaende.

51de Slægt: Sodaurt (Salsola).

1. Tornet Sodaurt (S. Kali). Med nedliggende Stængel; syelformige, tornede, rue Blade og randede Bægere i Bladhjørnerne. Fl. D. T. 818. D. Stikkende Salturt.

Rueblad Saltyder, V. og R. Almindelig Sodaurt, Oec. Pl.

Beskr. Stænglerne meget grenede, tykke, kjødede, stive, 1 Fod lange. Bladene vexelviise, siddende, kjødede, halvomfattende, stive, furede, aabne, og endes med en stiv Braad. Blomsterne smaa, og sidde enkelte i Bladhjørnerne; ved hver 3 tornede Blade. Bægerbladene rødagtige, stivhindede. Frøet topformigt. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Ved

Ved Strandkanter i Danmark og Holsteen ikke sielden, f. Ex. ved Skovshoved, Kiøge, paa Falster ved Grønsund; i Fyen ved Kjerteminde; i Norge er den funden ved Valløe Saltværk.

Egenfk. og Anvend. Den tjener, ligesom flere Arter af denne Slægt, til at brænde Soda af, da den indeholder en Deel mineralsk Ludsalt; hvorfor den og dyrkes paa nogle Steder i Sydeuropa og Asia. Efter Prof. Viborgs Beretning er den en ypperlig Plante til at standse Flyvesand, da dens tætte Grene flette sig i hverandre og danne ligesom et Gjerde mod Sandet; men da den er 1aarig, kan den kun nytte ret der, hvor Naturen selv frembringer den i Mængde. Huusdyrene vrage den.

2. Laaden Sodaurt (S. hirsuta). Med udbredt Stængel og trinde, budte, filtede Blade. Fl. D. T. 187. D. Laaden Salturt.

Laaden Saltyder, V. og N.

Beskr. Roden enkelt, nedgaaende, med fine, haarformige Sidetrevler. Stængelen trind, bladet, tæt finhaaret, rødagtig, grenet, ½ Fod lang. Grenene, som især sidde ved Grunden, halv af Stængelens Længde, og lidt indbøiede; de øverste faa og korte. Bladene verelvise paa Stængelen og modsatte paa de nederste Grene, kiødrige, dunnhaarede, rødlig-grønne. Blomsterne meget smaa og sidde eenlige paa Enden af Stænglerne og de øverste Grene i Bladhjørnerne. Bægerfligene randhaarede, indvendig guulagtige, udvendig grønlig-mørkrøde. Støvdragerne omtrent af Bægerfligenes Længde. Arrene kugleformige. Den har, paa Laadenheden nær, megen Lighed med Strand Gaasefod. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Denne Plante voxer ligeledes ved Strandbredder, men meget sieldnere end den foregaaende. Man finder den i Sjelland ved Holbek og Skjelskjør, paa Falster ved Bredden af det saakaldte Nor; i Laaland ved Rødbye.

Egenfk. og Anvend. Ubekjendt.

52de Slægt: Alm (Ulmus).

1. Smalbladet Alm (U. campestris). Bladene dobbelt takkede, rue, ved Grunden ulige. Blomsterne samlede,

næs

næsten siddende. Fl. D. T. Reiter und Abel T. 3. D. og N. Elm, Alm, Almetræe, Elmetræe, Ulmetræe, Ypern, Eben, Ebnetræe.

Almindelig Elm, V. og N. Almindelig Alm, Oec. Pl.

Beskr. Et stort Træe, af 20-25 Alens Høide, med udbredte Grene og sprukken, ujevn Bark, som paa Grenene er mere jevn. Bladene verelvise, stilkede, ægformige, tilspidsede; den ene Side af Bladet er bredere og løber længere ned paa Stilken end den anden; paa Undersiden ere de lysere grønne og haarede ved Aarerne. Blomsterne komme frem, forend Bladene, af egne Knoppe; de sidde tæt sammen og ere næsten uden Stilk. Bægeret rødligt, ved Grunden grønt, tragtformigt, 5kløvet. Antallet af Støvdragerne er paa denne Art oftest 5. Frugten flad, skivhindet i Randen, aflang, kløftet i Spidsen. Blomstrer i April. Frøene modnes i August.

Hist og her i Skove, f. Ex. i Fyen ved Keierup; i Sjelland i Borreveile Skov; i Laaland; almindelig paa Bornholm.

En Afart med kappedannede Blade findes i Skoven ved Hofmansgave i Fyen, men disse sees kun den første Sommer efterat Grenene ere stævnede. De fleste Forfattere henføre T. 632 i Fl. D. til denne Art, men da den har stilkede Blomster og næsten kredsrunde Frugter, har jeg med Smith anseet den for at henhøre til den følgende.

Egenst. og Anvend. Veddet af dette Træe er temmelig haardt, modtager godt Politur, og er, især af knortede Træer og Rodbullen, meget smukt, hvorfor der og paa nogle Steder, som f. Ex. paa Falster, gjøres overmaade smukke Meubler deraf. For at gjøre det varigere og conservere det mod Orme, nedsænker man de tilskaarne Fjelle i Møddingvand; dets Farve er guulagtigt med brune Flammer. Det bruges og til adskillige Instrumenter, til Vogne og Gavntømmer, i Norge f. Ex. til Slædetræer og Skier. Efter nyere Forsøg er det ikke saa vægtigt og brænder ikke med saa megen Hede som Egens, men skal derimod give bedre Kul. Af Barken laver man paa nogle

Ste-

Steder i Norge en Suppe med Brød, som blandes i Kalvenes Drik for at fede dem, og naar Brøddeien ikke vil hænge sammen, ælter man noget af denne Suppe deri. Barken bliver og i Kornmangel malet og brugt til Brød, men er, da den har sammensnerpende Egenskaber, meget skadelig. Paa andre Steder bruger man Barken saavelsom Bladene til Vinterføde for Faar. Efter Siefert og Dambourney, giver den en bruun Farve. Af Basten kan snoes meget stærke Reeb, og i Frankerige har man gjort Papiir deraf. Køer, Heste, Geder og Faar, men især Sviin, æde Løvet med Begjerlighed, og i Norge indsamles det til den Ende i Mængde. Bierne trække af dets tidlige Blomster. I Engelland og Frankerig plantes Ælmetræet ved Veie, Gjerder og i Alleer, hvortil det er meget tjenligt. Naar det holdes stærkt under Saxen, kan det blive buskagtigt og anvendes til Hækker. Bladene ere sammensnerpende, og ere brugte mod Hudsygdomme.

Man formerer Ælmen ved Frøe, Aflæggere, Rodskud og Stiklinger. Frøet samles i Slutningen af Juli og saaes strax efter Indsamlingen, men meget tykt, da mange Frøe ere golde. De Planter, som gaae op samme Aar, komme da ikke frem førend Jordloppernes Tid er forbi, og de som ikke spire førend næste Foraar, skifte allerede Blade, naar Jordlopperne komme. At saae Karsefrøe derimellem har ikke havt nogen Virkning. En vigtig Omstændighed er at give de unge Planter Skygge mod Solen. Vil man udplante dem, da skeer dette efter tvende Aar, da de i Planteskolen sættes 2 Fod fra hverandre, hvor man lader dem staae, til de skal udplantes ved Gjerder, Alleer o. s. v. Man paastaaer, at Ælmen opnaaer sin fulde Væxt i 70 til 80 Aar, og at dens høieste Alder skulde være 600 Aar.

2. **Korkbarket Ælm** (U. suberosa). Bladene dobbelt takkede, ved Grunden ulige. Blomsterne næsten nøgleformig siddende, 4hannede. Frugten glat. Barken paa Grenene kork-

ag-

agtig-vinget. Fl. D. T. Schkuhr bot. Handb. Tab. 57. a. 6. f. g.

Kortbladet Alm; N.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, men kjendes let ved de anførte Mærker, og derved, at den har flere Grene ved paa Stammen; maaskee er den og kun en Afart. Den blomstrer i April.

Den findes ved Fuursøen nær Kaningaarden; muéligt er det denne Art, som findes paa nogle Steder i Laaland i temmelig Mængde, og hvoraf man gjør meget smukke Møbler.

Egensk. og Anvend. Veddet skal være haardere og seiere end paa den foregaaende, hvorfor det i Engelland bliver brugt til Skibsbygningstømmer, Lavetter til Kanoner, til Hjulmager-Arbeide, Mølleværker, Vandbygninger &c. Til Møbler er det fortræffeligt. Det giver, ligesom den foregaaende Art, gode Kul. Faarene æde Bladene og Bierne trække af Blomsterne. Den opelskes paa samme Maade som den smalbladede Elm.

3. Bredbladet Elm (U. effusa Wild.) Bladene dobbelt takkede, ulige ved Grunden. Blomsterne udbredte, stilkede, 8hannede. Frugten randhaaret. Fl. D. T. 632? (Under Navn af U. campestris). Schkuhr. bot. Handb. T. 67. D. Hollandsk Alm.

Langstilket Alm, N.

Beskr. Den ligner meget de foregaaende, men foruden de anførte Mærker, adskilles den fra den 2den Art ved en glattere Bark, og fra den første ved bredere Blade og mere kredsrund Frugt, som i Randen har hindeagtige Haar.

Den skal findes blandt de andre Arter.

Egensk. og Anvend. Dens Ved skal være meget slettere end de foregaaende Arters.

53de Slægt: Entian (Gentiana).

* Med 5kløvede eller næsten 5kløvede, klokkeformige Kroner.

1. Rød Entian (G. purpurea). Kronerne næsten 5kløvede, krandsformige. Bægerne afstumpede. Fl. D. T. 50. D. En-

Entian. N. Søde, Søtrod, Søtkonge, Skjærsøde, Skatsøte.

Beskr. Roden tyk, grenet, næsten vandret; den skyder flere opstigende, i Toppen ranke, 1 = 1½ Fod høie, glatte, trinde, bladede Stængler. Rodbladene eliptiske, mod begge Ender tilspidsede, stilkede, tæt samlede; Stængelbladene ægformige, siddende, halvomfattende, modsatte; alle Bladene heelrandede, glatte, 5nervede. Blomsterne i Krandse, sædvanlig 2, hvoraf den øverste er hovedformig, 5 = 6blomstret, den nederste omtrent 2blomstret; de ere omfattede af 4 ægformige Blade. Bægeret hylsterformigt. Kronerne store, røde; Fligene ægformige, budte. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Temmelig almindelig paa Fjeldene i det sydlige Norge; ogsaa paa Søtfjeldet i Budalen, i Grøtten i Romsdalen, paa Søndmør.

Egenfk. og Anvend. Man har i de sildigere Tider fundet, at dens Rod kan i Lægekonsten anvendes i Stedet for den gule Entians Rod, som findes paa Bjergene i det sydlige Europa og som har styrkende urindrivende Kræfter.

2. Smalbladet Entian (G. Pneumonanthe). Kronerne modsatte, stilkede, Bladene linieformige. Fl. D. T. 269. Fl. N. 1108. N. Vindsøte, Forsøte, Smalsøte.

Beskr. Roden langtrevlet med finere krandsformige Trevler. Stængelen udeelt, opret, ofte lidt opstigende, bladet, i Toppen utydelig 4hjørnet, 4 = 5 Tommer høi. Bladene modsatte, heelrandede, glatte, budte, temmelig vidt fra hverandre; de øverste længere og smallere end de nederste. Blomsterne sidde oprette i Enden paa Stængelen og undertiden i de øverste Bladhjørner paa smaa Stilke. Bægertænderne syelformige, lidt kortere end Bægerrøret, som er klokkeformigt. Kronerne smukt blaae, med grønagtige Folder, temmelig store. Støvknappene lidt sammengroede. Støvveiene tilbagebøiede. Fleeraarig. Blomstrer i August og September.

Den voxer paa Enge, men sielden i Danmark, f. Ex. ved Johnstrup, Roeskilde, Usholdt paa Kronborg Amt, Annebjerggaard i Odsherred, i Svenstrup Skov ved Kallundborg; i Jylland paa Heder ved Næsbjerg i Ribe Stift, ved Frysenborg; i Norge er den funden i Guldbrandsdalen.

Egenfk.

Egenſk. og Anvend. Den er mindre bitter end den foregaaende og er anbefalet ſom et ſaarlægende Middel. Den fortjente at dyrkes ſom Zirplante.

3. Svøbbladet Entian (G. aurea Lin. G. involucrata Retz.). Kronerne 5kløvede, tragtformige, indfattede af et Svøb. Stængelen ſkarpt 4hjørnet. Bladene aflang-ægformige. Fl. D. T. 344 (under Navn af G. qvinqvefolia). Fl. N. 831 og 548. N. Guldſøte, Marie Vøndr.

Beſkr. Roden enkelt, i Spidſen trevlet. Stængelen grenet og bladet ved Roden, undertiden ganſke udeelt, glat, 6-8 Tommer høi. Grenene næſten af Stængelens Længde, modſatte, opſtigende. Bladene ſiddende, heelrandede, butte, tæt ſamlede ved Roden; modſatte, vidt fra hverandre paa Stængelen. Bladene paa Stængelen omfatte Blomſterſtilkene, og af diſſe ſidde ſædvanlig 4 paa Enden af Hovedſtængelen og 2 paa Grenene. Blomſterne ſidde mange ſamlede i en Skjerm i Enden af Stængelen og Grenene. Undertiden komme nogle faa Blomſter frem af Greenhjørnerne og af Bladhjørnerne paa Stængelen. Blomſterſtilkene ulige lange (½-1 Tomme), traadformige. Bægeret 5-5deelt, med ſmalle, linieformige Flige, ſom ere lidt kortere end Kronen. Kronen guulagtig, efter Fl. D. violetrød. 1 eller 2aarig. Blomſtrer om Efteraaret.

Den findes i Norge, Finmarken og Island.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

** Med fladkravede, 5kløvede Kroner.

4. Vaar Entian (G. verna). Kronen 5kløvet, fladkravet, rundtakket; Fligene have ved Grunden mindre Flige. Mange, ægformige Blade. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 493.

Beſkr. Roden lidt krybende. Stængelen opret, ved Grunden grenet, undertiden udeelt, 4hjørnet, tætbladet. Bladene modſatte, ſpidſe, heelrandede. Blomſten ſidder i Enden paa Stængelen. Bægeret 5kantet. Kronen ſmukt blaa, med hvidt Rør; Fligene ſpidſe. Den har kun een Støvvei med tvedeelt Ar. Fleeraarig. Blomſtrer om Foraaret.

Denne Plante anføres ſom voxende i Island og Grønland af Olaſſen, Olavius og Crantz. Jeg har aldrig ſeet den derfra; den findes ei heller blandt islandſke Planter i Vahls Herbarium

rium eller blandt dem, som König samlede; maaskee har man antaget een af de følgende Arter derfor.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

5. Snee Entian (G. nivalis). Kronen 5kløvet. Bægerets Kanter lige store, skarpe. Stænglerne fleerblomstrede. Fl. D. T. 17. Fl. N. 183. J. Dyragras.

Beskr. Roden trevlet, svag. Stængelen opret, deelt ved Roden, ofte enkelt, 4kantet, bladet. Grenene oprette, næsten af Stængelens Længde, 1blomstrede. Bladene modsatte, heelrandede, glatte. Rodbladene omvendt-ægformige, nærstaaende, budte, mindre end Stængelbladene, som ere lancetformige, spidse, og staae i større Afstand fra hverandre. Bægeret henved ½ Tomme langt, rørformigt, 5hjørnet, glat. Hjørnerne meget fremstaaende. Kronen liden, indvendig meget smukt blaa, udvendig grønagtig. 1aarig. Blomstrer om Efteraaret.

Denne smukke Plante, som varierer meget i Størrelse og Deling, findes hist og her paa Fjeldene i Norge, f. Ex. i Øvre Tellemarken, i Lous Præstegjeld i Guldbrandsdalen, ved Slidre i Valders, ved Røraas nær ved Rugelshøien, paa Grønfjeldet nær ved Ranen i Nordland. Almindelig paa Fjeldene i Island.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

*** Kronerne 4-5deelte.

6. Eng Entian (G. Amarella). Kronen 4-5deelt, fladkravet, i Svælget skjægget. Bægerfligene lige store. Fl. D. T. 328. Fl. N. 95.

Høst Entian, B. Eng og lancetbladet Entian, N.

Beskr. Roden fiintrevlet. Stængelen opret, kun lidet grenet, 4hjørnet, glat, bladet, 2-6 Tommer høi. Rodbladene flere sammen, mindre end Stængelbladene; 3nervede. Stængelbladene modsatte, temmelig lange, lancetformig-ægformige, 3-5nervede. Blomsterne sidde i Enden paa Stængelen, og i Bladhjørnerne paa enkelte eller grenede, 4hjørnede Stilke. Bægeret halv saa langt som Kronen, med 5 spidse Flige, af næsten lige Længde. Kronerne blaae med hvidagtigt Rør, budte Flige, rødagtigt Skjæg. 1aarig. Blomstrer i August og September.

Da denne Plante varierer meget i Størrelse, Bægerbladenes og Stængelbladenes Form og Brede, have de Nyere deelt den i flere

flere Arter; men det har været mig umueligt at finde faste Caracterer, som kunne adskille dem. Den her anførte Tavle af Fl. D. har Rafn henført til en Art, som de kaldte G. pratensis, men baade Smith, Eieren af det linneiske Herbarium, og Vahl, henføre den til G. Amarella. Rafns lancetbladede Entian (G. lanceifolia) udmærker sig aldeles ikke ved andet end ved lidt smallere Blade og derved at Bægerfligene ere aldeles eensdannede, og den Figur deraf, som findes i Römers Archiv Tom. 1. Tab. 5. f. 13. viser tydelig, hvor lidet den er forskiellig fra Tab. 328. i Fl. Dan.

Denne Art findes hist og her paa Strand Enge, f. Ex. paa Vester Fælled, ved Flaskekroen, Adlersborg; paa Bornholm; i Norge ved Grilstad og paa Kongshaven ved Trondhjem; i Island.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

7. Mark Entian (G. campestris). Kronen 4-5deelt, fladkravet, Svælget skjægget. De yderste Bægerflige meget store. Fl. D. T. 367. Fl. N. 96. D. Entian. N. Entian, Stingurt, Stinggræs, Hølgræs, Halgræs, Glaugurt, Ilinggræs. I. Mariu Vendr, Qvelse-Gräs. F. Loppogræs.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, men er sædvanlig lavere, tykkere, mere grenet. Bladene ere og bredere, og Blomsterne mere budte. De tvende indvendige Bægerflige ere smaa og lancetformige, de tvende udvendige mere end dobbelt saa store og ægformige. 1aarig. Blomstrer i August og September.

Den findes paa hvilende Marker og tørre Enge.

Egensk. og Anvend. Den er meget bitter, og er derfor undertiden bleven anvendt som Humle til Øl. Den skal og være brugt som et afførende Middel.

8. Spæd Entian (G. tenella). Kronerne 4kløvede, fladkravede; Svælget skjægget. Stængelen overdeelt. Blomsterstilkene meget lange. Bladene ægformige, budte. Fl. D. T. 318. Fl. N. 822. N. Norsøte.

Beskr. Roden traadformig, krøllet. Stængelen opret, 4hjørnet, bladet ved Roden og ved Deelingerne, glat, ofte tvedeelt, 2-4 Tommer høi. Bladene ved Roden tæt samlede, aflange; paa Stængelen faa, modsatte, ægformige, ved Grunden trykte til Stængelen. Blomsterstilkene længere end Stængelen, 1-3 Tommer lange,

ge, 1blomstrede, i Enden af Stænglerne og Grenene. Bægerfligene ægformige, lidt ulige store, meget kortere end Kronerne. Kronerne blaae, med lancetformige Flige. 1aarig. Blomstrer i August.

Den findes paa Bjergene i Norge, f. Ex. i Loms Præstegjeld ved Gaarden Stamstad, ved Varanger Fjorden i Finmarken; i den nordlige Deel af Island.

Egenst. og Anvend. Ubekjendte.

9. Hulkravet Entian (G. rotata Wild.). Kronerne 5kløvede, hjulformige. Bladene lancetformig-linieformige. (Swertia rotata Lin.) Fl. D. T. 343. Fl. N. 1077. N. Fuursøte.

Furet Svertie, V.

Beskr. Roden næsten tapformig. Stængelen opret, rank, oftest udeelt, glat, 4hjørnet, bladet, 4-6 Tommer høi. Bladene modsatte, af Mellemrummenes Længde, glatte, kjølede, ved Grunden indtrykte til Stængelen, aabne, og i Spidsen lidt tilbagebøiede. Imellem Bladhjørnerne fremkomme smaa, 1blomstrede Blomsterstilke, undertiden smaa Grene. Bægeret af Kronens Længde, med linieformige, spidse, aabne Flige. Kronen bleegblaa, med aflange, budte Flige og utydeligt Rør. Frøekapselen næsten af Kronens Længde, sammentrykt, paa begge Sider furet. Væxtet budta fleeraarig, efter andre 1aarig. Blomstrer i August.

Den vorer paa tørre Steder i Norge, f. Ex. i Guldbrandsdalen. I Island er den almindelig.

Egenst. og Anvend. Ubekjendte.

10. Randhaaret Entian (G. ciliata). Kronerne 4-5kløvede, randhaarede. Jacq. Fl. austr. T. 113.

Af denne findes i Norge og Island følgende Afarter.

1ste Afart: Afstumpet randhaaret Entian (G. ciliata detonsa) med 4kløvede Kroner og afstumpede Flige. Fl. N. 733. T. 2. f. 3. 4. 5.

Beskr. Roden traadformig med fine Trevler. Stængelen opret, grenet ved Roden, bladet, 4hjørnet, 2-4 Tommer høi. Rodbladene smal-aflange, budte. Stængelbladene linieformige, spidse, modsatte, glatte. Bægerfligene ulige lange, 2 ægformige og 2 lancetformige. Kronen blaa; Fligene meget budte, overmaade fiint tak-

takkede. Støvtraadene hvide. Støvknappene gule. Formodentlig Fleeraarig. Blomstrer om Efteraaret.

Den findes ved Skjærstad og Tromsøen i Nordland; ogsaa i Island.

2den Afart: Takket randhaaret Entian (G. cil. serrata) med 5kløvede, fintakkede Kroner. Fl. D. T. 317. Fl. N. 819.

Beskr. Den ligner overmaade meget den foregaaende Afart og adskiller sig, foruden de anførte Mærker kun derved, at Fligene paa Kronen ere spidsere og Farven mørkere blaa. Varighed og Blomstertid, som hos den foregaaende.

Den findes i Island; og i Norge paa Tromsøen imellem Tonsnes og Storsteensnes ved Strandbredden.

Wildenow og andre Botanikere have anseet disse for forskjellige Arter, men saavel Tegninger som tørrede Exemplarer vise, at de ikkun fortjene at optages som Afarter. Uden tvivl er Gunneri Formodning rigtig, at det nordlige Climat forandrer Haarene i Randen paa Kronerne til Takker.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

54de Slægt: Mandstroe (Eryngium).

1. Strand Mandstroe (E. maritimum). Rodbladene næsten kredsrunde, foldede, tornede. Blomsterhovederne stilkede. Fl. D. T. 875. D. Strand Mandstroe, Stikkel, Hundred Hoved, Christtorn, Mands Hjelp, Hav Torn, Hav Tidsel, Klittetidsel. B. Strandtidsel.

Strand Tornknop, V. og R.

Beskr. Roden lang, tynd, grenet, krybende. Stængelen opret, tyk, grenet, furet, trind, glat, bladet, 1-2 Fod høi. Bladene bred-kredsrunde, vexelvise, siddende, stive, især i Randen, glatte, fligede, tandede, og Tænderne endte med stive Pigge; Rodbladene stilkede. Blomsterhovederne kugleformige; de sidde i Spidsen af Stammen og have bladlignende Svøb. Avnerne ere længere end Kronerne og 3tandet-piggede. Bægerne ligeledes piggede. Kronerne lysblaae. Hele Planten har et blaaeagtigt Udseende. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Hist og her ved Strandkanter, f. Ex. i Sjelland ved Vedbæk, Helsingøer, Kjøge, Præstøe, Kallundborg og ved Arrøe Søe; i

Fyen ved Nyborg, Kierteminde, Hofmansgave, Allerup; paa Bornholm ved Rønne; hyppig paa Frøe, Mannøe og paa Vestkanten af Jylland.

Egensk. og Anvend. Spirerne af denne Plante kunne bruges som Asparges, og de unge Blade som Kaal. Dens krybende Rødder befæste Sandklitter, og dens stærke Stængler og Blade ere som et Gjerde mod Sandet. Den fortjente maaskee derfor at dyrkes paa Sandklitter. Den formeres ved Rødder og Frøe. Den er forhen brugt som et urindrivende Middel.

2. Bjerg Mandstroe (E. campestre). Bladene omfattende, finned-fligede. Fl. D. T. 554. D. Bjerg Mandstroe, Mandstroe, Mandshjelp.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, men er ikke saa blaaeagtig og tyk, mere grenet og lidt høiere. Bladene ere mere aflange og næsten finnede. Svøbbladene ere smal-lancetformige, med lange stive Pigge paa Tænderne. Blomsterhovederne ægformige. Kronerne hvidagtige. Avnerne udeelte, lancetformige. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Denne Plante er kun funden ved Viborg og i Vensyssel.

Egensk. og Anvend. I Holland skal Roden spises af Fattige; dens Smag ligner noget Gulerodens. I Bøhmen brændes den til Soda. Paa nogle Steder spises de unge Skud som Salat.

55de Slægt: Vandnavle (Hydrocotyle).

1. Almindelig Vandnavle (H. vulgaris). Bladene skjoldformige. Skjermene 5blomstrede. Fl. D. T. 90. D. Vandkragetæer.

Beskr. Roden forttrevlet. Stængelen krybende, traadformig, leddet, trind, af forskjellig Længde. Bladene modsatte, stilkede, glatte, glindsende, lysgrønne ligesom hele Planten, kredsrunde, dobbelt rundtakkede. Skjermstilkene sidde enkelte eller parrede i Bladhjørnerne. Den har 2 hindeformige Blomsterblade. Skjermen liden, undertiden topskyddende. Kronbladene hvide eller rødagtige, spidse. Frugten lidt fladtrykt, med 3 Ribber paa hver Side. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Ikke

Ikke sjelden ved Bredden af Grøvter og Damme i Danmark og Holsteen, dog finder man den ikke hyppig blomstrende. Den findes og i Island.

Egenst. og Anvend. Man har troet, at den foraarsager Blodpis hos Faar og at Fugle blive syge ved at æde dens Frøe.

56de Slægt: Sanikel (Sanicula).

1. Skov Sanikel (S. europæa). Rodbladene udeelte. Alle Blomsterne siddende. Fl. D. T. 283. Fl. N. 530. D. og N. Sanikel.

Europæisk Sanikel, B. og R.

Bestr. Roden næsten tapformig, med tykke Trevler. Stængelen opret, trind, glat, furet, udeelt ved Roden og grenet i Toppen, faabladet, 1-1½ Fod høi. Bladene glatte, langstilkede, 5-7-lappede, med 3deelte, takkede Flige; Takkerne ende sig i smaa Børster. De tvende øverste Blade udgjøre Svøbet for den store Skjerm og ere ulige store, halvfinnede. Straalerne i den store Skjerm faa, ulige lange; den lille Skjerm kugleformig, mangeblomstret. Smaasvøbene bestaae af flere, lancetformige, heelrandede Smaablade. Kronerne hvid- eller rødagtige. Bægertænderne spidse. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Temmelig almindelig i Skovene i Danmark og Holsteen; sjeldnere i Norge f. Ex. paa Søndmør.

Egenst. og Anvend. Af Huusdyrene æde kun Faarene den. Bierne trække af Blomsterne. Den er bleven brugt som et Middel mod Saar.

57de Slægt: Hareøre (Bupleurum).

1. Rundbladet Hareøre (B. rotundifolium). Intet almindeligt Svøb. Bladene gjennemborede af Stængelen. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 99. D. Gjennemvæxt.

Bestr. Stængelen opret, stiv, vexelviis, grenet, trind, glat, bladet, 1 Fod høi. Bladene vexelvise, ægformig-tilrundede, braadede, heelrandede, glatte, lidt guulgraae. Skjermene sidde i Enden paa Grenene og i Hjørnerne paa Stilke. Straalerne i de smaa Skjerme meget korte. Kronbladene gule. De smaa Svøb bestaae af 5, ægformige, ulige store Blade, som ligne de egentlige Blade.

Frugten ægformig, stribet, mørkfarvet. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Den findes efter Weber i Holsteen imellem Sæden.

Egensk. og Anvend. Den har været brugt som Saarmiddel.

2. **Smalbladet Hareøre** (B. tenuissimum). Skjermene enkelte, vexelvise, omtrent 3blomstrede. Svøbene 3 = 5bladede, syelformige. Fl. D. T. 1090. D. Hareøre.

Beskr. Roden fingrenet. Stængelen liggende, undertiden lidt opret med Toppen, stiv, glat, grenet, bugtet, 2 = 6 Tommer lang; Grenene vexelvise, aabne. Bladene vexelvise, stive, lancetformig-syelformige, meget spidse. Skjermene sidde næsten uden Stilk i Bladaxlerne; de ere meget smaa og faablomstrede. Det fælleds Svøb oftest 3bladet; det enkelte Svøb 5bladet, længere end Blomsterne, som ere guulagtige. Svøbbladene have omtrent samme Form som de egentlige Blade. Frugten kantet. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Den findes ved Strandkanter i Danmark, især paa Enge hvor Grønsværen er bortskaaren, og paa Tuer, men temmelig sielden, f. Ex. paa Amager, Vester Fælled, ved Charlottenlund, Annebjerggaard, Adlersborg; i Jylland ved Ribe.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

58de Slægt: Fodangel (Caucalis).

1. **Faastraalet Fodangel** (C. daucoides). Storskjermen er tvedeelt, uden Svøb; Smaaskjermene 3frøede. Smaasvøbene 3bladede; Bladene flere Gange sammensatte. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 197.

Beskr. Roden smal tapformig. Stængelen opret, tvedeelt-grenet, bugtet, kantet, bladet, 1 = 1½ Fod høi. Grenene aabne. Bladene vexelvise, 3dobbelt finnede, de øverste siddende, de nederste stilkede. Smaabladene halvfinnede, glatte. Skjermene sidde paa temmelig lange Stilke, modsatte et kortere Blad. Den mangler Storsvøbet. Smaaskjermene have flere Blomster, men sædvanlig kun 3 Frøe; Smaasvøbene 5bladede, meget smaa. Kronerne ere rødagtig-hvide. Frugten aflang, tæt besat med krogformige Pigger. 1aarig. Blomstrer i Juni.

Den findes efter Weber i Holsteen.

Egensk.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

2. Hvashaaret Fodangel (C. Anthriscus). Med mange og fleerstraalede Skjerme; mangebladet Svøb; halvfinnede Smaablade, oprette Grene. Fl. D. T. 919. (Tordylium Anthriscus Lin.) D. Betlerluus. N. Storfleik, Storkjer, Rødfleik, Rødkjer.

Hvashaaret Randfrøe.

Beskr. Roden guulagtig, tapformig, deelt i Spidsen. Stængelen opret, meget grenet, bladet, furet, rue; besat med korte, stive, nedbøiet-tiltrykte Haar, 2-3 Fod høi. Grenene vexelvise. Bladene vexelvise, dobbelt finnede, hvashaarede; det yderste Smaablad langt. Skjermene i Enden paa Stængelen og Grenene, oprette. Det almindelige Svøbs Blade syelformig-linieformige, kortere end Straalerne; Smaasvøbene næsten af Smaastilkenes Længde. Kronerne lidt straalformige, hvide og rødagtige. Støvveiene tilbagebøiede. Frøene i Spidsen violette; de ere besatte med stive, pigagtige, indbøiede Børster. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Afart: Lav hvashaaret Fodangel (C. Anthr. pumila). Stængelen ½ Fod høi; Grenene udspærrede, kantede.

Den er almindelig i Krat og ved Gjerder i Danmark og Holsteen; sjeldnere i Norge.

Afarten findes efter Schumacher paa tørre Agre ved Flakkekroen.

59de Slægt: Gulerod (Daucus).

1. Almindelig Gulerod (D. Carota). Frugten hvashaaret. Bladstilkene paa Underfladen nervede. Fl. D. T. 723. Fl. N. 647. D. vild Gulerod, Derrerod, Derreurt, Fuglerede, Durreurt, Moorrødder, Karotte. N. vilde Morøtter.

Gulerod Fuglerede, V. Gulerod Fodangel, R.

Beskr. Roden tapformig, guul. Stængelen opret, grenet, trind, furet, haaret, 1-2 Fod høi. De blomsterbærende Grene lange. Bladene 3dobbelt finnede. Smaabladene indskaarne, takkede. Bladstilkene haarede, ved Grunden glatte. Skjermen bestaaer af mangfoldige Straaler, som ere indbøiede, og hvoraf de yderste ere de længste. Smaaskjermene flade. Svøbene halvfinnede-linieformige. Smaasvøbene oftest udeelte. Kronerne hvide. Rand-

Frø-

kronerne straalende; den midterste ofte gold. 2aarig. Blomstrer i Juli.

Almindelig paa tørre Marker og Diger.

Egensk. og Anvend. Foruden Gulerøddernes almindelig bekjendte Anvendelse som Kjøkkenurt, give de en fortræffelig Foering for Kreaturene, hvilket er meget mindre bekjendt end det fortjente. De ere i denne Henseende for lang Tid siden anpriiste og dyrkede i Engelland, og man paastaaer, at de ere meget drøiere end Turnips og lade sig lettere overgjemme end Kartofler, da de indeholde langt færre vandagtige Dele. De fede hurtig, og Kjødet hos Dyrene, som æde dem, skal faae en meget behagelig Smag. For at bruges som Foeder maae de enten knuses under en Møllesteen, som gaaer paa Kant ligesom i Krudtmøller, eller skjæres i Stykker ved Hjelp af Maskiner, hvoraf man har flere Sorter, af hvilke fremvises Modeller paa Landhuusholdnings Selskabets Modelkammer. Gulerødder indeholde en temmelig Mængde Sukker, og ved at skrabe, stampe og koge dem, derefter udpresse Saften og indkoge den, frembringer man en god Sirup, som kan bruges i Huusholdninger til Mad, og som Medicin, da den er ormdrivende og god mod Hoste. Af 1 Skjeppe Rødder skal man erholde 1½ Kande Sirup, som gjemt i Steenkrukker kan holde sig i 3 Aar. Af Rødderne kan ligeledes brændes Brændeviin, og de have i dyr Tid været anvendte til Brød. Skrabede Gulerødder har man paastaaet skulle fordrive Regnorme. Med Blomsterne, hvoraf Bierne trække, skal kunne farves rødt. Førend Planten gaaer i Blomster, æde Huusdyrene den.

Naar man dyrker dem i det Store, bør Jorden pløies meget dybt og flere Gange baade om For- og Efteraaret; man udsaaer dem i April og bruger 3-4 Pd. Frøe til en Tønde Land. Som alle Jordfrugter skjørne de Jorden og gjør den beqvem til anden Sæd. Om Dyrkningen i Haver er følgende at mærke: De saaes paa Mistbeder, for tidlig at faae unge Gulerødder, da Udsæden skeer i Decbr. og Jan. Paa Frieland

bør

bør Dyrkningen skee i dybt omgravet, ikke samme Aar gjødet Jord, da de i frisk gjødet, mere end nogen anden Rodfrugt, ere underkastede at angribes af Insectlarver (Orme) som foraarsager den saakaldte Rost. For længere at have unge Gulerødder skeer Udsæden saavel om Efteraaret som meget tidlig om Foraaret; men til Vinterbrug paa samme Tid som i Marken. De korte Gulerødder eller Karotter, som ere mørkgule, ere de meest velsmagende, den blodrøde Afart er derimod slet af Smag og farver Suppen eller de Retter, hvortil den anvendes,m ed en ubehagelig sort Farve.

60de Slægt: Jordnød (Bunium).

1. Spiselig Jordnød (B. Bulbocastanum). Svøbet mangebladet. Stængelen ved Grunden ret, bladet. Fl. D. T. 220. Fl. N. 361. N. Jordnød, Jordkastanie.

Almindelig Jordnød, V.

Beskr. Roden rundagtig-knollet, med lange, traadformige Trevler. Stængelen 1-1½ Fod høi, i Toppen vexelviis-grenet, trind, glat, stribet. Bladene tredobbelt-finnede; Smaabladene linieformige, 3deelte; den midterste Flig er den længste. Skjermene i Toppen af Stængelen, oprette, mangestraalede. Smaaskjermene sidde tæt sammen og have ligeledes mange Straaler. Svøbet mangebladet, linieformigt, meget kortere end Straalerne. Kronerne hvide, ligedannede. Frugten ægformig. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Den findes hist og her i Norge paa tørre Enge, f. Ex. paa Sundmør, ved Bergen og ved Stavgnger.

Egensk. og Anvend. Rødderne ere spiselige og skal i Smag have megen Lighed med Kastanier. Endog raae skal de være velsmagende. De kunde og bruges til at fede Sviin med, som rode meget efter dem.

61de Slægt: Skarntyde (Conium).

1. Plettet Skarntyde (C. maculatum). Frøene jevne. Stængelen meget grenet, glindsende, plettet. Fl. D. T. Curt. Fl. Lond. fasc. 1. T. 17. D. Skarntyde. N. Flækstrik, Flæk Kjær.

Beskr.

Beskr. Roden tapformig, lang, hvid, kjødagtig. Stængelen opret, grenet, trind, glindsende-glat, især ved Grunden bestroet med blodfarvede Pletter, huul, stribet, bladet, i Toppen meget grenet. Bladene flere Gange sammensatte, indskaarne, takkede, glindsende, glatte. Bladstilken rendet. Skjermene mangestraalede. Svøbet bestaaer af 6-7, korte, lancetformige, tilbagebøiede Blade. Det lille Svøb har 3-4 smaa, ægformige Blade, som sidde paa een Side. Kronbladene hvide, hjerteformige, indbøiede, ligedannede. Støvveiene korte, budte. Frugten furet, med bølgede Ribber i Randen. 2aarig. Blomstrer i Juli.

Hist og her ved Gjerder dog ikke almindelig. Den skal og findes i Norge.

Egensk. og Anvend. Denne Plante, især Roden deraf, er temmelig giftig. Raa har Roden en bidende Smag, som den taber ved Kogning, og skal da have nogen Lighed med Gulerødder. Adskillige nyere Forfattere have vel gjort den Paastand, at den kogt tabte meget af sin giftige Egenskab, men til at afgjøre dette, har man endnu ikke anstillet Forsøg nok. Tiden paa hvilken den bliver optaget, og Stedet hvor den voxer, ere Aarsag i, at den ikke altid viser de samme Virkninger. Rodens Kraft skal være stærkest om Foraaret, Bladenes derimod under Blomstringstiden; paa fugtige Steder er den giftigere end paa tørre, hvilket er Tilfældet ved flere Skjermdragende Planter. Man vil og have lagt Mærke til, at den virker mindre paa drøvtyggende end paa andre Dyr. Alle Huusdyrene vrage den, naar den er frisk. I Lægevidenskaben er den med Held bleven anvendt mod Kjertelhævelser, ondartede Saar, Kiighoste, Forstoppelser i Underlivet 2c.; ligeledes har den virket imod Kræftens Fremgang. Den bruges ligeledes omtrent mod samme Sygdomme i Dyrlægekonsten.

62de Slægt: Seline (Selinum).

1. Kjær Seline (S. palustre). Roden næsten udeelt. Stængelen eenlig. Støvveiene efter Blomstringen udsperrede. Kronbladene indbøiede. Fl. D. T 237. Engl. Bot. T. 229. D. Vandmerke. N. Vasmerke, finsk Ingefær.

Beskr.

Beskr. Hele Planten er fuld af en hvid, melkagtig Saft. Roden tapformig med Sidetrevler. Stængelen opret, huul, furet, bladet, glat, oventil grenet, ved Grunden rødagtig, 2-3 Fod høi. Bladene paa Stængelen dobbelt- og ved Roden tredobbelt finnede. Smaabladene glatte, halvfinnede; af Fligene, som ere lancetformige, spidse, er den yderste den længste. Skjermene sidde i Enden paa Grenene og Stængelen; de ere i Forhold til Plantens Størrelse temmelig store, mangestraalede, flade oventil. Svøbbladene mange, hindeagtige i Randen, lidt nedbøiede, kortere end Straalerne. Kronbladene hvide, omvendt hjerteformige. Frugten aflang, næsten tveægget. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Prof. Schumacher anfører en Afart med lav Stængel og mindre Skjerme.

Den voxer i dybe Moser, ikke sjelden. Den findes i Norge i Nordland.

Afarten i en Tørvemose ved Birkerød.

Egenſk. og Anvend. Formedelst Rodens bidende Smag tykkes den af Lapperne. Paa nogle Steder i Rusland bruges den som Ingefær. I Lægevidenskaben er den anbefalet mod Kjertelhævelser.

2. Skov Seline (S. sylvestre). Den tapformige, mangedeelte Rod skyder flere Stængler. Fl. D. T. 412. Fl. N. 593.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende Art, og er maaskee blot en Afart af denne. Dens deelte Rod, flere Stængler, som ere større end Kjær Selinens og mindre furede, samt større Rodblade ere de vigtigste Adskillelses-Tegn.

Paa fugtige Steder, men sjeldnere end den foregaaende, f. Ex. ved Charlottenlund, Lyngbye Søe &c., i Norge paa Eger.

Egensk. og Anvend. Da dens Rod ligeledes har en skarp Smag, bliver den formodentlig anvendt som den Foregaaende, dog maa saavel denne som hiin bruges med Forsigtighed.

3. Kommenbladet Seline (S. carvifolia). Stængelen dybt furet og vinget. Det lille Svøb fiinbladet. Smaabladene

dene lancetformige, indskaarne, i Spidsen braaddede. Fl. D. T. 667.

Beskr. Roden grenet. Stængelen opret, 2-3 Fod høi, glat, dybt furet, kantet; Kanterne vingede. Bladene tredobbelt finnede, glatte. Smaabladene indskaarne, de øverste 3deelte. Skjermene mangestraalede, i Enden paa Stængelen og Grenene. Smaaskjermene næsten kugelrunde efter Blomstringen. Det store Svøb eenbladet og henfaldende, det lille Svøb bestaaer af mange, korte, traadformige Blade. Kronbladene hvid-rødagtige. Frugten ægformig. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Hist og her paa vaade Enge, f. Ex. ved Flaskekroen, Herløvmagle 2c.

Egenst. og Anvend. Huusdyrene og adskillige vilde Dyr æde den.

4. Børstebladet Seline (S. lineare Schumach.) Med halvfinned deelte Smaablade og linieformige Flige. Fl. D. T.

Beskr. Denne Plante, som har megen Lighed med S. Chabræi Lin., beskriver Prof. Schumacher saaledes: Stængelen opret, stiv, furet-stribet, 2-3 Fod høi. Rodbladene oftest 3dobbelt finnede; Smaabladene halvfinned-deelte, med fuldkommen linieformige, lidt budte Flige. De nederste Stængelblade dobbelt finnede; de øverste finnede; med deelte Smaablade og lancetformig-linieformige, spidse, braadede, 1½ Tomme lange Flige. Skederne 2-3 Tommer lange, hindede, stribede, blaagraae. Skjermene tætstaaende. Svøbene børsteformig-haarformige; det store Svøb 2-3bladet; det lille Svøb fleerbladet. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Funden af Prof. Schumacher paa Diger imellem Flaskekroen og Sommerpladsene, hvor den voxer i Mængde.

Egenst. og Anvend. Ubekjendt.

63de Slægt: Hjorterod (Athamantha).

1. Laaden Hjorterod (A. Libanotis). Bladene dobbelt finnede. Skjermen halvkugleformig. Frøene laadne. Fl. D. T. 754. D. Vild Gulerod.

Beskr. Roden tapformig, i Spidsen grenet-trevlet. Stængelen opret, kantet, furet, glat, vexelviis grenet, bladet, 1-2 Fod høi. Bladene flere sammen ved Roden, vexelvise paa Stængelen. Smaabladene modsatte, siddende, dybt indskaarne, takkede, spidse,

lidt

lidt haarede i Randen og lidt blegere paa Underfladen. Bladstilkene brede, hindeagtige og lidt omfattende ved Grunden. Skjermstilkene stribede, ranke paa Stængelen, lidt krumme paa Grenene. Skjermene tætstraalede. Det større og mindre Svøb bestaaer af mange, linieformige, spidse, tilbageboiede Blade. Straalerne i Smaaskjermene korte. Kronerne hvide. Støvveiene tilbageboiede. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Den findes meget sjelden i Danmark, f. Ex. ved Jægersborg; ved Strandkanten i Lolland, og ved Valdbyegaard i Nærheden af Korsøer.

Egensk. og Anvend. Faar og Sviin æde den. Roden har en skarp, bitter Smag.

2. **Aarig Hjerterod** (A. annua). Bladene mangedeelte. Fligene linieformig-trinde, tilspidsede. Fl. D. T.

Beskr. Stængelen opret, fiinhaaret, stribet, grenet, bladet. Bladene 4dobbelt-finnede. Smaabladene børsteformige, udspilede. Skjermstilkene lange. Straalerne graaagtig-duunhaarede. Frøene aflange, tæt besatte med fine Haar. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Denne Plante, som egentlig har hjemme paa Creta, skal efter Weber findes i Holsteen paa Agrene ved der Vogelstange.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

64de Slægt: Svovlrod (Peucedanum).

1. **Læge Svovlrod** (P. officinale). Bladene 5dobbelt tredeelte; Smaabladene linieformige, udeelte. Fl. D. T. Pet. H. Brit. T. 24 f. 7.

Beskr. Roden tapformig, indvendig hvidguul. Hele Planten glat. Stængelen opret, 2-3 Fod høi, stribet, grenet, bladet. Bladene stribede; Smaabladene heelrandede, spidse, meget lange. Skjermen stor, udbredt, mangestraalet; de yderste Straaler meget længere end de midterste. Storsvøbet bestaaer af faa, korte, fine Blade. Det lille Svøbs Blade haarformige. Kronbladene guulagtig-hvide, indboiede. Støvveiene tilbageboiede. Frøene fladtrykte, stribede. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Efter Weber findes den i Holsteen ved die Broeck.

Egensk. og Anvend. Roden har en svovlagtig Lugt og en bitter Smag. Den indeholder en guulagtig Saft, som for-

tyk-

tykkes til en Gummi-Harpix. Den blev forhen brugt imod Krampe rc.

65de Slægt: Soldfrøe (Laserpitium)

1. Bredbladet Soldfrøe (L. latifolium). Bladene skjævt hjerteformige, dybt takkede. Tænderne braaddede. Frøevingerne krusede. Fl. D. T. Jaqv. fl. austr. T. 146.

Beskr. Roden lang, af en Fingers Tykkelse. Stængelen opret, trind, stribet, glat, 3-4 Fod høi. Bladene 2-3dobbelt finnede, glatte. Smaabladene ved Grunden ulige, flint aarede, budte, siddende; Endebladet ofte 3deelt. Skjermen stor, i Enden af Stængelen og Grenene, udbredt. Smaaskjermene tætstraalede. Svøbene bestaae af mange, smalle Blade. Frøene have 4, hindede Vinger. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

I Danmark er denne Plante hidtil kun funden i Sjelland i Haveskoven, Johnstrup Vang og ved Slangerup.

Egenſk. og Anvend. Formedelst dens krydrede Smag og Lugt er den bleven anvendt i Medicinen.

66de Slægt: Bjørnekloe (Heracleum).

1. Almindelig Bjørnekloe (H. Spondylium). Bladene finnede. Smaabladene halvfinnede, indskaarne, takkede. Fl. D. T. Fl. N. 218. Moris hist. sec. 9 T. 16 f. 1. D. Bjørnekloe, Bjørnelap. N. Bjørnekjep, Bjørnkjæp, Bjørnkjense.

Beskr. Roden tapformig. Stængelen opret, trind, furet, kantet, stivhaaret, grenet i Toppen, sædvanlig 4-5 Fod høi, men undertiden meget høiere. Bladene oftest finnede, undertiden trehobede, rue, paa Underfladen haarede. Bladstilkene haarede, rendede, brede, bløde, omfattende-bugede ved Grunden og sammengroede med Axelbladene, stivhaarede. Skjermen stor, flad. Svøbbladene lancetformige, affaldende. Kronbladene hjerteformige, indbøiede, rødagtig-hvide. Frøene flade, med 3 ophøiede Nerver. 2aarig. Blomstrer i Juli.

Man finder en Afart med smallere og mere indskaarne Smaablade.

Almindelig ved Veie og paa Gjerder. Afarten findes imellem Buske paa Bakkerne ved Orholm og Brede.

Egenſk.

Egenſk. og Anvend. Roden bruges i Sibirien til Brændeviin. Bladene ſpiſes paa nogle Steder om Foraaret blandt Kaal. Kamſchadalerne, Perſerne o. fl. ſviſe de raae Stængler, efter at have afſkrabet Yderbarken, ſom er af en bidende Smag. Naar ſaaledes afſkrabede Stængler ophænges i Solen, overdrages de med et meelagtigt Sukker. I Pohlen og Lithauen kaages Planten i Vand, hvorpaa ſættes Gjær, og ſom da drikkes ſom Øl og kaldes Bartph. Køer, Geder, Faar og Sviin æde de unge Blade og Stængler, men naar den er udvoxet, er den for ſtiv.

I Skaane bruges den ſom Huusraad imod Blodgang.

67de Slægt: Loeſtilk (Ligusticum).

1. Almindelig Loeſtilk (L. Levisticum). Bladene fleerdobbelt finnede. Smaabladene indſkaarne mod Spidſen. Fl. D. T. Schkuhr bot. Handb. T. 68. D. Loeſtilk, Louſtilk, Lauſter.

Almindelig Løvſtilk, B. og N.

Beſkr. Roden tyk, udvendig guul. Stængelen opret, glindſende, glat, trind, ſtribet, huul, 4-6 Fod høj, grenet. Bladene dobbelt- og tredobbelt finnede. Smaabladene glatte, lancetformige, aflang-kileformige, ved Grunden ſmalle, mod Enden takket-indſkaarne, og have paa Underfladen fremſtaaende Aarer. Det ſtore Svøb 7bladet, tilbagebøiet; det lille Svøb 1bladet, mangedeelt. Kronbladene guulagtig-hvide. Frøet har en hindeformig Sidevinge og 3 Rygribber. Fleeraarig. Blomſtrer i Juni og Juli.

Den findes ofte i Bøndernes Haver, og ſkiønt den nok neppe egentlig har hjemme her, er den dog paa nogle Steder ſom vildvoxende, f. Ex. i Fyen ved en Dam i Lykkesholms Skov. Den voxer vild paa Bjergene i Sydeuropa.

Egenſk. og Anvend. Stænglerne og Bladene kunne ſpiſes, naar de ere unge, men de have en meget ubehagelig og ſtærk Lugt, naar de blive ældre. Køerne æde gjerne denne Plante, men baade Melken og Kjødet faae en ubehagelig Smag deraf. Naar Køerne gnave paa Tøiret, bruge Bønderne at gnide dette med Stænglerne af Loeſtilken. Saften af Roden fortykkes

kes til en Gummi Harpix. I Norge troer man at forekomme adskillige Sygdomme hos Kreaturerne, ved at give dem denne Plantes Blade med Salt.

2. Skotsk Loestilk (L. Scoticum). Bladene dobbelt 3hobede. Fl. D. T. 207. Fl. N. 254. D. Strand-Petersillie. N. vild Løbstilk, vild Lubstilk. F. Maisterurt. Svøsveurt.

Skotlandsk Løvstilk, V. og R.

Beskr. Roden tyk, kort, med Sidetrevler. Stænglerne oprette, trinde, stribede, glatte, bladede, oventil grenede, 1-2 Fod høie. Bladene vexelvise; Smaablådene skjæv-rudeformige, indskaarne, takkede, spidse, ved Grunden heelrandede. Bladstilken ved Grunden hindet, omfattende. Skjermene, hvoraf der ofte er kun een paa hver Stængel, oprette, mangestraalede. Straalerne glatte, kantede. Det fælleds Svøb har 4-5 ulige store Blade. Det lille Svøb bestaaer af mange, omtrent lige store, linieformige Blade. Kronerne smaa, hvide. Frugten aflang, med ophævede, hindeagtige Ribber. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Denne Plante voxer ved Strandbredder, men sielden i Danmark, f. Ex. ved Rødbye i Lolland, og i Jylland ved Lykken. Den er hyppigere paa Færøerne og Island, og i Norge ved Aasjorden og Vesteraalen.

Egensk. og Anvend. Heste, Faar og Køer æde den. Landt anbefaler den, i sin Beskrivelse over Færøe, til at bruges som Persille og Kaal. Den har en krydret Lugt og Smag, og er brugt som et vinddrivende Middel og som et Huusraad mod Kolik. Ligeledes har man brugt den mod samme Sygdomme hos Huusdyrene. — I Norge anseer man den som et Preservativ mod adskillige Sygdomme hos Faarene, naar den gives dem blandet med Salt.

68de Slægt. Angelik (Angelica).

1. Ædel Angelik (A. Archangelica). Bladene dobbelt finnede; det ulige Blad trelappet. Fl. D. T. 206. Fl. N. 98. D. Angelik, Engelskiær, Engelurt. N. Qvanne, Qvannrod,

rod, Sloke, Sløike. L. Fadno, Fatno, Vadno, Fadnoru-tas, Fadnoræsse. I Hvønh. F. Qvonn Bjergaqvonn.

Beskr. Roden tyk, kjødrig. Stængelen opret, tyk, huul, grenet, trind, glat, furet og rødagtig stribet, 4-6 Fod høi. Smaabladene ægformige, indskaarne og dybt spids-takkede, glatte; det ulige Blad er deelt i 3 Flige. Bladstilken ved Grunden buged, tyk og i Randen hindeagtig. Den store Skierm har en næsten kugleformig Figur, og bestaaer af mange Straaler. Smaaskiermene tætte og hvelvede. Det store Svøb har faa, affaldende, linieformige Blade. De smaa Svøb bestaae af omtrent 8, korte, lancetformige, tilbageboiede Blade. Kronbladene grønagtige, indbøiede. Frøene brede, aflange med 3 ophøiede Striber. 2aarig. Blomstrer i Juli. Temmelig sielden paa Enge imellem Buske i Sielland, ved Juglevads Mølle og Nestved, i Fyen ved Hverringe. Hyppig i Bjergdalene i Norge, paa Færøe og i Island.

Egensk. og Anvend. Roden kan bruges til at sætte paa Brændeviin, og er bleven, ligesom hele Planten, i dyr Tid brugt i Finmarken til Brød; den er bedst, naar Planten er ung, og da kaldes den i Norge Qvan, tørret og lagt imellem Klæder, skal den fordrive Møl. Stængelen er i Norge, Færøerne og Island anseet som en Delicatesse, før Planten blomstrer, og naar Yderhinden er borttaget. I Island spiser man den med Fløde; men den skal, naar den voxer paa vandrige Steder, være bitter. Om dens Tillavning, s. Landts Beskrivelse over Færøe. I Norge bruge Børnene den til Vandsprøiter, og den skal og kunne bruges til Lysestøberformer. De tørrede Blade bruger man i Norge som Tobak. Naar man om Foraaret gjør Indsnit i Roden, udflyder en guul, gummiagtig Saft. Den er opløsende, sveed- og urindrivende, og er og brugt mod Brystsygdomme.

2. Skov-Angelik (A. sylvestris). Smaabladene lige store, ægformige, takkede. Fl. D. T: Fl. N. 217. Rivin. pent. T. 17. D. Vand-Angelik. N. Sløtte, Gietaul, Giet Qvan, Skovstut, Dalisslut, Sløtslut, Joll,

Gede-

Gede-Joll, Qvette, Jent Jool, Rognegræs, Luur, Sprut, Sprutstok. L. Akianbosk. J Snokehvonn. F. Slokia.

Beskr. Roden tapformig-grenet. Stængelen opret, blaadugget, trind, glat, furet-stribet, grenet, bladet, 3-6 Fod høi. Bladene dobbelt finnede, vexelvise, af samme Farve som Stængelen. Smaabladene adskilte fra hverandre, skarpt takkede, lidt dunede paa Underfladen, smallere end hos den foregaaende. Bladstilkene brede, ved Grunden omfattende og bugede. Skjermstilkene trinde, stribede, finhaarede. Skjermene halv-kugleformige, mangestraalede; Straalerne lidt dunede; Storsvøbet mangler oftest eller bestaaer af faa, affaldende Blade. Smaasvøbene linieformig-haarformige, mange. Kronbladene rødagtig-hvide, indbøiede. Frugten aflang med en vinget Rand og ophøiede Striber, mindre end hos den Foregaaende. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

J Skove og ved Grøfter omkring Skove, ikke sjelden i Danmark, Norge, Island og Færøe.

Egenst. og Anvend. Den er i Kræfter svagere end hiin. Køer, Sviin og Geder æde dens Blade, men til Høe er den for stiv. Bierne trække af Blomsterne. Dens Stængel kan ligesom hiins bruges til Lysestøberforme. Uld, som er beitzet med Wismuth, giver den en bestandig guulbruun Farve.

69de Slægt: Mærke (Sium)

1. Bredbladet Mærke (S. latifolium). Bladene finnede; Smaabladene aflang-lancetformige, lige takkede. Fl. D. T. 246. Fl. N. 651. D. Vandpastinak. N. Vaspastinak. Vand Mærke, V. og R.

Beskr. Roden bestaaer af lange, trinde, lidt krybende Trevler. Den skyder een eller flere, oprette, grenede, kantede, glatte, hule, bladede, 2-3 Fod høie Stængler. Bladene vexelvise, ulige finnede. Smaabladene 5-7, glatte, siddende. Skjermene i Enden paa Stænglerne og Grenene, flade. Storsvøbet mangebladet; Bladene ulige, store, lancetformige. Det mindre Svøb mangebladet, kort og lidt bredere end hiint. Kronbladene hvide, indbøiede. Frøene aflange med ophøiede Ribber. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Temmelig almindelig i Damme og Aaer i Danmark og Holsteen; meget sjelden i Norge, f. Ex. paa Tromsøen i Nordland.

Egenst.

Egensk. og Anvend. Den ansees af nogle for at være giftig. Heste, Sviin og undertiden Faar æde den.

2. Smalbladet Merke (S. angustifolium). Bladene finnede. Smaabladene ulige, lappede og takkede. Skjermene stilkede og modsatte Bladene. Stængelen opret. Fl. D. T. 247. (under Navn af S. nodiflorum).

Beskr. Roden tyk, lidt krybende, tættrevlet. Stængelen trind, stribet, glat, bladet, grenet, 1-2 Fod høi. Grenene aabne. Bladene ulige finnede og bestaae af mange, aflang-lancetformige, meget glatte Blade, hvoraf Endebladet undertiden er lidt 3deelt. Skjermstilkene trinde, glatte, stribede, kortere end det modsatte Blad. Skjermene mangestraalede og sidde i Enden og paa Siderne af Stængelen. Det store og mindre Svøb bestaaer af mange, tilbagebøiede Blade, som paa det større ere lancetformig-linieformige, og undertiden lidt takkede og paa det mindre heelrandede, korte og ægformige. Kronbladene hvide. Frugten ægformig. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Hist og her i Danmark og Holsteen i Damme og Aaer, dog sjeldnere end den første Art.

Egensk. Omtrent som foregaaende. Anvend. Ubekjendt.

3. Stilkløs Merke (S. nodiflorum). Bladene finnede. Smaabladene ægformige, lige takkede. Skjermene siddende, modsatte Bladene. Stængelen fremliggende. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 639.

Beskr. Roden krybende. Stænglerne ved Grunden lidt krybende, udbredte, trinde, tvedeelt-grenede, stribede, bladede, 1-1½ Fod lange. Grenene udspilede. Bladene ulige finnede. Smaabladene siddende, modsatte, 3-5 Par, ægformige, meget fiint takkede, alle udeelte. Skjermene sidde i Greenhjørnerne, eenlige, undertiden paa en meget kort Stilk og bestaae af faa Straaler. Storsvøbet er 1bladet eller mangler. Smaasvøbene bestaae af flere, hule, ægformige Blade. Frøene ægformige, med 5 ophævede Striber. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den voxer ligeledes paa vaade Steder, og skal efter Weber være funden i Holsteen.

Egensk. og Anvend. I Engelland er Saften af Planten anvendt imod Hudsygdomme.

4. Sukker Merke (S. Sisarum). Bladene finnede. Bladene ved Blomsterne trehobede. Dodon. pempt. 681. D. Sukkerrod.

Beskr. Roden bestaaer af mange, valseformige Knoller. Stængelen opret, faagrenet, stribet, glat, 1-2 Fod høi. Bladene ulige finnede, glatte. Smaabladene siddende, ægformig-lancetformige, takkede, paa den underste Side blegere, paa den ene Side lidt kortere, undtagen Endebladet, som er næsten hjerteformigt. Skjermene i Toppen af Stængelen, modsatte Bladene og have flere Straaler end den foregaaende. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August. Den findes vild i China og dyrkes hos os i Haver, men ikke almindelig.

Egensk. og Anvend. For Rodens Skyld, som har en behagelig sød Smag, indeholder en betydelig Deel Sukker og som kan anvendes til Brændeviin, Stivelse og Pudder, dyrkes denne Plante i Kjøkkenhaver. Den fordrer en velbearbeidet og vel gjødet Jord; den formeres ved Frøe og Kime; hiint udsaaes om Efteraaret eller Foraaret, og omplantes om Foraaret. Ved Kiimformeringen afskjærer man Toppen saaledes, at et Stykke af Roden følger med og sættes derpaa i et friskt gravet Beed indtil Hiertet, vandes 2c. Den giver sielden Frøe hos os, derfor bruger man meest den sidste Formeringsmaade.

5. Langfinnet Merke (S. Falcaria). Smaabladene linieformige, nedløbende, sammengroede. Fl. D. T. Jaqv. Austr. T. 257.

Beskr. Roden lang, tynd. Stængelen opret, grenet, især i Toppen, glat, stribet, trind, 1-2 Fod høi. Grenene vexelvise. Bladene stive, glatte; Rodbladene finnede, 3koblede eller dobbelt-halvfinnede, med linieformig-lancetformige, lidt segltformige, næsten pigget-takkede Smaablade, som danne en vinget Bladstilk. De øverste Blade meget mindre, 3deelte. Skjermene mangestraalede og sidde paa Enden af Grenene. Det store og mindre Svøb bestaaer af smaa børsteformige Blade. Kronbladene hvidagtige. Frugten aflang, stribet. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Den voxer imellem Sæden. Efter Weber i Holsteen.

Egensk. Roden og Frøene have en skarp Smag. Anvend. Ubekjendt.

70de Slægt: Skjermlille (Sison).

1. Krybende Skjermlille (S. inundatum). Stængelen krybende, Bladene finnede, indskaarne; de nedsænkte haarformig-mangedeelte. Skjermene tvedeelte. Fl. D. T. 89.

Liden Merke, R. Vand Sison, Oec. Pl.

Beskr. Roden trevlet. Stænglerne krybende, udbredte, grenede, undertiden svømmende, trinde, glatte, 3-6 Tommer lange. Grenene aabne. Bladene vexelvise; Rodbladene og de nederste Stængelblade overmaade fiindeelte; de øverste Stængelblade finnede, med modsatte, kileformige, 3deelte Smaablade. Bladstilkene næsten omskedende. Skjermstilken modsat Bladene. Skjermene 5-6-blomstrede. Svøbet faabladet, affaldende. Kronbladene hvide, spidse. Frugten aflang, glat, stribet. 1 eller 2aarig. Blomstrer i Juli.

Hist og her i Kjær, ved Bredden af Søer og paa oversvømmede Steder; f. Ex. ved Ermelund, Birkerød ꝛc. i Sjelland; ved Hørup i Fyen; og paa Brold Mark ved Skanderborg i Jylland. Den findes temmelig sjelden med Blomster.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

71de Slægt: Klaseskjerm (Oenanthe).

1. Almindelig Klaseskjerm (O. fistulosa). Med Vandgrene. Stængelbladene finnede, traadformige, pibede. Fl. D. T. 846. D. Vandsteenbræk.

Pibet Klaseskjerm, V. og R.

Beskr. Roden knollet og skyder Vandgrene. Stænglerne oprette, svage, trinde, grenede, hule, furet-stribede, glatte, blaaeagtig-grønne ligesom Bladene, 1-1½ Fod høie. De nederste Blade dobbelt-finnede, med flade, linieformig-kileformige Smaablade; de øverste finnede med trinde Smaablade, som ligne Stængelen og Bladstilkene. Skjermene sidde i Enden af Stængelen og have 2-3 Straaler af ulige Længde. Smaaskjermene mangeblomstrede, tætte. Storsvøbet mangler eller bestaaer af et lancetformigt Blad. Smaasvøbene bestaae af flere, lancetformige Blade. Kronerne rødagtig-hvide.

hvide. Frugten aflang, valseformig, kronet af Bægeret og de vedvarende spidse Støvveie. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Temmelig almindelig i Damme og Aaer i Danmark og Holsteen.

Egensk. og Anvend. Roden holdes for at være giftig. Køerne æde den ikke, men skal dog ikke befinde sig ilde efter at man har indgivet dem den.

72de Slægt: Coriander (Coriandrum).

1. **Have Coriander** (C. sativum). Frugten kugleformig; Frøene halvkugleformige. Engl. Bot. T. 67. D. Koriander.

Beskr. Roden fiin-grenet. Stængelen opret, meget grenet, bladet, trind, fiinstribet, glat, ligesom hele Planten, 1-2 Fod høi. Rodbladene dobbelt-finnede. Smaabladene rundagtig kugleformige, indskaarne, takkede, siddende. Stængelbladene 3dobbelt-3deelte eller 3koblede; Smaabladene linieformige. Skjermene mangeblomstrede. Storsvøbet 1bladet, affaldende, linieformigt. Smaasvøbene 3-5bladede, lancetformige og sidde paa een Side. Kronerne hvide med et rødt Skjær, uligedannede. Frugten glat med ophævede Striber. Hele Planten har en egen stinkende Lugt. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Den findes vild i Engelland og det sydlige Europa; her dyrkes den paa nogle Steder som f. Ex. paa Strynøe og Ærøe for Frøets Skyld.

Egensk. og Anvend. I Ægypten og Spanien bruges Toppen som Suppeurt. Frøene have en aromatisk Smag og bruges til Bagværk og adskillige Sorter Mad. De bruges ligeledes i Lægekonsten. Som grøn, har man den mistænkt for giftige Egenskaber, men disse skal den tabe ved Tørring og Kogning.

Den kræver en god Jordbund, som er godt tilberedt. Man saaer den om Foraaret paa samme Tid som Gulerødderne og ofte blandt disse. De maae luges jevnligen. Naar Stænglerne blive gule, oprykkes de og hensættes paa et luftigt, tørt Sted for at tørres, hvorefter de udtærskes.

73de

73de Slægt: Stikle (Phellandrium).

1. Vand Stikle (P. aqvaticum). Bladenes Delinger udspilede. Fl. D. T. 1154. D. Skarntyde, Hestedræber. N. Stikle, Stikkelgræs, Hestestikle.

Vand Billeboe, V. og R.

Beskr. Roden tyk, tapformig, hudt, med krandsformige Side-trevler. Stængelen opret, tvedeelt-grenet, tyk, glat, furet, bugtet, bladet, huul, 1-2 Fod høi. Grenene udspilede. Bladene 3-dobbelt-finnede, de øverste dobbelt finnede. Smaabladene modsatte, stilkede, indskaarne, fjerne. Fligene linieformige, heelrandede, hudte. Skjermene modsatte Bladene, mangestraalede. Straalerne ofte længere end Skjermstilkene. Smaaskjermene tætte. Den store Skjerm har ofte et 1bladet Svøb. Smaasvøbene bestaae af mange, børsteformige Blade. Kronerne hvide, uligedannede. Frugten ægformig, jevn, lidt sammentrykt, kronet med Støvveien og Bægerets Tænder. 2aarig. Blomstrer i Juli.

Hist og her i Damme og Tørvemoser i Danmark og Holsteen; den skal og være funden i Norge.

Egensk. og Anvend. Da man erfarede, at Heste, som havde ædt af denne Plante, fik Lamhed i Bagkroppen, ansaae man den for at være giftig, men da man fandt paa denne Plante Larven af en Snabelbille (Curculio Paraplecticus), troede man at den var Aarsag dertil; ingen af Delene er imidlertid beviist. Køer og Geder æde den. Den tjener desuden til at opfylde Moradser. Frøene ere blevne brugte mod Febre, Skjørbug, Spindsot &c.

74de Slægt: Gifttyde (Cicuta).

1. Vand Gifttyde (C. virosa). Skjermene modsatte Bladene. Axelbladene hudte, sammengroede med Bladstilkene. Fl. D. T. 108. Fl. N. 42 T. 2. D. Vand Pastinak. N. Selsnæppe, Sprengrod.

Beskr. Roden tyk, hudt, indvendig hvid og afdeelt i flere Rum udvendig sort og besat med krandsformige Trevler. Stængelen opret, grenet, glat, furet, bladet, huul, 1-2 Fod høi. Bladene dobbelt-finnede eller 3koblede, glatte. Smaabladene lancetformige, til begge Ender spidse, takkede, glatte, paa Undersladen blegere.

Axel-

Axelbladene linieformige. Skjermene sammensatte af mange, ved Grunden rødagtige Straaler. Smaaskjermene tætte. Kronbladene hvide, ligedannede. Frugten sammentrykt, afstumpet, ribbet. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Ikke sjelden i Damme, Tørvemoser, Søer ic.

Egenſk. og Anvend. Denne Plante, især dens Rod, er meget giftig. Mangfoldige Mennesker ere blevne dræbte ved at spise Roden. Den er ligeledes skadelig for Dyr, hvilket Forsøg anstillede paa Veterinærskolen have viist. I Norge skal imidlertid Geder og Sviin æde den. Roden indeholder om Foraaret en grønguul Saft, og naar den er bleven beskadiget, skal Vandet, hvori den voxer, være skadeligt for Qvæg. I Norge anvender man Roden som Middel mod adskillige Sygdomme for Sviin. Naar Planten er tørret, taber den i det mindste en Deel af sine giftige Egenskaber. I Medicinen er den anvendt til udvortes Brug mod Gigt ic.

75de Slægt: Halvsvøb (Æthusa).

1. Almindelig Halvsvøb (Æ. Cynapium). Smaabladene indskaarne. Skjermene modsatte Bladene. Smaasvøbene halve, tilbagebøiede. Fl. D. T. Fl. N. 915. Curt. Lond. fasc. 1. T. 18. D. og N. Vild Persille, Hunde Persille.

Beskr. Roden tapformig. Stængelen opret, fiinstribet, glat, lidt grenet, bladet, 1-3 Fod høi. Bladene dobbelt finnede, glatte, mørkgrønne. Smaabladene næsten halvfinnede, nedløbende med lancetformige Flige. Skjermstilkene lange; Skjermene have mange, aabne Straaler og ere flade. Den mangler Storsvøb. Smaasvøbene linieformige, lange. Kronbladene hvide, de yderste lidt straalformige. Frøene ægformige, furede. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Et almindeligt Ukrud i Haver.

Egenſk. og Anvend. Denne Plante skal ligeledes være giftig, men i en mindre Grad; da den meget ligner Persillen og den ofte findes imellem den, er det let for den, som ikke er Plantekjender, at forvexle den dermed. Dens giftige Egenska-

skaber skal især ligge i Roden og yttre dens Virkning ved Hovedsvimmel og en utaalelig Tørhed i Munden. Den skal ligne Persillen i Smag, men være sødere. Man har imidlertid Exempler paa, at Folk have spiist den uden at mærke nogen skadelig Virkning deraf. Foruden de anførte Mærker kjender man den og fra Persillen ved Lugten, som er ubehagelig, og har nogen Lighed med Hvidløg, og især derved, at den tidlig skyder Stængel op imellem de inderste Blade eller det saakaldte Hjerte, hvorved dette hæver sig imellem de øvrige Blade, hvilket Persillen aldrig gjør i den første Sommer. Man har paa Veterinairskolen indgivet adskillige Dyr temmelig store Portioner deraf uden kjendelig Virkning.

76de Slægt: Kjørvel (Scandix).

1. Spansk Kjørvel (S. odorata) med furede, kantede Frøe. Fl. D. T. Fl. N. 370. Fl. Austr. app. T. 37. D. Kjørvel, Spansk Kjørvel. N. Vild Kjørvel. Vellugtende Kortneb, N. Lugtende Kjørvel, V.

Beskr. Roden tapformig. Stænglerne oprette, haarede, grenede i Toppen, bladede, 2 : 3 Fod høie. Bladene store, siddende, 3dobbelt finnede. Smaabladene indskaarne, eller halvfinnede, takkede, lancetformige, fiinhaarede, lysgrønne. Skjermene i Enden af Stængelen, oprette, mangestraalede. Smaasvøbene lancetformige, tilspidsede, hindeagtige, nedbøiede, hvidagtige. Frøene ½ : 1 Tomme lange, uden Neb, sortbrune, glindsende. Støvveiene udspilede, vedvarende. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Den findes vildvoxende ved Hofmansgave i Fyen efter Vahl; i Holsteen efter Weber; og i Norge efter Linné.

Egensk. og Anvend. Bladene bruges som den almindelige Kjørvels og ere stærkere af Smag. Roden skal kunne bruges som Sellerie-Roden. Frøene, som have en meget stærk Lugt og som ligeledes bruges til Mad, skal man i Engelland anvende til at polere Gulve og Møbler, formodentlig for at meddele dem deres ikke ubehagelige Lugt. Den saaes i April, men vil man tidlig gjøre Brug af dens Blade til Kaal 2c., kan man og saae den om Efteraaret.

2. Lang-

2. Langnebbet Kjørvel (S. Pecten). Frøene ere rue og have et meget langt Neb. Smaabladene linieformig-mangedeelte. Fl. D. T. 844.

Almindelig Langneb, N.

Beskr. Roden tynd-tapformig, lang. Stængelen fremliggende og opret, bladet, stribet, rue, med vexelvise, aabne Grene; 1 Qvarteer til 1 Fod høi. Bladene 3dobbelt finnede. Smaabladenes Flige vexelvise, linieformige. Bladstilkene brede og omfattende ved Grunden. Storskjermen bestaaer af 2-3 lange Straaler; Smaaskjermene af flere, men meget korte. Smaasvøbene ere i Enden kløftede i 2 eller flere Dele. Kronerne hvide. Det som især udmærker denne Plante, er dens lange, lige, tveæggede Neb paa Enden af Frøet. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Ikke sjelden imellem Kornet paa Falster og Møen.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

3. Almindelig Kjørvel (S. Cerefolium). Frøene glindsende, ægformig-sylformige. Skjermene siddende, paa Siderne af Stængelen. Fl. D. T. Jaqv. Fl. aust. T. 390.

Beskr. Stængelen opret, i Toppen grenet, glat, stribet, 2-3 Fod høi, knæet; Knæene ophovnede. Bladene dobbelt finnede; Smaabladene halvfinned-indskaarne, budte, aflange, fiinhaarede; Bladstilkene glatte. Sideskjermene meget kortstilkede, 3-4straalede. Straalerne lidt haarede, aabne. Kronbladene aabne, omvendt hjerteformige, i Randen lidt tilbageboiede, de 2 yderste lidt større. Alle Blomsterne frugtbare; Smaasvøbene 2bladede, linieformig-lancetformige, meget aabne. Frøene trinde, glatte, sortbrune. 1aarig. Blomstrer i Juni.

Den er af Prof. Vahl funden vild ved Randers. Den dyrkes almindelig i Kjøkkenhaver.

Egensk. og Anvend. Brugen af dens Blade til Kaal, Suppe o. s. v. er bekjendt. Køer, Geder og Faar æde den. Naar man afskjærer den tæt ved Jorden, skyder den snart igjen. Man saaer den enten tidlig om Efteraaret for at benytte den Vinteren over og om Foraaret, eller tidlig i Vaaren i et Bed, som er udsat mod Solen; men man kan og saae den hele Sommeren igjennem. Den har opløsende og urindrivende Kræfter.

4. Vild

4. Vild Kjørvel (S. Anthriscus). Frøene ægformige, stivhaarede. Kronerne ligedannede. Stængelen jevn. Fl. D. T. 863 (under Navn af Caucalis scandicina). D. Vild Kjørvel.

Vild Fodangel, N.

Beskr. Roden tapformig, i Spidsen grenet. Stængelen opret, trind, stribet, glat, tvedeelt-grenet, tyknæet, 2-3 Fod høi. Bladene 3dobbelt finnede, stilkede, lysgrønne, laadne; Smaabladene ægformige, halvfinned-indskaarne. Stilkene ved Grunden omskedende, i Randen hindeagtige. Skjermstilkene modsatte Bladene, i Enden og paa Siderne af Stængelen. Skjermene 5-6straalede. Straalerne af Stilkens Længde. Smaasvøbene bestaae af 5-6, korte, ægformige Blade. Kronerne smaa, hvide. Frøene lancetformige, besatte med smaa, stive Haar og have et meget kort, glat Neb. 1aarig. Blomstrer sidst i Mai og i Juni.

Almindelig ved Gjerder.

Egensk. og Anvend. Køer, Geder og Faar æde den. Nogle have paastaaet, at den var giftig, hvilket imidlertid ikke er beviist, og hvortil maaskee dens ubehagelige Lugt har givet Anled[illegible].

[illegible]de Slægt: Huulsvøb (Chærophyllum).

1. [illegible]elig Huulsvøb (C. sylvestre). Stængelen stribet, je[illegible] med lidt ophovnede Led. Fl. D. T. Fl. N. 294. Jaqv. Fl. austr. T. 149. D. Vild Kjørvel, Skarntyde, stor Skarntyde, Hundekex. N. Hundekexe, Hundekarve, Hundeslænge, Hundekjæx, Hundesloik, Hundsleik, Bikkjekjæx.

Beskr. Roden tapformig, lidt grenet. Stængelen opret, grenet, trind, stribet, bladet, ved Roden haaret, i Leddene tyk og lidt bøiet, huul, 2-3 Fod høi. Bladene dobbelt- og 3dobbelt finnede. Smaabladene indskaarne, i Randen rue, spids takkede; den midterste Bladnerve haaret. Bladstilkene korte, brede, ribbede paa Underfladen og hule, rendede paa Overfladen. Skjermene i Enden paa Stængelen og Grenene. Smaasvøbene bestaar af 5, tilbagebøiede, ægformige, hule, randhaarede Blade. Kronbladene hvide,

flade

flade. Frugten trind, aflang, glat, fiinstribet. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Et almindeligt Ukrud i Haver og ved Gjerder.

Egensk. og Anvend. Paa Landet anvendes dens Blomster almindelig til Guulfarvning; hele Skjermen afplukkes til den Ende i Blomstringstiden og tørres, men man kan og koge den frisk med Allun; Bladene og Stængelen give en grøn Farve. Før Blomstringen æde Køerne Bladene med Begjerlighed. Bierne findes hyppig paa Blomsterne. Roden skal man i Engelland have anvendt som Kjøkkenurt, hvilket, dersom man ikke har taget Feil af Planten, viser, at de ældre Botanikeres Beskyldning mod denne Plante, at den nemlig skulde være giftig, ikke er rigtig.

2. Løgrodet Huulsvøb (C. bulbosum). Stængelen jevn, ved Grunden stivhaaret; Leddene ophovnede. Fl. D. T. Fl. N. 460. Jaqv. Fl. austr. T. 63.

Beskr. Roden knollet, omvendt ægformig. Stængelen opret, rødplettet, 3-4 Fod høi. Bladene 4dobbelt finnede. Smaabladene spidse, indskaarne paa Oversladen glatte; Nerverne paa Undersladen hovne. Bladstilkene besatte med hvide, tilbagebøiede Haar. Smaasvøbene bestaae af 4-7 sylformige, ulige store, ved Grunden lidt sammengroede Blade; de er undertiden halve. Kronerne hvide, Frøene næsten valseformige, mod begge Ender smallere, glatte. 2aarig. Blomstrer i Juni.

Efter Linné skal denne Plante findes ved Stavanger i Norge.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

3. Knudret Huulsvøb (C. temulum). Stængelen rue, med ophovnede Led. Fl. D. T. 918.

Knudret Kjørvel, N.

Beskr. Roden tapformig-grenet. Stængelen opret, grenet, trind, utydelig stribet, lidt rødplettet, meget rue og ved Leddene under. Bladene meget tyk, neppe saa stor som den forste Art. Bladene dobbelt finnede. Smaabladene halvfinned-indskaarne, haarede, blegere paa Undersladen. Skjermene i Enden paa Stængelen og Grenene, nikkende forend Blomstringen. Smaasvøbene bestaae af omtrent 8, ægformige, tilbagebøiede, ved Grunden lidt sam-

sammengroede Blade. Kronbladene ulige store. Frugten glat, uden synlige Striber. 2aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

I Kratter og ved Gjerder i Danmark og Holsteen.

Egenſk. og Anvend. Nogle Botanikere have anseet den for at være giftig. Af Huusdyrene æder kun Hesten den.

78de Slægt: Storſkjerm (Imperatoria).

1. Bjerg Storſkjerm (I. Ostruthium). De øverste Blade modsatte; Smaabladene 3deelte. Fl. D. T. Blackw. T. 279. J. Sædehvøn.

Almindelig Storſkjerm, B.

Beſkr. Roden knollet. Stængelen opret, trind, glat, stribet, deelt i Toppen, 2-4 Fod høi. Bladene dobbelt 3kobblede, vexelvise, ved Roden langstilkede, øverst paa Stængelen siddende, modsatte. Smaabladene ægformige, takkede, indſkaarne. Skjermstilkene furede. Skjermene tætte. Smaaſvøbene bestaae af smaa haarformige, faa, snart affaldende Blade. Kronbladene hvide med en indbøiet Braad. Frøene brede, i Spidsen og ved Grunden udrandede, glatte, og have paa Ryggen 3-4 ophøiede Striber. Undertiden har Storſkjermen et faabladet Svøb. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den voxer paa lavere Bjerge og ſkal findes i Island, og efter Kylling paa Bornholm.

Egenſk. og Anvend. Roden har en ſkarp, krydderagtig Smag. Planten ſkal i Sweitz anvendes til ſchabziger Osten. Rensdyret æder den. Den er et sveddrivende og oplivende Middel og har været anvendt mod Kolik, Orm, Febre ꝛc.

79de Slægt: Pastinak (Pastinaca).

1. Almindelig Pastinak (P. sativa). Bladene enkeltfinnede, paa Underfladen dunede. Fl. D. T. 1206. Fl. N. 290. D. Pastinak, Pestinak. N. Hiol, Vild Pastinak, Pinsternakkelrod.

Beſkr. Roden tapformig. Stængelen opret, stiv, grenet, kantet, furet, 2-3 Fod høi. Smaabladene ægformige, indſkaarne, takkede; Endebladet 3lappet. Skjermstilkene stribede. Skjermene i Enden paa Stængelen, oprette, mangestraalede. Kronerne gule.

Froet

Kroet ganske fladt, lysgutt med morkere Linier. Hele Planten har en guulagtig-grøn Farve. 2aarig. Blomstrer i August.

Hist og her ved Grøfter og Veie, almindelig omkring Kjøbenhavn; i Norge ved Røraas og i Opdalen.

Egensk. og Anvend. Man dyrker den almindelig for Rodens Skyld, hvis Anvendelse er bekjendt. Den saaes i Marts og April og omplantes ikke. Planterne bør udtyndes til de staae 5 Tommer fra hverandre. Rødderne ere spiselige i October, men kunne blive staaende Vinteren over, da Frosten skal forbedre deres Smag. Naar de næste Aar skyde til Frøe, ere de ikke spiselige, og nogle paastaae endog, at de have bedøvende Virkninger, men maaskee er en anden skjermdannet Plante bleven forverlet dermed. Disse Rødder ere, naar Planten er dyrket, en fortræffelig Føde for Køer, Sviin og Faar, og i den nordlige Deel af Island skal man anvende dem til en Drik med Humle, som, efter at have gjæret, skal have en ganske behagelig Smag. Den vilde Plante vrages af Huusdyrene. Frøene have været brugte mod Blæresteen.

Man har en Afart af Pastinaken, hvis Rod er kort, tyk og ender sig i en tynd Hale, som kaldes Sukkerpastinak, fordi den har en sødere Smag end den sædvanlige.

80de Slægt: Dil (Anethum).

1. **Have Dil** (A. graveolens). Frugten lidt sammentrykt. Bladene dobbelt finnede; Smaabladene børsteformige. Blackw. T. 545. D. Dil.

Beskr. Roden grenet. Stængelen opret, grenet, glat, glindsende, stribet, 2-3 Fod høi. Bladene glatte; de nederste Smaablade smal-linieformige, de øverste børsteformige. Skjermene i Enden af Stængelen og Grenene, mangestraalede. Straalerne ulige lange; Kronerne gule, smaa. Frugten aflang, omgivet med en hvidagtig Rand. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Den voxer vild i Kornet i Portugal og Spanien; den dyrkes i vore Kjøkkenhaver. Paa Amager finder man den undertiden som vild.

Egensk.

Egensk. og Anvend. Hele Planten og især Frøet har en krydret Lugt og Smag. Det er af denne Aarsag man bruger Frøet og Skjermene til Nedsyltninger. Nogle paastaae, at den formerer Melken hos Køer. Den har krampestillende og vinddrivende Kræfter.

Den udsaaes om Efteraaret eller Foraaret i feed Jord. Hvor den eengang har staaet, f. Ex. i Aspargeș Beder, udsaaer den sig stedse selv i mere end tilstrækkelig Mængde, og maa udtyndes, da den sædvanlig fremkommer for tæt.

2. Fennikel Dil (A. Foeniculum). Frugten hvælvet; Stængelbladene tætte, nedbøiede. Blackw. T. 288. D. Fennikel.

Beskr. Roden tapformig, Stængelen opret, meget mere greenet og bladet end den foregaaendes, trind, stribet, glat, 2-4 Fod høi. Bladene 3dobbelt finnede. Smaabladene meget lange, glatte, mørkgrønne, haarformige. Skjermene mangestraalede, modsatte Bladene, i Toppen af Stænglerne. Blomsterne gule. Frøene uden Rand, med 3 smaa Ribber paa hver Side. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den voxer vild i Engelland og Sydeuropa og dyrkes undertiden hos os i Kjøkkenhaver.

Egensk. og Anvend. Den har en mere sødagtig Smag og Lugt end den foregaaende. Frøet bruges som Krydderie i Mad, ligeledes af Conditore. Skjermene anvendes ligesom den forriges. Af de unge Planter kan laves en velsmagende Salat. Roden er blodrensende og urindrivende. Af Planten laves en Olie og det bekjendte Fennikel Vand.

Den udsaaes om Foraaret i feed Jord, og forbliver, efter at være behørig udtyndet, paa Stedet hvor den er saaet, eller forplantes. I strænge Vintere forfryser den.

81de Slægt: Kummen (Carum).

1. Almindelig Kummen (C. Carvi). Stængelen greenet. Bladskederne bugede. Ingen Smaasvøb. Fl. D. T. 1091. Fl. N. 352. D. Kommen, Kummen. N. Karve, Karvi, Karvekaal. L. Karnevak, Kumina.

Beskr.

Beskr. Roden tapformig. Stængelen opret, grenet, kantet, glat, stribet, omtrent 2 Fod høi. Bladene dobbelt finnede, glatte. Smaabladene indskaarne med korte, linieformige Flige. Paa Enden af Stængelen og Grenene sidde mange Svøb. Storsvøbet, som undertiden mangler, har sædvanlig kun 2-3 Blade. Kronbladene ere hvide, hjerteformige, indbøiede; det yderste Kronblad lidt større end de øvrige. Frøene aflange, smaa, puklede, med 5 ophøiede Linier, brune naar de ere modne. 2aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Hist og her paa tørre Enge og hvilende Marker. Den dyrkes hyppig paa Ærøe, Strynøe og andre af de mindre Øer.

Egenſk. og Anvend. Som bekjendt anvendes Kummenfrøet, formedelst dets krydrende Egenskaber, til at sætte paa Brændeviin, til Supper, til at strøe paa Brød ꝛc., ogsaa destilleret man deraf et Kommenvand, en Olie o. s. v. Naar den omplantes, skal Roden kunne bruges som Persille, og efter Wille indeholder den meget Meel. De unge Blade bruges i Suppe og i Norge til den saakaldte Karvekaal; i Ringerige og Hedemarken samles den i stor Mængde, og efter Strøm udføres den endog fra Christiania. Huusdyrene æde den med Begjerlighed. Naar den ikke endnu bliver bruun i Toppen, troer man i Norge, at Græsset endnu voxer. De tørrede Stængler bruges til Koste. Blomsterne give Næring for Bier. Den er opløsende, vind- og melkdrivende.

Den trives bedst i en velbearbeidet Jord, især efter Kartofler og andre Jordfrugter. Den udsaaes om Foraaret og harves kun lidet ned. Den skyder først i Stængler det andet Aar efterat den er saaet. Stænglerne afskjæres, naar Frøene blive brune, men dette maa skee med Forsigtighed, da Frøene let affalde, hvorfor man sædvanlig udbreder et Lagen, hvori man lægger de afskaarne Stængler. Naar den lykkes, er det en meget fordeelagtig Sæd.

82de Slægt: Pimpinelle (Pimpinella).

1. Almindelig Pimpinelle (P. Saxifraga). Bladene finnede. Rodbladene have ægformige, og Stængelbladene linie-

for-

formige Smaablade. Fl. D. T. 669. Fl. N. 353. D. Qvæseurt, Steenbræk, Bjergrod, vild Pimpinelle, liden Steenbræk. N. Qvæsgras, Pimpernelle, Bitjenkarv, Tanne-Pingræs, Tandrod.

Beskr. Roden lang, træeagtig. Stængelen opret, stiv, grenet, lidt bugtet, trind, stribet, 1-2 Fod høi. Grenene aabne; de som bære Blomster forlængede, og næsten bladløse. De nederste Stængelblade vexelvise, stilkede, de øverste siddende, modsatte. Bladstilkene omskedende, stribede. Skjermene i Enden paa Stængelen og Grenene, ludende før Blomstringen. Kronbladene hvide, lancetformige. Arrene hovedformige. Frøene smaa, kronede med den kjødagtige Frugtbund. Flereaarig. Blomstrer i August.

Afart: Fiinbladet almindelig Pimpinelle (P. Saxifr. dissecta). Alle Smaabladene fleerdeelte. Fligene næsten segldannede, spidse. Retz. observ. Bot. fasc. 3. T. 2.

Denne Afart er af Prof. Retzius optagen som en egen Art, men da den kun adskiller sig fra den, hvilken jeg antager som Hovedart, derved, at de nederste Smaablade ere deelte omtrent som Stængelbladene paa hiin, og man finder umærkelige Overgange fra den ene til den anden, antager jeg den kun for en Afart.

Hovedarten findes almindelig paa tørre lidt sandige Steder; Afarten er funden ved Orholm og ved Slangerup i Sjelland; paa Møen ved store Maglevand; og i Fyen ved Ulriksholm. De findes begge temmelig almindelig i Norge.

Egensk. og Anvend. Roden bruges adskillige Steder til at give Brændeviin en blaa Farve; i Norge troer man at kunne curere Tandpine dermed. Bladene kan man bruge som Salat, naar de ere unge. Huusdyrene æde den, naar den er ung. Bierne trække af Blomsterne. Den er forhen blevet meget brugt i Medicinen.

2. Sort Pimpinelle (P. nigra). Stængelen stribet, dunet, Bladene dunede. De nederste Smaablade næsten hjerteformige, indskaarne, budt-tandede. Stængelbladene dobbelt finnede, med linieformige Smaablade. Fl. D. T. .

Beskr. Den ligner overmaade meget den foregaaende, hvoraf den maaskee er blot en Afart. Foruden de anførte Mærker, er den kjende-

kiendelig ved Roden, som indeholder en blaaeagtig Saft, ved større Rodblade, hvis Endeblad er 3lappet, og ved en større Stængel.

Efter Weber findes den i Holsteen.

Egensk. og Anvend. Omtrent som den foregaaende. Den har og været brugt i Medicinen.

3. Stor Pimpinelle (P. magna). Bladene finnede; alle Smaabladene ægformige. Endebladet 3lappet. Fl. D. T. 1155. D. Stor Qvæseurt.

Beskr. Roden tapformig, skiden-guul. Stængelen opret, grenet, furet, glat, 2-3 Fod høi. Smaabladene dobt takkede, lysgrønne, stilkede. Skjermene større end hos den første Art, tætte, nikkende før Blomstringen. I øvrigt ligner den den første Art.

Den voxer i Krat og ved Gjerder, sjeldnere end den almindelig Pimpinelle, f. Ex. i Lundehuus-Mosen, Frederiksberg Have, ved Restved og Slangerup.

Egensk. og Anvend. Som den første Art, dog svagere i Kræfter.

83de Slægt: Persille (Apium).

1. Sellerie Persille (A. graveolens). Smaabladene paa Stængelen kileformige. Stængelen furet. Fl. D. T. 790. Fl. N. 496. D. og N. Sellerie, Vandmerke, vild Sellerie.

Beskr. Roden tapformig, hvid, hos den vilde Plante af en liden Fingers Tykkelse, men hos den dyrkede meget tykkere. Stængelen opret, grenet, glat, furet, bladet, henved 1 Fod høi. Grenene aabne. Bladene glindsende; Rodbladene dobbelt eller enkelt finnede; Stængelbladene 3hovede; Smaabladene 3deelte, indskaarne, takkede, stilkede. Skjermene siddende eller kortstilkede, deels i Enden af Stængelen, deels paa Siderne. Kronerne smaa, hvide. Frugten ægformig-kredsrund, bruungraa, ribbet. 2aarig. Blomstrer i Juli og August.

Den findes vild ved Strandbredderne paa Syltenge, f. Ex. ved Flaskekroen, Vordingborg, Kjøge og Præstøe; ved Vennerslund paa Falster; paa Møen; i Lolland; i Fyen ved Hofmansgave; paa Bornholm i Rabbek-Skoven; paa Øen Før og i det sydlige Norge.

Den

Den, som dyrkes almindelig i Haverne, er af Miller bleven anseet for at være en egen Art, fordi han ikke ved Kultur har kunnet forædle den vilde; men hiin ligner den alt for meget endog i Lugten, til at man kunde ansee dem for forskjellige; desuden kjender man for lidet til de kultiveerte Planters Historie, for at bestemme de Love, hvorefter Naturen og Menneskene have forædlet dem, og til at kunne ansee Kultur for nok til at bestemme, om en Plante er Art eller Afart. Af den dyrkede Sellerie har man tvende Afarter, nemlig Top- og Knol-Sellerie.

Egenskaber og Anvend. Baade den vilde og den dyrkede Plante have en kjendelig stærk Lugt, dog er den sidstes Lugt mindre stram. I vild Tilstand er den af Smag meget skarp, og efter adskillige Forfattere endog giftig; dog æde Geder og Faar Bladene. Anvendelsen af den dyrkede Plantes Rod og Stængler er bekjendt. Miller anbefaler at dyrke den til Faarene, som deri finde en sund Føde; nogle paastaae endog, at den skal forebygge Faaresygen. Den ansees for et godt Middel imod Skjørbug. Vil man dyrke den i Marken, er den meget udsat for at ødelægges af Harer. Den maa have en lidt fugtig, leeragtig Muldjord og saaes i Marts i Mistbede; Frøene ligge temmelig længe i Jorden; de unge Planter udplantes i gjødet Jord.

Knollet Sellerie hyppes ikke, Udplantningen bør ikke skee tidlig, da den ofte, naar Frøet ikke er af en fortrinlig Sort, vil skyde Frøestængel, hvorved Roden bliver ubrugelig. I November optages den. Efter Optagningen afpudses alle Trevlrødderne, men Jorden, som hænger fast om Knollerne, afrystes ikke; hvorpaa den plantes tæt i Sand eller i Jord, i en luftig Kjelder, eller endnu bedre i en Kule i Jorden. Ved milde Vintere kan den leve i Frieland. Top-Sellerie hyppes flere Gange, for at Bladene paa Stængelen kunne blive længere og tillige blegede.

2. Almindelig Persille (A. Petroselinum). Smaabladene paa Stængelen linieformige. Smaasvøbene meget korte. Blackw. T. 172. a. D. Persille, Petersillie.

Beskr. Roden tapformig, hvid. Stængelen opret, grenet, trind, furet, bladet, glat, mørkgrøn, omtrent 2 Fod høi. Bladene finnede, glatte. De nederste Smaablade indskaarne, glatte, eller krusede, med ægformige Flige. Skjermen hvelvet. Det store og lille Svøb bestaaer af meget smaa Blade. Frugten er større end den foregaaendes. 2aarig. Blomstrer i Juli og August.

Afart: Kruset almindelig Persille (A. Petros. crispum) med bredere og meget krusede Smaablade. D. Kruus Persille.

Den voxer vild i Sardinien, men dyrkes almindelig i vore Kjøkkenhaver. Afarten er formodentlig fremkommen ved Kultur.

Egensk. og Anvend. Rodens og Bladenes Brug er bekjendt. Kruspersillen dyrkes meest for Bladenes Skyld, og den har det Fortrin, at man ikke let forvexler den med almindelig Halvsvøb. Roden ædes af Harer og Kaniner. Hele Planten, paastaaer Miller, er et Conservations Middel mod Sygdomme hos Faar. Man har paastaaet, at Frøene skulle være en Gift for Fugle, men efter Forsøg, som Professor Viborg har anstillet paa Veterinairskolen, synes det, at de ingen skadelig Virkning have paa dem.

Den almindelige Persille udsaaes tidlig om Foraaret, i dybt omgravede, ikke frisk gjødede Beder, og maa omhyggelig udtyndes, naar Rødderne skal blive gode. Kruus Persillen derimod kan saaes tykt og behøver ikke at udtyndes.

84de Slægt: Busmekker (Ægopodium).

1. Almindelig Busmekker (Æ. Podagraria). Rodbladene dobbelt- og Stængelbladene enkelt 3hobede. Fl. D. T. 670. Fl. N. 304. D Busmekker, Svinekaal, Sqvalderkaal, vild Angelik, Gerhardsurt, Himmelseng, Gavl. N: Svaldekaal, Sqvallerkaal. J. Geitna-Mioli.

Beskr. Roden krybende, grenet. Stængelen opret, furet, trind, leddet. Bladstilkene lange, rendede. Smaabladene stilkede; de som sidde ved Roden ere enten ulige store, eller det mindre er sammengroet med Endebladet og todeelt. Skjermene i Enden af Stængelen; mangestraalede. Kronerne hvide, lidt uligedannede. Frugten eliptisk, paa begge Sider 3ribbet. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Af-

Almindelig i Haver, i hoie Skove og ved Mure.

Egenſk. og Anvend. Bladene bruges om Foraaret
Kaal. De ſkrællede Stilke kunne ſpiſes ſom andet Grø
og ſmager ſom Snittebønner; dens unge Blade ligeledes b
bede med Neldens. Køer, Faar og Geder æde Bladene, li
des Rensdyret. Bierne trække af Blomſterne. I Haver er
formedelſt dens krybende Rødder, ofte et beſværligt Ukrud.

Tredie Orden.

Trehunnede (Trigynia).

85de Slægt: Qvalkved (Viburnum).

1. Almindelig Qvalkved (V. Opulus). Bladene
pede. Bladſtilkene beſatte med Kjertler. Fl. D. T. 6
Fl. N. 7. D. Vandhyld, Ulvsrøn, Fuglebær, Qvak, Q
ved, Sneboller, Ulfrykketræe, Ulvekruk, Skovhyld, Trøſk
N. Ulvved, Beenved, Korsved, Korsbær, Troldbær, Höſt
Krosved.

Beſkr. Stammen opret, trind, meget grenet, 3-4 Fod
Barken lysbruun. Grenene modſatte; de yngre Skud ſtri
bladede. Bladene modſatte, næſten hjerteformige, 3lappede, gl
paa Underfladen blegere, ſtærkt aarede, og blive røde om Eft
ret. Lapperne dybt og ulige takkede. Mod Enden af Bladſtil
ſom ere rendede og ved Grunden halvomfattende, ſidde i Ra
adſkillige ſmaa Kjertler. Blomſterqvaſtene ſidde i Enden paa
nene og ere mangeblomſtrede. Kronerne hvide; de yderſte
ſtørre end de indvendige. Randblomſterne golde. Bærrene af
røde. Frøet ſammentrykt, næſten hjerteformigt. Blomſt
Juni.

Den voxer i Kratter paa fugtige Steder ikke ſjelden.

Egenſk. og Anvend. I Rusland og Pohlen
Bærrene. Ogſaa adſkillige Fugle æde dem. I Churland
man brænde Brændeviin af dem. Veddet kan bruges til
me i Væverſtole og Skoemager-Pløke; Grenene til Pib
det er lysbruunt med mørkere Striber og temmelig h
Det kan og bruges til Riisbrænde. Kullene ſkal være t

ge for Kleinsmedde. Man seer denne Busk undertiden i levende Gjerder, men dertil er den ikke tjenlig, da den ikke er tæt nok og uden Torne. Køer, Faar, Geder og Sviin æde Bladene, og Bierne trække af Blomsterne. Man har en Afart med tætte, kugleformige Qvaste, som dyrkes i Haver, og som egentlig er den, der har Navn af Sneebold.

Den formeres ved Rodskud og Frøe, som saaes om Høsten.

86de Slægt: Hyld (Sambucus).

1. Sommer Hyld (S. Ebulus). Qvastene 3deelte. Axelbladene bladagtige. Stængelen urteagtig. Fl. D. T. 1156. D. Sommerhyld, Attik.

Attik Hyld, V. og N. Planteagtig Hyld, Oec Pl.

Beskr. Roden krybende. Stængelen trind, furet, rue, bladet, enkelt eller deelt i Toppen, 1 Fod høi. Bladene modsatte, ulige-finnede, mørkgrønne; Smaabladene jevne, breedlancetformige, takkede, ved Grunden ulige. Axelbladene store. Qvastens Grene haarede. Kronbladene indbøiede, hvide, med en rød Plet paa Overfladen. Støvknappene tvelappede, mørkrøde. Blomsterbægerets Tænder røde. Bærrene sorte. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Temmelig sjelden, f. Ex. ved Jægerspriis, Sorøe; Nyekjøbing paa Falster; Fredericia; og paa Digerne i Marsken, f. Ex. Chr. Albrechts Kog.

Egenſk. og Anvend. Bladene fordrive Muus, og Barken Væggeluus. Linnet kan farves violet med Bærrene og Uld forberedet med Vismuth faaer ved at koges med dem, en guulbruun Farve. Huusdyrene æde den ikke, Gederne maaskee undtagen. Bierne trække af Blomsterne. Den har en væmmelig Smag og en ubehagelig Lugt; Saften af Bærrene er afførende og urindrivende.

2. Almindelig Hyld (S. nigra). Qvastene 5deelte. Smaabladene ægformige, takkede. Stammen træeagtig. Fl. D. T. 545. Fl. N. 407. D. og N. Hyld, Hyldetræe, Sort Hyld.

Beskr. Stammen meget grenet, 6-8 Fod høi. Grenene modsatte, trinde, graae, fiin-plettede, leddede, tykmarvede, rette. Bladene

dene modsatte, ulige finnede, med 5 spidse, glatte Smaablade. Qvastene i Enden paa Grenene. Blomsterne melkfarvede. Støvdragerne udspilede. Støvknappene gule. Bærrene purpur-sorte, glindsende. Den blomstrer i Juli. Bærrene modnes i September.

Almindelig omkring Landsbyer ved Gjerder og Mure, i Danmark og Holsteen; sjeldnere i Norge.

Egensk. og Anvend. Stammerne ere tjenlige til Gjerdestaver og modstaae længe Forraadnelse; Veddet, som er guult, fiint, haardt, og spalter let, bruges til Linealer, Skafter, Væverkamme, Skomagerpløke ꝛc. ligeledes til Brænde- og Kul. Grenene anvendes som bekjendt af Børn til Vandsprøiter, Hyldebøsser. Røgen af Bladene og Grenene skal, efter nogle Naturkyndiges Paastand, fordrive Faarekyllinger og i Frankerige vil man have den Erfaring, at Hyldeqviste, lagte imellem Kornet, fordrive Kornorme. Faarene æde Bladene, som og paa nogle Steder bruges til at farve Læder, og spises som Salat ꝛc.; ogsaa paastaae nogle, at naar man gnider Kaal, Frugttræer ꝛc. med dem, opædes de ikke af Insecter og deres Larver. Barken skal indeholde et bruunfarvende Væsen. Linned, beitset i Allun, faaer, ved at koges i en Farvesuppe af Bærrene, hvori lidt Spanskgrønt er tilsat, en bruun Farve, og Uld tilberedt med Vismuth, faaer deri en smuk bestandig blaaegraa Farve. Man kan og give hvid Viin en blodrød Farve med Bærrene; at de skulle dræbe Høns, og Blomsterne Paafugle, er nok ikke bekræftet ved nyere Forsøg. Bierne trække af Blomsterne. Da den voxer meget hurtig, anbefaler den sig paa de Steder, hvor man i kort Tid vil have Læe; men Stammen døer snart ud, og den taaler kun at beskjæres, naar den voxer frodigt. I Medicinen bruges dens grønne Bark og Basten som et urindrivende Middel; Bladene foraarsage Brækning. Af Blomsterne, som have en sødagtig, lidt bedøvende Lugt, laves et Vand, de saakaldte Hyldekager og Hyldeædike; de bruges desuden som Thee i adskillige Sygdomme, og ere i frisk Tilstand afførende, og tørrede svedddrivende. Udvortes bruges de i Krydderposer. Af Bærrene

rene laves den saakaldte Hyldesirup eller Hyldemoes, der virker som et svedddrivende, opløsende Middel. Bladene skal være et godt Middel mod Skab hos Faar.

Den forplantes let ved Frøe.

3. **Klaseblomstret Hyld** (S. racemosa). Stammen træeagtig. Blomsterne i sammensatte, ægformige Klaser. Fl. D. T. Jaqv. Icon. rar. 1. T. 59.

Beskr. Et Træe af omtrent samme Størrelse som den foregaaende. Grenene kantede, rødagtige. Bladene ulige finnede, med 2 Par; undertiden 3bobede. Smaabladene næsten siddende, lancetformige, paa den ene Side lidt afkortede. Klasestilkene i Enden paa Stængelen, med næsten modsatte Grene. Blomsterne hvide. Blomstrer i Juni.

Dette Træe, som findes i Tydskland, især i det sydlige, skal efter Weber ogsaa vore vildt i Holsteen.

Egensk. og Anvend. Veddet har samme Egenskaber som den foregaaendes Bærrene spises af Kramsfugle og andre Fugle og skal kunne bruges til at farve Læder; deres smukke røde Farve giver den Plads i Lysthuskketter.

87de Slægt: Smak (Rhus).

1. **Garver Smak** (R. Coriaria). Bladene finnede; Smaabladene eliptiske, budte, tandede, paa Undersladen uldhaarede. Blackw. T. 486. D. Smak.

Beskr. Stammen grenet, 5-8 Fod høi. Grenene haarede. De finnede Blade ere næsten 1 Fod lange og bestaae af omtrent 5 Par. Smaabladene modsatte, siddende; de mellemste mindre, budtere, ved Grunden heelrandede; de nederste lidt snevrere paa den ene Side. Bladstilkene meget haarede, de tvende sidste Led lidt vingede. Klasen tæt, næsten af Bladenes Længde, i Enden paa Grenene. Blomsterbladene linieformige, budte, lidt haarede. Blomsterne rødagtige. Blomstrer i Juli.

Den vover vild i Østerlandene.

Egensk. og Anvend. Da alle dens Dele have meget sammensnerpende Egenskaber, bliver den brugt meget i Garverierne og dyrkes i denne Hensigt i Spanien, Portugal og ved Berlin. Bladene og Grenene bruges især til Carduans Tilbered-

beredning og her anvendes den i Pulver af Garverne under Navn af Smak. Af Frugten faaes en rødlig og af Roden en guul Farve, hiin kan bruges til at forstærke Ædike, og Tyrkerne anvende den som et Krydderie. Den Saft, som flyder ud af Grenene, naar de blive overskaarne, formoder Funke at kunne bruges til Fernis. Da den voxer temmelig frodig i Haver hos os, er der neppe Tvivl om at den kunde dyrkes i det Store, hvilket fortjente at prøves.

88de Slægt: Tamarisk (Tamarix).

1. Tydsk Tamarisk (T. germanica). Med 10hannede Blomster. Fl. D. T. 234. Fl. N. 152. N. Klaaved.

Beskr. Stammen buskagtig, opret, grenet; Grenene tynde, lange, furede, glatte. Bladene strøede omkring paa Stammen, tætte paa de mindste Grene, sylformige, korte, spidse, siddende, krumme ind ad. Blomsterne i Toppen af Grenene, meget tæt sammen; Bægerets Flige linieformige. Kronbladene lysrøde, ægformige. Frøene besatte med lange Haar. 1 Stovvei (efter Gunnerus). Blomstrer i Juli.

Paa Øerne i Bergens Fjord, i Overhalden og Værdalen.

Egensk. og Anvend. Barken er brugelig i Garverie. Som Ziirbusk plantes den i engelske Anlæg. Et Decoct deraf bruges i Dalerne i Sverrig mod Skab.

89de Slægt: Skoerem (Corrigiola).

1. Sand Skoerem (C. littoralis). Stængelen fremliggende. Bladene aflange. Bægerne hindeagtige i Randen. Fl. D. T. 334.

Beskr. Roden lang, fiin, traadformig; den skyder flere, fremliggende, næsten udeelte, glatte, lidt furede, bladede Stængler. Bladene vexelviise, linieformig-lancetformige, lidt tykke, budte, glatte, heelrandede, siddende, ved Grunden smalle, blaaeagtige. Axelbladene hindeagtig-maaneformige. Bladene ved Blomsterne haarformige. Bægerets Blade ægformige. Blomsterne knippeformige, hvide og falde, ligesom og Bægeret, sildig af. Kronbladene hule, runde. Frøet kugleformigt, omgivet af Bægeret. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Den

Den findes i Hertugdømmene paa sandige Heder, f. Ex. ved Neumünster.

Egenſk. og Anvend. Den er blandt de første Planter, som fremkomme paa tørt Sand.

90de Slægt: Hønsebid (Alsine).

1. Almindelig Hønsebid (A. media). Bladene ægformig-hjerteformige. Stængelen fremliggende, med en afvexlende Streg af Haar. Fl. D. T. 525. Fl. N. 191. D. Arve, Jordarve, Hønsebid, Fuglegræs, Fuglesnerre, Arild, Kaalgaardarve, Arrer, Smaamelde. N. Svinearv, Vasarv, Hilsko. J. Arhi. F. Arvi.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen grenet, leddet, skjør, trind, glat, fra 3 Tommer til henimod 1 Fod lang; imellem Bladene sidder en hvid Streg af Haar saaledes, at dens nederste Ende begynder i Axelen imellem Bladet og Stængelen og ender sig med den øverste imellem de ovenstaaende Blade. Bladene modsatte, men Parrene vexelvise, kortstilkede, heelrandede, glatte, med en tyk Midtnerve, randhaarede; Stilken haaret; de øverste Blade siddende. Blomsterstilkene i Enden af Stængelen og i Bladhjørnerne, eenlige, 1blomstrede, haarede paa den ene Side; den som bærer den aabne Blomst er den længste. Kronbladene hvide, meget dybt deelte. Bægeret haaret, næsten længere end Kronen. Kapselen ægformig med en 6tandet Munding. Frøene ujevne. 1aarig. Blomstrer næsten hele Aaret igjennem.

Afart: 10hannet almindelig Hønsebid (A. med. decastemon). Fl. D. T. 438.

Almindelig i Haver og Marker i hele Norden.

Egenſk. og Anvend. Dens Blade og Frø tjene til Føde for Sangfugle; de første blive og brugte til at opklække Kyllinger med. De unge Blade kunne anvendes som Spinat. Svinet æder Planten, og Bierne søge Blomsterne. Paa Færøe bruges den blandet med Tangaske til at farve Uld grøn. Den har været brugt som et saarlægende Middel, og i Norge anvendes den som et Huusraad mod Øienbetændelse.

Fjer-

Fjerde Orden.

Firehunnede (Tetragynia).

91de Slægt: Leverurt (Parnassia).

1. Hvid Leverurt (P. palustris). Bladene hjerteformige. Stængelen 1bladet, kantet. Fl. D. T. 584. Fl. N. 231. D. Hvid Leverurt, Leverblomst. N. Høstsimmer, Jaablom, Dineblom, Marie Sengebaand. L. Vielliesbelve Zaibon. J. Lifrarzurt, Myra-Soley.

Kjær Qvindefryd, B. og N. Eng Leverurt, Oec. Pl.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen eller Skaftet opret, lidt snoet, glat, 1blomstret, 3-6 Tommer langt. Bladene glatte, heelrandede, nervede; Rodbladene flere samlede, stilkede; Stængelbladet siddende. Blomsteret stort i Forhold til Planten, i Enden paa Stængelen. Kronbladene hjerteformige, hule, længere end Bægeret, hvide, med gjennemsigtige, lidt rødagtige Aarer. Bægerstigene lancetformige, ulige store. Honningdragerne modsatte Kronbladene, kjødagtige, hjerteformige, kamformig-deelte i 8-10 Traade, som hver have paa Enden et guult Hoved. Støvdragerne, som sidde modsatte Bægerstigene og imellem Honningdragerne, helde sig een efter den anden hen over Støvveien. Støvknappene hjerteformige. Arrene sidde paa den ægformige Frugtknude uden Griffel. Froene meget smaa, mange. Fleeraarig. Blomstrer i September og October.

Ikke sielden paa Enge, endog i Island.

Egensk. og Anvend. Denne meget smukke Plante har kun liden oeconomisk Nytte. Qvæget æde den; Bierne trække af Blomsterne. Den har været brugt imod Øien- og Leversygdomme.

Femte Orden.

Femhunnede (Pentagynia).

92de Slægt: Faareleger (Statice).

1. Almindelig Faareleger (S. Armeria). Skaftet udeelt. Blomsterne i et Hoved. Bladene linieformige. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 226. Fl. N. 113. D. Faareleger, Lammeleger, Lammeknopper, Liden Bjergnellike, engelsk Græs, Bankerot.

kerot. N. Gaaseblomster. I. Geldinga Hnappr, Gullintoppa, Holtarot. F. Siougræs.

Nellike Hindbæger, V. og N.

Beskr. Roden træeagtig, med lange, tætte Trevler; den skyder een eller flere, oprette, trinde, udeelte, haarede, finstribede, 4-6 Tommer lange Skafter. Bladene sidde alle ved Roden og ere tætte, glatte, rendede. Blomsterne sidde i et Hoved paa Enden af Skaftet; de ere tæt samlede, lysrøde, og have ved Grunden et fleerbladet, taglagt, stivhindet Svøb. Kronbladene omvendt-hjerteformige med Negl. Bægeret hindeagtigt med 5 røde Striber. Støvdragerne kortere end Kronen. Støvveiene ved Grunden haarede. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Afart: Høi almindelig Faareleger (S. Arm. elongata). Med et 1 Fod høit, glat Skaft. Fl. D. T. 1092.

Baade Hovedarten og Afarten findes temmelig almindelig ved Strandbredder, men Hovedarten ofte paa høie Banker, hvor den undertiden kun er af 3 Tommers Høide. Adskillige Forfattere have anseet dem for at være forskjellige Arter og kaldet Afarten langskaftet Hindbæger (S. elongata) men da den kun udmærker sig ved Størrelsen og Glatheden, har jeg ikke troet at burde anseee den for andet end en mærkelig Afart.

Egenſk. og Anvend. Formedelst dens tætte, fine Blade, bruges den sædvanlig under Navn af engelsk Græs til at indfatte Blomsterqvarterer. Heste, Køer og Faar, men især Gjæs æde den. I Island koges Roden i Melk og spises.

2. Bredbladet Faareleger (S. Limonium). Skaftet trindt, klaseformigt i Enden. Bladene aflange, uden Nerver, paa Underfladen endes de i en Braad. Fl. D. T. 315. D. Limon Urt.

Strand Hindbæger, V. og N.

Beskr. Roden tyk, træeagtig, skjællet. Skaftet nøgent, vexelviis grenet, trindt, glat, 1 Fod høit. Ved Grunden af Grenene og ved Blomsterne sidder et lidet, guult, bred-lancetformigt, spidst Skjæl. Bladene sidde tæt sammen i en Krands ved Roden og ere omvendt-ægformig-lancetformige, heelrandede, glatte, og have i Spid-

i Spidsen paa den underste Flade en stiv Braad. Blomsterne sidde eensidig-axformige i Enden paa Grenene af det klaseformig deelte Skaft. Kronerne rødagtig-blaae. Kronbladene omvendt-hjerteformige. Frøet aflangt, glat. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Ved Strandkanterne paa Syltenge temmelig sielden, f. Ex. ved Frederikssund, Jægerspriis, Kallundborg; paa Taarsinge ved Stiovel; paa Næsset ved Assens; paa Øerne i Odense Fiord og Hofmansgave; i Marsken ved Gamsbüll; den skal og være funden paa Saltholmen.

Egenst. og Anvend. Hele Planten er meget sammensnerpende og derfor tjenlig til Garverie, hvortil den og anvendes i Rusland; man tørrer der Roden imod Solen og stamper den til Pulver. Huusdyrene æde den ikke.

93de Slægt: Hør (Linum).

1. **Almindelig Hør** (L. usitatissimum). Bægerbladene ægformige, spidse, 3nervede. Kronbladene rundtakkede. Bladene lancetformige, vexelvise. Stængelen eenlig. Curt. Lond. fasc. 5. T. 22. D. Hør, Liin.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, rank, grenet i Form af en Top, trind, stribet, glat, bladet, 2-2½ Fod høi. Bladene vexelvise, siddende, heelrandede, tilspidsede, glatte; de nederste lancetformige, de øverste linieformige. Blomsterne stilkede, paa Enden af Grenene. Bægerbladene glatte og i Randen lidt hindeformige og haarede. Kronbladene omvendt-ægformige, stregede, smukt blaae. Støvdragerne ved Grunden sammenvoxne. Støvtraadene hvide. Arrene kølleformige. Kapselen tilspidset. Frøene flade, aflange, meget glindsende. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Den voxer vild i det mere tempererede Europa.

Egenst. og Anvend. Hørren dyrkes, som bekjendt, især for Stængelens Skyld, som indeholder en Mængde betydelig stærke Taver, der ved Tilberedning faae mere eller mindre Værd. Frøene indeholde en betydelig Mængde Olie, som udpresses paa dertil indrettede Møller. Den er bekjendt under Navn af Linolie og bruges især til Fernisser, Maling &c. ligeledes i Medicinen og Dyrlægevidenskaben. Skallerne inde-

holde

holde en Mængde Sliim, som giver et blødgjørende Middel. Det Tilbageblevne af Skallerne og Kjernen, naar Olien er udpresset, er bekjendt under Navn af Oliekager og anvendes til Føde for Kreature, men volde lettelig Diarhøe naar de gives dem i Mængde; ogsaa paastaaes, at naar man foerer Gjæs og Ænder med disse Kager, skal deres Kjød faae en ubehagelig Smag.

Hørren groer bedst i god Muldjord, eller i Leer blandet med Sand eller i nyelig opbrudt Engjord, som har en god Jordskorpe. I alle Tilfælde bør Jorden pløies dybt og tidt, for at være saa skjør som mueligt. Erfaringen har lært, at frisk gjødet Jord giver bedre Frøe, men mere Ukrud og slettere Hør. Naar Jorden eengang er anvendt til Hørsæd, bør man ikke førend efter rum Tid dyrke samme Sæd deri. Efter de Erfaringer, man har havt paa Høravlings-Institutet paa Trolleborg, er Hørren som avles efter Kartofler den bedste i Bonitet. Da man har fundet, at flere Aar overgjemt Hørfrøe var frugtbarere end det friske, har man med Held prøvet at tørre det i en Bagerovn i en Varme af 39-48 Grader Reaumur. Det hollandske Frøe ansees for at være det bedste og derefter det rigaiske, dog har man ved ovennævnte Institut avlet Frøe, som befandtes bedre end det sidste; jo tungere og lysere det er, desto bedre er det og.

Man udsaaer Hørren sædvanlig først i Mai; dog kan dette naturligviis skee tidligere eller silddigere efter Veirligets Beskaffenhed. Høeg anbefaler at saae 4 Skjepper Hørfrøe i 4000 □ Alen; Schroll derimod saaer 7 Skjepper Frøe i 1 Tønde Land; dog skal Regelen herfor være forskjellig efter Jordarten, og Erfaring haver lært, at den tætteste Udsæd giver den fineste Hør, men den tyndere det bedste Frøe. Naar det er saaet, nedharves Frøet med en Træharve og trumles.

I Nederlandene bruger man at stænge Hørren; man sætter nemlig 20 Tommer lange, gaffelgrenede Pinde i Jorden, 5-6 Fod fra hverandre i Linier, som ere 3 Fod fra hverandre.

Paa

Paa disse Kløfter lægges lange Riis og tvert over disse igjen mindre. Igjennem disse trænge Hørplanterne og forhindres ikke allene i at gaae i Leie, men blive endog høiere. Sædvanlig luger man Hørren, men dette maa skee med megen Forsigtighed for ikke at nedtræde den.

Hørren ruskes eller rykkes op, naar Stængelen begynder at blive guul, Bladene falde af, og Frøene blive brune; den udspredes da mod Solen for at modnes fuldkommen. Efterat den har lagt saaledes 2:3 Dage, sorteres den og bindes i smaa Knipper. Derefter følger Kneblingen eller Frøets Afrivning i dertil indrettede River. Den kneblede Hør nedsænkes derpaa i Vand (eller raadnes), hvor den maa ligge i 2:3 Uger for at Taverne kan løsnes, og de sliimagtige Dele, som forbandt dem, opløses. Naar Raadningen er til Ende, tørres den eller braades, hvilket skeer sædvanlig deels i Kuler gravede i Jorden, hvori anbringes Ild, hvorover er lagt Stænger, hvorpaa Hørren hviler, deels i dertil indrettede Ovne, deels i Solen. Naar Barken paa Hørren ved denne Operation er bleven sprød, brydes eller brages den ved dertil indrettede Redskaber. Den bliver derpaa ved andre Redskaber skaget eller skjættet eller den sønderbrudte Hud bliver skildt fra Taverne. Efter denne Tilberedning har man Hørren som den almindelig sælges. Det øvrige om dens Behandling henhører til Technologien. Udførligere Efterretninger om Hørrens Dyrkning og Tilberedning findes i Rafns Danmarks og Holsteens Flora 1ste D. pag. 390. og i samme Forfatters Afhandling om Høravlens Tilstand i Fyen i Landhuush. Selskabets Skrifter 7de Deel, hvoraf dette for en Deel er taget.

Naar Hørren dyrkes paa den rigtige Maade, skal man af hver Tønde Land kunne faae 40 Rdlr. Gevinst.

2. Siberisk Hør (L. perenne). Bægerbladene omvendtægformige, budte, næsten 5nervede, glatte. Mange, opstigende Stængler. Engl. Bot. T. 40. D. siberisk Hør.

Fleeraarig Hør, N.

Beskr. Roden træeagtig, stærkere end hos den foregaaende, og frembringer mange Stængler, som ligne hiins, men ere ved Grunden opstigende, omtrent 2-2½ Fod høie. Bladene smallere end hos den almindelige Hør, lidt tilbagebøiede, 1nervede, blaaeagtig-grønne. Blomsterne lidt mindre end hos hiin (dog hos den dyrkede omtrent af samme Størrelse) og sidde mere klaseformigt. Kapslen mere budt. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Den har omtrent samme Hjem som den foregaaende, men findes og i Siberien.

Egensk. og Anvend. Stængelen af denne Plante indeholder ligelebes en betydelig Mængde Taver, og har det Fortrin, at den vedvarer flere Aar og at den frembringer en Mængde Stængler, som ere lidt længere end hiins; men har derimod grovere Taver, og Frøene modnes ikke paa eengang. Man har dyrket den i Sverrig og fundet, at den vel i de første Aar giver mange og lange Stængler, men at den siden bliver mindre. Den maa, som en perennerende Plante, altsaa ikke ruskes men afskjæres.

3. Vild Hør (L. catharticum). Bladene modsatte, omvendt-ægformig-lancetformige. Stængelen oventil tvedeelt. Kronbladene spidse. Fl. D. T. 851. Fl. N. 86. D. vild Hør. N. Purgeer Liin, vild Liin.

Afførende Hør, V. og N.

Beskr. Roden traadformig. Stænglerne oprette, glatte, trinde, ved Grunden udeelte, bladede, 3-5 Tommer lange. Bladene budte, glatte, heelrandede, ved Roden mindre og tættere sammen. Blomsterne helde før Blomstringen. Bægerbladene lidt takkede. Kronbladene hvide; Støvdragerne sammenvoxne ved Grunden. Arerne hovedformige. 1aarig. Blomstrer i Juni, Juli og August.

Almindelig paa høie Enge og Græsgange overalt i Norden.

Egensk og Anvend. Heste, Faar og Geder æde denne ubetydelige lille Plante. Saften af den, blandet med Jernvitriol, giver en sort Farve. Den er afførende og urindrivende.

94de

94de Slægt: Sibbaldie (Sibbaldia).

1. Fremliggende Sibbaldie (S. procumbens). Bladene kileformige, 3tandede. Fl. D. T. 32. Fl. N. 107.
Udstrakt Sibbaldie, V.

Beskr. Roden tyk, fremliggende, træeagtig; den frembringer flere, meget korte, bladede Stængler. Bladene 3bobede, langstilkede; Smaabladene omvendt-kileformige, haarede og have i Enden 3 temmelig store Tænder. De 2 smaa Axelblade ere sammengroede med Grunden af Bladstilken. Blomsterne sidde i en Halvskjerm og ere meget smaa, guulagtige. Bægerets Flige haarede, ulige store, vedvarende. Kronbladene omvendt-ægformige. Støvdragerne kortere end Kronbladene. Frøene ægformige. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Hist og her paa Fjeldene i Norge, f. Ex. i Slidre Præstegield i Balders, paa Vangsfjeldet i Opdalen, Hardanger, Søndmør. I Island og paa Færøe.

Sjette Orden.
Sexhunnede (Hexagynia).

95de Slægt: Soeldug (Drosera).

1. Rundbladet Soeldug (D. rotundifolia). Bladene sidde ved Roden og ere kredsformige. Skaftet bærer en Klase. Fl. D. T. 1028. Fl. N. 234. D. Soeldug, Himmeldug, Iglegræs. N. Vortegræs, Diengræs, Ringormgræs, Lusegræs, Duggræs, Tættegræs, Mariæ Dien-Taare.

Beskr. Roden trævlet; den fremskyder flere, oprette, udeelte, trinde, glatte, mørkrøde, 2-4 Tommer lange Skafter. Bladene sidde i en Skjerm ved Roden, tæt udbredte paa Jorden; de ere stilkede, hule, heelrandede, besatte paa den øverste Flade og i Randen med røde Haar, paa hvis Spidse sidder en mørkere Kugle. Blomsterne sidde i en indbøiet Klase paa Enden af Skaftet. Bægerfligene aflange, budte, brune, oprette. Kronbladene omvendt-ægformige, hvide. Arrene kjølleformige. Kapselen aflang. Frøene aflange. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Temme-

Temmelig almindelig i Tørvemoser i Danmark, Holsteen og Norge.

Egenſk. og Anvend. Man har anseet den for at være skadelig for Huusdyrene, men det synes, efter Forsøg som Rafn anfører i sin Flora, at dens Virkning paa dem ikke er mærkelig. Den skal ved at blandes med Melk faae den til at løbe sammen, og i Sverrig bruger man den til at forbedre den Melk, som man troer er fordærvet derved, at Køerne have ædt af den saakaldte Qvæg Rørhat (Boletus bovinus), ved nemlig at sie den over Bladene deraf. Den har forresten sammensnerpende Egenskaber, og bruges paa nogle Steder som et Huusraad mod Ringorme og blandet med Melk til at borttage Fregner. Man finder ofte smaa Insecter døde paa Bladene, hvilket deels er en Følge af den Klebrighed, som de ere beklædte med, deels af at Bladene, ved den Pirring Insectet har frembragt, trække sig sammen.

2. **Langbladet Soeldug** (D. longifolia). Bladene ved Roden omvendt=ægformige. Skaftet bærer en Klase. Fl. D. T. 1093, Fl. N. 279. N. Langbladet Duggræs.

Beskr. Naar man undtager Bladenes Form, ligner den aldeles den foregaaende. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den voxer imellem den foregaaende men sjeldnere, f. Ex. i Ordrup-, Lyngbye- og Birkerød Moser. Den findes ogsaa i Island og Norge ikke sjelden.

Egenſk. og Anvend. Som den rundbladede.

Syvende Orden.

Mangehunnede (Polygynia).

96de Slægt: Musehale (Myosurus).

1. **Liden Musehale** (M. minimus). Bladene næsten linieformig=budte. Frugtbunden tapformig. Fl. D. T. 406. Fl. N. 759. D. Musehale, Muserumpe. N. Muusrumpe.

Beskr.

Beskr. Roden fiintrevlet. Den fremskyder eet eller flere Skafter, som ere oprette, udeelte, trinde, glatte, lidt længere end Bladene, 1-2 Tommer lange. Bladene sidde alle ved Roden, og ere lidt oprette, heelrandede, lidt tykke. Blomsten sidder paa Enden af Skaftet. Kronbladene guulagtige. Støvknappene hvide, fra 5-12. Efter Blomstringen forlænger Frugtbunden sig i en syelsformig Figur af en Musehales Form, hvilket har givet Planten Navn. 1aarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Hist og her paa tørre Steder, paa Mure 2c. i Danmark, Holsteen og det sydlige Norge.

Egenisk. og Anvend. Ubekjendt.

Sjette Classe.

Sexhannede (Hexandria) med 6 Støvdragere.

Første Orden.

Eenhunnede (Monogynia) med 1 Støvvei.

* Blomsterne have Bæger og Krone.

16de Slægt: Berberisse (Berberis). Kronen 6bladet. Bæget 6bladet, undersædigt. Bærret 2frøet.

Udseende: En Busk med deelte Pigge, enkelte, vexelvise Blade og klaseformige Blomster.

17de Slægt: Vandkryber (Peplis). Kronen 6bladet. Bægeret 10kløvet. Kapselen 2rummet.

Udseende: En liden Sumpplante med krybende Rod, fremliggende Stængel, modsatte Blade og siddende Blomster i Bladaxlerne.

** Blomsterne forsynede med Hylster.

2den Slægt: Leucoi (Leucojum). Kronen oversædig, 6bladet, klokkeformig.

Udseende: En Ziirplante med Løg. Stængelen et Skaft. Bladene udeelte. Blomsterne ludende, klokkeformige.

1ste Slægt: Gjæk (Galanthus). Kronen oversædig, 6bladet; de 3 indvendige Blade kortere, udrandede.

Udseende: En liden Ziirplante med Løg og klokkeformige, ludende, enkelte Blomster paa Enden af et Skaft.

3die Slægt: Narcisse (Narcissus). Kronen oversædig, 6bladet. Honninggjemmet klokkeformigt, og indslutter Støvdragerne.

Udseende: Ziirplanter af Middelstørrelse med Løg, med pralende Blomster paa Enden af et Skaft.

4de Slægt: Løg (Allium). Kronen undersædig, 6bladet. Kronbladene ægformige, siddende.

Ud-

Udseende: Roden et hindet Løg. Bladene saftrige. Skaftet bærer hoved- eller skjermformige Blomster.

*** Undersædige Blomster uden Bæger og Hylster.

12te Slægt: Conval (Convallaria). Kronen 6kløvet. Bærret 3rummet. Arret 3kantet.

Udseende: Ziirplanter med knudrede, vandrette eller krybende Rødder; udeelte, stribede Blade, og Blomsterne i Klaser.

11te Slægt: Asparges (Asparagus). Kronen 6deelt. Bærret 3rummet.

Udseende: Høi, fiingrenet Plante, med krybende, kjødrige Rødder, børsteformige Blade og smaa Blomster i Bladaxlerne.

10de Slægt: Beenbræk (Anthericum). Kronen 6bladet, aaben. Frøehuset ægformigt.

Udseende: Ziirplanter med knudrede eller krybende Rødder, udeelte, stribede Blade. Kronerne i Enden paa Skaftet.

8de Slægt: Fuglemelk (Ornithogalum). Kronen 6bladet. Støvtraadene brede ved Grunden.

Udseende: Løgplante med smalle Blade og Blomsterne i Klase eller Halvskjerm paa Enden af Skaftet.

9de Slægt: Skille (Scilla). Kronen 6bladet. Støvtraadene traadformige.

Udseende: Ziirplante med løgformig Rod; udeelte, stribede Blade og Blomster i en Halvskjerm paa Enden af Skaftet.

13de Slægt: Hyacinth (Hyacinthus). Kronen klokkeformig, 6kløvet; Fligene tilbagebøiede.

Udseende: Ziirplanter med løgformig Rod og udeelte Blade. Blomsterne i Klaser paa Enden af Skaftet.

5te Slægt: Keiserkrone (Fritillaria). Kronen ægformig, 6bladet. Ved Grunden af hvert Kronblad en Honninggrube.

Udseende: Ziirplanter med løgformig Rod, 6bladet Stængel, ludende Blomst paa Enden af Stængelen.

6te Slægt: Lilie (Lilium). Kronen undersædig, klokkeformig, 6bladet; Kronbladene ere ved Grunden rendet-rørformige.

Udseende: Stor Ziirplante med skiællet Løg, udeelte Blade og Blomsterne i Enden af Stængelen.

7de Slægt: Tulipan (Tulipa). Kronen klokkeformig, 6bladet. Ingen Griffel. Frøene flade.

Udseende: Ziirplanter med Løg, udeelte Blade og enkelt Blomst paa Enden af Skaftet.

14de Slægt: Kalmus (Acorus). Kronen 6bladet. Blomsterne tæt samlede paa en trind Kolbe.

Udseende: Stor Vandplante med vandret Rod og græsagtige Blade.

**** Ufuldkomne Blomster.

15de Slægt: Siv (Juncus). Bægeret 6bladet, undersædigt, Kapselen 3klappet, mangefrøet.

Udseende: Halvgræs, med sylformige eller flade Blade og marvet Straa.

Liden Vandkryber s. første Afdeling.

Anden Orden.

Tohunnede (Digynia) med 2 Støvveie.

Fjeld Skreppe s. 6hannede 3hunnede.
Bitter og Pferskenbladet Pileurt s. 8hannede 3hunnede.

Tredie Orden.

Trehunnede (Trigynia) med 3 Støvveie.

22de Slægt: Tidløs (Colchicum). Kronen 6bladet, indsluttet af et Hylster.

Udseende: En liden Ziirplante med stort Løg. Den har Blade om Sommeren og Blomster om Efteraaret.

21de.

21de Slægt: Trehage (Triglochin). Bægeret 3bladet. 3 Kronblade. Kapselen aabner sig ved Grunden.

Udseende: Moseplante med traaddannet Rod, smalle Blade og Blomster i et Ax paa Enden af Skaftet.

18de Slægt: Skreppe (Rumex). Bægeret 3bladet. 3 Kronblade. 1 trefladet Frøe.

Udseende: Planter med grenet Rod, bladet Stængel, vexelvise, udeelte Blade og Blomster i Klaser.

20de Slægt: Scheuchzerie (Scheuchzeria). Bægeret 6deelt. Ingen Krone og Griffel. 3 opblæste, 1frøede Kapsler.

Udseende: Moseplante af græsagtig Udseende, med krybende Rod. Blomsterne i en Klase paa Enden af den bladede Stængel.

19de Slægt: Bjørnbraad (Narteticum). Bægeret 3deelt. 6 Kronblade. 3 mangefrøede Kapsler.

Udseende: Liden Plante, med smalle Blade, faabladet Stængel og Blomsterne i en Klase paa Enden af Stængelen.

Fjerde Orden.

Mangehunnede (Polygynia) med flere Støvveie.

23de Slægt: Gotraad (Alisma). Bægeret 3bladet. 3 Kronblade. Flere, samlede, 1frøede Kapsler.

Udseende: Vandplanter, med trevlede Rødder, Skaft, og nervede Blade.

Sjette

Sjette Classe.

Første Orden.

Eenhunnede (Monogynia).

1ste Slægt: Gjæk (Galanthus).

1. Vinter Gjæk (G. nivalis). Med tvende budte, kjødede Blade. Blomsteret nedhængende. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 19. D. Gjækurt, Vintergjæk, Sneeklokke, Februarlilie, Dorthealilie, Gjæklilie.

Beskr. Løget ægformigt; det skyder 2, glatte, linieformige Blade, af Skaftets Længde. Skaftet trindt, glat, 1blomstret, lidt fladtrykt, 3-5 Tommer langt. Hylsteret valseformigt, i Midten hindeagtigt, i Enden kløvet. Blomsteret hvidt og sidder paa en lille Stilk. De 3 yderste Kronblade omvendt-ægformige, budte, hule; de 3 indvendige halv saa lange, kileformige, i Enden udrandede, indvendig grønstribede; udvendig mod Spidsen have de en grøn, maaneformig Plet. Støvdragerne kortere end de indvendige Kronblade, og staae paa Enden af Frugtbunden. Støvknappene sylformige og ende sig i en fiin Spids. Arret spidst. Kapselen 3rummet; 3klappet. Fleeraarig. Blomstrer i Marts og April.

Den har hjemme i det mere tempererede Europa og findes som vild paa en Eng ved Bernsdorff og ved Antvortskov.

Egenst. og Anvend. Bierne søge meget hyppig til Blomsterne. Saften af dens Løg har en bidende Smag. Da den er een af de tidligst blomstrende Planter, dyrkes den almindelig i Blomsterhaver.

2den Slægt: Leucoi (Leucoium).

1. Sommer Leucoi (L. æstivum). Hylsteret mangeblomstret. Griffelen kjølleformig. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 621. D. Dorothee Lilie.

Beskr. Løget rundagtig. Det skyder flere, oprette, budte, linieformige, kjølede, 1-1½ Fod lange Blade. Skaftet af Bladenes Længde, tveægget, glat. Hylsteret lancetformigt, grønt, huult. Blomsterne (som have megen Lighed med Vinter Gjækkens) nikkende og sidde paa smaa Stilke. Kronbladene ægformige, hvide, med

med en grøn Plet ved Spidsen, som er budt og paa de indvendige lidt udrandet. Skovknappene budte. Arret spidst. Kapselen aflang, 3rummet. Frøene meget større end hos Vinter Gjækken. Fleeraarig. Blomstrer sidst i Mai eller først i Juli.

Den findes vildvoxende paa en Eng kaldet Tagkjær ved Aarslev nær Aarhuus og i en Elleskov ved Constantinsborg.

Egenst. og Anvend. Den dyrkes som Ziirplante i Blomsterhaver, og maae ikke forvexles med Gartnernes Levcoi.

3die Slægt: Narcisse (Narcissus).

1. **Pintse Narcisse** (N. poeticus). Hylsteret 1blomstret. Honninggjemmet hjulformigt, kort, hindeagtigt, takket. Bladene budt-kjølede, i Randen tilbagebøiede. Engl. Bot. T. 275. D. Pintse Lilie.

Beskr. Løget ægformigt. Bladene paa Overfladen rendede, henved 1 Fod lange, ½ Tomme brede, linieformige. Skaftet rankt, tveægget, 1blomstret, nervet. Hylsteret tørt, hindeagtigt, og slutter ikke tæt om Stilken, i Enden undertiden kløftet. Blomsteret temmelig opret. Kronbladene smukt hvide, aflange, udbredte, 4 Gange længere end Honninggjemmet, som er tørt, kruset og har en safranrød Kant. Støvdragerne kortere end Honninggjemmet. Arret budt. Frugtknuden ægformig. Fleeraarig. Blomstrer i Mai.

Almindelig i Blomsterhaver, hvor man har en fyldt Afart. Den har hjemme i det sydligere Europas Bjergegne. Man finder den undertiden forvildet fra Haverne, f. Ex. ved Frydenlund.

Egenst. og Anvend. Den dyrkes som Ziirplante og anbefaler sig baade ved Lugt og Udseende. Løget har en bidende Smag, og foraarsager Brækning, naar man spiser det.

2. **Paaske Narcisse** (N. Pseudonarcissus). Hylsteret 1blomstret. Honninggjemmet klokkeformigt, opret, kruset, utydelig 6kløvet, af lige Længde med de ægformige Kronblade. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 17. D. Paaske Lilie.

Beskr. Løget og Skaftet som hos den foregaaende, kun er det sidste lidt mere fladtrykt. Bladene mere flade og have en blaaeagtig grøn Farve. Hylsteret er mindre og sidder tættere op til Frugtknuden. Blomsteret stort, ludende. Kronbladene bleeggule,

kun

kun lidet aabne, de 3 yderste lidt længere og smallere end de 3 indvendige. Honninggjemmet meget stort, mørkere guult. Frugtknuden 3furet. Fleeraarig. Blomstrer i April, undertiden sildst i Marts.

Den har egentlig hjemme i det sydligere Europa, men findes her adskillige Steder som vildvoxende, f. Ex. paa Voldene ved Qvintus og paa en Eng ved Egense i Fyen. I Haverne har man den fyldt.

Egenst. og Anvend. Som den foregaaende. Lugten er mindre behagelig og svagere.

4de Slægt: Løg (Allium).

* Med flade Blade paa Stængelen.

1. **Porre Løg** (A. Porrum). Stængelen fladbladet, skjermdrágende. Støvdragerne 3spidsede. Løget beklædt med en Hud. D. Porre, Porreløg, Perleløg. Blackw. T. 421.

Beskr. Løget rundagtig-ægformigt, med mange tykke, hvide Rodtrevler. Stængelen 1½-2 Fod høi, glat, nedentil bladet. Bladene 1 Fod lange, 1 Tomme brede, temmelig tykke, i Randen besatte med smaa Kjertler. Hylsteret ægformigt, tilspidset, affaldende. Blomsterhovedet meget tætblomstret, kugleformigt. Kronbladene lancetformige, bleegrøde. Støvtraadene af Kronbladenes Længde; de dele sig i 3 børsteformige Spidser, hvoraf den midterste bærer Støvknappen. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den findes vildvoxende i Schweitz.

Egenst. og Anvend. Den bruges som Suppeurt, og man dyrker heraf tvende mærkelige Afarter i Kjøkkenhaverne, bekjendte under Navn af Sommer- og Vinter-Porre. Den første udmærker sig derved, at Løget hæver sig i en kort Stamme inden Bladene dele sig; den sidste derimod deler sig i Blade strax ved Jorden; den første er kjelen, taaler aldrig vore Vintere, og bærer ikke Frøe her i Landet; den sidste taaler meget godt Vinter-Kulden og bærer modent Frøe her. Sommer-Porre saaes i Febr. og Marts paa Mistbeed og udplantes i April og Mai, i velomgravet feed Jord, optages om Efteraaret ved Frostens Begyndelse og nedsættes i Sand i en luftig Kjelder eller i en Kule i Jorden, paa et tørt Sted i

Ha-

Haven. De ere fordeelagtigere til Brug end Vinter-Porre, da de blive større, og den Stamme, hvori Løget hæver sig, gjør dem rigere paa spiselig Masse; men da de ikke holde sig, længere end til Foraarets Begyndelse, maa man ogsaa dyrke Vinter-Porre; disse saaes i Marts eller April i Friland, udplantes ligesom hine, men forblive Vinteren over i Bedet; om Foraaret er de tjenlige til Brug, indtil de skyde Frøestængel, da de blive træde. Perle-Løg ere Sideskuddene af Vinter-Porre, som undertiden fremkomme af sig selv, og kunne fremskyndes derved, at man afskjærer de overvintrede Porre, naar Frøestængelen har dannet sig, lidet fra Jorden, hvorefter den giver endeel Sideskud, hvis Løg ere runde som Perler; disse aftages og udplantes som unge Porre-Planter, og ere ikke saa hastige til at skyde Frøestængel det næste Foraar, som hine.

2. Hvid Løg (A. sativum). Stængelen fladbladet, løgbragende. Støvdragerne 3spidsede. Løget sammensat. Fl. D. T. D. Hvid Løg, Rokambol.

Almindelig Løg, Oec. Pl.

Beskr. Roden bestaaer af flere Løg, samlede inden for Huden. Stængelen 2-3 Fod høi. Bladene 1 Tomme brede. Blomsterne sidde i en hovedformig Skjerm, som er liden i Forhold til Plantens Størrelse. Hylsteret 1bladet, tilspidset. De 3 Støvdragere ere længere og bredere end de øvrige. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den skal findes vildvoxende paa Flatøe ved Falster.

Egensk. og Anvend. Roden bruges, som bekjendt, som Krydderie paa Mad og paa nogle Steder spises den endog raae. Imidlertid er den besværlig for en uvandt Mave, og giver, ligesom næsten alle Løgarter, en stinkende Aande. Den meddeler Kjødet af Dyr, som æde den, en ubehagelig Smag, hvilken spores endog i Melk og Æg. Den skal være en sund Føde for Høns og Paafugle. Man paastaaer, at den fordriver Insecter. Den har været brugt som et ormdrivende, sved- og urindrivende Middel, og udvortes som et irriterende.

Den

Den dyrkes i let, ikke stærkt gjødet Jord, og udplantes om Efteraaret eller ifald dette er forsømt, tidlig om Foraaret, enten af de adskille Løg, som Roden bestaaer af, eller af de Løg, som findes i Toppen; de sidste kaldes første Aar Rokambol. Naar Bladene blive gule, optages de og henlægges paa et Loft at tørre indtil Plantningstiden; dog kunne de ogsaa staae flere Aar uforplantede.

3. Skov Løg (A. Scorodoprasum). Stængelen fladbladet, løgdragende. Bladene fiintakkede. Skederne tveæggede. Støvdragerne 3spidsede. Fl. D. T.

Beskr. Løget ægformigt 3siket. Stængelen opret, trind, glat, bladet til Midten, 1-2 Fod høi, forend Blomstringen nikkende og undertiden lidt snoet. Bladene vexelviise, linieformige, lange, omskedende, i Randen og paa Kjølen rue. Hylsteret ibladet, hindeformigt, affaldende, lidt kortere end Blomsterhovedet, som er kugleformigt, tæt. Kronerne sidde paa ulige lange, mørkrøde Stilke. Løgene mellem Stilkene kugleformige, mørkviolette. Kronbladene ægformige, spidse, violette. Støvtraadene vexelviis bredere og 3spidsede, af Kronbladenes Længde. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Den findes paa Volden omkring Kjøbenhavn og Kastellet, og imellem Buskene ved Veien imellem Nørre og Øster Port; den skal ligeledes findes i Lolland.

Egensk. og Anvend. Som Kjøkkenurt kan den bruges som den foregaaende, men har mindre Skarphed. Den skal og være skadelig for Creature.

4. Sand Løg (A. arenarium). Stængelen fladbladet, løgdragende. Skederne trinde. Hylsteret budt. Støvdragerne 3spidsede. Kronbladene rue paa Kjølen. Fl. D. T. 290 (under Navn af A. Scorodoprasum). D. Bjerg Hvidløg.

Beskr. Løget ægformigt, bruunt. Stængelen opret, trind, glat, ved Grunden omskedet, 2-3 Fod høi. Bladene have en meget lang Skede, ere smallere end den foregaaendes, og i Randen rue. Skjermen liden, tæt, kugleformig. Hylsteret meget kort. Imellem de indbøiede Blomsterstilke sidde smaa, blaae Løg. Blomsterne klokkeformige. Kronbladene blaaeagtig-røde, hverandens

Støv-

Støvdrager er 3spidset, hveranden sylformig. Frugtknuden 3fladet. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes hist og her imellem Buske paa de mindre Øer i sandig Grund, f. Ex. paa Møen, Flatøe; efter Weber er den og i Holsteen.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

** Bladene paa Stængelen trinde.

5. Vild Løg (A. oleraceum). Stængelen trindbladet, løgdragende. Bladene rue, rendede, paa Underfladen furede. Støvdragerne udeelte. Fl. D. T. Fl. N. 430. Engl. Bot. T. 488. D. Vild Løg. N. Engløk, Vildløk, Roaldsløk, Blaarøskie. L. Lauke.

Beskr. Løget ægformigt. Stængelen stribet, 2-3 Fod høi, tynd, bladet. Bladene ½ Fod lange, pibede, morkgrønne, omskedende ved Grunden. Hylsteret bestaaer af 2 ulige, i Enden sylformige Blade. Skjermene bestaae af faa, 1 Tomme lange Stilke; ved Grunden af Stilkene sidder en Mængde ægformige Løg. Kronbladene lancetformige, bleegrøde, med 3 grønne Striber; de 3 udvendige budte. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Imellem Buske ikke sjelden; hyppig i Norge, især i Nordland og Finmarken.

Egensk. og Anvend. Da denne Plante er meget stærkt urindrivende og findes ofte i Mængde i Kratskove, er det rimeligt, at den om Efteraaret foraarsager Blodstald hos Qvæget.

*** Bladene sidde ved Roden. Skaftet nøgent.

6. Schalotte Løg (A. ascalonicum). Skaftet nøgent, trindt. Bladene sylformige. Skjermene kugleformige. Støvdragerne 3spidsede. Moris. hist. 2. s. 4. t. 14. f. 3. D. Schalotteløg.

Beskr. Den har Lighed med Pur Løg. Roden bestaaer af flere, samlede, ægformige, hvidagtige Løg. Skaftet nøgent eller næsten nøgent, trindt, 5-6 Tommer høit. Bladene af Skaftets Længde. Hylsteret hindeagtigt. Skjermen kugleformig. Blomsterne mindre end Pur Løgens. Kronbladene oprette, ægformig-lancetformige, violetblaae med en mørk Kjøl. Støvdragerne af Kronbladenes Længde; hveranden meget bred. Arret budt. Fleeraarig. Blomstrer ikke hos os.

Den

Den har hjemme ved Askalon i Palæstina.

Egenſk. og Anvend. Den har en behageligere Smag end de øvrige Arter og bruges meget til Saucer og Nedsyltninger. Den forplantes om Efteraaret i ny, velbearbeidet, ugjødet Jord, og kan ogsaa plantes om Foraaret. Naar Bladene blive gule, optages den og anvendes til Brug eller gjemmes paa et tørt Sted indtil Plantningstiden.

7. Rams Løg (A. ursinum). Skaftet nøgent, halv valseformigt. Bladene lancetformige, stilkede. Skjermen tilspidset. Fl. D. T. 757. Fl. N. 432. D. og N. Rams.

Beskr. Løget langagtigt. Bladene spidse, heelrandede, glatte, nervede, med omskedende Stilke. Skaftet opret, længere end Bladene, glat, 1½-2 Fod høit. Hylsteret ægformigt, kortere end Blomsterstilkene. Skjermen fleerblomstret. Imellem Blomsterstilkene ingen Løg. Kronbladene hvide, ægformige, aabne. Støvdragerne ligedannede, udeelte, lidt kortere end Kronbladene. Støvveien af Støvdragernes Længde. Frugtknuden tapformig. Frøhuset 3kamret. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Hist og her i Krat og Skove, især ved Strandkanterne, f. Ex. i Sjelland ved Klampenborg, Ørholm, Bistrupgaard; i Fyen ved Einsidelsborg, Vesterskjerninge, Hinsgavl, Lundsgaard, Bognæs; i Jylland ved Aarhuus og Krarup Lund ved Nørholm; ogsaa i Lolland; i Norge ikke sjelden.

Egenſk. og Anvend. Paa Alperne bruges den som hvid Løg; ligeledes spise adskillige russiske Folkeslag den, især for at krydre Fiskespiser. Køerne æde den, men baade deres Melk og Kjød faaer deraf en ubehagelig løgagtig Smag, hvorfor de ikke bør sættes paa Græsgange, hvor den voxer, førend efter St. Hans Dag, da Planten er bortvisnet.

8. Have Løg (A. Cepa). Skaftet nøgent, neden til bugtet, længere end de trinde Blade. Bauh. hist. 2. p. 547. fig. D. Rødløg, rød, hvid og guul spansk Løg; rød, hvid og guul hollandsk Løg; Stikløg.

Beskr. Løget forskjelligt af Farve og Form, efter de forskjellige Afarter, dog almindeligst nedtrykt og rødhindet. Skaftet er henved 2 Fod høit, neden til tykt, huult, og aftager mod Toppen

i Tyk-

i Tykkelse. Bladene meget kortere end Skaftet. Skjermene kugleformige, meget tætblomstrede; de nederste Blomsterstilke nedhængende. Kronbladene hvide, med en grøn Streg. 3 Støvtraade 3spidsede, hvoraf Sidespidserne ere kortere; ofte er hverandden Støvtraad bredere ved Grunden. 2aarig. Blomstrer i August.

Afart: Topskydende Have Løg (A. C. viviparum Ach.) med topskydende Blomsterhoveder.

Beskr. Fra Blomsterhovedet, som staaer paa en Stængel af omtrent 2 Fods Høide, udspirer atter en Stængel, hvorpaa atter er et Hoved; fra dette udskydes igjen flere Stængler, som hver bære et Hoved, sammensat af smaa Løg.

Det er ubekjendt, hvor Have Løgen voxer vild.

Egensk. og Anvend. Den bruges, som bekjendt, som en Slags Kryderie paa Mad. De forskjellige Afarter ere og i Henseende til Smagen forskjellige. De gule, som man paa nogle Steder kalder de spanske, og de hvide, som man kalder de hollandske, ere mildere af Smag end de røde. Den er urindrivende og bruges mod Skjørbug. Den topskydende er vigtig for dens Frugtbarhed. Et eneste i Foraaret udplantet Løg af denne Afart, har givet 81 smaa Løg. Naar disse udplantes som Stiklinger, blive de af anseelig Størrelse og ere mildere af Smag end den almindelige Rødløg.

Alle 3 Afarter af spansk Løg saaes i Febr. og Marts paa Mistbede, og udplantes i April eller Mai i let, feed, dog ikke frisk gjødet Jord. Den almindelige Rødløg, saavelsom alle 3 Afarter af hollandsk Løg, udsaaes paa Bedet, hvor de skulle forblive, i foranførte Jordart, saa tidlig som Veirliget tillader, og Jorden findes beqvem til at graves. Dens Modenhed kjendes derpaa, at Toppen falder om og Bladene begynde at guulnes, hvorpaa de optages og bevares paa et tørt, frostfrit Sted. Vil man selv opelske Frøe, udsøges de bedste og fladeste, hvilke tidlig om Foraaret udplantes paa et soelrigt Sted. De Løg, som ere for smaa til Brug i Huusholdninger, kunne anvendes til Stikløg. Man udsøger i denne Hensigt de allermindste, som ikke maae være større end Hesselnødder; disse ophænges i en

Lær-

Lærreds-Pose, i et varmt Værelse, hvor de i den bestandige tørre Varme bedst bevares for at spire. Om Foraaret udplantes de i Beder ligesom spansk Løg, blive sædvanlig store og skyde ikke Frøestængel. Det er urigtigt at nedtræde Toppen, hvilket aldeles ikke befordrer Løgenes Modenhed.

9. Pibeløg (A. fistulosum). Skaftet bladløst, af lige Længde med de trinde, bugede Rodblade. Dodon. pemt. 687. D. Vinterløg.

Beskr. Løget hindet, ofte 2-3 sammen, hvelvet paa den ene og huult paa den anden Side. Skaftet meget finstribet, paa Midten buget. Bladene pibede, trinde, paa Midten bugede. Hylsteret 1-2bladet, hindeagtigt, tilbagebøiet, ægformigt. Blomsterskjermen kugleformig. Kronbladene hvide, med en grøn Stribe. Støvnaalene udeelte. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Den har formodentlig hjemme i Asien. En Afart deraf voxer vild i Siberien.

Egensk. og Anvend. Omtrent som den foregaaende. Den kan staae ude om Vinteren, og behøves ikke at omplantes oftere end hvert tredie eller fjerde Aar.

10. Pur Løg (A. Schoenoprasum). Skaftet nøgent, trindt, af lige Længde med de syelformig-traadformig-trinde Blade. Fl. D. T. 971. Fl. N. 429. D. og N. Purløg, Snitløg, Græsløg.

Beskr. Den har sædvanlig tvende, smaa, aflange, næsten valseformige Løg. Skaftet trindt, pibet, jevnt, ½-1 Fod høit. Bladene pibede, ved Grunden omskedende, spidse, glatte, aabne. Hylsteret 2klappet, ægformigt, kortere end Skjermen, som er kugleformig, tæt-mangeblomstret. Kronbladene aabne, lancetformige, lysrøde med en mørkere Kjøl, glindsende. Støvdragerne lidt sammenvoxne ved Grunden, kortere end Kronbladene. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Afart: Stor Pur Løg (A. S. majus). Det høiere Skaft har et Blad paa Midten.

Den findes ved Strandbredder, men sjelden i Danmark, f. Ex. ved Hinsgavl i Fyen, temmelig almindelig i det sydlige Norge. Afarten er funden af Prof. Vahl i Finmarken.

Egensk.

Egensk. og Anvend. Den dyrkes almindelig i Kjøkkenhaver for Bladenes Skyld, som bruges til Suppeurter. Den er og bleven anvendt til at indfatte Beder med, og kan staae 4-6 Aar uden at behøve at omplantes.

5te Slægt: Keiserkrone (Fritillaria).

1. Almindelig Keiserkrone (F. imperalis). Blomsterklasen er nedentil nøgen, og oventil besat med en Dusk af Blade. Curt. Bot. Mag. T. 194. D. Keiserkrone.

Beskr. Løget stort, og bestaaer af tykke Lag. Stængelen opret, rank, trind, glat, mørkrødagtig med hvide Pletter, bladet, 2-3 Fod høi. Bladene lancetformige, tilspidsede, og sidde i Krandse, 4-5 i hver; i Enden paa Stængelen sidde 5-8 Blomsterstilke. Kronerne ere klokkeformige, nedhængende, mørk-gule. Paa Bunden af hvert Kronblad sidder en smuk Honninggrube, opfyldt med en perlefarvet og perleformig Draabe. Støvveien længere end Kronbladene. Bladdusken oven for Blomsterne er opret, og bestaaer af mange, grønne Blade af samme Form som Stængelens. Kapselen er 3rummet, 3lappet og 6vinget. Fleeraarig. Blomstrer sidst i Mai.

Man formoder, at den har hjemme i Persien.

Egensk. og Anvend. Denne Plante, som i Aaret 1570 blev ført fra Konstantinopel til Europa, er nu overmaade almindelig i Blomsterhaver, hvor den udmærker sig blandt Ziirplanterne, og forplanter sig selv let ved Frøe. Dens Lugt er ubehagelig, og nogle paastaae, at Løget har giftige Egenskaber.

2. Spraglet Keiserkrone (F. Meleagris). Alle Bladene vexelvise; Stængelen 1-2blomstret. Honninggruben linieformig. Fl. D. T. 972. D. Vibeæg.

Eenblomstret Keiserkrone, V.

Beskr. Roden bestaaer af et Løg, som deles let i 2 Stykker. Stængelen opret, rank til mod Toppen, (hvor den er nikkende, nøgen, 1blomstret, men paa en Afart 2blomstret, tyndere ved Roden, trind, glat, bladet, ½-1 Fod høi. Bladene linieformig-lancetformige, glatte, spidse, stribede, aabne. Kronen ludende, af Størrelse som et Vibeæg, klokkeformig, rød- terningformig plettet. Honningen ligger i hvert Blad i en lang Fure, som er ophøvet paa

paa de udvendige Sider. Frugtbunden 3kantet, 6furet. Støvdragerne kortere end Kronen; Støvveien af Støvdragernes Længde. Arret 3kløvet. Fleeraarig. Blomstrer i April.

Hyppig paa en Eng ved Christiania, og ved Drammen; den er i de sildigere Tider ligeledes funden paa en Eng i Charlottenlund, hvor der tillige findes en Afart med gule Blomster.

Egensk. og Anvend. Den dyrkes i Blomsterhaver som Ziirplante, hvor man finder mange Afarter i Henseende til Farven.

6te Slægt: Lilie (Lilium).

1. **Hvid Lilie** (L. candidum). Bladene strøede, lancetformige, ved Grunden smalle. Kronerne klokkeformige, indvendig glatte. Curt. bot. Mag. T. 278. D. Hvid Lilie.

Beskr. Roden er sammensat af flere, skjællede Løg. Stængelen opret, udeelt, bladet, trind, glat, 3-4 Fod høi. Bladene siddende, uden Orden, temmelig tætte, glatte, smal-lancetformige, lidt bølgede i Randen og blive mindre op imod Blomsterne. Blomsterne sidde i Enden af Stængelen. Kronbladene smukt hvide, ægformig-lancetformige, paa Underfladen kjølede. Støvtraadene hvide, kortere end Kronen. Støvknappene gule, vippende. Støvveien længere end Støvdragerne. Arret tykt. Kapselen 3hjørnet og krummet. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den voxer vild i Østerlandene.

Egensk. og Anvend. Den er een af de smukkeste, ligesom og een af de almindeligste Ziirplanter i vore Haver. Den har en meget behagelig Lugt, men som i indsluttede Værelser, især om Natten, kan være skadelig for Sundheden. Kronbladene, nedlagte i Olie, ere et almindeligt Huusraad mod brændt Skade 2c.

7de Slægt: Tulipan (Tulipa).

1. **Vild Tulipan** (T. sylvestris). Blomsteret enkelt, lidt nikkende. Kronbladene i Spidsen og Støvdragerne ved Grunden laadne. Fl. D. T. 375. D. Tulipan.

Beskr. Løget ægformigt, med en lysere Hinde end den følgende. Stængelen opret, udeelt, trind, glat, indtil Midten bladet, ved Grunden tyndere, 1blomstret, omtrent 1 Fod høi. Bladene vexel-

vexelvise, halvomfattende, lancetformige, glatte, blaaeagtig-grønne, tilspidsede, kjølede. Blomsteret i Enden paa Stængelen. Kronbladene aflang-lancetformige, indvendig gule, udvendig lidt grønagtige, i Spidsen skjæggede. Støvtraadene flade. Støvknappene gule, vippende. Frugtknuden 3hjørnet, ligeledes Arret. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Hist og her paa Kjøbenhavns og Kastellets Volde og ved Frydenlund; den er og funden ved Slangerup.

Egensk. og Anvend. Den dyrkes i Haver som Ziirplante og har en ganske behagelig Lugt. Løget, tillavet med Peber og Edike, ville nogle finde velsmagende, andre paastaae, at det foraarsager Brækning.

2. **Have Tulipan** (T. gesneriana). Blomsteret enkelt, opret. Kronbladene budte og glatte i Enden. Kniph. Cent. 2. N. 95. 96. D. Tulipan.

Beskr. Ved en kortere Stængel, bredere Blade, ganske opret Blomst, uhaarede Kronblade og Støvtraade, og Mangel paa Lugt, er den meget kjendelig fra den foregaaende, som desuden altid er guul, da denne derimod varierer med mangfoldige Farver. Fleeraarig. Blomstrer i Mai.

Den skal voxe vild i Capadocien og Rusland.

Egensk. og Anvend. Den er som Ziirplante almindelig dyrket i vore Blomsterhaver. I Aaret 1559 skal den være ført til Europa, og har siden den Tid stiftet Epoke i Blomsterliebhaberiet, da dens forskjellige Farve-Varieteter, hvoraf man tæller over 5000, undertiden ere solgte til uhyre Priser, hvilket især har været Tilfældet i Holland. Saasnart den har afblomstret, tages Løgene af de finere Sorter op, bevares paa et tørt Sted og lægges igjen i September i en sandblandet Jord, udsat for Solen. De almindelige Sorter behøve ikke at optages.

8de Slægt: Fuglemelk (Ornithogalum).

1. **Hylsterbladet Fuglemelk** (O. spathaceum Hayne). Skaftet næsten trindt, 1bladet. Omtrent 3 Blomsterstilke. Kronbladene budte. Bladene linieformig-traadformige. Fl. D. T. 612 (under Navn af O. minimum).

Beskr. Løget ægformigt, med mange fine Trevler ved Grunden. Skaftet opret, meget tyndt ved Grunden, tykkere mod Enden, glat, mod Blomsterne forsynet med et lancetformigt, hylsteragtigt omskedende, tilspidset, grønt Blad, omtrent af Blomsterstilkenes Længde. Rodbladene 2, sieldnere 3, rette, længere end Skaftet, traadformige ved Grunden, smal-linieformige oventil, budte. Skiermen stilket, 3blomstret. Stilkene af ulige Længde, omtrent 1 Tomme lange. Svøbet bestaaer af 3-5, lancetformige, spidse, ulige lange, bule, randhaarede Blade, som ere neppe halv af Blomsterstilkenes Længde. Blomsterne som hos den følgende, kun lidt mindre. Støvveien kortere end Støvdragerne. Fleeraarig. Blomstrer i April.

I smaa Skove mindre hyppig end den følgende. I Siælland i Frederiksberg Have, paa Falster i en Lund ved Gjedsergaard, i Holsteen i en lille Skov imellem Vandsbek og Landsbyen Hindschenfeldt.

Egenſk. og Anvend. Ubekiendt.

2. **Guul Fuglemelk** (O. luteum). Skaftet kantet, ved Grunden omtrent 1bladet. Rodbladene linieformige. Blomsterstilkene i en Skierm, glatte. Kronbladene lancetformige. Fl. D. T. Fl. N. 79. Ust. n. An. 5te St. T. 2. f. 1. D. Fuglemelk, Græsløg, Skovløg.

Beskr. Den er større, og førere end den foregaaende. Løget ægformigt, hindet, og ligger meget dybt i Jorden. Skaftet sædvanlig 6kantet, glat, 4-6 Tommer langt, i Enden tykkere end ved Grunden, hvor det har et, sielden flere, omfattende, linieformigt, stribet Blad, som er længere end hele Planten. Under Skiermen sidde 2-5 svøbformige, i Randen ved Grunden haarede Blade, hvoraf det nederste er af Blomsterstilkenes Længde, linieformig-lancetformigt og fæstet paa Skaftet, de øvrige mindre, dog af forskiellig Størrelse og fæstede paa de 3sidede, glatte, ulige lange Blomsterstilke. Skiermen 3- eller flereblomstret. Kronbladene budte, i Randen og paa den indvendige Flade gule, udvendig grøn- eller bruunagtige. Støvtraadene brede ved Grunden. Fleeraarig. Blomstrer i April.

Afart: **Stor guul Fuglemelk** (O. lut. sylvaticum) med mangeblomstret Skierm og grenede Blomsterstilke. Skaftet 6-8 Tommer langt. Fl. D. T. 378.

Almin-

Almindelig i Krat og i Udkanter af Skove; i Norge ved Trondhjem og Varanger. Afarten (som er Persoons O. sylvaticum) findes imellem Hovedarten (Persoons O. pratense).

Egensk. og Anvend. Løget, der skal smage som unge Erter, og hvis Afkog skal foraarsage Brækning, er i Sverrig i dyr Tid bleven brugt til Brød. Heste, Faar og Geder æde Planten, og Bierne trække af Blomsterne.

3. Liden Fuglemelk (O. minimum). Skaftet kantet, nøgent. Blomsterstilkene skjermformige, lidt grenede, duunhaarede. Kronbladene lancetformige, spidse. Fl. D. T. Fl. N. 1114. Usteri n. Ann. 5. St. T. 1. f. 2 (under Navn af O. arvense). N. Fugleløk.

Beskr. Foruden de anførte Kjendemærker, adskilles den fra den foregaaende, som den forresten meget ligner, ved en langt mindre Væxt, (3-4 Tommer høi) smallere Blade, tilbageboiede, undertiden lidt haarede Kronblade, mere traadformige Støvtraade. Fleeraarig. Blomstrer i April.

Den voxer imellem de foregaaende, men meget sieldnere, f. Ex. ved Jægersborg bag ved Høemagazinet imod Hundesøen, bag ved gl. Bartou; i Fyen ved Ulriksholm; paa Falster ved Gjedsergaard; i Norge ved Trondhjem og i Kudalen.

Egensk. og Anvend. Som den foregaaende.

4. Kostblomstret Fuglemelk (O. umbellatum). Blomsterne i en Halvskjerm. Blomsterstilkene længere end Skaftet. Blomsterbladene hylsterformige, hindeagtige. Fl. D. T. 1266.

Beskr. Løget hvidt, rundagtigt. Skaftet opret, trindt, glat, 2-3 Tommer langt. Bladene, som alle sidde paa Roden, er længere end hele Planten, linieformige, rendede og visne i Spidsen, naar Planten er i Flor. De nederste Blomster sidde paa meget lange Stilke, de øverste paa kortere; ved Grunden af hvert sidder et omskedende, linieformigt Blad. Kronbladene aabne, aflang-lancetformige, hvide med en grøn Stribe paa Ryggen. Støvveien meget kort. Fleeraarig. Blomstrer i Mai.

Den har egentlig hjemme i det sydlige Europa, men findes nu som vildvoxende paa adskillige Steder, f. Ex. paa Kastellets og

benhavns Volde; i Fyen ved Ulriksholm, Hofmandsgave og paa Dæmningen ved Odense Aae.

Egensk. og Anvend. Bierne trække af Blomsterne.

5. Nikkende Fuglemelk (O. nutans). Blomsterne eensidige, hængende. Støvtraadene danne et klokkeformigt Honninggjemme. Fl. D. T. 912. D. Arons Kjep.

Beskr. Løget ægformigt. Skaftet opret, trindt, tykt, glat, omtrent 1 Fod høit. Bladene af Skaftets Længde, linieformige, stribede, glatte. Blomsterstilkene smaa og sidde i en lang Klase. Ved Grunden af hvert sidder et lancetformigt, spidst, hindeagtigt, omfattende Blomsterblad. Blomsterne, som ere oprette forend Blomstringen, ere efter den ganske nedhængende. Kronbladene grønne med hvide Kanter, spidsere end hos den foregaaende. Støvtraadene ulige lange. Kapselen 3klappet, 3rummet. Fleeraarig. Blomstrer først i Mai.

Den voxer som vild paa Kastelsvoldene, i Frederiksberg Have, og paa en Mark ikke langt fra Nykjobing paa Falster. Den har hjemme i Italien, hvorfra den har udbredt sig over hele Europa.

Egensk. og Anvend. Den plantes som Ziirplante i vore Haver.

9de Slægt: Skille (Scilla).

1. Vaar Skille (S. verna). Løget fast. Halvskjermen faablomstret, halvkugleformig. Blomsterbladene lancetformige, budte. Bladene linieformige, rendede. Fl. D. T. 568 (under Navn af S. bifolia). Fl. N. 1068. N. Færøisk Hyacint.

Beskr. Løget ægformigt. Skaftet trindt, opret, lidt bugtet, traadformigt, 2-3 Tommer høit. Bladene, omtrent 3 sammen, af Skaftets Længde, linieformige, smallere ved Grunden, rendede, spidse. I Enden af Skaftet sidde 3-8 himmelblaae Blomster paa Stilke, som ere lidt længere end Kronerne. Ved Grunden af hver Stilk sidder et budt, vedvarende Blomsterblad, som er omtrent af Stilkenes Længde. Kronbladene ægformige, kjølede. Støvdragerne næsten af Kronens Længde, men Støvveiene kortere med et budt Ar. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Den findes paa Strandkanterne ved Løbroe paa Suderøen, een af Færøerne.

Egensk.

Egenſk. og Anvend. En ſmuk Ziirplante, ſom man dyrker i Blomſterhaverne, hvor den da blomſtrer i April.

Man har og en hvid Afart af den.

10de Slægt: Beenbræk (Anthericum).

1. Grenet Beenbræk (A. ramosum). Bladene rendede. Skaftet grenet. Kronerne flade. Støvveien lige udſtaaende. Fl. D. T. 1157. D. Edderkopurt. J. Sykésgras.

Beſkr. Roden knudret, med hvide Trevler. Skaftet opret, rankt, trindt, ſtribet, glat, grenet i Toppen, 1-2 Fod høit. Bladene ſidde alle ved Roden og ere linieformige, glatte; lidt rendede paa Overfladen og kjølede paa Underfladen, henved 1 Fod lange. Blomſterne ſidde i Toppen paa Stængelen og Grenene i udbredte Klaſer, ved Grunden af hver Green ſidder et Blomſterblad, ſom ligner de øvrige Blade, men er mindre. Kronbladene hvide, de 3 udvendige ſtørre; de 3 indvendige have en Linie i Midten, og i Spidſen en grøn Plet. Støvdragerne af ulige Længde. Frugtknuden 3hjørnet. Fleeraarig. Blomſtrer i Juni og Juli.

Den voxer paa høie Bakker, men ſjelden, f. Ex. ved Brede, Slangerup; i Norge paa Johnsknuden; ogſaa i Island.

Egenſk. og Anvend. Den fortjente at dyrkes ſom Ziirplante i Blomſterhaver.

2. Greenløs Beenbræk (A. Liliago). Bladene rendede. Skaftet udeelt. Kronerne flade. Støvveien nedbøiet. Fl. D T. 616.

Beſkr. Roden beſtaaer af mange hvide, kjødede, knippeformige Trevler, af en liden Pennepoſes Tykkelſe. Skaftet opret, kortere og lidt tykkere end den foregaaendes, aldeles udeelt, ved Grunden beklædt med ægformig-lancetformige Skjæl uden om Bladene. Bladene linieformige, ſpidſe, i Spidſen krumme, lidt bredere end den foregaaendes, ſom de forreſten ligne. Blomſterne ſidde i en enkelt Klaſe paa Enden af Skaftet, paa temmelig oprette Stilke. Ved Grunden af hver Stilk et lidet ſylformigt Blad. Kronerne ere ſtørre end hos den foregaaende. Kronbladene hvide, ofte ulige ſtore og af ulige Længde. Støvveien nedbøiet ved Grunden og lidt opſtigende mod Spidſen. Fleeraarig. Blomſtrer i Juli.

Efter

Efter Fl. Dan. skal den være funden ved Brede imellem den foregaaende.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

3. Sværdbladet Beenbræk (A. Ossifragum). Bladene sværdformige; Støvtraadene uldede. Fl. D. T. 42. Fl. N. 136. D. Beenbrud. N. Sturgræs, Rommegræs, Liaagræs, Myrebrod, Valsax; Stiklegræs, Krøglegræs, Bjønbrodd, Iglegræs, Mingelgræs. F. Katte Klegv.

Beskr. Roden krybende, skjællet; den frembringer flere, opstigende, udeelte, trinde, glatte, ved Grunden langbladede, 6-8 Tommer høie Stængler, som oven for de længere Blade ere besatte med lancetformige, meget korte Blade. Rodbladene fladt-omskedende, næsten af Stængelens Længde, nervede. Blomsterne sidde i Enden paa Stængelen i en kort Klase. Blomsterstilkene vexelviise, kantede, med smaa Blomsterblade ved Grunden. Kronbladene indvendig gule, udvendig grønagtige, linieformig-aflange, budte. Støvdragerne kortere end Kronbladene. Støvtraadene tæt besatte med gule Haar. Frugtknuden ægformig-aflang, tilspidset, grøn. Kapselen spelformig-aflang, rødguul. Frøene ægformige med en lang Spids. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

I Tørvemoser meget sielden, f. Ex. ved Besled nær Apenrade, Grindstad og Nørholm i Ribe Stift; i Norge ved Aafjorden og Orkedalen, og paa fugtige Steder i Christianssands Stift, i stor Mængde, ligeledes paa Færøerne.

Egenſk. og Anvend. Den Fordom, at Dyr, som aad den, skulle faae skjøre Been, gjendrives derved, at den paa adskillige Steder i Norge og paa Færøerne voxer i saadan Mængde, at den undertiden er Køernes og Faarenes vigtigste Næring, uden at man har mærket, at de bleve svagbenede derved.

11te Slægt: Asparges (Asparagus).

1. Almindelig Asparges (A. officinalis). Stængelen urteagtig, opret, trind. Bladene børsteformige. Axelbladene næsten enkelte. Fl. D. T. 805. D. Asparges.

Beskr. Roden krybende, og har lange, kjødede Trevler, som hos den dyrkede ere langt tykkere end hos den vildvoxende. Stænglerne glatte, stubede, ranke, besatte med Skjæl, meget grenede,

hos

hos den vildvoxende 1-2 Fod og hos den dyrkede henved 2 Alen høie. Grenene bladede. Bladene sidde især paa Enden af Grenene i Bundter, 3-5 sammen og ere korte, spidse, sylformig-børsteformige. Axelbladene 1-3 sammen, hindeagtige. Blomsterne nikkende og sidde omtrent i Bladhjørnerne paa fine Stilke, som ere længere end Kronerne. Kronbladene sidengule, de yderste smallere og kortere, de indvendige lidt tilbagebøiede i Spidsen. Støvdragerne og Støvveien sidde ofte paa forskjellige Planter. Bærret kugleformigt, glindsende, rødt naar det er modent. Fleeraarig. Blomstrer i Juni, Juli og August.

Hist og her ved Strandbredden paa de smaa Øer, f. Ex. paa Ærøe; Auernakøe og Hjortøe ved Fyen; Øerne i Odense Fjord; Flatøe ved Lolland; ogsaa paa Amager.

Egensk. og Anvend. Anvendelsen af de spæde Rodskud, enten som en egen Ret eller paa Suppe, er bekjendt nok. Bierne trække af Blomsterne. I Medicinen anvendes den som et urindrivende Middel.

De reneste Asparges og efter Kjenderes Dom de fineste af Smag blive de, som plantes i en af Naturen god Jord uden Gjødning. Til at anlægge et saadant Asparges Beed, fulgraves Jorden i en Dybde af 3-4 Fod, da denne Plantes Rødder gaae meget dybt. Derimod, for at opelske Asparges af en anseelig Størrelse, anlægges Bederne paa sædvanlig Maade af udbrændt Gjødning, som, i det man fulgraver Bedet, lægges 2-3 Fod tykt og derovén paa en Fod Jord. Paa Beder af 4 Fods Brede udplantes 2 Rader, 2 Fod imellem hver Plante; og har Erfaring lært, at 1aarige Planter ere de bedste, da Asparges slet ikke taale, at Rødderne beskadiges ved Forplantningen, hvilket ved 2-3aarige Planter er uundgaaeligt; man kan og nedlægge Frøet paa Steder, hvor de skulle forblive. De bør aldeles ikke stikkes førend tredie Aar efter Plantningen, men hvert af disse Aar forhøies Jorden paa Bederne med 4 Tommer løs Jord, saaledes at man i det tredie Aars Foraar har 12 Tommer Jord over Planterne; og for ikke at tabe denne Høide, opgraves Gangene hvert Foraar og i Stedet udfyl-

fyldes disse med gammel Gjødning eller Løvjord. Ved Stikningen iagttages nøie, at Stolen eller Kronen (Plantens-Hjerte) ikke beskadiges, hvilket man dog sielden er udsat for, naar den foreskrevne Mængde af Jord paafyldes.

12te Slægt: Conval (Convallaria).

1. **Lilie Conval** (C. majalis). Skaftet nøgent, halvvalseformigt. Blomsterne nikkende, kortstilkede, i Klaser. Fl. D. T. 854. Fl. N. 179. D. og N. Lilieconval, Maiblomme, Maimaanedsblomst. N. Nyseblad, Jetterams.

Beskr. Roden krybende. Skaftet opret, enkelt, udeelt, snoet, glat, 6-8 Tommer høit. Den har 2 Blade, som sidde ved Roden og ere aflange, nervede, glatte, kortstilkede, heelrandede. Bladstilkene omfattende. Blomsterne vexelvise, i Enden af Skaftet, i en enkelt Klase; ved hver Smaastilk sidder et hindeagtigt Blomsterblad. Kronerne kugleformig-klokkeformige, hvide, med tilbagebøiede Flige. Bærret rødt, kugleformigt, 3rummet, i hvert Rum sædvanlig 2 Frøe.

Man har adskillige Afarter af den med rødagtige og fyldte Kroner ꝛc. Den sidste og den, som dyrkes i Haver med hvide Blomster, udmærker sig kjendelig fra den vildvoxende og fra den rødblomstrede ved bredere Blade, som i Spidsen ere mere afrundede. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Temmelig almindelig i Skove.

Egenſk. og Anvend. For dens Vellugt og Smukhed dyrkes den i Blomsterhaver, hvor den maa plantes i Skygge. Af alle Planter er den maaskee den, som lettest og tidligst lader sig drive, dog bør den ikke indplantes i Potte om Efteraaret, førend den har faaet Frost. Geder, Faar og Rener æde den. Med Bladene, samlede før Solhverv, farves paa nogle Steder i Norge smukt guult, hvortil man og anvender Blomsterne; med Kalk skal Farven blive grøn. Paa Søndmøer bruger man dens tørrede Blade til Nysepulver. Blomsterne have afførende Kræfter.

2. **Krands Conval** (C. verticillata). Bladene kransformige. Fl. D. T. 86. Fl. N. 181. D. Hvidrod. N.

Seen-

Seentogsrod, Seintokrod, Sindopsgræs, Beengræs, Smal-skjørps.

Beskr. Roden tyk, krybende. Stængelen opret, udeelt, furet, kantet, glat, i Toppen bladet, 1-2 Fod høi. Bladene smal-lancetformige, siddende, spidse, stribede, glatte, paa Undersladen graaeagtige, 3-5 i hver Krands. Blomsterne sidde i Bladhjørnerne. Blomsterstilkene ludende, kortere end Kronerne, som ere valseformige, hvide, i Spidsen grønne, mindre end hos de tvende følgende. Kronfligene lidt skjæggede paa den udvendige Flade neden for Spidsen. Støvdragerne korte og sidde paa Svælget. Bærret blaat, kugleformigt. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Den voxer i Kratskove, men meget sjelden i Danmark, f. Ex. i Sjelland ved Dumpedals Mølle nær Birkerød, imellem Ordrup og Dyrehaven i Krattet ved Mosen; i Jylland ved Veile og Aarslev; i Holsteen ved Lütkenburg; i Norge temmelig hyppig i Fjeldskovene.

Egenſk. og Anvend. Renen æder den. Den har ikke den foregaaendes behagelige Lugt, og er temmelig bitter af Smag.

3. Kantet Conval (C. Polygonatum). Bladene vexelvise, omfattende. Stængelen kantet, Blomsterstilkene i Bladhjørnerne, omtrent 1blomstrede. Fl. D. T. 377. Fl. N. 248. D. Værkurt, Beenværkurt, Bukkebær, Svinerod, Salomons Segl, Hvidrod, Sminkerod. N. Gietrams, Skjorpgræs, Gietskjørg, Salomons Segl, Sigtturrod, Seentog.

Beskr. Roden krybende, tyk. Stænglerne oprette, udeelte, bladede, tvæegget-kantede, furede, glatte, lidt bugtede, i Toppen ludende. Bladene vexelvise, aflange, nervede, glatte og vende oftest til den modsatte Side af Blomsterne. Blomsterstilkene sidde enkelte eller 2 sammen i Bladhjørnerne. Kronerne klokkeformig-valseformige, hvide, med grønne Fligspidser. Støvdragerne og Støvveien længere end paa den foregaaende. Bærret mørkblaat. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

I Kratskove, men temmelig sjelden, f. Ex. paa Brede Bakker, ved Slangerup, paa Nexeløen ved Adlersborg. I Norge er den funden i Opdalen, Romsdalen og ved Trondhiem; den findes og i Holsteen.

Egenſk.

Egenſk. og Anvend. Køer, Geder og Faar æde den. Bierne søge Blomſterne. Af Roden, ſom i dyr Tid har været brugt til Brød, ſkal kunne laves Stivelſe. Den er og bleven brugt til Sminke, ligeſom Saften deraf til Skjønhedsvand. En Afart med fyldte Kroner findes i Haver ſom Ziirplante. Af Bladene har man gjort Papiir. Den har blødgjørende Kræfter.

4. Rundſtænglet Conval (C. multiflora). Bladene verelviſe, omfattende. Stængelen trind. Blomſterſtilkene i Bladhjørnerne, fleerblomſtrede. Fl. D. T. 152. Fl. N. 249. D. Hvidurt, Bukkebær, Salomons Segl, Verkurt. N. Gietrams, Skjørpgras, Gietſkjørp.

Beſkr. Roden tyk, knudret, krybende. Stængelen opret, i Toppen nikkende, udeelt, glat, bladet, 1½-2 Fod høi. Bladene verelviſe, ſiddende, aflange, glatte, nervede, lidt nedløbende, blegrønne. Blomſterſtilkene ſidde enkelte i Bladhjørnerne og bære 3-4 Blomſter hver. Kronen nikkende, valſeformig, hvid med grønne Spidſer. Støvdragerne meget korte, og ſidde i Enden af Kronrøret. Bærrene ſortblaae. Fleeraarig. Blomſtrer i Juni.

Der findes undertiden en Afart med 1blomſtrede, udeelte Blomſterſtilke.

Almindelig i Kratſkove i Danmark, Norge og Holſteen. Afarten er af Müller funden ved Holte.

Egenſk. og Anvend. Tyrkerne ſkulle ſpiſe Rødderne ſom Aſparges. Bladene og Bærrene ſkal foraarſage Brækning; foreſten ligner den i Anvendelſen den foregaaende.

5. Tobladet Conval (C. bifolia). Bladene hjerteformige, kortſtilkede. Kronen 4deelt, 4hannet. Fl. D. T. 291. Fl. N. 180. D. Liden Lillieconval, Etblad. N. Gjetteſkjørpe, Smaaſkjørp, Ekornsbær, Souſmeſſe, Soukonge, Jetteſiørpe.

Beſkr. Roden fiingrenet. Stængelen opret, kantet, 2bladet, lidt bøiet ved det nederſte Blad, 2-3 Tommer høi. Bladene verelviſe, ſpidſe, nervede, glatte paa den øverſte og lidt haarede paa den underſte Side. Blomſterne ſidde i en ægformig, tæt Klaſe, i Enden paa Stængelen. Blomſterſtilkene hvide. Kronerne

ne hvide, 4kløvede. Fligene tilbagebøiede. Ved Grunden af Blomsterstilkene sidde smaa, lidt tandede Blomsterblade. Støvdragerne længere, i Forhold til Kronens Størrelse, end hos de foregaaende Arter. Arret budt. Bærret kugleformigt; førend Modningen glindsende-grønt, med røde Prikker, men rødt naar det er modent. Fleeraarig. Blomstrer sidst i Mai og i Juni.

Man finder den undertiden med et Blad, men ogsaa, dog sjelden, med 3.

Temmelig almindelig paa fugtige Steder i Skove, i Ellemoser ꝛc., baade i Danmark, Holsteen og Norge. Afarten med 3 Blade har Hammer fundet ved Melboestad.

Egenſk. og Anvend. Bierne trække af denne meget smukke lille Plante.

13de Slægt: Hyacint (Hyacinthus).

1. **Engelsk Hyacint** (H. non scriptus). Kronerne klokkeformige, 6deelte, i Spidsen tilbagebøiede. Blomsterbladene dobbelt saa lange som Blomsterstilkene. Curt. Fl. Lond. fasc. 2. T. 18. D. Hyacinth.

Beskr. Løget ægformigt, hvidt. Skaftet opret, trindt, glat, ½-1 Fod høit. Bladene linieformige, kjølede, flattede, kortere end Skaftet, som de omfatte ved Grunden. Blomsterne sidde i et nikkende Ax eller Klase paa Enden af Skaftet, de ere eensidige og næsten nedhængende, blaae, undertiden hvidagtige. Frugtknuden 6hjørnet. Arret budt. Fleeraarig. Blomstrer først i Juni.

Man har en hvid Afart af den.

Den voxer vild i det mildere Europa og findes almindelig i Blomsterhaver, hvorfra den undertiden forvildes.

Egenſk. og Anvend. Den dyrkes almindelig som Ziirplante og har en svag, men behagelig Lugt. Løgene har man anseet for at være giftige.

2. **Vellugtende Hyacint** (H. orientalis). Kronerne klokkeformige, halv-6kløvede, ved Grunden bugede. Blomsterbladene kortere end Blomsterstilkene. Kniph. C. 1. No. 43. D. Hyacint.

Beskr. Løget fladtrykt, ligner noget Haveløgets og bestaaer af tykke, kjødede Lag. Skaftet opret, glat, næsten trindt, ½-1 Fod høit. Bladene linieformig-lancetformige, ½ Tomme brede, spid-

spidse, kortere end Skaftet. Blomsterne heldende og sidde paa korte Stilke i én temmelig lang Klase paa Enden af Skaftet. De nederste Stilke fjernere end de øverste. Kronbladene lancetformige, budte. Blomsterbladene af Stilkenes Længde, ægformige, stivhindede. Støvtraadene sylformige. Fleeraarig. Blomstrer i Mai.

Den voxer vild i det nordlige Asia og Afrika.

Egenst. og Anvend. For dens Skjønhed, meget behagelige Lugt og dens uendelig mange Forandringer af Farve, Kronens Størrelse og Fyldthed, er den een af de meest yndede Foraars Ziirplanter, men ved den omhyggeligste Cultur saavel her som andre Steder, har man dog endnu ikke kunnet vedligeholde Afarterne i deres Skjønhed saaledes som de blomstre første Aar efter at være forskrevne fra Holland; dog vedligeholdes de længere i fri Land end i Potter. Ved at lægge dem i en feed, stærkt sandblandet Jord, paa et ei for fugtigt Sted, 10-12 Tommer dybt under Jordens Overflade, ved aarlig at optage dem, saasnart Toppen visner, conserveres de bedst; men for at have en smuk Flor, maa man dog aarlig forskrive nogle fra Holland.

3. Muskat Hyacint (H. muscari). Kronerne ægformige, næsten siddende, med 6 korte, tilbagebøiede Tænder. Kniph. Cent. 10. No. 52. D. Muscat Hyacint.

Beskr. Løget ægformigt, tilspidset mod Skaftet og bestaaer ligeledes af kjødede Læg. Skaftet opret, glat, trindt, 5-6 Tommer høit. Bladene linieformige, længere end Skaftet. Blomsterklasen, ½-1 Tomme lang, ægformig, tæt. Blomsterne heldende, graaeblaae. Stilkene kortere end Kronerne. Bladene ved Blomsterne meget smaa. Spidsen af Skaftet gaaer undertiden længere frem end Blomsterne og er besat med golde, tørre Blomsterstilke, hvilket er Tegn til at Planten ikke er frisk. Fleeraarig. Blomstrer sidst i Mai.

Efter Weber findes den som vildvoxende i Holsteen paa en Eng ved Flimbeck, formodentlig forvildet fra Haver, hvor den dyrkes hyppig, da dens rette Hjem er Asia.

Egenst.

Egenſk. og Anvend. Den dyrkes mère for dens Muſkatlignende Lugt end for dens Skjønhed, og er let at vedligeholde.

14de Slægt: Kalmus (Acorus).

1. **Almindelig Kalmus** (A. Calamus). Blomſterkolben ſidder omtrent paa Midten af det bladagtige Skaft. Fl. D. T. 1158. D. Kalmus, Kalme, Kalmusflæg, Kalmerod, vellugtende Flæg.

Beſkr. Roden tyk, krybende, vandret, tæt beſat med hvide Trevler. Skaftet opret, tveægget, ſtribet, i Midten blomſterbærende, oven for Blomſteret aldeles bladagtigt, 2-3 Fod høit. Bladene ſværdformige, ved Grunden omfattende, i Randen lidt bølgede, ſtribede, indvendig marvede, af Skaftets Længde. Blomſterkolben valſeformig-tilſpidſet, budt, tæt- og mangeblomſtret, af en Fingers Størrelſe. Blomſterne guulagtig-grønne og ſidde i Form af Ruder overmaade tæt ſammen. Kronerne rundagtig-aflange. Kronbladene indbøiede med Spidſen. Støvdragerne ſidde imellem Kronbladene og have ſamme Længde. Frugtknuden aflang. Arret ſiddende. Fleeraarig. Blomſtrer i Juni og Juli.

Temmelig almindelig ved Bredden af Aaer og Søer i Danmark og Holſteen; i Norge er den funden paa Toten.

Egenſk. og Anvend. Dens vigtigſte Benyttelſe er i Medicinen, da Roden i høi Grad er et oplivende og ſtyrkende Middel. Hele Planten, men iſær Roden, har en udmærket kryderagtig Lugt og Smag. Man ſpytter meget ved at tykke paa Roden, hvorfor den bliver brugt, hvor man frygter for Smitte. Man ſætter den paa Brændeviin for at bruge ſom et maveſtyrkende Middel. Huusdyrene vrage Planten. Bladene anvendes til Baand for at binde om Kornneeg, hvilke Baand man troer ſkulle fordrive Rotter og Muus.

15de Slægt: Siv (Juncus).

* Med nøgne Straae.

1. **Knop Siv** (J. conglomeratus). Straaet nøgent, rankt. Blomſtertoppen hovedformig, paa Siden af Straaet. Kapſlerne indtrykte i Spidſen. Blomſterne 3hannede. Fl. D.

D. T. 109. Fl. N. 473. D. Siv, glat Lysesiv, Smulsiv. N. Knapfrytle, Lysſæv, Rakſæv. F. Voikur.

Beſkr. Roden tyk, vandret, krybende; den fremſkyder mange oprette, trinde, udvendig hvidmarvede, finſtribede, ſpidſe, glatte, 1-2 Fod høie Straae, ſom ved Grunden ere omfattede af hindeagtige, budte, brune Skeder. Bladene ligne Straaene og ere egentlig golde Straae. Blomſtertoppen ſidder 2-3 Tommer neden for Spidſen af Straaet og er meget tæt- og mangeblomſtret. Bægerbladene ſpidſe, lancetformige, nervede, lysrøde. Kapſelen omvendt-ægformig. Fleeraarig. Blomſtrer i Juni og Juli.

Almindelig i Søer, Damme og dybe Moſer.

Egenſk. og Anvend. Naar denne Plante er ung, ædes den af Qvæget, men maa dog regnes blandt de ſlettere Græsarter ligeſom hele Slægten. Straaet er tjenligt til Fletarbeide f. Ex. Matter, Stoleſæder, Heſtepuder ꝛc., paa nogle Steder i Jylland fletter man endog Sadler deraf. Naar man afſkalker Straaet ſaaledes, at Marven bliver heel tilbage, er denne meget tjenlig til Lampevæger, hvortil den anvendes paa Færøe og andre Steder.

2. **Lyſe Siv** (J. effusus). Straaet nøgent, rankt; med en udbredt, mangedobbelt, ſammenſat Top paa Siden. Kapſelen budt. Fl. D. T. 1096. Fl. N. 516. D. Lyſeſiv. N. Knapfrytle, Lysſæv, Rakſæv. F. Voikur.

Rispeblomſtret Siv, Oec. Pl.

Beſkr. Roden ſom den foregaaendes. Straaene og Bladene oprette, ſtørre end hos den foregaaende. Kronbladene tilſpidſede, guulgrønne. Kapſelen omvendt-ægformig, budt. Fleeraarig. Blomſtrer i Juni og Juli.

Almindelig ved Bredden af Søer og Damme, men ogſaa paa faſt Jord.

Egenſk. og Anvend. Som den foregaaende; men da den er ſtørre og har mere Marv, er den tjenligere baade til Fletarbeide og til Lyſevæger. I førſte Henſeende dyrkes den endog i Japan, da man af den der forfærdiger meget ſmukke Gulvtæpper. Baade denne og flere Arter af Siv bruges meget

til

til Baand om Neeg 2c. Hvor den voxer uden for staaende Vand, gjør den ved sine sammengroede Rødder Jorden vanskelig at grave og pløie, og tilkjendegiver en suur og fugtig Jordart.

3. Blaaegraa Siv (J. glaucus). Straaet nøgent, rankt, blaagraat, med en opret Blomstertop paa Siden. Kapslerne elliptiske, spidse. Fl. D. T. 1159. D. Siv.

Beskr. Roden som hos den foregaaende, men tyndere og mere krybende. Straaet opret, trindt, stribet, glat, seit, spidst. Bladene kortere end Straaet; forresten af samme Farve og Udseende. Lidt oven for Midten af Straaet fremkommer et tæt Knippe af sammensatte, kantede Blomsterstilke. Kronbladene syelformige, stribede. Kapselen bruun, glindsende, med en kort Braad. Den er især kjendelig ved sin graaeagtige Farve. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Hist og her i Grøfter, f. Ex. ved Flaskekroen, Falkoneergaarden, Garnisonskirkegaarden uden for Øster Port, Slangerup; i Fyen ved Hindsgavl; meget hyppig ved Skanderborg i Jylland; i Holsteen ved Preetz.

Egenst. og Anvend. Hestene æde den, naar den er ung. Dens Seihed og Fiinhed gjør den tjenlig til Fletarbeide.

4. Finmarks Siv (J. arcticus Wilden.) Straaet nøgent, rankt, med en Blomsterskjerm paa Siden. Blomsterne uden Smaastilke. Fl. D. T. 1095.

Beskr. Roden krybende, leddet, trevlet. Straaene samlede, uden Blade, trinde, stribede, glatte, stikkende-spidse i Enden, ved Grunden omkledede af adskillige lysbrune, budte, ½-1 Tomme lange Skjæl, 1 Fod høie. 1-2 Tommer neden for Spidsen af Straaet sidde Blomsterne i en tæt, kort, hovedformig Skjerm, paa hvis Grene flere Kroner ere fæstede uden Stilk. Kronbladene ere af Figur som de foregaaendes, men have en mørk-glindsende-bruun Farve. Ved Grunden af hver Krone sidder et ægformigt, omfattende Skjæl af en lysere bruun Farve. Støvdragerne kortere, men Støvveien af lige Længde med Kronbladene. Kapselen omvendt-ægformig, utydelig 3kløvet i Enden. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Funden af Prof. Vahl ved Foden af Bjerget Kibierg i Syd-Finmarken.

Egenst.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

5. Tyndstænglet Siv (J. filiformis). Straaet nøgent, traadformigt, nikkende. Blomsterne sidde i en næsten enkelt Side-Top, understøttede af Blomsterblade. Kapslerne næsten kugleformige. Fl. D. T. 1207. Fl. N. 935. D. Klodsiv. N. Myrsmølve, Spinkfrytle, Traafrytle.

Beskr. Den har Lighed med Lyse Siv, men er meget mindre. Roden er krybende og fremskyder mange, jevnsides, oprette, glatte, trinde, ved Grunden mørkbrune, kortskedede, i Enden spidse, ½-1 Fod høie Straae. Skederne ved Grunden mørkbrune, med en kort stakformig Spids i Enden. Blomstertoppen faablomstret. Kronbladene lancetformige, kjølede, ulige store. Kapselen budt. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Den voxer i Moser, ikke almindelig, f. Ex. imellem Gladsaxe og Leprimose, i Hirschholms Skov; i Flyvesandet paa Vestkanten af Jylland; almindelig i Norge.

Egensk. og Anvend. Den fæster med sin krybende Rod Flyvesand og opfylder Moser.

6. Trekløftet Siv (J. trifidus). Straaet nøgent, med 3 Blomster og 3 Blade i Spidsen. Fl. D. T. 107. Fl. N. 484. N. Kløvfrytle.

Beskr. Roden trevlet. Straaene tæt samlede, ranke, tynde, stribede, omfattede ved Grunden af omskedende, lyse, glindsende Skjæl, 3-6 Tommer lange; de fremskyde i Toppen 3 Blade, imellem hvilke Blomsterne, sædvanlig 3, sidde; de ere rustfarvede, siddende. Bægerbladene ægformige. Kapselen spids. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Hyppig paa Fjeldene i Norge, f. Ex. paa Johnsknuden; ligeledes i Island og paa Færøerne.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

7. Børstebladet Siv (J. sqvarosus). Straaet nøgent. Bladene børsteformige. En sammensat, nøgleformig Blomstertop paa Enden af Straaet. Fl. D. T. 430. Fl. N. 936. D. Hvirl, Hvirlekamp. N. Finnungr, Myra-Finnungr, Børstfrytle. F. Boorgræs, Børur.

Beskr.

Beskr. Roden tæt-trevlet, og fremskyder flere Straae og en stor Mængde tæt samlede Blade. Straaene oprette, glatte, trinde, lidt indboiede, ½ Fod høie eller lidt derover. Bladene børsteformige, stive, rendede paa Overfladen, glatte, indboiede, knap halv saa lange som Straaet. Blomstertoppen grenet, ved Grunden omskedet af et Blad, som sædvanlig er kortere end Toppen. Bægerbladene brune, i Randen stiv- og hvidhindede. Kapselen budt, omvendt-ægformig. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Hist og her paa sumpige og moradsige Steder.

Egenſk. og Anvend. Naar den er ung, æde Hestene den.

8. **Stinbladet Siv** (J. capitatus). Straaet nøgent, traadformigt. Blomsterhovedet i Enden paa Stængelen med et Svøb. Fl. D. T. Cav. ic. 3. T. 296. f. 2.

Beskr. Roden fiintrevlet. Den frembringer flere rank-oprette, stive, 2-3 Tommer lange Straae. Bladene faa, oprette, overmaade fine, halv-valseformige, spidse, glatte, kortere end Straaet. Blomsterhovedet tæt, omtrent 6blomstret, næsten kugleformigt. Under Hovedet sidder et Svøb, bestaaende af 3-5 hule, langspidsede Blade af ulige Længde, og hvoraf det ene er meget længere end Hovedet. Kapselen budt. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Efter Prof. Vahls Mscr. findes den i Danmark, men Stedet er ikke angivet.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

** Med bladet Straa.

9. **Leddet Siv** (J. articulatus). Bladene knudret-leddede, lidt fladtrykte. Blomstertoppenes Grene bære tætsamlede Blomster. Bægerbladene lige store, lidt budte. Fl. D. T. 1097. Fl. N. 643. D. Sivgræs, Bust. N. Rylfrytle Loepurke.

Beskr. Roden meget tæt, trevlet, ofte krybende. Straaet ved Grunden ofte nedliggende, opstigende, med den øverste Deel opret, trindt, glat, bladet, ved Roden besat med skelformige Skjæl, 1-1½ Fod høit. Bladene vexelvise, omskedende, spidse, hule, tæt besatte med Led, som bedre føles end sees, og som gjøre lige saa mange indvendige Afdelinger. Blomstertoppen i Enden paa Straaet. Grenene tvedeelte og have paa Enden og ved Delingerne 3-4 stilkløse Blomster. Ved Grunden af Toppen sidder et svøbformigt

Blad, næsten af Toppens Længde, og ved Deelingerne smaa, hindeformige Blade. Bægerbladene lancetformige, brune. Kapselen aflang, spids, 3hjørnet. Fleeraaria. Blomstrer i Juni og Juli.

Afart: Topspirende leddet Siv (J. art. viviparus) med topspirende Blomster.

Almindelig i Moser og Kjær. Afarten findes især i Norge.

Egensk. og Anvend. Heste og Køer æde den i Mangel af bedre Græsarter.

10. Skov Siv (J. sylvaticus). Straaet opret. Bladene knudret-leddede, trinde. Blomstertoppen meget sammensat. Bægerbladene stakkede; de inderste længere. (J. art. var. Lin.) Fl. D. T. Moris. hist. 3. s. 8. T. 9. f. 1. F. Riski.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, men udmærker sig ved en mere krybende Rod, høiere Straae, længere og tykkere Blade, større Blomstertop og især ved Bægerbladene. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Den voxer i Skovmoser i Danmark, men temmelig sjelden, f. Ex. imellem Ordrup og Dyrehaven; den findes og paa Færøerne.

Egensk. og Anvend. Som den foregaaende.

11. Tilbagebøiet Siv (J. retroflexus Rafn). Straaet bladet, opret. Bladene trinde, leddede. Blomstertoppen meget sammensat. Blomsterstilkene 2-3blomstrede, tilbagebøiede. Bægerbladene budte. Fl. D. T.

Beskr. Foruden disse Mærker, kjendes den og ved sin Størrelse (fra 3-4 Fod), dens meget store Blomstertop af henved 1 Fods Længde, og ved en stivhindet, næsten revet Rand paa Bægerbladene. Den nærmer sig alligevel saameget til den foregaaende, at det er med Uvished, at jeg anfører den her som en egen Art, uagtet Rafn og Schumacher antage den derfor. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den er først funden af Prof. Schumacher i Tørvemosen imellem Ordrup Skov og Dyrehaven.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

12. Krandsblomstret Siv (J. subverticillatus). Straaet nedliggende. Bladene børsteformige. Blomsterne i krandsformige, bladede Nøgler. (J. art. γ Lin.) Fl. D. T. 817.

Beskr.

Beskr. Roden bestaaer af et Knippe overmaade lange, fine Trevler. Straaene fremliggende, ofte svømmende, leddede, 2-3 Fod lange, i Spidsen grenede, bladede, ved Leddene rodskydende og bladede. Bladene sidde i Knipper og ere trinde, glatte, spidse, utydelig leddede og indvendig hule. Blomsterne sidde i Spidsen og paa Siderne af Straaet imellem Bladene. Imellem Blomsterne sidde smaa, hindeagtige Skjæl. Bægerbladene lancetformige; de inderste større, budte; de yderste spidse, skarpt kjølede, 3nervede, i Randen hindeagtige Kapselen budt, skarp 3kantet. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Den voxer hist og her i Tørvemoser, f. Ex. ved Birkerød, Hirschholm, Lyngbye.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

13. Liden Siv (J. supinus). Straaet bladet, opret. Bladene børsteformige. Bægerbladene linieformig-lancetformige, lige store, meget spidse. Fl. D. T. 1099.

Beskr. Roden næsten løgformig, med mange fine Trevler. Straaet undertiden ved Grunden lidt fremliggende, traadformigt, lidt tykkere og stivere end den foregaaendes, glat, 3-4 Tommer høit. Bladene meget fine og spidse, samlede ved Roden og halv af Straaets Længde. Hvor Straaet deler sig, sidde nogle fine, meget korte Blade. Den ligner forresten overmaade meget den foregaaende, hvoraf den muelig kun er en Afart. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Den voxer paa sandige Steder, f. Ex. ved Birkerød, Bagsvær ꝛc.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

14. Aarig Siv (J. Tenageia). Straaene bladede. Blomsterne enkelte, siddende. Bægerbladene ægformig-aflange. Kapslerne næsten kugleformige. Fl. D. T. 1160.

Beskr. Roden fiintrevlet. Straaene oprette, udeelte ved Grunden, i Toppen tvedeelte, traadformige, trinde, 1-6 Tommer lange. Bladene (hvoraf 1-3 paa Straaet) børsteformige, sædvanlig 1 Tomme lange, næsten trinde, glatte, ved Grunden lidt hovne. Skederne af Bladets Længde. Blomsterne sidde enkelte paa Siderne af Toppens Grene og i Greenhjørnerne. Under hver Blomst sidde ægformige, budte, hindeagtige Skjæl, som ere kortere end Blom-

Blomsterne. Af Bægerbladene, som paa Ryggen ere grønne, paa Siderne af Ryggen brune, og i Randen hvidhindede, ere de 3 yderste lancetformige, spidse, af Kapselens Længde, de 3 indvendige lidt bredere og kortere. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Den er funden i Holsteen i Tørvegrave ved Oldesloe og Olsburg.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

15. **Knollet Siv** (J. bulbosus). Bladene linieformige, rendede. Straaet ved Grunden bladet. Blomstertoppen qvastformig. Kapslerne budte. Fl. D. T. 431. Fl. N. 567. D. Haarkamp. N. Tuunfrytle, Toftfrytle.

Beskr. Roden tyk, krybende, lidt knollet, med Sidetrevler. Straaene tæt sammen, oprette, udeelte, lidt fladtrykte, stribede, glatte, ved Grunden bladede, oventil næsten bladløse, ½-1 Fod høie. Bladene kortere end Straaene, omskedende, spidse. Blomstertoppen i Enden paa Straaet, mangeblomstret; den er ved Grunden omskedet af et lidet Blad. Bægerbladene aflange, budte, af ulige Størrelse, grønne, med en bruun, hindeagtig Rand. Kapslerne omvendt-ægformige, budte, med en liden Spids paa Enden, længere end Bægeret, glindsende-brune. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig ved Strandkanter og paa fugtige Steder i Danmark og Holsteen; sjeldnere i Norge.

Egensk. og Anvend. Huusdyrene æde den, naar den endnu er ung.

16. **Tudse Siv** (J. bufonius). Bladene linieformige, rendede. Straaet klaseformigt, tvedeelt. Blomsterne enkelte. Fl. D. T. 1098. Fl. N. 502. D. Tudsegræs. N. Kryfrytle, Paddefrytle, Myrskurv, Perli.

Beskr. Roden trevlet; den fremskyder et Bundt af Straae, som ere oprette, svagere end den foregaaendes, trinde, glatte, lidt bugtede, finstribede, i Toppen tvedeelte, bladede, 4-8 Tommer høie. Bladene linieformige, ikke saa stive som den foregaaendes, spidse, meget kortere end Straaet; Bladskeden af Bladets Længde. Blomsterne siddende, eller meget kortstilkede, i Hjørnerne mellem Straaets Delinger eller paa Siderne deraf. Bægerbladene lige store, lancetformige, spidse, i Randen hvidhindede. Kapselen kortere

tere end Bægeret, smallere end hos den foregaaende. Hele Planten har en lysgrøn Farve. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Man finder undertiden en Afart, eller rettere en Vandskabning deraf med utydelige Blomster og af ½-1 Tommes Længde; den findes aftegnet i Pet. gaz. 51. f. 7.

Meget almindelig paa fugtige Steder.

Egensk. og Anvend. Som den foregaaende.

17. Tvillingstilket Siv (J. stygius). Bladene børsteformige; lidt nedtrykte. Paa Enden af Straaet 2 Blomsterstilke, som bære enkelte, 2blomstrede Skjæl. Fl. D. T. Fl. N. 710. Smith ic. ined. 3. T. 55. N. Nøkfrytle.

Beskr. Roden udeelt, leddet, besat med den skjælformige Rest af de henvisnede Blade. Straaet opret, trindt, lidt bøiet, glat, bladet, omtrent 6 Tommer høit. Bladene, hvoraf faa paa Straaet, linieformig-svelformige, ved Grunden rendede; de nederste af Straaets Længde; de øverste korte, ved Grunden omskedende. Af det øverste Blad fremkomme tvende Blomsterstilke, hvoraf den yderste er meget kort, den indvendige af det omskedende Blads Længde. Af Bægerbladene ere de 3 yderste lancetformige, snevre, paa Ryggen nervede; de 3 indvendige bredere, hvidagtige. 3 tilbagebøiede Ar. Kapselen længere end Bægeret. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Efter Tønning voxer den i dybe Moser i Nordlandene.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

18. Toblomstret Siv (J. biglumis). Bladene flade. Blomsterhovedet ved Grunden bladet, har 2 Blomster og sidder paa den ene Side af Enden paa Straaet. Fl. D. T. 120. Fl. N. 480. N. Blomfrytle.

Beskr. Roden trevlet. Straaet opret, udeelt, sædvanlig 1bladet, trindt, stribet, af lige Tykkelse overalt, lidt krumt, 2-3 Tommer høit. Bladene linieformig-svelformige, budte, kortere end Straaet. Bladet ved Blomsterne budt, længere end disse. Blomsterne tvende, den ene oven for den anden. Bægerbladene mørkbrune, lancetformige; de 3 udvendige have paa Midten af den indre Side en grøn Streg. Kapselen omvendt-ægformig, budt, med en kort Braad, længere end Bægeret. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den

Den findes paa Fjeldene i Norge, men temmelig sielden, f. Ex. ved Slidre og Evenvig i Bergens Stift; ligeledes paa Island og Færoerne.

Egensk. og Anvend. Faarene æde den.

19. Treblomstret Siv (J. triglumis). Bladene flade. Blomsterhovedet opret, 3blomstret, i Spidsen af Straaet. Fl. D. T. 132. Fl. N. 482. N. Fjeldfrytle, Lappefrytle, Blomfrytle.

Beskr. Den er lidt større end den foregaaende, som den har megen Lighed med. Roden treylet. Straaene faa, samlede, næsten nøgne, oprette, traadformige, glatte, trinde, ved Grunden bladede, 4-6 Tommer høie. Bladene linieformig-syelformige, spidse, omskedende ved Grunden. Skeden stribet. Bladene ved Blomsterne ægformige, budte, hule, kortere end Blomsterne; de 2 yderste større end de andre. Bægerbladene aflang-lancetformige. Kapselen aflang, budt, længere end Bægeret. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Hist og her paa Fjeldene i Norge, Island og Færøerne.

Egensk. og Anvend. Som den foregaaende.

20. Castaniefarvet Siv (J. castaneus Smith). Bladene flade, omfattende. Blomsterne sidde i tvende Hoveder paa Enden af Straaet, og ere mangeblomstrede, omskedende. Bladene ved Blomsterne spidse. Fl. D. T.

Beskr. Roden lang, krybende. Straaene oprette, trinde, stribede, glatte, bladede, 6-10 Tommer lange. Bladene lange, smal-linieformige, spidse, lidt rendede, lige opstaaende, alle paa Stængelen og, eet undtagen, paa den nederste Deel af den. Skeden tyk, stribet. Bladene ved Blomsterne brune, hylskeragtige; det nederste størst, med en lang Spids, som er længere end Blomsterne. Disse sidde i tvende Hoveder, hvoraf det ene er siddende, det andet og mindste stilket. Bægerbladene aflang-lancetformige, spidse, brune. Kapselen aflang, budt, længere end Bægerbladene. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den ligner meget den i det sydligere Europa voxende Jaquins Siv (J. Jaqvini), men har flere Blade og Blomster og kortere Blomsterstilke.

Funden af Hr. Uldahl paa Engene ved Bosbøen i Norge.

Egensk.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

21. Haaret Siv (J. pilosus). Bladene flade, haarede. Halvſkjermen enkelt. Blomſterſtilkene 1blomſtrede, nikkende. Bægerbladene ægformige, ſpidſe, kortere end Kapſelen. Fl. D. T. Fl. N. 497. Engl. Bot. T. 736. D. Haaragtigt Græs. N. Haarfrytle, Fjeldſpret, Spaadomsgræs, Vættergroe. F. Rieſki.

Beſkr. Roden trevlet, ofte lidt krybende. Straaene oprette, udeelte, trinde, bladede, 4-8 Tommer høie. Bladene lancetformig-linieformige, ſpidſe, nervede, i Randen beſatte med lange, fine, hvide Haar; de nederſte af Straaets Længde. Stængelbladene vexelviſe, omſkedende, 1-2 Tommer lange, indvendig og i Randen rødagtige. Blomſtertoppen halvſkjermformig, i Enden paa Straaet, med udſpilede, ofte tilbagebøiede Grene. Paa hver Stilk ſidder en Blomſt, ſom ved Grunden har 2, ſmaa, ſpidſe Blade. Bægerbladene lancetformige, ſpidſe, brune, med en guulagtig Kant. Støvknappene ſtore, gule. Kapſelen budt, guulagtig. Fleeraarig. Blomſtrer i April og Mai.

Almindelig paa ſkyggefulde, lidt fugtige Steder.

Egenſk. og Anvend. I Mangel af bedre Græsarter æde Geder, Faar og Heſte den; derimod paaſtaae andre, at den er ſkadelig for Faar. Er det ſidſte ſandt, maa det formodentlig være en Følge af de Haar, Bladene ere beſatte med.

22. Stor Siv (J. maximus Erh.). Bladene flade, haarede. Blomſterne i en dobbelt, ſammenſat Halvſkjerm. Blomſterſtilkene meget lange, udſpilede, 2-3blomſtrede. Bægerbladene af Kapſelens Længde, ſtakkede. (J. pilos. var. δ Lin.). Fl. D. T. 441.

Beſkr. Den ligner meget den foregaaende, men er i alle Dele meget ſtørre. Roden tyk, fremliggende og beſat med mangfoldige Trevler. Stængelen 2-3 Fod høi, tyk, ved Roden lidt opſtigende og beſat med Skjæl af de henviſnede Blade. Bladene næſten 1 Tomme brede, ½-1 Fod lange, tæt ſamlede ved Roden, ſpidſe, ſtærkt nervede. Blomſtertoppens eller den ſammenſatte Skjerms Grene meget lange, oprette. Blomſterne ſmaa, ſædvanlig 3 ſammen,

men, paa Enden af Grenene, uden Stilk. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Den voxer i Skove, sieldnere i Danmark end i Norge.

Egenſk. og Anvend. Da den er mere ſtiv end den foregaaende, er den altſaa mindre tjenlig til Føde for Huusdyrene.

23. Fiingrenet Siv (J. spadiceus Vill.). Bladene flade, glatte. Skederne haarede. Halvſkjermen flere Gange ſammenſat, udſpilet. Blomſterſtilkene omtrent 4blomſtrede. Bægerbladene have en Braad og ere kortere end den ſpidſe Kapſel. (J. pil. β. Lin.). Fl. D. T. Fl. N. 497 β. Scheuch. Agrost. T. 6.

Beſkr. Den ligner de tvende foregaaende, og ſtaaer i Henſeende til Størrelſen midt imellem den haarede og den ſtore Siv. Den udmærker ſig ved meget ſmallere og færre Blade, ſom ikke have Haar i Randen, men vel paa Skeden, meget fine, haarformige Grene i Halvſkjermen og meget ſmaa, budte Blomſter, ſom ſidde hver paa en kort Stilk. Fleeraarig. Blomſtrer i Juni.

Den findes, efter Gunnerus, hiſt og her paa Bjergene i Norge.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

24. Smaablomſtret Siv (J. parviflorus). De flade Blade og Skederne glatte. Halvſkjermen dobbelt ſammenſat, opret. Blomſterſtilkene 1blomſtrede. Bægerbladene ſpidſe, uden Braad. (J. pil. γ. Lin.). Fl. D. T.

Beſkr. Den ligner meget den foregaaende, og er formodentlig blot en Afart deraf. Den udmærker ſig iſær, foruden den anførte Caracteer, ved en tykkere, mere krybende Rod, ſtørre, tykkere og ſtivere Stængel; bredere, næſten lancetformige Blade. Fleeraarig. Blomſtrer i Juni.

Profeſſor Vahl, i hvis Planteſamling den ligger under Navn af J. lanceolatus, har fundet den i Finmarken i Varanger.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

25. Sneehvid Siv (J. niveus). Bladene flade, haarede. Blomſterſtilkene omtrent 5blomſtrede. Bægerbladene ſpid-

spidse; de indvendige af dobbelt Størrelse mod de andre. Roden krybende. Fl. D. T. Leers Herb. f. 13. T. 5.

Beskr. Den ligner den haarede Siv, men er høiere og finere af Stængel og har meget smal-linieformige, i Spidsen næsten haarformige Blade og hvidagtige glindsende Blomster. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Efter Weber skal den findes i Holsteen, men da den sneehvide Siv kun hidtil er funden i Bjergegne, er formodentlig hans Plante den, som Wildenow kalder J. albidus, der findes paa flere Steder i Tydskland, og som jeg anseer for en Afart af den sneehvide. Dens Caracteer er: Omtrent 4blomstrede Blomsterstilke; de indvendige Bægerblade kun lidet længere end de udvendige. Roden trevlet. Nærmere Undersøgelser af Planten paa Stedet selv vil afgjøre dette.

Egensk. og Anvend. Formodentlig æder Qvæget den, da den har meget fine Straae og Blade, forudsat at Haarene paa Bladene ikke ere skadelige for dem.

26. Mark Siv (J. campestris). Bladene flade, haarede. Axene skjermformig-stilkede, paa Enden af Straaet; det midterste siddende. Kapslerne budte. Fl. D. T. Fl. N. 323. Leers Herb. T. 13. f. 5. N. Markefrytle, Lusegræs, Hilvebeine.

Beskr. Roden krybende, sorttrevlet. Straaet opret, bladet, trindt, 4-6 Tommer høit. Bladene linieformige, spidse, i Randen meget haarede. Neden for Axene sidde tvende, omskedende, ulige lange Blade, hvoraf det nederste og længste omtrent naaer lige saa høit som Axene. Man finder Axene, som ere ægformige og budte, oftest stilkede, og da ere de før Blomstringen oprette og efter den nikkende. I Almindelighed findes et stilkløst Ax i Midten. Ved Grunden af hver Blomst sidde 3-4, i Spidsen laskede Blomsterblade. Bægerbladene lancetformige, spidse, længere end Kapselen. Støvdragerne kortere end paa den haarede Siv. Kapselen omvendt-ægformig, 3fröet. Fleeraarig. Blomstrer i April og Mai.

Man finder mangfoldige Afarter i Henseende til Størrelse og Axstilkenes Længde af denne Plante, hvoraf følgende ere de vigtigste.

a. Med et Straa af henved 1 Fods Høide; mange og langstilkede, aflange Ax, som før Blomstringen ere sølvglindsende. Fl. lapp. T. 10. f. 2.

b. Med et Straa af 6-10 Tommers Længde og tætsamlede, næsten stilkløse Ax.

c. Med 4-5 Tommer lange, opstigende Straae og næsten kugleformige Ax paa deelte Stilke.

Hovedarten findes almindelig paa tørre Marker. Afarten a. i Finmarken, Holsteen og ved Dronninggaard. b. i Finmarken og Grønland. c. i Finmarken.

Egensk. og Anvend. Geder og Faar æde den. Frøene skal have en sød Smag og blive spiste i Schlesien.

27. **Axblomstret Siv** (J. spicatus). Bladene flade. Axet klaseformigt, nikkende, ved Grunden sammensat. Kapslerne spidse. Fl. D. T. 270. Fl. N. 807. N. Axfrytle, Svartfrytle.

Axbærende Siv, V.

Beskr. Roden tæt-trevlet. Straaet opret, bladet, trindt, fiint, glat, ½-1 Fod høit. Bladene smal-linieformige, 3-6 Tommer lange, spidse, vexelviise, lidt tilbageboiede, i Randen fiint haarede, omskedende. Paa Enden af Straaet sidder et aflangt, budt, mørkruſtfarvet, ved Grunden mellembrudt Ax. Blomsterbladene randhaaret-lasede, blege. Bægerbladene lancetformige, spidse. Kapselen budt. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes paa Fjeldene i Norge, men ikke almindelig, f. Ex. paa Dovre og Johnsknuden; ogsaa i Island.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

16de Slægt: Berberisse (Berberis).

1. **Almindelig Berberisse** (B. vulgaris). Blomsterne klaseformige. Tornene 3kløvede. Bladenes Takker stakkede. Fl. D. T. 904. Fl. N. 424. D. Berberisse, Suurtorn. N. Barberisse.

Beskr. Roden grenet; den skyder flere, rette, 2-4 Alen høie Stammer, som ere grenede og besatte med spidse, dobbelte eller 3dobbelte Torne, som ere hyppigst i Toppen. Barken askegraa, glat; Grenene kantede. Bladene ægformige, kortstilkede, glatte,

bundt-

bundtviis samlede oven for Tornene. Blomsterklaserne nedhængende, udeelte, mangeblomstrede. Blomsterne gule, med morkgule Kjertler. Blomsterstilkene glatte. Bærrene aflange, hoirøde. Blomstrer i Juni.

Afart: Kjernelos al. Berb. (B. v. asperma) uden Kjerner.

Den findes vildvoxende i Norge ved Christiania; og paa Falster ved Nyekjøbing; Afarten findes dyrket i Haver.

Egenst. og Anvend. Veddet af gamle Stammer og af Roden er temmelig haardt, har en smuk guul Farve og bruges til Indlægger- og Dreier-Arbeide, Skomager Pløke o. s. v.; ligeledes til at farve Saffian, og til grøn Farve paa Læder ved at farve det i Indigo, efterat det er farvet guult med denne. Man anvender det og til at at beitse Træe guult. Toi, som er beitset i Allun, farves dermed pailleguult, og olivengrønt, naar det er beitset med Jernvitriol. I Italien skal man tilberede Marokkanguult af Roden. Basten af Træet og Roden bruges og til Guulfarvning. Bærrene, som have en stærk og behagelig suur Smag, kunne bruges som Citroner. De indsamles til den Ende i September, naar de ere fuldkommen modne og knuses. Saften bliver derpaa udpresset, hensættes for at klares, og kommes paa Flasker, hvorefter den kan gjemmes i flere Aar. De nedsyltes, efterat man har udpillet Kjernerne. Man kan og destillere en Brændeviin, og med Allun tillaves et rødt Blæk af dem. Bladene kunne bruges som Salat, naar de ere unge; Køer, Geder og Faar æde dem. Berberissebusken anbefaler sig til Lystbusketter ved sine smukke Blomster og Bær, men mindre til levende Gjerder, da den ikke er tæt ved Roden, skjønt den er meget tornefuld. Blomsterne have en stærk Lugt, som nær ved er ubehagelig. Støvtraadene springe med Kraft henimod Støvveien, naar man pirrer dem ved Grunden paa den indvendige Side, med en Naal eller deslige.

Saften af Bærrene er kjølende og modstaaer Forraadnelse; Barken af Træet er sammensnerpende. Man har alt for længe siden paastaaet og ved nyere Erfaringer villet bekræf-

te,

te, at Berberissen, plantet i Nærheden af adskillige Kornarter, især Vintersæd, havde en ufordeelagtig Indflydelse paa deres Frugtbarhed. Man har troet at finde Grunden hertil, deels i dens Uddunstninger, deels i Støvet af Støvknappene, deels i dens Rødder; men til at antage saa sjelden en Besynderlighed som denne Virkning af Berberissen, og til at forklare et saadant Særsyn, høre mange nøiagtige Erfaringer og grundig Bekjendtskab med Planternes Physiologie.

Denne Busk formeres ved Frøe og Aflæggere, vanskeligere ved Stikkere; begge sidste Formeringsmaader er man dog nødt til at anvende ved Afarten; den tager til Takke med enhver Jordsmon, dog blive Bærrene, som naturli t, ufuldkomne i slet Grund, og hvor Busken staaer ganske i Skygge under andre Træer, er den ufrugtbar.

17de Slægt: Vandkryber (Peplis).

1. Liden Vandkryber (P. Portula). Stængelen krybende. Bladene omvendt-ægformige. Fl. D. T. 64. Fl. N. 650. D. Vandportulak. N. Vasportulak.

Portulak Vandkryber, V. og R.

Beskr. Roden treplet. Stænglerne fremliggende, udbredte, grenede, rodskydende, bladede, ofte (ligesom hele Planten) rødagtige, 2-4 Tommer lange. Bladene modsatte, stilkede, budte, heelrandede, glatte. Bladstilkene lidt omfattende. Blomsterne sidde i Bladhjørnerne og ere smaa, stilkløse, enkelte. Kronbladene blegrøde, let affaldende; undertiden har den ingen Kronblade. Bægeret 12tandet, hvoraf 6 mindre. Kapselen kugleformig, lidt gjennemsigtig. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Hist og her ved Bredden af Moser og Kiær, f. Ex. ved Rudersdal, ved Horrebye Lyng paa Falster; i stor Mængde ved Ribe.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

Anden Orden.

Trehunnede (Trigynia).

18de Slægt: Skreppe (Rumex).

* Med tvekjønnede Blomster og Korn paa Frøeklappene.

1. Have Skreppe (R. Patientia). Frøeklappene heelrandede, een af dem forsynet med et Korn. Bladene ægformig-lan-

lancetformige. Fl. D. T. Blackw. T. 489. D. engelsk Spinat, Patienskaal.

Beskr. Roden meget tyk, med tapformige Grene. Stængelen tyk, huul, kantet, glat, grenet, 4-5 Fod høi. Bladene glatte, heelrandede, de nederste store, ægformige; Stængelbladene mindre og smallere, de øverste ved Blomsterne næsten linieformige. Blomstertoppen meget sammensat. Blomsterne temmelig langstilkede. Frøklappene hjerteformige. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Efter Weber er den vildvoxende i Holsteen. Dyrkes hist og her i Haver.

Egensk. og Anvend. Denne Plantes Anvendelse som Grønsel er bekjendt. Huusdyrene æde den. Roden er affø-rende og kan og bruges udvortes imod Hudsygdomme.

Planten formeres bedst ved Frøe, som udsaaes om Efteraaret eller tidlig om Foraaret, og forplantes, naar Planterne have opnaaet tilbørlig Styrke, i vel gjødet Have-Jord; de gamle Planter kunne vel ogsaa deles, men voxe sjelden saa frodige som de unge Planter.

2. **Tvetydig Skreppe** (R. sangvineus). Frøeklappene heelrandede, aflange, hvoraf een korndragende. Bladene hjerteformig-lancetformige. Munting Brit. T. 113.

Afart: **grøn tvetydig Skreppe** (R. sang. viridis. Sibth.) med grønne Aarer i Bladene. Fl. D. T. Fl. N. 412 (under Navn af R. dubius). Curt. Fl. Lond. f. 3. T. 21.

Skov-Skreppe, Oec. Pl.

Beskr. Roden tapformig. Stængelen opret, grenet, kantet, dybt stribet, bladet, glat, 2-3 Fod høi. Grenene aabne, tynde, vexelvise. Bladene kortstilkede, glatte, spidse, i Randen lidt kruſede; de øverste lancetformige, de nederste store og ved Grunden hjerteformige. Blomsterklaserne lange og bestaae af smaa, vexelviis eensidige Krandse, som sidde ikke tæt sammen, og ere næsten bladløse. Blomsterne stilkede, lidt nedhængende. Bægeret heelrandet. Frøeklappene have sædvanlig kun eet Korn, som er udmærket stort, dog ere der undertiden tvende store Korn og ofte 2 smaa og

eet

ret fort. Frøet lidet, 3kadet, guulagtigt. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Hist og her i fugtige Skove.

Denne Plante anføres i Lin. Supplementum under Navn af R. Nemolapatum, men da den kun udmærker sig fra R. sangvineus ved grønne, aarede Blade, da hiin har blodaarede, har jeg med Smith anført den som en Afart deraf.

Egensk. og Anvend. Roden er bitter og sammensnerpende.

3. **Kruset Skreppe** (R crispus). Frøeklappene ægformige, heelrandede, alle korndragende. Bladene lancetformige, spidse, i Randen bølgede. Fl. D. T. Fl. N. 35. Curt. Fl. Lond. fasc. 2. T. 20. D. Kruset Skreppe, rød Skreppe, Rødbynke, Rødbone, Fandens Boghvede. N. Heimuld, Hemuld, Hømuld, Homuld, Heimol, Høymuld, Humuld, Svinrot, Høymaalo.

Beskr. Roden tapformig, indvendig guul. Stængelen opret, grenet, kantet, furet, glat, 2-3 Fod høi, ofte rødagtig. Bladene glatte, i Randen kruset-bølgede; de øverste næsten linieformige, kortstilkede; de nederste langstilkede, bred lancetformige. Bladstilkene flade paa den øverste og afrundede paa den underste Side. Blomsterklaserne oprette, tætkrandsede, ved Grunden bladede. Bægerbladene smaa, hule. Kronbladene ægformig-hjerteformige, aarede, store naar Blomstringen er til Ende, og ere da lidt bugtede i Randen, samt have hvert et temmelig stort, ægformigt, rødt Korn paa Midten. Frøet skarpt-3kantet. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Almindelig paa grusede, lidt fugtige Steder, ved Grøvter o. s. v.

Egensk. og Anvend. Stilkene spises i Norge baade raae og som Kaal, naar Yderbarken er aftaget, ja man har endog brugt dem tilligemed Roden til Fladbrød. I Nordlandene koger man Roden til at give Heste, Sviin og Faar, som da æde den med megen Begjerlighed. Roden skal og være tjenlig til Garvning, og efter Rafns meget rigtige Formodning, til Guulfarvning. Bladene har man brugt til Reg-

Tobak, og til at gjemme Tobak i, for at holde det fugtigt. Frøene, som man har brugt i Dyrtid til Meel, ere en Delicatesse for Ryper.

4. Rød Skreppe (R. acutus). Frøeklappene aflange, lidt tandede, med et Korn paa hver. Bladene hjerteformig-aflange, tilspidsede. Blomsterklaserne bladede. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 724. D. Rødbynke, Skreppe, Rødskreppe, Hestesyre, Spids Skreppe, Rhabur. N. Spids Heimul, Smalheimul, Spidssyre, Hestesyre. J. Heimilismøle, Heimula; Fardagakal. F. Himilia.

Beskr. Roden tapformig-grenet. Stængelen opret, grenet, kantet, furet, glat, huul. Grenene tynde, aabne, bladede. Bladene hjerteformig-lancetformige, i Randen lidt krusede, tilspidsede, stilkede. Blomsterne sidde i lange Klaser, afdeelte i eensidige Krandse, som hver have et Blad ved Grunden. Kronbladene ere i Begyndelsen heelrandede eller utydelig takkede, men blive efter Blomstringen tandede; paa hvert, eller i det mindste paa tvende, sidder et temmelig tykt, rødt Korn. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Hist og her i Nærheden af Byer i god Jord.

Egenst. og Anvend. Roden af den farver guult, som efter de forskjellige Tilsætninger af Allun, Viinsteen, Fløde, Edike ɔc., bliver mørkere og lysere. Bladene give ligeledes en guul Farve, og Vand, som gydes paa Frøene, farves mørkerødt. Baade Stængelen og Roden kunne, da de ere sammensnerpende, bruges i Garverier, hvortil de f. Ex. anvendes paa Færøerne. Køer og Heste æde den ikke. Roden har viist sig virksom imod Hudsygdomme. Den er i Almindelighed et Tegn paa god Jord hvor den voxer, men bliver let, ligesom de fleste Arter af denne Slægt, til et skadeligt Ukrud, da dens Frøe sædvanlig ere modne ved Høesletten, og meddeles Jorden ved Gjødningen; man maa derfor afplukke dem, førend Græsset slaaes, naar man vil udrydde den.

5. Budtbladet Skreppe (R. obtusifolius). Frøeklappene tandede, kun een kornbærende. Rodbladene hjerteformige, budte.

budte. Stængelen rue. Fl. D. T. Curt. Fl. Lond. fasc. 3. T. 12.

Beskr. Roden tapformig-grenet, indvendig guul. Stængelen opret, grenet, trind, lidt furet, især i Toppen, rue, 2-3 Fod høi. Bladene stilkede, lidt bølgede i Randen; Rodbladene store, bredere hjerteformige end hos de foregaaende. Klaserne næsten bladløse. Blomsterkrandsene halve. Kronbladene netformig-aarede, store, hjerteformige, med spidse Tænder i Randen. Naar de blive til Frøeklapper, have hvert et næsten linieformigt Korn, som paa den yderste er meget større end paa de tvende øvrige. Frøene temmelig store. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Almindelig paa udyrket Jord.

Egenst. og Anvend. Formodentlig liig den foregaaende. Den er ofte et skadeligt Ukrud. Raadyrene æde den, men Huusdyrene vrage den sædvanlig.

6. Strand Skreppe (R. maritimus). Frøeklappene muurskeeformige, børstet-tandede, kornbærende. Bladene linieformige. Blomsterkrandsene tætte, Fl. D. T. 1208. Fl. N. 318. D. Strandskreppe, Strandsyre. N. Havsyre, Gulsyre.

Beskr. Roden lidt tapformig, med mange fine Grene. Stængelen opret, kantet, furet, ofteſt grenet, lidt rue, rødagtig, 1-1½ Fod høi. Grenene aabne, undertiden lidt opstigende. Bladene glatte, heelrandede, budte, kortstilkede. Klaserne bladede lige til Spidsen. Blomsterkrandsene meget tæt sammen og bestaae af mangfoldige Blomster. Frøeklappene ere dybere indskaarne end paa de øvrige Arter af denne Slægt, hver af dem har et aflangt Korn. Frøet lidet. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Hist og her ved Strandbredder, f. Ex. ved Kastellet, Klampekroen; Ulriksholm; Ringkjøbing. Undertiden findes den og inde i Landet, f. Ex. ved Birkerød og i en Dam i Hirschholms Skov. Maaskee er den, som findes paa disse sidst angivne Steder, Rumex palustris Smith, som kun adskilles fra Strandskreppen ved mere fjerne Blomsterkrandse, mere lancetformige Blade og ved Frøeklappene, som kun ved Grunden ere tandede.

Egenst. og Anvend. Roden er sammensnerpende og skal farve guult.

7. Vand

7. Vand Skreppe (R. aqvaticus). Frøeklappene ægformige, heelrandede, utydelig kornbærende. Rodbladene lancetformige eller hjerteformig-lancetformige. Fl. D. T. Hills vegetab. syst. Vol. 10. T. 40. f. 1.

Beskr. Roden meget tyk. Stængeien opret, furet, glat, grenet, 4-5 Fod høi. Bladene store, glatte, spidse, ved Hovedarten ere de nederste ved Grunden hjerteformige. Blomsterkrandsene sidde temmelig tæt sammen paa de sammensatte Grene. Ved hver Krands sidder et lidet, kortstilket, smal-lancetformigt Blad. Froeklappene store, og have paa Hovedarten hver et lidet Korn. Froet stort. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Afart: Lancetbladet Vand Skreppe (R. aqvat. β. R. Hydrolapathum Huds.) med lancetformige, ved begge Ender tilspidsede Blade og et tydeligt Korn paa hver Frøeklap. Fl. D. T. Munting. Herb. brit. T. 1.

Hudson, Aiton, Wildenow, Rafn, Schumacher og flere ansee denne Afart for en egen Art. Men da Forskjellen imellem den og Hovedarten kun bestaaer i Rodbladenes Form og de tydeligere Korn paa Frøeklappene, har jeg ikke tordet antage den for andet end en Afart, saa meget mere, som bemeldte Korn ere ofte mere og mindre tydelige paa forskjellige Exemplarer af een og samme Art. Prof. Vahl antog den her beskrevne Afart for at være Linnes R. aqvatic. og Smith sætter Hudsons Hydrolapathum som et Synonym til R. aqvat.

Den voxer i dybe Moser og Aaer; jeg har kun fundet Afarten her. I Norge findes den paa Eger.

Egensk. og Anvend. Den har sammensnerpende Egenskaber, og Roden er brugt mod Hudsygdomme.

8. Fransk Skreppe (Rumex scutatus). Frøeklappene heelrandede, uden Korn. Bladene hjerteformig-spydformige. Stængelen trind. Blackw. T. 306. D. Fransk Syre.

Beskr. Roden lidt krybende. Stængelen glat, blaagraae, ved Grunden udeelt, lidt nedliggende og bugtet, i Toppen opret, grenet, 1-2 Fod høi. Bladene tykke, langstilkede, blaaegraae, nervede, heelrandede; de nederste hjerteformige, budte, de øverste spydformige. Blomsterne sidde i faablomstrede Krandse eller 3-4 sammen. Blomsterbladene meget smaa. Støvdragerne længere

end Kronbladene; Frøeklappene store. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes vildvoxende i det mildere Europa.

Egensk. og Anvend. Den dyrkes paa adskillige Steder i Kjøkkenhaver, dog sjelden i Danmark, for Bladenes behagelige Syrlighed.

Den formeres ved at dele de gamle Buske, og voxer meget frodig i vel bearbeidet ugjødet Havejord.

9. **Fjeld Skreppe** (R. digynus). Frøeklappene ægformige, heelrandede, uden Krone. Blomsterne tvehunnede. Bladene nyreformige. Fl. D. T. 14. Fl. N. 36. N. Fjeldsyre, Biergsyre. J. Olufs Syre, Olufs Sura, Suurkaal. F. Aitrissjura.

Beskr. Roden tynd-grenet. Stængelen opstigende eller opret, glat, stribet, næsten uden Grene og Blade, ved Roden besat med rustfarvede, hindeagtige Skjæl, 4-6 Tommer lang. Bladene sidde næsten alle ved Roden paa 2 Tommer lange, stribede, glatte Stilke; de ere glatte, tykke, nyreformig-hjerteformige, næsten kredsrunde, lidt rundtakkede eller udbugtede i Randen, lysgrønne. Blomster-klaserne sammensatte. Bægeret og Kronen 2bladet. 2 Støvveie. Frøeklappene rødagtige. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Den voxer paa Fjeldene i Norge, f. Ex. paa Vangsfjeldet i Opdalen; i Island, Færøerne og Grønland.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

** Med Tveboe Blomster.

10. **Syre Skreppe** (R. Acetosa). Bladene aflange, pillformige; Frøeklappene kornbærende. Fl. D. T. Fl. N. 167. Engl. Bot. T. 127. D. Syre, Suurkaal, Suranter, Suuramper. N. Engsyre, Syrgræs, Sure, Rausute. L. Luopmo, Juomok. J. Vallarsura. F. Sjura.

Beskr. Roden grenet, indvendig hvid. Stængelen opret, trind, stribet, bladet, i Toppen grenet, 1½-2 Fod høi. Bladene glatte, heelrandede; de nederste stilkede, budte. Stængelbladene siddende, omfattende, spidse. Blomstertoppens Grene aabne. Blomsterkrandsene nedbøiede. Hunblomsterne have en mørkere Farve end Han-

Hanblomsterne, hvis Kroner derimod ere mere aabne. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Afart: Have Syre Skreppe (R. acet. δ.) med større Blade og Stængel. D. Have Syre, spansk Syre.

Almindelig paa hvilende Marker, paa Enge, ved Gjerder o. s. v. Afarten paa Alperne.

Egensk. og Anvend. Hele Planten er et sundt Foder for Qvæg, men naar den er udvoxet, æde de kun Bladene. Roden er tjenlig til Garverie og rød Farvning, hvortil den anvendes i Sverrig; i Nordlandene farver man guult med den ved at koge den i Melkvalle. Bladenes Anvendelse til Mad er bekjendt; der kan af dem udtrækkes et syrligt Salt. Med Bladene skulle Lapperne tilberede deres sure Melk. Færøernes Beboere bruge dem til Kaalsuppe. Den er i Lægekonsten brugt mod Skjørbug og har desuden kjølende Egenskaber. Det er især Afarten, som dyrkes i Kjøkkenhaver; da denne her i Landet ikke giver Frøe, og det, man kjøber hos Frøehandlerne, almindelig er af den vildvoxende, hvis Blade ere mindre og ikke saa skjøre, maa man søge at skaffe sig Planter af den rette Art fra en Have. Formeringen skeer ved at dele de gamle Buske, og man planter dem om hvert 3-4de Aar i velomgravet, gjødet Jord. Forplantningen bør skee tidlig om Foraaret.

11. Spydbladet Skreppe (R. Acetosella). Bladene lancetformig-spydformige. Frøeklappene uden Korn. Fl. D. T. 1161. Fl. N. 654. D. Spids Syre, smaa Syrer, Baare, Rødbene, Rødknæ. N. Tjerpot, Tjerpsyre. J. Olufs Sura.

Smaa Skreppe, Oec. Pl.

Beskr. Den har megen Lighed med den foregaaende, men er i alle Dele meget mindre. Stængelen er mere grenet, ½-1 Fod høi. Rodbladene have tvende udspilede Lapper ved Grunden; de øverste Blade ere lancetformige. Hanplantens Støvknappe rødagtige, Hunplantens Støvveie hvidagtige. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Paa hvilende sandige Agre ofte i saadan Mængde, at Agrene faae et rødt Udseende.

Egensk. og Anvend. Køer, Geder og Faar æde den; den kan bruges til Mad som den foregaaende, men er mindre syrlig. Den er ofte et skadeligt Ukrud.

19de Slægt: Bjørnbraad (Nartheticum).

1. Fjeld Bjørnbraad (N. calyculatum. Kronbladene omvendt=ægformige, budte. (Anthericum calyculatum Lin.). Fl. D. T. 36. Fl. N. 190. N. Vald=Sak, Voldsaxe, Bjørnbrodd, Bjønbrodd; Myrbrødd. J. Sykesaras. Trehunnet Beenbræk, V. Nordisk Helonie, R.

Beskr. Roden langtrevlet. Stængelen opret, udeelt, næsten bladløs, trind, glat, 3=6 Tommer høi. Bladene græsagtige, 1=3 Tommer lange, spidse, nervede. Blomsterne i et Ax paa Enden af Stængelen, lysgrønne eller grønagtig hvide. Bægeret 3kløvet, mindre end Kronen. Kronbladene budte, hule, vedvarende. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Ikke sielden paa Fjeldene i Norge, Island og Grønland. Efter Weber findes den i Holsteen i Tørvemoser ved Sysel.

Egensk. og Anvend. I Island troer man, at den er skadelig for Faarene.

20de Slægt: Scheuchserie (Scheuchseria).

1. Kjær Scheuchserie (S. palustris). Bladene kjødede, halvtrinde. Bladene ved Blomsterne svøbformige. Fl. D. T. 76. Fl. N. 483.

Beskr. Roden krybende, leddet, trevlet. Stængelen eller rettere Straaet opret, trindt, glat, leddet, ½=1 Fod høit. Bladene vexelviise, græsagtige, linieformige, tilspidsede, heelrandede, glatte, ved Grunden omskedende. Stængelbladene længere end Straaet; Rodbladene korte. Skedehinden budt. Blomsterne sidde i en klaseformig, faablomstret Kost paa Enden af Straaet; ved hver Stilk sidder et omfattende, spidst Blad, som ved de nederste er af Stilkens Længde. Bægerbladene tilbagebøiede, linieformige, budte, guulagtige. 3=5 rundagtige Kapsler. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Hist

Hist og her i Moser, f. Ex. ved Dronninggaard, i Lyngbye Mose, ved Bagsvær, Rudegaard, Birkerød, Ramløse ꝛc.; i Norge ikke sjelden f. Ex. i Salten; i Holsteen ved Sysel.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

21de Slægt: Trehage (Triglochin).

1. **Kjær Trehage** (T. palustre). Kapslerne 3rummede, næsten linieformige. Fl. D. T. 490. Fl. N. 162. D. Strand Sivgræs, Salting. N. Saltgræs, Salting, Sælting.

Beskr. Roden trevlet. Skaftet opret, lidt kantet, glat, udeelt, 6-8 Tommer høit. Bladene af Skaftets Længde, halv valseformige, rendede, glatte, linieformige, ved Grunden omskedende, kjødrige. Blomsterne sidde i Enden paa Skaftet i et mangeblomstret Ax. Kapslerne budte, og sidde paa meget korte Stilke. Frøene linieformige. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Hist og her paa lave Enge.

Egensk. og Anvend. Den har en saltagtig Smag, og Huusdyrene æde den gjerne. Man kan brænde Soda af den, men uden betydelig Fordeel.

2. **Strand Trehage** (T. maritimum). Kapslerne 6rummede, ægformige. Fl. D. T. 306. Fl. N. 153. D. Spids Strandgræs, Syltgræs. N. Hav Salting, Hav Sælting. J. Sandlaukr.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, men udmærker sig, foruden den anførte Caracteer, ved en finere Rod; længere, næsten halvtrindt Skaft; bredere, mere kjødede Blade og større, budtere, mere kortstilkede Blomster i et tættere Ax. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Temmelig almindelig ved Strandkanter og paa Syltenge.

Egensk. og Anvend. Som den foregaaende.

22de Slægt: Tidløs (Colchicum).

1. **Høst Tidløs** (C. autumnale). Bladene flade, lancetformige, oprette. Engl. Bot. T. 133. D. Nøgne Jomfruer, Rodkrone, Høst Colchicum, Tidløs.

Beskr. Løget ægformigt, tæt, brunhindet, lidt forlænget paa den ene Side af Grunden ved en flad Fremragning, efter Plantens Stør-

Størrelse temmelig kort. Den har ingen Skaft eller Stængel. Bladene, som komme frem fra Løget om Vaaren, ere budte, bred-linieformige, glatte, tykke, ½ Fod lange og derover. Blomsterne, som skyde frem om Efteraaret naar Bladene ere visnede, sidde enkelte, uden anden Stilk end Kronens meget lange Rør. Kronens Flige blegrøde eller hvide, aflange; de yderste bredere end de inderste. Ved Grunden omgives de af et hvidagtigt Hylster. Gristerne meget lange. Frugtknuden sidder ved Grunden af Røret paa Løget. Kapselen aflang, 3furet, spids; den kommer først frem om Foraaret med Bladene, efterat den hele Vinteren har befrugtet, men ikke uddannet, lagt skjult i Jorden. Frøene kugleformige. Fleeraarig. Blomstrer i September.

Den voxer vild i det mildere Europa. Den findes dyrket i adskillige Haver som Ziirplante.

Egenſk og Anvend. Løget har en bidende skarp Smag og en ubehagelig Lugt. Det er temmelig giftigt og foraarsager en stærk Brænden i Maven, Hovedpine ꝛc. Bladene og Blomsterne ere en dødelig Gift for Dyrene, hvilket Forsøg paa Veterinairskolen have bekræftet. Roden er urindrivende og er brugt med Held mod Vandsot.

Tredie Orden.

Mangehunnede (Polygynia).

23de Slægt: Gotraad (Alisma).

1. **Veibredbladet Gotraad** (A. Plantago). Bladene ægformige, spidse. Kapslerne budte, 3hjørnede. Fl. D. T. 561. Fl. N. 672. D. Gotraad, Tobaksblade, Vand Veibred. N. Vasgrøe, Vandgroeblad.

Veibredartet Skeblad, V. og N.

Beskr. Roden trevlet. Skaftet opret, budt, 3hjørnet, glat, 1-3 Fod høit. Bladene flere sammen ved Roden, stilkede, glatte, heelrandede, nervede. Blomstertoppen i Enden paa Straaet, sammensat af krandsformige, 3hjørnede Grene. Bægerbladene ægformige, hindeagtige. Kronbladene hvid-rødagtige, tilrundede. Kapslerne budte, og sidde mange sammen i et rundagtigt Hoved. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

I udtørrede Moser finder man undertiden en Afart med smallere Blade.

Almindelig i Danmark og Holsteen i Søer, Aaer og Damme, sjeldnere i Norge, f. Ex. paa Eger.

Egenſk. og Anvend. Den har en bidende Smag, og vrages derfor af de fleste Huusdyr; dog æde Geder og Rensdyr den. Bierne trække af Blomsterne.

2. **Svømmende Gotraad** (A. natans). Bladene elliptiske, budte. Blomsterstilkene enkelte; Kapslerne stribede. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 775.

Svømmende Skeblad, V. og R.

Beſkr. Roden trevlet og ſkyder lange Vandgrene. Stængelen svømmende, grenet, tynd, trind, knudret, rodskydende ved de nederſte Knuder, bladet, glat. Rodbladene, som ere under Vandet, ere linieformig-tilspidsede, siddende, stribede; dog sidder undertiden et enkelt, meget langstilket Blad, af samme Form som Stængelbladene, ved Roden. Stængelbladene sidde flere sammen ved Knuderne og ere stilkede, heelrandede, ægformig-aflange, svømmende. Blomsterne sidde modsatte Bladene, eller i Enden af Stængelen paa meget lange Stilke (især de nederste); de bære kun een Blomst hver, og ere ved Grunden omſkedede af et lidet Blad. Kronbladene hvide med en guul Plet ved Grunden, næsten kredsrunde. Kapslerne flere sammen, fladtrykte, stribede. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Ved Bredden af Aaer og Søer, meget sjelden. Funden af Prof. Viborg ved Skjernbroe og Stauning i Jylland.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

3. **Lancetbladet Gotraad** (A. ranunculoides). Bladene linieformig-lancetformige. Kapslerne 5hjørnede, indbøiede, samlede i en Kugle. Fl. D. T. 122.

Lancetbladet Skeblad, V. og R.

Beſkr. Roden trevlet. Skaftet opret, trindt, glat, stribet, 4-6 Tommer høit. Bladene glatte, spidse, heelrandede. Blomsterstilkene trinde, krandsformig-ſkjermformige. Kronerne temmelig

store

store i Forhold til Plantens Størrelse, lysrøde og gule i Midten. Frugten ligner meget Ranunkelens. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

I Halvudtørrede Moser og ved Bredden af Damme og Aaer temmelig sjelden, f. Ex. i Sjelland i Søborghuus Mose, ved Peblinge Søen, Aunebjerggaard, Næstved, Præstøe, Tyrebyeholm; i Fyen ved Ulriksholm, Vesterskjerninge og Fyens-Hoved. Paa Møen ved Stege; paa Falster i Horrebye-Lyng; i Jylland ved Aarslev; i Holsteen ved Einfeldt.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

Syvende

Syvende Classe.

Syvhannede (Heptandria) med 7 Støvdragere.

Første Orden.

Eenhunnede (Monogynia) med 1 Støvvei.

1ste Slægt: Skovstjerne (Trientalis). Bægeret 7bladet. Kronen 7deelt, ligedannet, flad. Bærret 1rummet, tørt.

Udseende: En liden Skovplante, med udeelt Stængel, paa hvis Spidse, oven for de krandsformige Blade, sidde et eller flere langstilkede Blomster.

2den Slægt: Hestekastanie (Æsculus). Bægeret 4-5tandet. Kronen 4-5bladet og sidder paa Bægeret. Kapselen 3-rummet, 3klappet, sædvanlig med 2 Frøe.

Udseende: Stort Træe med fingrede Blade og pyramideformige, pralende Blomster i klaseformige Toppe.

Syvende

Syvende Classe.

Syvhannede (Heptandria).

Første Orden.

Eenhunnede (Monogynia).

1ste Slægt: Skovstjerne (Trientalis).

1. Almindelig Skovstjerne (T. europæa). Bladene ere lancetformige, heelrandede, og sidde i en Krands. Fl. D. T. 84. Fl. N. 230. D. Vintergrøn. N. Hvidsømme, Stjerneblomme, Skovpryd, Skogpry, Fagerblom, Fagerguld, Qvitsei, Øinegræs.

Beskr. Roden lidt knudret, krybende. Stængelen udeelt, opret, ved Grunden næsten nøgen, glat, 3-5 Tommer høi. Paa Spidsen af Stængelen sidde 5-6 heelrandede, aabne Blade i en Krands; neden for disse sidde undertiden nogle mindre, vexelviise, omvendt-ægformige, budte Blade. Oven for Bladene sidde 1-4 fine, rødagtige, samlede Blomsterstilke, af 1 Tommes Længde. Bægerbladene sylformige, spidse. Kronen smukt hvid, med udbredte, til Grunden adskilte Flige. Støvtraadene hvide, næsten af Kronens Længde. Støvknappene røde. Frugtknuden oven for Blomsten, kugleformig. Bærret næsten gjennemsigtigt, glindsende, kugleformigt. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

I høitliggende Skove, i Danmark, Norge og Holsteen, f. Ex. i Sjelland i Skovene ved Bagsvær, Fuglevads-Mølle, Rudegaard, Slangerup, Frederiksborg; i Fyen ved Hals, Nyborg og Hofmansgave; i Jylland ved Veile og Nørholm paa Hederne.

Egenſk. og Anvend. Den er en overmaade smuk liden Plante. Huusdyrene, Køerne undtagen, æde den. I Norge gnider man den i Hænderne og stryger Øinene dermed, hvorved man troer at kurere Øiensvagheder, hvilket har givet den Navn af Øinegræs.

2den Slægt: Hestekastanie (Æsculus).

1. Almindelig Hestekastanie (Æ. Hippocastanum). Bladene fingrede, 7hobede. 5 udstaaende Kronblade. Rivin. Pentap. T. 123. D. Vild Kastanie, Heste Kastanie.

Heste Kastanie, N.

Beskr.

Beskr. Roden udbredt. Stammen temmelig rank, oventil meget grenet, 30-50 Fod høi. Barken mørkbruun. Bladene fingrede, modsatte, ved Grunden beklædte med en rustfarvet Fildt. Smaabladene omvendt-ægformige, dobbelt takkede. Øinene bestaae af flere, aflange, brune, affaldende, temmelig store Skjæl, som ere beklædte med en gummiagtig Materie. Blomsterklaserne ½-1 Fod høie, oprette, pyramideformige. De øverste Blomster ere sædvanlig Han- og de nederste Hunblomster. Kronbladene aflange, budte, randhaarede, hvide med en rød- eller guulagtig Plet ved Grunden. Støvtraadene indbøiede, haarede. Støvveien haaret, med et rødagtigt Ar. Kapselen næsten kugleformig, tæt besat med stive Pigger. Blomstrer sidst i Mai og i Juni.

Den voxer vild i det nordlige Asien, hvorfra den er bragt til Europa omtrent Aar 1550. Den findes nu almindelig hos os i Alleer, Plantager etc.

Egenskr. og Anvend. Dette anseelige Træe anbefaler sig ved sin ranke hurtige Væxt, smukke tidlig udspringende Blade, pralende Blomster og tillige ved oeconomisk Anvendelse. Veddet er hvidt og blødt; og bruges af Formskjærere og undertiden til Møbler, da det ikke let kaster sig. Om dets Varighed som Bygningstømmer har man modsatte Beretninger og til Brænde er det kun maadeligt, da det formedelst sin Lethed kun giver liden Varme. Barken og Skallen omkring Frøene eller Kapselen giver et godt Garver- og tillige et Farver-Material, da man ved forskjellige Tilsætninger kan farve smukt bruunt dermed. Frøet er bittert og Kreaturene æde det først, naar de ere blevne vandte dertil. Melet, som det indeholder, giver endog Føde for Menneskene, naar Bitterheden borttages, hvilket skeer ved at gyde Vand paa det sigtede Meel (efterat man naturligviis har afskallet, tørret og malet Frøene) hvori det forbliver omtrent 1 Time, hvorefter Vandet afgydes og friskt Vand kommes derpaa, hvilket gjentages 8-9 Gange, hvorefter Fugtigheden presses fra det, og Melet tørres. Dette Meel kan og bruges til Klister og Stivelse, til at fede Høns etc. og Vandet, som er brugt dertil, til at raadne Hamp i.

Af

Af Frøene kan og brændes Brændeviin og brygges Eddike. De indeholde og en temmelig Mængde Olie og en betydelig Deel Potaske. Barken er formedelst dens sammensnerpende Egenskaber bleven anvendt i Medicinen, og man har endog med Held brugt den som China-Bark. Dette Træe er især meget skikket til Alleer ved dets Væxt og tidlige Bladning og Blomstring, men det taber derimod Bladene meget tidlig. Bierne træffes meget hyppig paa Blomsterne. Det forplantes i Almindelighed ved Frøe, som lægges om For- eller Efteraaret, men og ved Rodskud. Det voxer temmelig hurtigt og skyder sit hele Skud omtrent i 6 Uger.

Ottende

Ottende Classe.

Ottehannede (Octandria) med 8 Støvdragere.

Første Orden.

Eenhunnede (Monogynia) med 1 Støvvei.

* Med fuldstændige Blomster.

7de Slægt: Løn (Acer). 5 Kronblade. Bægeret 5kløvet, undersædigt. Kapslerne 1frøede, vingede.

Udseende: Træer med modsatte Grene, lappede eller finnede Blade og Blomsterne i Klaser eller Koste.

1ste Slægt: Kapusinerblomst (Tropæolum). Kronen 5bladet. Bægeret 5kløvet, undersædigt, sporet. 3 Nødder.

Udseende: Ziirplante med svag Stængel, skjoldformige Blade og pralende Blomster i Bladhjørnerne.

2den Slægt: Natlys (Oenothera). Kronen 4bladet. Bægeret 4kløvet, rørformigt, oversædigt. Kapselen 4rummet. Støvknappene linieformige.

Udseende: Anseelig Ziirplante, med afvexlende Blade og enkelte Blomster i Bladaxlerne.

3die Slægt: Dueurt (Epilobium). Kronen 4bladet. Bægeret 4kløvet, oversædigt. Kapselen 4rummet. Frøene fnokkede.

Udseende: Større og mindre Planter med bladet Stængel, udeelte Blade og Blomster i Toppen.

4de Slægt: Bølle (Vaccinium). Kronen 1bladet. Bægeret 4tandet, oversædigt. Frugten et Bær.

Udseende: Smaa Buske med udeelte, ofte immergrønne Blade og bugede Kroner.

5te Slægt: Lyng (Erica). Kronen 1bladet. Bægeret 4bladet, undersædigt. Frugten en Kapsel.

Udseende: Smaa Buske og Hede-Vexter med immergrønne, udeelte, modsatte eller krandsformige Blade og klase- eller hovedformige Blomster.

Vellugtende Snylterod s. 10hannede 1hunnede.

** Med

** Med ufuldstændige Blomster.

6te Slægt: Kjelderhals (Daphne). Bægeret kronagtigt, 4kløvet, undersædigt, Bærret 1frøet.

Udseende: En liden Busk, med udeelte Blade og axformige, vellugtende Blomster.

Anden Orden.

Tohunnede (Digynia) med 2 Støvveie.

Almindelig Milturt s. 10de Classe 2den Orden.

Langstilket Elm s. 5te Classe 2den Orden.

Tredie Orden.

Trehunnede (Trigynia) med 3 Støvveie.

8de Slægt: Pileurt (Polygonum). Bægeret 5deelt, kronagtigt, undersædigt. Ingen Krone. 1 nøgent Frøe.

Udseende: Planter af Middelstørrelse, med vexelvise, udeelte Blade og omskedende Axelblade. Blomsterne i Ax, Top eller enkelte i Bladhjørnerne.

Fjerde Orden.

Firehunnede (Tetragynia) med 4 Støvveie.

10de Slægt: Desmerurt (Adoxa). Bægeret halv-undersædigt. Kronen 4-5kløvet. Kapselen beklædt med Bægeret.

Udseende: En liden Skyggeplante med tandet Rod; 2bladet, udeelt Stængel og Blomsterne i et Hoved.

9de Slægt: Firblad (Paris). Bægeret 4bladet. Kronen 4bladet. Bærret oven for Blomsten.

Udseende: En Skovplante af Middelstørrelse, med krybende Rod; udeelt Stængel med 4 krandsformige Blade og et enkelt Blomster paa Enden deraf.

11te Slægt: Elatine (Elatine). Bægeret 4bladet. Kronen 4bladet. Kapselen oversædig, 4rummet.

Udseende: Smaa Vandplanter, med nedsænkte, rodskydende Stængler, modsatte eller krandsformige Blade og enkelte Blomster i Bladhjørnerne.

Ottende

Ottende Classe.

Ottehannede (Octandria).

Første Orden.

Eenhunnede (Monogynia).

1ste Slægt: Kapusinerblomst (Tropæolum).

1. Almindelig Kapusinerblomst (T. majus). Bladene skjoldformige, i Randen udbugtede. Kronbladene budte. Curt. Mag. T. 23. D. Nasturtium, indiansk Karse, Kapusinerblomst.

Beskr. Roden grenet. Stængelen fremliggende, trind, glat, grenet, kjødrig, lysgrøn, 1-2 Fod lang. Bladene næsten kredsrunde, glatte, med 6 Hjørner og 6 Nerver. Bladstilken sidder lige paa Midten af Bladet og er 3-4 Tommer lang. Blomsterstilkene sidde i Bladhjørnerne og ere lidt længere end Bladstilkene, som de forresten ligne. Kronerne meget store, uligedannede, mørkgule med sorte Striber indvendig ved Grunden. Bægeret har en lang Spore og et lysgult med mørke Striber. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Den har hjemme i Peru og dyrkes nu almindelig i Blomsterhaver.

Egensk. og Anvend. Kronbladene give en meget behagelig Salat, og Frugten bruges nedsyltet som Kappers.

2den Slægt: Natlys (Oenothera).

1. Toaarig Natlys (O. biennis). Bladene ægformige-lancetformige, flade. Stængelen blødpigget, laaden. Fl. D. T. 446. D. Natlys, guul Rapunzel.

Beskr. Roden tapformig. Stængelen opret, bladet, ved Grunden trind, i Toppen kantet og grenet, 3-4 Fod høi. Bladene vexelvise, duunhaarede, fiintandede, de øverste siddende, de nederste kortstilkede. Blomsterne sidde i en lang Klase paa Enden af Stængelen eller rettere enkelte i de øverste Bladaxler, paa korte Stilke. Kronbladene omvendt-hjerteformige, store, svovlgule. Bægerets Rør længere end de tilbagebøiede Flige. Kapslerne oprette, budte, 4kantede, duunhaarede. Arret 4lovet. 2aarig. Blomstrer i Juli og August.

Denne

Denne Plante har egentlig hjemme i Virginien, men er siden Amerikas Opdagelse bleven ført til Europa, hvor den nu paa mange Steder er som vildvoxende, f. Ex. ved Strandveien til Charlottenlund, ved Bagsvær; temmelig hyppig paa Falster; i Holsteen ved Aschberg og Pinneberg.

Egensk. og Anvend. Den dyrkes paa nogle Steder for Rodens Skyld, der kan spises som Sillerie, til Salat ꝛc. Den er i Sverrig bleven anbefalet som Føderurt. Bierne trække af Blomsterne. Den er forresten en ret smuk Ziirplante.

3die Slægt: Dueurt (Epilobium).

1. **Smalbladet Dueurt** (E. angustifolium). Bladene strøede, linieformig-lancetformige, aarede, glatte. Kronerne uligedannede. Støvdragerne nedbøiede. Fl. D. T. 289. Fl. N. 57. D. Dueurt. N. Loeblind, Rødbue, Enemelk, Enemjølk, Einmjølke, Gjederams, Gjedske, Himmelgræs, Bjønguple.

Smalbladet Gederams, V. og N.

Beskr. Roden grenet, lidt krybende. Stængelen opret, rank, udeelt, glat, trind, bladet, rødagtig, 4-6 Fod høi. Bladene næsten siddende, heelrandede, glatte, spidse og have en tyk Nerve i Midten. Blomsterne sidde i Enden paa Stængelen uden Blade, i en pyramideformig Klase. Klasestilkene kantede. Kronerne smukt røde. Bægerbladene mørkrøde. Støvet paa Støvknappene blaaeagtigt. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Hist og her paa tørre Steder, f. Ex. i Sjelland ved Birkerød, Frederiksborg og lille Veirløse; i Fyen ved Egense og Odense; i Jylland ved Brabrand nær ved Aarhuus. Ligeledes i Holsteen. I Norge temmelig almindelig.

Egensk. og Anvend. Roden er temmelig meelrig og kan bruges til Stivelse og Pudder; Kamskadalerne spise den og bruge den tilligemed Fluesvampen til en berusende Drik. De unge Rodskud kunne spises som Asparges, og Stængelen spises i Norge og paa flere Steder, naar Yderhinden er aftaget. Af Frøeulden, blandet med Bomuld, kan forarbeides Huer, Strømper ꝛc. og i Island og paa flere Steder anven-

des den ublandet til Væger i Lamper. Huusdyrene, især Geder, men Heste og Sviin undtagne, æde den gjerne. Ligeledes Elsdyr og Rener. Bierne trække af Blomsterne. Den er en udmærket smuk og anseelig Plante, og fortjener i denne Henseende at dyrkes i Haver, men bliver let til et besværligt Ukrud, da den formerer sig baade ved dens krybende Rødder og lette Frøe.

2. Fiinbladet Dueurt (E. angustissimum Ait.). Bladene strøede, linieformig-lancetformige, tandede, uden Aarer. Kronbladene ligedannede, heelrandede. Fl. D. T. Curt. Magaz. T. 76.

Beskr. Stængelen opret, rank, trind, glat, i Toppen grenet, 1 Fod høi. Bladene meget smal-lancetformig-linieformige, snart modsatte, snart afvexlende, snart uden Orden. Blomsterne i Enden paa Stængelen, paa Stilke, som næsten ere halv af Kapselens Længde og aabne. Paa hver af Stilkene sidder et lidet Blad, som dog hos nogle sidder ved Grunden. Kronbladene mørk-rosenrøde, omvendt-ægformig-lancetformige, temmelig store. Bægerbladene linieformige, spidse, ved Grunden rødagtige og i Spidsen gule. Arret budt. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Denne Plante, som er Retzii E. Halleri, skal efter Wildenow være funden i Grønland, og efter Retzius i Island.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

3. Bredbladet Dueurt (E. latifolium). Bladene vexelviise og modsatte, lancetformig-ægformige, næsten heelrandede, dunede, uden Aarer. Kronerne uligedannede. Fl. D. T. 565. Fl. N. 1066. N. Bredmielte, Bredmjølke. J. Maria Vonds, Purpura Blomster.

Bredbladet Gederams, V.

Beskr. Stængelen opret, kantet, bladet, udeelt, ½-1 Fod høi. Bladene siddende eller meget kortstilkede, med faa, meget smaa Tænder i Randen; paa begge Sider fiint dunhaarede. Blomsterne ere meget store, og sidde paa korte Stilke i de øverste Bladhjørner. Bægerfligene lancetformig-linieformige. Kronbladene budte, næsten kredsrunde, smukt violet-røde. Støvdragerne krumme i Spidsen. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Denne sieldne Plante, som hos Retzius kaldes E. frigidum, vorer i Grønland og Island. Efter Gunnerus skal den og findes i Norge, men muligt har han, ligesom adskillige tydske Florister, forverlet den med en Afart af den første Art.

Egensk. og Anvend. I Henseende til Frøeulden gjelder det, som er sagt om den første, ogsaa om denne Art.

4. Laaden Dueurt (E. hirsutum). Bladene halvomfattende, ægformig-lancetformige, laadne. Stængelen meget grenet. Roden krybende. Fl. D. T. 326.
Stivhaaret Gederams, V. og N.

Beskr. Stængelen opret, trind, bladet, tæt besat med lange bløde Haar, 3-4 Fod høi. Bladene modsatte, spidse, spids takkede, haarede, især paa Randen og Aarerne. De nederste Stængelblade lidt nedløbende, de øverste verelvise. Blomsterne sidde paa Enden af Grenene i Bladhjørnerne. Bægerfligene tilspidset-ægformige. Kronbladene rosenrøde, dobbelt saa store som Bægerfligene, omvendt-hjerteformige, ved Grunden hvide. Frugtknuden laaden. Flerraarig. Blomstrer i Juli.
Man finder den undertiden med hvide Kroner, og mere laaden Stængel. Hist og her i Danmark og Holsteen ved Bredden af Damme og Grøvter. Den skal og være funden i Norge.

Egensk. og Anvend. Heste, Geder og Faar æde den. Bierne trække af Blomsterne. Fnokket paa Frøene kan anvendes som den første Arts.

5. Smaablomstret Dueurt (E. parviflorum Schreb.). Bladene siddende, lancetformige, duunhaarede. Stængelen næsten udeelt, uldhaaret. Roden trevlet. (E. hir. β. Lin. E. pubescens Roth. Wild. Schumach. &c.). Fl. D. T. 347.
Smaakronet Gederams, V. Dunet Gederams, N.

Beskr. Stængelen opret, udeelt eller grenet i Toppen, trind, bladet, fiin- og blød-uldhaaret, 3-4 Fod høi. Bladene modsatte, spidse, aarede, i Randen lidt nedløbende, fiintakkede. Kronerne meget smaa. Kronbladene bleg-purpurfarvede, lidt kløvtede i Spidsen. Kapslerne rødagtige. Fligene af Arret lidt tilbagebøiede. Flerraarig. Blomstrer i Juli og August.

Prof.

Prof. Schumacher anfører en Afart med silkeagtig-uldhaarede Blade og næsten uldhaaret Stængel.

Hist og her ved Grøvter og Aager, f. Ex. ved Ordrup, St. Hans Hospital, Tepri Mose ic.

Egenſk. og Anvend. I Henseende til Frøefnokkets Benyttelse ligner den den første Art, men frembringer meget mindre Uld.

6. Glatbladet Dueurt (E. montanum). Bladene stilkede, ægformige, tandede. Stængelen trind. Arret 4deelt. Fl. D. T. 922. Fl. N. 56. D. Naaleurt, stor glat Dueurt, N. Nævepeser, Smaamjølke, Bjergmjølke, Naalereim. J. Eyraros.

Glatbladet Gederams, B. og R.

Beskr. Roden fiingrenet, lidt krybende. Stængelen rank opret, sædvanlig udeelt, trind, rødagtig, lidt fiinhaaret, især ved Bladstilkene, 1-1½ Fod høi. Bladene kortstilkede, de nederste modsatte, glatte, de øverste vexelvise, næsten lancetformige. Bægerfligene næsten linieformige. Kronbladene smaa, blegrøde, kløvede i Spidsen. Arrets Flige ikke tilbagebøiede. Kapselen fuldkommen 4kantet. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Afart: Grenet glatbladet Dueurt (E. mont. ramosissimum Sch.) med meget grenet Stængel.

Almindelig i høitliggende Skove. Afarten anføres af Prof. Schumacher.

Egenſk. og Anvend. Huusdyrene, især Sviin, æde den i Mangel af bedre. Frøefnokket kan benyttes ligesom det af den Smalbladede.

7. Rosenbladet Dueurt (E. roseum Schreber). Bladene ægformig-lancetformige, tandet-takkede, stilkede; de nederste modsatte, de øverste vexelvise. Arret udeelt. (E. nudum Schum.). Fl. D. T.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, men foruden de anførte Mærker er den større, omtrent 2 Fod høi og kun dunet i Enden af Stængelen, hvor den tillige er lidt kantet. Grenene have Blade imellem Blomsterne. Arret kjølleformigt. Den er maaskee en Afart af denne, hvilket og Willdenow paastaaer,

og som jeg og vilde have antaget den for, dersom Arret ikke havde været udeelt. Fra den følgende, som den ligner i Henseende til Blomst og Ar, udmærker den sig ved bredere og stilkede Blade. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og August.

Den er funden af Prof. Schumacher i Grøvter ved Lundehuset og Frederiksberg; ligeledes skal den være funden ved Roeskilde i en Gyde mod Stranden, og ved Gundersløvholm.

Egensk. og Anvend. Som de andre Arter.

8. Fiirkantet Dueurt (E. tetragonum). Bladene lancetformige, fiintandede. Stængelen 4kantet. Arret udeelt. Fl. D. T. 1029.

Fiirkantet Gederams, V. og N.

Beskr. Stængelen opret, sædvanlig udeelt, bladet, glat, oventil meget fiinhaaret, rødagtig, 6-10 Tommer høi. Bladene næsten siddende, halvomfattende, spidse, glatte, undtagen paa Nerverne og Randen, modsatte. Bladene ved Blomsterne vexelvise. Klaserne faablomstrede. Kronerne røde, smaa. Arret kølleformigt. Kapselen 3-4 Gange længere end Stilkene. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Afart: Mørk fiirkantet Dueurt (E. tetr. obscurum) Bladene modsatte og vexelvise, lancetformige, takkede, nedløbende. Fl. D. T. 1267.

Den udmærker sig fra Hovedarten derved, at den er betydelig større (omtrent 1½ Fod høi) og har bredere, mørkere Blade. Adskillige Forfattere have antaget den for en egen Art, under Navn af E. obscurum. Den er egentlig en Overgang fra fiirkantet til rosenbladet Dueurt.

Hist og her i Grøvter og Moser, f. Ex. ved Flaskekroen, Bernsdorf, Birkerød ꝛc. Den skal og findes i Island og Norge. Afarten har Prof. Wahl fundet i Holsteen.

Egensk. og Anvend. I Island skal man efter Olafsen spise den som Salat. I Henseende til Knokket see første Art.

9. Kjær Dueurt (E. palustre). Bladene siddende, smal-lancetformige, lidt tandede. Stængelen trind. Arret udeelt. Fl. D. T. Fl. N. 71. Engl. Bot. T. 346. D. Liden glat Dueurt. N. Myrmjølke, Myrmjelte.

Beskr.

Beskr. Stængelen opret, lidt grenet eller udeelt, glat eller meget fiinhaaret, bladet, ½-1 Fod høi. Bladene modsatte (de øverste vexelvise), næsten linieformige, ofte heelrandede, glatte. Kronbladene smaa, lidt udrandede, blegrøde. Arret linieformigt. Kapslerne oprette. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

1ste Afart: Budtbladet Kjær Dueurt (E. pal. obtusifolium Sch.) Stængelbladene ægformig-lancetformige, budte, de nederste aflange.

2den Afart: Fjeld Kjær Dueurt (E. pal. alpinum) med grenet Stængel og lancetformige Blade (E. pal. β. Lin.)

Temmelig almindelig i Tørvemoser. Den første Afart er funden af Prof. Schumacher imellem Taarbek og Springforbi; den anden Afart findes i Norge paa Vangsfjeldet i Opdalen og i Nordlandene. Maaskee er det en egen Art.

Egensk. og Anvend. Af Frøene kan presses en Olie; Huusdyrene æde den, naar den er ung. Fnokket er meget fiint og kan anvendes ligesom det af den første Art.

10. Fjeld Dueurt (E. alpinum). Bladene modsatte, ægformig-lancetformige, heelrandede. Kapslerne siddende. Stængelen ved Grunden nedliggende. Fl. D. T. 322. Fl. N. 701. N. Fjeldmjølke, Gregræs. J. Eyraros.

Beskr. Roden krybende. Stængelen opstigende, 3-6 Tommer høi, udeelt, budt, 4kantet, glat. Bladene glatte, meget kortstilkede, utydelig tandede, i Toppen undertiden vexelvise, glatte. Den har 2-3 smaa, rødagtige Blomster paa Enden af Stængelen, ved hvilke sidde vexelvise, smaa Blade. Kronbladene udrandede. Kapselen glat. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes hist og her paa fugtige Fjelde i Norge, f. Ex. paa Johnsknuden ved Kongsberg; ligeledes i Island.

4de Slægt: Bølle (Vaccinium).

* Med affaldende Blade.

1. Blaabær Bølle (V. Myrtillus). Blomsterstilkene 1blomstrede. Bladene ægformige, takkede. Stængelen kantet. Fl. D. T. 974. Fl. N. 292. D. Bølle, Bølleriis, Blaabær. N. Blaabærriis eller Lyng. L. Seere eller Sarre-Morse. J. Adalblaberialyng, Adalblaber. F. Blaabeer.

Beskr.

Beskr. Roden slingrenet, trevlet, lidt krybende. Stammen meget grenet, ½ : 1 Fod høi. Grenene kantede, glatte, grønagtige. Bladene vexelviise, kortstilkede, glatte, lysgrønne. Blomsterne nikkende og siddde enkelte i Bladhjørnerne paa smaa Stilke. Bægeret meget lidet, 5tandet. Kronen næsten kugleformig, kjødfarvet, i Mundingen 4 : 5tandet. Støvdragerne indsluttede af Kronerne. Støvknappene 2hornede. Bærret kugleformigt, sortblaat. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni. Bærrene modnes i August.

Denne lille Busk voxer i høie, tørre Skovegne, f. Ex. ved Frederiksdal, Birkerød og Lindesvold i Sjelland; i Fyen ved Assens og Kirkebye; i Jylland, Holsteen og Norge meget almindelig.

Egensk. og Anvend. Dens Bær, de saakaldte Blaabær, ere som bekjendt spiselige og tillaves paa forskjellige Maader. De bruges paa adskillige Steder i stor Mængde til at farve hvide Vine røde. De ere meget farverige, og give Uld, som er beitset i Allun, en carmelit Farve og ved Tilsætning af Jernvitriol oliv : Farve. Med Kobberkalk og Salmiak faae Malerne en rød Farve af dem. Ligeledes kan man med Grenene frembringe en bruun Farve. Af Bærrene kan laves en Viin og brændes Brændeviin, og Sviin, samt adskillige Fugle, især Urhøns, æde dem. Hele Busken kan og bruges til Garverie og, hvor den er i Mængde, til Brænde. Bladene bruges i Island til Blaafarvning og paa Færøerne til Thee, de ædes af Geden og Bjørnen, ligeledes, efter Gunnerus, af Heste. Bierne trække af Blomsten. I Medicinen bruges Bærrene mod Skjørbug.

2. **Almindelig Bølle** (V. uliginosum). Blomsterstilkene 1blomstrede. Bladene omvendt : ægformige, heelrandede, glatte. Grenene trinde. Fl. D. T. 231. Fl. N. 291. D. Bøller, Bøllebær, Skindtrytter. N. Mikkelsbær, Blokkebær, Blakbær, Skindtrytter, Dyebær. L. Vombestryt, BjelloMorie, Ertop, Ertepak, Hotme. I. Blabær. F. Duunbær.

Beskr. Stængelen trind, meget grenet, 1 : 2 Fod høi. Bladene budte, aarede, glatte, paa Undersiaden graaeagtige; paa unge Plan

Planter ere Bladene lidt haarede ved Grunden. Blomsterne ere større og blegere end paa den foregaaende og sædvanlig i Mundingen 4deelte. Støvknappene stakkede. Bærrene kugleformige med en blaaeagtig Dug. Blomstrer i Mai.

Den voxer i store, høit liggende Tørvemoser, f. Ex. i Sjelland ved Bagsvær, Hirschholm, Birkerød, Helsingøer; i Fyen ved Steenstrup og Ullerslev; paa Horrebye Lyng; i Jylland temmelig almindelig.

Egenſk. og Anvend. Bærrene af denne Busk spises af adskillige, men ere ikke saa gode som den foregaaendes. Tunguserne skal brænde en Brændeviin af dem. Faar og Geder gnave gjerne paa denne Busk. Bierne trække af Blomsterne, og Bladene ere tjenlige til Garverie. I Henseende til farvende Egenskaber har den megen Lighed med den foregaaende.

** Med immergrønne Blade.

3. **Tyttebær Bølle** (V. Vitis idæa). Blomsterklaserne i Enden af Stammen, nikkende. Bladene omvendt-ægformige, i Randen tilbagerullede, paa Underfladen prikkede. Fl. D. T. 40. Fl. N. 109. D. og N. Tyttebær, Tyltebær, Teltebær, Tytlyng, Tytling, Krøsingbær, Krøslinger, Krøsbær, Rødbær.

Beskr. Stammen næsten planteagtig, ofte krybende, 4-6 Tommer høi, med kantede Grene. Bladene stilkede, budte, i Enden lidt indtrykte og utydelig tandede, glatte, aarede, paa Underfladen blegprikkede. Ved hvert Blomster i Klasen sidder et lidet, huult, aflangt, randhaaret Blomsterblad. Kronerne klokkeformige, blegrøde, 4kløvede. Støvknappene uden Stak. Støvveien længere end Kronen. Bærret kugleformigt, mørkerødt. Blomstrer sidst i Juni.

I Lyng- og Tørvemoser, almindelig i Norge, Jylland og paa Bornholm, sjeldnere paa Øerne, f. Ex. i Sjelland ved Hirschholm, Birkerød, Frederiksborg, Helsingøer, Lindesvold; i Fyen ved Assens og Steenstrup.

Egenſk. og Anvend. Hele Busken og især Bladene have sammensnerpende Egenskaber og kunne derfor anvendes i Garverierne. Faarene æde Bladene, og de indsamles endog til den Ende i Norge paa de Steder, hvor man har Mangel paa

Høe

Høe og Foder til Vinterbrug. Med Bærrene drives endog Handel fra Norge, da de som bekjendt nedlægges i Foustager og overgydes med den udpressede Saft til Forsendelse. Saften af dem er ret behagelig og kan ved Behandlingen især blive det, enten man vil uden Tilsætning bruge den som Citronsaft eller med Sukker som Ribssaft eller lave Viin af den, om hvilket maa efterseе den 7de Deel af Landhuusholdnings-Selskabets Skrifter. Man kan farve rødt med Bærrene, men Farven er ikke bestandig. Adskillige Fugle og Sviin æde Bærrene, og i Tronhjem bruges de, efter Gunnerus, af Guldsmedene til at udkoge Sølv. Bladene bruge nogle som en Sort Thee. Bierne trække af Blomsterne. Saften er kjølende og modstaaer Forraadnelse.

4. **Tranebær Bølle** (V. Oxycoccos). Bladene ægformige, heelrandede, lidt tilbagerullede, spidse. Stænglerne krybende, traadformige, glatte. Fl. D. T. 80. Fl. N. 72. D. Tranebær, Myrebær. N. Strandbær, Tonnorbær, Straabær. L. Jegge, Muri, Tonnorgran.

Beskr. Roden trevlet. Stænglerne lidt træeagtige, vedvarende, 1-1½ Fod lange, tætte, fremliggende, meget fine, tætbladede, især paa de yderste Grene. Bladene vexelviise, kortstilkede, meget mindre end hos de foregaaende, paa Underfladen graaeagtige. De 1blomstrede Blomsterstilke sidde flere sammen i Enden paa Grenene, de ere røde, 1 Tomme lange og ved Grunden forsynede med smaa Blomsterblade. Blomsterne nikkende. Kronerne rosenrøde, 4deelte med tilbagebøiede Flige. Støvdragerne fremstaaende. Støvknappene slutte sig tæt om den lidt fremragende Støvvei. Bærrene røde, kugleformige. Blomstrer i Juni og Juli.

Hist og her i Tørvemoser, især i Jylland. I Sjelland ved Kollekolle, Helsingøer, Birkerød; i Fyen ved Steenstrup, Ullerslev og Vissenberg; paa Falster i Horrebye Lyng.

Egensk. og Anvend. Bærrene anvendes paa samme Maade som de foregaaendes og ligne dem og saavel i Udseende som Smag. Dog ere de lidt syrligere. Mange af dem, som i Kjøbenhavn haves under Navn af Tyttebær, ere i Sjelland pluk-

plukkede Tranebær. I Norge plukker man dem først, naar Sneen er falden. Guldsmedene skal bruge dem til at udkoge Sølv i. I Henseende til den øvrige Anvendelse har denne Art Lighed med de foregaaende; ligeledes i medicinske Kræfter. Den er den smukkeste af Slægten, men er, som de øvrige, meget vanskelig at dyrke.

5te Slægt: Lyng (Erica).

* Med stakkede Støvknappe.

1. **Almindelig Lyng** (E. vulgaris). Støvknappene indsluttede. Støvveien fremragende. Kronen 4deelt, kortere end Bægeret. Bladene modsatte, sporede. Fl. D. T. 677. Fl. N. 15. D. Lyng, gemeen Lyng, Lyngtop. N. Liung, Hestelyng, Bustelyng, Myrkrekling, Roslyng, Bulyng, Roskjellyng, Røslyng, Risplyng, Rosbærlyng, Jammes Søster. L. Tachenas, Tachnasak. J. Beitelyng. F. Linugur.

Beskr. Roden grenet, træeagtig. Stammen buskagtig, lidt liggende ved Roden, meget grenet, 1-2 Fod høi. Grenene trinde, i Enden blomster- og bladbærende. Bladene sidde i 2 modsatte Rader og ere smaa, naaleformig-3kantede, ved Grunden forlængede, glatte, indtrykte til Stængelen, næsten taglagte. Blomsterne sidde i Klaser og ere stilkede, nikkende. Bægeret dobbelt, det yderste bestaaer af 4 smaa, ægformige, randhaarede Blade, det indvendige større end Kronen, farvet. Kronen mørk-kjødfarvet, undertiden hvid, 4deelt. Støvknappene have ved Grunden tvende Stakke. Støvveien længere end Bægeret. Arret 4kløvet. Kapselen lidt rundagtig, nedtrykt, 4klappet, 4rummet. Blomstrer i September.

Almindelig paa tørre, sandige Steder, især i Jylland og Holsteen.

Egensk. og Anvend. Der er neppe nogen nordisk Plante, som næsten udelukkende indtager saa megen Plads som denne, som saa vanskelig lader sig udrydde, som giver Egnen, hvor den udbreder sig, et saa sørgeligt Udseende. For at udrydde den anvender man sædvanlig Ild, da man paa den tørreste Tid af Aaret afsvier det Stykke, man vil oprydde. Asken, som derved bliver tilbage, gjøder vel Jorden lidet, men den meddeel-

deelte Frugtbarhed skal være snart tabt, og Rødderne af Lyngen snart komme frem igjen, naar man ikke som i Engelland og det sydlige Frankerige oppløser med en egen Ploug hele Græstørven, sætter den i Hobe og opbrænder den ved en sagte Ild. Skjønt ogsaa denne Fremgangsmaade finder sine Modstandere, synes den dog virkelig at have Fortrin for hiin. Men er end Lyngen i visse Henseender meget skadelig, er den derimod i andre meget nyttig. Paa mangfoldige Steder er den et vigtigt, og næsten det eneste Brændematerial, enten afskaaren oven for Jorden eller med Græstørven, hvilke kaldes Hedetørv. Paa Færøe ryger man Faarekjød dermed. Paa mange Steder bruges den til Strøelse for Huusdyrene, og i Norge har man endog i Fodertrang skaaret den i Hakkelse, bestrøet dette med Meel og givet det til Heste. Grøn æde Køerne den i Mangel af bedre, og paa Færøe er den endog om Vinteren et almindeligt Fodermiddel for Faar. Af Stammen og Grenene gjøres som bekjendt Feiekoste, og af de finere Qviste bindes Karbørster, ja endog Klædebørster. I Jylland seer man ofte Huse tækkede dermed, hvilke Tage skulle være varige, og Leervægge som ere opklinede paa de større Stammer deraf, ligesom og Riisgjerder, der bestaae ene af den; hvor den anvendes til Underlag i Senge, paastaaer man, at Muus og Rotter ikke komme. De unge Blade og Knopper blandes i Skotland med Humle til Øl. Den er en fortræffelig Bieplante, og sædvanlig lykkes Bierne godt, hvor den voxer i Mængde. Den har stærkt sammensnerpende Egenskaber og er derfor af Adskillige anbefalet som et Garvematerial, der ikke giver Egebarken noget efter, ja i Island og andre Steder er den endog almindelig brugt dertil. Dens farvende Egenskaber ere ei heller ubetydelige, og med forskjellige Tilsætninger af Allun, Jernvitriol, Potaske ꝛc. faaer man smukke Forandringer af bruunt. Veddet er haardt, men da den kun opnaaer en liden Størrelse, kan det kun anvendes til Skomagerpløke og slige Smaating. Røgen af den, paastaaer man, skal fordrive Muus.

2. Mose

2. Mose Lyng (E. Tetralix). Støvveien indsluttet. Kronerne ægformige og sidde samlede i et Hoved. Bladene randhaarede og sidde i 4 Rader. Fl. D. T. 81. Fl. N. 369. D. Koepatter, Klokkelyng. N. Poseblom, Soupatter, Buskelyng.

Skjønkronet Lyng, V. og R.

Beskr. Roden træeagtig. Stammen buskagtig, noget liggende, meget grenet. Grenene oprette, bladede, de yngere haarede. Bladene linieformig-ægformige, i Randen lidt tilbageboiede, paa Underfladen blege, besatte med fine Haar, som paa Spidsen bære en Kjertel; de sidde i Krandse og 4 i hver Krands. Under Bægerets randhaarede Blade sidde 2 mindre. Blomsterne sidde eensidige i et skjermformigt Hoved paa Enden af Stængelen og Grenene. Kronerne ere betydelig større og smukkere end paa den foregaaende, smukt lysrøde, aflange, med sammenkneben Munding og 4 korte, tilbageboiede Flige. Arret budt. Kapselen 4klappet, 4rummet. Blomstrer i Juli og August.

Den findes i store Tørvemoser temmelig almindelig i Jylland og Holsteen; i Sjelland nær ved Bagsvær; paa Falster ved Horrebye; i Fyen ved Steenstrup.

Egensk. og Anvend. Dens Skjønhed giver den Plads i vore Busketter, hvor den imidlertid i er let at dyrke, da den fordrer en fugtig Lyngjord, forresten har den i Anvendelse meget tilfælleds med den foregaaende.

** Støvknappene uden Stak.

3. Blaa Lyng (E. cærulea Wild.). Støvdragerne og Støvveien indsluttede. 4-5 Blomsterstilke i Enden paa Stænglerne og meget længere end de nikkende Blomster. Bladene 3hobede, linieformige, bruskagtig-tandede. (Andromeda cærulea Lin.) Fl. D. T. 57. Fl. N. 28. N. Kreklyng, Jyvre-Breck, Griipgræs.

Beskr. Stammen fremliggende, grenet, ved Grunden nøgen, 6-10 Tommer lang. Bladene immergrønne, tæt samlede, glindsende, stive. Blomsterstilkene ligesom Bægerne besatte med kjertelbærende Haar, omsvøbte ved Grunden af 2 smaa Blade. Kronerne smukt blaae. Bægeret rødagtigt. Fligene lancetformige. Blomstrer i Juli.

Hist

Hist og her paa de høiere Fielde i Nörge, f. Ex. paa Aalbygfieldet, ved Eggen i Aalen, paa Vangsfieldet, Loefieldet og i Guldalen. Den findes og i Grønland.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

*** Støvknappene have en Kam.

4. **Graa Lyng** (E. cinerea). Støvvejen lidt fremragende. Arret kugleformigt. Kronen ægformig. Bladene 3 i Krandse. Fl. D. T. 38. Fl. N. 367. N. Graalyng. Graaeagtig Lyng, V.

Beskr. Stammen buskagtig, grenet. Grenene oprette, trinde, bladede, 1-2 Fod høi. Bladene 3 sammen i Krandse, linieformige, næsten 3kantede, 2 Linier lange, stive, glatte, spidse. Blomsterne i bladede Klaser, i Enden af Stængelen og Grenene. Blomsterstilkene fine, farvede. Kronerne ægformig-klokkeformige, tykkere ved Grunden end i Mundingen, 4tandede, blaaeagtig-røde. Bægeret glat, med 2 smaa Blade ved Grunden. Kapslerne rundagtige, 4klappede. Blomstrer i Juli og August.

Den findes i Norge ved Evenviig, Steensund og Huusøen; ligeledes paa Færøerne.

Egenſk. og Anvend. Omtrent som den første Art. I Skotland farver man Tøi guult med Toppen deraf.

6te Slægt: Kjelderhals (Daphne).

1. **Almindelig Kjelderhals** (D. Mezereum). Blomsterne i Krandse paa Stængelen. Bladene lancetformige, affaldende. Fl. D. T. 268. Fl. N. 22. D. Kjelderhals, Pebertræe. N. Tived, Tyved, Tyrved, Tusved, Tutved, Tysved, Kinsved, Tysbast, Kjusbast, Kjukstbast.

Beskr. Roden grenet, meget blød. Stammen buskagtig, meget grenet, 1-3 Fod høi. Grenene seie, bladede oven- og neden for Blomsterne. Bladene ægformig-lancetformige, glatte, heelrandede, de øverste lancetformige. Blomsterne fremkomme førend Bladene og sidde i tætte Krandse (3 i hver) og ere vellugtende. Kronerne lysrøde eller guulagtige; Røret udvendig lidt haaret. Blomsterbladene smaa, ægformige. Bærrene aflang-kugleformige, høirøde. Blomstrer i Marts og April saasnart Sneen smelter.

Hist og her i Skovene i Norge, f. Ex. ved Sillejord, Eger, paa Øen Malmøe ved Christiania; og forvildet ved Frydenlund.

Egenſk.

Egenſk. og Anvend. Bærrene og Barken have en overmaade ſkarp Smag, og foraarſage en utaalelig Brænden i Munden og Tørſt hos dem, ſom nyde dem. De ere derfor meget farlige at ſpiſe, og kunne paa ingen Maade bruges ſom Peber, hvilket Ukyndige troe. Ja man har endog Exempler paa, at de have dræbt Mennesker, ſom ſpiſte dem. Med de tørrede, et Aar gjemte Bær, forgiver man Ulve og Ræve i Norge, og dog æde adſkillige Fugle dem. Med Barken troer man at forgive Møl, ved at lægge den mellem Klæder. Af Bærrene kan tillaves en rød Malerfarve; i Rusland bruges de til Sminke. Med Stænglerne kan man farve bruunguult. Geder og Faar æde Bladene. Den er en meget ſmuk Buſk, ſom ved ſine tidlige og vellugtende Blomſter anbefaler ſig i Foraarsbuſketter. Roden og Barken foraarſage Brækning og kunne og anvendes ſom urindrivende Midler; udvendig trækker den Blærer paa Huden.

7de Slægt: Løn (Acer).

1. **Valdbirk Løn** (Pseudoplatanus). Bladene 5lappede, ulige takkede. Blomſterklaſerne nedhængende. Fl. D. T. Reiter og Abel Tab. 13. D. og N. Valdbirk, Løn, Naur, Æretræe.

Beſkr. Et ſtort Træe af 20-30 Alens Hoide. Stammen trind, i Toppen udbredt, grenet. Barken graa, paa de ældre bruunagtig-rød, glat paa de yngere Grene. Grenene aabne. Bladene modſatte, ſtilkede, glatte, paa Underſladen hvidagtige, ved Ribberne dunede. Blomſterklaſerne i Bladhjørnerne, mangeblomſtrede. Stilkene dunede. Blomſterne guulagtig-grønne. Imellem de Tvekjønnede finder man undertiden Hanblomſter. Frugtknuden haaret. Kapſlerne hængende, vingede. Froet grønt, nyreformigt. Den blomſtrer i Mai.

Hiſt og her i Skove og Plantager, f. Ex. ved Herlufsholm, paa Kjøbenhavns Vold, i Skoven ved Hunſtrup og Skjoldemoſe i Fyen; ikke ſjelden paa Als. Hyppig i det ſydlige Norge.

Egenſk. og Anvend. Veddet er temmelig hvidt, let, ſelt, og frit for Knaſter paa Stammen. Roden og Rodſtykket

ket er guulflammet og marmoreret, men især er dette Tilfældet ved de Knuder, som findes ved Rødderne, der i Norge kaldes Saaper, og hvoraf man der forfærdiger smukke Tobaksdaaser, Knivskafte ꝛc., da derimod de Knuder, som findes paa Stammen og som kaldes Nutur, ere mindre smukke i Veddet. Veddet af Stammen bruges til Mølleværker, Valtser, mange Sorter Gavntømmer, Bøssesfkjæfter, Skeer, Dreierarbeide, alt eftersom det er mere eller mindre feit, blødt, flammet o. s. v. Det kan modtage en temmelig god Politur og er ikke udueligt til Brændeved. Af Stammen kan udtappes en sukkerholdende Saft ligesom af Sukkerlønnen. Bierne trække af Blomsterne. Dette Træe anbefaler sig ved sine store, smukke, tætte Blade og ved sin ranke, hurtige Vext til Alleer og Skovanlæg. Det taaler godt at stævnes. Frøet indsamles om Efteraaret og saaes, efterat det er ophængt i Poser i Luften for at tørres. Det lægges ½ Tomme dybt i Jorden og spirer sædvanlig næste Foraar. De unge Planter kunne udplantes i det tredie Aar.

2. Sukker Løn (A. saccharinum). Bladene 5lappede. Fligene tilspidsede. Underfladen tæt korthaaret. Blomsterne i flattede Halvskjerme. Wangenh. Beytr. z. Forstwiss. Fig. 26. D. Sukker Ahorn.

Beskr. I Størrelse og Udseende har den meget Lighed med den tandbladede Løn, men udmærker sig, foruden Laadenheden paa Bladenes Underflade, ved dybere Delinger og mere tilspidsede Lapper.

Den voxer vild i de nordlige Bjerg-Egne af Nordamerika.

Egensk. og Anvend. I Henseende til Veddet og dets Benyttelse ligner den meget den foregaaende, men den indeholder meget mere Sukkersaft, hvilken man udtapper i Martii Maaned, igjennem et Hul, som man borer ind i Træet fra neden op ad, 1 Fod over Jorden. Man dyrker den derfor i nogle Egne af Nordamerika, og skjønt man vel har overdrevet Beretningerne om den Mængde af Saft og deraf udkogt

Sukker

Sukker, som hvert Træe kan levere, er det dog vist, at det ikke er ubetydeligt. Dens Dyrkning er omtrent som den foregaaendes.

3. Tandbladet Løn (A. platanoides). Bladene 5lappede, med tilspidsede Tænder og paa begge Sider glatte. Blomsterne i oprette Halvskjerme. Fl. D. T. Fl. N. 614. D. og N. Løn.

Beskr. Den ligner meget den næstforegaaende, men er dog kiendelig ved Fligene paa Bladene, som ere meget mere tilspidsede, baade i Henseende til Lapperne og Tænderne; ogsaa er hele Træet mindre af Væxt, og Blomsterne større, foruden de i Artmærket anførte Caracterer. Blomstrer i Mai.

Hist og her i Plantager; efter Rafn almindelig i Skove, dog har jeg aldrig fundet den paa andre Steder end hvor den var plantet; i Norge findes den efter Gunnerus i Romsdalen og især i det sydlige Norge.

Egensk. og Anvend. Som den første Art, dog er Veddet mindre fiint og seit. Med Bladene og Grenene har man farvet bruunt.

4. Buskagtig Løn (A. campestre). Bladene lappede, budte, indskaarne. Blomsterklaserne oprette. Fl. D. T. Fl. N. 637. Engl. Bot. T. 304. D. og N. Naur, liden Ahorn.

Beskr. Stammen ofte buskagtig, dog voxer den undertiden til et Træe af 10 Alens Høide og derover. Barken paa Grenene sprukken, ofte vinget, næsten korkagtig. Bladene meget mindre end hos den foregaaende, fiin dunnhaarede paa Undersladen og uden Tænder. Blad- og Blomsterstilkene duunhaarede. Blomsterne guulagtig-grønne. Støvdragerne gule. Vingerne paa Kapslerne meget udbredte. Blomstrer i Mai.

Hist og her i Skove, især paa Moen, Falster, Lolland; den sydlige Deel af Fyen; paa Als og i Holsteen; sieldnere i Sielland, f. Ex. i Dyrehaven nær ved Kilden; i Norge ved Christiania.

Egensk. og Anvend. Veddet er haardt, meget seit, bruunaaret især ved Roden, og kan bruges til adskilligt Snedker- og Dreierarbeide, og naar man har større Stammer, ogsaa til

til Hjulmager-Arbeide. De unge Skud bruges til at flette Pidskeskafter af. Den giver og meget godt Brændeved, og Asken indeholder en betydelig Mængde Potaske. Barken giver en bruun Farve. Man seer den ofte anvendt til Lysthuse, som ere meget tætte, hvilket viser, at naar den holdes som Busk, kan den anvendes til levende Gjerder. Man kan lige saa vel tappe en sukkerholdig Saft af denne som af de andre Arter. Den behandles i Henseende til Dyrkningen som de foregaaende Arter. Frøet ligger ofte 1 Aar i Jorden.

5. Askbladet Løn (A. Negundo). Bladene finnede. Blomsterne i Klaser. Schmidt Oester. Baumz. Tab. 12.

Negundo Løn, Oec. Pl.

Beskr. Et stort Træe; Grenene bleggrønne, glatte paa Overfladen og lidt dunede paa Underfladen; de yngere 3hobede. Smaabladene ægformige, stilkede, modsatte, tilspidsede, ulige takkede; Endebladet 3lappet og 3nervartet.

Den findes vildvoxende i America og er ikke sjelden i Plantager.

Egensk. og Anvend. Blandt de fremmede Træearter, som taale vort Klima, udmærker denne sig ved en meget hurtig Væxt, et temmelig haardt Ved og et smukt Udseende. Den hører derfor iblandt de faa Træer, som fortjene at anbefales til Anlæg i det Store. Veddet skal give et godt Brændematerial og gode Kul. Med Bladene kan Uld og Silke farves guult.

Anden Orden.

Trehunnede (Trigynia).

8de Slægt: Pileurt (Polygonum).

* Tohunnede.

1. Bredbladet Pileurt (P. amphibium). Blomsterne 5hannede, halv-tohunnede. Fl. D. T. 282. Fl. N. 724. D. Pileurt. N. Piilgras, Krypgras.

Landvands Skedeknæe, V. og R.

Beskr. Roden krybende, leddet, knudret. Stænglerne trinde, glatte, omskedede af hindeagtige, heelrandede Axelblade, svømmende naar den groer i Vand, krybende ved Grunden og oprette i Toppen

ven, naar den grøer paa tørt Land. Bladene verelvise, stilkede, bredlancetformige, i Randen meget fintakkede, glindsende paa den øverste Flade. Bladstilkene trinde, glatte. Blomsteraxet sidder paa Enden af Stængelen og er opret, tæt. Kronerne rosenrøde; imellem hver, især de nederste, et hindeagtigt Blomsterblad. Bægeret tragtformigt. Støvdragerne sidde paa Randen af Bægeret, og ere sædvanlig kortere end Bægeret. Støvveien deelt til Midten. Frøet bruunt, ægformigt, sammentrykt. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Afart: Langskedet bredbladet Pileurt (P. amphib. terrestre) med lidt rue, næsten siddende Blade, længere Skeder og Støvdragere.

Hovedarten er almindelig i Damme og ferske Søer, Afarten findes undertiden ved Bredden deraf paa tørt Land.

Egensk og Anvend. Huusdyrene, Koen undtagen, æde den i Mangel af bedre. Den er undertiden, naar den findes paa tørt Land, lige saa vanskelig at udrydde som Qvik Hveden. Dens Rod er fordelende og opløsende.

2. Pferskenbladet Pileurt (P. Persicaria). Blomsterne 6hannede, halv-2hunnede. Axene ægformig-aflange, oprette. Blomsterstilkene uden Haar. Axelbladene randhaarede. Fl. D T. 702. Fl. N. 601. D. Loppegræs, Loppeurt, Trisklinger, Pileurt, Røyelbønne. N. Topgras, Pilegræs, Vandpeber. J Floaurt.

Pilebladet Skedeknæ, V. og R.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen ofte ved Grunden rodskydende, opret, 1-2 Fod høi, verelviis-grenet, leddet, trind, bladet, glat, rødagtig. Bladene kortstilkede, verelvise, lancetformige, heelrandede, spidse, ofte nedbøiede, undertiden plettede. Axelbladene korte, omskedende, hindeagtige og i Randen besatte med smaa Haar. Axene i Enden paa Stængelen, og Grenene paa temmelig lange Stilke, oprette, butte. Blomsterne lysrøde. Kronen 5-6-deelt. Støvdragerne af Bægerets Længde. Frøet 3sidet. 1aarig. Blomstrer i Juli, August og September.

Paa fugtige Steder temmelig almindelig.

 Egensk.

Egenſk. og Anvend. Med Bladene kan Garn, ſom er beitſet i Allun, farves guult. Geder og Heſte æde den, men Faar og Køer ikke. Den er mildere i Smag end den bittre Pileurt, hvilken den og ligner i medicinſke Kræfter, kun at den er ſvagere.

3. Blegbladet Pileurt (P. lapathifolium). Blomſterne 6hannede, 2hunnede. Blomſterſtilkene rue. Axelbladene uden Haar. Frøene hule paa begge Sider. Fl. D. T. Curt. Fl. Lond. fasc. 1. T. 24.

Blegbladet Skedeknæe, N.

Beſkr. Roden trevlet. Stængelen opret, ofte nedliggende, grenet, trind, glat, huul, leddet, 2-3 Fod høi; Leddene hovne. Ørenene aabne. Bladene ægformig-lancetformige, ofte plettede paa den øverſte Side, beſatte med ſmaa Puncter paa Underfladen. Axelbladene nervede, og ſom hos de øvrige Arter omſkedende, hindeagtige. Axene tætte, ægformige, oprette før- og nedbøiede efter Blomſtringen; de ſidde paa ſmaa Stilke i Bladaxlerne. Axſtilkene rue, beſatte med kjertelagtige Puncter. Kronerne grøn- eller rødagtig-hvide, 5deelte. Støvtraadene hvide, af Kronernes Længde eller lidt kortere. Frøet bruunt. 1aarig. Blomſtrer i Juli og Auguſt.

Afart: Graa blegbladet Pileurt (P. lapath. incanum) med aflange Ax og aflang-lancetformige Blade, ſom paa Underfladen ere graae. (P. Pers. v. Lin.). Fl. Lond. fasc. 1. T. 25.

Graabladet Skedeknæe, N.

Hiſt og her paa fugtige Steder og ved Møgdynger. Afarten er efter Rafn funden ved Brønshøi og paa St. Ibs Kirkegaard ved Roeskilde.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

4. Bitter Pileurt (P. Hydropiper). Blomſterne 6hannede, halv-2hunnede. Bladene lancetformige, bølgede. Axene traadformige, nikkende. Stængelen opret. Fl. D. T. Fl. N 406. Curt. Fl. Lond. fasc. 1. T. 26. D. Bitter Pileurt, Vand Peber. N. Vaspapper, Pipergræs.

Bidende Skedeknæe, V. og N.

Beſkr.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret eller opstigende, trind, glat, tykleddet, 1-1½ Fod høi; Leddene røde ved den nederste Kant. Bladene heelrandede, spidse, uden Pletter. Axelbladene randhaarede. Axene smallere, længere og mere flatne end hos de foregaaende Arter. Blomsterne hvidagtige eller rødagtig-hvide, udvendig prikkede. Støvdragerne kortere end Kronerne. Frøet sammentrykt. 1aarig. Blomstrer i August og September.

Almindelig ved Grøvter og paa fugtige Steder.

Egenst. og Anvend. Den har en meget bidende Smag, især dens Krone. Huusdyrene æde den kun i Mangel af andet. Man har paastaaet, at den fordriver Lopper. Med Allun og Viinsteen giver den en Olivenfarve, som bliver stærkere ved tilsat Jernvitriol. Med dens friske Blade kan man trække Blærer paa Huden, og i Norge bruges de kogte til at stille Tandpine, ved at lægges paa Kinden. Dyrlægerne have anvendt Pulveret af de tørrede Blade mod ondartede Saar.

5. Krybende Pileurt (P. minus. Huds). Blomsterne 6hannede, næsten 1hunnede. Bladene linieformig-lancetformige, flade. Axene traadformige, oprette. Stængelen ved Grunden krybende. (P. Hydrop. β. Lin.) Fl. D. T.
Curt. Fl. Lond. fasc. 1. T. 28.

Krybende Skedeknæ, N.

Beskr. Roden trevlet; den fremskyder flere, ved Grunden fremliggende, lidt grenede, oven for Leddene tykke, bladede, glatte Stængler af ½-1 Fods Længde. Bladene linieformige, glatte, heelrandede, lidt blegere paa Undersladen. Axelbladene randhaarede. Axene rødagtige, lidt flatte, oprette, tynde. Kronerne hvidagtige, uden Prikker udvendig. Støvveien blot kløvet i Spidsen. 1aarig. Blomstrer i August og September.

Hist og her paa vaade Steder, sjeldnere end den foregaaende, f. Ex. ved Valbye, Bloustrød, Birkerød og paa Nørre Fælled.

Egenst. og Anvend. Den har ikke den foregaaendes skarpe Smag.

** 3hunnede.

6. **Tvevreden Pileurt** (P. Bistorta). Stængelen udeelt, med et Ax. Bladene ægformige, bølgede, nedløbende i en Stilk. Fl. D. T. 421. D. Slangeurt.

Tvevreden Skedeknæe, V. og N.

Beskr. Roden tyk, næsten træeagtig, trind, ormformig-snoet, udvendig bruun. Stængelen opret, rank, aldeles uden Grene, trind, bladet, 1-2 Fod høi. Rodbladene ægformig-hierteformige, med en Tilsætning, som løber ned paa Stilken. Stængelbladene siddende, alle glatte, aarede, heelrandede, paa Underfladen bleggrønne. Axet opret, valseformigt, tæt, paa Enden af Stængelen. Blomsterne blegrøde, med smaa hindede Blade ved Grunden af hver lille Stilk. Frøet 3sidet. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Den voxer temmelig hyppig paa Holmene i Elben og ved Preetz; i Danmark er den meget sielden, og skjønt Kylling angiver Vebek og Roeskilde som dens Voxested, er den i de sildigere Tider ikke funden der; derimod har Hr. Uldahl nylig fundet den ved Dronninggaard.

Egensk. og Anvend. Huusdyrene æde den; de unge Blade kunne anvendes som Salat. Plantens sammensnerpende Egenskaber gjøre den anvendelig i Garverierne. Af Roden har man faaet en Castor-Farve. Bierne trække af Blomsterne. Roden har styrkende Kræfter.

7. **Topspirende Pileurt** (P. viviparum). Stængelen udeelt med et Ax. Bladene lancetformige, i Randen tilbagerullede. Fl. D. T. 13. Fl. N. 9. N. Fjeldrug, stort Velgræs, Perlegræs, Harerug, Fuglefrøe, Titingrug, Viprel, Fulemat, Raape, Raapaa, Purkeroot, Svinegræs. J. Korn Sudra.

Topspirende Skedeknæe, V.

Beskr. Roden tyk, vandret. Stængelen opret, 6-10 Tommer høi, bladet, ved Grunden skjellet. Rodbladene aflang-lancetformige, langstilkede. Stængelbladene linieformig-lancetformige; de øverste siddende; alle heelrandede, paa Underfladen lidt blegere og ofte lidt haarede. Paa Enden af Stængelen sidder et enkelt,

1-2

1-2 Tommer langt, linieformig-valseformigt, glindsende Ax. Kronerne smukt røde, de nederste undertiden topspirende. Støvdragerne 8. Frøene 3sidede. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.
Temmelig hyppig paa Fieldene i Norge, Island, Færøerne og Grønland.

Egenst. og Anvend. Dens Rod spises af Kamskadalerne, Tunguserne og flere russiske Folkeslag ligesom og af Lapperne. I Dyrtid er den i Norge bleven brugt paa flere Steder til Brød, og Gunnerus anbefaler den i denne Henseende meget.

8. **Udstrakt Pileurt** (P. aviculare). Blomsterne i Bladhjørnerne. Bladene aflang-lancetformige, i Randen rue. Nerverne paa Axelbladene fjerne. Stængelen fremliggende, urteagtig. Fl. D. T. 803. Fl. N. 309. D. Veigræs, Hundrede Knuder, Hønsegræs, St. Innocentii Urt, Senegræs, Soegræs. N. Gaardgræs, Langarve, Fuglefrøe, Titingfrøe, Trampegræs, Hønsebid. J. Odvare.

Udstrakt Skedeknæ, V. og R.

Beskr. Roden bestaaer af meget seie Trevler. Stængelen udbredt, udspilet-grenet, trind, bladet, stribet, ½-1 Fod lang. Bladene vexelvise, glatte, hos de forskjellige Afarter af forskjellig Størrelse, heelrandede. Axelbladenes Hinder stive, spidse, med faa fjerne Nerver. Blomsterne smaa, stilkede. Kronerne røde og hvide. Støvdragerne kortere end Bægeret. Støvveiene meget korte. Frøet 3hjørnet. Fleeraarig. Blomstrer fra Juni til Efteraaret.
Følgende Afarter findes i forskjellig Jordsmon:

1. **Bredbladet udstrakt Pileurt** (P. av. latifol. Retz.) er egentlig den, der er tegnet i Fl. D. og som man finder som Ukrud i Haver.

2. **Kortbladet udstrakt Pileurt** (P. av. brevifol. Retz.) findes meget almindelig ved Veie.

3. **Opret udstrakt Pileurt** (P. av. erectum Retz.) med opret Stængel og næsten linieformige Blade. Den findes undertiden som Ukrud i Hør og andre Sædarter.

Egenst.

Egenſk. og Anvend. Duer og Fugle af Spurve-Klassen æde dens Frøe med Begjerlighed. I Kornmangel kan det og bruges af Mennesker og har i Smagen Lighed med Boghvede. Man har paastaaet, at den blev dyrket i Japan som Farve-Plante, men dette ſkal være en egen Art. Sviin æde den, men for [illegible]rene ſkal den, iſær naar den voxer paa fugtige Steder, være ſkadelig. Paa Roden ſkal der undertiden findes en Art af Cochenille-Inſect. Den har ſtyrkende og ſammenſnerpende Egenſkaber, men i en ſvag Grad. Efter Landt ſtandſer dens udpreſſede Saft Næſeblod.

9. **Boghvede Pileurt** (P. Fagopyrum). Bladene hjerteformig-piilformige. Stængelen næſten opret. Frøekanterne uden Tænder. Fl. D. T. Mart. Fl. rustica T. 46. D. Boghvede, Tadder, Tarre og paa nogle Steder i Jylland Hvede.

Boghvede Skedeknæe, V. og N.

Beſkr. Roden trevlet. Stængelen, før Frøene modnes, temmelig opret, grenet, trindagtig, glat, bladet, 1-2 Fod høi. Bladene glatte, heelrandede; de nederſte ſtilkede, de øverſte ſiddende. Axelbladene korte, uden Haar. Blomſterklaſerne korte, tapformige og ſidde i Bladhjørnerne og i Enden paa Stængelen. Stilkene lidt ſiinhaarede. Kronerne rødagtige og ved Grunden grønne, ſædvanlig 5deelte. Frøet er bruunt, pyramideformigt og har 3 ſkarpe Kanter. 1aarig. Blomſtrer i Juli og Auguſt.

Den har egentlig hjemme i Aſien, men dyrkes nu ſaa almindelig over hele Europa, at den endog findes adſkillige Steder ſom vildvoxende.

Egenſk. og Anvend. Brugen af dens Frøe til Gryn og Meel er bekjendt. Det kan og anvendes til Ølbrygning og Brændeviinsbrænden, ſamt til at fede Smaakreature, og grottet til Foder for Heſte. Skallerne deraf ædes af Sviin og ere tjenlige til Indpakning. Huusdyrene æde gjerne den friſke Plante, og Bierne trække af dens Blomſter. En Farveſuppe af den friſke Plante giver med Viſmuth og Tin en bruunagtig Farve paa Uld, og af de tørrede Stængler en guulgrøn Farve.

Af

Af den forraadnende Stængel vil man have uddraget en bestandig blaa Farve. I Engelland og paa nogle Steder i Tydskland anvender man og Boghveden til at forbedre Jorden ved at nedpløie den, naar den begynder at blomstre. Her dyrkes den især paa sandige Egne, hvor den sædvanlig trives bedst. Den mislykkes imidlertid ofte, da den ikke taaler Nattekulde og besidder desuden den Ufuldkommenhed, at Frøene ikke modnes paa eengang. Da de modne Frøe meget let falde af, bliver den paa nogle Steder indkjørt, saasnart den er afslaaet, og udtærsket; andre ruske den som Hør, men sædvanlig bindes den i smaa Bundter, som sættes med Rodenden i Veiret, at dens saftfulde Stængel deslettere kan tørres. Man saaer den i Slutningen af Mai eller i Begyndelsen af Juni.

10. **Budtkornet Pileurt** (P. emarginatum Roth.). Stængelen opret. Bladene hjerteformig-piilformige. Frøene mere brede end lange, udskaarne i Spidsen, i Kanterne næsten vingede.

Budtkornet Skedeknæe, R.

Beskr. Den ligner saa aldeles den foregaaende, at man kun ved dens betydeligere Størrelse og de anførte Mærker kan adskille den derfra. Kanterne paa Frøet ere meget udstaaende og næsten bruskagtige.

Den vorer vild i China.

Egensk. og Anvend. Omtrent som den foregaaendes. Den dyrkes i China ligesom her Boghveden. Formodentlig vil den og kunne dyrkes her og fortjente det saa meget mere, som dens Frøe ere større end hiins. Den synes endog at være mindre kjelen end Boghveden.

11. **Tatarisk Pileurt** (P. tataricum). Stængelen opret. Bladene hjerteformig-piilformige. Frøene tandede. Gmelin. Fl. sib. 3 D. T. 13. f. 1.

Tartarisk Skedeknæe, R.

Beskr. Denne ligner ligeledes meget den foregaaende, men er sædvanlig mere anseelig af Vext, har mindre Kroner og større

Frøe,

Frøe, paa hvis Kanter sidde 1-2 budte Tænder. 1aarig. Blomstrer fra Juli til September.

Den voxer vild i Siberien og dyrkes nu paa adskillige Steder i Europa.

Egensk. og Anvend. Som Boghveden, for hvilken den har de Fortrin, at den bedre taaler Kulden, har større og behageligere Frøe og mere saftrige Stængler, som Kreaturene foretrække for hiins. Imidlertid have dog ikke alle Forsøg med den i vore Egne havt et godt Udfald. Adskillige russiske Folkeslag dyrke den i Mængde. Bladene kunne bruges som Spinat. Bierne trække stærkt af Blomsterne.

12. Snerle **Pileurt** (P. Convolvulus). Bladene hjerteformig-pileformige. Stængelen slyngende, kantet. Bægerfligene budt-kjølede. Fl. D. T. 744. Fl. N. 34. D. Snerle, Snerre, Snerte, Lamme Tarme. N. Bændel, Aakenbinde, Aakerbænd, Vild Boghvede, Riddar-Birle.

Snerle Skedeknæ, V. og R. Slyngende Pileurt, Oec. Pl.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen snoet mod Solen omkring andre Planter, stribet, glat, oventil grenet, bladet, 2-3 Fod høi. Bladene vexelvise, heelrandede, stilkede, spidse, glatte. Stilkene ujevne, furede paa den øverste Side. Blomsterklaserne afbrudte og sidde i Bladhjørnerne, i Enden af Stængelen. Klasestilkene stribede, rue. Blomsterne grønagtig-lysrøde paa den udvendige Side. Bægerbladene ere uligedannede, de 3 yderste større og kjølede. Støvveien tvedeelt i Spidsen. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Temmelig almindelig som Ukrud i Kornet.

Egensk. og Anvend. Den er ofte et meget besværligt Ukrud, da den ved sin slyngende Stængel nedtrækker Kornet, qvæler det i Vexten, og gjør det vanskeligt at afmeie. Som grøn æde Køer og Geder den, og formodentlig og de øvrige Huusdyr, skjønt man i Almindelighed troer, at de vrage den. Frøene, hvoraf den bærer flere end Boghveden, indeholde meget Meel, men ere lidt mindre end hiins. Den er anbefalet af

adskil-

adskillige til Dyrkning. Fuglene æde Frøene med Begjerlighed.

13. Rundstænglet Pileurt (P. Dumetorum). Bladene hjerteformige. Stænglerne trinde, slyngende. Frøene 3vingede. Fl. D. T. 756.

Rundstænglet Skedeknæ, N.

Beskr. Den ligner overmaade meget den foregaaende, men udmærker sig ved en længere, stribet, mere trind Stængel, og ved Bægerbladene, som paa Ryggen have en gjennemsigtig, vingeformig Kjøl. Bladene ere og mere tilspidsede i Enden, og deres Flige ved Grunden mere budte. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Den voxer i Kratter, men findes meget sjelden i Danmark, f. Ex. i Hareskoven ved Ballerup i Sjelland; i Norge ved Drøbakvigen; i Holsteen hyppigere.

Tredie Orden.

Firehunnede (Tetragynia).

9de Slægt: Fireblad (Paris).

1. Almindelig Fireblad (P. qvadrifolia). Med 4, sjelden 5, krandsformige, ægformige Blade paa Enden af Stængelen. Fl. D. T. 139. Fl. N. 129. D. Fireblad, Etbær, Itbær, Ulfsbær, Ugleblad. N. Halsbyldegræs, Lusebær, Bjønbær, Vinterstø, Ræybær, Svinebær, Troldbær, Amon-Louv, Tussegræs, Fiirblad. J. Fjøgra, Laufasmare.

Fireblad et Etbær, V. og N.

Beskr. Roden lang, kjødrig, krybende. Stængelen opret, udeelt, rank, trind, stribet, glat, 1blomstret, 6-10 Tommer høi, kun bladet i Spidsen. Bladene, hvoraf der undertiden er 5, sjelden 3, ere mørkgrønne, spidse, heelrandede, glatte, nervede. Blomsterstilkene sidde paa Enden af Stængelen oven for Bladene og ere ganske udeelte, oprette, kantede, 1-1½ Tomme lange. Bægerbladene lancetformig-ægformige, spidse, nervede. Kronbladene linieformige, grønne og sidde vexelvise imod Bægerbladene. De linieformige Støvknappe sidde efter Længden paa Midten af de grønne Støvtraade og ere fastgroede dertil. Frugtknuden 4kornet, rund-

ag-

agtig, mørk-violet. Støvveiene korte, gule. Bærret sort, 4rummet. Fleeraarig. Blomstrer i Mai.

Temmelig almindelig i Skove og Kratter.

Egenſk. og Anvend. Naar Bladene af denne ret smukke og ualmindelig dannede Plante afplukkes før Blomstringen, tørres og koges med Garn, som er beitset i Allun, skal de farve purpurrødt. Af de modne Bær laves i Frankerige en Malerfarve. Bærrene skal være giftige for Høns og andre Fugle. Roden foraarsager Brækning.

10de Slægt: Desmerurt (Adoxa).

1. Almindelig Desmerurt (A. Moscatellina). Rodbladene dobbelt 3kobblede. Fl. D. T. 94. Fl. N. 616. D. Desmerurt, Desmerknap. N. Grønknap, Desmerknap.

Almindelig Desmerknap. V. og R.

Beskr. Roden tyk, kjødrig, takket til begge Sider, krybende. Stængelen opret, glat, 4sidet, 2bladet, 2-3 Tommer høi. Bladene 3bobede eller dobbelt-3kobblede. Smaabladene glatte, 2-3lappede. Stængelbladene modsatte, Rodbladene langstilkede. De guulagtig-grønne Blomster sidde i et næsten tærningformigt Hoved paa Enden af Stængelen. Den øverste er 4deelt og haver 8 Støvdragere, de nederste ofte 5deelte med 10 Støvdragere. Fleeraarig. Blomstrer i April.

Temmelig almindelig i Skove og Kratter i Danmark og Holsteen, sjeldnere i Norge, f. Ex. paa Toten.

Egenſk. og Anvend. Geder og Køer skal æde den, men Sviin ikke. Den lugter stærkt af Mosſkus.

11te Slægt: Elatine (Elatine).

1. Bidende Elatine (E. Hydropiper). Bladene modsatte. Stængelen fremliggende. Fl. D. T. 156. Fl. N. 1037. N. Vesselarv, Nøkarv, Sveltarv, Bækarv.

Bitter Elatine, Oec. Pl.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen udbredt, meget grenet, trind, glat, leddet, ved Grunden rodskydende, især hvor den ligger under Vandet, ½-1 Tomme lang. Bladene glatte, ægformig-lancetformige, heelrandede, ved Grunden snevre. Blomsterne me-

meget smaa, kortstilkede og sidde vexelvise i Bladhjornerne. 1aa-rig. Blomstrer i Juni og Juli.

Den voxer i ferskt Vand eller ved Bredden deraf, men temmelig sielden. Oeder har fundet den ved Frederiksberg og Frederiksdal, og Vahl i den mellemste Fiskedam i Frue-Skov ved Bagsvær.

Egenſk. Smagen er bidende. Anvend. ubekiendt.

2. Krandsbladet Elatine (E. Alsinastrum). Bladene krandsformige. Stængelen opret. Fl. D. T. Vaill. Bot. par. T. 1. f. 6.

Beskr. Roden krandsformig, trevlet. Stænglerne oprette, hule, ved Grunden lidt grenede, trinde, bladede, 6-8 Tommer hoie. Bladene under Vandet smal-linieformige, mange i hver Krands; Bladene oven for Vandet næsten ægformige og omtrent 4 i hver Krands. Blomsterne uden Stilk og enkelte i Bladhjornerne. Kronerne hvidagtige. Kapselen næsten kugleformig. Froene mange, kantede, med Tverrynker. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den voxer i rindende Vand. Efter Rafn i Holsteen.

Egenſk. og Anvend. Ubekiendt.

Niende

Niende Classe.

Nihannede (Enneandria) med 9 Støvdragere.

Første Orden.

Trehunnede (Trigynia) med 3 Støvveie.

1ste Slægt: Rhabarber (Rheum) uden Bæger. Kronen 6kløvet, vedvarende. 1 3fladet Frøe.

Udseende: Anseelige Planter med kjødrige, tykke, grenede Rødder og Blomster i en grenet Top i Enden af Stængelen. De have megen Lighed med Skreppen.

Anden Orden.

Sexhunnede (Hexagynia) med 6 Støvveie.

2den Slægt: Brudelys (Butomus) uden Bæger. 6 Kronblade. 6 mangefrøede Kapsler.

Udseende: En høi Plante med udeelt Skaft, næsten græsagtige Blade og Blomsterne i en Skjerm paa Enden af Skaftet.

Niende Classe.
Nihannede (Enneandria).

Første Orden.
Trehunnede (Trigynia).

1ste Slægt: Rhabarber (Rheum).

1. Budtbladet Rhabarber (R. Rhaponticum). Bladene budte, glatte; Aarerne paa Underfladen lidt haarede. Bladstilkene furede paa Overfladen og tilrundede i Randen. Bocconi Mus. p. 127. D. Rhabarber.

Beskr. Roden lang, tyk, grenet, udvendig bruun, indvendig guulstribet. Stængelen opret, tyk, grenet, huul, stribet, 2-3 Fod høi. Førend Bladene udspringe, ere de indsattede af en hindeagtig, rødagtig Skede, hvilket og er Tilfældet ved de øvrige Arter; Bladene store, næsten lige saa brede som lange, hjerteformige, grønne, budte, ikke eller lidet bølgede i Randen, de nederste stilkede, de øverste siddende. Bladstilkene rødagtige og lidt furede paa Underfladen. Blomstertoppen bestaaer af mangfoldige indknebne Smaagrene, som bære utallige, smaa, hvide Blomster. Frøet 3fladet, ved Grunden lidt indskaaret, zvinget, bruunt, stort i Forhold til Kronen. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Den voxer vild i det sydlige Rusland og Tyrkiet.

Egenst. og Anvend. Hvor den er vildvoxende, bruges dens unge Blade til Kaal, og ansees som et Middel mod Skjørbug. De unge Skud kunne spises som Spinat, og Bladstilkene tillavede i en Kage have megen Lighed i Smag med Æbler. Roden bruges af Kirgiserne, ved at koge den i Allunvand, til at farve Læder guult. Man kan og farve Uld guult dermed. Roden besidder afførende Egenskaber.

Om Dyrkningen see den 3die Art.

2. Bølget Rhabarber (R. undulatum). Bladene bølgede, fiinhaarede. Bladstilkene flade, med skarpe Kanter. Amœnit. acad. v. 3. T. 4. D. Rhabarber.

Beskr. Roden endnu større end hos den foregaaende. Den ligner denne forresten meget og kjendes, foruden de anførte Mærker,

ker, ved høiere Stængel; længere, korthaarede Blade og mere udbredt Blomstertop. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Findes vildvoxende i China og Siberien.

Egenſk. og Anvend. Omendſkjønt det ikke er ganſke afgjort, af hvilken Art man faaer den rette Rhabarber Rod, er det dog viſt, at Roden af denne Art har ſaa megen Lighed dermed, baade i Udſeende og Egenſkaber, at den kan bruges ſom den og forvexles dermed.

3. Haandbladet Rhabarber (R. palmatum). Bladene haanddannede, rue med ſpidſe Flige. Bladſtilkene furede paa Overfladen med tilrundede Kanter. Linn. plant. rar. fasc. 1. T. 4. D. Rhabarber.

Beſkr. I Henſeende til Rod, Stængel og Blomſter ligner den de foregaaende; kun bliver den høiere. Den udmærker ſig iſær ved Bladene, ſom ere dybt indſkaarne i 5 ſtore Flige, der ere lancetformige og atter indſkaarne. De Blade, den bærer førſte Aar, ere udeelte, ægformige. Fleeraarig. Blomſtrer i Juni.

Den voxer vild i China og er bleven dyrket hos os.

Egenſk. og Anvend. Stængelen og de unge Skud kunne bruges ſom den førſte Arts. Roden indeholder en betydelig Mængde farvende Væſen og ved adſkillige Tilſætninger fik Apotheker Tychſen en Deel Forandringer af denne Farve. Denne Sort af Rhabarber blev længe anſeet for at være den ægte, men nyere Reiſende paaſtaae, at den tages af en anden Art uden at beſtemme denne botaniſk. Den er bleven dyrket i Mængde baade her og ved Kongsberg, og kommer i Egenſkaber nær til den chineſiſke, og derſom de derved gjorte Beregninger ere fuldkommen rigtige, maa dens Dyrkning være meget fordeelagtig. Dens Anvendelſe ſom Laxeermiddel er bekjendt.

Man formerer Rhabarberen ved Frøe eller Rødder. Frøet udſaaes ſædvanlig om Foraaret, og Planterne udplantes næſte Foraar omtrent $1\frac{1}{2}$ Alen fra hverandre. Naar man bruger Rodforplantninger, deler man gamle Rødder ſaaledes, at der i det mindſte bliver et Øie paa hvert Stykke. Diſſe udplantes fra $1\frac{1}{2}$-2 Alen fra hverandre, ligeſom hine, i en ſandblandet, lidt

ſid

sid Muldjord. Af disse tvende Forplantnings-Maader er den første den fortrinligste.

Anden Orden.

Sexhunnede (Hexagynia).

2den Slægt: Brudelys (Butomus).

1. Skjermblomstret Brudelys (B. umbellatus). Skaftet ender sig i en mangeblomstret Skjerm. Fl. D. T. 604. Fl. N. 799. D. Siv med rødagtige Blomster. B. Brudelys. N. Sævblom, Vasfiol.

Beskr. Roden knollet, vandret med mange Sidetrevler. Skaftet opret, rankt, udeelt, trindt, 3-4 Fod høit. Bladene kortere end Skaftet, heelrandede, spidse, glatte, fiinstribede, ved Grunden 3kladede og omfattende, mod Enden linieformige. Ved Grunden af Skjermen sidde 3-4 hindeagtige, lancetformige Svøbblade. Skjermen enkelt. Straalerne trinde, rødagtige, omtrent 2 Tommer lange, henved 20. Kronbladene lysrøde eller hvide med røde Striber, hule, bred-ægformige, budte; de 3 vexelviis mindre end de 3. Støvdragerne kortere end Kronbladene og sidde paa Frugtbunden. Støvtraadene hvide. Støvknappene røde. Frugtknuden kantet. Støvveiene meget kortere end Støvdragerne med udrandede Ar. Fleeraarig. Blomstrer sidst i Juni og i Juli.

Ikke sielden ved Bredden af Aaer, Damme og Søer.

Egensk. og Anvend. Det har længe været bekjendt, at Roden spises af russiske Folkeslag, og nylig er den bleven anpriist som et vigtigt Næringsmiddel i Dyrtid; men da den kun voxer til nogen Fuldkommenhed i Vand, vil dens Dyrkning ikke let kunne foretages i det Store, udfandt man endog at betage Roden dens Skarphed. Huusdyrene æde den ikke. Bladene kunne anvendes til Matter og andet Fletarbeide. Den er forresten een af vore smukke og anseelige Planter.

Tiende Classe.

Tihannede (Decandria) med 10 Støvdragere.

Første Orden.

Eenhunnede (Monogynia) med 1 Støvvei.

* Med Fleerbladede Kroner.

1ste Slægt: Rude (Ruta). Frugtknuden besat med 10 Honningporer. Kapselen 5kløvet, 5rummet, mangefrøet.

Udseende: Halvbusk af Middelstørrelse med opret Stængel, sammensatte Blade og uanseelige Blomster i en Halvskjerm.

2den Slægt: Snylterod (Monotropa). Med 10 Kronblade, hvoraf de 5 yderste ere ved Grunden puklede.

Udseende: En Snylteplante, som voxer paa Roden af Træer og har en skjællet Stængel, ingen Blade og Blomsterne i et eensidigt Ax.

6te Slægt: Vintergrøn (Pyrola). 5 Kronblade. Støvknappene have 2 Huller. Kapselen 5rummet og aabner sig paa Siderne.

Udseende: Smaa, næsten planteagtige Buskvexter med kantet Stængel og udeelte stive Blade.

3die Slægt: Post (Ledum). Kronen flad, 5bladet. Kapselen 5rummet og aabner sig ved Grunden.

Udseende: Smaa Buske, med grenet Stamme, stive, heelrandede, paa Underfladen filtede Blade og næsten skjermformig Blomsterstand.

** Med 1bladede Kroner.

4de Slægt: Andromede (Andromeda). Kronen ægformig. Kapselen 5rummet.

Udseende: Smaa Buskvexter, med grenet Stængel, udeelte Blade og Blomsterne i Klaser uden Blomsterblade.

5te Slægt: Meelbær (Arbutus). Kronen ægformig, ved Grunden gjennemsigtig. Bærret 5rummet.

Ud=

Udseende: Smaa Buske med nedliggende Stængel, udeelte, strøede Blade. Blomsterne i Klaser med Blomsterblade.

Anden Orden.

Tohunnede (Digynia) med 2 Støvveie.

9de Slægt: Knavel (Scleranthus). Ingen Krone. Bægeret 1bladet. 2 Frøe.

Udseende: Uanseelige Planter med leddet, fremliggende Stængel, modsatte, tætte, syleformige Blade og smaa Blomster i Enden af Stængelen.

7de Slægt: Milturt (Chrysosplenium). Ingen Krone. Bægeret farvet. Kapselen 2snablet, mangefrøet.

Udseende: Smaa Mose- og Skyggeplanter med kantet Stængel, udeelte, nyreformige Blade og næsten skjermformig Blomsterstand.

8de Slægt: Steenbræk (Saxifraga). 5 Kronblade. Bægeret 5deelt. Kapselen 2snablet, mangefrøet.

Udseende: Smaa Planter med trevlede eller kornede Rødder, lidt tykke Blade og smukke Blomster i Enden af Stængelen.

10de Slægt: Gipsurt (Gypsophila). Kronen 5bladet. Bægeret 5deelt, klokkeformigt. Kapselen 1rummet, kugleformig.

Udseende: En liden Plante med grenet Stængel; modsatte; ved Grunden sammengroede Blade, og smaa Blomster i Toppen af Grenene.

9de Slægt: Sæbeurt (Saponaria). Kronen 5bladet. Bægeret 1bladet, ved Grunden nøgent. Kapselen aflang.

Udseende: Temmelig anseelig Ziirplante, med ægformige, modsatte Blade og Blomsterne i Toppen.

12te Slægt: Nellike (Dianthus). Kronen 5bladet. Bægeret 1bladet, ved Grunden besat med Skjæl. Kapselen aflang.

Udseende: Ziirplanter af Middelstørrelse, med leddet Stængel, modsatte, linieformige Blade og Blomsterne i Enden af Stængelen eller Grenene.

Tredie Orden.

Trehunnede (Trigynia) med 3 Støvveie.

16de Slægt: Sandvaaner (Arenaria). Kapselen 1rummet. Kronbladene hele, aabne.

Udseende: Smaa Planter med leddet Stængel og modsatte, udeelte Blade.

15de Slægt: Fladstjerne (Stellaria). Kapselen 1rummet. Kronbladene tvedeelte, aabne.

Udseende: Smaa Planter med svag Stængel; modsatte, udeelte Blade og en næsten topformig Blomsterstand.

13de Slægt: Smelle (Cucubalus). Kapselen 3rummet. Kronbladene kløvede, med Negle, uden Svælgkrands. Bægeret opblæst.

Udseende: Planter af Middelstørrelse, med leddet Stængel; modsatte, udeelte Blade; og Blomsterne i Enden paa Stængelen eller Grenene.

14de Slægt: Silene (Silene). Kapselen 3rummet. Kronbladene tvekløvede med Svælgkrands.

Udseende: Planter af Middelstørrelse, med udeelte, modsatte Blade, og Blomsterne i en Top.

Fjerde Orden.

Femhunnede (Pentagynia) med 5 Støvveie.

17de Slægt: Steenurt (Sedum). 5 Kapsler og 5 Honning-Skjæl ved Grunden af Frugtknuden. Kronen 5bladet.

Udseende: Saftfulde Planter, som meest voxe paa tørre Steder, med tykke, udeelte Blade og Blomster i en buskformig Halvskjerm.

18de

18de Slægt: Gjøgemad (Oxalis). Kapselen 5rummet, kantet. Kronbladene sammenvoxne ved Grunden.

Udseende: Smaa Planter med 3hovede Blade.

20de Slægt: Pragtstjerne (Lychnis). Kapselen 5= eller 1=rummet, mangefrøet. Bægeret rørformigt, hindeagtigt.

Udseende: Planter af Middelstørrelse, med leddet Stængel, modsatte, udeelte Blade og pralende Blomster.

19de Slægt: Klinte (Agrostemma). Kapselen 1rummet. Bægeret læderagtigt.

Udseende: Plante af Middelstørrelse, med modsatte, udeelte Blade og enkelte Blomster i Enden paa Stængelen.

21de Slægt: Hønsetarm (Cerastium). Kapselen 1rummet. Kronbladene tvekløvede. Bægeret 5bladet.

Udseende: Smaa Planter, med svag leddet Stængel, udeelte, modsatte, siddende Blade og Blomsterne i Enden paa Stængelen.

22de Slægt: Spergel (Spergula). Kapselen 1rummet. Kronbladene udeelte. Bægeret 5bladet.

Udseende: Smaa Planter, med svag, leddet Stængel; udeelte, linieformige Blade og Blomsterne i Enden af Stængelen.

Tiende Classe.

Tihannede (Decandria).

Første Orden.

Eenhunnede (Monogynia).

1ste Slægt: Rude (Ruta).

1. Almindelig Rude (R. graveolens). Bladene dobbelt sammensatte. Smaabladene aflange; Endebladet omvendt ægformigt. Kronbladene heelrandede. Blackw. T. 7. D. Rude.

Beskr. Roden grenet. Stængelen opret, trind, grenet, stribet, bladet, 1-2 Fod høi. Grenene oprette. Bladene vexelvise, glatte, dobbelt-finnede. Smaabladene næsten modsatte; Endebladet større end de øvrige. Blomsterne sidde i vexelvise Klaser, næsten i en Halvskierm. Blomsterstilkene korte. Kronbladene gule, næsten kredsrunde, hule, sædvanlig har den øverste Blomst 10, og de andre 8 Støvdragere, og derefter et forholdsviis Antal af 4-5 Kronblade og 4-5 Rum i Kapselen. Ved Frugtknudens Grund 8-10 meget tydelige Honningporer. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Afart: Bredbladet almindelig Rude (R. gr. hortensis) med brede Smaablade.

Den voxer vild i det sydlige Europa.

Egensk. og Anvend. Afarten dyrkes i Haver som Kryddeplante; dog finder mange den ubehagelig. Man anvender den og til at indfatte Blomsterbede med. Den har en meget stærk Lugt, og et Decoct af den skal være tjenligt mod Diensvagheder; den har og nervestyrkende Egenskaber. Naar man skyller Munden med Decoctet deraf, skal Tænderne conserveres. Nogle paastaae, at man kan forjage Tudser med den. Den kan formeres ved Roddernes Deling, men bedre ved Frøe. Den kræver en tør Bund.

2den Slægt: Snylterod (Monotropa).

1. Vellugtende Snylterod (M. Hypopithys). Sideblomsterne 8hannede, Endeblomsten 10hannet. Fl. D. T. 232. D. Tandrod.

Beskr.

Beskr. Roden kjødagtig, krybende, skjællet, dyb, straaguul, fæstet paa Roden af Træer. Stængelen opret, trind, skjællet, udeelt, omtrent ½ Fod høi, ligesom hele Planten, straaguul. Skjællene eller dens Blade sproede, ægformige, heelrandede, gjennemsigtige, glatte, i Enden brunagtige. Blomsterne sidde i et ludende, før Blomstringen nikkende Ax, paa Enden af Stængelen; hver enkelt Blomst stilket; det øverste 10bladet, de øvrige 8bladede, alle udvendig haarede, uligedannede. Bladene ved Blomsterne ligne de øvrige Blade. Støvknappene hvile paa det skjoldformige Ar. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes paa Rødderne af Bøge og andre Træer, men temmelig sjelden. I Sjelland f. Ex. i Hareskoven, Frederiksdal, Gjelskov, Springforbi, Frederiksborg, Antvorskov, Adlersborg; i Fyen ved Vissenberg; paa Moens Klint ved Klintegaarden; i Jylland ved Fredericia og Veile; i Holsteen ved Rasdorf og Neumühlen; i Norge paa Eger og ved Gaarden Raaen.

Egensk. og Anvend. I Sverrig kurerer man Hoste hos Heste og Køer med den. Den har en temmelig behagelig Lugt.

3die Slægt: Post (Ledum).

1. Mose Post (L. palustre). Bladene linieformige, i Randen tilbagebøiede og paa Underfladen filtede. Fl. D. T. 1031. Fl. N. 333. D. vild Rosmarin, Post. N. Finnethe, Sqvatramf, Lummer, Finmarkepost, Skovrosmarin, Stiogras. L. Jæggeguotz, Weggeguotz, Guotzrast, Jæggerast.

Kjær Rostblad, V. og N.

Beskr. Stammen meget grenet, trind, omtrent 2 Fod høi. Grenene aabne. Barken mørkbruun og paa de yngste Skud overtrukken med en rustfarvet Lod. Bladene stroede, spidse, stive, paa Overfladen mørkgrønne, glindsende, paa Underfladen rustfarved=filtede; de sidde tættest sammen mod Enden af Grenene. Blomsterne sidde i Enden af Grenene i en enkelt Skjerm. Stilkene 1 Tomme lange, besatte med enkelte, stive Haar ligesom Støvtraadene, efter Blomstringen tilbagebøiede. Kronerne hvide. Blomstrer i Juli.

I Moser, almindelig i Finmarken, f. Ex. ved Varanger; og i Grønland; den skal og findes i Holsteen; efter Kylling skal

den

den være funden paa adskillige Steder i Holbeks Amt; men i de nyere Tider har man ikke fundet den der.

Egensk. og Anvend. Dens meget sammensnerpende Egenskaber gjøre den til et ypperligt Garvermaterial. Bladene, som kun Gederne æde, blive paa nogle Steder anvendte som Humle til Øl, men skal derved foraarsage Hovedpine. Bierne trække af Blomsterne. I Grønland og Finmarken bruges den til Brændsel. Et Afkog af dem skal dræbe Luus og fordrive Væggeluus, og i Medicinen er den anvendt mod Udslet.

2. Grønlandsk Post (L. grönlandicum). Bladene aflange, i Randen tilbagebøiede, paa Undersladen filtede. Blomsterne omtrent 5hannede. Fl. D. T. 567. Fl. N. 1067. N. Grønlandsk Thee.

Grønlandsk Rostblad, V. og N.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, men udmærker sig ved bredere, men kortstilkede, budtere Blade, kortere Støvdragere og en mindre Vext. Den har og i vild Tilstand færre Blomster i Skjermene. Blomstrer i Juli.

Den findes i Grønland.

Egensk. og Anvend. Den fortjener, ligesom og den foregaaende, at dyrkes i Lystbuskketter til Ziir.

4de Slægt: Andromede (Andromeda).

1. Fiirkantet Andromede (A. tetragona). Bladene taglagte, kjølede. Blomsterstilkene enkelte i Bladhjørnerne. Kronerne klokkeformige. Fl. D. T. 1030. Fl. N. 1077. Vid. Selsk. Skr. 10de Deel T. 5. f. 18. N. Lummerlyng, Lomkrækling, Vild Rosmarin. I. Finnebriff.

Beskr. Stængelen nedliggende, grenet, ved Grunden bladløs, buskagtig, 3-6 Tommer lang. Bladene ægformige, budte, kirtelhaarede, lagte tæt paa hverandre i 4 Rader. Blomsterstilkene dobbelt saa lange som Blomsterne, nikkende, omgivne ved Grunden med 4 aflange Blade. Bægerbladene ægformige. Kronbladene guulhvide. Blomstrer i Juli.

Den voxer i Finmarken og Grønland, men sjelden.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

2. Mos-

2. **Mosartet Andromede** (A. hypnoides). Bladene taglagte, sylformige. Blomsterstilkene enkelte i Enden paa Stængelen. Kronerne kugleformig=klokkeformige. Fl. D. T. 10. Fl. N. 607. N. Finnebrisk, Mossalyng.

Beskr. Roden traadformig. Stængelen fremliggende, meget grenet, tæt belagt med Blade, 2=3 Tommer lang. Bladene immergrønne, naaleformige, tætte, fine, glindsende, spidse. Blomsterstilken glat, nedbøiet. Kronen guul. Bægerbladene ægformige. Blomstrer i Juli.

Hist og her paa de høiere Fjelde i Norge, f. Ex. paa Eidsfjeld, i det søndenfjeldske paa Fjeldet Kirkenibben, paa Sundmør, i Nummedalen; i Island.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

3. **Rosmarinbladet Andromede** (A. polifolia). Blomsterstilkene samlede, i Enden paa Grenene. Bladene vexelvise, lancetformige, i Randen tilbagebøiede, paa Underfladen blaagraae. Fl. D. T. 54. Fl. N 293. D. og N. vild Rosmarin.

Beskr. Roden træeagtig, grenet, krybende. Stammen buskagtig, liggende ved Grunden og opret med Toppen, grenet, glat, 1=1½ Fod høi. Bladene immergrønne, stive, korte, stilkede, aarede, spidse. Blomsterstilkene sidde næsten i en Skjerm og ere 1=blomstrede, 1 Tomme lange, bedækkede ved Grunden med 2 ægformige Skjel. Bægeret rødt. Kronen kjødfarvet, nikkende. Støvveien i Enden haaret. Støvknappene 2stakkede, Kapselen opret. Frøene meget smaa. Blomstrer i Juni.

Hist og her i Tørvemoser f. Ex. i Sjelland ved Vintappergaarden nær Lyngbye, Stolpegaarden, Teprimose, Kollekolle, Kronborg, i Slagslunde Skov ved Slangerup; i Fyen ved Steenstrup; paa Falster i Horrebye Lyng; temmelig almindelig i Holsteen og Norge.

Egensk. og Anvend. Svinene æde Bladene, hvilke, som nogle paastaae, ere skadelige for Faar. Den har sammensnerpende Egenskaber og kunde derfor anvendes til Garverie.

5te Slægt: **Meelbær** (Arbutus).

1. **Fjeld Meelbær** (A. alpina). Stammen fremliggende. Bladene rynkede, takkede. Fl. D. T. 73. Fl. N. 178.

178. N. Hestebær, Troldbær, Rypebær, Linpebærlyng, Bjønbær; Korpebær, Rupebærlyng, Fjeldbær. L. Karenas Morje.
Fjeld Klarbund, V.

Beskr. Den træeagtige Stamme temmelig grenet, med en lysbruun, afskallende Bark, 2-8 Tommer lang. Bladene omvendtægformige, vexelvise, fiint takkede, budte, tætaarede, nedløbende i en Stilk. Blomsterne sidde i Klaser paa Enden af Grenene. Kronerne hvide. Ved Blomsterstilkene sidde randhaarede Blomsterblade. Bærrene sorte, kugleformige, udhulede i Enden. Blomstrer i Juli.

Hyppig paa Fjeldene i Norge, f. Ex. paa Johnsknuden, men især i Nordlandene og i Island.

Egensk. og Anvend. Rypperne æde den med Begjerlighed.

2. **Almindelig Meelbær** (A. Uva ursi). Stammerne fremliggende. Bladene heelrandede. Fl. D. T. 33. Fl. N. 165. D. Meelbær, Meelbær Riis. N. Meelbær, Meelbarriis, Miolbær, Misnebær. J. Sortulyng, Mulninger.
Meelbær Klarbund, V. og R.

Beskr. Roden træeagtig, grenet. Stammen træeagtig, fremliggende, grenet, med en glat Bark, 1-2 Fod lang. Bladene vexelvise, kortstilkede, omvendt-ægformige, budte, glatte, læderagtige, maskeformig-aarede, stive. Blomsterne sidde i en kort, lidt heldende Klase i Enden af Grenene og Stængelen. Kronen ægformig, kjødfarvet, ved hver Stilk sidde farvede, smaa Blomsterblade. Bærret nedtrykt-kugleformigt, rødt, 5frøet. Blomstrer i Juli.

Den findes temmelig almindelig i Norge, Holsteen og paa Vestkanten af Jylland paa Sandklitterne og paa Hederne i Ribe Stift, f. Ex. ved Norholm; i Sjelland er den funden ved Tidsville.

Egensk. og Anvend. Dens sammensnerpende Egenskaber gjøre den tjenlig til Garverie. I Rusland, Sverrig og Norge anvender man den til Saffians og andre Læderarters Tilberedning. Til denne Hensigt samles og tørres den om Efteraaret. Bladene og Barken give med Vitriol en sort og med Allun en graa Farve. Bladene kunne og bruges imellem

To-

Tobak. Adskillige Fugle æde Bærrene. I Rusland spises de af Mennesker, endskjønt de have en ubehagelig Smag. Barken, Bladene og de modne Bær ere forhen brugte som et steendrivende Middel.

6te Slægt: Vintergrøn (Pyrola).

1. Rundbladet Vintergrøn (P. rotundifolia). Støvdragerne opstigende. Støvveien nedbøiet. Blomsterklasen mangeblomstret. Fl. D. T. 110. Fl. N. 119. D. Vintergrøn, Vinterlilie, Bundlilie. N. Souspring. J. Vetrarlaukr.

Beskr. Hele Planten 6-8 Tommer lang. Roden traadformig, krybende. Stænglerne oprette, udeelte, kantede, bladede, 1-2 Tommer lange. Bladene verelvise, stilkede, næsten kredsrunde, glatte, heelrandede eller utydelig takkede, især ved Grunden. Paa Enden af Stængelen sidder en 6 Tommer lang, kantet Klasestilk, som har 3-4 verelvise, budte, lancetformige, bruunrøde Skjæl. Klasen mangeblomstret. Blomsterstilkene verelvise, 2 Linier lange, nedbøiede, og have ved Grunden et spidst, lancetformigt Blomsterblad. Kronerne temmelig store, hvide. Støvknappene furede. Støvveien meget længere end Støvdragerne. Arret hjulformigt. Frugtknuden 5furet. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Paa fugtige Steder; temmelig sjelden i Danmark, f. Ex. i Lyngbye Mose; hyppigere i Norge og Island.

Egensk. og Anvend. Gederne æde denne meget smukke Plante. En Affogning af dens Blade drikkes i Island som Thee mod Brystsvaghed.

2. Liden Vintergrøn (P. minor). Støvdragerne og Støvveien rette. Blomsterne adspredte paa Klasen. Fl. D. T. 55. Fl. N. 121. D. Vintergrøn. N. Souspring.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, men er sædvanlig mindre, Bladene ere mindre kredsrunde, og have en tydeligere Spids, da derimod Enden paa hiins er mere tilrundet. Klasestilken har kun 1, syelformigt, spidst Skjæl. Blomsterne ere kun halv saa store, rødagtige. Bægeret rødagtigt, kun halv saa stort som hiins, med ægformige Flige. Støvveien meget kort og ganske ret. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Hist

Hist og her i høitliggende Skove, f. Ex. ved Frederiksdal, Gjelskov, i Slagslunde Skov ved Slangerup og Birkerød i Sielland; i Jylland ved Veile og i Fyen i Korsebeerskoven ved Bissenberg; i Norge ved Dragaasen og Trondhjem.

Egensk. og Anvend. Som den foregaaende.

2. Eensidig Vintergrøn (P. secunda). Med eensidig Blomsterklase. Fl. D. T. 402. Fl. N. 120. D. Vintergrøn. N. Souspring, Vinterbirk.

Beskr. Roden krybende, langtrevlet. Stængelen fremliggende, opstigende, skjællet og bladet, grenet. Bladene mindre end hos de foregaaende, ægformige, spidse, fiint takkede, netformig-aarede. Klasestilken opret, besat med 4-6 grønne, lancetformige, spidse Skjæl. Klasen mange- og tætblomstret, kortere end hos de foregaaende; alle Blomsterne vende til een Side. Ved Grunden af hver Blomsterstilk sidder et hvidt, lancetformigt Blomsterblad. Bægerfligene korte, grønne, lidt tilbageboiede. Kronbladene hule med indboiet Spids, hvidagtige. Støvveien opret eller lidt opstigende, længere end hos den foregaaende. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Hist og her blandt den foregaaende, men sieldnere, f. Ex. ved Frederiksdal, Rudegaard, Lethraborg, Hirschholm, Antworskov; paa Møen ved Lisenlund; i Fyen ved Kiersgaard.

Egensk. og Anvend. Som den første Art.

4. Skjermblomstret Vintergrøn (P. umbellata). Blomsterstilkene skjermformige. Fl. D. T. Clus. pan. p. 507.

Beskr. Stængelen opstigende, grenet, bladet, af Størrelse som de foregaaende. Bladene kileformig-ægformige, takkede, glatte, modsatte eller krandsformige. Skjermstilken i Enden paa Stængelen. Skjermen enkelt, faablomstret. Blomsterstilkene oprette. Kronerne rødagtig-hvide. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

I Skove. Funden af Hr. Deinboll i Norge ved Dramsfiorden imellem Husum og Holmsboe.

Egensk. og Anvend. Som den første Art.

5. Eenblomstret Vintergrøn (P. uniflora). Med en eenlig Blomst. Fl. D. T. 8. Fl. N. 122. N. Dienblomst, Reigneblom, Dinegræs, Liden Souspring.

Beskr.

Beskr. Roden krybende, trevlet. Stængelen overmaade kort, udeelt, kantet, bladet. Bladene omvendt-ægformige eller næsten kredsrunde, takkede, glatte. Blomsterstilken lang, opret, udeelt, glat, trind. Blomsten større end hos de øvrige Arter, nikkende. Kronen hvid med røde Striber. Støvveien opret, længere end Støvdragerne. Arret 5deelt. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

I Bjergegne i Norge, f. Ex. omkring Kongsberg, i Øvre Tellemarken, ved Hurdalens Glasværk, ved Støren, Holtaalen, Berg, Stene og Tuterøen, i Trondhjems Stift; ogsaa i Grønland.

Egenſk. og Anvend. Den har en behagelig Lugt, lig Lilie-Convallens. Den er bleven anvendt mod Øienſvagheder.

Anden Orden.

Tohunnede (Digynia).

7de Slægt: Milturt (Chrysosplenium).

1. Almindelig Milturt (C. alternifolium). Bladene verelvise. Fl. D. T. 366. Fl. N. 54. D. Milturt, Gylden Steenbræk.

Storbladet Guldglands, V. og N.

Beskr. Roden lidt krybende og bestaaer af lange, traadformige Trevler. Stængelen opret, 3ſladet, ſkjør, glat, i Enden tvedeelt, 3-6 Tommer høi. Bladene ſtilkede, nyreformige, dobbelt-tandede, de nederſte tæt ſammen, med indbøiet Rand og den øverſte Flade haaret. Blomſterne guulagtige, ligeſom hele Planten; den midterſte 5deelt, de øverſte 4deelte. Fleeraarig. Blomſtrer i April og Mai.

Almindelig paa Skovenge.

Egenſk. og Anvend. Bierne trække af Blomſterne. Nogle anvende den ſom Thee, men nydt i Mængde ſkal den foraarſage Brækning. Man har paaſtaaet, at naar Køerne aad den, (ſædvanlig vrage de den) ſkulde Smørret faae en ſtærk guul Farve. Den har ſaarlægende Kræfter.

2. Smaabladet Milturt (C. oppositifolium) med modſatte Blade. Fl. D. T. 365.

Beſkr. Den ligner meget den foregaaende, men er meget blegere. Stængelen er ſinere, mindre opret, mere grenet og ved Grunden ofte rodſkydende, 2-4 Tommer lang. Bladene meget

min-

mindre, hjerteformige, rundbugtede. Endogsaa den midterste Blomst er hos denne oftest 8hannet og 4deelt. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Den voxer ligeledes paa fugtige, skyggefulde Steder, men meget sielden, Hr. Hofman Bang har fundet den i Fyen ved Nyborg; i det Schleswigske er den hyppigere, f. Ex. i Klosterholz.

Egensk. og Anvend. Som den foregaaende.

8de Slægt: Steenbræk (Saxifraga).

1. Navle Steenbræk (S. Cotyledon). Rodbladene sammenhobede, tungeformige, bruskagtig-tandede. Stængelen bladet, topformig-deelt i Enden. Bægerne besatte med kjertelbærende Haar. Fl. D. T. 241. Fl. N. 13. D. Navleurt. N. Siphilblomme, Aarsgrøde, Fjeldfrue, Bergkrands, Bergfrue, Lungegræs, Fjeldrose, Seifvlde.

Beskr. Af denne Plante træffes mangfoldige Afarter paa de europæiske Bjerge, hvoraf den, som er tegnet i Fl. D. (S. Cot. γ. Lin.) maaskee kunde være en egen Art. Stængelen er opret, glat, besat med Blomster næsten fra Grunden af, ½-1½ Fod høi. Bladene stive, temmelig brede, glatte, de yderste hule, de inderste hvelvede; ved Grunden af hver Blomstergreen sidder et ægformig-lancetformigt, spidst, tandet Blad; ligeledes ved hver Blomsterstilk, kun ere disse mindre. Den har mangfoldige Blomster. Kronbladene ere næsten kredsrunde, hvide. Bægerbladene randhaarede.

Man finder og en anden Afart med bladet, udeelt Stængel, med kileformige Rodblade og budte, braadede, vexelviis Stængelblade. Den er i det hele mindre end den forrige. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

De findes begge paa Fjeldene i Norge, f. Ex. i Hardanger og den første i Island.

Egensk. og Anvend. Bladene bruges i Norge til at lægge paa brændt Skade.

2. Stjerne Steenbræk (S. stellaris). Bladene takkede. Stængelen bladløs. Kronbladene spidse. Kapselen oven for Bægeret. Fl. D. T. 23. Fl. N. 265.

Beskr. Roden tættrevlet. Stængelen opret, ved Grunden bladet, haaret, trind, i Toppen grenet, 3-5 Tommer høi. Bladene omvendt-ægformig-kileformige, spids-takkede, haarede. Blomstertoppen

toppen faablomstret. Bladene ved Blomsterne lancetformige. Kronbladene hvide, lidt gule indvendig ved Grunden, ægformige, 3nervede. Bægerfligene tilbagebøiede. Kapselen glat. Frøene rue. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Hist og her ved Elvbreddene i Norge; ogsaa paa Færøerne, Island og Grønland.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

3. Snee Steenbræk (S. nivalis). Bladene omvendt-ægformige, takkede. Stængelen bladløs. Blomsterne tæt sammen. Kapselen halv neden for Bægeret. Fl. D. T. 28. Fl. N. 545. N. Sneesilve.

Beskr. Roden tyk, med lange Trevler. Stængelen trind, klebrig-haaret, især i Toppen, oftere udeelt, undertiden grenet, 4-6 Tommer høi; ved hver Green sidder et lancetformigt, spidst Blad. Bladene bredere og tykkere end hos den foregaaende, kun takkede i Enden, tæt samlede. Kronbladene hvide, omvendt-ægformige, grønplettede, budte, rundtakkede. Bægeret sidder midt paa Frugtknuden. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes paa Spitsbergen, Færøerne, i Island og Grønland og paa Fjeldene i Norge, men sjeldnere end den foregaaende, f. Ex. i Øvre Tellemarken paa Grindfjeld, ved Vang i Valders, paa Filefjeld ved Fjeldstuen, ved Fors i Ranen, i Nordlandene ved Norstad og Gilleskaal.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

4. Kilebladet Steenbræk (S. cuneifolia). Bladene kileformige, meget budte, rundbugtede. Stængelen bladløs. Blomsterne i en Top. Fl. D. T. Rottbøll i Vid. Selsk. Skr. 10de D. T. 3. f. 4. Fl. N. 1076 (under Navn af S. punctata).

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opstigende, bladet ved Grunden, men nøgen oventil, udeelt, 4-6 Tommer lang. Bladene sidde almindelig i tvende Krandse og ere bred-kileformige, nedlabende i en Stilk. Bladene ved Blomsterne linieformige, spidse, vexelvise. Kronbladene længere end Bægeret, budte, aflange, blegrøde. Bægerbladene tilbagebøiede. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den er funden i Island.

Egenſk.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

5. Firkantet Steenbræk (S. oppositifolia). Stængelbladene ægformige, modsatte, taglagte; de øverste randhaarede. Fl. D. T. 34. Fl. N. 53. N. Bergdusk. J. Snioblomster, Vetralblom, Lambablom.

Beskr. Roden trevlet. Stænglerne af meget forskjellig Længde, ofte henimod 1 Fod lange, fremliggende, meget grenede, undertiden rodskydende. Grenene tætbladede, de blomsterbærende oprette. Bladene tætte, budte, lidt tykke, stribede, kjølede, hule; de øverste i Enden paa Grenene ofte lidt vexelviise; de nederste ere visne, naar de øverste ere grønne. Blomsterne i Enden paa Grenene og Stængelen. Kronbladene mørkrøde, nervede, omvendt ægformige. Blomsterstilkene udeelte. Bægeret sidder midt paa Frugtknuden. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

1ste Afart: Bruskbladet firkantet Steenbræk (S. oppositif. indurata Retz., S. retusa Gouan) med bruskagtige Bladender. Fl. Lap. T. 2. f. 1.

2den Afart: Toblomstret firkantet Steenbræk (S. opp. biflora Vahl. Saxifr. biflora Allioni) med krybende, 2blomstrede Stængler. Allion. Fl. pedem. T. 21. f. 2.

Paa de høiere Klipper i Norge ikke sjelden, f. Ex. ved Ofoten nær Evenæs, ved Ladehammeren og Steenberget ved Trondhjem, paa Filefjeld, Dovre, ved Hardanger; ogsaa i Island. Begge Afarterne har Prof. Vahl fundet paa Sætterne i Loms Præstegjeld i Guldbrandsdalen.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

6. Siltstilket Steenbræk (S. Hirculus). Stængelbladene lancetformige, vexelviise. Stængelen opret. Frugtknuden ægformig, oven for Bægeret. Fl. D. T. 200. Fl. N. 335. N. Mossilre. J. Halsavegr.

Laadenstilket Steenbræk, Oec. Plantel.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, udeelt eller kortgreenet ved Grunden, trind, bladet, oventil rustfarvet, 6-8 Tommer høi. Bladene budte, glatte, lidt randhaarede. Paa Spidsen af Stængelen sidde 1-3, før Blomstringen nikkende Blomster, som ere betydelig større end de foregaaende Arters. Kronbladene omvendt-

vendt-ægformige, nervede, gule med mørkere Prikker indvendig ved Grunden. Bægerfligene tilbagebøiede. Frugtknuden aflang. Fleeraarig. Blomstrer i August og September.

I Moser og paa Enge temmelig sjelden, f. Ex. i Sjelland i Langholmsmosen ved Dronninggaard, ved Slangerup, Johnsstrup, Dumpedalsmølle, Krogerup og paa en Eng ved Enden af Ordrupsmosen mod Ærmelunds-Huset; i Jylland ved Ringkiøbing; i Holsteen ved Sysel. I Norge sjelden, f. Ex. ved Varanger i Østfinmarken.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

7. Tandhaaret Steenbræk (S. aizoides). Stængelbladene linieformige, vexelvise, tandet-randhaarede. Stængelen ved Grunden nedliggende. Frugtknuden nedtrykt, halv neden for Bægeret. Fl. D. T. 72. Fl. N. 541.

Beskr. Roden trevlet. Stænglerne opstigende, udeelte paa den nedliggende og grenede paa den oprette Deel, trinde. Bladene vexelvise, i Randen haarede, med overmaade smaa Tænder. Blomsterne siddе i en bladet Top. Bægeret opret. Kronbladene af Bægerets Længde, udbredte, gule med mørkere Pletter. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Ikke sjelden i Norge ved Foden af Fjeldene; hyppig i Guldbalen.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

8. Kornet Steenbræk (S. granulata). Bladene nyreformige, lappede. Stængelen deelt i en Top. Roden kornet. Frugtknuden halv neden for Bægeret. Fl. D. T. 514. Fl. N. 615. D. og N. Steenbræk, hvid Steenbræk. N. Bergbræk, Nyrsilre, Luktsilre, Vitsilre, Porcelain Blomster.

Beskr. Roden sammensat af smaa, lysrøde, kugleformige Korn. Stængelen opret, udeelt ved Grunden, klebrig-haaret, især i Toppen, trind, bladet, ½-Fod høi. Bladene ved Roden nyreformige, dybt indskaarne, stilkede; Stængelbladene aflange, indskaarne med lancetformige Flige, siddende, alle kjødede. Blomsterne oprette, i Enden paa Grenene. Bægerne haarede. Kronbladene nervede, omvendt-ægformige, hvide. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Almindelig paa høie Enge.

Egenſk.

Egenſk. og Anvend. Den ſkal være rig paa Farveſtof og give med forſkjellige Tilſætninger oliven og graaguul Farve. Gederne æde den, og Bierne trække af den. Blomſten er ikke ubehagelig, og man dyrker i Blomſterhaver en fyldt Afart af den. Den var forhen brugt ſom et urindrivende Middel.

9. Ludende Steenbræk (S. cernua). Bladene haandformige, ſtilkede. Stængelen løgbærende. Frugten oven for Bægeret. Kronbladene indtrykte i Spidſen. Fl. D. T. 390 (under Navn af S. bulbifera). Fl. N. 528. N. Ræv-ſilre, Rootſilre.

Beſkr. Roden trevlet, belagt med lancetformige Skjæl, ofte kornet. Stængelen opret, grenet i Toppen, undertiden udeelt og 1blomſtret, trind, glat, bladet. Rodbladene og de nederſte Stængelblade langſtilkede, verelviſe, nyreformig-kredsrunde, ſmukt grønne, deelte i 5-7 Lapper, glatte; de mellemſte Stængelblade kortſtilkede, 3deelte; de øverſte ſiddende, lancetformige og have i Hjørnerne røde Løg. Blomſterne enkelte paa Grenene eller Stængelen. Bægerfligene aflange, haarede. Kronbladene hvide, udrandede, 3-nervede. Fleeraarig. Blomſtrer i Juli og Auguſt.

I Fl. D. T. 22 findes under Navn af Saxifr. cernua en Plante, ſom nærmer ſig noget til denne. Nøiere Underſøgelſer paa Stedet, hvor den findes, maae afgjøre, om den er en Afart af denne eller maaſkee, hvilket Smith formoder, en egen Art. Roden er trevlet og belagt med Skjæl. Stængelen opret, udeelt, bladet, 3 Tommer høi. Bladene haandformige, omtrent ſom paa den Ludende, men kortere ſtilkede, verelviſe. De øverſte Blade ægformige, modſatte; i Bladhjørnerne ſidde ſmaa Løg. Den har 2 ſmaa Blomſter, ſom ſynes at være oven for Frugten. Kronbladene ere ſpidſe, ikke udrandede. Den ligner altſaa Bæk Steenbrækken i Blomſten, og den Ludende i Henſeende til Bladene. Maaſkee er den en Blanding af begge. Maaſkee er Tegningen ikke ganſke rigtig.

Den Ludende Steenbræk findes i Island ved Adner See, Svide Fjeld ꝛc.; i Nordlandene paa Tromsøen. Den i Fl. D. T. 22 anførte er funden ved Bredden af Fjeldbækkene i Norge, iſær i Nordland.

Egenſk.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

10. Bæk Steenbræk (S. rivularis). Bladene haandformige, ſtilkede, det øverſte ſpadeformigt. Stængelen faablomſtret. Roden trevlet. Frugtknuden halv neden for Blomſten. Fl. D. T. 118. Fl. N. 479. N. Bækſilra.

Beſkr. Roden ſkyder 1 eller 2 Stængler, ſom ere oprette, udeelte, ſædvanlig kun 2blomſtrede, glatte, 2-3 Tommer høie. Rodbladene langſtilkede, indſkaarne i 5 budte Lapper, glatte; Stængelbladene kortſtilkede, det øverſte ſædvanlig udeelt, ſiddende. Bladene ved Blomſterne lancetformige. Bægeret klæbrig-haaret ved Grunden. Kronbladene hvide, ſmaa, budte. Fleeraarig. Blomſtrer i Juli.

Ved Elve og Bække i Norge, iſær i Nordland og Finmarken, f. Ex. ved Kjelvig, Maasøen og Tromsøen; ogſaa i Island, Grønland og paa Færøerne.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

11. Trekløftet Steenbræk (S. tridactylites). Bladene kileformige, 3-5deelte, vexelviſe; de øverſte udeelte. Blomſterne i en Top. Frugtknuden neden for Bægeret. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 501. D. Negleurt. N. Fingreſilre, Trefingergras.

Beſkr. Roden trevlet. Stængelen opret, grenet eller udeelt, trind, rødagtig, ſaftrig, ligeſom hele Planten, 1-2 Tommer høi. Bladene ſidde ſamlede ved Roden og vexelviſe paa Stængelen, hine 2-5deelte, diſſe ofteſt lancetformige, tykke, haarede. Blomſtertoppen (ſmaa Exemplarer ere 1blomſtrede) er bladet. Kronbladene omvendt-ægformige, ſmaa, hvide. Bægeret og Frugten haaret. 1aarig. Blomſtrer i Mai og Juni.

Den voxer paa ſandig Jord, men temmelig ſjelden, f. Ex. paa Amager, ved Slangerup, i Ladegaardsvangen ved Frederiksborg; I Fyen paa Vikkelsøe og ved Ulriksholm; i Jylland ved Moſſ Søe nær ved Skanderborg. I Norge ſkal den findes ved Hardanger; den er og funden i Island.

Egenſk. og Anvend. Den ſkal kunne bruges ſom Portulak. Dens Smag er ſyrlig. Forhen er den bleven anvendt mod Gulſot.

12. Femtandet Steenbræk (S. petræa). Bladene kileformige: Rodbladene hele og 3tandede; Stængelbladene 5tandede: de øverste 3kløvede. Blomsterstilkene omtrent 3blomstrede. Fl. D. T. 68. Fl. N. 427 og 544 T. 9. f. 1-3.

Beskr. Roden fiin-tæt-trevlet. Stængelen opret, udeelt, undertiden grenet, trind, rødagtig, 4-8 Tommer høi. Bladene sidde tætte, krandsformige sammen ved Roden. Bladene ved Blomsterne linieformige, budte. Grenene i Toppen vexelviise. Stilkene ligeledes og oprette. Bægeret oven for Frugten med smaa, ægformige Flige. Kronbladene omvendt-ægformige, lidt udrandede, hvide. Hele Planten er klæbrig og ligner meget den foregaaende. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes paa Fjeldene i Norge, f. Ex. paa Eger, ved Christiania, paa Hadeland, paa Mißbjerget i Aggershuus Stift, Gilleskov i Nordland, Maasøen i Finmarken.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

13. Busket Steenbræk (S. cæspitosa). Rodbladene sammenhobede, tykke, linieformige, hele og tvedeelte, paa Undersladen nervede. Stængelen næsten bladløs, omtrent 2blomstret. Fl D. T. Fl. N. 1047. T. 7. f. 3-4. Engl. Bot. T. 794. N. Klyngsilre, Mossilre.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, trind, 2-4 Tommer høi. Rodbladene tykke, randhaarede, budte, undertiden heelrandede, men oftest 3kløvede i Spidsen, paa Undersladen 3nervartede. Paa Stængelen sidde 2 Blade, hvoraf det øverste er linieformigt, udeelt, det nederste 3kløvet i Spidsen. Blomsterstilkene i Enden paa Stængelen, oprette. Bægeret klæbrig-haaret, med budte Flige. Kronbladene guulagtige, omvendt-ægformige, 3nervartede. Kapselen næsten ganske neden for Blomsten. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Afart: Grønlandsk busket Steenbræk (S. cæsp. grœnlandica Retz.) med haandformige, mangedeelte, spidsflígede Blade og opret Stængel. (S. Grœnlandica Lin.) Fl. D. T. Fl. N. 689. T. 7. f. 1. N. Grønlandsk Silre, Norsilre, Veslesilre.

Den

Den findes i Finmarken og Nordland paa de lavere Bjerge, f. Ex. ved Maasøen, Gilleskaal, Varanger. Afarten paa samme Steder og i Grønland.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

14. Haandbladet Steenbræk (S. palmata Sm.). Bladene haarede, haandformige og 5-3deelte. Stængelen bladet. Blomsterne i en Top. Kronbladene næsten kredsrunde. Fl. D. T. 71 (under Navn af S. cæspitosa).

Beſkr. Roden tættrevlet. Stængelen opret, trind, haaret, faabladet, 3-6 Tommer høi. Den har undertiden ufrugtbare Sideskud, hvorpaa Bladene sidde meget tætte og i Enden stjerneformige. Bladene udmærke sig fra den foregaaendes ved deres Laadenhed. De ere og smallere ved Grunden og dybere deelte i Spidsen. Rodbladene tæt samlede; Stængelbladene 3-4, med aflange Flige. Blomstertoppen har 3-4, temmelig store Blomster. Bægeret som den forriges, men mindre budt. Kronbladene guulagtig-hvide, 3nervartede. Kapselen halv neden for Bægeret. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

I Norge sjelden, f. Ex. paa Grindefjeld i Valders og paa Dovre.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

15. Trespidset Steenbræk (S. tricuspidata). Rodbladene sammenhobede, kileformige, randhaarede, spids-3tandede. Stængelen opstigende. Blomsterne i en Klase. Kronbladene lancetformige, 3 Gange længere end Bægeret. Fl. D. T. 976. Fl. N. 1046. N. Spidssilre.

Beſkr. Roden trevlet-grenet. Stængelen opstigende, trind, glat i Enden, ofte deelt. Bladene næsten lancetformig-kileformige, i Spidsen bredere, formedelst 2 store udstaaende Tænder, lagte tæt paa hverandre paa den opstigende Deel af Stængelen; vexelvise paa den øverste Deel. Blomsterne i en Klase paa temmelig lange Stilke, store, gule. Bægerne smaa. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den er funden i Grønland.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

16. Mosartet Steenbræk (S. hypnoides). Bladene linieformige, hele og 3deelte. Vandgrenene fremliggende,

Stængelen næsten bladløs. Kronbladene eliptisk-aflange. Fl. D. T. 348. Fl. N. 834. N. Jællersilre, Mossilre.

Beskr. Roden langtrevlet. Stængelen halv nedliggende, halv opret; den nederste Deel bladet, 6-8 Tommer høi. Bladene verelvise, spidse, haarede; de nederste, samt Bladene paa Vandgrenene linieformige, krumme ind ad. Blomstertoppen udbredt, klæbrig. Kronerne temmelig store. Bægerfligene spidse, kortere end Kronbladene som ere hvide, 3nervartede. Frugtknuden halv neden for Blomsten. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes i Island.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

9de Slægt: Knavel (Scleranthus).

1. Aarig Knavel (S. annuus). Bægerfligene spidse, aabne omkring Frugten. Stænglerne aabne. Fl. D. T. 504. Fl. N. 729. D. Knavel, Tandurt. N. Tandgræs, Bergfløy.

Beskr. Roden trevlet og frembringer flere, aabne, tynde, i Enden grenede, liggende, meget finhaarede, tætbladede, 4-6 Tommer lange Stængler. Bladene sylformige, spidse, modsatte, korte, ved Grunden randhaarede og sammengroede. Blomsterhovederne i Enden paa Stænglerne. Bægerne nervede; Fligene i Randen lidt hindeagtige. Støvdragerne kortere end Bægeret, oftest kun eet eller 2 Frøe, hele Planten har et guulagtig-hvidt Udseende. 1aarig. Blomstrer fra Mai til Juni.

Almindelig paa tørre, sandige Marker.

Egenſk. og Anvend. Den indeholder en blaa Farve efter Fourcroys Forsøg. Forhen har man troet at stille Tandpine ved at holde Tanden over Damp af Vand, hvori den var kogt.

2. Fleeraarig Knavel (S. perennis). Bægerfligene budte, lukte omkring Frugten. Stænglerne fremliggende. Fl. D. T. 563.

Vedvarende Knavel, V.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, men kjendes foruden de anførte Mærker, ved længere, mere fremliggende Stængler, og et mere blaaagtigt Udseende. Bladene ere tykkere, tættere, kor-

kortere og undertiden fiinhaarede. Bægerfligene have en større hvidagtig hindet Rand. Fleeraarig. Blomstrer i Juni, Juli og August.

Paa høie, sandige Banker, sieldnere end den foregaaende, f. Ex. i Sjelland paa Brede Banker; ved Bellinge i Fyen; ved Kalløe i Jylland; paa Thorsinge.

Egensk. og Anvend. I Tydskland og andre Steder findes paa dens Rod den saakaldte polske Cochenille, et Insect, hvormed man farver rødt.

10de Slægt: Gypsurt (Gypsophila).

1. **Muur Gypsurt** (G. muralis). Bladene linieformige, flade. Bægerne uden Skjæl. Stængelen tvedeelt. Kronbladene rundtakkede. Fl. D. T. 1268. D. Gipsurt.

Almindelig Muurboe, N.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen traadformig, opret, meget tvedeelt-grenet, lidt rue, 2-6 Tommer lang. Bladene modsatte, siddende, sammengroede, glatte. Blomsterne stilkede, i Enden af Grenene og imellem Delingerne. Ved Grunden af Blomsterstilkene sidde modsatte Smaablade. Kronbladene udrandede, blegrøde. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Paa tørre Steder men sielden, f. Ex. paa Murene omkring Kronborg. Paa en Ager lige for Hestekjøbgaard ved Birkerød; ved Nebbelunde i Laaland; i Holsteen ved Preetz.

Egensk. og Anvend. Den er forhen bleven brugt i Medicinen.

11te Slægt: Sæbeurt (Saponaria).

1. **Læge Sæbeurt** (S. officinalis). Bægerne valseformige. Bladene eliptisk-lancetformige. Fl. D. T. 543. D. Sæbeurt, Fleskurt, Hovmodsblomster.

Læge Sæbedrøier, B. og N.

Beskr. Roden lang, krybende. Stængelen opret, rank, leddet og knudret ved Leddene, glat, trind, bladet, i Enden modsat-grenet, 1-1½ Fod høi. Bladene modsatte, ved Grunden sammengroede, heelrandede, 3nervede, glatte, spidse. Blomsterne sidde i en mangeblomstret Top i Enden af Stænglerne og de korte Grene. Bladene ved Blomsterne lancetformige. Kronbladene rødagtig-hvide, lidt udrandede, med kronet Svælg og lange hule Negle,

hvori

hvori Støvtraadene indsluttes. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den findes hist og her ved Byer i god Muldjord, f. Ex. ved Lyngbye, Rudersdal, Arløse, Antvorskov, Qvislemark, Vemmeltofte; i Fyen ved Odense, Ronninge og Uggerslev.

Egenst. og Anvend. Heste og Æsler æde den. Knust og omrørt i kogende Vand, gjør den det skummende, og man kan da afvaske Fidtpletter dermed. Den var forhen meget brugt i Lægekonsten. Man har den i Haver som Ziirplante, hvor der og findes en fyldt Afart.

12te Slægt: Nellike (Dianthus).

* Blomsterne i Knipper.

1. **Skjæg Nellike** (D. barbatus). Blomsterne knippeformige. Bægerskjællene ægformig-syelformige, af Rørets Længde. Bladene lancetformige. Curt. Magaz. T. 205. D. Cartheuser Nellike, Skjæg Nellike.

Beskr. Stængelen opret, trind, glat, udeelt; Rodbladene tætte; Stængelbladene næsten lancetformige, modsat-sammenvoxne, glatte, spidse. Blomsterne i et tæt Knippe i Enden paa Stængelen, kortstilkede. Kronbladene rundtakkede, røde med hvide Prikker paa den nederste Deel. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den voxer vild i Skovegne i det sydlige Europa.

Egenst. og Anvend. Den findes almindelig i Blomsterhaver som Ziirplante, hvor den urigtig kaldes Kartheuser Nellike, hvilket Navn egentlig betegner den følgende Art. Man har en fyldt og adskillige Farve-Afarter af den.

2. **Kartheuser Nellike** (D. Carthusianorum). Blomsterne lidt sammenhobede. Bægerskjællene ægformige, stakkede, kortere end Bægerrøret. Svøbet aflangt, stakket, kortere end Blomsterhovedet. Bladene linieformige, 3nervede. Læsel. Fl. Prus. p. 37. f. 7. D. Cartheuser Nellike.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, men udmærker sig, foruden de anførte Characterer, ved en lidt rue Stængel, smallere, stivere Blade, fiernere og paa Overfladen haarede Kronblade, og ved Støvveien, som er længere end Kronrøret. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Egenst.

Egensk. og Anvend. Som den foregaaende.

3. Knippeblomstret Nellike (D. Armeria). Blomsterne knippeformige. Bægerskjællene lancetformige, uldhaarede, af lige Længde med Røret. Fl. D. T. 230. D. Vild Nellike.

Beskr. Roden udeelt, fiin. Stængelen opret, oventil grenet, trind, bladet, duunhaaret. Grenene stive, rette, haarede. Bladene linieformig-lancetformige, modsatte, siddende, kjølede, ved Grunden sammenvoxne; de nederste næsten spadeformige. Blomsterne i Enden paa Stængelen og Grenene, oprette. Bægeret har 4 Skjæl, som ved Grunden ere lidt sammenvoxne. Kronbladenes øverste Deel rød med hvide Prikker. 2aarig. Blomstrer i Juli og August.

Hist og her imellem Krat, f. Ex. ved Brede, Nestved, Skjelskør, Vordingborg, Adlersborg; i Fyen ved Vesterskjerninge, Aabye, Odense og Ulriksholm; paa Bornholm ved Boderne.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

4. Knop Nellike (D. prolifer). Blomsterne sammenhobede i et Hoved. Bægerskjællene ægformige, budte, uden Braad, stivhindede, længere end Røret. Fl. D. T. 221.

Beskr. Roden udeelt, lodret, tynd. Stængelen opret, lidt grenet i Toppen, ofte udeelt, bladet, 1-1½ Fod høi. Bladene linieformige, spidse, glatte, i Randen rue. Blomsterhovedet i Enden paa Stængelen og Grenene; sædvanlig kommer kun een Krone frem ad Gangen, hvorved Stilkene synes 1blomstrede, med et meget tykt Bæger. Bægerskjællene store, omtrent 4; det egne Bæger har ved Grunden tvende smaa, smalle Skjæl. Kronerne smaa, lysrøde. Kronbladene udrandede. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Afart: Eenblomstret Knop Nellike (D. prolif. diminutus) med 8, ægformige, budte Skjæl, som indslutte en eenlig Blomst.

Denne Afart, som Linné antog for en egen Art, under Navn af D. diminutus, anseer Assess. Rafn ikke engang for at fortjene Navn af Afart.

Den findes paa Møen paa Ulfshale og paa Bornholm ved Boderne; ogsaa i Holsteen. Afarten paa Bornholm og i Holsteen.

Egensk.

Egensk. og Anvend. Faar og Køer æde den.

** Med flere enkelte Blomster paa hver Stængel.

5. **Have Nellike** (D. Caryophyllus). Blomsterne enkelte. Bægerskjællene næsten rudeformige, meget korte. Kronbladene rundtakkede, uden Skjæg. Blackw. T. 85. D. Nellike.

Beskr. Roden næsten træeagtig, grenet. Stængelen ved Grunden ofte lidt nedliggende, derpaa opret, glat, grenet, bladet, ligesom hele Planten blaagraa, 1½ Fod høi. Bladene linieformige, rendede, ved Grunden lidt tandede. Blomsterne oprette, hos den vildvoxende lysrøde, hos de dyrkede næsten af alle Farver. Bægeret stribet, med 4 Skjæl, som ere meget kortere end Røret, og hvoraf de inderste ere de bredeste. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den voxer vild i det sydlige Europa og dyrkes overalt i Blomsterhaver.

Egensk. og Anvend. Denne Plantes smukke Farve og behagelige Lugt har gjort den saa yndet af Blomsterelskere, at man fortrinlig har beskjeftiget sig med dens Dyrkning og derved frembragt en uendelig Mængde af Afarter. Om disse og dens Dyrkning s. Rafns Flora, 2den D. p. 740.

6. **Rundtakket Nellike** (D. deltoides). Blomsterne eenlige. Bægerskjællene ægformig-lancetformige, spidse, omtrent 2. Bladene dudte, lidt duunhaarede. Kronbladene rundtakkede. Fl. D. T. 577. Fl. N. 1070. D. vild Nellike. N. Grine-Nellik, Græs Nellik, Eng Nellik.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret eller opstigende, i Toppen rank, leddet, oftest grenet, ½-1 Fod høi. Bladene modsatte, siddende, linieformig-lancetformige, omtrent 2 Tommer lange, belagte, ligesom Stængelen, med en blaaeagtig Dug, stribede, fiint-duunhaarede, i Randen rue, ved Roden tæt samlede. Blomsterne i Enden paa Stængelen, og Grenene paa utydelig 3-kantede Stilke. Kronbladene smaa, i Svælget glatte, røde, ulige rundtakkede, ikke saa dybt deelte som hos Strand-Nelliken. Bægeret stribet, fiin-duunhaaret. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Af-

Afart: Blaagraa rundtakket Nellike (D. delt. glaucus) med graablaae Blade, mere udbredt Vært og lysere Kronblade.

Den voxer paa tørre Bakker og i høie, tynde Skove, f. Ex. ved Charlottenlund, i Dyrehaven, Frederiksdal, Brede, Nestved; i Fyen ved Vesterskjerninge, Svanninge, Vikkelsøe ꝛc. Afarten findes efter Rafn paa Bornholm.

Egenſk. og Anvend. Bierne søge den. Man har den undertiden i Haverne som Ziirplante.

7. Fjeder Nellike (D. plumarius). Blomsterne eenlige. Bægerskjællene næsten ægformige, meget korte, budte, uden Braad. Kronbladene mangedeelte. Fl. D. T. Clus. hiſt. 1. p. 284. f. 1. D. og N. Fjedernellike.

Beſkr. Roden trevlet. Stængelen opret, grenet, overmaade fiint duunhaaret, 1-1½ Fod høi. Bladene linieformige, spidse, længere end hos den foregaaende. Blomsterne i Enden paa Grenene. Kronbladene mangedeelte, med spidse Flige, rødagtige, af Størrelse som Have Nellikens. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Prof. Vahl har fundet den i Finmarken.

Egenſk. og Anvend. Den dyrkes i Haver som Ziirplante. Man har mange fyldte Afarter af den.

8. Strand Nellike (D. superbus). Blomsterne eenlige, samlede i en Top. Bægerskjællene meget korte, tilspidsede: Kronbladene have mangedeelte, haarformige Flige. Fl. D. T. 578. Fl. N. 532 (under Navn af D. plumarius).

Pryd Nellike, V. og N.

Beſkr. Roden lidt krybende. Stængelen opret, 1-1½ Fod høi, ved Grunden opstigende, glat, trind, i Toppen grenet. Bladene linieformig-lancetformige, lysgrønne, i Randen ru. Bægerskjællene oftest violette. Kronbladene hvid-violette, med mørkere Prikker; ved Svælget besatte med gule Haar. Støvtraadene og Støvveien lysgrønne. 2aarig. Blomstrer i Juli og August.

Hist og her ved Strandkanter, f. Ex. paa en Høi ved Charlottenlund, i Dyrehaven mod Stranden, ved Flaskekroen, Frederikssund; paa Møen ved Ulfshale; ved Korselitse paa Falster; ved Gammelgaard nær Vesterskjerninge i Fyen, ved Odensefjord ꝛc.; dog

dog findes den og, men sjelden, inde i Landet, f. Ex. ved Aldershvile og Slangerup i Sjelland. I Norge findes den i Finmarken.

Egensk. og Anvend. Som en overmaade smuk Plante fortjener den at dyrkes i Blomsterhaver.

*** Med 1blomstret Stængel.

9. **Sand Nellike** (D. arenarius). Stænglerne omtrent 1blomstrede. Bægerskjællene ægformige, budte. Kronbladene mangedeelte. Bladene linieformige. Fl. D. T. Fl. N. 728. Towns. trav. T. 16? N. Sand Nellike.

Beskr. Roden frembringer flere, oprette, kortere og mindre deelte Stængler end de foregaaendes. Rodbladene tæt samlede, linieformige, 1 Tomme lange, i Randen haaret-takkede. Rodbladene længere og bredere, men kortere end Rummene imellem Knuderne paa Stængelen. Den bærer 1-2 Blomster. Bægerskjællene 4, budte, med en meget kort Braad. Bægerne rørformige, oventil snevrere. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Denne meget ubekjendte Plante anføres af flere som voxende i Danmark og Norge. Skulde de ikke have antaget en Afart af Strand Nelliken derfor? Denne Beskrivelse er tagen efter et Exemplar i Prof. Vahls Herbarium; thi Planten selv har jeg aldrig fundet vildvoxende. Prof. Schumacher vil have fundet den ved Strandkanten imellem Charlottenlund og Skovshoved og anfører endog en Afart med opret, oftest 3blomstret Stængel; oprette Blomster; ægdannede Bægerskjæl; dobbelt tanded-rundtakkede Kronblade; og smal-linieformig-syelformige, under Glasset lidt randhaarede Blade, hvilken han formoder kunde være Hofmans Skov Nellike (D. sylvestris).

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

Tredie Orden.

Trehunnede (Trigynia).

13de Slægt: Smelle (Cuculabus).

1. **Blære Smelle** (C. Behen). Blomsterne nikkende, i en Top. Kronbladene lidt kløvede. Bægerne stærkt opblæste, netformig-aarede. Bladene lancetformige. Stængelen op-

opret. Fl. D. T. 914. Fl. N. 8. D. Blæreurt, Smelleblomster, Augustblomme; Mangeblomst, Skumnellike. N. Smelpunger, Pungier, Aagerkaal, Smellegræs, Guftegræs, Hermanskaal. J. Pungagras.

Beskr. Roden tættrevlet, lidt grenet. Stænglerne opstigende ved Roden, derefter oprette, grenede, glatte, trinde, blaagraae, omtrent 1½ Fod høie. Bladene bred-lancetformige, spidse, glatte, blaagraae, heelrandede, ved Roden tæt samlede, næsten spadeformige. Blomstertoppen tvedeelt. Bægerne hvidagtige, lidt gjennemsigtige og gjennemtrukne med rødagtige og grønne Aarer. Kronbladene hvide, oftest uden Svælgkrands. Frugtknuden violet. Kapselen ægformig. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig paa høie Enge og ved Gjerder.

Egenst. og Anvend. Hos os æde Huusdyrene den kun i Mangel af bedre, men i Norge nyde de den med Begjerlighed, efter Gunneri Beretning, hvorfor den og der er anbefalet til Dyrkning som Foderurt. Bladene kunne bruges som Kaal og i Rusland og Norge spiser man Roden, hvoraf kan faaes Meel. Bierne trække af Blomsterne. Blomsterne anvendes i Norge mod Hudsygdomme.

2. Strand Smelle (C. maritimus). Blomsterne næsten eenlige paa Enden af Stængelen. Kronbladene kløvede med en Svælgkrands. Bægerne opblæste, glatte, netformigaarede. Bladene linieformig-lancetformige. Stængelen nedliggende. Fl. D. T. 857. Fl. N. 8, β. (C. Behen β. Lin.)

Beskr. Den ligner overmaade meget den foregaaende. Roden er krybende. Stænglerne næsten ganske fremliggende, mere grenede end hos hiin, mindre, og have færre Blomster. Bladene smallere, i Randen fiintandede, Kronbladene dybere deelte. Kapselen rundagtig. Da den har Svælgkrands, har Wildenow henført den til Slægten Silene. Fleeraarig. Blomstrer i August og September.

I Norge ved Strandkanterne, f. Ex. ved Christiania.

Egenst. og Anvend. I Henseende til Bladene som den foregaaende.

3. Klæ-

3. **Klæbrig Smelle** (C. viscosus). Blomsterne i Klaser; Stilkene 3blomstrede. Bladene ved Blomsterne hjerteformig-ægformige. Stængelen udeelt, klæbrig-laaden. Bladene tilbagebøiede ved Grunden. Fl. D. T. 1209.

Beskr. Roden grenet. Stængelen opret, rank, leddet, trind, tæt-klæbrig-haaret. Bladene tætsamlede og linieformige ved Roden og det nederste af Stængelen; de mellemste Stængelblade linieformig-lancetformige, og de øverste bred-ægformige, korte, sammenvoxne. Blomsterne sidde i Krandse paa Enden af Stængelen, hvoraf de øverste ere de tætteste. Bægeret aflangt, klæbrigt. Kronbladene hvide, dybt kløvede. 2aarig. Blomstrer i August.

Ved Strandkanterne, men meget sjelden. Hr. Hofmann har fundet den paa Romsøe i Odense Fjord, og Hr. Holten paa Oxholmen i Isefiorden.

Egenſk. og Anvend. Den skal lugte behagelig om Aftenen.

4. **Smaakronet Smelle** (C. Otites) med tvebo Blomster i en Top, paa glatte Blomsterstilke. Kronbladene linieformige, udeelte, uden Svælgkrands. Fl. D. T. 518.

Beskr. Roden grenet. Stænglerne oprette, udeelte, ranke, trinde, haarede, 1 Fod høie. Rodbladene tætsamlede, omvendt-ægformig- eller lancetformige, langstilkede, bugte. Stængelbladene lancetformige, siddende, modsat-sammenvoxne; de øverste linieformige. Blomsterstilkene tvedeelte og sidde næsten krandsformige. Blomsterne smaa, tætsamlede. Han- og Hun-Kronerne paa forskjellige Planter, hvidgrønne, smaa, tætsamlede. Kronbladene linieformige. Bægeret nervet. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Ved Strandkanter; kun hidtil funden paa Amrum, Sylt, Romsøe og de øvrige Øer i Vesterhavet.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

14de Slægt: Silene (Silene).

1. **Nikkende Silene** (S. nutans). Blomsterne nikkende, i en eensidig Top. Kronbladene tvedeelte med linieformige Flige. Bladene lancetformige, duunhaarede. Fl. D. T. 242. Fl. N. 1109. D. Laaden Tjæreurt. N. Lutglime. Nikkende Svælgkrands, V. og R.

Beskr.

Beskr. Roden træeagtig, med mange Trevler, som fyde 1 eller flere oprette, udeelte, trinde, duunhaarede, lidt klæbrige, 1-1½ Fod høie Stængler. Bladene spidse, heelrandede, duunhaarede, paa Stængelen siddende og modsatte; ved Roden samlede, stilkede og omvendt-ægformige. Blomstertoppen tvedeelt. Bægeret fiin-duunhaaret, ribbet. Kronbladene hvide, dybt deelte, med budte Flige. Svælgkrandsen spids. Støvdragerne af ulige Længde. Kapselen ægformig. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Paa Bakker imellem Krat, temmelig sjelden, f. Ex. ved Brede, Charlottenlund, imellem Torbek og Papiirmøllen, Helsingøer, Slangerup; paa Moen ved Liselund; i Fyen ved Egense og Hinsgavl; i Jylland ved Nørholm. I Norge findes den kun i den sydlige Deel.

Egenst. og Anvend. Huusdyrene æde den kun i Mangel af bedre. Blomsterne give Bierne Næring og lugte ret behageligt om Aftenen.

2. **Knippeblomstret Silene** (S. Armeria). Blomsterne i Knipper. Kronbladene lidt udrandede. De øverste Blade hjerteformige, glatte. Fl. D. T. 559. Fl. N. 182. D. Tjærurt.

Knippeblomstret Svælgkrands, B. og R.

Beskr. Roden fiin, grenet og trevlet. Stængelen opret, leddet, bladet, tvedeelt, grenet, glat, trind, ½-1 Fod høi. Bladene siddende, modsat-omfattende, blaaeagtig-grønne, glatte, de nederste ægformige. Bladene ved Blomsterne smaa, lancetformige, spidse. Bægeret 10kantet, glat. Kronbladene smukt røde. Kapselen aflang, stilket. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Den voxer vild ved Altona og ved Trondhjem. Kylling vil have fundet den ved Frederiksborg, Valløe og i Laaland.

Egenst. og Anvend. Den dyrkes som Ziirplante i Blomsterhaver.

3. **Fjeld Silene** (S. rupestris). Blomsterne oprette i en Top. Kronbladene udrandede. Bægerne trinde. Bladene lancetformige. Fl. D. T. 4. Fl. N. 670. N. Berglime, Bergnellik, Spindnellik, Slime. L. Bu Laano.

Beskr.

Beskr. Roden fiin-grenet eller trevlet. Stængelen opret, Halvparten udeelt, den øverste Deel grenet, 4-6 Tommer høi, bladet, glat, trind. Bladene modsatte, omfattende, lancetformige, siddende, glatte, spidse. Blomsterne sidde paa lange, fine Stilke. Bægeret utydelig 10kantet. Kronbladene hvide, budte. Kapselen kjølleformig eller omvendt-kileformig. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

I Norge paa Fjeldene omkring Christiania og Kongsberg, ved Raa i Nordland, Nordmør, Romsdalen, Snaasen, Idserod ꝛc.; i Island.

Egenſk. og Anvend. Efter Wille æde Huusdyrene den med Begjerlighed og trives vel derefter.

4. **Mosartet Silene** (S. acaulis). Uden Stængel. Bladene linieformige, ved Grunden randhaarede. Blomsterstilkene eenlige, 1blomstrede. Fl. D. T. 21. Fl. N. 117. (under Navn af Cucubalus acaulis). J. Lambagræs, Lamba-Holurt, Holtarot, Hardablom, Litlaseigiur, Gultoppo.

Beskr. Roden udeelt, lang; den skyder mange tætte, korte, i en Grønsvær samlede, 1-2 Tommer lange Grene. Bladene sidde tæt sammen, og ere linieformige, omfattende, aabne, lidt kjølede. I Enden af Grenene sidder en kort, budt-4kantet, fiin Blomsterstilk. Bægeret klokkeformigt, 5kløvet. Kronbladene smukt røde, tydelig kronede. Kapselen valseformig, længere end Bægeret. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Man finder adskillige Afarter af den, hvoraf følgende ere de vigtigste.

a. Med siddende Blomster og mere rundagtige Blomsterstilke.

b. Med stærkt randhaarede Blade.

Hovedarten og den første Afart findes i Norge paa Fjeldene. Afarten b. paa Færøerne.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

15de Slægt: Fladstjerne (Stellaria).

1. **Bredbladet Fladstjerne** (S. nemorum). De nederste Blade hjerteformige, stilkede; de øverste ægformige, siddende. Blomstertoppen tvedeelt. Fl. D. T. 271. Fl. N. 232. D. Hvietrue. N. Dugupel, Douguppel.

Beskr.

Lund Fladstjerne, V. og N. Bredbladet Stjerneurt, Oec. Pl.

Beskr. Roden fiin, lidt krybende. Stængelen lidt fremliggende ved Roden, derpaa opret, svag, grenet, bladet, lidt kantet og haaret, 6-10 Tommer høi. Bladene vexelviis-modsatte, heelrandede, skjøre. Bladstilkene omfattende, paa den øverste Side haarede. Blomsterne i Enden paa Stængelen. Bægeret ved Grunden haaret, i Randen hvidhindet. Kronbladene aabne, hvide, dybt-deelte. Frugtstilkene lidt nedbøiede. Kapselen aflang. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

I Skove, men ikke almindelig; i Sjælland ved Sorgenfrie, Hirschholm, Frederiksborg og Uggeløse Hestehave ved Slangerup; i Fyen ved Ulriksholm, Egense og Arreskov; i Norge ved Holtaalen.

Egensk. og Anvend. Huusdyrene æde den. Bierne trække af Blomsterne.

2. Takrandet Fladstjerne (S. Holostea). Bladene lancetformige, meget fiint takkede. Kronbladene kløvede. Bægeret uden Nerver. Fl. D. T. 698. Fl. N. 490. D. Øyentrøst. N. Stort Stjernegræs.

Skarpbladet Stjerneurt, Oec. Pl.

Beskr. Roden bestaaer af lange, lidt krybende, traadformige Trevler. Stængelen ved Grunden lidt fremliggende, svag, derpaa opret, leddet, undertiden lidt bøiet ved Leddene, bladet, kantet, 1-1½ Fod høi. Kanterne paa Enden af Stængelen rue. Bladene siddende, smal-lancetformige, meget tilspidsede, skarpkjølede, omfattende; de øverste næsten linieformige. Ved Roden sidder hvert Par nærmere sammen end paa Stængelen. Blomstertoppen tvedeelt, bladet. Blomsterstilkene lange, førend Blomstringen lidt nedbøiede. Bægerbladene undertiden kun 4, meget spidse, hvidhindede i Randen. Kronbladene meget større end Bægeret, bndte, hvide, med en guul Negl. Kapselen næsten kugleformig. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Almindelig i Kratter og ved Gjerder, i Norge ved Berg og Sundmør.

Egensk. og Anvend. Bierne trække meget af Blomsterne.

3. Græs-

3. **Græsartet Fladstjerne** (S. graminea). Bladene linieformig-lancetformige, heelrandede. Blomstertoppen udspilet, i Enden paa Stængelen. Bægeret 3nervet, af Kronens Længde. Fl. D. T. Fl. N. 237. N. Blomgræs, Stjerneblomster.

Ager Fladstjerne, R. Græsbladet Stjerneurt, Oec. Pl.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, men er svagere af Væxt, skiønt længere af Stængel. Bladene ere mindre, smallere, mere flatne og grønnere. Stængelen glat, 4kantet. Blomsterne ere meget mindre. Bægerbladene hvidbindede, med 3 grønne Nerver. Kronbladene spidsere end paa hiin, sædvanlig af Bægerets Længde. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Man finder især følgende Afarter.

a. Med linieformig-lancetformige, ved Grunden svagt randhaarede Blade.

b. Med smal-linieformige Blade.

Ved Gjerder og imellem Buske ikke sjelden; Afarterne i Moser og ved Gjerder.

Egenſk. og Anvend. Huusdyrene æde den.

4. **Blaagraae Fladstjerne** (S. glauca Wither.) Bladene linieformig-lancetformige, heelrandede, blaagraae. Blomsterstilkene oprette. Bægeret 3nervet, kortere end Kronen. (S. gram. β. Fl. Sv.) Fl. D. T. Engl. Bot. T. 825.

Kjær Fladstjerne.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, men er i det Hele mindre, og af en blaaegrøn Farve, især paa Bladene, som ere fuldkommen jevne i Randen. Stængelen fuldkommen glat. Blomsterstilkene 2 Tommer lange; de sidde vexelviſe i Bladhjørnerne, hvor de korte Grene tillige udspringe, og paa Enden af Stængelen. Blomsterne ere meget større end paa hiin. Kronbladene hvide, dybt deelte, budte. Bægerbladene spidse, mindre tydelig 3nervede end paa hiin.

Hist og her paa fugtige Steder.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

5. Sump

5. **Sump Fladstjerne** (S. uliginosa). Bladene eliptisk-lancetformige, heelrandede, i Enden lidt tykhudede. Blomsterne oftest 3hovede i Bladhjørnerne, den mellemste 1blomstret. Fl. D. T. 415? (S. gram. γ. Lin.)

Beskr. Roden trevlet. Stænglerne tætte, nedliggende, 4kantede, bladede, glatte, 4-6 Tommer lange. Bladene heelrandede, aarede, jevne, lidt bleggrønne. Blomsterstilkene oprette før Blomstringen, men lidt nedhængende efter den; de tvende Sidestilke grenede, 2-3blomstrede. Bladene ved Blomsterne smaa, lancetformige, hvidagtige. Blomsterne mindre end hos de foregaaende. Kronbladene meget dybt deelte, mindre end Bægeret, hvide. Kapselen ægformig. 1aarig? Blomstrer i Juni og Juli.

Den findes paa sumpige Steder ikke hyppig, f. Ex. ved Ermelunds Huset, Ballerup, Dronninggaard, Fuglevads Mølle; i Holsteen ved Cronshagen og Eulenkrug.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

6. **Kortbladet Fladstjerne** (S. brevifolia Rafn). med mange trinde, nedliggende Stængler. De nederste Blade ægformige, de øverste lancetformige. Blomsterstilkene eenlige, 1-blomstrede. Fl. D. T.

Beskr. Roden tættrevlet. Stænglerne tætte, 3-4 Tommer lange. Bladene kortere end hos de foregaaende. Kronbladene hvide, dybt kløvede. Frøehuset ægformigt. Fleeraarig. Blomstrer i Juli. Maaskee kun en Afart af den foregaaende.

Paa fugtige Steder, f. Ex. ved Clasens Have uden for Kastellet og nær ved Flaskekroen og lille Værløse.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

7. **Langknoppet Fladstjerne** (S. cerastoides). Bladene eliptisk-aflange, budte. Stænglerne omtrent 2blomstrede. Bægerne 1nervede, duunhaarede. Fl. D. T. 92. Fl. N. 951. T. 6. f. 2.

Beskr. Roden krybende. Stængelen fremliggende, udbredt, grenet, især ved Grunden, bladet, især i Toppen, trind, glat, 3-8 Tommer lang. Bladene heelrandede, lidt eensidige. Bægerbladene budte, i Randen hvidhindede, ved Grunden haarede. Kronbladene hvide, næsten dobbelt saa lange som Bægerbladene, lidt kløvede

vede eller dybt udrandede. Frugten ægformig. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Paa Fieldene i Norge ved Hardanger, i Finmarken og i Island.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

8. Udstrakt Fladstjerne (S. humifusa). Bladene ægformige. Blomsterne eenlige, kortstilkede. Kronbladene kløvede, Stænglerne udbredte, fremliggende. Fl. D. T. 978. Fl. N. 657.

Beskr. Roden fintrevlet, lidt krybende. Stænglerne, hvoraf der ere mange fra een Rod, ere fine, udbredte til alle Sider, 4kantede, rødagtige, glatte, overalt bladede, 3-4 Tommer lange. Bladene modsatte, vendte som oftest til een Side, aflang-ægformige, budte, spidse, omfattende; Rummene imellem Bladene af Bladenes Længde. Blomsterstilkene lige lange med eller lidt længere end Bladene. Bægerbladene lancetformige, kortere end Kronens, som ere dybt deelte, hvide. Kapselen rundagtig-ægformig, kortere end Bægeret. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

I Norge ved Hardanger, samt i Varanger i Finmarken og i Island.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

9. Toblomstret Fladstjerne (S. biflora). Bladene syelformige. Blomsterstilkene 1-2blomstrede. Kronbladene udrandede. Frugtknuden aflang. Bægeret stribet. Fl. D. T. 12. Fl. N. 91.

Beskr. Roden fiin og langtrevlet. Stænglerne nedbøiede, grenede, tæt besatte med Blade, 1-3 Tommer lange. Bladene modsatte, spidse. Blomsterstilken i Enden af Grenene. Blomsterne meget smaa. Bægeret af Kronens Størrelse, spidst. Kronbladene hvide, utydelig udrandede. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

I Norge men sjelden, f. Ex. ved Fogstuen paa Dovre og paa Bjerget Houen samt i Island.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

10. Grønlandsk Fladstjerne (S. grœnlandica). Stænglerne nedliggende, omtrent 2blomstrede. Bladene linieformige,

ved

ved Grunden lidt randhaarede. Kronbladene udrandede. Frugten kugleformig. Fl. D. T. 1210.

Beskr. Roden fiin- og langtrevlet. Stænglerne udbredte til alle Sider, 1 Tomme lange. Bladene aflang-linieformige, budte, lidt tykke. Blomsterstilkene af Stængelens Længde. Bladene ved Blomsterne fine, sylformige. Bægerbladene ægformige, budte. Kronerne store, guulagtig-hvide. Kronbladene omvendt-hjerteformige, dobbelt saa store som Bægerets. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den er funden i Grønland.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

16de Slægt: Sandvaaner (Arenaria).

1. **Tykbladet Sandvaaner** (A. peploides). Bladene ægformige, budte, kjødede. Bægerne budte, uden Nerver. Fl. D. T. 624. Fl. N. 322. D. Strandarve. N. Fjæreorel, Norellgras. J. Berja-Arfe, Smediukal. F. Arvi. Strand Sandvaaner, V. og N.

Beskr. Roden bestaaer af meget lange, krybende, traadformige Trevler. Stænglerne fremliggende, udbredte, grenede, glatte, bladede, lidt kantede, 3-6 Tommer lange. Bladene modsatte, siddende, heelrandede, tilbageboiede, glatte, kjødede, skarpkantede, tæt sammen. Blomsterne sidde uden Stilk i Greenhjørnerne. Bægerbladene kjødede, eliptiske, budte. Kronbladene spadeformige. Kapslerne næsten kugleformige. Ved Grunden af hver Støvdrager sidder en Honningkjertel. 3 spidse Ar. Frøene omvendt-ægformige, prikkede, sorte. Fleeraarig. Blomstrer fra Mai til Juli.

Hist og her ved Strandkanterne paa Sandet.

Egenſk. og Anvend. I den nordre Deel af Island spises den baade af Mennesker og Qvæg; her æde Hestene den. Den kan bruges som Kaal og Spinat. Dens Smag er saltagtig. Den bidrager til at bedække Flyvesandet.

2. **Trenervet Sandvaaner** (A. trinervis). Bladene ægformige, spidse, stilkede, 3nervede. Fl. D. T. 429. Fl. N. 1016. N. Gronorel.

Beskr. Roden langtrevlet; Stængelen liggende ved Grunden, derpaa opret, svag, grenet, trind, lidt haaret, leddet, 1-2 Qvarteer

teer lang. Grenene lidt kantede. Bladene modsatte, heelrandede, lidt randhaarede. Bladstilkene lidt omfattende. Blomsterstilkene fine, 1blomstrede, efter Blomstringen tilbagebøiede, 1 Tomme lange og sidde i Greenhjørnerne. Blomsterne smaa; Bægerbladene lancetformige, kjølede, i Randen hindede og haarede, lidt længere end Kronbladene. Kronbladene omvendt-ægformige. Kapselen ægformig. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Hist og her i Skove.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

3. **Randhaaret Sandvaaner** (A. ciliata). Bladene ægformige, nervede, randhaarede, spidse. Fl. D. T. 346. Fl. N. T. 1078. N. Haarnorel.

Beskr. Roden langtrevlet. Stænglerne udbredte, grenede, dudte, 4kantede, paa Kanterne rue, 2-3 Tommer lange. Bladene ægformige, dudte, smaa, kjødede, smalle ved Grunden. Grenene toblomstrede. Bægerbladene ægformig-lancetformige, stribede, nervede, i Randen hindede. Kronbladene lidt større end Bægeret. Kapselen aflang. Blomstrer i Juli.

Paa Moefjeldet i Nordland og i Island.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

4. **Norsk Sandvaaner** (A. norvegica). Stænglerne fremliggende med 2 Blomster i Spidsen. Bladene kileformige, tykke, uden Nerver og Randhaar. Fl. D. T. Fl. N. 1100. T. 9. f. 7.

Beskr. Den har megen Lighed med den foregaaende. Roden lang, trevlet, lidt krybende. Stænglerne udbredte, lange, bladede især ved Grunden, knudrede, lidt fladtrykte, 1-2 Tommer lange. Bladene ægformig-kileformige, glindsende, omfattende, modsatte. Blomsterne sædvanlig 2 paa Enden af Stængelen og Grenene. Blomsterstilken ½ Tomme lang, med 2 lancetformige Blade. Bægerbladene ægformige, spidse, med en ophævet Linie paa Ryggen. Kronbladene dudte, hvide, aflange, lidt længere end Bægerbladene. Kapselen ægformig. Frøene rundagtige. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Ved Vardøe i Klipperifterne og paa Bjerget Stegen i Nordland.

5. Man-

5. **Mangestænglet Sandvaaner** (A. multicaulis). Bladene ægformige, uden Nerver, siddende, spidse. Kronerne større end Bægerne. Fl. D. T. Fl. N. 666. N. Mykke-Norell.

Beskr. Roden langtrevlet. Stænglerne fremliggende og grenede, ved Grunden opstigende, lange. Bladene stive, kjødede, med nogle enkelte, fine Haar ved Grunden, tæt samlede over hele Stængelen. Paa Enden af Stænglerne sidde 1-2 Blomster paa børsteformige, ½ Tomme lange Stilke. Bægerbladene ægformige, meget spidse, finnervede. Kronbladene store, hvide. Kapslerne ægformige. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Paa Fjeldene i Nordland.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

6. **Smaakronet Sandvaaner** (A. serpyllifolia). Bladene ægformige, næsten siddende, rue. Bægerne laadne, næsten 5nervede. Fl. D. T. 977. Fl. N. 564. D. liden Arve. N. Sandnorel, Sandarv, Kuneblom.

Smaablomstret Sandvaaner, Oec. Pl.

Beskr. Roden fintrevlet og skyder mange opstigende, stive, tvedeelte, grenede, trinde, undertiden lidt flade, duunhaarede Stængler. Bladene smaa, heelrandede, tættere sammen midt paa Stængelen, spidsere i Toppen. Bægerbladene ægformige, spidse, i Randen lidt stivhindede, de 2 indbendige 3nervede. Kronbladene meget smaa, hvide, kortere end Bægerbladene. Kapslerne ægformige. Frøene gule. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig paa tørre Marker, Diger &c.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

7. **Rødblomstret Sandvaaner** (A. rubra). Bladene linieformige, med Braad. Axelbladene stivhindede, omskedende. Frøene sammentrykte, kantede, rue. Fl. D. T. Fl. N. 919. Engl. Bot. T. 852.

Beskr. Roden trevlet-grenet; den frembringer flere, fremliggende, grenede, bladede, glatte, næsten trinde, 4-6 Tommer lange Stængler. Bladene lidt kjødede, temmelig flade paa begge Sider, lidt graaeagtige, omtrent af samme Længde som Mellemrummene. Axelbladene, som sidde uden om Bladene, ere modsatte, temmelig

sti-

store, hvide, i Randen lidt lasede. Blomsterne sidde i en tvedeelt, klaseformig Top i Enden af Grenene. Topstilkene duunhaarede. Bægerbladene lancetformige, haarede, med stivhindede Kanter. Kronbladene røde, lidt kortere end Bægerne. Kapselen af Bægerets Længde som omgiver den. Frøene aflange. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Afart: Rødblomstret glatbægeret Sandvaaner (A. r. glaberrima). Med glatte Bægere og Blomsterstilke.

Hovedarten almindelig paa tørre Marker og Diger. Afarten sjeldnere.

Egensk. og Anvend. Faarene æde den.

8. Strand Sandvaaner (A. marina). Bladene halv valseformige, kjødede, uden Braad. Axelbladene stivhindede, omskedende. Frøene sammentrykte, glatte med en Rand. (A. rubra β. Lin.) Fl. D. T. 740. D. Knægræs. N. Rødnorel, Blaanorel.

Beskr. Roden fin-tapformig, lang. Stænglerne længere end hos den foregaaende, meget glatte, fremliggende. Bladene glatte. Blomsterne større end hos hiin. Bægeret mindre end Kapselen. 1aarig (efter nogle Fleeraarig). Den ligner meget den foregaaende.

Temmelig almindelig ved Strandbredde.

Egensk. og Anvend. Som forrige og da den findes ved Strandbredder, tjener den til at bedække Flyvesand.

9. Smaabladet Sandvaaner (A. tenuifolia). Bladene syelformige, spidse. Stængelen danner en Top. Kapslerne oprette. Kronbladene lancetformige, kortere end Bægeret. Fl. D. T. 389.

Beskr. Roden fin-trevlet. Stænglerne oprette, traadformige, trinde, bladede, glatte, 4-6 Tommer lange. Bladene glatte, ved Grunden sammenvoxne, 3nervede, i Randen hvidhindede. Kronbladene hvide, meget smaa. Frugtknuden kugleformig. Kapselen aflang. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Den er funden paa høie Agre ved Moen og Schønweide.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

Fjer-

Fjerde Orden.

Femhunnede (Pentagynia).

17de Slægt: Steenurt (Sedum).

* Med flade Blade.

1. St. Hans Steenurt (S. Telephium). Bladene flade, takkede. Blomsterne i en bladet Halvskjerm. Stængelen opret. Fl. D. T. 686. Fl. N. 391. D. St. Hans Urt, Kræfturt, Tykblad, Løgurt. N. St. Hans Urt, Smørbug, Fedebok, Huslok, Trodegræs, Jousækgræs, Kinkgræs, Saftgræs.

St. Hans Steenpryd, B. og N.

Beskr. Roden lidt knollet. Stænglerne oprette, lidt opstigende, 1-2 Fod høie, ved Roden udeelte, bladede, trinde, glatte, ofte rødagtige eller besatte med røde Prikker. Bladene verelvise eller strøede, siddende, halvomfattende, ægformige, tykke, glatte, blaaeagtig-grønne. Blomsterne tæt sammen. Kronbladene rødlige paa Overfladen og hvidlige paa Underfladen. Støvknappene rødagtige. Fleeraarig. Blomstrer i August og September.

Afart: Stor St. Hans Steenurt (S. T. maximum) med tættere Halvskjerme og hvidagtig gule Blomster.

Hovedarten findes hist og her paa høie Steenbrinker og Straatage. Afarten paa Bakkerne imellem Springsforbi og Papiirsmøllen.

Egenst. og Anvend. Svinet æder den, men de øvrige Huusdyr kun i Mangel af andet. Bierne trække af Blomsterne. Naar den afplukkes før Blomstringen, kan den ligesom flere saftrige Planter vedblive at voxe, naar den fæstes i en Sprække. Den indeholder en Deel mineralsk Ludsalt og er forhen bleven anvendt i Medicinen som et kjølende Middel 2c.

** Med trinde Blade.

2. Engelsk Steenurt (S. anglicum). Bladene næsten verelvise, ægformige, kjødede, puklede, tilvoxet-siddende. Blomsterkosten tvedeelt, uden Blade. Fl. D. T. 82. Fl. N. 331 (under Navn af S. annuum). N. Hvid Bergknop.

Aarlig Bergknop, B.

Beskr.

Beskr. Roden trevlet. Stænglerne tætte, udbredte, glatte, bladede, rødagtige, 3-4 Tommer lange. Grenene oprette. Bladene vexelvise og modsatte, blaagraae, tæt sammen. Blomsterkosten klaseformig. Blomsterne kortstilkede, oprette. Bægerbladene budte. Kronbladene spidse, hvide, med en rød Kjøl og i Spidsen rødprikkede. Kapslerne glatte. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Paa Strandbredderne ved Christiania, Stavanger rc., efter Gunnerus ved Trondhjem, ved Grøtten i Romsdalen og i Guldbrandsdalen.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

3. Bitter Steenurt (S. acre). Bladene vexelvise, næsten ægformige, kjødede, puklede, tilvoxet-siddende. Blomsterkosten tvedeelt, bladet. Fl. D. T. Fl. N. 149. Engl. Bot. T. 839. D. Helleknop, Bladløs, liden Steenurt, Steenpikke, Veier, Drav. N. Skjørbugsknopper, Bergknopper, Feitbok, Fuglekjøt, Hestegræs, Vortegræs, Veyardram, Veierdrav, Bergekongen, Mutul, Telikaur, Berge Nutar. J. Helluhnodri.

Bidende Steenpryd, V. og R.

Beskr. Roden trevlet. Stænglerne fremliggende, tætte, meget grenede, glatte, trinde, tætbladede, især paa Grenene, 3-5 Tommer lange. Bladene vexelvise, taglagte, budte, med den indvendige Flade sammengroede med Stængelen, ved Grunden fritstaaende, grønne eller rødagtige. Kronbladene smukt gule, spidse. Bægerbladene budte. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig paa Steengjerder og tørre Marker.

Egensk. og Anvend. Dens Saft er bidende. Den er med Held bleven anvendt mod Slag, Skjørbug, Kræft, rc. Huusdyrene vrage den.

4. Sexkantet Steenurt (S. sexangulare). Bladene trinde, budte, tilvoxet-siddende, aabne, i 6 Rader. Blomsterkosten 3deelt, bladet. Fl. D. T. Fl. N. 485. Curt. Fl. Lond. fasc. 4 T. 33. N. Kantknopper.

Sexkantet Steenpryd, V. og R.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, hvorfra den adskilles ved mere valseformige, længere, tættere og ikke bittre Blade, som sidde krandsformige, 3 i hver Krands, og da Krandsene afvexle

i den-

i Henseende til Bladenes Stilling, fremkomme derved 6 Rader. Den blomstrer og noget sildigere. Fleeraarig.

Müller vil have fundet den i Danmark; i Norge findes den efter Gunnerus paa Hitteren.

Egenſk og Anvend. Ubekjendt.

5. Klippe Steenurt (S. saxatile). Bladene halvtrinde, budte, løse ved Grunden. Stængelen grenet, nedliggende. Fl. D. T. 59. Fl. N. 636 (Paa begge Steder under Navn af S. rupestre). N. Femknop, Krypknop.

Oeders Steenpryd, V. Løsbladet Steenpryd, N.

Beskr. Roden trevlet, lidt krybende. Stængelen opstigende, grenet ved Grunden, trind, bladet, dog tabes de nederste Blade snart. Bladene sidde uden Orden og ere kjødede, glatte. Blomsterne gule, siddende paa de tilbagebøiede Grene. Kronbladene spidse. Bægerbladene kortere end Kronbladene, budte. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Temmelig hyppig paa Fjeldene i Norge, f. Ex. ved Aaseraad, Heikfjeld, Arendal, Johnsknuden, Næs Jernværk, Øvre Tellemarken ic.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

6. Laaden Steenurt (S. villosum). Bladene verelvise, linieformige, lidt flade, haarede, ligesom og Blomsterstilkene. Stængelen opret. Fl. D. T. 24. Fl. N. 487. N. Løenknop.

Laaden Steenpryd, V.

Beskr. Roden fiintrevlet. Stængelen opret, trind, glat og ofte grenet ved Grunden, haaret i Toppen, bladet. Bladene budte, kjødede, fiint haarede, især de øverste. Blomstertoppen kostformig, i Enden af Stængelen. Bægeret budt, klæbrig-haaret. Kronbladene brede, budte, hvide, med en rød Nerve. Kapslerne spidse, rødagtige, smal-ægformige. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes paa Fjeldene i Norge men sjelden, f. Ex. ved Slidre i Valders.

Egensk og Anvend. Ubekjendt.

7. Hvid Steenurt (S. album). Bladene aflange, trinde, budte, aabne, glatte. Blomstertoppen meget grenet. Fl. D.

D. T. 66. Fl. N. 705. D. Tripmadam. N. Hellknop, Qviitknop.

Hvid Steenpryd, V. og N.

Beskr. Roden trevlet. Stænglerne krybende ved Grunden, grenede, trinde, glatte, rødagtige, lidt tykkere paa Midten end ved Grunden, ½ - 1 Fod lange. Bladene glatte, meget kiødede, lidt flade paa den øverste Side, tykkere i Spidsen end ved Grunden, blaae- eller rødagtig grønne, tæt sammmen, især paa Enden af Grenene. Blomstertoppen i Enden af Stængelen, vexelviis - grenet, Bægerbladene smaa, glatte, rundagtige, meget budte. Kronbladene hvide med en rød Streg paa den udvendige Side. Støvtraadene hvide. Støvknappene purpurfarvede. Støvveien rødagtig. Fleeraarig. Blomstrer i August og September.

I Danmark meget sjelden; saavidt mig er bekjendt, kun funden paa et Steengjerde ved Ulriksholm. Almindeligere i Norge, f. Ex. paa Eger, ved Fissum Vandet, ved Næs Jernværk 2c.

Egensk. og Anvend. Den kan spises som Salat og dyrkes derfor paa nogle Steder. Den groer let, udsaaes om Efteraaret eller Foraaret og udplantes i Rader, omtrent 1 Qvarteer imellem hver Plante.

Gederne æde den. Bierne trække af Blomsterne.

8. **Ottekantet Steenurt** (*S. reflexum*). Bladene syelformige, strøede, ved Grunden løse; de nederste tilbagebøiede. Blomsterstanden kostformig. Fl. D. T. 113. Fl. N. 475. Lob. Icon. 378. D. Bjergknop. N. Hakløk, Fransk Salat, Bergguld.

Ottekantet Steenpryd, V.

Beskr. Roden trevlet; den skyder flere, oprette, ved Grunden opstigende, trinde, glatte, blaae- eller rødagtig grønne, ½ - 1 Fod høie Stængler, som ved Grunden tabe meget snart deres Blade og ere da tæt besatte med Ar paa de Steder, hvor Bladene have sat. De ikke blomstrende Stængler ere kortere, tættere besatte med Blade og tabe dem ikke saa snart. Bladene vexelvise og strøede og endes med en kort Braad; de nederste ganske tilbagebøiede, de øverste ganske oprette. Blomsterkosten tve- eller fleerdeelt. Blomsterne kortstilkede, eensidige. Bægeret spidst, glat. Kronbladene lancet-

for-

formige, budte, gule. Den har undertiden 12 Støvdragere og da 6 Kronblade. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Figuren i Fl. D. er ikke god og formodentlig gjort efter et tørt Exemplar. Lobels Figur forestiller Planten bedre.

Jeg har fundet den paa Bakkerne ved Elben uden for Altona. I Norge findes den ved Christiania, Laurvigen, Grønstad og ved Trondhjem.

Egensk. og Anvend. Den skal af nogle bruges som den forrgaaende til Salat.

18de Slægt: Gjøgemad (Oxalis).

1. Suur Gjøgemad (O. Acetosella). Skaftet 1blomstret. Bladene 3hobede, omvendt-hjerteformige, haarede. Roden skjællet-leddet. Fl. D. T. 980. Fl. N. 289. D. Gjøgemad, Suurklever, Gjøgrod, Gjøgebrød, Skovsyre, Kukukkaal. N. Goukſyre, Gjøke-Syre, Qvælsøv, Natsæve, Natsvær, Kukukkaal, Regnblad, Tøstgræs.

Beskr. Roden kjødet, vandret, takket, med Sidetrevler. Skaftet opret, traadformigt, glat, trindt, rødagtigt, fiinhaaret, paa Midten knæet, med 2 smaa Blomsterblade, 3-4 Tommer høi. Bladene sidde alle ved Roden og ere røde paa Underfladen. Bladstilkene fine, lidt kortere end Skaftet. Blomsteret eenligt paa Enden af Skaftet. Bægerbladene lancetformige, hindede i Randen. Kronbladene meget større end Bægeret, hvide eller rødagtige, med violette Aarer og en guul Plet paa den indvendige Side af Neglen, hvor de hænge lidt sammen. Kapselen hindeagtig, 5rummet, i hvert Rum 2 Frøe, som udkastes af de elastiske Klapper, naar de ere modne. Fleeraarig. Blomstrer i April og Mai.

Almindelig i Skove.

Egensk. og Anvend. Af dens Blade, som have en behagelig syrlig Smag, uddrages det bekjendte Syre- eller Suurklever-Salt, hvormed man kan aftage Rust- og Blækpletter af Linned, hvilket endog skeer blot ved at gnide Pletterne med de friske Blade og derpaa vaske Linnedet. Man kan adskille Melk dermed. Nogle spise Bladene paa Smørrebrød. Geder og Sviin æde den. Bierne trække af Blomsterne. Den er kjølende, fortyndende og modstaaer Forraadnelse og Skjørbug.

2. Op-

2. **Opret Gjøgemad** (O. stricta). Stængelen opret, grenet. Blomsterstilken skjermdragende, kortere end Bladstilkene. Bladene 3hobede, omvendt-hjerteformige. Ingen Axelblade. Fl. D. T. 873. (under Navn af O. corniculata).

Beskr. Roden krybende. Stængelen trind, glat, faagrenet, ved Grunden rue, 6-12 Tommer høi. Blomsterstilkene kortere end Bladstilkene. Bladstilkene finhaarede; de nederste nedboiede. Smaabladene mindre end hos den foregaaende, glatte, i Randen finhaarede. Bægerbladene lancetformige, glatte. Kronbladene gule. Kapselen linieformig, 5kantet, haaret. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes i et Krat ved Frederiksborg.

Egenskr. og Anvend. Som den foregaaende, men er mindre syrlig.

3. **Nedliggende Gjøgemad** (O. corniculata). Stængelen meget grenet, udbredt. Blomsterstilkene skjermdragende. Bladstilkene have ved Grunden Axelblade. Fl. D. T. Jaqv. Oxalis T. 5.

Beskr. Roden trevlet. Stænglerne fremliggende, rodskydende, trinde, oventil grenede, bladede, rødagtige, mindre end den foregaaendes. Bladene langstilkede, haarede. Smaabladene mørkgrønne, blegere paa Undersladen. Blomsterstilkene i Bladhjørnerne, lange, traadformige, i Spidsen deelte i en Skierm, hvorpaa sidde 2-4 Blomster. Kronerne gule, større end Bægeret. Kapselen 5hjørnet, glat, med mangefrøede Rum. 1aarig (efter Smith Fleeraarig). Blomstrer i August.

Den skal efter Rafn findes paa Bornholm.

Egensk. og Anvend. Den er mindre syrlig end de foregaaende.

19de Slægt: Klinte (Agrostemma).

1. **Almindelig Klinte** (A. Githago). Planten stivhaaret. Bægeret større end Kronen. Kronbladene udeelte, uden Svælgkrands. Fl. D. T. 576. Fl. N. 624. D. Klinte, Klit. N. Røklint, Svartklint.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, trind, leddet, i Toppen grenet, bladet, 1-2 Fod høi. Bladene modsatte, siddende, linie-

linieformig-lancetformige, spidse. Blomsterne i Enden paa Stængelen. Bægeret 10kantet, 5tandet eller rettere fliget, besat med lange Haar. Fligene linieformige, spidse, lange. Kronbladene violet-rode. Kapselen ægformig.

Almindelig i Vintersæden i Danmark; i Norge findes den kun i den sydlige Deel.

Egensk. og Anvend. Den er et skadeligt Ukrud i Hvede og især i Rug. Det skilles vanskelig fra Kornet og giver Brødet et blaaeagtigt Udseende, naar der findes meget deraf i Melet. Planten ædes af Huusdyrene; men Frøene ere giftige for Fugle, hvilket man alt længe har observeret i Jylland og paa flere Steder og derefter ved Forsøg bekræftet paa Veterinairskolen. I Jylland bruger man Klintemeel, hvorpaa er gydet varmt Vand, til at vaske uldent Tøi i, hvorefter det bliver meget hvidt. Massen deraf er en dødelig Forgift for Ænder.

20de Slægt: Pragtstjerne (Lychnis).

1. **Trevleblomstret Pragtstjerne** (L. Flos Cuculi). Kronbladene 4deelte. Kapselen næsten kugleformig. Fl. D. T. 90. Fl. N. 124. D. Hovmod, Græsnellike, Skovnellike. N. Engenellike. F. Ageleie.

Eng Pragtstjerne, V. og R.

Beskr. Roden trevlet-grenet. Stængelen opret, kantet, lidt furet, leddet, rue, nedentil mørkrød, oventil klæbrig, 1-1½ Fod høi. Bladene modsatte, ved Grunden sammenvoxne, smal-lancetformige, temmelig glatte. Blomsterklasen i Enden paa Stængelen, opret, tvedeelt. Bægeret valseformig-ægformigt, mørkrødt. Kronbladene rosenrøde; Fligene ulige store, flatne.

Almindelig paa Enge.

Egensk. og Anvend. Heste, Geder og Faar æde den. En fyldt Afart dyrkes i Blomsterhaver.

2. **Klæbrig Pragtstjerne** (L. Viscaria). Kronbladene udeelte. Kapselen 5rummet. Fl. D. T. 1032. Fl. N. 652. D. Tjereurt, Beegurt, Skumnellike. N. Tjæregræs, Tjurugræs, Kjurugræs, Kjørngræs, Tjærnellik.

Beskr.

Beskr. Roden lidt grenet, trevlet. Stængelen opret, leddet, trind, glat, under Leddene meget klæbrig, 1 Fod høi. Bladene sammenvoxne ved Grunden, linieformig-lancetformige, glatte, tættere samlede og længere ved Roden. Blomstertoppen tæt, i Enden paa Stængelen. Bægeret valseformigt, hindeagtigt, rødligt. Kronbladene smukt røde, utydelig udrandede. Kapselen ægformig. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den voxer paa Bakker ikke sjelden i Danmark; i Norge findes den i den sydlige Deel og i Romsdalen.

Egensk. og Anvend. Bierne trække af Blomsterne. En fyldt Afart dyrkes i Blomsterhaver. Insecter blive ofte fangne paa dens klæbrige Stængel.

3. Fjeld Pragtstjerne (L. alpina), Hele Planten glat. Kronbladene tvekløvede. Blomsterne sidde i et skjermformigt Hoved. Fl. D. T. 65. Fl. N. 679. N. Fjeldnellik, Jomfrueblom. J. Kveisugras, Augnafræ.

Beskr. Roden tyk. Stængelen opret, enkelt, udeelt, glat, trind, 2-4 Tommer høi. Bladene linieformig-sylformige, furede, spidse, glatte, tæt samlede ved Roden; modsatte, omfattende, faa paa Stængelen. Bladene ved Blomsterne lidt gjennemsigtige. Blomsterne meget tætte. Kronbladene uden Svælgkrands, spidse, smukt røde, kun lidt kløvede. Den har 4 Støvveie. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Ikke sjelden paa Fjeldene i Norge, f. Ex. ved Slidre i Valders, paa Dovrefjeld, Johnsknuden 2c.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

4. Skov Pragtstjerne (L. sylvestris Rafn). Bladene ægformige, tilspidsede. Bægeret kortere end Kronens Rør. Kronbladene dybere kløvede end til Midten. Blomsterne oftest tveboe. Kapselen ægformig. (L. dioica Lin.) Fl. D. T. Fl. N. 123. Curt. Fl. Lond. fasc. 2. T. 32. D. og N. s. den følgende.

Tveboe Pragtstjerne, V. Laaden Pragtstjerne, Oec. Pl.

Beskr. Roden tapformig. Stængelen opret, i Enden tvedeelt-grenet, stivhaaret, 1-2 Fod høi. Bladene ægformig-lancetfor-

mige, modsatte, heelrandede, haarede, 5nervede. Bægeret ægformigt, 10ribbet, bruunagtigt, stivhaaret, mere buget paa Hun- end paa Hanplanten. Kronbladene smukt røde. Svælgkraudsen bestaaer af 4, hvide Tænder. Støvveien laaden. Kapselen har 10, lidt tilbagebøiede Tænder. Frøene meget smaa. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Hist og her i Kratter og smaa Skove.

Egensk. og Anvend. Bierne trække af Blomsterne. En fyldt Afart dyrkes i Blomsterhaver.

5. **Hvidkronet Pragtstjerne** (L. pratensis R.). Bladene lancetformige. Bægeret længere end Kronens Rør. Kronbladene kløvede til Midten. Blomsterne oftest tveboe. Frøehuset kugleformigt. (L. dioica β. Lin.). Fl. D. T. 792. Fl. N. 123. D. Laaden vild Nellike. N. Ræveblomme, Skrugnellike, Aakernellike, vild Nellike, Rødsotgræs.

Beskr. Den ligner saameget den foregaaende, at Botanikerne endnu ere uenige, om de bør antages som forskjellige Arter eller som Afarter. Den udmærker sig ved en stærkere Væxt, og er i alle Dele større og mindre haaret end hiin, ved lancetformige, randhaarede Blade, hvide Kroner, som ere mindre kløvede og bredere og som have en behagelig Lugt om Natten. Støvveiene ere tykkere og mere glatte end hos den foregaaende. Kapselens Tænder lige opstaaende. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig paa Enge.

Egensk. og Anvend. Bierne trække af Blomsterne. Den er et Ukrud paa Enge. Hestene æde den undertiden.

6. **Kortkronet Pragtstjerne** (L. apetala). Bægeret opblæst. Kronen kortere end Bægeret. Stængelen oftest 1blomstret, tvekjønnet. Fl. D. T. 806. Fl. N. 680. N. Blinnellik.

Skjult Pragtstjerne, V.

Beskr. Roden udeelt, med smaa Sidetrevler. Stængelen opret, rank, skjællet ved Roden af de henvisnede Blade, udeelt, trind, fiinhaaret, omtrent 6 Tommer høi. Bladene lancetformige, nedløbende i en omfattende Stilk; de nederste mindre end de øverste,

ægformige. Blomsten eenlig. Kronbladene hvide, dybt kløvede, budte. Kapselen aflang. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes i Nordland og i Finmarken.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

21de Slægt: Hønsetarm (Cerastium).

1. **Almindelig Hønsetarm** (C. vulgatum). Hele Planten klæbrig-laaden. Bladene ægformige. Kronbladene af Bægerbladenes Længde. Blomsterne længere end Blomsterstilkene. Fl. D. T. Fl. N. 392. Engl. Bot. T. 789. D. Liden laaden Arve. N. Loen Arve, Veiarve, Veiværyg.

Almindelig Kløvkrone, V. og R.

Beskr. Roden trevlet. Hele Planten bleggrøn. Stænglerne fremliggende, grenede, trinde, bladede, 4-6 Tommer lange. Bladene siddende, budte, ægformige, undertiden smal-ægformige, heelrandede. Blomsterne sidde i Plantens Delinger paa smaa Stilke, hvoraf de øverste ere de længste. Bægerbladene lancetformige, spidse, i Randen hindede, især de indvendige. Kronbladene aflange, dybt udrandede, hvide. Kapselen valseformig, lidt krum, meget længere end Bægeret. Frøene ujevne, gule. 1aarig. Blomstrer fra April til Juni.

Almindelig paa Diger, Fælleder rc.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

2. **Klæbrig Hønsetarm** (C. viscosum). Klæbrig-laaden, udbredt. Bladene lancetformig-aflange. Fl. D. T. 1211. Fl. N. 536. N. Kleinarv.

Klæbrig Kløvkrone, V. og R.

Beskr. Roden trevlet. Hele Planten klæbrig-tæthaaret. Stænglerne udbredte til alle Sider, trinde, bladede, i Enden deelte, 3-6 Tommer lange. Bladene smalle ved Grunden, meget budte, tættest sammen ved Grunden og i Enden af Stænglerne. Blomsterne sidde i Delingerne af Stængelen paa Stilke, som ere lidt længere end Bægeret og nedboiede efter Blomstringen. Bægerbladene lancetformige, i Randen hvidglindsende, kantede. Kronbladene hvide, lidt længere end Bægeret. Kapselen valseformig, lidt krum, længere end Bægeret. Frøene rynkede. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Paa

paa tørre Marker, især ved Strandkanten, f. Ex. imellem Charlottenlund og Skovshoved.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

3. Goldnaalet Hønsetarm (C. semidecandrum). Klæbrig=laaden. Blomsterne 5hannede. Kronbladene udrandede. Fl. D. T. 1212. Fl. N. 671. D. Liden laaden Arve. N. Smaaværve.

Goldnaalet Kløvkrone, V. og N.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, men er mindre. Stænglerne oprette, lidt liggende ved Grunden, i Toppen klæbrige, bladede, haarede, 1=2 Tommer lange. Bladene modsatte, 2 Par paa Stængelen, ægformig=aflange, haarede, undtagen de nederste. Blomsterstilkene samlede næsten i en Skjerm, nedbøjede efter Blomstringen. Bægerets Blade i Randen bred= og glindsende hvidhindede. Kronbladene hvide, kortere end Bægeret, mindre kløvede end de foregaaende Arters. Den har sædvanlig kun 5 Støvtraade, undertiden tillige 5 golde. Kapselen krum, længere end Bægeret. Frøene lidt sammentrykte. 1aarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Almindelig paa sandige Overdreve.

Egensk. og Anvend. Svinene æde den.

4. Storblomstret Hønsetarm (C. arvense). Bladene linieformig=lancetformige, budte, ved Grunden randhaarede. Kronbladene dobbelt længere end Bægeret. Fl. D. T. 626. Fl. N. 1038. N. Akkerværve.

Smalbladet Kløvkrone, V. og N.

Beskr. Roden krybende, treviet. Stænglerne fremliggende, med den øverste Deel lidt oprette, meget fiint haarede, trinde, leddede, tæt samlede, 4=6 Tommer lange. Bladene modsatte, næsten omfattende, duunhaarede. Blomstertoppen tvedeelt, i Enden paa Stænglerne, faablomstret, lidt klæbrig. Blomsterne meget større end paa de foregaaende Arter. Bægerbladene ægformige, budte, i Randen hindede. Kronbladene hvide, omvendt=hjerteformige. Kapselen valseformig, ret. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Hist og her paa Diger og udyrkede Marker, sjeldnere i Norge, f. Ex. i Romsdalen og ved Molde.

Egenſk. og Anvend. Faarene æde den ſaalænge den er ung. Bierne trække hyppig af Blomſterne. Formedelſt dens krybende Rod er den undertiden et Ukrud paa Agrene.

5. Fjeld Hønſetarm (C. alpinum). Bladene elliptiſke, nøgne og haarede. Blomſtertoppen tvedeelt, faablomſtret, bladet. Kapſelen aflang, tilbagebøiet. Fl. D. T. 6. og 979. Fl. N. 438. N. Fieldværve.

Fjeld Kløvkrone, V.

Beſkr. Roden trevlet-krybende. Den frembringer mange, tæt ſamlede, oprette, trinde, ved Grunden glatte, i Toppen haarede, bladede, udeelte, faablomſtrede Stængler. Bladene modſatte, budte, haarede eller glatte, tætte og ſmaa ved Roden, ſtørre og færre paa Stængelen. Blomſterſtilkene temmelig lange, omtrent 3, i Enden paa Stænglerne. Blomſterbladene lancetformige, vexelviſe og modſatte. Bægerbladene lancetformige, ſpidſe, i Randen glindſende-hvidhindede. Kronbladene meget ſtørre end Bægerne, hvide, omvendt-ægformige, lidt kløvede. Kapſelen tandet i Spidſen. Fleeraarig. Blomſtrer i Juli.

Da den findes baade laaden og glat, fremkommer derved tvende Afarter, til hiin hører den førſte anførte Tabel af Fl. D., til denne den anden.

Den findes i Norge ved Kongsberg, Opdalen, Nummedalen, Hardanger ꝛc. Den glatte findes iſær i Finmarken ved Varanger.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

6. Bredbladet Hønſetarm (C. latifolium). Bladene elliptiſke, rue. Blomſterſtilkene i Enden paa Stængelen, udeelte, næſten eenlige. Kapſelen ægformig. Fl. D. T. Fl. Isl. 7. Engl. Bot. T. 473.

Bredbladet Kløvkrone, V.

Beſkr. Roden trevlet; den frembringer mange, halv oprette, tætbladede, trinde, 1blomſtrede Stængler. Bladene ægformig-elliptiſke, omfattende, beſatte med tætte, ſtive Haar. Blomſterſtilkene næſten af Stængelens Længde, ſtivhaarede, trinde, 1blomſtrede, uden Blomſterblade. Bægerbladene aabne, budte. Kronbladene hvide, omvendt-hjerteformige. Kapſelen ægformig. Fleeraarig. Blomſtrer i Juli.

Efter König findes den i Island.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

7. Vand

7. Vand Hønsetarm (C. aqvaticum). Bladene hjerteformige, siddende. Blomsterstilkene paa Siderne af Stængelen, eenlige; nedbøiede efter Blomstringen. Kapselen ægformig med 5tandet Munding. Fl. D. T. Fl. N. 1036. Engl. Bot. T. 538. N. Vasværve, Vasguple.

Vand Kløvkrone, V. og R.

Beskr. Den er den største af denne Slægt. Roden trevlet, krybende. Stænglerne svage, grenede, trinde, skjøre, bladede, haarede, 1-2 Fod lange. Bladene store, spidse, i Randen lidt bølgede, haarede; de nederste og øverste ofte kortstilkede. Blomsterstilkene sidde i Bladhjørnerne og ere 1blomstrede, oprette før Blomstringen. Bægerbladene haarede, ægformige, af Kronens Længde. Kronbladene hvide, dybt deelte, med smalle Flige. Frøene rue. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Paa fugtige skyggefulde Steder ikke sjelden.

Egenst. og Anvend. Køer og Harer æde den.

22de Slægt: Spergel Spergula).

1. Almindelig Spergel (S. arvensis). Bladene i Krandse. Blomsterstilkene nedbøiede efter Blomstringen. Frøene nyreformige. Fl. D. T. 1033. Fl. N. 20. D. Spergel, Spørgel, Knytgræs, Knæegræs, Hønsegræs, Lerkeliim, Humb, Homb, Draghom, Gier, Kirr. N. Liinbænd, Liinbændel, Liinbænge, Skorv.

Beskr. Roden fiintrevlet. Stænglerne liggende, med den øverste Deel lidt oprette, grenede, aabne, trinde, glatte, leddede, lidt haarede, ½-1 Fod lange. Bladene svelformig-linieformige, korthaarede, saftrige, mørkgrønne, lidt furede paa Undersladen. Blomstertoppen i Enden paa Stængelen, mangeblomstret, tvedeelt-udspilet. Blomsterstilkene 1blomstrede, duunhaarede, oprette før og under Blomstringen, men ganske nedhængende efter den. Bægerbladene haarede, hvidrandede. Kronbladene lidt længere end Bægeret, ægformige, hvide. Kapselen ægformig, meget længere end Bægeret. 1aarig. Blomstrer i Juni, Juli og August.

Meget almindelig paa tørre Marker.

Egenst. og Anvend. Da Qvæget æder den med Begjerlighed og Køerne malke megen og fortræffelig Melk derefter,

 da

da den voxer meget godt paa skarpe, sandige Jorder og da dens saftrige Stængel gjøder Jorden, hvorpaa den voxer, er den, især for slige Egne, en fortrinlig Foderurt og bliver og paa nogle Steder dyrket i denne Henseende. Den saaes i Mai eller i Begyndelsen af Juni og kan, naar Sommeren ikke er meget tør, slaaes 2 Gange. Man gjør bedst i at lade den afgræsse eller afslaae den til Staldfoering, da den formedelst sin Saftrighed er vanskelig at tørre til Hø og taber derved og endeel af sin Godhed. Man kan og saae den med Havre og Boghvede, og med Kløver. Fuglene æde gjerne dens Frø og man har endog anvendt dem til Brød.

2. Femhannet Spergel (S. pentandra). Bladene i Krandse. Blomsterne 5hannede. Frøene nedtrykte, vingede. Fl. D. T. Ephem. nat. cur. Cent. 5 et 6. T. 4 f. 1.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, men er i alle Dele mindre. Bladene mere kjødede, færre i hver Krands, finere. Bægerets Blade ere ikke hindede i Randen. Frøene ere omgivne med en hvid hindeformig Rand. 1aarig. Blomstrer i Juni.

Müller anfører den som funden paa udlagte Agre.

Egensk. og Anvend. Som forrige, dog paastaae nogle Oeconomer, at den giver et finere Foder.

3. Knudret Spergel (S. nodosa). Bladene modsatte, sylformige, jevne; de øverste i Knipper. Bægeret uden Nerver. Fl. D. T. 96. Fl. N. 669. D. Knudret Strandarve. N. Bergspurry.

Beskr. Roden trevlet, hele Planten lysgrøn. Stænglerne tætte, fremliggende, med Enden opstigende, trinde, traadformige, tætleddede, glatte, faablomstrede, 2-3 Tommer lange. Bladene meget korte, omfattende, glatte, undertiden lidt haarede. Blomsterstilkene eenlige, 1blomstrede, i Enden af Stænglerne, lidt nikkende før Blomstringen. Bægerbladene ægformige, kjølede, glatte, butte. Kronbladene hvide, længere end Bægeret. Kapselen længere end Bægeret. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Paa fugtige Steder temmelig hyppig i Danmark, sjeldnere i Norge, f. Ex. paa Nordmøer, i Nordlandene og Finmarken.

Egensk.

Egensk. og Anvend. Huusdyrene æde den, men den er for liden til at fortjene at dyrkes, skjønt nogle Oeconomer anbefale den dertil.

4. Langstilket Spergel (S. saginoides). Bladene modsatte, sylformige, uden Braad og Haar. Blomsterstilkene eenlige, meget lange, glatte. Fl. D. T. 12. Fl. N. 91. (paa begge Steder under Navn af Stellaria biflora).

Beskr. Hele Planten glat. Roden trevlet; den fremskyder flere, fremliggende, i Toppen oprette, lidt grenede, trinde, bladede, 1-2 Tommer lange Stængler. Bladene spidse, sammenvoxne ved Grunden. Blomsterstilkene i Enden paa Stængelen, eenlige, oprette, 1blomstrede, omtrent af Stænglernes Længde. Blomsterne nikkende. Bægerbladene ægformige, budte, ved Grunden puklede. Kronbladene meget budte, næsten kredsrunde, kortere end Bægeret. Kapslerne ægformige. Oftest kun 5 Støvdragere. Frøene nyreformige. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Temmelig almindelig paa Fjeldene i Norge, f. Ex. paa Johnsknuden, paa Bjerget Houen ꝛc.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

5. Sylbladet Spergel (S. subulata). Bladene modsatte, sylformige, braadede, randhaarede. Blomsterstilkene eenlige, lange, haarede. Fl. D. T. 858 (under Navn af S. laricina).

Beskr. Roden trevlet. Stænglerne flere sammen, udbredte, fremliggende eller opstigende, trinde, bladede, knæede, glatte, 1-2 Tommer lange. Bladene parviis sammenvoxne ved Grunden, randhaarede, med en liden Kjertel paa hvert Haar, lidt krumme ind ad, ved Grunden tætte. Blomsterstilkene i Enden af Stængelen og i Bladhjørnerne, oprette, af Stængelens Længde, 1blomstrede, trinde, traadformige. Blomsten lidt nikkende. Bægerbladene ægformige, budte, (efter Fl. D. lancetformige, spidse) lidt haarede. Kronbladene budte, tilrundede, hvide, kortere end Bægeret. Kapselen lidt længere end Bægeret. Frøene nyreformige, blegbrune, omgivne i Randen med en sort Linie. Fleeraarig? Blomstrer i Juli og August. Den ligner meget Fremliggende Fiirling.

Hist og her paa tørre Marker, f. Ex. ved Flaskekroen.

Egensk. og Anvend. Faarene æde den.

Ellevte Classe.

Tolvhannede (Dodecandria) med 12 Støvdragere.

Første Orden.

Eenhunnede (Monogynia) med 1 Støvvei.

1ste Slægt: Tveblad (Asarum). Ingen Krone. Bægeret 3kløvet, overfædigt. Kapselen 6rummet.

Udseende: Lav Plante. Roden krybende, knæet. Stængelen meget kort. Blomsterstilken udeelt. Bladene udeelte og sidde ved Roden. Blomsten eenlig paa Enden af Stilken.

2den Slægt: Kattehale (Lythrum). 6 Kronblade. Bægeret 12kløvet, underfædigt.

Udseende: Anseelig Plante med rank Stængel, udeelte, siddende Blade; axformige, pralende Blomster.

3die Slægt: Portulak (Portulaca). Kronen 5bladet. Bægeret 2kløvet, underfædigt. Kapselen 1rummet, overskaaren paa Tvers.

Udseende: Plante af Middelstørrelse, med nedliggende, saftrig Stængel; udeelte, tykke Blade, og siddende, uanseelige Blomster.

Anden Orden.

Tohunnede (Digynia) med 2 Støvveie.

4de Slægt: Agermaane (Agrimonia). 5 Kronblade, som sidde paa Bægeret.

Udseende: Plante af Middelstørrelse, med rank Stængel; sammensatte, vexelvise Blade og axformige Blomster.

Tredie Orden.

Trehunnede (Trigynia) med 3 Støvveie.

5te Slægt: Vau (Reseda). Kronbladene mangedeelte. Kapselen 1rummet, gabende.

Ude

Udseende: Temmelig høi Plante med tapformig Rod, rank Stængel, udeelte, siddende Blade og axformige, uanseelige Blomster.

6te Slægt: Vorteurt (Euphorbia). Honninggjemmerne skjoldformige. Kapselen 3kornet, stilket.

Udseende: Planter af forskjellig Størrelse, opfyldte med en melklignende Saft. Bladene udeelte. Blomsterne i Skjerme, uanseelige.

Fjerde Orden.

Firehunnede (Tetragynia) med 4 Støvveie.

Tormentil s. næste Classe, sidste Orden.

Femte Orden.

Tolvhunnede (Dodecagynia) med 12 Støvveie.

7de Slægt: Sempervív (Sempervivum). 12 Kronblade. Bægeret 12deelt. 12 Kapsler.

Udseende: Plante af Middelstørrelse, med tykke, saftrige, taglagte Blade og Blomster i en Kost.

Ellevte Classe.

Tolvhannede (Dodecandria).

Første Orden.

Eenhunnede (Monogynia).

1ste Slægt: Tveblad (Asarum).

1. Europæisk Tveblad (A. europæum). Med 2 nyreformige, budte Blade. Fl. D. T. 633.

Beskr. Roden krybende, leddet. Stængelen meget kort, trind, duunhaaret. Bladene fuldkommen nyreformige, heelrandede, modsatte, langstilkede, temmelig store, glatte, lidt haarede, mørkgrønne paa den øverste og lidt blegere paa den underste Flade. Blomsterstilken ½-1 Tomme lang, bruun, og kommer ud fra Roden. Blomsteret mørkbruunt, potteformigt, udvendig langhaaret. Støvveien 6kløvet. Fleeraarig. Blomstrer i Mai.

En meget sjelden Plante. Den skal være funden i Rosenborg Have og groer vild paa Øen Jholm i Colding Fjord og ved Entin. Wille vil have fundet den i Tellemarken.

Egenst. og Anvend. Den befordrer Brækning.

2den Slægt: Kattehale (Lythrum).

1. Piilbladet Kattehale (L. Salicaria). Bladene modsatte, hjerteformig-lancetformige. Blomsterne axformige, 12-hannede. Fl. D. T. 671. Fl. N. 539. D. Kattehale, Bokkeblade. N. Røgupel, Viegupel.

Beskr. Roden grenet. Stænglerne oprette, ranke, grenede, 4-sidede, glatte, 2-3 Fod høie. Bladene modsatte eller i en Krands; de nederste lidt vexelvise, nedløbende, siddende, paa Overfladen glatte, paa Underfladen duunhaarede. Bladene ved Blomsterne ægformig-lancetformige. Blomsterne sidde krandsformige i lange, spidse Ax. Bægeret rødt. Kronbladene purpurfarvede, aflange. Støvdragerne indbøiede, af ulige Længde. Kapselen aflang. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Ikke sjelden i Moser og ved Grøvter, dog sjeldnere i Norge.

Egenst. og Anvend. Den kan bruges til Garverie og Farverie; den giver nemlig med Vismuth en castaniebruun, med Potaske en guul, med Kjøkkensalt en kjødfarvet, med Salmiak

og

og Allun en brunguul og med Jernvitriol en sort Farve. Qvæg og Heste æde den i Mangel af andet; dog har man fundet i Sverrig, at Faarene æde den gjerne. Den fortjente at dyrkes i Haver som Ziirplante. Den har sammensnerpende Egenskaber.

3die Slægt: Portulak (Portulaca).

1. Have Portulak (P. oleracea). Bladene kileformige. Blomsterne siddende. Blackw. T. 287. D. Portulak.

Beskr. Roden grenet. Stænglerne udbredte, grenede, tykke, ligesom hele Planten rødagtige, omtrent 1 Fod lange, saftrige, glatte. Bladene heelrandede, budte, tykke, glindsende. Blomsterne smaa; de sidde i Bladhjørnerne og i Enden af Stængelen. Kronerne gule og aabne sig kun om Middagen. Kapslerne rundagtige. Frøene sorte. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Den voxer vild i de mildere og varmere Klimater ved Strandkanterne.

Egenskr. og Anvend. Dens Brug som Suppeurt er bekjendt. Qvæget æder den gjerne. Den har fortyndende og kjølende Kræfter. Man har en Afart med gule og en med brede Blade. Den saaes i April og omplantes i Mai. De, som saae sig selv, tabe sig ikke, som Funke paastaaer, men ere derimod de bedste.

Anden Orden.

Tohunnede (Digynia).

4de Slægt: Agermaane (Agrimonia).

1. Almindelig Agermaane (A. Eupatoria). Stængelbladene finnede, det ulige Blad stilket. Frøene besatte med Pigger. Fl. D. T. 588. Fl. N. 229. D. Agermaane, Kattestjert, Svinerumpe. N. Aakermanni.

Vellugtende Agermaane, Oec. Pl.

Beskr. Roden grenet. Stængelen opret, rank, sædvanlig udeelt, kantet, haaret, 1½-2 Fod høi. Bladene vexelviise, afbrudt og ulige finnede. Smaabladene omvendt-ægformige, dybt takkede, laadne paa den nederste og haarede paa den øverste Side; de mindste Smaablade heelrandede. Axelbladene maaneformige. Axet i Enden paa Stængelen, opret, mangeblomstret. Blomsterne vellugtende. Bægeret vedvarende, besat med meget stive Haar, furet. Kronerne gule. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Ved

Ved Gjerder og Veie temmelig almindelig i Danmark; sieldnere i Norge.

Egensk. og Anvend. Geder og Faar æde den; da den har sammensnerpende Egenskaber, kan den bruges i Garverie. Af Blomsterne og Stængelen har man faaet en mørkguul Farve, som med Tilsætning af Vismuth bliver lysere. Blomsterne have, især imod Regn, en styrkende Lugt; dog troe nogle, at dens Uddunstninger ere skadelige, hvilket under visse Omstændigheder kan være Tilfældet med alle Planter. Den har og opløsende og sveddrivende Egenskaber.

Tredie Orden.

Trehunnede (Trigynia).

5te Slægt: Vau (Reseda).

1. **Farve Vau** (R. Luteola). Bladene lancetformige, heelrandede. Bægeret 4deelt. Fl. D. T. 864. D. Vau.

Beskr. Roden tapformig. Stængelen opret, rank, udeelt ved Grunden, grenet i Toppen, stribet, kantet, omtrent 2 Fod høi. Bladene næsten linieformige, siddende, budte, glatte. Axene i Enden paa Stængelen og Grenene, mangeblomstrede. Bægeret 4kløvet, med linieformige, budte Flige. 5 bleggule Kronblade, det øverste 4deelt; Sidebladene 3deelte; de 2 nederste hele, meget smaa. Paa de sildigere Kroner seer man oftest kun det øverste Blad; undertiden har den og kun 4 Kronblade. Ved Grunden af det øverste Kronblad sidder et rundtakket Honninggjemme. Støvdragerne nedbøiede. 1 og 2aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Hist og her ved Gjerder og paa hvilende Marker, f. Ex. ved Ordrup, Valbye, Slangerup; i Fyen ved Ulriksholm, Birkende, Svendborg.

Egensk. og Anvend. Den er en af de bedste guulfarvende Planter og dyrkes derfor i Mængde paa adskillige Steder, især i Frankerige. Skjønt man hidtil har troet, at den bedste Sort kom fra Marseille, har man dog nyelig fundet, at Vau dyrket hos os f. Ex. ved Skanderborg og Kjøbenhavn var ligesaa farverig. Man saaer Frøene sidst i August i sandig Jord, temmelig tyndt og luger Bedene flittig efterat Planten

ten er opgaaet. Næste Sommer oprykkes Planten førend Frøene begynde at modnes, tørres og bindes i Knipper. Eftersom man har beitset Tøiet, som skal farves dermed, i Allun eller Viinsteen, faaer man forskjellige gule Farver.

6te Slægt: Vorteurt (Euphorbia).

1. Stilkbladet Vorteurt (E. Peplus). Skjermen 3-deelt, tvedeelt. Smaasvøbene ægformige. Bladene heelrandede, omvendt-ægformige, stilkede. Fl. D. T. 1100. Fl. N. 738. D. Fuglemelk, Vorteurt, Ulvemelk. N. Ringormguld, Ringormgræs, Aagerløk, Vargmjølk.

Brunagtig Vorteurt, Oec. Pl. Stilkbladet Vortemelk, V.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, grenet, bladet, trind, glat, i Enden en 3deelt Skjerm, hvis Grene ere tvedeelte, 2-4 Tommer høi. Stængelbladene glatte, stroede, budte, paa den øverste Side lidt bruunagtige. Smaasvøbene ægformige, siddende, modsatte, ved Grunden lidt uligedannede. Blomsterne meget smaa, guulagtige. Kapselen glat. 1aarig. Blomstrer i Juni, Juli og August.

Hist og her i Haver, paa Gjerder og imellem Sæden.

Egensk. og Anvend. Den indeholder en skarp Saft og skal være skadelig for Qvæget. Den har afførende Kræfter.

2. Liden Vorteurt (E. exigua). Skjermen 3deelt, tvedeelt. Smaasvøbene lancetformige. Bladene linieformige. Fl. D. T. 592.

Liden Vortemelk, V.

Beskr. Roden trevlet, næsten udeelt. Stængelen opret, rank, glat, fiin, trind, bladet, i Toppen grenet, 2-4 Tommer høi. Bladene siddende, spidse, heelrandede, stroede. Blomsterne meget smaa, guulagtige. Smaasvøbene spidse. Kapselen glat. 1aarig. Blomstrer i Juni, Juli og August.

Den findes som Ukrud i Kornet, f. Ex. i den sydlige Deel af Sjelland; i Fyen og paa Falster; hyppig paa Thorsinge og i Holsteen.

Egensk. og Anvend. Som den foregaaende. Hvor den findes i Mængde i Sæden, er den et skadeligt Ukrud.

3. Rilke

3. **Kiilbladet Vorteurt** (E. Helioscopia). Skjermen 5deelt, 3deelt, tvedeelt. Smaasvøbene omvendt-ægformige. Bladene kiilformige, takkede. Fl. D. T. 725. Fl. N. 189. D. Ulvemelk, Fandens Melk, Fandens Kjernemelk, Troldoms Melk, Skademelk, Vortemelk, Ulveurt. N. Ringormguld, Ringormgræs, Aakerløk.

Kiilbladet Vortemelk; V.

Beskr. Roden næsten tapformig-udeelt. Stængelen opret, grenet, trind, glat; meget melkrig, 4-8 Tommer høi; i Toppen har den en 5deelt Skjerm, hvis Grene ere 3deelte og hvoraf hver igjen er tvedeelt. Bladene straede, glatte, i Enden takkede. Svøbene ligne Bladene. Blomsterne guulagtige. Kapselen glat. 1aarig. Blomstrer i Juni, Juli og August.

Almindelig som Ukrud i Haver og paa dyrkede Steder.

Egensk. og Anvend. Den er skadelig for Qvæget. Dens Saft, der ligesom de øvrige Arters af denne Slægt er skarp, bruger man til at borttage Vorter. Den er undertiden et besværligt Ukrud. Dens Kræfter ere som den første Arts.

4. **Lancetbladet Vorteurt** (E. Esula). Skjermen mangedeelt, 2deelt. Smaasvøbene næsten hjerteformige. Bladene lancetformig-linieformige. De nederste Grene golde. Fl. D. T. 1270.

Beskr. Roden træeagtig, lidt krybende. Stængelen opret, glat, lidt furet, 1-1½ Fod høi; de nederste Grene korte, bladede, uden Blomster; de øverste bladløse, blomsterbærende. Bladene smalle ved Grunden, straede, heelrandede, spidse, glatte, ligesom hele Planten, lysgrønne; de nederste nedbøiede. Skjermen paa Enden af de øverste Grene, 2-3deelt. Skjermen paa Enden af Stængelen har 6-9 Straaler, som i Spidsen ere tvedeelte. Smaasvøbene brede, glatte, heelrandede. Honninggjemmene grønagtig gule. Kapselen glat. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Den er funden i Holsteen.

Egensk. og Anvend. Omtrent som den foregaaende. Man har anseet den for at være tjenlig til Farverie.

5. Kjær

5. Kjær Vorteurt (E. palustris). Skjermen mangedeelt, 3deelt, tvedeelt. Smaasvøbene ægformige. Bladene lancetformige. Grenene golde. Fl. D. T. 866. Kjær Vortemelk, V.

Beskr. Roden grenet. Stængelen opret, ofte ved Grunden nedbøiet, trind, glat, grenet, 2-3 Fod høi. Bladene siddende, lancetformige, glatte, heelrandede. Baade de store og smaa Svøb ægformige, heelrandede, graablaae. Kronbladene heelrandede, gule. Kapslerne besatte med Vorter. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

I det sydlige Norge ved Strandengterne, f. Ex. ved Christiania.

Egensk. og Anvend. Som de foregaaende.

Fjerde Orden.

Firehunnede (Tetragynia).

Almindelig Tormentil s. næste Klasse sidste Orden.

Femte Orden.

Tolvhunnede (Dodecagynia).

7de Slægt: Sempervir (Sempervivum).

1. Almindelig Sempervir (S. tectorum). Bladene randhaarede. Rodskuddene aabne. Fl. D. T. 601. Fl. N. 1116. D. Huusløg. N. Tagløv, Tagløg.

Beskr. Roden trevlet; den fremskyder adskillige Skud ved Roden, som bestaae næsten blot af Blade, der sidde tæt paa hverandre, i Form af en Rose, og i Midten af disse en opret, trind, saftrig, i Toppen deelt, omtrent 1 Fod høi Stængel. Rodbladene omvendtægformige, meget tykke. Stængelbladene smallere, tyndere og rødagtige. Kronbladene lancetformige, bruunagtig-røde; ved Grunden lidt sammengroede. Bægerne dunede. Støvdragerne kortere end Kronbladene. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Man finder den hist og her paa Straaetage i Bønderbyerne i Danmark, Holsteen og det sydlige Norge.

Egensk. og Anvend. Dens Blade skulle kunne bruges som Portulak. De give et meget godt Middel mod Ligtorne, naar man nemlig aftager Yderhinden af Bladene, lægger dem med den øverste Side nedvendt paa Ligtornen, hvorved denne bliver blød. Naar man igjentager dette flere Aftener, efterat man har afskrabet det blødgjorte af Ligtornen, forsvinder den ganske. Som alle saftrige Planter, kan den og bruges som et kjølende Middel paa brændt Skade. Bierne trække af Blomsterne. I Blomsterhaver kan den bruges til at beklæde Steenmasser, Mure 2c.

Tolv-

Tolvte Classe.

Bægerhannede (Icosandria) med mere end 12 Støvdragere, som sidde paa Blomsterbægerets indvendige Rand.

Første Orden.

Eenhunnede (Monogynia) med 1 Støvvei.

1ste Slægt: Pibeved (Philadelphus). Bægeret 4-5deelt, oversædigt. 4-5 Kronblade. Kapselen mangefrøet, 4-5rummet, halv neden for Blomsten. Frøene omgivne med et Frødække.

Udseende: Busk af Middelstørrelse, med modsatte, takkede, udeelte Blade og anseelige Blomster i en Klase.

2den Slægt: Mandeltræe (Amygdalus). Bægeret 5kløvet, undersædigt. 5 Kronblade. Steenfrugten duunhaaret, Nødden hulret-furet.

Udseende: Træe af Middelstørrelse, med udeelte, takkede Blade. Blomsterne i Bladhjørnerne.

3die Slægt: Kræge (Prunus). Bægeret 5kløvet, undersædigt. 5 Kronblade. Steenfrugtens Nød uden Huller.

Udseende: Træer og Buske med udeelte, vexelvise Blade. Blomsterne eenlige eller flere sammen.

Anden Orden.

Tohunnede (Digynia) med 2 Støvveie.

4de Slægt: Havtorn (Cratægus). Bægeret 5kløvet, oversædigt. 5 Kronblade. Bærret 2frøet.

Udseende: Træer eller Buske. Bladene vexelvise. Blomsterne i Halvskjerme.

Tredie Orden.

Trehunnede (Trigynia) med 3 Støvveie.

5te Slægt: Røn (Sorbus). Bægeret 5kløvet, oversædigt. 5 Kronblade. Bærret 3frøet.

Udseende: Et Træe med finnede, vexelvise Blade og Blomster i en Halvskjerm.

Fjerde Orden.

Firehunnede (Tetragynia) med 4 Støvveie.

Almindelig Røn 2c.

Femte Orden.

Femhunnede (Pentagynia) med 5 Støvveie.

6te Slægt: Mispel (Mespilus). Bægeret overfædigt, 5deelt. 5 Kronblade. Bærret 5frøet.

Udseende: En Busk med verelvise Blade og Blomster i Enden paa de mindre Grene.

7de Slægt: Abil (Pyrus). Bægeret overfædigt, 5kløvet. Kronen 5bladet. Æblet 5rummet, mangefrøet.

Udseende: Træer med enkelte Blade. Blomsterne oftest i Skjerme.

8de Slægt: Mjødurt (Spiræa). Bægeret underfædigt, 5kløvet. 5 Kronblade. Kapslerne 2rummede, mangefrøede.

Udseende: Temmelig høie Planter og Buske med verelvise, enkelte eller sammensatte Blade. Blomsterne i Halvskjerme.

Sjette Orden.

Mangehunnede (Polygynia) med flere Støvveie.

9de Slægt: Rose (Rosa). Bægeret potteformigt, efter Blomstringen bæragtigt, mangefrøet. Kronen 5bladet.

Udseende: Buske med Barktorne, verelvise, finnede Blade og enkelte eller skjermformige, anseelige Blomster.

10de Slægt: Klynger (Rubus). Bægeret 5kløvet, underfædigt. Kronen 5bladet. Bærret sammensat af 1frøede Korn.

Udseende: Svage Planter eller Buske, med og uden Barktorne; og verelvise, sammensatte Blade.

13de Slægt: Tormentil (Tormentilla). Bægeret 8kløvet. 4 Kronblade. Frøene nøgne, uden Hale.

Udseende: Smaa Planter med tyk Rod, 3hovede Blade og eenlige Blomster.

15de

15de Slægt: Frøehale (Dryas). Bægeret 8-10kløvet. 5-8 Kronblade. Frøene haarede med en Hale.

Udseende: Smaa Plänter med Skaft, udeelte Blade og en eenlig Blomst.

11te Slægt: Jordbær (Fragaria). Bægeret 10kløvet. Frøene nøgne, fæstede paa en bærformig, affaldende Frugtbund.

Udseende: Liden Plante med krybende, fremliggende Stængel, 3hobede Blade og Blomster i Halvskierme.

12te Slægt: Potentil (Potentilla). Bægeret 10kløvet. Frøene rynkede, nøgne, uden Stak.

Udseende: Smaa Planter eller af Middelstørrelse, med 3hobede, 5hobede eller finnede Blade.

14de Slægt: Nellikerod (Geum). Bægeret 10kløvet. Frøene have en knæbøiet Stak. Frugtbunden støtteformig.

Udseende: Planter af Middelstørrelse, med trevlet Rod, opret Stængel, lireformige Blade og Blomsterne i Enden af Stængelen.

16de Slægt: Kragefod (Comarum). Bægeret 10kløvet. Frøene nøgne, uden Stak, fæstede paa en ægformig, svampet, uldhaaret, vedvarende Frugtbund.

Udseende: Mose Plante af Middelstørrelse, med opstigende Stængel, 3hobede Blade og Blomster i Enden af Stængelen.

Tolvte

Tolvte Klasse.

Bægerhannede (Icosandria).

Første Orden.

Eenhunnede (Monogynia).

1ste Slægt: Pibeved (Philadelphus).

1. Vellugtende Pibeved (P. coronarius). Bladene tandede. Du Ham. T. 20. D. Jasmin.

Beskr. En Busk af 4-5 Fods Høide, uden Knopper. Grenene modsatte. Bladene modsatte, kortstilkede, ægformige, glatte, spidse. Blomsterne sidde paa Enden af Grenene i en Klase. Bægeret 4kløvet og hos de først udspringende 5kløvet. Kronbladene 4, (hos de første Blomster 5) store, smukke, hvide, næsten rundagtige. Støvveien 4kløvet, men bliver siden 4deelt. Blomstrer først i Juni.

Den er vildvoxende i det mildere Europa.

Egensk. og Anvend. Formedelst dens smukke, vellugtende Blomster, anbefaler den sig meget i Lystbusketter, hvor man finder den almindelig dyrket. Dog er dens Lugt saa stærk, at adskillige ikke kunne udholde den længe. Den forplantes ved Aflæggere og Rodskud.

2den Slægt: Mandeltræe (Amygdalus).

1. Pfersken Mandeltræe (A. persica). Bladene lancetformige, med spidse Takker. Blomsterne eenlige, siddende. Blackw. T. 101. D. Pferskentræe.

Beskr. Et Træe af Middelstørrelse, med udbredte Grene og graa-bruun Bark. Bladene strøede, kortstilkede, lysgrønne, glatte, hyppigst i Enden paa Grenene. Bladstilkene lidet vingede. Blomsterne siddende paa de yngre Skud. Kronen smukt rød; de aabne sig førend Bladene komme frem. Frugten næsten kugelrund, fiinfiltet-duunhaaret. Blomstrer sidst i April.

Den voxer i Persien.

Egensk. og Anvend. Det er bekjendt nok, at man opelsker dette meget smukke Træe, især for Frugtens Skyld, som ikke allene er meget velsmagende i raa Tilstand, men bruges og til Nedsyltning. Kjernerne, satte paa fine Sorter af Brændeviin, give det saakaldte Persiko. Blomsterne og Bladene

 hvis

hvis Smag og Lugt ligner den bittre Mandels, bruges i Medicinen. Man har mangfoldige Afarter af Ferskenen. Følgende ere de vigtigste af dem, som dyrkes her. Dobbelt Montagne, Zwolske, Madelaine rouge, Madelaine blanche, Melcaton hative og af den mærkelige Afart med glat Hud Engellændernes Nectarine, de Franskes Brugnon, den tidlige Brynion, samt til Ziir Ferskentræet med fyldte Blomster.

Dette Træe taaler ikke at opelskes som friestaaende, men maa plantes ved en Muur eller et Plankeværk mod Solen, og dog udfordrer det gode Sommere, naar Frugten skal opnaae sin behørige Modenhed. Dets Snit udkræver en øvet Haand og meget beroer Træets Frugtbarhed og Frodighed paa den behørige Beskjering om Foraaret og Udbrydning af de overflødige Skud om Sommeren. Ved meget strænge Vintere kan dette Træe tage Skade, især efter kolde Sommere, naar Skuddene ikke have opnaaet den behørige Modenhed, hvorfor det maa dækkes, men især lider Blomsterknoppen af sildig Nattefrost om Foraaret. Det bedste Middel til at forebygge dette er tynd Bedækning, helst med Grangrene eller i Mangel deraf med tætstukne Riis af Løvtræe, for at forhindre Foraarssolen fra at lokke Knopperne for tidlig ud. Slige Riis kunne uden Hinder for Træet blive staaende, indtil aldeles ingen Nattefrost er at befrygte. Ferskentræet opelskes ved Forædling paa vilde Stammer af den gule Spilling-Afart af Blomme-Krægen, som ere bedst, naar de ere opelskede af Kjerner; dog kan man i Mangel deraf bruge Rodskud af gamle Ferskentræer, som ere forædlede paa Blomme-Stammer. Ved en dobbelt Forædling, nemlig paa et forædlet Apricos Kræge-Træe at indoculere Ferskenen, skal man erholde særdeles frugtbare Træer. Ved at lægge Ferskenstene kan man opelske Træer, som uden Forædling bære spiselige Frugter, men endnu har Erfaring ikke bekræftet, om de ere saa haardføre ved strænge Vintere, som de paa Blomme-Kræger forædlede.

Zdie

3die Slægt: Kræge (Prunus).

1. Hægebær Kræge (P. Padus). Blomsterne i hængende Klaser. Bladene takkede, rynkede, paa Underfladen ved Grunden 2kjertlede. Fl. D. T. 205. Fl. N. 332. D. Hægebær, vilde Kirsebær, Ulvsrøn, Hæg, Drossel. N. Heg, Hæg. L. Duome, Duobm.

Beskr. Hele Træet omtrent af Hesselens Størrelse. Stammen opret, grenet. Grenene glatte, trinde. Barken mørkbruun eller sortagtig, besat med hvide, langagtige, ophøiede Puncter. Bladene vexelviise, stilkede, omvendt-ægformige, spidse, glatte, aarede, med spidse, indbøiede Takker. Bladstilkene rødagtige. Axelbladene 2, linieformige, affaldende. Blomsterklaserne meget større og længere end Arbsenes, mangeblomstrede. Kronbladene hvide, lidet takkede. De modne Bær sorte, næsten af Størrelse som Soelbær. Blomstrer i Mai og Juni.

Ikke sielden i Kratskove i Danmark og Holsteen; hyppig i Norge.

Egensk. og Anvend. Den er især i Blomstringstiden, formedelst dens mangfoldige vellugtende Blomsterklaser, et meget smukt Træe i Lystbusketter, dog angribes Bladene meget af Insectlarver. Til levende Gjerder er det for aabent, men ved Diger og Floder holde dets Rødder Jorden sammen. Veddet er let, dog temmelig haardt, hvidt, og bliver med Alderen bruunstribet. Det bruges især i Norge til Kamme i Væverstole. De Franskes Lucie-Ved skal være af dette Træe. De anvende det til Indlægning. Grenene bruges til Piberør, Piskeskafter 2c. og i Sverrig til Baand om Kander, som skal være meget varige. Bærrene, som skal være meget sammensnerpende, spises i Norge og anvendes og til at sætte paa Viin. Man sætter dem og tilligemed de knusede Kjerner paa Brændeviin, som derved faaer nogen Lighed med Persico. Nogle nedsylte dem. Af Kjernerne kan laves en Mandelmelk. Den indre Bark farver grønt. Man paastaaer, at saavel Bladene som Blomsterklaserne fordrive Muus. I Jylland binde Bønderne de unge Grene med Blade paa om Svinenes Hals, for at fordrive Luus. I Henseende til medicinske Egenskaber er Barken sammensnerpende

de, og nogle have endog anvendt den som Chinabark. Det formeres ved Frøe, som saaes om Efteraaret, og ved Afløggere.

2. **Aprikos Kræge** (P. armeniaca). Blomsterne siddende. Bladene næsten hjerteformige. Blackw. T. 281. D. Aprikostræe.

Beskr. Et Træe af Middelstørrelse, med udbredte Grene og mørkbruun Bark. Bladene langstilkede, vexelvise, tilspidsede, ulige rundagtig takkede, mørkrøde. Bladstilkene mørkrøde, besatte paa den øverste Side med 2 kortstilkede Kjertler. Blomsterne sidde paa de yderste Grene neden for Bladene. Kronbladene hvide, omvendt-ægformige.

Den voxer vild i Østerlandene.

Egensk. og Anvend. Man bruger de velsmagende Frugter af dette Træe især raae, men ogsaa nedsyltede, og Kjernerne som Mandler. Ved at brænde Aprikosstene skal man deraf kunne faae en god sort Oliefarve og ligeledes en Tusk. Veddet, som er lyst udvendig og brunere indvendig, er temmelig haardt og modtager god Polering. De vigtigste her dyrkede Afarter ere følgende: Almindelig Aprikos, stor ungarisk, stor bredaisk, Orange-Aprikos, og, skjønt sjelden, den fortrinlige Persken-Aprikos.

Uagtet dette Træe ikke er aldeles saa kjelent som Perskentræet s. Pag. 466, er dets Behandling dog næsten den samme. Det forfryser kun ved meget strænge Vintere. Blomsterne derimod, som komme meget tidlig frem, forfryse let. Man gjør derfor bedst i at give det Skygge for den tidlige Foraars-Soel. Man har forsøgt at lade det staae frit, men dertil er det for kjelent. Det formeres ved Forædling paa Stammer af den blaa Spilling Afart af Blomme-Krægen, især paa dem, som ere opelskede af Kjerner, eller i Mangel deraf paa Rodskud af gamle Aprikos-Træer eller andre Blomme-Træer, som ere forædlede paa samme vilde Afart.

3. **Kirsebær Kræge** (P. Cerasus). Blomsterne i næsten siddende Skjerme. Bladene ægformig-lancetformige, glatte, sammenlagte. Blackw. T. 449. D. Kirsebærtræe.

Beskr. Et temmelig stort Træe. Stammen rank, grenet. Grenene trinde. Barken mørkgraa, glat. Bladene stilkede, tilspidsede, ulige takkede, paa Undersladen duunhaarede, førend de udvikle sig, sammenlagte efter Længden. Bladstilkene rødagtige; de sidde som ofteſt i Enden af Qvistene. Axelbladene tandede med smaa Kjertler paa Tænderne. Blomsterskjermen faablomstret og sidder paa Siderne af Qvistene. Smaastilkene glatte. Bægerfligene tilbagebøiede. Kronbladene hvide. Frugten kugleformig eller aflang, rød, hvid og sort hos de forskjellige Afarter. Blomstrer i Mai.

Det voxer vild i det mildere Europa.

Egensk. og Anvend. Frugterne spises raae, kogte, syltede og tørrede; til det sidste ere især de saakaldte Bønderkirsebær tjenlige, og paa nogle Steder i Danmark, f. Ex. i Egnen imellem Nyborg og Odense i Fyen og imellem Kjøge og Vordingborg i Sjelland, have Bønderne anseelige Plantninger deraf, hvis Frugter deels tørrede, deels raae (eller som de kaldes grønne) indbringe dem betydeligt. Fra Egnen omkring Aarhuus faaes og Kirsebær, men de ere slettere end de sjellandske, da Stilkene ere afplukkede, førend de transporteres. Veddet er udvendig lyst og indvendig bruunt og bruges af Instrumentmagere o. s. v. Baade Veddet og Barken, som har sammensnerpende Egenskaber, give forskjellige Arter bruun- og rødagtige Farver.

I Bønderhaver findes dette Træe sædvanlig uforædlet, og i denne Tilstand formeres det ved Rodskud og af Kjerner. Til denne Art henhøre alle Afarter af Kirsebær med suur Saft, hvoraf man i Frugthaver finder mangfoldige og især følgende:

a) Med mørkfarvende Saft: Pund Kirsebær, von Dernath eller som de ogsaa kaldes, von der Natte og Felser-Kirsebær, som nærme sig til Mai-Kirsebærret (s. Fuglebær Kræge) og endelig Kirsebærtræet med fyldte Blomster, som blot dyrkes til Ziir.

b) Med lys-ufarvende Saft. Alle de under Navn af Glas Kirsebær eller Moreller bekjendte forskjellige Afarter, hvoraf de vigtigste ere: Dobbelte Glas Moreller, Orange Kirsebær, o. s. v.

De

De formeres alle ved Forædling paa Stammer opelskede af Kjerner af Moder-Arten, dog har Erfaring lært, at skjønt man kan forædle Afarterne paa disse, erholder man sundere og frodigere voxende Træer, ved at forædle sine Afarter paa Stammer af Fuglebær Kræge.

4. **Fuglebær Kræge** (P. avium). Blomsterskjermene siddende. Bladene ægformig-lancetformige, paa Underfladen duunhaarede. Fl. D. T. Blackw. T. 425. D. Fuglebær, vild Kirsebærtræ.

Beskr. Et høit, rankt Træe, med en mørk-graa, glat Bark. Grenene vexelvise; de smaa Grene kantede. Bladene spidse, fiint takkede, i Enden heelrandede, stilkede, vexelvise, glatte paa den øverste Flade. Blomsterne enkelte eller flere sammen, af Størrelse og Farve som den forriges. Frugten mindre end hiins, sort eller rød, lidet aflang. Blomstrer i Mai.

Hist og her i Skove, sielden i Sjelland, f. Ex. i Dyrehaven ikke langt fra Klampenborg; i Fyen ved Østergaard; paa Øerne i Hvidkilde Søe. I Norge skal den findes paa Eger.

Egensk. og Anvend. Da den voxer til et anseeligt Træe, og Veddet er lige i Haardhed og andre Egenskaber med den foregaaendes, er det saa meget mere anvendeligt. Frugterne ere meget smaa, men søde og behagelige af Smag. Fuglene æde dem gjerne og i Schweitz laver man det saakaldte Kirsebærvand af dem. Af dens Kjerner faaer man de bedste Stammer til Forædling, da man kan indoculere baade sure og søde Kirsebær paa dem, da derimod Stammer af den foregaaende Art kun kan bruges til Forædling af sure. Denne Art er Stamfaderen til de Kirsebærsorter med sød Saft, hvis mærkeligste Afarter, som dyrkes her, ere: Tidlig- og dobbelt Mai-Kirsebær, sorte-, hvide-, gule- og røde spanske Kirsebær, Hjerte-Kirsebær, gule, buntede- og sorte Brusk- eller Knorpel-Kirsebær. Alle disse Afarter formeres ved Forædling paa Kjerne Stammer af Moderarten, og skjønt Forædlingen paa sure Stammer af Kirsebær Krægen i de

før-

første Aar vil voxe, ere dog slige Træer stedse vandtrevne og opnaae aldrig nogen betydelig Størrelse eller frodig Vext.

5. **Blomme Kræge** (P. domestica). Blomsterstilkene eenlige. Bladene lancetformig-ægformige, indrullede. Grenene uden Torne. Blackw. T. 309. D. Blommetræe.

Beskr. Et lidet Træe, med temmelig oprette Grene. Bladene næsten ægformige, takkede, kortstilkede, hos de yngere paa begge Sider duunhaarede, før Udviklingen indrullede. Undertiden sidde tvende Blomsterstilke sammen; de ere kortere end paa Kirsebær-Krægen, og lidet laadne. Bægerfligene ere udvendig haarede, lidet tandede, oprette. Kronbladene omvendt-ægformige, hvide. Frugten aflang. Blomstrer i Mai.

Hist og her ved Gjerder som vildvoxende, men formodentlig udkommen af Haver, hvor den dyrkes almindelig.

Egensk. og Anvend. Frugternes Anvendelse, baade som raae og tørrede, er bekjendt. Paa nogle Steder brænder man en Sort Brændeviin af dem. Veddet er temmelig haardt og bruges til Snedkerarbeide, dog bliver dets rødagtige Farve med Alderen hvidagtig; det kaster sig og let i Luften. Det indeholder et farvende Væsen og giver med Kogsalt en kastaniebruun-, med Allun en mørk orange-, med Salmiak en kaffebruun- og med Kobbervitriol en mørk askegraa Farve. Frugterne ere mildt afførende. Paa Stammen udsveder, ligesom paa Kirsebærtræet en Gummi, som kan bruges til Klister, Blæk rc. i Mangel af arabisk Gummi; man finder denne Gummi undertiden endog paa Frugterne.

Af Blomme-Krægerne dyrkes i Haver en Mængde Afarter, bekjendte under Navn af Blommer og Svedsker; de vigtigste af Blommerne ere: den gule og den blaa Aprikos Blomme, den fortrinlige grønne, bekjendt under Navn af stor Reine Claude, den røde og den gule Æggeblomme, mere agtede for deres udmærkede Størrelse end for deres Smag, og adskillige Mirabeller og Perdrigons. Af Svedskerne har man foruden den almindelige Svedske den tidlige Leipziger og den store ungarske, hvilken

ken dog kun modnes i gode Aaringer. I Bønderhaver findes Blomme-Træer med blaae, gule og røde Frugter, bekjendte under Navn af Spillinger, som ere opvoxne af Kjerner uden Forædling.

Alle Have-Afarterne formeres ved Forædling paa Stammer, opelskede af Kjerner af bemeldte Spillinger, dog give sædvanlig de med gule Frugter de svageste Stammer, hvorfor disse blot anvendes til lave- eller Espalie-Træer, som ogsaa til derpaa at forædle Piersken-Træer. Stammerne derimod af Spillinger med blaae Frugter anvendes til derpaa at forædle Blommetræer bestemte til Høistammede.

6. **Almindelig Kræge** (P. insititia). Blomsterstilkene parrede. Bladene lancetformig-ægformige, paa Underfladen duunhaarede, indrullede. Grenene endes med en Torn. Fl. D. T. Blackw. T. 305. D. Kræge.

Beskr. Et lidet Træe, som overladt til sig selv er snarere en Busk, med sortagtig Bark og vexelvise Grene, hvis yderste Spids ligner en Torn. Bladene kortstilkede, næsten ægformige, vexelvise, rundtakkede, før de udvikles indrullede. Fra hver Knop komme 2 Blomsterstilke. Bægeret opret. Kronbladene omvendt-ægformige, hvide, mindre end hos den foregaaende. Frugten næsten kugleformig, sort. Blomstrer i Mai.

Hist og her ved Gjerder, især i Fyen og paa Falster.

Egensk. og Anvend. Man finder ofte en Mængde af disse Træer i Haver paa Landet, hvor de plantes for Frugternes Skyld, der tørres og anvendes som tørrede Kirsebær. Naar Træet holdes lavt, ere Grenene meget tætte, og da kan det anvendes til levende Hegn. Veddet deraf er haardere end Blommetræets.

Paa disse Træer anvendes i Almindelighed ikke anden Cultur, end at man undertiden omplanter dem, som af nedfaldende Kjerner have saaet sig selv.

7. **Slaaen Kræge** (P. spinosa). Blomsterstilkene eenlige. Bladene lancetformige, glatte. Grenene tornede. Fl. D. T. 926. Fl. N. 417. D. Slaaen, Slaantorn, Kreigebær. N. Slaaper, Slaapebær. Beskr.

Beskr. En Busk af 3-5 Fods Høide. Rødderne meget udbredte. Stammen lav, meget grenet. Grenene udspilede og ende sig i lange, stive Torne. Barken mørkbruun eller sortagtig. Bladene stilkede, bred-lancetformige, takkede, flere samlede. Blomsterne sidde eenlige, dog temmelig nær sammen paa korte Stilke. Blomsterne udvikle sig forend Bladene og ere hvide. Bægeret rødagtigt, især i Spidsen paa Fligene, som ere aabne. Frugterne aflang-kugleformige, naar de ere modne sorte og overtrukne med en blaaeagtig Dug. Blomstrer i April.

Almindelig i Kratskove i Danmark, Holsteen og det sydlige Norge.

Egenſk. og Anvend. Hvor dens Rødder, som meget udbrede sig, ikke kunne gjøre Skade, er den fortræffelig til levende Gjerder, formedelst dens Tæthed og stive Torne. Dens Ved er haardt, og skal, naar den naaer en betydelig Størrelse, kunne anvendes til musikalske Instrumenter; almindelig bruges det til Pløke, Pinde i River og andre slige Smaating. Grenene bruges meget i Gradeerhuse. Faar og Geder æde Bladene. Frugten og de stødte Kjerner, satte paa Viin, give den saakaldte Slaaenviin; satte paa Mjød give de den en meget behagelig Smag og et smukt Udseende; ogsaa skal Æblemost blive meget forbedret, naar man under Gjæringen tilsætter stødte Slaaen. Man kan og nedsylte dem, og nogle finde dem behagelige af Smag i raa Tilstand, naar de afplukkes, efterat Frosten er begyndt, skjønt den sammensnerpende Smag dog derved ikke ganske forlader dem. Med Jernvitriol og Slaaen kan man lave et meget godt sort Blæk. Med de umodne friske Slaaen kan man farve blegbruunt og med de tørre rødt paa Uld. Man kan brænde Brændeviin af dem. Blomsterne bruges som The. De umodne Slaaen og Barken ere formedelst deres sammensnerpende Egenskaber meget tjenlige i Garverier. Man har anvendt Barken imod Koldfeber.

Den formeres ved Frøe, Rodskud og Aflæggere. Frøene saaes om For- eller Efteraaret.

Anden Orden.

Tohunnede (Digynia).

4de Slægt: Havtorn (Cratægus).

1. Almindelig Havtorn (C. Oxyacantha). Bladene budte, utydelig 3deelte, takkede, glatte. Blomsterne 2hunnede. Fl. D. T. 634. Fl. N. 620. D. og N. Havntorn, Hagetorn, Hvidtorn.

Beskr. Stammen busk- eller træeagtig, med meget stive, tætte, tornede, glatte Grene. Bladstilken haaret paa den øverste Side. Bladene verelvise, 3-5deelte og indskaarne, spidse, takkede, mørkgrønne, stive, glatte. Blomsterne sidde i Halvskjerme. Blomsterstilkene og Bægerne næsten glatte. Kronbladene hvide, kredsrunde. Støvknappene røde. Bærrene aflang-kugleformige, 2frøede. Blomstrer i Mai og Juni.

Almindelig i Kratter og ved Gjerder.

Egensk. og Anvend. Af alle Buskarter, som voxe i vild Tilstand eller lade sig forplante hos os, er denne uden Tvivl den bedste til levende Gjerder, da den er meget tætgrenet, tornefuld, udbreder ikke Rødderne, lader sig let forplante og ved Beskjering og Indfletning lader sig danne i hvilken Form man ønsker. Veddet er hvidagtigt med brune Aarer, meget haardt, modtager god Politur og anvendes derfor meget af Dreiere 2c. især til Dreierpatroner. Barken, især af Roden, farver med Lud smukt guult og skal kunne bruges som en Sort Fernis. Af Bærrene, som ædes af Sviin, Faar og Høns og i Mangel af Rønnebær kunne sættes i Doner for Kramsfugle, laves i Schweitz en Drik. Blandede med Malt kan man destillere Brændeviin af dem, som skal ligne Fransk Brændeviin. I Krain skal man endog have brugt dem til Brød. Busken selv bruges og til Brændsel, til Riisgjerder, hvortil den er fortræffelig, og de lige, unge Stammer til Spadserestokke. Man har en Afart med fyldte og en med rosenrøde Blomster, som plantes til Ziir i Lystbusketter.

De formeres ved Frøe, som blandes med Sand og udsaaes om Efteraaret. De ligge sædvanlig 2 Aar i Jorden, men

naar

naar man tilforn har ladet dem om Vinteren ligge i fugtigt Sand og udsaaer dem om Foraaret, spire de i næste Foraar. Hvor man vil have Hækker af dem, maa man et Aar tilforn omgrave Pladsen. Er Jorden sandig, planter man dem helst om Foraaret, i leret Jord derimod helst om Efteraaret. De unge Planter omplantes, naar de ere 2-3 Aar gamle og sættes helst i 2 Rader. Man afskjerer først Toppen. I tørt Veir bør de flittig vandes. Næste Aar afskjeres de nærmere ved Roden, hvorved Rodderne drive flere Skud og Grenene blive tættere. Efter 2 Aars Forløb kan man begynde at indflette dem uden at afskjere Spidsen af Grenene. Naar Hækken er henved 8 Aar gammel, kan man begynde at beskjere den, hvilket maa skee hvert Aar omtrent ved St. Hans Dag. Saalænge de ere unge, bør de beskyttes for Qvæg, Ukrud o. s. v.

2. **Eenhunnet Havtorn** (C. monogynia). Bladene spidse, utydelig 3deelte, takkede, glatte, med udspilede Flige. Blomsterne 1hunnede. Fl. D. T. 1162. D. Havtorn, Hvidtorn.

Beskr. Den ligner overmaade meget den foregaaende, men udmærker sig ved dybere deelte Blade, hvis Flige staae videre fra hverandre, ved mindre Kroner og ved spidsere, duunhaarede Bægerflige. Blomsterstilkene ere ligeledes duunhaarede. Bærrene have 1 Frøe.

Prof. Schumacher anfører følgende Afart:

Glat eenhunnet Havtorn (C. mon. denudata) med ægformig-aflange, dunede, indskaaret-takkede, oftest 5lappede, spidse Blade, dunede Bladstilke, 1hunnede Blomster, temmelig glatte Kronstilke og Bægere, og næsten utornede Grene.

I Kratter og ved Gjerder.

Egensk. og Anvend. Den er i begge Henseender liig med den foregaaende.

Tre-

Tredie Orden.

Trehunnede (Trigynia).

5te Slægt: Røn (Sorbus).

1. Almindelig Røn (S. aucuparia). Bladene finnede, paa begge Sider glatte. Fl. D. T. 1034. Fl. N. 99. D. Røn, Rønnetræe, Fuglebær. N. Rogn, Rognetræe, Rognebærtræe. J. Reynir.

Fuglebær Røn, B.

Beskr. Et Træe af Middelstørrelse. Stammen opret, i Toppen grenet. Bladene ulige finnede. Smaabladene modsatte, siddende, aflang-lancetformige, takkede, ved Grunden heelrandede. Endebladet større og stilket; de yngere Blade paa Underfladen duunhaarede. Bladstilken rødagtig, glat, paa Overfladen imellem Smaabladene rendet. Blomsterne sidde i store, kostformige, tætte, duunhaarede Halvskjerme paa Enden af Grenene. Bægerfligene duunhaarede. Kronbladene hvide. Bærrene smukt røde, omtrent 3frøede. Blomstrer først i Juni.

Hist og her i Skove, ved Byer, i Alleer &c.

Egensk. og Anvend. Veddet, som er lyst, temmelig haardt og seit, kan bruges til Brædder, Hjuleger, Piberør, Brændsel &c. Barken og de unge Grene ere tjenlige til Garverie, og med den første kan man farve bruunt. I nogle Egne af Norge indsamles de unge Grene og Bladene til Vinterfoder for Qvæget, som gjerne æder dem. Man koger endog en Suppe derpaa, som gives afmægtige Kreature. Bærrene give en bekjendt Lokkemad for Kramsfugle, Sidensvandser og adskillige andre Fugle, som man fanger i Doner. Paa nogle Steder i Norge spise Menneskene dem, helst steegte paa Gløder, og mange Tønder blive indsamlede deraf, deels til egen Forbrug, deels til Geder og Faar, som skal trives godt derefter og hvis Hoste man troer at kunne kurere dermed; ogsaa Høns æde dem gjerne. Man kan brænde Brændeviin og en Ædike af dem, hvilket især skeer i visse Egne i Rusland. Saavel til dette Brug som til Spiisning skal de vinde ved at være udsatte for Frost. Dog afplukker man dem, før Frosten indfinder

der sig. Træet bruges i Alleer og Lysthaver og er skjønt baade om Foraaret ved sine mange smukke Blomster og om Efteraaret ved sine røde Bær.

Dette Træe formeres ved Sideskud og Frøe. De lægges om Efteraaret og komme sædvanlig frem om Foraaret. Det voxer temmelig hurtig, tager til Takke med maadelig Jord og skal kunne leve i 100 Aar.

2. Blandet Røn (S. hybrida). Bladene halvfinnede, paa Undersladen filtede. Fl. D. T. Fl. N. 428. N. Rogn-Asald.

Beskr. Et Træe af Middelstørrelse. Grenene verelvise, stive. Bladene stilkede, ved Grunden finnede, i Enden lappede, paa Oversladen glatte. De øverste Lapper takkede, de nederste lancetformige. Halvskjermene hvidfiltede. Bægeret hvidfiltet. Kronbladene hvide, næsten kredsrunde, rundtakkede. Bærret aflangt-kugleformigt, oftest 2frøet. Blomstrer i Mai og Juni.

Ved Vandsøe i Norge, i nordre Ringerige; paa Bornholm.

Egensk. og Anvend. Dette Træe har saavel i Udseende som Egenskaber megen Lighed med det Foregaaende. Bærrene spises paa adskillige Steder. I Lystbusketter plantes det til Ziir.

Fjerde Orden.

Firehunnede (Tetragynia).

Almindelig Røn s. forrige Orden.

Femte Orden.

Femhunnede (Pentagynia).

6te Slægt: Mispel (Mespilus).

1. Almindelig Mispel (M. germanica). Uden Torne. Bladene lancetformige, paa Undersladen filtede. Blomsterne siddende, eenlige. Fl. Ross. T. 13. f. 1. D. Mispel.

Beskr. Et lidet Træe, med graaeagtig Bark. Grenene verelvise, udbredte; de yngere filtede, hos den vildvoxende tornede. Bladene i Spidsen takkede, kortstilkede, verelvise. Blomsterne store og sidde i Enden paa Grenene. Bægerfligene lang-lancetformige, duunhaarede. Kronbladene hvide. Frugten duunhaaret, bruunagtig, i Enden udhulet. Blomstrer i Mai.

Den

Den voxer vild i det sydlige Tydskland, Engelland, Frankrige ꝛc.

Egenſk. og Anvend. Man dyrker den hiſt og her i Haver for Frugternes Skyld, ſom nogle anſee for en Delicateſſe, naar de havt lagt nogen Tid, efterat de ere afplukkede. Man har adſkillige Afarter af den i Henſeende til Frugtens Størrelſe, ſamt med og uden Kjerner. Naar den er i vild Tilſtand, har den Torne og kan da bruges til levende Hegn. Veddet ſkal ligne Pære-Træe og bruges paa ſamme Maade og til Brændſel. Bladene og Grenene ere brugelige til Garverie. Man kan pode den paa vilde Stammer af Æbler, Pærer og Qvæder, og iſær paa almindelig Havtorn.

2. Smaabladet Miſpel (M. Cotoneaster). Uden Torne. Bladene ægformige, heelrandede, paa Underfladen filtede. Fl. D. T. 112. Fl. N. 470. N. Vild Meſpel.

Beſkr. En Buſk af 2-3 Fods Hoide med en graabruun Bark. Grenene udbredte. Bladene ægformige, budte, kortſtilkede, hvidfiltede paa den underſte og glatte paa den øverſte Flade, flere ſammen i Enden af de yngre Skud. Blomſterne ere meget ſmaa og ſidde paa Siden af Grenene. Bægerfligene budte. Kronbladene rødagtig-hvide, rundagtige, ikke meget aabne. 3-5 Støvveie. Bærret rødt, kugleformigt, med 3-5 Frøe. Blomſtrer i Juni og Juli.

I Norge f. Ex. paa Øerne ved Chriſtiania, ved Spydebjerg.

Egenſk. og Anvend. De unge Skud bruges til Koſte.

7de Slægt: Abil (Pyrus).

1. Pære Abil (P. communis). Bladene ægformige, takkede. Blomſterne i Halvſkjerme. Blackw. T. 453. D. Pæretræe.

Pære Avl, Oec. Pl.

Beſkr. Et Træe, ſom undertiden voxer til en betydelig Størrelſe og ſom i vild Tilſtand er tornet. Barken glat paa de yngere og ſprukken paa de ældre. Bladſtilken trind, haaret. Bladene aflang-ægformige, glindſende, budte, utydelig takkede formedelſt

delst de fine Haar, som sidde i Randen. Blomsterskikkene filthaarede. Kronerne hvide. Støvknappene morkrøde. Blomstrer i Mai. Voxer vild i det mildere Europa.

Egensk. og Anvend. Veddet af dette Træe er fast og lader sig godt bearbeide, det bruges af Formskjerere, Dreiere rc., beiset sort, har det Lighed med Ibenholt. De vilde Pæretræer kunne bruges til levende Hegn. Det dyrkes for dets velsmagende Frugter, som almindelig spises raae, men som og i Huusholdninger anvendes tørrede, til Most og kunne og bruges til deraf at brænde Brændeviin. Bierne trække meget af Blomsterne. Man dyrker en stor Mængde Afarter af Pærer. Man har saavel Sommer- som Høst- og Vinter-Pærer. Af de her bekjendte Sommer-Pærer ere de fortrinligste: Keiserinde- Sommer Mundvæde- (Mouille bouche d'été) Venus-, Margarete- og tidlig Sukker-Pære; af Høst-Pærer: Bergamotte, Figen-Pære, Fyrstelig Taffel Pære, Beure blanc og Beurre gris, den gode graa Pære (Hollændernes Jutte-Peer). Af Vinter-Pærer, hvoraf dog de fleste kun ved gode Aaringer opnaae deres Fuldkommenhed: Sanct Hermans Pære (S. Germain), Vinter Bergamotte, Bergamotte crasane og Jagt Pære (Echassery).

Alle Afarterne formeres ved Forædling, baade til halv- og høistammede paa Kjerne Stammer, hvortil Kjernen af enhver Sommer-Pære kan anvendes (dog lægges Mærke til, at man blot tager Pærer, til deraf at sanke Kjerner, af Træer, som have en rask og frodig Vext). Til Lavstammede eller Espalie-Træer, kan man med Fordeel forædle Pære-Afarter paa Qvæde-Stammer, som man forskaffer sig ved Aflægning af bestemt dertil plantede Moder-Stammer. Efter Plantningen afskjeres disse tæt ved Jorden og næste Foraar aflægges alle unge, stærke Skud, hvorimod de svage bortskjeres; disse Aflæggere gjøre i et Aar tilstrækkelige Rødder, kunne afskjeres fra Moderstammen om Foraaret, og de Sommeren over opskudte

Qvi-

Qviste atter nedlægges. Da Qvæden er af svagere Vext end Pæren, saa vil den forædlede Deel af Træet hastigere blive tykkere end Moderstammen, saa denne ikke kan bære Kronen; man maa derfor forædle Pærer paa Qvæder saa nær Jorden som mueligt og ved Forplantningen efter Forædlingen plante Træet saa dybt, at Qvæde-Stammen ganske kommer under Jordens Overflade. Pæretræer, forædlede paa Qvæder, have det Fortrin, at de ere frugtbarere og derhos svagere af Vext, end de paa Kjerne-Stammer forædlede, saa at de, anvendte til Espalie eller Lavstammede, lettere kunne holdes under det fornødne Snit end hine.

2. Æble Abil (P. Malus). Blomsterskjermene siddende. Bladene ægformig-aflange, tilspidsede, glatte. Fl. D. T. 1101. Fl. N. 447. D. Avl, Skovavl, vild Æbletræe, Skov Krabbe, vild Abild, Suuræbletræe. N. Vild Appel, Suur Appel, Skog Eppel.

Æble Avl, Dec. Pl.

Beskr. I vild Tilstand er den en stor Busk. Stammen rank, grenet, med mange rette, stive Torne. Barken glat paa de yngre Stammer og sprukken paa de ældre, især de forædlede. Grenene rette hos hine og mere krumme hos disse. Blomsterne meget større end hos den foregaaende. Kronbladene lys-rosenrøde. Blomstrer i Mai.

Almindelig i Skovene.

Egensk. og Anvend. Det vilde Æble-Træe giver et meget haardt og stærkt, lysbruunt Ved, som er tjenligt til Dreier- og andet Arbeide; ogsaa Veddet af det dyrkede kan anvendes til Nytte. Skuddene af det vilde give smukke Spadserestokke. Barken farver guult. Blomsterne give af alle Frugttræer Bierne meest Næring. Svinene æde gjerne de forædlede Frugter, de kan gjemmes længere end Pærer og spises som bekjendt baade raae, syltede og tørrede. Man kan brænde Brændeviin af Æblerne, men betydeligere og mere bekjendt er den Fordeel, man kan have af dem, ved at bruge dem til Most. Saften af Æbler indeholder meget Sukker.

Liges

Ligesom af Pærer haves og af Æbler en meget stor, om ikke større, Mængde af Afarter. Man har saavel Sommer- som Vinter-Æbler. De første opnaae spiselig Modenhed paa Træet, de sidste ere ved den Grad af Modenhed, som de i den sildige Høst opnaae paa Træet, endnu haarde og erholde først deres rette Modenhed ved at ligge; de kaldes derfor og Gjemmefrugter. Hine ere af mindre Vigtighed baade som Taffel- og som Kjøkkenfrugt og falde paa en Tid af Aaret, da endnu andre gode Frugter kunne haves, hvorfor her ikkun nævnes eet, som er af de fortrinligste, nemlig: Passe pomme rouge. Af Vinter-Æblerne blive nogle spiselige strax efter Afplukningen, andre senere, og nogle kunne bevares meget længe, endog til man igjen faaer Sommer-Æbler, men tabe da Smagen. At inddele dem i Høst- Vinter- og Foraars-Æbler er imidlertid ikke rigtigt, da deres Varighed deels beroer paa Sommerveirliget, deels paa Gjemmestedet. De fortrinligste Afarter ere: Gravensteener, en kun her i Norden bekjendt Frugt, rød Høst-Kalville, Jordbær-Æble, Grand Richard, Rambour, Nonnetitter, rød Due-Æble (almindelig kaldet Pigeon) forskjellige Rainetter, hvoriblandt de røde, (den franske Rainet opnaaer ikke nogen Fuldkommenhed her) Peremens og Hollændernes Wykerpepping ere de bedste, hvide Vinter-Kalviller, engelske Pippins, Borsdorfer, Løg-Æbler ꝛc.

De formeres ved Forædling paa Stammer, opelskede af Kjerner, men til lavstammede og Espalier bør Forædlingen skee paa de saakaldte Paradiis-Stammer (Pyr. Mal. paradisiaca) en Afart, som er svag af Vext og formerer sig selv hyppig ved Rodskud.

3. Qvæde Abil (P. Cydonia). Blomsterne eenlige. Bladene heelrandede. Jaqv. Fl. austr. T. 342. D. Qvædetræe.

Qvæde Aal, Oec. Pl.

Beskr. Et lidet Træe, med vexelvise Grene og dunhaarede Qviste. Bladene ægformige, butte, paa Undersiden hvidfiltede, ovenpaa glatte. Bladstilkene hvidfiltede. Blomsterne kortstilkede, i Enden paa Qvistene; Bægeret filtet, med ægformig-lancetformige, takkede, temmelig lange Flige. Kronbladene store, hvide. Æblet stort, kantet.

Den findes vildvoxende i det sydlige Tydskland.

Egensk. og Anvend. Det er bekjendt, at dette Træe især dyrkes for Frugterne, som imidlertid kun anvendes til Nedsyltning og Liqveurer, da de som raae ikke have nogen behagelig Smag. Man har flere Afarter deraf, som efter Frugtens Figur faae Navn af Pære- og Æble-Qvæder. Veddet af dette Træe er haardt og modtager godt Polering. Barken er temmelig sammensnerpende. Det formeres bedst ved Aflæggere, hvilke især anvendes til derpaa at forædle Pæretræer. Forædles Qvæden med Hensyn til at bære Frugter, da skeer Forædlingen paa Stammer af Havtorn, da de af Aflæggere opelskede Træer for seent blive dragbare.

4. Axelbær Abil (P. Aria). Bladene rundagtig-ægformige, indskaaret-tandede, paa Undersiden hvidfiltede. Blomsterne i en Halvskjerm. (Cratægus Aria Lin.) Fl. D. T. 302. Fl. N. 211. D. Axelbær, Bornholms Rosiner. N. Ørelbær, Axelbær, Asuldbær, Asal, Rogn-Asald, Orel, Asold.

Almindelig Axelved, V. Stor Havtorn, Oec. Plantel.

Beskr. Et lidet Træe med lys Bark og vexelvise Grene. Bladene stilkede, paa Oversiden grønne og glatte, dybt takkede. Bladstilkene hvidfiltede. Blomsterne sidde i store, hvidfiltede Halvskjerme paa Enden af Grenene. Bægeret tæt-hvidfiltet. Kronbladene hvide. Frugten bæragtig, rød, lidt filtet.

Den findes vildvoxende paa Bornholm og almindelig i Norge; i Danmark findes den paa nogle Steder som vild, f. Ex. ved Fahrumgaard.

Egensk. og Anvend. Den har et meget haardt Ved, som ikke let kaster sig og derfor med Fordeel kan bruges til adskillige Redskaber, hvor der udfordres Styrke og Fasthed,

som

som Tænder i Hjul ꝛc. Dets Farve er rødagtig-hvid, og det lader sig godt forarbeide. I Sverrig og paa nogle Steder i Norge spiser man Bærrene. Den voxer temmelig hurtig og fortjener at dyrkes baade for dens smukke Udseende under Blomstringstiden i Lysthaver, for Veddets Anvendelse og til at give Slagbrænde. Den forplantes ved Rodskud, Aflæggere og Frøe. Frøene saaes om Efteraaret, og kommer undertiden ikke frem førend efter et Aar.

5. Selie Abil (P. intermedia). Bladene ægformig-lancetformige, indskaaret-lappede, tandede. Paa Underfladen hvidfiltede. Blomsterne i Halvskjerme. (Cratægus Aria β. Lin.) Fl. D. T. N. Selie Asald.

Beskr. Et Træe af Middelstørrelse med bruunagtig Bark. Bladene verelvise, stilkede, paa Overfladen glatte, mørkgrønne, paa Underfladen meget tæt hvidfiltede. Bladstilken hvidfiltet. I øvrigt lig den foregaaende.

Den findes i Norge, f. Ex. ved Grotten i Romsdalen.

Egensk. og Anvend. Lig den foregaaaende.

6. Tarmvrid Abil (P. torminalis). Bladene hjerteformig-ægformige, fliget-lappede, takkede. De nederste Takker udspilede. Blomsterne i Halvskjerme. (Crat. torm. Lin.) Fl. D. T. 798. Tarmvrid Axelved, V.

Beskr. Et Træe af Middelstørrelse, med glat Bark. Bladene verelvise, stilkede, ulige lappede; de nederste Lapper større end de øvrige; paa den øverste Flade glatte; paa Underfladen ved Nerverne haarede. Den har ingen Axelblade. Bladstilkene lidet filtede. Blomsterne sidde i grenede Halvskjerme. Bægeret hvidfiltet. Kronbladene hvide, budte, næsten kredsrunde. 2-5 Støvveie. Bærret ægformigt, prikket, rødt, besat med en fiin Laadenhed. Blomstrer i April og Mai.

Fl. D. angiver den at voxe ved Gjerder uden at nævne hvor. Prof. Viborg har fundet den i Laaland; og efter Weber findes den i Holsteen.

Egensk. og Anvend. Veddet er hvidguult og indvendig rødagtigt, meget haardt, kaster sig ikke let og er derfor meget tjenligt til Skruer, Valser, Tænder i Hjul ꝛc. Bærrene ere

sure og sammensnerpende, men tabe den sidste Egenskab ved at henligge nogen Tid, og blive da spiste saavel raae som nedsylte-de. Fugle æde dem gjerne, og man kan destillere Brændeviin af dem.

Den formeres ved Frøe, Podning etc. I slet Jord bliver den buskagtig.

8de Slægt: Mjødurt (Spiræa).

1. Rødblomstret Mjødurt (S. Filipendula). Bladene mellembrudt-finnede. Smaabladene eensformige, takkede, glatte. Blomsterne mangehunnede, i en topformig Halvskjerm. Fl. D. T. 635. Fl. N. 405. D. Mjødurt, Bjergmandel, Bøndermuskat, Gallesknap, Gjaldespragle, rød Steenbræk. N. Pork-Rot, Galtknap, Bjergmangel.

Grise Spiree, B.

Beskr. Roden bestaaer af Trevler, hvori hænge aflange Knoller. Stængelen opret, i Toppen grenet, lidet kantet, rødagtig, glat, bladet, 1½-2 Fod høi. Bladene vexelvise, stilkede ved Roden, siddende paa Stængelen. Endebladet 3klappet. Axelbladene tilrundede, tandede. Blomstertoppen tæt-mangeblomstret. Kronerne rødagtige før Blomstringen og hvide efter den. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Paa Bakker og høie Enge; i den sydlige Deel af Fyen er den temmelig sjelden.

Egenst. og Anvend. Køer, Geder og Faar æde den. Da den har sammensnerpende Egenskaber, er den tjenlig til Garverie. Sviin æde gjerne dens knollede Rødder, som de oprode. De ere i Dyrtid blevne malede og brugte til Brød. Blomsterne give Bierne Næring og skulle meddele Melk en behagelig Smag, naar de koges deri. Den fortjener som en meget smuk Plante at dyrkes i Blomsterhaver, hvor man har en fyldt Afart af den. Den er forhen bleven anvendt i Medicinen.

2. Almindelig Mjødurt (S. Ulmaria). Bladene mellembrudt-finnede, paa Undersladen filtede. Det ulige Ende-

blad

blad stort, lappet. Blomsterne i en Kost, mangehunnede. Fl. D T. 547. Fl. N. 215. D. Mjødurt, Gedeskæg. N. Mourt, Miort, Miurt, Morgræs, Korsgræs, St. Hansgræs, Kalgræs, Jousokgræs, Mevordgræs, Mjødongræs. J. Miadurt. F. Miensurt.

Mjød Spiree, V. Hvidblomstret Mjødurt, Dec. Pl.

Beskr. Roden tyk, med krybende Trevler. Stængelen opret, furet, glat, i Toppen grenet, bladet, 2-3 Fod høi. Smaabladene ægformige, lappede, takkede, paa Undersladen hvidagtige. Bladstilkene rendede, glatte, lidet omfattende. Axelbladene adskilte fra Bladene, rundagtige, tandede. Blomsterkosten tæt- og mangeblomstret. Kronerne mindre end hos den foregaaende, hvide. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig paa Enge og imellem Buske.

Egenſk. og Anvend. Gederne æde den. Den har en sødagtig Lugt, især naar den sønderknuses, hvorfor Bønderne i Sverrig bruge at strøe den paa Steder, hvor de dandse. Paa adskillige Steder sætter man Blomsterne paa Viin for at give den Smag og Lugt. Bierne søge den meget og i Bayern gnider man Kuberne dermed for at fange sværmende Bier. I Island farver man sort med den tilsat med Jernjord; paa Færøe bruger man den til samme Farve, blandet med Skov Storkeneb. Af Roden skulle Russerne lave en Grød. Den har meget sammensnerpende Egenskaber og anbefales derfor som en meget god Garverplante. En fyldt Afart dyrkes som Ziirplante.

Sjette Orden.

Mangehunnede (Polygynia).

9de Slægt: Rose (Rosa).

* Med kugleformig Frugt.

1. Mai Rose (R. cinnamomea). Frugten kugleformig, glat. Stængelen har Barktorne udvendig ved Grunden af Bladaxlerne. Bladstilkene næstenvaabenløse. Fl. D. T. Lawrence Ros. T. 34. D. Mai Rose.

Af-

Afart: Norsk Mai Rose (R. c. fluvialis). Blomster- og Bladstilkene uden Torne. Stængelen har strøede Barktorne. Smaabladene ægformige, spidse. Bægerfligene liniefor-mige, indskaarne. Fl. D. T. 868 (under Navn af R. fluvialis).

Beskr. Stammen besat med enkelte krumme Torne, 5 Smaablade. Bladstilkene vingede. Frugtknuden næsten lidt flad, glat. Bægerfligene næsten af Kronbladenes Længde. Kronbladene store, lidet udbredede, røde. Blomstrer i Juli.

Afarten findes ved Glommen i Norge.

Egensk. og Anvend. Den fyldte Afart er den tidligste af alle Roser.

2. Tornefuld Rose (R. spinosissima). Frugtknuden kugleformig, glat. Blomsterstilkene glatte. Stængelen tæt besat med rette, fine Barktorne. Smaabladene næsten kredsrunde, glatte. Fl. D. T. 398. Fl. N. 678. N. Smørnyper, Søtnyper, Rannyper.

Beskr. Stammen buskagtig, 1-2 Fod høi, grenet, overmaade tæt besat med fine Barktorne. Smaabladene omtrent 9 paa hver Stilk, bred-ægformige, budte, takkede, mindre end hos de øvrige Arter. Bladstilkene lidt tornede. Blomsterstilkene eenlige, 1blomstrede, i Enden paa Stængelen. Kronbladene hvide, ved Grunden gule. Den modne Frugt rødagtig-sort. Blomstrer i Juli.

Den findes paa Øen Sylt og i det sydlige Norge.

Egensk. og Anvend. Kunde maaskee anvendes blandt andre Buske til levende Gjerder.

3. Hyben Rose (R. villosa). Frugten kugleformig, pigget. Blomsterstilkene piggede. Stængelens Barktorne rette. Smaabladene elliptiske, paa begge Sider duunhaarede. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 583. D. Hyben, spansk Hyben. Laaden Rose, B. Haaret Rose, Oec. Pl.

Beskr. Stammen opret, kortgrenet, 3-5 Fod høi, med faa Barktorne. Bladene bestaae af omtrent 7, budte, meget tæt og fiint haarede, takkede, fiint randhaarede Smaablade. Bladstilkene barktornede, filtede. Blomsterstilkene 1blomstrede, i Enden paa Stængelen, besatte med meget stive, næsten pigformige Haar. Bæ-

ger-

gerfligene lange, flttede. Kronbladene morkrode. Frugten meget stor, rod. Blomstrer i Juli.

Hist og her paa Gjerder, f. Ex. i Sjelland ved Lueborg og Papiirsmollen.

Egensk. og Anvend. Da denne Arts Frugter naae en betydelig Storrelse, er det især dem som anvendes til Nedlægning i Sukker og til at torres, hvorfor og denne Busk adskillige Steder dyrkes i Haver. For at bruge dens Frugter, maa man forst rense dem fra de Torne, som sidde derpaa, og fra Froene som de ere opfyldte med. Da de sidste ere omgivne med mangfoldige korte Haar, opvække de en ubehagelig Kildren, naar de ikke fuldkommen ere borttagne. I Henseende til den ovrige Anvendelse ligner den den 7de Art.

4. **Provinds Rose** (R. provincialis). Frugten rundagtig. Blomster- og Bladstilkene piggede. Barktornene paa Grenene strøede, lidet tilbagebøiede. Smaabladene ægformige, paa Underfladen haarede, med kjertlede Takker. Curtis Mag. T. 407. D. Provinds Rose.

Beskr. Stammen opret, mindre end den foregaaendes, barktornet. Grenene glatte. Bladene spidse, paa Underfladen graaeagtige. Frugtknuden og Blomsterstilkene besatte med guulagtige, stive Haar. Bægerfligene ved Grunden stivhaarede, med takkede Flige. Kronbladene smukt rode. Den blomstrer i Juli og August.

Den findes vildvoxende i Spanien og Italien.

Egensk. og Anvend. Den dyrkes til Ziir i Haver, hvor man forefinder utallige Afarter af den, s. den sidste Art.

** Med ægformig Frugt.

5. **Have Rose** (R. centifolia). Frugten ægformig. Blomsterstilkene piggede. Stammen pigget og barktornet. Bladstilkene uden Torne. Lawrence Ros. T. 8.

Beskr. Foruden ovennævnte Mærker er den meget liig den foregaaende.

Dens Hjem er ikke bekjendt.

Egensk. og Anvend. Ogsaa af denne dyrker man en stor Mængde fyldte Afarter i Haverne.

6. Viin

6. **Viin Rose** (R. rubiginosa). Frugten ægformig. Blomsterstilkene piggede. Bladstilkene og Stammen barktornet. Tornene tilbagebøiede. Smaabladene ægformige, paa Underfladen kjertlet-haarede. Fl. D. T. 870 (under Navn af Ros. svavifolia).

Beskr. Stammen besat med krumme, aulagtige Torne, af 4-5 Fods Høide. Smaabladene 5-7 paa hver Stilk, viinagtigvellugtende, glatte paa den øverste Flade og overmaade fiint rustfarvet-prikkede paa Underfladen. Bladstilkene kjertlede. Blomsterne sidde i en Halvskjerm. Kronbladene røde, ved Grunden hvide. Frugten ægformig, pigget, rød. Blomstrer i Juli og August.

Hist og her ved Gjerder, f. Ex. ved Huulveien imellem Springforbi og Papiirsmøllen.

Egensk. og Anvend. s. den følgende.

7. **Almindelig Rose** (R. canina). Frugten ægformig, glat, ligesom Blomsterstilkene. Stammen og Bladstilkene barktornede. Smaabladene ægformige, tilspidsede, meget glatte. Fl. D. T. 555. Fl. N. 319. D. Hyben, Hybentorn, vilde Roser, Hunde Roser. N. Nyper, Nyperoser, Nypetorn, Klunger, Klongeriistorn, Tornriis, Niupe-Ton, Niupe Klong.

Beskr. Stammen opret, med lange Grene, besat med rødagtige, krumme Torne, som ere ved Grunden tykkere end den foregaaendes. Bladene sammensatte af omtrent 7 Smaablade, som ikke have Lugt. Bladstilkene have paa Underfladen Barktorne. Blomsterstilkene eenlige eller i en Halvskjerm. Bægerfligene i Randen dunede. Kronbladene lysrøde. Frugten rød. Blomstrer i Juli.

Almindelig ved Gjerder og i Kratter.

Egensk. og Anvend. Den kan med Nytte plantes imellem andre Buskarter paa Gjerder til levende Hegn. Veddet er vel haardt og modtager god Politur, men da Stammen ikke opnaaer nogen betydelig Størrelse, er det i denne Henseende, ligesom de øvrige Arters, kun af liden Betydenhed, ligesom det og kun kan anvendes til Ildsbrænde. Bærrene kunne bruges ligesom de andre Arters i Mangel af de rette Hyben. Bladene

dene kunne bruges som Garvermaterial. Bierne trække af Blomsterne. Barken paa Grenene stikkes undertiden af et Insect (Cynips Rosæ), hvorved der udskyder en Haarkugle, kaldet Bedeguar, som forhen blev brugt i Medicinen.

8. Hvid Rose (R. alba). Frugten ægformig, glat. Blomsterstilkene stivhaarede. Stammen barktornet. Fl. D. T. 1215. D. Hvid Rose.

Beskr. En Busk af 4-5 Fods Høide. Stammen grenet, besat med krumme Torne. Smaabladene bred-ægformige, spids-takkede, ved Grunden ofte heelrandede, glatte paa Over- og haarede paa Underfladen. Bladstilkene glatte. Bægerfligene halv-finnede, haandformige. Kronbladene hvide. Frugtknuden besat med enkelte Haar. Blomstrer i Juli,

Den er funden ved Hofmandsgave i Fyen.

Egenſk. og Anvend. Ligesom af adskillige af de foregaaende Arter, har man fyldte Afarter i Haverne af denne.

Den udmærkede Skjønhed og Lugt, som er egen for Roserne, har skaffet dem en udmærket Plads blandt de Planter, man dyrker i Blomsterhaver, men derved ere ogsaa Afarterne uendelig blevne formerede. Foruden den Anvendelse, som er anmærket ved de enkelte Arter, bruger man og Kronbladene til at nedlægge i Potpurie-Krukker, til at destillere Rosenvand og Rosenolie af; dog skal den orientalske ægte Rosenolie faaes af en her ikke bekjendt Rose.

Af Roserne formeres alle fyldte Arter og Afarter ved Rodskud, men da disse ved nogle Sorter fremkomme meget sparsomt, anvender man konstige Formeringsmaader, som ere følgende:

Ved Forplantningen om Foraaret samler man alle stærke Rødder, som ved Rodens Beskjering falde af, skjerer dem i omtrent en god Tomme lange Stykker og nedlægger disse tæt ved hinanden i Rader 2 à 3 Tommer dybt. Af de fleste af disse Rødder opskyde samme Aar Skud, som ville paa det nedlagde Stykke Rod være vel forsynede med Trevlerødder, og saaledes give gode unge Planter. Den anden Maade, som Blomsterne

i Hol-

i Holland anvende, er en egen Slags Affægning. Man tager af de stærkeste Skud, som ere uddrevne nær ved Jorden, og nedlægger dem i deres hele Længde, aldeles under Jordens Overflade, 1 à 2 Tommer dybt. Fra ethvert Øie udskyder da et Skud, som ogsaa driver Rødder fra neden, saa at man af et saaledes nedlagt Skud erholder lige saa mange Planter, som det havde Øine. De enkelte Rose-Arter formeres ved Frøe, som ligger 2 Aar i Jorden.

10de Slægt: Klynger (Rubus).

1. Hindbær Klynger (R. idæus). De finnede Blade bestaae af 5 eller 3 paa Underfladen filtede Smaablade. Bladstilkene rendede. Stammen barktornet. Fl. D. T. 788. F. N. 374. D. Hinbær, Bryngebær, N. Bringebær, Bringbær.

Beskr. Stammerne buskagtige, 2aarige, grenede, oprette, trinde, med blegbruun Bark, og opfyldte med Marv. Barktornene fine; de øverste Blade 3bobede, de nederste finnede. Smaabladene ulige ægformige, ulige takkede, paa Underfladen hvidagtig-filtede. Bladstilkene filtede, piggede; paa den øverste Side rendede. Blomsterne sidde i en skjermformig Top, i Enden og paa Siderne af Grenene. Bægerfligene aabne, spidse. Kronbladene mindre end Bægeret, hvide, budte. Frugten rød eller guul. Blomstrer i Juni.

Almindelig i Skove; Afarten med gule Bær dyrkes i Haver.

Egensk. og Anvend. Dens velsmagende Bær, som ofte angribes af Orm, spises raae og nedsyltes. De kunne og bruges til en Sort Viin og den saakaldte Hindbæreddike. I Norge anvendes Saften deraf til Forgyldning. Bierne trække meget af Blomsterne. Sviin æde Bladene. I Skove er den ofte et skadeligt Ukrud, da den qvæler de unge Træer. Den har kjølende og mildt afførende Kræfter. I Norge har man troet at fordrive Bændelorm ved at spise dem og derpaa drikke stærkt Øl.

Man har ved Dyrkning frembragt adskillige Afarter, som udmærke sig ved Størrelsen og Farven af deres Frugt. Man dyrker især de med gule Bær, da de ere meget større, især udmærker den Antwerpiske sig. De formeres ved Stiklinger.

2. Kor-

2. Korbær Klynger (R. cæsius). Bladene 3bobede, paa Undersladen haarede. Sidebladene 2lappede. Stammen fremliggende, barktornet, blaagraa. Fl. D. T. 1213. Fl. N. 375. D. Korbær, Blaabær. N. Bjørnebær.

Beskr. Roden frembringer flere træeagtige Stammer, hvoraf nogle ere fremliggende, nogle temmelig oprette, ved Grunden rodskydende, trinde, tæt besatte med Barktorne. Bladene stilkede, vexelvise; Smaabladene siddende, undtagen Endebladet, takkede; Bladstilkene viggede, dunhaarede, paa Oversladen rendede. Blomsterne sidde i Toppe paa Enden af Stænglerne. Bægerfligene hvidagtige, tilspidsede. Kronbladene hvide. Bærrene sorte og overtrukne med en blaa Dug, ligesom Slaaen. De bestaae af færre og større Korn end den følgendes. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig i Kratter og ved Gjerder.

Egenst. og Anvend. Bærrene, satte paa rød Viin, skulle give den en ikke ubehagelig Smag. De spises og anvendes forresten som den følgendes, med hvilke de ofte forvexles. De skal kunne anvendes til Blaafarvning. Formedelst dens lange, fremliggende Stængler, er den et skadeligt Ukrud hvor den findes paa Agrene, og lader sig vanskelig udrydde.

3. Brambær Klynger (R. fruticosus). Bladene omtrent 5bobede, paa Undersladen lidt filtede, stilkede. Barktornene krumme. Stammen kantet. Bægerfligene tilbagebøiede. Fl. D. T. 1163. Fl. N. 376. D. og N. Brambær, Brombær, Sortebær.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, men har mere kantede Stængler, hvis Torne ere mere krumme. Bladene ere 3- eller som oftest 5bobede. Smaabladene stilkede, dobbelt-takkede, paa Oversladen mørkgrønne og paa Undersladen hvidagtig-filtede. Bladstilkene have smaa Barktorne. Axelbladene næsten haarformige. Bægerfligene kortere end paa hiin, filtede. Kronbladene hvide eller rødagtige. Bærret bestaaer af mange sorte Korn, som ere mindre end den foregaaendes. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig ved Gjerder og hist og her paa Agre.

Egenst. og Anvend. Den er ligeledes et skadeligt Ukrud paa Agre og i Plantager og qvæler undertiden Kornet og de

unge

unge Planter med sine lange Skud; hvorimod den er tjenlig til at bedække Flyvesand. Den kan tjene til Riisbrænde, og Kullene skulle være fortrinlige til Krudt. Bærrene spises raae og syltede. Man kan lave en Viin og Edike af dem. De bruges og til at give Viin en rød Farve. Bladene indeholde farvende Dele, og Barken sammensnerpende, hvorfor den kan anvendes til Garverie. Bierne trække af Blomsterne. Man har i Haver en Afart med fyldte Blomster.

4. Fruebær Klynger (R. saxatilis). Bladene 3hobede, glatte. Ved Roden urteagtige, krybende Snerte. Toppen faablomstret. Fl. D. T. 134. Fl. N. 299. D. Fruebær, Steenbær. N. Tægebær, Teiebær, Tryebær, Klasebær. J. Hentaber, Skolla Reip. F. Rössabeer.

Beskr. Roden trevlet; den skyder flere, bladede, blomsterbærende, korte, bladtornede, 1-1½ Fod høie Stængler og lange, glatte, krybende, bladede, men ikke blomsterbærende Rodskud. Smaabladene bred-ægformige, dobbelt-takkede, paa Undersiden haarede. Endebladet stilket, de øvrige siddende. Bladstilkene piggede, af Bladenes Længde. Blomsterne i Enden paa Stængelen, 4-6 sammen paa haarede Stilke. Bægerfligene lancetformige. Kronbladene aflang-lancetformige, hvide. Bærret rødt og bestaaer af 4-5 Korn, som ere adskilt fra hverandre og efter Linnei Anmærkning ikke affalde samlede. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Hyppig i Norge, sjeldnere i Danmark, f. Ex. i Sjelland ved Brede, Birkerød og paa Amager; i Fyen ved Rastrup, Sanderumgaard og Fyenshoved; i Jylland ved Norholm, Frysenborg og Christianslund i Nærheden af Randers.

Egenskabr. og Anvend. Bærrene kunne spises; satte paa Brændeviin med Sukker skal de meddele den en meget behagelig Smag.

5. Bjørnebær Klynger (R. arcticus). Bladene 3hobede, glatte. Stængelen 1blomstret, uden Torne. Fl. D. T. 488. Fl. N. 379. N. Aakerbær, Agerbær, Finmarksbær. L. Vattuka.

Beskr. Roden krybende. Stænglerne udeelte, oprette, kantede, bugtede, meget fiinhaarede, 6-8 Tommer høie. Bladene verelvise, stilkede, de nederste og øverste mindre end de midterste. Smaabladene

dene ulige takkede, glatte eller finhaarede. Axelbladene lancetformig-ægformige, glatte. Blomsten sidder eenlig i Enden paa Stængelen ved det øverste Bladhjørne, paa en fiin Stilk. Kronbladene 5-10, heelrandede eller takkede, røde. Bægerfligene 5-10 haarede. Bærret purpurrødt. Fleeraarig. Blomstrer i Mai.

Almindelig i Finmarken, især ved Tanna Elven.

Egenſk. og Anvend. Bærrene have en overmaade behagelig Smag og overgaae i denne Henseende de øvrige Arter af denne Slægt. Man spiser dem raae og nedsyltede og laver en fortræffelig Viin af dem.

6. **Multebær Klynger** (R. Chamæmorus). Bladene enkelte, lappede. Stængelen 1blomstret, uden Torne. Bægerfligene ægformige. Fl. D. T. 1. Fl. N. 6. N. Multebær, Myebær, Moltebær, Molter, Blindingar, Kortne. L. Laamanak, Laamak, Latoch, Laddoch.

Beskr. Roden krybende. Stængelen opret, udeelt, glat, bladet, 8-12 Tommer høi. Axelbladene ægformige, glatte. Bladene stilkede, foldede, rynkede, ulige takkede. Blomsten i Enden af Stængelen. Bægeret haaret. Kronbladene hvide, ægformige. Støvdragerne og Støvveiene sidde paa forskjellige Planter eller og Han- og Hunblomsterne komme frem fra een Rod. Frugten temmelig stor; Kornene ligeledes, gule. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Almindelig i Norge paa sumpige, tørvagtige Steder, som blive tørre om Sommeren; i Danmark voxer den ved Helsingøer imellem Ørne, Ørsholt og Gorre; hyppig i Vildmosen ved Aalborg og i store Hammelmose i Vensyssel.

Egenſk. og Anvend. Frugten, som under Sneen kan holde sig hele Vinteren igjennem, spises baade raa og nedsyltet, og i Norge laver man adskillige Retter af dem, f. Ex. Moltegrød, Moltebærsuppe, Moltebærmelk &c. Naar man vil nedsylte dem, maa man afplukke dem, førend de ere fuldkommen modne. Af Saften laves en ganske behagelig Viin. Køer, Geder, Faar og Sviin æde hele Planten, tilligemed Bærrene. Der udføres en Mængde deraf til Danmark, og flere kunde endnu udføres, dersom de bleve bedre behandlede, s. derom Landh.

Landh. Selsk. Skrift. 7de Deel. De ere kjølende og virksomme mod Skjørbug 2c.

De forskjellige norske Navne betegne egentlig Planten i forskjellig Tilstand, saaledes hedde de Blindlinger, naar Blomsterne lukke sig, Korter naar Bærrene ere halv modne, og faae først Navn af Molter, naar de ere fuldkommen modne; i Jylland kalder man hine Hioutinger og disse Sqvattinger.

113te Slægt: Jordbær (Fragaria).

1. Almindelig Jordbær (F. vesca) med lange, krybende Snerte. Bladene 3hovede, dybt takkede. Fl. D. T. Blackw. T. 77. Fl. N. 148. D. Jordbær, Hattebær. N. Jordbær, Nakkebærl, Meelklump. J. Järdbër.

Beskr. Roden langtrevlet. Stængelen kort, trind, opret, haaret. Fra Roden skyde langs med Jorden lange, traadformige, bladløse, golde Rodskud, som frembringe unge Planter der, hvor de fæste sig i Jorden. Bladene langstilkede. Smaabladene mørkgrønne, haarede og stregede paa Overfladen, paa Underfladen stærkt aarede og blegere, ved Grunden heelrandede. Bladstilken laaden og har ved Grunden tvende lancetformige, heelrandede, glatte Axelblade, som ere sammengroede med den. Blomsterne sidde i en Halvskierm. Kronbladene kortere end Bægeret, næsten kredsrunde, hvide. Frugten eller rettere sagt den kjødagtige Frugtbund rød, ægformig eller kugleformig, besat med nøgne Froe. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Almindelig imellem Buske og ved Gjerder.

Foruden de almindelige vildvoxende, bekjendte under Navn af Mark Jordbær, som dyrkes hyppigst i Haver og hvoraf man ogsaa har en hvidfrugtet og en stedseblomstrende Afart (de saakaldte immerbærende eller Maaneds Jordbær) dyrkes endnu følgende, fra hinanden saa betydelig afvigende Afarter, at adskillige Plantekyndige have anseet dem for virkelige Arter.

1. Boskopper Jordbær, saaledes kaldet efter en lille Bye i Holland, bekjendt for dens betydelige Frugttræeskoler, udmærke sig fra Mark-Jordbær, som de i Blade og Vext fuldkommen ligne, ved en betydelig større Frugt og sildigere Modningstid.

2. Span-

2. Spanske Jordbær (F. elatior Erh.) udmærker sig ved haarede Blade og en tilspidset Frugt.

3. Engelske eller virginiske Jordbær (F. virginiana Erh.) have temmelig glatte Blade og en rundlig lysrød Frugt.

4. Ananas Jordbær (F. grandiflora Erh.) har ogsaa næsten glatte Blade, men er lavere af Vext end den foregaaende og har en betydelig stor Frugt.

Endnu har man det chiliske Jordbær (F. chiloensis Erh.), det største af alle, men som er lidet bekjendt her, og det sorte Jordbær, med haarede Blade og en sortgrøn Frugt, men som neppe fortjener at dyrkes.

Egensk. og Anvend. Jordbærrenes Anvendelse til Spisning, baade friske og nedsyltede, er bekjendt. Qvæget æder Bladene. De spæde Blade afplukkede i Mai og tørrede i Skygge i Luften bruges af nogle som Thee. Paa Roden findes paa nogle Steder en Sort Cochenille-Insect. Hele Planten er tjenlig til Garverie. Jordbærrene fortynde Legemets Safter, modstaae Forraadnelse, befordre Appetit og ere urindrivende. De ere blevne anbefalede mod Gigt og Steen.

Alle Jordbærafarterne formeres ved de unge Planter, som fremkomme paa Rodskuddene. Saasnart disse Planter have tilstrækkelige Rødder (sædvanlig i August Maaned), afskjerer man Ranken fra Moder-Planten, afpudser de paa enhver Ranke fæstede Planter, sædvanlig 2-3, og planter dem tæt ved hinanden paa et Bed. Det til Jordbær bestemte Qvarteer tilberedes Vinteren derpaa, bedst ved Kulgravning, ifald Jorden ikke er fuldkommen reen for Græsrødder og lignende vedvarende Ukrudsplanter. Naar Jorden er beqvem til at beplantes og de i August satte Planter vise nyt Liv, udplantes de med fuld Rod og saa megen Jord som vil følge, paa det tilberedte Bed. Hvert Efteraar overstrøes Bedet saa tyndt som muligt med gammel Gjødning, hvoraf alt det straaede bortrives om Foraaret. Alle Afarterne, Mark-Jordbærrene og dens Underafarter undtagen, afrankes, d. e. alle Rodskuddene afskjeres

efter-

efterhaanden som de fremskyde, dog skaanes de paa nogle Buske, som kunne give de fornødne unge Planter. Mark-Jordbærrene bære lige saa gode og rigeligere Frugter ved ikke at afrankes, og ved den stedseblomstrende Afart er det en Nødvendighed, at det ikke skeer, da den netop derved er stedseblomstrende, fordi dens unge Planter paa Rodskuddene strax ere frugtbare og saaledes vedblive at bære, indtil Kulden standser Vegetationen. Ifald man ønsker sig Markafarten af Jordbær, gjør man bedre i at tage dem af Marken end af en Have. Et Jordbærbed varer sædvanlig i 3-4 Aar; ved det spanske Jordbær maa mærkes, at Planten er Polygamist, d. e. har Tveboe- og Han-Planter; man maa altsaa ved Udplantningen af disse omhyggelig vogte sig for, at man ikke tager Hanplanter, da disse naturligviis ere golde, og det første Aar et nyplantet Bed blomstrer, efterfee om ingen Hanplanter er derimellem, for strax at udrydde dem. Jordbær kunne ogsaa formeres af Frøe, og kyndige Gartnere ville have iagttaget, at Planter af de første Ranker, som Frøeplanterne udskyde, ere de tjenligste til at drive.

2. Gold Jordbær (F. sterilis). Stængelen nedliggende. De blomsterbærende Grene flatne, omtrent 2blomstrede. Fl. D. T. Curt. Fl. Lond. fasc. 3. T. 36.

Beskr. Hele Planten mindre end den foregaaende. Roden trevlet. Stænglerne udbredte, flere fra een Rod. Bladene ligne den foregaaendes, men ere mindre og paa Underfladen silkehaarede. Blomsterne langstilkede, smaa. Bægeret haaret. Kronbladene hvide, af Bægerfligenes Længde. Frugtbunden mindre end den foregaaendes, næsten tør. Frøene glatte. Fleeraarig. Blomstrer i Marts og April.

Den findes efter Weber i Holsteen.

Egenſk. og Anvend. Den kan formodentlig anvendes til Garverie; da Frugtbunden næsten er tør, er den ikke spiselig.

12te Slægt: Potentil (Potentilla).

1. Gaase Potentil (P. anserina). Bladene mellemkrudt-finnede, takkede, paa Underfladen silkehaarede. Stængelen

len krybende. Blomsterstilkene 1blomstrede. Fl. D. T. 544. Fl. N. 38. D. Gaaseurt, Sølvurt, stor Kollike, Genserik. N. Mure, Muregræs, Gaasgræs, Gaasurt, Porkrot, Sølgræs. J. Mure, Muru Soley. F. Mura.

Fierbladet Potentil, Oec. Pl.

Beskr. Roden langtrevlet. Stænglerne krybende, fremliggende, traadformige, bladede, haarede, ofte rødagtige, ½-1 Fod lange. Bladene kortstilkede og ligge fladt paa Jorden, de blive hvidagtige, efter Linnes Bemærkning, naar Planten groer paa en tør Leerbund. Smaabladene dybt- og spidstakkede, budte, paa Underfladen sølvglindsende. Blomsterstilkene eenlige i Bladhjørnerne, trinde, haarede. Bægeret 9-10fliget, sølvglindsende-haaret. Kronen guul. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig paa tørre Marker, Strandbredder, Veie ꝛc.

Egensk. og Anvend. Roden har en sødagtig Smag og kan om Vinteren spises som Pastinakrødder, hvorfor den og paa adskillige Steder i Søndmør bliver indsamlet og gjemt til Vinterforraad. I Norge æder Qvæget Roden og Planten med Begjerlighed. Den udpressede Saft af Roden skal farve Linned grønt, naar det koges deri med Allunopløsning. Et Vand, destilleret af denne Plante, har man anvendt til at fordrive Fregner og gjøre Huden hvid. Hele Planten er i Mangel af Egebark meget brugelig til Garverie. Den bedækker Flyvesand. Den er ofte et skadeligt Ukrud paa tørre Agre. Den har sammensnerpende Egenskaber.

2. **Fiinbladet Potentil** (P. multifida). Bladene dobbelthalvfinnede, paa Underfladen dunede. Stængelen nedliggende. Fl. D. T. Kniph. Cent. 2 n. 62.

Beskr. Stængelen næsten udeelt, fiinhaaret, ½-1 Fod lang. Bladene langstilkede, næsten dobbelt-finnede. Smaabladene smallinieformige, de øverste Blade siddende, tættere end de nederste. Bægerfligene silkehaarede, 5 linieformige og 5 ægformige. Kronbladene gule, kortere end Bægeret. Fleeraarig. Blomstrer i Mai.

Den er funden paa en Høi ved Bidstrup Gaard nær Roeskilde.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

3. Sølv Potentil (P. argentea). Bladene 5hobede, kileformige, indskaarne, paa Undersladen filtede. Stængelen opret. Fl. D. T. 865. Fl. N. 144.

Beskr. Roden grenet, trevlet. Stænglerne trinde, hviduldede, i Toppen grenede, 6-8 Tommer høie. Bladene glatte, grønne paa den øverste og hvidfiltede paa den underste Side; de nederste stilkede, de øverste siddende. Smaabladene tilbageboiede i Randen. Bægerne og Blomsterstilkene hvidfiltede. Blomsterne sidde tæt sammen i Enden paa Stængelen og ere meget mindre end den foregaaendes. Kronbladene gule. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Paa tørre Agre og Gjerder ikke sjelden.

Egenſk. og Anvend. Roden skal have en sødagtig Smag og spises i Island. Hele Planten farver guult og, naar Tøiet er beitset med Tinopløsning, siden guult. Da Planten har sammensnerpende Egenskaber, anvendes den paa nogle Steder til Garverie. Svinene æde den. Bierne trække af Blomsterne.

4. Guld Potentil (P. aurea). Rodbladene 5hobede, omvendt-ægformige, indskaaret-takkede, haarede, næsten hindeformige. Stængelbladene 3hobede. Stængelen næsten-opret. Fl. D. T. 114. Fl. N. 472. N. Gylden Mure, Guldmure.

Beskr. Roden grenet, skraa. Stænglerne fremliggende, opstigende, grenede og skjællede ved Grunden, bladede, 4-6 Tommer lange. Bladene glindsende, budte, ved Roden langstilkede; Stængelbladene siddende; de øverste enkelte, siddende, ofte modsatte. Blomsterne i Bladhjørnerne i Enden af Stængelen paa lange, trinde, haarede, 1blomstrede Bladstilke. Bægerfligene lancetformige. Kronbladene omvendt-ægformige, længere end Bægeret, guld-gule. Frøene rynkede. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Hist og her i Norge, f. Ex. i Øvre Tellemarken, Voss paa Filefjeld ꝛc.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

5. Vaar Potentil (P. verna). Rodbladene 5hobede, kileformige, takkede, stregede, randhaarede, stive. Stængelbladene 3hobede. Stængelen nedbøiet. Fl. D. T. Fl. N. 51. Engl. Bot. T. 37. D. Liden Femfingerurt.

Beskr.

Beskr. Stænglerne opret-fremliggende, grenede, haarede, bladede. Bladene stive; Rodbladene langstilkede, siddende, med 3 kløvede Smaablade; de øverste heelrandede, haarede. Blomsterstilkene i Enden paa Stængelen, 1blomstrede, oprette. Bægeret haaret. Kronbladene gule, udrandede. Fleeraarig. Blomstrer i April og Mai.

Paa høie, tørre Steder, ved Kratter ꝛc. i Danmark ikke almindelig, f. Ex. ved Charlottenlund, Slangerup ꝛc. hyppigere i Norge.

Egenſk. og Anvend. Hestene æde den i Mangel af andet. Bierne trække af Blomsterne.

6. **Krybende Potentil** (P. reptans). Bladene 5hobede, omvendt-ægformige, takkede. Stængelen krybende. Blomsterstilkene 1blomstrede. Fl. D. T. 1164. Fl. N. 402. D. Femfingerurt, Kattetarm, stor Femfingerurt. N. Kryppmure. Femfingret Potentil, Oec. Pl.

Beskr. Roden trevlet. Stænglerne fremliggende, traadformige, leddede, ved hvert Led rodskydende, trinde, haarede, bladede, ½-1 Fod lange. Bladene stilkede, oprette. Smaabladene haarede, takkede. Bladstilkene haarede, rendede. Axelbladene bred-lancetformige. Blomsterstilkene eenlige længere end Bladene. Bægeret haaret. Kronbladene gule, større end hos den foregaaende. Fleeraarig. Blomstrer fra sidst i Juli til August.

Egenſk. og Anvend. Den kan, ligesom de foregaaende, formedelst dens sammensnerpende Egenskaber anvendes til Garvning. Køer, Svin og Heste æde den i Mangel af andet. Paa Roden har man, ligesom paa flere Arter af denne Slægt, paa nogle Steder fundet en Art af Cochenille-Insectet.

7. **Norsk Potentil** (P. norvegica). Bladene 3hobede. Stængelen tvedeelt med Blomsterstilke i Hiørnerne. Fl. D. T. 171. Fl. N. 145.

Beskr. Roden grenet-trevlet. Stængelen opret, grenet, bladet, tæt- og stivhaaret, trind, 6-12 Tommer høi. Bladene vexelvise, stilkede, siddende i Toppen; de nederste Smaablade ægformige, de øverste lancetformige; alle takkede, haarede. Bægerfligene næ-

ften længere end Kronbladene, lancetformige. Kronbladene omvendt, æg- eller lancetformige, hvide; de falde snart af. Fleeraarig. Blomstrer i Juni, Juli og August.

Den er funden i en sumpig Eng ved Bernsdorf og ved Bredden af en lille Søe i Hirschholms Skov. I Norge er den ikke sjelden, f. Ex. i Hallingdalen, Østerdalen, ved Næs Jernværk, Holtaalen.

Egensk. og Anvend. Efter Gunnerus, der anbefaler dens Dyrkning som Foderurt paa sandige Steder, æde Køer, Heste, Geder, Faar og Sviin den med megen Begjerlighed.

8. **Sneehvid Potentil** (P. nivea). Bladene 3hobede, indskaarne paa den underste Side, filtede. Stængelen opstigende. Fl. D. T. 1035. Fl. N. 512 T. 3 f. 1.

Beskr. Roden tyk. Stænglerne krumt opstigende, grenede, dunede, trinde, faabladede, 4-6 Tommer lange. Bladene stilkede, samlede ved Roden; de øverste Blade siddende. Smaabladene ægformige, dybt takkede, grønne paa den øverste og glindsende-hvidfiltede paa den underste Side. De øverste heelrandede. Blomsterne i Enden af Stængelen paa lange Stilke. Bægerfligene silkehaarede, lancetformige. Kronbladene omvendt-hjerteformige, større end Bægeret, smukt gule. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Afart: Fremliggende sneehvid Potentil (P. n. prostrata) med Blomsterne siddende i Nøgler, i Toppen af den fremliggende, sammentrykte Stængler. Vid. Selsk. Skr. 10de D. T. 7. f. 22.

Hovedarten findes i Loms Præstegjeld i Norge, i Grønland og paa Spidsbergen. Afarten er kun funden i Grønland.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

9. **Laaden Potentil** (P. hirsuta Vahl). Bladene 3hobede, indskaarne, tæt- og langhaarede. Bladene ved Blomsterne ægformige. Stængelen 1-2blomstret. Fl. D. T.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, men udmærker sig især ved de lange, silkeagtige Haar, som beklæde især Underfladen paa Bladene og Bægeret, ved dens meget korte Stængel i Forhold til Blomsterstilkens Længde, ved tvende, ægformige, modsatte Blade

paa

paa Midten af Blomsterstilken, og især ved Kronerne, der ere dobbelt saa store som hiins. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den er funden i Grønland.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

10. Tretandet Potentil (P. retusa). Bladene 3bobede, i Spidsen 3tandede. Fl. D. T. 799.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen lidet opstigende ved Roden, haaret, trind, udeelt, 4-6 Tommer høi. Bladene stilkede, samlede ved Roden, faa paa Stængelen; de øverste siddende. Smaabladene graae paa Undersladen. Bægerfligene lancetformige. Kronbladene næsten kredsrunde, hvide. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den er funden i Grønland.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

13de Slægt: Tormentil (Tormentilla).

1. Opret Tormentil (T. erecta). Stængelen næsten opret, grenet. Bladene siddende. Fl. D. T. 589. Fl. N. 66.

D. Tormentil, Blodrod, Rødme. N. Tormentil, Mundskaalerod, Tepperod, Blodrod, Heelrod, Mandsrod, Tolvmændsrod, Tillerod, Hulrod, Tilmantille. F. Børkuvuisa og Roden Børka.

Beskr. Roden træeagtig. Stænglerne nederst opstigende, oventil oprette, grenede, trinde, haarede, rødagtige, 1 Qvarteer lange og derover. Bladene 3bobede, bred-lancetformige, dybt-takkede, haarede. Axelbladene indskaarne. Blomsterstilkene lange, traadformige, modsatte, 1blomstrede. Blomsterbægerets 8 Flige ægformig-lancetformige, hvoraf 4 større og 4 mindre. Kronbladene omvendt-hjerteformige, gule, mørkere ved Grunden. Frøene rynkede. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig paa Enge.

Egenſk. og Anvend. Roden, som forhen hos os er bleven brugt til Garvning, anvendes endnu dertil paa Færøe. Behandlingsmaaden derved kan læses hos Landt i hans Beskrivelse over Færøe. I det nordlige Norge farves rødt med Roden, og denne Farve skal især blive smuk, naar dertil tillige bruges Bærrene af almindelig Qvalkved og naar Tøiet forud er beitset i Allun; paa Færøe skal man fede Colin med

den.

den. Huusdyrene æde ikke Bladene eller Stængelen. Planten har urindrivende og sammensnerpende Egenskaber.

2. Krybende Tormentil (T. reptans), Stængelen fremliggende, udeelt. Bladene stilkede. Fl. D. T. 1217.

Beskr. Roden tyk, grenet. Stænglerne ved Grunden krybende, trinde, glatte, bladede, og skyde lange, traadformige, fremliggende Skud. Bladene 5hobede, langstilkede. Smaabladene lancetformige, takkede. Axelbladene ægformige, heelrandede. Blomsterstilkene længere end Bladene, trinde, glatte, oprette. De sidde eenlige, 1blomstrede i Bladhjørnerne. Bægerfligene ægformige, ulige store. Kronbladene omvendt-hjerteformige, mørkgule. Den ligner forresten meget den foregaaende. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den voxer paa tørre Steder og er funden i Holsteen ved Elmshen-Hagen og ved Apenrade.

Egensk. og Anvend. Formodentlig kan den anvendes paa samme Maade som den foregaaende.

14de Slægt: Nellikerod (Geum).

1. Feber Nellikerod (G. urbanum). Bladene 3hobede. Axelbladene tilrundede, indskaarne. Frøestakkene krogformige, uden Haar. Fl. D. T. 672. Fl. N. 63. D. og N. Nellikerod, Benedicturt, Benedictrod, Bengurt. N. Karvefollata. Almindelig Feberbod, V.

Beskr. Roden tyk, knudret, med mange Trevler. Stængelen opret, trind, haaret, i Toppen grenet, 1-2 Fod høi. Bladene vexelvise, stilkede. Smaabladene næsten kileformige, indskaarne, takkede; de øverste enkelte, tvedeelte. Axelbladene meget store, næsten kredsrunde, indskaarne, takkede, halvomfattende, nedløbende. Blomsterne sidde eenlige paa Enden af trinde, temmelig lange Stilke, i Toppen af Grenene. Blomsterbægerets Flige ulige store, de større lidet længere end de gule Kronblade. Frugten bestaaer af mange brune, haarede Frøe, som hver have en temmelig lang, i Spidsen knæet og krogformig, bruunrød Stak. Fleeraarig. Blomstrer fra Juni til August.

Almindelig i Kratter og paa skyggefulde Steder i Danmark og Holsteen; sjeldnere i Norge.

Egensk.

Egensk og Anvend. Huusdyrene æde den. Den har sammensnerpende Egenskaber og kan derfor bruges som Garver-Material. Den skal og farve bruunt. De unge Blade spises af nogle som Salat og ere blevne brugte som Thee. Roden har en aromatisk Lugt, er bleven anpriist som Surrogat for Kaneelbark og skal bevare Øl og Viin fra Suurhed. Bierne trække af Blomsterne. Den har desuden styrkende og sveddrivende Egenskaber, modstaaer Forraadnelse og er bleven brugt mod Koldfeber.

2. Eng Nellikerod (G. rivale). Rodbladene linieformige. Axelbladene spidse, indskaarne. Blomsterne nikkende. Frøestakkene furede, snoede. Fl. D. T. 722. Fl. N. 64. D. Koepatte, vor Herres Brød. N. Botsmandsgræs, Botsmands Buxer, Valhomle, Raubjald, Tarild, Karvefollata. J. Fjalldala, Fjalla-Fisil, Solseqvia.

Bæk Feberbod, B.

Beskr. Roden valseformig eller grenet, lidet vandret, med Sidetrevler. Stængelen opret, i Toppen grenet, bladet, haaret, bruunagtig, 1-1½ Fod høi. Rodbladene mellembrudt-finnede, undertiden 3hobede; Endebladet større end de øvrige; alle Smaabladene næsten kredsrunde, indskaarne, takkede, haarede, lidet foldede. Stængelbladene siddende, 3hobede, eller enkelte, 3deelte. Blomsterne sidde i Enden af Grenene og Stængelen, paa nikkende Stilke. Bægerets Flige ulige store, udvendig brune. Kronbladene kjødfarvede, undertiden hvide, større end hos den foregaaende. Frøestakkene paa Midten knæebøiede og endes med en Krog. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Afart: Blandet Eng Nellikerod (G. r. hybridum). Bægerets Flige bladformige, halvfinnede, tandede. Kronen mangebladet. Stængelen næsten bladløs. Fl. D. T. Jaqvin Icon. rar. 1. T. 94.

Denne Afart, som nogle have antaget for en Blanding af Feber- og Eng Nellikerod, andre af denne og Bjerg Nellikerod (som ikke findes i Norden), og atter andre for en egen Art, er lidet mindre end den foregaaende og har stærkere farvede Kronblade.

Hoved-

Hovedarten er almindelig paa Enge. Afarten er sjeldnere, f. Ex. i Sielland ved Christiansholm og i Fyen ved Ulriksholm.

Egensk. og **Anvend.** Liig den foregaaende. I Island lægger man Roden i Senge for at fordrive Lopper.

15de Slægt: Frøehale (Dryas).

1. Takbladet Frøehale (D. octopetala). Bladene takkede. Fl. D. T. 31. Fl. N. 106. I. Riupna-Lyng, Riupna-Lauf, Hollta-Soley, Peturs Soley.

Almindelig Frøehale, V.

Beskr. Roden træeagtig. Stænglerne liggende, lidet grenede, 3-4 Tommer lange. Grenene tætbladede, oprette, korte. Bladene stilkede, ægformige, i Randen lidet tilbagebøiede, dybt takkede, budte, mørkgrønne og glatte paa Over- og hvidfiltede paa Underfladen. Blomsten stor, den sidder eenlig paa lange, filtede, trinde Stilke paa Enden af Grenene eller Stængelen. Bægeret 8fliget, haaret, kjertlet. Kronbladene almindeligen 8, heelrandede, budte, hvide, større end Bægeret. Stakken paa Frøene meget lang, haaret. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Paa Fjeldene i Norge, f. Ex. i Meldalen, Hardanger, Søndmør, Finmarken, Nordlandene samt i Island og Grønland.

Egensk. og **Anvend.** Ubekjendt.

2. Heelbladet Frøehale (D. integrifolia). Bladene heelrandede. Fl. D. T. 1216.

Beskr. Roden grenet; den skyder mange Stængler, som ved Grunden ere beklædte med det tilbageblevne af de henvisnede Blade. Blomsterstilken 1½ Tomme lang, 1blomstret, hvidfiltet. Bladene sidde tæt sammen ved Roden, de ere stilkede, ægformig-hjerteformige og meget smallere end den foregaaendes. Bladstilkene af Bladets Længde (½ Tomme), trinde, neden under glatte, oven paa haarede; ved Grunden af disse sidder paa hver Side et tilgroet, kløvet Axelblad. Den ligner forresten meget den foregaaende. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Den er funden i Grønland.

Egensk. og **Anvend.** Ubekjendt.

16de Slægt: Kragefod (Comarum).

1. Kjær Kragefod (C. palustre) med 5hodede, takkede Blade. Fl. D. T. 636. Fl. N. 65. D. Kragefod, stor Femfin-

fingerurt. N. Kraagefot, Kraagefotgræs, Myrhat. J. Eingia-Rose, Myrat Tag.

Beskr. Roden lang, krybende. Stænglerne liggende ved Grunden, opstigende, bladede, trinde, glatte eller lidet finhaarede, omtrent 1 Fod lange. Bladene langstilkede; Smaabladene aflange eller omvendt-ægformiae, takkede, paa Overfladen mørkgrønne, paa Underfladen graaeagtige. Bladstilkene hindede ved Grunden, halvomfattende. Blomsterne sidde i Enden paa Stængelen, næsten i en Top. Blomsterbægerets Flige spidse, brune, 5 store og 5 smaa. Kronbladene bruunrøde, mindre end Bægeret. Frugten ægformig, sammensat af mange, smaa, glatte Frøe. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Temmelig almindelig i Tørvemoser.

Egenfk. og Anvend. Huusdyrene æde den ikke, dog anmærker Gunnerus, at han har seet nogle Heste og Sviin æde den, og at de samme, som ikke æde Eng Nellikerod, ogsaa vrage denne. Med Roden farver man i Finland uldent Tøi rødt, men Farven er ubestandig og ikke smuk. Hele Planten er tjenlig til Garverie. Bierne trække af Blomsterne.

Trettende

Trettende Klasse.

Mangehannede (Polyandria) med mere end 12 Støvdragere, som sidde paa Frugtbunden.

Første Orden.

Eenhunnede (Monogynia) med 1 Støvvei.

* Med 4 Kronblade.

3die Slægt: Valmue (Papaver). Bægeret 2bladet, affaldende. Kapselen 1rummet, med aabne Huller under Arret.

Udseende: Planter af Middelstørrelse, med tapformig Rod, rank Stængel, halvfinnede Blade og pralende Blomster i Enden af Stængelen.

2den Slægt: Svaleurt (Chelidonium). Bægeret 2bladet, affaldende. Kronen 4bladet. Skulpen linieformig.

Udseende: Plante af Middelstørrelse, med kuglefor-mig, grenet Rod. Stængelen grenet, opfyldt med en guul Saft. Bladene halvfinnede. Blomsterne stilkede.

1ste Slægt: Druemunke (Actæa). Bægeret 4bladet. Bærret 1rummet. Frøene flade.

Udseende: Temmelig stor Plante, med knudret Rod, sammensatte Blade og Blomsterne i axformige Klaser.

** Med 5bladede Kroner.

6te Slægt: Soeløie (Cistus). Kapselen 3klappet, gabende i Spidsen. Bægeret 5bladet; de 2 Blade smaa.

Udseende: Smaa halvbuskagtige Vexter, med trevlet Rod, udeelte Blade og smukke Blomster.

5te Slægt: Lind (Tilia). Kapselen 5klappet, gabende i Spidsen, læderagtig. Bægeret 5deelt, affaldende.

Udseende: Stort Træe med udeelte Blade. Blomsternes Skjermstilk udspringer af Midten paa Blomsterbladet.

Vild Ridderspore s. næste Orden.

*** Man-

*** Mangebladede Kroner.

4de Slægt: Aakande (Nymphæa). Bærret mangerummet. Bægeret 4-5bladet, større end Kronen.

Udseende: Anseelige Vandplanter med tykke, vandrette Rødder. Nedsænkt, skaftformig Stængel. Udeelte, svømmende Blade, og eenlige, svømmende, pralende Blomster.

Anden Orden.

Tohunnede (Digynia) med 2 Støvveie.

7de Slægt: Pæon (Pæonia). Bægeret 3-5bladet. Kronen 5bladet. Kapselen mangefrøet. Frøene farvede.

Udseende: Stor Plante, med grenet Rod og Stængel, sammensatte Blade og meget store, pralende Blomster.

Tredie Orden.

Trehunnede (Trigynia) med 3 Støvveie.

8de Slægt: Ridderspore (Delphinium). Ingen Bæger. 5 Kronblade, hvoraf det øverste hornet. Honninggjemmet 3kløvet, siddende.

Udseende: Plante af Middelstørrelse med opret Stængel, sammensatte Blade og pralende Blomster i Klaser. Farve Vau s. 11te Klasse 3die Orden.

9de Slægt: Stormhat (Aconitum). Ingen Bæger. 5 Kronblade, hvoraf det øverste hjelmformigt. 2 stilkede Honninggjemmer.

Udseende: Anseelig Plante, med rank Stængel, haandformig-deelte Blade, og store, pralende Blomster i Klaser paa Enden af Stængelen.

Fjerde Orden.

Femhunnede (Pentagynia) med 5 Støvveie.

10de Slægt: Akkeleie (Aqvilegia). Ingen Bæger. 5 Kronblade. 5 Honninggjemmer, som oventil ere hornede.

Udseende: Ziirplante af Middelstørrelse, med opret Stængel og sammensatte Blade.

Femte

Femte Orden.

Sexhunnede (Hexagynia) med 6 Støvveie.

11te Slægt Krebskloe (Stratiotes). Hylsteret 2bladet. Bægeret oversædigt, 3kløvet. 3 Kronblade. Bærret 6rummet.

Udseende: Vandplante, med trevlet Rod; Stængelen et Skaft. Bladene halv nedsænkte, udeelte, tornede. Blomsten eenlig.

Sjette Orden.

Mangehunnede (Polygynia) med mange Støvveie.

13de Slægt: Frøestjerne (Thalictrum). Ingen Bæger. 4-5 Kronblade. Frøene uden Hale.

Udseende: Planter af Middelstørrelse og derunder, med tapformig eller krybende Rod, opret Stængel, sammensatte Blade og Blomster i en Top.

12te Slægt: Anemone (Anemone). Ingen Bæger. 5-9 Kronblade. Mange Frøe.

Udseende: Lave Planter, med opret Stængel, lappede eller mangedeelte Blade, eenlige Blomster, med eller uden Svøb.

17de Slægt: Nyserod (Helleborus). Ingen Bæger. 5, vedvarende Kronblade. Honninggjemmerne rørformige, 2læbede.

Udseende: Liden Plante, med trevlet Rod, Skaft, sammensatte Blade og eenlig Blomst.

18de Slægt: Kabbeleie (Caltha). Ingen Bæger. 5 Kronblade. Ingen Honninggjemme.

Udseende: Engplante af Middelstørrelse, med vandret Rod, faabladet Stængel, næsten kredsrunde, udeelte Blade, og stilkede, eenlige Blomster.

16de Slægt: Engblomme (Trollius). Ingen Bæger. 1 Kronblad. Honninggjemmerne flade.

Ud-

Udseende: Plante af Middelstørrelse, med trevlet Rod, rank Stængel, 5deelte Blade. Eenlig Blomst paa Enden af Stængelen.

15de Slægt: Ranunkel (Ranunculus). Bægeret 3=5bladet. 5 Kronblade med Honningdragende Negle. Mange nøgne Frøe.

Udseende: Planter af Middelstørrelse og derunder, med trevlet, krybende eller knollet Rod, og stilkede Blomster.

14de Slægt: Adonis (Adonis). Bægeret 5bladet. Kronen 5=10bladet, uden Honninggjemme. Mange nøgne Frøe.

Udseende: Liden Ziirplante, med trevlet Rod, bladet, udeelt, opret Stængel. Mangedeelte, fine Blade og eenlig Blomst paa Enden af Stængelen.

Trettende

Trettende Classe:

Mangehannede (Polyandria).

Første Orden.

Eenhunnede (Monogynia).

1ste Slægt: Druemunke (Actæa).

1. Axblomstrende Druemunke (A. spicata). Blomsterklasen ægformig. Fl. D. T. 498. Fl. N. 27. D. Druemunke, Christoffersurt, Faarepære. N. Paddebær, Troldbær, Ormegræs, Faarlort.

Bær Druemunke, B.

Beskr. Roden tyk, knudret. Stængelen opret, glat, grenet, 1-2 Fod høi. Bladene dobbelt eller 3dobbelt-3hobede. Smaabladene indskaarne-takkede, glatte; Endebladet 3deelt. Blomsterne sidde i tætte, budte, korte Klaser paa Enden af Stængelen og Grenene. Smaastilkene eenblomstrede, dunede, med smaa, aflange Blomsterblade ved Grunden. Bægeret affaldende. Kronbladene aflange, hvide og falde ligeledes snart af. Bærret sort. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Hist og her i Skove og Kratter, f. Ex. i Sjelland ved Frederiksdals Mølle, imellem Ordrup og Dyrehaven, Birkerød, Frederiksborg, Sorøe, i Borreveile Skov, Karise, Slangerup; paa Møen; i Fyen ved Ulriksholm og paa Slotsbanken ved Odense; i Norge i Opdalen og ved Trondhjem.

Egenſk. og Anvend. Bærrene, som kogte med Allun give et sort Blæk, ere anseete for at være lidet giftige. Faar og Geder æde Bladene. Den er forresten Blæretrækkende, og Roden er anbefalet til Stimer i Qvægsyge, dog skal den efter Rafns Paastand (s. Funkes Naturhistorie, 2den Deel p. 428) ikke være synderlig virksom.

2den Slægt: Svaleurt (Chelidonium).

1. Almindelig Svaleurt (C. majus). Blomsterstilkene sidde i Skjerme. Fl. D. T. 542. Fl. N. 706. D. Svaleurt, Selidonie. N. Selidon, Seladon, Svulugræs.

Stor Selidon, B.

Beskr. Roden tyk, tapformig, guulbruun, med mange Sidetrevler. Naar man overskjærer den, udflyder deraf en mønnierød

Saft,

Saft, som ogsaa findes i Stængelen og Bladene, men er der lysere. Stængelen opret, grenet, besat med enkelte, hvide Haar, som sidde tættere sammen ved Roden, furet, huul, omtrent 2 Fod høi. Bladene finnede. Smaabladene lappede, rundtakkede, glatte, blaagrønne. Bladstilkene haarede. Blomsterne sidde i Hjørnerne, i stilkede Skierme. Smaastilkene glatte. Bægerbladene haarede, de falde af saasnart Kronen aabner sig. Kronerne gule. Fleeraarig. Blomstrer i Juni, Juli og August.

Afart: Stor fliget Svaleurt (C. m. laciniatum) med spidse, bugtede, halvfinnede, indskaarne Smaafinner og fligede Kronblade. Fl. D. T. 676.

Almindelig i Danmark i Haver og ved Gjerder, sjeldnere i Norge. Afarten efter Schumacher i Rosenborg Have.

Egenskab. og Anvend. Den skal farve smukt guult, især paa Silke, og ved Tilsætning af Allun ogsaa paa Klæde. Ved Gjæring skal man deraf kunne frembringe en indigoblaa Farve. Køerne æde den i Mangel af andet, men deres Melk skal deraf faae en ubehagelig Smag. Frøene indeholde en Olie. Saften er skarp og giver Pletter, som vanskelig lade sig aftage. Frøene indeholde en Olie. Planten har urindrivende Kræfter.

2. Blaagraa Svaleurt (C. Glaucium). Stængelen glat. Stængelbladene rundbugtede. Skulpen rue, vortet. Fl. D. T. 580.

Blaagraa Selidon. B.

Beskr. Roden grenet. Hele Planten graablaa. Stængelen opret, grenet, glat, 1 - 1½ Fod høi. Grenene aabne, glatte Rodbladene linieformige, halvfinnede, rue, i Randen haarede; Stængelbladene vexelviise, bugtede, budte omfattende. Blomsterne sidde i Bladhjørnerne paa glatte, eenblomstrede Stilke. Bægeret stivhaaret; det falder af, saasnart Kronen aabner sig. Kronbladene store, næsten kredsrunde, mørkgule. Skulpen lidet krum, ½ til henved 1 Fod lang. 1aarig. Blomstrer i August.

Den er funden i Jylland og Holsteen.

Egenskab. og Anvend. Dyrkes som Ziirplante.

3die

3die Slægt: Valmue (Papaver).

*. Med stivhaarede Kapsler.

1. Kølle Valmue (T. Argemone). Kapslerne køllefor-
mige. Stængelen bladet, mangeblomstret. Fl. D. T. 867.
D. Valmue, Kolleurt, Mankop.

Beskr. Roden tapformig, i Spidsen grenet; Stængelen opret, grenet, trind, besat med tiltrykte Haar, 1-1½ Fod høi. Bladene halvfinnede. Fligene dybt takkede. Blomsterne eenlige i Enden paa Stængelen og Grenene. Kronbladene høirøde, let affaldende. Støvtraadene bredere i Enden. Arret 4-6straalet. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig i Danmark og Holsteen, paa Diger, Veie og i Sæden.

Egensk. og Anvend. Den er ofte et skadeligt Ukrud i Vintersæden, og formerer sig stærkt, da den, ligesom de øvrige Arter af denne Slægt, bærer en stor Mængde Frøe. Frøene indeholde Olie. Den har bedøvende og smertestillende Egenskaber.

2. Skaftstænglet Valmue (P. nudicaule). Skaftet 1-blomstret, nøgent, stivhaaret. Bladene halvfinned-bugtede. Fl. D. T. 41. Fl. N. 578. N. Fjeld Valmue. J. Mela Sol.

Beskr. Roden lang, grenet. Skaftet ½-1 Fod høit, undertiden mindre, opret, trindt. Bladene langstilkede, stivhaarede. Fligene budte. Bladstilkene flade, haarede. Bægerbladene affaldende som hos de øvrige Arter, aflange, laadne, bruunagtige. Kronbladene budte, glatte, rundagtige, lysgule, store i Forhold til Plantens Størrelse. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes i Norge paa Dovre; i Island, Grønland og paa Færøerne.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

** Med glatte Kapsler.

3. Glat Valmue (P. dubium). Kapslerne aflange. Stængelen mangeblomstret, haaret. Haarene paa Blomsterstilkene tiltrykte. Bladene dobbelt-halvfinnede. Fl. D. T. 902. Fl. N. 1105. N. Glat Valmue, Aakervalmue. Tvetydig Valmue, V.

Beskr.

Beskr. Roden lang, næsten udeelt. Stængelen opret, ved Roden kantet, oven for Bladene trind, haaret, 1-2 Fod høi. Haarene paa det nederste af Stængelen aabne. Bladene haarede. Fligene brede, med lidet tilbagebøiede Kanter. Blomsterstilkene lange. Kronbladene høirøde. Kapslerne kølleformig-aflange, lidet furede. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Temmelig almindelig i Danmark og Holsteen paa Gierder, paa sandige Marker og imellem Sæden. I Norge findes den i den sydlige Deel.

Egenſk. og Anvend. Omtrent som den første Art.

4. Korn Valmue (P. Rhœas). Kapslerne næsten kugleformige. Stængelen mangeblomstret, stivhaaret; alle Haarene aabne. Bladene halvfinnede, indskaarne. Fl. D. T. Fl. N. 455. Curt. Fl. Lond. fasc. 3. T. 32. D. Kornrose, Mankop, Kokkeurt. N. Vild Valmue.

Beskr. Roden tynd-tapformig. Stængelen opret, lidet furet, besat med lige udstaaende, stive Haar, 1-2 Fod høi. Bladene dybt-indskaarne, tyndere besatte med mindre Haar end Stængelen. Bægerne meget haarede. Kronbladene store, mørkere høirøde end den foregaaendes. Kapselen aldeles glat, kortere og mere kugleformig end hos hiin. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Hist og her imellem Sæden; sieldnere i Norge og kun i den sydlige Deel.

Egenſk. og Anvend. Bierne trække af Blomsterne. Den udpressede Saft af Kronbladene skal farve rødt, forhøies med Syrer og aftoes ikke i Vand. Lærkerne æde gierne Frøene. Forresten som den første Art. Man har en fyldt Afart til Ziir.

5. Opiat Valmue (P. somniferum). Bægerne glatte. Bladene omfattende, indskaarne. Blackw. T. 482, 483. D. Valmue, Papaver, Maanesæd.

Beskr. Stængelen rank, trind, glat, bladet, 2 Fod høi og derover. Bladene siddende, glatte. Blomsterne i Enden af Stængelen, eenlige, paa glatte Stilke. Kronerne store, af forskiellig Farve. Kapslerne store, aldeles glatte, næsten kugleformige. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Man har en Afart med hvidt og en med bruunt Frøe, foruden mange fyldte Afarter.

Den har egentlig hjemme i det sydlige Europa, men findes nu her som vild paa flere Steder, f. Ex. imellem Valbye og Sondermarken, paa Klinten ved Springforbi; ved Elbbredden uden for Altona ꝛc.

Egenſk. og Anvend. Frøet af denne Art indeholder en betydelig Mængde af Olie, der i behagelig Smag næsten kan sættes ved Siden af Bomolie. Man paastaaer og, at den under Brændingen ikke oser saameget som de fleste andre Olier og ikke løber saa let sammen i Kulde. I Pfalz troer man at forbedre Olien ved at blande Frøene, førend de presses, med sønderskaarne Borsdorfer-Æbler. Paa flere Steder i Tydskland, Pohlen ꝛc. spiser man Frøet heelt eller i Kager, ligeledes blandet i Mad; dog er det ikke alle Personer, som befinde sig vel efter at nyde Frøene som Spise, i det mindste paastaaer Schrank (i baiersche Flora 2ter Th. p. 64), at han ved at spise de deraf bagte Kager bestandig blev overmaade søvnig. Kagerne, som faaes af de udpressede Frø, bruges til Qvægfoering, ligeledes de tørre Stængler. I Østerlandene, hvor den opnaaer en betydelig Størrelse, dyrkes denne Plante for Saftens Skyld, som indeholdes især i Kapselen og som er bekjendt under Navn af Opium, og hvoraf den hos os dyrkede kun indeholder lidet. For at erholde den, gjør man med dertil indrettede Instrumenter forskjellige Indsnit i Kapselen, hvorved Saften, som snart bliver tyk i Luften, udflyder. Dette Product, som hos os i maadelige Portioner virker Døden, bruges af Østerlænderne istedet for spirituøse Drikke. Chineserne blande det i Tobak; her anvendes det i smaa Portioner som et krampestillende og søvngjørende Middel.

Opiat Valmuen tager til takke med en maadelig Grund og taaler godt vores Climat. Frøet saaes sidst i April, i velbearbeidet Jord og nedharves; hvor Planterne staae for tæt, opryktes saa mange, at hver Plante faaer et Rum af 8-10 Tommer omkring sig. Efter 4 Ugers Forløb ophakker man Jorden omkring Planterne, og naar Blomsterne komme frem, hyppes

pes de. Naar Frøet er modent i September, afskjeres Kapslerne, henlægges for at tørres og udbankes derpaa. De give en rig Høst. Ikke allene indeholder hver Kapsel en stor Mængde Frøe, men ved ovennævnte Dyrkning bærer enhver Plante mange Kapsler.

5te Slægt: Aakande (Nymphæa).

1. Guul Aakande (N. lutea). Bladene hjerteformige, heelrandede. Bægeret 5bladet, større end Kronen. Arret heelt. Fl. D. T. 603. Fl. N. 441. D. guul Aakande, stor Aakande, Kjerlingekruus, Aakjerrod, Aakoneblad, Søeblommer, Søeblad, Haarrod. N. Aakande, Kjerringekruus, Nikerøse, Fruarv, Kjødneblom, guul Vasgaas, Hestehov, Sjøn-blomster, gule Nøkkeblomster.

Beskr. Roden meget tyk, næsten træeagtig, med Sidetrevler. Skaftet langt, nemlig fra Bunden til Overfladen af Vandet, trindt, glat, 1blomstret. Bladene sidde alle ved Roden og ere store, næsten kredsrunde, glatte, budte, med en tyk Nerve i Midten. Bladstilken af Skaftets Længde, glat, 3sidet. Bægerbladene rundagtige, hule, gule, især ved Grunden, meget større end Kronbladene, som ere tykke, budte, stærkt gule. Støvdragerne gule, tilbagebøiede. Frugten har Form af en Flaske eller Kande, hvilket har givet Slægten Navn. Frøene guulrandede. Fleeraarig. Blomstrer sidst i Juni og Juli.

Temmelig almindelig i Søer, Aaer og Tørvemoser; sjeldnere i Norge, f. Ex. i Johnsvatnet.

Egenst. og Anvend. Denne smukke Plante pryder de Vande, hvori den groer. Dens Blade, som ligge fladt ud paa Overfladen af Vandet, stille Bølgerne og give Fiskene Skygge; men den gjør Fiskeriet besværligt, hvor den voxer. Med Roden og Bladene kan man fede Sviin. Hele Planten, især Roden, er tjenlig til Garverie. Røgen af Bladene skal fordrive Møl og Faarekyllinger.

2. Hvid Aakande (N. alba). Bladene hjerteformige, heelrandede. Bægeret 4bladet. Støvtraadene sidde paa Frugtknuden. Arret lappet. Fl. D. T. 602. Fl. N. 440. D.

Hvid Aakande, stor Aakande, Haarrod. N. Vasgaas, Hvidt Vasgaas, Hvidt Nøkkeblomster, Kjønne Blom.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, men, fo uden de anførte Mærker, ere Bladene og de hvide Blomster meget større. Bægerbladene ere aflange, udvendig grønne, og paa den indvendige Side af Kronens Farve. De yderste Støvtraade ere brede; de ere alle hvide. Arret mangefroet. Kapselen mere budt end hos hiin. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Ikke sielden i Søer, Damme og Aaer.

Egenſk. og Anvend. Hvad der er ſagt om hiin, gjelder ogſaa om denne; dens Blomſter ere de anſeeligſte blandt vore Vandplanters. I Tyrkiet ſkal man tilberede en behagelig Drik af Bladene og Blomſterne, men maaſkee er den Art, ſom dertil bruges, forſkjellig fra de her indenlandſke. I Sverrig foerer man Qvæg med dens Blade. Den har kjølende og ſmerteſtillende Egenſkaber.

6te Slægt: Lind (Tilia).

1. **Almindelig Lind** (T. europæa). Blomſterne uden Honninggjemme. Bladene hjerteformige. Aarernes Grene paa Underſladen af Bladene ere ved Grunden duunhaarede. *Fl. D.* T. 553. *Fl. N.* 442. D. og N. Lind, Lindetræ, Løvlind.

Beſkr. Et ſtort Træe, med udbredt, dyb Rod, og temmelig rank, i Toppen grenet Stamme. Barken paa Grenene jevn. Bladene vexelviſe, ſtilkede, glatte, aarede, tilſpidſede, ſpidstakkede, i Spidſen heelrandede, ved Grunden ulige-hjerteformige. Bladſtilkene glatte. Blomſterne ſtode i Bladhjørnerne paa eenlige Stilke, ſom ere deelte i Spidſen i Form af en Halvſkjerm og bære flere Blomſter; med Stilken er ſammenvoxet et aflangt, budt, hindeformigt, blegt, heelrandet, 1-2 Tommer langt Blomſterblad, fra hvis Midte Blomſterſtilken ſynes at udſpringe. Bægeret er i Randen uldhaaret. Kronbladene budte, hule, hvide. Arret 5kløvet. Kapſelen lysbruun, fiinhaaret. Blomſtrer i Juli.

Dette almindelige Træe, ſom paa de fleſte Steder er plantet, findes vildvoxende paa Flatøe ved Falſter, Fænøe ved Middelfart og paa Kieholm i Kolding Fjord. Det findes ſieldnere i Norge end i Dan-

i Danmark, og meest i den sydlige Deel deraf, dog voxer det og ved Trondhjem.

Egensk. og Anvend. Dette, formedelst sin smukke Vext og sine tætte, store Blade, meget smukke Træe, er meget tjenligt til Alleer og taaler godt at beskjeres. Det er desuden i mange Henseender nyttigt. Veddet er uden Knaster, hvidt, temmelig tæt, let og godt at arbeide i; det anvendes derfor meget af Billedhuggere, Snedkere og Karet- og Modelmagere, man gjør deraf Skeer, Tallerkener, Bægere ꝛc. og det meddeler ikke Maden nogen Træesmag. I Norge dreier man Melkekander deraf, som man, for at de ikke skal sprække, oversmører med Vand, kogt med Enebærbuske og derpaa med Smør, som ved sagte Ild inddrives i Træet, eller og man lader dem staae et Aar i Meel. Til Brænde er Veddet ikke det bedste. Kullene ere formedelst deres Lethed gode til Krudt og Ridsekul. Af Barken har man frembragt en Farver-Lak og Papiir, og i Norge gjør man smaa Bøtter deraf. Af Basten eller den indre Bark forfærdiges, især i Rusland, Matter og Strikker, hvilke sidste især anprises til at tørre vasket Tøi paa, da de ikke give Tøiet Pletter. I Norge aftager man Basten ved Midsommers Tid og lader den henligge til Høsten, for at snoe Baand deraf. Bladene, hvoraf man og har forfærdiget Papiir, vilde være tjenlige til Qvægfoder, dersom ikke Melken blev sei derefter og vanskelig gav Smør. Blomsterne, som lugte behagelig, give Bierne megen Næring, og det er ugrundet, hvad man har paastaaet, at de skulde gjøre dem gale. Man har destilleret Brændeviin af dem. Frøene indeholde megen og god Olie, man har og prøvet at lave Chocolade af dem; de tilbageblivende Skaller eller Kager kunne spises eller anvendes som Mandelolie. Linde-Bark og Blomster bruges i Medicinen. Linden skal kunne blive 800 Aar gammel og derover; dens Frøe modnes i October.

Man forplanter den ved Frøe, Rodskud og Aflæggere. Frøet saaes om Efteraaret i løs, lidet fugtig og sandblandet

Jord

Jord. Det spirer næste Foraar. Den kan omplantes til den er 30 Aar og derover.

7de Slægt: Soløie (Cistus).

1. Ølandsk Soløie (C. œlandicus). Halvbuskagtig, fremliggende, uden Axelblade. Bladene modsatte, aflange, paa begge Sider glatte. Bladstilkene randhaarede. Kronbladene udrandede. Fl. D. T. Fl. Austr. T. 399.

Beskr. Stænglerne træeagtige, fremliggende, grenede, lidet knudrede, 4-8 Tommer lange. Bladene budte, stivhaarede, kortstilkede, tættere sammen ved Roden end paa Stængelen. Blomsterne sidde i Klaser, paa Enden af Stængelen eller Grenene. Bægerbladene graaeagtige, haarede, 3 ægformige, budte, de 2 udvendige mindre, linieformige. Kronbladene rundagtige, gule, mindre end hos den følgende. Blomstrer i Juli og August.

Efter Wilse (s. hans Reiseiagttagelser 1ste D. p. 215) voxer den omkring Christiania.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

2. Almindelig Soeløie (C. Helianthemum). Halvbuskagtig, fremliggende, med Axelblade. Bladene elliptisk-aflange, paa Underfladen graaefiltede. Fl. D. T. 101. D. Soelblomst.

Beskr. Stænglerne lidet træeagtige, fremliggende, trinde, oftest uden Grene, bladede, lidet haarede. Bladene modsatte, budte, i Randen lidet tilbagebøiede, paa Overfladen besatte med enkelte Haar. Axelbladene lancetformige, randhaarede. Blomsterne i heldende Klaser, i Enden paa Stængelen og Grenene. Bægerbladene stærknervede og paa Nerverne haarede. Kronbladene store i Forhold til Plantens Størrelse, smukt gule, rundagtige, flatne. Støvdragerne af Støvveiens Længde. Blomstrer i Juni og Juli.

Paa høie Banker, f. Ex. ved Frederiksdal, Ballerup og i Ods-Herred.

Egensk. og Anvend. Den fortjener at plantes i Haver som Zirplante.

Anden

Anden Orden.

Tohunnede (Digynia).

8de Slægt: Pione (Pæonia).

1. Almindelig Pione (P. officinalis). Bladene fleer-dobbelt sammensatte; Smaabladene lappede; Lapperne bred-lancetformige. Kapslerne filtede. Blackw. T. 65. D. Pione.

Beskr. Roden bestaaer af aflange Knoller. Stængelen opret, tyk, trind, med udbredte Grene, 1-2 Fod høi. Bladene udbredte, stilkede. Smaabladene siddende, glatte, mørkgrønne. Blomsterne sidde eenlige i Enden paa Stængelen og Grenene. Bægerbladene ulige store, de største budte, bredere i Enden, de mindre tilspidsede. Kronbladene meget store, mørkrøde. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Den findes vild paa Bierget Ida og i Schweitz.

Egenſk. og Anvend. Den dyrkes almindelig i Haver som Ziirplante, især en fyldt Afart. Roden og Bladene ere brugte i Medicinen.

Tredie Orden.

Trehunnede (Trigynia).

9de Slægt: Ridderspore (Delphinium).

1. Vild Ridderspore (D. Consolida). Kapselen eenlig. Honninggjemmet 1bladet. Stængelen deelt. Fl. D. T. 683. D. Ridderspore, vild Ridderspore, Hanespore, Blaaknop, Knop i Kornet.

Beskr. Roden trevlet-grenet. Stængelen opret, trind, fiinhaaret, i Toppen vexelviis-grenet, bladet. Bladene mangedeelte; Fligene linieformige, de øverste meget smalle. Blomsterne sidde i Klaser, paa Enden af Stængelen og Grenene. Kronbladene violetblaae, med en grønagtig Streg paa den indvendige Side. Honningsporen opstigende, lysere. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Den voxer i Vinterkornet.

Egenſk. og Anvend. Den fortjener at dyrkes i Blomsterhaver som Ziirplante. Saften af Kronerne give en grøn og med tilsat Allun en himmelblaa Farve, hvoraf Sukkerba-

ger-

gerne paa nogle Steder betjene sig. De bruges og af nogle imellem Tobak. Bierne trække flittig af Blomsterne.

2. Have Ridderspore (D. Ajacis). Kapselen eenlig. Honninggjemmet 1bladet. Stængelen udeelt. Rivin. T. 123. D. Ridderspore.

Beskr. Den udmærker sig fra den foregaaende ved en ofte udeelt, tættere bladet, høiere Stængel, længere, tættere Blomsterklase, kortere Blomsterstilke, tykkere men kortere Blomstersporer og mere deelte og mere kortfligede Blade. 1aarig. Blomstrer i Juli. Den voxer vild i Schweits.

Egenst. og Anvend. Denne smukke Plante, hvoraf man har mangfoldige Farve-Afarter og tillige med mere eller mindre fyldte Kroner, dyrkes meget almindelig i Blomsterhaver som Ziirplante.

10de Slægt: Stormhat (Aconitum).

1. Nordisk Stormhat (A. septentrionale). Honninghætten har en tilbagerullet Spore og en spadeformig, lidet udrandet Læbe. Hielmen kileformig-forlænget. Bladene haandformige, dunede; Fligene 3deelte, udspeerede, tandede. Fl. D. T. 123. Fl. N. 14. (paa begge Steder under det Linneiske Navn A. Lycoctonum β.). N. Træorm, Tørje, Ølsløike, Tolorm, Troldhat, Troldkjærringhat, Taralm, Toralm, Toralm, Talalm, Torjom, Lusegræs, Lusehat, Torrhat, Skovhat, Olmslok, Huusløk, Hundsløik, Hunslok. L. Acharas. Ulve Gifthætte, V.

Beskr. Roden hvid, tyk, grenet, hulret. Stængelen rank, fiinhaaret, kantet, 4-5 Fod høi og har i Toppen nogle faa Grene. Bladene stilkede, skjoldformige, 3-5deelte. Fligene 3klovede, takkede. Stilkene omtrent af Bladets Længde. De øverste Blade siddende, 3deelte. Bladene ved Blomsterne linieformige. Blomsterne sidde paa Enden af Stængelen og Grenene i en lang, opret, spids Klase. Blomsterstilkene opstigende, haarede. Kronerne smukt blaae. Honninggiemmerne rødagtige. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Den findes i Norge hist og her paa Fieldsiderne og i Skove.

Egenst.

Egensk. og Anvend. Denne Plante, hvoraf man findet i Norge en hvidagtig Afart, har giftige Egenskaber ligesom den nær beslægtede A. Napellus. Qvæget æder den ikke gjerne. I Norge bruger man dens Rod stødt og nedlagt i Melk til at fordrive Fluer, kogt i Vand anvender man den til at fordrive Skab paa Qvæg, hvilket imidlertid skal være et farligt Middel; efter Wille feder man Kalve med den tørrede og derpaa kogte Plante. Den fortjener en Plads i Haver som Ziirplante.

2. Have Stormhat (A. neomontanum). Honninghætten har en krum, budt Spore og en tilbagebøiet, lancetformig, kløvet Læbe. Hjelmen hvelvet. Bladene glindsende, fingerformig-5deelte; Fligene bred-lancetformige, forttandede. Blomsterstilkene glatte. Fl. D. T. Jaqv. austr. T. 381. D. Stormhat, Venus-Vogn.

Beskr. Den udmærker sig fra den Foregaaende, foruden de anførte Kjendetegn, ved dybere deelte, mere indskaarne, lysere, paa Undersladen næsten hvide Blade, større Blomster og især ved Hjelmen, som hos denne er mere rund og fuldkommen ligner en gammel Krigshjelm, da derimod Hjelmen paa hiin har mere Formen af en Hue. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes som vild paa Øerne i Sorøe Søe.

Egensk. og Anvend. Den dyrkes almindelig i Haver som en udmærket Ziirplante. Den har ligeledes giftige Egenskaber.

Fjerde Orden.

Femhunnede (Pentagynia).

11te Slægt: Akeleie (Aqvilegia).

1. Almindelig Akeleie (A. vulgaris). Honninghornene indbøiede, neppe saa lange som Kronbladene. Stængel og Blade glatte. Fl. D. T. 695. Fl. N. 228. D. Akeleie, Blaa-Klokker. N. Akeleye, Aakerleye.

Beskr. Roden knollet. Stængelen opret, glat, grenet, bladet, lidet kantet, trind, 1-2 Fod høi. Bladene ved Roden dobbelt 3-

hobe-

hobede, glatte, langstilkede; Smaabladene stilkede, hjerteformig-kileformige, 3lappede, budttandede, glatte, paa Underfladen blaagraae; Stængelbladene 3hobede. Blomsterne sidde i Enden paa Stængelen og Grenene, paa nikkende Stilke. Kronerne smukt blaae eller violette. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes vildvoxende i Norge, f. Ex. paa Hlvigsberget ved Trondhjem. I Danmark findes den som vild omkring ved Haver.

Egenſk. og Anvend. Frøene indeholde en Olie og Kronerne en blaa Farve, de give Bierne megen Næring. Den dyrkes i Blomsterhaver som Ziirplante; man har den af forskjellige Farver og en Afart med fyldte Honninggjemmer.

Femte Orden.

Sexhunnede (Hexagynia).

12te Slægt: Krebskloe (Stratiotes).

1. Aloebladet Krebskloe (S. aloides). Bladene sværdformig-3kantede, pigget-takkede. Fl. D. T. 337. Fl. N. 653. D. Vandaloe. N. Vass Aloe.

Almindelig Krebskloe, Oec. Pl.

Beskr. Roden trevlet; den frembringer fra Trevlerne unge Planter. Bladene komme alle ud fra Roden, sidde tæt sammen og ere lidet hule eller flade paa den indvendige, men skarpryggede og piggede paa den udvendige Side. Piggene spidse, oprette. Blomsterstilkene komme frem imellem Bladene og ere kortere end de, oprette, flade, pigget-takkede, 1blomstrede. Svøbet 2bladet, hvoraf det større er furet, det mindre skarpt, begge piggede. Kronbladene hvide. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den voxer i Søer og Aaer, temmelig almindelig omkring Kjøbenhavn; sieldnere i Fyen; i Jylland ved Braband Søe. I Norge findes den ligeledes sjelden, f. Ex. ved Orfoten i Nordlandene.

Egenſk. og Anvend. I det Lyneborgske bruger man at hakke den smaat og give den til Sviin. Den opfylder i en Hast de Tørvegrave rc. hvor den voxer.

Sjette

Sjette Orden.

Mangehunnede (Polygynia).

13de Slægt: Anemone (Anemone).

1. **Blaa Anemone** (A. Hepatica). Bladene 3lappede, heelrandede. Fl. D. T. 610. Fl. N. 168. D. Adelklever, Edelklever, ædel Leverurt, Gyldenklever, Blaasimmer. N. Blaaeveis, Blaa Simmer.

Beskr. Roden længtrevlet. Hele Planten 3-4 Tommer høi. Bladene og Skaftet ere ved Roden omfattede af nogle store, glatte, ægformige Skjæl. Bladene sidde tæt sammen og ere stilkede, hjerteformig-3lappede, glindsende og faahaarede paa den øverste og laadne paa den underste Side. Skaftet eller Blomsterstilken er af Bladstilkenes Længde, trindt, uldhaaret, traadformigt, 1blomstret. Kronbladene 6-8, meget smukt blaae. Lidet neden for Kronen sidder et bægerformigt Svøb, som bestaaer af 3, ægformige, budte, paa Undersladen og i Randen haarede Blade. Støvdragerne smukt hvide. Fleeraarig. Blomstrer i April.

Den voxer i Kratskove, ikke almindelig, f. Ex. i Charlottenlund; i Fyen ved Hverringe, Vesterskjerninge, Tolderlund og Hunderup nær Odense 2c. I Norge ved Trondhjem.

Egensk. og Anvend. Bierne trække meget af Blomsterne. Dens Skjønhed har skaffet den en Plads i Blomsterhaver, hvor den er bekjendt under Navn af Hepatica nobilis, og hvor man dyrker røde, hvide og fyldte Afarter.

2. **Vaar Anemone** (A. vernalis). Blomsterstilken omgivet med et Svøb. Blomsten opret. Bladene finnede. Smaabladene 3deelte, budte, glatte. Frøene have en Hale. Fl. D. T. 29. Fl. N. 734. V. Giethivel.

Beskr. Roden tapformig, ujevn. Stængelen opret, udeelt, trind, besat med tætte, fine, bløde Haar, ved Grunden bladet, i Toppen nøgen. Smaabladene lidet tykke, 3deelte, haarede, siddende eller meget kortstilkede. Svøbet fiint deelt, haaret. Kronbladene ægformige, hvide, paa den udvendige Side lidet rødagtige. Frøene ægformige, med en lang Hale, som er haarformig i Spidsen. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Hist

Hist og her paa Fjeldene i Norge, f. Ex. paa Froen i Guldbrandsdalen og ved Fogstuen paa Dovrefjeld.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

3. **Koebjelde Anemone** (A. Pulsatilla). Skaftet 1blomstret med Svøb. Kronbladene rette. Bladene dobbelt-finnede, indskaarne. Frøene have en Hale. Fl. D. T. 153. Fl. N. 617. D. Koebjelde, Oxeøre, Blaa Vaarurt, Blaa Veirurt. N. Kubjelle, Kubjolle.

Klokkeformig Anemone, Oec. Pl.

Beskr. Roden lang, træeagtig. Skaftet opret, trindt, haaret, udeelt, 6-8 Tommer høit. Bladene haarede. Smaabladenes Flige linieformige, spidse. Svøbet mangedeelt, haaret. Blomsten ludende, stor i Forhold til Plantens Størrelse. Kronbladene blaa-violette, bred-lancetformige. Frøehalen lang, haaret. Fleeraarig. Blomstrer sidst i April og først i Mai.

Hist og her paa Enge ved Skove i Danmark, f. Ex. ved Charlottenlund; den findes og i det sydlige Norge.

Egensk. og Anvend. Af Kronernes Saft skal kunne laves grønt Blæk. Den fortjener at dyrkes i Haver som Ziirplante. Dens Saft ere bidende.

3. **Eng Anemone** (A. pratensis). Skaftet 1blomstret med Svøb. Kronbladene i Spidsen tilbagebøiede. Bladene dobbelt-finnede. Frøene med Hale. Fl. D. T. 611.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, men udmærker sig, foruden Kronbladenes Form, ved et mere haaret Skaft, stivere Blomsterstilk, mindre og mørkere farvet Blomst og er her hos os altid mindre, endskjønt den af adskillige Forfattere angives for at være større. Dens Blomstringstid er og forskjellig, nemlig sidst i Mai eller først i Juni.

Hist og her paa høie Enge, men sjeldnere end den foregaaende, f. Ex. ved Brede i Sjelland; Einsidelsborg i Fyen og Bornæsgaard i Jylland.

Egensk. og Anvend. Omtrent som den foregaaende.

4. **Hvid Anemone** (A. nemorosa). Skaftet 1blomstret, med 3bladet, bladagtig, stilket Svøb. Frøene uden Hale. Smaabladene indskaarne. Fl. D. T. 549. Fl. N. 166.

D.

D. Hvidsippe, Hviderod, Hvivisse, Hvideveb. N. Hvidsimmer, Gede Simmer, Geit-Simmer, Hvid-Vise, Hvit-Simmer, Qviite Veis, Kvit-Simmer, Saa-Simta.

Hvideved Anemone, V.

Beskr. Roden valseformig-knollet, vandret-krybende. Skaftet opret, 6-8 Tommer høit, trindt, med et Svøb af samme Form som Bladene paa Enden. Bladene, som sidde alle ved Roden, ere stilkede, 3hobede, lidet haarede. Smaabladene dybt deelte. Bladstilkene rendede. Blomsterstilken tyndere og lysere end Skaftet. Kronbladene 6, hvide, paa Yderfladen rødagtige, aflange. Fleeraarig. Blomstrer i April og Mai.

Almindelig i Skove.

Egensk. og Anvend. Den har meget skarpe Safter og kan endog bruges som et blæretrækkende Middel. Det er derfor ikke usandsynligt, at den, som man paastaaer, foraarsager Blodpis hos Qvæget. Nogle foregive endog, at en Piil, dyppet i dens Saft, skulde kunne give et dræbende Saar. Dens tidlige Blomster, hvoraf Bierne trække, pryde Skovene. Den er forhen bleven brugt i Mediciinen. Man har en fyldt Afart i Haver.

5. Ranunkelartet Anemone (A. ranunculoides). Skaftet omtrent 2blomstret, med et bladagtigt, 3hobet, næsten siddende Svøb. Frøene uden Hale. 5 elliptiske Kronblade. Fl. D. T. 140, Fl. N. 1117. N. Guldsimmer.

Beskr. Roden valseformig, knollet. Skaftet opret, trindt, glat. Bladene 3-5hobede og ligne, ligesom hele Planten, den foregaaendes. Svøbets Smaablade lancetformige, indskaarne. Blomsterstilkene haarede, 1-2. Kronbladene smukt gule, mindre end hos den foregaaende. Fleeraarig. Blomstrer i April og Mai.

I Skove og Kratter, men ikke saa almindelig som den foregaaende, f. Ex. i Sjelland i Charlottenlund, Dyrehaven og ved Slangerup; i Fyen ved Nyborg og Kastrup; temmelig almindelig paa Falster. I Norge ved Christianssand.

Egensk. og Anvend. En smuk Foraarsplante.

14de Slægt: Frøestjerne (Thalictrum).

1. Fjeld Frøestjerne (T. alpinum). Stængelen ganske udeelt, næsten nøgen, med en udeelt Klase i Spidsen. Fl. D.

T.

T. II. Fl. N. 41. N. Græskonge, Myrekonge. J. Viebindes-Urt, Krosgras, Jufurs Mein.

Beskr. Roden bestaaer af sortagtige Trevler. Stængelen opret, næsten traadformig, etbladet, glat, omtrent 6 Tommer høi. Rodbladene langstilkede, dobbelt-finnede. Smaabladene rundagtige, 3kløvede, glatte, stive, i Randen tilbagebøiede, graaeagtige paa Undersladen. Blomsterne stilkede, nikkende. 4 guulhvide, spidse Kronblade. Støvdragerne gule. Arrene siddende, dunede. Frøene jevne. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes hist og her paa Fjeldene i Norge, f. Ex. paa Præstesæteren i Slidre i Valders, ved Kongsvold, paa Dovrefjeld, Hardanger, Søndmør, i Nordlandene paa vaade Enge ved Strandkanten, f. Ex. ved Søevigen paa Øen Alsten, ligeledes i Island og paa Færøe.

Egenſk. og Anvend. Huusdyrene, Svinene undtagen, æde den.

2. Liden Frøestjerne (T. minus). Bladene 3dobbelt-finnede; Smaabladene 3kløvede, blaagraae. Blomsterne nikkende, i en Top. Fl. D. T. 732. Fl. N. 785. N. Tvær-Knepur.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, grenet, furet, bladet, glat, 1 Fod høi. Bladene stilkede, de nederste næsten af Stængelens Længde; Smaabladene hjerteformig-kileformige. Blomstertoppen sammensat, udbredt; hvert af Blomsterne sidder paa en liden nikkende Stilk. 4 elliptiske, rødgraae Kronblade. Frøene furede. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den voxer ved Strandbredde, men sielden i Danmark, f. Ex. paa Falster ved Grønsund. I Norge ved Overhalden.

Egenſk. og Anvend. Som den foregaaende.

3. Guul Frøestjerne (T. flavum). Bladene dobbelt-finnede. Smaabladene 3deelte. Stængelen furet. Blomstertoppen meget grenet, sammenknebet. Blomsterne oprette. Fl. D. T. 939. Fl. N. 40. D. Knep i Pande. N. Tørværksgræs.

Beskr. Roden guul, grenet. Stængelen opret, kantet-furet, i Toppen grenet, bladet, 2-3 Fod høi. Smaabladene næsten kileformige, mere eller mindre brede, sædvanlig 3kløvede, paa Undersla-

den

den blaagraae. Blomsterne sidde oprette i en tæt Top paa Enden af Stængelen og Grenene; de ere bleggule. 4 aflange Kronblade. Støvtraadene temmelig lange. Arrene hjerteformige. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Da Bladenes Brede og Figur ikke er stadig den samme hos denne Plante, fristes man ofte til at gjøre flere Arter deraf. Følgende tvende ere de mærkeligste Afarter:

1ste Afart: Lavstænglet guul Frøestjerne (T. fl. dubium) med lav Stængel, lidet nikkende Blomster, purpurfarvede Ar og 4-6 ægformig-pukklede Frøe. (T. dubium Schum.)

2den Afart: Smalbladet guul Frøestjerne (T. fl. angustifolium) med linieformige Smaablade.

Hovedarten findes ved Bække og i Moser, dog ikke almindelig, f. Ex. i Sjelland uden for Kjøbenhavns Nørre- og Vesterport; i Fyen ved Nyborg og Odense ꝛc. I Norge i Opdalen, Overhalden og ved Fiskumvandet. Begge Afarterne findes i Nærheden af Flakkekroen.

Egenſk. og Anvend. Huusdyrene æde den i Mangel af andet. Man kan farve uldent Garn, som er beitset i Allun, guult ved at koge det i dens Blade. Bierne trække af Blomsterne.

4. Udeelt Frøestjerne (T. simplex). Stængelen bladet, udeelt, kantet. Fl. D. T. 244. Fl. N. 784. N. enkelt Knepur.

Enkelt Frøestjerne, B.

Beskr. Roden udeelt, tynd. Stængelen rank, aldeles uden Grene, glat, omtrent 1 Fod høi. Bladene modsatte, sammensatte saaledes, at det Blad, som sidder paa den ene Side, er dobbelt og det paa den modsatte Side enkelt finnet. Smaabladene kileformige, i Spidsen 3kløvede, glatte. Blomsterne ludende, i en Top. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den findes i Norge ved Foden af Fjeldene, men ikke almindelig, f. Ex. paa Toten og Dovre.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

15de Slægt: Adonis (Adonis).

1. Høst Adonis (A. autumnalis). Omtrent 8 hule, udrandede Kronblade. Frugten ægformig. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 138.

Beskr. Roden næsten tapformig. Stængelen opret, glat, stribet, i Toppen grenet, 1-1½ Fod høi. Bladene vexelvise, siddende, lidet omfattende, 3dobbelt-halvfinnede. Fligene linieformig traadformige, spidse. Blomsterne sidde eenlige i Enden paa Stængelen og Grenene. Bægerbladene bred-ægformige, hule, affaldende, kortere end Kronen. Kronbladene elliptiske, mørk-skarlagenrøde, udgnavede i Spidsen. Frugten er sammensat af mange rynkede Frøe. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Den findes efter Weber i Holsteen.

Egensk. og Anvend. Den dyrkes i Blomsterhaver som Ziirplante.

16de Slægt: Ranunkel (Ranunculus).

* Med udeelte Blade.

1. Nedbøiet Ranunkel (R. Flammula). Bladene ægformig-lancetformige, lidet budte, stilkede. Stængelen nedbøiet. Fl. D. T. 575. Fl. N. 467. D. Frøe Peber, Vand Peber, Liden guul Hanefod. N. Renselgras.

Beskr. Roden langtrevlet. Stængelen nedliggende ved Grunden, opret med Toppen, grenet, trind, glat, bladet, 6-10 Tommer lang. Bladene vexelvise, lancetformige, heelrandede eller lidet takkede, glatte; de nederste stilkede; de øverste siddende. Blomsterne sidde paa Enden af Stængelen og Grenene, paa 1blomstrede, oprette Stilke. Bægerbladene tilbagebøiede, glatte. Kronbladene glindsende, gule. Frøene glatte. Fleeraarig. Blomstrer i Juni, Juli og August.

Almindelig i Tørvemoser og paa vaade Enge i Danmark; sjeldnere i Norge.

Egensk. og Anvend. Den er skadelig for Huusdyrene, og har blæretrækkende Kræfter.

2. Krybende Ranunkel (R. reptans). Bladene linieformige. Stængelen krybende. Fl. D. T. 108. Fl. N. 434.

434. D. Krybende Hanefod. N. Tryske, Krypsoløy, Iglegræs.

Fremliggende Ranunkel, Oec. Pl.

Beskr. Den ligner meget den Foregaaende, og er maaskee ikke urigtig af nogle anseet for en Afart deraf. Den er i det Hele mindre. Stængelen mere traadformig, tykleddet og ved Leddene rod- og bladskydende; Blomsterstilkene komme frem imellem Bladene efter hele Længden af Planten og ikke blot i Toppen; de ere fine, oprette, 1blomstrede. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Hist og her ved Bredden af Moser og Søer, sjeldnere end den foregaaende, f. Ex. ved Frederiksdals Mølle; i Norge ved Trondhjem, Johnsvatnet og paa Toten.

Egensk. og Anvend. Formodentlig som den foregaaende.

3. Langbladet Ranunkel (R. Lingva). Bladene lancetformige, tilspidsede. Stængelen opret, mangeblomstret. Fl. D. T. 755.

Beskr. Roden trevlet, leddet, krybende. Stængelen opret, grenet, huul, glat, trind, 2-3 Fod høi. Bladene vexelvise, lange, glatte paa Overfladen, paa Underfladen lidet fiinhaarede. Stængelbladene siddende, omfattende; Rodbladene kortstilkede. Blomsterstilkene i Enden paa Stængelen og Grenene, lange, fiint duunhaarede, 1blomstrede. Bægeret haaret, snart affaldende. Kronbladene større end hos de øvrige Arter, smukt gule. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Hist og her ved Bredden af Aaer og Søer i Danmark og Holsteen; den skal og findes i Norge.

Egensk. og Anvend. Bierne samle Vox paa Blomsterne. Huusdyrene æde den ligesaa lidet som de fleste andre Arter af denne Slægt.

4. Hjertebladet Ranunkel (R. Ficaria). Bladene hjerteformige, kantede, stilkede. Mange Kronblade. Fl. D. T. 499. Fl. N. 433. D. Liden Svaleurt, Smørurt, Liden Selidonie. N. Vaarkaal.

Beskr. Roden bestaaer af smaa, hvide, aflange Knoller. Stænglerne liggende, oprette, kantede, bladede, glatte, oftest 1blomstrede, i Bladarlerne besatte med enkelte, hvide, affaldende Løg, som

 frem-

frembringe en nye Plante, ½ - 1 Fod lang. Bladene langstilkede, lidet tykke, glindsende, glatte; Kanterne skarpere paa de smaa end paa de større Blade; Bladstilkene halvomfattende, rendede, glatte. Blomsterne sidde paa temmelig lange, oprette Blomsterstilke. Bægeret bestaaer af 3 - 4, ægformig - lancetformige Blade, som ved Grunden ere hvidpuklede. Kronen 8 - 10bladet, guul. Fleeraarig. Blomstrer fra April til Juni.

Almindelig paa skyggefulde Steder.

Egensk. og Anvend. Paa adskillige Steder bruges dens spæde Blade til Salat. Geder æde den, naar den er ung, i Mangel af andet. Af Roden kan laves Stivelse. Bierne trække af Blomsterne. Man dyrker en fyldt Afart til Ziir. Den har fordelende og opløsende Kræfter.

** Med indskaarne og deelte Blade.

5. Nyrebladet Ranunkel (R. auricomus). Rodbladene nyreformige, 3deelte, rundtakkede; Stængelbladene fingerformige, linieformige. Stængelen mangeblomstret. Bægeret s... t. Fl. D. T. 665. Fl. N. 493. N. Soløy.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, grenet, bladet, fribet, haaret, især i Toppen, 1½ - 2 Fod høi. Rodbladene stilkede, finhaarede; Stængelbladene siddende, med heelrandede Flige. Blomsterne i Enden paa Stængelen og Grenene. Bægerbladene aabne, blodhaarede, gule. Kronbladene gule. Fleeraarig. Blomstrer sidst i April og i Mai.

Almindelig i Skove.

Egensk. og Anvend. Dens Blade, som ikke have saa megen Bitterhed som de øvrige Arters, kan spises som Salat, naar de ere spæde.

6. Tigger Ranunkel (R. sceleratus). De nederste Blade haandformige, de øverste fingerformige. Frugten aflang. Fl D. T. 571. Fl. N. 84. D. Puggepeber, Vandmærke, skarp Hanefod. N. Kiel Soløy.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, grenet, glat, bleggrøn, nederst trind og tyk, oventil kantet og furet, ½ - 1 Fod høi. Bladene glatte, blege. Rodbladene stilkede, de øverste siddende. Bladstilkene flade. Blomsterstilkene tæt sammen i Enden af Stængelen og Grenene. Blomsterne smaa. Bægeret blodhaaret, aabent,

hm

buget ved Grunden. Kronbladene gule, meget kortere end Frugten. 1aarig. Blomstrer fra Juni til August.

Almindelig i Grøvter og paa vaade Steder.

Egensk. og Anvend. Dens Saft er overmaade bidende og, efter Gleditsches Vidnesbyrd, endog farlig at tygge. Den er blæretrækkende og er paa nogle Steder bleven brugt af Betlere til at trække Huller paa Benene, for at opvække Medlidenhed, hvilket har givet Anledning til dens Navn. For Qvæget er den skadelig.

7. **Lønbladet Ranunkel** (R. platanifolius). Bladene 5lappede, tandede; Lapperne budte; den midterste 3deelt; Bladene ved Blomsterne fingerformige, siddende, linieformig-syelformige. Fl. D. T. 111. Fl. N. 792. N. Qvitsoløy, Soløykonge, Liomegræs.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, trind, glat, lidet grenet i Toppen, 1-2 Fod høi og derover. Bladene ved Roden meget langstilkede, lidet skjoldformige, 7deelte, glatte. Fligene 3-kløvede, takkede: Sideflige ne 2kløvede. Bladene paa Stængelen kortstilkede, 3-5deelte. Bladene ved Blomsterne linieformige, siddende, heelrandede, spidse, de sidde i Toppen af Stængelen paa lange Stilke. Bægerbladene haarede. Kronbladene aflang-runde, budte, hvide. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den findes paa Fjeldene i Norge f. Ex. i Valders, Holtaalen, paa Skiberfjeldet ved Eidsfos, paa Johnsknuden ved Kongsberg ꝛc.

Egensk. og Anvend. Den dyrkes i Haverne som Ziirplante.

8. **Iis Ranunkel** (R. glacialis). Bladene 3hobede, Smaabladene 3deelte, mangekløvede; Stængelbladene siddende. Stængelen 3blomstret. Bægerne stivhaarede. Fl. D. T. 19. Fl. N. 160. N. Reensoløye.

Beskr. Roden bestaaer af et tæt Bundt lange, temmelig tykke Trevler. Stængelen opret, bladet, trind, glat, udeelt, 4-6 Tommer høi. Bladene langstilkede, glatte, lidet tykke, med budte Flige; de øverste Blade siddende. Blomsterne store og sidde i Enden paa Stængelen, paa rødagtige, lidet ludende, 1 Tomme lange Stilke. Bægerbladene ægformige, rødagtige, især i Spidsen.

Kronbladene større end Bægerne, rødagtig-hvide, i Randen fiint foldede og rundtakkede. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den voxer paa Toppen af de høieste Fjelde i Norge ved Bredden af den stedsevarende Snee, f. Ex. paa Søndenfjeld, Slidre i Valders, Hardanger, Sulutinde paa Filefjeld, Selbøen ꝛc.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

9. Snee Ranunkel (R. nivalis). Bladene 5lappede, heelrandede; Stængelbladet siddende, fingerformigt. Stængelen 1blomstret. Fl. D. T. 144. (under Navn af R. lapponicus). Fl. N. 627. N. Titingsfrøe, Snee-Titinggræs, Sneetitting. J. Dvergg Solei.

Beskr. Roden bestaaer af mange lange Trevler (efter Linne knollet, tapformig). Stængelen opret, udeelt, faabladet, 1blomstret, glat, 2-3 Tommer lang. Rodbladene meget langstilkede, 3-5lappede, glatte. Stængelen har sædvanlig kun 2 Blade, hvoraf det nederste, som sidder oven for Midten deraf, er siddende, 3deelt, med lancetformige Flige, det øverste udeelt, lancetformigt. Blomsten liden, i Spidsen paa Stængelen. Bægerbladene af Kronbladenes Størrelse, ægformige, hule, budte, haarede. Kronbladene 5, aflange, gule. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes paa de høiere Fjelde i Norge, især i Østfinmarken, ligeledes i Island og Grønland.

Egensk. og Anvend. Sneefuglen, som paa norsk kaldes Sneetittingen (Emberiza nivalis) æder gjerne dens Frøe.

10. Laplandsk Ranunkel (R. lapponicus). Bladene 3deelte, lappede, budte. Stængelen næsten nøgen, 1blomstret. Fl. D T. Fl. N. 542? Fl. Lap. T. 3. f. 4. N. Lap Soløye.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen, hvoraf der ofte kommer flere fra een Rod, er traadformig, opret, glat, udeelt, oftest bladløs eller 1bladet, 3-5 Tommer høi. Bladene ved Roden meget langstilkede, dybt 3deelte; Fligene rundtakkede, glatte. Stængelbladet, som ofte mangler, næsten siddende. Blomsten meget liden, paa Enden af Stængelen. Bægeret sædvanlig 3bladet, tilbagebøiet, glat, guult. Kronbladene spidse, af Bægerets Størrelse, gule. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes i Finmarken.

Egensk.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

11. Trelappet Ranunkel (R. hyperboreus). Bladene dybt-3lappede. Lapperne aflange, udspærrede. Stængelen traadformig, krybende. Fl. D. T. 331. Fl. N. 826 (under Navn af R. Ammanni). N. Krypende Fjeld-Soløy.

Beskr. Hele Planten glat. Roden trevlet. Stængelen fremliggende, krybende, oftest enkelt, undertiden lidet grenet, bladet, 1-2 Tommer lang. Bladene meget dybt 3deelte, med heelrandede, budte Flige, langstilkede. Blomsten paa Enden af Stængelen, paa en traadformig Stilk. Kronen og Bægerbladene meget smaa, gule. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes i Finmarken, Island og Grønland.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

12. Løgartet Ranunkel (R. bulbosus). Bægerbladene tilbageboiede. Blomsterstilkene furede. Stængelen opret, mangeblomstret. Bladene sammensatte. Roden løgformig. Fl. D. T. 551. Fl. N. 590. N. Fjeldsoløy, Knylsoløy, Sohlhvirver.

Beskr. Roden løgagtig. Stængelen opret, trind, grenet, bladet, lidet haaret, især ved Roden, ½-1 Fod høi. Bladene stilkede, 3hovede; Smaabladene indskaarne, lidet haarede. Bladstilkene ved Roden omfattende, haarede. Blomsterne sidde i Enden paa Stængelen. Bægerbladene haarede, boiede ned til Stilken. Kronbladene gule, meget glindsende paa den indvendige Flade. Fleeraarig. Blomstrer fra Mai til Juli.

Almindelig paa Diger og tørre Marker; i Norge paa Vangsfjeldet.

Egensk. og Anvend. Huusdyrene æde den ikke. Med Blomsterne kan farves guult paa Uld, naar den er beitset i Allun.

13. Stivhaaret Ranunkel (R. Philonotis). Bægerne tilbageboiede, tilspidsede. Blomsterstilkene furede. Stængelen opret, mangeblomstret, laaden. Bladene 3hovede. Roden trevlet. Fl. D. T. Curt. Fl. Lond. fasc. 2 T. 40.

Beskr. Roden bestaaer af et tæt Bundt af Trevler, den fremskyder flere, oprette, grenede, bladede, stivhaarede Stængler. Bladene ved Roden tæt samlede, langstilkede; Smaabladene tre

skaarne, med buttakkede Flige, som ende sig med en hvid Prik; de øverste have linieformige Flige; de ere alle stivhaarede. Bladstilkene ved Roden omfattende. Bægerbladene tilbagebøiede, især efter Blomstringen. Kronbladene gule. Frugten kugleformig. Frøene sammentrykte, tilspidsede. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Hist og her paa Enge, f. Ex. i Sjelland ved Flaskekroen, Utterslev og Præstøe; i Fyen ved Ulriksholm.

Egensk. og Anvend. Den er, som næsten alle de øvrige Arter af denne Slægt, et skadeligt Ukrud, som vrages af Qvæget.

14. **Krybende Ranunkel** (R. repens). Bægerbladene aabne. Blomsterstilkene furede. Bladene sammensatte. Den har krybende Vandgrene. Fl. D. T. 795. Fl. N. 825. N. Krypsoløi, Løen Soløi, Revjegras, Trødske, Trønske.

Beskr. Roden trevlet. Stænglerne oprette, grenede, haarede, især ved Grunden, hvor de ere blaaeagtige, omtrent 1½ Fod høie; den skyder lange, krybende, bladede Vandgrene. Bladene 3hovede, stilkede. Smaabladene 3deelte, takkede; de øverste heelrandede. Blomsterstilkene haarede. Bægerbladene hvidagtige, bugede, haarede. Kronbladene gule, paa den indvendige Side glindsende. Fleeraarig. Blomstrer fra Juni til August.

Almindelig ved Diger, Grøvter og paa dyrkede Steder.

Egensk. og Anvend. Dens unge Blade, som ere mindre skarpe end adskillige andre Ranunklers, kunne om Foraaret bruges som Salat, men bør dog ikke anbefales dertil, da den let kan forvexles med de skadelige Arter. Svinene æde den. Den er forresten et skadeligt Ukrud. En smuk fyldt Afart dyrkes til Ziir.

15. **Mangeblomstret Ranunkel** (R. polyanthemos). Bægerne aabne. Blomsterstilkene furede. Stængelen opret. Bladene mangedeelte. Fl. D. T. Fl. N. 468. Lob. ic. T. 666. N. Frousoløi.

Beskr. Roden bestaaer af mange, temmelig tykke Trevler. Stængelen opret, svagere end den foregaaendes, blødhaaret, stribet, omtrent 1 Fod høi. Rodbladene og de nederste Stængelblade langstilkede, dybt 5deelte; Lapperne lancetformige, 5kløvede, takkede; de øverste Blade siddende, udeelte eller 3deelte. Blomsterstilke-

kene lange, grenede. Bægerbladene haarede. Kronen guul. Fleeraarig. Blomstrer i Juni. Den ligner meget den følgende, men udmærker sig især ved furede Blomsterstilke.

Den voxer omkring Haver og Byer, men sielden i Danmark, f. Ex. ved Ulriksholm og Odense i Fyen. Weber har fundet den i Holsteen, og Gunnerus ved Berg i Trondhjems Stift.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

16. Bidende Ranunkel (R. acris). Bægerne aabne. Blomsterstilkene trinde. Bladene 3deelt-mangedeelte; de øverste linieformige. Fl. D. T. Fl. N. 159. Engl. Bot. T. 652. D. og N. Smørurt, Smørblomst, Smørleger, Krageteer, Hanefod. N. Kragefod, Soløie, Eng Soløie, Vold-Soløie, Hvit Soløie, Solemblom, Trækblomster. J. Brenne-Soley F. Svuina-Qvannur.

Beskr. Roden bestaaer af mange, temmelig lange Trevler. Stængelen opret, i Toppen grenet, glat, trind, besat med tiltrykte Haar, lidet bladet, 1-2 Fod høi. Bladene meget dybt 3- eller 5deelte, hvoraf den midterste Flig sædvanlig er 3klevet. Rodbladene langstilkede; de øverste Blade siddende, linieformige. Blomsterstilkene haarede, uden Furer, 1blomstrede. Bægerbladene bugede, budte, laadne. Kronbladene næsten kredsrunde, glindsende, guule, især paa den indvendige Side. Honningskiællet udrandet. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig paa Enge og Marker.

Egenſk. og Anvend. Qvæget vrager den som frisk, men æder den i Mangel af andet, som Høe. Paa nogle Steder anseer man dens Blomstring som den rette Høeslætstid, hvilket dog er usikkert, da den blomstrer i flere Maaneder. Bierne trække af Blomsterne. Den har overmaade skarpe Safter og kan endog trække Blærer, ved at lægges paa Huden. En fyldt Afart dyrkes til Ziir.

17. Uldhaaret Ranunkel (R. lanuginosus). Bægerne aabne. Blomsterstilkene trinde. Stængel og Bladstilke laadne. Bladene 3deelte, lappede, rundtakkede, glindsende, guulagtig-grønne. Fl. D. T. 397.

Beskr. Roden tyktrevlet. Stængelen opret, i Toppen grenet, tæt og stivhaaret, stribet, 2-3 Fod høi. Bladene store, dybt 3-5deel-

5deelte, kløvede, stortakkede i Spidsen af Fligene, tæt haarede og faae derved en guulglindsende Farve; ved Grunden af Fligene sidder en hvidagtig Plet, som er lidet tykkere end det øvrige af Bladet; de øverste Blade æg-kileformig-3kløvede eller lancetformige, udeelte, heelrandede. Blomsterstilkene enkelte eller lidet grenede, haarede. Bægerbladene som hos den foregaaende. Kronerne store, gule. Frøene spidse, sammentrykte. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den groer paa Enge, meget sjelden, og er funden i Fyen ved Ulriksholm og i Holsteen i Nærheden af Schlesvig.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

18. **Ager Ranunkel** (R. arvensis). Frøene piggede. Bladene dobbelt sammensatte; Smaabladene linieformige. Fl. D. T 219.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, trind, temmelig glat, meget grenet, 1-1½ Fod høi. Rodbladene stilkede, meget mere sammensatte og Smaabladene meget smallere end hos de foregaaende; Stængelbladene 3deelte. Blomsterstilkene modsatte Bladene. Bægeret aabent, haaret. Kronbladene smaa, lysgule, omvendt-ægformige. Frugten meget større end Blomsten, Frøene fladtrykte, spidse til begge Ender og tæt besatte med stive Pigger, hvilket kjendelig udmærker den fra alle de foregaaende Arter. 1aarig. Blomstrer sidst i Mai og i Juni.

Den voxer især i Kornet, men er sjelden i Sjelland og Fyen; hyppig paa Møen og Falster.

Egensk. og Anvend. Den er et skadeligt Ukrud i Vaarsæden.

19. **Smaablomstret Ranunkel** (R. parviflorus). Frøene besatte med krogformige Pigger. Bladene enkelte, fligede, spidse, laadne. Stængelen udbredt. Fl. D. T. 1218.

Beskr. Roden trevlet. Stænglerne udbredte til alle Sider, fremliggende, grenede, bladede, trinde, haarede, 6-10 Tommer lange. Rodbladene langstilkede, nyreformige, indskaarne i 3-5 dybt-takkede Dele; de øverste kortstilkede, 3deelte; Bladene ved Blomsterne lancetformige; modsatte disse sidde de smaa, stilkede Blomster. Bægeret aabent. Kronbladene aflange, gule. Frøene sammentrykte, besatte med smaa vorteformige Pigger. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Prof.

Prof. Vahl fandt den paa Øen Lyøe ved Faaborg.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

20. Vedbende Ranunkel (R. hederaceus). Bladene nyreformig-rundagtige, 3-5lappede, heelrandede, jevne. Stængelen krybende. Fl. D. T 321.

Beſkr. Roden trevlet. Stænglerne fremliggende og krybende, grenede, trinde, 3-4 Tommer lange. Bladene temmelig langſtilkede, verelviſe, lidet tykke, ved Stængelens Deelinger modſatte. Blomſterne ſidde modſatte Bladene eller i Greenhjørnerne, og ere eenlige, ſtilkede, meget ſmaa. Kronbladene lidet længere end Bægeret, hvide. 5-10 Støvdragere. Frøene rynkede. Fleeraarig. Blomſtrer fra Juni til Auguſt.

Den findes i Holſteen paa fugtige, om Vinteren overſvømmede Steder og i Island.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

21. Vand Ranunkel (R. aqvatilis). Bladene under Vandet haarformige; de oven for Vandet lidet ſkjoldformige. Fl. D. T. Fl. N. 646. Engl. Bot. T. 101. N. Vas Solei. I. Lona Soley.

Beſkr. Roden trevlet. Stænglerne nedſænkte eller ſvømmende, trinde, glatte, bladede. Bladene ſtilkede, de øverſte ſvømmende, nyreformige eller rundaagtige, 3lappede, indſkaarne, glatte; de nederſte ſammenſatte af traadformige, ſpidſe Flige. Blomſterſtilkene modſatte Bladene. Blomſterne hvide, i Midten gule. Frøene rynkede. Fleeraarig. Blomſtrer fra Mai til Auguſt.

Man finder adſkillige Afarter af denne Plante, hvoraf følgende, ſom adſkillige Botanikere have anſeet for ſærſkildte Arter, ere de mærkeligſte.

1ſte Afart: Skjoldbladet Vand Ranunkel (R. a. anomalus Retz.) med alle Bladene ſkjoldformige.

2den Afart: Tuſindbladet Vand Ranunkel (R. a. millefoliatus Retz.) med alle Bladene traadformig-deelte, udſpilede.

3die Afart: Langtrevlet Vand Ranunkel (R. a. peucedanifolius R.) med alle Bladene traadformig-deelte, og Fligene meget lange, paralelle. Fl. D. T. 376.

De voxe alle i Søer og ſtilleſtaaende Vande.

Egenſk.

Egensk. og Anvend. Den bruges paa flere Steder til Foering for Køer og Heste; ogsaa Sviin æde den med Begjerlighed; den indsamles derfor i Mængde i Engelland og paa flere Steder i Tydskland. Man paastaaer og, at Aalene æde den. Den tilstopper forresten Fiskedamme, Bække og Grøvter.

16de Slægt: Engblomme (Trollius).

1. Almindelig Engblomme (T. europæus). Kronbladene sammenbøiede. Honninggjemmerne af Støvdragernes Længde. Fl. D. T. 133. Fl. N. 355. D. Engblomme. N. Knapsbløi, Oxeøie, Bold, Soløie; Smørboller, Smørballer, Bollerblom.

Europæisk Bolledrager, B.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, sædvanlig udeelt, undertiden grenet i Toppen, trind, glat, 2 Fod høi. Bladene 5deelte, undertiden 7deelte, indskaarne, glatte. Rodbladene have lange, halv valseformige Stilke; Stængelbladene siddende, eller kortstilkede, vexelvise. Blomsterne sidde paa Enden af Stængelen, paa temmelig lange, furede, 1blomstrede Stilke og have samlede en kugleformig Figur. Kronbladene store, hvelvede, gule. Honninggjemmerne linieformige, kortere end Kronbladene, gule. Støvdragerne linieformige, ligeledes kortere end Kronbladene. Kapslerne linieformig-valseformige, flere samlede. Froene sorte, glindsende. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni og undertiden i milde Efteraar i October.

Den voxer temmelig almindelig paa Enge.

Egensk. og Anvend. Huusdyrene vrage den. Bierne trække af Blomsterne. Den fortjener formedelst sin Skjønhed at dyrkes som Ziirplante.

17de Slægt: Nyserod (Helleborus).

1. Trebladet Nyserod (H. trifoliatus). Skaftet 1blomstret. Bladene 3hobede. Fl. D. T. 566. Fl. N. 1066. (Paa begge Steder under Navn af Anemone grœnlandica). N., efter Gunnerus, Nordsimmer.

Beskr. Roden udeelt, med Sidetrevler, oventil skjællet. Skaftet opret, udeelt, trindt, traadformigt, med et syelformig-linieformigt Blad ved Blomsten, 2-3 Tommer høi. Bladene langstilkede;

kede; Smaabladene næsten kileformige, i Spidsen takkede, glatte. Blomsten sidder eenlig paa Enden af Skaftet, og er neppe saa stor som Vand Ranunkelens. Kronbladene 5, ægformige, spidse, hvide, stribede. Honninggjemmerne flere end Kronbladene, men kun halv saa lange som de, rørformige, gule. 5 Støvveie 5 Kapsler. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Formodentlig udgjør den en egen Slægt, hvilket de, som finde den paa Stedet, hvor den voxer, og undersøge dens Frugt, maae afgjøre.

Denne sjeldne Plante er funden i Grønland.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

18de Slægt: Kabbeleie (Caltha).

1. Almindelig Kabbeleie (C. palustris) med nyreformige, tandede, modsatte Blade. Fl. D. T. 668. Fl. N. 216. D. Kabbeleie, Kabbelege, Smørurt, Koeblommer. N. Bekkeblom, Tremelksblomster, Tremjølksblomster, Soløie, dobbelt Soløie. J. Lækia Solei, Hofbladka, Hofgrese. F. Solja, Svovl-Eia.

Eng Kabbeleie, V.

Beskr. Roden vandret, med lange Trevler. Stængelen opstigende, glat, trind, grenet, bladet, furet, henved 1 Fod høi. Bladene budte, ved Grunden hjerteformige, glatte, aarede; de nederste langstilkede; de øverste siddende. Bladstilkene glatte, kantede. Blomsterne paa Enden af Stængelen og Grenene, paa oprette, 1-blomstrede Stilke. Kronbladene store, aabne, smukt gule, Fleeraarig. Blomstrer i April og Mai.

Almindelig paa Enge.

Egensk. og Anvend. De unge Blade ædes af Qvæg og Sviin, men vrages naar Planten er fuldvoxen. Bierne trække af Blomsterne. De ikke udsprungne Blomster, nedlagte eller syltede i Ædike, blive paa nogle Steder brugte som Kapers, dog paastaae adskillige, at de, brugte paa denne Maade, skulle foraarsage Diarrhøe. I dyr Tid er dens Rod bleven spiist af Finnerne. Den er et skadeligt Ukrud paa Enge, hvor den let tager Overhaand og qvæler de nyttige Planter. Man finder den undertiden fyldt, og en saadan Afart dyrkes i Blomsterhaver.

Fiortende

Fjortende Klasse.

Tomægtige (Didynamia) med 2 lange og 2 korte Støvdragere.

Første Orden.

Barfrøede (Gymnospermia) med nøgne Frøe.

* Bægeret næsten skløvet.

17de Slægt: Hjertespand (Leonurus). Støvknappene bestrøede med beenagtige Prikker. Kronens øverste Læbe opret.

Udseende: Temmelig høi Plante, med rauk Stængel, enkelte, lappede, modsatte Blade og Blomsterne i Krandse.

9de Slægt: Korsknop (Glecoma). Støvknappene sidde parviis i Form af et Kors.

Udseende: Uanseelig Plante, med liggende Stængel, modsatte, enkelte Blade og Blomsterne i Krandse.

4de Slægt: Isop (Hyssopus). Støvdragerne fjerne, rette. Kronen gabende; den nederste Læbe udeelt.

Udseende: Halvbusk med grenet Stængel, enkelte Blade og eensidig-krandsformige Blomster.

8de Slægt: Mynte (Mentha). Støvtraadene fjerne, rette. Kronen næsten ligedannet. 4kløvet, den bredere Flig udrandet.

Udseende: Uanseelige Planter, med enkelte, modsatte Blade og Blomsterne i Krandse eller Ax.

7de Slægt: Lavendel (Lavandula). Kronen omvendt. Støvdragerne af Kronrørets Længde.

Udseende: Halvbusk, med grenet Stamme, linieformige Blade og Blomsterne i Ax.

2den Slægt: Kortlæbe (Teucrium). Ingen Overlæbe, men i dens Sted en Kløvt.

Udseende: Uanseelige Planter, med grenet Stængel, enkelte, modsatte Blade og Blomsterne i Ax eller Krandse.

1ste Slægt: Læbeløs (Ajuga). Den øverste Læbe mindre end Støvdragerne.

Ud-

Udseende: Uanseelige Skovplanter, med udeelt Stængel, enkelte, modsatte Blade og Blomsterne i Krandse.

13de Slægt: Betonie (Betonica). Kronens øverste Læbe flad, opstigende; Røret valseformigt. Støvdragerne naae til Svælget.

Udseende: Plante af Middelstørrelse, med opret Stangel, enkelte, modsatte, rynkede Blade og Blomsterne i Ax.

10de Slægt: Tvetand (Lamium). Svælget paa begge Sider tandet.

Udseende: Planter af Middelstørrelse og derunder, med udeelte, modsatte, rynkede Blade og Blomsterne i Krandse.

11te Slægt: Hanekroe (Galeopsis). Den øverste Læbe hvælvet, den nederste oventil 3tandet.

Udseende: Planter af Middelstørrelse, med enkelte, modsatte Blade og Blomsterne i Krandse.

12te Slægt: Barsvælg (Galeobdolon). Den øverste Læbe hvælvet, den nederste 3deelt, med spidse Flige.

Udseende: Som 10de Slægt.

14de Slægt: Galtetand (Stachys). Den øverste Læbe hvælvet, den nederste i Randen tilbagebøiet. De afblomstrede Støvdragere bøiede til Siden.

Udseende: Planter af Middelstørrelse og derunder, med krybende Rod, enkelte, modsatte Blade og Blomster i Krandse.

5te Slægt: Katteurt (Nepeta). Den nederste Læbe rundtakket. Svælget i Randen tilbagebøiet.

Udseende: Plante af Middelstørrelse, med enkelte, modsatte Blade og Blomsterne i axformige Krandse.

3die Slægt: Sar (Satureja). Kronens Flige næsten ligedannede. Støvdragerne fjerne.

Udseende: Uanseelig Plante, med grenet Stængel, modsatte, enkelte, heelrandede Blade og Blomster i Krandse.

15de Slægt: Tandbæger (Ballota). Bægeret 10stribet. Kronens øverste Læbe hvælvet, rundtakket.

Udseende: Plante af Middelstørrelse, med grenet Rod, enkelte, modsatte Blade og Blomster i næsten eensidige Krandse.

16de Slægt: Marube (Marubium). Bægeret 10stribet. Kronens øverste Læbe ret, tvekløvet.

Udseende: Plante af Middelstørrelse, med enkelte, modsatte, rynkede Blade og Blomsterne i kugleformige Krandse.

6te Slægt: Jernurt (Verbena). 1 af Bægerets Tænder afstumpet. Kronen næsten ligedannet, krum.

Udseende: Plante af Middelstørrelse, med grenet Stængel; modsatte, enkelte Blade og Blomsterne i Ax, som sidde paa Enden af Stængelen og i Hjørnerne af Grenene.

** Bægerne 2læbede.

24de Slægt: Skjolddrager (Scutellaria). Bægerets Munding efter Blomstringen tillukket med et Laag.

Udseende: Liden Moseplante, med krybende Rod, opstigende Stængel, enkelte, modsatte Blade og Blomsterne eenlige i Bladhjørnerne.

20de Slægt: Timian (Thymus). Bægerets Munding lukket med Haar.

Udseende: Smaa Planter, med træeagtig, fremliggende Stængel, enkelte, modsatte, smaa Blade og Blomsterne i Krandse eller i et Hoved.

23de Slægt: Basiliken (Ocymum). Kronen omvendt, de tvende Støvdragere have ved Grunden en tilbagebøiet Spids.

Udseende: Plante af Middelstørrelse, med grenet Rod, enkelte, modsatte Blade og Blomsterne i Krandse.

25de Slægt: Prunelli (Prunella). Alle Støvdragerne ere i Spidsen tvekløvede.

Ud-

Udseende: Liden Plante, med krybende Rod, enkelte, modsatte Blade og Blomsterne i et aflangt Hoved, besat med omfattende Blomsterblade.

22de Slægt: Svælgpose (Dracocephalum). Kronens Svælg opblæst; udvidet.

Udseende: Smuk Alpeplante af Middelstørrelse, med enkelte, modsatte Blade og Blomsterne i Ax.

19de Slægt: Merian (Origanum). Blomsterbladene efter Blomstringen lagte kogleformig paa hverandre.

Udseende: Kratplante af Middelstørrelse, med enkelte, modsatte Blade og Blomsterne i en toppet Halvskjerm, besatte med farvede Blomsterblade.

18de Slægt: Krandsbørste (Clinopodium). Bægerne ere indfattede af et haarformig-mangebladet Svøb.

Udseende: Kratplante af Middelstørrelse, med grenet Rod og Stængel, enkelte, modsatte Blade og Blomsterne i hovedformige Krandse.

21de Slægt: Hjertensfryd (Melissa). Det kantede, stive Bægers øverste Læbe opstigende.

Udseende: Uanseelig Plante med svag Stængel, modsatte, enkelte Blade og Blomster i halve Krandse.

Anden Orden.

Kapslede (Angiospermia) med Frøene indsluttede i en Kapsel.

* Med 4deelt Bæger.

30te Slægt: Skjælrod (Lathræa). Kapselen 1rummet. Under Frugtknuden en Kjertel.

Udseende: Uanseelig Skov-Snylteplante, med tyk, tand-skjællet Rod og Stængel, Skjæl istedet for Blade og Blomster i et eensidigt Ax, besat med farvede Blomsterblade.

26de Slægt: Bartsie (Bartsia). Bægeret farvet. Kapselen 2rummet. Frøene kantede.

Ud-

Udseende: Liden Alpeplante, med enkelte, modsatte Blade og Blomsterne i et Ax, i Enden paa Stængelen, besatte med farvede Blomsterblade.

27de Slægt: Skjaller (Rhinanthus). Bægeret buget; Kapselen 2rummet. Frøene sammentrykt-flade, taglagte.

Udseende: Engplante af Middelstørrelse, med enkelte, modsatte Blade og Blomsterne i et Ax, besatte med ufarvede Blomsterblade. Frøehusene opblæste.

29de Slægt: Koefóde (Melampyrum). Kronens øverste Læbe sammentrykt. Kapselen 2rummet. 2 puklede, jevne Frøe.

Udseende: Smukke, tildeels Skovplanter af Middelstørrelse, med modsatte enkelte Blade og axformige Blomster, besatte med farvede Blomsterblade.

28de Slægt: Øientrøst (Euphrasia). Kapselen 2rummet. Frøene stribede. Støvknappene tornede.

Udseende: Smaa Engplanter, med modsatte, enkelte Blade og eensidige Ax, besatte med Blomsterblade.

** Bægeret 5kløvet.

36de Slægt: Dyndurt (Limosella). Kapselen halv 2rummet. Kronen klokkeformig, næsten ligedannet.

Udseende: Meget liden Dyndplante, med krybende Stængel, som har Blade og Blomster ved Roden.

33de Slægt: Bruunrod (Scrophularia). Kapselen 2rummet. Kronen omvendt. Den nederste Læbes midterste Flig sidder inden for de andre.

Udseende: Temmelig høie Planter, med grenet eller knollet Rod, 4kantet Stængel, enkelte, modsatte Blade, og Blomsterne i Bladhjørnerne.

34de Slægt: Fingerbølle (Digitalis). Kapselen 2rummet. Kronen klokkeformig, underneden buget.

Udseende: Smukblomstret anseelig Plante, med vexelvise, enkelte Blade og klaseformige, eensidige Blomster.

32de

32de Slægt: Torskemund (Antirrhinum). Kapselen 2rummet. Kronen maskeformig, med et fremragende Honninggjemme nedentil.

Udseende: Smukblomstrende Planter, med enkelte, verelvise Blade og eenlige eller arformige Blomster.

31de Slægt: Troldurt (Pedicularis). Kapselen 2rummet. Frøene braadede. Kronen maskeformig; Hjelmen sammentrykt.

Udseende: Planter af Middelstørrelse og derunder, med finnede Blade og Blomsterne i Ax, i Enden paa Stængelen.

35de Slægt: Linnæa (Linnæa). Bærret 3rummet, tørt. Kronen klokkeformig. Bægeret dobbelt. Blomsterets Bæger 5deelt. Frugtens 2bladet.

Udseende: Liden Skyggeplante, med krybende Rod, nedliggende Stængel; enkelte, modsatte Blade, 2blomstrede Blomsterstilke.

*** Bægerne næsten 2bladede.

37de Slægt: Eyelqvæler (Orobanche). Kapselen 1rummet, 2klappet. Kronen gabende; en Kjertel ved Grunden af Frugtknuden.

Udseende: Snylteplante, med krybende Rod, udeelt skjællet Stængel; ingen Blade og Blomsterne i Klaser.

Fiortende Classe.

Tomægtige (Didynamia).

Første Orden.

Barfrøede (Gymnospermia).

1ste Slægt: Læbeløs (Ajuga).

1. Pyramideformig Læbeløs (A. pyramidalis). Pyramidalsk: 4kantet, uldhaaret. Rodbladene meget store. Fl. D. T. 185. Fl. N. 343. D. Uædel Bundurt. N. Jousokkoll, Maigræs, Kjærringkruk, Jorddüppa.

Beskr. Roden langtrevlet. Stængelen udeelt, tætbladet, 4-6 Tommer høi. Bladene budte, ægformige, ved Grunden smallere, haarede, rundtakkede, og tage af i Størrelse eftersom de sidde høiere paa Stængelen. Bladene ved Blomsterne mindre end de øvrige Blade, takkede eller heelrandede, bredere end hine, mørkere af Farve og tage ligeledes af i Størrelse; de øverste farvede; saavel disse, som hine sidde alle i 4 Rader, hvilket giver Planten et 4kantet Udseende. Blomsterkrandsene omtrent 5blomstrede. Kronerne smukt blaae. Bægerne haarede. 2aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

I Danmark er den kun funden imellem Ørsholt og Gurre ved Helsingøer og paa Hjorlunde Mark ved Slangerup. Hyppigere i Norge, f. Ex. paa Eger.

Egensk. og Anvend. Bierne trække af Blomsterne.

2. Fjeld Læbeløs (A. alpina). Stængelen udeelt. Bladene temmelig glatte, ulige tandede, næsten af eens Størrelse. Blomsterkrandsene lidet fjerne, mangeblomstrede. Fl. D. T. Fl. N. 1099. Engl. Bot. T. 477. N. Stor Jousokkoll.

Beskr. Roden trevlet. Stænglerne oprette, uden Bandgrene, bladede, lidet haarede, 8-10 Tommer høie. Bladene omvendtægformige, ikke saa budte som hos den foregaaende, lidet haarede. Bladene ved Blomsterne indskaarne i Spidsen i 3 Dele; de øverste lancetformige, heelrandede, farvede. I Krandsene ere flere Blomster end hos den foregaaende; de nederste Krandse ere temmelig vidt fra hverandre. Bægerets Tænder stærkt haarede. Kronerne blaae med mørkere Striber paa Røret; den nederste Læbe 3klovet;

dens

dens midterste Flig er lancetformig og større end de øvrige. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den er funden i Porsanger i Vestfinmarken.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

3. Krybende Læbeløs (A. reptans). Hele Planten glat. Stængelen udeelt, eenlig, med krybende Vandgrene. Fl. D. T. 925.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, 4kantet, ledagtig bladet, besat med enkelte Haar; ved Roden har den fremliggende, bladede, golde Rodskud. Bladene modsatte, aflange eller omvendt ægformige, budte, rundtakkede, glindsende; de øverste siddende, mindre; de nederste store, nedløbende i en bred Stilk. Blomsterne sidde pyramideformige i temmelig tætte, mangeblomstrede Krandse. Bladene ved Blomsterne violetagtige. Bægeret blaaagtigt, haaret. Kronen blaa, i Svælget hvid. Støvknappene gule. Fleeraarig. Blomstrer i Mai.

Hist og her i Skove; dog ikke almindelig, f. Ex. i Sjælland ved Frederiksberg Have, ved Frederiksdal, Frederiksborg; paa Falster ved Corselitze; i Fyen ved Ulriksholm, Sellebjerg og Vester-Skjerninge.

Egensk. og Anvend. Naar Qvæget æder den, skal den efter Schrebers Bemærkning meddele Melken en . . . Bierne trække af Blomsterne, som med Allun skal give en Kaneelfarve.

4. Rødprikket Læbeløs (A. Chamæpithys). Stængelen udbredt, grenet. Bladene tredeelte, linieformige, heelrandede. Blomsterne eenlige i Bladhjørnerne. Fl. D. T. 733. (Teucrium Chamæpithys Lin.)

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, meget grenet, budt, 4kantet, tæthaaret, bladet, 6-8 Tommer høi. Grenene modsatte, udbredte, næsten længere end Stængelen. Bladene deelte til Halvparten, haarede, tættest i Enden af Stængelen og Grenene; Fligene linieformige, budte. De nederste udeelte. Blomsterne modsatte, siddende. Kronerne gule med røde Prikker. Fleeraarig. Blomstrer i Mai.

Efter Fl. D. findes den i Holsteen paa Agrene

Egensk. og Anvend. Uld, som er tilberedt med Allun, kan farves kaffebruunt med den unge Plante. Man har anseet den for en sund Plante for Faar.

2den Slægt: Kortlæbe (Teucrium).

1. Løgagtig Kortlæbe (T. Scordium). Bladene aflange, siddende, tandet-takkede. De stilkede Blomster sidde 2 sammen i Bladhjørnerne. Stængelen udbredt. Fl. D. T. 593. D. Skordium, Løgsurt.

Beskr. Roden trevlet. Stænglerne fremliggende, 4kantede, grenede, glatte eller lidet haarede, bladede, 6-10 Tommer lange. Bladene modsatte, lancetformig-aflange, med faa tandformige Takker, lidet haarede. Bladene ved Blomsterne af samme Form og næsten af samme Størrelse som de øvrige Blade. Bægeret haaret. Kronerne lysrøde. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den er funden i Ækemosen ved Kyng i Nærheden af Vordingborg og i en Grovt imellem Frederiksberg og Flaskekroen.

Egensk. og Anvend. Den har en løgagtig Lugt, som man endog sporer ved Melken af de Køer, der have ædt af den. Den giver en grønguul Farve, som efter de forskjellige Tilsætninger af Allun, Kogsalt og Vitriol, bliver lysere eller mørkere.

3die Slægt: Sar (Satureia).

1. Have Sar (S. hortensis). Blomsterstilkene i Bladhjørnerne, næsten halvskjermformig-deelte. Bladene lancetformige, heelrandede. Stængelen forgarmet. Blackw. T. 419. D. Sar.

Beskr. Stængelen opret, meget grenet, budt 4kantet, bladet, omtrent 1 Fod høi. Grenene verelviis-modsatte. Bladene modsatte, glatte, kortstilkede. Blomsterne sidde i Toppen af Grenene og Stængelen i tætte Krandse; ved hver Krands sidde tvende Blomsterblade, som ere lidet smallere end de øvrige Blade. Blomsterne smaa, violette. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Den er vildvoxende i det sydlige Frankrige og Italien.

Egensk. og Anvend. Hele Planten har en krydderagtig Lugt og Smag. Den dyrkes derfor i adskillige Haver og anven-

vendes især som Krydderie paa grønne Bønner. Den er ble- anbefalet som Garvermaterial og bruges i Medicinen.

Dens Dyrkning er meget let, den udsaaes om Foraaret, enten paa et Bed for sig selv, hvor den ingen anden Pleie behøver, end at udtyndes hvor den staaer for tæt, og at holdes reen for Ukrud; eller og udsaaes den tyndt paa Aspargesbede, hvor den undertiden forplanter sig selv efter gode Sommere.

4de Slægt: Isop (Hyssopus).

1. Have Isop (H. officinalis). Blomsterne i eensidige, klaseformige Krandse. Bladene lancetformige. Jaqv. Fl. austr. T. 254. D. Isop.

Beskr. Roden lang, træagtig. Stammen opret, grenet, i Toppen bladet, 1-2 Fod høi. Bladene modsatte, smal-lancetformige, glatte, spidse, heelrandede, lysere paa Undersladen. Blomsterne sidde i temmelig lange Ax. Kronerne smukt blaae. Blomstrer i Juli.

Den findes vildvoxende i det sydlige Europa.

Egenſk. og Anvend. Den dyrkes i Haver for dens krydderagtige Egenskaber og behagelige Lugt. Den anvendes og til Indfatning af Beder og Gange ligesom Lavendel. Bierne trække af Blomsterne; den har mavestyrkende, fordelende og ormdrivende Egenskaber.

Den formeres ved Frøe, ved at dele gamle Buske og ved Stikkere. Frøet udsaaes tidlig om Foraaret i let Jord, og naar Planterne have opnaaet den fornødne Styrke, udplantes de i Bede, i 1 Fods Afstand fra hinanden; de gamle Buske deles i August, og Stikkerne sættes i Martii paa et skyggefuldt Sted, hvor de, efter et Par Maaneders Forløb, sædvanlig have slaaet tilstrækkelige Rødder, saa at de i Mai kunne forplantes.

5te Slægt: Katteurt (Nepeta).

1. Almindelig Katteurt (N. Cataria). Blomsterne i axformige, kortstilkede Krandse. Bladene stilkede, hjerteformige, tandet-takkede. Fl. D. T. 580. D. Katteurt, Sisenbrandt.

Almindelig Kattelyst, N.

Beskr.

Beskr. Roden grenet. Stængelen opret, 4kantet, furet, fiinhaaret, 2-3 Fod høi. Bladene lige udstaaende eller nedbøiede, hjerteformige, rynkede, graaeagtige ligesom hele Planten og paa Undersladen lysere. Bladene ved Blomsterne smal-lancetformige. Blomsterkrandsene sidde, især de øverste, saa tæt paa hverandre, at de derved faae Udseende af et Ax. Bægerets Tænder børsteformige. Kronen hvid, med røde Prikker. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Hist og her ved Gjerder i Danmark og Holsteen.

Egenst. og Anvend. Kattene lide den gjerne. Den har krydderagtige Egenskaber og lugter stærkt, men ikke behageligt.

6te Slægt: Jernurt (Verbena).

1. Almindelig Jernurt (V. officinalis). Dens traadformige Ax sidde i Form af en Top. Bladene mangekløvet-halvfinnede. Stængelen næsten eenlig. Fl. D. T. 628. D. Jernurt, Hovedurt.

Læge Stumptand, V.

Beskr. Roden grenet. Stængelen opret, grenet, rue, 4kantet, 1-2 Fod høi. Bladene modsatte, rue, indskaarne, rundtakkede; de øverste siddende; de nederste stilkede og næsten lireformige. Blomsterne sidde paa Enden af Stængelen og Grenene, i mangeblomstrede, fine Ax. Kronerne lysrøde. Svælget haaret, snevert. Støvdragerne meget korte. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den voxer hist og her ved Landsbyer og Kirkegaarde.

Egenst. og Anvend. Faarene æde den. Bierne trække af Blomsterne. Roden, lagt imellem syltede Agurker, skal give dem en god Smag. Den har sammensnerpende og styrkende Egenskaber.

7de Slægt: Lavendel (Lavandula).

1. Almindelig Lavendel (L. Spica). Bladene siddende, lancetformig-linieformige, i Randen tilbagebøiede. Axet mellembrudt. Kniph. Cent. 4. n. 39. D. Lavendel.

Beskr. Stammen opret, meget grenet, trind, med graabruun afskallende Bark. De unge Grene rette, utydelig 4kantede, tætbladede. Bladene modsatte, budte, mørkgrønne, glindsende, overmaa-

maade fiint prikkede paa Overfladen; paa Underfladen lysere, med en tyk Nerve i Midten. Blomsteraxet sidder paa en lang, furet, 4kantet, fiint dunet Stilk. Bladene ved Blomsterne ægformige, tilspidsede. Bægeret ægformig-aflangt, dunet, tandet, udvendig tæt blaafiltet. Kronerne lysere, sædvanlig indsluttede af Bægeret. Støvdragerne meget smaa. Fleeraarig. Blomstrer i August og September.

Den findes vildvoxende i det sydlige Europa.

Egensk. og Anvend. Den dyrkes almindelig i Haver for dens vellugtende Blade og Blomster, som bruges til Potpourrier og hvoraf man destillerer det saakaldte Eau de lavande. Den plantes i Almindelighed i Haver til Indfatning af Bede og Gange. Man troer, at Blomsterne fordrive Møl. Den bruges desuden i Medicinen.

Lavendelen formeres i alle Henseender ligesom Isop s. p. 549., men da den sjelden giver modent Frøe her i Landet, anvendes almindeligst den Formeringsmaade, at dele de gamle Buske. Da Lavendelen er vel skikket til Indfatning, saa plantes den i saadan Hensigt saa tæt, at Grenene næsten berøre hinanden; og ved at dele og forplante gamle Lavendler, plantes de saa dybt, at ikkun Spidserne af Skuddene staae 3 à 4 Tommer over Jorden. For at holde Indfatningerne nette, beskjeres de aarlig efter Afblomstringen med Have-Saxen, som de godt taaler. Har man ikke Leilighed til Forplantningen i August, bør det ikke skee sildigere om Aaret, men kan ogsaa foretages tidlig om Foraaret. Plantes Lavendel i det Store, i oekonomisk Hensigt, skeer det paa Agre, i sluttede Rader, hver Rad i 1 Alens Afstand fra hinanden.

8de Slægt: Mynte (Mentha).

1. **Skov Mynte** (M. sylvestris), Axene uldhaarede. Bladene tandet-takkede, filtede især paa Underfladen. Blomsterbladene sylformige. Fl. D. T. 484.

Beskr. Roden krybende. Stængelen opret, grenet, bladet, 4kantet, tæt besat med tilbagebøiede, hvide Haar, 2 Fod høi og derover. Grenene modsatte, de nederste undtagen. Bladene modsatte,

satte, siddende, eller overmaade kortstilkede, ægformige, spidse. Axene sidde i Enden paa Stængelen og de øverste Grene; de ere temmelig lang-tapformige, spidse, tætblomstrede. Smaastilkene laadne, med tilbagebøiede Haar. Blomsterbladene haarede, længere end Blomsterne. Blomsterne smaa. Bægerets Tænder børsteformige. Kronen meget større end Bægeret. Støvdragerne kortere end Kronen. Fleeraarig. Blomstrer i August og September.

Den findes i Skovene i Holsteen.

Egenst. og Anvend. Den har en kryderagtig Lugt, ligesom alle Arterne af denne Slægt.

2. **Sødlugtende Mynte** (M. gratissima). Axene aflange. Bladene siddende, ægformige; spids- og ligetakkede, graaeagtige, tilspidsede. Støvdragerne af Kronens Længde. Fl. D. T.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende og er omtrent af samme Størrelse. Bladene ere ægformig-hjerteformige, siddende eller meget kortstilkede, lidet rynkede og paa Underfladen mere nervede end den foregaaendes. Axene sidde paa Enden af Stængelen og Grenene, sædvanlig 3 sammen, hvoraf det midterste er det største, og ere valseformige, aflange, ved Grunden lidet mellembrudte. Blomsterne ere mindre end hos Skov-Mynten. Støvdragerne af Kronens Længde eller kortere end den, og Støvveien meget længere end Kronen. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den findes efter Weber ved de holsteenske Strandbredder.

Formodentlig henhører den til een af de Afarter, som findes i Smiths Flora brittanica under Mentha sylvestris.

Egenst. og Anvend. Den har en behagelig Lugt, som ligner Basilikon; den dyrkes efter Weber af denne Aarsag i Haver.

3. **Kruset Mynte** (M. crispa). Axene hovedformige. Bladene hjerteformige, tandede, bølgede, siddende. Støvdragerne af Kronens Længde, Kniph. Cent. 11. n. 75. D. Krusemynte.

Beskr. Roden krybende. Stængelen opstigende-opret, haaret, 4kantet, temmelig tætbladet, omtrent 1 Fod høi. Bladene modsatte, hjerteformig-rundagtige, dybt tandede, meget krusede, kortstilkede. Stilkene meget haarede. Blomsterne sidde i Enden

paa

paa Stængelen og bestaae af meget tætte Krandse, som danne et ægformig-aflangt Hoved. Kronerne rødagtige. Blomsterbladene ægformige, dybt tandede. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den findes vildvoxende i Tydskland og det sydlige Europa.

Smith anfører den under M. rotundifolia Lin. men den forekommer mig i Lugt, Væxt, Blade ꝛc. at være saa forskjellig derfra, at jeg ikke har taget i Betænkning at følge dem, der anføre den som en egen Art.

Egensk. og Anvend. Den dyrkes almindelig i Haver for dens kryderagtige, behagelige Lugt. Bierne trække af Blomsterne. Faarene og Køerne æde den, men blive sene eller tabe Melken derefter. Den bruges for denne Egenskab ogsaa i Medicinen og har desuden mavestyrkende Egenskaber. Man destillerer det saakaldte Krusemyntevand af Bladene. Om Dyrkningen s. den sidste Art.

4. Laaden Mynte (M. hirsuta). Blomsterne krands- og hovedformige. Bladene stilkede, ægformige. Bægerne laadne. Blomsternes Smaastilke besatte med tilbagebøiede Haar. Fl. D. T. 638 (under Navn af Origanum vulgare). Fl. N. 1110. N. Løen Mynta, Laakmynte.

Beskr. Stængelen opret, kortgrenet, fiinhaaret, 1 Fod høi og derover. Bladene modsatte, takkede, haarede. Blomsterne i Enden paa Stængelen og Grenene, i et ægformigt, tæt Hoved og under dette en halvkugleformig Krands. Bladene ved Blomsterne lancetformige, laadne. Kronerne blegrøde. Støvdragerne lidet længere end Kronen. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Denne Mynte har, efter Smiths Vidnesbyrd, ofte et meget forskjelligt Udseende. Følgende, hvilke af andre Botanikere ere antagne som forskjellige Arter, fortjene at anføres som Afarter.

1ste Afart: Stor laaden Mynte (M. h. aqvatica) som udmærker sig ved større Stængel og Blade og længere Bladstilke og Støvdragere. Fl. N. 223. D. Hestemynte, stor Horsemynte. N. Vandmynte, Myremynte.

Det er Linnes M. aqvatica, hvilken Smith anseer at være Synonym med M. hirsuta.

2den

2den Afart. Krandsblomstret laaden Mynte (M. h. sativa) med krandsformige Blomster, ægformige, spidse Blade og Støvdragerne betydelig længere end Kronen. (M. sativa Lin.) Engl. Bot. T. 448.

Til denne citeres af mange Forfattere Fl. D. T. 794., men Smith udelukker dette Synonym, uden at anføre, hvor den henhører. Mon denne Figur ikke forestiller en Afart af hans M. gracilis?

Hovedarten findes paa fugtige Steder. Afarterne anføres at voxe paa fugtige Enge, men jeg maa tilstaae, at jeg aldrig har fundet dem.

Egenſk. og Anvend. Faarene æde den, naar den er ung. Den har en stærk Lugt og vinddrivende, hjertestyrkende Egenskaber. Afarterne have samme Egenskaber, som den krusede Mynte, og bruges desuden paa nogle Steder som Kryderie paa Mad.

5. **Peber Mynte** (M. piperita). Axene budte, ved Grunden mellembrudte. Bladene stilkede, næsten ægformige, glatte. Bægeret ved Grunden aldeles glat. Sole Menth. T. 7. D. Pebermynte.

Beskr. Stængelen opret, meget grenet, 4sidet, med budte Kanter og meget faa Haar. Bladene stilkede, spidse, spidstakkede, glatte, mørkgrønne. Axene ere valseformige og sidde i Enden paa Stængelen og Grenene; de bestaae af temmelig tætte, mangeblomstrede Krandse, som hver have tvende linieformig-lancetformige, randhaarede Blomsterblade. Bægerne smaae, med spidse, haarede Tænder. Kronerne rødagtige. Støvdragerne kortere end Kronerne eller af samme Længde. Fleeraarig. Blomstrer i August og September.

Den findes vildvoxende i Engelland.

Dette er Beskrivelsen paa den Plante, som dyrkes her under Navn af Pebermynte og som temmelig nøie stemmer overeens med den, som Smith kalder M piperita, men som efter hans Forsikring er en anden Plante end den Linne kaldte saaledes, hvilken han henfører til M. hirsuta, en Plante, som aldeles ikke kan være af samme Art, som den her beskrevne.

Egenſk. og Anvend. Den udmærker sig ved stærkere Kræfter end de øvrige Arter, finere Lugt og mere kamferagtig

Smag.

Smag. Man destillerer deraf et Vand og anvender den desuden til de bekjendte Pebermynte-Kager.

6. Tvetydig Mynte (M. gentilis). Blomsterne krandsformige. Bladene ægformige. Stængelen meget grenet. Bægerne ved Grunden og Blomsternes Smaastilke glatte. Fl. D. T. 736? Sole Menth. T. 11.

Beskr. Stænglerne oprette, rue, omtrent 1 Fod høie, med aabne, lange Grene. Bladene stilkede, ægformige, budte, takkede, lysgrønne, lidet laadne. Blomsterkrandsene tætte, axformige, kortstilkede. Blomsterbladene lancetformige. Blomsternes Smaastilke glatte, røde. Bægerne rørformig-klokkeformige, i Enden haarede. Kronen blegrød. Støvdragerne kortere end Kronen. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Da jeg ikke har havt Leilighed til at see denne Plante levende, har jeg laant Beskrivelsen af Smiths Flora brit. De fleste Forfattere anføre den citerte Figur af Fl. D. hertil, imidlertid tvivler jeg meget om, at denne Citation er rigtig, da den har en ganske enkelt Stængel. Skulde den ikke være een af de man [illegible]farter, man finder af Ment. arvensis?

Den bliver angivet som voxende i Danmark, og Weber anfører den blandt de holsteenske Planter.

Egenskr. og Anvend. Omtrent som de foregaaende.

7. Ager Mynte (M. arvensis). Blomsterne i Krandse. Bladene ægformige. Stængelen meget grenet. Bægerne klokkeformige, overalt laadne, med udstaaende Haar. Fl. D. T. 512. Fl N. 114. D. Agermynte, Kornmynte, vild Poley. N. Aakermynte, Vildmynte, Hørsemynte, Voldhumle, Skovmynte. F. Hestamynta.

Sædelands Mynte, B.

Beskr. Roden meget krybende. Stængelen snart opret, snart udbredt, haaret. Bladene næsten hjerteformig-ægformige, kortstilkede, budte, takkede, haarede. Blomsterkrandsene mangeblomstrede. Blomsterbladene lancetformige, haarede, især paa Undersladen. Bægerne korte, tæt besatte med lige, udstaaende Haar. Kronen blaaagtig-lysrød, udvendig haaret. Støvdragerne snart korte, snart længere end Kronen. Fleeraarig. Blomstrer i August og September.

Ak

Almindelig paa Stubagre.

Egenſk. og Anvend. Heſte, Geder og Faar æde den. Man paaſtaaer, at naar Køer og Faar æde den, ſkal man hverken kunne faae Smør eller Oſt af deres Melk, hvilket anføres om flere Arter af denne Slægt; rigtigere er det formodentligen, at de give mindre Melk, naar de nyde den i Mængde. I Norge har man iagttaget, at Faarene blive fede ved at æde den i Mængde, men at de, ſom afſlaae den til Høe, faae Hovedpine deraf. Da den har krybende Rødder og udbreder ſig meget, er den forreſten ofte et ſkadeligt Ukrud. Bierne trække af Blomſterne. I Henſeende til Læge-Kræfter ligner den de foregaaende. Den bruges i Norge til Fodbad.

8. **Poley Mynte** (M. Pulegium). Blomſterne i Krandſe. Bladene ægformige. Stængelen fremliggende. Blomſternes Smaaſtilke og Bægerne overalt filtede. Tænderne paa Bægerne randhaarede. Fl. D. T. Sole Menth. T. 23. D. Poley.

Beſkr. Denne Plante er meget mindre end de foregaaende Arter og neppe mere end ½ Fod lang. Stænglerne ere meget grenede, lidet krybende, haarede. Bladene ikke halv ſaa ſtore ſom hos den foregaaende, budte, rundtakkede, ſtilkede. I Enden af Stængelen og Grenene ſidde mange Blomſterkrandſe. Den har ingen Blomſterblade. Blomſterſtilkene meget tæt beſatte med korte Haar. Bægeret lidet, rørformigt. Svælget tilluft med hvide Haar. Kronen ſtørre end Bægeret, lysviolet, undertiden hvid, udvendig haaret, ved Grunden hvid. Støvdragerne længere end Kronen. Fleeraarig. Blomſtrer i Auguſt og September.

Denne Plante anføres af Viborg, Müller og flere, maaſkee blot paa Kyllings Auctoritet, ſom voxende i Danmark. Wille ſkal have anført den i ſin Reiſe i Tellemarken. Jeg har ſelv fundet den engang ved Corſelitze paa Falſter, men er uvis om den maaſkee var udkommen fra Haven, hvor jeg dog ikke til den Tid fandt den dyrket.

Egenſk. og Anvend. Den bliver opelſket i Haver ligeſom Kruſemynten og Pebermynten, for dens kryderagtige Egenſkaber.

Alle

Alle Myntearter formeres ved Roddernes Deling. Deres Dyrkning er meget let. Om Foraaret, saasnart Planterne vise Liv, optages de, deles og plantes i Bede, i almindelig, vel omgravet, ei friskt gjødet Kjøkkenhave-Jord, i 1 Fods Afstand. Da de skyde en Mængde Rodskud og derved blive for tætte, maae de omplantes hvert andet eller tredie Aar. Ved strænge Vintere forfryser Krusemynten let, det er derfor godt at give Bedene en liden Bedækning af Løv.

9de Slægt: Korsknop (Glecoma).

1. Almindelig Korsknop (G. hederacea). Bladene nyreformige, rundtakkede. Fl. D. T. 789. Fl. N. 599. D. Jordvedbende.

Vedbende Korsknop, V.

Beskr. Roden krybende. Stænglerne fremliggende, krybende, grenede, leddede, 4kantede, ½-1 Fod lange. De blomstrende Grene oprette. Bladene bred-hjerteformige, stilkede, især haarede paa Nerverne af den underste Flade. Bladstilkene omfatte Stængelen og danne derved en Ring, som er haaret. Blomsterne sidde i Bladhjørnerne i Krandse, men faa i hver, omtrent 3 paa hver Side. Bægeret er stribet, spidstandet. Kronen violet, meget større end Bægeret. Støvknappene mangle ofte hos dem, som blomstre tidligst om Foraaret. Fleeraarig. Blomstrer fra April til Juni.

Almindelig i Haver og ved Gjerder.

Egenſk. og Anvend. Den er et temmeligt sundt Foder for Qvæg. I Engelland har man forhen brugt den til at klare Øl. Bierne trække af den. Den er hjertestyrkende, urindrivende, sammensnerpende og kan formedelst den sidste Egenskab bruges som Garvematerial; den har en stærk, men ikke behagelig Lugt. Den er i Plantager et Ukrud, som man saa meget mueligt bør udrydde.

10de Slægt: Tvetand (Lamium).

1. Hvid Tvetand (L. album). Bladene hjerteformige, tilspidsede, stilkede. Kran sene 20blomstrede. Fl. D. T. 594. Fl. N. 937. D. Døv-Nelde, blind Nelde, død Nelde. N. Daae, Qvitdaae, Dær, Stingar, Haalmutte, Dau-Brændhæt, Dou Nosle.

Beskr.

Beskr. Roden krybende. Stængelen opret, haaret, især i Toppen, 1-2 Fod høi. Bladene haarede, dybt takkede. Blomsterne sidde i mange Krandse. Blomsterstilkene oftest violette ligesom Grunden af Bægeret og det Stykke af Stængelen, som Krandsene sidde paa. Kronerne store, oprette, hvide; Hjelmen blødhaaret. Bægeret klokkeformigt, med børsteformige, randhaarede Tænder. Støvknappene sorte, med en guul Streg. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Almindelig ved Gjerder og som Ukrud i Haver.

Egensk. og Anvend. Faarene æde den og Bierne trække stærkt af Blomsterne. I Sverrig bruger man dens unge Blade til Kaal. Man paastaaer, at dens ikke behagelige Lugt skal fordrive Væggeluus. Den er forresten et slemt Ukrud.

2. Glat Tvetand (L. lævigatum). Bladene hjerteformige, rynkede. Stængelen uden Haar. Bægerne glatte, af Kronrørets Længde. Fl. D. T. Bocconi Mus. T. 23.

Beskr. Denne Plante, som jeg ikke har seet levende, og som anføres paa Webers Auctoritet, har oprette, rødagtige Stængler, takkede, glatte Blade og omtrent 10blomstrede Krandse. Kronens Tænder lancetformige. Bægerets Tænder lange. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Efter Weber i Holsteen ved Gjerder.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

3. Rød Tvetand (L. purpureum). Bladene hjerteformige, budte, stilkede; de øverste tætte. Fl. D. T. 523. Fl. N. 466. D. Døv Nelde, stinkende døv Nelde. N. Doudaa, Raudaa, Dounæsle. F. Daair.

Beskr. Roden langtrevlet. Stænglerne leddede, grenede, glatte, ved Grunden krybende, ½-1 Fod lange. Bladene bred-hjerteformige, rand- og ulige takkede. Bladstilkene tilrundede paa den underste og hule paa den øverste Side. Blomsterkrandsene sidde i Toppen af Stængelen og Grenene i Bladhjørnerne, næsten i Form af en Pyramide, da Blomsterne aftage i Størrelse, jo høiere de sidde. Bægeret sortagtigt, med spidse, randhaarede Tænder. Kronen er purpurrød, med mørkere Striber og lysere med røde Pletter paa den øverste Flade af den underste Læbe. Fleeraarig. Blomstrer tidst i April og i Mai.

Afart: Aabenbægeret rød Tvetand (L. p. moluccellæfolium Schum.) Efter Schumacher udmærker denne Afart sig ved enkelte, tykkere Stængler, der nedentil er lidet grenede og næsten nøgne; hjerteformige, indskaaret-lappede, noget budte, dunede, paa Bladstilken nedløbende Blade; klokkeformige Bægere med aabne, tilspidsede Flige og derved, at de nederste Krandse ere meget fjerne.

Almindelig i Haver og ved Gjerder. Afarten er sjelden, og kun funden paa et Dige ved Jochumsdal paa Veien til Constantia.

Egenſk. og Anvend. Heste, Faar og Geder æde den, men Svinene vrage den sædvanlig. De unge Blade kunne spises i Kaal. Bierne trække af Blomsterne. Den har en meget ubehagelig Lugt og er et slemt Ukrud.

4. Liden Tvetand (L. amplexicaule). Bladene ved Blomsterne siddende, omfattende, budte. Fl. D. T. 752. Fl. N. 938. D: Kattvaie, Smaarov. N. Katvie, Katøug. Katøie Tvetand. V.

Beskr. Den ligner i Henseende til Rod, Stængel ꝛc. den foregaaende, men er mindre, og udmærker sig især ved de øverste omfattende Blade og ved Kronerne, som have en langt mørkere Farve end hos hiin. Bægeret er laadent, med spidse Tænder. Kronens nederste Læbe er oventil hvid, med 2 røde Pletter. Støvet paa Støvknappene zinnoberrødt.

Den voxer ved Gjerder og Veie, ikke saa hyppig som den foregaaende.

Egenſk. og Anvend. Faarene æde den, men Svinene ikke.

11te Slægt: Hanekroe (Galeopsis).

1. Smalbladet Hanekroe (G. Ladanum). Rummene af Stængelen mellem Blomsterkrandsene lige tykke. Bladene lancetformige, lidet takkede, stivhaarede. Kronens Hjelm utydelig rundtakket. Fl. D. T. Fl. N. 354. Engl. Bot. T. 884. D. og N. Hampnelde, Pibegræs. N. Akredaae.

Beskr. Roden grenet. Stængelen opret, meget grenet, besat med temmelig stive, lidet tilbagebøiede Haar. Bladene lancet- eller ægformig-lancetformige (hvilket er det almindeligste), stilkede;

de

de øverste siddende. Bladene ved Blomsterne linieformige og ende sig i en glindsende Braad. Blomsterne sidde i Krandse, i Toppen af Stængelen og Grenene. Bægeret lidet klokkeformigt, laadent, med spidse, stikkende Tænder. Kronen lysrød, med hvide Pletter. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Hist og her paa Marker og i Agrene.

Egenſk. og Anvend. Bierne trække af Blomsterne.

2. **Almindelig Hanekroe** (G. Tetrahit). Stængelen stivhaaret. Rummene af Stængelen mellem Blomsterkrandsene oventil tykkere. Kronen dobbelt større end Bægeret. Hjelmen næsten ret. Fl. D. T. 1271. Fl. N. 75. Engl. Bot T. 207. D. Hampenelde, døv Nelde, Rød Hue. N. Agerpibe, Rødsnes, Daa, Dær, Dæen, Daaven, Døven, Dæle, Pibgræs, Guuldaa, Guulauge, Pibaa, Gulau, Rødau, Qvitau.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, grenet, overalt besat med stive, næsten stikkende, lidet tilbagebøiede Haar, leddet, 1-1½ Fod høi: Leddene tykke, tættere haarede end det øvrige af Stængelen. Bladene ægformig-hjerteformige, stilkede, spidse, takkede, stivhaarede. Bægeret meget stivhaaret, med spidse, stikkende Tænder. Kronen stor, med et smalt, hvidt Rør, rød Hjelm og rød- og hvidplettet Underlæbe. Blomstrer i Juli og August.

Afart: **Glat almindelig Hanekroe** (G. T. lævigata Schum.) Stængelen og Grenene oventil besatte med stjøre Haar, men nedentil glatte; Leddene faahaarede.

Almindelig ved Gjerder og paa Agre imellem Kornet, især paa sandig Jord. Afarten sjeldnere.

Egenſk. og Anvend. Frøene indeholde en Olie. Blomsterne give Bierne Næring. Den er ofte et skadeligt Ukrud. I Norge troer man paa nogle Steder, men vist uden Grund, at dens Frøe ere giftige.

3. **Hampartet Hanekroe** (G. cannabina). Stængelen stivhaaret. Rummene af Stængelen mellem Blomsterkrandsene oventil tykkere. Kronen 3dobbelt saa stor som Bægeret. Hjelmen buget. Fl. D. T. 929. D. Hampenelde. (G. Tetrah. β. Lin.)

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, og er af adskillige Botanikere antaget for en Afart deraf. Foruden de anførte Mærker

ker adskilles den let ved dens større Krone og Farven deraf, som er guul og ved Underlæben, som paa Midten har en violet Plet og paa Siderne mørkgule Streger. Hele Planten er og sædvanlig lidet større, og Bladene lidet bredere og lysere. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Hist og her i Kornet.

Egenſk. og Anvend. Som den foregaaende. Den kunde fortjene at dyrkes som Ziirplante. Den er ligeledes et skadeligt Ukrud.

12te Slægt: Barsvælg (Galeobdolon)

1. Guul Barsvælg (G. luteum). Bægertænderne stikkende. Kronens nederste Læbe 3fløvet. Bladene hjerteformige, takkede. Fl. D. T. 1272 (Galeopsis Galeobdolon Lin.). N. Pipaa.

Tandløs Hanekroe, V. Guul Hanekroe, Oec. Planteslære.

Beskr. Roden trevlet, lidet krybende, den skyder flere, oprette, oftest udeelte, bladede, haarede, omtrent 1 Fod høie Stængler; Haarene paa Stængelen lidet tilbagebøiede. Bladene stilkede, ægformig-hjerteformige, haarede, dybt takkede. Blomsterne sidde i mange Krandse, som ere besatte med linieformige Blomsterblade. Bægertænderne ulige store. Kronen smukt guul, i Svælget rødplettet. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og først i Juni.

Den groer ved Gjerder og i Kratter, helst paa lidet fugtige Steder, men temmelig sjelden, f. Ex. i Sjelland ved Kongshvile paa Veien til Frederiksdal, i Odsherred og ved Slagelse; i Fyen ved Holkenhavn, Rasfenberg og Faaborg.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

13de Slægt: Betonie (Betonica).

1. Læge Betonie (B. officinalis). Axet mellembrudt. Den midterste Flig paa den nederste Læbe er udrandet. Fl. D. T. 726.

Beskr. Roden grenet, trevlet. Stænglerne oprette, udeelte, temmelig stive, stivhaarede, 1-2 Fod høie. Bladene hjerteformigaflange, budte, stiv- og rundtakkede, haarede; de nederste langstilkede, de øverste siddende. Axet i Enden paa Stængelen, budt,

bladet og ved Grunden mellembrudt, sædvanlig eenligt; undertiden sidder nogle faa mindre i de øverste Bladhjørner. Bægeret i Randen besat med Børster. Bladene ved Blomsterne ægformige, tilspidsede. Kronerne mørkrøde, haarede. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

I Skove og Kratter, men meget sjelden, f. Ex. i Sjelland ved Sophienberg; i Laaland; i Holsteen efter Weber. Den skal og findes i Norge efter Pontoppidan og Hammer.

Egensk. og Anvend. Den har afførende Egenskaber.

14de Slægt: Galtetand (Stachys).

1. Stor Galtetand (S. sylvatica). Blomsterkrandsene 6blomstrede. Bladene hjerteformige, spidse. Fl. D. T. 1102. Fl. N. 70. D. stor stinkende Døv Nelde. Duul, Dul, stor Holnotte, stor Galtetand, Griserod, Skov Brændenot, Skov Næsle, Skov Galtetand.

Beskr. Roden krybende. Stængelen opret, rank, udeelt, laaden, mørkgrøn, 2-3 Fod høi. Bladene stilkede, takkede, haarede; paa Enden af hver Tak sidder en spids Vorte. Stilkene laadne, rendede, de nederste lange. Bladene ved Blomsterne lancetformige, laadne. Bægeret stivhaaret, spidstandet. Kronerne stiden mørkrøde, den nederste Læbe hvidplettet. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Egensk. og Anvend. Rødderne blive paa nogle Steder i Norge brugte i Kaal og Suppe, og i Tellemarken har man endog med Fordeel malet Meel deraf. Af den friske Plante kan man faae en grøn og guul Farve. Køer æde den og, efter Gunnerus, som paastaaer, at den formerer deres Melk, endog med Begjerlighed. Sviin æde den ligeledes, men især Roden; derimod æde Faar den sjelden, og Heste aldrig. Stængelen kan bruges som Hamp. Man paastaaer, at Tudser gjerne opholde sig i dens Skygge. Den har en ubehagelig Lugt.

2. Smalbladet Galtetand (S. palustris). Blomsterkrandsene 6blomstrede. Bladene linieformig-lancetformige, halv-

halvomfattende. Fl. D. T. 1103. Fl. N. 25. D. Bruun Marn. N. Aakermynt, Holnottu, Svinerod, Galtetand, Griserod.

Kjær Galtetand, V.

Beskr. Roden knudret, kjødrig. Stængelen opret, rank, besat med stive, tilbagebøiede Haar, 1-2 Fod høi; den skyder ofte Sideskud ved Roden. Bladene fintakkede, spidse, haarede paa Overfladen, især paa den midterste Nerve; paa Underfladen uldhaarede; de nederste ofte lidet stilkede; forresten ere alle de øvrige siddende. Aret sidder i Enden paa Stængelen og er tæt, linieformig-aflangt, ved Grunden mellembrudt og bladet. Bægeret uldhaaret. Kronerne mørkrøde; den nederste Læbe hvidplettet. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

I Tørvemoser og ved Grøvter.

Egensk. og Anvend. Den er et skadeligt Ukrud i Kornet. Roden, som man paa nogle Steder indsamler for at fede Sviin dermed, har i dyr Tid været anvendt til Brød.

3. **Tydsk Galtetand** (S. germanica). Blomsterkrandsene mangeblomstrede. Bladene rundtakkede. Stængelen uldhaaret. Fl. D. T. 584.

Beskr. Roden grenet, lidet krybende. Stængelen opret, rank, hvid-bløduldet. Bladene ægformig-hjerteformige, paa den øverste Flade silkehaarede, paa Underfladen uldhaarede. Bladene ved Blomsterne lancetformige, tæt uldhaarede, ligesom og Bægerne. Blomsterne sidde i tætte Krandse, i Form af et Ax, paa Enden af Stængelen, især ere de øverste Krandse tæt sammen. Kronerne lysrøde; Hjelmen ovenpaa meget tæt blødhaaret. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes, efter Fl. D., paa fugtige Steder men sielden.

Egensk. og Anvend. Naar man gnider Bladene, have de en behagelig Lugt.

4. **Ager Galtetand** (S. arvensis). Blomsterkrandsene 6blomstrede. Stængelen svag. Bladene hjerteformige, budte, rundtakkede, lidet haarede. Fl. D. T. 587. Fl. N. 1009. N. Aakermynt, Aakerdull, Ækredull, Veekdul, Glatdull, Hjærtdull, Falsk Aakermynt, Stinkmelisse.

Liden Galtetand, V.

 Beskr.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen ofte liggende ved Grunden, grenet, haaret, omtrent 1 Fod lang. Bladene stilkede, ved Grunden 3nervede; de øverste siddende. Bladene ved Krandsene ægformig-lancetformige. Blomsterne sidde i Krandse, der ikke ere saa tætte, som hos de tvende foregaaende. Bægerets Tænder haarede. Kronen lysrød, mindre end hos de foregaaende. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Hist og her paa Stubagre.

Egensk. og Anvend. Den har en ubehagelig Lugt og er undertiden et skadeligt Ukrud.

15de Slægt: Tandbæger (Ballota).

1. **Mørk Tandbæger** (B. nigra). Bladene ægformige, takkede. Bægerne oventil udvidede, lidet afstumpede, med aabne Tænder. Fl. D. T. 673 (under Navn af Mentha aqvatica).

Beskr. Roden grenet; den frembringer flere, oprette, grenede, haarede, 2-3 Fod høie Stængler. Bladene stilkede, ægformig-hjerteformige, lidet krusede, duunhaarede, ulige takkede. Blomsterne sidde i Krandse i Bladhjørnerne mod Enden af Stænglerne og Grenene. Blomsterbladene børsteformige, randhaarede. Bægeret 10furet. Kronen mørkrød; dog finder man den undertiden med hvide Kroner; den øverste Læbe hvælvet, udrandet og paa Overfladen haaret. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Ved Landsbyer og Gjerder.

Egensk. og Anvend. Bierne trække af Blomsterne.

16de Slægt: Marrube (Marrubium).

1. **Hvid Marrube** (M. vulgare). Bægerets 10 Tænder børsteformig-krogformige. Fl. D. T. 1036. Fl. N. 418. D. Marube, hvid Marube, Rubike, hvid Rubike, Mau, Mark Rubik. N. Hvit Marrou.

Almindelig Marrube, V.

Beskr. Roden grenet; den skyder mange oprette eller opstigende, udeelte, bladede, filthaarede eller uldede, 1½-2 Fod høie Stængler. Bladene stilkede, næsten kredsformige, rynkede, rundtakkede, næsten hvide, uldhaarede, især paa Underfladen. Blomsterkrandsene siddende, mangeblomstrede, uldhaarede. Blomsterbladene børstefor-

kkeformige, lidet krumme. Bægeret furet. Kronerne hvide. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Almindelig ved Landsbyer, især paa grusede Steder.

Egensk. og Anvend. Den har en bitter Smag og en kryderagtig Lugt. Bierne trække af Blomsterne. Den kan bruges til Garverie og har opløsende og styrkende Egenskaber.

17de Slægt: Hjertespand (Leonurus).

1. **Almindelig Hjertespand** (L. Cardiaca). Stængelbladene lancetformige, 3lappede og udeelte. Fl. D. T. 727. Fl. N. 719. D. Hjertespand, Seiurt. N. Mordul, Svartdul, Kaskenæta.

Beskr. Roden grenet. Stængelen opret, rank, oftest grenet, bladet, dunet, rødagtig, 2-4 Fod høi. Bladene stilkede, aabne, lidet hjerteformige, spidse, paa Underfladen haarede; de nederste dybt deelte, de mellemste kløvede, de øverste udeelte, lidet takkede. Blomsterne sidde i en stor Mængde Krandse, hvoraf hver haver mange Blomster. Bægeret har stive, stikkende Tænder. Kronen er indvendig rød og udvendig hvidulden. Frøene 4kantede. Støvknappene ere besatte med hvide, glindsende Prikker, som især sees under et Forstørrelsesglas. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Hist og her ved Gjerder, især ved Landsbyer.

Egensk. og Anvend. Bierne trække af Blomsterne, den har forhen været brugt i Medicinen.

18de Slægt: Krandsbørste (Clinopodium).

1. **Almindelig Krandsbørste** (C. vulgare). Blomsterkrandsene stivhaarede. Blomsterbladene børsteformige. Blomsterstilkene grenede. Bladene utydelig takkede. Fl. D. T. 930. Fl. N. 527. N. Bergmynte, Værvelmynte, Mynte.

Beskr. Roden grenet, undertiden lidet krybende; den fremskyder flere, haarede, oftest udeelte, budtkantede, 2-3 Fod høie Stængler. Bladene ægformige, budte, haarede, især paa Aarerne af Underfladen, kortstilkede. Blomsterkrandsene mangeblomstrede. Svøbbladene eller Blomsterbladene sidde tæt sammen omkring hver Krands og ere haarede og meget fine. Bægeret laadent, med spidse Tænder, hvoraf de 2 nederste ere fremragende og længere end de øvrige. Kronerne meget længere end Bægeret, rosenrøde. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Hist

Hist og her i Kratter.

Egenſk. og Anvend. Den har en kryderagtig Lugt og Smag og kan bruges ſom Merian. Nogle have brugt Bladene ſom Thee; den kan og anvendes i Garverie. Bierne trække af Blomſterne.

19de Slægt: **Merian** (Origanum).

1. **Almindelig Merian** (O. vulgare). Axene rundagtige; nøgleformig-ſamlede, glatte. Svøbene ægformige, længere end Bægerne. Fl. D. T. Fl. N. 112. Curt. Fl. Lond. fasc. 5. T. 39. D. vild Merian, vild Meiran, Toſt, Koning, Konig. N. Rødpors, Skaarekonge, Bergkonge, Bergmynte, Skogmynte, Skarmynte, Klevhumle, vild Mynte, Kongegræs, vild Timian, Toſt.

Beſkr. Roden grenet, lang, lidet krybende. Stænglerne oprette, grenede, næſten trinde, haarede, mørkrøde, 1-2 Fod høie. Bladene ægformige, kortſtilkede, ſmaa i Forhold til Plantens Størrelſe, heelrandede, randhaarede, gjennemſigtig-prikkede. Axene kugleformig-ægformige under Blomſtringen, men lidet aflange efter den. Svøbene eller Blomſterbladene mørkbrune, ægformige, heelrandede, glatte, taglagte. Bægeret haaret i Svælget. Kronen lysrød. Fleeraarig. Blomſtrer fra Juli til September.

Hiſt og her i Kratter, ſ. Ex. ved Charlottenlund, i Hareſkoven; almindelig i den ſydveſtlige Deel af Sjelland og paa Falſter; i Fyen ved Hverringe, Hofmansgave ꝛc. I Norge paa Flaa-Kleven ved Renneboe paa Bynſſet og i Rommerige.

Egenſk. og Anvend. Den har en kryderagtig Smag og Lugt, liig Have-Merianens, hvorfor den og paa nogle Steder, ſ. Ex. i Norge, bruges iſtedet for denne. Bladene ere af nogle bleven brugte ſom Thee, hvortil Linne meget anbefaler dem; ligeledes ere de af nogle anvendte, til at ſætte paa Øl, for at forebygge, at det ſkal blive ſuurt. Heſte, Geder og Faar æde dem, og man paaſtaaer, at de fordrive Myrer, hvilket dog ikke er rimeligt, da man ofte finder Myretuer paa de Steder, hvor denne Plante voxer. Formedelſt dens krybende Rod har man anbefalet den til at ſaae paa

Sand-

Sandklitter, men dette maatte da især skee hvor der allerede voxer lave Buske. I Øland farves Garn rødt med denne Plante, ved blot at koge det i sønderhakkede Stykker deraf og ofte udbanke det, eller og ved at udbløde Garnet i Allunvand, tørre det, lægge det i en Suppe af Barken af Skovæbletræe, koge det i en Lud og derpaa i en Suppe af denne Plante. Bierne trække meget af dens Blomster. Den har svedbrivende og opløsende Egenskaber.

2. Have Merian (O. Majorana). Axene rundagtige, 3hovede, tætte, stilkede. Bladene stilkede, aflang-ægformige, budte, temmelig glatte. Roden 1aarig. Blackw. T. 319. D. Merian.

Beskr. Roden grenet, trevlet. Stængelen træeagtig, opstigende, meget grenet, kantet. Bladene heelrandede, nedbøiede, graaeagtig-grønne. Axene ægformig-runde, utydelig 4kantede, stilkede, modsatte, og sidde i Bladhjørnerne, fra den midterste Deel af Stængelen til Toppen; de øverste 3 sammen, de nederste eenlige. Bægerne tæt taglagte. Kronerne smaa, hvide. Støvveien længere end Kronen. 1aarig. Blomstrer i August og September.

Den er vildvoxende i Portugal.

Egensk. og Anvend. Den dyrkes i Kiøkkenhaver for dens kryderagtige Egenskaber, og anvendes til forskjellige Sorter Mad. Den er bleven anpriist som Surrogat for Humle, men den mangler Bitterhed, og dens Dyrkning vilde i denne Henseende ei være forbunden med Oeconomie, da den ikke er saa givtig som Humlen. Den har sliimopløsende, nervestyrkende Egenskaber.

Den saaes paa Mistbed eller paa Kanten af et Mistbed i April eller Mai. Naar de ere plantesøre, sættes de i 9 Tommers Afstand paa et soelrigt Sted, i let, gjødet Jord.

20de Slægt: Timian (Thymus).

1. Vild Timian (T. Serpyllum). Blomsterne i et Hoved. Stænglerne fremliggende. Bladene flade, ægformige, budte, ved Grunden randhaarede. Fl. D. T. 1165. Fl.

N.

N. 233. D. vild Timian, Marie Sengehalm, vor Frues Sengehalm. N. vild Tymian. J. Hellinhagra. F. Brøbber. Krybende Timian, V.

Beskr. Roden fiin-grenet. Stænglerne fremliggende, lidet buskagtige, meget grenede, bladede, lidet duunhaarede, 4-6 Tommer lange. Bladene kortstilkede, heelrandede, gjennemsigtig-prikkede, mørkgrønne. Blomsterhovederne sidde paa Enden af Stængelen og Grenene. Bægeret stribet, prikket; de 2 nederste Tænder større og randhaarede. Svælget af Bægeret efter Blomstringen tilsluttet med hvide Haar. Kronerne lysrøde. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Prof. Schumacher anfører følgende Afarter af denne Plante.

1ste Afart: Randhaaret vild Timian (T. S. ciliatum). Bladene randhaarede lige til Spidsen.

2den Afart: Stor vild Timian (T. S. majus) med oprette, ved Grunden nedliggende, næsten 1 Fod høie Stængler; aflang-ægformige, langstilkede Blade og Støvdragerne længere end Kronen.

3die Afart: Stivhaaret vild Timian (T. S. *hirsutum*) med haarede Blade og Stængler, og meget stivhaarede, rundagtige Blomsterhoveder.

Man har endnu en Afart, der har en meget behagelig citronagtig Lugt og som derfor kaldes Citron Timian; den dyrkes af denne Aarsag i Haver.

Almindelig paa tørre Bakker og Marker.

Egenst. og Anvend. Faarene æde den gjerne, og deres Kjød skal endog faae en behagelig Smag derefter. Naar Svinene æde den i Mængde, skal deres Kjød faae i Smagen Lighed med Vildsvine-Kjød. Man har anpriist den som et Surrogat for Humle, men dertil har den ikke Bitterhed nok. Man har troet, at den udblødt i Øl, skulde være et got Middel imod Ringsyge hos Faar. Den har en kryderagtig Lugt og Smag og kan i Mangel af Have Timian bruges som Pølseurt. Den er en fortræffelig Bieplante og skal ikke allene være næ-

ren-

rende, men og sund for Bierne. Da den voxer især paa tør, sandagtig Jord, ansees den Egn for at være mager, hvor den findes i Mængde. Den har nervestyrkende, slimopløsende, vinddrivende Egenskaber.

2. **Have Timian** (T. vulgaris). Stængelen opret. Bladene ægformige, i Randen tilbagerullede. Blomsterne i krandsformige Ax. Blackw. T. 211. D. Timian.

Beskr. Roden grenet. Stængelen opret, halvbuskagtig, grenet, lidet kantet, glat, ½ Fod høi. Grenene modsatte, glatte, trinde. Bladene modsatte, kortstilkede; de øverste ved Blomsterne større end de paa Stængelen. Blomsterkrandsene tættest i Enden. Kronerne lysrøde. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Den findes vildvoxende i det sydlige Frankerige og Spanien.

Egensk. og Anvend. Den dyrkes almindelig i Haver for dens krydderagtige Egenskaber. Paa nogle Steder sættes den paa Viin, for at give den en fremmed Smag. Den er en meget god Bieplante.

Af den, som man dyrker i Kjøkkenhaver, har man 2 Afarter, bekjendte under Navn af Vinter- eller Dansk-Timian og Sommer- eller Fransk Timian. Begge fordre samme Behandling, men den franske udholder ei saa godt vore Vintere som hiin, der dog undertiden forfryser. Den udsaaes i løs, god Jord, tidlig om Foraaret og forplantes, naar Planterne ere tjenlige dertil, i en Afstand af 9 Tommer. Man formerer ogsaa den danske ved at dele de gamle Buske, men de af Frøe opelskede unge Planter ere bedre.

3. **Basilikon Timian** (T. Acinos). Blomsterkrandsene 6blomstrede. Blomsterstilkene udeelte. Stængelen opstigende, grenet. Bladene spidse, takkede. Bægeret puklet. Fl. D. T. 814. Fl. N. 158. D. Vild Basilikon. N. Vold Mynte, Smaa Mynte.

Opreist Timian, Oec. Pl.

Beskr. Roden fiin. Stænglerne opstigende ved Grunden, oprette i Toppen, grenede, haarede, ⅓-1 Fod lange. Bladene kortstilkede, rue, ægformige. I hver Blomsterkrands sidde paa hver

Side

Side omtrent 3, stilkede Blomsterstilke. Bægeret stivhaaret, ved Grunden buget. Kronen violet; den nederste Læbe hvidplettet. Støvdragerne sammenbøiede. Støvknappene røde. 2aarig. Blomstrer i Juli og August.

Hist og her paa tørre Marker, f. Ex. imellem Ordrup og Bernsdorf, ved Slangerup, Skjelskjør og Næstved; paa Møens Klint; ved Grønsund paa Falster. I Norge f. Ex. ved Houen og Ladehammeren ved Trondhjem.

Egensk. og Anvend. Den er meget mindre kryderagtig i Lugt og Smag end de foregaaende, men er dog i Norge bleven brugt som Have Timian.

21de Slægt: Hjertensfryd (Melissa).

1. Have Hjertensfryd (M. officinalis). Blomsterkrandsene halve. Blomsterbladene aflange, stilkede. Bladene ægformige, spidse, takkede. Blackw. T. 27. D. Hjertensfryd.

Beskr. Roden grenet. Stængelen opret, fiint duunhaaret, hudt-4kantet, grenet, 1-2 Fod høi. Bladene ægformig-hjerteformige, stilkede, takkede, dunede. Blomsterne sidde i halve Krandse, paa 1blomstrede Smaastilke. Stilken, som bærer Blomsterkrandsene, kommer ud fra Bladhjørnerne. Blomsterbladene hælrandede, næsten ægformige. Bægerne kantede, uldhaarede. Kronerne hvidagtige. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Den er vildvoxende i det sydligere Tydsklands Bjergegne.

Egensk. og Anvend. Den dyrkes i Haver, især hos Bønderne, for dens stærke, kryderagtige Lugt. Den har omtrent samme Læge-Kræfter som Have Timian. Den giver sjelden Frøe her i Landet og formeres derfor ved Deling af de gamle Buske, hvilket skeer om Foraaret. Den tager til takke med enhver veldyrket Jordbund og voxer godt i Skygge.

22de Slægt: Svælgpose (Dracocephalum).

1. Nordisk Svælgpose (D. Ruyschiana). Blomsterne i Ax. Blomsterbladene og Bladene linieformig-lancetformige, udeelte. Fl. D. T. 121. Fl. N. 519. N. Drakhoue, Draghoved.

Ruyskes Svælgpose, V.

Beskr.

Beskr. Roden leddet-treolet. Stænglerne oprette, grenede, budt-4kantede, glatte, omtrent 1 Fod høie. Bladene heelrandede, budte, kortstilkede, lidet rue, nervede. Blomsterne sidde i anseelige, ved Grunden afbrudte Ax, paa Enden af Stængelen og Grenene. Kronerne smukt blaae, 3 Gange længere end Bægeret. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes paa Øerne i Christiania Fjord, ved Slidre i Valders, Vang paa Hedemarken og paa Eger.

Egenſk. og Anvend. Den fortjener at dyrkes til Ziir.

23de Slægt: Basiliken (Ocymum).

1. Have Basiliken (O. Basilicum). Bladene ægformige, glatte. Bægerne randhaarede. Kniph. Cent. 4. N. 56. D. Basiliken.

Beskr. Roden treolet. Stængelen opret, grenet, budt-4kantet, ved Grunden trind, 1 Fod høi og derover. Bladene stilkede, takkede, ved Grunden heelrandede. Blomsterne sidde paa Enden af Stængelen og Grenene, i mange, omtrent 6blomstrede, bladløse Krandse. Bægerets øverste Læbe er flad, næsten kredsrund, randhaaret. Kronen lidet længere end Bægeret, rødagtig-hvid. Støveiein længere end Kronen. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Den voxer vild i Indien og Persien.

Egenſk. og Anvend. Den dyrkes i Haver, baade for dens behagelige Lugt og for dens krydderagtige Egenskaber. Indianerne bruge den til Røgelse og til at bestrøe Liigkister med. Man har adskillige Afarter af den. Den taaler vores Klima, men giver sjelden Frøe. Dens Dyrkning er som Have Merianens.

24de Slægt: Skjolddrager (Scutellaria).

1. Blaa Skjolddrager (S. galericulata). Bladene hjerteformig-lancetformige, rundtakkede, rynkede. Blomsterne i Bladhjørnerne. Fl. D. T. 637. Fl. N. 128. D. Federurt, liden Fredløs, blaa Stjerneurt.

Blaa Hjelmurt, Oec. Pl.

Beskr. Roden krybende. Stængelen opret, grenet, skarp-4kantet, 1-1½ Fod høi. Bladene kortstilkede, rynkede, fiint-duunhaarede, rundtakkede. Blomsterne modsatte, eenlige, eensidige,

Bæge-

Bægeret haaret, paa den øverste Side forsynet med et skjoldformigt Skjæl, som efterat Kronen er affaldet, tillukker Mundingen deraf. Kronerne smukt blaae, meget længere end Bægeret. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Hist og her ved Aabredde og i Skov-Enge. I Norge i Meldalen og paa Snaasen.

Egensk. og Anvend. Med dens blaae Kroner farve Mongolerne Læder meget smukt grønt, efterat det først er beredt i Melk; Blomsterne blive da knuste og udgnedne paa Læderet og overstrøgne med et svagt Allunvand, hvorved det faaer en bleeg Farve, som i Luften bliver grøn; man skal og kunne bruge den til at farve sort med. Huusdyrene æde den ikke. Den har en bitter Smag og er sveddrivende; den blev forhen anvendt mod Febere.

25de Slægt: Prunelle (Prunella).

1. Almindelig Prunelle (P. vulgaris). Alle Bladene ægformig-aflange, stilkede. Fl. D. T. 910. Fl. N. 156. D. Brunelle, Prunelle. N. Ølkall, Blaakolle.

Beskr. Roden trevlet, lidet krybende. Stængelen opstigende, kantet, glat eller besat med enkelte Haar, ved Grunden grenet, ½-1 Fod lang. Bladene budte, lidet haarede, utydelig tandede. Blomsterne sidde paa Enden af Stængelen og Grenene, i et aflangt Hoved eller Ax, som ved Grunden har tvende Blade. Bladene ved Blomsterne ere nyreformig-hjerteformige, tilspidsede, randhaarede. Bægerets øverste Læbe bred og 3tandet, den nederste smal og kløvet. Kronerne violette eller hvide. Hjelmen hvælvet over Støvdragerne. Fleeraarig. Blomstrer sidst i Juni, i Juli og August.

Almindelig paa høie Enge og i Kratter.

Egensk. og Anvend. Køer og Heste æde den. Dens spæde Blade kunne bruges som Salat. Bierne trække af Blomsterne.

Anden Orden.

Kapslede (Angiospermia).

26de Slægt: Bartsie (Bartsia).

1. Fjeld Bartsie (B. alpina). Bladene modsatte, hjerteformig-ægformige, budt-takkede. Støvknappene laadne. Fl. D. T. 43. Fl. N. 100. J. Lokasjodsbrodir.

Beskr.

Beskr. Roden krybende, knubret. Stænglerne oprette, udeelte, bladede, kantede, haarede, 6-8 Tommer høie. Bladene siddende, rynkede, budte, mørkgrønne, paa Underfladen haarede; de øverste violette. Blomsteraxet sidder i Enden paa Stænglerne. Bægeret klæbrigt, haaret, spidsflíget, violet. Kronen mørkviolet, med et krumt Rør. Støvknappene og Støvveien laadne. Kapselen ægformig. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Hist og her ved Bække, paa Fjeldene i Norge, f. Ex. i Nummedalen, Holtaalen, paa Johnsknuden ved Kongsberg, i Nordlandene paa Øen Alsten 2c.; ogsaa i Island og Grønland.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

2. Eng Bartsie (B. Odontites). Bladene lancetformige, takkede; de øverste vexelvise. Blomsterne i eensidige Klaser. Støvknappene glatte. (Euphrasia Odontites Lin). Fl. D. T. 625.

Rød Øientrøst, V. og Oec. Pl.

Beskr. Roden grenet, trevlet. Stængelen opret, grenet, budt-4kantet, besat med faa korte Haar, i Toppen bruun, ½-1 Fod høi. Bladene siddende, takkede, rue; de nederste modsatte. Blomsterklaserne lange, paa Enden af Stængelen og Grenene. Bægerne mørkbrune, haarede. Kronerne lysrøde. Støvveien haaret. Kapselen lidet haaret. Frøene stribede. 1aarig. Blomstrer i August og September.

Da denne Plante baade i Udseende og Slægtmærker ligner Bartsie Slægten mere end Øientrøst, har jeg med Smith henført den dertil.

Almindelig paa Enge og lave udyrkede Marker i Danmark og Holsteen; efter Hammer ogsaa i Norge.

Egensk. og Anvend. Faarene æde den, men nogle holde for, at de derefter skulde faae Luus. Bierne trække af Blomsterne.

27de Slægt: Skjaller (Rhinanthus).

1. Almindelig Skjaller (R. Crista galli). Kronens øverste Læbe hvælvet, udrandet, 2tandet; den nederstes midterste Flig meget kort. Bladene lancetformige, glatte. Fl. D. T. 981. Fl. N. 305. D. Skjaller, Hanekam, Rassel, Ras, Rais, Skraa, Skradekorn. N. Ranglegræs, Skranglegræs,

legræs, Slottemand, Pengegræs, Slaattakall, Skjelne, Skraldgræs, Smældgræs, Sousvalte, Rutta, Rassi. J. Lokasjodr, Ofkugras, Penningagras. F. Sniadlu Biadla.

Beskr. Roden treulet. Stængelen opret, kantet, glat, i Toppen grenet. Bladene siddende, modsatte, spidstakkede. Bladene ved Blomsterne ægformig-lancetformige, spidstakkede, af Blomsterbægerets Længde, ved Grunden farvede, lidet rue. Blomsterne sidde axformig i Enden paa Stængelen eller Grenene. Blomsternes Smaastilke meget korte. Bægeret lidet fladtrykt, opblæst, især efter Blomstringen, lysgnult, sammenknebet i Mundingen. Kronen dobbelt saa lang som Bægeret, guul; den øverste Læbe i Spidsen blaa. Støvknappene laadne. Kapselen tilligemed det vedvarende Bæger er, naar Frøet begynder at modnes, ganske hindeformig tør og giver, naar Planten bevæges, en raslende Lyd, hvilket har givet Anledning til nogle af dens Navne. Frøene hindeformig-vingede. 1aarig. Blomstrer i Juni.

Almindelig paa Enge og hvilende Marker.

Egenſk. og Anvend. Køerne æde den, naar den er grøn, men Svinene ikke. Naar den findes i Mængde i Kornet, hvilket dog her er sjeldent, skal dens Frøe gjøre Melet blaat og sødt. Brødet deraf skal være noget ufordøieligt. Den er ofte et skadeligt Ukrud, som qvæler bedre Planter og giver et slet Høe, da den er for stiv; man paastaaer endog, at den formindsker Melken hos Køerne, hvilket for saavidt er sandt, som de bedre Foderurter naturligviis formere den. Bønderne vente derfor med Rette et slet Høeaar, naar den findes i Mængde paa Engene. Naar dens Frøe ere modne, eller Kapslerne begynde at blive tørre (i Begyndelsen eller Midten af Juli), anseer man Høesletten for at være for Haanden. Bierne trække af Blomsterne. Naar den tørres, bliver den sort, hvilket man har anseet for et Tegn til at den kunde bruges til Farverie. Naar man vil udrydde den, maa den omhugges førend Frøet modnes.

28de Slægt: Øientrøst (Euphrasia).

1. Læge Øientrøst (E. officinalis). Bladene ægformige, stregede, spidstandede. Fl. D. T. 1037. Fl. N. 214.

D.

D. og N. Dientrøst. N. Blodstrip, Svaalu-Blom, Blodstemgræs. J. Augnagras, Augnfro.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, grenet, rødagtig, haaret, 4-6 Tommer høi. Grenene bladede, af Stængelens Høide. Bladene kortstilkede eller siddende, omfattende; Stængelbladene modsatte; Greenbladene vexelvise. Blomsterne ere siddende eller meget kortstilkede i de øverste Bladhjørner, vexelvise. Kronerne ere hvide, med violette Striber og et gunlt Svælg; dog finder man Afarter, som ere ganske hvide, og andre som ere røde, med mørkere Striber. Kapselen omvendt-æg- eller hjerteformig. 1aarig. Blomstrer fra Juli til September.

Almindelig paa Overdreve, hvilende Marker og høie Enge.

Egenst. og Anvend. Huusdyrene æde den. Bierne trække af Blomsterne. Den har mildt sammensnerpende Egenskaber og er forhen bleven brugt imod Diensvagheder, hvilket har givet den det danske Navn.

29de Slægt: Koeføde (Melampyrum).

1. Fiirkantet Koeføde (M. cristatum). Axene 4kantede. Blomsterbladene hjerteformige, tæt-taglagte, fiintandede. Fl. D. T. 1104.

Beskr. Roden tyktrevlet. Stængelen opret, 4kantet, korsarmet-grenet, især i Toppen, rue, omtrent 1 Fod høi. Bladene linieformig-lancetformige, modsatte, siddende, heelrandede, rue, med en tyk Nerve i Midten, nedbøiede. Axene sidde eenlige paa Enden af Stængelen og Grenene, tydelig 4kantede, mangeblomstrede. Blomsterbladene længere end Bægeret, ved Grunden blaaviolette og kamformig-tandede; de nederste ende sig i en lang, bladformig, heelrandet, nedbøiet Spids. Kronen gunl, med en lysrød Hjelm. Kapselen sammentrykt. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Den voxer i Skove og paa Enge, men ikke almindelig, f. Ex. i Sjelland ved Brede, Klakkekroen og Slangerup; i Fyen ved Ulriksholm, Hunderup og Egense; i Jylland ved Vorsnæsgaard.

Egenst. og Anvend. Køerne æde den, naar den er ung.

2. Ager Koeføde (M. arvense). Axene kileformige, lidet flatne. Blomsterbladene lancetformige, furet-tandede. Fl. D. T. 911. D. Koehvede, Ræverumpe.

Beskr.

Beskr. Roden lang, trevlet. Stængelen opret, modsat-grenet, rue, 1-1½ Fod høi. Bladene lancetformige, siddende, heelrandede, spidse, lidet rue. Axene lange, tæt- og mangeblomstrede, i Enden paa Stængelen og Grenene. Blomsterbladene i Enden rosenrøde, især de øverste, med børste- eller linieformige Flige. Kronerne lukte, ved Grunden gule, i Spidsen rosenrøde. Kapselen ægformig, sammentrykt. Frøene ligne Hvede, hvilket maaskee har givet den det danske Navn. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Den findes i Vintersæden, ikke sielden i den sydlige Deel af Sjelland og Fyen.

Egenſk. og Anvend. Naar den er ung, æde Køerne den gjerne. Af Frøene kan bages Brød, men det er sort og lidet bittert, og skal, efter nogles Paastand, foraarsage Hovedpine. Med Stængelen har man faaet en blaa men ubestandig Farve, af Blomsteraxet har man med Galæbler faaet en smukt lysgrøn- og med Ludsalt en rød Farve. Bierne trække af Blomsterne. Den findes ofte i saadan Mængde i Kornet, at den er et skadeligt Ukrud. Den fortjente, som en meget smuk Plante, at dyrkes i Blomsterhaver.

3. **Luud Koeføde** (M. nemorosum). Blomsterne i eensidige Ax. Blomsterbladene hjerteformig-lancetformige; de øverste farvede, uden Kroner. Bægerne uldhaarede. Fl. D. T. 305. Fl. N. 718. D. Koehvede. N. Nat og Dag.

Beskr. Roden trevlet-grenet. Stængelen opret, grenet, jevn, 1-1½ Fod høi. Grenene aabne. Bladene ægformig-lancetformige, siddende eller meget kortstilkede, heelrandede. Blomsterbladene hjerteformig-lancetformige, ved Grunden dybt-tandede; de øverste, imellem hvilke ingen Blomster findes, meget smukt blaae, tætte. Blomsterne i Hjørnerne af Blomsterbladene, 2 sammen, kortstilkede eller siddende. Kronerne gule; Røret langt; Svælget brandguult. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Hist og her i Kratter, f. Ex. ved Brede og Papiirsmøllen. I Norge findes den kun i den sydlige Deel.

Egenſk. og Anvend. Den er en meget smuk Plante, og fortjente at indplantes i Blomsterhaver. Man har faaet en Olivenfarve af den. Bierne trække af Blomsterne.

4. Eng

4. Eng Koeføde (M. pratense). Blomsterne eensidige; hver Klump af Blomster i nogen Afstand fra hverandre. Kronerne lukte. Underlæben fremstaaende. Fl. D. T. Fl. N. 146. Engl. Bot. T. 113. D. guul Koehvede.

Beskr. Roden treklet. Stængelen opret, modsat-grenet, jevn, omtrent 1 Fod høi. Bladene smal-lancetformige, heelrandede, glatte. Blomsterbladene lancetformige, ved Grunden halvfinnede; de øverste lysrøde, de nederste kun røde paa Fligene. Blomsterne sidde parviis i Hjørnet af Blomsterbladene og de øverste Blade. Hvert Par vexelviise, men vende ud til een Side. Kronerne gule. Svælget tillukt, Ganen mørkere guul; den nederste Læbe lige udstaaende. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Den skal findes almindelig i Skovene i Danmark og Holsteen. I Norge er den funden ved Berg og Steene i Trondhjems Stift.

Egenst. og Anvend. Den skal være en god Foderurt; efter Forsøg af Dambourney skal den indeholde en Olivenfarve.

5. Skov Koeføde (M. sylvaticum). Blomsterne eensidige, hver Hob fjern. Kronerne gabende. Underlæben nedbøiet. Fl. D. T. 145. Fl. N. 147. N. Marlemøl, Hougsmjød, Hougemød, Hougsmylr.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende og er af adskillige Botanikere bleven forvexlet dermed, den udmærker sig imidlertid kjendelig, foruden de anførte Caracterer, ved en høiere, lidet rue Stængel; finere, mere aabne, næsten lige udstaaende Grene; ved Blomsterbladene, som aldeeles ligne de øvrige Blade. Blomsterne ere meget mindre. Hjelmen mere opstaaende og hvælvet, Underlæben ganske tilbagebøiet, hvorved Svælget bliver aabent. 1aarig. Blomstrer i Juli.

I Skovene i Norge, f. Ex. i Berg, Steene og Grilstad.

Egenst. og Anvend. Bierne trække af Blomsterne; i Norge vil man efter Wille have erfaret, at Kreature, som æde den med Begjerlighed, give mindre Melk, og at denne bliver seig.

30de Slægt: Skjælrod (Lathræa).

1. Bruun Skjælrod (L. Sqvamaria). Skaftet udeelt. Blomsterne hængende. Den nederste Læbe 3kløvet. Fl. D. T. 136. D. Tandurt.

Beskr. Roden kjødagtig, taglagt, med tykke, hvide Skjæl. Skaftet tildeels skjult under Jorden, kjødagtigt, trindt, glat, bruunt, bestroet med ægformige, hvidagtige Skjæl, 1 Qvarteer høi. Blomsterbladene kjødrige, ægformige, glatte, taglagte, lysrøde. Blomsterne sidde i en eensidig, axformig, nikkende Klase. Bægeret hvidagtigt. Kronen lysrød, med hvidt Rør, den øverste Læbe kløvet. Støvknappene gule, haarede. Fleeraarig. Blomstrer i April.

Den voxer i Skove, men findes kun paa faa Steder, f. Ex. i Charlottenlund, ved Jægersborg, Slangerup i Sjelland; i Jylland ved Aarhuus, og især i Mængde i en Lund ved Gjedsergaard paa Falster.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

31de Slægt: Troldurt (Pedicularis).

1. Eng Troldurt (P. palustris). Stængelen eenlig, grenet. Bægeret ægformigt, haaret, ribbet, 2lappet, ulige indskaaret. Fl. D. T. Fl. N. 87. Engl. Bot. T. 399. D. Luseurt, Eng Trold, Troldurt, Engekjus, Skov Luseurt. N. Myrklæg, Friergræs, Iglegræs, Lusegræs. F. Ovrøkia.

Eng Troldmand, V.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, kantet, lidet haaret, bladet, ½-1 Fod høi. Bladene strøede og modsatte, dobbelt-halvfinnede, indskaarne, glatte. Blomsterne sidde eenlige i de øverste Bladhjørner, paa meget korte Stilke. Bægeret lidet sammentrykt, efter Blomstringen lidet opblæst. Kronen rosenrød; den øverste Læbe sammentrykt, hvælvet; den nederste har 3 randhaarede Lapper. Kapselen sammentrykt, skjæv-ægformig og stikker med Enden, som ligner et Fuglenæb, ud igjennem Bægeret. 1- eller 2aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig paa vaade Enge.

Egensk. og Anvend. Man har tillagt den slemme Egenskaber, nemlig at den skulde foraarsage Blodpis og Luus hos

Qvæ-

Qvæget, som aad den. Saa meget er vist, at Huusdyrene neppe æde den, uden i Mangel af andet, og at den er et Tegn paa slette Enge, som ikke ere forbedrede ved Grøvter.

2. **Skov Troldurt** (P. sylvatica). Flere, udeelte, aabne Stængler fra een Rod. Bægeret aflangt, kantet, glat, ulige 5lappet, indskaaret. Fl. D. T. 225. Fl. N. 703. D. Liden Luseurt. N. Skovfrier, Granfrier.

Skov Troldmand, V.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, men er i det Hele mindre, og foruden de anførte Caracterer er den forskjellig i følgende: Roden er tapformig, grenet. De nederste Blade ere skjælagtige, ægformige, lysgrønne. Bladene ere dybere halvfinnede og staae tættere paa hverandre. Blomsterbægeret er aaret, men uden Prikker og Haar. Kronen er større og mørkere rød. Den nederste Læbes Flipper ikke randhaarede. 1- eller 2aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Den voxer paa vaade Enge, imellem Krat, sjeldnere end den foregaaende, f. Ex. paa en Eng ved Stranden forend Charlottenlund, ligeledes i Skovene ved Rudersdal og Slangerup; i Fyen ved Ulriksholm. I Norge ved Ormsæt i Nordmor.

Egensk. og Anvend. Som den foregaaende.

3. **Storblomstret Troldurt** (P. Sceptrum carolinum). Stængelen udeelt. Blomsterne 3hobede, krandsformige. Kronerne lukkede. Bægerne have en Kam. Kapslerne regelmæssige. Fl. D. T. 26. Fl. N. 33.

Storblomstret Troldmand, V.

Beskr. Roden tyk, knollet. Stængelen opret, rank, trind, glat, faabladet, undertiden 2-3 fra een Rod, 2-3 Fod høi. Bladene flere samlede ved Roden, 4hobede paa Stængelen, kortstilkede, lancetformige, halvfinnede. Fligene budte, aflang-rundagtige, rundtakkede. Blomsterbladene ægformige, siddende, spidse, 4 i hver Krands; de nederste i Spidsen takkede. Blomsterne anseelige, siddende. Bægeret rørformig-oppustet, 4deelt, budt. Kronen meget stor, dobbelt af Bægerets Længde, guul, budt; Fligene paa den nederste Læbe i Spidsen røde. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Denne prægtige Plante findes i Norge paa Præsteoen i Guulelven, i Overhalden, Snaasen, ved Roraas, paa Sverrigs Sætteren paa Eggedals Fjeldene og i Finmarken ved Tanna Elven.

Egensk. og Anvend. Frøene bruges i Sverrig til at stille Tandpine. Den fortjente for dens Skjønhed at dyrkes i Blomsterhaver, men Arterne af denne Slægt ere meget vanskelige at dyrke.

4. **Brandguul Troldurt** (P. flammea). Stængelen udeelt. Bladene tandet=halvfinnede, budte; Fligene taglagte, rundtakkede. Fl. D. T. Fl. Lap. T. 4. f. 2. N. Fjeldlys.

Brandguul Troldmand, V.

Beskr. Roden knollet=tapformig. Stængelen opret, glat, bladet, mørkerød, 2=4 Tommer høi. Bladene sidde tættest ved Roden; de ere stilkede og dybt indskaarne fra Siderne, lancetformige. Fligene ægformige og saaledes stilkede, at den øverste Rand af den ene Flig skjuler den nederste af den anden. Bladene paa Stængelen faa. Blomsteraxet langt, sammentrykt. Bægeret stribet, aflangt, temmelig glat. Kronen lang, tynd; den øverste Læbe indknebet, i Spidsen mørkerød; den nederste liden, mørkguul. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Prof. Vahl har fundet den paa Fjeldene i det nordlige Norge, hyppigere end den laadne Troldurt. Efter Mohr findes den og i Island.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

5. **Oeders Troldurt** (P. Oederi Vahl). Bladene stilkede, finnede. Smaabladene aflange, takkede. Bægeret haaret. Kronens Hjelm meget budt. Fl. D. T. 30. Fl. N. 247 (under Navn af P. flammea).

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, udeelt, glat, rødagtig, ved Roden besat med hvide, ægformige, kjødagtige Skjæl, 6=8 Tommer høi. Bladene temmelig langstilkede, lancetformige. Smaabladene tæt sammen, lidet nedbøiede; de øverste og nederste mindre end de midterste. De øverste Blade og Blomsterbladene halvfinnede, af samme Form som de nederste, kun mindre. Blomsterne eenlige i Bladhjørnerne af Blomsterbladene, men tætte, saa de danne et Ax; de nederste kortstilkede. Bægerne valseformige,

rød=

rødstribede, med spidse, omtrent lige store Tænder, kortere end Kronrøret. Kronerne store, svovlgule; den øverste Læbe hvelvet, lige udstaaende, med nedkrummet Spids, næsten af Rørets Længde; den nederste tilbagebøiet, med 3 store, næsten omvendt-ægformige Flige. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den voxer paa Fjeldene i Norge men sjelden, f. Ex. paa Vangsfjeldet i Opdalen, paa Dovre imellem Fogstuen og Toste.

Egensk. og Anvend. En meget smuk Plante.

6. **Laaden Troldurt** (P. hirsuta). Stængelbladene tandet-finnede, linieformige, siddende; de nederste halvomfattende. Bægerne meget tæt stivhaarede. Fl. D. T. 1105. Fl. N. 469. N. Løent Friergras.

Laaden Troldmand, V.

Beskr. Roden grenet-trevlet. Stængelen opret, udeelt, glat ved Grunden, haaret i Toppen, bladet, stribet, rødagtig, ved Roden besat med skjælagtige Stykker af de tilbageblevne Bladstilke, 2-4 Tommer høi. Bladene ved Roden kortstilkede, finnede. Smaabladene ægformige, indskaarne. Stængelbladene vexelvise, siddende, halvfinnede. Bladene ved Blomsterne ligne de øverste Blade og ere af Blomsternes Længde. Bægerne grønne, spids- og linieformig-tandede. Kronerne gabende, rosenrøde; Hjelmen hvelvet, lidet nedbøiet, 3lappet; den midterste Lap meget større end de andre, udrandet; efter Gunnerus har den nederste Flig en mørk Plet. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den findes paa Fjeldene i Norge, men sjelden, f. Ex. i Valders og Guldbrandsdalen, Snaasen.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

7. **Laplandsk Troldurt** (P. lapponica). Stængelen udeelt. Bladene halvfinnede. Fligene takkede. Bægerne tvedeelte, budte. Fl. D. T. 2. Fl. N. 246.

Laplandsk Troldmand, V.

Beskr. Roden grenet-trevlet. Stængelen opret, lidet slangeformig bugtet, glat, trind, nedentil mørkrød, bladet; ved Grunden besat med lancetformig-ægformige, vexelvise, kjødagtige, blege Skjæl, 6-8 Tommer høi. Bladene lancetformige, spidse, kortstilkede, vexelvise, mørkgrønne. Fligene takkede i Spidsen. Bladene ved Blomsterne ligne de øvrige Blade og ere omtrent af Blomsternes

nes Længde. Blomsterne sidde eenlige i Bladhjørnerne, men saa tæt sammen, at de danne et Ax, som er meget hudt. Bægerne meget korte, dybt tvedeelte, glatte, mørkrøde; den nederste Læbe mindre end den øverste. Kronerne mere end 3 Gange større end Bægeret, svovlgule. Hjelmen sammentrykt, krum, bøiet nedad, med en fiin Spids, som er lidet afstumpet. Den nederste Læbe udbredt, lige udstaaende. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den findes paa flere Steder paa Fjeldene i Norge imellem Gruus og Sand f. Ex. paa Vangsfjeldet, Snaasen og Overhalden.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

8. **Grønlandsk Troldurt** (P. grœnlandica). Stængelen udeelt. Bladene finnede, takkede. Bægerne aflange, glatte. Kronernes Hjelm syelformig, krum, lang. Fl. D. T. 1166.

Kjødfarvet Troldmand, V.

Beskr. Roden grenet-treblet. Stængelen opret, rank, trind, glat, faabladet, omtrent 1 Fod høi. Bladene tæt samlede ved Roden, stilkede, næsten linieformige, spidse, henved 5 Tommer lange. Smaabladene lancetformige, takkede, spidse. Bladene paa Stængelen 3-4, vexelvise. Blomsterbladene mangedeelte, i linieformig-syelformige Flige. Blomsterne sidde i et 4-5 Tommer langt linieformigt, hudt Ax. Bægeret hdet buget, 9tandet; Tænderne ulige store. Kronerne rosenrøde. Hjelmen udmærket fra alle de øvrige nordiske Arter ved et langt, krumt, syelformigt, nedbøiet og opstigende Neb. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Denne smukke Plante er kun funden i Grønland.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

9. **Bladrig Troldurt** (P. foliosa). Stængelen udeelt; Axet bladet. Kronen meget hudt, heelrandet. Bægerne 5tandede. Fl. D. T. Fl. N. 1111. Fl. austr. 2. T. 139. N. Tudselys.

Bladrig Troldmand, V.

Beskr. Roden tapformig-grenet. Stængelen opret, trind, indvendig huul, haaret og bladløs ved Grunden, glat og bladet i Toppen, 1-1½ Fod høi. Bladene dobbelt finnede, stilkede. Smaabladene aflange, indskaarne og spidstakkede; Bladene ved Blomsterne enkelt-finnede, længere end Kronerne; Rodbladene meget langstilkede, omtrent af Stængelens Længde. Kronerne store, bleggule. Hjelmen meget hvelvet; den underste Læbe har 3 hudte,

rund-

rundagtige Flige og en mørkere guul Plet paa Midten. Fleeraarig, Blomstrer i Juli.

Dette er Beskrivelsen paa den Plante, som man finder i de sydligere Bjergegne, som Linne har givet dette Navn og som Gunnerus vil have fundet paa Vangsfjeldet i Opdalen, men som ingen anden har fundet i Norden.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

32de Slægt: Torskemund (Antirhinum).

1. Lappet Torskemund (A. Cymbalaria). Bladene hjerteformige, 5lappede, vexelvise, glatte. Stænglerne fremliggende. Fl. D. T. 1220.

Beskr. Roden trevlet. Stænglerne krybende, meget grenede, indviklede mellem hverandre, traadformige, trinde, bladede, ½-1 Fod lange. Bladene vexelvise, temmelig vidt fra hverandre, stilkede, lidet kjødrige, glatte, budte. Blomsterne sidde eenlige i Bladhjørnerne paa fine Stilke. Kronen violet, med en kort, spids Spore, og en ophævet, 2lappet, guul Gane. Fleeraarig. Blomstrer fra først i Juni til September.

Den findes paa Murene i Schlesvig.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

2. Piilbladet Torskemund (A. Elatine). Bladene hjerteformige, 5lappede, vexelvise, glatte. Stænglerne fremliggende. Fl. D. T. 426.

Piilbladet Torskeflab, V.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen grenet, trind, traadformig, haaret, bladet. Bladene kortstilkede, haarede, heelrandede; de nederste hjerteformig-rundagtige. Blomsterne eenlige og sidde i Bladhjørnerne paa meget fine, glatte Stilke, der ved de nederste ere ofte meer end en halv Tomme lange. Kronen guul, med en lang, spids Spore og violet Hjelm. 1aarig. Blomstrer fra Juli til September.

Den findes imellem Vaarkornet, sielden, omkring Kjøbenhavn, f. Ex. ved Flaskekroen.

Egenſk. og Anvend. Den er et Ukrud, som ikke er mærkelig skadeligt.

3. Laa-

3. **Laaden Torskemund** (A. spurium). Bladene ægformige, vexelvise. Stængelen fremliggende. Fl. D. T. 913.
Uægte Torskeflab, V.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen grenet, trind, bladet, mere haaret end den foregaaendes, 6-8 Tommer lang; naar den er ung, er den opret. Bladene kortstilkede, modsatte og vexelvise, meget haarede, bred-ægformige, lidet hjerteformige ved Grunden, og lidet udrandede i Randen, i Spidsen endt med en Braad. Blomsterne smaa; de sidde eenlige i Bladhjørnerne, paa fine, 1blomstrede Stilke, som ere halv af Bladets Længde. Bægerfligene haarede, ægformige. Kronen guul. Hjelmen violet. Sporen spids, krum. 1aarig. Blomstrer i August og September.

I Kornagre i Holsteen.

Egensk. og Anvend. Som den foregaaende.

4. **Hørbladet Torskemund** (A. Linaria). Bladene lancetformig-linieformige, tætte. Stængelen opret. Blomsterne i Ax. Bægerne glatte, kortere end Honningsporen. Fl. D. T. 982. Fl. N. 273. D. Torskemund, Torskeflab, Hørurt, vild Hør. N. Torskeflab, Stranneblom, Dødningehoved, Kinurt.

Hørbladet Torskeflab, V.

Beskr. Roden dyb, grenet. Stænglerne ranke, trinde, ofteſt udeelte, undertiden grenede, bladede. Bladene strøede, siddende, heelrandede, spidse, meget tæt sammen, glatte, blaaeagtig-grønne. Axene sidde i Enden paa Stængelen og undertiden paa Grenene og ere oprette, tætte. Blomsterne kortstilkede. Kronerne smukt gule, med en mørkguul Gane; Sporen meget lang, spids-sylformig, ret. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Man træffer undertiden en mærkelig Monstrositet af denne Plante, med regelmæssige, 5deelte Kroner og 5 Honningsporer. Den blev forhen anseet for en egen Art og kaldet A. Peloria.

Almindelig paa Diger og tørre Marker i Danmark og Holsteen; i Norge i Meldalen og Opdalen.

Egensk. og Anvend. Linné holder den for at være giftig, dog skal Geder og Faar æde den. Bierne trække stærkt af Blomsterne. Naar Planten er udblødt i Melk, bruges den

paa

paa nogle Steder til at dræbe Fluer, man paastaaer endog, at Lugten af den skal fordrive dem. Efter adskillige Forsøg kan den bruges til at farve olivengrønt paa Silke og Linned. Den er en meget smuk Plante, som for denne Aarsag fortjente Plads i Blomsterhaver, dersom den ikke udbredte sig saa stærkt, og formedelst sine dybtstikkende Rødder var vanskelig at udrydde. Den har smertestillende Egenskaber.

5. **Liden Torskemund** (A. minus). Bladene vexelvise, lancetformige, budte, duunhaarede. Stængelen aaben-grenet. Bægerne længere end Honningsporerne. Fl. D. T. 502.

Liden Torskeflab, V.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, grenet, trind, i Toppen haaret, bladet, 4-6 Tommer høi. Bladene kortstilkede, heelrandede, budte, dunet-klæbrige; de nederste modsatte og ægformig-lancetformige. Blomsterstilkene sidde i Bladhjørnerne og ere omtrent af Bladenes Længde, 1blomstrede. Bægerfligene haarede, ulige store. Kronerne smaa, violette; den nederste Læbe hvidagtig, med en guul Gane. Kapselen ægformig-sammentrykt. Blomstrer i Juli og August.

Paa dyrkede Steder men sjelden, f. Ex. ved Flaskekroen, i Hirschholms Have ved Springvandet, ved Faxøe Kalkbrud.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

6. **Langbægeret Torskemund** A. Orontium). Kronerne uden Spore. Blomsterne næsten axformige. Bægerne fingerformige, længere end Kronerne. Fl. D. T. 941.

Langbægeret Torskeflab, V. Sporeløs Torskemund, Oec. Pl.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, grenet, men ofte udeelt, trind, haaret, ½-1 Fod høi. Bladene vexelvise, lancetformige, siddende, heelrandede; de nederste modsatte. Blomsterne sidde i de øverste Bladhjørner, paa meget korte Stilke. Bægerne fingerformig-deelte; Fligene haarede, ulige lange. Kronerne violet-kjødfarvede, med guul Gane. Istedet for Honningsporen en budt Fremragning. Kapselen ægformig-puklet, haaret. Støvveien vedvarende. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Hist

Hist og her i Kornet, f. Ex. ved Flasbekroen; paa Amager; ved Roeskilde Kroe, hyppig i den vestlige Deel af Sjelland, Falster, Fyen og Holsteen.

Egenfk. og Anvend. Udblødt i Melk bruges den paa adskillige Steder til at fordrive Fluer. Man dyrker den i Blomsterhaver, hvor den er betydelig større end den vildvoxende. Man har en Afart med hvide Blomster.

33de Slægt: Brunrod (Scrophularia).

1. Knollet Brunrod (S. nodosa). Bladene hjerteformige, spidse, ved Grunden 3nervede. Stængelen skarpkantet. Fl. D. T. 1167. Fl. N. 732. D. Brunrod, Ormeurt, Sovrod. N. Knubrot, Halsbyldrod, Surot, Svinrot, Lugt-Nosle.

Stumpkantet Skrofularie, V. Tykleddet Brunrod, Oec. Pl.

Beskr. Roden tyk-knollet. Stængelen opret, rank, udeelt, 4kantet, glat, bladet, 2-3 Fod høi. Bladene modsatte, stilkede, takkede, glatte. Stilkene dybt rendede. Blomsterne i en sammensat Klase i Enden paa Stængelen. Blomsternes Smaastilke modsatte. Blomsterbladene smaa, lancetformige, modsatte. Kronerne mørkbrune. Kapselen ægformig. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Hist og her i Kratter og ved Gjerder i Danmark, Holsteen og i det sydlige Norge.

Egensk. og Anvend. Man har troet, at skabede Sviin bleve lægte ved en Udkogning af denne Plante. Af Huusdyrene æde kun Gederne den. Roden har en ubehagelig Lugt. Bierne trække af Blomsterne. Den har smertestillende Egenskaber, og i Norge bruge Bønderne den til at læge Halsbylder.

2. Vand Brunrod (S. aqvatica). Bladene hjerteformige, stilkede, nedløbende, budte. Stængelen vinget. Fl. D. T. 507.

Vand Skrofularie, V.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, rank, udeelt, glat, med 4 vingede Kanter, 2-4 Fod høi. Bladene som den foregaaendes, men mere budte og lidet nedløbende paa Stilken, og aarede,

men

men ikke 3nervede. Blomsterklasen mindre sammensat. Blomsterne ligne den foregaaendes, men Kapselen er mere rundagtig. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den voxer i Aaer og Grøvter, men temmelig sjelden, f. Ex. ved Classens Have uden for Kastellet, ved Slangerup, Næstved; i Fyen ved Aasum og Ballen; den findes og i Holsteen.

Egensk. og Anvend. Den har afførende Kræfter. Bierne trække af Blomsterne.

3. **Vaar Brunrod** (S. vernalis). Bladene hjerteformige, dobbelt takkede, duunhaarede. Blomsterstilkene eenlige i Bladhjørnerne, tvedeelte, bladede. Fl. D. T. 411.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, udeelt, haaret, omtrent 1½ Fod høi. Bladene modsatte, stilkede, spids dobbelt takkede, haarede, især paa Underfladen. Blomsterstilkene omtrent af Bladstilkenes Længde, mangeblomstrede. Bægerne haarede. Kronerne gule. 2aarig. Blomstrer i Mai.

Ved Gjerder og Krat meget sjelden, f. Ex. i Frederiksberg Have, ved Sorøe og i Fyen ved Hverringe; den findes og i Holsteen.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

34de **Slægt: Fingerbølle** (Digitalis).

1. **Rød Fingerbølle** (D. purpurea). Bægerfligene ægformige, spidse. Kronerne budte. Bladene duunhaarede. Fl. D. T. 74. Fl. N. 125. D. Fingerurt, Fingerbølle. N. Fingerguld, Fingerguldblad, Fingerhat, Fingerborr, Rebjoller, Røbjoller, Sævebjølle.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, rank, udeelt, stribet, bladet, 2-3 Fod høi. Bladene stilkede, vexelviise, lidet nedløbende, ægformig-aflange, rynkede, aarede, rundtakkede, tæt og fiint haarede, især paa den underste Flade. Blomsterne sidde i et Ax, som næsten er af Stængelens Længde. Bægerne dybt deelte. Fligene ulige. Kronerne heldende, violette, indvendig hvide, med røde Pletter, haarede. Støvtraadene knæebøiede. Kapselen ægformig, spids. 2aarig. Blomstrer i Juli.

Hyppig i Christiania og Bergens Stift paa dyrkede Steder.

Egensk. og Anvend. En meget smuk Plante, som dyrkes almindelig i Blomsterhaver. Den har giftige Egenskaber og bruges i Lægekonsten mod Bylder.

35de

35de Slægt: Linnea (Linnæa).

1. Nordlig Linnea (L. borealis). Stænglerne fremliggende; Grenene 2blomstrede. Bladene næsten kredsrunde. Fl. D. T. 3. Fl. N. 67. N. Marislegræs; Norislegræs, Noretlegræs, Linnæi Urt, Linnæi Thee, Narislegræs, Klaaegræs, Beenværksgræs, Torværksgræs, Hvide Klokker.

Beskr. Roden treviet, krybende. Stænglerne fremliggende, ved Grunden krybende, grenede, trinde, haarede, bladede, 1-2 Fod lange. Bladene modsatte, kortstilkede, imod Enden rundtak, kede, ved Grunden heelrandede; paa Underfladen blege, glatte; paa den øverste Side haarede. De Blomsterbærende Grene komme ud af Bladhjørnerne; de ere oprette, parallelle, ved Grunden bladede, 5-6 Tommer høie, og bære sædvanlig 2 Blomster. Blomsterbladene lancetformige, modsatte og sidde ved Delingen af Blomsterstilkene. Bægeret dobbelt, det indvendige neden for Frugten, og bestaaer af 5 lancetformige Blade. Kronerne røde og hvide, næsten regelmæssig-klokkeformige, i Randen 5kløvede; Røret smalt. Støvveien længere end Kronen. Kapselen bæragtig. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Man finder undertiden en Afart, med dobbelt-deelte, 4blomstrede Blomsterstilke.

Almindelig overalt i Norge, paa skyggefuld, mosbegroet Grund.

Egensk. og Anvend. En smuk lille Halvbusk, hvis Blomster lugte om Natten og have Lighed med Lugten af Hvidblomstret Mjødurt. Navnet Narislegræs har den faaet deraf, at den i Norge bruges til at kurere Skarlagensfeber, som i Norge kaldes Narisle. Man har og brugt den imod Udslet, Brystsyge og Gigt. I Sverrig bruges et Decoct af Bladene mod Sygdomme i Fødderne hos Faar.

36de Slægt: Dyndurt (Limosella).

1. Liden Dyndurt (L. aqvatica). Bladene lancetformige, langstilkede, butte. Blomsterne sidde ved Roden. Fl. D. T. 69. Fl. N. 462. N. Veslegro.

Vand Dyndkryb, V.

Beskr.

Beskr. Roden treblet; den skyder krybende Rodskud af 1-2 Tommers Længde. Bladene sidde ved Roden og ere oprette, heelrandede, ½-1 Tomme lange, glatte. Blomsterstilkene sidde ligeledes ved Roden og ere flere samlede, meget korte, 1blomstrede. Blomsterne meget smaa. Bægeret glat. Kronen lysrød-hvidagtig, 5fliget-uligedannet. Støvdragerne kortere end Kronen. 1aarig. Blomstrer fra Juni til September.

Paa vaade, moradsige Steder, paa Bredden af Gadekjer, f. Ex. i Brøndshøi.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

37de Slægt: Gyelqvæler (Orobanche).

1. Høi Gyelqvæler (O. elatior Sut.). Stængelen udeelt. Kronen rørformig. Underlæbens Flige spidse, krusede, lige store. Støvdragerne duunhaarede. Støvveien glat. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 568.

Beskr. Roden tyk, løgformig, skjællet, snyltende paa andre Planters Rodder. Stængelen opret, rank, kjødet, huul, kantet og furet, duunhaaret, guulbruun, omtrent 1 Fod høi, besat med skjælagtige, lancetformige, spidse, siddende Blade. Axet sidder i Enden paa Stængelen og er tykt, tæt, mangeblomstret, budt, 3-4 Tommer langt. Bladene ved Blomsterne eenlige ved hver Blomst, længere end Kronerne, af samme Form som Stængelbladene. Blomsterne siddende i Hjørnerne af hine Blade. Kronerne lysbrune, meget længere end Bægerne, med et krumt Ror og udbredte Læber. Støvdragerne kortere end Kronen og fæstede paa den indvendige Side af Roret. Støvveien af Kronens Længde, næsten glat, opstigende med den øverste Læbe. Arret omvendt-hjerteformigt. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Denne sjeldne Plante, som forhen er henført under Linnes O. major, er funden af Prof. Schumacher paa Bakkerne imellem Brønshøi og Søeborghuus; han har i sin Fl Sjell. septentr. anført den under Navn af O. major, men saavidt jeg af et tørret Exemplar kan bestemme den, er det den Sutton i Linn. Transact. Vol. 4, p. 178. og Smith. i Engl. Bot. kalder O. elatior.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

2. Liden

2. **Liden Gyelqvæler** (O. minor). Stængelen udeelt. Kronen rørformig. Underlæbens nederste Flig lappet. Støvdragerne randhaarede. Støvveien glat. Fl. D. T. 1219.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, lidet bugtet, trind, duunhaaret, lysbruun, besat med lancetformige, siddende, ved Roden taglagte, paa Stængelen verelvise Skjæl eller Blade, ½ - 1 Fod høi. Blomsterne sidde i et Ax, paa Enden af Stængelen, men ikke tæt sammen. Bægerfligene ulige store. Kronen lysguul, krum. Den øverste Læbe budt, rundtakket, kortere end den nederste, som er nedbøiet. 1aarig? Blomstrer i Juli og August.

Den er funden af Hr. N. Hofman Bang i Juelsberg Skov ved Nyborg.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

Femtende

Femtende Classe.

Firemægtige (Tetradynamia) med 4 lange og 2 korte Støvdragere og korsformig Krone.

Første Orden.

Smaaskulpede (Siliculosa) med en bred og kort Skulpe.

3die Slægt: Gjæslingeblomst (Draba). Smaaskulpen heelrandet; Klapperne flade, parallelle med Skillerummet.

Udseende: Smaa Planter med trevlet Rod, enkelte, vexelviſe Blade og Blomsterne klaseformige.

11te Slægt: Sækbæger (Lunaria). Smaaskulpen heelrandet, stilket. Klapperne meget flade, store, parallelle med Skillerummet. Støvveien fremragende.

Udseende: Temmelig anseelig Plante. Bladene udeelte. Blomsterne halvskjermformige.

2den Slægt: Sylblad (Subularia). Smaaskulpen heelrandet. Klapperne ægformige, hule, modsatte Skillerummet.

Udseende: Liden Sumpplante, med trevlet Rod; udeelte, græsagtige Blade og vexelviſe Blomster.

1ſte Slægt: Dodder (Myagrum). Smaaskulpens Klapper hule. Støvveien vedvarende.

Udseende: Planter af Middelstørrelse, med udeelt Rod; udeelte, vexelviſe Blade og Blomsterne i en Top.

10de Slægt: Vaid (Isatis). Smaaskulpen affaldende, ægformig-lancetformig, 2klappet, 1frøet,

Udseende: Anseelig Plante, med tapformig Rod, udeelte Blade og klaseformige Blomster.

14de Slægt: Kløftnaal (Crambe). Smaaskulpen affaldende, uden Klapper, 1frøet, læderagtig, bærformig.

Udseende: Stor Plante, med tapformig Rod; store, kaallignende Blade og Blomsterne i Klaser.

12te Slægt: Strandvaaner (Cakile), Smaaskulpen lancetformig, 2leddet; Leddene 1frøede, det øverste affaldende.

Ud-

Udseende: Liden Strandplante, med tapformig Rod, deelte Blade og Blomsterne i Klaser.

13de Slægt: Takkeklap (Bunias). Smaaskulpen 4kantet, uden Klapper, 2-4rummet, rynket.

Udseende: Anseelig Plante, med opret Stængel, linieformige og lancetformige Blade og Blomsterne i Klaser.

4de Slægt: Krognaal (Alyssum). Smaaskulpen 2rummet, randet. Klapperne hule. Nogle Støvtraade have en Tand paa den udvendige Side.

Udseende: Plante af Middelstørrelse, med grenet Rod, udeelte Blade og Blomsterne i en Halvskierm.

7de Slægt: Kokleare (Cochlearia). Smaaskulpen næsten heelrandet, buget, rynket, 2klappet, mangefrøet.

Udseende: Tildeels smaa Strandplanter, med udeelte, tykke Blade og Blomsterne i en Halvskierm.

8de Slægt: Ravnefod (Coronopus). Smaaskulpen næsten heelrandet, sammentrykt, uden Klapper, 2frøet.

Udseende: Liden Plante, med liggende Stængel, deelte Blade og meget smaa Blomster i en Halvskierm.

5te Slægt: Karse (Lepidium). Smaaskulpen udrandet, elliptisk. Klapperne kjølede.

Udseende: Planter af Middelstørrelse, med vexelvise Blade og Blomsterne klaseagtige.

6te Slægt: Hyrdetaske (Thlaspi). Smaaskulpen udrandet, omvendt-hjerteformig. Klapperne randet-kjølede.

Udseende: Uanseelige Planter, med udeelt Rod, enkelte Blade og Blomsterne i Klaser.

9de Slægt: Flipkrave (Iberis). Smaaskulpen udrandet, omvendt-hjerteformig. De 2 yderste Kronblade større end de øvrige.

Udseende: Liden Plante, med udeelt Rod og Skaft. Blomsterne i en halvskjermformig Klase.

Anden

Anden Orden.

Langskulpede (Siliqvosa) med meget lange, mangefrøede Skulpe.

* Bægerets Blade sammenstødende.

25de Slægt: Reddike (Raphanus). Langskulpen knudret, lidet leddet.

Udseende: Planter af Middelstørrelse, med udeelt Rod; opret Stængel, bugtede Blade og Blomsterne i Klaser.

18de Slægt: Hjørneklap (Erysimum). Langskulpen 4-hjørnet.

Udseende: Planter af Middelstørrelse, med grenet eller udeelt Rod, enkelte Blade og Blomster i Klaser.

19de Slægt: Gyldenlak (Cheiranthus). Frugtknuden har paa hver Side en Kjertel. Frøene flade.

Udseende: Planter af Middelstørrelse, med grenet Rod; vexelvise, udeelte Blade og Blomsterne i en axformig Klase.

20de Slægt: Aftenstjerne (Hesperis). Kjertler imellem de kortere Støvdragere og Pistillen. Kronbladene skraae.

Udseende: Ziirplante af Middelstørrelse, med udeelt Rod, rank Stængel, og udeelte Blade.

21de Slægt: Gaasemad (Arabis). 4, tilbagebøiede Kjertler, neden for Bægerbladene. Langskulpen linieformig, knudret.

Udseende: Smaa Planter, med udeelte, vexelvise Blade og Blomsterne i en klaseagtig Top.

22de Slægt: Taarnurt (Turritis). Langskulpen stiv, lidet kantet. Kronbladene oprette.

Udseende: Planter af Middelstørrelse og derunder, med udeelt-Rod og Stængel; enkelte, vexelvise Blade og axformig-klaseformige Blomster.

23de Slægt: Kaal (Brassica). Langskulpen næsten trind. Frøene kugleformige.

Udseende: Planter af Middelstørrelse og derover, med tapformig Rod, enkelte Blade og klaseagtige Blomster.

15de Slægt: Tandrod (Dentaria). Langskulpen springer elastisk op, med tilbagerullede Klapper. Arret udrandet.

Udseende: Skov-Planter af Middelstørrelse, med knudret, tandet Rod. Løgbærende Stængel, vexelvise Blade og Blomster i en Halvskierm.

** Bægeret gabende; dets Blade oventil aabne.

16de Slægt: Springklap (Cardamine). Langskulpen elastisk opspringende, med tilbagerullede Klapper. Arret heelt. Bægerbladene lidet aabne.

Udseende: Smaa Planter, med trevlet Rod; oftest sammensatte Blade, klaseagtige Blomster.

17de Slægt: Gabeklap (Sisymbrium). Langskulpen gabende, med rette Klapper. Bægeret aabent.

Udseende: Planter af Middelstørrelse, med trevlet eller udeelt Rod, sammensatte eller deelte Blade; Blomsterne oftest i Klaser.

24de Slægt: Sennep (Sinapis). Langskulpen trind, med fremragende Skillerum. Bægeret vandret-aabent.

Udseende: Planter af Middelstørrelse, med grenet Rod, enkelte, stivhaarede Blade og Blomster i Klaser.

Femtende

Femtende Classe.

Firemægtige (Tetradynamia).

Første Orden.

Rundskulpede (Siliculosa).

1ste Slægt: Dodder (Myagrum).

1. **Almindelig Dodder** (M. sativum). Rundskulpene omvendt-ægformige, stilkede, mangefrøede. Bladene omfattende, lidet rue. Fl. D. T. 1038. Fl. N. 403. D. Dodder, Dovre, Dor, Gier, vild Hør, Hundehør, Hundefrø.

Beskr. Roden udeelt, fiin. Stængelen opret, grenet, trind, glat eller fiinhaaret, bladet, omtrent 1½ Fod høi. Bladene vexelvise, lancetformig-piilformige, imod Enden utydelig tandede, ved Grunden heelrandede. Blomsterne sidde paa Enden af Stængelen og Grenene i oprette Klaser, hvis nederste Smaastilke ere længere end de øverste. Bægerbladene aabne. Kronbladene smaa, elliptiske, butte, gule. Rundskulpene glatte, 2rummede, og endes med en pyramideformig, vedvarende Støvvej. 1aarig. Blomstrer i Juni.

Hist og her som Ukrud, især i Hør.

Egensk og Anvend. Den dyrkes paa adskillige Steder for Frøets Skyld, hvoraf man presser en Olie, som kan bruges til Mad. Man kan fede Gjæs og Ænder med Frøene, som og Sangfuglene gjerne æde. Man har og prøvet at blande dem i Brød. Bierne trække af Blomsterne. Ofte er den et skadeligt Ukrud.

2. **Toppet Dodder** (M. paniculatum). Rundskulpene næsten kugleformige, netformig-rynkede. Bladene lancetformige, lidet tandede, piilformige, omfattende. Fl. D. T. 204. Fl. N. 980. N. Daadre.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, grenet i Toppen, neden til udeelt, bladet, kantet, stivhaaret. Bladene vexelvise, bredere og spidsere end hos den foregaaende. Blomsterklaserne meget længere end hos hiin. Kronerne smaa. Kronbladene gule, ægformige. Rundskulpene oftest 1frøede. Støvveien kortere en hos den foregaaende. 1aarig. Blomstrer i Juni.

Hist og her som Ukrud i Kornet.

Egensk. og Anvend. Frøene indeholde en Olie. Bierne trække af Blomsterne.

2den Slægt: Sylblad (Subularia).

1. Vand Sylblad (S. aqvatica). Bladene sylformige, kortere end Skaftet. Fl. D. T. 35. Fl. N. 786. N. Frytilie.

Beskr. Roden trevlet, hvid. Skaftet opret, sædvanlig udeelt, lidet bugtet, næsten dobbelt af Bladenes Længde, glat, ½ = 1 Tomme høit, sædvanlig nedsænket i Vandet, hvor den voxer. Bladene sidde alle ved Roden, og ere glatte, spidse, lidet nedbøiede. Blomsterne sidde i Form af en Klase, paa Enden af Stængelen, paa smaa Stilke. Kronbladene ægformige, hvide. Rundskulpene aflange, glatte. Frøene gule. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Ved Bredden af Søer, temmelig hyppig i Norge f. Ex. ved Kongsberg, Ringerige, Hittern ꝛc. Efter Weber i Holsteen.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

3die Slægt: Gjæslingblomst (Draba).

1. Fjeld Gjæslingblomst (D. alpina). Skaftet nøgent, udeelt. Bladene lancetformige, heelrandede, Fl. D. T. 56. Fl. N. 435. N. Guul Rublom.

Fjeld Griffelløs, V.

Beskr. Roden tyk, næsten tapformig. Skaftet opret, af meget forskjellig Størrelse, nemlig fra 1 = 6 Tommer høit, trindt, lidet haaret, ganske udeelt og uden Blade. Bladene sidde tæt sammen, i Form af en Stjerne ved Roden og ere bred = lancetformige, spidse, lidet haarede. Blomsterne tæt sammen i Form af et Ax, paa Enden af Skaftet og paa meget smaa Stilke. Kronbladene gule, lidet udrandede. Bægerbladene ægformige, kortere end Kronen. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Hyppig paa de høiere Fjelde i Norge, f. Ex. ved Fogstuen paa Dovre, Vangsfjeldet ꝛc.; ogsaa i Island.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

2. Vaar Gjæslingblomst (D. verna). Skaftet nøgent. Kronbladene kløvede. Bladene lancetformige, lidet indskaarne, stivhaarede. Fl. D. T. 983. Fl. N. 2. D. Gjæslingblomst, Gaaseblommer, Negleurt, Kattebyldeurt.

Vaar Griffelløs, V.

Beskr.

Beskr. Roden fiintrevlet. Skafterne oprette, lidet haarede, trinde, 2-3 Tommer høie. Bladene sidde tæt samlede, alle ved Roden, takkede eller lidet indskaarne i Enden, heelrandede og smalle ved Grunden, besatte med kløvede Haar. Blomsterne sidde i halvstjerneformige Klaser, paa Enden af Skaftet. Blomsterstilkene vexelviise, aabne. Frugtstilkene nedboiede. Bægerbladene ægformige, aabne, i Randen rødagtige. Kronbladene deelte, næsten til Midten, hvide. Rundskulpen elliptisk, glat, budt, med et vedvarende, siddende Ar paa Enden. 1aarig. Blomstrer i Marts og April.

Almindelig paa Mure, Diger og tørre Marker.

Egensk. og Anvend. Faar og Gjæs ꝛc. æde den, men den er for liden til at kunne i denne Henseende fortjene Opmærksomhed. I Sverrig skal Bønderne saae Sommerrug, naar den begynder at blomstre.

3. **Snee Gjæslingblomst** (D. nivalis Liljeb.). Bladene lancetformige, heelrandede, lidet duunhaarede, randhaarede. Skaftet lidet nedliggende. Kronbladene indtrykte i Spidsen. Fl. D. T. 142 (under Navn af D. stellata). Fl. N. 697 (under Navn af D. hirta). N. Stiern Rueblom, Løen Rueblom.

Beskr. Roden grenet-trevlet; den frembringer flere, udeelte, trinde, lidet oven for Roden bladede, omtrent 2 Tommer høie Skafter. Bladene tæt sammen, i Form af en Stierne, besatte med fine, stjerneformige Haar. Blomsterne sidde i en tæt, kort Klase, paa Enden af Skaftet. Kronbladene hvide. Rundskulpene lancetformige. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Hist og her paa Fjeldene i Norge, f. Ex. paa Dovre; hyppig i Finmarken.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

4. **Randhaaret Gjæslingblomst** (D. androsacea Wild.). Bladene aflange, budte, stive, rundtakkede, tandet-randhaarede. Skaftet 3blomstret. Fl. D. T. Jacqv. Misc. T. 17. f. 1. (under Navn af D. fladnizensis).

Beskr. Den ligner Fjeld Gjæslingblomst, men udmærker sig derved, at Blomsterne sidde i en Klase og at Skaftet har et Blad ved de nederste Blomster. Bladene ere smallere; Kronbladene

dene hvide og Skillerummet i Rundskulpen er lidet mere fremstaaende end Klapperne. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Denne her beskrevne Plante, som Prof. Vahl har fundet i Norge i Valders, anseer jeg for at være den samme, som Wildenovs D. androsacea.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

5. **Muur Gjæslingblomst** (D. muralis). Stængelen grenet. Bladene hjerteformige, tandede, stivhaarede. Rundskulpene elliptiske, budte, flade. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 912.

Muur Griffelløs, V.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, grenet, bladet, trind, lidet rue, 4 8 Tommer høi. Bladene vexelvise, siddende, omfattende, takkede, stivhaarede. Blomsterne smaa, i flere Klaser, paa smaa Stilke, som forlænges, ligesom hos flere Arter af denne Slægt, naar de have afblomstret. Kronbladene heelrandede, omvendt-ægformige, hvide. Rundskulpen ligner den første Arts. 1aarig. Blomstrer i Juni.

Efter König skal den findes i Island.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

6. **Stivhaaret Gjæslingblomst** (D. hirta). Stængelen faabladet. Bladene aflange, spidse, tandede, lidet stivhaarede. Rundskulpene skraae, stilkede. Fl. D. T. 143. Fl. N. 846 (under Navn af D. norvegica). N. Fjeldru, Fjeldrublom.

Beskr. Roden temmelig lang, udeelt; den skyder flere, oprette, udeelte, oftest 1bladede, 2-3 Tommer lange Stængler. Bladene tæt samlede ved Roden, graaeagtige. Bladet paa Stængelen siddende, ægformigt, og er oftest fæstet neden for Midten af Stængelen. Blomsterne sidde i en kort Klase, paa Enden af Stængelen. Kronbladene udrandede. Rundskulpen temmelig glat. Fleeraarig? Blomstrer i Juli.

Figuren i Fl. D. har ingen Blad paa Stængelen.

Paa de høiere Fjelde i Norge, f. Ex. paa Dovre og ved Vang i Valders.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

7. Hvid-

7. Hvidgraa Gjæslingblomst (D. incana). Stængelbladene mange, hvidgraae, besatte med stjerneformige Haar. Rundskulpene aflange, skraae. Fl. D. T. 130. Fl. N. 3. N. Bjergrose.

Hvidgraa Griffelløs, V.

Beskr. Roden lang, grenet, trevlet. Stængelen oprет, grenet, graaehaaret, trind, fra 3 Tommers til henved 1 Fods Høide. Bladene siddende, vexelvise, ægformig-lancetformige, indskaaret-tandede. Blomsterne sidde tæt sammen, paa Enden af Stængelen og Grenene, i halvskjermformige Klaser. Bægeret laadent. Kronbladene hvide, udrandede. Rundskulpen lidet snoet, tilspidset, med en meget kort Støvvei. 2aarig. Blomstrer i Juni.

Figuren i Fl. D. forestiller Planten blot i blomstrende Tilstand og med meget korte Grene.

Hist og her paa Fjeldene i Norge, hyppig i Guldbrandsdalen.

Egensk. og Anvend. Geder og Faar æde den.

8. Guul Gjæslingblomst (D. aurea Vahl). Stængelen udeelt. Bladene heelrandede; de nederste kileformige, de øverste lancetformige. Blomsterne stilkede, i Bladhjørnerne og paa Enden af Stængelen. Fl. D. T.

Beskr. Den har Udseende af en Krognaal. Roden trevlet, lang. Stængelen, hvoraf der kommer flere fra een Rod, opret, trind, besat med korte, stive, indbøiede Haar. Bladene samlede og stilkede ved Roden; siddende og vexelvise paa Stængelen. Blomsterne sidde eenlige i de øverste Bladhjørner og i en tæt Halvskjerm, paa Enden af Stængelen. Blomsterstilkene af Blomsternes Længde, stivhaarede. Kronbladene gule, aflange, heelrandede. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den er funden i Grønland.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

4de Slægt: Krognaal (Alyssum).

1. Hvidgraa Krognaal (A. incanum). Stængelen opret. Bladene lancetformige, hvidgraae, heelrandede. Blomsterne i Halvskjerme. Kronbladene kløvede. Fl. D. T. Bauhin. hist. 2. p. 929.

Beskr.

Beskr. Roden teevlet. Stængelen opret, oventil grenet, hvidgraa, trind, rue, bladet, 1 = 1½ Fod høi. Bladene siddende, verelvise. Blomsterne sidde i en Halvskjerm, som efter Blomstringen bliver klaseagtig. Bægerne haarede, meget kortere end Kronerne. Kronbladene hvide. Rundskulpene ægformige, oprette, hvidgraahaarede. Klapperne hule. Støvveien kort, vedvarende. 2aarig. Blomstrer i Juli.

Paa tørre Marker og Diger, Prof. Vahl har fundet den i Holsteen, og Pastor Boesen ved Faaborg.

Egensk. og Anvend. Faarene æde den.

5te Slægt: Karse (Lepidium).

1. **Grønlandsk Karse** (L. grœnlandicum) med Skaft. Bladene hjerteformig = kredsrunde, indskaarne, stilkede. Fl. D. T. 569. Fl. N. 1069 (paa begge Steder under Navn af L. alpinum).

Beskr. Roden udeelt, lang, traadformig. Skaftet opret, udeelt indtil Toppen, trindt, glat, med 2 linieformig = syelformige Skjæl, omtrent 2 Tommer høit. Bladene sidde alle ved Roden, paa ½ Tomme lange, rødagtige Stilke. Bladet selv er neppe en Linie bredt og langt, glat. Paa Bladstilkene, strax neden for Bladet, sidde tvende modsatte eller lidet verelvise, meget smaa, syelformige Skjæl. Af slige Skjæl sidde adskillige større imellem Bladstilkene ved Roden. Blomsterne sidde i Toppen af Skaftet i en Halvskjerm. Bægerbladene ægformige, spidse, halv saa lange som Kronbladene. Kronbladene ægformig = lancetformige, utydelig udrandede, hvide. 6 Støvdragere. Rundskulpen lancetformig = ægformig. 1aarig? Blomstrer i Juli.

Denne Plante, som er funden i Grønland, er bleven anseet for at være Linnés Lepid. alpinum, men da den i Bladenes Form, Blomsterstanden og Støvdragernes Antal er ganske forskjellig, har jeg ikke taget i Betænkning at anføre den som en egen Art.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

2. **Have Karse** (L. sativum). Blomsterne 4mægtige. Bladene aflange, mangedeelte. Blackw. T. 23. D. Karse.

Beskr. Roden lidet grenet. Stængelen opret, grenet, trind, bladet, 1 = 1½ Fod høi. Bladene verelvise, næsten finnede; Fligene lancetformig = linieformige. Blomsterne smaa og sidde paa Enden

den af Stængelen og Grenene i Klaset. Kronerne hvide. Rund-kulpene kredsformig-ægformige. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Dens Fødested er ubekiendt.

Egenst. og Anvend. Man bruger den til Salat; nogle finde Behag i at spise den paa Smørrebrød; den har en temmelig stærk, men ikke ubehagelig bitter Smag og blodrensende, urindrivende og opløsende Egenskaber.

Man dyrker den almindelig i Kjøkkenhaver paa et soelrigt Haugebed. Den plantes tæt og vandes tidt, da den elsker Fugtighed. Man kan saae den hele Sommeren igjennem og endog have den i Kasser i varme Værelser om Vinteren.

3. **Bredbladet Karse** (L. latifolium). Bladene ægformig-lancetformige, udeelte, takkede. Fl. D. T. 557.

Beskr. Roden grenet. Stængelen opret, grenet, kantet, glat, bladet, 2-3 Fod høi. Bladene vexelviise, næsten siddende, takkede paa Midten, heelrandede ved Grunden og i Spidsen, graaeagtig-lysegrønne. Blomsterne smaa, de sidde i stor Mængde paa Enden af Grenene. Bægerne hvide, i Randen mindre end Kronerne. Kronbladene hvide. Støvdragerne 6. Rundskulpene aflange. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den voxer ved Strandbredder, men ikke almindelig, f. Ex. imellem Kastrup og Qvintus; i Fyen ved Hofmandsgave; ved Grønsund paa Falster; paa Ærøe; i Holsteen ved Broeck.

Egenst. og Anvend. Den har en meget skarp Smag. Roden kan bruges istedet for Peberrod. Bladene kunne bruges som Salat, hvorfor den og paa nogle Steder dyrkes i Kjøkkenhaver.

4. **Stinkende Karse** (L. ruderale). Blomsterne 2hannede, uden Kronblade. De nederste Blade halvfinnede, tandede; de øverste linieformige, heelrandede. Fl. D. T. 184. Fl. N. 549. N. Vægtrollgras.

Beskr. Roden grenet, ofte udeelt. Stængelen opret, grenet, trind, glat, bladet, omtrent 1 Fod høi. Bladene glatte Blomsterne sidde i Klaser, paa Enden af Stængelen og Grenene, som

ere

ere korte før, men meget lange efter Blomstringen. Rundskulpene næsten kredsrunde, lidet udrandede. 2aarig. Blomstrer i Juni.

Hist og her paa tørre, udyrkede Steder, f. Ex. omkring Kjøbenhavn; i Fyen ved Hofmandsgave.

Egensk. og Anvend. Stænglerne bruges til Feiekoste. Den har en meget stinkende Lugt, som man paastaaer skal fordrive Væggeluus.

6te Slægt: Hyrdetaske (Thlaspi).

1. Ager Hyrdetaske (T. arvense). Rundskulpene kredsrunde, sammentrykte, glatte. Bladene aflange, tandede, glatte. Fl. D. T. 793. Fl. N. 306. D. Pengeurt. N. Pengegras, Aakerlouk.

Beskr. Roden traadformig. Stængelen opret, i Toppen grenet, trind, bladet, henved 1 Fod høi. Bladene vexelvise, budte, omfattende, ved Grunden piilformige. Blomsterne i Klaser. Kronerne hvide, smaa. Rundskulpene meget store i Forhold til Plantens Størrelse, næsten som en dansk Skilling og omtrent af den Figur, hvilket har givet den det danske Navn. 1aarig. Blomstrer i Mai, Juni og Juli.

Almindelig paa Agre, Veie og dyrkede Steder.

Egensk. og Anvend. Man har paastaaet, at man kunde fordrive Kornorme og Meelorme ved at strøe denne Plante paa Kornlofterne, ligesedes at Væggeluus skulde skye den, men der mangler nyere Bekræftelser paa denne Paastand. Ofte er den et skadeligt Ukrud i Vaarsæden. Man paastaaer, at naar Køer æde den, skal deres Melk faae en ubehagelig Smag.

2. Mark Hyrdetaske (T. campestre). Rundskulpene næsten kredsformige, prikkede, oventil randede. Bladene piilformige, tandede, hvidgraae. Fl D. T. 1221.

Beskr. Roden grenet. Stængelen opret, grenet, duunhaaret, tætbladet, ½-1 Fod høi. Bladene vexelvise, siddende, omfattende, duunhaarede, i Randen faa- og fiintandede. Blomsterne smaa, tæt sammen, i grenede Klaser. Kronbladene hvide, aflange. Rundskulpen næsten kredsrund, meget mindre end den foregaaendes, i Spidsen bredrandet. 2aarig. Blomstrer i Juni.

Hist og her paa hvilende Agre og ved Veie.

Egensk.

Egensk. og Anvend. Svinene æde den. Man anseer den, ligesom den foregaaende, for et Tegn paa leret Jord.

3. Almindelig Hyrdetaske (T. Bursa pastoris). Stivhaaret. Rundskulpene murskeeformige, omvendt-hjerteformige. Rodbladene halvfinnede. Fl. D. T. 729. Fl. N. 308. D. Hyrdetaske, Taskeurt, Pungeurt, Skraae, Skratte, Skralle. N. Hyrdetaske, Hyrdepung, Svaalu-Græs.

Beskr. Roden udeelt-traadformig. Stængelen opret, grenet, bladet, ved Grunden trind, oventil kantet, ½-1½ Fod høi. Rodbladene flere samlede, dybt indskaarne, tandede. Stængelbladene vexelvise, omfattende, hjerteformige ved Grunden, næsten heelrandede. Blomsterstilkene sidde vexelvise i Klaser; de nederste længere end de øverste. Kronbladene hvide. Rundskulpene glatte, med en kort, vedvarende Støvvei. 1aarig. Blomstrer fra Marts til September.

Man finder undertiden en Afart med hele Rodblade, og paa sandige Diger er den ofte blot af 1 Tommes Høide.

Almindelig ved Veie og Diger.

Egensk. og Anvend. Naar den er ung, æde Faar, Geder og Sviin den. Brød faaer en sødagtig Smag, naar dens Frøe blandes dermed, men det er da ufordøieligt. Den har styrkende og sammensnerpende Egenskaber. At den skulde stille Næseblod, naar man blot holdt den i Haanden, som nogle paastaae, er ligesaa lidet troeligt, som at dens Aske skulde kunne være et Surrogat for Snustobak.

7de Slægt: Kokleare (Cochlearia).

1. Læge Kokleare (C. officinalis). Rodbladene næsten kredsrunde. Stængelbladene aflange, lidet bugtede. Rundskulpene næsten kugleformige. Fl. D. T. 135. Fl. N. 196. D. Kokleare, Skeeurt, Strand Skeeurt, Skjørbugsurt. N. Kokleare, Finmarke Kaal, Stort Eriksgræs. J. Skarfa Kaal. F. Atris Greas.

Beskr. Roden næsten tapformig, lidet grenet og trevlet. Stængelen ofte ved Roden fremliggende og med Toppen opret, undertiden hos store Exemplarer ganske opret, grenet, kantet, bugtet, bladet,

bladet, glat, fra 3 Tommer til 1 Fods Længde. Bladene glatte, kjødede. Rodbladene langstilkede, flere samlede, ofte nyreformige; Stængelbladene siddende, vexelvise, kantede, undertiden blot ved en stor Tand paa hver Side, undertiden fleertandede; de øverste heelrandede, omfattende. Blomsterne sidde i Halvskjerme, paa Enden af Stængelen og Grenene, og blive, ligesom de fleste af denne Familie, forlængede og klaseformige efter Blomstringen. Bægerbladene budte, meget smallere end Kronbladene. Kronbladene betydelig større end Bægeret, omvendt-ægformige, heelrandede, hvide. Rundskulpen lidet rynket. Støvveien vedvarende. 1aarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Hist og her ved Strandbredde; meget almindelig i Grønland, Island og paa nogle Steder i Norge.

Egenst. og Anvend. Den spises som Salat, paa Smørrebrød og paa nogle Steder, f. Ex. i Island, hvor man i denne Henseende nedlægger en Mængde deraf, som Kaal. Man dyrker den som Salatplante paa nogle Steder i Kjøkkenhaver, hvor den taber meget af den Bitterhed, som findes hos den vildvoxende; dog forsikkrer Mohr, at den, som voxer vild i Island, er paa nogle Steder sød; da den derimod, som voxer i andre Egne, er meget bitter. Man sætter den og paa Brændeviin. Bierne trække af Blomsterne. Den har urindrivende og opløsende Egenskaber, og er et kraftigt Middel imod Skjørbug, hvorved den især er vigtig for Søefarende. Man destillerer og en Spiritus og en væsentlig Olie af den.

Dens Dyrkning er meget let; Hovedudsæden skeer tidlig om Efteraaret til Vinterbrug og til at haves tidlig om Foraaret. I April og Mai saaes den bedst i Skygge, saavel for Jordlopper, som for at have længe Nytte af Bladene, inden Planten skyder i Frøe; den kan trives i ethvert vel dyrket Kjøkkenhavebed, men voxer bedst i løs, muldet Jord.

2. **Engelsk Kokleare** (C. anglica). Rodbladene ægformige, heelrandede; Stængelbladene lancetformige. Rundskulpene elliptiske, netformig-aarede. Fl. D. T. 329 (et meget stort Exemplar).

Beskr.

Beskr. Roden tapformig. Stængelen opret, rank, i Toppen grenet, furet, glat, faabladet, sædvanlig mindre end den foregaaende. Rodbladene meget langstilkede, ofte rudeformige, lidet kantede og rundbugtede; blandede med yngre Blade, som ere meget mindre og ægformige, heelrandede. Stængelbladene bred-lancetformige, siddende, omfattende, tandede. Blomsterne som hos den foregaaende, dog ere de mere oprette og klaseformige. Rundkulpene ere større end hos hiin og have stærkere Aaret. Blomsterne ligne den foregaaendes, men ere lidet mindre. 1 eller 2aarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Ved Strandbredder, f. Ex. paa Ærøe.

Egensk. og Anvend. Formodentlig ligner den heri den foregaaende.

2. **Dansk Kokleare** (C. danica). Alle Bladene muurskeeformige, stilkede. Rundskulpene elliptiske, netformig-aarede. Fl. D. T. 100. Fl. N. 197. D. liden Strandskeeurt. N. Ertsgræs, Eriksgræs.

Beskr. Roden traadformig-trevlet. Stænglerne oprette, ofte ved Grunden lidet fremliggende, grenede, bladede, glatte, kantede, 2-4 Tommer høie. Bladene ved Roden langstilkede; de øverste kortstilkede; de ere næsten alle af een Størrelse og 5-3lappede. Blomsternes Halvskjerm mindre klaseformig end hos de foregaaende. Kronerne hvide. 1aarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Hist og her ved Strandkanterne, f. Ex. ved Charlottenlund; paa Møen; Falster, Ærøe, i Fyen ved Holmandsgave. I Norge især i Finmarken.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

4. **Grønlandsk Kokleare** (C. grœnlandica). Rodbladene nyreformige, heelrandede, tykke, stilkede. Stængelbladene siddende, aflange. Fl. D. T. Fl. N. 491. Bartol. act. 3. T. 144. N. Grønlandsk Eris eller Ersgræs.

Beskr. Roden tyk. Stængelen fremliggende, glat, grenet, faabladet, 3-4 Tommer lang. Bladene ved Roden nyreformig-kredsrunde, hvælvede, især paa den underste Side, heelrandede, langstilkede. Bladene paa Stængelen faa, ægformig-aflange, vexelvise,

vise, heelrandede. Blomsterne hvide. Rundskulpene ægformige. Støvveien vedvarende. 2aarig? Blomstrer i Juni.

Den findes vildvoxende i Grønland og Finmarken.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

5. Peberrod Kokleare (C. Armoracia). Rodbladene aflange, rundtakkede. Stængelbladene lancetformige, indskaarne og hele. Fl. D. T. Blackw. T. 415. D. Peberrod, vild Peberrod.

Beskr. Roden meget lang, tapformig, eller tapformig-grenet, hvid. Stængelen opret, udeelt, kantet, furet, glat, 2-3 Fod høi. Rodbladene meget store, ofte mere end 2 Fod lange, glatte. Stængelbladene siddende; de øverste linieformige, heelrandede. Blomsterne i Halvskjerme. Kronerne hvide. Rundskulpene smallere end hos de foregaaende og Arret større. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Den skal findes vild ved Strandkanterne, f. Ex. paa Ærøe; dog kan jeg ikke erindre, at jeg har fundet den. Omkring Bønderhaver findes den mangesteds som vildvoxende, men giver da sjelden Blomster.

Egensk. og Anvend. Dens Rod har en meget stærk Skarphed og bruges til Saucer 2c. Dens Rødder bruges i denne Henseende egentlig fra Efteraaret til Foraaret; vil man bruge dem om Sommeren, da maae de skjæres i Stykker, tørres, stødes til Pulver og bevares i tilproppede Flasker. Naar man vil bruge dette Pulver, bliver det befugtet med Vand og har da sin sædvanlige Skarphed. I Sverrig har man brugt Roden udblødt i Melk til Sminke; nedlagt 14 Dage i Eddike, skal den være god mod Fregner. Huusdyrene æde Bladene og den skal formere Køernes Melk. Den har urindrivende, opløsende og ormdrivende Egenskaber og er god mod Skjørbug. Roden trækker røde Pletter paa Huden. Hvor den er dyrket, bliver den let til et Ukrud, som er vanskelig at udrydde.

Den dyrkes i dyb, omgravet, et Aar forhen gjødet Have-Jord. Da den udbreder sig meget og ethvert ved Opgravningen afbrudt Rodstykke groer, bliver den let til et besværligt Ukrud, hvorfor man bør vælge et afsides liggende Bed til dens

Dyrk-

Dyrkning. Til Plantning vælges de unge Rødder, hvilke man lader blive saa lange som muligt, i det mindste 8 Tommer, disse renses om Efteraaret ved Opgravningen fra alle Trevlerødder og indslaaes i et Bed i Haven eller i Sand i Kjelderen. Plantningen skeer om Foraaret i forhøiede Beder, hvor forbemeldte Rødder plantes med en Stok, fra begge Sider i 10-12 Tommers Afstand fra hverandre, saa vandrette (horizontale) som muligt. I Juli Maaned blottes Rødderne og alle Sidetrevler afpudses, dog skeer dette med behørig Varsomhed, at de ikke rykkes løse. I andet eller tredie Aar optages de og ere tjenlige til Brug, da Bederne dybt omgraves, gjødes og efter at have været et Aar dyrkede med en anden Kjøkkenurt, atter kunne beplantes med Peberrod.

8de Slægt: Ravnefod (Coronopus).

1. **Liggende Ravnefod** (C. Ruellii). Rundskulpene toppet-piggede, Støvveiene fremragende. Halvskjermene faablomstrede. Fl. D. T. 202. Fl. N. 800, (paa begge Steder under det linneiske Navn Cochlearia Coronopus). D. Svinekarse, krybende Kragetaa. N. Hjorthorn, Svinekarse, krybende Ertsgræs.

Ravnefod Kokleare, V. Fliget Kokleare, Oec. Planteclære.

Beskr. Roden langtrevlet. Stænglerne udbredte, nedtrykte, grenede, bladede, kantede, glatte, 2-3 Tommer lange. Rodbladene nedtrykte, stilkede, næsten finnede. Fligene takket-indskaarne. Stængelbladene verelvise. Blomsterne sidde deels ved Grunden af Stængelen, deels paa Grenene, modsatte Bladene, flere sammen, næsten uden Stilke. Kronbladene ægformige, heelrandede, hvide. Rundskulpen i Randen tæt pigget, med en budt vedvarende Støvvei paa Enden. 1aarig. Blomstrer i Juni, Juli og August.

Ved Veie og paa Diger ikke almindelig i Danmark, meget hyppig paa Bornholm.

Egensk. og Anvend. Dens Blade kunne bruges som Salat istedet for Brøndkarse, som de ligne i Smag.

9de Slægt: Flipkrave (Iberis).

1. Nøgenstænglet Flipkrave (I. nudicaulis). Bladene linieformig-halvfinnede. De midterste Stængler bladløse. Fl. D. T. 323.

Almindelig Flipkrave, Oec. Pl.

Beskr. Roden enkelt-langtrevlet, den skyder flere Stængler, hvoraf den midterste altid er opret og bladløs; Sidestænglerne derimod opstigende og undertiden faabladede og grenede. Bladene flere samlede ved Roden, i en Krands, nedtrykte, langstilkede, lidet randhaarede. De faa Blade, som undertiden findes paa Sidestænglerne, ere siddende, ægformige, heelrandede. Blomsterne sidde i korte Halvskjerme, paa Enden af Stængelen. Kronerne hvide, smaa. Rundskulpen omvendt-hjerteformig, udrandet. Støvveien vedvarende, meget kort. 1aarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Hist og her paa sandige, hvilende Marker.

Egensk. og Anvend. Faarene æde den.

10de Slægt: Vaid (Isatis).

1. Farve Vaid (I. tinctoria). Rodbladene rundtakkede; Stængelbladene piilformige. Rundskulpene budte, glatte. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 97. D. Vaid.

Beskr. Roden grenet. Stængelen opstigende ved Grunden, oventil rank, meget grenet, trind, glat, bladet, ligesom Bladene blaaeagtig-grøn, 2-4 Fod høi. Bladene ved Roden aflang-lancetformige. Stængelbladene siddende, omfattende, vexelviise. Blomsterne sidde i tætte Toppe, paa Enden af Stængelen og Grenene, meget smaa, i Forhold til Plantens Størrelse. Bægerbladene næsten linieformige. Kronbladene omvendt-ægformige, gule. Rundskulpene hængende, naar de ere modne, glatte, smal-omvendt ægformige, hvorfor den og af adskillige Botanikere er henregnet til de Langskulpede. 2aarig. Blomstrer i Juli.

Den skal være funden i Laaland, ved Strandbreddene.

Egensk. og Anvend. Man dyrker den for dens blaafarvende Egenskab, hvilken især findes i Bladene, som afskjæres, naar de begynde at blive gule, og anvendes med eller uden Tilsætning af Indigo. Man kan og uddrage en Indigo af Vaiden ved at behandle den paa samme Maade som denne

Plan-

Plante. Man skal og kunne faae en guulbruun Farve af den. Af Frøene kan presses en Olie. Bierne trække af Blomsterne.

Den fordrer en feed, vel bearbeidet Jord. Frøet saaes om Efteraaret eller tidlig om Foraaret, i Rader. Det opkommer først efter 5-6 Uger og maa da flittig luges, og Jorden imellem Raderne ophakkes. Man kan afplukke Bladene 3-4 Gange, da de bestandig igjen skyde frem.

11te Slægt: Sækbæger (Lunaria).

1. Etaarig Sækbæger (L. annua). Bladene budte, tandede. Rundskulpene elliptiske, begge Ender budte. Fl. D. T. Besl. hort. eyst. vern. 7 f. 1.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, grenet, stribet, bladet, 1-2 Fod høi. Bladene modsatte, undertiden lidet vexelvise, stilkede, hjerteformige, budt-tilspidsede, rue. Blomsterne sidde i Klaser, paa Enden af Stænglerne og Grenene. Kronerne violette. Rundskulpene rundagtige, flade, større end hos alle de øvrige Planter af denne Orden. 1-2aarig. Blomstrer i Juli.

Den er funden paa en Høi i Bistrupgaards Mark ved Roeskilde.

Egensk. og Anvend. Den dyrkes hist og her som Ziirplante, ligeledes en Afart med hvide Kroner.

12te Slægt: Strandvaaner (Cakile).

1. Tykbladet Strandvaaner (C. maritima). Rundskulpene ægformige, tveæggede, 1frøede. Bladene kjødrige, tandet-halvfinnede. (Bunias Cakile Lin.) Fl. D. T. 1168. Fl. N. 21. D. Strandkarse, Strandkaal.

Strand Takkeklap, V. Rød Takkeklap, Oec. Plantelære.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opstigende, ofte ved Grunden nedliggende, trind, kjødet, glat, bugtet, henved 1 Fod lang. Bladene vexelvise, kortstilkede, tykke, glatte, lidet blaagraae; de øverste næsten heelrandede. Blomsterne i tætte Halvskjerme, paa Enden af Stængelen og Grenene. Bægerne bugede ved Grunden. Kronbladene violette, temmelig store, omvendt-kileformige. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

 Hist

Hist og her ved Strandkanterne, f. Ex. ved Papiirsmøllen; paa Amager; ved Skjelskiør, Korsøer ec.

Egensk. og Anvend. I Nordamerika skal Roden være bleven brugt til Brød. Skulperne kunne spises som Reddiker. Den bedækker Flyvesand.

13de Slægt: Takkeklap (Bunias).

1. Orientalisk Takkeklap (B. orientalis). Rundskulpene ægformige, puklede, vortede; de nederste Blade hovlformig-lireformige; de øverste lancetformige. Fl. D. T. Gmel. sib. 3 T. 57.

Beskr. Roden grenet-trevlet. Stængelen opret, grenet, glat, stribet, bladet, 1-2 Fod høi. Rodbladene lange, rue. Stængelbladene siddende, heelrandede. Blomsterne sidde i Toppen af Stængelen og Grenene, i sammensatte Klaser, som blive meget lange, naar Planten har Frugt. Bægerbladene ægformige, kortere end Kronen. Kronbladene budte, gule. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den voxer paa en Eng ved Rødkilde i Fyen, hvor Hr. Provst Bredsdorf har fundet den.

Egensk. og Anvend. Paa nogle Steder i Sverrig er den et Ukrud paa Agrene.

14de Slægt: Kløftnaal (Crambe).

1. Strand Kløftnaal (C. maritima). Bladene bugtede, bølgede, blaagraae, glatte, ligesom Stængelen. Fl. D. T. 316. Fl. N. 981. D. og N. Strandkaal.

Beskr. Roden neden til tapformig, men oventil mangedeelt. Stængelen meget grenet, tyk, kjødrig, 1-2 Fod høi. Bladene aflang-rundagtige, vexelvise, stilkede, meget store, ofte 1½ Fod brede, tykke og ligne Kaalblade. Blomsterklaserne komme frem af de øverste Bladhjørner og ere tætte, mangeblomstrede. Bægerbladene budte, hule. Kronbladene kredsrun-aflange, lidet udrandede, hvide. Rundskulpen næsten kugleformig, glat; med et lidet, siddende Ar. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Hist og her ved Strandkanter, f. Ex. ved Helsingøer, Odsherred; Møen; Falster; Ærøe; ved Hofmansgave i Fyen; i stor Mængde og af en udmærket Størrelse paa Veirøe ved Samsøe.

Egensk.

Egensk. og Anvend. Dens Blade anvendes paa adskillige Steder til Kaal, f. Ex. i Engelland, hvor den endog dyrkes af denne Aarsag. Huusdyrene æde dem gjerne. Den dæmper Flyvesandet med sine store Blade.

Anden Orden.

Langskulpede (Siliqvosa).

15de Slægt: Tandrod (Dentaria).

1. Løgbærende Tandrod (D. bulbifera). De nederste Blade finnede; de øverste udeelte. Fl. D. T. 361.

Beskr. Roden tyk, kjødrig, tandet, krybende. Stængelen opret, udeelt, glat, stribet, i Toppen bladet, 1½-2 Fod høi. Bladene vexelvise, stilkede, glatte; de nederste lige finnede; de øverste udeelte, lancetformige, med smaa, ægformige, skjællede, affaldende, violette Løg i Axlerne; de mellemste Stængelblade 3koblede. Blomsterne sidde i Halvskjerme, paa Enden af Stængelen. Blomsterne af Størrelse, omtrent som Eng Springklappens. Bægerbladene ægformige, spidse, sammensluttende. Kronbladene omvendt-ægformige, budte, lysrød-violette. Arret budt. Fleeraarig. Blomstrer i Mai.

I høitliggende Skove, meget sjelden, f. Ex. paa Moens Klint og ved Veile. I Norge ved Dramsfjorden og i Tellemarken.

Egensk. og Anvend. Frøet modnes sjelden her, men Planten formerer sig oftest ved de affaldende Løg.

16de Slægt: Springklap (Cardamine).

1. Ægbladet Springklap (C. bellidifolia). Bladene udeelte, ægformige, heelrandede. Bladstilken 3 Gange længere end Bladene. Fl. D. T. 20.

Beskr. Roden fiin-grenet. Stænglerne oprette, udeelte, glatte, næsten bladløse, 1-2 Tommer høie. Bladene bred-ægformige, næsten hjerteformige. Stilken undertiden længere end Stængelen. Stængelbladene siddende. Blomsterne sidde faa sammen, undertiden eenlige, paa Enden af Stængelen. Kronerne hvide, meget længere end Bægeret. Langskulpen undertiden lige saa lang som Stængelen. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Hist og her paa Fjeldene i Norge, men ikke almindelig, f. Ex. paa Slidre i Valders.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

2. Færøisk Springklap (C. færoensis). Rodbladene halvfinnede; Stængelbladene lancetformige. Fl. D. T.

Beskr. Denne Plante, som jeg ingensteds finder beskreven eller afbildet, findes i Prof. Vahls Herbarium under Navn af Card. petræa, men da den linneiske C. petr. er en Arabis og meget forskjellig fra denne, anfører jeg denne som en egen Art, der udmærker sig ved følgende: Roden liden, men stiv, oventil deelt og frembringer flere oprette eller opstigende, strikede, glatte, udeelte, faabladede, 2-4 Tommer lange Stængler. Rodbladene, imellem hvilke der findes en Deel tørre, taglagte Stilke af de henvisnede Blade, ere meget dybt halvfinnede, næsten glatte, stilkede, lidet tykke; Fligene hjerteformige; Endefligen næsten hjerteformig. Bladstilkene ved Grunden randhaarede. Stængelbladene, hvoraf der sædvanlig kun ere 2, som sidde oven for det halve af Stængelen, vexelvise, heelrandede, undertiden tandede, tilløbende i en meget kort Stilk. Blomsterne sidde paa Enden af Stængelen i en Klase, som førend Planten sætter Frugt, er halvskjermformig. Bægerbladene ægformige, budte. Kronbladene dobbelt af Bægerets Størrelse, lys-violette eller hvide. Langskulpen opret. Fleeraarig? Blomstrer i Juli.

Den findes paa Færøerne.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

3. Kronløs Springklap (C. impatiens). Bladene finnede. Smaabladene lancetformige, indskaarne og heelrandede. Axelbladene randhaarede. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 80.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, i Toppen deelt, bugtet, kantet, bladet, glat, ½-1 Fod høi. Bladene ulige finnede, vexelvise; Smaabladene paa de nederste ægformig-lancetformige, indskaarne; paa de øverste lancetformige, næsten heelrandede. Blomsterne hvide, overmaade smaa, undertiden og uden Kronblade. Langskulpene meget fine, oprette. 1aarig. Blomstrer i Juni.

Den er funden paa Møen og i Holsteen.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

4. Stivhaaret Springklap (C. hirsuta). Bladene finnede, uden Axelblade; Smaabladene rundagtig-aflange, indskaarne, stilkede. Fl. D. T. 735 (under Navn af C. impatiens). Fl. N. 195. Fl. Lond. fasc. 4. T. 492. N. Liden Vandkarse.

Beskr.

Beskr. Roden trevlet, lidet krybende. Stængelen opret, grenet, bladet, kantet, haaret, ½ - 1 Fod høi. Grenene korte. Bladene ulige finnede, ihaarede; Smaabladene paa de nederste rundagtige; paa de øverste ægformige og lancetformige. Blomsterne sidde i en kort Klase, paa Enden af Stængelen og nogle faa paa Grenene. Kronerne hvide, temmelig smaa. Langskulpen opret, haaret. 1aarig. Blomstrer i Juni.

I vaade Kratter ikke almindelig, f. Ex. ved Seminariet paa Falster. I Norge ved Trondhjem.

Egensk. og Anvend. Den har en behagelig Bitterhed og kan bruges som Brøndkarse til Salat.

5. **Eng Springklap** (C. pratensis). Bladene finnede; Smaabladene paa de nederste rundagtige, tandede; paa Stængelbladene lancetformige. Fl. D. T. 1039. Fl. N. 10. D. vild Karse. D. og N Gjøgeblomster. I. Hrafna-Klukka, Kattar-Balsam, Lamba Klukka.

Beskr. Roden lidet knollet, med mange Sidetrevler. Stængelen opret, rank, udeelt, trind, glat, ved Grunden violet, ½ - 1 Fod høi. Rodbladene langstilkede, glatte; Stængelbladene kortstilkede, med lancetformig linieformige Smaablade. Blomsterne sidde paa Enden af Stængelen, i en stor Halvskierm, som, naar Planten bærer Frugt, bliver klaseformig. Bægerbladene smaa, budte, ægformig linieformige. Kronbladene store, udbredte, lysrøde, udrandede. Langskulpen opret. Fleeraarig. Blomstrer i April og Mai.

Almindelig paa Enge.

Egensk. og Anvend. Den kan ligeledes bruges til Salat. Huusdyrene vrage den. Bierne trække af Blomsterne.

6. **Bitter Springklap** (C. amara). Bladene finnede. Smaabladene ved Roden rundagtige; paa Stængelen tandetkantede. Stængelen ved Grunden rodskydende. Fl. D. T. Fl. N. 43. Curt. Fl. Lond. fasc. 3. T. 39. D. Vandkarse, Bitterkarse, Brøndkarse. N. Vandkarse.

Beskr. Den er ofte bleven forvexlet med den stivhaarede Springklap, men er kjendelig ved Rodbladene, som ere meget store og, ligesom hele Planten, næsten uden Haar; ved Stængelen, som ved Grunden er lidet nedliggende og rodskydende; ved

meget

meget større Blomster og violette Støvknappe. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Afart: Duunhaaret bitter Springklap (C. a. pubescens) med haaret Stængel og Blade. Fl. D. T. 148.

Hist og her i Ellemoser og ved rindende Vand, f. Ex. i Dyrehaven; ved Ulriksholm i Fyen; Veile i Jylland ꝛc. I Norge ved Trondhjem. Afarten har jeg fundet ved Corselitze paa Falster.

Egensk. og Anvend. Som den foregaaende. Den bliver endog ofte solgt for den rette Brøndkarse (Sisymbr. Nasturtium). I Apothekerne forverles den ligeledes og har omtrent samme Egenskaber.

17de Slægt: Gabeklap (Sisymbrium).

1. Brøndkarse Gabeklap (S. Nasturtium). Langskulpene nedbøiede. Bladene finnede; Smaabladene hjerteformig-rundagtige. Fl. D. T. 690. Fl. N. 893. D. Brøndkarse, Vandkarse. N. Kjælkarse, Kravse. F. Karse.

Vandkarse Gabeklap, V. Vand Gabeklap, Oec. Plantelære.

Beskr. Roden meget tættrevlet. Stænglerne ved Grunden fremliggende og rodskydende, med Toppen oprette, grenede, glatte, stribede, lidet kantede. Bladene vexelvise, finnede, glindsende-glatte. Rodbladene bestaae omtrent af 2 Par ægformige Smaablade, hvoraf de nederste ere meget smaa, og et stort Endeblad, som er rundagtigt og lidet rundbugtet i Randen; Smaabladene paa de øverste Stængelblade ere mere ligedannede og 3-4 Par. Blomsterne sidde i Klaser. Kronerne temmelig smaa, hvide. Langskulpene oprette, undertiden aabne. Skulpstilkene lige udstaaende. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Den ligner meget den bittre Springklap, men har større Blade; tykkere Stængel; mindre Blomster og udmærker sig desuden ved Skulpenes Form.

Ikke sielden ved Bækløb, Kildevæld og Grøvter.

Egensk. og Anvend. Dens unge Blade blive almindelig brugte til Salat. Bierne trække af Blomsterne. Den har fordelende og opløsende Egenskaber og er virksom mod Skjørbug.

5. Skov

2. Skov Gabeklap (S. sylvestre). Langskulpene nedbøiede. Bladene finnede; Smaabladene lancetformige, takkede. Fl. D. T. 931. Fl. N. 891. D. Liden vild Karse. N. Skov Sennep.

Beskr. Roden krybende. Stænglerne oprette, i Toppen grenede, bladede, kantede og furede, omtrent 1 Fod høie. Bladene verelvise, glatte. Smaabladene paa de nederste bred-lancetformige; paa de øverste smallere. Blomsterne sidde i lange Klaser. Kronerne gule. Skulpen kort, lidet indbøiet. Fleeraarig. Blomstrer hele Sommeren igjennem.

Hist og her paa sumpige Steder i Danmark og Holsteen; i Norge efter Gunnerus ved Strandkanterne.

Egenſk. og Anvend. Bladene have en bitter Smag. Bierne trække af Blomsterne.

3. Kjær Gabeklap (S. palustre). Langskulpene nedbøiede, aflang-ægformige. Bladene halvfinnede. Kronbladene kortere end Bægerne. Fl. D. T. 409 (under Navn af S. islandicum). Fl. N. 850.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende. Roden er udeelt, næsten tapformig. Stængelen opret eller opstigende, grenet, bladet, furet, glat, omtrent 1 Fod høi. Bladene verelvise; de nederste ved Grunden finnede og i Enden halvfinnede, med et større Endeblad, hvorved de blive lireformige. Fligene ulige takkede. Blomsterne i tynde Klaser. Kronbladene gule. Langskulpene lige udstaaende, kortere end hos den foregaaende. Fleeraarig. Blomstrer om Sommeren.

Hist og her ved Kanten af Grøvter og Damme i Danmark og Holsteen; i Norge paa Eger; ogsaa i Island.

Egenſk. og Anvend. Som den foregaaende.

4. Bitter Gabeklap (S. Amphibium). Langskulpene nedbøiede, stilkede. Bladene aflange, lidet halvfinnede eller takkede. Kronbladene længere end Bægerne. Fl. N. 892. D. Vandpeberod, Strandpeberod. N. Vassennep.

Landvands Gabeklap, B.

Man finder af denne Plante følgende Afarter;

1ste

1ste Afart: Tandbladet bitter Gabeklap (S. A. aqvaticum) med alle Bladene tandede eller takkede. Fl. D. T. 984.

2den Afart: Halvfinnet bitter Gabeklap (S. A. terrestre). De nederste Blade udeelte; de øverste halvfinnede.

3die Afart: Fliget bitter Gabeklap (S. A. paludosum Schum.) De øverste Blade lancetformige; de mellemste fligede eller indskaarne; de nederste takkede og spidse. Lob. Icon. p. 319.

Beskr. Roden langtrevlet, ofte krybende. Stænglerne krybende ved Grunden, opstigende, flatne, bugtede, furede, bladede, glatte, i Toppen grenede, 1 : 2 Fod lange. Bladene verelvise, aflang-lancetformige, hos de forskjellige Afarter takkede, fligede eller halvfinnede. Blomsterne sidde i temmelig lange Klaser, som komme frem af de øverste Bladhjørner og paa Enden af Stængelen. Bægerbladene guulagtige. Kronbladene omvendt-ægformige, gule. Skulpstilkene længere end hos de tvende foregaaende, lige udstaaende. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Almindelig ved og i Grøvter og Damme.

Egensk. og Anvend. Bierne trække af Blomsterne. Den har en meget bitter Smag og er ormdrivende.

5. Sand Gabeklap (S. arenosum). Stængelen faabladet, grenet. Bladene lireformige, retvinklet-tandede, stivhaarede. Haarene grenede. Fl. D. T. Barr. Icon 196.

Beskr. Roden grenet-trevlet. Stængelen opret, i Toppen udeelt, trind, stivhaaret. Rodbladene mange, krandsformige. Endesligen større end de øvrige, 3sidet. Stængelbladene verelvise, lancetformige, dybt tandede. Blomsterne smaa og sidde i en undertiden sammensat Klase, paa Enden af Stængelen. Bægerne glatte. Kronerne lysviolette eller hvide. Langskulpen fiin, lidet sammentrykt, længere end Stilken. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Paa sandige Marker ved Wichburg i Holsteen efter Weber.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

6. Smaablomstret Gabeklap (S. Sophia). Bladene mange, dobbelt finnede, lidet haarede. Kronbladene mindre

end

end Bægerne. Fl. D. T. 528. Fl. N. 277. D. Barbeer-forstand, Bartskjær, Viisdom, Hundesennep. N. vilde Asparges.

Almindelig Gabeklap, Oec. Pl.

Beskr. Roden lang, grenet eller udeelt. Stængelen opret, grenet, bladet, trind, glat, ved Grunden violet, omtrent 2 Fod høi. Bladene verelvise; Smaabladene dybt halvfinnede. Fligene linieformige, tætte, ulige store, spidse, lidet tilbageboiede. Blomsterne meget smaa, gule. Bægerbladene aabne, snart affaldende, linieformige, spidse. Langskulpene tynde, tætte, lidet aabne. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig paa Gjerder, Moddinger og ubrugt Jord i Danmark og Holsteen; i Norge findes den ved Eydasjord i Varanger, paa Loven i Nordland og ved Trondhjem.

Egensk. og Anvend. Faar og Geder æde den. Af Stænglerne kan man gjøre Feiekoste. Frøene, som langt ud paa Vinteren blive siddende i Skulperne, give Sangfuglene Føde. Den har ormdrivende Egenskaber.

7. Glatbladet Gabeklap (S. Irio). Bladene høvlformige, tandede, uden Haar. Stænglerne jevne. Langskulpene oprette. Fl. D. T. Fl. N. 511. Iaqv. Fl. austr. T. 322. N. Strakkritse.

Beskr. Roden udeelt. Stængelen opret, grenet, især i Toppen, trind, bladet, 1-2 Fod høi. Bladene verelvise; Fligene spidse, tandede, især paa den forreste Rand. Blomsterne smaa og sidde i lange Klaser. Kronbladene gule, længere end Bægerne. Den har mange, trinde, meget lange Skulper. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Den findes efter Gunnerus i Norge ved Berg og Støren; efter Strøm paa Eger.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

18de Slægt: Hjørneklap (Erysimum).

1. Læge Hjørneklap (E. officinale). Langskulpene trykte til Axstilkene. Bladene høvlformige. Fl. D. T. 560. Fl. N. 411. D. og N. vild Sennep, Veisennep.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, grenet, især i Toppen, bladet, trind, lidet haaret, 1-2 Fod høi. Grenene verelvise,

aab-

aabne. Bladene haarede, med tandede Flige. Rodbladene lireformige. Blomsterne sidde i temmelig lange, linieformige Ax; de ere meget smaa, gule. Langskulpene ½ Tomme lange, syelformige og ligge taglagte og tæt op til Axstilken. Støvveien spids, vedvarende. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Paa grusede Steder ved Veie ꝛc.

Egensk. og Anvend. Faarene æde den. Frøene kunne bruges som Sennep, men ere mindre skarpe. Den har urindrivende Kræfter.

2. **Karseartet Hjørneklap** (E. Barbarea). De nederste Blade lireformige, med tilrundet Endelap; de øverste omvendt-ægformige, tandede. Fl. D. T. 985. Fl. N. 717. D. og N. Vinterkarse. N. Kaars-Korel.

Beskr. Roden tapformig, med mange Sidetrevler. Stængelen opret, lidet grenet, kantet, furet, glat, bladet, 1-2 Fod høi. Bladene glatte, tandede, mørkgrønne; Stængelbladene vexelvise; de øverste udeelte, men dybt tandede, omfattende. Blomsterne sidde i axformige Klaser, paa Enden af Stængelen og Grenene. Bægerne guulagtig-grønne. Kronerne smukt gule. Skulpene længere end den foregaaendes, oprette, men ikke tiltrykte, meget kortstilkede. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Paa fugtige Steder temmelig sjelden; i Sjelland omkring Kjøbenhavn, ved Vordingborg; i Fyen ved Odense, Fjellebroe ꝛc. I Norge ved Aafjorden.

Egensk. og Anvend. Dens Blade kunne om Vaaren bruges til Kaal, i hvilken Henseende den endog paa nogle Steder i Norge, ligesom forhen i Engelland, indplantes i Haver. Bierne trække af Blomsterne. Man har en meget stærk fyldt Afart, som findes alminindelig i Blomsterhaver. Den er virksom mod Skjørbug.

Den udsaaes om Foraaret og udtyndes paa Bedet, naar Planterne staae for tæt; de kunne og udplantes i Rader, 9-12 Tommer fra hinanden. Enhver vel bearbeidet Jordart er tjenlig for denne Plante.

3. **Løglugtende Hjørneklap** (E. Alliaria) med hjerteformige Blade. Fl. D. T. 935. D. Gaffelkaal, Hvidløgsurt.

Beskr.

Beskr. Roden grenet-trevlet. Stængelen opret, lidet og kort-grenet, bladet, trind, ved Grunden haaret, 1-2 Fod hoi. Bladene glatte, paa Nervene af den underste Side haarede, budt tandede; Bladene ved Roden langstilkede, rundagtige, hjerteformige. Stængelbladene vexelvise, tilspidsede. I de overste Bladhjorner sidde smaa blomsterbærende Grene og paa Enden af Stængelen en Klase. Kronerne hvide, Bægerbladene aflange. Langskulpene, især de nederste, meget lange, tydelig 4hjørnede. 2aarig. Blomstret sidst i Mai.

Almindelig ved Gjerder og i Kratter.

Egenst. og Anvend. Den lugter som Løg, og naar Køerne æde den, skal Melken faae en løgagtig Smag.

4. Gyldenlak Hjørneklap (E. cheiranthoides). Bladene lancetformige, faatandede. Langskulpene oprette. Skulpstilkene aabne. Fl. D. T. 731. og en bedre Figur 923. Fl. N. 587. N. Kaarel, Tandløs Kaarel.

Beskr. Roden grenet. Stængelen opret, rank, kantet-furet, bladet, temmelig glat, i Toppen grenet, 1-2 Fod høi. Bladene vexelvise, siddende, rue, faatandede eller heelrandede. Blomsterklasen lang, mangeblomstret, i Enden paa Stængelen og Grenene, førend Afblomstringen kort. Bægeret blegt. Kronbladene smukt gule. Skulpene tydelig 4hjørnede, lige oprette, parallelle med Stængelen. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Den er funden paa Østerfælled ved Salpeterværket; paa Møens Klint; Falster; ogsaa i Norge.

Egenst. og Anvend. Ubekjendt.

5. Rankskulpet Hjørneklap (E. hieracifolium). Bladene lancetformige, fjernt-tandede. Skulpstilkene oprette. Fl. D. T. Fl. N. 513. N. Snapkaal, Snapkaarel, Savkaarel, Tandkaarel.

Saugtakket Hjørneklap, V.

Beskr. Jeg maa tilstaae, at jeg ikke erindrer at have fundet denne Plante her i Landet, og maaskee beroer det Sagn, at den skulde findes her, blot paa Citationen af T. 731 i Fl. D., som adskillige anseer for at være denne Plante, men som uden Tvivl er blot en slet Figur af den foregaaende. Nærværende Plante skal

ud-

udmærke sig ved en kantet, rue Stængel; rue, lancetformige, fjernt indbugtet-tandede Blade.

Den skal være funden paa Møens Klint og i Norge ved de overblevne Rudera af Steenvigsholms Slot.

Egenskr. og Anvend. Ubekjendt.

6. **Bastard Hjørneklap** (E. hybridum Web.) Bladene lancetformige, tandede, meget glatte. Langskulpene 3 Gange længere end Bægeret, oventil tykkere. Fl. D. T.

Beskr. Efter Weber ligner den vores Have Gyldenlak (Cheiranthus Cheiri) i Henseende til Størrelse, Bæger, Krone, Lugt og Frøenes Form, men i Henseende til det øvrige Udseende og Bladenes Form, ligner den Gyldenlak Gabeklap.

Den er funden ved Kiel.

Egenskr. og Anvend. Ubekjendt.

19de Slægt: Gyldenlak (Cheiranthus).

1. **Hjørneklappet Gyldenlak** (C. erysimoides). Bladene lancetformige, tandede, uden Haar. Stængelen opret, udeelt. Langskulpene 4hjørnede. Fl. D. T. 229? Fl. N. 585. Jaqv. Fl. austr. T. 74.

Beskr. Stængelen rank, kantet, glat, udeelt, med faa tiltrykte Haar (efter Gunnerus filthaaret), 1-2 Fod høi. Bladene sidde uordentlig paa Stængelen, dog tættest nedentil; de ere glatte, siddende, lidet nedløbende, ikke saa smalle i Spidsen som hos E. Cheiranthoides, med faa smaa Tænder paa Siderne. Blomsterne sidde i en lang Klase, paa Enden af Stængelen. Kronbladene smukt gule. Bægerne guulagtige, lidet laadne. Langskulpene linieformige, oprette, finhaarede; de øverste ofte længere fremragende end de øvrige. Arret knapformigt. 2aarig? Ogsaa denne Plante behøver nøiere at undersøges.

Funden efter Gunnerus ved Steenvigsholms Slot i Norge.

Egenskr. og Anvend. Ubekjendt.

20de Slægt: Aftenstjerne (Hesperis).

1. **Lugtløs Aftenstjerne** (H. inodora). Stængelen opret. Bladene ægformig-lancetformige, tandede, ved Grunden næsten spydformige. Kronbladene budte. Fl. D. T. 924 og 921.

Ulugtende Aftenstjerne, Oec. Pl.

Beskr.

Beskr. Roden trevlet, grenet. Stængelen rank, i Toppen lidet grenet, trind, haaret, bladet. Bladene spidse, undertiden ved Grunden dybt tandede, saa de faae et spelformigt Udseende. Blomsterne sidde i en lang Klase, paa Enden af Stængelen og, naar den er grenet, ogsaa paa Grenene. Kronbladene udbredte, omvendt-ægformige, meget større end Bægeret, violette eller hvide. Langskulpene oprette. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Fig. 921 i Fl. Dan. er neppe andet end en Afart med hvide Blomster og mere grenet Stængel, skjønt den af nogle er anseet for at være H. matronalis, men denne kommer desuden saa nær til den ulugtende Aftenstjerne, at den vanskelig lader sig adskille som Art.

Den violette findes i Fyen ved Ulriksholm og Vissenberg; i Sjelland ved Torbek. Den hvide er funden ved Hinsgavl i Fyen og ved Springforbi.

Egensk. og Anvend. Den dyrkes i Haver som Zirplante.

21de Slægt: Gaasemad (Arabis).

1. Field Gaasemad (A. alpina). Bladene aflang-lancetformige, omfattende, spidstandede, Fl. D. T. 62. Fl. N. 413. N. Fieldvaarel.

Beskr. Roden tapformig. Stængelen opret, udeelt, bladet, trind, fiint haaret, henved 1 Fod høi. Rodbladene undertiden stilkede. Stængelbladene budte, stivhaarede, graagrønne. Blomsterne sidde i en Klase paa Enden af Stængelen. Kronbladene budte, hvide. Langskulpene flade, tynde, linieformige, lidet krummede ind ad. Uden paa Klapperne seer man tydelig, hvor Frøene sidde. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Paa Fieldene i Norge, f. Ex. ved Hardanger, Dovre, Østfinmarken.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

2. Almindelig Gaasemad (A. thaliana). Bladene haarede; lidet tandede; Rodbladene stilkede. Stængelen grenet. Langskulpene opstigende. Fl. D. T. 1106. Fl. N. 495. N. Tørvaarel.

Beskr. Roden grenet-trevlet. Stængelen opret, trind, faabladet, haaret, 4-8 Tommer høi. Bladene haarede; Rodbladene

meget større Blomster og violette Støvknappe. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Afart: Duunhaaret bitter Springklap (C. a. pubescens) med haaret Stængel og Blade. Fl. D. T. 148.

Hist og her i Ellemoser og ved rindende Vand, f. Ex. i Dyrehaven; ved Ulriksholm i Fyen; Veile i Jylland ꝛc. I Norge ved Trondhjem. Afarten har jeg fundet ved Corselitze paa Falster.

Egenſk. og Anvend. Som den foregaaende. Den bliver endog ofte solgt for den rette Brøndkarse (Sisymbr. Nasturtium). I Apothekerne forvexles den ligeledes og har omtrent samme Egenskaber.

17de Slægt: Gabeklap (Sisymbrium).

1. Brøndkarse Gabeklap (S. Nasturtium). Langskulpene nedbøiede. Bladene finnede; Smaabladene hjerteformig-rundagtige. Fl. D. T. 690. Fl. N. 893. D. Brøndkarse, Vandkarse. N. Kjælkarse, Kravse. F. Karse.

Vandkarse Gabeklap, V. Vand Gabeklap, Oec. Plantelære.

Beskr. Roden meget tættrevlet. Stænglerne ved Grunden fremliggende og rodskydende, med Toppen oprette, grenede, glatte, stribede, lidet kantede. Bladene vexelvise, finnede, glindsende-glatte. Rodbladene bestaae omtrent af 2 Par ægformige Smaablade, hvoraf de nederste ere meget smaa, og et stort Endeblad, som er rundagtigt og lidet rundbugtet i Randen; Smaabladene paa de øverste Stængelblade ere mere ligedannede og 3-4 Par. Blomsterne sidde i Klaser. Kronerne temmelig smaa, hvide. Langskulpene oprette, undertiden aabne. Skulpstilkene lige udstaaende. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Den ligner meget den bittre Springklap, men har større Blade; tykkere Stængel; mindre Blomster og udmærker sig desuden ved Skulpenes Form.

Ikke sielden ved Bækløb, Kildevæld og Grøvter.

Egenſk. og Anvend. Dens unge Blade blive almindelig brugte til Salat. Bierne trække af Blomsterne. Den har fordelende og opløsende Egenskaber og er virksom mod Skjørbug.

5. Skov

2. Skov Gabeklap (S. sylvestre). Langskulpene nedbøiede. Bladene finnede; Smaabladene lancetformige, takkede. Fl. D. T. 931. Fl. N. 891. D. Liden vild Karse. N. Skov Sennep.

Beskr. Roden krybende. Stænglerne oprette, i Toppen grenede, bladede, kantede og furede, omtrent 1 Fod høie. Bladene verelvise, glatte. Smaabladene paa de nederste bred-lancetformige; paa de øverste smallere. Blomsterne sidde i lange Klaser. Kronerne gule. Skulpen kort, lidet indbøiet. Fleeraarig. Blomstrer hele Sommeren igjennem.

Hist og her paa sumpige Steder i Danmark og Holsteen; i Norge efter Gunnerus ved Strandkanterne.

Egenfk. og Anvend. Bladene have en bitter Smag. Bierne trække af Blomsterne.

3. Kjær Gabeklap (S. palustre). Langskulpene nedbøiede, aflang-ægformige. Bladene halvfinnede. Kronbladene kortere end Bægerne. Fl. D. T. 409 (under Navn af S. islandicum). Fl. N. 850.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende. Roden er udeelt, næsten tapformig. Stængelen opret eller opstigende, grenet, bladet, furet, glat, omtrent 1 Fod høi. Bladene verelvise; de nederste ved Grunden finnede og i Enden halvfinnede, med et større Endeblad, hvorved de blive lireformige. Fligene ulige takkede. Blomsterne i tynde Klaser. Kronbladene gule. Langskulpene lige udstaaende, kortere end hos den foregaaende. Fleeraarig. Blomstrer om Sommeren.

Hist og her ved Kanten af Grøvter og Damme i Danmark og Holsteen; i Norge paa Eger; ogsaa i Island.

Egenfk. og Anvend. Som den foregaaende.

4. Bitter Gabeklap (S. Amphibium). Langskulpene nedbøiede, stilkede. Bladene aflange, lidet halvfinnede eller takkede. Kronbladene længere end Bægerne. Fl. N. 892. D. Vandpeberod, Strandpeberod. N. Vassennep.

Landvands Gabeklap, V.

Man finder af denne Plante følgende Afarter;

1ste

1ste Afart: Tandbladet bitter Gabeklap (S. A. aqvaticum) med alle Bladene tandede eller takkede. Fl. D. T. 984.

2den Afart: Halvfinnet bitter Gabeklap (S. A. terrestre). De nederste Blade udeelte; de øverste halvfinnede.

3die Afart: Fliget bitter Gabeklap (S. A. paludosum Schum.) De øverste Blade lancetformige; de mellemste fligede eller indskaarne; de nederste takkede og spidse. Lob. Icon. p. 319.

Beskr. Roden langtrevlet, ofte krybende. Stænglerne krybende ved Grunden, opstigende, flatne, bugtede, furede, bladede, glatte, i Toppen grenede, 1-2 Fod lange. Bladene verelvise, aflang-lancetformige, hos de forskjellige Afarter takkede, fligede eller halvfinnede. Blomsterne sidde i temmelig lange Klaser, som komme frem af de øverste Bladhjørner og paa Enden af Stængelen. Bægerbladene guulagtige. Kronbladene omvendt-ægformige, gule. Skulpstilkene længere end hos de tvende foregaaende, lige udstaaende. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Almindelig ved og i Grøfter og Damme.

Egensk. og Anvend. Bierne trække af Blomsterne. Den har en meget bitter Smag og er ormdrivende.

5. Sand Gabeklap (S. arenosum). Stængelen faabladet, grenet. Bladene lireformige, retvinklet-tandede, stivhaarede. Haarene grenede. Fl. D. T. Barr. Icon 196.

Beskr. Roden grenet-trevlet. Stængelen opret, i Toppen udeelt, trind, stivhaaret. Rodbladene mange, krandsformige. Endebladigen større end de øvrige, 3sidet. Stængelbladene verelvise, lancetformige, dybt tandede. Blomsterne smaa og sidde i en undertiden sammensat Klase, paa Enden af Stængelen. Bægerne glatte. Kronerne lysviolette eller hvide. Langskulpen fiin, lidet sammentrykt, længere end Stilken. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Paa sandige Marker ved Wichburg i Holsteen efter Weber.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

6. Smaablomstret Gabeklap (S. Sophia). Bladene mange, dobbelt finnede, lidet haarede. Kronbladene mindre

end

end Bægerne. Fl. D. T. 528. Fl. N. 277. D. Barbeers forstand, Bartskjær Viisdom, Hundesennep. N. vilde Aspargeš.

Almindelig Gabeklap, Oec. Pl.

Beskr. Roden lang, grenet eller udeelt. Stængelen opret, grenet, bladet, trind, glat, ved Grunden violet, omtrent 2 Fod hoi. Bladene verelvise; Smaabladene dybt halvfinnede. Fligene linieformige, tætte, ulige store, spidse, lidet tilbagebøiede. Blomsterne meget smaa, gule. Bægerbladene aabne, snart affaldende, linieformige, spidse. Langskulpene tynde, tætte, lidet aabne. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig paa Gjerder, Møddinger og ubrugt Jord i Danmark og Holsteen; i Norge findes den ved Eydafjord i Varanger, paa Loven i Nordland og ved Trondhjem.

Egensk. og Anvend. Faar og Geder æde den. Af Stænglerne kan man gjøre Feiekoste. Frøene, som langt ud paa Vinteren blive siddende i Skulperne, give Sangfuglene Føde. Den har ormdrivende Egenskaber.

7. Glatbladet Gabeklap (S. Irio). Bladene høvlformige, tandede, uden Haar. Stænglerne jevne. Langskulpene oprette. Fl. D. T. Fl. N. 511. Iaqv. Fl. austr. T. 322. N. Strakkritse.

Beskr. Roden udeelt. Stængelen opret, grenet, især i Toppen, trind, bladet, 1-2 Fod høi. Bladene verelvise; Fligene spidse, tandede, især paa den forreste Rand. Blomsterne smaa og sidde i lange Klaser. Kronbladene gule, længere end Bægerne. Den har mange, trinde, meget lange Skulper. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Den findes efter Gunnerus i Norge ved Berg og Støren; efter Strøm paa Eger.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

18de Slægt: Hjørneklap (Erysimum).

1. Læge Hjørneklap (E. officinale). Langskulpene trykte til Axstilkene. Bladene høvlformige. Fl. D. T. 560. Fl. N. 411. D. og N. vild Sennep, Veisennep.

Beskr. Roden treolet. Stængelen opret, grenet, især i Toppen, bladet, trind, lidet haaret, 1-2 Fod høi. Grenene verelvise,

aab-

aabne. Bladene haarede, med tandede Flige. Rodbladene lireformige. Blomsterne sidde i temmelig lange, linieformige Ax; de ere meget smaa, gule. Langskulpene ½ Tommes lange, sylformige og ligge taglagte og tæt op til Axstilken. Støvveien spids, vedvarende. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Paa grusede Steder ved Veie ic.

Egensk. og Anvend. Faarene æde den. Frøene kunne bruges som Sennep, men ere mindre skarpe. Den har urindrivende Kræfter.

2. **Karseartet Hjørneklap** (E. Barbarea). De nederste Blade lireformige, med tilrundet Endelap; de øverste omvendt-ægformige, tandede. Fl. D. T. 985. Fl. N. 717. D. og N. Vinterkarse. N. Kaars-Korel.

Beskr. Roden tapformig, med mange Sidetrevler. Stængelen opret, lidet grenet, kantet, furet, glat, bladet, 1-2 Fod høi. Bladene glatte, tandede, mørkgrønne; Stængelbladene vexelvise; de øverste udeelte, men dybt tandede, omfattende. Blomsterne sidde i axformige Klaser, paa Enden af Stængelen og Grenene. Bægerne guulagtig-grønne. Kronerne smukt gule. Skulpene længere end den foregaaendes, oprette, men ikke tiltrykte, meget kortstilkede. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Paa fugtige Steder temmelig sjelden; i Sjelland omkring Kjøbenhavn, ved Vordingborg; i Fyen ved Odense, Fjellebroe ic. I Norge ved Aafjorden.

Egensk. og Anvend. Dens Blade kunne om Vaaren bruges til Kaal, i hvilken Henseende den endog paa nogle Steder i Norge, ligesom forhen i Engelland, indplantes i Haver. Bierne trække af Blomsterne. Man har en meget stærk fyldt Afart, som findes almindelig i Blomsterhaver. Den er virksom mod Skjørbug.

Den udsaaes om Foraaret og udtyndes paa Bedet, naar Planterne staae for tæt; de kunne og udplantes i Rader, 9-12 Tommer fra hinanden. Enhver vel bearbeidet Jordart er tjenlig for denne Plante.

3. **Løglugtende Hjørneklap** (E. Alliaria) med hjerteformige Blade. Fl. D. T. 935. D. Gaffelkaal, Hvidløgsurt.

Beskr.

Beskr. Roden grenet-trevlet. Stængelen opret, lidet og kort-grenet, bladet, trind, ved Grunden haaret, 1-2 Fod hoi. Bladene glatte, paa Nervene af den underste Side haarede, budt tandede; Bladene ved Roden langstilkede, rundagtige, hjerteformige. Stængelbladene verelvise, tilspidsede. I de øverste Bladhjørner sidde smaa blomsterbærende Grene og paa Enden af Stængelen en Klase. Kronerne hvide, Bægerbladene aflange. Langskulpene, især de nederste, meget lange, tydelig 4hjørnede. 2aarig. Blomstret sidst i Mai.

Almindelig ved Gjerder og i Kratter.

Egenſk. og Anvend. Den lugter som Løg, og naar Køerne æde den, skal Melken faae en løgagtig Smag.

4. Gyldenlak Hjørneklap (E. cheiranthoides). Bladene lancetformige, faatandede. Langskulpene oprette. Skulpstilkene aabne. Fl. D. T. 731. og en bedre Figur 923. Fl. N. 587. N. Kaarel, Tandløs Kaarel.

Beskr. Roden grenet. Stængelen opret, rank, kantet-furet, bladet, temmelig glat, i Toppen grenet, 1-2 Fod høi. Bladene verelvise, siddende, rue, faatandede eller heelrandede. Blomsterklasen lang, mangeblomstret, i Enden paa Stængelen og Grenene, førend Afblomstringen kort. Bægeret blegt. Kronbladene smukt gule. Skulpene tydelig 4hjørnede, lige oprette, parallelle med Stængelen. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Den er funden paa Østerfælled ved Salpeterværket; paa Moens Klint; Falster; ogsaa i Norge.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

5. Rankskulpet Hjørneklap (E. hieracifolium). Bladene lancetformige, fjernt-tandede. Skulpstilkene oprette. Fl. D. T. Fl. N. 513. N. Snapkaal, Snapkaarel, Savkaarel, Tandkaarel.

Saugtakket Hjørneklap, V.

Beskr. Jeg maa tilstaae, at jeg ikke erindrer at have fundet denne Plante her i Landet, og maaskee beroer det Sagn, at den skulde findes her, blot paa Citationen af T. 731 i Fl. D., som adskillige anseer for at være denne Plante, men som uden Tvivl er blot en slet Figur af den foregaaende. Nærværende Plante skal

ud-

udmærke sig ved en kantet, rue Stængel; rue, lancetformige, fiernt indbugtet-tandede Blade.

Den skal være funden paa Møens Klint og i Norge ved de overblevne Rudera af Steenvigsholms Slot.

Egenſk. og Anvend. Ubekiendt.

6. Bastard Hjørneklap (E. hybridum Web.) Bladene lancetformige, tandede, meget glatte. Langskulpene 3 Gange længere end Bægeret, oventil tykkere. Fl. D. T.

Beskr. Efter Weber ligner den vores Have Gyldenlak (Cheiranthus Cheiri) i Henseende til Størrelse, Bæger, Krone, Lugt og Frøenes Form, men i Henseende til det øvrige Udseende og Bladenes Form, ligner den Gyldenlak Gabeklap.

Den er funden ved Kiel.

Egensk. og Anvend. Ubekiendt.

19de Slægt: Gyldenlak (Cheiranthus).

1. Hjørneklappet Gyldenlak (C. erysimoides). Bladene lancetformige, tandede, uden Haar. Stængelen opret, udeelt. Langskulpene 4hjørnede. Fl. D. T. 229? Fl. N. 585. Jaqv. Fl. austr. T. 74.

Beskr. Stængelen rank, kantet, glat, udeelt, med faa tiltrykte Haar (efter Gunnerus filthaaret), 1-2 Fod høi. Bladene sidde uordentlig paa Stængelen, dog tættest nedentil; de ere glatte, siddende, lidet nedløbende, ikke saa smalle i Spidsen som hos E. Cheiranthoides, med faa smaa Tænder paa Siderne. Blomsterne sidde i en lang Klase, paa Enden af Stængelen. Kronbladene smukt gule. Bægrene guulagtige, lidet laadne. Langskulpene linieformige, oprette, fiinhaarede; de øverste ofte længere fremragende end de øvrige. Arret knapformigt. 2aarig? Ogsaa denne Plante behøver nøiere at undersøges.

Funden efter Gunnerus ved Steenvigsholms Slot i Norge.

Egensk. og Anvend. Ubekiendt.

20de Slægt: Aftenstjerne (Hesperis).

1. Lugtløs Aftenstjerne (H. inodora). Stængelen opret. Bladene ægformig-lancetformige, tandede, ved Grunden næsten spydformige. Kronbladene budte. Fl. D. T. 924 og 921.

Ulugtende Aftenstjerne, Oec. Pl.

Beskr.

Beskr. Roden trevlet, grenet. Stængelen rank, i Toppen lidet grenet, trind, haaret, bladet. Bladene spidse, undertiden ved Grunden dybt tandede, saa de faae et fjelformigt Udseende. Blomsterne sidde i en lang Klase, paa Enden af Stængelen og, naar den er grenet, ogsaa paa Grenene. Kronbladene udbredte, omvendt-ægformige, meget større end Bægeret, violette eller hvide. Langskulpene oprette. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Fig. 921 i Fl. Dan. er neppe andet end en Afart med hvide Blomster og mere grenet Stængel, skjønt den af nogle er anseet for at være H. matronalis, men denne kommer desuden saa nær til den ulugtende Aftenstjerne, at den vanskelig lader sig adskille som Art.

Den violette findes i Fyen ved Ulriksholm og Vissenberg; i Sjelland ved Torbek. Den hvide er funden ved Hindsgavl i Fyen og ved Springforbi.

Egensk. og Anvend. Den dyrkes i Haver som Zirplante.

21de Slægt: Gaasemad (Arabis).

1. **Field Gaasemad** (A. alpina). Bladene aflang-lancetformige, omfattende, spidstandede, Fl. D. T. 62. Fl. N. 413. N. Fjeldvaarel.

Beskr. Roden tapformig. Stængelen opret, udeelt, bladet, trind, fiint haaret, henved 1 Fod høi. Rodbladene undertiden stilkede. Stængelbladene budte, stivhaarede, graagrønne. Blomsterne sidde i en Klase paa Enden af Stængelen. Kronbladene budte, hvide. Langskulpene flade, tynde, linieformige, lidet krummede ind ad. Uden paa Klapperne seer man tydelig, hvor Frøene sidde. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Paa Fjeldene i Norge, f. Ex. ved Hardanger, Dovre, Østfinmarken.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

2. **Almindelig Gaasemad** (A. thaliana). Bladene haarede; lidet tandede; Rodbladene stilkede. Stængelen grenet. Langskulpene opstigende. Fl. D. T. 1106. Fl. N. 495. N. Tørvaarel.

Beskr. Roden grenet-trevlet. Stængelen opret, trind, faabladet, haaret, 4-8 Tommer høi. Bladene haarede; Rodbladene

dene ligge tæt paa Jorden i en Krands omkring Planten og ere ægformig=lancetformige eller omvendt=ægformige, paa den underste Flade rødagtige. Stængelbladene faa, vexelvise, lancetformige, siddende. Blomsterne sidde i Klaser, paa Enden af Stængelen og Grenene, og ere smaa, hvide. Blomsterstilkene meget fine, aabne. 1aarig. Blomstrer i Mai.

Almindelig paa tørre Marker. I Norge ved Trondhjem.

Egenst. og Anvend. Faarene æde den.

3. **Stivhaaret Gaasemad** (A. hispida). Rodbladene halvfinnet=lireformige, stivhaarede; Stængelbladene lancetformige. Haarene kløvede. Stængelen glat, grenet. Fl. D. T. 386. Fl. N. 744. (Paa begge Steder under Navn af Cardamine petræa). N. Skarkarse.

Steen Springklap, V.

Beskr. Roden tynd, tapformig; den fremskyder flere oprette eller opstigende, grenede, trinde, bladede, glatte, 6=8 Tommer høie Stængler. Bladene stilkede, ved Roden tæt samlede, meer eller mindre dybt halvfinnede eller kun takkede, stivhaarede; paa Stængelen næsten siddende, faatandede eller heelrandede, budte, vexelvise, mindre haarede. Blomsterne sidde i Klaser. Bægerbladene budte. Kronbladene meget større end Bægerne, hvide. Langskulpene aaben=oprette. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Afart: **Spydbladet stivhaaret Gaasemad** (A. h. hastulata Smith). Bladene næsten glatte. Rodbladene spydformige, 3lappede. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 469 (under Navn af Cardamine hastulata).

Hovedarten findes paa Moens Klint og i Norge; Afarten har Professor Vahl fundet i Norge.

Egenst. og Anvend. Ubekjendt.

22de Slægt: Taarnurt (Turritis).

1. **Glat Taarnurt** (T. glabra). Rodbladene tandede, stivhaarede; Stængelbladene heelrandede, omfattende, glatte. Fl. D. T. 809. Fl. N. 348. D. Taarnsennep, vild Kaal. N. Glat Taarnsennep, Jomfrue Erter.

Glat Taarnspidse, V.

Beskr.

Beskr. Roden tynd tapformig, lang. Stængelen opret, rank, i Toppen riisformig, grenet, trind, glat, bladet, 2 Fod høi og derover. Rodbladene stilkede, lancetformige; Stængelbladene siddende, piilformige, spidse, mindre og tættere sammen imod Enden af Stængelen. Blomsterne sidde, naar de første udspringe, i en Halvskjerm, som siden bliver til en lang Klase. Kronbladene hvide. Langskulpene oprette, trykte ind mod Stængelen, flade, glatte, tynde. 1aarig. Blomstrer i Juni.

Hist og her paa Diger og tørre Steder. I Norge ved Trondhjem og i Orkedalen.

Egenst. og Anvend. Den skal i Smag have Lighed med Karse og spises som den. Stængelen kan bruges til Hør. Faarene æde den, og Bierne trække af Blomsterne.

2. Stivhaaret Taarnurt (T. hirsuta). Alle Bladene og Stængelen stivhaarede. Langskulpen 4hjørnet. Fl. D. T. 1040. Fl. N. 344. N. Hvas Sennep, Taarnsennep.

Stivhaaret Taarnspidse, V.

Beskr. Roden lidet grenet. Stængelen opret, oftest udeelt, trind; besat med enkelte, aabne, hvide Haar, ½-1 Fod høi. Bladene bred-lancetformige, tandede, besatte med udeelte og i Randen med kløvede Haar; de nederste stilkede; de øverste siddende, halvomfattende. Blomsterstanden omtrent som den foregaaendes, kun mindre. Blomsterstilkene glatte. Kronerne hvide. Langskulpene oprette, mod Modningen nikkende, glatte. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Hist og her paa tørre Bakker og i Moser, f. Ex. ved Ordrup, og Bernsdorf, men sieldnere end den foregaaende. I Norge ved Trondhjem.

Egenst. og Anvend. Bierne trække af Blomsterne.

23de Slægt: Kaal (Brassica).

1. Ager Kaal (B. campestris). Roden og Stængelen tynd. Bladene hjerteformige, tilspidset-omfattende; de nederste lireformige, tandede, lidet stivhaarede. Fl. D. T. 550. Fl. N. 301. D. vild Kaal, Ager Kaal, gule Urter, Kidike, Aagerkaal. N. Aakerkaal.

Mark Kaal, V.

Beskr.

Beskr. Roden fiin tapformig. Stængelen opret, grenet, trind, glat, ved Grunden lidet haaret, 1-2 Fod høi. Bladene graagrønne, de nederste stilkede. Stængelbladene siddende, vexelvise, lidet tykke, glatte, paa Underfladen tydelig nervede. Blomsterne sidde i Klaser, paa Enden af Stængelen og Grenene. Bægerbladene lidet aabne. Kronbladene gule. Langskulpene oprette, lidet kantede, aarede, knudrede; med et kort, syelformigt, ved Grunden 4hjørnet Neb. 1aarig. Blomstrer i Juni.

Figuren i Fl. D., som kun er maadelig, viser ikke Rodbladenes Form.

Almindelig i Vaarsæden.

Egenfk. og Anvend. Den er ofte tilligemed Ager Sennepen i saadan Mængde i Vaar-Sæden, at denne bliver qvalt derved, og Ageren, naar de blomstre, bliver ganske guul deraf. Dens Frøe, som tilligemed Frøet af Sennep-Arterne og af vild Reddike kaldes Kornfrøe og Bygfrøe, indeholde en betydelig Mængde Olie og bruges derfor paa adskillige Steder istedet for Rapsæd, men da Skulperne modnes til meget ulige Tid, har man hidtil troet, at dens Dyrkning var ikke fordeelagtig; hvilken Indvending derimod kan gjøres mod alle Planter af denne Familie og ei heller er af saa megen Vigtighed, da de sildigst modnede tildeels ere meget smaa, tildeels ganske golde. Frøene kunne forresten bruges som Sennep og anvendes almindelig til Føde for Sangfugle. Planten selv kan som ung spises som Kaal. Huusdyrene æde den og Bierne trække af Blomsterne.

2. Rapsæd Kaal (B. Napus). Roden stængelagtig, tapformig. Bladene jevne; de øverste hjerteformig-lancetformige, omfattende; de nederste lireformige, tandede. Fl. D. T. . Blackw. T. 224. D. Rapsæd, Rapsaat.

Beskr. Roden er tyk og noget forlænget oven for Jorden. Stængelen er opret, grenet, trind, bladet, stribet, glat, 1-2 Fod høi. Bladene lidet blaagrønne; Stængelbladene vexelvise, tandede; de øverste næsten heelrandede. Blomsterne i Klaser, ligesom den foregaaende. Kronbladene gule. Langskulpene trinde, knudrede,

mod

mod Mundingen lidet tilbagebøiede; Nebbet kantet. 2aarig. Blomstrer i Mai.

Den findes som vild i Marskegnene, hvor den dyrkes. Strøm angiver at B. Napus findes vildvoxende paa Toten i Norge, men han giver den Navn af Roe eller Næpe.

Egensk. og Anvend. Den vigtigste Deel af denne Plante, og hvorfor den saa almindelig dyrkes, er dens olierige Frøe, hvoraf en Skjeppe skal give 8=12 Potter Olie. Roden er spiselig, saalænge Stænglerne ikke have sat Frøe. De unge Blade kunne bruges som Salat, og Huusdyrene æde dem gjerne. Den er desuden en god Bieplante.

Man inddeler Rapsæden efter Tiden, da den udsaaes, i Sommer= og Vinter=Rapsæd; hiin udsaaes sildig om Foraaret til St. Hans Dag og høstes i August eller September; denne saaes i September og høstes i Juni. Denne sidste har det Fortrin, at den ikke saa meget angribes af Jordlopper og Kaalorme, som ofte ganske ødelægge den anden. Den fordrer en god, vel tilberedt Jord, og udsaaes jevnt, men ikke tykt. Naar de største Skulper ere modne, afskjæres den, bindes i Knipper og udsættes for Solen eller paa et tørt Sted, for at det øvrige Frøe kan eftermodnes. Naar den tærskes, skeer dette sædvanlig paa fri Mark i et dertil indrettet Segl, for at intet af Frøet skal spildes. Man bør ikke lade Frøene ligge længe inden de presses, da de ellers uddunste noget af Olien.

Om denne Plantes Dyrkning, Tærskning og øvrige Behandling findes udførlige Efterretninger i en Afhandling af Hr. Iversen i Landh. Selsk. Skrivter 7de Deel.

3. **Roe Kaal** (B. Rapa). Roden stængelagtig=kugleformig=nedtrykt, kjødrig. Rodbladene lireformige, rue. Stængelbladene heelrandede, jevne. Blackw. T. 226. D. Roe. N. Næpe, Turnips.

Beskr. Dens meer eller mindre kugelformige, nedtrykte eller lidet aflange Rod er tildeels oven for Jorden. Stængelen opret, grenet, bladet, trind, temmelig jevn. Rodbladene ulige tandede;

Stængelbladene hjerteformig-lancetformige, omfattende, jevne, lidet blaagrønne. Blomsterstanden og Blomsterne som hos den foregaaende. Langskulpene mindre knudrede og mere aarede. 2aarig. Blomstrer i Mai.

Den findes vildvoxende i Engelland og Holland; her findes den som vild, hvor den er dyrket i Marken.

Afarterne af denne Plante kan inddeles i runde og lange Roer. Af de runde ere de vigtigste: runde Høst Roer, Mai Roer eller hvide Roer, norske Næper, Mark Roer (Engelændernes Fjeld Turnips) og af de lange: Høst Roer, botfeldske, markske eller Teltauiske.

Egensk. og Anvend. Deres Anvendelse til Føde for Mennesker er bekjendt. Nogle Afarter ere i de nyere Tider især berømte som Foderrødder, hvortil især Mark Roen er ypperlig; ogsaa Bladene ædes af Huusdyrene. Frøene indeholde Olie, og Blomsterne søges af Bierne, ligesom de fleste af denne Familie. Paa adskillige Steder bruger man Saften af Roer, som Huusraad mod Gigt. Den har fortyndende, urindrivende Egenskaber.

Roe-Afarterne udsaaes i vel dyrket Have-Jord, som Aaret forhen har været gjødet, dog kunne de botfeldske og markske, ogsaa blive gode i Jord, som i 2 Aar ikke har faaet Gjødning, naar den kun bliver vel bearbeidet.

Mai Roer udsaaes saa tidlig om Foraaret, som Jorden er beqvem til Dyrkning, og udfordrer ingen anden Pleie, end at fortyndes og renses fra Ukrud. De norske Næper, hvilke i Norge blive udsaaede i de saakaldte Braater, hvor Krat og Lyng afbrændes, saa at Jorden bliver gjødet med Asken deraf, skulle ikke blive saa gode eller velsmagende med anden Behandling eller i noget andet Land, som i Norge. Hvor man vil dyrke dem i Haver, er Behandlingen den samme som med de foregaaende.

Mark Roer eller Turnips udsaaes i Marken med en Saae-Maskine i Rader, renses med Lugeplov, udtyndes o. s. v.

Veg-

Begge Slags Høst-Roer, de botfeldske og de markske udsaaes i Juli og August Maaneder paa Beder, hvor alt forhen en anden Kjøkkenvært har staaet, f. Ex. tidlige Erter. Det er godt at saae tvende Gange, ifald en Saaening skulde mislykkes.

4. **Almindelig Kaal** (B. oleracea). Roden stængelagtig, trind, kjødrig. Alle Bladene glatte, blaagraae, rundbugtede og lappede. Engl. Bot. T. 637. D. Kaal.

Beskr. Roden tyk, dyb. Stængelen tyk, kjødrig, naar den blomstrer, 3-4 Fod høi, glat, trind. Bladene store, af meget forskjellig Form hos de forskjellige Afarter. Blomsterne i Klaser. Kronerne større end hos de foregaaende og lysere gule. Langskulpene knudrede. 2aarig. Blomstrer i Juni.

Den vildvoxende, hvorefter denne Beskrivelse er tagen, findes ved Strandkanten i Engelland.

Denne Plantes mangfoldige Afarter kan føres under følgende Hovedafdelinger:

1. **Kaalarter med frie Blade**, hertil hører Grønkaal (B. o. viridis) med udbredte, glat bugtede Blade og Kruuskaal (B. o. laciniata) med udbredte, meget krusede og fligede Blade, hvorfor den og kaldes Fjer- eller Plumage-Kaal.

2. **Kaalarter med Hoved.** Hertil hører Hvidkaal (B. o. capitata) med kugleformige, hvide Hoveder. Rødkaal (B. o. rubra) med kugleformige, røde Hoveder. Savoy Kaal (B. o. sabauda) med kugleformige, bugleblabede, gule Hoveder. Wirsinger-Kaal (B. o. sabellica) med kugleformige, tæt-bugleblabede, grønagtige Hoveder, og Blomkaal (B. o. botrytis) med faabladede Hoveder, som indvendig ere opfyldte med uuddannede Blomster.

3. **Rod Kaalarter.** Hertil hører Overjords Kaalrab- eller Kaalrabi over Jorden (C. o. Napobrassica) med hovedformig Stængel over Jorden og Underjords Kaalrabi (B. o. Gongylodes) med hovedformig Stængel under Jorden.

Af Grønkaalen haves lys og mørk, og høi og lav af begge Farver, den mørke er den sødeste af Smag, og den lave holder sig sædvanlig bedst om Vinteren, hertil henføres og den pommerske Kaal, som har glatte Blade, bliver meget høi og bruges især om Vinteren.

Af Hvidkaal har man tidlig Spidskaal, med tilspidsede Hoveder, som faaes bedst fra Engelland, hvor den kaldes Early York Cabbage, Erfurter Hvidkaal, med rundlige Hoveder, til Brug ved Midsommers Tid og Plat Hvidkaal, med mere flade Hoveder, til Vinterbrug. En Underafart dyrkes i Marken i Engelland til Qvægfoder, som bliver den allerstørste og hvoraf et Hoved kan veie 50 til 60 Pd. Den kaldes Skotlandsk Kaal, paa engelsk Scotch Cabbage.

Af Rødkaal har man den tidlige Erfurter og hollandsk Rødkaal til Vinterbrug.

Af Savoy Kaal har man den gule og den grønne, som begge dyrkes til Vinterbrug.

Wirsinger Kaalen dyrkes til Sommerbrug.

Af Blomkaalen dyrkes den tidlige cyperske, den tidlige engelske og den sildige engelske; hertil kan regnes Broccoli, som synes at være en Overgang fra de hovedformige til de friebladede Kaalsorter, hvoraf man har den italienske og den engelske, og af begge violette og hvide.

Af Overjords Kaalrabi har man den tidlige og sildige hvide, samt blaa eller rød.

Af Underjords Kaalrabi dyrkes den hvide og den gule, hvoraf den sidste er den bedste. Hertil kan henregnes Snitkaalen, som synes at være en udartet underjords Kaalrabi, og sandsynlig er ligeledes den endnu her ubekjendte, i de nyere oeconomiske Skrivter roste svenske (men i Sverrig ligeledes ubekjendte) Roe kaldet Rotabaga, ogsaa en Underafart heraf.

Alle

Alle Kaalafarter udfordre en velbearbeidet, og taale en friſk gjødet Jord. De trives bedſt i nye kulgravet Jord. Af Hoved-Kaalſorterne og Blomkaalen erholder man de fortrinligſte Hoveder ved at overvintre Planter, ſom til dette Øiemed udſaaes i Auguſt og forplantes i October paa et tørt Sted tæt ſammen, hyppes førend Froſten og udplantes ſaa tidlig om Foraaret, ſom Veirliget tillader. Diſſe kaldes Vinterkaalplanter.

Hovedudſæden ſkeer om Foraaret, ſaaſnart Veirliget tillader det, og for at faae tidlig Blomkaal (ſom ogſaa dyrkes under Vinduer), Wirſing- og Spids-Hvidkaal, ſaaer man dem paa Miſtbed. Udplantningen ſkeer, ſaaſnart Planterne ere tjenlige, i 1½ Fods Afſtand. Grønkaalen ſaaes i Marts, April eller ſenere, da Udplantningen, ſom bør ſkee i ſamme Afſtand, ikke behøves at foretages førend i Juni Maaned. Blomkaalen udſaaes flere Gange, for at have Hoveder Sommeren over, og ſidſte Udſæd til Vinterbrug ſkeer i Juni. Broccoli er endnu ikke ſaa bekjendt her, ſom denne velſmagende Kaalſort fortjente at være; i de Lande, hvor den dyrkes, ſtaaer den i frit Land Vinteren over, og efter at være afſkaaret til Brug om Efteraaret og Vinteren, driver den Spirer, ſom bruges om Foraaret. Forſøg maae afgjøre, om den ogſaa taaler Vinteren her. Den dyrkes ſom Blomkaalen, men behøver længere Tid til at opnaae ſin Fuldkommenhed, ſaa at man ikkun foretager een Plantning; den plantes 2 Fod fra hinanden. Hvid-, Rød- og Savoi-Kaalen plantes 2 Fod fra hinanden, og den Skotlandſke 3 à 4 Fod. Kaalrabi dyrkes ligeſom Blomkaalen. Snitkaalen udſaaes i Rader; til Vinterbrug i September Maaned, og til Foraarsbrug i Februar eller Marts. Alle Hovedkaalarter maae hyppes, da dette beſkytter dem for at omkaſtes af Vinden, og Roden for at angribes af Maddiker.

Egenſk. og Anvend. Foruden diſſe Afarters Anvendelſe til Føde for Menneſkene, tillavet paa ſaa mange forſkjellige Maader, og hvoraf Suurkaalen er iſær vigtig for Søefarende

paa

paa lange Reiser, formedelst dens Virksomhed mod Skjørbug, bruges ogsaa adskillige som Foderurter. Huusdyrene æde vel alle Sorter, men det er dog især den Skotske Hvidkaal og Kaalrabi over Jorden, som i denne Henseende fortjener at dyrkes. Frøene ere olierige, især af Snitkaalen, som af denne Aarsag dyrkes paa nogle Steder i Engelland; hvilken Kaalsort og er meget tjenlig til Qvægfoder; ja man har endog i Sverrig blandet dens Rødder i Brød. Alle Kaalafarterne lide meget af Insecter, af Jordlopper (Crysomela oleracea), naar de ere unge, og af Kaalorme (Larven af en Sommerfugl Papilio Brassicæ Lin.), naar de ere ældre. De sidste udryddes bedst ved at lade Ænder, Strandmaager, Viber eller slige Fugle afpille dem. Naar man vil avle Frøe af de forskjellige Afarter, maae de plantes meget langt fra hverandre, da man ellers faaer Blandinger, som nogle Steder i Provindserne kaldes Bulder Kaal.

24de Slægt: Sennep (Sinapis).

1. Ager Sennep (S. arvensis). Langskulpene mangekantede, knudrede, ophovnede, længere end det tvæggede Neb. Bladene ægformige, næsten lireformige. Fl. D. T. 753. Fl. N. 302. D. Agersennep, Agerkaal, Kiddike, Bygfrøe, gule Urter. N. Aakersennep, Præstekaal, Præsteblom, Sviinkaal, Sennep, Aakerlouk.

Beskr. Roden tynd-tapformig. Stængelen opret, grenet, stribet, trind, stivhaaret, især ved Grunden; Haarene lidet tilbagebøiede eller lige udstaaende. Bladene, de øverste undtagen, stilkede; Rodbladene lireformige. Stængelbladene dybt og ulige tandede. Blomsterne i Klaser. Bægerbladene linieformige, guulagtiggrønne. Kronbladene smukt gule. Langskulpene stivhaarede; Nebbet sammentrykt, furet. 1aarig. Blomstrer i Mai og Juni. Almindelig i Vaar-Sæden.

Egenfk. og Anvend. Alt, hvad der er sagt om Ager-Kaalen, passer sig og paa denne, og de blive almindeligen forvexlede. Dens Frøe skal være mere olierige, og man paastaaer, at

at af 1 Tønde kan haves 32 Potter Olie, hvilket maaskee dog er lidet overdrevet.

2. Hvid Sennep (S. alba). Langskulpene stivhaarede, knudrede, kortere end det tveæggede Neb. Bladene halvfinnede. Fl. D. T. Curt. Fl. Lond. fasc. 5. T. 46. D. Sennep, e gelsk Sennep.

Beskr. Roden tynd-tapformig. Stængelen opret, grenet, trind, mindre hagret end den foregaaendes. Bladene tandede, rue; Rodbladene halvfinnet-lireformige. Blomsterstanden og Blomsterne som den foregaaendes. Skulpstilkene lige udstaaende. Skulpene meget korte, men forsynede med et meget langt, fladt, sværdformigt, rue Neb, som gjør Planten meget kjendelig. Skulpen indeholder faa, men temmelig store, gule Frøe. 1aarig. Blomstrer i Juni.

Hist og her i Vaarsæden, f. Ex. paa Strynøe og Møe.

Egensk. og Anvend. Anvendelsen af Frøene er bekjendt. De skal være stærkere og mere olierige end den følgendes. Dens spæde Blade kunne bruges til Salat, og Huusdyrene æde dem gjerne. Bierne trække af Blomsterne. Nogle have paastaaet, at man tilberedte Chagrin med Frøene af denne Plante. Den har uddrivende og opløsende Egenskaber, trækker røde Pletter paa Huden 2c.

Dens Dyrkning er omtrent som Kommens.

3. Sort Sennep (S. nigra). Langskulpene glatte, 4-hjørnede, indtrykte til Klasestængelen. De øverste Blade linie-formig-lancetformige, heelrandede, glatte. Fl. D. T. Blackw. T. 446. D. Sennep.

Beskr. Roden fiin-tapformig. Stængelen opret, meget grenet, trind, jevn, 2-3 Fod høi. Grenene aabne. Bladene rue; Rodbladene stilkede, lappede; Stængelbladene rue; de øverste udstaaende eller nedbøiede. Blomsterne gule, mindre end hos de foregaaende. Bægeret fluut. Skulpene mindre end hos de foregaaende, glatte, og have et kort Neb og mange brune Frøe. 1aarig. Blomstrer i Juni.

Ligesom den foregaaende i Vaarsæden, men almindeligere.

Egensk.

Egenſk. og Anvend. Som den foregaaende. Man dyrker den i Engelland ſom Foderurt.

'23de Slægt: Reddike (Raphanus).

1. Almindelig Reddike (R. sativus). Bladene lirefor- mige. Langſkulpene trinde, knudrede, 2rummede. Blackw. T. 81. D. Radiſe, Reddike.

Beſkr. Roden tyk, af forſkjellig Form. Stængelen opret, glat, grenet, bladet, 1-2 Fod høi. Bladene verelviſe, ſtilkede. Smaabladene glatte; de nederſte ere de mindſte; Endebladet 3lappet. Blomſterne ſidde i en mangeblomſtret Klaſe. Kronerne hvidende, gule, blandede med violet. Skulpene tykke, korte, med en ſylformig Spids. 1- eller 2aarig. Blomſtrer i Juni og Juli.

Den har hjemme i China.

De vigtigſte Afarter ere Maaneds Radiſer, Vinter Reddiker og den chineſiſke Olie Reddike. Af Maaneds Radiſer haves runde, hvide og røde, hvoriblandt en ſærdeles korttoppet eller kortbladet, og lange, lyſere og mørkere røde (Engl. Pink Salmon Radish); diſſe ere beſtandig 1aarige; Vinter Reddiken derimod er beſtandig 2aarig, ſaa at den fortjente at optages ſom en egen Art. Man har af den hvide og ſorte og en Foraars Reddike. Den chineſiſke Olie Reddike har ingen ſpiſelig Rod, men gaaer haſtig i Frøe.

Egenſk. og Anvend. Brugen af Roden til Spiisning er bekjendt. Planten har urindrivende og opløſende Egenſkaber, bruges mod Skjørbug &c. Den chineſiſke Olie Reddike dyrkes paa nogle Steder for dens olierige Frøe. I China brænder man denne Olie og ſkal bruge den Sod, ſom ſamles ved Oſen deraf, til Tuſk.

Alle Reddiker og Radiſer udfordre en vel omgravet og forhen gjødet Jord; i friſk gjødet Jord blive de ormſtukne. Maaneds Radiſerne have formodentlig deres Navn deraf, at de kunne bruges en Maanedstid og endnu haſtigere, efterat de ere opgangne, og at de maae ſaaes hver Maaned, for at man ſtedſe kan have unge til Brug. De udſaaes ſaa tidlig om Foraaret,

ſom

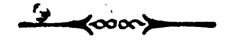
som Jorden er beqvem til Dyrkning. De runde, korttoppede saaes og paa Mistbede imellem andre Grønselarter, hvilke de, naar de saaes tyndt, ikke hindre i Vexten, da de hastigere end nogen anden Plante opnaae Fuldkommenhed og optages. Den lange røde ansee mange for den bedste, og den har det Fortrin, at den længere, endog ved en temmelig Størrelse, er god til Brug uden at blive svampet. Vinter-Reddikerne udsaaes i Juni Maaned, bedst i Rader; hvor det behøves, udtyndes de; de fordre ingen anden Pleie, ene at holdes rene for Ukrud. Foraars-Reddiken, som er ringere end nysanførte, udsaaes i Begyndelsen af Mai Maaned og anvendes til Sommerbrug.

2. **Kiddik Reddike** (R. Raphanistrum). Bladene lireformige. Langskulpene leddede, jevne, krummede. Fl. D. T. 678. (under Navn af Sinapis arvensis). Fl. N. 415. D. Kiddike, Agerkaal, Knopf, Knop. N. Krampegras, Krampreddike.

Vild-Reddike, Oec. Pl.

Beskr. Roden tynd-tapformig, lang. Stængelen opret, trind, i Toppen grenet, besat, især ved Roden, med lige udstaaende Haar, 1-2 Fod høi. Bladene rue; Rodbladene og de nederste Stængelblade lireformige, tandede; de øverste ægformige, dybt takkede. Blomsterne i Klaser. Skulpstilkene aabne, haarede. Kronerne større end hos Senneps-Arterne, blegere gule, og blive hvide, førend de visne. Bægerbladene lukte, linieformige, stivhaarede. Skulpen trind, indtrykt imellem hvert Frøe, med et temmelig langt, lidet tveægget Neb. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli. Temmelig almindelig i Vaarsæden.

Egensk. og Anvend. Huusdyrene æde den ligesom den foregaaende. Den er ofte, ligesom Ager Kaalen og Ager Sennepen, et skadeligt Ukrud i Korn. Frøene indeholde Olie ligesom de øvrige Planter af denne Familie. Bierne trække af Blomsterne.

Sextende

Sextende Classe.

Sammenvoxne (Monadelphia). Støvtraadene sammenvoxne i eet Legeme.

Første Orden.

Femhannede (Pentandria) med 5 frugtbare Støvdragere.

Almindelig Fredløs s. 5te Classe første Orden.
Hør s. 5te Classe femte Orden.
Almindelig Storkeneb s. næste Orden.
Pimpernillebladet Storkeneb s. ibid.
Liden Storkeneb s. ibid.

Anden Orden.

Tihannede (Decandria) med 10 frugtbare Støvdragere.

1ste Slægt: Storkeneb (Geranium). 1hunnet. Frugten 5kornet, med et nøgent, tilbagebøiet Neb.

Udseende: Planter af Middelstørrelse, med knæet Stængel, sammensatte eller lappede Blade og lange Blomsterstilke.

Gjøgemad s. 10de Classe fjerde Orden.
Gyvel s. 17de Classe tredie Orden.
Visse s. ibid.
Rundbælle s. ibid.
Tornblad s. ibid.
Kragekloe s. ibid.

Tredie Orden.

Mangehannede (Polyandria) med flere end 10 Støvdragere.

3die Slægt: Katost (Malva). Mangehunnet. Bægeret dobbelt; det yderste 3bladet. Kapslerne krandsformige, 1frøede.

Udseende: Planter af Middelstørrelse, med tapformig Rod; grenet Stængel; enkelte, foldede Blade og Blomsterne i Bladhjørnerne.

2den Slægt: Althee (Althæa). Mangehunnet. Bægeret dobbelt, det yderste 9kløvet. Kapslerne krandsformige. 1frøede.

Udseende: Anseelige Planter, med grenet Rod; rank, udeelt Stængel; enkelte Blade og Blomsterne i Bladhjørnerne.

Sextende

Sextende Classe.

Sammenvoxne (Monadelphia).

Første Orden.

Femhannede (Pentandria).

Almindelig Fredløs s. 5te Classe 1ste Orden.
Hør s. 5te Classe, 4de Orden.
Almindelig Storkeneb s. denne Classe 2den Orden.
Pimpernillebladet Storkeneb s. ibid.
Liden Storkeneb s. ibid.

Anden Orden.

1ste Slægt: Storkeneb (Geranium).

* Kronerne 5hannede.

Almindelig Storkeneb (G. cicutarium). Blomsterstilkene mangeblomstrede. Bladene finnede. Smaabladene halvfinnede, indskaarne. Kronerne større end Bægeret. Nebbet laadent. Fl. D. T. Fl. N. 628. Cavan. diss. 4. T. 95 f. 1 (under Navn af G. chærophyllum, hvilket Navn ogsaa Prof. Schumacher giver den), D. Storkeneb, Liden Storkeneb. N. Tuunflok.

Femhannet Storkeneb, V. og Oec. Pl.

Beskr. Roden tynd-tapformig. Frøebladene 3lappede; Roden frembringer flere, oprette, fremstrakte, udspærrede, grenede, bladede, trinde, lidet stivhaarede, ofte rødagtige, 6-10 Tommer lange Stængler, med ophovnede Knæe. Bladene modsatte, stilkede, haarede, næsten dobbelt finnede. Smaabladene meget dybt halvfinnede; Fligene spidse. Axelbladene hindeagtige, ægformige, spidse. Blomsterstilkene sidde i Bladhjørnerne og ere meget længere end Bladene; de bære flere, skjermformige, efter Blomstringen nedbøiede Smaastilke. Kronbladene røde, heelrandede. Nebbet haaret. 1aarig. Blomstrer om Sommeren.

Almindelig paa tørre Agre og Diger.

Egensk. og Anvend. Bierne trække af Blomsterne.

2. Pimpernillebladet Storkeneb (G. pimpinellifolium Wild.) Blomsterstilkene mangeblomstrede. Bladene finnede;

Smaa-

Smaabladene ægformige, siddende, indskaaret-takkede. Kronerne af Bægerets Størrelse. Nebbet glat. Stængelen nedliggende, haaret. Fl. D. T. 986. (G. cicutarium Schum.)

Beskr. Roden tynd-tapformig. Frøebladene hjerteformige, udeelte. Stænglerne udbredte, fremliggende, trinde, haarede, bladede, grenede. Bladene fuldkommen finnede, stilkede, modsatte; Smaabladene modsatte og afvexlende, haarede. Blomsterstilkene længere end Bladene og komme frem af Bladhjørnerne; de bære 4-6 skjermformige, efter Blomstringen nedbøiede Smaastilke. Kronbladene lysrøde, omvendt-ægformige, heelrandede. Kapslerne oprette; Nebbet glat. 2aarig. Blomstrer om Sommeren.

Almindelig paa tørre Marker og Diger.

Egensk. og Anvend. Som den foregaaende.

3. **Liden Storkeneb** (G. pusillum). Blomsterstilkene 2-blomstrede. Bladene nyreformige, haandformige, indskaarne. Kapslerne uden Rynker, haarede. Frøene jevne. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 385

Beskr. Den ligner meget den blødhaarede Storkeneb, men er i det Hele meget mindre og undertiden neppe 2 Tommer lang. Bladene ere dybere deelte, mindre blødhaarede og ofte modsatte. Kronerne blaaeagtig-røde og have kun 5 Støvdragere. 1aarig. Blomstrer om Sommeren.

Den voxer paa tørre Steder. Den er funden i Fyen af Prof. Vahl, og i Holsteen af Weber.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

** 1ohannede.

4. **Bølgkronet Storkeneb** (G. phæum). Blomsterstilkene 2blomstrede, tapformige, opprette. Bægeret lidet, stakket. Kapslerne kjølede, ved Grunden stivhaarede, i Spidsen rynkede. Fl. D. T. 987.

Beskr. Roden tyk. Stænglerne udeelte, i Enden topformig-deelte, oprette, trinde, bladede, haarede, 1-2 Fod høie. Bladene haandformig-mangedeelte, 7-8lappede, haarede. Rodbladene langstilkede; Stængelbladene vexelvise; de øverste siddende, 3deelte. Blomsterstilkene modsatte Bladet. Blomsterbladene hindeagtige, smaa; Bægerbladene haarede, elliptiske; Kronbladene rundagtige, mørk-

mørkrøde, bølgede. Støvknappene gule. Støvtraadene brune, lige lange. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

I Kratter og Skove meget sjelden, f. Ex. ved Sorøe og i Rosenborg Have.

Egensk. og Anvend. Dyrkes i Haver som Ziirplante.

5. **Bruun Storkeneb** (G. fuscum). Blomsterstilkene 2 sammen, modsatte Bladet. Kronbladene heelrandede, tilbagebøiede. Fl. D. T. Fl. Isl. p. 9 (under Navn af G. montanum).

Beskr. Den ligner saa meget den foregaaende, at adskillige Botanikere ansee den for en Afart deraf; den udmærker sig ved stivere Blade; mere tilbagebøiede, næsten ganske kredsformige, flade, heelrandede Kronblade, og derved, at Blomsterstilkene ikke ere 2blomstrede. Fleeraarig Blomstrer i Juli.

Den skal findes i Island.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

6. **Skov Storkeneb** (G. sylvaticum). Blomsterstilkene 2blomstrede, næsten halvskjermformige. Bladene omtrent 7lappede, indskaaret-takkede. Kapslerne overalt haarede. Støvdragerne sylformige, Fl. D. T. 124. Fl. N. 73. D. Tranehals. N. Souskjærre, Skod Flok, Troldmands Flok, Skovsie, Syvskjær, Sjou Sjære, Stunggræs. L. Lastrassi, Lastrase, Alchrassi. I. Storka-Blagrese, Litumargreâs. F. Sorto-grâas.

Beskr. Roden tyk, lidet træagtig-knollet. Stængelen opret, grenet, bladet, trind, fiinhaaret, 1-1½ Fod høi. Bladene ved Roden langstilkede. Stængelbladene vexelvise, (efter Smith modsatte), siddende, blødhaarede. Blomsterstilkene oprette. Blomsterbladene lancetformige, meget smaa. Bægerbladene 3nervede, med en kort Stak. Kronbladene store, violet-røde eller hvide, aarede, udrandede, ved Grunden haarede. Støvtraadene hindeagtig-randede, ved Grunden randhaarede. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Tegningen i Fl. D. er tagen efter et norsk Exemplar og har mørkere violette Kroner end den, som findes her.

Ikke sjelden i Skove og kratfulde Bakker, f. Ex. ved Brede, Bernsdorf &c.; meget hyppig i de norske Skove. Den findes og i Is-

Island ved Støren og Dragaasen; i Øvre Tellemarken findes den hvide Afart.

Egenſk. og Anvend. I Island brugtes den forhen til at farve violet; nu farver man ſort med den, med Tilſætning af Jernjord; man bruger den og der til Garverie.

7. **Kjær Storkeneb** (G. palustre). Blomſterſtilkene 2blomſtrede, meget lange, nedbøiede. Bladene 5lappede, tandede. Stængelen opſtigende. Kronbladene heelrandede. Fl. D. T. 596.

Beſkr. Roden grenet, trevlet. Stængelen trind, fiinhaaret, grenet, ſvag, 2-3 Fod høi. Grenene udſpilede. Bladene modſatte, ſtilkede, dybt 5lappede. Lapperne 3kløvede, dybt takkede. De øverſte Blade ſiddende, 3lappede. Axelbladene lancetformige, ſpidſe. Blomſterbladene ſylformige. Frugtſtilkene nedbøiet-opſtigende, lidet udſpilede fra hverandre, ulige lange. Kronbladene roſenrøde, undertiden lidet udrandede, ſtørre end den foregaaendes. Bægerbladene ſpids ſtakkede.

Den voxer i Eſkemoſen ved Kjøng, ved Fuglevads Mølle 2c. i Sjelland. I Holſteen efter Weber.

Egenſk. og Anvend. Findes hiſt og her i Haver ſom Ziirplante.

8. **Eng Storkeneb** (G. pratense). Blomſterſtilkene 2blomſtrede. Bladene næſten 7deelte, indſkaaret-takkede. Kapſlerne overalt haarede. Støvdragerne ved Grunden muurſkeeformige. Fl. D. T. Fl. N. 631. Engl. Bot. T. 404. D. Tranehals. N. Engeſlok.

Beſkr. Den ligner meget Skov Storkeneb, men er ſtørre, tættere duunhaaret, og de øverſte Haar beſatte med Kjertler. Bladene ere dybere deelte, ſpidſere og ſmallere ſlidſede og tandede. Blomſterſtilkene efter Blomſtringen lidt tilbagebøiede. Bægerbladenes Stak længere. Kronbladene ſtørre, mere blaaagtige.

Efter Müller findes den i Danmark paa Enge. I Norge er den funden i Værdalen.

Egenſk. og Anvend. Dyrkes ſom Ziirplante.

9. **Stinkende Storkeneb** (G. robertianum). Blomſterſtilkene 2blomſtrede. Bladene 3-5hobede, 3deelt-halvfinnede

nede. Bægerne 10hjørnede. Kapslerne rynkede. Fl. D. T. 694. Fl. N. 37. D. Storkeneb, Robertsurt, Stinkende Storkeneb. N. Stinkende Skovflok, Svindsotgræs, Blodgræs.

Beskr. Roden trevlet, lidet krybende; den skyder mange, ved Grunden lidet fremliggende, opstigende, grenede, rødagtige, bladede, trinde, haarede, ½ - 1 Fod høie Stængler. Bladene stilkede, haarede, rødagtige. Smaabladene dobt indskaarne, spidstakkede, glindsende. Bladstilkene haarede. Blomsterstilkene sidde i Bladhjørnerne og paa Enden af Stængelen og Grenene. Bægerne haarede. Kronbladene rosenrøde, heelrandede. 1aarig. Blomstrer om Sommeren.

Almindelig paa skyggefulde Steder og paa Gjerder.

Egensk. og Anvend. Den har en ubehagelig Lugt. Geder og Heste æde den. Den skal fordrive Væggeluus. I Haver er den et Ukrud.

10. **Skinnende Storkeneb** (G. lucidum). Blomsterstilkene 2blomstrede. Bladene 5lappet-rundagtige. Bægerne tverrynkede. Kapslerne mangekjølede. Fl. D. T. 218. Fl. N. 488. N. Skinnende Skovflok.

Beskr. Roden langtrevlet. Stænglerne nedliggende, meget grenede, glatte, trinde, bladede, røde, skjøre, ½ - 1 Fod lange. Bladene glindsende-glatte, rødagtige, med budttandede Lapper; Rodbladene langstilkede; Stængelbladene kortstilkede, modsatte; de øverste siddende. Bægeret pyramideformigt, kantet, glat, ved Grunden budt. Kronbladene heelrandede, smaa, smallere end hos de foregaaende, rosenrøde. Frøene glatte. 1aarig. Blomstrer om Sommeren.

Den voxer paa Bornholm, og skal være funden ved Helsingøer. I Norge er den funden paa Bjerget Aasen i Hitteren.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

11. **Blød Storkeneb** (G. molle). Blomsterstilkene 2blomstrede, vexelvise, modsatte Bladet. Bladene rundagtige, lappede, fildthaarede. Kapslerne sammenrynkede, glatte. Frøene glatte. Fl. D. T. 679.

Beskr. Roden tynd tapformig, ofte lidet grenet; den fremskyder flere, udbredte, ved Grunden fremliggende, opstigende, lidet grenede, trinde, duunhaarede, ½ - 1 Fod lange Stængler. Bladene stil-

stilkede, vexelvise; de nederste 7- og de øverste 5lappede. Lapperne indskaaren-tandede. Blomsternes Smaastilke udspilede, krumt opstigende. Blomsterne smaa. Bægerbladene ægformige, haarede. Kronbladene omvendt-hjerteformige, violet-røde. Frøene glatte. 1aarig. Blomstrer om Sommeren.

Almindelig ved Diger og paa hvilende Marker i Danmark og Holsteen. I Norge findes den efter Wille i Tellemarken.

Egensk. og Anvend. At den kogt i Kjernemelk skulde være god mod Blodpis hos Faarene, behøver nok Bekræftelse.

12. **Rundbladet Storkeneb** (G. rotundifolium). Blomsterstilkene 2blomstrede. Kronbladene heelrandede. Bladene nyreformige, indskaarne, filthaarede. Kapslerne laadne. Frøene netformig-aarede. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 157.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, men har mere grenede og rødagtige Stængler. Bladene mere kredsrunde, ikke saa dybt fligede; de nederste modsatte. Kronbladene ikke udrandede, mindre og mørkere røde. Men det, som især udmærker den, er Kapslerne og Frøene. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Den af Prof. Schumacher anførte Afart af denne under Navn af katostartet rundbladet Storkeneb (G. r. malvæfolium) er uden Tvivl den samme, som den anførte Liden Storkeneb.

Hist og her paa Agre og Diger.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

13. **Kløftbladet Storkeneb** (G. dissectum). Blomsterstilkene 2blomstrede. Kronbladene udrandede. Bladene 5deelte, fligede. Kapslerne laadne. Frøene netformig-aarede. Fl. D. T. 936.

Beskr. Roden trevlet. Stænglerne udbredte, fremliggende, grenede, trinde, mindre haarede end de foregaaendes, bladede, ½-1 Fod lange. Bladene næsten 5hovede, stilkede, modsatte. Fligene 3kløvede, indskaarne. Blomsterstilkene kortere end Bladstilkene og sidde i Bladhjørnerne. Kronbladene rosenrøde, smaa, udrandede, af Bægerets Længde. 1aarig. Blomstrer i Juni.

Paa Fælleder, Diger og andre tørre Steder.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

14. Storbægeret Storkeneb (G. columbinum). Blomsterstilkene 2blomstrede, 3 Gange længere end Bladet. Bladene 5deelt-mangedeelte. Kapslerne glatte. Frøene netformig-aarede. Fl. D. T. 1221.

Beskr. Roden langtrevlet; den frembringer mange, tynde, grenede, udbredte, fremliggende, lidet rue, trinde, bladede, ½ - 1 Fod lange Stængler. Bladene ligne den foregaaendes, men Afdelingerne ere bredere. Blomsterstilkene sidde i Bladhjørnerne og ere meget tynde og lange. Bægeret pyramideformigt, 3ribbet, meget større end den foregaaendes. Kronerne større end hiins, rosenrøde, udrandede. Kapslerne meget glatte. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Paa tørre Steder, ikke saa almindelig som den foregaaende.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

15. Blodrød Storkeneb (G. sangvineum). Blomsterstilkene 1blomstrede. Bladene 5deelte, rundagtige. Kapslerne i Spidsen børstede. Fl. D. T. 1107.

Beskr. Roden træeagtig, fremliggende. Stængelen opret, grenet, bladet, trind, haaret, knæet; Grenene udspilede. Bladene stilkede, haarede; Afdelingerne 3deelte. Blomsterstilkene i Bladhjørnerne, meget lange, paa Midten leddede, med 4 hindeagtige Blomsterblade. Bægerbladene ægformige, haarede, med en kort Stak. Kronbladene omvendt-hjerteformige, blodrøde, meget store. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Hist og her i Krattet og paa sandige Marker, f. Ex. ved Brede og Flaskekroen i Sjelland; ved Hofmandsgave i Fyen; i Holsteen ved Putlos, og i Norge paa Eger, Tellemarken og ved Holmestrand.

Egensk. og Anvend. Den er sammensnerpende og kan derfor bruges til Farverie. Den fortjener at plantes i Blomsterhaver.

2den Slægt: Althee (Althæa).

1. Læge Althee (A. officinalis). Bladene enkelte, filtede, utydelig 5lappede. Fl. D. T. 530. D. Althee.

Beskr. Roden tapformig. Stængelen opret, rank, udeelt, trind, filtet, bladet, 3-4 Fod høi. Bladene vexelviise, stilkede, hjerteformige, lidet foldede, takkede. Blomsterne sidde i Bladhjørnerne, i smaa Toppe, nogle paa smaa, andre paa længere Stilke. Det yder-

yderste Bæger omtrent 10deelt, det indvendige 5deelt. Kronen lys rosenrød. Kapselen sammentrykt. Fleeraarig. Blomstrer fra Juli til September.

Paa fugtige Steder ved Strandbredder meget sjelden, f. Ex. paa Møen; Thorsinge og Langeland; i Holsteen ved Broeck.

Egenst. og Anvend. Roden indeholder i Mængde en sødagtig Sliim, som bruges meget i Brystsvagheder og til at formilde Skarpheder i Maven. Stængelen indeholder mange og stærke Taver, som efter Cavanilles skal give meget god Hør.

2. **Rosen Althee** (A. rosea Cavan.) Bladene 5=7lappet=kantede. (Alcea rosea Lin.). Cav. diss. 2. T. 28. f. 1. D. Bonde Rose.

Beskr. Roden tapformig. Stængelen opret, rank, tyk, lidet grenet, trind, filtet, bladet, 4=6 Fod høi. Bladene stilkede, hjerteformige, blødfiltede, rundtakkede. Axelbladene henvisnende, fligede, randhaarede. Bladene ved Blomsterne 3lappede, hvoraf den midterste er den længste. Blomsterne meget store og sidde paa Enden af Stængelen i et langt Ax og i de øverste Bladhjørner. Kronbladene aabne, meget brede, utydelig rundtakkede, af mangfoldige Farveafarter, fra hvid til mørkblodrød, guul ꝛc. Neglene uldhaarede. Støvdragerne hvide. Det udvendige Bæger 5=8kløvet; det indvendige længere, 5=6kløvet. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den er vildvoxende i Asien.

Egenst. og Anvend. Den dyrkes almindelig i Haver som en udmærket Ziirplante. Man har en fyldt Afart. Den har blødgjørende Egenskaber.

3die Slægt: Katost (Malva).

1. **Skov Katost** (M. sylvestris). Stængelen opret. Bladene 7lappede, spidse. Blomsterstilkene og Bladstilkene haarede. Fl. D. T. 1223. D. Katost.

Beskr. Roden dyb, tapformig=grenet, hvid. Stængelen grenet, trind, haaret, bladet. Bladene vexelvise, stilkede, hjerteformige, foldede, rue; de nederste 7lappede, tandede, rue; de øverste spids 5lappede, takkede. Blomsterne sidde flere sammen i de øverste Bladhjørner. Bægerne stivhaarede, meget mindre end Kronerne.

Kronbladene omvendt-hjerteformige, lysrosenrøde. Fleeraarig. Blomstrer i Juni, Juli og August.

Almindelig ved Gjerder og Veie i Danmark og Holsteen.

Egenſk. og Anvend. Bierne trække af Blomsterne. Roden er blødgjørende, og Blomsterne sammensnerpende.

2. **Rundbladet Katost** (M. rotundifolia). Stænglerne fremliggende. Bladene hjerteformig-kredsformige. Frugtstilkene indbøiede. Fl. D. T. 721. Fl. N. 1030. D. Katost, gemeen Katost, Smaa Katost. N. Katost, Marie Kaabe.

Beskr. Roden grenet, tyk, hvid. Stænglerne udbredte, trinde, bladede, haarede. Bladene mindre end den foregaaendes, med 5-7 budt tilrundede, rundtakkede Lapper. Blomsterne meget mindre end hos hiin. Kronbladene kun lidet større end Bægeret, kjødfarvede, undertiden hvidagtige, med lysrøde Aarer. 1aarig. Blomstrer i Juni, Juli og September.

Almindelig ved Veie og Gjerder.

Egenſk. og Anvend. Den er et skadeligt Ukrud i Haver. Huusdyrene æde den. Bladene har man brugt til Kaal, men de skal være skadelige for Maven. Bierne trække af Blomsterne. I Henseende til Lægekræfter ligner den den foregaaende.

3. **Rosen Katost** (M. Alcea). Stængelen opret. De nederste Blade hjørnede, de øverste 5deelte, rue. Det yderste Bægers Blade aflange, budte. Fl. D. T. Cav. diss. 2 T. 17 f. 2.

Knippehaaret Katost, V.

Beskr. Stængelen grenet, trind, rue, bladet, 1½-2 Fod høi. Bladene vexelvise, stilkede; de øverste 3-5deelte. Afdelingerne 3-kløvede, med budte Takker. Blomsterne sidde flere sammen, i Bladhjørnerne. Bægerne filtede. Kronbladene store, smukt rosenrøde. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Paa sandige Steder temmelig sjelden, f. Ex. imellem Skovshoved og Charlottenlund; i Fyen ved Gamborg, Strib og Kjersgaard; paa Møen; i Corselitze Skove paa Falster; i Holsteen.

Egenſk. og Anvend. Man dyrker den i Haver som Ziirplante.

4. Mo-

4. Moskus Katost (M. Moschata). Stængelen opret. Rodbladene nyreformige, indskaarne. Stængelbladene 5kløvede, finnet-mangedeelte. Det yderste Bægers Blade linieformige. Fl. D. T. 905.

Enkelthaaret Katost, B.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, men udmærker sig ved Rodbladene og finere deelte Stængelblade. Bægerne ere blot haarede. Kronerne større. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den findes i Laaland, paa Falster og Møen, og paa Øerne i Odense Fjord.

Egenſk. og Anvend. Som foregaaende. Bladene lugte af Moskus, naar man gnider dem.

Syttende

Syttende Classe.

Tvedeelte (Monadelphia). Støvdragerne sammenvoxne i 2, sjelden i 1 Legeme. Næsten alle have Ærteblomster.

Første Orden.

Sexhannede (Hexandria) med 6 Støvdragere.

1ste Slægt: Jordrøg (Fumaria). Bægeret 2bladet. Kronen gabende, ved Grunden puklet, honningdragende. Hver Støvdrager har 3 Støvknappe.

Udseende: Smaa Planter, med løgformig eller trevlet Rod; svag Stængel; sammensatte Blade; Blomsterne i Ax, med Blomsterblade.

Anden Orden.

Ottehannede (Octandria) med 8 Støvdragere.

2den Slægt: Melkurt (Polygala). Bægeret har 2 vingeformige Flige. Kronens Fane valseformig. Bællen omvendt=hjerteformig, 2rummet.

Udseende: Smaa Planter, med grenet Rod, opstigende Stængel; enkelte, heelrandede Blade. Blomsterne i Klaser, med Blomsterblade.

Tredie Orden.

Tihannede (Decandria).

* Alle Støvdragerne sammenvoxne i eet Legeme.

3die Slægt: Gyvel (Spartium). Støvtraadene hænge fast ved Frugtknuden. Arret tilvoxet, laadent.

Udseende: En Busk, med fremliggende Stamme; sammensatte og enkelte Blade; eenlige Blomster.

4de Slægt: Visse (Genista). Støvveien nedtrykker Kjølen. Fanen tilbagebøiet.

Udseende: Smaa Halvbuske, med sammensatte og enkelte Blade og Axelblade.

5te Slægt: Tornblad (Ulex). Bægeret 2bladet. Bællen neppe længere end Bægeret.

Ud=

Udseende: Fremliggende, tornet Halvbusk, med naaleformige Blade og Blomster i Bladhjørnerne.

7de Slægt: Rundbælle (Anthyllis). Bægeret ophovnet, indsluttende en rundagtig Bælle.

Udseende: Lav Plante, med svag Stængel; sammensatte Blade; hovedformige Blomster, som indsluttes af Blomsterblade.

6te Slægt: Kragekloe (Ononis). Bægeret 5deelt. Bællen siddende, ophovnet. Fanen stribet.

Udseende: Planter af Middelstørrelse med træeagtig Rod, grenet Stængel, enkelte og sammensatte Blade, Blomster i Klaser. Axelblade og Blomsterblade.

** Støvtraadene sammengroede i 2 Legemer.

a. Arret dunet.

8de Slægt: Bønne (Phaseolus). Kiølen og Støvveiene spiralformige.

Udseende: Høie Planter, med svag, slyngende Stængel, 3koblede Blade og klaseformige Blomster i Bladhjørnerne.

10de Slægt: Glatbælle (Orobus). Støvveien linieformig, trind, oventil uldhaaret.

Udseende: Skovplanter af Middelstørrelse, med grenet eller knollet Rod; opret Stængel; finnede Blade og klaseformige Blomster i Bladhjørnerne.

9de Slægt: Ert (Pisum). Støvveien paa Overfladen kiølet og uldhaaret.

Udseende: Planter med svag Stængel, finnede Blade, og store Axelblade. Slyngtraade.

11te Slægt: Fladbælle (Lathyrus). Støvveienes Overflade flad og uldhaaret.

Udseende: Planter af Middelstørrelse, med svag, vinget Stængel; finnede Blade; Blomsterne i Bladhjørnerne; Slyngtraade og Axelblade.

12te Slægt: Vikke (Vicia). Støvveien skjægget under Arret.

Ud=

Udseende: Planter af Middelstørrelse, med svag Stængel; finnede, tildeels mangeparrede Blade. Blomsterne siddende eller i Klaser. Axelblade og Slyngtraade.

13de Slægt: Lindse (Ervum). Arret hovedformigt, overalt duunhaaret.

Udseende: Smaa Planter, med svag Stængel; finnede, mangeparrede Blade. Blomsterne stilkede, i Bladhjørnerne. Axelblade og Slyngtraade.

b. Arret glat. Bællen næsten 2rummet.

21de Slægt: Astragel (Astragalus). Bællen 2rummet, puklet.

Udseende: Smaa Planter, med finnede, mangeparrede Blade. Blomsterne i Ax. Blomsterblade.

20de Slægt: Rendebælle (Phaca). Bællen halv 2rummet.

Udseende: Smaa Planter, med finnede Blade; Blomsterne i Klaser. Axelblade og Blomsterblade.

c. Arret glat. Bællen næsten 1frøet.

22de Slægt: Kløver (Trifolium). Bællen neppe længere end Bægeret, 1- eller 2frøet, ikke opspringende, affaldende.

Udseende: Planter af Middelstørrelse eller smaa, med 3koblede Blade; Axelblade og Blomsterne i et Hoved eller Klase.

16de Slægt: Lakrits (Glycyrrhiza). Bægeret 2læbet; den øverste Læbe 3kløvet.

Udseende: Plante af Middelstørrelse, med ulige finnede Blade og Blomsterne i Ax.

d. Arret glat. Bællen lidet leddet.

18de Slægt: Esparsette (Hedysarum). Bællen bestaaer af sammentrykte, 1frøede Led. Kjølen meget budt.

Udseende: Planter af Middelstørrelse, med grenet Rod; opstigende Stængel; finnede, mangeparrede Blade; axformige Blomster.

17de Slægt: Fuglekloe (Ornithopus). Bællen leddet, bueformig.

Udseende: Liden Plante, med trevlet Rod; fremliggende Stængel; finnet-mangeparrede Blade, og siddende Blomster paa Enden af Stængelen.

e. Arret glat. Bællen krummet, mangefrøet.

15de Slægt: Robinie (Robinia). Fanen tilbagebøiet-aaben, rundagtig.

Udseende: Temmelig høit Træe, med Torne. Bladene finnede. Blomsterne i Klaser.

14de Slægt: Bønnetræe (Cytisus). Bællen stilket. Bægeret 2læbet.

Udseende: Træeagtig Busk, med glat Stamme, uden Torne. Bladene 3koblede. Blomsterne i hængende Klaser.

19de Slægt: Stregbælle (Galega). Bællen linieformig, med skraae Tverstriber.

Udseende: Plante af Middelstørrelse, med opret Stængel; finnede Blade, og Blomster i Klaser.

24de Slægt: Sneglebælle (Medicago). Bællen spiralformig, sammentrykt. Støvveien nedbøier Kjølen.

Udseende: Smaa Planter eller af Middelstørrelse, med svag Stængel; 3koblede Blade og Blomsterne i et Hoved.

23de Slægt: Kjellingtand (Lotus). Bællen trind, tæt opfyldt med Frøe. Vingerne sammenstødende oventil efter Længden.

Udseende: Smaa Planter, med liggende Stængel; 3koblede Blade og Blomsterne i skjermformige Hoveder.

Syttende

Syttende Classe.

Tvedeelte (Diadelphia).

Første Orden.

Sexhannede (Hexandria).

1ste Slægt: Jordrøg (Fumaria).

1. Huulrodet Jordrøg (F. bulbosa Wild.) Stængelen udeelt. Klasen i Enden paa Stængelen. Blomsterbladene aflange, længere end Blomsterstilkene. Bladene dobbelt 3koblede. Roden knollet-huul. Fl. D. T. 605 (F. bulb. γ Lin. Capnoides major Schumach.) D. Huulrod, stor Huulrod, rød Hanekam, Trindrodet Jordrøg.

Beskr. Roden bestaaer af en temmelig stor, ægformig, brunnagtig, neden til huul Knolle. Stængelen opret, trind, glat, i Toppen bladet, 1-1½ Fod høi. Stængelbladene stilkede, verelvise, sædvanlig kun 2, glatte. Smaabladene bred-ægformige, indskaarne, saatandede; Fligene og Tænderne budte, ulige store. Bladene ved Blomsterne glatte, heelrandede. Klasen mangeblomstret. Bægeret meget lidet. Blomsterne violet røde, sidde paa smaa Stilke og vende til een Side. Det øverste Kronblad ender sig i en budt, nedkrummet Spore. Fleeraarig. Blomstrer sidst i April og i Mai.

Afart: Hvid huulrodet Jordrøg (F. b. alba) med hvide Blomster.

Almindelig i Skove.

Egenſk. og Anvend. Tartarerne spise Rødderne, som dog ere meget bittre. Man paastaaer, at de, kastede i Fiskedammer, skulle forjage Frøerne deraf. Bierne trække af Blomsterne. Den har forhen været brugt i Medicinen.

2. Liden Jordrøg (F. fabacea Retz.) Stængelen udeelt. Klasen i Enden paa Stængelen. Blomsterbladene rundagtige, af Blomsternes Længde. Kronens Spore ret. Bladene dobbelt 3koblede. Roden knollet, ikke huul. Fl. D. T.
(F. bulb. β Linn. Capnoides minor Schum.)

Bønneagtig Jordrøg, Oec. Pl.

Beskr. Denne Plante ligner meget den foregaaende, og er af adskillige antagen for blot en Afart deraf. Den udmærker sig især der-

derved, at den er meget mindre, 6-8 Tommer lang, ved Blomsterbladene, som ere mere ruudagtige; ved Sporen, som ikke er tilbagebøiet, og at den blomstrer tidligere, nemlig sidst i Mai og i April

Den findes i Skoven ved Charlottenlund og ved Sorgenfrie, imellem den foregaaende, men sjeldnere.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

3. Hallers Jordrøg (F. Halleri). Stængelen udeelt, med en Blomsterklase paa Enden. Blomsterbladene kileformige, fingerformig-deelte, længere end Blomsterstilkene. Bladene dobbelt 3koblede. Roden heelknollet. Fl. D. T. 1224. (F. bulbosa α Lin. Capnoides Halleri Schum.)

Almindelig Jordrøg, Oec. Pl.

Beskr. Roden bestaaer af en næsten kugleformig, indvendig solid Knol, noget større end en Nød. Stængelen glat, trind, 2-3 bladet, 6-10 Tommer høi. Bladene vexelvise, stilkede, glatte. Smaabladene omvendt smal-ægformige, budte, heelrandede. Hovedstilken er deelt i 3 mindre, og paa hver af disse sidde 2-4 Smaablade. Blomsterklasen faablomstret. Blomsterbladene hule, budtfligede. Kronerne næsten rosenrøde. Sporen opstigende. Fleeraarig. Blomstrer i Mai.

Den findes imellem de forrige, men ikke almindelig, f. Ex. i Charlottenlund.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

4. Læge Jordrøg (F. officinalis). Stængelen grenet, udbredt. Skulpene 1frøede, kugleformige, udrandede. Smaabladene kileformig-lancetformige, indskaarne. Fl. D. T. 940. Fl. N. 161. D. og N. Jordrøg. N. Aaker-Sissel, Fru Mari, Fomari.

Beskr. Roden stingrenet. Stængelen meget grenet, kantet, bladet, ligesom hele Planten graagrøn, ½-1 Fod lang. Bladene dobbelt-finnede, glatte. Blomsterne sidde i lange, mangeblomstrede Ax, som sædvanlig ere modsatte et Blad. Blomsterbladene meget smaa, spidse. Kronerne ere smaa, lysrøde, med en mørk purpurfarvet Munding, en grønagtig Kjøl og en meget kort, budt Spore. Skulpen næsten ganske kugleformig, i Enden lidet indtrykt og

og hulret som et Fingerbøl. 1aarig. Blomstrer i Juni, Juli og August.

Almindelig paa Diger og tørre, muldede Marker.

Egensk. og Anvend. Man anseer det for et Tegn paa Muldjord, hvor den voxer. Bierne trække af Blomsterne. Faarene æde den gjerne, især naar den er ung. Dens Safter skal i Øinene opvække samme Følelse som Røg, hvilket skal have givet Anledning til dens Navn. Den har en saltagtig bitter Smag, sveddrivende og opløsende Egenskaber.

5. **Rankende Jordrøg** (F. capreolata). Stængelen grenet, klattrende ved Hjelp af lidet slyngende Bladstilke. Smaablandene bred-kileformige, lappede. Skulpene kugleformige, 1frøede. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 943.

Beskr. Den ligner saa meget den foregaaende, at adskillige Botanikere have antaget den for en Afart deraf. Den udmærker sig især ved en mere grøn Farve; en længere, tyndere, svagere Stængel; ved Bladstilkene, som snoe sig lidet omkring de Legemer, de møde, og hvorved Planten hæver sig; ved Smaabladene, som ere bredere; ved Axene, som ere kortere og hvorpaa Blomsterne ere færre og sidde mere adskilte; ved Kronerne, som ere større, næsten hvide og i Mundingen mørkerøde; ved Sporen som er lidet længere og endelig ved Frugten, som er glindsende og efter Smith skal have 2 udhulede Fordybninger i Enden. 1aarig. Blomstrer om Sommeren.

Den findes ved Diger, men sjelden; Prof. Olufsen har fundet den paa Møen.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

6. **Klyngende Jordrøg** (F. claviculata). Stængelen grenet, klattrende. Skulpene lancetformige, 2-3frøede. Smaabladene heelrandede. Bladstilkene ende sig i Slyngtraade. Fl. D. T. 340.

Kjølleſtilket Jordrøg, Oec. Pl.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen meget fiin, rødagtig, flad paa den ene Side. Bladene dobbelt finnede; Smaabladene aflange, 3koblede eller fodformige. Stilken ender sig i en fleerdeelt, tynd Slyngtraad. Axstilken modsat Bladet. Axet ægformigt. Blomster-

fterne hvide, mindre end hos de foregaaende. Skulpen spids, glat. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

En temmelig sielden Plante; den voxer især paa tørveagtig Grund imellem Buske; den findes i Fyen ved Trolleborg og Brylle; i det Schlesvigske ved Christiansfeld.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

Anden Orden.

Ottehannede (Octandria).

2den Slægt: Melkurt (Polygala).

1. Almindelig Melkurt (P. vulgaris). **Kronerne have en Kam og sidde i Klaser. Stænglerne urteagtige, udeelte, fremliggende. Bladene linieformig-lancetformige.** Fl. D. T. 516. D. Korsblomster, Melkurt. N. Korsurt.

Almindelig Melkgiver, B.

Beskr. Roden grenet, træeagtig; den frembringer mange udbredte, glatte, trinde, tætbladede Stængler, som ved Grunden ere forbundne sammen. Bladene vexelvise eller stroede; de nederste mindre og ægformige, heelrandede, spidse, lidet indbøiede, glatte. Blomsterne sidde i en Klase, paa Enden af Stænglerne. Kronerne blaae, hvide, violette eller rodagtige, med et kamformigt, lysere Blad indvendig. 2 af Bægerets Blade meget større end de øvrige, af samme Farve som Kronen. Fleeraarig. Blomstrer sidst i Mai, i Juni og Juli.

Paa høie, især sandige Banker.

Egensk. og Anvend. Huusdyrene æde den gjerne, og man paastaaer, at den formerer Melken hos Køerne. Den er ligeledes en meget god Bieplante. Den har urindrivende, sveddrivende og aabnende Egenskaber.

2. Bitter Melkurt (P. amara). **Kronerne have en Kam og sidde i Klaser. Bægervingerne 3nervede, budte, længere end Kronerne. Stænglerne lidet oprette. Bladene budte; Rodbladene omvendt-ægformige, flere samlede.** Fl. D. T. 1169.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende og er maaskee blot en Afart deraf. Hele Planten er bitter. Stænglerne ere mere oprette. Rodbladene større end de øvrige Blade, temmelig tæt sammen i en Krands, og lidet stivere end de øvrige. Klasen er ofte

større

større end paa hiin. Blomsterne blaae. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Funden af Prof. Vahl i den nordlige Deel af Jylland.

Egenſk. og Anvend. Formodentlig har den heri megen Lighed med den foregaaende, og i medicinske Kræfter maaskee endog Fortrinet.

Tredie Orden.

Tihannede (Decandria).

3die Slægt: Gyvel (Spartium).

1. Kost Gyvel (S. scoparium). Bladene 3koblede og eenlige. Grenene kantede, uden Torne. Fl. D. T. 313. D. Gyel, Giel, Gyvel, Geil.

Almindelig Gyvel, Oec. Pl.

Beskr. Roden meget lang, træeagtig. Stammen opret, 2-3 Fod høi, med mange, vexelviſe, rette, furede, bladede, altid grønne Grene. Bladene vexelviſe, smaa, glatte; de øverste enkelte; Smaabladene ægformige, haarede, heelrandede. Blomsterne sidde eenlige i Bladhjørnerne og ere temmelig store, smukt mørk- og lysgule. Bægeret 2læbet, rødagtigt; den øverste Læbe budt, 2tandet; den nederste 3tandet. Frugtknuden uldhaaret. Bællen flad, sortbruun, randhaaret. Frøene glindsende. Blomstrer i Juni.

Paa høie sandige Bakker, f. Ex. ved Helsingøer; i Fyen ved Faaborg; hyppigere i Jylland, f. Ex. imellem Frederitz og Kolding, ved Nørholm ꝛc.

Egenſk. og Anvend. Formedelst dens stærke Rødder er den ofte et skadeligt Ukrud, men derved og tjenlig til Flyvesandets Dæmpning. Af dens Grene, som Huusdyrene æde naar de ere unge, gjør man Koste; de indeholde temmelig stærke Taver, hvoraf man har gjort Sækkelærred, ja endog fiint Lærred og Papiir; i Engelland skal man have anvendt dem til Øl istedet for Humle; de kunne og anvendes til Garverie, hvortil de især bruges i Engelland. I Mangel af Foder har man brugt den til Strøelse. Paa de Steder, hvor man mangler Skov, bruger man den til Brændsel; men til levende Gjerder, hvortil den er anbefalet, er den formedelst dens Rødder ikke

tjen-

tjenlig, ligesom den ei heller bliver tæt. Veddet er haardt og hvidt. Naar den blomstrer, tager den sig godt ud ved sine store, smukke Erteblomster og plantes derfor i Lyst-Busketter. Man kan farve guult og bruunt med den. Bierne trække af Blomsterne. Blomsterknopperne kunne bruges som Kappers. Frøene indeholde en Olie og ere blevne anpriiste som Surrogat for Kaffe. Harerne gnave den gjerne om Vinteren. Den har urindrivende Egenskaber, især Saltet, som uddrages af Asken af dens Ved.

4de Slægt: Visse (Genista).

1. Farver Visse (G. tinctoria). Bladene lancetformige, glatte. Grenene trinde, stribede, oprette, uden Torne. Fl. D. T. 526. D. Guul Visse, smal Geil.

Guul Visse, V.

Beskr. Roden træet, grenet. Stammen buskagtig, med mange, lidet kantede, glatte, tætbladede Grene. Bladene vexelvise, siddende, glatte paa Overfladen, lidet haarede paa Underfladen, tættere sammen i Toppen end ved Grunden. Blomsterne sidde i Form af et Ax i de øverste Bladhjørner, temmelig tæt sammen, dog sielden saa tætte som i Figuren i Fl. D. Bægeret kantet. Kronerne smukt gule. Bællen næsten trind. Blomstrer i Juli og August.

Paa tørre Banker; i Fyen ved Verringe, i Vissenberg Syde og Hindsgavl; i Jylland ved Veile og Nørholm; temmelig hyppig i Slesvig og Holsteen.

Egensk. og Anvend. Den er meget tjenlig til Guulfarvning og til grønt paa blaat; ved Tilsætninger faaer man adskillige Forandringer deraf. Af Stængelen og Bladene, kogte med Kalkvand, afsiede og atter kogte med Kridt og Allun, faaer man Saftguult. Den kan og med Fordeel saaes paa Flyvesand. Af Barken kan snoes Baand, naar den er rødnet i Vand. Grenene bruges til Koste. Bierne trække af Blomsterne.

2. Haaret Visse (G. pilosa). Bladene omvendt-ægformig-lancetformige, budte, paa Underfladen haarede. Stammen nedliggende, vortet, uden Torne. Fl. D T. 1225. D. Musebid.

Beskr.

Beskr. Roden træet, grenet. Stammen grenet, stribet, bladløs, ved Grunden rodskydende; Grenene bladede; sidde uden Orden paa Stammen og ere kortere end den foregaaendes. Bladene ere vexelvise, enkelte eller flere sammen; budte, mørkgrønne paa Overfladen og hvidagtig-tæthaarede paa Underfladen, kortstilkede. Blomsterne sidde i de øverste Bladhjørner paa korte Stilke, og saa paa hver Qvist. De ere ikke saa smukt gule som hiins. Bægeret haaret. Fanen paa den øverste Side stinhaaret. Bællen lidet flad, stivhaaret. Blomstrer i Juni.

Den voxer paa samme Grund som den foregaaende, men sjeldnere, f. Ex. ved Ribe; i Holsteen, Slesvig; temmelig hyppig paa Øerne Sylt, Romøe og Føer.

Egenst. og Anvend. Faarene æde de unge Qviste.

3. **Engelsk Visse** (G. anglica). Tornene udeelte. De blomsterbærende Grene uden Torne. Bladene ægformig-lancetformige, Fl. D. T. 619. D. Kjerlingetænder.

Beskr. Roden som de foregaaendes. Stammen opret, meget grenet, ½-1 Fod høi, besat med temmelig tætte, sylformige, lidet tilbagebøiede Torne. Grenene ved Grunden ligeledes tornede, men de blomster- og bladbærende Qviste uden Torne. Bladene vexelvise, spidse, glatte. Blomsterne sidde i Bladhjørnerne. Bægeret glat. Kronerne lysgule, med mørkere guul Fane. Bællen glat, kortere, tykkere og budtere end de foregaaendes. Blomstrer i Juni.

Den voxer imellem den første, f. Ex. ved Verringe, i Bissenberg Gyde i Fyen.

Egenst. og Anvend. I Mangel af andet kan den bruges til Brændsel.

4. **Tydsk Visse** (G. germanica). Tornene vortet-sammensatte. De blomsterbærende Grene uden Torne. Blomsterklaserne i Enden paa Grenene, bladløse. Kjølen duunhaaret. Fl. D. T. Riv. tetrapet. 67.

Beskr. Roden som hos de foregaaende. Stammen opret, grenet, stivhaaret, 1-2 Fod høi, i en yngere Alder noget nedliggende. Den har stærkere Torne end den foregaaende, som den meget ligner. Bladene vexelvise, ægformig-lancetformige, stilkede, stivhaarede. Blomsterne gule, stilkede. Bællene lidet opblæste, større end den foregaaendes, uldhaarede. Blomstrer i Juni.

Imel-

Imellem den foregaaende i Slesvig og Holsteen, og ved Nørholm i Jylland.

Egensk. og Anvend. De ældre Botanikere paastaae, at Bierne vel søge den, men at den Honning, de samle derpaa, ikke er god. Den kan ligeledes bruges til Brændsel.

5te Slægt: Tornblad (Ulex).

1. Opret Tornblad (U. europæus). Bægertænderne utydelige, sammenstødende. Blomsterbladene ægformige, flatne. Qvistene oprette. Fl. D. T. 608.

Europæisk Tornblad, V.

Beskr. Roden grenet, træet. Stammen opret, meget kægrenet, 2-4 Fod høi. Grenene furede, tgadne, besatte med rette, sammensatte, immergrønne Torne. Bladene sylformigt, affaldende, rue; de sidde ved Grunden af Tornene. Blomsterne temmelig store, stilkede og sidde eenlige i Bladhjørnerne ved Tornene. Blomsterstilkene kortere end Blomsterne, fiint duunhaarede. Ved Blomsterstilkene, tæt neden for Bægeret, sidde smaa, ægformigt, hule, duunhaarede Blomsterblade. Bægeret 2bladet, filthaaret, guulagtig-grønt; det øverste Blad 2-, det nederste 3tandet. Kronen smukt guul, længere end Bægeret. Bællen kort, aflang, spids, duunhaaret, 3-4 frøet. Blomstrer om Sommeren.

Den findes vildvoxende paa Øen Føer og i Holsteen ved Hamburgerbaum, Probsteienhagen, Aschberg; og som vild ved Charlottenlund, i den nordlige Deel af Sielland; og ved Veile.

Egensk. og Anvend. For dens Torne og tornagtige Blade har man anbefalet den til levende Hegn og bruger den dertil i Engelland og Frankerige, men hos os slutter den sig ikke tæt sammen i en Hæk, og er desuden vanskelig at faae til at voxe, hvor den ikke er vildvoxende; ikke at tale om, at dens Rødder udbrede sig meget vidt. Man har prøvet i Engelland at knuse dens Grene for at give Heste, hvilke da æde den med Begierlighed, og endog foretrække den for Havre. Den bruges til Brændsel.

6te Slægt: Kragekloe (Ononis).

1. Almindelig Kragekloe (O. spinosa). Blomsterne parviſe eller eenlige i Bladhjørnerne. De nederste Blade 3koblede,

lede, lancetformige, takkede, blødhaarede ligesom de tornede Grene. Fl. D. T. 783. Fl. N. 90. D. Kragetorn, Kragekloe, Langsienderod.

Torn Hesteplage, V.

Beskr. Roden træeagtig, grenet, meget lang, fremliggende, sortagtig. Den deler sig oventil i flere Grene. Stænglerne fremliggende, opstigende, vexelviis grenede, trinde, bruunrøde, 1 = 1½ Fod høie. Grenene ende sig i fine, stikkende Torne. Bladene vexelvise, stilkede. Axelbladene bruunagtige, groede fast til Bladstilkene. Blomsterne sidde eenlige eller parrede i Bladhjornerne. Bægerne spidsfligede. Kronerne violet = rosenrøde. Bællen ægformig, lidet opblæst. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Prof. Schumacher anfører følgende Afarter:

1ste Afart: Nøgleblomstret almindelig Kragekloe (O. s. glomerata) med korte, nøgleformige Klaser og Torne, og smaa, næsten glatte Blade.

2den Afart: Eenligtornet almindelig Kragekloe (O. s. mitior) med eenlige Torne og Blomster; større Blade, der ligesom Stængelen ere laadne. Hertil hører egentlig Figuren i Fl. D.

Almindelig paa Marker og Enge; sjelden nordenfjelds i Norge; den 2den Afart ved Flaskekroen.

Egenst. og Anvend. Dens lange, stærke Rødder gjøre den til et besværligt Ukrud paa Agrene, især for Plougmanden. Huusdyrene æde dens Blade og unge Grene. Bierne trække af Blomsterne. Den har aabnende og urindrivende Kræfter.

2. Stinkende Kragekloe (O. arvensis). Blomsterne parrede. De nederste Blade 3koblede, aflange, takkede, duunhaarede. Stængelen uden Torne, klebrig = uldhaaret. Fl. D. T. Jaqv. Hort. 1 T. 93 (under Navn af O. hircina).

Mark Hesteplage, V. Ager Kragekloe, Oec. Plantelære.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, men er dog kjendelig ved en mere opret, høiere, temmelig klebrig, blødhaaret Stængel, ved Bladene, som ere større, mere takkede og paa Overfladen

uld-

uld- eller duunhaarede; ved større, løsere Blomster, som hyppigere ere parrede, og som danne en Klase paa Enden af Stængelen og Grenene; ved en stinkende Lugt, og især ved Mangelen af Torne. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Ikke sjelden paa hvilende Marker og høie Enge.

Egensk. og Anvend. Som den foregaaende.

7de Slægt: Rundbælle (Anthyllis).

1. **Guul Rundbælle** (A. vulneraria). Bladene finnede. Smaabladene ulige store. Hovedet dobbelt. Fl. D. T. 988. Fl. N. 88. D. Hareklever, Katteklever.

Vund Bællegjemmer, V.

Beskr. Roden grenet, træeagtig; den frembringer flere, fremliggende, opstigende, trinde, finhaarede, grenede, bladede, ½ - 1 Fod høie Stængler. Bladene verelviſe; Smaabladene aflange, heelrandede, paa de nederste verelviſe, faa, og med et Endeblad som er mere end dobbelt saa stort som de øvrige; undertiden er Rodbladene enkelte; paa de øverste Blade ere Smaabladene omtrent lige store. Blomsterhovedet næsten kugleformigt, og findes paa Enden af Stængelen og Grenene; under Hovedet sidde haandformige Blomsterblade. Kronerne smukt gule. Bægeret hindeagtigt, finhaaret. Fleeraarig. Blomstrer i Juni, Juli og August.

Almindelig især paa sandige Græsmarker, og paa Diger i Danmark; sjeldnere i Norge.

Egensk. og Anvend. Den er en meget god Foderurt, og Smørret skal faae en meget guul Farve derefter, der er endog her gjort heldige Forsøg med dens Dyrkning paa sandige Jorder. Med dens Blomster skal man kunne farve mørkguult. Tørrede faae Blomsterne en blaa Farve.

8de Slægt: Bønne (Phaseolus).

1. **Snit Bønne** (P. vulgaris). Stængelen slyngende. Klasen eenlig, kortere end Bladene. Blomsterstilkene parrede. Blomsterbladene mindre end Bægerne. Bællene hængende. Moris. hist. 2 S. 2 T. 5 f. 1. D. Snit Bønne, Tyrkisk Bønne.

Tyrkisk Bønne, Oec. Pl.

Beskr. Roden treaarlet. Stængelen svag, kantet, slyngende, bladet, 3-4 Alen høi. Bladene 3koblede. Smaabladene brede, ulige, siddende, det midterste undtagen. Blomsterne sidde i Klaser i Bladhjørnerne. Kronerne hvide eller røde. Bællene lange, rue. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Den har hjemme i Asien.

Afarterne af denne Plante kunne inddeles i 1) Stigende eller Stang-Bønner med slyngende Stængel, og 2) lave eller Kryb-Bønner med lav, ikke stigende Stængel, hvilken sidste er bleven anseet for en egen Art, da dog Culturen viser, at den letteelig gaaer over i den stigende.

Af den første Afart dyrker man følgende Underafarter: den almindelige Stang- eller tyrkiske Bønne, med smallere Bælle og den store Slagsværd Stang-Bønne, med bredere Bælle, som er den fortrinligste, og som tilligemed hiin dyrkes for at spises grøn og snittet. Perle Bønner ogsaa kaldet Sukker- eller Prindsesse-Bønner, med trindagtig Bælle og rundagtige Frøe, der snarere end den Lave fortjente at være en egen Art, og som spises baade snittet og moden og er særdeles velsmagende.

Til de Slyngende høre og Pralbønnen (P. multiflorus Lammarck), som af nogle er bleven anseet for en egen Art, og som for dens smukke røde Blomster dyrkes til Ziir, men formedelst dens tykke, læderagtige Skal ikke anbefaler sig i oeconomisk Henseende.

Af den lave har man den tidlige hvide Kryb-Bønne, den store Slagsværd Kryb-Bønne, med bred Bælle og hvidt Frøe, den rødbrune spettede og den gule Kryb-Bønne, hvilke sidste formedelst deres mindre skjøre Bælle kun bruges modne og udpillede.

Egensk. og Anvend. De dyrkes allene til Spiisning, deels grønne som Snitbønner, hvilke kunne nedsyltes, deels udpillede.

Alle Snitbønne-Sorter trives bedst i en løs, muldet, for Soel og Luft udsat Jord; den behøver ikke at være frisk gjødet, og

naar

naar kun Jorden bliver vel bearbeidet, kan de med Held dyrkes 3die Aar efter Gjødningen. Da deres naturlige Voxested er Indien, ere de alle i høi Grad kjælne og taale ei den ringeste Nattefrost, ikke engang at ligge i Jorden, saalænge Nætterne ere kolde, men maae have Sommervarme for at kime; naar denne mangler, forraadne de ofte i Jorden. Det er derfor vigtigt ei at lægge dem, førend Nattefrosten ikke mere er at befrygte. Stangbønnerne lægges 6 omkring hver Stang, som i Forveien ere hensatte i 3 Fods Afstand fra hinanden i 2 Rader, paa hvert 3-4 Fods bredt Bed. De lægges i det høieste ½ Tomme under Jordens Overflade, holdes rene for Ukrud, og opbindes med Bast eller tørt Siv til Stammen, naar Stænglerne ere over 1 Alen høie. Krybbønnerne lægges i Rader, som ere 1 Fod fra hinanden, og imellem Bønnerne 9-12 Tommer, men lægges da i Forhold til Bedernes Brede, 3 eller 4 Rader paa hvert Bed, og hvor hver Bønne skal staae, gjør man vel i, ifald de ikke ere udsøgt gode, at lægge 2 tæt hos hinanden, hvoraf den svageste, ifald begge opgaae, siden bortskjæres eller henplantes, hvor der maatte være udebleven een. For i Tilfælde, at nogle af de om Stænglerne lagte Bønner skulde udeblive, strax at have nogle at plante istedet, er det godt at lægge et lidet Qvantum samme Dag tæt ved hinanden, paa et soelrigt Sted. Efter Prof. Alcattis Forsøg skyde Stænglerne, naar man afskjærer dem ved Roden, paa den Tid Bønnerne ere spiselige, igjen 4-5 nye Skud, som endnu samme Aar bære Bønner, men dette vil neppe skee i vort Klima.

9de Slægt: Ert (Pisum).

1. **Sæde Ert** (P. sativum). Bladstilkene tripde. Axelbladene paa Underranden tilrundede, rundtakkede. Blomsterstilkene mangeblomstrede. Blackw. T. 83.

Beskr. Roden slingrenet. Stænglerne svage, liggende eller klattrende, trinde, glatte, stribede, grenede, 1-2 Alen lange. Bladene lige finnede, med en lang, 3-5deelt Slyngtraad. Smaabla-

bladene ægformige glatte, heelrandede, undertiden ved Grunden lidet tandede, i Enden lidet spidse, omtrent 3 Par. Axelbladene større end Smaabladene, omfattende, halv hjerteformige. Blomsterstilkene sidde i Bladhjørnerne. Kronerne hvide, mørkrøde eller brogede. 1aarig. Blomstrer i Juni.

Den findes vildvoxende i det sydlige Europa.

Man har af Sæde-Erten mange Afarter, som dyrkes deels i Marken, deels i Haven. De botaniske Forfattere dele den i Mark-, Have-, Sukker-, Kron- og graae Erter; men da gode Mark-Erter, ved omhyggelig Dyrkning, blive ligesaa smagfulde som Have-Erter og der af Kron Erter findes saavel Sukker- som Skal- og graae Erter, saa kan i oekonomisk Henseende denne Inddeling ikke følges. Man inddeler dem derfor rigtigere i Skal-Erter med hvide Blomster, og hvis Bælle indvendig har en tør, uspiselig Hinde; Sukker-Erter med hvide Blomster, hvis Bælle ikke have denne Hinde, og derfor ere spiselige og Graae Erter med brogede Blomster.

I Marken dyrkes almindelig blot Skal-Erter og de graae (om hvilke siden). De tidlige Skal-Erter, som bringes grønne til Torvs i Kjøbenhavn, ere især fra Ryegaards Egnen imellem Roeskilde og Holbek, hvor Jorderne ere fortrinlig skikkede til denne Sæd. Da Bønderne i denne Egn med særdeles Flid dyrkede Erter for at kunne tidlig bringe dem til Kjøbenhavn, lod afdøde Geheimeraad Rosenkrantz, Godsets Eier, forskrive hvert 4de eller 5te Aar af de tidligste Skal-Erter, afvexlende en Gang fra Engelland og en anden Gang fra Holland, hvorved Sorterne bleve vedligeholdte. Den Sort, som sildigere bringes til Torvs, med mere opblæste Bælle, kaldes vælske Erter. Af Skal-Erter dyrkes i Haverne følgende Underafarter: Tidlige Maidopper, som opnaae en Høide af 2 Alen, og bære rigelig; tidlige Folger Erter, som voxe høiere; Bolskokker Erter, en fortrinlig Sort, som udmærker sig ved at have mange Erter i den opblæste Bælg; den voxer

høit,

høit, bærer godt, og er mueligt den i tydske Havefrøe-Fortegnelser anførte Blasen Schellerbse. Til at drive har man en særdeles tidlig Dverg- eller Kryb-Ert, som holder sig ganske lav, og i Forhold til sin Høide bærer rigelig, men fortjener ikke at dyrkes under fri Himmel, da de foranførte Sorter bære rigeligere, uden at indtage større Plads. Den grønne Skal-Ert fortjener og at anføres, hvis Ert ogsaa i moden Tilstand er grøn og særdeles sød af Smag; den voxer høit, bærer rigelig, men er sildig. Endnu har man Kron Erten, som bærer sin hele Høst paa Enden af Stængelen, hvilken øverst bliver dobbelt saa tyk som for neden; den kan i Godhed ikke sættes i Sammenligning med de foregaaende.

Af Sukker-Erter er den fortrinligste Sabel Sukker-Ert, som bliver 2½-3 Alen høi, og har særdeles store og brede Bælle, den ganske tidlige Sukker-Ert, som i denne Henseende fortjener at dyrkes, samt de hollandske hvidkimede og store hollandske sortkimede Sukker-Erter. Til at drive har man ogsaa en Dværg- eller Kryb Sukker-Ert, og en anden Dverg Sort, som er bekjendt under Navn af Pois de Grace, Bosbom Erten, men som er sildigere, og som er den allerlaveste af alle, sædvanlig kun 4-6 Tommer høi.

Af Graae Erter er den hollandske den fortrinligste, dog opnaaer den, som dyrkes i Lolland, efter nogle Aars Dyrkning i Haven, samme Størrelse, hvilket Erfaring har lært i den botaniske Have. Af denne dyrker man ingen Underafarter, undtagen en saakaldet graa Sukker-Ert, som er særdeles sød og velsmagende men som dog ei kan spises grøn; og en Kron-Ert til Ziir, som har meget smukke Blomster.

Egensk. og Anvend. Deres Brug til Mad, baade modne og umodne, er bekjendt. De kunne og anvendes til Brændeviin og til at blande i Brød, hvilket dog bliver meget tørt, og mindre velsmagende og fordøieligt. I Holland dyrkes omkring Leiden en stor Mængde Erter, som i dertil indrettede Ovne tørres i grøn Tilstand, for at bruges som grønne Erter om Vinteren,

ren, hvilket er en ikke ubetydelig Handelsartikel for den Egn. Halmen bruges meest blot til Gjødning.

Erternes Dyrkning er temmelig bekjendt. De udfordre en vel bearbeidet, ugjødet Jord, og trives endog meget godt i tredie Aar efter Gjødningen. I en tørtliggende Have, hvor man ikke er udsat for Muus, kan Udsæden, for at faae dem tidlig, skee i Slutningen af November og December; under andre Omstændigheder saa tidlig som det er mueligt at komme i Jorden. De udsaaes i 3 Tommers dybe Rader, 2 paa hvert 1½ Alen bredt Bed, hvorved maae anlægges ligesaa brede Gange, for at have Plads til Plukningen. Erterne lægges omtrent 1 Tomme fra hinanden, dækkes med en Tomme Jord og tiljevnes, naar de ere 3 Tommer høie. Efterat de atter ere voxne et Par Tommer over Hypningen, sættes Riis ved dem, i Forhold til enhver Sorts Høide. Hoved-Udsæden skeer i Marts, da man paa eengang lægger flere Sorter, som kunne afløse hinanden; hver 14de Dag skeer en nye Udsæd af de sildige fortrinligste Sorter, indtil Midten af Mai, da man begynder at lægge af de tidligere Sorter og vedbliver paa samme Maade indtil St. Hans Dag, da endnu en Lægning kan foretages af den allertidligste Sort, hvorved man hele Sommeren kan være forsynet med grønne Erter.

2. **Ager Ert** (P. arvense). Bladstilkene 4bladede. Axelbladene rundtandede. Blomsterstilkene 1blomstrede. Fl. D. T. Fl. N. 76. Moris hist. 2. s. 2. T. 1. f. 4. D. Vild Ert. N. Vilde Erter, Aaker Erter.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen svag, grenet, kantet, glat. Bladene vexelvise, finnede, med 1-2 Par; Smaabladene ægformige, budte, med en Braad, glatte, fintandede. Bladstilken ender sig i en mangedeelt Slyngtraad. Axelbladene modsatte, større end Smaabladene, ved Grunden spidse. Blomsterstilkene ikke saa lange som hos den foregaaende. Kronerne hvide; undertiden har Fanen røde Aarer. Bællen glat, mindre end hos Sæde-Erten. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Den er maaskee blot en Afart af hiin.

Den

Den er funden paa Moen og i Lyngbye Mose; i Norge ved Trondhjem og paa Eger.

Egensk. og Anvend. Som den foregaaende, men mindre frugtbar. I Italien dyrker man den som Foderurt, eller for at nedpløie den grøn til Gjødning.

3. **Strand Ert** (P. maritimum). Bladstilkene flade oven paa. Stængelen kantet. Axelbladene piilformige. Blomsterstilkene mangeblomstrede. Fl. D. T. 338. Fl. N. 698. D. Vilde Erter. N. Hafserter, Stranderter. I. Baunagras.

Beskr. Roden krybende, meget tyk. Stænglerne fremliggende, skarp 4kantede, glatte, bladede, bugtede, ofte lidet rødagtige, 2 Fod lange og derover. Bladene finnede, med en 2-3deelt Slyngtraad; Smaabladene ægformige, glatte, heelrandede, butte, vexelvise; de yderste mindre end de ved Grunden. Axelbladene lidet tandede ved Grunden. Blomsterne sidde i Klaser, næsten af Bladenes Længde, mangeblomstrede, i Bladhjørnerne. Bægeret glat. Kronerne lidet større end Ager Erternes, smukt violetrøde. Bællen sammentrykt. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes ved Strandbredder, f. Ex. ved Skjelskjør, i Odsherred; paa Moen; Ærøe; paa Vestkysten af Jylland; i Dynerne paa Sylt ꝛc.; ogsaa i Norge og Island.

Egensk. og Anvend. Da denne Plante voxer meget frodigt paa tørt Sand, endog temmelig langt fra Strandbredder, da Huusdyrene æde den gjerne, og Frøene endog kunne spises af Mennesker (de reddede Indbyggerne ved nogle Strand Kyster i Engelland fra Hungersnød i Aaret 1555) vil de Forsøg, som man nu anstiller dermed, paa Klitterne af Jyllands Vestkant, neppe være frugtesløse. Linne har allerede i sin Fl. lapp. p. 229 anbefalet den til Foderurt paa de laplandske øde Sandmarker. Den fortjener desuden at dyrkes paa Sandklitterne, fordi dens udbredte Stængel og lange Rødder fæste og holde Flyvesandet.

10de Slægt: Glatbælle (Orobus).

1. **Vaar Glatbælle** (O. vernus). Bladene finnede, med 3 Par; Smaabladene ægformige, tilspidsede. Axelbladene halv piil-

piilformige, heelrandede. Stængelen udeelt. Fl. D. T. 1226. Fl. N. 236. D. Muus-Erter. N. Bjørne-Erter.

Vaar Orefryd, V. Foraars Glatbælle, Oec. Plantelære.

Beskr. Roden træeagtig, grenet. Stængelen opret, glat, kantet, bladet, omtrent 1 Fod høi. Bladene verelvise, lige finnede, med 2-3 Par glatte, temmelig store Smaablade. Bladstilkene ende sig i en traadformig, kort Spids. Blomsterne sidde i Enden paa Stængelen, i en faablomstret Klase. Bægerne finhaarede, spids- og ulige-tandede. Kronerne violette. Bællene lidet oprette. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Den findes i Skove, men temmelig sjelden, f. Ex. i Skoven paa begge Sider af Ordrup Mose, paa Bakkerne ved Brede; toppigere i Skoven paa store Klint paa Møen; i Holsteen imellem Neumünster og Schönkirchen.

Egenſk. og Anvend. Huusdyrene æde den.

2. Knollet Glatbælle (O. tuberosus). Bladene finnede, elliptisk-lancetformige. Axelbladene halv piilformige, ved Grunden tandede. Fl. D. T. 781. Fl. N. 583. N. Goukmat, Napholt-Græs, Erte Nebber, Ertenap.

Knollet Orefryd, V.

Beskr. Roden bestaaer af lange, uformelige, grenede, sorte Knoller, som frembringe flere, oprette, kantede, bladede, glatte, omtrent 1 Fod lange Stængler. Bladene verelvise, og bestaae af 1-2, sjeldnere 3 Par. Smaabladene linieformig-elliptiske, siddende, modsatte, glatte, mørkgrønne, budte, med en liden Braad. Bladstilken flad og ender sig i en kort Braad. Blomsterne sidde paa Enden af Stængelen, i en 3-4blomstret Klase; undertiden findes 2, sjelden 3 Klaser paa en Stængel. Bægeret lidt rødagtig-bruunt. Kronen temmelig stor, blaaeagtig-violet. Bællen trindagtig, nedhængende. Fleeraarig. Blomstrer sidst i Mai og i Juni og Juli.

Temmelig almindelig i Skove og Kratskove.

Egenſk. og Anvend. Roden skal have en sød Smag, og Bønderne i Norge tykke den gjerne, ja man driver endog en Handel med den i Tellemarken. Den skal være temmelig meelrig. Bjørnen æder den gjerne. Forresten æde Huusdyrene Planten.

3. Sort

3. Sort Glatbælle (O. niger). Stængelen grenet. Bladene finnede, 6parrede. Smaabladene ægformig-aflange. Fl. D. T. 1170.

Sort Orefryd, V.

Beskr. Roden tyk, lidet vandret, med tykke Sidetrevler, bruunagtig. Stængelen opret, vexelviis-grenet, kantet, bladet, glat, 1-2 Fod høi. Bladene vexelvise, glatte; de bestaae af 4-6 Par. Bladstilken ender sig med en Braad. Axelbladene smaa, lancetformige. Blomsterne sidde i Klaser, paa temmelig lange Stilke, i Bladhjørnerne. Kronerne violet-røde. Bællene længere end hos den foregaaende, tilbagebøiede. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Paa skyggefulde Steder og i Krat, men temmelig sielden, f. Ex. paa Brede Bakker, imellem Ordrup Mose og Dyrehaven; paa Falster; i Fyen ved Hofmandsgave, Faaborg og nær ved Bjørnemose; i Holsteen imellem Neumühlen og Schönkirchen.

Egenskr. og Anvend. Rødderne have en sødagtig Smag, og skulle kunne spises. Huusdyrene, især Sviin, æde Planten, hvis Stængel er vel stiv, naar den ikke er ung. Bierne trække af Blomsterne. Blomsten er forresten saa smuk, at den fortjente at indføres som Ziirplante.

4. Skov Glatbælle (O. sylvaticus). Stænglerne nedliggende, laadne, grenede. Bladenes Smaablade bestaae af mange Par. Fl. D. T. 98. Fl. N. 791 (paa begge Steder under Navn af Vicia cassubica). N. Skarp Vikke.

Beskr. Roden træeagtig, i Spidsen grenet; den frembringer flere, ved Grunden liggende, derefter opstigende, og med Toppen oprette, duunhaarede, kantede, bladede, i Toppen lidet grenede, omtrent 1 Fod høie Stængler, som ved Grunden ere besatte med vexelvise, ægformige, spidse Skiæl. Bladene vexelvise, ulige finnede. Smaabladene modsatte, ægformig-lancetformige, spidse, duunhaarede, især underneden, aftagende, omtrent 8 Par. Axelbladene halv piilformige. Blomsterne sidde i temmelig mangeblomstrede, eensidige Klaser, paa Stilke som ere af Bladenes Længde. Blomsterne guul- eller rødagtig hvide, med lysrøde Aarer. Bællen ægformig-aflang, lidet fladtrykt, spids, omtrent 3frøet. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Tab.

Tab. 98 i Fl. Dan. citeres sædvanlig til Vic. cassubica, men jeg troer, at Smith har Ret, naar han henfører den til oven beskrevne Plante. Den ligner aldeles den, han har ladet tegne i Engl. Bot. T. 518, kun, at Bladene ere lige finnede, med Ansats til en Slyngtraad, dog siger han selv i Beskrivelsen derover i Fl. Brit., at den har ulige finnede Blade. Forskjellen imellem den og Vic. cass., skal blive anført ved denne.

Efter Fl. D. findes den i Norge ved Stavanger paa Udsteen, og ved Vandsøe paa Lister, paa tørre Steder. Strøm anfører paa Vahls Auctoritet, at den voxer paa Toten.

Egensk. og Anvend. Den fortjente uden Tvivl at dyrkes som Foderurt, paa skarpe, høie Skov-Jorder.

11te Slægt: Fladbælle (Lathyrus).

1 **Knollet Fladbælle** (L. tuberosus). Blomsterstilkene mangeblomstrede. Bladene finnede, med et Par ægformige Smaablade og Slyngtraade. Stængelen ikke vinget mellem Bladene. Fl. D. T. Rivin. tetr. T. 42.

Beskr. Roden knollet, meget dyb. Stænglerne fremliggende eller opstigende ved Hielp af Slyngtraadene, glatte, budt-4hjørnede. Bladene vexelvise, glatte. Slyngtraadene 2deelte. Klasestilkene sidde i Bladhjørnerne og ere lange, 5-6blomstrede. Kronerne mørk purpurrøde. Bællene sammentrykte, glatte. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Prof. Schumacher har fundet den paa Kastelsvolden ud mod Søen.

Egensk. og Anvend. Rodknollerne have en behagelig Smag og spises almindelig i Holland, hvor man af den Aarsag dyrker dem. De indeholde mere Meel end Kartoflerne, og efter Bergii Forsøg faaer man af 1 Pd. af dennes Rødder 3 Unzer Stivelse, af Kartoflerne derimod kun 1 Unze. Den er desuden en fortræffelig Foderurt, som Huusdyrene gjerne æde. Hvor den findes i Kornet, er den et slemt Ukrud, da den ved Slyngtraadene nedtrækker Straaene. Man kan udrydde den ved Sviin, som oprode og æde Rodknollene.

2. **Guul Fladbælle** (L. pratensis). Klasestilkene mangeblomstrede. Bladene finnede, med et Par lancetformige Smaabla-

bla-

blade. Fl. D. T. 527. Fl. N. 263. D. vilde Erter. N. Væslok, Krigskomgræs. F. Frantsagræs.

Eng Fladbælle,

Beskr. Roden lang, fiin, lidet krybende. Stænglerne svage, liggende eller opstigende ved Slyngtraade, grenede, bladede, glatte, skarphjørnede, 1-2 Fod lange og derover. Bladene stilkede, verelvise; Smaabladene næsten siddende, spidse, glatte, nervede, fiint randhaarede. Bladstilken ender sig i en temmelig lang, deelt og meget snoet Slyngtraad. Klasestilkene ere omtrent 3 Gange længere end Bladene, og bære 8-12 verelvise Blomster. Bægeret haaret. Kronerne gule. Bællen opret. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Almindelig paa høie Enge og imellem Buske. I Norge ved Aafjorden.

Egensk. og Anvend. Den giver et fortræffeligt Foder for Qvæg, og anbefales af Engellænderne Anderson og Curtis til Dyrkning; den kan slaaes flere Gange og holder sig grøn baade tidlig om Foraaret og sildig om Efteraaret. Den trives især i Leergrund. Man har anbefalet først at saae den og siden dele Rodderne. Man skal i Dyrtid have brugt dens Frøe til Brød. Bierne trække af Blomsterne.

3. Skov Fladbælle (L. sylvestris). Klasestilkene mangeblomstrede. Bladene finnede og bestaae af et Par sværdformige Smaablade. Stængelen vinget. Fl. D. T. 325.

Rød Fladbælle, Oec. Pl.

Beskr. Roden grenet. Stænglerne grenede, klettrende, 4hjørnede, glatte, stærkt vingede imellem Bladene, 3-5 Fod lange. Bladene stilkede, verelvise; Smaabladene spidse, glatte, nervede. Bladstilkene ende sig i en lang, i Spidsen 3deelt Slyngtraad. Axelbladene halv piilformige. Klasestilkene sidde i Bladhjørnerne, og ere betydelig længere end Bladene, mangeblomstrede. Bægeret glat. Kronerne rosenrøde, med violette Vinger. Bællen glat. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Hist og her i Kratter og Udkanten af Skove. I Norge paa Eger.

Egensk.

Egensk. og Anvend. Den er vel stivstænglet til at kunne med Nytte anvendes som Foderurt. Frøet skal i Dyrtid være anvendt til Brød. Den dyrkes som Ziirplante i Blomsterhaver.

4. Bredbladet Fladbælle (L. latifolius). Klasestilkene mangeblomstrede. Bladene finnede og bestaae af 2 elliptiske Smaablade og Slyngtraad. Stængelen vinget. Fl. D. T. 785.

Beskr. Den ligner overmaade meget den foregaaende, men er større. Bladene ere bredere; Bladstilken meget vinget. Slyngtraaden ofte sdeelt. Axelbladene ægformige. Blomsterne ere større, rosenrøde, med en hvidagtig Fane. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den anførte Figur af Fl. D., som Oeder og Retzius henføre til den foregaaende, passer sig ret godt til Beskrivelsen paa den bredbladede Fladbælle, paa Axelbladene nær, som paa Figuren ere sylformige; men mueligt er den tegnet efter et tørt Exemplar.

Den anførte, i Fl. D. tegnede Plante, er funden ved Strandkanten ved Rødbye i Laaland.

Egensk. og Anvend. Som den foregaaende.

5. Forskjelligbladet Fladbælle (L. heterophyllus). Klasestilkene mangeblomstrede. Bladene finnede og bestaae af 1-2 Par lancetformige Smaablade. Stængelen imellem Bladene hindeagtig-vinget. Bauhini hist. 2 p. 304.

Beskr. Den udmærker sig især ved de overmaade brede Vinger paa Stængelen, som ere lidet takkede. Bladene vexelvise, glatte. Smaabladene lidet bredere end den foregaaendes. Kronerne lysrøde. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den er vildvoxende paa flere Steder i Europa, men det er mig ikke bekjendt, at den er funden i Danmark, skjønt Prof. Viborg anfører den i sine systematiske Plantenavne.

Egensk. og Anvend. Svenskeren Gad anpriser den som en lypperlig Foderurt, der kan slaaes flere Gange.

6. Kjær Fladbælle (L. palustris). Klasestilkene mangeblomstrede. Bladene finnede, fleerbladede, med Slyngtraade.

Axel-

Axelbladene lancetformige, tilspidsede. Fl. D. T. 399. Fl. N. 982. N. Myrvæle.

Beskr. Roden grenet-trevlet; Stængelen klettrende, vinget, 2-3 Fod høi. Bladene stilkede, vexelvise, og bestaae omtrent af 3 Par. Slyngtraaden 2-3deelt. Blomsterstilkene meget længere end Bladene. Kronerne blaae violette, med rødagtig Fane. Bællen hængende, glat. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

I Moser temmelig sielden, f. Ex. i Sielland i Lundehuus Mosen; i Fyen ved Hofmandsgave; i Jylland ved Aarsleu; i Holsteen ved Syssel. I Norge ved Holtaalen.

Egensk. og Anvend. Qvæget æder den.

12te Slægt: Vikke (Vicia).

* Med stilkede Blomster.

1. **Krat Vikke** (V. dumetorum). Klasestilken mangeblomstret. Smaabladene tilbageboiede, ægformige, med Braade. Axelbladene lidet tandede. Fl. D. T. Riv. tetrapet. 50. D. Vikke. N. Muusvikke.

Beskr. Stængelen klettrende, kantet, grenet, glat, 2-3 Fod høi. Bladene vexelvise, glatte; Smaabladene vexelvise, stilkede. Axelbladene temmelig store, indskaarne. Klasestilken i Bladhjørnerne, 5-7blomstret. Kronerne lysrød-violette. Bællene temmelig lange. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den skal findes i Skoven ved Lethraborg; og i Norge paa Toten og i Snydebjerg. Mon man ikke har forvexlet den her fundne med Skov Vikken? Efter Weber findes den og i Holsteen.

Egensk. og Anvend. Den er anbefalet som en god Foderurt.

2. **Skov Vikke** (V. sylvatica). Klasestilkene mangeblomstrede. Smaabladene elliptiske. Axelbladene maaneformige, tandede. Fl. D. T. 277. Fl. N. 16. N. Fager Erter, Skov Erter.

Beskr. Roden grenet. Stænglerne klettrende, svage, meget grenede, kantede, furede, glatte, bladede, 4-6 Fod lange. Bladene bestaae af mange Par, og ende sig i en deelt Slyngtraad; Smaabladene glatte. Klasestilkene sidde i Bladhjørnerne, og ere oprette, mangeblomstrede, længere end Bladene, 4hjørnede. Blomsterne stilkede, nikkende. Kronerne hvidagtige, med røde Aarer.

Bæl-

Bællen næsten lancetformig, glat, 4-5frøet. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Bladene paa Figuren i Fl. D. ere for meget tilspidsede, hvorved de blive ægformige, istedet for elliptiske.

Den findes i Skove, hvor der er Krat, men ikke almindelig, f. Ex. i Skoven ved Frederiksdal, i Gjelskov, ved Rudersdal, i Hareskoven ved Slangerup, ved Gauno; i Fyen ved Hinsgavl, paa Æbeloe, i stor Mængde paa Fænoe ved Middelfart; i Holsteen. I Norge paa Langøen ved Skeens Fjord, paa Ladehammeren og ved Stene nær Trondhjem, i Meldalen og ved Grilstad.

Egensk. og Anvend. Den er en fortræffelig Foderurt, og fortjener at anbefales til Dyrkning. Den er desuden en meget smuk Plante, og tjenlig til at beklæde Vægge, Buske 2c. i Haver.

3. Cassubisk Vikke (V. cassubica). Klasestilkene mangeblomstrede, kortere end Bladene. Smaabladene aflange, lidet duunhaarede. Axelbladene halv piilformige, heelrandede, lancetformige. Fl. D. T. Jaqv. Fl. austr. 3 T. 229 (under Navn af V. Gerardi).

Beskr. Roden krybende; den frembringer flere, oprette, kantede, grenede, bladede, duunhaarede, 2-3 Fod høie Stængler. Bladene vexelvise, graaeagtige, duunhaarede, lige finnede, med en Slyngtraad; Smaabladene omtrent 11 Par, og ende sig i en fiin Braad. Klasestilkene i Bladhjørnerne. Blomsterne eensidige, nikkende. Kronerne violette. Bællene bred-ægformige. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den ligner meget Skov Glatbælle, men udmærker sig ved en lysere Farve paa Stængel og Blade; flere Smaablade, som ere lige finnede; ved smallere Axelblade; mere violette Blomster, og bredere Bælle.

Denne meget sjeldne Plante veed jeg ikke at være funden her, uden paa Bakkerne ved Brede.

Egensk. og Anvend. Huusdyrene æde den.

4. Muse Vikke (V. Cracca). Klasestilkene mangeblomstrede. Blomsterne taglagte. Smaabladene lancetformige, duunhaarede. Axelbladene halv piilformige, næsten heelrandede.

Fl.

Fl. D. T. 804. Fl. N. 356. D. Musevikker, Polske Vikker, Museerter, Fuglevikker. N. Fuglelio, Jogras, Reigras, Veiflok, Væflok. J. Umfedningsgras, Flækla, Samfletning, Krokagras. F. Krøgjo-Grêas. L. Sapalak.

Beskr. Roden krybende. Stængelen klettrende, svag, grenet, kantet, bladet, 2-3 Fod lang. Bladene vexelvise, mangeparrede, lige finnede, med en deelt Slyngtraad; Smaabladene vexelvise, aftagende. Klasestilkene sidde i Bladhjørnerne, og ere næsten af Bladenes Længde. Klasen lang, krum, tætblomstret, saaledes, at den ene Blomst hviler paa den anden. Blomsterne eensidige, violette. Bægeret bruunagtigt. Bællen glat. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Almindelig i Kratter, ved Veie, Gjerder og i Kornet.

Egensk. og Anvend. Naar den findes i Kornet, er den ofte et meget skadeligt Ukrud, hvilket f. Ex. er Tilfældet i nogle Egne paa Falster. Den er forresten en fortræffelig Foderurt, og fortjente vist at dyrkes. Man spiser Frøene paa nogle Steder i Norge, og de skal give et ganske godt Brød, naar de blandes med Rug. Man bruger dem og til at fore Høns og Duer, og Heste skal snart blive fede derefter. Bierne trække af Blomsterne.

5. **Toaarig Vikke** (V. biennis). Klasestilkene mangeblomstrede; Bladstilkene furede, omtrent 12bladede. Smaabladene lancetformige, glatte. Axelbladene piilformige, stilkede. Gmel. Fl. sib. 4. T. 2.

Beskr. Roden treolet. Stængelen svag, klettrende, furet, kantet, glat, henved 3 Alen høi. Bladene mangefinnede; Smaabladene aflange, lancetformige, glatte, med en tilbagebøiet Braad. Klasestilkene sidde i Bladhjørnerne og ere længere end Bladene; de ere kantede og furede og bære mange-Blomster. Kronerne hvide, med en blaa-violetaaret Fane. Bællene aflange, sammentrykte, spidse til begge Sider. 2aarig. Blomstrer i Juli.

Den findes vildvoxende i Siberien.

Denne Beskrivelse er tagen af Linnei Hortus upsal., da alle Planter, man seer i Haverne, under Navn af V. biennis, ikke ere andet end Skov-Vikken.

Egenſk. og Anvend. Den anbefales af adſkillige Oeco=nomer ſom en fortræffelig Foderurt.

** Blomſterne ſiddende i Bladhjørnerne.

6. **Foder Vikke** (V. sativa). Bællene parrede, ſiddende, oprette; de nederſte indtrykte i Spidſen. Axelbladene tandede, med en bruun Plet. Frøene lidet flade. Fl. D. T. 522. Fl. N. 77. D. Vikke, Heſte Vikke, vilde graae Erter, Skov=fugleurt. N. Skaalmegræs.

Heſte Vikke, Oec. Pl.

Beſkr. Roden trevlet. Stængelen fremliggende eller klettrende, ſvag, kantet, glat, bladet, 1 = 1½ Fod høi. Bladene vexelviiſe, 3 = 5parrede, med en lang, deelt Slyngtraad; Smaabladene ſæd=vanlig modſatte, omvendt ægformige, haarede; de nederſte omvendt hjerteformige. Paa Midten af Axelbladene er en tydelig, bruun, indtrykt Plet. Blomſterne ere ofte eenlige. Kronerne violette eller mørkrøde. Bællen ſammentrykt, rue, nedbøiet. Frøene glatte. 1aarig. Blomſtrer i Mai, Juni og Juli.

Almindelig i Sæden og paa hvilende Agre.

Man har flere Afarter, med bredere eller ſmallere Blade, og forſkjellig farvet Frøe; den, ſom dyrkes i Engelland under Navn af Vinter Vikke, er iſær bekjendt.

Egenſk. og Anvend. Den giver et fortreffeligt Foder for Køer og Heſte. Man bruger at ſaae den med Havre. I Dyrtid har man anvendt dens Frø, blandet med Rug, til Brød. Duerne æde gjerne Frøene, og Bierne trække af Blom=ſterne.

7. **Smalbladet Vikke** (V. angustifolia). Bællene of=teſt parrede, ſiddende, aabne. De nederſte Smaablade ægfor=mige, i Enden indtrykt = udrandede; de øverſte i Spidſen hele. Axelbladene tandede. Frøene kugleformige. Fl. D. T. Riv. tetr. T. 54.

Beſkr. Den ligner den foregaaende, hvormed og Linne for=enede den, men, foruden de anførte Mærker, adſkiller den ſig ved en ſvagere, mere grenet Stængel; ſtørre, ſmukt purpurrøde Blom=ſter; opret = fraſtaaende, ſiden vandrette Bælle, ſom tillige ere

ſmal=

smalle og trinde, sorte og glindsende-glatte. Frøene sorte. 1-aarig. Blomstrer i Juli.

Ikke sielden paa hvilende Marker.

Egensk. og Anvend. Huusdyrene æde den.

8. Vaar Vikke (V. lathyroides). Bællene eenlige, siddende, glatte. Bladene have omtrent 3 Par Smaablade; de nederste ere indtrykte i Spidsen. Axelbladene uden Pletter; Frøene vortede. Fl. D. T. 58.

Beskr. Roden fiin; den frembringer flere, liggende, kantede, bladede, duunhaarede, 4-6 Tommer lange Stængler. Bladene, som ikke have Slyngtraade, men i dens Sted en kort Braad, bestaae af 2-3, sielden 4 Par, modsatte, omvendt hierteformige Smaablade, hvoraf de, som sidde ved Roden, ere meget mindre end de paa Stængelen. Blomsterne mindre end hos den foregaaende, violette. Bællen opret. Frøene næsten terningformige. 1aarig. Blomstrer i April og Mai.

Ikke sielden paa hvilende Marker i Danmark og Holsteen. Efter Hammer ogsaa i Norge.

Egensk. og Anvend. Huusdyrene æde den.

9. Gjerde Vikke (V. sepium). Bællene stilkede, 4hobede, oprette, glatte. Smaablådene ægformige, budte; de yderste mindre end de indvendige. Fl. D. T. 699. Fl. N. 588. N. Skolmegræs.

Beskr. Roden trevlet, lidet krybende. Stænglerne svage, klattrende, grenede, kantede, bladede. Bladene vexelvise, og bestaae af 4-6 Par, budte, ofte lidet udrandede, fiinhaarede Smaablade. Bladstilken ender sig i en temmelig lang, deelt Slyngtraad. Axelbladene tandede. Blomsterne sidde flere sammen paa en kort Stilk; de øverste ofte eenlige. Bægerne haarede Kronerne blaaeagtig-violette. Bællen opret, glat. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

I Skove og ved Gjerder temmelig almindelig.

Egensk. og Anvend. Da Huusdyrene æde den, da den tager til Takke med en maadelig Grund og giver temmelig meget og godt Høe, anbefaler den sig som Foderurt. Efter Wille spiser man Frøene paa nogle Steder i Norge. Bierne trække af Blomsterne.

10. **Bønne Vikke** (V. Faba). Bællene siddende, 3høbede, knudrede. Smaabladene ægformige, heelrandede. Bladstilkene uden Slyngtraade. Axelbladene piilformige, ved Grunden tandede. Blackw. T. 19. D. Bønne, Welsk Bønne.

Beskr. Roden trevlet-grenet. Stængelen opret, stiv, tyk, kantet, glat, bladet, udeelt, omtrent 2 Fod høi. Bladene finnede, vexelvise; Smaabladene omtrent 2 Par, omvendt bred-ægformige, budte, glatte, heelrandede. Blomsterne sidde i Bladhjørnerne. Kronerne hvide, med en sort Kjøl. Bællene oprette, med en tyk, svampet Skal. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Den har hjemme ved det caspiske Hav.

Man har adskillige Afarter af denne Plante, som dyrkes deels i Marken, deels i Haven. I Marken dyrker man her den saa kaldte Hestebønne, som er lav af Vext, har en liden Bønne og bærer rigelig. I Haverne dyrkes til tidlig Brug den tidlige Masagan Bønne, som er liden; den store engelske Windsor-Bønne, og den store, brede leidenske, begge ere gode.

Egenſk. og Anvend. Hestebønnen dyrkes især som Hestefoder. De andre Afarter blive, som bekjendt, brugte afpillede til Mad.

De kunne dyrkes i enhver Slags vel bearbeidet Jordart, som ikke behøver at være frisk gjødet. De lægges i Rader, i 1½ Fods Afstand, og 1 Fod imellem hver Bønne. De kunne vel lægges tættere, men hver Bønne driver da ikke saa mange Stængler, som naar de lægges videre. Naar de første Bønner ere ansatte, afstudses Toppen, da dette skal bidrage til, at de drive flere Stængler fra Roden, hvorved Høsten bliver rigere.

13de Slægt: Lindse (Ervum).

1. **Almindelig Lindse** (E. Lens). Blomsterstilkene omtrent 2blomstrede. Frøene sammentrykte. Smaabladene heelrandede. (Cicer Lens Willd.) Riv. tetr. T. 35. D. Lindse.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen svag, udbredt, kantet, glat, grenet. Bladene vexelvise, lige finnede, med en kort, fiin, deelt Slyng-

Slyngtraad; Smaabladene omtrent 5-7 Par, smal-aflange, budte, glatte, paa Underfladen haarede; Axelbladene smalle, spidse. Klasestilkene sidde i Bladhiørnerne og ere lidet kortere end Bladene, 4-5blomstrede. Kronerne hvide. Bællene bredere end paa de øvrige Arter; temmelig flade. 1aarig. Blomstrer i Juni.

Den findes vildvorende imellem Sæden i det sydligere Europa.

Egensk. og Anvend. Den dyrkes almindelig i Tydskland, Frankerige &c., baade som Foderurt og for Frøenes Skyld, som afskallede bruges til Mad.

2. Tadder Lindse (E. tetraspermum). Blomsterstilkene 2blomstrede. Bællene glatte, mangefrøede. Frøene kugleformige. Fl. D. T. 95. D. Taar, Tadder.

Fiirkornet Lindse, V.

Beskr. Roden trevlet. Stænglerne fremliggende eller klettrende, grenede, 1-1½ Fod lange, kantede, lidet haarede. Bladene lige finnede; Smaabladene linieformig-lancetformige, budte, vexelvise, 4-8 Par. Bladstilkene ende sig i en deelt Slyngtraad; Axelbladene halv piilformige. Blomsterstilkene i Bladhiørnerne, fine, af Bladenes Længde. Bægeret haaret. Kronen lys-violet, liden, dog meget større end Bægeret. Bællene sammentrykte, glatte, hængende, sædvanlig med 3 eller 4 Frøe. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Hist og her ved Gjerder og Veie, hyppigere i Fyen end i Sjelland. I Norge ved Spydeberg efter Wilse.

Egensk. og Anvend. Den er en god Foderurt, men undertiden et skadeligt Ukrud i Kornet.

2. Laaden Lindse (E. hirsutum). Blomsterstilkene mangeblomstrede. Bællene laadne, 2frøede. Fl. D. T. 639. Fl. N. 535. D. Smaa Kornvikker. N. Smaa Væslok, Løenslok.

Beskr. Foruden de anførte Mærker, adskilles den fra den foregaaende ved glattere Stængel; bredere, i Spidsen indtrykte Blade; hvidagtige Blomster; finere Tænder paa det længere Bæger. Bællene kortere, knudrede. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig i Danmark og Holsteen imellem Sæden og paa hvilende Agre. Sjelden i Norge, f. Ex. i Gratten i Romsdalen.

Egensk. og Anvend. Som den foregaaende.

14de Slægt: Bønnetræe (Cytisus).

1. Almindelig Bønnetræe (C. Laburnum). Klaserne udeelte, hængende. Smaabladene ægformig-aflange. Jaqv. Fl. austr. T. 306. D. Bønnetræe, danſk Ibenholt.

Bredbladet Ertetræe, Oec. Pl.

Beſkr. Et Træe af omtrent 6 Alens Høide, med tynde, lange, bøiede Grene. Bladene ſidde flere ſammen og ere 3koblede og ſtilkede. Smaabladene heelrandede, meget kortſtilkede, hos de yngere paa Overfladen fiint haarede. Klaseſtilkene komme frem imellem Bladene, ere trinde og dunede, og bære 20 Blomſter og derover. Blomſterne ſtilkede. Bægerne 2læbede, dunede. Kronerne ſmukt gule; Fanerne tilbageböiede, og have ved Grunden 2 brune Pletter. Bællen 2-3 Tommer lang, linieformig, budt, flad, dunet. Blomſtrer i Juni.

Den findes vildvoxende i det ſydlige Tydſkland.

Egenſk. og Anvend. Da dette Træe udmærker ſig ved en meget hurtig Vext, et temmelig haardt og ſmukt Ved, ſamt i Henſeende til Blomſter og Blade er et af de ſmukkeſte her dyrkede, udenlandſke Træer, og meget godt taaler vort Klima, endog i en maadelig Jord, anbefaler det ſig baade til Dyrkning i det Store, i oeconomiſk Henſigt og til Lyſthaver. Om Vinteren maa det vogtes for Harer, ſom gjerne gnave Barken af det.

15de Slægt: Robinie (Robinia).

1. Almindelig Robinie (R. Pseudacacia). Klaſernes Smaaſtilke 1blomſtrede. Bladene ulige finnede. Axelbladene tornede. Bællene jevne. Wangenh. amer. T. 7 f. 19. D. Erts Træe.

Nordamerikanſk Bønnetræe, Oec. Pl.

Beſkr. Et Træe af Middelſtørrelſe, med 2-3 temmelig ſtærke Barktorne ved hver Green. Bladene verelviſe og beſtaae af omtrent 6 Par modſatte, ægformige, heelrandede, budte Smaablade. Klaſeſtilkene hængende, mangeblomſtrede. Blomſternes Smaaſtilke omtrent ½ Tomme lange. Bægeret rødſtribet. Kronen hvid. Bællen

len liniefórmig, omtrent 3 Tommer lang, bruun. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Den voxer vild i Nordamerika.

Egensk. og Anvend. Dette Træes hurtige Vext, smukke Udseende, Blomsternes Vellugt, dets Haardhed mod Kulde og Veddets Brugbarhed har gjort det temmelig bekjendt hos os, men ogsaa skaffet det en høiere Plads blandt de nyttige Træesorter, end det fortjener; det har nemlig den Feil, at Grenene meget let knække der, hvor de ere fæstede til Stammen eller Hovedgrenene. I Frankerige bruges det til Viinstok-Pæle, Naar man der vil bruge Veddet, som er feit og bøieligt, til Gavntømmer, stævner man Træet ofte, hvorved Stammen bliver snart tyk, uden, som Pilene, at fordærves indvortes. Det bruges ligeledes i Frankerige til levende Gjerder, da man fletter Grenene sammen, ligesom hos os Pilene. Veddet giver, efter Forsøg, anstillede i denne Henseende, en stærkere Hede, naar det brænder, end Bøgetræe; naar man altsaa kunde forebygge den omtalte Feil hos dette Træe, vilde det fortjene at dyrkes i det store i de mildere Egne i Danmark, baade til Gavntømmer og til Brændsel, og Forsøg maatte afgjøre, om det var bedre at lade det staae i Læe eller fra spæd Ungdom at vænne det til at taale Blæst.

Det formeres ved Frøe og Rodskud og tager til Takke næsten med enhver Jordart. Naar man afhugger Stammerne ved Jorden, give de snart mange Skud igjen. Harerne gnave dets Bark.

16de Slægt: Lakritz (Glycyrrhiza).

1. **Glat Lakritz** (G. glabra). Bællerne glatte. Blomsterne i Klaser. Ingen Axelblade. Smaabladene ægformige, lidet indtrykte i Spidsen, paa Underfladen lidet klæbrige. Kniph. Cent. 4. n. 29.

Beskr. Roden tyk, grenet. Stængelen opret, stiv, grenet, glat, 1½-2 Fod høi. Bladene vexelvise, stilkede, ulige-finnede; Smaabladene modsatte, næsten siddende, glatte, heelrandede, omtrent 6 Par,

Par; det ulige Blad stilket. Klasestilkene sidde i Bladhiornerne, ere kortere end Bladene og mangeblomstrede. Kronerne rødagtig-hvide. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes vildvoxende i det sydlige Europa.

Egensk. og Anvend. Den dyrkes almindelig i det sydlige Europa og Engelland for den søde Saft, som indeholdes i Roden, og som udpresset og størknet er bekjendt under Navn af Lakritz og bruges i Brystsygdomme, mod Orm, o. s. v. Rødderne plantes i Marts, i gjødet, vel bearbeidet, helst tør og sandblandet Jord, 1½ Fod fra hverandre og saaledes, at et Øie paa Roden vender op ad; næste Efteraar belægger man Jorden med kort Møg og efter 3 Aar ere Rødderne tjenlige til at optages.

Den holder sig meget godt i den botaniske Have og vilde uden Tvivl kunne dyrkes her.

17de Slægt: Fuglekloe (Ornithopus).

1. **Liden Fuglekloe** (O. perpusillus). Bladene finnede. Bællene indbøiede. Fl. D. T. 730.

Beskr. Roden trevlet, besat med smaa Korn. Stænglerne fremliggende, udbredte, grenede, duunhaarede, bladede, 2-4 Tommer lange. Bladene ulige finnede; Smaabladene mangeparrede, modsatte, elliptiske, haarede. I Bladhjørnerne sidde fine, bladede Blomsterstilke, som ere lidet længere end Bladene og bære 2-5 siddende Blomster. Blomsterne meget smaa. Kronerne hvide, med røde Aarer. Bællen perlebaandsformig, lang i Forhold til Plantens Størrelse, haaret og ender sig i en Braad. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Paa tørre Marker, men sjelden i Danmark, f. Ex. i Sjelland ved Præstøe; i Fyen ved Seden, Tosterup Søe, paa Thorsinge; i Jylland ved Norholm, Ribe, Varde og Slumstrup; hyppig i Holsteen og paa Føer og Sylt.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

18de Slægt: Esparsette (Hedysarum).

1. **Foder Esparsette** (H. Onobrychis). Stængelen opret. Bladene finnede; Smaabladene aflange, glatte. Vinger-

ne

ne af Bægerets Længde. Leddebællen glat, 1frøet, pigget-tandet. Jaqv. Fl. austr. 4 T. 352. D. Esparsette.

Foder Hanekam, V.

Beskr. Roden lang, grenet. Stænglerne opstigende eller lidet fremliggende, stribede, grenede, 2-4 Fod høie. Bladene ulige-mangefinnede; Smaabladene linieformig-aflange, modsatte, kortstilkede, heelrandede. Axelbladene smaa, ægformige, spidse, rødagtige. Axstilkene meget lange, oprette, stribede. Axene lange, mangeblomstrede. Blomsterbladene meget smaa, syelformige. Bægertænderne børsteformige. Kronerne rosenrøde. Bællen næsten halv kredsrund, fladtrykt, kamformig-pigget. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den er vildvoxende i det sydlige Europa.

Egensk. og Anvend. Da Huusdyrene gjerne æde den og den tager til Takke med maver Grund, samt har en lang Varighed, er den bleven anbefalet som Foderurt, især paa sandige Egne. Man har og med Held dyrket den paa adskillige Steder hos os. Bierne trække stærkt af Blomsterne. Den dyrkes i Haver som Ziirplante. Den saaes om Foraaret i Jord, som alt er pløiet om Efteraaret og ligesom Kleveren tilligemed Havre. Den naaer først sin fuldkomne Størrelse i det tredie Aar.

19de Slægt: Stregbælle (Galega).

1. **Foder Stregbælle** (G. officinalis). Bladene finnede; Smaabladene lancetformige, braadede, glatte. Axelbladene lancetformig-piilformige. Bællene stive, oprette. Blackw. T. 92.

Beskr. Roden oventil tyk, næsten knollet, neden til lang, tynd. Stænglerne oprette, grenede, bladede, glatte, 2-2½ Fod høie. Bladene vexelvise, stilkede, ulige-mangefinnede; Smaabladene lancetformige, glatte, fiint stribede, omtrent 8 Par. Klasestilkene sidde i Bladhjørnerne og ere oprette, omtrent af Bladenes Længde og mangeblomstrede. Blomsterne nikkende, violette. Bællene 1-1½ Tomme lange, fiint skraastribede. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes vildvoxende i det sydlige Europa.

Egensk.

Egensk. og Anvend. Den dyrkes i det sydlige Europa som en udmærket Foderurt og synes ret godt at taale vort Klima. Den voxer paa en mager Grund, men dog bedst i gjødet Jord og varer i 3 Aar. Den har desuden sveddrivende Egenskaber.

20de Slægt: Rendebælle (Phaca).

1. Iis Rendebælle (P. frigida). Bladene finnede, med 5 Par. Smaabladene aflang-budte. Bællene aflange, opblæste. Fl. D. T. 856. Fl. N. 968. (Paa begge Steder under Navn af P. alpina). D. Guul Bæle.

Fjeld Rendebælle, B.

Beskr. Roden tyk, grenet, vandret. Stængelen opret, grenet, bladet, besat paa den nederste Deel med ægformige, glatte, omfattende Skjæl, som egentlig ere Axelblade og som ere smallere paa den øverste Deel. Bladene ulige finnede, vexelvise; Smaabladene kortstilkede, modsatte, glatte. Blomsterne sidde i Klaser, paa Enden af Stængelen og Grenene, tæt sammen og ere hængende. Bællene ægformig-lancetformige, spidse, haarede og forbindes med Bægerbunden ved en kort Stilk. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes paa Fjeldene i Norge, men sjelden, f. Ex. paa Dovre.

Egensk. og Anvend. Formodentlig en god Foderurt.

2. Fjeld Rendebælle (P. alpina). Bladene finnede, mangeparrede; Smaabladene aflang-lancetformige, budte. Bællene halv ægformige, spidse. Jaqv. Ic. rar 1. T. 151.

Beskr. Den ligner den foregaaende, men Stængelen er mere grenet og haaret. Bladene haarede, 8-10 Par Smaablade, som ere meget mindre end hiins. Axelbladene ere meget spidsere. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den er funden af Prof. Vahl i Finmarken ved Porsangerfjorden.

Egensk. og Anvend. Som den foregaaende.

21de Slægt: Astragel (Astragalus).

1. Sødbladet Astragel (A. glycyphyllos). Med fremliggende Stængel. Bællene utydelig 3sidede, bueformige. Bladene længere end Blomsterstilkene. Smaabladene ægformi-

ge.

ge. Fl. D. T. 1108. Fl. N. 984. D. og N. vild Lakrits.

Beskr. Roden grenet. Stænglerne grenede, bugtede, trinde, furede, glatte eller lidet haarede. Bladene ulige finnede, vérelviise; Smaabladene glatte, budte, næsten siddende, lysgrønne; Axelbladene ægformige, temmelig store, utydelig tandede, med en tyk Rygnerve. Blomsterne sidde i Ax, paa korte Blomsterstilke Bladhjørnerne. Bægerne glatte, ulige tandede. Kronerne svovlgule. Bællen glat, stribet, mangefrøet. Fleeraarig. Blomstrer i Juni, Juli og August.

Hist og her i Krat og ved Gjerder i Danmark og Holsteen; den skal og findes i det sydlige Norge.

Egensk. og Anvend. De engelske Oeconomer ansee den for at være en god Foderurt. Bladene have en sød, lakritsagtig Smag, hvilket har giver Anledning til dens Navn. Bierne trække af Blomsterne.

2. Dansk Astragel (A. hypoglottis). Stængelen fremliggende. Blomsterne sidde i et Hoved. Bællene ægformige, paa Ryggen furede, haarede, i Spidsen krogformige. Fl. D. T. 614 (under Navn af A. arenarius). A. danicus Retz. Schum. D. Berg-Lakrits.

Beskr. Roden lidet krybende. Stængelen fremliggende, grenet, lidet bugtet, stribet, haaret, 2-4 Tommer lang. Bladene ulige finnede, med 9-10 Par smaa, modsatte, ægformige Smaablade. Blomsterhovedets Stilk sidder paa Enden af Stængelen eller Grenene og er temmelig stiv, stribet, haaret, omtrent af Bladenes Længde. Hovedet rundagtig-ægformigt. Blomsterbladene ægformige, smaa. Bægerne haarede. Kronerne violette og rødagtige. Bællen ophovnet, ægformig. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Hist og her paa tørre Bakker og Tuer, f. Ex. paa Kjøbenhavns- og Kastelsvolden, paa Slagterfælleden, ved Slangerup og i Odsherred; i Fyen paa Munkeboe Banke, Hofmandsgave og Hinsholm.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

3. Fjeld

3. Fjeld Astragel (A. alpinus). Stængelen fremliggende. Blomsterne nedhængende, klaseformige. Bællene spidse til begge Ender, haarede. Fl. D. T. 51. Fl. N. 665. N. Erteflok.

Beskr. Roden grenet. Stængelen grenet, trind, bladet, 2-3 Tommer lang, kortere end Klasestilken. Bladene mangeparret-finnede, glatte; Smaabladene ægformige, undertiden mere rundagtige og undertiden smallere, modsatte, aftagende, budte. Klasestilken sidder paa Enden af Stængelen eller Grenene, undertiden og paa Siderne af Stængelen og er trind, stribet, glat, 4-6 Tommer lang. Blomsterne sidde i en temmelig tæt Klase. Bægerne bruunagtig-grønne. Kronerne hvid- og violetbrogede. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Paa Fjeldene i Norge, f. Ex. i Guldbrandsdalen, Opdalen, Leerdalen, paa Eger etc.

Egenst. og Anvend. Ubekjendt.

4. Nordisk Astragel (A. sordidus Willd.). Uden Stængel. Smaabladene lancetformige, silkehaarede. Blomsterhovederne faablomstrede, ludende. Blomsterbladene kortere end Bægerne. Bællene valseformig-aflange, duunhaarede. Fl. D. T. 1041 (under Navn af A. uralensis).

Uralsk Astragel. W.

Beskr. Roden lang, oventil deelt og besat med Skjæl. Fra Enden af disse Delinger udspringe Skaftet og Bladene. Skaftet eller rettere Blomsterhovedets Stilk er opret, trindt, 4-5 Tommer høit. Bladene ere langstilkede, ulige finnede; Smaabladene 7-8 Par, ægformig-lancetformige, modsatte. Blomsterne sidde paa Enden af Skaftet, i et 4-6blomstret Hoved. Bægeret er besat med silkeagtige, sorte og hvide Haar. Kronernes Fane guul (ikke som Willdenow siger, violet). Vingerne og Kjølen violette. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den er funden af Prof. Vahl ved Komag-Elven i Varanger i Østfinmarken.

Egenst. og Anvend. Ubekjendt.

Ade

22de Slægt: Klever (Trifolium).

* Med nøgne, 2- eller fleerfrøede Bælle.

1. Steen Klever (T. officinale Willd.). Bægerne 2-frøede, klaseformige, rynkede, spidse. Stængelen opret. Fl. D. T. 934. (T. Melilotus officinale Lin.). D. Amur, Steenklever.

Meloden Klever, Oec. Pl.

Beskr. Roden grenet-trevlet. Stængelen opret, rank, furet, glat, grenet fra Roden til Toppen, 2 Fod høi og derover. Smaabladene omvendt-lancetformig-ægformige, spids takkede, glatte; det midterste stilket og størst. Axene eller rettere Klaserne sidde i Bladhjørnerne og i Enden paa Stængelen og Grenene og ere stilkede og undertiden flere sammen. Blomsterne smaa, temmelig tætte, nedbøiede. Bægeret haaret. Kronerne gule eller hvide. Bællen nedhængende, haaret. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Hist og her ved Veie og Strandkanter, meget hyppig henimod Kjøgekroe.

Egensk. og Anvend. Den giver et meget godt Foder for Huusdyrene og fortjente maaskee at dyrkes, især paa sandige Egne, hvor den trives ret godt. I Sverrig har man forsøgt at anvende Stænglerne til Hør. Bierne trække af Blomsterne, som give en guul Farve. Den har, naar den tørres, en meget stærk Lugt, der ligner Meliloten Plaster eller grøn Ost og man paastaaer, at denne Lugt fordriver Møl og Væggeluus. Den har blødgjørende, smertestillende og fordelende Egenskaber.

2. Fuglekløe Klever (T. ornithopodioides). Bællene 6frøede, omtrent 3koblede, dobbelt længere end Bægerne. Stænglerne nedbøiede. Fl. D. T. 368.

Beskr. Roden tyk, trevlet. Stænglerne udbredte, glatte, 3-6 Tommer lange. Smaabladene omvendt ægformige, takkede i Enden, glatte; Bladstilkene temmelig lange. Axelbladene lancetformige, spidse, rødstribede, sammenvoxne. Blomsterstilkene korte, skjermformig-2-4blomstrede, og sidde i Bladhjørnerne. Blomsterne smaa. Bægertænderne sylformige. Bællen budt, haaret, tvær-rynket, 4-6frøet. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Den findes paa tørre Steder paa Øen Sylt.

Egensk.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

** Bællene skjulte af Bægeret, fleerfrøede.

3. Fladhoved Klever (T. hybridum). Blomsterhovederne skjermformige. Bællene 4frøede. Bægertænderne omtrent lige store. Smaabladene ægformig-aflange, udrandede, fiintakkede. Stængelen opstigende. Fl. D. T. Mich. gen. T. 25. f. 2, 6.

Beskr. Roden frembringer flere, halv liggende og halv opstigende, glatte, ½-1 Fod lange Stængler. Bladene verelvise, paa temmelig lange Stilke. Smaabladene glatte, kortstilkede. Blomsterhovedernes Stilke komme frem af de øverste Bladarler og ere længere end Bladstilkene. Blomsterhovedet kugleformig-fladtrykt. Blomsterne hvide naar de udspringe, men blive siden rødagtige. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Efter Weber findes den i Holsteen.

Egensk. og Anvend. Huusdyrene æde den gjerne, ligesom alle Arterne af denne Slægt.

4. Hvid Klever (T. repens). Blomsterne i skjermformige Hoveder. Bællene 4frøede. De øverste Bægertænder korte. Smaabladene ægformig-aflange, udrandede, fiintakkede. Stængelen krybende. Fl. D. T. 990. Fl. N. 131. D. hvid Klever, Sueurt, hvide Smører, hvide Smærer. N. hvid Simmer, Kleverblad, Soudsimmer, Hvidkaal, Qvel Smære og naar den har 4 Blade, Lykke Blækkie. F. Seia Smeåra. Krybende Klever, V.

Beskr. Roden trevlet. Stænglerne udbredte, grenede, glatte, bladede, ½-1 Fod lange. Bladene langstilkede; Smaabladene omvendt hjerteformige, mørkgrønne, ofteſt med en hvid Tverstribe. Blomsterhovedernes Stilke sidde i Bladhjørnerne og ere oprette eller opstigende, længere end Bladstilkene. Blomsterhovedet næsten kugleformigt; ofte ere de nederste Kroner nedbøiede, hvorved det synes som Hovedet var deelt paa tvers. Bægerne ere glatte. Kronerne hvide og blive endog visne siddende paa Bægeret. Bællen aflang, glat, omtrent 4frøet. Fleeraarig. Blomstrer om Sommeren.

Almindelig paa Græsmarker og Syltenge.

Egensk.

Egensk. og Anvend. Da den er en meget god Foderurt, da Huusdyrene formedelst dens finere Stængel og Blade foretrække den for den røde Klever og da den varer længere, dyrkes den med megen Fordeel paa adskillige Steder, f. Ex. paa Strynøe, Ærøe 2c. Man faaer og i Almindelighed mere og sikkrere Frøe af denne end af hiin. Da den imidlertid er mindre end den røde og giver altsaa mindre grønt Foder og Høe, har man paa nogle Steder søgt at forene begges Fortrin ved at saae dem sammen, hvorved tillige den røde s stivere understøtte den hvides krybende Stængler. Dens Blomster har man brugt som en Slags Thee, ja man har endog i Mangel af andre Fødemidler brugt dem stødte til Pulver, som Blanding i Brød. I Island har man i haarde Aaringer spiist denne Plantes Rod og Stængler med Smør. Bierne trække af Blomsterne og Svinene æde gjerne hele Planten.

*** Bægerne mere eller mindre haarede.

5. **Rød Klever** (T. pratense). **Blomsteraxene tætte.** Stænglerne opstigende. Kronerne uligedannede. Bægerets 4 Tænder lige lange. Axelbladene stilkede. Fl. D. T. 989. Fl. N. 130. Rødklever, Suekop, Sukkerbrød, vor Herres Brød, Himmelbrød, rød Smører eller Smærer. N. Kleverblad, Rødkaal, Heste Smære.

Eng Klever, V.

Beskr. Roden grenet-trevlet; den frembringer flere, ved Grunden opstigende, trinde, grenede, bladede, glatte, 1-1½ Fod høie Stængler. Bladene temmelig aflange; de 2 øverste modsatte og sidde tæt under Axet; Smaabladene aflange eller ægformig-aflange, heelrandede, spidse, glatte, og have sædvanlig, ligesom den foregaaende, 2 hvide Tverstribet; Axelbladene ægformige, sammengroede, med en kort, fiin Stak paa Enden, næsten hindeagtige, med røde Aarer. Axene siddende, paa Enden af Stængelen og Grenene, ægformig-rundagtige, budte. Bægeret haaret; Tænderne børsteformige; den nederste meget længere end de øvrige. Kro-

nen

nen eenbladet, violet-rød. Bællen rundagtig, kort. Fleeraarig. Blomstrer om Sommeren.

Almindelig paa Enge, hvilende Marker og ved Veie.

Egenſk. og Anvend. Dens Nytte som Foderurt er bekjendt. Dens Blomster ere, ligesom den foregaaendes, anvendte til Brød. De indeholde megen Honning og give derfor Bierne god Næring. Naar man trækker dem ud af Bægerne og suer dem, smage de meget søde. Man saaer den med Byg eller Havre og afslaaer den tilligemed Sæden, næste Aar pleier man at slaae den til Høe og tredie Aar at bruge den til Græs. Paa adskillige Steder nedpløier man den det tredie Aar, ja undertiden endog det andet, hvorved Jorden faaer en god Gjødning. Nogle saae den imellem Vintersæden paa Sneen om Vinteren tilligemed Avnerne, hvorved Frøekornene faae en naturlig Gjødning i Bægerne og Bællene, som slutte tæt om Frøene og hvorved man desuden sparer den meget møisommelige Udtærskning af Frøet. Den Klever, hvoraf man vil avle Frøe, afslaaes paa nogle Steder tidlig paa Aaret; dette kan imidlertid ikke gaae an i de nordligere Egne, f. Ex. i Jylland, da Frøene i det Tilfælde ikke vilde blive modne. Efter Blomsternes Farve adskiller man den røde Klever i den lysere, som giver tidligere, og den mørkere, som har sildigere Blomster.

6. **Bugtet Klever** (T. medium). Blomsteraxene slatne. Stænglerne bugtede, grenede. Kronerne ligedannede. Axelbladene syelformig-linieformige. Fl. D. T. 1273.

Bøiet Klever, Oec. Pl.

Beskr. Denne Kleverart ligner meget den foregaaende, men kjendes foruden de anførte Mærker let derved, at Stængelen er bugtet ved hvert Blad og mere grenet; at Axelbladene ere smallere og længere; at Bladene ere randhaarede og lidet blaagrønne, og at de 2 øverste Bægertænder ere kortere. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Hist og her ved Gjerder.

Egenſk. og Anvend. Den er en meget god Foderurt. Engellænderne anbefale den især paa fei Leer-Jord.

7. Fjeld

7. Fjeld Klever (T. alpestre). Blomsteraxene lidet kugleformige, og dobbelte. Bægerets nederste Tand næsten af Kronens Længde. Axelbladene børsteformige. Smaabladene lancetformige, fiintakkede, stribet-aarede. Stænglerne udeelte, rette. Fl. D. T. 662.

Beskr. Denne har ligeledes megen Lighed med de tvende foregaaende, men kjendes let derved, at Bladene ere meget smallere. Blomsterhovederne ere mørkere røde og ikke understøttede af tvende Blade. Axelbladene ere mere grønne end hos hiin. Kronerne ere ikke 1bladede. Fleeraarig. Blomstrer om Sommeren.

Temmelig almindelig i høitliggende Skove, f. Ex. ved Frederiksdal, Hareskoven, Slangerup; i Jylland ved Aarslev. I Norge paa Langøen i Skeens Fjord.

Egenſk. og Anvend. Den fortjente uden Tvivl at dyrkes paa den saakaldte Skov Jord, hvor den r ø d e K l e v e r ikke godt trives.

8. Hare Klever (T. arvense). Axene meget laadne, næsten valseformige. Bægertænderne børsteformige, længere end Kronen. Smaabladene omvendt-ægformig-linieformige. Fl. D. T. 724. Fl. N. 357. D. Hareklever, Harerumpe, Harefod, Trivelse. N. Harefoot.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, grenet, trind, tæthaaret, ½-1 Fod høi. Bladene kortstilkede, tæthaarede; de øverste siddende. Axelbladene linieformige, sammengroede. Axene sidde paa Enden af Stængelen og Grenene, omtrent 1 Tomme lange, budte, rødagtig-graae. Bægertænderne lige lange Kronerne rødagtig-hvide. Bællen meget liden, 1frøet. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Almindelig paa tørre Marker, især sandige, i Danmark og Holsteen. I Norge ved Trondhjem.

Egenſk. og Anvend. Den er, som Foderurt, blandt de mindre vigtige Kleverarter. Blomsteraxene skal kunne bruges til Garvning. Frøene, blandede i Brød, skal meddele det en rød Farve. Sædvanlig røber den sandagtig Jord, hvor den voxer.

9. Stribet Klever (T. striatum). Blomsterhovederne siddende paa Siderne og paa Enden af Stængelen, ægformige. Bægerne elliptiske, laadne, furede, med børsteformige Tænder. Fl. D. T. 1171.

Beskr. Roden trevlet. Stænglerne fremliggende, i Toppen opstigende, grenede, trinde, haarede, 4-6 Tommer lange. Smaabladene omvendt-hjerteformige, haarede; Axelbladene brede, tilspidsede, nervede, hindeagtige, haarede. Blomsterhovederne sidde baade paa Siderne og paa Enden af Stænglerne. Bægertænderne haarede. Kronen af Bægerets Længde eller lidet kortere, rødagtig. Bællen tynd, 1froet. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Paa tørre Marker ikke almindelig, f. Ex. i Sjelland paa smaa Bakker ved Bernsdorf; paa Amager; ved Budinge og Skovshoved; i Fyen ved Ulriksholm og St. Jørgensgaard; i Holsteen ved Gaarden og Hamburgerbaum.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

**** Med bugede, opblæste Bægere.

10. Jordbær Klever (T. fragiferum). Blomsterhovederne næsten kugleformige. Bægerne opblæste, med 2 tilbagebøiede Tænder. Stænglerne krybende. Fl. D. T. 1042.

Beskr. Roden trevlet. Stænglerne fremliggende-krybende, glatte, grenede, 4-6 Tommer lange. Bladene langstilkede; Smaabladene omvendt-ægformige, glatte, meget fiint tandede. Blomsterhovedets Stilk meget lang. Hovederne efter Blomstringen ganske kugleformige, meget større end naar de ere i Blomster. Bægeret hindeagtigt, hvidagtig-haaret, efter Blomstringen meget opblæst. Kronen liden, lysrød. Bællen liden, 2froet. Fleeraarig. Blomstrer i Juli. Naar den er i Blomster, har den Lighed med den hvide Klever.

Almindelig paa Enge ved Strandkanterne.

Egensk. og Anvend. Huusdyrene æde den gjerne, den skal blive dyrket i Island.

***** Fanerne tilbagebøiede, efter Blomstringen stive, hindeagtige.

11. Bjerg Klever (T. montanum). Axene taglagte, 2-3hovede. Fanerne syelformige, henvisnende. Bægerne nøg-

nøgne. Stængelen opret. Fl. D. T. 1172. Fl. N. 621. D. Stor Bjerg-Klever. N. Bergkløver.

Beskr. Roden dyb, udeelt, med Sidetrevler. Stængelen ved Grunden lidet nedbøiet, oventil rank, stiv, i Toppen deelt, ½-1 Fod høi. Bladene stilkede; de øverste næsten siddende. Smaabladene lancetformige, skarptakkede, stivere end hos de øvrige Arter, paa Undersladen blødhaarede. Axelbladene lancetformige, tilspidsede, sammengroede. 2-3 Blomsterhoveder paa Enden af Stængelen og Grenene, oprette, lidet flade, kugleformige, efter Blomstringen mere ægformige. Kronerne hvide, efter Blomstringen nedbøiede. Bællen glat, 1frøet. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Paa tørre, udyrkede Marker, f. Ex. paa hiin Side Klâstekroen; i Holsteen ved Weinberg; hyppigere i den sydlige Deel af Norge.

Egensk. og Anvend. Huusdyrene æde den.

12. **Humle Klever** (T. agrarium). Axene ægformige, taglagte. Fanerne tilbagebøiede, vedvarende. Bægertænderne ulige lange, sylformige, glatte. Stængelen opret. Smaabladene lancetformig-kileformige; det midterste siddende. Fl. D. T. 558. Fl. N. 529. D. Humle, Guul Klever, Klever. N. Gulkaal, Voldhumle.

Ager Klever, B.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, vexelviis-grenet, lidet haaret, ½-1 Fod høi. Bladene vexelvise, kortstilkede; Smaabladene glatte, fiint takkede. Axelbladene linieformige, spidse, glatte, sammengroede. Blomsterhovederne stilkede, oprette, i Enden paa Stængelen og Grenene og i de øverste Bladaxler. Kronerne gule. Fanerne stivhindeagtige og nedbøiede saaledes, at det øvrige af Kronen er skjult. Bællen liden, 1frøet. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Paa tørre Marker.

Egensk. og Anvend. Den giver et meget godt Foder og Hø for Huusdyrene og er mere tjenlig for Faarene end de øvrige Arter; den tager og til Takke med maadelig Jord. I Engelland har man dyrket den; men den er mindre end de andre Arter, som man dyrker, og varer kun 1 Aar.

13. **Kobberfarvet Klever** (T. spadiceum). Axene ægformige, taglagte. Fanerne nedbøiede, vedvarende. Bægertænderne syelformige, lidet haarede; de 2 øverste ægformige, meget korte. Stængelen opret. Smaablадene omvendt-ægformige; det midterste siddende. Fl. D. T. Knip. Cent. 6. n. 92.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, men kjendes dog let ved de anførte Mærker og derved, at Axelbladene ere randhaarede og Bægerne meget haarede, og især ved Blomsterhovederne, som have en kobberagtig Farve efter Blomstringen. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Efter Weber findes den i Holsteen.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

14. **Udstrakt Klever** (T. procumbens). Axene ægformige, taglagte. Fanerne nedbøiede, vedvarende, furede. Stænglerne udstrakte. Smaabladene omvendt-ægformige. Fl. D. T. 796. D. guul Klever.

Beskr. Roden treblet. Stænglerne udbredte, grenede, haarede, i Toppen lidet opstigende, 4-8 Tommer lange. Bladene stilkede, mindre end hos de tvende foregaaende. Smaabladene fiint tandede, glatte, butte, lidet blaaeagtig-grønne; det midterste tydelig stilket. Bladene bred-halv-ægformige, spidse, randhaarede. Blomsteraxene stilkede og sidde i Bladhjørnerne og paa Enden af Grenene. Axstilkene i Enden haarede. Kronerne gule. Bællen aflang, 1frøet. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Paa tørre Marker og Enge.

Egenſk. og Anvend. Faarene æde den gjerne.

15. **Traadstænglet Klever** (T. filiforme). Axene faablomstrede, flatne. Axstilkene bugtede. Fanerne jevne. Stænglerne fremliggende. Alle Bladene næsten siddende. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 1237. Rai. synops T. 14. f. 4.

Beskr. Den mindste af vore Kleverarter. Roden treblet. Stænglerne traadformige, trinde, glatte, grenede, bladede, 2-4 Tommer lange. Bladene meget kortstilkede; Smaabladene siddende eller næsten siddende, smaa, omvendt-ægformige, glatte. Axelbladene ægformige. Axstilkene børsteformige. Axene lidet heldende,

4-6

4-6blomstrede. Bægertænderne glatte. Kronerne gule. Bællen omvendt-ægformig, sædvanlig 1frøet. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Hist og her paa tørre Marker og Diger.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

23de Slægt: Kjellingetand (Lotus).

1. **Strand Kjellingetand** (L. maritimus). Bællene eenlige, hindeagtig-4hjørnede. Bladene glatte. Blomsterbladene lancetformige. Fl. D. T. 800.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen liggende, udbredt, grenet, glat, ½-1 Fod lang. Bladene kortstilkede, vexelvise, 3koblede, Bladstilken nedbøiet. Smaabladene ægformige, paa Overfladen glatte, paa Underfladen og Randen lidet haarede, tykke, blaaagtig-grønne, heelrandede. Axelbladene næsten af Smaabladenes Størrelse, glatte, ved Grunden sammengroede. Blomsterstilkene komme ud fra Bladhjørnerne og ere meget lange, trinde, glatte, 1blomstrede. Ved Grunden af Blomsterne sidde 3, glatte, smal-lancetformige Blomsterblade. Bægerne glatte, valseformige, med syelformige Tænder. Kronerne gule, store. Fanen meget større end Kjølen og Vingerne. Bællen ret, næsten vandret, glat. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Ved Strandbredden, men ikke almindelig, f. Ex. ved Skjelskjør, paa Ærøe og paa Vestkanten af Jylland.

Egensk. og Anvend. Ved sine stemliggende Stængler dækker den Flyvesand.

2. **Almindelig Kjellingetand** (L. corniculatus). Blomsterhovederne nedtrykte, mangeblomstrede. Stænglerne nedliggende. Bællene trinde, aabne. Fl. D. T. 991. Fl. N. 108. D. Kjellingetand, Krageklør, Krагetæer. N. Tirilds-tunge, Maries Gultofler, Hønseblom, Kjærringtand.

Guul Kjellingetand, Oec. Pl.

Beskr. Roden lang, lidet træeagtig, med Sidetrevler, hvorpaa sidde smaa Knuder; den frembringer mange, udbredte, grenede, glatte, 6-8 Tommer lange Stængler. Bladene vexelvise, kortstilkede, 3koblede; Smaabladene ægformige, heelrandede, paa Underfladen lidet blaaegrønne. Axelbladene ægformige, næsten lige saa store som Smaabladene. Blomsterstilkene sidde i Bladhjørnerne,

paa

paa temmelig trinde Stilke. Under Blomsterhovedet sidder et 5 koblet Blad. Blomsterne meget kortstilkede. Kronerne gule, for Blomstringen rødagtige. Fanen tilbagebøiet. Bællene glatte. Frøene nyreformige. Fleeraarig. Blomstrer i Juni, Juli og August.

Afart: Opret almindelig Kjellingetand (L. c. sylvaticus) med lancetformige Axel- og Smaablade og mere opret Stængel. Denne er af nogle anseet for en egen Art.

Almindelig ved Veie, Diger og paa Enge. Afarten i Skove.

Egensk. og Anvend. Huusdyrene æde den gjerne, og den er anbefalet som Foderurt paa Sandklitter. Man kan farve guult med Blomsterne. Bierne trække af Blomsterne.

24de Slægt: Sneglebælle (Medicago).

1. Foder Sneglebælle (M. sativa). Blomsterne i Klaser. Bællene snoede. Stængelen opret, glat. Mart. Fl. rust. T. 48. D. Lucerne.

Foder Lucerne, Oec. Pl.

Beskr. Roden træeagtig, næsten udeelt, lang; den frembringer flere, oprette, grenede, kantede, glatte, omtrent 2 Fod høie Stængler. Bladene vexelvise, stilkede, 3koblede; Smaabladene aflange, i Enden takkede; det midterste længere stilket. Axelbladene næsten ægformige, tilspidsede. Klasestilkene i Bladhjørnerne, oprette. Blomsterbladene børsteformige. Kronen violet-blaa. Bællen spiralformig-snoet, glat. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Den er vildvoxende i det sydlige Europa, men findes nu som vild paa Amager, ved Charlottenlund og paa flere Steder.

Egensk. og Anvend. Da Huusdyrene æde denne Plante med Begjerlighed, da den voxer meget længe og trives i maadelig Jord, er den bleven berømt som Foderurt. Den har imidlertid den Feil, at dens Rødder gjøre Jorden vanskeligere at arbeide i, og naar den bliver gammel, giver den et stridt, stivt Hø. Den er meest at anbefale paa de Steder, hvor man har maadelig, dog ikke alt for sandig og mager Jord.

Den

Den saaes temmelig tyndt, bedst i April Maaned. Høet deraf maa veires godt og vendes tidt, da Stængelen er saftrig.

2. Segl Sneglebælle (M. falcata). Blomsterne i Klaser. Bællene seglformige. Stængelen fremliggende. Fl. D. T. 233. Fl. N. 648. D. Guulklever, Segleklever. N. Segleklever, Sigdklever.

Seglformig Lucerne, Oec. Pl.

Beskr. Roden udeelt. Stænglerne udbredte, grenede, lidet haarede. Bladene verelvise, stilkede; Smaabladene smal-kileformige, i Enden lidet takkede. Klasestilkene i Bladhjørnerne. Blomsterne gule. Bællene haarede. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Paa sandige Steder, f. Ex. ved Nestved; hyppig paa Bornholm ved Hammershuus.

Egenst. og Anvend. Linne anpriser den som en udmærket god Foderurt, da Qvæget gjerne æder den, da den er en indenlandsk Plante, vedvarer i 4 Aar, ikke klumper Jorden sammen som den foregaaende, men gjør den derimod løs og giver den en god Gjødning. For sandige Egne vilde den nok være meest passende, især paa Sandklitter.

3. Humleagtig Sneglebælle (M. lupulina). Blomsteraxene ægformige. Bællene nyreformige, aaret-rynkede, 1-frøede. Stængelen fremliggende. Fl. D. T. 992.

Beskr. Roden trevlet, med Korn paa Enden af Trevlerne. Stænglerne udbredte til alle Sider, kantede, grenede, 4-8 Tommer lange. Bladene stilkede, 3koblede; Smaabladene omvendt-ægformige, i Enden utydelig tandede. Axelbladene lancetformig-syelformige, ofte lidet tandede. Axene ægformige og sidde paa ½-1 Tomme lange Stilke i Bladhjørnerne. Kronerne gule, meget smaa. Bællen sortagtig. 1aarig. Blomstrer fra Foraaret til Efteraaret.

Den har Lighed med de sidste Arter af Klever, men kjendes let paa Frugten.

Meget almindelig paa hvilende Marker, Diger og Enge.

Egenst.

Egensk. og Anvend. Huusdyrene æde den gjerne, men da den er liden og 1aarig, fortjener den neppe at dyrkes.

4. **Liden Sneglebælle** (M. minima Willd.). Blomsterstilkene mangeblomstrede. Bællene snegleformige, med rette, syelformige, i Enden krogdannede Pigger. Smaablabene omvendt-ægformige, tandede. Fl. D. T. 211. (M. polymorpha minima Lin.)

Foranderlig Sneglebælle, V.

Beskr. Roden trevlet. Stænglerne svage, fremliggende, fiint haarede, 6-8 Tommer lange. Bladene vexelvise, kortstilkede, 3-koblede; Smaabladene ægformige, takkede. Blomsterne sidde i Bladhjørnerne, omtrent 3 paa hver Stilk. Kronerne gule. Bællen snoet i en Kugle, besat med mangfoldige Pigger. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Paa bratte Høie paa Bornholm ved Arnage og Hammerhuus.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

Attende

Attende Classe.

Mangedeelte (Polyadelphia). Støvtraadene samlede i 3 eller flere Legemer.

Første Orden.

Mangehannede (Polyandria) med mange Støvdragere.

1ste Slægt: Pericon (Hypericum). Bægeret 5deelt, neden for Frugten. 5 Kronblade. Støvtraadene ere ved Grunden sammenvoxne i 3 eller 5 Afdelinger. Kapselen mangefrøet.

Udseende: Planter af Middelstørrelse og derunder, med modsatte, enkelte, oftest prikkede Blade og gule Blomster i en Halvskjerm.

Attende Classe.

Mangedeelte (Polyadelphia).

Første Orden.

Mangehannede (Polyandria).

1ste Slægt: Perikon (Hypericum).

1. **Fiirkantet Perikon** (H. qvadrangulum). Blomsterne 3hunnede. Stængelen 4hjørnet. Bladene gjennemsigtig-prikkede. Bægerbladene lancetformige. Fl. D. T. 640. Fl. N. 266. D. Perikon, Hyperikon, Jordhumle. N. Perikon, Hyperikon, Mandeblod.

Beskr. Roden grenet, lidet krybende. Stænglerne oprette, ranke, grenede, jevne, skarp- næsten vingeb-kantede, omtrent 1 Fod høie. Bladene elliptiske eller ægformige, heelrandede, glatte, nervede. Blomsterne næsten topformige, i Enden paa Stængelen. Kronbladene mindre, smallere og mere svovlgule end hos de tvende følgende. Bægerbladene spidse. Kronerne gule, uden sorte Streger. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Hist og her paa fugtige Steder i Skove og Kratter.

Egenſk. og Anvend. Bierne trække af Blomsterne. Den har omtrent samme Farvestof og Læge-Kræfter som den følgende, med hvilken den ofte forvexles.

2. **Prikbladet Perikon** (H. perforatum). Blomsterne 3hunnede. Stængelen tveægget. Bladene budte, gjennemsigtig-prikkede. Bægerbladene lancetformige. Fl. D. T. 1043. Fl. N. 267. D. Perikon, Blodblomster, Jordhumle, St. Hans Urt. N. Prikket Mandeblod, Apotheker Perikon, Terpentingræs, Pereken, Heste-Maare, Tanke-Græs.

Beskr. Roden lidet krybende. Stængelen opret, jevn, i Toppen grenet, 1½-2 Fod høi. Bladene aflange, modsatte, besatte med gjennemsigtige Prikker, som i Randen ere sorte. Blomsterne sidde i en forsarmet Top. Bægerbladene spidse, i Randen lidet sortprikkede. Kronbladene gule, med sorte Prikker og Takker i Randen, hvoraf de sidste kun ere paa den ene Side. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Ved Gjerder og i Krat temmelig almindelig.

n

Egensk. og Anvend. Blomsterne indeholde en rød Farve, som især kan bruges til dyrisk Uld. Blomsterknoppene bruges paa nogle Steder i Norge til The, og hele Planten til at lægge paa Rosten for at gjøre Øllet klart. Den kan og bruges til Garvning. Bierne trække af Blomsterne. Den har opløsende og styrkende Egenskaber.

3. Storbægeret Perikon (H. dubium). Blomsterne 3hunnede. Stængelen utydelig 4hjørnet. Bladene budte, uden Prikker. Bægerbladene ægformig-aflange. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 296. D. Perikon.

Beskr. Den bliver forvexlet med begge de foregaaende; fra den første udmærker den sig ved en høiere Stængel, som kun oventil er lidet kantet, mindre Blade, som ere mere aarede end nervede, større og mørkere gule Kronblade; og fra dem begge ved uprikkede Blade, rødagtige Rodspirer og meget større, budte Bægerblade. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Paa samme Steder som den foregaaende.

Egensk. og Anvend. Som den foregaaende.

4. Liggende Perikon (H. humifusum). Blomsterne eenlige i Bladhjørnerne. Stængelen fremliggende, tveægget. Bladene elliptiske, glatte. Fl. D. T. 141.

Beskr. Roden langtrevlet. Stænglerne udbredte, traadformige, grenede, glatte, 3-4 Tommer lange. Bladene modsatte, budte, glatte, tætte, lidet sortprikkede i Randen paa Underfladen. Blomsterne kortstilkede. Bægerbladene aflange, næsten af Bægernes Størrelse. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Paa tørre Fælleder ikke almindelig, f. Ex. ved Birkerød, Bagsvær, Brede; i Fyen ved Ulriksholm; i Holsteen ved Preetz.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

5. Bjerg Perikon (H. montanum). Bægerne takket-kjertlede. Stængelen opret, trind, glat. Bladene ægformige, glatte. Fl. D. T. 173.

Beskr. Roden lidet krybende. Stænglerne udeelte, 1-1½ Fod høie, glatte. Bladene glatte, lidet sortprikkede i Randen, spidsere end de foregaaende, ved Grunden næsten omfattende. Blomsterne sidde i en tæt Top, paa Enden af Stængelen. Bægerbladene lan-

lancetformige, ligesom Bladene ved Blomsterne, besatte i Randen med smaa, sorte, stilkede Kjertler. Kronbladene smukt-citrongule, bredlancetformige. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Hist og her paa Bakker og imellem Krat, men ikke almindelig, f. Ex. imellem Torbek og Papiirsmollen, i Hareskoven, ved Nestved; paa Moen; i Holsteen ved Neumühlen og Rasdorf. I Norge paa Søndmøer og ved Bergen; paa Bornholm ved Hammerhuus.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

6. Laaden Perikon (H. hirsutum). Bægerne kjertlettakkede. Stængelen opret, trind. Bladene ægformige, duunhaarede. Fl. D. T. 802.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, men er kjendelig nok ved en stivhaaret Stængel, ved Blomsterbladene, som ere randhaarede, men uden Kjertler, og ved Bladene, som ere smallere, ikke omfattende og mere tilspidsede. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli. Figuren i Fl. D. viser Planten alt for glat.

Paa skyggefulde Steder temmelig sjelden, f. Ex. i Dyrehaven paa høire Haand fra Klampenborg mod Søen; paa Falker ved Corselitze; i Laaland; i Fyen ved Ulriksholm; hyppigere paa Fænoe; i Holsteen ved Rasdorf og Neumühlen. Efter Fabritii Reise findes den og i Norge.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

7. Smuk Perikon (H. pulcrum). Bægerne kjertlettakkede. Stængelen trind. Bladene omfattende, hjerteformige, glatte. Fl. D. T. 75.

Beskr. Stængelen opret, rank, glat, rødagtig; med modsatte, glatte, korte Grene, 1-1½ Fod høi. Bladene glatte, prikkede, paa Underfladen lidet lysere. Blomsterne sidde i en Top. Bægerbladene elliptiske, budte. Blomsterne smukt gule, paa den yderste Flade lidet rødagtige. Kapslerne ægformige. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Paa tørre Steder meget sjelden, f. Ex. ved Frederiksborg, imellem Fredensborg og Helsingøer; paa Moens Klint; i Holsteen ved Rasdorf, Bordisholm og Neumünster. I Norge ved Bergen, Vandsøe, Sandøen ved Lister, Stavanger, paa Øen Udsteen og paa Øerne omkring Evinvig.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

Nittende Classe.

Rørhannede (Syngenesia).

Første Orden.

Lige Samboe (Polygamia æqvalis). Alle Smaakronerne tvekjønnede, frugtbare.

* Med tungedannede Kroner.

12te Slægt: Kongepen (Hypochæris). Frugtbunden avnet. Fnokken fjeret. Bægeret lidet taglagt.

Udseende: Planter af Middelstørrelse, med grenet Rod; enkelte Blade og Blomsterne paa Enden af Stængelen.

14de Slægt: Cicorie (Cichorium). Frugtbunden lidet avnet. Fnokken mangebladet, avneagtig. Bægeret omgivet af et andet Bæger.

Udseende: Temmelig høi Plante, med grenet Rod; stiv, grenet Stængel; bugtede Blade og siddende, blaae Blomster.

10de Slægt: Høgeskjæg (Crepis). Frugtbunden lidet stivhaaret. Fnokken udeelt, lidet stilket. Bægeret taglagt, omfattet af et andet Bæger.

Udseende: Planter af Middelstørrelse, med grenet Rod; hovlformige Blade og Blomster i en Top.

9de Slægt: Høgeurt (Hieracium). Frugtbunden næsten nøgen, prikket; Fnokken udeelt, siddende. Bægeret taglagt, ægformigt.

Udseende: Planter af Middelstørrelse og derunder, med udeelt eller grenet Rod; bladet eller skaftformig Stængel og Blomsterne i forskjellig Blomsterstand paa Enden deraf.

8de Slægt: Borst (Apargia). Frugtbunden nøgen, prikket. Fnokken fjeret, siddende, uligedannet. Bægeret taglagt.

Ud-

Udseende: Smaa Planter, med grenet Rod; enkelte Blade; bladet eller skaftformig Stængel, og Blomsterne paa Enden deraf.

3die Slægt: Bittermelk (Picris). Frugtbunden nøgen. Fnokken fieret, siddende. Frøene furede paa tvers. Bægeret dobbelt; det yderste slattet.

Udseende: Temmelig høi Plante, med tapformig Rod; bugtede, rue Blade og Blomsterne paa Enden af Stængelen.

2den Slægt: Skorzonere (Scorzonera). Frugtbunden nøgen. Fnokken udeelt, stilket. Bægeret taglagt med Skjæl, som i Randen ere stivhindede.

Udseende: Planter af Middelstørrelse, med tapformig Rod; næsten skaftformig Stængel; enkelte Blade og eenlige Blomster.

1ste Slægt: Gjedeskjæg (Tragopogon) Frugtbunden nøgen. Fnokken stilket, fjeret. Bægeret enkelt, mangebladet.

Udseende: Høie Planter, med tapformig Rod; enkelte, omfattende Blade. Blomsterne i Enden paa Stængelen.

7de Slægt: Løvetand (Leontodon). Frugtbunden nøgen. Fnokken stilket, udeelt. Bægeret taglagt, med slatne Skjæl.

Udseende: Lave Planter, med grenet Rod, og Skaft, hovlformige Blade og eenlig Blomst.

5te Slægt: Laktuk (Lactuca). Frugtbunden nøgen. Fnokken stilket, udeelt. Bægeret valseformigt, taglagt, i Randen hindeagtigt.

Udseende: Planter af Middelstørrelse, med næsten tapformig Rod; fligede Blade og halvskjermformige Blomster.

6te Slægt: Hængeblomst (Prenanthes). Frugten nøgen. Fnokken næsten siddende, udeelt. Bægeret omgivet af et andet Bæger. Kronerne i en enkelt Rad.

Ud-

Udseende: Plante af Middelstørrelse, med tapformig Rod; enkelte, omfattende Blade og Blomsterne i én Top.

4de Slægt: Svinemelk (Sonchus). Frugtbunden nøgen. Fnokken siddende, udeelt. Bægeret taglagt, buget.

Udseende: Store Planter eller af Middelstørrelse, med næsten tapformig Rod; bugtede Blade og Blomsterne halvskjermformige.

11te Slægt: Svineøie (Hyoseris). Frugtbunden nøgen. Fnokken utydelig. Bægeret næsten ligedannet.

Udseende: Liden Plante, med skaftformig Stængel og Blomsterne paa Enden deraf.

13de Slægt: Haremad (Lapsana). Frugtbunden nøgen. Ingen Fnok. Bægeret omgivet af et andet Bæger; dets nederste Blade ligedannede, rendede.

Udseende: Plante af Middelstørrelse, med grenet Rod; tynd Stængel; bugtede Blade og Blomsterne i en Top.

** Hovedblomstrede. Alle Smaakronerne rørformige, med udbredt Munding.

20de Slægt: Karline (Carlina). Bægeret buget; de yderste Skjæl tornede, de indvendige farvede, straalformige. Frugtbunden avnet. Fnokken fjeret.

Udseende: Lav, tidselagtig Plante, med tapformig Rod, tornede Blade og Blomsterne i en Halvskjerm.

21de Slægt: Saflor (Carthamus). Bægeret buget=kugleformigt, med tornet=tandede Skjæl. Frugtbunden børsteformig=avnet. Fnokken udeelt.

Udseende: Tidselagtig Plante af Middelstørrelse, med stive, tornede Blade og pralende, eenlige Blomster.

25de Slægt: Burre (Arctium). Bægeret kugleformigt. Skjællene krogformige i Enden.

Ud-

Udseende: Stor Plante, med tapformig Rod; enkelte, heelrandede, meget store Blade og Blomsterne i Enden paa Stængelen og Grenene.

17de Slægt: Tidsel (Carduus). Bægeret buget, taglagt, med tornede Skjæl. Frugtbunden haaret. Fnokken affaldende, haarformig eller fjeret.

Udseende: Temmelig store Planter, med tornede, nedløbende Blade og Blomsterne i Enden paa Stængelen.

18de Slægt: Æselfoder (Onopordum). Bægeret buget; Skjællene aabne, tornede. Frugtbunden celledannet, lidet avnet.

Udseende: Stor tidselagtig Plante, med tapformig Rod; vinget, opret Stængel; nedløbende, tornede Blade og eenlige Blomster.

19de Slægt: Artiskok (Cynara). Bægeret næsten kugleformigt, taglagt med kjødrige, kjølede Skjæl. Frugtbunden børstet. Fnokken fjeret.

Udseende: Stor, lidet tidselagtig Plante, med rank Stængel; udeelte Blade og en eenlig Blomst paa Enden af Stængelen.

16de Slægt: Skjær (Serratula). Bægeret næsten valseformigt, taglagt. Skjællene uden Torne. Fnokken vedvarende.

Udseende: Tidselagtige Planter af Middelstørrelse, med grenet Rod og halv-skjermformige Blomster.

Sort Knopurt s. 3die Orden.

*** Skiveblomstrede (Discoidei). Alle Smaakronerne oprette, parallelle, tætte, i Spidsen flade.

23de Slægt: Hjortetrøst (Eupatorium). Frugtbunden nøgen. Fnokken rue. Bægeret taglagt, aflangt. Støvveien fremragende, kløvet.

Udseende: Temmelig høi Plante, med grenet Rod; rank Stængel; modsatte, sammensatte Blade og Blomsterne i en Halvskjerm.

22de

22de Slægt: Brøndsel (Bidens). Frugtbunden avnet. Fnokken 2stakket. Bægeret mangebladet. Kronerne ofte straalformige.

Udseende: Sumpplanter af Middelstørrelse og derunder, med trevlet Rod og modsatte Blade.

Regnfand s. næste Orden.

Almindelig Brandbæger s. ibid.

Romersk Kamille s. ibid.

Anden Orden.

Ulige Samboe (Polygamia superflua). Alle Smaakronerne frugtbare. Skivekronerne tvekjønnede, i Randen Hunkroner.

* Skiveblomstrede. Randkronerne utydelige.

40de Slægt: Fiirkløft (Cotula). Frugtbunden næsten nøgen. Fnokken randet. Skivekronerne 4kløvede.

Udseende: Liden Sumpplante, med trevlet Rod; omfattende Blade og eenlige Blomster.

24de Slægt: Regnfand (Tanacetum). Frugtbunden nøgen. Frøene kronede. Bægeret taglagt, halvkugleformigt. Randkronerne 3kløvede, utydelige eller ingen.

Udseende: Temmelig høie Planter, med grenet Rod; stiv, opret Stængel; finnede Blade og Blomsterne i en Halvskjerm.

27de Slægt: Trekløft (Conyza). Frugtbunden nøgen. Fnokken rue. Bægeret taglagt, rundagtigt. Randkronerne 3kløvede.

Udseende: Temmelig høi Plante, med grenet Rod; enkelte, siddende Blade og stilkede Blomster.

26de Slægt: Evighedsblomst (Gnaphalium). Frugtbunden nøgen. Fnokken rue eller fjeret. Bægeret taglagt, med stivhindede, farvede Skjæl. Randkronerne sylformige.

Udseende: Smaa Planter, med trevlet Rod; filtet Stængel; udeelte Blade og vedvarende Blomster.

25de Slægt: Bynke (Artemisia). Frugtbunden nøgen eller uldet. Ingen Fnok. Bægeret taglagt, med rundagtige, sammenstødende Skjæl. Randkronerne sylformige, heelrandede.

Udseende: Planter eller Halvbuske af Middelstørrelse og derover, med grenet Rod; mangedeelt-sammensatte Blade og Blomsterne i Klaser.

Storbladet Hestehov s. næste Orden.

** Straalblomstrede (Radiati). Randkronerne tungeformige.

36te Slægt: Tusindfryd (Bellis). Frugtbunden nøgen, kugleformig. Ingen Fnok. Bægeret halvkugleformigt, med ligestore Skjæl. Frøene omvendt-ægformige.

Udseende: Liden Plante, med trevlet Rod, Skaft, enkelte Blade og eenlig Blomst.

39te Slægt: Munkekrone (Matricaria). Frugtbunden nøgen, valseformig-kegleformig. Ingen Fnok. Bægeret fladt, taglagt. Skjellene i Randen stivhindede.

Udseende: Planter af Middelstørrelse og derunder, med grenet Rod, sammensatte Blade og eenlige Blomster paa Enden af Stængelen og Grenene.

37te Slægt: Oxeøie (Crysanthemum). Frugtbunden nøgen. Ingen Fnok. Bægeret halvkugleformigt, skjællet; Skjællene have en udvidet, hindeagtig Rand.

Udseende: Planter af Middelstørrelse og derover, med grenet Rod, deelte eller hele Blade og Blomsterne som den foregaaendes.

38te Slægt: Matrem (Pyrethrum). Frugtbunden nøgen. Fnokken randet. Bægeret halvkugleformigt, taglagt, med spidse, i Randen stivhindede Skjæl.

Udseende: Planter af Middelstørrelse og derunder, med grenet-trevlet Rod; sammensatte Blade og Blomsterne paa Enden af Stængelen og Grenene.

35te Slægt: Volverley (Arnica). Frugtbunden nøgen. Fnokken udeelt. Randkronerne mangle Støvknappe.

Udseende: Bjergplante af Middelstørrelse, med udeelt Rod; rank Stængel; modsatte, udeelte Blade og eenlige Blomster.

34te Slægt: Alant (Inula). Frugtbunden nøgen. Fnokken udeelt. Bægeret taglagt. Randkronerne mange, linieformige. Støvknappene ved Grunden 2børstede.

Udseende: Planter af Middelstørrelse og derover, med grenet Rod; udeelte, omfattende Blade og Blomsterne topformige eller eenlige.

28de Slægt: Bakkestjerne (Erigeron). Frugtbunden nøgen. Fnokken udeelt. Bægeret taglagt. Randkronerne meget smal-linieformige, mange.

Udseende: Smaa Bakkeplanter, med grenet Rod og udeelte Blade.

32te Slægt: Gyldenriis (Solidago). Frugtbunden nøgen, hulret. Fnokken udeelt. Bægeret taglagt, med sammenstødende Skjæl; omtrent 5 Randblomster.

Udseende: Planter af Middelstørrelse, med grenet Rod; udeelte Blade og Blomsterne i Klaser.

31te Slægt: Aster (Aster). Frugtbunden nøgen. Fnokken udeelt. Bægeret taglagt; de nederste Skjæl aabne. I Randen mere end 10 Kroner.

Udseende: Planter af Middelstørrelse, med grenet Rod; udeelte, vexelvise Blade og klaseagtige Blomster.

30te Slægt: Brandbæger (Senecio). Frugtbunden nøgen. Fnokken udeelt. Bægeret valseformigt, mangebladet, ligedannet, omgivet af et andet Bæger. Bægerskjællene brændte i Spidsen.

Udseende: Planter af Middelstørrelse, med grenet Rod; bugtede eller hele Blade og halvskjermformige Blomster.

29de Slægt: Hestehov (Tussilago). Frugtbunden nøgen. Fnokken udeelt. Bægeret enkelt, mangebladet, ligedannet, hindeagtigt; ved Grunden buget.

Udseende: Planter af forskjellig Høide; med Skaft; store, hjerteformige Blade og Blomsterne eenlige eller i en Dusk.

33te Slægt: Fnokurt (Cineraria). Frugtbunden nøgen. Fnokken enkelt. Bægeret enkelt, mangebladet, ligedannet, valseformigt.

Udseende: Planter af Middelstørrelse, med grenet Rod; udeelte Blade og Blomsterne i en Halvskjerm.

41de Slægt: Kamille (Anthemis). Frugtbunden avnet. Fnokken lidet randet. Bægeret halv-kugleformigt, med ligedannede Skjæl. Randkronerne aflange, flere end 5.

Udseende: Planter af Middelstørrelse, med grenet Rod og sammensatte Blade.

42de Slægt: Røllike (Achillea). Frugtbunden avnet. Ingen Fnok. Bægeret ægformigt, taglagt, ligedannet. Randkronerne omvendt-hjerteformig-kredsrunde, omtrent 5.

Udseende: Planter af Middelstørrelse, med grenet Rod; tandede Blade og halvskjermformige Blomster.

Nikkende Brøndsel s. den foregaaende Orden.

Tredie Orden.

Unyttig Samboe (Polygamia frustranea). Skivekronerne tvekjønnede, frugtbare; Randkronerne golde.

44de Slægt: Knopurt (Centaurea). Frugtbunden besat med Børster. Fnokken udeelt. Randkronerne tragtformige, uregelmæssige, længere end Skiveblomsterne.

Udseende: Temmelig store Planter, med grenet Rod; deelte og hele Blade og Blomsterne eenlige paa Enden af Stængelen og Grenene.

43de Slægt: Soelsikke (Helianthus). Frugtbunden avnet. Fnokken stakket. Bægerskjellene stive, udspilede.

Udseende: Udmærket store Planter, med udeelte Blade og store Blomster paa Enden af Stængelen og Grenene.

Fjerde Orden.

Nødvendig Samboe (Polygamia necéssaria). Skivekronerne golde. Randkronerne frugtbare.

45de Slægt: Morgenfrue (Calendula). Frugtbunden nøgen. Ingen Fnok. Frøene flad-hindeagtige.

Udseende: Plante af Middelstørrelse, med lidet tapformig Rod; udeelte Blade og stilkede Blomster.

Nittende

Nittende Classe.
Rørhannede (Syngenesia).

Første Orden.
Lige Samboe (Polygamia æqvalis).

1ste Slægt: Gjedeskjæg (Tragopogon).

1. **Eng Gjedeskjæg** (T. pratensis). Bægeret af Randkronernes Længde. Bladene heelrandede, kjølede, tilspidsede, ved Grunden udvidede. Blomsterstilken trind. Fl. D. T. 906. Fl. N. 649. D. Gedeskjæg, Havrerod. N. Gedeskjæg.

Beskr. Roden tapformig, opfyldt med en hvid Saft. Stængelen opret, rank, grenet, glat, bladet, trind, 2, 3 Fod høi. Bladene vexelvise, siddende, næsten linieformige, omfattende, ved Grunden lidet bølgede, i Spidsen flatne. Blomsterne temmelig store og sidde eenlige paa Enden af Stængelen og Grenene. Bægerbladene ere smal-lancetformige, spidse. Kronerne gule, standede. Naar Frøene ere modne, danne de, tilligemed Fnokken, en laaden Kugle, ligesom hos Løvetanden, kun at den er større og mindre tæt. 2aarig. Blomstrer i Juli.

Hist og her paa Enge og ved Gjerder; i Norge i Ringerige.

Egensk. og Anvend. Roden, som Svinene gjerne æde, kan bruges som Skorzonerens, hvorfor den og paa nogle Steder bliver dyrket. Bladene kunne bruges til Salat. Huusdyrene æde den. Bierne trække af Blomsterne, som aabne sig om Morgenen og lukke sig førend Middag. Den har opløsende Kræfter.

2. **Porrebladet Gjedeskjæg** (T. porrifolius). Bægeret en halv Gang længere end Randkronerne. Bladene heelrandede, rette. Blomsterstilkene oventil tykkere. Fl. D. T. 797.

Beskr. Den kjendes let fra den foregaaende, ved en høiere Stængel, stivere Blade; smallere og længere Bægerblade og violetrøde Kroner. 2aarig. Blomstrer i Juni.

Den findes ved Nykjøbing paa Falster og ved Naskov i Lolland.

Egensk.

Egensk. og Anvend. Som den foregaaende, hvorfor den og dyrkes i Kjøkkenhaver.

2den Slægt: Skorzonere (Scorzonera).

1. Lav Skorzonere (S. humilis). Stængelen næsten bladløs, 1blomstret, uldet, ligesom Bægerskjællene. Bladene aflang-lancetformige, nervede, flade. Fl. D. T. 816. D. Skorzonere, Slangemyrder.

Eng Skorzonere, Oec. Pl.

Beskr. Roden tapformig. Stængelen opret, rank, udeelt, trind, faabladet, ½-1 Fod høi. Bladene glatte; Rodbladene af forskjellig Figur, bred-lancetformige til linieformige, ved Grunden uldede. Stængelbladene 1-2, smaa, siddende, omfattende. Blomsten eenlig paa Enden af Stængelen, temmelig stor. Bægerskjællene taglagte; de yderste bredere, de indvendige længere. Kronerne gule. Fleeraarig. Blomstrer i Mai.

Afart: Smalbladet lav Skorzonere (S. h. angustifolia) med linieformig-syelformige Blade.

Paa Enge, men ikke almindelig, f. Ex. ved Lundehuset og i Hareskoven; i Fyen, ved Einsidelsborg; i Jylland i Knarupslund ved Nørholm. Afarten findes paa mere tørre Steder.

Egensk. og Anvend. Svinene oprode dens Rod, som og spises af Mennesker og som, tørret og malet til Meel, har været brugt til Brød. Naar den er angreben af Brand, kan man bruge den til sort Farve. Faarene æde dens unge Blade, og Bierne trække af Blomsterne. Den har opløsende Kræfter.

2. Have Skorzonere (S. hispanica). Stængelen grenet. Bladene omfattende, lancetformige, heelrandede, ved Grunden fiint takkede. Blackw. T. 406. D. Skorzonere.

Beskr. Roden tapformig, sort. Stængelen opret, i Toppen tvedeelt-grenet, trind, glat, bladet, 2-3 Fod høi. Bladene glatte; de øverste meget smalle. Blomsterne eenlige paa Enden af Stængelen og Grenene, temmelig store. Bægerne taglagte, ved Grunden lidet uldhaarede; Skjællene ægformig-lancetformige; de indvendige længere og smallere. Kronerne gule. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den findes vildvoxende i Spanien, Ungarn 2c.

Egensk.

Egenſk. og Anvend. Foruden Rodens bekjendte Anvendelse til Mad, kan den og bruges til Kaffe, naar den renſet, tørres, riſtes og males, og har maaſkee i denne Henſeende endog Fortrinnet for Cicorieroden. Den har forreſten opløsende Kræfter.

Skorzoner-Roden udſaaes tyndt om Foraaret i et dybt omgravet, Aaret forhen ajødet Kjøkkenbed, og da Rødderne ſielden i første Aar opnaae den Størrelſe, ſom man ønſker, lader man dem ſtaae urørte til andet Efteraar, kuns at Jorden ophakkes og ſmuldres om Foraaret forhen. Skulde det nødvendig behøves, kunne de uden Skade for Roden optages om Foraaret og forplantes i 9-12 Tommers Afſtand paa et andet Bed, eller ogſaa om Efteraaret indlægges i Sand, for om Foraaret at udplantes. Da Planten er vedvarende, ſaa bedærves Roden ikke, naar Planten blomſtrer, ſom ellers er Tilfældet med de 2aarige Kjøkkenvexter.

3. Græsbladet Skorzonere (S. graminifolia). Bladene linieformig ſværdformige, tilſpidſede, ſtive, nervede, kjølede. Bægerne uldhaarede, ved Grunden bladede. Stængelen lidet grenet. Fl. D. T. Jaqv. obs. 4. T. 100.

Beſkr. Roden deelt i Toppen og frembringer flere, oprette, trinde, ſtribede, ofteſt udeelte, 1blomſtrede, meget bladede, 1-2 Fod høie Stængler. Bladene ſtroede, glatte, heelrandede, meget ſmalle. Blomſtret paa Enden af Stængelen og ligner den lave Skorzoneres; de nederſte Bægerſkjæl bladagtige. Fleeraarig. Blomſtrer i Juli.

Efter Weber i Holſteen.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

4. Smalbladet Skorzonere (S. angustifolia). Bægeret af Randkronernes Længde. Bladene ſylformige, heelrandede. Blomſterſtilken tykkere i Enden. Stængelen uldhaaret ved Grunden. Fl. D. T. Gmel. Fl. sib. 2. T. 1.

Beſkr. Stængelen opret, grenet ved Grunden, ½ Fod høi, beſat ved Grunden med tætte, linieformige Traade, ſom næſten ere

af

af Stængelens Længde. Blomsterstilkene meget lange og tykke i Enden. Blomsten stor. Smaakronerne gule, paa Undersladen rødagtige. 2aarig. Blomstrer i Juni.

Efter Weber i Holsteen; dersom han ikke har forvexlet den med den smalbladede Afart af lav Skorzonere.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

5. Fliget Skorzonere (S. laciniata). De nederste Blade halvfinnede; de øverste linieformige. Bægerne glatte; de nederste Skjæl aabne, med en Braad. Fl. D. T. Jaqv. Fl. austr. 4. T. 356.

Beskr. Roden tapformig. Stængelen opret, grenet fra Grunden af, furet, glat, bladet, ½-1 Fod høi. Bladenes Flige smal-linieformige; de øverste Blade udeelte. Blomsterne eenlige, paa Enden af Stængelen og Grenene, mindre og lysere gule end paa Have-Skorzoneren. 2aarig. Blomstrer i Juli.

I Holsteen efter Weber.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

3die Slægt: Bittermelk (Picris).

1. Heelbladet Bittermelk (P. hieracioides). Det yderste Bæger mangebladet, afkortet. Fnokken siddende. Bladene bølgede; Rodbladene tandede. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 196.

Beskr. Stængelen opret, grenet, rue, omtrent 2 Fod høi. Bladene piggede i Randen; Rodbladene lancetformige, smalle ved Grunden, lidet stilkede, tandede, med en bueformig Udskjæring imellem hver Tand, rue. Stængelbladene siddende, ægformig-lancetformige, spidse. Blomsterne sidde i en Top. Blomsterstilkene stribede, stivhaarede, med faa Skjæl. Bladene i det yderste Bæger halv af det inderstes Længde, lancetformige, rue, aabne; det indvendige Bæger mangebladet og slutter sig til Blomsten. Kronerne gule, dobbelt af Bægerets Længde. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Ved Gjerder og Veie temmelig sjelden, f. Ex. paa Brede Bakker i Sjelland; paa Falster ved Seminariet.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

4de Slægt: Svinemelk (Sonchus).

1. Kjær Svinemelk (S. palustris). Blomsterstilkene og Bægerne stivhaarede, skjermformige, Bladene høvlformige, ved Grunden piilformige, i Randen rue. Fl. D. T. 1109. D. Svinedild.

Beskr. Roden tyktrevlet eller grenet. Stængelen opret, rank, udeelt, trind, glat, stribet, huul, paa den øverste Deel besat med Haar, paa hvis Spidse sidder en liden Bugt, 2-5 Alen høi. Bladene vexelvise, siddende, omfattende, glatte, spidse; Stængelbladene lancetformige, i Randen fiint takkede. Blomsterne sidde i en stor, skjermformig Top, paa Enden af Stængelen. Toppen er ligesom Blomsterstilkene og Bægerne besat med Haar, paa hvis Spidse sidder en liden Kjertel. Kronerne gule. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Denne anseelige Plante voxer i Moser og ved Aaer, men temmelig sjelden, f. Ex. i Sjelland ved Lindesvold; paa Falster ved Nyekjøbing; i Fyen ved Ulriksholm og Hverringe; i Jylland ved Veile.

Egensk. og Anvend. Bierne trække af Blomsterne.

2. Ager Svinemelk (S. arvensis). Blomsterstilkene og Bægerne stivhaarede, lidet skjermformige. Bladene høvlformige, tandede, ved Grunden hjerteformige. Roden krybende. Fl. D. T. 606? Fl. N. 135. Curt. Fl. Lond. fasc. 4. T. 53. N. Blød Tistel, Diil Blomme, Dill, Dille, Daule.

Beskr. Roden tyk-grenet, krybende. Stænglerne oprette, oftest udeelte, trinde, hule, 2-3 Fod høie. Bladene glatte, vexelvise, omfattende; Tænderne næsten tornede. Toppen som den foregaaendes; men Blomsterne større end hos hiin, gule. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Figuren i Fl. D. er ikke god; efter Tavlen skulde den forestille denne Plante, men den ligner mere den foregaaende.

Almindelig imellem Sæden, ved Gjerder, Grøvter og ved Strandbredder.

Egensk. og Anvend. Den er ofte et skadeligt Ukrud i Sæden. Heste, Faar og Sviin æde dens unge Blade. Bierne trække af Blomsterne.

3. Al-

3. Almindelig Svinemelk (S. oleraceus). Blomsterstilkene filtede. Bægerne jevne. Bladene høvlformige, tandede. Fl. D. T. Fl. N. 135. Curt. Fl. Lond. fasc. 2. T. 58. D. Svinedild, Svinetidsel, Harekaal. N. Haredil, Dul, Dillegræs.

Beskr. Roden tapformig. Stængelen opret, grenet, glat, 2-3 Fod høi. Bladene glatte, spidse, omfattende; de nederste næsten halvfinnede. Blomsterne i en Qvast, hvis Stilke komme ud fra et Punct, hvoraf nogle bære een, andre flere, siddende eller stilkede, eenlige eller samlede Blomster, som ere betydelig mindre end den foregaaendes. Blomsternes Smaastilke ere beklædte med en fiin, hvid, affaldende Uld. Kronerne gule. 1aarig. Blomstrer i Juni, Juli og August.

Man finder denne Plante under temmelig foranderlige Skikkelser, hvoraf følgende ere de vigtigste.

1ste Afart: Glat almindelig Svinemelk (S. o. lævis) med flatnere, blaagraae Blade. Fl. D. T. 682. Hvoraf man igjen har Underafarter, med mere eller mindre deelte Blade.

2den Afart: Rue almindelig Svinemelk (S. o. asper) med halvfinnede, krusede, fligede, stivere og mere grønne Blade. Fl. D. T. 843.

Almindelig paa dyrkede Steder i Haver ꝛc.

Egensk. og Anvend. Dens spæde Blade kunne bruges til Salat. Huusdyrene, Harer og Kanariefugle æde Bladene. Bierne trække af Blomsterne. Den er ofte et slemt Ukrud i Haver og Marker.

4. Fjeld Svinemelk (S. alpinus). Blomsterstilkene og Bægerne stivhaarede, klaseformige; Bladene næsten lireformige; Endefligen meget stor, muurskeeformig. Fl. D. T. 182. Fl. N. 52. N. Tort, Bjørnetort, Purketort, Trøst, Tærje, Torte, Turte.

Beskr. Roden tyk, grenet, med mange Trevler. Stængelen opret, udeelt, 2-3 Fod høi. Bladene vexelvise, omfattende, høvlformig-lireformige; Fligene ulige tandede; de øverste linieformige,

rand-

randhaarede. Blomsterne sidde i en lang Klase, paa Enden af Stængelen. Bladene ved Blomsterne linieformig-spydformige. Haarene paa Klaserne og Bægerne klebrige. Kronerne mørkblaae. Frøene sammentrykte. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Temmelig hyppig i Fieldskovene i Norge, især i Nordlandene.

Egenſk. og Anvend. Huusdyrene æde den med Begjerlighed, dog skal Køernes Melk blive bitter derefter. Bjørnen æder gjerne Toppen af den. Til Høe er den ikke ret god, da den vanskelig tørres. Paa nogle Steder i Norge spises dens unge Blade som Grønsel, ogsaa spiser man der Stilkene, efterat Barken er aftagen, baade raae og stegte; især skal Marven smage godt.

5te Slægt: Laktuk (Lactuca).

1. Salat Laktuk (L. sativa). Bladene rundagtige; Stængelbladene hjerteformige. Stængelen deelt i en Halvskjerm. Blackw. T. 88. D. Salat, Laktuk.

Beskr. Roden tynd-tapformig. Stængelen opret, rank, trind, glat, bladet, deelt i Toppen, 2-3 Fod høi. Bladene glatte. Rodbladene omvendt-bred-ægformige, tilrundede i Enden, i Randen bugtede, ved Grunden smal tilløbende. Stængelbladene siddende, omfattende og blive mindre og spidsere mod Toppen. Blomsterne smaa, i en temmelig tæt Top og paa korte Stilke. Bægerne tæt taglagte. Kronerne lys-gule. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Den voxer som vild i det sydlige Europa, men det er ubekjendt, hvor den egentlig har hjemme.

Man har mangfoldige Afarter af denne Plante. Den, som nærmer sig meest til den vildvoxende, sælges hos Frøehandlerne under Navn af Laktuk; den drives tidlig, forbruges især spæd og giver ikke Hoved. De andre kunne deles i Kop-salat og Sommer-Endiven, hvilken sidste maaskee fortjente at anføres som en egen Art, og som udmærker sig ved kiledannede og oprette Blade og sætter aldrig fast Hoved.

Kop-Salatens fortrinligste Underafarter ere: guul og grøn Steenkrop til tidlig Brug i det frie, smaa grøn, til tidlig Drivning paa Mistbede; guul Pral, til

Brug

Brug om Sommeren, forskjellige Sorter Forel Salat, Frisisk Bonde (Holl. Frieseboer), som bruges om Efteraaret og saaes i det frie og som bliver stor og er haardfør, endelig Montreen, Prindsenkop, Schweden eller svensk Kop, stor Mogul o. fl. Nogle af disse Afarter have hvidt, andre sort Frøe. Af Sommer Endiven (Fr. Romain Eng. Cos lettuce) og som ikke maa forvexles med Vinter-Endiven (Cichorium Endivia), dyrker man i Frankrige og Engelland flere Afarter. Her har man kun den gule og den grønne.

Egenſk. og Anvend. Foruden Bladenes bekjendte Anvendelse til Salat, kunne de unge Stængler bruges som Aspargeś paa Suppe, naar Overhuden afskrabes. Huusdyrene æde den gjerne og af Frøene kan presses en Olie; den har kjølende og urindrivende Egenskaber.

Den saaes i vel omgravet, let, Aaret forhen eller samme Aar gjødet Jord. Til tidlig Brug udsaaes de paa Mistbede og forplantes siden 10-12 Tommer fra hinanden. Til Brug i Forsommeren udsaaes de saa tyndt som muligt imellem andre Kjøkkenvexter og forblive uforplantede. For at have den længere, saaes flere Sorter tidligere og sildigere. Senere hen bør hver 14 Dag skee en Udsæd, som da forplantes paa egne Bede. Vil man optrække dem til Frøe, maa man vogte sig for at forskjellige Afarter ikke staae nær ved hverandre, da de ellers blande sig.

2. Tornbladet Laktuk (L. Scariola). Bladene lodrette, paa Kjølen piggede, i Enden spidse, ved Grunden piilformige, høvlformig-halvfinnede. Fl. D. T. 1227.

Beskr. Roden grenet. Stængelen opret, bladet, trind, i Toppen deelt, $1\frac{1}{2}$-2 Fod høi. Bladene vexelviſe, siddende, omvendte saaledes, at den ene Rand vender op, og den anden ned. Bladene ved Blomsterne hjerteformige, siddende, omfattende. Blomsterstilkene besatte med Skjæl. Blomsterne smaa, kortstilkede eller siddende. Bægerne glatte. Kronerne gule. 2aarig. Blomstrer i August.

Ved

Ved Veie og paa Diger omkring Kjøbenhavn, ved Vordingborg og Odense Kanal.

Egenst. og Anvend. Ubekjendt.

6te Slægt: Hængeblomst (Prenanthes).

1. **Almindelig Hængeblomst** (P. muralis). 5 Smaakroner. Bladene høvlformige. Fl. D. T. 509. Fl. N. 945. D. vild Laktuk. N. Hæng-Blomster, vild Laktuk. Skov Faarelyst, V.

Beskr. Roden grenet, træeagtig. Stængelen opret, tynd, grenet, trind, bladet, 2-3 Fod høi. Bladene vexelvise, siddende, omfattende; Rodbladene stilkede. Blomsterne smaa og sidde i en temmelig tæt Top. Bægeret glat. Kronerne gule, længere end Bægeret. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Almindelig ved Mure og i Kratter i Danmark og Holsteen; sjeldnere i Norge, f. Ex. i Sundmør.

Egenst. og Anvend. Faarene æde den gjerne.

7de Slægt: Løvetand (Leontodon).

1. **Almindelig Løvetand** (L. Taraxacum). De yderste Bægerskjæl tilbagebøiede. Bladene høvlformige, tandede, glatte. Fl. D. T. 574. Fl. N. 286. D. Løvetand, Fandens Melk, Hundeurter, Troldkonensleger, Troldmandsurt, Præstekone, Munkehoved, Smørblomster, Gaasetunge. N. Troldkoneskoer, Fivel, Fivel Bækkeblom, Kappelup, Lareblomster, Hesteblomster, Hestefivel, Kirkegaards Blomster J. Ætesefell, Bifukolla. F. Heasovlia, Udlakona, Tirildshattur.

Beskr. Roden lang, tapformig og grenet; den bærer flere, oprette, trinde, glatte, nøgne, hule, ½-1 Fod høie Skafter, som overskaarne afgive en melkehvid Saft. Bladene sidde alle ved Roden og ere kortere end Skaftet; gjennem Bladet gaaer en tyk, rødagtig Nerve. Blomsten sidder eenlig paa Enden af Skaftet, og er stor imod Skaftets Længde, udbredt, og lukker sig mod Aften. Bægerskjællene linieformige, i Spidsen rødagtige. Smaakronerne gule; den udvendige Side paa Randblomsterne rødagtig. Naar Kronerne ere affaldne, udbrede Frøene sig med Frøulden paa Enden i en kugleformig Figur. Fleeraarig. Blomstrer fra For- til Efteraaret.

Over-

Overmaade almindelig i Haver, paa Mure og omkring Byer.

Egensk. og Anvend. Qvæg æder den gjerne, Sviin blive endog fede deraf. Roden har man brugt som Surrogat for Kaffe, og i Island spiser man den raa og stegt paa Gløder. Dens unge Blade ere fortræffelige til Salat, især anvendes de hyppig dertil i Frankerige. Blomsterknoppene har man anbefalet til at sylte som Kapers. Bierne trække meget paa Blomsterne. Den har opløsende, afførende, urindrivende, fortyndende Egenskaber.

2. Kjær Løvetand (L. palustre Smith.). Bægernes yderste Skjæl oprette, korte, ægformige. Bladene bugtede, tandede, glatte. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 553.

Beskr. Roden tapformig. Bladene ikke saa dybt indskaarne som hos den foregaaende. Skaftet af Bladenes Længde. Bægerets Skjæl tæt-taglagte; de indvendige øverste lange, i Spidsen linieformige; de udvendige kortere og bredere. Forresten ligner den meget den foregaaende. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den er funden i Grenland.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

8de Slægt: Borst (Apargia).

1. Stivhaaret Borst (A. hispida). Skafterne 1blomstrede. Bladene tandede, rue. Smaakronerne i Mundingen haarede og i Spidsen kjertlede. (Leontodon hispidum Lin.) Fl. D. T. 862.

Kløvbørstet Løvetand, V. Stivhaaret Pedersurt, Oec. Pl.

Beskr. Roden tapformig; den frembringer flere oprette, undertiden ved Grunden lidet opstigende, trinde, stivhaarede, udeelte Skafter. Bladene sidde alle ved Roden og ere aflang-lancetformige, dybt tilbageboiet-tandede, i Spidsen og ved Grunden heelrandede, besatte med kløvede, stive Haar. Blomsten sidder paa Enden af Skaftet og er nikkende førend Blomstringen, men derefter opret; den ligner den almindelige Løvetands. Bægerskjællene oprette, uligedannede, stivhaarede. Smaakronerne ere ved Mundingen besatte med gule Haar og have, efter Sowerbys Bemærkning,

ning, smaa Bundter af Kjertler under Tænderne, som sidde i Spidsen deraf. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Almindelig paa Enge og i Krat.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

2. Laaden Borst (A. hirta). Skafterne 1blomstrede. Bladene tandede, rue. Smaakronerne uden Kjertler og Haar. Bægerne glatte. De yderste Frøe uden Fnok. (Leontodon hirtum Lin.) Fl. D. T. Engl. Bot. T. 555.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, men udmærker sig, foruden de anførte Caracterer, ved en afbidt Rod, en spædere Vext; blødere, kortere Blade; tyndere Skaft; mindre Blomst og Smaakroner, som ere rødagtige paa den udvendige Side. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Paa hvilende Marker og tørre Enge ikke almindelig; i Fyen ved Ulriksholm; i Holsteen efter Weber; den skal og være funden omkring Kjøbenhavn.

I Fl. D. T. 901 findes en Plante, som der bliver kaldet Leontodon hirtum, men som i Henseende til Delingen af Stængelen og Bladenes Form udmærker sig meget derfra. Skulde det være en Afart eller en særskilt Art?

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

3. Glatbladet Borst (A. Taraxaci Willd.) Skafterne 1-2blomstrede. Bladene høvlformig-tandede, glatte. Bægeret haaret. Fl. D. T. Retz. obs. fasc. 4. T. 2.

Beskr. Roden tyk, træeagtig. Bladene ægformig-lancetformige; de nederste budte, spidstandede, kortstilkede. Skaftet 6-8 Tommer høit, stribet, bugtet; med et siddende, omfattende, ægformigt, spidst Blad paa Midten og Blomsten, som ligner Løvetandens, paa Enden deraf. Bægeret sorthaaret. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Den er funden paa Bornholm.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

4. Almindelig Borst (A. autumnalis). Skaftet grenet Blomsterstilkene skjællede. Bladene lancetformige, tan-

det=halvfinnede, lidet rue. Fl. D. T. Fl. N. 287. Engl. Bot. T. 830. D. og N. Pedersurt. N. guul Borst. J. Fifil.

Høst Løvetand, V. Almindelig Pedersurt, Oec. Pl.

Beskr. Roden afbidt, med lange Sidetrevler; den skyder flere oprette, kribede, rue, i Toppen deelte, 6-8 Tommer høie Skafter, som undertiden ved Grunden ere faabladede. Bladene flere samlede ved Roden og udbredte paa Jorden. Blomsterstilkene lidet krumt opstigende, i Enden lidet tykke, besatte med vexelvise, syelformige Skjæl. Blomsteret eenligt, mindre end hos almindelig Løvetand. Bægeret næsten valseformigt, tagtagt, finhaaret. Kronerne gule. Frøene aflange, furede. Fleeraarig. Blomstrer i August og September.

Almindelig paa Enge og Fælleder.

Egenst. og Anvend. Ubekjendt.

9de Slægt: Høgeurt (Hieracium).

* Med 1 blomstret, nøgent Skaft.

1. Fjeld Høgeurt (H. alpinum). Bladene aflange, udeelte, tandede. Skaftet næsten nøgent. Bægeret haaret. Fl. D. T. Fl. N. 592. Ligthf. Fl. scot. T. 18. N. Fjeldborst.

Fjeld Ørneøie, V.

Beskr. Roden tyk, træeagtig, skjæv. Skaftet opret, rankt, udeelt, trindt, haaret, ½-1 Fod høit. Bladene aflang lancetformige, stilkede. Paa Skaftet sidder et, undertiden flere, lancetformige, heelrandede Blade. Blomsten paa Enden af Skaftet. Bægeret halv kugleformigt, tæt besat med mørkbrune Haar. Kronerne gule. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Afart: Smaablomstret Fjeld Høgeurt (H. a. parviflorum Retz.) med mindre Blomst og bladet Stængel. Fl. D. T. 27.

Hist og her paa Fjeldene i Norge, f. Ex. ved Røraas og paa Aabygdfjeldet og Aalfjeld i Holtaalen; hyppig i Nordlandene.

Egenst. og Anvend. Ubekjendt.

2. Haarig Høgeurt (H. Pilosella). Bladene elliptiske, heelrandede, paa Underfladen filtede. Skaftet nøgent; den

har krybende Vandgrene. Fl. D. T. 1110. Fl. N. 283. D. og N. Museøre. J. Unda Fisil.

Haarigt Ørnesie, V.

Beskr. Roden træagtig, med Sidetrevler; den skyder adskillige Sidestængler, som bære Blade men ikke Blomster, og flere, oprette, udeelte, trinde, fiinhaarede, 1blomstrede, 6-8 Tommer høie Skafter. Bladene budte, kortstilkede, paa den øverste Flade grønne, paa den underste hvidfiltede. Bægeret besat med sorte og hvide Haar. Kronerne lysgule; de yderste paa Undersladen rødagtige. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig paa Diger og ved Veie.

Egensk. og Anvend. Naar Faarene æde den i Mængde, skal den være skadelig for dem. Bierne trække af Blomsterne. Blomsterne aabne sig Kl. 8 og lukke sig Kl. 2 om Eftermiddagen. Den har sammensnerpende Egenskaber.

** Med mangeblomstret Skaft.

3. **Tvetydig Høgeurt** (H. dubium). Bladene heelrandede, ægformig-aflange. Skaftet næsten nøgent, mangeblomstret. Krybende Vandgrene. Fl. D. T. 1044. N. Timmeltære.

Tvetydigt Ørnesie, V.

Beskr. Roden tættrevlet. Skaftet opret, trindt, haaret, omtrent 1 Fod høit, bærer 6-8 Blomster paa Enden og har 2 smaa Blade paa den øverste halve Deel. Bladene oprette, smal-aflange, haarede. Vandgrenene korte, tætbladede. Blomsterne tæt sammen, paa meget korte Stilke. Bægerne tæt haarede. Kronerne gule. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den er uden Tvivl blot en Afart af den følgende.

Paa tørre Steder temmelig sjelden; i Norge ved Valders.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

4. **Lancetbladet Høgeurt** (H. Auricula). Bladene heelrandede, lancetformige. Skaftet nøgent, 2-3blomstret. Krybende Vandgrene. Fl. D. T. 1111. J. Unda-Fisil.

Lancetbladet Ørnesie, V.

Beskr. Den ligner overmaade meget den foregaaende, og neppe burde de adskilles som Arter. Roden er mere heel, skraa.

Bla-

Bladene mere budte og flatne og ved Grunden mere randhaarede. Vandgrenene ere længere. Skaftet kortere, tyndere og aldeles nøgent. Det bærer kun faa Blomster. Kronerne ere lysere gule og ligne Blomsten paa den haarede Høgeurt, men ere mindre. Fleeraarig. Blomstrer i Mai, Juni og Juli.

Hist og her paa Diger og paa tørre Bakker; i Norge paa Toten.

Smith og Wildenov henføre Tab. 1044 af Fl. Dan. til denne Plante og Tab. 1111 til den tvetydige Ørneøie; men denne sidste findes ikke i Linnei Herbarium og af den lancetbladede kun et udenlandsk Exemplar. Efter Synonymerne at dømme synes det, at Linné har villet adskille disse Planter saaledes som her er skeet, desuden siger han i Flora svecica, at den lancetbladede er almindelig og den tvetydige er sielden, hvilket endmere vilde give min Formodning Sandsynlighed, om end ikke Prof. Vahls Stemme kunde afgjøre det.

Egensk. og Anvend. Bierne trække af Blomsterne.

5. **Qvastblomstret Høgeurt** (H. cymosum) med og uden Vandgrene. Bladene smal-lancetformige, heelrandede, haarede. Skaftet næsten nøgent, stivhaaret. Blomsterne i en Skjerm. Fl. D. T. 810.

Qvastartet Ørneøie, V.

Beskr. Ogsaa denne ligner meget den tvetydige Høgeurt, men har en høiere, 1½-2½ Fod langt Skaft. Bladene ere smallere og mere oprette, og Blomsterne, hvoraf den har mange, sidde i en Skjerm, paa temmelig lange, undertiden grenede Stilke. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Figuren i Fl. Dan. mangler Vandgrene, og dette har nok forledt Wildenov til at henføre den til H. florentinum.

Paa tørre Steder, f. Ex. paa Bakkerne ved Strandkanten imellem Springforbi og Papiirsmøllen; paa Æbeløe ved Fyen; i Norge paa Haaøen i Drøbak Fjorden, og paa Toten.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

6. **Afbidt Høgeurt** (H. præmorsum). Bladene ægformige, lidet tandede. Skaftet nøgent, med en Klase. De øverste Kroner blomstre først. Fl. D. T. 942. D. Høgeurt. N. Guldsoløie. I. Unda Fifil.

Afbidt Ørneøie, V.

Beskr. Roden afbidt, med mange Sidetrevler. Skaftet opret, trindt, stribet, kort- og fiinhaaret, i Enden deelt, 1-2 Fod høit. Klasen topformig. Bladene stilkede, budte, rue, bleggrønne, med faa, eenlige Tænder. Blomsterstilkene besatte med smaa, syelformige Blade; de nederste Grene 3blomstrede. Bægerne temmelig glatte. Blomsterne gule, temmelig tætte. Fleeraarig. Blomstrer sidst i Mai og i Juni.

Paa Enge temmelig sjelden, f. Ex. i Lundehuus-Mosen og i Hareskoven henimod Ballerup. I Norge paa Toten og ved Drammen; ogsaa i Island.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

7. **Pommerantsfarvet Høgeurt** (H. aurantiacum). Skaftet faabladet, stivhaaret. Blomsterne i en Halvskjerm. Bladene aflange, lidet spidse, haarede. Fl. D. T. 1112.

Beskr. Roden grenet og skyder krybende Vandgrene. Stængelen opret, trind, tæt besat med stive, bruunagtige Haar, 1-2 Fod høi. Bladene heelrandede, smal-tilløbende ved Grunden; paa Stængelen sidde 1-2 lancetformige, vexelvise, smaa Blade. Halvskjermen tæt. Bægerskjællene meget tæt bruunhaarede. Kronerne mørk pommerantsfarvede. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Funden af Prof. Strøm i Tellemarken i Norge.

Egensk. og Anvend. Bønderne i Schlesien bruge Kronerne som Safran til at farve med.

*** Med bladet Stængel.

8. **Muus Høgeurt** (H. murorum). Stængelen haaret. Blomsterne i en Top. Bladene ægformige, ved Grunden dybt tandede. Fl. D. T. Fl. N. 396. Pet. herb. brit. T. 13 f. 4. N. Guld Soløi. I. Unda Fifill. F. Håasovlia.

Muus Ørnesie, V.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, trind, udeelt, rue, haaret, omtrent 2 Fod høi. Bladene sædvanlig bruunplettede. Rodbladene stilkede, ægformige, tandede, haarede. Stængelbladene mindre, vexelvise, faa, siddende. Blomsterstilkene tæt-graahaarede. Blomsterbladene syelformige, meget smaa. Bægerbladene linie-

linieformige, besatte med stive Haar, som bære smaa Kjertler. Kronerne gule. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Afart: Skov Muur Høgeurt (H. m. sylvaticum) med fleerbladet, omtrent 2 Fod høi Stængel og lancetformig-ægformige Blade. Fl. D. T. 1113 (under Navn af H. sylvaticum).

Ved gamle Steengjerder, Veie og i Skove. Afarten i Skove. I Norge ved Grilstad.

Egensk. og Anvend. Bierne trække af Blomsterne. Gederne æde den.

9. Kjær Høgeurt (H. paludosum). Stængelen bladet, huul. Blomsterne i en Top. Stængelbladene hjerteformig-omfattende, tandede, glatte. Bægerne stivhaarede. Fl. D. T. 928. Fl. N. 566. N. Myrbørst, vild Cicorie.

Kær Ørnesie, V.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, kantet, furet, glat; i Toppen lidet grenet, 2-3 Fod høi. Bladene glatte, spidst tandede, tvspidsede; de nederste ofte lidet stilkede. Blomsterne i en langgrenet Top, som undertiden er temmelig halvskjermformig. Blomsterbladene sylformige, lidet randhaarede. Bægeret besat med sortagtige, temmelig stive Haar. Kronerne gule. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

I moradsige Skove, hyppigere i Sjelland end i Fyen. I Norge ved Trondhjem og i Nordland.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

10. Skov Høgeurt (H. sylvaticum Gouan). Stængelen bladet. Rodbladene ægformige, i begge Ender tilspidsede, lidet tandede. Fl. D. T. All. Fl. pedem. T. 28. f. 1.

Beskr. Denne Plante ligner meget Muur-Høgeurt, men er høiere og mere grenet, haaret paa Stængelen. Stængelbladene ægformige (efter Weber lang-lancetformige), utydelig tandede, aldeles ikke indskaarne, haarede i Randen og paa Nerverne, siddende, men ikke omfattende. Blomstertoppens Grene klaseformige. Bægerne stiv-graahaarede. Kronerne gule. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Efter

Efter Weber findes den i Holsteen, i Skoven ved Dästernbrock.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

11. Savoisk Høgeurt (H. sabaudum). Stængelen opret, mangeblomstret. Bladene ægformig-lancetformige, tandet-takkede, lidet omfattende, paa Underfladen rue. Fl. D. T. 872. Fl. N. 699. N. Gulflok.

Savoisk Ørnesie, V. Tobladet Høgeurt, Oec. Pl.

Beskr. Roden lang, tynd. Stængelen opret, rank, oventil grenet, trind, rue, indvendig svampet. Bladene siddende, strøede, tilspidsede og i Enden heelrandede; de øverste ligeledes heelrandede. Blomsterbladene smaa, sylformig-ægformige. Blomstertoppen lang. Bægeret mørkgrønt, med mange Skjæl, hvoraf de nederste ere aabne og lidet flatne. Kronerne gule. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Ved Veie og Diger sjelden, f. Ex. ved Lundehuset, i Krattet ved Fuglevads Mølle, ved Slangerup; i Holsteen efter Weber; i Norge ved Trondhjem.

Egensk. og Anvend. Bierne trække af Blomsterne.

12. Smalbladet Høgeurt (H. umbellatum). Stængelen opret. Blomsterne i en Skjerm. Bladene linieformige, lidet tandede, strøede. Fl. D. T. 680. Fl. N. 138. D. Smalbladet Høgsurt, Stor Høgurt. N. Tørsivel, Naat-Sæve.

Smalbladet Ørnesie, V.

Beskr. Roden grenet-trevlet. Stængelen opret, rank, udeelt indtil Toppen, fiinstribet, bladet. Bladene temmelig tætte, siddende, spidse. Blomsterne næsten i en Skjerm, neden for hvilken ofte sidde enkelte, smaa, blomsterbærende Grene. Blomsterstilkene lidet tykkere i Enden, dunede, og have ved Delingerne et lancetformig-sylformigt Blomsterblad. Bægeret glat, mørkgrønt. Kronerne gule. Hele Blomsten større end hos den foregaaende. Fleeraarig. Blomstrer i August og September.

Afart: Lav smalbladet Høgeurt (H. u. humile Schum.) med en lav, lidet bladet, 2-5blomstret Stængel.

I

I Kratter og ved Diger ikke sjelden. I Norge ved Berg og Stene.

Egensk. og Anvend. Køer og Sviin æde den, men Faar kun naar den er ung. Man kan farve guult med den, hvortil den anvendes i Schweitz og Sverrige. Bierne trække af Blomsterne.

10de Slægt: Høgeskjæg (Crepis).

1. Stinkende Høgeskjæg (C. fœtida). Bladene høvlformig-halvfinnede, stivhaarede. Bladstilkene tandede. Stængelen haaret. Bægeret filtet. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 406.

Beskr. Roden tynd. Stænglerne udbredte, opstigende, oventil oprette, trinde, grenede. Bladenes Endeflig muurskeeformig-4-sidet. Blomsterbladene lancetformig-linieformige, heelrandede; de øverste syelformige. Blomsterne eenlige, paa Enden af lange, trinde, oventil tykkere Stilke. Bægeret skjællet; de nederste Skjæl flatne. Kronerne gule. 2aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

I Holsteen efter Weber.

Egensk. og Anvend. Bladene have en ubehagelig Lugt, som især mærkes, naar man gnider dem, og som ligner meget Lugten af bittre Mandler.

2. Tag Høgeskjæg (C. tectorum). Rodbladene høvlformige. Stængelbladene omfattende, lancetformige, tandede. Stængelen glat. Fl. D. T. 501 (under Navn af Leontodon autumnale). Fl. N. 525. D. Stor Høgsurt. N. Takgruk.

Tag Høgeurt, Oec. Pl.

Beskr. Denne Plante findes undertiden af temmelig forskjelligt Udseende. Roden tapformig. Stængelen opret, grenet, glat, furet, 1-2 Fod høi. Bladene glatte; Stængelbladene lancetformige, snart tandede og snart dybt fligede og næsten halvfinnede, siddende, omfattende. Blomsterne i en halvskjermformig Top, smaa i Forhold til Plantens Høide. Bægeret stivhaaret. Kronerne gule. 1aarig. Blomstrer fra Juli til September. Man finder undertiden en Afart med haarede Stængler og Grene.

Paa

Paa Mure, Diger, hvilende Marker, imellem Sæden og undertiden paa Huustage ikke sjelden.

Egenſk. og Anvend. Den aabner ſig Kl. 4 og er lukt ved Middag.

3. Grønagtig Høgeſkjæg (C. virens). Bladene glatte; de nederſte fjernt tandede; de øverſte næſten heelrandede, lidet piilformige. Stængelen ved Grunden grenet og udbredt. Bægerne duunhaarede. Fl. D. T.

Beſkr. Stænglerne tvedeelt-grenede, opſtigende, 3-4 Tommer høie. Rodbladene lancetformige, budte; Stængelbladene ſmaa, ſpidſe. Blomſterne ſmaa, gule. 1aarig. Blomſtrer i Juli og Auguſt.

Weber anfører den iblandt de holſteenſke Planter, men jeg tvivler om, at han har fundet den rette Crep. virens der.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

4. Toaarig Høgeſkjæg (C. biennis). Bladene hovlformige, halvfinnede, rue; Lapperne fortil tandede. Bægeret pigget-filtet. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 149.

Beſkr. Roden tapformig. Stængelen opret, trind, ſtribet, ſtinhaaret, bladet, i Toppen grenet, 2-3 Fod høi. Rodbladene ſtilkede; Stængelbladene ſiddende, vexelviſe; de øverſte kun ved Grunden deelte. Blomſterne ſtørre end hos de foregaaende og ſidde i en halvſkjermformig Klaſe. Bladene ved Blomſterne ſylformige. Kronerne gule. 2aarig. Blomſtrer i Juni og Juli.

Paa Diger og ved Veie, ikke ſaa almindelig ſom den førſte Art, f. Ex. ved Bagſvær.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

11te Slægt; Svineøie (Hyoseris).

1. Liden Svineøie (H. minima). Skaftet deelt, bladløſt. Blomſterſtilkene buget-tykkere i Enden. Fl. D. T. 201.

Beſkr. Roden tapformig. Den ſkyder flere, oprette, glatte, ved Grunden tynde, rødagtige og udeelte, i Toppen tykkere og deelte, 3-6 Tommer høie Skafter. Bladene ſidde ved Roden i en temmelig tæt Krands omkring Stængelen og ere aflange eller omvendt-lancetformige, budte, tandede, ved Grunden heelrandede og i Randen rue. Blomſterſtilkene halv af Stængelens Længde, beſatte

satte med faa, smaa Skjæl, tykke, især mod Blomsten, hule, lidet opstigende, eenblomstrede. Blomsten liden. Bægeret glat, ægformig-kugleformigt. Kronerne gule. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Figuren i Fl. D. er tagen efter et usædvanlig stort, maaskee dyrket Exemplar.

Paa tørre Marker i Jylland ved Skanderborg; i Fyen ved Assens; hyppig i Holsteen.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

12te Slægt: Kongepen (Hypochæris).

1. **Plettet Kongepen** (H. maculata). Skaftet eenligt, næsten nøgent, oftest udeelt. Bladene ægformig-aflange, udeelte, tandede. Fl. D. T. 149. Fl. N. 397. D. Storplettet Høgsurt. N. Frue-Kaal, Griis-Øyra.

Plettet Avneblomst, Oe:. Pl.

Beskr. Roden tyk, lidet grenet. Skaftet eller rettere Stængelen opret, trindt, haaret, ofte 1blomstret; besat med faa, vexelvise, syelformige Skjæl, 1-1½ Fod høit. Bladene siddende, aflange, tandede, rue, sædvanlig bruunplettede. Blomsteret paa Enden af Skaftet eller Grenene, lidet større end den almindelige Lovetands. Bægeret stivhaaret. Kronerne gule. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Afart: Fleerblomstret plettet Kongepen (H. m. multiflora) med fleerblomstret Skaft og mere lancetformige Blade.

Paa høie Enge, f. Ex. ved Brede, Bagsvær, Lyngbye.

Egensk. og Anvend. Dens Blade, som ligge tæt paa Jorden, forhindre Græsvexten.

2. **Glat Kongepen** (H. glabra). Glat. Bægerne aflange, taglagte. Stænglerne grenede, lidet bladede; Bladene tandet-bugtede. Fl. D. T. 424.

Beskr. Roden tapformig; den skyder flere, oprette, glatte, lidet grenede; ½-1 Fod lange Stængler. Bladene sidde tæt sammen ved Roden og ere aflang-kileformige eller lancetformige, temmelig glatte; Stængelbladene smaa, ofte flere sammen. Blomsterne smaa og sidde eenlige paa Enden af Stænglerne og Grenene. Paa Blomsterstilkene sidde skjælagtige Blomsterblade. Bægeret

ret glat, trindt. Skjællene i Spidsen rødagtige. Kronerne gule. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Ogsaa Figuren af denne Plante i Fl. D. er for stor.

Professor Schumacher anfører følgende Afarter:

a. Med halvfinnede Blade, linieformige Flige og næsten udsperrede Grene.

b. Med halvfinnede Blade, linieformige Flige, og stive, oprette Stængler og Grene.

Beskr. Paa hvilende Agre og ved Grøvter. Afarten a er funden ved en udtørret Dam i Hirschholms Skov og ved Strandkanten mod Flaskekroen; den anden er almindeligere.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

3. Rue Kongepen (H. radicata). Bladene hovlformige, budte, rue. Stænglerne nøgne, glatte. Blomsterstilkene skjællede. Fl. D. T. 150. Fl. N. 398. N. Haugrass, Rotbørſt. Almindelig Ævneblost, Oec. Pl.

Beskr. Roden tapformig, meget dyb; den [illegible] flere, oprette, grenede, trinde, glatte, 1 à 1½ Fod [illegible] Stængler eller rettere Skafter. Bladene aflange, budte, haarede, især i Randen, flere samlede ved Roden. Blomsterne eenlige i Enden af Stængelen og Grenene, af Størrelse som Løvetandens. Blomsterstilkene have flere Skjæl end de foregaaende. Bægernes Skjæl paa Kjølen piggede. Kronerne gule. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Hist og her paa Enge og ved Grøvter. I Norge ved Skjærstad i Nordland.

Egenſk. og Anvend. Qvæget æder den gjerne. Bierne trække af Blomsterne.

13de Slægt: Haremad (Lapsana).

1. Almindelig Haremad (L. communis). Frugtbægerne kantede; Stængelen topformig grenet. Blomsterstilkene traadformige. Fl. D. T. 500. Fl. N. 139. D. Harekaal, Haremad.

Beskr. Roden grenet-trevlet. Stængelen opret, trind, stribet, temmelig glat, 2-3 Fod høi. Bladene tandede, lidet haarede; de nederste lireformige; de øverste ægformige, vexelvise. Blom-

Blomsterstilkene fine, vexelvise. Blomsterne smaa. Bægeret glat. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig i Haver og paa dyrkede Steder.

Egenſk. og Anvend. Man kan bruge dens unge Blade som Salat. Køerne æde den, naar den er spæd.

14de Slægt: **Cikorie** (Cichorium).

1. **Almindelig Cikorie** (C. Intybus). Blomsterne sidde parviis, uden Stilk. Rodbladene høvlformige. Fl. D. T. 907. D. Cikorie, Stor Jernurt.

Beſkr. Roden tapformig. Stængelen opret, rank, vexelviis-grenet, kantet, rue, 2-3 Fod høi. Bladene rue; Stængelbladene og Blomsterbladene hjerteformige, omfattende, tilspidsede. Blomsterne i Enden paa Stængelen og Grenene, temmelig tætte. Bægerbladene flatne, lidet tilbagebøiede. Kronerne smukt blaae. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Almindelig ved Veie; i Norge paa Eger og i Tellemarken.

Egenſk. og Anvend. Roden, tørret og malet til Meel, kan bruges til Brød, og er bleven almindelig anvendt som Surrogat for Kaffe. Den bliver da indsamlet om Foraaret, skaaret i Striber, tørret og siden malet og blandet med virkelig Kaffe. Man kan og spise den kogt; Svinene æde den gjerne. For Køerne er denne Plante et sundt Foder, og de skal malke godt derefter. Den skal og farve guult. Bladene bruges til Vintersalat ligesom den følgendes. Den har mavestyrkende, opløsende, sved- og urindrivende Egenskaber.

Den dyrkes paa nogle Steder i Tydskland og fordrer en fugtig og løs, men ikke nylig gjødet Jord. Den saaes først i April og naar Planterne have en passende Størrelse, udplantes de i det mindste 5-6 Tommer fra hverandre.

2. **Endivien Cikorie** (C. Endivia). Blomsterstilkene parviis samlede, den ene forlænget og 1blomstret, den anden meget kort og omtrent 4blomstret. Bladene aflange, tandede. Grenene bugtede. D. Endivie, Vinter Endivie. Blackw. T. 183.

Beſkr. Roden tapformig, med mange Sidetrevler. Stængelen opret, kantet, grenet, bladet, glat, 2-3 Fod høi. Bladene tæt-

tættere sammen, ved Roden næsten omvendt-ægformige, siddende, glatte. Blomsterne i Enden paa Stængelen og Grenene, mindre end hos den foregaaende. 1- og 2aarig. Blomstrer i August.

Den er vildvoxende i Ostindien.

De vigtigste Afarter af denne Plante er glat bredbladet, stor kruset og liden kruset Endiven Cikorie, hvilken sidste Afart dyrkes hyppigst.

Egensk. og Anvend. Dens Blade give en meget god Salat, især naar de ere blegede. Den er og et meget godt Qvægfoder og er i Engelland anbefalet til Dyrkning. Den har samme Kræfter som den foregaaende.

Dens Dyrkning er som Hoved Salat Lactukens, kuns at den, da den dyrkes her til Efteraars- og Vinterbrug, udsaaes sildigere. Da den ikke sætter Hoved som Salat, maa Hjertet, for at blive tjenligt til Spiisning, først bleges, hvilket skeer ved at sammenbinde Bladene 2 à 3 Uger førend de skulle bruges, og hvilket bør skee naar Planten er aldeles tør, da Hjertet ellers let raadner. Om Efteraaret optages de med al den Jord, som vil følge med Rødderne og indslaaes i Sand i en Kjelder til Vinterbrug.

15de Slægt: Burre (Arctium).

1. Almindelig Burre (A. Lappa). Bladene hjerteformige, stilkede. Fl. D. T. Fl. N. 258. D. Agerburre, Agerskreppe, Tordenskreppe, stor Skreppe. N. Lungegræs, Klunger, Klægg, Burre, Luseblad.

Beskr. Roden tapformig. Stængelen opret, meget grenet, trind, furet, lidet udeelt, 2-3 Fod høi. Bladene meget store, vexelviise, paa Overfladen jevne, paa Underfladen uldede, lidet tandede. Bladstilkene halvomfattende, furede, uldede. Blomsterne sidde i en Top. Bægerne kugleformige; Skjællene krogformige og hænge derfor fast ved Klæder &c. Kronerne violet-røde. 2aarig. Blomstrer i Juni, Juli og August.

Afart: Uldbægeret almindelig Burre (A. L. β. Lin.) Bægerne spindelvævagtig-filtede. Bladene heelrandede. (A. Bardana Willd.) Fl. D. T. 642.

2den

2den Afart: Liden almindelig Burre (A. L. minor Schum.) med filtede, afstumpede Bægere, bugtet-tandede Rodblade; aflange, tandede Stængelblade. Denne Afart er meget mindre end de andre.

Denne Plante voxer meget almindelig paa dyrkede Steder; den første Afart er ikke saa almindelig som Hovedarten, og den anden Afart er kun funden ved Torbek.

Egensk. og Anvend. Roden kan spises som Skorzonere. Stænglerne kunne om Foraaret bruges som Asparges, naar de skrælles. Bladene bruge Fiskerne til at røge Flyndere med. Frugtbunden skal smage som Artiskokker. Bægerskjællene hænge let i Faarenes Uld. Den har blodrensende, urin- og sveddrivende Egenskaber, og Bønderne i Norge bruge Bladene og et Decoct. deraf som Huusraad mod Skab og Saar.

16de Slægt: Skjær (Serratula).

1. Enge Skjær (S. tinctoria). Bladene takkede, lidet randhaarede, lireformig-halvfinnede, med en stor Endeflig. Knokken rue. Fl. D. T. 281. D. Engeskjær.

Farve Skjær, B.

Beskr. Roden grenet. Stængelen opret, rank, kantet, glat, bladet, 1-2 Fod høi. Bladene vexelviis, spidstandede, glatte. Blomsterne i en Halvskjerm, paa Enden af Stængelen. Bægerskjællene mørkbrune. Kronerne violet-mørkrøde. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den varierer meget i Henseende til Bladenes Form; man finder undertiden alle Bladene udeelte og undertiden de nederste hele og de øverste deelte.

I Kratter, paa Enge og ved Diger, i Mængde ved Flaskekroen og i Hareskoven ved Ballerup, ved Ledøie, Nestved; paa Taasinge, ved Aarhuus.

Egensk. og Anvend. Den giver en meget god guul Farve, som efter forskjellige Tilsætninger af Allun, Pottemager-Leer, Gips &c. bliver lysere og mørkere og især er tjenlig til Grunden for grøn Farve. Faarene æde dens Blade, naar de endnu ere spæde.

Den

Den dyrkes paa adskillige Steder og udfordrer en fugtig, dybt gravet og vel gjødet Jord. Den saaes om Forn eller Efteraaret i et Havebed og udplantes saaledes, at Planterne staae en Fod fra hverandre. Bladene afskjeres om Efteraaret og tørres i Vinden.

2. Fjeld Skjær (S. alpina). Bægerne lidet haarede, ægformige. Bladene udeelte, paa Underfladen uldede. Fnokken fjeret. Fl. D. T. 37. Fl. N. 48.

Beskr. Roden grenet. Stængelen opret, rank, udeelt, bladet, kantet, lidet hviduldet, fra 3 Tommers til 2 Fods Høide. Bladene ægformige eller lancetformige, meer eller mindre tandede, mørke, paa Overfladen hvide og uldede paa Underfladen; Rodbladene stilkede; Stængelbladene siddende; de øverste heelrandede, kileformige. Blomsterne sidde i en Halvskjerm, paa Enden af Stængelen. Bægerskjællene brune, budte, besatte med hvide Haar. Kronerne violet-røde og Støvknappene blaae. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

I Norge ved Aafjorden og Røraas, og i Finmarken paa Fjeldene.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

17de Slægt: Tidsel (Carduus).

* Med nedløbende Blade.

1. Lancetbladet Tidsel (C. lanceolatus). Bladene halvfinnede, stivhaarede, med udspilede Flige. Bægerne ægformige, uldhaarede. Stængelen haaret. Fl. D. T. 1173. Fl. N. 720. D. Tidsel. N. Tistel, Tortistel, Veitistel, Spærtistel, Horntistel. F. Tistil.

Lancetbladet Bladhoved, Oec. Pl.

Beskr. Roden tapformig, grenet. Stængelen opret, tyk, grenet, bladet, furet, vinget og paa Vingerne tornet, 2-3 Fod høi. Bladene vexelvise, paa Underfladen uldhaarede, i Kanten besatte med stive, gule Torne. Blomsterne oprette, i Enden af Stængelen og Grenene. Bægeret ægformigt, tornet og imellem Tornene udeelt. Kronerne rød-violette. Støvknappene gule. Fnokken fjeret. 2aarig. Blomstrer fra Juni til September.

Overalt omkring ved Landsbyer, Agre, Veie ꝛc.

Egensk.

Egensk. og Anvend. Stængelen skal kunne spises om Foraaret, naar Overhuden aftages. I Norge æde Hestene den med Begjerlighed, naar den udblødes og koges. Frøene bruges i Norge, efter Willes Beretning, til Fruentimmer Stads, de skal være temmelig meelrige og smage ret godt. Fnokken kan bruges til Udstopninger. Forresten er denne Plante et skadeligt Ukrud paa Agrene.

2. **Nikkende Tidsel** (C. nutans). Bladene afbrudt-nedløbende, tornede. Blomsterne nikkende. Bægerskjællene lancetformige, oventil aabne. Fl. D. T. 675. Fl. N. 565. N. Natfoul-Tistel, Lufttistel.

Beskr. Roden grenet. Stængelen opret, grenet, kantet, tæt besat med afbrudte, tornede Vinger, 2-3 Fod høi. Bladene halvfinnet-bugtede, lidet haarede. Blomsterne eenlige paa Enden af Stængelen og Grenene, paa en temmelig lang, trind, hvidulder Stilk. Bægeret ægformig-kredsrundt. Skjællene tornede, lidet uldhaarede. Kronerne mørk-violet-røde. Fnokken haarformig. 2aarig. Blomstrer i Juli og August.

I Norge ved Trondhjem; ogsaa i Holsteen.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

3. **Laadstilket Tidsel** (C. acanthoides). Bladene nedløbende, bugtede, tornede. Bægerne kugleformige, lidet stilkede. Skjællene linieformige, tilbagebøjede. Fl. D. T. Jaqv. Fl. austr. 3. T. 249. D. Enge Tidsel.

Beskr. Roden tapformig. Stængelen opret, meget grenet, furet, haaret, ligesom den foregaaende afbrudt-vinget, men mere tornet, 2-3 Fod høi. Bladene som den foregaaendes, kun lysere paa Undersladen. Blomsterne mindre end hos hiin, i Enden paa Stængelen og Grenene, flere paa een Green, kortstilkede eller siddende. Bægerskjellene linieformige, med en fiin Torn. Kronerne mørkere end den forriges. Fnokken haarformig. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig paa Diger, ved Veie og paa Agre.

Egensk. og Anvend. Den er undertiden et skadeligt Ukrud.

4. Kru-

4. **Kruset Tidsel** (C. crispus). Bladene nedløbende, aflange, bugtede, tornede, paa Underfladen uldede. Blomsterne stilkede, sammenhobede i Enden paa Grenene og Stængelen. Bægerskjællene aabne. Fl. D. T. 621. Fl. N. 256. D. Tidsel. N. Gemeen Tistel, Vinter Tistel, Jutteltrøst.

Beskr. Den er kjendelig fra den foregaaende ved Roden, som er mere grenet; ved Bladene, som ere bredere og mindre bugtede og have i Randen svagere Torne, og især derved, at Blomsterne sidde tættere sammen. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Paa samme Steder som den foregaaende.

Egensk. og Anvend. Bierne trække af Blomsterne.

5. **Kjær Tidsel** (C. palustris). Bladene nedløbende, halvfinnede, tandede, tornede, rue. Bægerne ægformige, sammenhobede, lidet tornede. Fnokken fjeret. Fl. D. T. Fl. N. 598. Curr. Fl. Lond. fasc. 6. T. 56. N. Myrtistel, Spaatistel.

Kjær Bladhoved, Oec. Pl.

Beskr. Roden grenet. Stængelen opret, rank, grenet, tornet ved de afbrudt nedløbende Blade, 3-6 Fod høi. Bladene halvfinnede, med bugtede, tandede Flige. Blomsterne siddende, sammenhobede paa forlængede Stilke. Bægerskjællene tiltrykte. Kronerne violet-røde, undertiden hvide. 2aarig. Blomstrer i Juli og August.

Ikke sielden i Tørvemoser, Afarten med hvide Blomster fandt Prof. Vahl paa Fænøe.

Egensk. og Anvend. I Sverrig spises Stængelen, naar Planten er ung.

** Med siddende Blade.

6. **Ager Tidsel** (C. arvensis Curt.) Bladene halvfinnede, tornede. Stængelen topformig deelt. Bægerne ægformige, utydelig tornede. Fnokken fjeret. (Serratula arvensis Lin.) Fl. D. T. 644. Fl. N. 255. D. Tidsel. N. Aaker Tistel.

Ager Skjær, V. og Oec. Pl.

Beskr. Roden grenet, lidet krybende. Stængelen opret, trind, jevn, 1½-2 Fod høi. Bladene vexelvise, med ulige store Flige, i Ran-

Randen stærkt tornede. Blomsterne oprette, stilkede. Bægerskjællene tæt taglagte, i Randen lidet uldhaarede. Kronerne lys-violet-røde. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Almindelig ved Veie og paa Agre.

Egensk. og Anvend. Køer og Sviin æde dens spæde Blade. Bierne trække af Blomsterne. Fnokken kan ligesom de fleste Tidslers bruges til Fyld. Den er forresten, ved dens stærke Rødder, et skadeligt Ukrud.

7. **Marie Tidsel** (C. marianus). Bladene omfattende, rundbugtede, tornede; Rodbladene halvfinnede. Bægerskjællene bladagtige, tilbagebrækkede, i Randen tornede. Fl. D. T. Curt. Fl. Lond. fasc. 3. T. 54. D. Marie Tidsel.

Beskr. Roden tapformig. Stængelen opret, grenet, meget bladet, furet, glat; 3-5 Fod høi. Bladene store, glindsende-glatte, mørkgrønne, med hvide Aarer; Stængelbladene aflange, vexelvise, ved Grunden hjerteformige. Blomsterne meget større end hos de foregaaende, eenlige paa Enden af Stængelen og Grenene. Blomsterstilkene uden Blade og Torne. Bægerskjællene have meget stive, guulagtige Torne. Kronerne violet-røde. Fnokken haarformig, rue. 1aarig. Blomstrer i August.

Den findes som vild ved Ulriksholm i Fyen og i Jylland ved Randers.

Egensk. og Anvend. Naar Tornene bortskjæres, skal dens Blade kunne bruges som Kaal. Frøene indeholde Olie. De have feberdrivende Egenskaber og ere brugte mod Vattersot; i Jylland bruges de tørrede og stødte Frøe, indtagne i Øl, som et Huusraad mod Sting.

8. **Forskjelligbladet Tidsel** (C. heterophyllus). Bladene omfattende, lancetformige, randhaarede, hele og fligede, paa Undersladen filtede. Blomsten næsten eenlig, stilket. Fl. D. T. 109. Fl. N. 257. N. Hvidstol, Bjønsturt, Hesteblad, Heste Skaare, Hesteskjere, Ulveliim, Hvidblad, Reens Tistel, Qvitmo-Blækkie, Hvidbleke, Eng Børst.

Forskjelligbladet Bladhoved, Oec. Pl.

Beskr. Roden krybende. Stængelen opret, rank, trind, furet, lidet uldet, 1-3blomstret, 2-3 Fod høi. Bladene bred-lancet-

formige, spidse, takkede, paa Overfladen glatte og mørkgrønne, paa Underfladen hvidagtige, uldede; Rodbladene stilkede, ofte deelte i Enden; Stængelbladene omfattende, vexelvise. Blomsten sidder eenlig paa Enden af Stængelen paa en lang, trind, før Blomstringen lidet nikkende, uldhaaret Stilk; undertiden fremkommer et Par Blomsterstilke af de øverste Bladaxler. Bægerskjællene tiltrykte, utydelig tornede. Kronerne store, mørk violet-røde. Randknokken ruc; den midterste fjeret. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

I Skove temmelig sjelden; f. Ex. i Charlottenlund; i Harreskoven lige for Ballerup, ved Slangerup; i Jylland ved Frysenborg. Temmelig almindelig i Norge.

Egensk. og Anvend. Bladene blandes i Norge imellem Røgtobak, og Saften af Bladene bruges som et Huusmiddel mod Saar. I Rusland farver man guult med den.

9. **Kortstænglet Tidsel** (C. acaulis). Ingen eller meget kort Stængel. Bægeret glat. Fl. D. T. 1114.

Kortstænglet Bladhoved, Oec. Pl.

Beskr. Roden træeagtig, tyk, udeelt. Bladene nedtrykte paa Jorden, krandsformige, stilkede, halvfinnede, tornede. Blomsten eenlig, stor, undertiden paa en kort, trind Stilk; under Bægeret sidder sædvanlig et Par smaa Blade. Bægeret ægformigt, med oprette, spids-stilkede Skjæl. Kronerne violet-røde. Støvvejene lange. Fnokken fjeret. Fleeraarig. Blomstrer i August og September.

Almindelig paa Enge.

Egensk. og Anvend. Dens nedtrykte Blade forhindre Græssets Vext.

10. **Hjertebladet Tidsel** (C. oleraceus). Bladene omfattende, hjerteformige, halvfinnede, randhaaret-takkede. Blomsterbladene ægformige, farvede. Bægerskjællene lancetformige, tornede. Fnokken fjeret. (Cnicus oleraceus Lin.) Fl. D. T. 860.

Almindelig Bladhoved, V. og Oec. Pl.

Beskr. Roden grenet. Stængelen opret, trind, stribet, 3-5 Fod høi. Bladene omfattende, store, vexelvise. Blomsterne sidde tæt sammen paa Enden af Stængelen og ere temmelig store, guulagtige, bedækkede af hule, store, guulagtig hvide, randhaarede

Blom-

Blomsterblade. Blomsterstilkene meget korte. Bægerskjællene store, taglagte, tornede. Kronerne lysgule. Fleeraarig. Blomstrer i Juli, August og September.

Paa Enge og ved Grøvter.

Egenſk. og Anvend. I Jylland anvender man den til at farve guult. Bladene bruges paa adskillige Steder til Kaal. Bierne trække af Blomsterne. Fnokken af alle disse Tidselarter kan spindes, naar den blandes med Uld, og bruges til Hattefildt.

18de Slægt: Eselfoder (Onopordum).

1. Almindelig Eselfoder (O. Acanthium). Bægerskjællene stive, udspilede, med sylformige Torne. Bladene ægformig=aflange, bugtede, paa begge Sider uldhaarede. Fl. D. T. 909.

Beskr. Roden tapformig=grenet. Stængelen opret, rank, grenet, vinget af de nedløbende Blade, uldet, 4=6 Fod høi. Bladene verelvise, store, takkede, tornede. Blomsterne store, i Enden paa Stængelen og Grenene. Bægeret meget stort, med udspilede, stærkt tornede Skjæl. Kronerne violet=røde. Frøene omvendt=ægformige, glindsende. Fnokken rue. 2aarig. Blomstrer i Juli og August.

Hist og her paa sandige Diger, f. Ex. omkring Kjøbenhavn, Skjelskjør og Wordingborg; i Fyen ved Dalum; i Jylland ved Narhuus; i Holsteen paa Veien til Lübek.

Egenſk. og Anvend. Frøene indeholde Olie. Bierne trække af Blomsterne. Af Ulden, som findes paa Bladene og Stængelen, har man gjort Papiir, og spundet den blandet med dyrisk Uld.

19de Slægt: Artiskok (Cynara).

1. Have Artiskok (C. Scolymus). Bladene lidet tornede, finnede og udeelte. Bægerskjællene ægformige. Blackw. T. 458. D. Artiskok.

Beskr. Roden grenet. Stængelen opret, tyk, stiv, furet, bladet, 2=4 Fod høi. Bladene store, lancetformige, sædvanlig halvfinnede, glatte, i Spidsen af Fligene blodpiggede. Blomsterne sidde i et meget stort Hoved paa Enden af Stængelen. Bæger=

 skjæl=

skjællene meget tykke og stive. Kronerne violette. Fleeraarig. Blomstrer i September.

Den findes vildvorende i det sydlige Europa.

Af Artiskokken dyrkes almindeligst her den engelske, som ogsaa er den bedste og kjødfuldeste, men ei saa frugtbar som den grønne eller franske, endnu gives en tredie, her lidet bekjendt Afart, den piggede, som endnu er frugtbarere, men har kun smaa Hoveder. Af den engelske har man ogsaa en Underafart, som er rød.

Egenſk. og Anvend. Man spiser, som bekjendt, dens Frugtbund og Grunden af Bægerskjællene. I Barbariet bruger man Blomsterne i Stedet for Løbe til Ostlavning. Bladene farve guult paa Uld, og Køerne æde dem. Frøene ere olierige, og Asken af Planten skal indeholde megen Ludsalt.

Denne Plante er fra et saa sydlig Klima, at den næsten aldrig taaler vore Vintre uden den omhyggeligste Bedækning, den bringer heller aldrig modent Frø hos os. Man er derfor nødt til at opelske den af Frø, forskrevet fra sydlige Egne, men er bedre tjent med at forplante den ved Rodskud fra Haver, hvor den alt dyrkes. Frøet udsaaes i feed, skjør, fugtig Jord, enten paa Mistbed eller paa et andet Sted i frie Land. Man vil have lagt Mærke til, at de, som have piggede Blade, ere udartede, hvorfor disse bortkastes ved Forplantningen; denne skeer i en vel omgravet, gjødet Jord, i en Afstand af 1 til 1½ Alen. Rodskuddene søger man at forskaffe sig, saasnart Planten i Foraaret begynder at give nye Rodder, som sielden skeer her i Landet, førend i Begyndelsen af Mai Maaned, hvilke derpaa forplantes ligesom Frøeplanterne. Mod Efteraaret afskjæres Stængler og Blade; Jorden hyppes om hver Plante, som derefter dækkes med Løv, Halm, Bark eller deslige, som kan beskytte dem mod Frosten. Al denne Forsigtighed uagtet, har man dog Exempler, at de ved fugtige Vintre forfryse eller tage Skade af Fugtighed; det er derfor godt, hvor man har gode Kjeldere, at optage endeel Planter

ter og indslaae i Jord eller Sand i Kjelderen, for at faae nogle reddede, ifald Vinteren blev ugunstig. Hvert Foraar omgraves Jorden imellem Raderne, dog uden at saare Rødderne, hvorved det er godt, aarlig at gjøde den med velforraadnet, helst Koe-Giødske. Sommeren over holdes de blot rene for Ukrud, og Jorden oplokres mellem Planterne.

2. Chardon Artiskok (C. Cardunculus). Bladene tornede, alle halvfinnede. Bægerskjællene ægformige. Tab. hist. 10754. D. Chardon, Chardon d'Espagne.

Beskr. Nogle ansee den for at være en Afart af den foregaaende, imidlertid udmærker den vildvoxende sig meget ved Bladene, som ere dybere, halvfinnede og have smallere Flige, der ere besatte med lange, stive, gule Torne, og den dyrkede ved høiere Stængel og tykkere Bladaxler. Bægerskjællene ende sig og i en saadan Torn. Fleeraarig. Blomstrer i September.

Paa Creta og i Barbariet.

Egenst. og Anvend. De kjødagtige Ribber af Bladene og de spæde Stængler spises.

Dens Dyrkning har meget tilfælleds med den foregaaende, men da den endnu er kjelnere, da det især er dens Bladstilk, som benyttes til Brug, og disse af de unge Planter ere de stærkeste, saa overvintres de ikke, men tiltrækkes af Frøe hvert Aar. Man saaer den om Foraaret paa Mistbed, og Udplantningen skeer i samme Grund som foregaaende, men i det ringeste i 1¼-1½ Alens Afstand. Mod Efteraaret, naar Bladstilkene have opnaaet den til Brug fornødne Styrke, bleges de, hvilket skeer ved Sammenbindning, og ved at lægge frisk Hestegjødning omkring Planterne. For at fremskynde Blegningen nedlægges ogsaa hele Planten, kort førend den skal bruges, aldeles i Gjødning. Saasnart Frosten vil indfinde sig, optages de og nedsættes i Kjeldere til Vinterbrug, hvor Mangel paa Luft forøger Blegningen.

20de Slægt: Karline (Carlina).

1. Almindelig Karline (C. vulgaris). Stængelen halvskjermformig-mangeblomstret. De yderste Bægerskjæl halvfin-

finnede; de indvendige hvide. Fl. D. T. 1174. Fl. N. 966. N. Bergtistel, Evertistel.

Beskr. Roden tapformig. Stængelen opret, stiv, furet, bladet, uldet, i Toppen grenet, ½ : 1 Fod høi. Bladene vexelviise, aflange, bugtede, siddende, paa Undersiden uldhaarede, i Randen besatte med guulagtige Torne. Blomsterne eenlige paa Enden af Stængelen og Grenene. Bægerets yderste Skjæl bruunagtige, kortere og meget tornede; de indvendige længere, guulagtige, uden Torne. Kronerne rødlig-hvide. Fnokken fjeret. 2aarig. Blomstrer i Juli og August.

Paa tørre Bakker ikke sielden.

Egensk. og Anvend. Frugtbunden skal være spiselig. Da Bægerbladene trække sig sammen ved fugtigt Veir og aabne sig i Tørke, har man villet anprise den som en Sort Hygrometer.

21de Slægt: Saflor (Carthamus).

1. Farver Saflor (C. tinctorius). Stængelen glat. Bladene ægformige, udeelte, tornet-tandede. Frøene nøgne. Kniph. Cent. 7. n. 8. D. Saflor, uægte Safran.

Beskr. Roden tandet-grenet. Stængelen opret, bladet, i Toppen grenet, 1 : 1½ Fod høi. Bladene temmelig stive og glatte. Blomsterne i Enden paa Stængelen og Grenene. Bægeret taglagt; de yderste Skjæl ende sig i en Torn; de indvendige større og utornede. Kronerne safranrøde af Bægerskjællenes Længde. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Den voxer vild i Ægypten og Ostindien.

Egensk. og Anvend. Blomsterne ere fortræffelige til guul og rød Farvning, og Safran bliver ofte forfalsket dermed. Med Frøene foerer man Høns, og de give en god Olie. Bladene give et Vinterfoder for Geder og Faar. Stængelen tjener til Brændsel. Planten dyrkes i Haver til Ziir. Frøene ere afførende.

Den saaes i April og Mai, i let, dybt gravet og stærkt gjødet Jord. Planterne udplantes 1 Fod fra hverandre, luges og vandes flittig. Man afplukker Blomsterne, naar de modnes.

22de Slægt: Brøndsel (Bidens).

1. Tredeelt Brøndsel (B. tripartita). Bladene 3deelte. Bægerne ved Grunden bladede. Frøestakkene oprette, omtrent 3. Fl. D. T. Fl. N. 524. Curt. Fl. Lond. fasc. 4 T. 57. D. Brøndsel, Skræder. N. Brendsle, Bruunskjær.

Beskr. Roden tapformig, trevlet. Stængelen opret, glat, ved Grunden lidet haaret, trind eller budt 4kantet, grenet, 1½-2 Fod høi; Grenene modsatte. Bladene siddende, modsatte, indskaarne og takkede, glatte paa den øverste og lidet haarede paa den nederste Flade. Blomsterne sidde eenlige og oprette paa Enden af Stænglerne og Grenene. Bægerbladene bruunagtige. Kronerne gule. Avnerne ligne Bægerbladene. 1aarig. Blomstrer i August og September.

Afart: Lav tredeelt Brøndsel (B. t. pumila Schum.) med 1blomstret, meget lidet deelt Stængel; takkede Blade og udeelt Rod.

Almindelig i Torvemoser, ved Grøfter, Damme &c.

Egensk. og Anvend. Med Allun og Potaske give Blomsterne forskiellige Sorter guul Farve. Dens Frøe hænge let i Faarenes Uld. Bierne trække af Blomsterne.

2. Nikkende Brøndsel (B. cernua). Bladene lancetformige, takkede. Blomsterne nikkende, ved Grunden bladede. Frøestakkene oprette, omtrent 4. Fl. D. T. 841.

Beskr. Roden langtrevlet. Stængelen opret, meget grenet, trind, furet, næsten glat. Bladene modsatte, siddende, omfattende, tilspidsede. Blomsterne sidde eenlige paa Enden af Stængelen og Grenene; de ere meget nikkende og have ved Grunden 4-5 linieformig-lancetformige, heelrandede Blade. Bægerne bruunagtige. Kronerne gule. 1aarig. Blomstrer i September.

Afart: Straalblomstret nikkende Brøndsel (B. c. radiata) med straalende Randkroner. (Coreopsis Bidens Lin.)

Ikke sielden ved Damme og i Torvemoser.

Egensk. og Anvend. Blomsterne kunne bruges til Guulfarvning og Nordamerikanerne bruge den til at give Uld, som de

først

finnede; de indvendige hvide. Fl. D. T. 1174. Fl. N. 966. N. Bergtistel, Evertistel.

Beskr. Roden tapformig. Stængelen opret, stiv, furet, bladet, uldet, i Toppen grenet, ½ = 1 Fod hoi. Bladene vexelvise, aflange, bugtede, siddende, paa Undersiden uldhaarede, i Randen besatte med guulagtige Torne. Blomsterne eenlige paa Enden af Stængelen og Grenene. Bægerets yderste Skjæl bruunagtige, kortere og meget tornede; de indvendige længere, guulagtige, uden Torne. Kronerne rødlig = hvide. Fnokken fjeret. 2aarig. Blomstrer i Juli og August.

Paa tørre Bakker ikke sielden.

Egenſk. og Anvend. Frugtbunden skal være spiselig. Da Bægerbladene trække sig sammen ved fugtigt Veir og aabne sig i Tørke, har man villet anprise den som en Sort Hygrometer.

21de Slægt: Saflor (Carthamus).

1. Farver Saflor (C. tinctorius). Stængelen glat. Bladene ægformige, udeelte, tornet = tandede. Frøene nøgne. Kniph. Cent. 7. n. 8. D. Saflor, uægte Safran.

Beskr. Roden tandet = grenet. Stængelen opret, bladet, i Toppen grenet, 1 = 1½ Fod hoi. Bladene temmelig stive og glatte. Blomsterne i Enden paa Stængelen og Grenene. Bægeret taglagt; de yderste Skjæl ende sig i en Torn; de indvendige større og utornede. Kronerne safranrøde af Bægerskjællenes Længde. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Den voxer vild i Ægypten og Ostindien.

Egenſk. og Anvend. Blomsterne ere fortræffelige til guul og rød Farvning, og Safran bliver ofte forfalsket dermed. Med Frøene foerer man Høns, og de give en god Olie. Bladene give et Vinterfoder for Geder og Faar. Stængelen tjener til Brændsel. Planten dyrkes i Haver til Ziir. Frøene ere afførende.

Den saaes i April og Mai, i let, dybt gravet og stærkt gjødet Jord. Planterne udplantes 1 Fod fra hverandre, luges og vandes flittig. Man afplukker Blomsterne, naar de modnes.

22de

22de Slægt: Brøndsel (Bidens).

1. **Tredeelt Brøndsel** (B. tripartita). Bladene 3deelte. Bægerne ved Grunden bladede. Frøestakkene oprette, omtrent 3. Fl. D. T. Fl. N. 524. Curt. Fl. Lond. fasc. 4 T. 57. D. Brøndsel, Skræder. N. Brendsle, Bruunskjær.

Beskr. Roden tapformig, trevlet. Stængelen opret, glat, ved Grunden lidet haaret, trind eller budt 4kantet, grenet, 1½-2 Fod høi; Grenene modsatte. Bladene siddende, modsatte, indskaarne og takkede, glatte paa den øverste og lidet haarede paa den nederste Flade. Blomsterne sidde eenlige og oprette paa Enden af Stænglerne og Grenene. Bægerbladene bruunagtige. Kronerne gule. Avnerne ligne Bægerbladene. 1aarig. Blomstrer i August og September.

Afart: **Lav tredeelt Brøndsel** (B. t. pumila Schum.) med 1blomstret, meget lidet deelt Stængel; takkede Blade og udeelt Rod.

Almindelig i Tørvemoser, ved Grøvter, Damme 2c.

Egensk. og Anvend. Med Allun og Potaske give Blomsterne forskjellige Sorter guul Farve. Dens Frøe hænge let i Faarenes Uld. Bierne trække af Blomsterne.

2. **Nikkende Brøndsel** (B. cernua). Bladene lancetformige, takkede. Blomsterne nikkende, ved Grunden bladede. Frøestakkene oprette, omtrent 4. Fl. D. T. 841.

Beskr. Roden langtrevlet. Stængelen opret, meget grenet, trind, furet, næsten glat. Bladene modsatte, siddende, omfattende, tilspidsede. Blomsterne sidde eenlige paa Enden af Stængelen og Grenene; de ere meget nikkende og have ved Grunden 4-5 linieformig-lancetformige, heelrandede Blade. Bægerne bruunagtige. Kronerne gule. 1aarig. Blomstrer i September.

Afart: **Straalblomstret nikkende Brøndsel** (B. c. radiata) med straalende Randkroner. (Coreopsis Bidens Lin.)

Ikke sielden ved Damme og i Tørvemoser.

Egensk. og Anvend. Blomsterne kunne bruges til Guulfarvning og Morduanerne bruge den til at give Uld, som de

først

først have udkogt med flad Ulvefod, en smuk guulrød Farve. Bierne trække af Blomsterne.

3. Liden Brøndsel (B. minima). Bladene lancetformige, siddende. Blomsterne og Frøene oprette. Fl. D. T. 312.

Beskr. Formodentlig en Dverg-Afart af den foregaaende, hvortil og Smith og Willdenow henføre den, skjønt man undertiden finder, at den har temmelig dybt 3deelte Blade. Den udmærker sig forresten ved en aldeles udeelt Stængel og ved dens Lidenhed, da den ofte ikke er mere end 1, men undertiden 3 Tommer høi. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Paa oversvømmede Steder, udløbne Damme ꝛc.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

23de Slægt: Hjortetrøst (Eupatorium).

1. Hampeagtig Hjortetrøst (E. cannabinum). Med fingerformige Blade. Fl. D. T. 745.

Beskr. Roden grenet-trevlet. Stængelen opret, rank, grenet, trind, glat, i Toppen kantet og haaret, 2-4 Fod høi. Grenene modsatte. Bladene modsatte, 3-5deelte, næsten 3-5hobede, med lancetformige, takkede, rue, tilspidsede Flige. Blomsterne sidde i en mangeblomstret Halvskjerm, paa Enden af Stængelen og Grenene. Bægerbladene aflange, butte; Smaakronerne 4-5, rørformige, violet-lysrøde. Støvveiene lange. Snokken rue. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Almindelig i vaade Kratter, Ellemoser, ved Aaer ꝛc.

Egensk. og Anvend. Gederne æde den. Bierne trække af Blomsterne; den har faaet Navnet Hjortetrøst af den gamle Jægerpaastand, at Hjortene aad af den, naar de bleve anskudte.

Anden Orden.

Ulige Samboe (Polygamia Superflua).

24de Slægt: Regnfand (Tanacetum).

1. Almindelig Regnfand (T. vulgare). Bladene dobbelt halvfinnede, indskaaret-takkede. Fl. D. T. 871. Fl. N. 68. D. Reinfand, Rønfer, Ormekrud. N. Tandfie, Rein-

Reinfan, Ringefan, Rinfan, Rørkonge, Roudrosiik. F. Roinfan.

Beskr. Roden krybende. Stængelen opret, rank, stiv, grenet, i Toppen trind, bladet, temmelig glat, 2-3 Fod høi. Bladene siddende, verelviis, næsten finnede; Smaabladene dobbt indskaarne, linieformig-lancetformige, spidstakkede, paa Undersladen haarede. Blomsterne sidde i en temmelig stor Halvskjerm, paa Enden af Stængelen og bestaae af mangfoldige, meget smaa, gule Rørkroner, hvoraf Randblomsterne ere 3- og Skiveblomsterne 5deelte. Bægerbladene i Randen lidet stivhindede. Fleeraarig. Blomstrer i Juli, August og September.

Ved Landsbyer, paa Kirkegaarde ꝛc. temmelig sielden omkring Kjøbenhavn.

Egensk. og Anvend. Den har en meget stærk Lugt, og man paastaaer, at den fordriver Fluer, Væggeluus og Lopper. Paa nogle Steder i Norge lægger man den under Rosten for at gjøre Øllet stærkt og bittert. Linné paastaaer, at naar man gnider Liig dermed, modstaae de Forraadnelse. I Sverrig og Norge bruges de spæde Blade som Grønsel i Pandekager. I Norge farver man grønt med den tilligemed flad Ulvefod. Dens Frøe er sved- og ormdrivende, fordelende og opløsende.

2. Balsom Regnfand. (T. Balsamita). Bladene ægformige, udeelte, takkede. Blackw. T. 98. D. Balsom.

Beskr. Roden lidet krybende. Stængelen opret, trind, rue, grenet, bladet, 1-2 Fod høi. Bladene tæt rundtandede, budte. Rodbladene langstilkede. Stængelbladene verelviise, siddende. Blomsterne i tapformige Halvskjerme. Kronerne gule. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Den vorer vild i Sydeuropa.

Egensk. og Anvend. Den har en behagelig aromatisk Lugt og dyrkes derfor almindelig i Blomsterhaver. Den har mavestyrkende Egenskaber.

25de Slægt: Bynke (Artemisia).

1. Mark Bynke (A. campestris). Bladene mangedeelte, linieformige. Stænglerne fremliggende, riisformige.

Fl.

Fl. D. T. 1175. Fl. N. 803. D. Bynke, Steenbynke. D. og N. vild Abrod, Bynke. N. Markebu, Skrenbu.

Beskr. Roden tynd-tapformig. Stænglerne ved Grunden udbredte, med Toppen lidet oprette, grenede, kantede, glatte, 1-2 Fod lange. Bladene verelvise, dobbelt-uligehalvfinnede; Rodbladene stilkede; de øverste udeelte, linieformige. Blomsterne, som ere meget smaa, sidde i tætte Klaser, som ere lidet nikkende. Blomsterstilkene uldhaarede. Bægerbladene i Randen lidet skivhindede. Skivekronerne 5kløvede, rødagtige; Randkronerne overmaade faa, udeelte, 2-3. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Hist og her paa tørre, sandige Marker og Diger, f. Ex. ved Bagsvær, paa Bregninge Banke paa Torsinge; almindelig i Jylland. I Norge i den sydlige Deel.

Egenskr. og Anvend. Man bruger paa nogle Steder Stænglerne til at lade Silkeorme indspinde sig paa.

2. **Strand Bynke** (*A. maritima*). Bladene mangedeelte, filtede. Klaserne nikkende. Frugtbunden nøgen. Hunkronerne 3. Fl. D. T. Fl. N. 801. Wodw. med. Bot. T. 122. D. Strand Malurt, vild Cypres. N. Fjærabu, Qvitbu, Katbu.

Beskr. Roden grenet. Hele Planten har en hvid-sølvgraa Farve. Stænglerne oftest oprette, topformig-grenede, furede, uldhaarede. De nederste Blade finnede; Smaabladene meget smal-linieformige. Stængelbladene linieformig-traadformig-deelte; de øverste udeelte. Blomsterne ægformige, ludende. Bægeret uldhaaret. Fleeraarig. Blomstrer i August og September.

Hist og her ved Strandkanter, f. Ex. ved Flaskekroen, paa Amager; hyppig paa Ærøe og paa Øerne ved Lolland og i Odense Fjord. I Norge i den sydlige Deel.

Egenskr. og Anvend. Den bedækker Flyvesand. Den bruges ofte i Apothekerne for Malurt Bynke.

3. **Klippe Bynke** (*A. rupestris*). Bladene lidet dunede. Stængelbladene finnede, med linieformige, spidse Smaablade. Bladene ved Blomsterne udeelte. Stængelen opstigende, lidet grenet. Blomsterne kugleformige, stilkede, nikkende. Fl. D. T. 801.

Beskr.

Beskr. Roden grenet-treblet, Stængelen trind, bladet, deelt i Toppen, dunet, 4-8 Tommer høi. Bladene stilkede; Smaabladene ofte tandede. Stilkene halvomfattende, ved Grunden tandede. Blomsterne sidde eenlige paa Enden af temmelig lange Stilke, og ere større end paa de øvrige Arter. Bægerne halvkugleformige. Bægerskjællene budte, skivhindede i Randen. Kronerne gule. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Paa Fjeldene i Norge, ikke almindelig, f. Ex. paa Dovre og i Opdalen.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

4. **Malurt Bynke** (A. Absinthium). Bladene mangedeelte, silkehaaret-hvidgraae. Blomsterne halv-kugleformige, hængende. Frugtbunden haaret. Fl. D. T. Fl. N. 1081. Blackw. T. 17. D. og N. Malurt.

Beskr. Roden grenet. Stængelen opret, grenet, kantet, furet, silkehaaret-graaeagtig, 2-3 Fod høi. De nederste Blade dobbelt halvfinnede eller næsten finnede, med smal-aflange, budte, heelrandede Flige. Klaserne oprette, fleerblomstrede. Blomsterne stilkede. Bægerne grønagtige. Kronerne guulagtige. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Hist og her omkring ved Landsbyer, f. Ex. ved Torbek, Jægerspriis, Assens; hyppigere i Holsteen. I Norge findes den kun i den sydlige Deel.

Egensk. og Anvend. Den er anbefalet som et Surrogat for Humle, men dens Bitterhed er dertil neppe behagelig nok. Man kan med forskjellige Tilsætninger farve guult og grønagtigt med den. Naar Faarene æde den, skal deres Kjød deraf faae en ubehagelig Smag. Naar den blandes i Øl, skal det ikke blive suurt. Paa nogle Steder bruges den til at fordrive Lopper og Møl. Den har mavestyrkende og ormdrivende Egenskaber.

5. **Graa Bynke** (A. vulgaris). Bladene halvfinnede, indskaarne, paa Undersladen filtede. Klaserne enkelte. Blomsterne ægformige. Frugtbunden nøgen. Fl. D. T. 1176. Fl. N. 69. D. Graabynke, Bynke, Graabonne, Byngræs. N. Bue, Buegræs, Graa Bue, Bynke.

Beskr.

Beskr. Roden grenet-trevlet. Stænglerne oprette, grenede, furede, bruunagtige, lidet uldede i Furerne, 2-3 Fod høie. Bladene stilkede, vexelvise, mørkgrønne paa den øverste og hvidulden paa den underste Side; de øverste linieformige, spidse. Blomsterklaserne oprette, bladede. Blomsterne siddende. Kronerne guulagtige, med en mørkere Rand. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Almindelig omkring Landsbyer, ved Veie og Gjerder.

Egensk. og Anvend. Paa nogle Steder i Norge bruger man at lægge den paa Rosten, naar man brygger, for at gjøre Øllet stærkt; ligeledes bruger man der i Fodertrang at give Køerne dens Rødder; dens Blade koges og med Louen deraf feder man Kalve; Gederne æde den. Ulden paa Bladene kan bruges i Stedet for chinesisk Svamp. Dens Stilke bruges paa nogle Steder til at sætte paa Steeg. Den har styrkende Egenskaber, og adskillige Bønder troe at kunne furere Tremmesyge hos Faarene med den.

6. **Dragun Bynke** (A. Dracunculus). Bladene glatte, lancetformige, ved begge Ender smallere. Blomsterne rundagtige, stilkede, oprette. Blackw. T. 116. D. Dragun, Kongsalat.

Beskr. Roden grenet-trevlet. Stængelen opret, trind, vexelviis-grenet, 2-3 Fod høi. Bladene smal-lancetformige, vexelvise, grønne. Blomsterne smaa, næsten kugleformige. Kronerne guulagtige. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Den findes i Siberien og Tartariet.

Egensk. og Anvend. De unge Blade bruges til Salat og som Krydderie paa Mad. Man skal kunne holde Fluer fra fersk Kjød ved at gnide det med Bladene, og sætte paa Ædiske, anseer man dem som et Middel mod Jordlopper.

Den forplantes ved Rodskud, som aftages om Foraaret.

7. **Abrod Bynke** (A. Abrotanum). Halvbuskagtig; De nederste Blade dobbelt finnede; de øverste finnede, haarformige. Bægerne dunede, halvkugleformige. Blackw. T. 555. D. Abrod, Ambra, Anber.

Beskr. Roden grenet-trevlet. Stængelen opret, meget grenet, tæt besat med Blade, 2-3 Fod høi. Grenene oprette, riisformi-

mige. Bladenes Smaablade meget fine, næsten børsteformige, heelrandede. Blomsterne guulagtige, smaa, i Bladhjørnerne paa Enden af Stængelen og Grenene. Blomstrer i August.

Den voxer vild i Østerlandene.

Egenst. og Anvend. Den dyrkes alminbelig i Blomsterhaver for dens balsamiske Lugt. Den har omtrent samme Lægekræfter som de foregaaende.

Den formeres ved Deling af Rødderne.

26de **Slægt: Evighedsblomst** (Gnaphalium).

1. **Guul Evighedsblomst** (G. arenarium). Bladene graaeagtig-filtede, budte. Rodbladene lancetformige. Stængelbladene linieformig-lancetformige. Halvskjermen sammensat. Fl. D. T. 641. D. Evighedsblomst.

Sand Evigkrands, B.

Beskr. Roden grenet-trevlet. Stængelen opret, trind, sædvanlig udeelt og kun deelt i Toppen, tæt besat med en hvid Uld, omtrent 1 Fod høi. Bladene heelrandede, vexelvise, siddende. Blomsterhalvskjermene i Enden af Stængelen. Bægerne stivhindede, meget glindsende-lysgule. Kronerne gule. 2aarig. Blomstrer i Juli.

Paa tørre, sandige Marker, f. Ex. ved Charlottenlund, Vedbek, Bagsvær, Lethraborg, Vedersløv, Nestved; i Fyen ved Ullersløv.

Egenst. og Anvend. Man troer, at den fordriver Møl. Bønderne binde den i Krandse, som de ophænge i deres Stuer; den fortjener at dyrkes som Ziirplante, og Blomsterne kunne, da de ikke let visne, anvendes til Fruentimmer-Stads. Ulden paa Stængelen og Bladene kan bruges som Svamp. Bladene røger man i Japan som Tobak. Den er forresten et sikkert Tegn paa sandig Jord.

2. **Guulhvid Evighedsblomst** (G. luteo-album). Bladene halvomfattende, sværdformige, rundbugtede, paa begge Sider fildtede; de nederste budte. Blomsterne i Nøgler. Fl. D. T. Pet. herb. brit. T. 18. f. 5.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opstigende-opret, trind, halvskjermformig, deelt i Toppen, hvidfildtet, 1 Fod høi. Blade-

dene verelvise, siddende, heelrandede. Blomsterne i Enden paa Stængelen og Grenene, mindre end den foregaaendes. Bægerne ved Grunden omgivne med en hvid Uld; Bægerbladene lysgule, glindsende, stivhindede. Skivekronerne guulagtige, større end Randkronerne, som have et rødt Ar. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Efter Weber findes den i Holsteen.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

3. **Tveboe Evighedsblomst** (G. dioicum). Med fremliggende Rodskud; enkelt Halvskierm, paa Enden af en udeelt Stængel. Tveboe Blomster. Fl. D. T. 1228. Fl. N. 632. D. Harefod, Kattefod, røde Topper. N. Høilok, Tubseurt, Kattefot, Katteblom, Jasalamp.

Tveboe Evigkrands, V.

Beskr. Roden lidet krybende; den skyder adskillige, bladede, uldede, krybende, golde Rodskud. Stængelen enkelt, opret, trind, uldet, 3-6 Tommer høi. Bladene heelrandede, fildtede, især paa Underfladen; de nederste spadeformige, lidet stilkede; Stængelbladene lancetformige. Blomsterne paa Hanplanten kugleformige, hvide; paa Hunplanten aflange og rødagtige. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig paa tørre Banker.

Egenſk. og Anvend. Den tilkjendegiver tør og sandig Jord; den har sammensnerpende Egenskaber, og kan derfor bruges til Garvning.

4. **Skov Evighedsblomst** (G. sylvaticum). Stængelen udeelt, opret. Blomsterne i Ax. Bladene lancetformige, ved Grunden snevre, paa begge Sider uldede. Fl. D. T. 254. Fl. N. 841 (under Navn af G. norvegicum). N. Katfot. J. Graiurt.

Norsk Evigkrands, V.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen fildtet, trind, bladet, 1 Fod høi. Bladene siddende, verelvise, spidse. Axet sidder paa Enden af Stængelen og bestaaer egentlig af eenlige Blomster, som komme frem af de øverste Bladhjørner. Bægerskiællene tæt taglagte, i Spidsen sortbrune. Kronerne hvidagtige. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Engellænderen Smith har oplyst, at Linné har ved sit G. sylvat. meent denne og ikke den følgende. Maaskee ere de kun Afarter af hverandre.

I Norge ved Roraas, i Skoven imellem Torsnæs og Ovæfjorden; ogsaa i Island.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

5. **Rank Evighedsblomſt** (G. rectum). Stængelen opret, med en mangeblomſtret Top. Bladene linieformig-lancetformige, paa Overfladen nøgne. Fl. D. T. 1229. Fl. N. 227 (paa begge Steder under Navn af G. sylvaticum). D. Museurt. N. Skov Kattefot.

Skov Evigkrands, V. Skov Evighedsblomſt, Oec. Pl.

Beſkr. Roden træeagtig, med lange Sidetrevler. Stængelen opret, trind, udeelt, uldhaaret, bladet, ½-1 Fod høi. Bladene vexelviſe, halvomfattende, ved Grunden bølgede, heelrandede, paa Underfladen filtede. Axet er ſammenſat af mange Smaaeax, ſom ſidde i de øverſte Bladhjørner. Bægerſkiællene bruunagtige. Fleeraarig. Blomſtrer i Juli og i Auguſt.

Den ligner meget den foregaaende, og udmærker ſig blot ved enkelte, mere brune Blomſter, og ſtørre, bredere Blade.

Paa fugtige Steder.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

6. **Fjeld Evighedsblomſt** (G. alpinum). Stængelen nedliggende, udeelt, klaſet-faablomſtret. Bladene linieformige, paa begge Sider lidet fildtede. Fl. D. T. 332. Fl. N. 543. N. Rees Fivel, Fjeld Kattefot. J. Fjanda Fæla.

Fjeld Evigkrands, V.

Beſkr. Roden trevlet; den frembringer flere, ved Grunden krybende, derefter oprette, udeelte, faabladede, trinde, duunhaarede Stængler. Bladene flere ſammen ved Roden, linieformig-lancetformige, paa Stængelen vexelviſe, næſten ſpelformige. Blomſterne ſidde i en 2-4blomſtret Klaſe, paa Enden af Stængelen og ligne Blomſterne paa tveboe Evighedsblomſt. Fleeraarig. Blomſtrer i Juli og Auguſt.

Dette

Dette er Beskrivelsen af den Plante, som findes paa ovennævnte Plade af Fl. Dan. og som nogle ansee for at være Gn. alpinum, andre G. supinum Lin.

I Nordlandene ved Aafoten og i Finmarken.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

7. Sump Evighedsblomst (G. uliginosum). Stængelen meget grenet, udbredt. Blomsterne tætte, i Enden paa Stængelen. Fl. D. T. 859. Fl. N. 339. N. Svart Kattefot, Semmel-Fivil.

Sump Evigkrands, V.

Beskr. Roden grenet-trevlet. Stængelen opret, udbredt-grenet, trind, overalt hvidulden, 6-8 Tommer høi; de nederste Grene af Stængelens Længde. Bladene vexelvise, siddende, linieformige, til begge Ender smalle, uldede. Blomsterne i smaa Negler i de øverste Bladhjørner. Bægerskjællene guulagtig-glindsende, spidse. Kronerne graaeagtige. 1aarig. Blomstrer i August og September.

Paa fugtige Steder. I Norge ved Trondhiem og Eingvolk.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

8. Tydsk Evighedsblomst (G. germanicum). Stængelen opret, tvedeelt. Bladene lancetformige. Kugleformige Blomsterhoveder i Greenaxlerne og paa Enden af Stængelen (Filago germanica Lin.) Fl. D. T. 997. Fl. N. 933. D. Museurt. N. Blotfotgras, Musegras.

Tydsk Traadkrone, V. Tydsk Museurt, Dec. Pl.

Beskr. Roden -fiingrenet. Stængelen opret, rank, trind, bladet, uldhaaret, 6-8 Tommer høi. Bladene siddende, halvomfattende, tætte, vexelvise, lancetformige, spidse, paa begge Sider meget uldhaarede. Blomsterne lidet valseformige, sortbrune. Bægerskjællene skiohindede, glindsende, spidse. 1aarig. Blomstrer i August.

Paa tørre Banker, f. Ex. ved Bagsvær, Nestved.

Egensk. og Anvend. Den skal kunne bruges til Garverie. Den er tilligemed de tvende følgende et Tegn paa sandig Jord.

9. Bjerg

9. Bjerg Evighedsblomst (G. montanum). Stængelen opret, lidet tvedeelt. Bladene linieformig-lancetformige, tiltrykte, filtede. Blomsterne tætte, i Bladhjørnerne og paa Enden af Stængelen. (Filago montana Lin.) Fl. D. T. 1276. D. Poseurt.

Bjerg Traadkrone, V. Bjerg Museurt, Oec. Plantelære.

Beskr. Roden trevlet-grenet; den frembringer flere, oprette, tynde, tætbladede, fiint uldede, blot i Toppen tvedeelte, 3-6 Tommer høie Stængler. Bladene næsten taglagte, spidse, uldede. Blomsterne sammenhobede. Bægerne pyramideformige, 5kantede. Kronerne guulagtige. Fnokken af Kronernes Længde. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Paa tørre Banker ved Bagsvær, Helsingøer rc.

Egenst. og Anvend. Ubekjendt.

10. Ager Evighedsblomst (G. arvense). Stængelen opret, topformig-grenet. Bladene lancetformige, uldede. Blomsterne filtede, tæt samlede, paa Siderne og Enden af Stængelen. (Filago arvensis Lin.) Fl. D. T. 1275.

Ager Traadkrone, V. Ager Museurt, Oec. Plantelære.

Beskr. Roden trevlet-grenet; den frembringer flere, oprette, ranke, hvidulde, bladede, ½-1 Fod høie Stængler, som efter Længden bære korte, vexelvise, blomsterbærende Grene, hvoraf de øverste ere de længste. Bladene vexelvise, halvomfattende, spidse. Blomsterne sammenhobede i næsten kugleformige Nøster. Bægerbladene lancetformige, randhaarede. Kronerne guule, længere end Fnokken. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Paa tørre Marker. I Norge paa Eger.

Egenst. og Anvend. Ubekjendt.

27de Slægt: Trekløft (Conyza).

1. Grenet Trekløft (C. sqvarrosa). Bladene ægformig-lancetformige, duunhaarede. Stængelen halvskjermformig-deelt. Bægerskjællene bladagtige, udsperrede. Fl. D. T. 622.

Kostartet Trekløft, V.

Beskr. Roden grenet. Stængelen opret, lidet grenet, kantet, bladet, duunhaaret, 2-3 Fod hoi. De øverste Stængelblade vexelvise, lancetformige, heelrandede eller fiintandede. Rodbladene og de nederste Stængelblade ægformige, stilkede. Blomsterne ægformige, guulagtige. De yderste Bægerskjæl tilbageboiede; de indvendige oprette, randhaarede. Frøene kantede. 2aarig. Blomstrer i Juli og August.

Den voxer paa tørre Steder, efter Fl. Dan. i Fyen.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

28de Slægt: Bakkestjerne (Erigeron).

1. **Canadisk Bakkestjerne** (E. canadense). Stængelen stivhaaret, topformig-deelt. Bladene lancetformige; de nederste tandede. Fl. D. T. 1274.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, bladet, stribet, trind, 1-2 Fod hoi. Bladene strøede, smal-lancetformige, i Randen rue, i Spidsen lidet tandede; de øverste smallere og heelrandede. Blomsterne smaa, i en tæt Top. Bægerskjællene linieformige, spidse. Kronerne skiden-gule, meget fine. Frøene kantede. Fnokken rue. 1aarig. Blomstrer i August.

Almindelig ved Elbbredden.

Egensk. og Anvend. Den er paa nogle Steder et slemt Ukrud.

2. **Bitter Bakkestjerne** (E. acre). Stængelen klaset. Blomsterstilkene oftest 1blomstrede. Bladene tungeformig-lancetformige, siddende. Fl. D. T. Fl. N. 504. Curt. Fl. Lond. fasc. 1. T. 60. D. Blaae Troldurt. N. Bakkestjerne.

Bidende Harefod. V.

Beskr. Roden trevlet-grenet. Stængelen opret, rank, udeelt, trind, stribet, haaret, ½-1 Fod hoi. Bladene siddende, strøede, rue, heelrandede. Rodbladene lidet stilkede og takkede. Blomsterne i en oftest enkelt Klase. Blomsterstilkene og Bægerne haarede. Kronerne violet-blaae; Randkronerne længere end de midterste. 2aarig. Blomstrer i Juli og August.

Afart: Drøbaks bitter Bakkestjerne (E. a. dröbachense) med en udmærket stor Endeblomst. Fl. D. T. 874 (under Navn af E. dröbachense).

Al-

Almindelig paa tørre Bakker, i Norge ved Hægstad i Værdalen. Afarten er funden ved Drøbak i Norge.

Egenſk. og Anvend. Den har fordelende Kræfter.

3. Fjeld Bakkeſtjerne (E. alpinum). Stænglerne 1blomſtrede. Bægeret lidet laadent. Randkronerne udſtaaende. Fl. D. T. 292. Fl. N. 665. (Paa begge Steder under Navn af (E. uniflorum).

Beſkr. Roden trevlet. Stængelen, hvoraf der undertiden fremkomme flere fra een Rod, opret, rank, udeelt, kantet, bladet, haaret, ½-1 Fod høi, og har 1, ſjelden 2 Blomſter paa Enden. Bladene vexelviſe, ſiddende, linieformige, budte, randhaarede, nervede; de nederſte lancetformige. Blomſten ſtørre, end hos de foregaaende Arter. Randkronerne lysrøde. Skivekronerne gule. Fleeraarig. Blomſtrer i Juli og Auguſt.

Hiſt og her paa Fjeldene i Norge og Island.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

4. Eenblomſtret Bakkeſtjerne (E. uniflorum). Stængelen 1blomſtret. Bægeret haaret. Fl. D. T. Fl. Lapp. T. 9. fig. 3.

Beſkr. Den ligner meget den foregaaende og er udentvivl blot en Afart deraf; den er kortere og har færre Blade. Rodbladene ere lidet kileformige. Blomſterne ere ſtørre i Forhold til Plantens Længde, og Bægeret er filtet. Fleeraarig. Blomſtrer i Auguſt.

Den findes i Norge paa Fjeldene i øvre Tellemarken.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

29de Slægt: Heſtehov (Tusilago).

1. Almindelig Heſtehov (T. Farfara). Skaftet 1blomſtret, beſat med Skjæl. Bladene hjerteformige, kantede, randede. Fl. D. T. 595. Fl. N. 169. D. Heſtehov, Følfod, Løvblad, Hovurt. N. Heſteklov, Skreppe, Leerſivel, Hovgræs, Leerſkrep. F. Lodnaſkora.

Beſkr. Roden lang, krybende. Skafterne trinde, oprette, 6-8 Tommer høie, beſatte med Uld og fine Haar, ſom hver have paa Enden en rødagtig Kugle, og belagte med lancetformige, udvendig glatte og rødagtige og indvendig grønagtige, haarede Skjæl.

Bladene komme frem efter Blomsterne; de sidde alle ved Roden og ere stilkede, paa Overfladen grønne og tyndt belagte med en spindelvævformig Uld. Bladstilkene randhaarede, og paa Underfladen filtet-uldede. Blomsteret paa Enden af Skaftet, førend Blomstringen nikkende. Bægerskjællene omtrent 20, linieformige, glatte, grønne, af Randkronernes Længde. Kronerne gule; de yderste meget længere end Skivekronerne. Fleeraarig. Blomstrer i Marts og April.

Temmelig almindelig ved Kildevæld, især hvor Jorden er leret.

Egensk. og Anvend. Man kan spise dens spæde Blade, og Hestene æde dem. Naar de blive større, bruges de til Røg-tobak. Den Uld, som findes paa dem og ved Grunden af Stængelen, kan man bruge som Tønder, til hvilken Hensigt man maa aftage den om Vinteren, rense og tørre den. Bierne trække af Blomsterne. Den tilkjendegiver en fugtig, leret Grund, og dens Rødder holde Jorden sammen. Den har blødgjørende Egenskaber.

2. **Straaleblomstret Hestehov** (T. frigida). Blomsterne i en tynd Top, med Straalekroner. Bladene rundagtig-hjerteformige, ulige takkede, paa Underfladen filtede. Fl. D. T. 61. Fl. N. 81. N. Kalskrep.

Beskr. Roden lang, krybende. Skaftet opret, trindt, stribet, haaret, besat med ægformige, omfattende, i Enden 3tandede, stribede Skjæl, 8-10 Tommer høit. Bladene sidde alle ved Roden og ere langstilkede, stor-rundtakkede, paa Underfladen hvidfiltede; de yngre piilformige. Bladstilkene kantede. Blomsterdusken paa Enden af Skaftet, ikke saa tæt som paa de følgende. Ved hver Blomsterstilk sidder et bred-ægformigt Skjæl. Randkronerne baandelformige, udrandede. Fleeraarig. Blomstrer i April.

Den vorer i Norge paa Fjeldene, f. Ex. ved Røraas og paa Filefjeld.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

3. **Hvid Hestehov** (T. alba). Blomsterdusken tilspidset. Blomsterne bestaae af Skivekroner. Bladene kredsformig-hjerte-

teformige, dobbelt = spidstandede, paa Underfladen uldagtig= duunhaarede. Fl. D. T. 524.

Beskr. Roden vandret. Skaftet opret, stribet, uldhaaret, mindre end den følgendes, besat med halvomfattende, lancetformige, hule, i Spidsen undertiden tandede Skjæl. Bladene sidde alle ved Roden og ere stilkede, i Randen besatte med lange Tænder, paa Underfladen hvidagtige. Blomsterdusken tæt. Stilkene hvid= uldede. Kronerne hvide. Fleeraarig. Blomstrer i April.

Den er funden ved Sorøe.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

4. Storbladet Hestehov (T. Petasites). Blomsterstilken ægformig. Kronerne skivedannede. Bladene aflang = hjertformige, ulige tandede, paa Underfladen dunede, med tætstaaende Grundlapper. Fl. D. T. 842. D. Pestilentzurt, stor Hovurt, stor Hovblad.

Beskr. Roden tyk, krybende. Skaftet opret, tykt, trindt, huult, uldet, 1 = 2 Fod højt; besat med ægformige, halvomfattende, vexelvise, i Spidsen uldede Skjæl, hvoraf de nederste ofte bære i Spidsen ligesom et lille Blad. Bladene sidde alle ved Roden og ere meget store, stilkede, aarede. Bladstilken uldet. Blomsterne sidde tæt sammen i Enden paa Skaftet og ere kjødfarvede. Næsten alle Smaakronerne ere tvekjønnede. Fleeraarig. Blomstrer i April og Mai.

Hist og her paa Enge og fugtige Steder omkring Landsbyer, f. Ex. i Kongens Have, ved Frederiksborg, Snaaferup ved Slangerup, Roeskilde, hyppig i den sydlige Deel af Sjelland; paa Falster; i Fyen ved Odense, Rodkilde, Hvidkilde og Snoghøi; i det Slesvigske ved Hadersleb.

Egenſk. og Anvend. Roden er bleven brugt mod Pestbylder og onde Saar. Den er ofte et skadeligt Ukrud.

30te Slægt: Brandbæger (Senecio).

* Alle Kronerne rørformige.

1. Almindelig Brandbæger (S. vulgaris). Blomsterne uden Randkroner. Bladene halvfinnet = bugtede, omfattende, tandede. Fl. D. T. 513. Fl. N. 284. D. Korsurt, Svineblomst, Tosilie, stolt Hendrik. N. Svineblom, Korsurt,

Kong

Kong Hendrik, Mester Hendrik, Flinken Hendrik. F. Summardal.

Beskr. Roden trevlet-grenet. Stængelen rødagtig ved Grunden, opret, grenet, bladet, glat, eller lidet uldet, lidet kantet, ½-1 Fod høi. Bladene vexelvise, oftest kun halvfinnede, budte, paa Overfladen glatte, paa Underfladen uldhaarede; de nederste stilkede. Blomsterne sidde topformige i Enden paa Stængelen og Grenene. Blomsterstilkene lidet uldede, stribede. Bægerne kegleformig-valseformige, glatte; Skjællene linieformige, spidse, i Enden sorte. Alle Smaakronerne rørformige, gule, af Bægerets Længde. Frøkken rue. 1aarig. Blomstrer fra tidlig om Foraaret til silig om Efteraaret.

Almindelig i Haver, ved Gjerder ꝛc.

Egenſk. og Anvend. Køer, Geder og Sviin æde den. Kanariefugle og andre Sangfugle pille gjerne dens Blade. Blomsterne give Bierne Næring og farve guult. Den er forresten et Ukrud.

** De straaleformige Randkroner tilbagerullede.

2. Klæbrig Brandbæger (S. viscosus). Bladene halvfinnede, klebrige. De nederste Bægerskjæl flatne. Stængelen meget aaben-grenet. Fl. D. T. 1230.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, grenet, furet, bladet, klebrig-haaret, omtrent 1 Fod høi. Bladene vexelvise, siddende, budttandede. Blomsterstilkene ere 1blomstrede og sidde i en Top paa Enden af Stængelen og Grenene. Bægeret klebrig-haaret. Kronerne gule. Randkronerne rulle sig strax tilbage. Den ligner forresten meget den foregaaende. 1aarig. Blomstrer fra Juli til October.

Paa sandige Steder ikke almindelig, f. Ex. ved Birkerød.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

3. Skov Brandbæger (S. sylvaticus). Bladene halvfinnet-lappede, tandede. De nederste Bægerskjæl meget korte. Stængelen rank, opret. Blomsterne halvskjermformige. Fl. D. T. 869. Fl. N. 949. N. Skov-Korsgras, Skogkarse.

Beskr. Roden trevlet-grenet. Stængelen bladet, furet, haaret, 2-3 Fod høi. Bladene strøede, lidet haarede. Rodbladene omvendt-ægformige, lappede; de øverste Stængelblade næsten halvfin-

finnede, smallere, ofte lidet klebrige. Blomsterne mindre og spidsere end hos de foregaaende, gule. Bladene ved Blomsterne linieformige. Bægeret fiint duunhaaret. Randkronerne meget smaa; 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

I Fl. D. T. 791 findes en Plante under Navn af Senecio denticulatus, med smaa, bugtede Blade, som neppe er andet end en Afart af denne, voxen i en mager Grund.

Ved Skove, især paa sandig Jord; hyppig ved Birkerød. Afarten er funden ved Strandbredder i Lolland.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

*** De straaleformige Randkroner udstaaende.

4. **Haarig Brandbæger** (S. erucifolius). Bladene halvfinnede, tandede, lidet stivhaarede. Stængelen opret. Fl. D. T. Barr. rar. T. 153.

Beskr. Stængelen lidet grenet, stribet, 2-3 Fod høi. Bladene vexelvise, siddende, omfattende; Fligene lancetformige, tandede. Blomsterne i en Halvskjerm, i Enden paa Stængelen og Grenene. Bægeret og Blomsterstilkene hvidfiltede. Kronerne gule. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Efter Weber i Holsteen.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

5. **Abrodbladet Brandbæger** (S. abrotanifolius). Bladene finnet-mangedeelte, spidse, uden Haar. Blomsterstilkene omtrent 2blomstrede. Fl. D. T. Jqv. Fl. austr. P. 1. T. 79.

Beskr. Roden noget krybende. Stængelen nedliggende ved Roden, opstigende og med Toppen opret, trind, glat, stribet, bladet, sædvanlig kun deelt i Toppen, omtrent 1 Fod høi. Bladene vexelvise, glatte; de nederste stilkede; de øverste siddende; Smaabladene og Fligene linieformige. Blomsterne i en Halvskjerm, paa Enden af Stængelen, temmelig store. Kronerne mørkgule. Randkronerne linieformig-aflange, udbredte. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Efter Weber i Holsteen.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

6. **Eng Brandbæger** (S. Jacobæa). Bladene lireformig-dobbelt halvfinnede, udspilede, tandede, glatte. Stængelen opret. Fl. D. T. 944. Fl. N. 950. D. St. Jacobsurt. N. Svin Soløie, Jakobs Korsa, vild Jacobs Stav, Krosgræs, Jakobsgras.

Jakobs Brandbæger, V.

Beskr. Roden grenet-trevlet. Stængelen opret, grenet, stribet, glat, bladet, ofte violet ved Roden, 1-2 Fod høi. Bladene glatte, mørkgrønne, ved Grunden omfattende. Blomsterne sidde i Halvskierme, paa Enden af Stængelen og Grenene. Blomsterbladene linieformig-syelformige. Bægerne glatte, kortere og mere halvkugleformige end hos de foregaaende. Kronerne gule. Randkronerne betydelig større end de midterste, efter Blomstringen tilbagebøiede. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Almindelig paa Enge, i Kratter og Skove.

Egensk. og Anvend. Huusdyrene vrage, men Kamskadalerne spise den. Førend Blomstringen giver den en ubestandig grøn Farve, som, naar Ulden er tilberedt med Vismuth, forandres til en bestandig olivengrøn.

7. **Vand Brandbæger** (S. aqvaticus). Blomsterne elliptiske. Bladene lireformige, takkede; de nederste omvendtægformige, næsten heelrandede. Frøene glatte. Fl. D. T. 784.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, i Toppen grenet, glat, bladet, ved Grunden violet, 1-1½ Fod høi. Bladene vexelviise, stilkede, glatte. Blomsterne i en topformig Halvskierm paa Enden af Stængelen, større og færre end hos den foregaaende. Bægeret næsten halvkugleformigt, glat. Randkronerne store, bredere end hos den foregaaende. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August. Den er af adskillige Botanikere anseet for en Afart af den foregaaende.

Paa fugtige Steder, især ved Kildevæld, ikke almindelig, f. Ex. ved Flasskekroen, Næstved; i Fyen ved Hollenhavn, Langesøe, Rødme.

Egensk. og Anvend. Ubekiendt.

*** Straalblomster og udeelte Blade.

8. **Kjær Brandbæger** (S. paludosus). Blomsterne i en Halvskierm. Bladene sværdformige, spidstakkede, paa Undersladen lidet uldhaarede. Stængelen rank. Fl. D. T. 385.

Beskr.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, udeelt, trind, furet, haaret, huul, bladet, 3-5 Fod høi. Bladene verelvise eller strøede, siddende, oprette, fiintakkede, spidse, mørkere og glatte paa Overfladen, blegere og duunhaarede paa Underfladen. Blomsterne i Enden paa Stængelen paa udeelte eller sammensatte Stilke, som komme frem af de øverste Bladhjørner. Blomsterbladene syelformige. Bægerne glatte. Randkronerne større end hos de øvrige, linieformige, standede. Frøene haarede. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

I Tørvemoser, men sjelden, f. Ex. ved Præstøe.

Egenst. og **Anvend.** Den giver en citronguul Farve.

31te Slægt: Aster (Aster).

1. Strand Aster (A. Tripolium). Blomsterne i en Halvskjerm. Bladene lancetformige, heelrandede, kjødede, glatte, utydelig 3nervede. Bægerskjællene lidet hindeagtige, budte. Fl. D. T. 615. Fl. N. 92. D. og Oec. Pl. Strand Stjerneurt. N. Barhovedblomster.

Beskr. Roden tyk, med mange Sidetrevler. Stængelen opret, meget grenet, trind, stribet, glat, bladet, 1-1½ Fod høi. Bladene verelvise; de nederste stilkede, de øvrige siddende. Bægerne ægformige, glatte. Randkronerne blaae; Skivekronerne gule. Fleeraarig. Blomstrer i August og September.

Almindelig ved Strandkanterne; I Norge ved Ørelandet.

Egenst. og **Anvend.** Køer og Høns æde den. Den fortjener at dyrkes som Ziirplante.

2. Aarig Aster (A. annuus). Bladene lidet haarede; de nederste ægformige, takkede; de øverste lancetformige. Bægerne halvkugleformige, med omtrent lige store Smaablade. Fl. D. T. 486.

Kostantet Aster, B.

Beskr. Roden trevlet-grenet. Stængelen opret, rank, lidet grenet, 1-2 Fod høi, furet, trind, fiin- og korthaaret. Bladene fiinhaarede, de nederste stilkede; Stængelbladene verelvise; de øverste siddende. Blomsterne i en Halvskjerm. Blomsterbladene syelformige, smaa. Bægerne besatte med tiltrykte Haar. Randkronerne meget lysblaae. Skivekronerne gule. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Den

Den findes i Holsteen ved Schlawenhof nær Altona og ved Preetz.

Egenst. og Anvend. Ubekjendt.

32te Slægt: Gyldenriis (Solidago).

1. Almindelig Gyldenriis (S. Virgaurea). Stængelen lidet bugtet, kantet, med mange oprette, topformige Klaser. Fl. D. T. 663. Fl. N. 240. D. Gyldenriis, Gylden Vundurt, Ædel Vundurt. N. Guldriis, Gyldenriis, Songræs, Akelsie, Reiusfure.

Beskr. Roden grenet-langtrevlet. Stængelen opret, kun lidet grenet, glat, bladet, 1-2 Fod høi. Bladene lidet haarede. Rodbladene ægformig-lancetformige, takkede; Stængelbladene lancetformige, utydelig takkede; de øverste smallere og heelrandede. Blomstertoppen bestaaer af mange, tætte Klaser. Blomsterne smukt gule. Bægerskjællene lidet frastaaende, randhaarede. Fleeraarig. Blomstrer i August og September.

Hist og her imellem Krat, f. Ex. ved Birkerød og Ballerup i Sjelland; i Fyen ved Ladbye, Hofmannsgave, Odense ic.

Egenst. og Anvend. Faar og Rensdyr æde den gjerne. Den har styrkende og sammensnerpende Egenskaber.

33te Slægt: Fnokurt (Cineraria).

1. Almindelig Fnokurt (C. palustris). Blomsterne i en Halvskjerm. Bladene bred-lancetformige, tandede og bugtede. Stængelen uldhaaret, bladet. Fl. D. T. 573. D. Vand Troldurt, Kjærurt.

Kær Fnokrig, V.

Beskr. Roden tyk, kort, huul, med mange Trevler. Stænglerne tykke, oprette, udeelte, furede, hule, trinde, kantede. Bladene siddende, nedløbende, vexelvise, lancetformige, rundbugtet-tandede, undertiden bugtede, bleggrønne, haarede, med en tyk Nerve igjennem Midten. Blomsterstilkene komme frem af de øverste Bladhjørner og bære flere, stilkede, gule Blomster. Bægerne uldhaarede, valseformige. Randkronerne lysere end de midterste. Fnokken kort, tæt og giver Planten, naar den staaer i Frøe, et hvidt Udseende. Fleeraarig? Blomstrer i Juni og Juli.

I Tørvemoser og Kjær temmelig almindelig.

Egenst.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

2. Mark Snokurt (C. campestris Retz.) Blomsterne i en Skjerm. Stængelen udeelt. Bladene filtede; Rodbladene ægformige, lidet rundtakkede. Stængelbladene lancetformig-linieformige, heelrandede. (C. alpina γ Lin.) Fl. D. T. 1177.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, uldhaaret, trind, furet, faabladet, ved Grunden rødagtig, ½-1 Fod høi. Bladene tæt sammen, ved Roden tilløbende i en Stilk, meer eller mindre filtede; Stængelbladene siddende, strøede. Blomsterstilkene 1blomstrede, 1-2 Tommer lange, med et kort, lancetformigt Blomsterblad ved Grunden af hver. Bægeret kort-valseformigt, ved Grunden uldhaaret. Kronerne gule. Randkronerne meget længere end Bægeret. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Professor Vahl har fundet den ved Randers og Aalborg.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

34te Slægt: Alant (Inula).

1. Almindelig Alant (I. Helenium). Bladene omfattende, ægformige, rynkede, paa Underfladen filtede. Bægerskjællene ægformige. Fl. D. T. 728. D. Alant, Alantsrod, Ellensrod, St. Elensro, Holzrod.

Beskr. Roden tyk, grenet. Stængelen opret, rank, i Toppen grenet, furet, trind, fiinhaaret, især oventil, 3-5 Fod høi. Bladene store, takkede, paa Underfladen hvidfiltede; de nederste stilkede; de øverste vexelviise, siddende. Blomsterne store, mørkgule og sidde eenlige paa Enden af Stængelen og Grenene. De indvendige Bægerskjæl smallere end de udvendige. Randkronerne meget længere end Bægerskjællene. Frøene 4hjørnede. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Hist og her paa Enge ved Landsbyer, f. Ex. imellem Bloustrød og Frederiksborg, Sorgenfrie, Herlufsholm; i Fyen ved Nyborg, Hofmannsgave, Hessum, Lundbye, Broelykke, Ladbye, Vesterskjerninge. I Norge ved Brevig.

Egensk. og Anvend. Af dens Rod har man tilberedt Pudder og lavet en saakaldet Alant-Viin; den giver tilligemed Potaske, Tyttebær og Urin en blaa Farve. Røgen af

Plan-

Planten, naar den brænder, skal fordrive Lopper. Bierne trække af Blomsterne.

2. **Brittanisk Alant** (I. brittannica). Bladene omfattende, lancetformige, ved Grunden takkede, paa Undersladen haarede. Stængelen uldhaaret, halvskjermformig. De nederste Grene længere end de øverste. Fl. D. T. 413.

Beskr. Roden lang, tynd. Stængelen opret, rank, grenet, i Toppen trind, tætbladet, omtrent 1 Fod høi. Bladene bred-lancetformige, grønne paa den øverste og graaeagtige paa den underste Side. Rodbladene kortstilkede; Stængelbladene siddende, verelvise. Blomsterne sidde i de øverste Bladhjørner af Grenene og een eenlig paa Enden af Stængelen. Blomsterstilkene duunhaarede. Bægerbladene lancetformige, haarede. Kronerne gule. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Hist og her ved Strandbredder, f. Ex. ved Flaskekroen, Odense-Fjord, ved Corselitze paa Falster.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

3. **Blodgangstillende Alant** (I. dysenterica). Bladene omfattende, hjerteformig-aflange, filtede. Stængelen uldhaaret, topformig-deelt. Bægerskjællene børsteformige, stivhaarede. Fl. D. T. 410.

Beskr. Roden krybende. Stængelen oventil deelt, opret, rank, lidet kantet og furet, uldhaaret, 1-2 Fod høi. Bladene verelvise, aabne, tandede. Blomsterne gule og sidde eenlige paa Enden af Grenene og Stængelen og ere større end den foregaaendes. Bægerskjællene meget smalle og ere omtrent lige lange. Frøene stivhaarede. Fleeraarig. Blomstrer i August og September.

Den voxer ligeledes ved Strandkanterne, men sjelden, f. Ex. ved Nykjøbing paa Falster, paa Thorsinge, ved Lindskov og Bjørnemose i Fyen; i Holsteen.

Egensk. og Anvend. Den er brugt som et Middel mod Blodgang. Man kan farve brunt og med adskillige Tilsætninger guulagtigt med den.

4. **Loppe Alant** (I. pulicaria). Bladene omfattende, bølgede. Stængelen meget grenet, haaret. Blomsterne halvkugleformige, med meget korte Straalkroner. Fl. D. T. 613.

Beskr.

Beskr. Roden grenet, lidet træeagtig. Stængelen opret, lidet bugtet, grenet, fra Grunden af kantet, ½ Fod høi. Bladene mindre end hos de foregaaende, vexelvise eller strøede, fiinhaarede. Den bærer mange, smaa Blomster, som sidde eenlige paa Enden af de større og mindre Grene. Kronerne gule. 1aarig. Blomstrer i September og October.

Ved Bredden af Damme, ikke alminbelig, f. Ex. ved Gadekjæret i Bagsvær, ved Kastrup paa Amager; paa Falster; i Fyen ved Haslemark, Ulriksholm, Selleberg, Odense og Gyldensteen.

Egensk. og Anvend. Røgen af den skal fordrive Lopper.

5. **Piilbladet Alant** (I. salicina). Bladene tilbagebøiede, lancetformige, takket-rue. Grenene kantede. De nederste Blomstergrene længere end de øverste. Fl. D. T. 786.

Beskr. Roden trevlet-grenet, lidet krybende. Stængelen opret, glat, tætbladet, i Toppen grenet, 1-1½ Fod høi. Bladene siddende, omfattende, vexelvise, kjendelig tilbagebøiede, glattere end den foregaaendes. Blomsterne som hos den 2den Art. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Ved Strandkanter ikke alminbelig, f. Ex. ved Kjøge, Slangerup, Klasfekroen; i Fyen ved Hofmannsgave; undertiden og temmelig langt fra Stranden, f. Ex. ved Aarslev i Jylland.

Egensk. og Anvend. Huusdyrene æde den, naar den er ung. Bierne trække af Blomsterne.

35te Slægt: **Volverlei** (Arnica).

1. **Bjerg Volverlei** (A. montana). Bladene ægformige, heelrandede; et Par modsatte Stængelblade. Fl. D. T. 63. Fl. N. 416. D. Volverlei, Guldblomme, Nyseblomme, Kokhoved, Stærkmandsurt. N. Guldblomme, Hesteblomme, Gjønsokblomme, Hest Soløie, Stokfvær, Ølkonge.

Beskr. Roden udeelt eller grenet. Stængelen opret, rank, trind, 1-3blomstret, tæt besat med Haar, som fremkomme af rødagtige Vorter, hvilket giver Stængelen et rødagtigt Udseende, 1-1½ Fod høi. Bladene siddende, omfattende, i Spidsen lidet bølgede; Rodbladene tæt sammen, haarede paa den nederste og jevne paa den øverste Side; Stængelbladene haarede paa begge Sider. Bægerbladene lancetformige, haarede. Blomsteret eenligt paa Enden af Stængelen, stort, mørkguult; undertiden sidde tvende mindre,

dre, stilkede Blomster, med et ægformigt Blad ved hver, kort neden for denne. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Paa høie Banker og høitliggende Enge, ikke almindelig, i Sjelland ved Helsingøer, Rudergaard, Bagsvær, Ballerup, Odsherred, Antvorskov; i Fyen ved Ulriksholm, Arreskov, Husum, Hofmannsgave, Korup; i Jylland ved Hanstad og meget almindelig ved Varde, Ribe, Slumpstrup; Føer, Sylt ıc.

Egenſk. og Anvend. Gederne æde den. Paa adskillige Steder anvendes Bladene til Røgtobak, ligesom og til Nyſepulver. Den har opløsende og nervestyrkende Egenskaber og anvendes med Held mod adskillige Sygdomme for Huusdyrene, især ved Indsprøitning.

2. Fjeld Volverlei (A. alpina). Skaftet nøgent. Bladene sparsomt tandede, lancetformige. Fl. D. T. Tabern ic. 536.

Beskr. Den ligner den almindelige Volverlei, hvortil den er henført af adskillige som Afart, men udmærker sig ved en mindre Vext; ved et Skaft, som i Toppen er laadent; ved lancetformige, næsten glatte, spidse, lidet stilkede og fiint tandede Blade og ved haarede Bægerblade. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Den er funden i Grønland og Finmarken.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

3. Smalbladet Volverlei (A. angustifolia Vahl). Stængelen har flere Par modsatte, linieformig-lancetformige Blade. Fl. D. T.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, men har en længere Vext og i det mindste 2 Par betydelig smallere Blade, med en tilløbende Spids paa Stængelen. Rodbladene ere lange, næsten linieformige, lidet stilkede. Bægerbladene lancetformig-ægformige, haarede. Blomsterne lidet større end den foregaaendes. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den er funden i Grønland.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

36te Slægt: Tusindfryd (Bellis).

1. Almindelig Tusindfryd (B. perennis). Skaftet nøgent. Roden lidet krybende. Fl. D. T. 503. Fl. N. 1112.

D.

D. Gaaseurt, Tusinddyd, Tusindfryd, Faa til Livs, Putibug. N. Tusindfryd.

Vedvarende Tusindfryd, V.

Beskr. Roden langtrevlet. Skafterne oprette, udeelte, 1blomstrede, trinde, fiinhaarede, 2-3 Tommer høie. Bladene sidde alle ved Roden og ere nedtrykte, rundtakkede, omvendt-ægformige, fiinhaarede. Blomsteret sidder eenligt paa Enden af Skaftet. Bægeret halvkugleformigt. Randkronerne næsten linieformige, hvide, paa Undersiden røde, undertiden paa begge Sider røde. Skiveblomsterne meget smaa, gule. Fleeraarig. Blomstrer næsten hele Aaret igjennem.

Paa Fælleder og ved Veie overmaade almindelig.

Egensk. og Anvend. Den bruges almindelig til at indfatte Blomsterbede, man har en Afart med fyldte Blomster, og en med blot rørformige, lange Kroner, som begge dyrkes i Haver som Ziirplante. De unge Blade kunne spises som Salat. Den har sammensnerpende og opløsende Egenskaber.

37te Slægt: Oxeøie (Chrysanthemum).

1. Hvidblomstret Oxeøie (C. Leucanthemum). Bladene omfattende, aflange, budte, indskaarne, ved Grunden halvfinnede; Rodbladene omvendt-ægformige, stilkede. Fl. D. T. 994. Fl. N. 219. D. Gaaseurt, Oxeøie, Hesteblomme, hvide Urter. N. Sigriblom, Præstekrog, Præstekrull, Prasteblom, Marjes Sengefoer.

Beskr. Roden grenet-trevlet. Stænglerne oprette, vexelviisgrenede, kantede, furede, lidet haarede, 1-2 Fod høie. Bladene temmelig glatte, vexelvise; de nederste stilkede. Blomsterne sidde eenlige paa Enden af Stængelen og Grenene. Bægeret flad-halvkugleformigt, med taglagte, i Randen skivhindede Skjæl. Randkronerne store, aflang-linieformige, hvide. Skivekronerne gule. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig ved Veie, Diger og paa hvilende Marker.

Egensk. og Anvend. Huusdyrene æde den, naar den er ung. Bierne trække af Blomsterne; den er forresten ofte et skadeligt Ukrud, som qvæler nyttigere Planter. Den har vinddrivende, blødgjørende, smertestillende Egenskaber.

2. Korn

2. Korn Oxeøie (C. segetum). Bladene omfattende, blaaeagtig-grønne, oventil fligede, ved Grunden tandede. Fl. D. T. 995. Fl. N. 622. D. Onde Urter, Aagerurt, Fattigmands Trudsel, Brandenborger, Morgenfrue, Svendborgerurt, Kjøgeurt, Goldurt, Troldkjerling. N. Marigul.

Beskr. Roden tynd-tapformig. Stængelen opret, vexelviisgrenet, blaaeagtig-grøn, glat, lidet randet, 1-2 Fod høi. Bladene aflange, glatte, smallere mod Grunden end i Enden, vexelviise, lidet tykke. Blomsterne eenlige, i Enden paa Stængelen og Grenene, store. Bægerskjællene meget skivhindede, bruunagtige. Baade Rand- og Skivekronerne mørkgule. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig i Vaarkornet. Sjeldnere i Norge, f. Ex. paa Eger.

Egensk. og Anvend. Den er et meget skadeligt Ukrud i Vaarsæden, og lader sig, eengang indført, vanskelig udrydde, naar Sæden ikke er saa stærk, at den selv dræber den. I Engelland anseer man den for at være et fortrinligt Hestefoder; dens Blomster bruger man der til at sætte Farve paa Smør.

38te Slægt: Matrem (Pyrethrum).

1. Have-Matrem (P. Parthenium Smith.) Bladene stilkede, sammensatte, flade. Smaabladene ægformige, indskaarne. Blomsterstilkene halvskjermformig-grenede. Stængelen opret. (Matricaria Parthenium Lin.) Fl. D. T. 674. D. Matrem.

Beskr. Roden grenet, med mange Sidetrevler. Stængelen opret, grenet, furet, bladet, jevn, 1-2 Fod høi. Bladene finnede, vexelviise; Smaabladene ulige store, dybt indskaarne, takkede, graaeagtige. De øverste Blade enkelte. Blomsterne smaa og siddе paa Enden af Stængelen og Grenene i faa- eller fleerblomstrede Klaser. Bægeret dunet, halvkugleformigt. Skjællene i Spidsen skivhindede, lasede. Randkronerne meget korte, hvide; Skivekronerne gule. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Ved Diger og Veie sjelden, f. Ex. ved Værløse, imellem Torbek og Papiirsmøllen; i Fyen imellem Odense og Aasum; hyppigere i Holsteen; i Norge i Tellemarken.

Egensk.

Egenſk. og Anvend. Den har en bitter Smag og en ſtærk kryderagtig Lugt, hvorfor den dyrkes almindelig i Blomſterhaver, hvor man har en fyldt Afart; dog kan adſkillige ikke fordrage dens Lugt, hvormed man kan forjage Fluer og Myg; Bierne ſkal og ſkye den. Nogle ſpiſe Bladene paa Smørrebrød. Den er tjenlig til Garverie, og har desuden krampeſtillende, maveſtyrkende, orm- og vinddrivende Egenſkaber.

2. Lugtløs Matrem (P. inodorum Smith). Bladene ſiddende, finnede, haarformig-mangedeelte. Stængelen aabengrenet. Frøekronen heelrandet. (Crysanthemum inodorum Lin.) Fl. D. T. 696. Fl. N. 634. N. Munkekrone, Barbra-Græs.

Lugtløſt Oxeøie, V.

Beſkr. Roden tynd-tapformig. Stængelen opret, udbredt, grenet, kantet, bladet, glat. Bladene vexelviſe, glatte; Smaabladene mangedeelte, overmaade fine. Blomſterne eenlige i Enden paa Grenene, meget ſtørre end den foregaaendes. Bægerſkjællene glatte, med en liden brun, hindeagtig Rand. Randkronerne aflange, hvide, 3tandede. Skiven hvælvet, med gule Kroner. 1aarig. Blomſtrer i Juli og Auguſt.

Almindelig i Græsmarker.

Egenſk. og Anvend. Den er ofte et ſkadeligt Ukrud.

3. Strand Matrem (P. maritimum Smith). Bladene dobbelt-finnede, lidet kjødede, paa Overfladen hvælvede, paa Underfladen kjølede. Frøekronen lappet. (Matricaria maritima Lin.) Fl. D. T. Ray syn. T. 7 f. 1. F. Baldurs Braa. Strand Munkekrone, V.

Beſkr. Roden træeagtig, grenet. Stænglerne flere fra een Rod, udbredte, grenede, glatte, ſtribede. Bladene vexelviſe; Smaabladene budtere og kortere end hos den foregaaende. Blomſterne eenlige paa Enden af Stængelen og de korte Grene, lidet mindre end den foregaaendes. Bægeret glat. Skjællene have en ſort Rand. Skiven ſtor, hvælvet, guul. Randkronerne hvide, budt-3tandede. Fleeraarig. Blomſtrer i Juli og Auguſt.

Almindelig ved Strandbredderne.

Egenſk. og Anvend. Ved dens liggende Stængler bedækker den Flyvesand.

39te Slægt: Munkekrone (Matricaria).

1. Kamille Munkekrone (M. Chamomilla). Bladene glatte, finnede. Smaabladene linieformige, heelrandede og fligede. Randblomſterne aabne. Bægerſkjællene udvidede. Fl. D. T. Fl. N. 400. Curt. Fl. Lond. fasc. 5 T. 63. D. Kameelblomſter. N. Kameelblom, Barbrogræs, Munkekrone.

Beſkr. Roden trevlet. Stængelen opret, meget grenet, ſtribet, glat, bladet, omtrent 1 Fod høi. Bladene ſiddende, glatte, verelviſe. Smaabladene budte, med en Braad. Blomſterne eenlige i Enden paa Stængelen og Grenene. Bægeret temmelig fladt, med hvid-ſtivhindede Skjæl. Skivekronerne gule; Randkronerne hvide, undertiden, iſær om Natten, nedbøiede, hvilket nok har givet Anledning til, at man har forverlet Linnés Matr. svaveolens, ſom ſkal blot findes i det ſydligere Europa, med denne. 1aarig. Blomſtrer i Juni og Juli.

Temmelig almindelig ved Veie og paa Græsmarker.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

40de Slægt: Kamille (Anthemis).

* Med hvide Randkroner.

1. Romerſk Kamille (A. nobilis). Bladene fleerdobbelt-ſammenſatte, traadformige, ſpidſe, lidet haarede. Avnerne ſtivhindede, knap af Kronernes Længde. Woodw. med. Bot. T. 103. D. Kameelsblomſter, romerſke Kameelblomſter.

Beſkr. Roden træeagtig-trevlet. Stænglerne udbredte, grenede, kantede, bladede, uldhaarede, 6-8 Tommer lange. Bladene verelviſe; Smaabladene meget ſmalle, hele eller deelte. Blomſterſtilkene temmelig lange, 1blomſtrede, bladløſe og ſidde paa Enden af Stængelen og Grenene. Bægerſkjællene ſtivhindede i Randen. Skiven hvelvet, guul, efter Blomſtringen kegleformig. Randkronerne hvide, aflange, førſt aabne, ſiden tilbagebøiede. Avnerne lancetformige. Fleeraarig. Blomſtrer i Auguſt og September.

I Engelland og det ſydligere Europa.

Egenſk. og Anvend. Faarene æde den, og den kan bruges i Garverie. Blomſterne give forſkjellige guul- og brun-

ag-

agtige Farver, efter forskjellige Tilsætninger af Allun, Gips og Viinsteen. De bruges i Medicinen som Thee mod Colik ꝛc. og til Omslag som fordelende Middel.

2. Ager Kamille (A. arvensis). Frugtbunden kegleformig. Avnerne lancetformige, spidse, kjølede, fremragende. Bladene dobbelt halvfinnede, haarede. Fl. D. T. 1178. Fl. N. 589. D. Graae Kameel, Hvidurt. N. Ekkregras, Barbogræs.

Almindelig Gaaseurt, Oec. Pl.

Beskr. Roden trevlet. Hele Plantens Farve er graagrøn. Stængelen opret eller lidet udbredt, meget grenet, bladet, stribet, ½-1 Fod lang. Bladene vexelviise, siddende, graaeagtige; Fligene lancetformige, dybt indskaarne. Blomsterstilkene eenlige, 1blomstrede, paa Enden af Stængelen og Grenene, graaeagtig-duunhaarede. Bægerskjællene ægformige, i Randen bruunhindede. Skiven guul, hvelvet. Randkronerne hvide, aabne og siden tilbagebøiede. Frøene kronede. 1- eller 2aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig paa hvilende Marker og ved Veie.

Egensk. og Anvend. Faarene æde dens spæde Blade. Den er forresten ofte et besværligt Ukrud, som qvæler bedre Planter. Den har fordelende, opløsende, krampestillende Egenskaber.

3. Gaase Kamille (A. Cotula). Frugtbunden kegleformig. Avnerne børsteformige. Ingen Frøekrone. Bladene fleerdobbelt sammensatte, glatte. Fl. D. T. 1179. Fl. N. 220. D. Hundeurt, Gaaseurt, Gaasedild, Balders Braa, Bakerblom, Kameelblomst, Graa Kameel. N. Suurguld, Gaaseguld, Gaasedill, Hunscameelblost.

Hunde Kamille, V. Kameelblomstret Gaaseurt, Oec. Pl.

Beskr. Roden grenet trevlet. Stængelen opret, vexelviisgrenet, bladet, trind, glat. Bladene vexelvise; Smaabladene indskaarne i smalle, spidse Flige. Blomsterstilkene 1blomstrede og sidde eenlige paa Enden af Stængelen og Grenene, kortere end den

 fore-

foregaaendes. Blomsterne ligne hiins, men ere mindre. Avnerne kortere end Kronerne. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig paa samme Steder som den foregaaende.

Egensk. og Anvend. Uld, tilberedt med Vitriol, kan farves guult med dens Blomster. Den er forresten et Ukrud.

** Med gule Randkroner.

4. Farver Kamille (A. tinctoria). Bladene dobbelt finnede, takkede, paa Undersladen filtede. Stængelen opret, halvskjermformig deelt. Fl. D. T. 741. Fl. N. 543. N. St. Hans Gull, Letgull.

Farvende Gaaseurt, Oec. Pl.

Beskr. Roden trevlet-grenet. Stængelen opret, kantet, bladet, dunhaaret, 1-1½ Fod hoi. Bladene dobbelt finnede eller halvfinnede. Smaabladene eller Fligene takkede. Blomsterne gule, og sidde eenlige paa lange, næsten bladløse Stilke. Randkronerne smaa i Forhold til Skiven, som er hvelvet. Frøene 4kantede, kronede. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den findes ved Rudersdal; hyppigere i Holsteen.

Egensk. og Anvend. Blomsterne farve smukt guult, dog er Farven ikke bestandig.

41de Slægt: Fiirkløft (Cotula).

1. Fremliggende Fiirkløft (C. coronopifolia). Bladene lancetformig-linieformige, halvfinnet-tandede. Stængelen fremliggende. Grenene 1blomstrede. Fl. D. T. 341.

Pibekronet Fiirkløft, V.

Beskr. Roden trevlet; den frembringer flere, udbredte, ved Grunden rodskydende, trinde, glatte, bladede, grenede, 4-8 Tommer lange Stængler. Bladene vexelvise, omfattende, glatte. Blomsterstilkene tynde, næsten bladløse; Blomsterbladene heelrandede, meget smaa. Blomsterne gule, uden Randkroner. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Ved Strandkanter paa Saltenge sielden, f. Ex. ved Stiovel paa Thorsinge og ved Howacht i Nærheden af Lützenborg i Holsteen, ogsaa ved Elbbredden.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

42de Slægt: Røllike (Achillea).

1. Nyse Røllike (A. Ptarmica). Bladene lancetformige, tilspidsede, spidstakkede. Fl. D. T. 643. Fl. N. 401. D. vild Bertram, Spids Regnfan, hvid Regnfan. N. Hvid Regnfan, Smaa Præstekraver, Præste-Kruller. F. Rollik.

Beskr. Roden krybende. Stængelen opret, stribet, glat, bladet, i Toppen skjermformig-deelt, 1-1½ Fod høi. Bladene udeelte, verelvise, siddende, glatte. Blomsterne hvide, eenlige, paa temmelig lange, trinde Stilke. Randkronerne (7-10) omvendt hjerteformige. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Almindelig ved Grøvter og paa Enge.

Egenſk. og Anvend. Køer og Sviin æde den. Nogle paastaae, at Roden hakket i Stykker og lagt i Øl, tilligemed Roden af almindelig Tusindgylden, skal forebygge dets Suurhed. I Island spiser man dens spæde Blade. Man har i Haverne en fyldt Afart af den. Den er brugt som et Nysemiddel og mod Tandpine.

2. Almindelig Røllike (A. Millefolium). Bladene dobbelt halvfinnede, haarede. Fligene linieformige, tandede, med en Braad. Stænglerne furede. Fl. D. T. 737. Fl. N. 194. D. Røllike, Garbe, Gedebrygger. N. Røllike, Jordhumle, Harhøns, Barbrik, Qvidt Røllike. I. Jard-Humalle, Vall-Hummal.

Tusindbladet Røllike, V.

Beskr. Roden krybende; den skyder flere, oprette, grenede, kantede, haarede, 1-2 Fod høie Stængler. Bladene tæt fligede, spidstakkede, især paa Undersladen haarede. Blomsterne sidde i Halvskjerme, paa Enden af Stænglerne og Grenene, og ere hvide, mindre og tættere end den foregaaendes. Bægerne ægformige. Randkronerne omtrent 5. Fleeraarig. Blomstrer fra Juli til August.

Almindelig paa Enge og ved Gjerder.

Egenſk. og Anvend. Køerne æde den gj[illegible]ne. I Sverrig anvender man den til stærkt Øl; i det Lyneborgske bruges Bladene til Kaal, i Island til The og i Norge til Rogtobak. Den er tjenlig til Garverie og skal indeholde Kampfer. Man

har

ar en Afart af den med røde Randkroner. Den har styrkende, rampestillende og sammensnerpende Egenskaber.

Tredie Orden.

Unyttig Samboe (Polygamia frustranea).

43de Slægt: Soelsikke (Helianthus).

1. Almindelig Soelsikke (H. annuus). Alle Bladene hjerteformige, 3hobet-nervede. Blomsterstilkene tykkere i Enden. Blomsterne ludende. Kniph. Cent. 12. n. 54. D. Soelsikke.

Beskr. Roden grenet. Stængelen opret, udeelt, indtil Toppen furet, rue, 4-6 Fod høi. Bladene vexelvise, rue, heelrandede. Blomsterne i Enden af Stængelen, overmaade store, gule. Randkronerne aflange. 1aarig. Blomstrer i August.

Den er vildvoxende i Sydamerika.

Egensk. og Anvend. Man har den almindelig i Haver som en udmærket Ziirplante, hvoraf man har en Afart, hvor alle Kroner ere tungeformige, men den fortjente maaskee at dyrkes for dens olierige Frøe, som den frembringer i Mængde. Frøene spises paa nogle Steder og ere brugte som Surrogat for Kaffe. Blomsterbunden skal kunne bruges som Artiskokker. Den skal indeholde meget Salpeter, især i Marven. Af Stængelens Fibrer har man gjort Papiir, og de ere desuden tjenlige til Brændsel. Bierne trække af Blomsterne.

2. Knollet Soelsikke (H. tuberosus). Bladene 3hobet-nervede, rue; de nederste hjerteformig-ægformige; de øverste ægformige, tilspidsede, vexelvise. Bladstilkene ved Grunden randhaarede. Jaqv. hort. 2. T. 161. D. Jordæble.

Beskr. Roden bestaaer af aflange, udvendig rødagtige og indvendig hvide Knoller. Stængelen er høiere end hos den foregaaende, men tyndere og mere stivhaaret. Bladene ere takkede. Blomsterne sidde i Enden paa Stængelen og ere meget mindre end hos hiin. Bægerbladene lancetformige, randhaarede. Fleeraarig. Blomstrer i Efteraaret, men sjelden hos os.

Den voxer ligeledes i Sydamerika.

Egensk. og Anvend. Den dyrkes hist og her for dens spiselige Rod.

44de Slægt: Knopurt (Centaurea).

1. Haarbægeret Knopurt (C. phrygia). Bægerne tilbagebøiet-fjerede. Bladene aflange, udeelte, rue, spidstakkede. Fl. D. T. 520.

Fjæret Knopbæger, V.

Beskr. Roden grenet. Stængelen opret, kantet, furet, bladet, i Toppen grenet, 1½-2 Fod høi. Rodbladene stilkede, lancetformig-aflange; Stængelbladene mere ægformige, siddende, verelvise, tilbagebøiede; de øverste lancetformige. Blomsterne eenlige, paa Enden af Stængelen og Grenene. Bægerets Skjæl i Enden haarformig-finnede, brune, tilbagebøiede, hvorved hele Bægeret faaer et laadent Udseende. Kronerne violet-røde. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

I Kratskove ikke almindelig, f. Ex. i Fyen ved Kjersgaard, Søeholm, Lykkesholm, Svendborg, Hunderup ved Odense; ved Christiansfeld 2c.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

3. Sort Knopurt (C. nigra). Bægerskjællene ægformige, med fine, oprette Randhaar. De nederste Blade lireformig-kantede. Stængelbladene ægformige. Fl. D. T. 996.

Beskr. Roden træagtig, med lange Sidetrevler. Stængelen stiv, opret, grenet, kantet, 1-2 Fod høi. Bladene verelvise, nedbøiede, fligede eller dybt takkede. Blomsterne eenlige paa Enden af Stængelen og Grenene. Bægeret kugleformigt, med bruunsorte Skjæl. Alle Kronerne omtrent ligedannede, violet-røde. Frøene haarede. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Den er funden vildvorende ved Bergen.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

3. Blaa Knopurt (C. Cyanus). Bægerskjællene takkede. Bladene linieformige, heelrandede; de nederste tandede. Fl. D. T. 993. Fl. N. 303. D. Blaaurt, Knopurt, Tobaksurt, Kornblomst, Baadsmands Hette, Blaaebælle, Blaamænd, Cyane, Kjus. N. Kornblomster.

Saugtakket Knopbæger, V.

Beskr. Roden trevlet-grenet. Stængelen opret, grenet, haaret, lidet kantet, 1-1½ Fod høi. Bladene verelvise, siddende, tilspid-

spidsede, haarede; de nederste ofte takkede. Blomsterne eenlige paa Enden af Stængelen og Grenene, stilkede. Kronerne uligedannede; de yderste tragtformige, smukt blaae; de midterste mere rørformige, rødagtige. Bægeret ægformigt. Frøene uden Haar. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Meget almindelig i Vinterkornet.

Egensk. og Anvend. Den er ofte et besværligt Ukrud i Vintersæden. Køer og Sviin æde den, naar den er ung. Den udpressede Blomstersaft blandet med Allun, giver en smuk blaa Farve, som bruges af Sukkerbagere. Naar man væder Kronerne med Dug, tørrer dem, besprænger dem derpaa med Gummivand, presser, vender og atter besprænger dem og danner Kager deraf, kan man bruge disse Kager til blaa Farvning, men som er ubestandig. Randkronerne skal give bedre Farve end de midterste. Kronerne bruges og som Blanding i Røgtobak, og Bierne trække hyppig af dem. Man har mangfoldige Farveafarter af den i Blomsterhaver.

4. **Skabiosartet Knopurt** (C. Scabiosa). Bægerskjællene randhaarede, ægformige. Bladene halvfinnede; Fligene lancetformige, lidet tandede og haarede. Fl. D. T. 1231. Fl. N. 510. D. Stor Knopurt, Sort Knopurt. N. Storhoun.

Beskr. Roden næsten tapformig, skraa. Stængelen opret, stiv, grenet, furet. Bladene vexelvise, mørkgrønne; de nederste næsten finnede og stilkede; de øverste siddende. Blomsterne eenlige paa Enden af Stængelen og Grenene, store. Blomsterstilkene tykkere i Enden. Bægerne næsten kugleformige; Skjællene randhaarede i Spidsen. Kronerne mørk-violetrøde. Randkronernes Flige lange og smalle. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Prof. Schumacher anfører en Afart med halvfinnede Rodblade, finnede Stængelblade og halvfinnede Smaablade.

Ved Veie, paa Diger og Enge almindelig.

Egensk. og Anvend. Huusdyrene æde dens unge Blade, og Sangfuglene dens Frøe.

5. **Almindelig Knopurt** (C. Jacea). Bægerne stivhindede; Skjællene ægformige, i Spidsen lasede. Bladene lancetformige; Rodbladene bugtet-tandede. Grenene kantede.

Fl.

Fl. D. T. 519. Fl. N. 368. D. Knopurt. N. Kaap blom, Knap-Gras, Enge-Kogler, Katauga.

Beskr. Roden grenet. Stængelen opret, stiv, grenet, furet, 1-2 Fod høi. Rodbladene og de nederste Stængelblade stilkede, undertiden fliget-tandede, undertiden heelrandede. Stængelbladene vexelvise; ofte fligede ved Grunden; Greenbladene heelrandede. Blomsterne store, paa Enden af Stængelen og Grenene. Bæger-skjællene brune, lys-stivhindede i Randen. Kronerne lysviolette; de yderste større end de midterste. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Meget almindelig paa hvilende Marker, paa Enge og ved Gjerder.

Egenſk. og Anvend. Bierne trække af Blomsterne. Bladene farve guult, hvilken Farve bliver bestandig, naar der tilsættes Allun.

45de Slægt: Morgenfrue (Calendula).

1. Læge Morgenfrue (C. officinalis). Frøene baad-formige, piggede, alle indbøiede. Fl. D. T. D. Morgenfrue.

Beskr. Roden grenet. Stængelen opret, grenet, kantet, rue, Bladene vexelvise, omvendt-ægformige, ved Grunden hjerteformi-ge, siddende, halvomfattende, bugtet-tandede. Blomsterne brand-gule og sidde paa Enden af Stængelen og Grenene. 1aarig. Blom-strer i Juli og August.

Hist og her omkring Haver.

Egenſk. og Anvend. Den findes hyppig i Haver, især hos Bønderne, som Ziirplante. Den bruges i Medicinen. Med Kronerne bliver Safran undertiden forfalsket; de kunne og bruges til Guulfarvning.

Tyvende

Tyvende Classe.

Hunboe (Gynandria) med Støvtraadene fæstede paa Støvveien.

Første Orden.

Tohannede (Diandria) med 2 Støvdragere.

1ste Slægt: Horndrager (Orchis). Honninggjemmet hornformigt.

Udseende: Roden kjødet, tveknollet eller knippeformig. Stængelen udeelt. Bladene udeelte, omskedende. Blomsterne i Ax.

2den Slægt: Poselæbe (Satyrium). Honninggjemmet ligner tvende smaa opblæste Blærer.

Udseende: Som den foregaaende.

3die Slægt: Fliglæbe (Ophrys). Honninggjemmet lidet kjølet, nedbøiet.

Udseende: Som den første Slægt.

4de Slægt: Hjertelæbe (Malaxis). Honninggjemmet hjerteformigt, opret, omfattende Befrugtningsdelene.

Udseende: Som den første Slægt.

6te Slægt: Huullæbe (Serapias). Honninggjemmet ægformigt, puklet, med en ægformig Læbe.

Udseende: Som den første Slægt.

5te Slægt: Fruesko (Cypripedium). Honninggjemmet tolæbet, den nederste Læbe buget, opblæst.

Udseende: Rod ꝛc. som hos den første Slægt. Blomsten eenlig, stor.

Anden Orden.

Sexhannede (Hexandria) med 6 Støvdragere.

7de Slægt: Slangerod (Aristolochia). 6 Ax. Ingen Bæger. Kronen 1bladet. Kapselen 6rummet.

Udseende: Plante af Middelstørrelse, med krybende Rod. Stængelen bugtet. Bladene udeelte. Blomsterne eenlige i Bladhjørnerne.

Tyvende

Tyvende Classe.

Hunboe (Gynandria).

Første Orden.

Tohannede (Diandria).

1ste Slægt: Horndrager (Orchis).

** Med udeelte Knolle.

1. **Tobladet Horndrager** (O. bifolia). Honninggjemmets Læbe lancetformig, heelrandet. Hornet meget langt. Sidekronbladene aabne. Fl. D. T. 235. Fl. N. 32. D. Gøgsbid, Hvid Gøgsurt, Gøgsurt, Gilliurt, vor Herres Faar, Hvid Nyseurt, Faarebræger, (hvilket Navn i Jylland betegner hele Slægten). N. Huvensel, Natfiol, Rams, Valmosistor, hvid Nyseurt, Vinterhassel.

Tobladet Kukkerurt, Oec. Pl.

Beskr. Roden bestaaer af 2 ægformige Knoller. Stængelen opret, glat, kantet, 1-2 Fod høi; ved Grunden har den 2 aflange, butte, glatte, modsatte, lidet stilkede, omskedende Blade og paa Stængelen 3-4, vexelvise, siddende, lancetformige, skjælagtige, smaa Blade. Blomsterne sidde i et langt Ax. Blomsterbladene af Frugtknudens Længde, lancetformige. Kronerne hvide; de øverste Kronblade sammenbøiede. Honningsporen næsten 3 Gange længere end Frugtknuden, traadformig. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

I Skov-Enge ikke sjelden.

Egensk. og Anvend. Den er en smuk Plante og har en behagelig Lugt; var den ikke, som alle af denne Familie, vanskelig at dyrke, fortjente den at indføres i Blomsterhaver. Bierne trække af Blomsterne; man siger, at Orner æde den, men Søer ikke. Roden kan bruges for den persiske Saleprod.

2. **Pyramidalsk Horndrager** (O. pyramidalis). Honninggjemmets Læbe 3kløvet, ligedannet, heelrandet, ovenpaa 2hornet. Honningsporen lang, traadformig. Fl. D. T. Fl. N. 943. Jaqv. Fl. austr. 3. T. 266. N. Sørhuvendel.

Beskr. Roden bestaaer af 2 rundagtig-ægformige Knoller. Stængelen er opret, trind, glat, bladet, omtrent 1 Fod høi. Bladene lancetformige, spidse, glatte, siddende, omskedende. Blomster-

sterne sidde i et pyramideformigt, tæt Ax. Kronerne smukt carmosinrøde; de yderste Kronblade ægformige, aabne; de indvendige lancetformige og sammenbøiede. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes i Norge paa Søndmør.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

3. **Almindelig Horndrager** (O. Morio). Honninggjemmets Læbe 4fløvet, rundtakket. Hornet budt, opstigende. Kronbladene sammenbøiede, mangenervede. Fl. D. T. 253. Fl. N. 745. Curt. Fl. Lond. fasc. 3 T. 59. D. Hareurt, Kukkerurt, Hungøgsurt. N. Narrekappe.[1]

Salep Horndrager, V. Almindelig Kukkerurt, Oec. Pl.

Beskr. Rodknollerne 2, rundagtige, hvoraf den ene sidder lidet afsides. Stængelen opret, trind, bladet, glat, 6-10 Tommer høi. Bladene omskedende, lancetformige, glatte. Blomsterbladene lancetformige, omtrent af Frugtknudens Længde eller lidet længere, ofte bruunagtige. Blomsterne sidde i et, ikke tæt Ax. Kronerne rødviolette, med budte Kronblade. Fleeraarig. Blomstrer sidst i Mai og i Juni.

Almindelig paa Enge.

Egensk. og Anvend. Roden kan, ligesom de fleste af denne Familie, bruges som et Surrogat for Gummi Arabikum i Fabriker. Tørret og malet kan den anvendes ligesom Saga til Suppe. Blomsterne give Bierne Næring. Roden har kjølende og fortykkende Egenskaber, og kan ligeledes anvendes i Stedet for Salep.

4. **Tyndaxet Horndrager** (O. Mascula). Honninggjemmets Læbe 4fløvet, rundtakket; Hornet budt. De yderste Kronblade tilbagebøiede, 3nervede. Fl. D. T. 457.

Tyndaxet Kukkerurt, Oec. Pl.

Beskr. Roden bestaaer af 2, temmelig store, ægformige Knoller. Stængelen som den foregaaendes, men Bladene smallere. Blomsteraxet meget tyndt, lidet længere end hos hiin. Kronerne violet-røde, med en hvidagtig Læbe. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Paa Enge, sjeldnere end den foregaaende.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

5. Ku-

5. Kulæbet Horndrager (O. ustulata). Honninggjemmets Læbe 4kløvet, rue=prikket. Hornet meget kort, budt. Kronbladene adskilte. Fl. D. T. 103 (under Navn af Ophrys antropophora). Fl. N. 884. N. Krutbrænner.

Beskr. Rodknollene ægformig=rundagtige. Stængelen opret, trind, glat, faabladet, 6=8 Tommer høi. Bladene lancetformige, omskedende, lidet blaaeagtig=grønne. Axet valseformigt, tæt, budt. Blomsterbladene ægformige, meget smaa. Kronerne meget smaa. Kronbladene sammenbøiede, indvendig lys= og udvendig morkrøde, især forend de udspringe. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den findes paa høie Enge meget sjelden.

Prof. Schumacher har fundet den ved Præstøe; den findes og ved Hunderup i Fyen; og efter Fl. D. ved Sillerød og Charlottenlund; ligeledes i det sydlige Norge.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

6. Storkronet Horndrager (O. militaris). Honninggjemmets Læbe 5kløvet, rueprikket. Hornet budt, meget kort. Kronbladene sammengroede. Fl. D. T. 1277. Fl. N. 694. N. St. Hans Nøkler, Nakkenman.

Storkronet Kukkerurt, Oec. Pl.

Beskr. Rodknollerne ægformige. Stængelen som hos de forrige, men 1=2 Fod høi. Bladene bred=lancetformige, omskedende, lysgrønne. Axet stort, mangeblomstret, men ikke meget tæt. Blomsterbladene smaa. Kronbladene violet=røde. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni. Den er den største af denne Familie, som voxer her.

I Danmark er denne meget smukke Plante hidtil kun funden paa Moens Klint. I Norge findes den ved Grøtten i Romsdalen.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

** Med haandformig=deelte Rodknoller.

7. Bredbladet Horndrager (O. latifolia). Honninggjemmet har et kegleformigt Horn og en 3kløvet Læbe. Blomsterbladene dobbelt længere end Blomsterne. Fl. D. T. 266. Fl. N. 656. D. Guds Haand. N. Marie Haand.

Bredbladet Kukkerurt, Oec. Pl.

Beskr. Rodknollene ulige haandformig=deelte. Stængelen som de foregaaendes, meget bladet, huul, ½=1 Fod høi. Bladene længere

gere og bredere end hos de fleste andre og mere omfattende. Ro- dende. Axet tæt, tilspidset, mangeblomstret. Blomsterbladene lancetformige, spidse, bladagtige. Kronerne violet-røde. Sidekronbladene aabne; Læben ved Grunden lys, med røde Pletter. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni. Man finder den undertiden med plettede Blade.

Ikke sjelden paa vaade Steder.

Egensk. og Anvend. Formodentlig som den almindelige.

8. Bredlæbet Horndrager (O. mixta Retz). Honninggjemmet har et kegleformigt Horn og en utydelig 3lappet, lidet takket Læbe. De øverste Kronblade tilbagebøiede.

Beskr. 2 ulige store Rodknoller, hvoraf den ene sædvanlig er kløvet i Spidsen, den anden 3deelt. Stængelen tyk, ¾ Fod høi. Bladene smal-lancetformige, aabne. Blomsteraxet tykt, kort, budt. De tvende nederste Blomsterblade bladagtige. Hornet lidet indbøiet, budt, kort. Læben hjerteformig, større end hos de øvrige Arter. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Man har følgende Afarter af den.

1ste Afart: Rød bredlæbet Horndrager (O. m. incarnata) med lysrøde Kroner. (O. incarnata Lin.) Fl. D. T.

2den Afart: Guul bredlæbet Horndrager (O. m. sambucina) med gule Kroner (O. sambucina Lin.) Fl. D. T. 1232. Fl. N. 426. N. guul og hvitguul Huvendel.

Guullæbet Horndrager, V. Guulkronet Horndrager, R. Guullæbet Kukkerurt, Oec. Pl.

De ere begge fundne af Hr. Pastor Asens paa en Eng ved Aarslev i Jylland. I Norge ere de fundne i Nordlandene.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

9. Plettet Horndrager (O. maculata). Knollene udspilet haandformige. Honninggjemmets Læbe 3lappet, flad; Hornet kortere end Frugtknuden. Kronbladene aabne. Fl. D. T. 933. Fl. N. 253. D. Guds Haand, Marie Haand. N. Marigræs, Mariehaand, Orme Græs, Jomfrue Marie og Fandens Haand, Marillo, Marijur, Gjettiur, Houvendel, Huvendel, Huvendelsegræs. I. Brønnugras, Hjonagras, Ek-

sku-

Kugras, Friggiargras, Gradrot, Vinagras. F. Borko-Bonda. Plettet Kukkerurt, Oec. Pl.

Beskr. Stængelen er tyndere end hos de foregaaende, 1 Fod høi og derover. Rodbladene bred-lancetformige, budte; Stængelbladene smallere og spidse; de ere alle sortplettede. Blomsterne sidde i et kort, pyramideformigt, tæt Ax. Blomsterbladene smaa. Kronerne lysrøde, med mørkrøde Pletter. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Ikke sielden paa Enge, især ved Skove.

Egenſk. og Anvend. I Norge har man givet Kreaturene Roden pulveriseret, naar man vilde, at de skulde øxne. Dens Kræfter er forresten som de foregaaende Arters.

10. **Blodplettet Horndrager** (O. cruenta). Honninggjemmets Læbe kortere end Frugtknuden; Læben udeelt, rundtakket, næsten hjerteformig; de bageste Kronblade aabne. Fl. D. T. 876.

Beskr. Rodfligene udspilede. Stængelen som de foregaaendes, temmelig tyk, mangebladet, ½-1 Fod høi. Bladene langskedende, ægformig-lancetformige, spidse, mørkgraae, med blodrøde Pletter. Axet ægformig-kegleformigt, kort. Blomsterbladene linieformig-syelformige, af Blomsternes Længde og Farve. Kronerne violetrøde. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den er funden af O. F. Myller ved Røraas i Norge.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

11. **Vellugtende Horndrager** (O. odoratissima). Honninggjemmets Horn tilbagebøiet, kortere end Frugtknuden; Læben 3lappet. Bladene linieformige. Fl. D. T. 696. Fl. N. Jaqv. Fl. austr. 3. T. 264.

Beskr. Rodknollene sammentrykte. Stængelen som de foregaaendes, kun tyndere, lysgrøn, 8 Tommer høi og derover. Bladene temmelig lange, smal-linieformige, rendede; de øverste korte. Blomsterne sidde i et aflangt, valseformigt, budt, tæt Ax. Blomsterbladene tilspidsede. Kronerne eensfarvede, meer eller mindre lysrøde. Honninghornet budt. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den er efter Gunnerus funden i Norge paa en Eng ved Grøtten i Romsdalen.

Egenſk.

Egensk. og Anvend. Den har en meget behagelig Lugt.

12. Langaxet Horndrager (O. conopsea). Honninggjemmet har et børsteformigt Horn, som er dobbelt længere end Frugtknuden, og en 3kløvet, heelrandet Læbe. Fl. D. T. 224. Fl. N. 707.

Beskr. Rodknollene finere deelte end hos de foregaaende. Stængelen temmelig tynd, ½-1 Fod høie. Bladene linieformig-lancetformige. Axet temmelig langt, budt, tyndt. Bladene ved Blomsterne tilspidsede, lidet længere end Frugtknuden. Kronerne eenstfarvede, mørkrøde, temmelig smaa; Hornet meget spidst, krumt. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Paa Enge, ikke almindelig, f. Ex. ved Lundehuset; i Fyen ved Hassum, Østrupgaard, Ølunde og Ulriksholm.

Egensk. og Anvend. Den har en behagelig Lugt.

*** Rodknollene Knippedannede.

13. Smallæbet Horndrager (O. hyperborea). Honninggjemmets Horn af Frugtknudens Længde, og Læben linieformig, heelrandet, afstumpet. Fl. D. T. Fl. N. 828. Retz. obs. Bot. 4. T. 3. N. Nord Huvendel.

Heellæbet Horndrager, V.

Beskr. Roden er deelt i adskillige lange, tynd-tapformige Dele. Stængelen opret, 2-3 Tommer høi. Rodbladene sværdformige, næsten af Stængelens Længde; det øverste lidet. Blomsterne sidde i et tyndt, aflangt Ax. Blomsterbladene af Blomsternes Længde, linieformig-lancetformige. Kronernes Farve adentvivl rødagtig; de yderste Kronblade aabne. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Den er funden af Dr. König i Island.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

14. Tredeelt Horndrager (O. Kœnigii). Honninggjemmets Horn kortere end Frugtknuden; Læben deelt i ulige store, heelrandede Flige. Fl. D. T. 333. Fl. N. 827. N. Islandsk Huvendel.

Beskr. Den har megen Lighed med den foregaaende, og er af adskillige anseet for at være af samme Art; den synes imidlertid at udmærke sig, foruden de anførte Caracterer, ved en mere tree-

leag-

leagtig Rod; bredere Blade og tættere Ax. Tegningen i Fl. D er nok tagen efter et tørt Exemplar.

Den er funden af König i Island.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

15. Storkapslet Horndrager (O. abortiva). Rodknollene tynd-valseformige. Honninggjemmets Læbe ægformig, heelrandet. Stængelen bladløs. Fl. D. T. Fl. N. 695. Jaqv. Fl. austr. 2 T. 193.

Beskr. De valseformige Rodknolle ofte grenede, næsten af en Pennepoſes Tykkelse. Hele Roden ligner noget den brune Fliglæbes. Stængelen eller rettere Skaftet stribet, besat med omskedende Skjæl, 1-2 Fod høi. Blomsterne sidde i et langt Ax, i nogen Afstand fra hverandre. Blomsterbladene ægformig-lancetformige, hvidgrønne. Kronerne hvidviolette. Det øverste Kronblad ægformig-lancetformigt; de yderste snevrere, grønagtige, med violette Aarer; de 2 nederste mindre, hvide med violette Striber, linieformige. Honninggjemmets Læbe lidet bølget i Randen. Sporen af Frugtknudens Længde. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Efter Gunnerus er den funden i Norge i en Skov, ved Grøtten i Romsdalen,

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

2den Slægt: Poselæbe (Satyrium).

1. Grøn Poselæbe (S. viride). Rodknollene haandformige. Bladene ægformige, budte. Honninggjemmets Læbe linieformig, 3deelt; den midterste Flig meget liden. Fl. D. T. 77. Fl. N. 278. D. Guds Haand. N. Grøn Huvendel.

Beskr. Rodknollene udspilet-haandformige. Stængelen opret, trind, glat, 4-8 Tommer høi. Bladene bred-ægformige, budte, omskedende, mørkgrønne; de øverste lancetformige. Blomsterbladene grønne, meget længere end Blomsterne. Blomsteraxet aflangt, ikke meget tæt. Kronbladene grønne, i Spidsen bruunagtige; Læben nedhængende, guulagtig-grøn. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Paa høie Enge, men sjelden. Prof. Viborg har fundet den i Jylland ved Braband; Kylling vil have fundet den ved Charlottenlund. I Norge ved Røraas og Sukkestad paa Toten.

Egensk. og Anvend. Gederne æde den.

2. Hvid Poselæbe (S. albidum). Rodknollene knippedannede. Bladene lancetformige. Honninggjemmets Læbe har 3 Flige, hvoraf den midterste er den længste. Fl. D. T. 115. Fl. N. 446. N. Qvithu, Qvithou, Hviithublom, Hvit Huvendel. J. Brønnugras, Braunugras.

Beskr. Rodknollene parviis samlede, tynde, tilspidsede. Stængelen som den foregaaendes. Bladene smallere, lysere grønne. Axet aflangt-valseformigt. Blomsterbladene af Frugtknudens Længde. Kronerne smaa, guulagtig-hvide. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Paa høitliggende Enge og Skraaninger af Bakker, temmelig sjelden; i Sjælland ved Brede. I Jylland ved Greenaae, Kalløe, Meilgaard og Frederitz; i Norge ved Næs Jernværk og ved Halsvig og Varanger i Finmarken.

Egenst. og Anvend. Lugten sødagtig.

3. Mørk Poselæbe (S. nigrum). Rodknollene haandformige. Bladene linieformige. Honninggjemmets Læbe omvendt, udeelt. Fl. D. T. 998. Fl. N. 445. N. Svarthiuga, Svarthjukblom, Svarthou, Svart Huvendel, Brunkulle. Sort Poselæbe, B.

Beskr. Stængelen som den foregaaendes. Bladene samlede ved Roden, halv af Stængelens Længde. Stængelbladene kortere, næsten syelformige. Axet tæt, budt, ægformig-kegleformigt. Blomsterbladene længere end Frugtknuden, syelformige, bruunrøde. Kronerne mørkbruunrøde. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Paa Bjergene i Norge, f. Ex. i Værdalen og paa Snaasen.

Egenst. og Anvend. Ubekjendt.

4. Krybende Poselæbe (S. repens). Roden trevlet-krybende. Bladene sidde ved Roden og ere ægformige. Blomsterne eensidige. Honninggjemmets Læbe udeelt. Fl. D. T. 812. Fl. N. 321. T. 6. f. 1. N. Kryp Huvendel.

Beskr. Roden lidet leddet. Stængelen nedentil bladet, oventil besat med bladagtige Skjæl, 6-8 Tommer høi. Bladene stilkede, ægformige, nervede. Axet valseformigt, spidst. Blomsterbladene lancetformig-linieformige, længere end Blomsterne. Kronerne hvide. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Af-

Afart: Plettet krybende Poselæbe (S. r. maculosum) med plettede Blade.

I tætte Skove i Nordland og Finmarken, men sjelden. Afarten paa Tromsøen.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

5. Bladløs Poselæbe (S. Epipogium). Rodknollene sammentrykte, tandede. Skaftet omskedet. Honninggjemmets Læbe omvendt, udeelt. Fl. D. T. 1233.

Beskr. Roden mindre end hos de foregaaende, grenet. Skaftet lidet krumt, opret, trindt, leddet, ved Leddet besat med brede, omskedende Skjæl, 6-8 Tommer høit. Axet eller rettere Klasen eensidigt, faablomstret. Blomsterbladene ægformig-lancetformige. Blomsterne guulagtig-kjødfarvede, nikkende. Kapslerne næsten kugleformige. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Meget sjelden; funden paa Moensklint af de Hrr. Holbøll, Hofmann, Bang og Olufsen.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

3die Slægt: Fliglæbe (Ophrys).

* Knollene grenede.

1. Bruun Fliglæbe (O. Nidus Avis). Rodknollene trevlet-knippedannede. Skaftet omskedet. Honninggjemmets Læbe kløvet. Fl. D. T. 181. Fl. N. 963. N. Lundkurl.

Fuglerede Fliglæbe, V. og R.

Beskr. Skaftet rankt, trindt, i Toppen kantet, glat, huult, lysbruunt, ligesom de vexelvise, budte Skjæl, 1-1½ Fod høit. Axet langt, ikke tæt. Blomsterbladene lancetformige, halv af Frugtknudens Længde. Blomsterne kortstilkede, brune. Kronbladene aabne. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

I tætte Skove, f. Ex. ved Kollekolle, i Dyrehaven, Sorøe og Lethraborg i Sielland; i Fyen ved Ulriksholm, Wissenberg, Holkenhavn, Trolleborg, Hinsgavl; paa Falster ved Corselitze; paa Moens Klint; i Jylland ved Borsnæsgaard og Veile. I Norge ved Snaasen.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

2. Koralrodet Fliglæbe (O. Corallorhiza). Rodknollene bugtet-grenede, udspilede. Skaftet omskedet; Honninggjemmets Læbe udeelt. Fl. D. T. 451. Fl. N. 126 T. 6 f. 2.

Beskr. Roden hvid. Skaftet bugtet ved Grunden, opret, trindt, guulagtigt, lidet gjennemsigtigt, 4-6 Tommer langt, besat med vexelviis, langt-omskedende Skjæl. Axet faablomstret; Blomsterne ikke tæt sammen, kortstilkede, smaa, smuk violet-røde. De øverste Kronblade sammenboiede. Kapslerne nedbøiede. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Meget sjelden. I Danmark kun funden paa Møens Klint. I Norge ved Vansgravene i Opdalen, paa Karlsøe, ved Loppen paa Tromsøe og ved Hasvig i Vestfinmarken.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

3. Tobladet Fliglæbe (O. ovata). Rodknollene trevlede. Stængelen har 2, ægformig-elliptiske Blade. Honninggjemmets Læbe kløvet, linieformig. Fl. D. T. 137. Fl. N. 127. D. Toblad.

Ægbladet Fliglæbe, V. og R.

Beskr. Rodens Knoltrevler lange. Hele Planten grøn. Stængelen rank, trind, fiint duunhaaret, 1-2 Fod høi, med 2 modsatte, nervede Blade lidet neden for Midten. Blomsteraxet meget langt, valseformigt. Blomsterne kortstilkede. Kronbladene aabne, grønne, kun halv saa lange som Læben. Kapselen aflang-kugleformig. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

I Skove og Lunde, ikke almindelig i Sjelland, f. Ex. imellem Ordrup og Dyrehaven, ved Vemmeltofte; i Fyen ved Ulriksholm og Hvidkilde; i Jylland ved Norholm. I Norge ved Stene ved Trondhjem.

Egensk. og Anvend. Geder og Køer æde den.

4. Hjertebladet Fliglæbe (O. cordata). Rodknollene trevlede. Stængelen har 2 hjerteformige Blade. Honninggjemmets Læbe 4kløvet. Fl. D. T. 1278. Fl. N. 668 T. 7 f. 6. N. Hjertekurl.

Beskr. Stængelen rank, trind, 3-5 Tommer høi, med 2 modsatte, glatte Blade. Axet lidet tyndt. Blomsterne meget smaa, grønne. Kronbladene aabne. Læbens Grundflige udspilede. Kapselen kugleformig. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Overmaade sjelden paa fugtige Steder. Prof. Vahl fandt den i Frederiksberg Have. I Norge er den funden i Nordmøer paa Oure, ved Selbosøen, paa Snaasen og paa Carløøen i Nordlandene.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

** Med

** Med rundagtige Rodknolle.

5. Dreiet Fliglæbe (O. spiralis). Rodknollene aflange, sammenhobede. Stængelen næsten bladet. Blomsteraxet eensidig-spiralformigt. Honninggjemmets Læbe udeelt, rundtakket. Fl. D. T. 387.

Beskr. Roden bestaaer af 3 eller flere næsten ægformige, budte, efter Smith haarede Knolle. Stængelen lidet klebrig, opret besat med Skjæl, og lidet oven for Grunden ofte med et Blad, 3-6 Tommer høi. Bladene flere samlede ved Roden, stilkede, nervede, ægformige. Axet linieformig-syelformigt. Blomsterne smaa, hvide. Kapselen omvendt-ægformig, haaret. Fleeraarig. Blomstrer i September og October.

I Skove meget sjelden, Prof. Olufsen har fundet den paa Falster ved Seminariet. Den findes og paa Bornholm og ved Apenrade.

Egenſk. og Anvend. Den har en sødagtig Lugt.

6. Trekantet Fliglæbe (O. Læselii). Rodknollene ægformig, ved Grunden rodskydende. Skaftet 3kantet. Bladene lancetformige. Kronbladene linieformige. Frugtknuden omvendt-ægformig. Fl. D. T. 877 (under Navn af O. paludosa). Fl. N. 962? (O. liliifolia). N. Briiskurel.

Løsels Fliglæbe, V. og R.

Beskr. Rodknollene sædvanlig enkelte, belagte med hindeagtige Skjæl. Skaftet opret, ganske nøgent, 3-6 Tommer høit. Bladene stilkede, aflang-lancetformige, lysgrønne, glatte. Blomsteraxet eller rettere Klasen faablomstret. Blomsterbladene overmaade smaa. Kronbladene meget smalle, aabne, guulgrønne; Læben omvendt-ægformig, lidet guul. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

I Moser ikke almindelig, f. Ex. ved Lundehuset og i Lyngbye Mose; i Fyen ved Hofmannsgave. I Norge i Nordlandene.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

7. Eenknollet Fliglæbe (O. Monorchis). Rodknollene kugleformige. Stængelen næsten nøgen. Honninggjemmets Læbe og de indvendige Kronblade 3kløvede. Fl. D. T. 102. Fl. N. 644. D. Sygsknap, Horningsurt, Anmod. N. Desmergras, Desmerknap.

Etløg Fliglæbe, V. og R.

Beskr.

Beskr. Stængelen trind, opret, ved Roden opstigende, ligesom hele Planten lysgrøn, 3-5 Tommer høi. Bladene lancetformige, omskedende, sædvanlig 2 ved Roden og et mindre ved Grunden af Stængelen. Axet smalt, spidst, tætblomstret. Blomsterbladene lancetformige, af Frugtknudens Længde. Blomsterne smaa. Kronbladene guulgrønne, aabne. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Hist og her i Moser, f. Ex. ved Lundehuset, Arøe Søe; i Fyen ved Hofmannsgave. I Norge, ved Porsanger i Vestfinmarken.

Egenſk. og Anvend. Den lugter lidet moskusagtig.

8. Fjeld Fliglæbe (O. alpina). Rodknollene ægformige. Bladene svelformige. Honninggjemmets Læbe budt, paa begge Sider 1tandet. Fl. D. T. 452. Fl. N. 1098. N. Fjeld Kurrel, Kurle.

Beskr. Ved Siden af Rodknollene sidde tykke Trevler. Skaftet opret, kantet, 2-3 Tommer høit. Bladene samlede ved Roden, næsten af Skaftets Længde. Blomsteraxet slattet. Blomsterne smaa, grønne. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

I Norge paa Fjeldene ved Hernøesand, og i Vestfinmarken ved Hasvig.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

9. Etbladet Fliglæbe (O. monophyllos). Rodknollen rundagtig. Skaftet nøgent. Bladet ægformigt. Honninggjemmets Læbe udeelt. Fl. D. T. Hall. Stirp. helv. T. 36.

Beskr. Skaftet rankt, trindt, 6-8 Tommer høit og har nær ved Roden et spidst, temmelig stort, omtrent 1 Tomme bredt, omskedende Blad. Blomsteraxet linieformigt, langt, tyndt, mangeblomstret. Blomsterbladene meget smaa. Blomsterne kortstilkede, meget smaa, grønne. Det øverste Kronblad ægformigt, bredere end de andre. Frugtknuden ægformig. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Efter Fabritii Reise findes den i Norge ved Bredderne af Glommen.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

10. Flue Fliglæbe (O. Myodes), Rodknollene rundagtige. Stængelen bladet. Honninggjemmets Læbe aflang, fremragende, 4kløvet, hvælvet, lidet dunet. Fl. D. T. Fl. N. 967 T. 5. f. 2 (under Navn af O. insectifera myodes). N. Flueblomster.

Beskr.

Beskr. Stængelen opret, stribet, trind, ved Grunden bladet, henved 1 Fod høi. Bladene nær ved Roden, ægformig-lancetformige. Axet temmelig langt, faablomstret. Blomsterbladene store, bladagtige, linieformig-lancetformige. Blomsterne ligne noget en Flue, hvilket har givet Planten Navn. De 3 yderste Kronblade ægformige, grønne, de 2 indvendige tilligemed Læben mørkbrune, den sidste har en blaaeagtig Plet. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

I Norge funden af Gunnerus paa Snaasen i Trondhjems Stift og af Hr. Studiosus Medicinæ C. Smith paa den vestlige Strandbredde af Langøen ved Holmestrand.

Egenſk. og Anvend. En meget smuk Plante.

11. Kamskadalsk Fliglæbe (O. camschatea). Skaftet traadformigt, omskedet. Blomsterklasen slattet. Honninggjemmets Læbe linieformig, kløvet. Fl. D. T. Amœn. acad. II. T. 4 f. 24.

Beskr. Skaftet opret, trindt, traadformigt, besat med langt og vidt omskedende, vexelvise Skjæl. Ingen Blade. Blomsterne af Skaftets Længde, og sidde i en lang Klase paa Enden af det. Blomsterbladene ægformige. Blomsterstilkene vexelvise, længere end Blomsterbladene. Blomsterne udmærke sig ved Honninglæben, som er bredere, 3dobbelt længere end Kronbladene og dybt kløvet. Fleeraarig. Denne Plante kjender jeg kun af Linnei Beskrivelse.

Efter König findes den i Island.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

12. Nikkende Fliglæbe (O. cernua). Rodknollene knippedannede. Stængelen bladet. Blomsterne nikkende. Underlæben aflang, heelrandet, glat. Fl. D. T.

Beskr. Denne nordamerikanske Plante anføres paa Webers Auctoritet, den skal efter Michaux ligne O. æstivalis, som er nær beslægtet med den dreiede Fliglæbe, men være større. Linné beskriver den saaledes: Roden tykstrevlet; Rodbladene linieformige, lange. Stængelbladene omskedende, meget korte. Axet tæt, aflangt. Kronerne smaa; de øverste Kronblade sammengroede. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Efter Weber i Holsteen.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

4de Slægt: Hjertelæbe (Malaxis Swartz).

1. Femkantet Hjertelæbe (M. paludosa). Stængelen 5kantet, besat med spadeformige, i Spidsen rue Blade. Blomsterklasen mangeblomstret. Fl D. T. 1234. Fl. N. 965. (Paa begge Steder under det Linneiske Navn Ophrys paludosa). N. Myrkurl.

Kær Fliglæbe, V. og R. Femkantet Fliglæbe, Oec. Pl.

Beskr. Rodknollene meget smaa, med lange Trevler. Stængelen opret, 3-5 Tommer høi. Bladene sidde vexelvise, nederst paa Stængelen og ere bred-omfattende, lysgrønne. Klasen valseformig. Blomsterbladene smaa, ægformige. Kronbladene gulagtig-grønne; de 3 yderste Kronblade, hvoraf 2 oven og et neden, større end de øvrige, ægformige; de 2 indvendige Sideblade lancetformige. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

I Moser sjelden, f. Ex. i Lepri- og Lyngbye Mose i Sjelland. Den findes og i Norge efter Gunnerus.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

5te Slægt: Fruesko (Cypripedium).

1. Stor Fruesko (C. Calceolus). Roden trevlet. Stængelen bladet. 4 lancetformige, tilspidsede Kronblade. Den øverste Læbe elliptisk, rendet. Fl. D. T. 999. Fl. N. 1113. D. Fruesko. N. Mariesko, Hankesko, St. Oles Bolle.

Beskr. Roden lidet krybende. Stængelen opret, trind, 1-blomstret, lidet dunet. Bladene siddende, vexelvise, bred ægformig-lancetformige, nervede, rue. Blomsten anseelig, paa Enden af Stængelen. Kronbladene aabne, mørkbrune. Honninggjemmets øverste Læbe stilket, guul, meget mindre end Kronbladene; den nederste nedhængende, buget-opblæst, af Kronbladenes Længde. Frugtknuden aflang. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

I Norge, men sjelden, f. Ex. ved Sukkestad paa Toten i Ringerige og paa en Bakke ved Konrads Værket nær Drammen.

Egensk. og Anvend. Den smukkeste af denne Familie, som fortjente at indføres blandt vore Ziirplanter, dersom den ikke var meget vanskelig at dyrke.

6te

6te Slægt: Huullæbe (Serapias).

1. **Bredbladet Huullæbe** (S. latifolia). Bladene ægformige, omfattende. Blomsterne ludende. Honninggjemmets Læbe heelrandet, tilspidset, kortere end Kronbladene. Fl. D. T. 811. Fl. N. 970 T. 5 f. 3. N. Bredflangre.

Beskr. Roden lidet krybende. Stængelen opret, fiin-duunhaaret, trind, bladet, 1-2 Fod høi. Bladene vexelvise, nervede, spidse; de øverste smallere. Blomsterbladene lancetformige, temmelig store. Blomsterne vexelvise, i et Klaseformigt Ax. Kronbladene grønagtig-røde, hule, sammenbøiede. Læben rød-violet og lidet guulagtig paa den øverste Side. Frugtknuden omvendt-ægformig. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Man finder den meer eller mindre laaden. Figuren i Fl. D. er kun maadelig.

Hist og her i Skove, f. Ex. i Sjelland imellem Ordrup og Dyrehaven, Frederiksborg, Nestved, Bemmetofte, Valløe, Sorøe; paa Falster ved Corselitze; paa Møens Klint; i Fyen ved Korup, Gyldensteen, Hvidkilde; i Jylland ved Veile. I Norge paa Bergaasen i Snaasen.

Egensk. og Anvend. Den skal være skadelig for Heste.

2. **Kjær Huullæbe** (S. palustris). Bladene bred-lancetformige, omfattende. Blomsterne ludende. Honninggjemmets Læbe af Kronbladenes Størrelse, rundtakket, budt. (S. longifolia Lin.) Fl. D. T. 267. Fl. N. 1103. N. Langflangre.

Langbladet Huullæbe, V., R. og Oec. Pl.

Beskr. Roden tyktrevlet. Stængelen som den foregaaendes, men mindre. Bladene smallere og glattere end hos hiin og Blomsterbladene meget mindre. Kronbladene aabne, violetrøde, paa den indvendige Side hvidagtige; de yderste udvendig grønagtige. Læben større end hos hiin. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

I dybe Moser ikke almindelig, f. Ex. i Lyngbye og Ordrup Mose. I Norge ved Snaasen.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

3. **Smaakronet Huullæbe** (S. microphylla Ehrh.). Bladene lancetformige, omfattende. Blomsterne lidet nedhængende. Læben spids, kjølet, oventil laset. Fl. D. T.

Beskr.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen som den foregaaendes. Bladene kortskeddede, og vende til 2 Sider. Blomsterbladene linieformig-lancetformige, af Frugtknudens Længde. Blomsterne eensidige, kortstilkede. Læben af Kronbladenes Længde. Blomsterne violet-røde. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Efter Rafn skal Hr. Holten have fundet den paa Moens Klint.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

4. Sværdbladet Huullæbe (S. ensifolia). Bladene sværdformige. Blomsterbladene kortere end Frugtknuden. Blomsterne oprette. Underlæben halv af Kronbladenes Længde. Fl. D. T. 506 (under Navn af S. grandiflora).

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, bladet til Toppen, henved 1 Fod høi. Bladene vexelvise, smallere og længere end hos de foregaaende og vende ud til 2 Sider. Blomsterbladene meget smaa; det nederste undtagen. Blomsterne oprette, større end hos de foregaaende, hvide. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

I tætte Skove sielden, f. Ex. paa Moens Klint; efter Fl. Dan. ved Dronninggaard; ogsaa funden i Geelskov og ved Bagsvær.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

5. Storblomstret Huullæbe (S. grandiflora). Bladene elliptisk-lancetformige. Blomsterbladene kortere end Frugtknuden. Blomsterne oprette; Underlæben budt, neppe saa stor som Kronbladene. (S. lancifolia Lin.) Fl. D. T. Engl. Bot. T. 271.

Beskr. Roden krybende. Stængelen som den foregaaendes. Bladene bredere end hiins, mere nervede og Blomsterbladene meget større, de underste nemlig, som de øverste Blade, men de øverste lancetformige, af Blomsternes Længde. Blomsterne oprette, store, hvide. Underlæben hierteformig, guulstribet. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Paa Moens Klint.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

6. Rød Huullæbe (S. rubra). Bladene lancetformige. Blomsterbladene længere end Frugtknuden. Blomsterne oprette. Underlæben spids, med ophøvede, bølgede Streger. Fl. D. T. 345.

Beskr.

Beskr. Roden krybende. Stængelen opret, bladet, fiint duunhaaret, 1 Fod høi. Bladene omfattende, vexelvise, spidse, glatte. Blomsterne oprette, store. Blomsterbladene lancetformige. Kronbladene smukt røde. Underlæben lancetformig, nedbøiet, guulagtig-hvid. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Paa Møens Klint.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

Anden Orden.

Sexhannede (Hexandria).

7de Slægt: Slangerod (Aristolochia).

1. Hjertebladet Slangerod (A. Clematitis). Bladene hjerteformige. Stængelen opret. Blomsterne flere sammen, i Bladaxlerne. Fl. D. T. 1235.

Beskr. Roden er besat med lange, krybende Trevler; den frembringer flere, oprette, bugtede, oftest udeelte, bladede, trinde, stribede, glatte, 1-2 Fod høie Stængler. Bladene vexelvise, stilkede, dybt 2læbede ved Grunden, heelrandede, aarede, glatte. Blomsterne stilkede. Kronerne lysgule, ved Grunden kugleformige, med et smalt Rør og udvidet Munding. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Sjelden, f. Ex. ved Nykjøbing paa Falster; ved Veile i Jylland og ved Preetz i Holsteen.

Egensk. og Anvend. Roden har været brugt i Medicinen.

Een

Een og Tyvende Classe.

Eenboe (Monoecia). Han- og Hunblomster paa een Plante.

Første Orden.

Eenhannede (Monandria) med 1 Støvdrager.

1ste Slægt: Vandstjerne (Callitriche). Hanblomst. Ingen Bæger. 2 Kronblade. Hunblomst. Som Hanblomsten, med 2 Støvveie og 4 Frøe.

Udseende: Smaa Vandplanter, med trevlet Rod; traadformig Stængel; siddende, modsatte og udeelte Blade og Blomsterne i Bladhjørnerne.

3die Slægt: Krandsblad (Chara). Hanbl. Ingen Bæger eller Krone. Støvknappene sidde under Frugtknuden. Hunbl. Bægeret 4bladet. Arret 3-5kløvet. Et mangefrøet Bær.

Udseende: Smaa Vandplanter, med leddet, svag, nedsænkt Stængel; syelformige, krandsformige Blade. Blomsterne siddende paa Bladene.

2den Slægt: Zanichellie (Zanichellia). Hanbl. Ingen Bæger og Krone. Hunbl. Ingen Krone. Bægeret 1bladet. 4 Støvveie. 4 Frøe.

Udseende: Liden Vandplante, med svag Stængel, græsagtige Blade og siddende Blomster i Bladhjørnerne.

4de Slægt: Arum (Arum). Hylsteret 1bladet, kræmmerhuusformigt. Hylsterpillen oventil nøgen, med Hunblomster ved Grunden og Hanblomster paa Midten.

Udseende: Lav Skyggeplante, med knollet Rod; Skaft; udeelte Blade og Blomsterne indsluttede i et Hylster.

5te Slægt: Myssé (Calla). Hylsteret 1bladet, fladt. Hylsterpillen skjult med Han- og Hunblomster. Bærrene mangefrøede.

Udseende: Lav Vandplante, med vandret, krybende Rod; forresten som Arum.

An-

Anden Orden.

Tohannede (Diandria) med 2 Støvdragere.

6te Slægt: Andemad (Lemna). Hanbl. Bægeret 1bladet. Ingen Krone. Hunbl. som Hanblomsten, med 1 Støvvei og mangefrøet Kapsel.

Udseende: Meget smaa, svømmende Vandplanter, uden Stængel, med udeelte Blade og utydelige Blomster i Bladranden.

Tredie Orden.

Trehannede (Triandria) med 3 Støvdragere.

8de Slægt: Pindsviinknop (Sparganium). Blomsterne sammenhobede. Hanbl. Bægeret 3bladet. Ingen Krone. Hunbl. som Hanblomsten, med en tør, 1frøet Steenfrugt.

Udseende: Vandplanter af Middelstørrelse, med leddet Rod; straaeagtig, marvet Stængel; græsagtige Blade og klaseagtige Blomster.

9de Slægt: Mays (Zea) Han- og Hunblomsterne i særskildte Ax. Hanbl. med 2blomstrede Bægerskjæl, uden Stak. Kronbælgenes Skjæl lidet stakkede. Hunbl. Bæger- og Kronbælgen 2klappet. Støvveien traadformig, nedhængende. Frøene indlagte i en aflang Frugtbund.

Udseende: Stort Græs, med tæt, valseformigt Hunax.

7de Slægt: Dunhammer (Typha). Blomsterne uden Krone, i en valsefdrmig, haaret Rakle. Hanbl. med utydelig, 3bladet Bæger. Hunbl. sidder neden for Hanblomsten, med et Frøe paa en knokket Stilk.

Udseende: Stor græsagtig Plante, med marvet Straae og en tæt, stiv, axformig Blomsterrakle paa Enden deraf.

10de Slægt: Star (Carex). Han- og Hunbl. tildeels samlede, tildeels særskilte i taglagte Ax, uden Krone

og

og med et 1klappet Bæger. Hunbl. har 2-3 Ar og et i en buget Hinde indsluttet Frøe.

Udseende: Halvgræs, med trevlet Rod, og som oftest skarp-3kantet Straae.

Fjerde Orden.

Firehannede (Tetrandria) med 4 Støvdragere.

11te Slægt: Strandboe (Littorella). Hanbl. Bægeret 4bladet. Kronen 4kløvet. Støvdragerne meget lange. Hunbl. Ingen Bæger. Kronen ulige 3kløvet. Støvveien meget lang. En 1rummet Nød.

Udseende: Liden veibredagtig Strandplante, med trevlet Rod, uden Stængel, græsagtige Blade, stilket Hanblomst og siddende Hunblomst.

15de Slægt: Nelde (Urtica). Hanbl. Bægeret 3bladet. Ingen Krone. Paa Frugtknudens Sted et bægerformigt Honninggjemme. Hunbl. Bægeret 2bladet, undersædigt, ingen Krone. 1 glindsende Frøe.

Udseende: Brændende Planter, med opret Stængel; modsatte, udeelte Blade og Blomsterne i Rakler.

14de Slægt: Buxbom (Buxus). Hanbl. Bægeret 3bladet. 2 Kronblade. Ansats til Frugtknude. Hunbl. Bægeret 4bladet. 3 Kronblade. 3 Støvveie. Kapselen 3nebbet, 3rummet. 2 Frøe.

Udseende: Liden Busk, med immergrønne, glatte, udeelte Blade, og Blomsterne sammenhobede i Bladhjørnerne.

12te Slægt: Birk (Betula). Hanbl. under hver af Raklens 3kløvede Skiæl sidder 3, 4deelte Kroner. Hunbl. som Hanbl. med 2 Støvveie og sammentrykte Frøe.

Udseende: Træer med udeelte Blade og Blomster i Rakler.

13de Slægt: Morbærtræe (Morus). Hanbl. Bægeret 4deelt, uden Krone. Hunbl. som Hanbl. Frugten et Bær. 1 Frøe.

Ud-

Udseende: Et Træe med strøede, ulige takkede Blade og Blomsterne i runde Rakler.

Almindelig Pors s. næste Klasse 3die Orden.

Femte Orden.

Femhannede (Pentandria) med 5 Støvdragere.

16de Slægt: Braadfrøe (Xanthium). Handl. Det almindelige Bæger taglagt. Kronerne 1bladede, traadformige, 5kløvede. Frugtbunden avnet. Hunbl. Bægeret 2bladet, 2blomstret. Steenfrugten tør, pigget, kløvet. Stenen 2rummet.

Udseende: Plante af Middelstørrelse, med opret Stængel; enkelte, vexelvise Blade og Blomsterne i Bladhjørnerne.

Bøg og Eeg s. næste Orden.

Sjette Orden.

Mangehannede (Polyandria) med 8 Støvdragere og derover.

18de Slægt: Tusindblad (Myriophyllum). Handl. 4bladet Bæger, 4 Kronblade, 8 Støvdragere. Hunbl. Bæger og Krone 4bladet, 4siddende Ax. 4 hindede Frøe.

Udseende: Vandplanter med krybende, leddet Rod; leddet, nedsænkt Stængel; fine, sammensatte, krandsformige Blade og Blomsterne i krandsformige Ax.

20de Slægt: Bibernelle (Poterium). Bægeret 4bladet. Kronen 4deelt. Handl. 30-40 Støvdragere. Hunbl. 2 Støvveie. Nødden 2rummet.

Udseende: Plante af Middelstørrelse, med opret Stængel; finnede Blade og Blomsterne i Hoveder.

19de Slægt: Piilblad (Sagittaria). Bægeret 3bladet; 3 Kronblade. Handl., næsten 24 Støvdragere. Hunbl. Mange Støvveie og mange bugede, 1frøede Kapsler.

Udseende: Anseelig Vandplante, med Skaft; udeelte Blade og Blomsterne i krandsede Klaser.

17de Slægt: Hornblad (Ceratophyllum). Bægeret mangedeelt, ingen Krone. Handl., 16-20 Støvdragere. Hunbl. Arret siddende, 1 hindet Frøe.

Ud-

Udseende: Vandplante, med trevlet Rod; leddet Stængel; sammensatte, krandsformige Blade.

23de Slægt: Bøg (Fagus). Hanbl. Bægeret kugleformigt, 5kløvet. Ingen Krone. 5:12 Støvdragere. Hunbl. Bægeret 4kløvet. Ingen Krone. 2:3 tredeelte Støvveie. 2:3 Frøe, indsluttede i det læderformige, piggede Bæger.

Udseende: Stort Skovtræe, med enkelte, heelrandede Blade. Blomsterraklerne i Bladhjørnerne.

21de Slægt: Eeg (Qvercus). Hanbl. Bægeret klokkeformigt, omtrent 5kløvet. Ingen Krone. 5:10 Støvdragere. Hunbl. Bægeret klokkeformigt, heelrandet, rue, undersædigt. Ingen Krone. 1 Støvvei, 3 Ar. Nødden læderagtig. 1kjernet.

Udseende: Store Skovtræer, med vexelviise, bugtede Blade og Blomsterrakler i Bladhjørnerne.

25de Slægt: Valdnød (Juglans). Hanbl. Bægeret eetbladet, skjælagtigt. Kronen 6deelt. 18 Støvdragere. Hunbl. Bægeret 4kløvet, oversædigt. Kronen 4deelt. Nøddens Kjerne furet.

Udseende: Stort Træe, med finnede, heelrandede Blade og Blomsterraklerne i Bladhjørnerne.

26de Slægt: Hassel (Corylus). Hanbl. Raklen taglagt, med 3kløvede Skjæl. Ingen Krone. 8 Støvdragere. Hunbl. Bægeret kløvet, laset. Ingen Krone. 2 Støvveie. Nødden ægformig, jevn, 1rummet, omgivet med det læderagtige Bæger.

Udseende: Stor Busk, med enkelte, rynkede Blade og Blomsterraklerne mod Spidsen af Qvistene.

24de Slægt: Avn (Carpinus). Hanbl. Raklens Skjæl rundagtige. Ingen Krone. 8:20 Støvdragere. Hunblomst. Raklens Skjæl aflange. Ingen Krone. 2 Frugtknuder og paa hver 2 Støvdragere. Nødden kantet, 1rummet.

Ud-

Udseende: Temmelig stort Træe, med enkelte, heelrandede, foldede Blade og Blomster i Rakler.

22de Slægt: Platan (Platanus). Raklerne kugleformige. Hanbl. Kronen utydelig. Støvknappene groede om Støvtraadene. Hunbl. Kronen mangebladet. Arret tilbagebøiet. Frøene rundagtige.

Udseende: Temmelig stort, glatbarket, fremmed Træe, med spidsfligede Blade.

Syvende Orden.

Sammenvoxne (Monadelphia). Støvdragerne sammenvoxne i eet Legeme.

27de Slægt: Gran (Pinus). Hanbl. Raklens Skjæl skjoldformige. Ingen Krone. Støvknappene siddende, groede til Skjællene. Hunbl. Raklens Skjæl 2blomstrede. Ingen Krone. 1 Støvvei. Frøene vingede.

Udseende: Høie, ranke Træer, med krandsformige Grene og naaleformige, hos de fleste altidgrønne Blade.

Ottende Orden.

Rørhannede (Syngenesia) med sammenvoxne Støvknappe.

28de Slægt: Græskar (Cucurbita). Bægeret og Kronen 5kløvet. Hanbl. 3 Støvknappe. Hunbl. Støvveien 5kløvet. Frøene hovnede i Randen.

Udseende: Store Planter, med liggende Stængler; kantede rue Blade og gule Blomster.

29de Slægt: Agurk (Cucumis). Bægeret 5tandet. Kronen 5kløvet. Hanbl. 3 Støvknappe. Hunbl. Støvveien 3kløvet. Frøene spidse.

Udseende: Som Foregaaende.

30te Slægt: Galdebær (Bryonia). Bægeret 5tandet. Kronen 5kløvet. Hanbl. 3 Støvdragere, 5 Støvknappe. Hunbl. Støvveien 3kløvet. Bærret neden for Blomsten, mangefrøet.

Udseende: Lang, klettrende Plante, med tyk Rod, haandformige Blade og smaa Blomster i Bladhjørnerne.

Een og Tyvende Classe.

Første Orden.

Eenhannede (Monandria).

1ste Slægt: Vandstjerne (Callitriche).

1. Vaar Vandstjerne (C. verna). Med særskilte Han- og Hunblomster. Fl. D. T. 129. Fl. N. 520.

Bredbladet Vandstjerne, Oec. Pl.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen traadformig, svag, af ulige Længde. Bladene modsatte, siddende, heelrandede, glatte, gjennemsigtige, af forskjellig Figur fra den linieformige til den lancetlange, de sidde tæt sammen imod Enden og i Toppen næsten taglagte. Blomsterne i Bladaxlerne; Hanblomsterne overst. Støvknappene gule. 1aarig. Blomstrer fra April til Juni.

Man finder mange Afarter, med elliptiske, med de overste elliptiske og de nederste linieformige, og med alle Bladene linieformige. Det er egentlig den første Afart, som staaer i Fl. Dan. Den anden har man anseet for en egen Art og kaldet C. intermedia. Almindelig i Grøvter og Bække.

Egenſk. og Anvend. Svinene æde den. Den opfylder Grøfter.

2. Høst Vandstjerne (C. autumnalis). Med tvekjønnede Blomster. Fl. D. T. Fl. N. 702. Læs. Fl. Prus. T. 38.

Smalbladet Vandstjerne, Oec. Pl.

Beskr. Den udmærker sig fra den foregaaende, blot ved de anførte Mærker, ved smal-linieformige Blade og ved en sædvanlig sildigere Blomstertid. 1aarig. Blomstrer fra Juli til September. Hist og her ved Bredden af Søer og Bække.

Egenſk. og Anvend. Som den foregaaende.

2den Slægt: Zanichellie (Zanichellia).

1. Kjær Zanichellie (Z. palustris). Bladene linieformig-traadformige. Støvknappen 4rummet. Arrene hele. Fl. D. T. 67.

Beskr. Den ligner meget nogle af de mindre Arter af Vandax. Roden trevlet. Stængelen grenet, traadformig, bladet, glat,

sæd-

sædvanlig nedsænkt, af forskjellig Længde. Bladene heelrandede, meget smalle, spidse, modsatte eller krandsformige. Axelbladene omskedende, hindeagtige, inden for hvilke sidde 2 Han- og 1 Hunblomst, hvilke ere meget smaa. 4-5 stilkede, aflange, sammentrykte Froe. 1aarig. Blomstrer i Juni.

I Bugter af Havet paa grundt Vand og i stillestaaende Vand nær Strandbredden, f. Ex. paa Amager, Saltholmen, Tømmerpladsen; i Fyen ved Ulriksholm; paa Falster ved Grønsund.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

3die Slægt: Krandsblad (Chara).

1. **Almindelig Krandsblad** (C. vulgaris). Uden Torne, stribet. Bladene syelformige, leddede. Fl. D. T. Fl. N. 751. Engl. Bot. T. 336.

Beskr. Hele Planten nedsænkt og overdraget med en jordagtig Skorpe. Stængelen trind, grenet, skjør, ½-1 Fod lang. Bladene syelformige, spidse, leddede og sidde i Krandse, omtrent 8 i hver. Paa de øverste Blade sidde de utydelige Blomster, hvoraf Frugtknuden er omgiven med fire smaa Blade, neden for hvilken sidder en rød Kugle, som man antager for Støvknappen. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Almindelig i Tørvegrave.

Egenſk. og Anvend. Arterne af denne Slægt opfylde Grøvter og Moser og formodentlig bidrage de til at danne Tørv; de ere meget tjenlige til Gjødning og raadne let uden for Vand. Denne Art har en meget ubehagelig Lugt, og man paastaaer endog, at den, opkastet i Mængde af Floder &c., har foraarsaget smitsomme Sygdomme.

2. **Filtet Krandsblad** (C. tomentosa). Med ægformige Pigge paa Stængelen. Fl. D. T.

Beskr. Den udmærker sig fra den foregaaende, foruden det anførte ved et mere hindeagtigt Udseende og ved en snoet, filtet Stængel. 1aarig. Blomstrer i Juli.

I Grøvter og Tørvegrave.

Egenſk. og Anvend. Som den foregaaende.

3. **Hvas Krandsblad** (C. hispida). Furet. Bladene syelformige, leddede. Smaabladene krandsformige. Stængelen

besat med smaa, børsteformige, tilbagebøiede Pigge. Fl. D. T. 154. Fl. N. 1118.

Beskr. Den er længere og tykkere end den første Art og paa Bladene sidde mindre Blade. Stængelen er lidet sneet, og især i Toppen besat med smaa Børster. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Afart: Smalbladet Hvas Krandsblad (C. h. microphylla Schum.) med meget kort Stængel og Blade og vexelvise Grene.

Ved Strandkanter, meest i salt Vand. Afarten ved Flaskekroen, paa Amager og paa Saltholmen.

Egenfk. og Anvend. Som foregaaende. Den kan og bruges til at skure med.

4. Bøielig Krandsblad (C. flexilis). Uden Pigge, glat, gjennemsigtig. Bladene valseformige, budte, lidet krandsede. Fl. D. T. 761 (under Navn af Conferva nidifica).

Beskr. Den udmærker sig fra de foregaaende ved dens grønne Farve, Gjennemsigtighed og derved, at Bladene, hvor den blomstrer, sidde mere i Bundter end i Krandse. Den er og mindre end de andre. 1aarig. Blomstrer i Juni.

I Grøvter og Bække, især nær Havet.

Egenfk. og Anvend. Ubekjendt.

4de Slægt: Arum (Arum).

1. Plettet Arum (A. maculatum). Med Skaft. Bladene spydformige, heelrandede. Hylsterpillen kjølleformig, budt. Fl. D. T. 505. D. Arum, dansk Ingefær, Munkekande, Hexebær.

Beskr. Roden knollet, slimet. Skaftet opret, trindt, glat, 6 Tommer høit. Bladene stilkede, glindsende-glatte, undertiden sortplettede. Hylsteret paa Enden buget, spidst, udvendig grønt, indvendig hvidt og indslutter Hylsterpillen, som oventil er nøgen, violet og paa Midten har først golde Støvtraade, dernæst frugtbare og neden for disse Hunnerne. Bærrene zinnoberrøde. Fleeraarig. Blomstrer i Mai.

Paa skyggefulde Steder, ikke almindelig, f. Ex. bag Vesterbroe ved Kjøbenhavn og i Rosenborg Have; hyppig paa Falster, Møen, Mehelöe, Thorsinge; i Fyen ved Nyborg, Svendborg, Faaborg og

Bo-

Bekkerkjerninge; i Jylland ved Aarhuus; i Holsteen ved Eutin, Aschberg og Neustad.

Egenst. og Anvend. Roden spises paa adskillige Steder, efterat den er tørret, og den melkagtige, skarpe Saft, som den indeholder, er bortdunstet; man kan lave en Grød deraf, som i Smagen skal ligne Sago og i Lugten Hvede. Den kan og bruges til Pudder, Stivelse, Klister og blandet med Sæbe til Vaskning. Bærrene kunne bruges til rød Farve og Sminke. Man paastaaer, at Ost, indviklet i dens Blade, skal ikke angribes af Mider. Bjørnene æde Planten. Frisk kan Roden bruges til at trække Blærer og tørret mod Sliim i Maven og Brystet.

5te Slægt: Mysse (Calla).

1. **Kjær Mysse** (C. palustris). Bladene hjerteformige. Hylsteret fladt. Hylsterpillen overalt besat med Blomster. Fl. D. T. 422. Fl. N. 727. D. Vand Ingefær. N. Misne, Branrot, Myrblom, Buttegræs.

Almindelig Mysse, Oec. Pl.

Beskr. Roden krybende, med mangfoldige Sidetrevler. Skaftet opret, trindt, glat, tykt, 3-5 Tommer høit. Bladene store, stilkede, glatte, stribede, heelrandede, flere sammen ved Roden. Bladstilkene rendede, omfattende, med en hindeagtig Rand. Hylsteret paa Enden af Skaftet, ægformigt, tykt, tilspidset, udvendig grønt, indvendig hvidt. Hylsterpillen næsten ægformig, budt, stilket. Bærrene mørkrøde, siddende. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

I dybe Moser, f. Ex. ved Kollekolle, Birkerød; i Fyen ved Ulriksholm; i Jylland ved Nørholm.

Egenst. og Anvend. Bierne trække af Blomsterne. Roden bruges i de nordligere Egne til Brød, efterat den er tørret og malet, udblødt i Vand og igjen afdampet. Den bidrager til at opfylde Tørvegrave.

Anden Orden.

Tohannede (Diandria).

6te Slægt: Andemad (Lemna).

1. **Korsbladet Andemad** (L. trisulca). Bladene stilkede, lancetformige og frembringe fra Underfladen et nyt Blad.

Fl.

Fl. D. T. Fl. N. 779. Engl. Bot. T. 926. D. Andemad, Grøde.

Beskr. Hele Planten lysgrøn, svømmende. Rødderne traadformige, eenlige. Bladene heelrandede, gjennemsigtige. Blomsterne sidde i en Sprække paa Siden af Bladene. Bægeret heelrandet. Støvdragerne opstigende, glatte. Støvknappene dobbelte, gule. Frugtknuden ægformig. Arret kløvet. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Beskrivelsen af Blomsten er tagen af Smiths Flor. Britt. da jeg ikke har fundet den blomstrende.

Almindelig paa Damme.

Egensk. og Anvend. Alle Arterne af denne Slægt give en behagelig Føde for Ænder og Gjæs og blandet med Klid, ogsaa for Høns. Man har prøvet at spinde Garn af deres Rødder, men neppe er dette Umagen værd. De opfylde forresten Fiskedamme.

2. Liden Andemad (L. minor). Bladene uden Stilk, paa begge Sider temmelig flade. Rødderne eenlige. Fl. D. T. Fl. N. 783. Engl. Bot. T. 1095. D. Andemad. N. Almindelig Anmat.

Smaablader Andemad, Oec. Pl.

Beskr. Bladene svømmende, lysgrønne, kredsrund-aflange, neppe af en Lindses Størrelse; paa Underfladen lidet hvælvede og blegere, med en lang Rodtrevle fra Midten. Blomsterne i Randen af Bladene. Bægeret 2lappet. Det øvrige som hos den foregaaende. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig paa Damme.

Egensk. og Anvend. Som den foregaaende.

3. Tykbladet Andemad (L. gibba). Bladene uden Stilk, hvælvede, paa Underfladen halvkugleformige. Rødderne eenlige. Fl. D. T. Fl. N. 778. Engl. Bot T. 1233. D. Andemad. N. Anmat, Svuluflot.

Halvkuglet Andemad, B.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, men har lidet større og mere rødagtige Blade. Ingen Bæger. Arret budt. 1aarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Paa Damme, sjeldnere end de foregaaende.

Egensk.

Egensk. og Anvend. Som den første Art.

4. Rodhaaret Andemad (L. polyrhiza). Bladene uden Stilk, med mange Rødder. Fl. D. T. Fl. N. 777. Mich. Gen. T. 11. f. 1. D. Andemad. N. Anmat, Røtflot.

Beskr. Dens Blade ere dobbelt saa store som de tvende foregaaendes og mere kredsrunde, paa Undersladen hvelvede og undertiden rødagtige. Blomsterne sidde i en Sprække paa Siden af Bladene, som hos de foregaaende. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Almindelig paa Damme.

Egensk. og Anvend. Som den første Art.

Tredie Orden.

Trehannede (Triandria).

7de Slægt: Dunhammer (Typha).

1. Bredbladet Dunhammer (T. latifolia). Bladene næsten sværdformige. Han- og Hunaxet nærstaaende. Fl. D. T. 645. D. Danne, Dannemors Kølle, stor Dunhammer, Douvæld. N. Kievledon.

Bredbladet Donnemors, B. og N.

Beskr. Roden krybende. Straaet opret, rankt, trindt, glat, uden Led, bladet, 4-6 Fod høit. Bladene næsten af Straaets Længde, lidet hvelvede paa den underste og flade paa den øverste Side. Axet eller Raklen paa Enden af Straaet, valseformigt, fløielsagtig-blødt, neden til hunblomstret, tykkere og sortbruunt, oventil tyndere og gulagtigt. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Hist og her i Damme og Søer. I Norge ved Lier.

Egensk. og Anvend. Kalmukkerne spise Roden. Axene bruges i Norge, paa Ærøe og i Holland til at børste Fløiel, og Ulden derpaa kan bruges til Udstopninger, og spindes naar den blandes med Bomuld, samt udblødt i Salpeter og tørret til Tønder. Af Bladene kan flættes Stolesæder og Flaskehylstere. Bødkerne anvende dem til at stoppe imellem Stavre og Baand. Man har og gjort fiint Papiir af dem. Straaene bruges efter Strøm til smaa Karbaand, samt til Brændsel.

2. Smal-

2. Smalbladet Dunhammer (T. angustifolia). Bladene halv valseformig-flade, af Straaets Længde. Han- og Hunaxene i nogen Afstand fra hverandre. Fl. D. T. 815. Fl. N. 342. D. Liden Dunhammer eller Donnemors Kolle. N. Krudtlæffer.

Smalbladet Donnemors, V. og N.

Beskr. Den ligner den foregaaende, men er meget tyndere af Straae og Ax og har smallere og længere Blade; Hanblomsterne sidde omtrent ½ Tomme oven for Hunblomsterne og ere af Lykkelse med disse. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

I Damme og Søer, sjeldnere end den foregaaende, f. Ex. ved Kastellet, Frederiksborg, Fyrendahl; i Fyen ved Ullerslev.

Egenfk. og Anvend. Omtrent som den foregaaende.

8de Slægt: Pindsviinknop (Sparganium).

1. Grenet Pindsviinknop (S. ramosum Huds.) Bladene 3sidede, indhulede ved Grunden. Den fælleds Blomsterstilk grenet. Arret linieformigt. (S. erectum Lin.) Fl. D. T. 1282. Fl. N. 499. D. Pindsviinknoppe, Flæg.

Grenet Flæg, V. og N.

Beskr. Roden krybende. Stængelen opret, trind, glat, bladet, oventil grenet. Rodbladene oprette, i Enden flade. Stængelbladene vexelvise, omfattende, fladere end hine. Blomstringens Grene vexelvise, klaseformige. Blomsterhovederne kugleformige, vexelvise; de nederste have Hun- og de øverste Hanblomster. Hiin beskaaer, naar de ere i Frøe, af spidse Kapsler eller rettere Steenfrugter, der give Frugten et pigget Udseende. Bægerbladene meget smaa, kortere end Støvdragerne. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Almindelig i Søer og Damme.

Egenfk. og Anvend. Den kan bruges til Garvning. Heste, Æsler og Sviin æde den.

2. Udeelt Pindsviinknop (S. simplex Huds.) Bladene ved Grunden fladsidede, 3kantede. Den fælleds Blomsterstilk udeelt. Arret linieformigt. (S. erectum β. Lin.) Fl. D. T. 932. Fl. N. 499 β. D. Pindsviinknop.

Enkelt Flæg, V. og N.

Beskr.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, men er mindre. Stængelen udeelt i Toppen. De nederste Blomsterhoveder ere stilkede og sidde i Bladhjørnerne. Bægerbladene grønagtige, lancetformige, 3kløvede, meget kortere end Støvdragerne. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

I Damme og Søer.

Egenſk. og Anvend. Som den foregaaende.

3 Svømmende Pindsvinknop (S. natans). Bladene nedliggende, flade. Den fælleds Blomsterstilk udeelt. Hanblomsterne i et eenligt Hoved. Fl. D. T. 260. Fl. N. 500. Engl. Bot. T. 273. D. Smaa Pindsvinknoppe. N. Flaatgræs. Svømmende Flæg, V. og R.

Beskr. Den er meget mindre end den foregaaende, som den ellers ligner. Bladene ere omskedende, græsagtige og ligge med Fladen paa Vandet. Sædvanlig har den kun et Hanblomsterhoved, som sidder paa Enden af Stængelen. Fleeraarig. Blomstrer i Juli. Figuren i Fl. D. er ikke saa god som den i Engl. Bot.

I dybe Moser, sieldnere end de foregaaende, f. Ex. i Lyngbye og Tepri Mose; i Søerne ved Sorøe; hyppigere i Norge.

Egenſk. og Anvend. Som de foregaaende.

9de Slægt: Mays (Zea).

1. Almindelig Mays (Z. Mays). Frøene tæt pakkede paa hverandre, i et valseformigt Ax. Blackw. T. 547. D. Mays, Mirgis, Tyrkisk Hvede.

Beskr. En meget stor Græsart, med trevlet Rod; tykt, opret, stivt, 4 à 6 Fod høit Straae, og brede, linieformig-lancetformige, glatte Blade. Hanblomsterne sidde i en stor Top, oven for Hunblomsterne, som fremkomme i flere Ax. Under Blomstringen er kun de mangfoldige, meget lange, lysgrønne, nedhængende Støvveie tilsyne af Hunnerne, det øvrige er indsluttet i Hylstere; men naar de modnes, fremkommer de meget tykke, budte, fuldkommen valseformige, med mangfoldige kantede, næsten erteformige Frøe besatte Ax. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Vildvoxende i Amerika.

Man har mangfoldige Afarter af den i Henseende til Størrelse og Frøenes Farve.

Egenſk.

Egenſk. og Anvend. Dens meelrige Korn anvendes til Brød, Kager ꝛc., Øl, Brændeviin og iſær til Kreaturers Fedning. De umodne Ax ſpiſer man ſtegte i Amerika. De grønne Blade og Straae give et godt Foder for Huusdyrene. Af Saften i Straaet kan foges Sukker. Plantet i Haver, eller i det mindſte paa Steder, hvor den er udſat for Soel og beſkyttet mod ſkarpe Vinde, taaler den vores Climat; dog modnes dens Frøe ikke i kolde Sommere. Man ſaaer den ſædvanlig i god Have-Jord, og udplanter den for at faae deſto større Ax. Den er overordentlig frugtbar og giver flere hundrede Fold.

10de Slægt: Star (Carex).

* Med et enkelt Ax.

† Med 2 Ax.

1. Tveboe Star (C. dioica). Han- og Hun-Axet paa 2 adſkilte Planter. Frøehuſene ægformige, nervede, i Randen fiint takkede. Fl. D. T. 369. Fl. N. T. 715. D. Frylleſtar, Fattigſtar.

Tveboe Stargræs, Oec. Pl.

Beſkr. Roden krybende-langtrevlet. Straaet opret, 3kantet, børſteformigt, ved Grunden bladet, 3-5 Tommer høit. Bladene børſteformige, 3kantede, ſpidſe, omſkedende, omtrent halv af Straaets Længde. Han-Axet linieformigt, 2-3 Linier langt. Hunaxet først linieformig-ægformigt, derefter ægformigt. Fleeraarig. Blomſtrer i Mai og Juni.

I Tørvemoſer ikke ſjelden.

Egenſk. og Anvend. Huusdyrene æde den.

2. Egaxet Star (C. capitata). Axet ægformigt, oventil hanblomſtret. Frøehuſene aabent-taglagte. Fl. D. T. 372. Schuhr. Riedgr. T. Y. f. 80.

Beſkr. Roden trevlet. Straaet opret ved Grunden og næſten trindt, bladet, oventil 3kantet, ½ Fod høit. Bladene næſten af Straaets Længde, 3kantede, ſpidſe, rue. Axet paa Enden af Straaet, ægformig-rundagtigt, faablomſtret, med heelrandede Skjæl. Fleeraarig. Blomſtrer i Juni. Figuren i Fl. D. er gjort efter et ſaa ſlet Exemplar, at det er vanſkeligt at ſige om det er en Kogleax eller en Star.

Den findes i Finmarken og Island, ikke almindelig.

Egenſk.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

3. Loppe Star (C. pulicaris). Axet har oventil Han- og nedentil Hunblomſter. Frøehuſene udſpærret-tilbagebøiede, til begge Ender ſpidſe. Fl. D. T. 166. Fl. N. 795. Schk. T. A. 3.

Loppe Stærgræs, Oec. Pl.

Beſkr. Roden trevlet. Straaene oprette, traadformige, glatte, ved Grunden bladede, 8-12 Tommer lange. Bladene børſteformige, næſten af Straaets Længde, paa Overfladen rendede. Axet paa Enden af Straaet, linieformigt, opret. Hanblomſternes Skjæl tiltrykte. Fleeraarig. Blomſtrer i Juni. Figuren i Fl. D. udtrykker ikke Plantens ſædvanlige Udſeende, da den er tagen efter et Exemplar, hvori Frugten endnu ikke er udſpilet.

I græsrige Tørvemoſer, ikke almindelig.

Egenſk. og Anvend. Som den første Art.

†† Med 3 Ar.

4. Faablomſtret Star (C. pauciflora Lightf.). Axet faablomſtret, oventil hanblomſtret. Frugthuſene aabne, ſylformige. Fl. D. T. 1274.

Beſkr. Roden trevlet, lidet krybende. Straaene børſteformige, opſtigende, glatte, utydelig 3kantede, ved Roden bladede, 3-6 Tommer høie. Bladene børſteformige, rendede, ſpidſe, meget kortere end Straaet. Axet beſtaaer af 4-6 Blomſter, hvoraf den øverſte er opret og bærer Støvdragere, de øvrige guulagtige og efter Blomſtringen nedhængende, bærer blot Hunner. 3kantede Frøehuſe. Fleeraarig. Blomſtrer i Juni.

I Kjær; funden af Prof. Vahl ved Frederiksdal og Vagſvær, ved Slumſtrup nær Ringkjøbing, og af Hr. Deinbolt paa Eger i Norge.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

5. Fjeld Star (C. petræa Wahlenb.) Axet har 3 Hun- og mange Hanblomſter. Skjællene ſtore, næſten kredsrunde, ſkjøre. Frøehuſene pæredannede, fine, oprette. Straaet ſkarpkantet. Fl. D. T.

Beſkr. Denne Star kjender jeg kun af Wahlenbergs Caracteer.

Efter Wahlenb. i Lapmarken.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

6. Smaa-

6. Smaaskjællet Star (C. microglochin Wahlenb.) Tæt mangeblomstret Ax. Frøehusene lancetformig-fileformige, med en griffelformig, temmelig lang Stak. Bladene traadformige. Fl. D. T.

Beskr. Denne kiender jeg ligeledes kun fra Wahlenberg. Efter samme Forfatter i Lapmarken.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

** Med et sammensat Ax, som bærer Han- og Hunblomster.

† Med Hanblomster i Enden af Smaaxene. 2 Ar.

7. Krumstænglet Star (C. incurva Lightf.). Axet nøgleformigt, sammensat; det nederste Smaaeax har et ægformigt, takket Blomsterblad. Bladene kjølede. Frøehusene glatte. Fl. D. T. 432. Fl. N. 1017 (under Navn af (C. maritima).

Beskr. Roden krybende, vandret, leddet. Straaet krumt-opstigende, glat, oventil 2kantet, ved Grunden trindt og bladet, 4-6 Tommer høit. Bladene aabne, næsten syelformige, spidse, med lidet indbøiede Kanter, undertiden længere end Straaet. Axet næsten kugleformigt. Smaaeaxene aflange. Blomsterbladene meget smaa, elliptiske, budte; Hanblomsterne øverst, flere end Hunblomsterne, med linieformig-lancetformige Skjæl. Hunblomsternes Skjæl ægformige, kortere end de spidse, ægformige Frøehuse. Støvtraadene lange. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Ved Strandkanterne i Norge og Finmarken.

Egensk. og Anvend. Kunde maaskee anvendes til Flyvesandets Dæmpning.

8. Sand Star (C. arenaria). De nederste Smaaeax bære Hun-, de øverste Hanblomster. Frøehusene hindeagtig-randede. De nederste Blomsterblade bladagtige. Roden krybende. Fl. D. T. Fl. N. 921. Schk. T. B. f. 6. Viborg Sandv. T. 3. D. Steengræs, Seener, Sandskjærgræs, Bakrødder, Bakkigræs, Bag. N. Sandster, Krypster, europæisk Sassaparil.

Sand Stærgræs, Oec. Pl.

Beskr. Roden overmaade lang, krybende, med dunede Trevler og bruunskjællede Led, som hver skyde et krumt, opstigende, skarp-3kantet, ved Roden bladet, 6-8 Tommer langt Straae. Bla-

de-

dene ved Grunden omskedende, linieformige, tilspidsede, flade, temmelig oprette, i Randen rue, næsten af Straaets Længde. Axet ægformig-aflangt, tydelig sammensat af vexelvise, tætstaaende, bred-ægformige, 2-3 Linier lange Smaaeax. Blomsterbladene ægformig-lancetformige, bruunagtige, med en grøn Kjøl og endte i en lang, tynd Spids; de nederste længere og de øverste kortere end Smaaeaxene. Bægerskjællene ægformig-lancetformige. Kapselen kløvet i Spidsen. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Almindelig ved Strandkanter, især i Flyvesand.

Egensk. og Anvend. Roden anvendes paa nogle Steder til at snoe Reeb af og til Brændsel, men den er især nyttig ved dens Duelighed til at dæmpe Flyvesandet, især paa de Steder, hvor Sandet ikke er for levende. Qvæget æder den, især naar den har faaet Frost. Roden har blodrensende, sveed- og urindrivende Egenskaber.

Den forplantes ved Frøe eller ved udplantede, ituskaarne Rødder.

9. **Mellem Star** (C. intermedia Good.) De øverste og nederste Smaaeax bære Hun-, de mellemste Hanblomster. Frøehusene skarp randede. Straaene oprette. Fl. D. T. Schk. T. B. f. 7.

Toradet Stærgræs, Oec. Pl.

Beskr. Roden krybende, dyb. Straaene oprette, ranke, skarp- og rue-kantede, ved Grunden bladede, 1-1½ Fod høie. Bladene kortere end Straaet, oprette, smal-linieformige, rue i Randen og paa Kjølen. Axet smallere og længere end den foregaaendes, rustfarvet, lidet sammentrykt og bestaaer af 10-15 ægformige, budte, tætte Smaaeax. Blomsterbladene ægformig-lancetformige, grønkjølede; det nederste med en lang Spids. Bægerskjællene ægformige. Kapslerne spidse, kløvede. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Hist og her i Grøvter og Kjær.

Egensk. og Anvend. S. den sidste Art.

10. **Ræve Star** (C. vulpina). Axet dobbelt sammensat, sammenknebet, budt. Frøehusene udspilede. Skjællene tilspidsede. Straaets Kanter sammentrykte, skarpe. Fl. D.T. 308.

Fl.

Fl. N. 818. Leers Fl. herb. T. 14. f. 5. D. Star, Stær, Stærgræs. N. Rævstår, Digerstar.

Ræve Stærgræs, Oec. Pl.

Beskr. Roden trevlet. Straaet opret, stivt, med udhulede, rue Sider; bladet, tykkere og høiere end den foregaaendes. Bladene bredere og mørkere grønne end hos hiin; de øverste række over Axet. Axstilken meget tyndere end Straaet. Axet aflangt, budt; undertiden sidder et mindre Ax paa en Stilk, neden for det større. Smaaaxene ægformige og have ved Grunden Hanner og i Spidsen Hunner. Blomsterbladene, som mangle ved Figuren i Fl. D., ere sortere, smallere og mere udstaaende end hos den foregaaende. Skiællene ægformige, brune, stivhindede, grønkiølede. Frøehusene ægformig-tilspidsede, med lidet hvelvede Sider. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Ved Grøvter og paa lave Enge.

Egenſk. og Anvend. Dens stærke Rødder holde Jorden sammen, og Vandfuglene æde dens Frøe. S. sidste Art.

11. Spidskapslet Star (C. muricata). Axet aflangt, næsten dobbelt sammensat. Frøehusene udspilede, tilspidsede, kløvede, oventil i Randen takkede. Fl. D. T. Schk. T. E. f. 22.

Beskr. Roden trevlet. Straaet opret, skarp-3kantet, oventil rue, ved Grunden bladet, 1-1½ Fod høit. Bladene smal-linieformige, ofte længere end Straaet, lysgrønne, rue i Randen og paa Kiølen. Axet lidet meer end een Tomme langt, tyndere end de 2 foregaaendes, ved Grunden ofte lidet mellembrudt. Smaaaxene rundagtig-aflange, budte og bære Han- og Hunblomster, hvoraf hine sidde øverst. Blomsterbladene ægformig-lancetformige, meget fiint tilspidsede. Frøehusenes Rand oventil fiint takket. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Afart: Liden spidskapslet Star (C. m. loliacea) med mindre, enkelt-sammensatte Ax og ægformige, mindre udspilede Frøehuse. (C. loliacea Lin.) Fl. N. 922. Schk. T. E e. 91. N. Skiakstar.

Stumpkapslet Star, V. Budtkapslet Stærgræs, Oec. Pl.

Paa

paa fugtige Enge ikke almindelig, f. Ex. paa Sundmør og i Holsteen; ved Lyngbye Mose og Kastellet. Afarten er en meget tvivlsom Græsart; dersom Schkuhrs Tegning er rigtig, har Wahlenberg ret i at antage den, som her er skeet, for en Afart af den spidskapslede.

Egenſk. og Anvend. S. sidste Art.

12. Frastaaende Star (C. divulsa Good.) Axet aflangt, næsten dobbelt sammensat, ved Grunden grenet. De nederste Smaaeax fjerne. Frøehusene oprette, i Randen jevne. Fl. D. T. 1280. Mich. Gen. T 33. f. 10. Engl. Bot. T. 697

Beskr. Wahlenberg anseer denne for en Afart af den foregaaende, og virkelig ligner Beskrivelsen, som Engellænderne give af den, hiin saa meget, at han torde have Ret. Foruden de anførte Caracterer, udmærker den sig ved løsere Bægerskjæl og næsten hvidagtige Frøehuse. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Prof. Schumacher har fundet den ved Lyngbye Søe.

Egenſk. og Anvend. S. sidste Art.

13. Toppet Star (C. paniculata). Axet fleerdobbelt sammensat, topformig-grenet, mellembrudt. Frøehusene aabne, tilspidsede. Straaet skarp-3kantet. Fl. D. T. 1116.

Rispeblomstret Stærgræs, Oec. Pl.

Beskr. Roden lang- og tættrevlet. Straaet opret, meget rue paa Kanterne, bladet til Midten, 2-2½ Fod høit. Bladene linieformige, tilspidsede, omskedende, oprette, rue i Randen og paa Kjølen. Toppen bestaaer af temmelig lange, vexelvise Grene, hvoraf de nederste ere stilkede og fjerne. Smaaeaxene ægformige, med Hanner i Spidsen. Ved hver Green sidder et linieformigt og ved hver Smaaeax et ægformigt, bruunt Blomsterblad. Frøehusene grønne, ægformige, med en lang, kløvet Spids. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

I Moser og ved Grøvter.

Egenſk. og Anvend. s. den sidste Art.

14. Langaxet Star (C. apropinqvata Schum.) Axet dobbelt sammensat. Smaaeaxene forlængede, 2siddende, noget frastaaende. Skjællene lancetformige, tilspidsede. Frøehusene aflange. Blomsterbladene kortere end Axene. Fl. D. T.

Beskr.

Beskr. Noiere Undersøgelser maae oplyse, om denne ikke skulde være en Afart, enten af den foregaaende eller af Ræve Star. Fra hiin adskilles den ved mindre sammensatte og fra denne ved mindre øgleformige Smaaeax, og fra begge ved et kortere Straa. Mueligt er det den samme, som Wildenows C. paradoxa. Schk. T. E. n. 21.

Prof. Schumacher har fundet den ved Lyngbye og Hirschholm.

Egensk. og Anvend. S. den sidste Art.

15. Trindstænglet Star (C. teretiuscula Good.) Arret fleerdobbelt-sammensat, sammenknebet, spidst. Smaaeaxene sammenhobede. Frøehusene aabne, puklede. Straaet næsten trindt. Fl. D. T. Schk. T. D. 19.

Beskr. Roden trevlet, lidet krybende. Straaet opret, kort, 3kantet, med hvelvede Sider, hvorved den faaer et trindagtigt Udseende. Den ligner forresten den foregaaende, og Wahlenberg anseer den for en Afart deraf, men Blomsteraxet er meget mindre, aldeles ikke topformigt, og det nederste Smaaeax har ved Grunden et langt, meget tilspidset Blad. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Prof. Schumacher har fundet den i Lyngbye Søe.

Egensk. og Anvend. S. den sidste Art.

†† Med Hanblomster ved Grunden af Smaaeaxene. 2 Ar.

16. Fladaxet Star (C. cyperoides). Smaaeaxene hovedformig-sammenhobede; Skjællene linieformig-børsteformige. Frøehusene 2braadede. Blomsterbladene lange, bladagtige. Fl. D. T. Schk. T. A. n. 5.

Beskr. Roden trevlet. Straaet opret, bladet, 3-6 Tommer langt. Bladene smal-linieformige, tilspidsede, lysgrønne, længere end Straaet. Blomsterhovedet er ved Grunden indsluttet af 3, meget lange Blomsterblade. Blomsterne have og et grønagtigt Udseende, og Skjællene ere meget smallere end hos de foregaaende Arter, ligesom og Frøehuset. Fleeraarig, naar den dyrkes, og 1aarig i vild Tilstand. Blomstrer i Juli.

Den er funden af Hr. Holbøll, botanisk Gartner, i en udtørret Dam ved Frederiksborg.

Egensk. og Anvend. S. den sidste Art.

17.

17. Oval Star (C. ovalis Good.) Omtrent 5 ovale, temmelig tætte, vexelvise Smaaeax. Skjællene lancetformige, af Frøehusets Længde. Fl. D. T. 1115.

Ægformig Stærgræs, Oet. Pl.

Beskr. Roden krybende. Straaene oprette, skarp-3kantede, næsten til Midten bladede, 1-1½ Fod høie. Bladene linieformige, tilspidsede, mørkgrønne, af Straaets Længde, omskedende, i Randen og paa Kjølen rue. Smaaeaxene 4-6, adskilte men tætstaaende, budte, bruunagtig-grønne, meer eller mindre aflange, undertiden næsten kugleformige og indeholde flere Han- end Hunblomster. Blomsterbladene ægformige, kortere end Smaaeaxene. Frøehuset lancetformigt, tilspidset. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Wahlenberg anseer denne for at være Linnei C. leporina, Smith paastaaer derimod, at C. lep. Lin. er en ganske anden Plante.

Paa Enge og ved Bredden af Moser.

Egenſk. og Anvend. S. sidste Art.

18. Bævre Star (C. brizoides). Axet sammensat, lidet tveradet, uden Blomsterblade. Smaaeaxene aflange, tætstaaende, aabne, krumme. Straaet nøgent. Fl. D.T. Schk. T. C. U. 12.

Beskr. Roden trevlet. Straaet opret, fiint, 3kantet, lidet længere end Bladene, 6-10 Tommer høit. Bladene smal-linieformige, flere sammen ved Grunden. Smaaeaxene lysbrune, lidet krumme nedad. Frøehuset har en hindet Rand. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

I Moser meget sielden. Funden af Prof. Vahl og Schumacher i Egnen omkring Kjøbenhavn.

Egenſk. og Anvend. S. den sidste Art.

19. Kortkapslet Star (C. curta Good.) 6, elliptiske, temmelig fjerne Ax. Skjællene ægformige, spidse, hindeagtige, kortere end de heelspidsede Frøehuse. Fl. D. T. 285. Fl. N. 776. (Paa begge Steder under Navn af C. canescens). Schk. T. C. f. 13. N. Graastor.

Hvidgraae Star, V. og N.

Beskr. Roden trevlet. Straaet opret, 3kantet, jevnt, bladet ved Grunden, 1-1½ Fod høit. Bladene smal-linieformige, tilspidsede,

sede, af Straaets Længde. Smaaearene smal-ægformige, elliptiske før Blomstringen og bred-ægformige efter den, lidet over en Linie lange, verelvise, lysgraae. Blomsterbladene meget smaa, undtagen Bladet ved det nederste Smaaear. Frugten ægformig, sammentrykt. (I Fl. D. urigtig 3 Ar). Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Ogsaa om denne ere Botanikerne uenige, Wahlenberg anseer den nemlig for at være Linnei C. canescens, som Goodenough paastaaer at være en særskilt Art.

Paa fugtige Enge og i Torvemoser.

Egensk. og Anvend. S. den sidste Art.

20. Stjerneaxet Star (C. stellulata Good.) Omtrent 3, fjerne Smaaear. Frøehusene udspilede, tilspidsede, udeelte i Mundingen. Fl. D. T. 284 (under Navn af C. muricata). Schk. T. C. 14.

Spidskapsl. Star, V. Pigkapsl. Stærgræs, Oec. Pl.

Beskr. Roden trevlet. Straaet opret, 3kantet, ved Grunden bladet, henved 1 Fod høit. Bladene linieformige, rue i Randen mod Spidsen, kortere end Straaet. Axet ligner den foregaaendes før Blomstringen, men er mindre, og er efter Blomstringen meget kjendeligt ved de udspilede, tilspidsede Frøehuse. Fra den spidskapslede udmærker den sig ved færre, mindre Smaaear og derved, at Støvdragerne sidde ved Grunden, ikke omvendt. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni. Figuren i Fl. Dan. viser Planten i afblomstret Tilstand.

I Tørvemoser.

Egensk. og Anvend. S. den sidste Art.

21. Axelblomstret Star (C. remota). Smaaearene eenlige, meget fjerne. De meget lange Blomsterblade række over Straaet. Frøehusene i Spidsen udeelte. Fl. D. T. 370.

Axelblomstret Stærgræs, Oec. Pl.

Beskr. Roden krybende. Straaene flere fra een Rod, oprette, tyndere end de fleste andre Arters, 3kantede, dog ved Grunden lidet trindagtige og jevne, 1-1½ Fod høie. Smaaearene verelvise, Axlerne af de bladagtige Blomsterblade; de nederste ofte 4-6 Tommer fra hverandre, ægformige, hvidagtige. Frøehusene ægformig-tilspidsede, betragtede med en Luppe, lidet kløvede i Spidsen. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Paa fugtige Steder.

Egensk.

Egenſk. og Anvend. Huusdyrene æde den.

22. **Fiinſtænglet Star** (C. gracilis Ehrh.) Smaaaxerne meget ſmaa, rundagtige, faa, næſten ſiddende. Skjællene ægformige, hindeagtige. Frøehuſene ægformig-aflange, ſpidſe, i Spidſen hele. Straaet ſlint, opret. Fl. D. T. Schk. T. E. 24.

Beſkr. Roden flintrevlet og frembringer mange, tætte, fine, oprette, 3kantede, ved Grunden bladede Straae. Bladene fiint linieformige, meget ſpidſe, næſten af Straaets Længde. Axene meget ſmaa og korte, de nederſte ½ Tomme fra hverandre; de 2 øverſte nærmere ſammen. Frøehuſene ſtribede. Blomſterbladene oftest kortere end Smaaaxene, dog er det underſte paa nogle langt og børſteformigt i Spidſen. Fleeraarig. Blomſtrer i Juli.

Funden i Norge ved Valders af Prof. Vahl.

Egenſk. og Anvend. S. den ſidſte Art.

23. **Forlænget Star** (C. elongata). Smaaaxerne aflange, ſiddende, fjerne. Frøehuſene aflange, tilſpidſede, budtkantede, nervede, lidet tilbagebøiede, med næſten udeelt Munding. Fl. D. T. 1236. Fl. N. 713. N. Beenſtar.

Forlænget Stargræs, Oec. Pl.

Beſkr. Roden krybende, temmelig tyk, med Siderevler. Straaene oprette, 3kantede, nedentil bladede, ved Roden beſatte med ſmal-lancetformige, brune Skjæl, 2 Fod høie og derover. Bladene ſmal-linieformige, lidet rendede, kortere end Straaet. Smaaaxerne 8-12, efter Schumacher endog 16, verelviſe. Skjællene kortere end Frøehuſene, ſom ikke ſidde tæt ſammen. Fleeraarig. Blomſtrer i Mai og Juni.

Paa fugtige Enge, iſær imellem Buſke.

Egenſk. og Anvend. S. ſidſte Art.

24. **Rype Star** (C. lagopina Wahlenb.) Smaaaxene tætte, 3. Skjællene temmelig ſmaa. Frøehuſene næſten kugleformige, ſpidſe, lidet næbbede, med budte, heelrandede Kanter og tolappet Munding. Fl. D. T. 294 (under Navn af (C. Leporina). Schk. T. Y. 97?

Beſkr. Roden lidet krybende, trevlet og frembringer flere golde, bladede Rodſkud. Straaet opret, bugtet, 3kantet, bladet, 1 Fod

 høit

høit. Smaaearene omvendt-ægformige. Blomsterbladene halv af Arenes Længde, lancetformige, bruunagtige. Skjællene kortere end Frøehusene. Fleeraarig.

Paa Fjeldene i Norge.

Egenſk. og Anvend. S. den sidste Art.

25. Gruus Star (C. glareosa Wahlenb.). 3 aflange, temmelig tætstaaende Smaaear; Endearet ved Grunden han-blomstret. Frøehusene aflange, tilspidsede, hvelvede, nervede. Bladene meget smalle. Straaet flattet. Fl. D. T. Schk. T. A a a f. 97.

Beſkr. Roden trevlet; den frembringer flere, opret-krumme, børsteformige, 3-5 Tommer lange Straae. Bladene linieformig-børsteformige; de længste meget kortere end Straaet. Arene 2-3 verelviſe. Fleeraarig. Blomstrer i

Jeg har ikke seet denne Plante levende.

Ved de norſke Strandbredder paa grusede Steder efter Wahlenberg.

Egenſk. og Anvend. S. den sidste Art.

26. Norſk Star (C. norvegica Wild.) Omtrent 4, ægformige, nærstaaende, verelviſe Smaaear. Blomsterbladene ægformige, takkede. Skjællene og Frøehusene ægformige, budte. Fl. D. T. Schk. T. S. 66.

Beſkr. Straaet opret, bladet, 3kantet, 6-8 Tommer høit. Bladene linieformige, spidse, næsten af Straaets Længde, vidt-omſkedende, ved Mundingen af Skederne bruunagtige. Aret omtrent 1 Tomme langt. Smaaearene omtrent 5. Det nederſte Blomsterblad har en temmelig lang, fyelformig, rue Spids. Skjællene bred-ægformige, brune, med en grøn Rygnerve. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Funden i Norge af Prof. Vahl.

Egenſk. og Anvend. S. ſidſte Art.

††† Hanblomsterne ved Grunden af Smaaearene. 3 Ar.

27. Sort Star (C. atrata). Arene stilkede; de blomstrende oprette; de frugtbærende nedhængende. Frøehusene ægformige, tilspidsede, i Spidsen 2tandede. Fl. D. T. 158. Fl. N. 451. Schk. T. X. 77. N. Svartſtar.

Beſkr.

Beskr. Roden sort, trevlet. Straaet opret, skarp-3kantet, nedentil bladet. Bladene tæt sammen ved Roden, næsten af Straaets Længde, 1½-2 Linier brede. Arene 3-4, aflange, morkbrune; det nederste har et Svøb af Stilkens Længde. Skjællene sortbrune. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

I Norge, især i Finmarken, og i Island.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

*** Han- og Hunblomsterne adskilte, paa særskilt Ar.

† Med 2 Ar.

28. **Steen Star** (C. saxatilis). Omtrent 3 ægformige, vexelvise, det nederste undtagen, siddende Ar; Hanaxet aflangt. Skjællene ægformige, budte. Frøehusene ægformige, i Spidsen udeelte. Fl. D. T. Fl. N. 449. Schk. T. I. T. t. 40.

Beskr. Roden krybende og skyder adskillige, bladrige, golde Sideskud. Straaet lidet krumt, 3kantet, ved Grunden bladet, 3-6 Tommer langt. Bladene linieformige, tilspidsede, lidet kortere end Straaet. Hanaxet sidder i Spidsen paa Straaet og er lidet længere end Hunaxene, som er 2-3, budte, sorte. Det nederste Ax har ved Stilken et Blad af Axets Længde. Frøehusene sorte, aflang-ægformige. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Schkuhr henfører Fl. D. T. 159 hertil, men jeg troer med Smith, at den rigtigere henføres til den følgende.

I Norge, Island og Grønland paa fugtige Fielde.

Egensk. og Anvend. S. den sidste Art.

29. **Stivt Star** (C. rigida Good.) Blomsterbladene uden Skeder. Axene ægformige, de øverste siddende. Bladene lidet tilbagebøiede, stive. Frøehusene lidet sammentrykte. Fl. D. T. 159 (under Navn af C. saxatilis). Schk. T. U. 71.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, og er maaskee en Afart deraf; foruden de anførte Caracterer udmærker den sig især ved en betydeligere Stivhed, og derved, at Axstilken er mærkelig tyndere end Straaet, og Bladene bredere. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Paa Fjeldene i Norge.

Egensk. og Anvend. S. den sidste Art.

30. **Mose Star** (C. cæspitosa). Blomsterbladene uden Skeder. Axene siddende, valseformige, budte. Blomsterbladene

ne øvedannede. Frøehusene vedvarende. Fl. D. T. 1281. Fl. N. 582. N. Tuf Star.

Mose Stærgræs, Oec. Pl.

Beskr. Roden tættrevlet-krybende. Straaet opret, meget rankt, skarp-rue-3kantet, ½-1½ Fod høit. Bladene stærkt grønne, oprette, smal-linieformige, af Straaets Længde, lidet bløde, undtagen i Randen og paa Kjølen. Hanaxet sidder eenligt paa Enden af Straaet, utydelig 3sidet, med bruunagtige, lancetformige Skjæl, som have en grønagtig-guul Rygnerve. Hunaxene bestaae af 6radede, tættaglagte Blomster, med aflange, sorte Skjæl, som ere kortere end Frøehuset og have en grøn Rygnerve. Blomsterbladene meget lange, bladagtige, og have ved Grunden 2 smaa, sorte, kredsrunde Ører. Frøehusene taglagte, sammentrykte, sortagtig-grønne. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Af dette Græs findes mange forskjellige Afarter i Henseende til Mængden af Hunaxene fra 3-5; Formen af dem, ægformig til valseformig; Frøehusenes Farve, grøn eller sort og Stillingen af Hanblomsterne, som ofte findes i Spidsen af Hunaxene. Mærkeligere er følgende:

Afart: Stilket Mose Star (C. c. pedunculata Schum.) med det nederste Hunax langstilket, ved Grunden af Straaet.

Almindelig i Kjær og Moser, hvor den findes i tætte Buske. Afarten, som nærmer sig meget til en Afart af Hvas Star (s. Schk. T. F. f. 92 b.) har Prof. Schumacher fundet i Skoven ved Rudersdal.

Egensk. og Anvend. Naar den er ung, æde Huusdyrene den; ved at danne meget tætte og store Tuer i Moser, bidrager den meget til at opfylde dem.

31. Tynd Star (C. tenuis Schum.) Blomsterbladene uden Skede, ved Grunden øvedannede. Axene traadformige, oprette. Fl. D. T.

Beskr. Da jeg kun har seet tørrede Exemplarer af denne Plante, kan jeg ikke med Vished sige, om den er en egen Art eller en Afart af den foregaaende, som den meget nærmer sig til. Det som især udmærker den er, at alle dens Dele, især Axene, ere finere, og at Frøehusene ikke ere saa tæt taglagte. Fleeraarig. Blomstrer i April.

Fun-

Funden af Prof. Schumacher i en Mose ved Charlottenlund.

Egensk. og Anvend. S. den sidste Art.

32. Spidsaxet Star (C. stricta Good.) Axene næsten siddende, valseformige, lange, spidse. Blomsterbladene uden Skeder, lidet øredannede. Frøehusene affaldende. Fl. D. T. Schk. T. V. 73.

Beskr. Roden krybende. Straaet opret, skarpt og i Toppen rue 3kantet, 1½-2 Fod høit. Bladene oprette, stride, bredere end hos den foregaaende, blaacagtig-grønne, kortere end Straaet. Blomsterbladene lange, bladagtige. Hanaxene omtrent 2, smal-valseformige. Hunaxene omtrent 3, noget tykkere. Froehusene ægformige, lidet sammentrykte, grønne, længere end de aflange, sorte Skjæl. Fleeraarig. Blomstrer i Mai.

Den kommer meget nær til Hvas Star.

I Tørvemoser.

Egensk. og Anvend. S. den sidste Art.

33. Hvas Star (C. acuta). Blomsterbladene uden Skede. Axene traadformige; de blomstrende ludende; de frugtbærende oprette. Frøehusene elliptiske, budte, udeelte i Spidsen. Fl. D. T. Fl. N. 387. Schk. T. Ee., Ff. 92. a. b.

Hvas Stærgræs; Oec. Pl.

Beskr. Roden krybende. Straaet opret, skarp- og rue-3kantet, før Blomstringen nikkende, efter den mere stivt, 1-2 Fod høit. Bladene stærkt grønne, kortere end Straaet. Blomsterbladene ligne de andre Blade; det nederste lige langt med det øverste Ax. Axene meget lange og smalle; de 2 øverste bære Hunner; de nederste ere ofte stilkede. Hunaxene have ofte Hanblomster i Spidsen. Skjællene sorte. Frøehusene affaldende, længere end Skjællene. Fleeraarig. Blomstrer i Mai.

Afart: Budtskjællet Hvas Star (C. a. obtusata) med meget budte Skjæl. (C. obtusata Schum.)

Almindelig i Moser.

Egensk. og Anvend. S. sidste Art.

34. Sortagtig Star (C. pulla Good.) Axene stilkede, aflange. Blomsterbladene omfattende, bladagtige, lidet fjerne.

Skjæl-

Skjællene aflange. Frøehusene næsten kugleformige, med en liden Hals og tvedeelt Munding. Schk. T. Cc. 88 (under Navn af C. fusca).

Beskr. Roden trevlet. Straaet opret, 3kantet, bladet ved Roden, 6-8 Tommer høit. Bladene smal-linieformige, meget spidse, omskedende. Blomsteraxene omtrent 3, hvoraf det øverste er smal-ægformigt og har blot Hanblomster; de øvrige rundagtig-ægformige og bære Hunner; det nederste stort og stilket, dog undertiden siddende, med et bladagtigt Blomsterblad, som rækker til det øverste Smaaeax. Skjællene ægformige, morkbrune. Frøehuset morkbruunt. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

I Finmarken. Funden af Prof. Vahl.

Egensk. og Anvend. S. den sidste Art.

35. Strand Star (C. maritima Müller). Axene langstilkede, hængende, valseformige. Hanaxene flere. Blomsterbladene bladagtige, fjerne. Skjællene langt tilspidsede. Frøehusene næsten kredsrunde, med et lidet Næb og udeelt Munding. Fl. D. T. 307. Schk. T. W. 74.

Beskr. Roden fiintrevlet. Straaet opret, 3kantet, bladet, stribet, i Randen rue. Bladene oprette, temmelig bred-linieformig-tilspidsede, omskedende, kortere end Straaet, tilspidsede. 4-5 bleggrønne Ax, hvoraf 2 sædvanlig med Hanner og 3 med Hunner; de sidde alle paa lange Stilke. Skjællene ere meget smalle, med en stakagtig Tilspidsning. Efter Fl. D. at dømme, har den kun 2 Hanner; at man kun finder der et Ax, er en Feil i Tegningen. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Ved Strandbreddene i Norge, f. Ex. ved Christiania og Drøbak.

Egensk. og Anvend. S. den sidste Art.

36. Nordlandsk Star (C. cuspidata Wahlenb.) Axene kortstilkede, aflang-valseformige. Blomsterbladene bladagtige, fjerne fra Hanaxet. Skjællene lang-tilspidsede. Frøehusene næsten kugleformige, med et kort Næb og udrandet Munding. Bladene bløde, med lidet indbøiet Rand. Fl. D. T.

Denne Starart kjender jeg kun af Wahlenbergs Caracter. Wahlenb. har fundet den ved Strandbredderne i Nordland.

Egensk. og Anvend. S. den sidste Art.

37.

37. Saltvands Star (C. salina Wahlenb.) Axene temmelig fjerne. Frøehusene næsten kredsrunde, temmelig store, med udrandet Munding. Fl. D. T.

Beskr. Bladene bløde, med indbøiet Rand og lange Skeder, forresten kjender jeg den kun af Wahlenb. Caricographi.

Efter Wahlenberg findes den ved Strandbredderne i Nordland og Finmarken.

Egensk. og Anvend. S. den sidste Art.

†† Med 3 Ax. 1 Hanax, siddende eller kortstilkede Hunax.

38. Vaar Star (C. præcox Jaqu.) Blomsterbladenes Skeder afstumpede, næsten af Axstilkenes Længde. Axene ægformige, temmelig nærstaaende. Skjællene braadede. Frøehusene rundagtige, dunede. Fl. D. T. 444? Schk. T. F. 27.

Beskr. Roden trevlet, med krybende Rodskud. Straaet opstigende, ved Grunden bladet, 3kantet, 3-4 Tommer langt. Bladene linieformig-tilspidsede, lidet indbøiede, omtrent halv af Straaets Længde. Hanaxet lidet kjølleformigt. Hunaxene sædvanlig 2, kortstilkede, med mørkere Skjæl, som ere lidet længere end Frøehusene. Fleeraarig. Blomstrer i April.

Almindelig paa Enge.

Egensk. og Anvend. S. den sidste Art.

39. Bjerg Star (C. pilulifera). Blomsterbladene uden Skeder, Hunaxene siddende, tæt sammen, rundagtige. Skjællene braaddede. Frøehusene rundagtige, laadne. Fl. D. T. 1048 (under Navn af (C. filiformis).

Bjerg Størgræs, Oec. Pl.

Beskr. Roden trevlet, krybende. Straaet opstigende ved Grunden, opret, næsten nøgent, traadformigt, 3kantet. Bladene meget smalle og korte; paa Overfladen, i Randen og paa Kjølen rue. Blomsterbladene sylformig-børsteformige. Hanaxet linieformigt, med lancetformige Skjæl. Hunaxene næsten kugleformige, nøgleformige, med ægformige, braaddede Skjæl. Frøehusene grønne, kortere end Skjællene. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Afart: Han- og Hunblomstret Bjerg Star (C. p. androgyna Schum.) med Han- og Hunblomster paa hvert Ax og uden Blomsterblade.

Paa Heder og aabne Bakker, f. Ex. ved Brede, Charlottenlund ꝛc.

Egensk.

Egensk. og Anvend. S. den sidste Art.

40. Nøgle Star (C. glomerata Roth) Hanaxet linieformig-aflangt. Hunaxene omtrent 2, ægformige, siddende, tæt sammen. Frøehusene næsten kugleformige, glatte, nøgleformige. Fl. D. T. Schk. T. I. 41.

Beskr. Roden krøblet. Straaet opret, traadformigt, 3kantet, neden til bladet, 3-6 Tommer høit. Bladene meget smalle, kortere end Straaet. Blomsterbladene skjælformige, sædvanlig kortere end Axet. Skjællene ægformige hos Hun- og omvendt-ægformige hos Hanaxet. Frøehuset har et kløftet Næb. Fleeraarig. Blomstrer i Mai.

Efter Rector Esmarch voxer den i det Slesvigske.

Egensk. og Anvend. S. den sidste Art.

41. Guul Star (C. flava). Blomsterbladenes Skeder afkortede, næsten af Axstilkenes Længde. Hunaxene rundagtige. Frøehusene næbbede, bueformig-tilbagebøiede. Straaet temmelig jevnt. Fl. D. T. 1047. Fl. N. 526.

Guult Størgræs, Oec. Pl.

Beskr. Roden krybende. Straaet opret, rankt, skarp-3kantet, nedentil bladet. Bladene oprette, bred-linieformige, omskedende, lidet længere end Straaet, lysgrønne. Blomsterbladene ligne de andre Blade, og det nederste er næsten af samme Længde; de øverste lidet tilbagebøiede. Hanaxet linieformigt, opret. Hunaxene 2-3; hvoraf det nederste kortstilket. Frøehusene længere end Skjællene, guulagtige. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Fra Fl. D. T. 371. (som almindelig kaldes C. Oederi) afviger den blot i Størrelsen og det tvedeelte Ax.

Almindelig i Tørvemoser.

Egensk. og Anvend. S. sidste Art.

42. Lav Star (C. demissa). Axstilkene korte, næsten skjulte af Blomsterbladenes Skeder. Hanaxet lancetformig-linieformigt. Hunaxene rundagtig-aflange. Kapslerne tilspidsede. Fl. D. T.

Beskr. Roden fiin- lang- og tættrevlet; den frembringer flere opstigende og oprette, tynde, 3kantede, ved Grunden bladede, 2-3 Tommer lange Straae. Bladene flere sammen ved Roden, omskedende, tilspidsede, temmelig stive, stilkede, glatte, i Randen ru,

af

Straaets Længde. Blomsterbladene bladagtige og række langt over Straaet. Hunaxene 2, det øverste siddende. Skjællene rødbrune, med en grøn Kjøl, lancetformige, af Kapselens Længde. Skjællene paa Hanaxene gule. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Denne nye Art er funden i Norge af Prof. Vahl.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

43. **Fingeraxet Star** (C. digitata), Blomsterbladene skjælformige, hindeagtige, omfattende. Axene linieformige, oprette. Hanaxet kortest. Frøehusene fjerne. Fl. D. T. Fl. N. 1049. Schk. T. Tt. 38.

Fingerdannet Star, B. og R. Fingerdannet Stærgræs, Oec. Pl.

Beskr. Roden trevlet; den frembringer flere, krumt-oprette, traadformige, næsten trinde, jevne, bladløse, 3-5 Tommer lange Straae, som ved Grunden ere omgivne med bruunagtige Skeder. Bladene sidde alle ved Roden, af Straaets Længde og ere linieformige, med rue Rand og glat Kjøl. Hanaxet sidder øverst; Hunaxene 2, stilkede, hvoraf det øverste er høiere end hiint. Blomsterbladene kortere end Stilkene, skraae afstumpede, budte. Skjællene rødbrune, nedtrykt-afstumpede. Frøehusene kjølleformige, 3kantede, finhaarede, med heel Munding. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Afart: Liden fingerformig Star (C. d. β. Wahlenb.) Axene næsten siddende, faablomstrede, aabne. Blomsterbladene meget korte. Frøehuset krumt. Bladene meget smalle. (C. pedata Lin.) Schk. T. H. 37 (under Navn af C. pedata).

Paa Skovbrinker, meget sjelden i Danmark f. Ex. ved Fuur-Søen; hyppigere i Norge; ogsaa i Holsteen. Afarten efter König i Island.

Egensk. og Anvend. S. den sidste Art.

44. **Traad Star** (C. filiformis). Hunaxene ægformige, næsten siddende, fjerne. Blomsterbladenes Skede lige lang med Axstilken. Skjællene braaddede. Frøehusene laadne. Bladene rendede, glatte. Fl. D. T. 79. Fl. N. 1048. N. Traadstar.

Beskr. Roden krybende. Straaet opret, tyndt, trindt, i Toppen 3kantet, nedentil bladet, 1-2 Fod høit. Bladene stribe, meget smal-

smalle, i Randen rue, omtrent af Straaets Længde. Blomsterbladene ligne de andre Blade; det nederste temmelig langt. Hanaxene sædvanlig 2, linieformig-lancetformige, nær sammen; det øverste størst. Frøehusene mørkbrune, med tvedeelt Munding. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

I Moser, f Ex. ved Lyngby; i Jylland ved Slumstrup og i Norge.

Smith har meget rigtig bemærket, at det adskilte Ax, som staaer ved Planten i Fl. Dan., ikke hører til denne, men til den laadne Star. Dette Ax findes ei heller paa den originale Tegning, men maa være tilsat siden paa Pladen.

Egenſk. og Anvend. S. den sidste Art.

45. Syel Star (C. subulata Schum.) Axene næsten siddende; Endeaxet har baade Han- og Hunblomster. Blomsterbladene svelformige. Skjællene tilspidsede, længere end de omvendt-ægformige Frøehuse. Fl. D. T. Schk. T. X. G.g. 76 (under Navn af C. polygama).

Beskr. Roden trevlet. Straaet opret, 3kantet, tyndt, nedentil bladet, ½-1 Fod høit. Bladene smal-linieformige, faa, næsten af Straaets Længde. Det nederste Blomsterblad rækker næsten lige saa høit som det øverste Ax. Axene temmelig tæt sammen; det øverste Ax næsten kjølleformigt, længere end de andre, de midterste mindst. Skjællene mørkbrune. Mundingen af Frøehuset utydelig kløvet. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Funden af Prof. Vahl i en Mose ved Fahrum. Efter Wahlenberg er den almindelig i Lapmarken.

Egenſk. og Anvend. S. den sidste Art.

46. Rundkapslet Star (C. rotundata Wahlenb.) Axene lidet stilkede, fjerne. Blomsterbladene meget kortskedende. Skjællene budte, af lige Længde med de kugleformige, glindsende Frøehuse. Straaet næsten trindt. Bladenes Kanter indbøiede. Fl. D. T. Schk. T. G. g. 93 (under Navn af C. globularis).

Beskr. Roden krybende. Straaet opret, budt, 3kantet, 6-12 Tommer langt; Bladene oprette, lidet kortere end Straaet, temmelig stive, linieformige, omskedende. Axene temmelig vidt fra hverandre. Hanaxet lancetformig-linieformigt, lysbruunt, med linieformig-aflange, budte, i Randen blegere Skjæl; Hunaxet (hvoraf der un-

undertiden er 2) dudt, mørkbruunt, med ægformige, brune, spidse, grønkjølede Skjæl og et temmelig langt Blomsterblad. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Funden paa Fjeldene i Loms Præstegjeld i Norge af Prof. Vahl.

Egenſk og Anvend. S. den sidste Art.

47. **Vahls Star** (C. Vahlii Schk.) Med 3 kortstilkede, næsten kugleformige, tætstaaende Ax; det øverste han- og hunblomstret, Frøehusene kugleformige, duunhaarede, med et lidet Næb. Fl. D. T. 403. Schk. T. G. g. 94.

Beskr. Roden krybende; den skyder adskillige golde Rodskud. Straaet opret, 3kantet, næsten bladløst, 5-8 Tommer høit. Bladene linieformig-syclformige, i Randen rue, kortere end Straaet. Blomsterbladene lidet omfattende; det nederste lidet længere end Axet. Axene 3-4. Skjællene paa Hanaxet lancetformige; paa Hunaxet bred-ægformige, af Frøehusets Længde; paa begge sortbrune. Mundingen af Frøehuset utydelig kløvet. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Funden paa Fjeldene i Norge og Finmarken af Prof. Vahl.

Egenſk. og Anvend. S. den sidste Art.

††† Med 3 Ax. 1 Hanax; Hunaxene temmelig langstilkede.

48. **Sodfarvet Star** (C. fuliginosa Schk.) Skederne halv af Axstilkenes Længde. Det øverste Ax han- og hunblomstret. Hunaxene langstilkede, nikkende. Frøehusene lancetformige, med kløftet Munding og længere end Skjællene. Fl. D. T. Schk. T. Cc. 47. c.

Beskr. Roden trevlet. Straaet opret, 3kantet, bladet, 6-8 Tommer høit. Bladene linieformige, kortere end Straaet, langtomskedende. Axene lancetformige, mørkbrune. De nederste Blomsterblade bladagtige. Skjællene og Frøehusene mørkbrune. Det øverste Hunax har undertiden Hanblomster i Spidsen. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Funden i Island af König.

Egenſk. og Anvend. S. den sidste Art.

49. **Faakapslet Star** (C. depauperata Good.) Skederne ½ af Axstilkenes Længde. Hunaxene fjerne, oprette, faablomstrede. Frøehusene opblæste, med et langt Næb. Fl. D. T. Schk. T. M. 50. (under Navn af C. triflora).

Beskr.

Beskr. Roden trevlet. Straaet opret, butt-3kantet, jevnt, bladet, ½-1 Fod høit. Bladene linieformig-tilspidsede, bleggrønne, oprette, langskedende, kortere end Straaet. Hanaxet linieformigt, med smal-aflange, brunlige, i Randen hvide Skiæl. Hunaxene 2-3, langstilkede, 3-5blomstrede, med omvendt-ægformige Skiæl. Frøehusenes Munding udeelt. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Funden af Prof. Vahl i Finmarken.

Egenſk. og Anvend. S. den sidste Art.

50. Tyndaxet Star (C. strigosa Huds.) Blomsterbladenes Skeder meget lange og næsten af Blomsterstilkenes Længde. Axene traadformige, slatne, lidet nikkende. Frøehusene lancetformige, 3kantede, nervede. Fl. D. T. 1237.

Beskr. Roden trevlet. Straaet opret, 3kantet, jevnt, bladet, tyndt, 2 Fod høit og derover. Bladene bred-lancetformige, tilspidsede, langt omskedende, rue i Randen, kortere end Straaet. Blomsterbladene ligne de andre Blade. Axene 6-7, meget tynde, 1-2 Tommer lange, ikke tætblomstrede. Hanaxet øverst, eenligt, kortere end Hunaxene og har linieformig-spelformige, børsteformig-braaddede Skiæl. Hunaxet før Befrugtningen opret, efter den lidet nikkende, med ægformig-lancetformige Skiæl. Frugten tyndere end hos de øvrige Arter, utydelig kløvet i Spidsen. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Prof. Vahl fandt den i Holsteen ved Preetz.

Egenſk. og Anvend. S. den sidste Art.

51. Haarstilket Star (C. capillaris). Blomsterbladenes Skeder halv af Axstilkenes Længde. Hunaxene slatne, nikkende. Frøehusene tilspidsede. Fl. D. T. 168. Fl. N. 796. N. Haarstar.

Beskr. Roden fiin- og langtrevlet. Straaet opret, meget tyndt, næsten trindt, ved Grunden bladet, 2-6 Tommer høit. Axene tynde, faablomstrede, guulbrune og sidde paa temmelig lange, traadformige, nikkende Stilke, ofte 2-3 fra een Skede. Skiællene hvidkantede, ægformige, kortere end Frøehusene. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Efter Weber skal den være funden i Holsteen, og efter Müller ved Frederiksdal, men formodentlig har det været en anden Art, da denne egentlig er en Alpeplante. Den er forresten funden i

Norge

Norge paa Johnsknuden ved Kongsberg og i Finmarken og Nordland, f. Ex. paa Solerøe.

Egensk. og Anvend. Ved sidste Art.

52. Skedestilket Star (C. distans). Blomsterbladenes Skeder lange, næsten af Blomsterstilkenes Længde. Axene aflange, meget fjerne. Skjællene braaddede. Straaet jevnt. Fl. D. T. Schk. T. Pp. 59.

Skedestilket Stærgræs, Oec. Pl.

Beskr. Roden trevlet. Straaet opret, svagt, 3kantet, 1-1½ Fod høit. Bladene temmelig bred-linieformige. Hanaxet lancetformigt, budt; med budte, omvendt-ægformige, lysbrune Skjæl. Hunaxene meget vidt fra hverandre, med braaddede, mørkere brune Skjæl. Frøehusene kortsnablede. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Afart: Rundaxet skedestilket Star (C. d. fulva). Med ægformige Hunax, snablede Frøehuse og rue Straae. (C. fulva Good.) Fl. D. T. 1049.

Paa vaade Enge. Adskillige Forfattere ansee Afarten for en egen Art, men det forekommer mig, at Forskjellen ikke er betydelig nok for at adskille dem.

Egensk. og Anvend. S. sidste Art.

52. Dynd Star (C. limosa). Blomsterbladene næsten uden Skeder. Hunaxene ægformige, hængende. Frøehusene elliptiske, sammentrykte. Roden krybende. Fl. D. T. 646. Fl. N. 714. N. Dystar.

Dynd Stærgræs, Oec. Pl.

Beskr. Roden krybende. Straaene opstigende, ved Grunden rodskydende, trekantede, rue, fra Midten til Grunden bladede. Bladene smal-linieformig-syelformige, ved Grunden besatte med Skjæl, kortere end Straaet. Hanaxet lancetformig-linieformigt, opret. Hunaxet (undertiden 2) langstilket, bred-ægformigt, næsten hjerteformigt, med brede, guulbruun-kantede Skjæl og opret, syelformigt Blomsterblad af Stilkenes Længde. Frøehusene lidet længere end Skjællene. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

1ste Afart: Faablomstret Dynd Star (C. l. pauciflora Vahl) med linieformige, faablomstrede Ax; omfattende, børste-

skeformige Blomsterblade, kredsrunde Skjæl; budt-3kantet-indtrykte Frøehuse; budt-3kantet Straae.

2den Afart: Blaagraae Dynd Star (C. l. livida Wahlenb.) Axene kortstilkede, faablomstrede. Skjællene aflange. Blomsterbladene bladagtige; det nederste meget fjernt. Frøehusene budt-3kantet-nedtrykte. Straaet trindt.

I dybe Moser imellem Rør. Den første Afart funden af Prof. Vahl i Loms Præstegield og af Wahlenberg i Nordlandene. Den sidste af Wahlenberg i Lapmarken.

Egenſk. og Anvend. S. den sidste Art.

54. Sortbruun Star (C. atro-fusca Schk.) Axene ægformige. Axstilkene lange, tilbagebøiede. Blomsterbladene vidt omskedende, i Spidsen bladagtige. Frøehusene ægformige, tilspidsede, med et kort, kløvet Næb. Fl. D. T. Schk. T. Y. 82.

Beskr. Roden trevlet. Straaet opret, ved Grunden bladet, budt-3kantet, 6-8 Tommer høit. Bladene faa, 1½ Tomme lange, langt omskedende, lancetformig-linieformige. Hanaxet ægformig-aflangt-budt. Hunaxene 2, hvoraf det nederste er fjernt, med en lang Stilk, som er omskedet af et bladagtigt Blomsterblad; det øverste derimod omskedet uden Blad. Frøehusene spidskantede. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Funden af König i Island.

Egenſk. og Anvend. S. den sidste Art.

55. Bleegagtig Star (C. pallescens). Axstilkenes Skeder affortede. Axene valseformige, stilkede; de blomsterbærende nedhængende. Frøehusene elliptiske, opblæste, budte. Fl. D. T. 1050.

Blegt Stærgræs, Oec. Pl.

Beskr. Roden trevlet. Straaet opret, 3kantet, oventil ru, ved Grunden bladet, omtrent 1 Fod høit. Bladene bleggrønne, smal-linieformige, omtrent af Straaets Længde. Blomsterbladene lange, bladagtige. Hanaxet opret, lancetformig-linieformigt; Hunaxene næsten ægformige, bleggule, med braaddede Skjæl. Frøehusene bleggrønne. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Paa fugtige Enge.

Egenſk.

Egenſk. og Anvend. Huusdyrene æde den ſom ung.

56. Hirſe Star (C. panicea). Skederne paa Axſtilkene lange, halv af Stilkenes Længde. Hunaxene lidet flatne. Frøehuſene lidet fjerne. Fl. D. T. 261. Fl. N. 325. Schk. T. L. l. 100.

Hirſe Stærgræs, Oec. Pl.

Beſkr. Roden trevlet. Straaet opret, ved Grunden bladet, 3kantet, jevnt, ½-1 Fod høit. Bladene linieformige, blaagraae, kortere end Straaet. Blomſterbladene kortere end Axſtilken, rue i Randen. Hanaxet linieformigt, ſpidſt, ſædvanlig eenligt. Hunaxene ſædvanlig 2, langſtilkede, iſær det nederſte, langt fra hverandre, temmelig lange og iſær kjendelige derved, at Frøehuſene, ſom ere lidet opblæſte, ægformige, grønagtige og ſortbrune, ikke ſtaae nær ſammen. Fleeraarig. Blomſtrer i Mai og Juni.

Almindelig paa vaade Enge.

Egenſk. og Anvend. S. den ſidſte Art.

57. Skov Star (C. sylvatica Huds.) Skederne mere end dobbelt ſaa korte ſom Axſtilkene. Axene lidet flatne, nikkende, traadformige. Frøehuſene ægformige, 3kantede, med et Næb. Fl. D. T. 404. Schk. T. L. l. 101.

Skov Stærgræs, Oec. Pl.

Beſkr. Roden trevlet. Straaet opret, tyndt og ſvagt, bladet, 3ſidet, 2-2½ Fod høit. Bladene lysgrønne, kortere end Straaet. Blomſterbladene lange, bladagtige. Hanaxet, hvoraf der ſielden er 2, opret, ſtilket, linieformigt. Hunaxene 2-3, længere ſtilkede, tyndere, efter Blomſtringen næſten hængende. Frøehuſene langnæbbede, med deelt Munding. Fleeraarig. Blomſtrer i Juni.

Figuren i Fl. Dan. er ikke god.

Hiſt og her i Skove, f. Ex. i Dyrehaven.

Egenſk. og Anvend. Lapperne bruge iſær denne Art til at lægge i deres Skoe og til at ſnoe om Hænder og Fødder for at modſtaae Kulde om Vinteren og Hede og Myg om Sommeren.

58. Knippeaxet Star (C. pseudocyperus). Axſtilkene næſten uden Skeder. Hunaxene valſeformige, ſtilkede, hængende. Skjællene linieformige, med Stak. Frøehuſene langnæb-

bede, udspilet-kløvede i Spidsen. Fl. D. T. 1117. D. Cypergræs.

Cyper Stærgræs, Oec. Pl.

Beskr. Roden langtrevlet. Straaet opret, skarp- og rue-3kantet, bladet, 1-2 Fod høit. Bladene bred-linieformige, i Randen fiintakkede, paa Overfladen rue, lysgrønne. De nederste Blomsterblade ere af samme Form og næsten af samme Størrelse som de andre Blade. Hanaxet opret, linieformigt, guulbruunt, 2 Tommer langt. Hunaxene grønne, lidet tykkere, temmelig nær sammen og sidde paa tynde, rue Stilke. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Figuren i Fl. Dan. har urigtig 2 Støvveie.

Ved Bredden af Søer og Damme.

Egenſk. og Anvend. S. den sidste Art.

††† 3 Ar. 2 eller flere Hanax.

59. Blaagraae Star (C. recurva Huds.) Axstilkenes Skeder afstumpede. Hunaxene valseformige, hængende. Frøehusene elliptiske; 3kantede, rue. Roden krybende. Fl. D. T. 1051.

Krumaxet Star, V. og N. Tilbagebøiet Stærgræs, Oec. Pl.

Beskr. Roden bruun, besat med Skjæl. Straaet opret, ved Grunden bladet, 3kantet, ofte krumt, blaaegraat, ½-1 Fod høit. Bladene bred-linieformige, oprette, lidet stive, blaagraae, rue i Randen og paa Kjølen, kortere end Straaet. Hanaxene 2, oprette, linieformige. Hunaxene temmelig langstilkede. De nederste med bladagtige Blomsterblade, hvoraf det laveste er ligesaa høit som Straaet. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Figuren i Fl. D. har urigtigen kun 2 Støvveie.

Temmelig almindelig i Moser.

Egenſk. og Anvend. S. den sidste Art.

60. Kjær Star (C. paludosa Good.) Axene valseformig-budte, oprette. Hanblomsternes Skjæl budte; Hunnernes stakkede. Frøehusene elliptiske, udrandede. Fl. D. T. Schk. T. Oo. Vv. 103.

Beskr. Roden krybende. Straaet opret, meget skarp- og rue-3kantet, omtrent 2 Fod høit. Bladene bredere end paa de fleste andre

andre Arter, blaagraaeaatig-grønne, oprette, næsten af Straaets Længde. Blomsterbladene bladagtige, meget lange. Hanaxene omtrent 3, oprette, siddende. Hunaxene kortstilkede, oprette, lidet krumme, sædvanlig 3. Skjællene lancetformige. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Afart: Forlænget Kjær Star (C. p. elongata Schum.) med udspærrede, tilbagebøiede, næsten nedhængende, længere Hunax.

Paa sumpige Steder, f. Ex. ved Fuglevads Mølle.

Egenſk. og Anvend. S. sidste Art.

61. Tykaxet Star (C. riparia Curt.) Axene oprette. Hanaxene 3kantede. Hunaxene valseformige; baade hine og disse have tilspidsede Skjæl. Frøehusene have et kløvet Næb. Fl. D. T. 1118.

Beskr. Roden tyk, krybende. Straaet opret, tykt stivt, skarp- og rue-3kantet, 2-3 Fod høit. Bladene bredere end hos de foregaaende, længere end Straaet, mørk-blaagrønne. Blomsterbladene lange og ligne de øvrige Blade, blegrøde ved Grunden. Hanaxene store, oprette, mørkbrune. Hunaxene 3-4, oprette, mere grønagtige, smallere, men længere end Hanaxene, kortstilkede. Fleeraarig. Blomstrer i Mai.

Ved Grøvter og Aaebredde.

Egenſk. og Anvend. Paa adskillige Steder bruges dens stærke Blade til adskilligt Fletarbeide, f. Ex. Flaske-Futteraler, Stolesæder ꝛc.

62. Blære Star (C vesicaria). Hanaxene valseformige. Hunaxene aflange, kortstilkede. Stilkene uden Skeder. Frøehusene opblæste, tvekløvet-næbbede. Straaet skarp-3kantet. Fl. D. T. 647. Fl. N. 89. Schk. T. Ss. 106. D. Smalt Cypergræs. N. Senegræs, Lappenesenne, Skjæne, Suunie, Samak Suine, Sprætten. F. Stør.

Blære Stærgræs, Dec. Pl.

Beskr. Roden krybende. Straaet opret, rankt, rue i Kanterne, 1½-2 Fod høit. Bladene smal-linieformige, tilspidsede, oprette, i Enden flatne, i Randen rue. Blomsterbladene meget lange og ligne de andre Blade. Hanaxene 2-3, tynde, spidse. Hunaxene

2=4, tynde for Blomstringen. Skjællene paa begge lancetformige, spidse. Frøehusene aabne, gule, længere end Skjællene, nervede, glatte. Fleeraarig. Blomstrer i Mai. Den varierer med mere eller mindre oprette og stilkede Hunax.

Almindelig i Grøvter og Kjær.

Egenſk. og Anvend. S. den sidste Art.

63. Tosnablet Star (C. ampullacea Good.) Axene vasseformige. Hunaxene lange, stilkede. Frøehusene blæreagtig=kugleformige, med et aabent=kløftet Næb. Straaet budt=3kantet. Fl. D. T. Schk. T. Tr. 107.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, men udmærker sig især ved flere Hanax (3=4), Hunaxenes Form og Stilk, Frøehusets længere Næb og det budtkantede Straae. Fleeraarig. Blomstrer i Mai.

Ved Grøvter og i Moser.

Egenſk. og Anvend. S. den sidste Art.

64. Haaret Star (C. hirta). Alle Axene aflange. Hunaxene oprette, fjerne, stilkede. Skiællene have en Stak. Frøehusene aflange, ægformige, laadne, tilspidsede, med udspilet Munding. Fl. D. T. 379 (NB. kun det enkelte adskilte Ax). Fl. N. 740. Schk. T. U. u. 108.

Haarkapslet Star, V. og R. Haaret Stargræs, Dec. Pl.

Beskr. Roden lang, krybende. Straaet opret eller opstigende, 3= og skarp=kantet, bladet, ½=1½ Fod høit. Bladene tilspidset=linieformige, oprette, kortere end Straaet, haarede paa Undersiden og paa Skederne. Blomsterbladene ligne de øvrige Blade. Hanaxene omtrent 3, tæt sammen, lancetformige, brune. Hunaxene fjerne, mere grønagtige, ikke tæt taglagte. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Den varierer meget i Henseende til Størrelse, Axenes Form, meer eller mindre stakkede Skjæl, og haarede Blade.

Almindelig paa fugtige Enge.

Egenſk. og Anvend. Denne Art kan formedelst dens krybende Rødder tjene til Flyvesandets Dæmpning. Den lader sig

let

let forplante ved Frøe, og Huusdyrene æde den i slige Egne, hvor der sædvanlig er Mangel paa bedre Foderurter.

Næsten alle Planterne af denne Slægt give baade tørrede og grønne, et slet, stivt Foder for Huusdyrene, som kun æde dem i Mangel af andet. Derimod tjene adskillige af dem, ved deres lange og tætte Rødder, til at holde Bredder af Grøvter og Diger sammen, til at opfylde Moser og maaskee endog til at frembringe Tørv.

Fjerde Orden.

Firehannede (Tetrandria).

11te Slægt: Strandboe (Littorella).

1. Liden Strandboe (L. lacustris). Bladene linieformig-syelformige, rendede. Blomsterstilkene 1blomstrede, kortere end Bladene. Fl. D. T. 170 (under Navn af Plantago uniflora). Fl. N. 833. N. Fjærle, Fryttelfjærle.

Søe Strandboe, V. og R.

Beskr. Roden tapformig, med mange, lange Trevler. Bladene heelrandede, paa Undersladen hvelvede, 2-3 Tommer lange. Hanblomsterne hvidagtige, før Blomstringen nikkende, men blomstrende oprette, og sidde paa trinde Rodstilke, næsten af Bladenes Længde. Hunblomsterne sidde ved Roden, uden Stilk. Støvtraadene og Støvveiene lange. Hele Planten har megen Lighed med Strand-Veibred. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Ved Strandkanter temmelig sjelden, f. Ex. ved Rørvig i Odsherred, Frederiksfund, ved Rønne, Ylene og Hammerhuus Søe paa Bornholm; paa Øen Anholt og ved Ribe.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

12te Slægt: Birk (Betula).

1. Hvid Birk (B. alba) med ægformige, spidse, takkede, temmelig glatte Blade. Fl. D. T. Fl. N. 324. Evel. Sylva. Ed. Hunt. p. 225 med Figur. D. Birk. N. Bjørk, Bjerk. J. Birko, Bjørk, Rif Hris.

Beskr. Et stort Træe, med temmelig rank Stamme og hvid Bark, hvis Overhinde er meget tynd og afskallende; og meget lange, tynde, i Enden lidet dunede, ofte hængende Qviste. Bladene vexel-

vise,

Egenſk. og Anvend. S. den ſidſte Art.

40. Nøgle Star (C. glomerata Roth) Hanaxet linie-formig-aflangt. Hunaxene omtrent 2, ægformige, ſiddende, tæt ſammen. Frøehuſene næſten kugleformige, glatte, nøgleformige. Fl. D. T. Schk. T. I. 41.

Beſkr. Roden trevlet. Straaet opret, traadformigt, 3kantet, neden til bladet, 3-6 Tommer høit. Bladene meget ſmalle, kortere end Straaet. Blomſterbladene ſkjælformige, ſædvanlig kortere end Axet. Skjællene ægformige hos Hun- og omvendt-ægformige hos Hanaxet. Frøehuſet har et kløftet Næb. Fleeraarig. Blomſtrer i Mai.

Efter Rector Esmarch voxer den i det Slesvigſke.

Egenſk. og Anvend. S. den ſidſte Art.

41. Guul Star (C. flava). Blomſterbladenes Skeder affkortede, næſten af Axſtilkenes Længde. Hunaxene rundagtige. Frøehuſene næbbede, bueformig-tilbagebøiede. Straaet temmelig jevnt. Fl. D. T. 1047. Fl. N. 526.

Guult Størgræs, Oec. Pl.

Beſkr. Roden krybende. Straaet opret, rankt, ſkarp-3kantet, nedentil bladet. Bladene oprette, bred-linieformige, omſkedende, lidet længere end Straaet, lysgrønne. Blomſterbladene ligne de andre Blade, og det nederſte er næſten af ſamme Længde; de øverſte lidet tilbageboiede. Hanaxet linieformigt, opret. Hunaxene 2-3; hvoraf det nederſte kortſtilket. Frøehuſene længere end Skjællene, guulagtige. Fleeraarig. Blomſtrer i Juni.

Fra Fl. D. T. 371. (ſom almindelig kaldes C. Oederi) afviger den blot i Størrelſen og det tvedeelte Ar.

Almindelig i Tørvemoſer.

Egenſk. og Anvend. S. ſidſte Art.

42. Lav Star (C. demissa). Axſtilkene korte, næſten ſkjulte af Blomſterbladenes Skeder. Hanaxet lancetformig-linieformigt. Hunaxene rundagtig-aflange. Kapſlerne tilſpidſede. Fl. D. T.

Beſkr. Roden fiin- lang- og tættrevlet; den frembringer flere opſtigende og oprette, tynde, 3kantede, ved Grunden bladede, 2-3 Tommer lange Straae. Bladene flere ſammen ved Roden, omſkedende, tilſpidſede, temmelig ſtive, ſkilkede, glatte, i Randen rue,

af

Straaets Længde. Blomsterbladene bladagtige og række langt over Straaet. Hunaxene 2, det øverste siddende. Skjællene rødbrune, med en grøn Kjøl, lanceformige, af Kapselens Længde. Skjællene paa Hanaxene gule. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Denne nye Art er funden i Norge af Prof. Vahl.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

43. Fingeraxet Star (C. digitata), Blomsterbladene skjælformige, hindeagtige, omfattende. Axene linieformige, oprette. Hanaxet kortest. Frøehusene fjerne. Fl. D. T. Fl. N. 1049. Schk. T. Tt. 38.

Fingerdannet Star, V. og N. Fingerdannet Stærgræs, Oec. Pl.

Beskr. Roden trevlet; den frembringer flere, krumt-oprette, traadformige, næsten trinde, jevne, bladløse, 3-5 Tommer lange Straae, som ved Grunden ere omgivne med bruunagtige Skeder. Bladene sidde alle ved Roden, af Straaets Længde og ere linieformige, med rue Rand og glat Kjøl. Hanaxet sidder øverst; Hunaxene 2, stilkede, hvoraf det øverste er høiere end hiint. Blomsterbladene kortere end Stilkene, straae afstumpede, budte. Skjællene rødbrune, nedtrykt-afstumpede. Frøehusene kjølleformige, 3kantede, finhaarede, med heel Munding. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Afart: Liden fingerformig Star (C. d. β. Wahlenb.) Axene næsten siddende, faablomstrede, aabne. Blomsterbladene meget korte. Frøehuset krumt. Bladene meget smalle. (C. pedata Lin.) Schk. T. H. 37 (under Navn af C. pedata).

Paa Skovbrinker, meget sjelden i Dannemark f. Ex. ved Fuur-Søen; hyppigere i Norge; ogsaa i Holsteen. Afarten efter König i Island.

Egensk. og Anvend. S. den sidste Art.

44. Traad Star (C. filiformis). Hunaxene ægformige, næsten siddende, fjerne. Blomsterbladenes Skede lige lang med Axstilken. Skjællene braaddede. Frøehusene laadne. Bladene rendede, glatte. Fl. D. T. 79. Fl. N. 1048. N. Traadstar.

Beskr. Roden krybende. Straaet opret, tyndt, trindt, i Toppen 3kantet, nedentil bladet, 1-2 Fod høit. Bladene stride, meget

smal-

smalle, i Randen rue, omtrent af Straaets Længde. Blomsterbladene ligne de andre Blade; det nederste temmelig langt. Hanaxene sædvanlig 2, linieformig-lancetformige, nær sammen; det øverste størst. Froehusene mørkbrune, med tvedeelt Munding. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

I Moser, f. Ex. ved Lyngby; i Jylland ved Slumstrup og i Norge. Smith har meget rigtig bemærket, at det adskilte Ax, som staaer ved Planten i Fl. Dan., ikke hører til denne, men til den laadne Star. Dette Ax findes ei heller paa den originale Tegning, men maa være tilsat siden paa Platen.

Egensk. og Anvend. S. den sidste Art.

45. Syel Star (C. subulata Schum.) Axene næsten siddende; Endeaxet har baade Han- og Hunblomster. Blomsterbladene svelformige. Skjællene tilspidsede, længere end de omvendt-ægformige Frøehuse. Fl. D. T. Schk. T. X. G.g. 76 (under Navn af C. polygama).

Beskr. Roden trevlet. Straaet opret, 3kantet, tyndt, nedentil bladet, ½-1 Fod høit. Bladene smal-linieformige, faa, næsten af Straaets Længde. Det nederste Blomsterblad rækker næsten lige saa høit som det øverste Ax. Axene temmelig tæt sammen; det øverste Ax næsten kjølleformigt, længere end de andre, de midterste mindst. Skjællene mørkbrune. Mundingen af Frøehuset utydelig kløvet. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Funden af Prof. Vahl i en Mose ved Fahrum. Efter Wahlenberg er den almindelig i Lapmarken.

Egensk. og Anvend. S. den sidste Art.

46. Rundkapslet Star (C. rotundata Wahlenb.) Axene lidet stilkede, fjerne. Blomsterbladene meget kortskedende. Skjællene budte, af lige Længde med de kugleformige, glindsende Frøehuse. Straaet næsten trindt. Bladenes Kanter indbøiede. Fl. D. T. Schk. T. G. g. 93 (under Navn af C. globularis).

Beskr. Roden krybende. Straaet opret, budt, 3kantet, 6-12 Tommer langt; Bladene oprette, lidet kortere end Straaet, temmelig stive, linieformige, omskedende. Axene temmelig vidt fra hverandre. Hanaxet lancetformig-linieformigt, lysbruunt, med linieformig-aflange, budte, i Randen blegere Skjæl; Hunaxet (hvoraf der un-

undertiden er 2) budt, mørkbruunt, med ægformige, brune, spidse, grønkjølede Skjæl og et temmelig langt Blomsterblad. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Funden paa Fjeldene i Loms Præstegjeld i Norge af Prof. Vahl.

Egenſk og Anvend. S. den sidste Art.

47. Vahls Star (C. Vahlii Schk.) Med 3 kortstilkede, næsten kugleformige, tætstaaende Ax; det øverste han- og hunblomstret, Frøehusene kugleformige, duunhaarede, med et lidet Næb. Fl. D. T. 403. Schk. T. G. g. 94.

Beskr. Roden krybende; den skyder adskillige golde Rodskud. Straaet opret, 3kantet, næsten bladløst, 5-8 Tommer høit. Bladene linieformig-syvlformige, i Randen rue, kortere end Straaet. Blomsterbladene lidet omfattende; det nederste lidet længere end Axet. Axene 3-4. Skjællene paa Hanaxet lancetformige; paa Hunaxet bred-ægformige, af Frøehusets Længde; paa begge sortbrune. Mundingen af Frøehuset utydelig kløvet. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Funden paa Fjeldene i Norge og Finmarken af Prof. Vahl.

Egenſk. og Anvend. S. den sidste Art.

††† Med 3 Ax. 1 Hanax; Hunaxene temmelig langstilkede.

48. Sodfarvet Star (C. fuliginosa Schk.) Skederne halv af Axstilkenes Længde. Det øverste Ax han- og hunblomstret. Hunaxene langstilkede, nikkende. Frøehusene lancetformige, med kløftet Munding og længere end Skjællene. Fl. D. T. Schk. T. Cc. 47. c.

Beskr. Roden trevlet. Straaet opret, 3kantet, bladet, 6-8 Tommer høit. Bladene linieformige, kortere end Straaet, langtomskedende. Axene lancetformige, mørkbrune. De nederste Blomsterblade bladagtige. Skjællene og Frøehusene mørkbrune. Det øverste Hunax har undertiden Hanblomster i Spidsen. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Funden i Island af König.

Egenſk. og Anvend. S. den sidste Art.

49. Faakapslet Star (C. depauperata Good.) Skederne ½ af Axstilkenes Længde. Hunaxene fjerne, oprette, faablomstrede. Frøehusene opblæste, med et langt Næb. Fl. D. T. Schk. T. M. 50. (under Navn af C. triflora).

Beskr.

Beskr. Roden trevlet. Straaet opret, bøidt-3kantet, jevnt, bladet, ½-1 Fod høit. Bladene linieformig-tilspidsede, bleggrønne, oprette, langskedende, kortere end Straaet. Hanaxet linieformigt, med smal-aflange, brunlige, i Randen hvide Skiæl. Hunaxene 2-3, langstilkede, 3-5blomstrede, med omvendt-ægformige Skiæl. Frøehusenes Munding udeelt. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Funden af Prof. Vahl i Finmarken.

Egensk. og Anvend. S. den sidste Art.

50. Tyndaxet Star (C. strigosa Huds.) Blomsterbladenes Skeder meget lange og næsten af Blomsterstilkenes Længde. Axene traadformige, slatne, lidet nikkende. Frøehusene lancetformige, 3kantede, nervede. Fl. D. T. 1237.

Beskr. Roden trevlet. Straaet opret, 3kantet, jevnt, bladet, tyndt, 2 Fod høit og derover. Bladene bred-lancetformige, tilspidsede, langt omskedende, rue i Randen, kortere end Straaet. Blomsterbladene ligne de andre Blade. Axene 6-7, meget tynde, 1-2 Tommer lange, ikke tætblomstrede. Hanaxet øverst, eenligt, kortere end Hunaxene og har linieformig-spelformige, børsteformig-braaddede Skiæl. Hunaxet før Befrugtningen opret, efter den lidet nikkende, med ægformig-lancetformige Skiæl. Frugten tyndere end hos de øvrige Arter, utydelig kløvet i Spidsen. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Prof. Vahl fandt den i Holsteen ved Preetz.

Egensk. og Anvend. S. den sidste Art.

51. Haarstilket Star (C. capillaris). Blomsterbladenes Skeder halv af Axstilkenes Længde. Hunaxene slatne, nikkende. Frøehusene tilspidsede. Fl. D. T. 168. Fl. N. 796. N. Haarstar.

Beskr. Roden fiin- og langtrevlet. Straaet opret, meget tyndt, næsten trindt, ved Grunden bladet, 2-6 Tommer høit. Axene tynde, faablomstrede, guulbrune og sidde paa temmelig lange, traadformige, nikkende Stilke, ofte 2-3 fra een Skede. Skiællene hvidkantede, ægformige, kortere end Frøehusene. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Efter Weber skal den være funden i Holsteen, og efter Müller ved Frederiksdal, men formodentlig har det været en anden Art, da denne egentlig er en Alpeplante. Den er forresten funden i

Norge

Norge paa Johnsknuden ved Kongsberg og i Finmarken og Nordland, f. Ex. paa Solerøe.

Egensk. og Anvend. Ved sidste Art.

52. Skedestilket Star (C. distans). Blomsterbladenes Skeder lange, næsten af Blomsterstilkenes Længde. Axene aflange, meget fjerne. Skjællene braaddede. Straaet jevnt. Fl. D. T. Schk. T. Pp. 59.

Skedestilket Stærgræs, Oec. Pl.

Beskr. Roden trevlet. Straaet opret, svagt, 3kantet, 1-1½ Fod høit. Bladene temmelig bred-linieformige. Hanaxet lancetformigt, budt; med budte, omvendt-ægformige, lysbrune Skjæl. Hunaxene meget vidt fra hverandre, med braaddede, mørkere brune Skjæl. Frøehusene kortsnablede. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Afart: Rundaxet skedestilket Star (C. d. fulva). Med ægformige Hunax, snablede Frøehuse og rue Straae. (C. fulva Good.) Fl. D. T. 1049.

Paa vaade Enge. Adskillige Forfattere ansee Afarten for en egen Art, men det forekommer mig, at Forskjellen ikke er betydelig nok for at adskille dem.

Egensk. og Anvend. S. sidste Art.

52. Dynd Star (C. limosa). Blomsterbladene næsten uden Skeder. Hunaxene ægformige, hængende. Frøehusene elliptiske, sammentrykte. Roden krybende. Fl. D. T. 646. Fl. N. 714. N. Dystar.

Dynd Stærgræs, Oec. Pl.

Beskr. Roden krybende. Straaene opstigende, ved Grunden rodskydende, trekantede, rue, fra Midten til Grunden bladede. Bladene smal-linieformig-syelformige, ved Grunden besatte med Skjæl, kortere end Straaet. Hanaxet lancetformig-linieformigt, opret. Hunaxet (undertiden 2) langstilket, bred-ægformigt, næsten hjerteformigt, med brede, guulbruun-kantede Skjæl og opret, syelformigt Blomsterblad af Stilkenes Længde. Frøehusene lidet længere end Skjællene. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

1ste Afart: Faablomstret Dynd Star (C. l. pauciflora Vahl) med linieformige, faablomstrede Ax; omfattende, børste-

ſteformige Blomſterblade, kredsrunde Skjæl; budt-3kantet-indtrykte Frøehuſe; budt-3kantet Straae.

2den Afart: Blaagraae Dynd Star (C. l. livida Wahlenb.) Axene kortſtilkede, faablomſtrede. Skjællene aflange. Blomſterbladene bladagtige; det nederſte meget fjernt. Frøehuſene budt-3kantet-nedtrykte. Straaet trindt.

I dybe Moſer imellem Rør. Den førſte Afart funden af Prof. Wahl i Loms Præſtegield og af Wahlenberg i Nordlandene. Den ſidſte af Wahlenberg i Lapmarken.

Egenſk. og Anvend. S. den ſidſte Art.

54. Sortbruun Star (C. atro-fusca Schk.) Axene ægformige. Axſtilkene lange, tilbagebøiede. Blomſterbladene vidt omſkedende, i Spidſen bladagtige. Frøehuſene ægformige, tilſpidſede, med et kort, kløvet Næb. Fl. D. T. Schk. T. Y. 82.

Beſkr. Roden trevlet. Straaet opret, ved Grunden bladet, budt-3kantet, 6-8 Tommer høit. Bladene faa, 1½ Tomme lange, langt omſkedende, lancetformig-linieformige. Hanaxet ægformig-aflangt-budt. Hunaxene 2, hvoraf det nederſte er ſtørſt, med en lang Stilk, ſom er omſkedet af et bladagtigt Blomſterblad; det øverſte derimod omſkedet uden Blad. Frøehuſene ſpidskantede. Fleeraarig. Blomſtrer i Juni.

Funden af König i Island.

Egenſk. og Anvend. S. den ſidſte Art.

55. Bleegagtig Star (C. pallescens). Axſtilkenes Skeder afkortede. Axene valſeformige, ſtilkede; de blomſterbærende nedhængende. Frøehuſene elliptiſke, opblæſte, budte. Fl. D. T. 1050.

Blegt Stærgræs, Oec. Pl.

Beſkr. Roden trevlet. Straaet opret, 3kantet, oventil ru, ved Grunden bladet, omtrent 1 Fod høit. Bladene bleggrønne, ſmal-linieformige, omtrent af Straaets Længde. Blomſterbladene lange, bladagtige. Hanaxet opret, lancetformig-linieformigt; Hunaxene næſten ægformige, bleggule, med braaddede Skjæl. Frøehuſene bleeggrønne. Fleeraarig. Blomſtrer i Juni.

Paa fugtige Enge.

Egenſk.

Egensk. og Anvend. Huusdyrene æde den som ung.

56. **Hirse Star** (C. panicea). Skederne paa Axstilkene lange, halv af Stilkenes Længde. Hunaxene lidet flatne. Frøehusene lidet fjerne. Fl. D. T. 261. Fl. N. 325. Schk. T. L l. 100.

Hirse Stærgræs, Oec. Pl.

Beskr. Roden krøblet. Straaet opret, ved Grunden bladet, 3kantet, jevnt, ½-1 Fod høit. Bladene linieformige, blaagraae, kortere end Straaet. Blomsterbladene kortere end Axstilken, rue i Randen. Hanaxet linieformigt, spidst, sædvanlig eenligt. Hunaxene sædvanlig 2, langstilkede, især det nederste, langt fra hverandre, temmelig lange og især kjendelige derved, at Frøehusene, som ere lidet opblæste, ægformige, grønagtige og sortbrune, ikke staae nær sammen. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Almindelig paa vaade Enge.

Egensk. og Anvend. S. den sidste Art.

57. **Skov Star** (C. sylvatica Huds.) Skederne mere end dobbelt saa korte som Axstilkene. Axene lidet flatne, nikkende, traadformige. Frøehusene ægformige, 3kantede, med et Næb. Fl. D. T. 404. Schk. T. L. l. 101.

Skov Stærgræs, Oec. Pl.

Beskr. Roden krøblet. Straaet opret, tyndt og svagt, bladet, 3sidet, 2-2½ Fod høit. Bladene lysgrønne, kortere end Straaet. Blomsterbladene lange, bladagtige. Hanaxet, hvoraf der sjelden er 2, opret, stilket, linieformigt. Hunaxene 2-3, længere stilkede, tyndere, efter Blomstringen næsten hængende. Frøehusene langnæbbede, med deelt Munding. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Figuren i Fl. Dan. er ikke god.

Hist og her i Skove, f. Ex. i Dyrehaven.

Egensk. og Anvend. Lapperne bruge især denne Art til at lægge i deres Skoe og til at snoe om Hænder og Fødder for at modstaae Kulde om Vinteren og Hede og Myg om Sommeren.

58. **Knippeaxet Star** (C. pseudocyperus). Axstilkene næsten uden Skeder. Hunaxene valseformige, stilkede, hængende. Skjællene linieformige, med Stak. Frøehusene langnæbbe-

bede, udspilet-kløvede i Spidsen. Fl. D. T. 1117. D. Cypergræs.

Cyper Stærgræs, Oec. Pl.

Beskr. Roden langtrevlet. Straaet opret, skarp- og rue-3kantet, bladet, 1-2 Fod høit. Bladene bred-linieformige, i Randen fintakkede, paa Overfladen rue, lysgrønne. De nederste Blomsterblade ere af samme Form og næsten af samme Størrelse som de andre Blade. Hanaxet opret, linieformigt, guulbruunt, 2 Tommer langt. Hunaxene grønne, lidet tykkere, temmelig nær sammen og sidde paa tynde, rue Stilke. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Figuren i Fl. Dan. har urigtig 2 Støvveie.

Ved Bredden af Søer og Damme.

Egensk. og Anvend. S. den sidste Art.

††† 3 Ar. 2 eller flere Hanax.

59. Blaagraae Star (C. recurva Huds.) Axstilkenes Skeder afstumpede. Hunaxene valseformige, hængende. Frøehusene elliptiske; 3kantede, rue. Roden krybende. Fl. D. T. 1051.

Krumaxet Star, V. og R. Tilbagebøiet Stærgræs, Oec. Pl.

Beskr. Roden bruun, besat med Skjæl. Straaet opret, ved Grunden bladet, 3kantet, ofte krumt, blaaegraat, ½-1 Fod høit. Bladene bred-linieformige, oprette, lidet stive, blaagraae, rue i Randen og paa Kjølen, kortere end Straaet. Hanaxene 2, oprette, linieformige. Hunaxene temmelig langstilkede. De nederste med bladagtige Blomsterblade, hvoraf det laveste er ligesaa høit som Straaet. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Figuren i Fl. D. har urigtigen kun 2 Støvveie.

Temmelig almindelig i Moser.

Egensk. og Anvend. S. den sidste Art.

60. Kjær Star (C. paludosa Good.) Axene valseformig-budte, oprette. Hanblomsternes Skjæl budte; Hunnernes stakkede. Frøehusene elliptiske, udrandede. Fl. D. T. Schk. T. Oo. Vv. 103.

Beskr. Roden krybende. Straaet opret, meget skarp- og rue-3kantet, omtrent 2 Fod høit. Bladene bredere end paa de fleste

andre

andre Arter, blaagraaeaatig-grønne, oprette, næsten af Straaets Længde. Blomsterbladene bladagtige, meget lange. Hanaxene omtrent 3, oprette, siddende. Hunaxene kortstilkede, oprette, i det krumme, sædvanlig 3. Skjællene lancetformige. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Afart: Forlænget Kjær Star (C. p. elongata Schum.) med udspærrede, tilbagebøiede, næsten nedhængende, længere Hunax.

Paa sumpige Steder, f. Ex. ved Fuglevads Mølle.

Egensk. og Anvend. S. sidste Art.

61. Tykaxet Star (C. riparia Curt.) Axene oprette. Hanaxene 3kantede. Hunaxene valseformige; baade hine og disse have tilspidsede Skjæl. Frøehusene have et kløvet Næb. Fl. D. T. 1118.

Beskr. Roden tyk, krybende. Straaet opret, tykt stivt, skarp- og rue-3kantet, 2-3 Fod høit. Bladene bredere end hos de foregaaende, længere end Straaet, mørk-blaagrønne. Blomsterbladene lange og ligne de øvrige Blade, blegrøde ved Grunden. Hanaxene store, oprette, mørkbrune. Hunaxene 3-4, oprette, mere grønagtige, smallere, men længere end Hanaxene, kortstilkede. Fleeraarig. Blomstrer i Mai.

Ved Grøvter og Aaebredde.

Egensk. og Anvend. Paa adskillige Steder bruges dens stærke Blade til adskilligt Fletarbeide, f. Ex. Flaske-Futteraler, Stolesæder ꝛc.

62. Blære Star (C vesicaria). Hanaxene valseformige. Hunaxene aflange, kortstilkede. Stilkene uden Skeder. Frøehusene opblæste, tvekløvet-næbbede. Straaet skarp-3kantet. Fl. D. T. 647. Fl. N. 89. Schk. T. Ss. 106. D. Smalt Cypergræs. N. Senegræs, Lappenesenne, Skjæne, Suunie, Gamak Suine, Sprætten. F. Stør.

Blære Stærgræs, Dec. Pl.

Beskr. Roden krybende. Straaet opret, rankt, rue i Kanterne, 1½-2 Fod høit. Bladene smal-linieformige, tilspidsede, oprette, i Enden flatne, i Randen rue. Blomsterbladene meget lange og ligne de andre Blade. Hanaxene 2-3, tynde, spidse. Hunaxene

2 = 4, tynde før Blomstringen. Skjællene paa begge lancetformige, spidse. Frøehusene aabne, gule, længere end Skjællene, nervede, glatte. Fleeraarig. Blomstrer i Mai. Den varierer med mere eller mindre oprette og stilkede Hunax.

Almindelig i Grøvter og Kjær.

Egenſk. og Anvend. S. den sidste Art.

63. Tosnablet Star (C. ampullacea Good.) Axene valseformige. Hunaxene lange, stilkede. Frøehusene blæreagtig = kugleformige, med et aabent = kløftet Næb. Straaet budt= 3kantet. Fl. D. T. Schk. T. Tt. 107.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, men udmærker sig især ved flere Hanax (3 = 4), Hunaxenes Form og Stilk, Frøehusets længere Næb og det budtkantede Straae. Fleeraarig. Blomstrer i Mai.

Ved Grøvter og i Moser.

Egenſk. og Anvend. S. den sidste Art.

64. Haaret Star (C. hirta). Alle Axene aflange. Hunaxene oprette, fjerne, stilkede. Skiællene have en Stak. Frøehusene aflange, ægformige, laadne, tilspidsede, med udspilet Munding. Fl. D. T. 379 (NB. kun det enkelte adskilte Ax). Fl. N. 740. Schk. T. U. u. 108.

Haarkapslet Star, V. og R. Haaret Stargræs, Oec. Pl.

Beskr. Roden lang, krybende. Straaet opret eller opstigende, 3= og skarp = kantet, bladet, ½ = 1½ Fod høit. Bladene tilspidset = linieformige, oprette, kortere end Straaet, haarede paa Underfladen og paa Skederne. Blomsterbladene ligne de øvrige Blade. Hanaxene omtrent 3, tæt sammen, lancetformige, brune. Hunaxene fjerne, mere grønagtige, ikke tæt taglagte. Fleeraarig. Blomstrer i Mai og Juni.

Den varierer meget i Henseende til Størrelse, Axenes Form, meer eller mindre stakkede Skjæl, og haarede Blade.

Almindelig paa fugtige Enge.

Egenſk. og Anvend. Denne Art kan formedelst dens krybende Rødder tjene til Flyvesandets Dæmpning. Den lader sig

let

ket forplante ved Frøe, og Huusdyrene æde den i slige Egne, hvor der sædvanlig er Mangel paa bedre Foderurter.

Næsten alle Planterne af denne Slægt give baade tørrede og grønne, et slet, stivt Foder for Huusdyrene, som kun æde dem i Mangel af andet. Derimod tjene adskillige af dem, ved deres lange og tætte Rødder, til at holde Bredder af Grøvter og Diger sammen, til at opfylde Moser og maaskee endog til at frembringe Tørv.

Fjerde Orden.

Firehannede (Tetrandria).

11te Slægt: Strandboe (Littorella).

1. Liden Strandboe (L. lacustris). Bladene linieformig-syelformige, rendede. Blomsterstilkene 1blomstrede, kortere end Bladene. Fl. D. T. 170 (under Navn af Plantago uniflora). Fl. N. 833. N. Fjærle, Fryttelfjærle.

Søe Strandboe, V. og R.

Beskr. Roden tapformig, med mange, lange Trevler. Bladene heelrandede, paa Undersladen hvelvede, 2-3 Tommer lange. Hanblomsterne hvibagtige, før Blomstringen nikkende, men blomstrende oprette, og sidde paa trinde Rodstilke, næsten af Bladenes Længde. Hunblomsterne sidde ved Roden, uden Stilk. Støvtraadene og Støvveiene lange. Hele Planten har megen Lighed med Strand-Veibred. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Ved Strandkanter temmelig sjelden, f. Ex. ved Rørvig i Odsherred, Frederiksfund, ved Rønne, Olene og Hammerhuus Søe paa Bornholm; paa Øen Anholt og ved Ribe.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

12te Slægt: Birk (Betula).

1. Hvid Birk (B. alba) med ægformige, spidse, takkede, temmelig glatte Blade. Fl. D. T. Fl. N. 324. Evel. Sylva. Ed. Hunt. p. 225 med Figur. D. Birk. N. Bjørk, Bjerk. J. Birko, Bjørk, Rif Hris.

Beskr. Et stort Træe, med temmelig rank Stamme og hvid Bark, hvis Overhinde er meget tynd og affaldende; og meget lange, tynde, i Enden lidet dunede, ofte hængende Qvifte. Bladene vexelvise,

vise, stilkede, næsten muursteeformige, ulige takkede. Raklerne valseformige, stilkede, hængende; Hunraklerne mindre end Hannernes. Frøene i Randen vingede. Blomstrer i Mai.

I Skove, temmelig almindelig i den nordlige Deel af Sjelland og Jylland; i Fyen ved Einsidelsborg.

Egenst. og Anvend. Veddet er let, hvidt, lader sig gode kløve og bruges til Gavntømmer, Træskoe, Solde, Æsker, Sadler, Kurve, og af Karetmagere, Dreiere 2c. Den tykke Bul ved Roden eller Knuderne paa Stammen, hvilke man skal kunne frembringe ved at løsne et Stykke af Barken paa Stammen, hvorefter slige Knuder udvoxe, bruges under Navn af Valbirk til Tobaksdaaser, Tolleknivskafter og Dreierarbeide. Roden er mere guul marmoreret og bruges paa samme Maade. Det pulveriserede, trøskede Ved har man foreslaaet til Pudder. Kullene af Veddet ere meget gode til Smelteværker, chemiske Forsøg, især til Krudt; i Island gives de pulveriserede i Brændeviin mod Spolorme hos Faar. Disse Kul ere og meget tjenlige til at betage raadent Vand sin Lugt og Smag; af et Centner Ved skal man kunne faa 20 = 22 Pd. Kul. De finere Rødder anvendes paa nogle Steder til Fletarbeide. De unge Grene bruges til Tøndebaand, og Qvistene til Feiekoste, Riis, Pintse Mai, Baand 2c. og i Fodertrang til Foder for Huusdyrene. Soden af det brændte Ved skal være meget tjenlig til Bogtrykkersværte. Asken anbefaler man til at polere Vinduesruder, og Potasken, som brændes af Træet, er meget god. Yderbarken er mere varig end Træet, og bruges i Norge, hvor den kaldes Næver, til at tække Huse med, og til at tætte Furer imellem Bjelker og Bræder, hvortil især Fjeldbirken er den bedste; i Amerika til regntætte Matter og Hyrdehorn; i Siberien til allehaande Kar; i Lapmarken til Skoe, Kurve, Daaser; i Frankerige til Reb; i Schweitz til Fakler; i Rusland til den saakaldte Rusolie og i de ældre Tider til Papiir. Ved Kogning frembringes i Sverrig en Liim deraf, hvormed man sammenkitter Leerkar, 2c. Den indvendige tykkere Bark bruger man i Norge til at barke Huder

og

og Fiskegarn og til guul Farve; malet til Meel til Føde for Faarene og desværre undertiden og til Brød. Den kan og anvendes til Mistbede. Bladene, kogte med Allun blandet med Kridt, give det saakaldte Schüttguul; afplukkede for St. Hans Dag, anvendes de almindelig i Norge til Guulfarvning, om Høsten derimod til Faarefoder. I Island til Thee mod Skjørbug og paa nogle Steder til Garvning og til Salat tidlig om Vaaren. Raklerne give en Slags Voxsæbe. Af Knopperne kan man ved Destillering faae en Olie, som har Lighed med Copaive Balsom. Bierne trække af Blomsterne og Sisgener æde gjerne dens Frøe. Dens Saft giver det saakaldte Birkevand eller Bjørken, hvoraf man ved Gjæring faaer en Drik, der brûser ligesom Champagne og som har orm- og urindrivende- samt sammensnerpende Egenskaber. For at erholde denne Saft, borer man, i April Maaned, et Hul i Træet, hvori anbringes en Rende, som leder Saften til et Kar, hvorefter den koges, Humle og Gjær tilsættes og drikkes som Øl. Man koger og en Sirup og Sukker af den. For at Træet ikke skal gaae ud, tilpropper man Hullet efter Udtapningen. Efter den gothaiske Handels-Zeit. 1786 S. 248 skal man i Ukraine lede Birkesaften i et med feed Leer udfoeret Hul, hvor det bliver til en Gallert og derefter til en bernsteenfarvet, elastisk Materie, som ligner det elastiske Gummi og skal kunne bruges paa samme Maade, og endog være bedre end dette. Dette Træe anbefaler sig ved sin Vext, sine lyse Blade og hængende Grene i Anlæg, hvor den grædende Piil ikke vil voxe. Det kan anvendes til Hækker, taaler at beskjeres og tager til Takke med slet Jord. Frøene, som modnes i September, saaes i October, helst paa et skyggefuldt Sted, og spire om Foraaret. De unge Træer, som man indfører fra Skovene, kan forplantes 6 Fod fra hverandre. De voxe temmelig hurtigt, give godt Knippelbrænde i det 20de, voxe til det 50de og leve over 100 Aar.

2. Dværg Birk (B. nana). Bladene kredsformige, rundtakkede. Fl. D. T. 91. Fl. N. 419. N. Kjerringrits, Fjeldriis,

riis, Iglebjørk, Flyndreløv, Skillinggras, Fjelrap, Bjørkvesla, Birkepors, Rape. L. Skjerre, Svaakkie-Skjerre. J. Fjeldrape, Bjergrap, Birkerpors, Birkvesle.

Beskr. En Busk af 1-3 Fods Høide; tildeels opret, tildeels fremliggende, tvedeelt-grenet, med mørkerød Bark og dunnhaarede Qviste. Bladene vexelviise, kortstilkede, glatte, temmelig stive, mindre end en Skilling. Han- og Hunraklerne kortstilkede, oprette, ægformig-valseformige og siddende eenlige i Bladhjørnerne. Frøene flade.

Paa Fjeldene i Norge, f. Ex. paa Mistbjerget i Aggershuus Stift, hyppig i Finmarken.

Egenſk. og Anvend. Man bruger den i Finmarken til Brændsel og Qvistene i Stedet for Sængefoder. Nogle have paastaaet, at den er skadelig for Faarene.

3. **Elle Birk** (B. Alnus). Blomsterstilkene grenede. Bladene rundagtig-kileformige, meget budte, klebrige. Hjørnerne af Bladaarerne paa Underfladen af Bladene uldhaarede. Fl. D. T. Fl. N. 151. Evel. Sylv. Ed. Hunt. p. 246 med Fig. D. Eel, Elletræe. N. Ohr, Older, Svart Oor, Svart Older, Steen Older, Rød Older.

Beskr. Et Træe, med høi, rank Stamme og mørkbruun sprukken Bark. Bladene vexelviise, rundbugtede, utydelig takkede, mørkgrønne, paa Underfladen blegere. Blomsterstilkene grenede, i Enden paa Qvistene. Hanraklerne hængende, lange, valseformige. Hunraklerne oprette, rundaatige, med stive, træeagtige, vedvarende Skjæl. Blomstrer i Marts og April.

Almindelig i Moser.

Egenſk. og Anvend. Veddet er let, rødagtigt og skal være varigere i Vand end oven for det. Det bruges især til Træeskoe, Skeer, Bøsseskjefter, Vandrender, Pomper, Skovler, Skoehæle, og Roden, som er smukt marmoreret, til Møbler og Dreierarbeide. Laplænderne farve deres Læder rødt med den. De unge Stammer anvendes til Lægter, Humlerafte rc. og kunne, naar de afbarkes og brændes i Enden, vare i 3-4 Aar. Man paastaaer, at dette Træe fordriver adskillige Insecter, hvorfor man har anbefalet at gjøre Meelbøtter af Veddet

eller

eller at lægge Elleqvifte i Meel og over Kaalplanter, for at fordrive Midder og Kaalorme. Kullene ere især gode til Krudt. Qvistene bruges i Norge til at give Kreaturene i Fodertrang. Med Barken kan man farve brunt og guult, den har feberdrivende og sammensnerpende Egenskaber. Bladene ere skadelige for Fisk og bruges i Sverrige til at sætte paa Øl for at gjøre det stærkt; de skal fordrive Muus og kunne tilligemed Grenene anvendes til Garvning. Røgen af Risene farve Teglsteen graae. Blomsterne, Knopperne og Frugten kan bruges til Sort-Farvning. Sisgenerne æde gjerne Frøene, som indeholde Olie. De voxe hurtig i fugtig Grund og udbrede deres Rødder, hvorved de tjene til at udtørre Moradser.

4. Graae Birk (B. incana). Blomsterstilkene grenede. Bladene rundagtig-aflange, spidse, paa Underfladen fiinhaarede; Hjørnerne imellem Aarerne uden Haar. Axelbladene lancetformige. Fl. D. T. N. Older, Rod Oor, Aare, Aaretræe.

Beskr. Den udmærker sig fra den foregaaende, som den har været henført til, foruden de anførte Mærker, ved hvidere Ved og løsere Bark, ved dobbelt takkede Blade; ved længere, tykkere Rakler og ved tilbagebøiede Støvveie, som sidde fast paa Frøet. Blomstrer i April.

Paa fugtige Steder; i Danmark sjelden; i Norge temmelig almindelig.

Egensk. og Anvend. Omtrent som den foregaaende, dog er Veddet efter Wille ikke saa godt.

13de Slægt: Morbærtræe (Morus).

1. Sort Morbærtræe (M. nigra). Bladene hjerteformige, rue. Blackw. T. 126. D. Morbærtræe.

Sort Morbær, N.

Beskr. Et Træe, som opnaaer henved 20 Fods Høide og har meget udbredte Grene, bruun Bark og graat-guulagtigt Ved. Bladene temmelig store, indskaarne før Træet bærer Frugt, men udeelte efter den Tid, takkede, stilkede, lysaarede. Hanraklerne valseformige, hængende. Hunraklerne ægformige, siddende. Støvveiene hvide. De modne Bær sorte. Blomstrer i Mai.

Vild-

Vildvoxende i Persien. Det skal være kommet til Europa over Palæstina ved Korstogene.

Egensk. og Anvend. Frugtens Anvendelse er bekjendt. Veddet er temmelig haardt og bruges til Tøndestaver rc. Af Barken kan gjøres Reeb og Papiir, og af de yngste Grene tilberedes en Sort Hør. Den er ormdrivende. Silkeorme æde Bladene i Mangel af Bladene af det hvide Morbærtræ.

Det forplantes ved Frøe, Stiklinger og Aflæggere; efter Miller skal man tage Stiklingerne af de frugtbareste Grene, som snarest komme til Fuldkommenhed. Ved Frøeplanterne kan man og undertiden faae Hanplanter.

14de Slægt: Buxbom (Buxus).

1. **Almindelig Buxbom** (B. sempervirens) med ægformige, altidgrønne, glindsende Blade. Kerner Abbild. T. 119.
D. Borbom, Bosbom. Eviggrøn Borbom, N.

Beskr. En Busk, som her sjelden bliver mere end 1-2 Alen høi. Veddet er meget haardt og guult. Barken lys-graabruun. Bladene meget kortstilkede, modsatte, heelrandede, stive, *lidet* udskaarne i Spidsen. Blomsterne smaa og sidde i de øverste Bladhjørner. Hunblomsten eenlig i Midten af Hannerne. Bægerbladene rundagtige, hule. Kronbladene hvidagtig-gule. Blomstrer i Juni. Den er vildvoxende i Sydeuropa.

Egensk. og Anvend. Dens meget haarde Ved bruges almindelig af Dreiere, Kam- og Instrumentmagere rc. Veddet af Roden er især smukt flammet. De fine Saugspaaner deraf bruges som Strøesand. Man destillerer og en Olie af Veddet. Bladene skal være en Gift for Kameler, men efter Forsøg, anstillede paa Veterenairskolen, synes de kun at være et irriterende Middel for Hestene. Som bekjendt bruges Buxbommen til smaa Hækker, der ved Klipning kunne blive meget tætte, og til Indfatning af Blomsterbede, som dog nu gaaer af Brug, da den skader de Planter, den indfatter.

15de Slægt: Nelde (Urtica).

1. **Brænde Nelde** (U. urens). Bladene modsatte, elliptiske, 5nervede. Klaserne næsten enkelte. Fl. D. T. 739.

Fl.

Fl. N. 459. D Nelde, Nalde, Brænde Nelde, Brænde Nelde, Eddernelde. N. Brænde Hætte, Brende Not, Brænd-Not, Nosle, Eiter Nosle.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen opret, grenet, besat med hvide, brændende Haar, ½-1 Fod hoi. Bladene stilkede, spidstakkede, rue, stive og brændhaarede. Axelbladene rue, tilbagebøiede. Blomsterklaserne i Bladhjørnerne, omtrent af Bladstilkenes Længde. Hunbægeret lidet sammentrykt. 1aarig. Blomstrer i Juni, Juli og August.

Almindelig i Haver og omkring Byer.

Egensk. og Anvend. Bladene, som ved Berøring foraarsage en smertelig brændende Følelse, bruges smaahakkede til at fede Agerhøns, Kalkuner ꝛc. og spæde i Sverrig til Kaal. Den har urindrivende Egenskaber; dens brændende Egenskaber anvendes mod Lamhed. Den Smerte, Brændingen foraarsager, lindres ved Paasmøring af Bomolie.

2. Tveboe Nelde (U. dioica). Bladene modsatte, hjerteformige. Blomsterklaserne meget grenede, parrede. Han- og Hunblomster adskilte paa forskjellige Planter. Fl. D. T. 746. Fl. N. 372. D. Nelde, stor Brænde Nelde. N. Stor Brændhætte, Næsle, Bræn-Næsle, Tola, Næsle, Nosle. I. Brannu Netla, Notrugras, F. Notur.

Beskr. Roden grenet, krybende, sei. Stænglerne oprette, grenede, stribede, besatte med brændende Haar, 2-3 Fod hoie. Bladene stilkede, takkede, besatte med brændende Haar. Axelbladene ægformige, oprette. Blomsterklaserne længere end hos den foregaaende. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Almindelig paa dyrkede Steder.

Egensk. og Anvend. Den er et meget godt Qvægfoder. Bladene, kogte og smaahakkede, gives Kyllinger og spises i spæd Tilstand som Spinat. Stængelen indeholder en temmelig Mængde Taver og man fabrikerer paa adskillige Steder Lerreder, Fiskenætter ꝛc. deraf; Stænglerne afskjeres da, naar Frøene ere gule, udspredes, røddes i Duggen, tørres, knuses, især i Leddene, hvor Traaadene ellers gjerne ville springe, bry-

des

des og behandles forresten som Hør. Paa adskillige Steder dyrkes den endog i denne Henseende, f. Ex. efter Wille paa Silljord i Norge, i hvilket Tilfælde den opnaaer en betydelig Høide. Roden giver uden Tilsætning en grøn Farve, og med Tilsætning af Kjøkkensalt en mørkere, med Allun en guul og med Vitriol en olivengrøn Farve. Ved dens Rødder skal den kunne befæste Flyvesand. Af Taverne har man gjort Papiir, og Fiskerne bruge hele Planten til at røge Fisk med. Den har forresten lignende Egenskaber med den foregaaende, men er formedelst Rødderne et besværligt Ukrud.

Femte Orden.

Femhannede (Pentandria).

16de Slægt: Braadfrøe (Xanthium).

1. **Almindelig Braadfrøe** (X. Strumarium). Bladene hjerteformige, lappede, takkede, ved Grunden 3nervede. Fl. D. T. 970. D. Gaaseskreppe, Betlerluus, Liden Skreppe.

Beskr. Roden tynd-tapformig. Stængelen opret, greeet, trind, stribet, glat. Bladene vexelviise, langstilkede, rue, ved Blomsterne ofte modsatte, og da er undertiden det ene stort og det andet lidet. Blomsterbundterne kortstilkede, bladede, oventil saablomstrede. Frøehusene besatte med stive, pigagtige, i Spidsen krogdannede Haar. 1aarig. Blomstrer i August og September.

I Nærheden af Byer, men sjelden, f. Ex. paa Amager, ved Kjøge; ved Nyckjobing paa Falster.

Egensk. og Anvend. Den giver en guul Farve, især dens Blomster. Heste og Køer æde den.

Sjette Orden.

Mangehannede (Polyandria).

17de Slægt: Hornblad (Ceratophyllum).

1. **Tornfrøet Hornblad** (C. demersum). Med tornet Frugt. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 947.

Beskr. Stængelen lang, traadformig, bladet, tildeels svømmende, tildeels nedsænkt. Bladene sidde i Krandse omkring Stængelen, omtrent 8 i hver, ere tvedeelt-sammensatte, med linieformige, ovenpaa rendede, underneden tandede Flige, som paa de øver-

ste

ke ere lidet rørformige. Blomsterne siddende, eenlige i Bladhjørnerne. Frugten aflang, med en Torn i Enden og 2 ved Grunden. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

I Damme og Søer.

Egenſk. og Anvend. Den har en ubehagelig Lugt og er til Hindring for Fiskerier.

2. Tornløs Hornblad (C. submersum). Frugten uden Torne. Fl. D. T. 510.

Beskr. Den ligner meget den foregaaende, men har, foruden det anførte Mærke, mere sammensatte Blade, hvoraf de øverste ere mere haarformige og de nederste rørformige. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

I Damme og Søer.

Egenſk. og Anvend. Som den foregaaende.

18de Slægt: Tusindblad (Myriophyllum).

1. Axblomstret Tusindblad (M. spicatum). Blomsterne afbrudt-axformige, bladløse. Fl. D. T. 681. Fl. N. 386. N. Vas Røllike.

Beskr. Stænglerne lange, traadformige, nedsænkte og svømmende, grenede, bladede, især oventil. Bladene 4dobbelt-krandsformige, kamformig-finnede; med aabne, glatte, svelformig-linieformige Smaablade. Axene ranke, traadformige, paa Enden af Stængelen og Grenene, oven for Vandet og bære Blomsterne i Krandse, med smaa, ægformige Blomsterblade. Kronbladene lysrøde, hule, større paa Han- end paa Hunblomsterne, som sidde nederst og have uldhaarede Ar. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

I Søer og Damme.

Egenſk. og Anvend. Som foregaaende Slægt.

2. Krandsblomstret Tusindblad (M. verticillatum). Blomsterkrandsene i Bladhjørnerne. Fl. D. T. 1045.

Beskr. Den ligner den foregaaende, men adskilles dog let ved tættere Blade, som ofte ere 5dobbede og hvoraf de øverste ved Blomsterne ere mindre, mørkere grønne og ikke saa fiint deelte; ved mindre, hvidagtige Kronblade og ved Blomsterstanden. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

I Søer og Damme.

Egenſk. og Anvend. Som den foregaaende.

19de Slægt: Piilblad (Sagittaria).

1. Spids Piilblad (S. sagittifolia). Med piilformige, spidse Blade. Fl. D. T. 172. Fl. N. 875. D. Piilurt. Spids Spydblad, V.

Beskr. Roden knollet, med lange, hvide Trevler. Skaftet opret, 3sladet, udeelt, rankt, glat, 2-3 Fod langt. Bl. dene lang- og 3sladet-stilkede, heelrandede, nervede, med spidse Grundflige. Blomsterbladene smaa, ægformige, sammengroede, med en hvid Rand. Blomsterne sidde paa Enden af Skaftet i 3hobede Krandse, hvoraf de nederste bære Hunner og hav- kortere Stilke end Hanblomsterne. Kronbladene temmelig store, næsten kredsrunde, hvide, ved Grunden violette. Bægerbladene ægformige, med en hvidbindet Rand. Kapslerne kugleformig-sammenhobede. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Undertiden finder man dens Blade, naar Planten staaer i dybt flydende Vand, at være ganske linieformige, flatne og lignende Bladene hos den spiralformige Valisnerie. Dette har udentvivl forledet Linne, Gunnerus og flere til at troe, at denne italienske og ostindiske Plante ogsaa fandtes i Norden.

I dybe Damme og Søer, ikke almindelig, f. Ex. ved Papiirsmøllen, i Nestved-Aae, i Klusemaen ved Odense.

Egenſk. og Anvend. En meget skjøn Vandplante. Roden spises i China og Siberien.

20de Slægt: Bibernelle (Poterium).

1. Blodstillende Bibernelle (P. Sangvisorba). Med kantede Stængler, og aflang-kredsrunde Smaablade. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 860.

Blodstiller Haarknop, V.

Beskr. Roden grenet; den frembringer flere, oprette, grenede, bladede, glatte Stængler. Bladene ulige finnede. Blomsterstilkene temmelig lange, nøgne, i Enden af Stængelen og Grenene. Blomsterne sidde i et kugleformigt, tæt Hoved; de øverste Hunblomster, med røde, fremstaaende, udbredte Ar; de nederste Hanblomster, med lange Støvdragere. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

I Holsteen efter Weber.

Egenſk. og Anvend. Bladene bruges som Salat. Huusdyrene æde den gjerne, og i Engelland dyrkes denne ligesom og an-

andre Arter af denne Slægt som Foderurt. Den er anbefalet som et Garvematerial.

21de Slægt: Eeg (Qvercus).

1. Stilk Eeg (Q. pedunculata Ehrh.) Bladene aflange, oventil bredere, næsten siddende, med spidse Bugter og budte Hjørner, Frugtstilkene lange. Fl. D. T. 1180. Fl. N. 380. D. Eeg, Egetræe, Sommer Eeg. N. Eek, Eik.

Beskr. Et stort Træe, med dyb grenet Rod, meget grenet Stamme, som fuldvoxen naaer en Høide af 40-50 Fod, og graabruun, grenet Bark. Bladene vexelvise, glindsende-glatte paa Overfladen, lysere og mattere paa Underfladen. Blomsterne sidde i Bladhjørnerne. Hanklaserne ere hængende, slatne; Hunklaserne derimod oprette og 2-3blomstrede. Hanbægeret guulagtigt, hindeagtigt. 4-5deelt; Hunbægeret læderagtigt, dunet, heelrandet og naar det omfatter Frugten, træeagtigt og halvkugleformigt. Nødden er elliptisk, jevn, bruun. Blomstrer i Mai.

Efter Smith er dette den linneiske Q. Robur. Da adskillige Botaniker tillægge den følgende dette Navn, har jeg, for at undgaae Forvildelse, brugt her det ehrhartske, ligesom til den følgende Smiths Benævnelse.

Almindelig i Skove.

Egensk. og Anvend. Dette Træes Nytte, i Henseende til Bygninger, Skibe, Gavntømmer, Møbler 2c., er bekjendt. Det imodstaaer længe Forraadnelse og Ormstik. Til Brændeved er det derimod ikke saa nyttigt, da det giver liden Varme og slette Kul. Formedelst dets sammensnerpende Egenskaber er det meget nyttigt til Garverie, hvortil især Barken og Nøddebægerne ere brugelige, ligesom og Saugspaanerne, naar de ikke endnu ere blevne vaade, Bladene og de unge Grene. I Engelland har man endog Plantager af dette Træe for Barkens Skyld. Efterat Garverne have brugt Barken, anvendes den til Mistbænke og til at bestrøe Gange og qvæle Ukrud med. Ved Stikket af et Insect (Cynips Qverci) opsvulmer Barken i en Kugle, som kaldes Galæble, og som især i de sydlige Lande er meget sammensnerpende og bruges almindelig til Blæk. Barken giver desuden en orange Farve. De unge Eger bruges til Piskeskafte.

Ager-

Agerne spises i Hungersnød, de indeholde og nogen Olie og ere en vigtig Føde for Sviin; man har anbefalet dem til Kaffe. Man paastaaer, at Bladene skulle foraarsage Blodpis hos Qvæget. Egen groer bedst i en sand- og muldblandet, dyb Leer-Jord. Den kan saaes om For- og Efteraaret, men da Musene ofte æde Agerne, som ligge om Vinteren i Jorden, foretrække nogle at saae den om Foraaret. Om den rette Fældningstid og Maade, samt om hvorvidt dens Grene ved Konst kan dannes til at modtage en bestemt Bøining, ere Forstmændene endnu uenige. Om dette, saavelsom om dens Dyrkning, findes udførlige Efterretninger i Bekkers Prisskrift om Træarter til Skibstømmer, i Landh. Selskabets Skrifter 7de Deel.

Egen skal voxe i 200 Aar og blive 500 Aar gammel.

2. Drue Eeg (Q. sessiliflora Smith). Bladene stilkede, aflange, med modsatte, spidsere Bugter. Frugterne siddende. Fl. D. T. Mart. Fl. rust. T. 11. D. Eeg, Vinter Eeg, Steen Eeg, Drue Eeg.

Beskr. Ved ovenstaaende Mærker og derved, at Bladene ere lysere og de mere ægdannede Frugter flere samlede, adskilles den fra den foregaaende, som den forresten meget ligner. Blomstrer i Mai.

Meget sieldnere end den foregaaende. Den er funden i Holsteen ved Itzehoe og paa Hünerstädter Hede; i Jylland i Silkeborg- og Rye Skove; ogsaa paa Bornholm.

Egensk. og Anvend. Som den foregaaende, men er i Henseende til Veddets Styrke o. s. v. af ringere Værd.

3. Rød Eeg (Q. rubra). Bladene paa begge Sider glatte, med spidse Flige, som ende sig i børsteformige Braadde. Du Rois Harbksch. Baumz. T. 5 fig. 2, 3, Michaux Chen. T. 36.

Beskr. Et temmelig stort Træe. Bladene langstilkede, næsten halvfinnede. Fligene og Bugterne spidse. Frugten meget større end paa vore Ege, budt, med en liden Spids. Frugtbægeret temmelig fladt.

Den findes vildvoxende i Nordamerika.

Egensk.

Egenſk. og Anvend. Den er uden Tvivl af de udenlandſke Egarter den, ſom taaler bedſt vores Klima og ſom meeſt anbefaler ſig ved ſin hurtige Vext. Barken kan bruges til Garverie. Veddet anvendes til Gavntømmer, men er dog ikke ſaa varigt, ſom det af den førſte Art. Dens Agern ere en god Føde for Sviin.

22de Slægt: Platan (Platanus).

1. Nordamerikanſk Platan (P. occidentalis). Bladene lappede, dobbelt ſpids-tandede, paa Underfladen ligeſom Bladſtilkene uldede. Kerner Abbild. oecon. Pfl. T. 794.

Beſkr. Et temmelig ſtort Træe, med udbredte Grene, ſiinuldede Qviſte, og glat, noget afſkallende Bark. Bladene ſtore, undertiden paa unge Stammer 1 Fod brede, ſtilkede, kortlappede; paa Underfladen fiint uldede. Blomſterne ſidde paa de øverſte Qviſte, i kugleformige Hoveder. Blomſtrer i Juni.

Det findes vildvoxende i Nordamerika.

Egenſk. og Anvend. Et meget ſmukt Træe, hvis ſtore Blade give god Skygge. Den fine Uld paa Underfladen af Bladene foraarſager efter Willdenov Betændelſe i Øinene. Af Barken gjøres i Amerika Æſker ꝛc. Veddet er af Farve ſom Lontræets og kan bruges paa ſamme Maade. Det har en meget hurtig Vext og taaler godt vores Klima. Det forplantes ved Frøe og Aflæggere.

23de Slægt: Bøg (Fagus).

1. Almindelig Bøg (F. sylvatica). Bladene ægformige, utydelig takkede. Fl. D. T. 1283. Fl. N. 638. D. Bøg. N Bøk.

Beſkr. Et ſtort, rankt Træe, med udbredt Rod; grenet Stamme og temmelig glat og lysbruun Bark. Bladene vexelviſe, ſtilkede, glindſende, i Randen og paa Aarerne haarede. Bladſtilkene haarede. Blomſterne i ſtilkede Hoveder, paa Enden af Qviſtene og i Bladhjørnerne; de øverſte bære Hanblomſter, ſom have 5-6 Støvdragere. Frugtbæreret ægformigt, beſat med tilbagebøiede Pigge. Frøene 3hjørnede. Blomſtrer i Mai.

Almindelig i Skove.

Egenſk. og Anvend. Veddet er, ſom bekjendt, det bedſte til Brændſel og desuden af mangfoldig Nytte til mange Sorter Savntømmer, ſaaſom: Mølleværker, Valſer, Stamper, Hjul, o. ſ. v. De rankeſte Stammer anvendes til Skibskjøle; det er overalt fortræffeligt til Bygninger under Vandet. For at bevare det mod Orm og forhindre Sprækning, afdampes det i dertil gjorte Indretninger. Bogbinderne bruge meget dette Ved, da det let lader ſig ſpalte. Spaanerne deraf tjene til at klare Viin. Kullene ere fortræffelige. Aſken ligeledes. Med Barken og Bladene kan man garve Læder; de ſidſte kunne bruges til at fylde Madradſer i Senge og til Miſtbede. Med Bogen, ſom indeholder megen Olie, og ſmager ret godt, kan man fede Høns og Sviin; Melet deraf kan og bruges til Stivelſe, Pudder og Brændeviin. Træet ſelv lader ſig godt holde under Saxen og er derfor tjenligt til Hækker; fritvoxende giver det ypperlig Skygge. Det voxer hurtigere end Egen. Man inddeler Bøgen efter Veddets Farve i rød- og hvid-Bøg, og man paaſtaaer, at de, ſom ſtaae i Læ, almindelig have rødere Ved end de, ſom ere udſatte for Luften.

Bøgen voxer paa en lettere Grund end Egen, tiltager i mere end 100 Aar og ſkal leve over 400.

24de Slægt: Avn (Carpinus).

1. Almindelig Avn (C. Betulus). Koglernes Skjæl flade, tandede. Fl. D. T. Kern. Abb. T. 373. D. Avn, Avnbøg.

Beſkr. Et temmelig ſtort Træe, med dyb og udbredt Rod; opret, grenet, lysgraae-barket Stamme; ſtilkede, vexelviſe, ægformige, tilſpidſede, glatte, lidet foldede, dobbelt-takkede Blade. Hanraklerne ſidde i Bladhjørnerne, Hunnernes derimod i Spidſen af Qviſtene og have linieformige, flade Skjæl. Nødderne flade og ere omgivne af 2, ſtore, kantede Skjæl. Blomſtrer i Mai.

Hiſt og her i Skove paa Falſter, i Lolland, Fyen og Jylland.

Egenſk. og Anvend. Veddet er hvidagtigt, meget ſeit og ſtærkt og derfor meget tjenligt til Preſſer, Skruer, Patroner i Dreierbænke, Nydier og Sligt, og er ligeledes meget tjenligt til Brændſel. Kullene deraf ere meget gode. Træet

ſelv

selv kan godt taale at klippes, og giver da meget tætte Hækker. Bladene og de unge Grene ere tjenlige til Garverie og paa Øeland bruger man Barken til at farve guult med.

Man kan saae Nødderne om For- og Efteraaret, i første Tilfælde ligge de et Aar i Jorden.

25de Slægt: Valnød (Juglans).

1. Almindelig Valnød (J. regia). Bladene finnede; Smaabladene ægformige, glatte, omtrent lige store. D. Valdnøddtræe. Blackw. T. 247.

Beskr. Et temmelig stort Træe. Barken temmelig jevn, graaebruun. Bladene store, stilkede, heelrandede, aarede, vellugtende. Bladstilkene flade, brede. Hanblomsternes Rakler store. Nødderne indsluttede i en tyk, kjødet, grøn Skal, som efter Modningen bliver sort. Blomstrer i Mai.

Den findes vildvoxende i Persien.

Man har adskillige Afarter, f. Ex. den store eller Hestevalnødden, som især udmærker sig derved, at Sømmen af Skallene er indtrykt, saa at den ligner en Tvillingnød, og den tyndskallede, men begge ere sædvanligen vandigere af Smag end den almindelige, og hiin faaer kun i gode Aar fuldkommen udvoxet Kjerne hos os.

Egenſk. og Anvend. Dens Ved er meget smukt flammet og bruges til Møbler, Bøssestjefter &c. Barken farver sort og graat, efter de forskjellige Tilsætninger. Nødderne, som modne have en velsmagende Kjerne, og give megen og god Olie, bruges umodne til Syltetøi; deres yderste Skal giver med Allun en sort Farve, og den egentlige Skal gode Kul. Bladene, som give en god Gjødning, skal og kunne bruges i Farverie; de tørrede Knopper bruges paa nogle Steder som Kryderie paa Saucen.

26de Slægt: Hassel (Corylus).

1. Almindelig Hassel (C. Avellana). Axelbladene ægformige, budte. Bladene rundagtig-hjerteformige, tilspidsede. Qvistene haarede. Fl. D. T. Fl. N. 443. Engl. Bot. T. 723. D. og N. Hassel, Hassel Nøddetræe. N. Halt.

Beskr. Et lidet Træe, med opret, grenet, lysbruunbarket Stamme. Bladene verelvise, kortstilkede, dobbelt-takkede, lidet krusede, paa Undersladen dunede. Hanraklerne hængende, valseformige, flatne, gule. Hunblomsterne siddende i Knopperne, verelvise. Arrene smukt røde. Bægeret (Hasen) vorer til med Nødden og omgiver den; det er i Enden tilspidset og laset.

Almindelig i Skove.

De mærkeligste her dyrkede Afarter ere: den store Zellernød, hvoraf der i der deutsche Obstgärtner findes Tegninger af flere fra hinanden afvigende, hvilke kunne ansees for Underafarter. Den hvide Lambertsnød og den røde Lambertsnød, hvis Kjerne er indsluttet i en rød Hinde. Hele Busken, saavel Qviste som Blade, har et mørkere, rød- eller bruunagtigt, Udseende end de øvrige Afarter.

Egensk. og Anvend. Den bruges meget til levende Gjerder, som dog ikke hegne tilbørlig. Veddet er temmelig haardt, især Roden. Det giver gode Kul. De unge Stammer bruges almindelig til Baand, Bønnekjeppe, Skafter. I Norge giver man i Fodertrang Barken til Faar og Qvistene til Køer. Kjernerne af Nødderne give en god Olie; Skovskader, Muus og Egern æde dem gjerne. Af Hanblomsterne kan tilberedes Schüttguul. De umodne Nødder kunne bruges nedsyltede. Bierne trække af Blomsterne.

Afarterne kunne ikke vedligeholdes rene, uden ved en konstig Formeringsmaade, enten ved Podning eller, som er sikrest, ved Afsugning. Opelskes de af Kjerner, og Busken, hvoraf Nødder til Lægning ere tagne, staaer nær ved andre Afarter eller den vilde Hovedart, saa erholdes, formedelst Sædstøvets Blanding under Blomstringen, blot Bastard-Planter eller Blandinger, men sjelden nogen, som ligner den attraaede Afart.

Syvende Orden.

Sammenvoxne (Monadelphia).

27de Slægt: Gran (Pinus).

1. Almindelig Gran (P. Abies). Bladene eenlige, syelformige, spidse, jevne og 2radede. Fl. D. T. 193. Fl. N. 39. D. og N. Gran. N. Myrstuur, Fjeldgran, Flurgran.

Beskr.

Beskr. Roden udbredt i Overfladen af Jorden. Stammen rank, krandsformig-grenet, 40-70 Alen høi. Grenene nedbøiede. Bladene eller Naalene 4kantede, stive, lidet krumme opad; paa de unge Qviste lidet krandsformige, men derefter 2radede. Tapperne langagtige, nedhængende, med tæt-taglagte, i Randen lidet bølgede Skjæl. Hanblomsterne smukt lysrøde. Blomstrer i Mai.

Almindelig paa Fjeldene i Norge.

I Norge giver man Granen forskjellige Benævnelser efter dens Voxested, Vext, og Veddets Egenskaber, f. Ex. Myrgran, Fjeldgran, Flurgran (med udbredt Top) Tannor- og Tenor-Gran, naar Veddet er meget haardt.

Egensk. og Anvend. Veddets almindelige Anvendelse til Bjelker, Bræder og Lægter, er bekjendt. Til dette Brug skal Fjeldgranen være den bedste, som, naar den er liden, kaldes Riepl-Gran, har et guult Ved og bruges til Karbaand, Slæder og af Laplænderne til Skoesaaler. Harpixen, som Veddet af dette Træe er gjennemtrængt med, kaldes i Norge Ko og bliver efter Gunnerus inddeelt i 1) Eegkorn-Ko eller Søtko, som er sødagtig, qvælder ud af Træet om Foraaret og søges meget af Egern, Faar og Geder. 2) Gaarko, som er bittrere og tykkere. 3) Lønko, som samler sig indvendig i Veddet. Naar denne Harpix blandes med den Virak, man finder i Myretuer, laver man deraf i Norge et godt Plaster. Af nogle store Knuder, som undertiden findes paa dette Træe og som i Norge kaldes Nutur, forfærdiger man smaa Kar eller Boller, som have en smuk Æggeblomme Farve. De unge Grangrene anvendes undertiden som Qvægfoder, i Mangel af bedre, og Underbarken i Hungersnød til Brød; Barken selv til Garverie. Lapperne gjør Strikke- og Fletarbeide af Rødderne, som de koge i Vand og Aske. Af de umodne Kogler skal kunne presses Olie.

Om Forplantningen s. den sidste Art.

2. Ædel Gran (P. Picea). Bladene eenlige, flade, udrandede. Koglens Skjæl budte, tiltrykte. Blackw. T. 203.

Hvid Gran, Oec. Pl.

Beskr.

Beskr. Et stort, rankt Træe, som foruden de anførte Mærker kjendes fra den foregaaende ved et lysere Udseende og lidet opstigende Grene. Bladene have paa Undersladen 2 hvide, fordybede og 2 grønne, ophævede Striber. Skjællene paa Tappene er lettere affaldende og Frøene større end hos den foregaaende. Blomstrer i Mai.

Paa Bjergene i Tydskland og Schweitz.

Egenst. og Anvend. Veddet, som har en stor Elasticitet, er meget hvidt, retfibret og bliver brugt, ikke allene til Tømmer- og Snedkerarbeide, men og til Instrumenter, især mathematiske, da det ikke lider betydelig Forandring ved Hede og Kulde. Barken skal kunne bruges til Garverie og Blærerne derpaa give Terpentin. Af Frøene skal kunne presses en meget god Olie.

3. Fyrre Gran (P. sylvestris). Bladene parrede, traadsformige. De yngere Tapper stilkede; Skjællene langagtige, budte. Fl. D. T. Fl. N. 337. Evel. sylv. Hunt. Udg. p. 266 med Figur.

Beskr. Den udmærker sig fra den foregaaende, ved ikke tilbageboiede Grene, et lysere grønt Udseende, længere Naale, som 2 og 2 staae længere fra hverandre. Blomstrer i Mai.

Almindelig paa Fjeldene i Norge.

Ligesom den første Art, tillægges den i Norge forskjellige Navne efter Veddets Fasthed og Grunden, hvorpaa Træet voxer, f. Ex. Fjeld Furu, Myrfuru, Ahl- og Malm Furu (med fastere Ved). Gjet- og Yt-Furu, med løsere Ved.

Egenst. og Anvend. Veddet er hvidt og bliver med Tiden rødagtigt og bruges paa samme Maade som den første, men skal kaste sig mindre end hiint. Man brænder megen Tjære og Beeg af det. Af den gamle og fede Fyr gjør man Pinde, der og bruges som Lys og kaldes Tyristikker; og Fakler, som kaldes Tyrikkou. Man brænder og Kul af den. Dens Bark males i Hungersnød til Meel for at bruges til Brød. Af de umodne Kogler brændes i Polen en Sort Brændeviin, og man skal kunne faae en smuk rød Farve af dem.

4. Wey-

4. **Weymouths Gran** (P. Strobus). Bladene 5hobede. Koglerne aflange, hængende. Skjællene ægformige, flade, ikke stive. Kerner ovec. Pflantzen Tab. 345.

Weymouths Fyr.

Beskr. Et høit, overmaade rankt Træe, med krandsformige, udstaaende Grene og meget glat Bark. Naalene ere omtrent 3 Tommer lange og 3kantede. Koglerne ere temmelig lange, næsten valseformige og lidet krumme. Blomstrer først i Juni.

Den er vildvoxende i Nordamerika.

Egenſk. og Anvend. Den anbefaler sig ikke allene ved sin Skjønhed og hurtige Vext, men og ved sin Haardhed imod vore Vintre. Veddet er temmelig hvidt, fiint og feit, men taaler ikke Fugtighed. I Nordamerika anvendes Stammerne til Masttræer.

5. **Lerke Gran** (P. Larix). Bladene i Knipper. Koglerne ægformig-aflange. Skjællene ægformige, lidet rue, i Randen lasede. Blackw. T. 477. D. Lerketræe.

Beskr. Den udmærker sig kjendelig nok fra de foregaaende derved, at Naalene sidde i tætte Bundter, rundt omkring paa Grenene, ere neppe mere end een Tomme lang, lyse af Farve og falde af om Vinteren, ligesom Løvtræernes Blade. Koglerne ere under Blomstringen meget smukt røde. Blomstrer i Mai.

Paa Fjeldene i Sydtydskland, Schweitz og Siberien.

Egenſk. og Anvend. Veddet er rødagtigt, varigt i Luft, Vand og Jord, og angribes ikke let af Insecter. Stammerne bruges til Master, Bjelker ꝛc. og ere meget stærke. Kullene deraf ere bedre end af de øvrige Arter. Af dens Harpix koges Terpentin. Efter Pallas giver den indvendige Deel af dette Træe en gummiagtig Saft, som i Rusland er bekjendt under Navn af orenburgisk Gummi. Paa Naalene findes ofte nogle sødagtige Korn, som ere bekjendte under Navn af briançoner Manna. Det tager til Takke med maadelig Grund, og voxer meget hurtigt.

Alle Granarterne forplantes ved Frøe, som hos nogle sidde temmelig fast i Koglerne. For at faae dem ud, hænger man

Kog-

Koglerne i Varme, hvorved Skiællene aabne sig. Saalænge Frøene sidde i Koglerne, kunne de gjemmes meget længe uden at tabe deres Spireevne. De saaes bedst i Marts i let Jord og om muelig i Skygge, da de spæde Planter ikke kunne taale Solen. Man gjør vel i at trække et Garn over Bedet, hvor de ere saaede, da Fuglene gjerne ville afhakke Spirene. De komme frem efter 6-7 Uger, men sildigere i tørre Aaringer, dog har man mærket, at de spire snarere, naar man udbløder Frøene 24 Timer i Vand, førend man saaer dem. De unge Planter maae ofte luges, men kun vandes sparsomt og lidet. Staae de for tæt, kan man oprykke nogle. De kunne blive 1 Aar eller mere, hvorefter de omplantes, helst i Marts i Træe-skolen. Adskillige Forstkyndige holde derimod for, at det er rigtigst strax at saae dem paa det Sted, hvor de bestandig skulle forblive, og at det ikke skader dem at de staae tæt, da alle Arter af denne Slægt blive rankere og høiere, naar de staae i en sluttet Stand, og at de stærkere, frodigere Træer nok selv ville qvæle de mindre gode.

Træerne af denne Slægt lide meget af Larven af adskillige Insecter, f. Ex. af Klannere og Sommerfugle, som paa mange Steder have anrettet uhyre Ødelæggelser iblandt dem. Man kjender deres Nærværelse paa de Harpixdraaber, som falde ned af de Huller, som de bore. De angribe meest de udgaaende, men og de sunde Træer. Borthugning af de besængte Træer er hidtil det eneste sikkre Middel imod dem.

Ottende Orden.

Rørhannede (Syngenesia).

28de Slægt: Græskar (Cucurbita).

1. Almindelig Græskar (C. Pepo). Bladene lappede. Frugten glat. D. Græskar. Dalecamp. hist. p. 616 sidste Fig.

Beskr. Roden grenet-trevlet. Stængelen svag, fremliggende, furet, lidet pigget, 4-6 Fod lang og derover. Bladene stilkede, rue, ved Grunden hjerteformige, dybt lappede, i Randen fintandede, 3nervede. Slyngtraadene i Bladhjørnerne. Bladstilkene piggede.

gede. Blomsterne stilkede, eenlige i Bladhjørnerne. Hanblomsterne øverst. Kronerne store, gule. Frugterne rundagtig-aflange, overmaade store. 1aarig. Blomstrer sidst i Juni.

Den har hjemme i de varme Klimater.

Egensk. og Anvend. Frugterne spises paa adskillige Steder i Tydskland, og blandede med Meel skal de kunne anvendes til Brød. De ere meget gode til at mæske Sviin med; paa nogle Steder nedsænker man dem i Fiskedamme, for at fede Karper. Kjernerne give efter Scopoli deres halve Vægt i Olie. Stænglerne indeholde Salpeter.

Formedelst dens udbredte Vext fordrer den stor Plads, man dyrker den derfor kun paa afsides, soelrige, feed- og muldjordede Steder. Kjernerne lægges, naar Nattekulden har ophørt, eller opelskes paa Mistbede og forplantes. De maae vandes flittig i tørre Sommere.

29de Slægt: Agurk (Cucumis).

1. **Have Agurk** (C. sativus). Bladene retvinklet kantede. Frugten aflang, rue. D. Agurk. Blackw. T. 4.

Beskr. Roden trevlet. Stængelen svag, fremliggende, grenet, stribet, stivhaaret. Bladene stilkede, verelvise, næsten lappede, ved Grunden hjerteformige, rue, tandede. Bladstilkene tæt stivhaarede, af Bladenes Længde. Blomsterne i Bladhjørnerne. Hunnerne øverst. Kronerne gule, størst paa Hannerne og mere dybt fligede. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Den har hjemme i de varme Klimater.

Egensk. og Anvend. De spises nedsyltede, baade modne og umodne. Qvæget æder Skrællingen af de modne Agurker.

Man dyrker her den lange Slange Agurk, den hvide og grønne; den sidste er den almindeligste. Naar Frosten er ophørt, nedlægges Kjernerne i Render, i et forhen gjødet, muldet, velgravet, soelrigt Bed og bedækkes med lidet Jord. Planterne udtyndes, til de staae 6 Tommer fra hverandre, og hyppes lidet; de maae vandes i tørre Sommere.

30te

30te Slægt: Galdebær (Bryonia).

1. Eenboe Galdebær (B. alba). Bladene haandformige, rue. Blomsterne eenboe. Bærrene sorte. Fl. D. T. 813. D. Hundebær, Galdebær.

Hvid Galdebær, V. og Oec. Pl.

Beskr. Roden tyk, hvidkjødet. Stængelen svag, klettrende, kantet, grenet, bladet, ruehaaret, 4-6 Alen lang. Bladene vexelvise, stilkede, 5lappede, meget rue. Bladstilkene trinde, de dele sig ud paa Bladene i 5 store Nerver. Slyngtraadene udeelte og sidde ved Siden af Bladstilkene. Blomsterne sidde paa temmelig lange Stilke i Bladhjørnerne. Kronerne guulagtig-hvide, med grønne Aarer. Bærrene glatte, kugleformige. Fleeraarig. Blomstrer fra Mai til September.

Ved Gjerder ikke almindelig, f. Ex. ved Blaagaard; paa Falster ved Corselitze; i Fyen mere almindelig.

Egensk. og Anvend. Af Roden kan gjøres Stivelse. Paa nogle Steder bruge Garverne Blomsterne til at bringe Haarene af Huderne. Den har giftige og afførende Egenskaber.

2. Tveboe Galdebær (B. dioica Jaqv.). Bladene haandformige, rue. Blomsterne tveboe. Bærrene røde. Fl. D. T. Jaqv. Fl. austr. 2. T. 199.

Beskr. Den udmærker sig allene ved de anførte Caracterer fra den foregaaende. Fleeraarig. Blomstrer fra Mai til September.

Den er funden ved Sanderumgaard og Faaborg i Fyen; ogsaa i Holsteen.

Egensk. og Anvend. Som den foregaaende.

To og

To og Tyvende Classe.

Tveboe (Diœcia) med Han- og Hunblomster paa særskilte Planter.

Første Orden.

Eenhannede (Monandria) med een Støvdrager.

Rød Piil s. næste Orden.

Anden Orden.

Tohannede (Diandria) med 2 Støvdragere.

1ste Slægt: Piil (Salix). Blomsterne i en Rakle. Hanblomsten har ved Grunden en Honningkjertel. 1-5 Støvdragere. Hunbl. 2 Ar. 1rummet, 2klappet Kapsel; fnokkede Frøe.

Udseende: Træer eller Buske, med udeelte, vexelvise Blade og Blomster i Rakler.

Tredie Orden.

Trehannede (Triandria) med 3 Støvdragere

2den Slægt: Krækling (Empetrum). Bægeret 3deelt, 3 Kronblade. Hanbl. 3-9 Støvdragere. Hunbl. 9 Ar. Et 9frøet Bær oven for Blomsten.

Udseende: Liden Busk, med naaleformige, tætte Blade og Blomsterne i Bladhjørnerne.

Tveboe Baldrian s. 3die Klasse 1ste Orden.

Tveboe Star s. 21de Klasse 3die Orden.

Trehannet Piil s. foregaaende Orden.

Fjerde Orden.

Firehannede (Tetrandria) med 4 Støvdragere.

5te Slægt: Tidse (Hippophae). Hanbl. Bægeret 2kløvet. Ingen Krone. Hunbl. Bægeret rørformigt, 1 Støvvei. Bærret 1frøet, oven for Bægeret.

Udseende: En Busk, med krybende Rod, udeelte, prikkede Blade, og smaa, siddende, nøgleformige Blomster.

4de

4de Slægt: Pors (Myrica). Raklens Skjæl hule, ingen Krone. Hunbl. 2 Støvveie. Bærret 1frøet.

Udseende: En liden Busk, med strøede Blade og Blomsterne i siddende Rakler.

3die Slægt: Fugleliim (Viscum). Hanbl. Ingen Bæger. 4 ved Grunden udvidede, sammenvoxne, bægeragtige Kronblade. Støvknappene siddende, fastgroede paa Kronbladene. Hunbl. Bægeret lidet randet, overfædigt. 4 ved Grunden udvidede Kronblade. Bærret 1frøet.

Udseende: Snyltebusk paa Træer, med tvedeelt Stamme; modsatte, udeelte Blade og nøgleformige Blomster.

Tveboe Vrietorn s. 5te Klasse 1ste Orden.

Tveboe Nelde s. 21de Klasse 4de Orden.

Femte Orden.

Femhannede (Pentandria) med 5 Støvdragere.

6te Slægt: Hamp (Cannabis). Hanbl. Bægeret 5deelt, ingen Krone. Hunbl. Bægeret 1bladet, paa Siderne gabende. Ingen Krone. Nødden 2klappet, omgiven af Bægeret.

Udseende: En aarig Plante, med vexelvise, fingerformige Blade. Hanblomsterne i Klaser og Hunblomsterne i Nøgler.

7de Slægt: Humle (Humulus). Hanbl. Bægeret 5bladet. Ingen Krone. Støvknappene i Spidsen 2hulrede. Hunbl. Raklens Skjæl skraae, heelrandede. Ingen Krone. 2 Støvveie. 1, ved Bægeret vinget Frøe.

Udseende: Slyngende Plante, med lappede Blade og rue Stængler.

8de Slægt: Spinat (Spinacia). Hanbl. Bægeret 5deelt. Ingen Krone. Hunbl. Bægeret 2:4kløvet. Ingen Krone. 1 Frøe, indsluttet af et haardt Bæger.

Udseende: Kiøkkenplante, med opret Stængel; udeelte Blade og nøgleformige Blomster i Bladaxlerne.

Fjeld

Fjeld Ribs s. 5te Klasse 1ste Orden.
Tveboe Galdebær s. 21de Klasse 8de Orden.
Laurbær Piil s. denne Klasse 2den Orden.

Sjette Orden.

Sexhannede (Hexandria) med 6 Støvdragere.
Syre- og Smaaskreppe s. 6te Klasse 3die Orden.

Syvende Orden.

Ottehannede (Octandria) med 8 Støvdragere.

10de Slægt: Rosenrod (Rhodiola). Bægeret 4deelt. 4 Kronblade. 4 udrandede Honninggjemmer. Hunbl. 4 Støvveie og 4 mangefrøede Kapsler.

Udseende: Lav Fjeldplante, med knollet Rod; udeelt Stængel; udeelte, kjødede Blade og qvastformige Blomster.

9de Slægt: Asp (Populus) Raklens Skjæl lasede. Kronen pæreformig, skraae. Hunbl. 4 Ar. Kapselen 2klappet, 2rummet, oven for Blomsten. Frøene fnokkede.

Udseende: Store Træer, med udeelte, vexelvise Blade.

Ottende Orden.

Nihannede (Enneandria) med 9 Støvdragere.

11te Slægt: Bingelurt (Mercurialis). Bægeret 3deelt. Ingen Krone. Hanbl. 9-12 Støvdragere; dobbelte, kugleformige Støvknappe. Hunbl. 2 Støvveie; 2kornet, 2rummet Kapsel, med eenlige Frøe.

Udseende: Liden Skyggeplante, med opret Stængel; udeelte, modsatte Blade og Blomsterne i Bladhjørnerne.

12te Slægt: Frøebid (Hydrochæris). Bægeret 3kløvet; 3 Kronblade. Hanbl. De 3 inderste Støvtraade have en støvveiformig Spids. Hunbl. 6 Støvveie. Kapselen 6rummet, mangefrøet, neden for Bægeret.

Udseende: Liden Vandplante, med trevlet Rod; krybende, nedsænkt Stængel; udeelte, svømmende, kredsrunde, rodskydende Blade og langstilkede Blomster oven for Vandet.

Sort

Sort Krækling s. denne Klasse 3die Orden.

Niende Orden.

Tihannede (Decandria) med 10 Støvdragere.

Smaakronet Smelle s. 10de Klasse 3die Orden.

Skov- og Hvidkronet Pragtstjerne s. 10de Kl. 5te Orden.

Tiende Orden.

Bægerhannede (Icosandria) med flere end 10 Støvdragere paa Bægeret.

Multebær Klynger s. 12te Klasse 6te Orden.

Ellevte Orden.

Mangehannede (Polyandria) med flere end 10 Støvdragere paa Frugtbunden.

Aloebladet Krebskloe s. 13de Klasse 5te Orden.

Sort Asp s. denne Klasse 7de Orden.

Tolvte Orden.

Sammenvoxne (Monadelphia).

13de Slægt: Ene (Juniperus). Handl. en skjællet Rakle. Ingen Krone. 3 Støvdragere. Hunbl. Raklen bestaaer af faa Skjæl, som blive kjødede og voxe sammen i et 3frøet Bær.

Udseende: Et buskagtigt Træe, med naaleformige Blade og siddende Blomster i Bladhjørnerne.

14de Slægt: Tax (Taxus). Handl. Ingen Bæger og Krone. Mange Støvdragere. Støvknappene skjoldformige, 8kløvede. Hunbl. Bægeret potteformigt, helrandet. Ingen Griffel. Frøet indlagt i det bæragtige Bæger.

Udseende: En træeagtig Busk, med naaleformige, aradede Blade og stilkede Blomster i Bladhjørnerne.

To og

To og Tyvende Classe.

Tveboe (Diœcia).

Første Orden.

Eenhannede (Monandria).

Rød Piil s. næste Orden.

Anden Orden.

Tohannede (Diandria).

1ste Slægt: Piil (Salix).

* Med takkede, glatte Blade.

1. Rød Piil (S. Helix). Eenhannet, opret. Bladene linieformig-lancetformige, tilspidsede. Griffelen lang, traadformig. Arrene linieformige. Fl. D. T. Hofm. Salic. T. 1 f. 1, 2. T. 5 f. 1. T. 23 f. 1. D. Rød Piil, sei Piil, Tydsk Piil, Abelin, ægyptisk Piil.

Beskr. Stammen tynd, 8-10 Fod høi. Grenene tynde, trinde, seie, glindsende-glatte, mørkrøde. Bladene vexelvise, kortstilkede, undertiden modsatte, meget spidse, ved Grunden smallere end paa Midten, hvor de ere fiintakkede ud imod Spidsen, paa Undersiden blaagraae. Ingen Axelblade. Han- og Hunraklerne temmelig tykke og stive, valseformige, lidet indbøiede, budte, kortstilkede. Skjællene aflange. Kapselen ægformig, hvidulden. Blomstrer i April.

Hist og her ved Gjerder.

Egensk. og Anvend. Dens seie og lange Skud, som den frembringer i Mængde, ere meget tjenlige til Fletarbeide, til at befæste Straaetage rc. Plantet til levende Hegn, holder den sig temmelig tæt, og har ved sine mørkrøde Skud et smukt Udseende. Basten giver en guul Farve. Den trives endog i sandig Jord. Om Forplantningen s. den sidste Art.

2. Glat Piil (S. triandra). Trehannet. Bladene lancetformige, med halvhjerteformige Axelblade. Frugtknuden stilket, glat. Fl. D. T. Hofm. Sal. T. 9, 10. T. 23 f. 2. D. Bindpiil, Blaapiil, Baandpiil.

Beskr.

Beskr. Stammen træeagtig, opret, 12-16 Fod høi, med oprette, lange, seie, glatte, gra-bruunbarkede Grene. Bladene stilkede, over hele Randen takkede, spidse, paa Undersiden blaaegraae. Axelbladene rundtakkede. Raklerne tilspidset-valseformige, tynde, oprette. Kapselen glat. Blomstrer i Mai.

Ved Gjerder og i Plantninger, men findes formodentlig ikke vildvoxende her.

Egensk. og Anvend. Vaandene eller Skuddene af denne Piil, som ere temmelig seie, bruges til Fletarbeide, og Grenene til Baandstager, Skafter &c. Faarene æde Bladene og de unge Skud. Barken er meget sammensnerpende og er anvendt imod Feber og andre Sygdomme. Den trives i enhver Jordsmon.

3. **Fiintakket Piil** (S. undulata Ehrh.) Bladene lancetformige, tilspidsede, ved Grunden tilrundede, fiintakkede. Axelbladene halvhjerteformige. Frugtknuden laaden. Fl. D. T.

D. Blaapiil, Baandpiil, Poppelpiil.

Beskr. Den ligner meget den glatte Piil, men udmærker sig, foruden de anførte Caracterer, ved længere, lidet bølgede Blade og ved kortere Rakler. Blomstrer først i Mai.

Efter Viborg i Vensyssel og Thye; i Holsteen ved Elben.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

4. **Mandelbladet Piil** (S amygdalina). Trehannet. Bladene ægformig-lancetformige. Frugtknuden stilket. Axelbladene meget store. Fl. D. T. Fl. N. 821? N. Fages-Via.

Beskr. En Busk, med aabne, glatte, i Spidsen lidet kantede Grene. Bladene større og bredere end hos de foregaaende, paa begge Sider glatte. Axelbladene, hvorved den især udmærker sig, ere rundtakkede, næsten kredsrunde eller halv hjerteformige. Raklerne valseformige, tykke. Kapslerne glatte. Blomstrer i April.

Det er uvist, om den Plante, som Gunnerus anfører under dette Navn som voxende i Norge, er den rette mandelbladede Piil, da han citerer Figuren i Flora lapponica, som neppe henhører til den.

Egensk. og Anvend. Dens Grene og Vaand ere meget seie og Barken meget bitter.

5. Lant-

5. Laurbærbladet Piil (S. pentandra). Femhannet. Bladene elliptisk-lancetformige, glatte. Frugtknuden glat, næsten siddende. Fl. D. T. 943. Fl. N. 523. D. Rødvæger, Laurbærpiil, vellugtende Piil, Tydsk Piil, Rødvier. N. Lyster Vie, Ister Vie, Hisseren, Jolster.

Beskr. Et Træe. Grenene glindsende-glatte. Bladene omtrent 2 Tommer lange og 1 Tomme brede, tilspidsede, kortstilkede, meget fiint takkede og paa Takkerne klebrige, paa begge Sider grønne og glatte. Bladstilkene kjertlede ved Grunden af Bladene. Raklerne sidde paa Enden af Qvistene; Hanraklerne smaa, valseformige, nedbøiede, gule; Hunraklerne længere og tyndere, med bruunagtige Skjæl. Støvdragerne sædvanlig 5, undertiden til 7. Frugtknuden lancetformig. Blomstrer i Mai og Juni.

Hist og her ved Gjerder.

Egensk. og Anvend. Med Barken, som er meget sammensnerpende og anvendt med Held mod Koldfebre, Orm &c., garver man i Norge Huder og Kalveskind. Veddet er temmelig haardt og feit; Træet selv har et smukt Udseende. Bierne trække af Blomsterne og Frøeulden kan spindes, naar den blandes med Bomuld. Bladene og Raklerne lugte behagelig. Den trives bedst i en fugtig Grund.

6. Sortagtig Piil (S. nigricans Smith). Bladene elliptisk-lancetformige, rundtakkede, glatte, paa Underfladen blaagraae. Frugtknuden stilket, lancetformig, tilspidset, silkehaaret. Fl. D. T. Fl. N. 594. β. Fl. Lap. T. 8. f. c. (under Navn af S. phylicifolia β.) Engl. Bot. T. 1213.

Beskr. En Busk. Grenene trinde, glatte, med sort Bark. Bladene overalt takkede i Randen, tilspidsede, stilkede, mørkgrønne paa Overfladen, meget fiint haarede paa Underfladen. Axelbladene temmelig store, takkede, glatte, ulige hjerteformige. Raklerne 1-1½ Tomme lange, temmelig tykke, med lancetformige, budte Skjæl 2 Støvdragere. Blomstrer i Mai.

Funden af Prof. Vahl i Finmarken.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

7. Bølgrandet Piil (S. phylicifolia). Bladene lancetformige, bølget-rundtakkede, glatte, paa Underfladen blaa-

 graae.

graae. Axelbladene næsten maaneformige. Fl. D. T. Fl. N. 594. α. Fl. Lap. T. 8 f. d. N. Kjærvavie. L. Rusfes Steedg.

Beskr. Foruden de anførte Caracterer udmærker den sig især ved Takkerne paa Bladene, som ere dybere, bugtede og i Enden samt ved Grunden heelrandede.

Afart: Budt bølgrandet Piil (S. ph. latifolia) med ægformige Blade. Fl. D. T. 1053. Udentvivl en egen Art.

Den findes i Finmarken.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

8. Buskartet Piil (S. Arbuscula). Bladene lancetformige, utydelig smaatandede, uden Axelblade. Qvistene duunhaarede. Fl. D. T. Fl. N. 450 β. Fl. Lap. T. 8 f. m. Engl. Bot. T. 1366. N. Fjeldvie, hvid Vidie. J. Beinvidie.

Beskr. Et lidet buskartet Træe, af 1 Fods Høide, med aaben-oprette, bruunbarkede Grene; vexelvise, kortstilkede, tynde, paa begge Sider glatte Blade. Bladstilkene tynde, flatne. Blomstrer i Mai. Figuren i Engl. Bot. har jeg ikke seet.

Almindelig i Finmarken.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

9. Tyndbladet Piil (S. tenuifolia Smith). Bladene elliptiske, spidse, takkede, glatte, paa Underfladen blaagraae. Axelbladene utydelige. Kapslerne glatte. Fl. D. T. 1052? Fl. Lap. T. 8. f. e.

Beskr. En liden, 2 Fod hoi, meget grenet Busk. Bladene vexelvise, meget kortstilkede, spidse, ved Grunden og i Spidsen utydelig takkede. Axelbladene efter Smith meget smaa, seglformige, takkede, glatte, eller ingen. Raklerne oprette, valseformige. Kapslerne ægformig-lancetformige. Blomstrer i Mai og Juni.

Jeg maa tilstaae, at jeg lige saa lidet som Smith er vis paa, at Figuren i Fl. D. hører til denne Plante.

Ved Tanna-Elven i Finmarken.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

10. Myrtebladet Piil (S. myrsinites). Bladene elliptiske, takkede, glatte, aarede, paa begge Sider glindsende.

Qvistene stivhaarede. Kapslerne syelformige, duunhaarede. Fl. D. T. 1054. Fl. N. 595. Fl. Lap. T. 8 f. f. N. Krina Vie.

Beskr. Buskagtig. Stammen 1-2 Fod høi, meget grenet; Grenene mere udspilede end hos de foregaaende, men den er især kjendelig ved dens meget glindsende, tætte Blade, som endog visne sidde fast paa Grenene. Axelbladene takkede, glatte. Raklerne ægformige, aflange, i Enden paa Qvistene. Blomstrer i Mai og Juni.

Almindelig paa Fjeldene i Norge, paa fugtige Steder.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

11. Spydbladet Piil (S. hastata). Bladene aflang-lancetformige. 2 ægformig-hjerteformige Axelblade ved Grunden af den korte Stilk. Fl. D. T. 1236. Fl. N. 597. Fl. Lap. T. 8 f. g. N. Spiutvia, Geisvia.

Beskr. Et lidet Træe, med temmelig oprette, bruunagtige Grene. Bladene vexelviise, fiintakkede. Axelbladene takkede, spidse. Hanraklerne oprette, omtrent 1 Tomme lange, budte, valseformige. Hunraklerne nedboiede, 2 Tommer lange. Kapslerne glatte, ægformig-lancetformige. Blomstrer sidst i Mai.

Paa Langholmsmosen ved Dronninggaard og i Jylland ved Aarslev; almindelig i Norge.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

12. Guul Piil (S. vitellina). Bladene lancetformige, spidse, uden Axelblade, paa Overfladen glatte. Takkerne bruskede. Axene udrandede. Hofm. sal. T. 11, 12 og T. 24. f. 1. D. Guul Piil, guul Vie.

Beskr. Et Træe af Middelstørrelse, med oprette, glindsende glatte, om Foraaret gule Grene. Bladene vexelviise, næsten siddende, takkede, meget spidse, paa Undersladen fiint dunede. Raklerne tynd-valseformige, spidse, slatne. 2 Støvdragere. Frugtknuden lancetformig. Blomstrer i Mai.

Hist og her i Plantager og ved Gjerder.

Egensk. og Anvend. Den giver meget lange og seie Skud og gode Baandstager. Veddet er hvidt og seit. Med dens Bark kan farves guult. Knoppen kan spindes ligesom den laurbærbladede Piils. Dens gule Grene give den

et smukt Udseende om Foraaret. Den voxer bedst paa fugtig Grund.

13. Skjør Piil (S. fragilis). Bladene lancetformige, tilspidsede, overalt i Randen takkede, meget glatte. Bladstilkene tandet=kjertlede. Hanblomsterne have et dobbelt Honninggjemme. Fl. D. T. Fl. N. 251. Hofm. Sal. T. 31 (under Navn af S. decipiens). D. Skjør Piil, Knæk Piil, Væger. N Skjør Vie.

Beskr. Et temmelig høit Træe, med oprette Grene, som ere meget skjøre der, hvor de voxe ud fra Stammen. Bladene stilkede, budt takkede, og paa Takkerne lidet kjertlede. Axelbladene (som oftest mangle de) rundagtige, lidet takkede. Raklerne valseformige, budte; ved Støvdragerne sidde 2 smaa Honningkjertler. Frugtknuden lancetformig, lidet stilket. Blomstrer i Mai.

Meget almindelig ved Veie og i Pilehaver.

Egensk. og Anvend. Formedelst sin hurtige Vext anbefaler den sig til levende Gjerder; dens Grene bruges til Stavre, Skafte og deslige, men ere ikke seie nok til Baand, ligesom Skuddene for skjøre til at give gode Baand, for saavidt som disse skal flettes. Roden giver en rødagtig Farve. Bierne trække af Blomsterne. Barken er sammensnerpende; den er bleven anpriist mod Kold= og Forraadnelsesfebre.

14. Babylonisk Piil (S. babylonica). Bladene linieformig=lancetformige, takkede. Qvistene nedhængende. D. Grædende Piil, babylonisk Piil. Kerner Abbild. T. 214.

Beskr. Et temmelig stort Træe, med meget tynde, lange, seie og især om Efteraaret nedhængende Qviste. Bladene smallere end hos de foregaaende Arter, kortstilkede. Axelbladene smaa, aflange. Hunraklerne tynd=valseformige, stilkede. Frugtknuden ægformig=lancetformig, glat. Blomstrer i Mai.

Den er vildvoxende i Asien. Her findes kun Hunner.

Egensk. og Anvend. Dens hængende, meget lange Skud have givet den en Plads i de saakaldte engelske Anlæg, ved Gravminder &c. Endskjønt Spidsen af dens Skud bortfryser om Vinteren, opnaaer den dog en betydelig Størrelse. Den giver fortræffelige Baand til fiint Kurvemagerarbeide.

15.

15. **Dværg Piil** (S. herbacea). Bladene kredsrunde, takkede, glatte, nætformig-aarede, paa begge Sider glindsende. Kapslerne glatte. Fl. D. T. 117. Fl N. 111. Fl. Lap. T. 7 f. 3, 4. T. 8 f. h. N. Fieldmor. I. Gras-Vidie, Kotungslauft.

Beskr. Roden dyb, med meget fine Trevler. Stammen grenet, ofte fremliggende og rodskydende, 1-4 Tommer lang. Bladene kortstilkede, meget fiint takkede, stive og sidde i Toppen af Grenene. Raklerne i Spidsen af Grenene, faablomstrede, ægformige. Skjællene i Randen røde. Kapslerne ægformig-lancetformige.

Almindelig paa Fieldene i Norge, Island og Grønland.

Egensk. og Anvend. Huusdyrene, især Hestene, æde den med Begjerlighed.

** Bladene heelrandede, glatte.

16. **Nætbladet Piil** (S. reticulata). Bladene elliptisk-kredsrunde, heelrandede, glatte, nætformig-aarede, paa Underfladen blaagraae. Kapslerne uldhaarede. Fl. D. T. 212. Fl. N. 110. Fl. Lap. T. 8. f. l. T. 7. f. 1, 2.

Beskr. En liden Busk. Roden lidet krybende. Stammen fremliggende, grenet, udbredt, trind, tyk i Forhold til Høiden, i Toppen rødagtig, 3-4 Tommer lang. Bladene temmelig langstilkede, store, budte, undertiden lidet udrandede, i Randen lidet tilbageboiede, med rødagtige, nætformige Aarer paa Underfladen. Raklerne paa Enden af Stængelen og Grenene, temmelig langstilkede. Blomstrer i Juni.

Paa Fjeldene i Norge, Island og Grønland.

Egensk. og Anvend. Den bliver ukjendelig stor. Naar den dyrkes; i den botaniske Have indtager den en Plads af flere □ Favne.

17. **Bølleblabet Piil** (S. myrtilloides). Bladene ægformige, spidse. Fl. D. T. Fl. N. 596. Fl. Lap. T. 8 f. i. k. N. Markevie.

Beskr. Et buskagtig Træe af henved en Fods Høide, med grenet, knudret Stamme; Grenene rødagtige; de øverste lysrøde. Bladene sidde i Toppen af Grenene, temmelig tæt sammen, paa den øverste Side grønne, paa den underste graaeagtige, i Randen tilbageboiede, paa de ældre rødagtig-brune. Blomstrer i Juni.

Man

Man har en Afart med længere, mere spidse Blade, hvortil udentvivl Fl. D. T. 1055 hører.

I Finmarken og Grønland.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

*** Bladene heelrandede, uldhaarede.

18. Blaagraae Piil (S. glauca). Bladene ægformig-aflange, paa Underfladen meget fiint uldhaarede. Fl. D. T. Fl. N. 341. Fl. Lap. T. 7. f. 5. T. 8. f. p. Vill. Fl. delph. T. 51 f. 27. N. Tyvie. I. Graa Vidie, Kotuns Vidir, Tag.

Beſkr. En Buſk af 1-2 Fods Høide. Stammen og Grenene knudrede, rødbrune, glatte. Bladene kortſtilkede, budte, ½-1 Tomme lange, mat-glatte, lidet haarede, grønne paa Overfladen, hvidagtige paa Underfladen. Raklerne ægformig-ſtilkede, paa Enden af Grenene, hvide og ſaa tæt uldede, at man neppe kan ſee Skjællene. Blomſtrer i Juni.

I Nordlandene, Finmarken og Island.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

19. Øret Piil (S. aurita). Bladene paa begge Sider uldhaarede, omvendt-ægformige, ørede. Fl. D. T. Fl. Lap. T. 8. f. y.

Beſkr. En liden, meget grenet Buſk. Barken graaagtig. Bladene budte, med en Braad, ſmallere ved Grunden, kortſtilkede, paa Overfladen mørkgrønne, paa Underfladen hvidere, ſidde temmelig tæt ſammen og have ved Grunden tvende ſmaa, næſten kredsrunde Blade. Raklerne ſidde nederſt paa Grenene. Hanraklerne ægformige, budte, vexelviſe, ½ Tomme lange, kortſtilkede, laadne, med ægformig-lancetformige Skjæl. Hunraklerne lidet længere, med ſmallere Skjæl. Blomſtrer i Juni.

Funden i Finmarken af Prof. Vahl.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

20. Uldbladet Piil (S. lanata). Bladene paa begge Sider uldhaarede, rundagtige, ſpidſe. Fl. D. T. Fl. N. 431. Fl. Lap. T. 7 f. 7. T. 8 f. x. N. Løen Jækſter, hvidt Jækſter. L. Vilges Speedg.

Beſkr. En liden Buſk, med hvidlaadne Grene. Bladene budtrundede, med en liden Spids, beſatte med en tæt, hvid, lang Uld.

uld. Raklerne sidde paa Enden af Grenene og ere tykke, valseformige, budte, og tæt besatte med lange, fine Haar. Blomstrer i Juni. I Finmarken.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

21. **Guldblomstret Piil** (S. Chrysanthos Vahl). Bladene elliptiske, spidse, paa begge Sider filtede. Axelbladene ægformige, heelrandede. Raklerne meget laadne. Fl. D. T. 1057.

Beskr. I Henseende til Formen af Bladene ligner den den spydbladede Piil, dog ere de større end dennes, og i Henseende til Laadenheden den foregaaendes, dog ere de mere filtede end laadne, hvorfor man og kan see Nerverne paa den guldblomstrede, hvilket man efter Linnei Vidnesbyrd ikke kan paa den uldbladede. Forresten udmærker den sig meget ved dens tykke, store Rakler, som ere næsten skjulte med gule, glindsende, tætte, fine Haar. Blomstrer i Juni.

Funden af Prof. Vahl paa Fieldene i Norge og i Finmarken. Maaskee henhører S. depressa Fl. Lapp. T. 8. f. n. hertil.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

22. **Laplandsk Piil** (S. lapponum). Bladene lancetformige, laadne. Fl. D. T. Fl. N. 626. Fl. Lapp. T. 8. f. t. N. Larvie, Smaavie. L. Silledg, Sieedg-Skiero.

Beskr. Stammen grenet, mørkbruun, 3-4 Fod høi. Bladene tæt sammen paa Enden af Grenene, meget spidse, mørkgraae paa den øverste og hvidagtige paa den underste Flade. Hunraklerne aflange, naar de blomstre, og valseformige, naar de bære Frugt. Hanraklerne mindre, aflang-valseformige. Blomstrer i Juni.

Afart: Rundraklet laplandsk Piil (S. l. globosa) med kugleformige Hunrakler og glatte Kapsler. Fl. D. T. 1058. I Finmarken.

Egensk. og Anvend. Bruges af Lapperne til Brændsel.

23. **Sand Piil** (S. arenaria). Bladene næsten heelrandede, ægformige, spidse, paa Overfladen lidet og paa Underfladen meget tæt uldhaarede. Fl. D. T. Fl. N. 439. Fl. Lapp. T. 8. f. o. Gmel. Fl. sib. T. 36. f. 1. N. Sandvie.

Beskr.

Beskr. En Busk af 3-4 Fods Høide, med temmelig tykke, uldhaarede, rødagtige Grene. Bladene stilkede, paa Overfladen mørkgrønne, paa Underfladen hvide; efter Smiths Bemærkning ere Hanplantens Blade smallere og paa Underfladen mere silkehaarede. Ingen Axelblade. Raklerne aflang-ægformige, korte, budte. Kapslerne haarede. Blomstrer i Juni.

I Finmarken.

Egensk. og Anvend. Ubekiendt.

24. **Bistøttet Piil** (S. appendiculata Vahl). Bladene ægformig-lancetformige, paa Overfladen uldhaarede, paa Underfladen næsten filtede. Axelbladene lancetformige, heelrandede. Fl. D. T. 1056. Fl. Lap. T. 8. f. q?.

Beskr. Den nærmer sig overmaade meget den foregaaende og er maaskee blot en Afart deraf, men da hiin skal mangle Axelblade og denne efter Vahl har dem meget tydelig, baade paa de yngre og paa de ældre, har jeg anført den som en egen Art. Blomstrer i Juni.

Funden af Prof. Vahl paa Høps Eidet i Finmarken.

Egensk. og Anvend. Ubekiendt.

25. **Krybende Piil** (S. repens). Bladene elliptisk-lancetformige, med en liden Braad; paa Overfladen næsten glatte; paa Underfladen silkehaarede, blaagraae. Stammen nedtrykt. Fl. D. T. Fl. N. 989. Engl. Bot. T. 183. N. Krypvie, Vesselvie.

Beskr. Stammen fremliggende, meget grenet, lidet krybende, 1-2 Fod lang, bruun. Grenene tætte, næsten sammenslyngende, lysere, glatte, i Enden silkehaarede. Bladene tæt samlede, silkehaarede, i Randen lidet tilbagebøiede. Qvistene ere besatte med vexelviis, aflang-ægformige, budte Rakler. Skiællene omvendt ægformige, lidet indtrykte, rødagtige. Kapslerne lancetformige, fiinhaarede, stilkede. Blomstrer i Mai.

I Moser.

Egensk. og Anvend. Qvæget æder Bladene, og i Island føder man Stude dermed. Barken bruger man der til Garvning og Saften deraf blandet med Saften af alminderlig Meelbær til Blæk.

26.

26. **Liggende Piil** (S. incubacea). Bladene lancetformige, heelrandede, paa Underfladen glindsende, silkehaarede. Axelbladene ægformig-lancetformige. Fl. D. T. - Fl. N. 533. D. Vieriis. N. Qviitgrøn, Viekrat.

Beskr. Den udmærker sig blot fra den foregaaende ved de anførte Mærker og er neppe andet end en Afart deraf.

I Moser almindelig.

Egensk. og Anvend. Dens Rødder kunne befæste Sanddiger; i Jylland bruges dens Qviste til Koste.

27. **Rosmarinbladet Piil** (S. rosmarinifolia). Bladene linieformig-lancetformige, stive, paa Underfladen silkehaarede. Stængelen opret. Axelbladene lancetformige. Fl. D. T. Fl. N. 820. Lob. ic. v. 2. 137. N. Rosmarin Vie.

Beskr. Den oprette Stilling; de smallere Blade, som paa Overfladen ere dunede og kortere; lidet nikkende Rakler, udmærke den fra de foregaaende, som den forresten meget ligner. Blomstrer i Mai.

I Moser ikke almindelig, f. Ex. i Lyngbye Mose og Langholmsmosen ved Dronninggaard.

Egensk. og Anvend. Som den foregaaende.

28. **Graariis Piil** (S. fusca). Bladene utydelig tandede, ovale, paa Overfladen mørkfarvede og fiinhaarede, paa Underfladen glindsende-filtede. Fl. D. T. Fl. N. 990. Vib. Sandv. T. 4. D. Graariis, Hviderris, Klitriis, Graavidie, Marevidie, Sandpiil, Sandvidie, Palmevidie.

Beskr. Rødderne overmaade lange. Stammen temmelig opret, grenet. Qvistene graadunede, temmelig lange. Bladene kortstilkede og findes af forskjellige Figurer, nemlig snart aflange, snart rundagtige. Raklerne sidde vexelvise paa Qvistene og ere ægformig-aflange, laadne. Frugtknuden lancetformig, kortstilket, silkehaaret. Blomstrer i Mai.

I Flyvesand, f. Ex. ved Tidsville og paa Vestkanten af Jylland.

Egensk. og Anvend. Den er meget tjenlig til Flyvesandets Dæmpning, men maa plantes saa dybt, at dens Rødder slaae ned i en fastere Jordbund. Huusdyrene æde dens Blade.

29. Vidie Piil (S. caprea). Bladene ægformige, tilspidsede, takkede, bølgede, paa Underfladen filtede. Axelbladene næsten maaneformige. Kapslerne bugede. Fl. D. T. 245. Fl. N. 252. Hofm. sal. T. 3. f. 1, 2. T. 21. f. a. b. c. D. Vidie, Vie, Sillie, Palmvidie, Skovpiil, Sahlpiil. N. Selie. J. Selie. F. Palmi.

Beskr. Den findes buskagtig og som et temmelig stort Træe. Grenene jevne, glindsende-graae, bruunagtige. Bladene kortstilkede, fra 1½-3½ Tommers Længde og mere eller mindre aflange eller rundagtige, snart temmelig spidse, snart ganske budte, som i Figuren i Fl. Dan.; paa de yngre Grene større end paa ældre; i Randen rundbugtet-bølgede, mod Spidsen takkede, paa Overfladen jevne, paa Underfladen graafiltede. Axelbladene rundagtig-maaneformige, tilbagebøiede, rundbugtede, fiin-filtede. Rakkerne store, tykke og komme frem førend Bladene. Skjællene omvendt ægformige, meget haarede. Kapslerne stilkede, haarede. Arrene næsten udeelte, dog ere de fuldkommen deelte i Figuren i Fl. Dan. Blomstrer i April.

Ved Gjerder og i Skove.

Egensk. og Anvend. Veddet er meget seit, hvidt, tager endog imod Politur og kan anvendes til Møbler; i Norge kløver man det til at gjøre Æsker af, paa andre Steder til Soldbunde. Skomagerne bruge det til Bræder, hvorpaa de tilskjære Læderet. Grenene ere tjenlige til Staver, Humlestænger x. Barken bruges meget af Hanskemagere og Garvere. Den giver Linned en sort Farve, som skal blive bedre ved Ellebark. Kullene ere fortrinlige til Krudt. Huusdyrene æde Bladene. Bierne trække af Blomsterne og Ulden kan spindes.

30. Spidsbladet Piil (S. acuminata). Bladene lancetformig-aflange, tilspidsede, bølgede, tandede, paa Underfladen filtede. Axelbladene nyreformige. Kapslerne ægformig-syelformige. Fl. D. T. Hofm. sal. T. 6. f. 1, 2. T. 22, f. 2. D. Vie.

Beskr. Den nærmer sig meget til den foregaaende og staaer egentlig imellem den og den ørede Piil; den er lidet mindre end Vidie-Pilen, dens øverste Blade ere heelrandede og de ander-

derste rundtakkede; Raklerne ere mindre end hos hiin og Kapslerne langere stilkede, duunhaarede. Blomstrer i April.

Den findes imellem den foregaaende.

Egenff. og Anvend. Omtrent som den foregaaende, dog er Veddet ikke saa godt.

31. Graae Piil (S. cinerea). Bladene næsten heelrandede, omvendt-ægformig-lancetformige, paa Underfladen nætformig-aarede, blaaegraae, lidet uldhaarede. Axelbladene halv hjerteformige, takkede. Fl. D. T. Fl. N. 946. Vill. Fl. delph. T. 50 (under Navn af S. daphnoides). D. Vie, Buskvie, Buskpiil, graae Vidie.

Beskr. Jeg maa tilstaae, at jeg ikke ret har kunnet adskille denne Piileart fra den orede Piil, jeg anfører derfor Smiths Beskrivelse: Stammen naaer en Høide af 20 Fod og derover. Bladene ere stilkede, spidse, paa Overfladen glindsende-glatte og grønne, paa Underfladen blaagraaeagtige, kortuldhaarede, lidet rustfarvede, 1½ Tomme lange; de nederste heelrandede; de øverste meer eller mindre takkede. Axelbladene takkede, tilbageboiede i Randen. Raklerne korte, snart affaldende. Blomstrer i Mai.

Paa fugtige Steder.

Egenff. og Anvend. Omtrent som den foregaaende, men ubetydeligere, da den holder sig mindre.

32. Blød Piil (S. mollissima Ehrh.) Bladene lancetformige, tilspidsede, rundtakkede, paa Underfladen silkehaaretgraae. Axelbladene maaneformige, meget smaa.

Beskr. En Busk, med lange, tynde, oprette, glatte, meget seie Grene. Bladene vexelviise, stilkede, paa Overfladen grønne og jevne. Bladstilkene dunede. Raklernes Skjæl haarede. Frugtknuden haaret. Blomstrer i Mai.

Paa fugtige Steder i Engelland og Tydskland.

Egenff. og Anvend. Dens seie Grene gjøre den vigtig for Kurvemagere.

33. Baand Piil (S. viminalis). Bladene lancetformig-linieformige, meget lange, tilspidsede, heelrandede, paa Underfladen silkehaarede. Støvveien lang. Fl. D. T. Hofm. Sal. T. 2. f. 1, 2. T. 5. f. 2. T. 21. T. e, f, g. D. Baandpiil, Tydsk Piil, Baandstage Piil, Lavendel Piil, Hampe Piil.

Beskr.

Beskr. Et lidet Træe, med meget lange, oprette, trinde Grene. Bladene kortstilkde, oprette, paa Overfladen mørkgrønne, paa Underfladen hvide, 4-6 Tommer lange. Axelbladene, som ofte mangle, linieformig-lancetformige. Raklerne komme frem førend Bladene og ere linieformig-lancetformige. Skjællene meget haarede, rundagtige. Kapslerne siddende. Blomstrer i Mai.

Afart; Bredbladet Baand Piil (S. v. latifolia) med lancetformige Blade og halvhjerteformige Axelblade.

Denne sidste er maaskee en egen Art og maaskee Smiths S. stipularis s. Engl. Bot. T. 1214.

Egenst. og Anvend. Dens Skud ere meget seie og derfor tjenlige til Fletarbeide, de frembringes i Mængde, og derfor bruges den meget til levende Gjerder. Den anbefaler sig desuden ved sin hurtige Vext og lange Skud. Grenene give Baandstager, og Huusdyrene æde dens Blade. Man har i den sildigere Tid gjort den Indvending imod den bredbladede Afart af denne Piil, at Oldenborrerne holde sig meget til den, hvorved man meente, at disse skadelige Insecter bleve formerede, men denne sidste Bebreidelse kan vist ikke blive nogen Aarsag til at afskaffe den, da Oldenborrerne, i Mangel af denne, sikkert vilde finde andre Træearter, som de holdt sig til, mueligt kunde man endog holde Oldenborrerne fra Frugthaver, ved at plante denne Piil omkring dem.

34. Hvid Piil (S. alba). Bladene lancetformige, takkede, paa begge Sider silkehaarede. De nederste Takker kjertlede. Arrene 2deelte. Fl. D. T. Hofm. sal. T. 7, 8. D. Piil, Seipiil, hvid Piil, Skovpiil, Tydsk Piil.

Beskr. Et høit Træe. Grenene trinde, aabne, lysgraae. Bladene verelvise, kortstilkede, tilspidsede, mere regelmæssig takkede end de fleste øvrige Arter. De fine Silkehaar paa Overfladen give dem et hvidglindsende Udseende. Ingen Axelblade. Raklerne længere og tykkere end den foregaaendes, og have smallere Skjæl. Kapslerne siddende, glatte. Blomstrer i April.

Almindelig i Landsbyer, ved Gjerder 2c.

Egenst.

Egenſk. og Anvend. Dens Grene anvendes til Stavre, og de yngre til Tøndebaand. Qviſtene til Kurvemagerarbeide, ſkjønt de dertil ikke ere de bedſte. Barken er meget bitter og er derfor anvendt til Garverie iſtedet for Egebark, man kan med den og give Uldent- og Silketøi, ſom er beitſet med Allun, en kaneelbruun Farve. Den har i Hungersnød været brugt til Brød og i Medicinen anvendt i Stedet for Chinabark. Dens Ved tjener til Brændſel, og Fnokket, blandet med Bomuld, til Strømper, ligeſom og blandet med Harehaar til Hatte.

Den hele Slægt forplantes let ved Stiklinger og ved afſkaarne Grene, ſom man om Foraaret ſætter i Jorden, efterat de forud nogen Tid have ſtaaet i Vand; de kunne og forplantes ved at lægge Stiklinger langs med Jorden, ſom da give flere Skud, der ſiden kunne adſkilles. Man kan vel og, men langſommere, optrække dem af Frøe, men da de ere tvebøe-Planter, kan man ikke altid være ſikker paa, at Frøene ere frugtbare. De taale alle, mere end de fleſte andre Træearter, at kappes eller ſtævnes, hvorved rigtig nok Stammen fordærves, og ſaadanne kunne, uagtet Stammen er fuldkommen huul, i flere Aar vedblive at give ſtærke Grene til Stævning. Naar man vil bruge Pile til levende Gjerder, tager man ſædvanlig ſmaa Grene, ſom plantes tæt og korsviis over hverandre. Om Pilenes Formering og Dyrkning finder man udførlige Efterretninger i Trøiels og Viborgs Afhandlinger i Landhuusholdnings-Selſkabets Skrifter 6te Deel.

Tredie Orden.

Trehannede (Triandria).

2den Slægt: Krækling (Empetrum).

1. Sort Krækling (E. nigrum). Stammerne fremliggende. Fl. D. T. 975. Fl. N. 12. D. Kragebær, Krækling, Sortbær, Rævlingbær. N. Krægekrykke, Kreikebær, Krækling, Krækebær, Krækelyng. J. Kr[illegible]ebor, Luſalyng. F. Kraageber, Svartbeer.

Beſkr.

Beskr. En liden Busk. Roden langtrevlet-krybende. Stammen meget grenet, rodskydende; Grenene oprette, rodbrune. Bladene snart strøede, snart krandsformige, aabne, kortstilkede, smal-aflange, budte, tykke, i Randen tilbageboiede og haarede, paa Fladerne glatte. Blomsterne sidde i Enden af de aargamle Grene, uden Stilk, i Bladhjørnerne. Kronbladene smaa, aflange, rode. Støvdragerne lange. Støvveien kort, morkrød. Arret 9straalet. Bærret kugleformigt, sort, med 9 Frøe, som sidde i en Kreds. Undertiden finder man Han- og Hunblomster paa een Plante, og da sidde Hannerne øverst. Blomstrer i Mai og i Begyndelsen af Juni.

I Tørvemoser, især i Lyngegne, f. Ex. i Lyngbye Mose, ved Horrebye paa Falster; i Fyen paa Hals; ved Katholm og flere Steder i Jylland.

Egenſk. og Anvend. Dens lange Rødder og liggende Grene gjøre den meget tjenlig til at dæmpe Flyvesandet, især da Kreaturene ikke æde den. I Island og Norge troer man, at den fordriver Luus. Bærrene spises i Island, og bruges til en Drik, som ikke skal være ubehagelig. De bruges og til at farve rødt, som dog ikke skal være bestandigt; Kamskadalerne bruge dem tilligemed Fiskefidt, til at sætte Glands paa Zobelskind. Ræve, Ulve, Ryper, Hjerper &c. æde dem.

Fjerde Orden.

Firehannede (Tetrandria).

3die Slægt: Fugleliim (Viscum).

1. Hvid Fugleliim (V. album). Bladene lancetformige, budte. Stammen tvedeelt. Blomsterhovederne i Bladagerne. Fl. D. T. Fl. N. 444. Mill. illustr. T. 87. D. Fugleliim, Mestertiene, Vintergrønt. N. Fugleliim.

Beskr. Roden er meget fiintrevlet, og gjennemtrænger de Træers Bark, hvorpaa denne Snylte-Busk findes. Stammen er trind, glat, knudret-leddet, meget tvedeelt-grenet, bleggrøn, 2-3 Fod lang. Bladene blege, modsatte, heelrandede, tungeformige, jevne. Blomsterne guul-grønne. Bærrene kugleformige, hvide. Blomstrer i Mai.

Den

Den voxer især paa andre Træers Stammer. Efter Wille funden i Trelde Skov ved Frederitz. I Norge ved Christiania efter Gunnerus.

Egensk. og Anvend. Adskillige Fugle, f. Ex. Kramsfuglene, æde de slimede Bær, hvoraf, tilligemed Linolie og Terpentin laves det saakaldte Fugleliim. Faarene æde denne Busk. Bladene have været brugte mod Slag.

4de Slægt: Pors (Myrica).

1. **Mose Pors** (M. Gale). Bladene lancetformige, i Enden takkede. Stammen buskagtig. Fl. D. T. 327. Fl. N. 142. D. og N. Pors, Post.

Beskr. Stammen opret, trind, glat, grenet, 2-3 Fod høi. Bladene verelvise, glatte, tilløbende i en Stilk, ved Grunden heelrandede, bruunagtige. Blomsterraklerne sidde i Bladhiørnerne og, naar Bladene falde af, næsten i en Klase; Hanraklerne ere ægformige, verelvise, taglagte; Hunraklerne mere rundagtige og mindre tætte. Bærrene rødagtige, smaa, tæt samlede, besatte med harpixagtige Prikker. Blomstrer i Mai.

I Moser temmelig sjelden, imellem Gilleleie og Frederiksværk, ved Gissenfeldt. I Fyen har Hr. Geheimeraad Bylow fundet den ved Rønninge og Sanderumgaard; i Jylland ved Ribe og Norholm.

Egensk. og Anvend. Den har en balsamisk, temmelig stærk Lugt. Af hele Planten udsveder, især naar den koges, en voxagtig Saft og som endog kan bruges til Lys. Bladene og Blomsterne bruges i Norge istedet for Humle til Øl, som skal blive mere berusende deraf og hos uvandte let foraarsage Hovedpine. Man har og brugt Bladene til Thee, samt som Garvningsmiddel, hvortil og Barken kan anvendes. Rotter, Muus og Møl skal skye Lugten af denne Busk. Raklerne og Frøet give Uld en guul Farve. Den er brugt som et fortrinligt Middel, som Infusion til Indsprøitninger mod Saar hos Huusdyrene og indvortes til at befordre Fordøielsen :c.

5te

5te Slægt: Tidse (Hippophae).

1. Sand Tidse (H. rhamnoides) med lancetformig-linieformige Blade. Fl. D. T. 265. Fl. N. 11. D. Haftorn, Tidse, Hjortetorn, Piigtorn. N. Tindviid, Hjorte Torn.

Beskr. En Busk med meget udbredt, lang Rod og opret, stiv, udspilet, grenet, 3-6 Fod høi Stamme. Grenene stive, lidet furede, i Spidsen tornede. Bladene strøede, næsten siddende, heelrandede, tilspidsede, paa Overfladen mørkgrønne, paa Underfladen hvidskjællede. Blomsterne i de nederste Bladhjørner guulgrønne. Bærrene kugleformig-aflange, guulagtig-røde. Frøet aflangt, sort. Blomstrer i Mai.

Den voxer paa Strandklinter ikke almindelig, f. Ex. paa Bornholm, Møen, Falster imellem Corselitze og Grønsund; i Fyen ved Wedelsborg og i Jylland ved Aarhuus.

Egensk. og Anvend. Den er formedelst sine tætte Grene og stærke Torne anbefalet til levende Gjerder, men Erfaring har lært, at den plantet ikke beholder de Egenskaber, som anbefale den vildvoxende Busk; den faaer nemlig en træeagtig Stamme, og Grenene voxe ikke sammen. Paa Flyvesand anbefales den for dens lange Rødder og dens Torne, som afholde Qvæget fra at græsse paa Klitterne. Saften af Bærrene bruges i Sverrig af Fiskerne til Mad.

Den forplantes ved Rodskud og Bær.

Femte Orden.

Femhannede (Pentandria).

6te Slægt: Hamp (Cannabis).

1. Sæde Hamp (C. sativa). Bladene haandformige. Blackw. T. 322. D. Hamp. Hanplanten kaldes af Bønderne Galler og Hunhamp; Hunplanten derimod Slothamp og Hanhamp.

Beskr. Roden lidet grenet. Stængelen opret, udeelt, stribet, lidet rue, bladet. Bladene stilkede, lidet rue. Bladfligene lancetformige, takkede. Bladstilkene tilrundede, paa den underste og rendede paa den øverste Side. Hanblomsterne i krandsformige Klaser, Hunblomsterne derimod mere nøgleformige; Hanplanterne have en smallere og høiere Stængel end Hunnen.

Den findes vildvoxende i Asien.

Egensk.

Egensk. og Anvend. Dens Brug til Lærreder, Seilduge, Reeb 2c. er bekjendt. Frøene give ved Presning en Olie, som bruges i Sæbesyderier; af 4 Pd. Frøe skal man faae 12 Lod Olie. Kagerne, som blive tilbage efter Presningen, ere en god Mast for Køer. Sangfuglene æde gjerne Frøene, og i Rusland laver man en Ret af dem. I Asien skal man bruge Bladene af Hampen som et søvnbringende Middel og Stænglerne til smaa Spadsere-Stokke.

Den lykkes bedst i en sand- og muldblandet Leerjord, som maa være meget vel tilberedt; den saaes i Mai og temmelig tyndt. Naar den skal ruskes, maa man skjelne imellem Han- og Hunplanter, da den første modnes 14 Dage tidligere. Forresten har dens videre Behandling, som man finder udførlig beskreven i Rafns Flora 2den Deel p. 265, megen Lighed med Hørrens.

7de Slægt: Humle (Humulus).

1. Almindelig Humle (H. Lupulus). Stængelen lang, svag, slyngende mod Solen. Fl. D. T. 1239. Fl. N. 358. D. og N. Humle, vild Humle, Guldhumle. N. Vandhumle.

Beskr. Roden grenet-trevlet. Stængelen kantet, rue, bladet, 4-10 Alen lang. Bladene modsatte, stilkede, 5lappede, takkede, rue. Bladstilkene stribede, rue, næsten af Bladets Længde. Axelbladene ægformig-lancetformige. Blomsterne modsatte, i Bladaxlerne. Hanblomsterne i temmelig lange, stilkede Klaser. Hunblomsterne i kortere, stilkede, modsatte Kogler. Fleeraarig. Blomstrer sidst i Juni.

Hist og her ved Gjerder.

Egensk. og Anvend. Dens kryderagtig-bittre Smag har siden flere Aarhundrede gjort den til en vigtig Handelsplante, da den, som bekjendt, anvendes som Tilsætning til Øl, baade for at betage det for megen Sødhed og for deslængere at conservere det. Humlerankerne eller Stænglerne give, behandlede som Hamp, en temmelig god Tave, som kan anvendes til Sækkelærreder, Touge o. s. v. og uden nogen Tilberedning bruges til Baand. De kunne og, naar de ere vel tørrede, an-

 ven-

vendes til Brændsel. Rodskuddene kunne spises som Asparges. Køer og Faar æde Bladene. Bierne trække af Blomsterne, og man paastaaer, at de skulde blive ligesom berusede deraf. Humlekoglerne eller Kopperne skal fordrive Kornorme. De have opløsende, urindrivende og mavestyrkende Egenskaber.

Humlen anlægges bedst paa et soelrigt Sted, men som har Læe, i dyb Muldjord, som er vel bearbeidet. Førend man planter Rødderne om Foraaret, opkastes Hullerne om Efteraaret. Hullerne staae enten 1-2 Alen fra hverandre, naar man planter Humlen i Rader, eller de staae omtrent 14 Tommer fra hverandre i Kredse, og 7-8 i hver Kreds, som staae 6-8 Fod fra hverandre. Hullerne blive førend Plantningen fyldte med en Blanding af Gjødning og Muld. Rødderne lægges omtrent 2 Tommer dybt. Saasnart Planterne spire, sætter man Stokke eller Rafter til dem, hvorom de slynge sig, hvorefter man bør flittig luge dem. Rummene imellem Hullerne kan man beplante med Kjøkkenurter. Naar man om Efteraaret har afskaaret Rankerne, hypper man Jorden om Planterne og tildækker dem med Løv eller Sligt, hvilket borttages om Foraaret, da man renser Planterne og borttager de overflødige Skud, giver dem Stok, samt hakker Jorden op omkring dem, hvilket gjentages et Par Gange om Aaret. Om Humlens Dyrkning og videre Behandling findes udførligere Efterretninger i Rafns Flora 2den D. p. 272.

Man dyrker her forskjellige Afarter af Humle, især den brunsviger og engelske, men Meningerne ere deelte, om hvilken der er den fortrinligste.

8de Slægt: Spinat (Spinacia).

1. Have-Spinat (S. oleracea). Bladene spydformige eller aflang-ægformige. Frøene siddende, glatte eller piggede. D. Spinat. Blackw. T. 49.

Beskr. Roden treolet-grenet. Stængelen opret, grenet, glat, furet. Bladene vexelvise, stilkede, heelrandede, undertiden paa Overfladen lidet melede. Blomsterklaserne krandsformige, paa tem-

temmelig lange Stilke i de nederste Bladhjørner. Blomsterne smaa, med 3-5 Støvdragere; de øverste siddende. 1aarig. Blomstrer i Juli.

Man inddeler, den i spids- eller spydbladet og rund- eller ægbladet Have Spinat; den første har piggede, den anden har glatte Frøe.

Egenſk. og Anvend. Dens Brug i Kiøkkenet er bekjendt. Den er anbefalet som Foderurt, da Huusdyrene gierne æde den. Man har anvendt dens Frøe til Brød.

Spinaten udfordrer en løs, feed Grund; den spidsbladede ansees for haardest mod Kulden og anvendes derfor til Vinterbrug og tidlig om Foraaret, den rundbladede derimod til Sommerbrug. Vinter-Spinaten udsaaes paa skyggefulde Steder fra Begyndelsen af August til først i October. Planterne holdes rene for Ukrud og udtyndes til en Afstand af 4 Tommer, da de, naar Bladene berøre hinanden, lettere ere udsatte for at raadne. Saasnart Jorden om Foraaret er beqvem til Bearbeidning, foretages Foraarsudsæden paa et soelrigt Sted; saalænge Veiret er koldt, saaes kun den spidsbladede, men hver 14 Dag foretages en nye Udsæd hele Sommeren igjennem, hvortil den rundbladede anvendes.

Sjette Orden.

Sexhannede (Hexandria).

Syre- og Smaaskreppe s. 6te Klasse 3die Orden.

Syvende Orden.

Ottehannede (Octandria).

9de Slægt: Asp (Populus).

1. Sølv Asp (P. alba). Bladene hjerteformig-rundagtige, lappede, tandede, paa Undersladen sneehvid-filtede. Raklerne ægformige. Fl. D. T. Reiter und Abel T. 8. D. Sølv-Poppel, Abeel.

Abeel Æsp, Dec. Pl.

Beskr. Et temmelig stort Træe, med glat ved Alderen ridset Bark, meget udstaaende Grene og hvidfiltede Qviste. Bladene

 vexel-

vexelvise, filtede, kantede eller lidet lappede, kort tilspidsede, lidet tandede. Axelbladene affaldende, linieformig-lancetformige. Raklerne ægformige, budte. Blomstrer i Marts.

I Plantager.

Egensk. og Anvend. S. den følgende. Formeringen s. den sidste Art.

2. **Poppel Asp** (P. canescens Smith). Bladene rundagtige, kantet-rundbugtede, tandede, paa Undersladen graafiltede. Raklerne valseformige, flatne. Fl. D. T. Mill. illustrat. T. 90. D. Poppelpiil, hvid Poppel, hvid Asp.

Beskr. Et temmelig stort Træe. Roden meget udbredt, krybende. Grenene mere opstaaende end den foregaaendes. Bladene mere kredsrunde og langt fra ikke saa hvide paa Oversladen. Raklerne betydelig længere, og Skjællene mere haarede, forresten ligner den meget hiin. Blomstrer i Marts.

Hist og her i Skove og Plantager.

Egensk. og Anvend. Veddet af Stammen *er let, blødt* og hvidt; det kan bruges til Planker, Dreierarbeide, Skeer, og skal ikke angribes af Orm. Roden giver et haardere og smukt aaret Ved. Til Brændsel er det ikke meget godt, eiheller til Kul; dog kunne disse bruges til Krudt. Barken er tjenlig til Garverie og giver en mørkguul Farve, Bladsinene ere brugte med Nytte mod Vandsot hos Faar. Grenene kunne bruges til Humlestænger, Skafter, Bønnekiepper, Gjerdestaver og deslige. Heste æde dens Blade. Bierne trække af Blomsterne. Frøefnokken kan bruges paa samme Maade som adskillige Pilearters. Træet anbefaler sig forresten ved sin hurtige Vext paa Steder hvor man vil have Læe, men udbreder sig meget med Rodderne. Det taaler godt at stævnes.

3. **Bævre Asp** (P. tremula). Bladene næsten kredsrunde, tandede, paa begge Sider glatte. Bladstilkene sammentrykte. Qvistene stivhaarede. Fl. D. T. Fl. N. 137. Reiter og Abel T. 9. D. Asp, Bevreasp, Bevreæsp, Skaael, Blenner. N. Aasp.

Beskr.

Beskr. Et høit Træe, med temmelig rank Stamme, glat Bark. Bladene ere mindre og mere rundagtige end hos de foregaaende, og Bladstilkene længere. Axelbladene børsteformige, affaldende. Raklerne lange, valseformige, tæthaarede. Arrene røde. Blomstrer først i April.

Hist og her i Skove og ved Huse.

Egensk. og Anvend. I Henseende til Veddet, Grenene, Kuflene, Bark og Fnok omtrent som den foregaaende. De saakaldte Finlapperkar skal være gjorte deraf. Bæverne æde gjerne Barken, og Røgen deraf skal fordrive Faarekyllinger. I Norge indsamler man Bladene til Foering for Huusdyrene. Teglstene, brændte ved Espetræe, skal faae en blaaeagtig Glasur. Den voxer ligesaa hurtig, men udbreder sig endnu stærkere end den foregaaende.

4. Sort Asp (P. nigra). Bladene muurskeeformige, tilspidsede, takkede, paa begge Sider glatte. Fl. D. T. Reiter und Abel T. 10. D. Poppelpiil, sort Piil, sort Poppeltræe.

Poppel Asp, Oec. Pl.

Beskr. Et høit Træe. Roden udbredt. Stammen temmelig rank; Barken lysgraa, paa de yngre glat. Bladene mørkgrønne, ved Grunden heelrandede. Bladstilkene kortere end Bladene. Raklerne trinde, temmelig lange. Skjællene uden Haar. 8-16 Støvdragere. Blomstrer i Marts.

Hist og her omkring Landsbyer.

Egensk. og Anvend. Veddet, Grene, Blade og Frøefnok anvendes omtrent som den første Arts; dog skal Veddet holde sig bedre i Vand. Barken bruges under Navn af Floeholt til Fiskegarn og giver en guul Farve; af den klebrige Materie, som sidder paa Knoppene, faaer man en Salve. Bierne hente Forvox deraf, og i Italien tilbereder man en Sort Vox deraf. Den voxer ligeledes temmelig hurtig.

5. Italiensk Asp (P. dilatata Ait.) Bladene muurskeeformige, tilspidsede, takkede, paa begge Sider glatte, mere brede end lange. D. Italiensk Poppel, Lombardisk Asp.

Beskr.

Beskr. Et Træe, som kan naae en Høide af 40-60 Fod. Stammen er rank og Grenene oprette eller lidet indbøiede, hvorved det faaer et pyramideformigt Udseende. Bladene bugttakkede. Blomstrer i April.

Afart: Udspærret italiensk Asp (P. d. caroliniensis Burgsd.) med mere aabne og furede Grene.

Den er vildvoxende i det sydlige Europa.

Egensk. og Anvend. Omtrent som de foregaaendes. Bladsinene give en smuk guldgul Farve. Den anbefaler sig til Alleer ved sin pyramideformige Vext, men naaer ikke den Førlighed som de foregaaende, er kjelnere og taaler ikke let at stævnes.

6. Balsom Asp (P. balsamifera). Bladene oval-ægformige, takkede, paa Undersladen hvidagtige. Axelbladene meget klebrige. Pallas Fl. rossica T. 41. B. Balsom Poppel, Balsomasp, Takkamahak.

Beskr. Et stort Træe, med lysgraa, glat Bark og aaben-oprette Grene. Bladene temmelig langstilkede, større end de foregaaende, mørk- og matgrønne paa Oversladen. Bladsinene store, overtrukne med en bruungul, klebrig Saft.

Afart: Storbladet Balsom Asp (P. b. major) med store Blade.

Vildvoxende i Nordamerika og Rusland.

Egensk. og Anvend. Som de første Arter. Bladsinene indeholde megen Balsom, og Russerne destillere Kornbrændeviin derover, for at bruge det mod Skjørbug 2c. Den voxer temmelig hurtig og bliver større end den foregaaende.

7. Hjertebladet Asp (P. candicans Ait). Bladene hjerteformige, tilspidsede, paa Undersladen hvidagtige. Axelbladene meget klebrige. Grenene trinde. Kern. oec. Pfl. T. 272.

Beskr. Den er mindre end den foregaaende. Grenene mere udspærrede, og Bladene mindre og mere tilspidsede, forresten ligner den hiin. Blomstrer i April.

Vildvoxende i Nordamerika.

Egensk. og Anvend. Som den foregaaende, men langsommere af Vext.

8. Ca-

8. Canadisk Asp (P canadensis Burgsd.) Bladene næsten hjerteformige, glatte, takkede, ved Grunden kjertlede. Takkerne bruskagtige, krogformige, fiint haarede. Bladstilkene fladtrykte og længere end Bladet. Grenene i Spidsen lidet kantede.

Beskr. Et betydelig stort Træe, med graaeagtig Bark og meget udbredte Grene. Bladene tilspidsede, stortakkede, i Spidsen og ved Grunden heelrandede. Raklerne store, med glatte Skjæl. Blomstrer først i Mai.

Den er vildvoxende i Canada.

Egensk. og Anvend. Omtrent som de første Arter, men anbefaler sig især ved sin meget hurtige Vext og den betydelige Størrelse den opnaaer.

Aspearterne formeres ved Frøe, Stiklinger og Stavre, men de 4 sidste især ved Rodskud. Den almindeligste Maade er ved Stavre, og da er Behandlingsmaaden omtrent den samme, som ved Pilene. Udførligere Efterretninger desangaaende findes i Troiels og Viborgs Afhandlinger i Landhuush. Selsk. Skrifter 6te Deel.

10de Slægt: Rosenrod (Rhodiola).

1. Vellugtende Rosenrod (R. rosea) med taglagte, omvendt-ægformige, kjødede Blade. Blomsterne i en Qvast. Fl. D. T. 183. Fl. N. 103. D. Rosenrod. N. Haarvexter, Haarvorter, Smørbug, Søstergræs. J. Bure, Burknu, Hofudrod, Helludnodra-Rot, Greidu-Rot. F. Hjolparovd.

Vellugtende Fiirgjemme, V.

Beskr. Roden tyk, kjødet; den fremmbringer flere, oprette, udeelte, overalt med Blade belagte, 6-8 Tommer lange Stængler. Bladene siddende, glatte, i Enden lidet takkede. Blomsterqvastene i Enden paa Stængelen. Blomsterne gule. Hunkronerne mindre end Hannernes. Støvdragerne af Kronbladenes Længde. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Hist og her paa Fieldene i Norge, Island og paa Færøerne.

Egensk.

Egensk. og Anvend. Roden har, naar den tørres, en behagelig Rosenlugt. Grønlænderne spise den, og Huusdyrene æde saavel Roden som Bladene. Den har forhen været meget brugt i Medicinen.

Ottende Orden.

Nihannede (Enneandria).

11te Slægt: Bingelurt (Mercurialis)

1. Vedvarende Bingelurt (M. perennis). Stængelen udeelt. Bladene rue. Roden krybende. Fl. D. T. 400. D. Bingelurt.

Beskr. Roden grenet-trevlet-krybende. Hele Planten mørk grøn. Stænglerne oprette, udeelte, trinde, fiinhaarede, i Toppen bladede, henved 1 Fod høie. Bladene modsatte-stilkede, ægformige, rundtakkede, spidse, ruehaarede, hos Hanplanten smallere og mere glindsende end hos Hunnen. Axelbladene lancetformige, heelrandede, hindeagtige og sidde inden for de andre Blade. Blomsterklaserne i de øverste Bladhjørner, stilkede. Blomsterne smaa. Kapslerne ruehaarede. Fleeraarig. Blomstrer i April og Mai.

Almindelig i Skove.

Egensk. og Anvend. De finere Rødder faae, saasnart de ere optagne, en blaa Farve, og hele Planten bliver blaaagtig, naar den tørres. Ved at udblødes i Vand, giver den tykkere Rod en blaa Farve, og en violet Farve dersom den koges deri. Rodtrevlerne give en rød Farve. Man har anseet denne Plante for at have giftige Egenskaber, dog ere Bladene af nogle anpriste til Kaal. Roden befordrer Brækning og Laxering.

2. Eenaarig Bingelurt (M. annua). Stængelen forkarmet. Bladene glatte. Roden trevlet. Fl. D. T. Engl. Bot. T. 559.

Beskr. Hele Planten lysere grøn og mindre end den foregaaende. Stængelen opret, meget grenet, glindsende glat. Bladene stilkede, modsatte, spidse, takkede. Blomsterklaserne lidet længere og flere end den foregaaendes. Kapslerne piggede. 1aarig. Blomstrer i Juli og August.

Som Ukrud i Slotshaven ved Marienlyst.

Egensk.

Egenſk. og Anvend. Den giver ligeledes en blaa, dog ſlettere Farve.

12te Slægt: Frøebid (Hydrocharis)

1. Vand Frøebid (H. Morsus ranæ). Bladene nyreformige, heelrandede, ſvømmende. Hunblomſternes Stilke 1-blomſtrede. Hanblomſternes fleerblomſtrede. Fl. D. T. 878. D. Frøebid.

Beſkr. Roden langtrevlet. Ingen Stængel. Bladene ſtilkede, kredsrund-nyreformige, glatte, rødagtige paa Underſladen; de ligne Aakanden, men ere kun af 1½ Tommes Gjennemſnit. Hunblomſternes Stilke ved Grunden omgivne med hindeagtige Skjæl og Hanſtilkene ved Delingen med 2 lignende Skjæl. Kronbladene ſtore, hvide, ved Grunden gule, i Randen lidet bølgede, næſten kredsrunde. Fleeraarig. Blomſtrer i Juni og Juli.

Almindelig i Søer, Tørvegrave og Grøvter.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

Niende Orden.

Tihannede (Decandria).

Smaakronet Smelle ſ. 10de Klaſſe 3die Orden.

Skov- og hvidkronet Pragtſtjerne ſ. 10de Klaſſe 5te Orden.

Tiende Orden.

Bægerhannede (Icosandria).

Multebær Klynger ſ. 12te Klaſſe 6te Orden.

Ellevte Orden.

Mangehannede (Polyandria).

Aloebladet Krebskloe ſ. 13de Klaſſe 5te Orden.

Sort Poppel ſ. denne Klaſſe 7de Orden.

Tolvte Orden.

Sammenvoxne (Monadelphia).

13de Slægt: Ene (Juniperus).

1. Almindelig Ene (J. communis). Bladene 3hobede, aabne, braaddede, tornede, længere end Bærrene. Fl. D. T. 1119. Fl. N. 280. D. og N. Enebærtræe, Enebærbuſk.

busk. N. Eene, Enie, Brisk, Brusk. J. Eniir, Einebær. F. Baraldur.

Beskr. En Busk, med rank, stiv, meget grenet, temmelig glatbarket Stamme. Bladene immergrønne, naaleformige, blaagraae, omtrent 2 Linier lange, tættest i Spidsen af Qvistene. Blomsterne i smaa, siddende, ægformige Rakler i Bladhiørnerne. Bærret kugleformigt, blaasort, og modnes først i det andet Aar efter Blomstringen. Blomstrer i Mai.

Almindelig i Norge; sielden i Danmark og kun paa Hede-Grund, f. Ex. i Sjelland ved Birkerød, paa Kronborg Amt, paa Feddet ved Lindersvold; i Fyen ved Mißkov og ved Hals; i Jylland hyppigere, især i den nordlige Deel.

Egenſk. og Anvend. Veddet er hvidt og bruunflammet, haardt, og bruges af Dreiere og Snedkere. I Sverrig bruges det til Melkebøtter. Grenene bruges i Jylland til Gjerdsel. Stammen, som i Norge naaer en langt betydeligere Høide end her, er meget tjenlig som Legter til Indhegninger og overgaaer de fleste andre Træearter i Varighed. Naar den, som her, har udbredte, fremliggende Grene, gjør den god Tjeneste ved Flyvesandets Dæmpning; Veddet indeholder en harpixagtig Materie, hvorfor man endog kan bruge det som en Sort Røgelse, man har og fundet, at det indeholder et farvende Væsen, og kan ligeledes anvendes i Garverie. Bærrene anvendes som Krydderie, og til det saakaldte Genever, til Røgelse, og i Gotland og Frankerige til en egen Drik. Den har vind-, sveed- og urindrivende, samt mavestyrkende Egenskaber og i de nyere Tider er den brugt mod adskillige Sygdomme hos Heste.

Den forplantes ved Frøe, efterat man har knuset Bærrene, som saaes tidlig om Efteraaret, men man kan og gjøre Stiklinger af den. Vil man have dem høistammede, maa man holde dem i sluttet Stilling, da de, naar man afskjerer Rodskuddene og Sidegrenene, let tabe for megen Saft.

14de Slægt: Taxtræe (Taxus).

1. Almindelig Taxtræe (T. baccata). Bladene linieformige, tætte, immergrønne. Fl. D. T. 1240. Fl. N.

420. D. Taxtree. N. Barlind, Ibenholt. Bar
Barlind, B.

Beskr. Stammen opret, rank. Grenene tveradede, udstaaende. Barken jevn, afskallende. Bladene strøede, næsten tveradede, meget kortstilkede, heelrandede, glindsende-glatte, braaddede. Blomsterne i Bladhjørnerne. Hanblomsten siddende, med faaskjællede Bægere. Hunblomsterne kortstilkede, med mangeskjællede Bægere. Bærret rødt, aabent i den øverste Ende. Blomstrer i April.

Hist og her paa Fjeldene i Norge.

Egenst. og Anvend. Da dens Grene og Blade ere meget tætte og taale godt Saxen, har den især forhen været meget brugt til udklippede Figurer i den gamle franske Have-Smag. Veddet er rødbruunt-flammet, meget haardt, modtager en stærk Politur og er tillige elastisk. Det er derfor meget tjenligt, baade til Dreier- og Snedkerarbeide. I Tellemarken gjør man Buer af Grenene. Roden indeholder en Farvestof, og Bærrene en Olie. Man har tillagt forskjellige Dele af dette Træe giftige Egenskaber, ja endog forsikkret, at det var farligt at sove i dets Skygge; ihvorvel dette er overdrevet, synes det dog vist, at baade dets Blade og Bær, under visse Omstændigheder, ere skadelige; efter Burgsdorf er dens fiinraspede, med en Deig sammenæltede og derefter bagte Ved, et meget godt Middel mod gale Hundes Bid, naar man deraf indtager et Lod strax efterat Bidddet er skeet.

Tre og

Tre og Tyvende Classe.

Lønboe (Cryptogamia) med utydelige Blomster.

Første Orden.

Bregner (Filices). Planter med Løv. Blomsterne sidde paa Undersladen, i Spidsen eller ved Grunden af Løvet.

* Ringede (Annulatæ). Kapslerne omgivne med en elastisk Ring, modsat Klapperne.

3te Slægt: Engelsød (Polypodium). Blomsterne i rundagtige, strøede Prikker. Med og uden Svøb.

Udseende: Roden oftest krybende. Løvet enkelt eller sammensat, med Blomsterrakleme paa Ryggen.

7de Slægt: Nadeløv (Asplenium). Blomsterne i strøede Streger. Svøbet aabner sig imod Ribben af Løvet.

Udseende: Roden trevlet. Løvet og Blomsterne s. den foregaaende.

8de Slægt: Ramløv (Blechnum) Blomsterne i fortløbende Linier langs med Ribben. Svøbet aabner sig mod Ribben.

Udseende: Roden skjællet. Løvet finnet.

6te Slægt: Bremmeløv (Pteris). Blomsterne i en Randlinie. Svøbet indbøiet fra Randen.

Udseende: Roden krybende, knudret, Løvet fleerdobbelt sammensat.

9de Slægt: Hindeløv (Hymenophyllum). Blomsterne i Randen af Løvet. Svøbene 2klappede, udvendig gabende.

Udseende: Liden Bregne. Roden krybende. Løvene finnede.

** Uringede (exannulatæ).

1ste Slægt: Padderokke (Eqvisetum). Løvet har en Rakle. Omkring Frøene ere foldede 4 støvbragende Støvtraade.

Udseende: Roden trevlet. Løvet og Skaftet leddet, furet, omskedet. Blomsterrakleme paa Enden af Skaftet og undertiden paa Løvet.

2den Slægt: Slangetunge (Ophioglossum). Axet 2radet. Kapslerne indtrykte i Axet.

Udseende: Roden krybende. Ingen Stængel. Blomsteraxet paa et eenligt, udeelt Rodblad.

3die Slægt: Osmunde (Osmunda). Axet grenet. Kapslerne nøgne, kugleformige.

Udseende: Roden trevlet. Stængelen udeelt eller grenet. Løvene finnede.

4de Slægt: Ulvefod (Lycopodium). Kapslerne sammentrykte, eenlige, i Bladhjørnerne.

Udseende: Mosagtig Plante, med trevlet Rod; grenet Stængel; taglagte Blade og næsten axformige Blomster.

10de Slægt: Pilledrager (Pilularia). Blomsterne skjulte i en 4rummet, kugleformig, fælleds Frugtbund. Frøene tykhindede.

Udseende: Liden Moseplante, med krybende Rod; ingen Stængel; traadformige Blade og Blomsterkuglerne ved Roden.

11te Slægt: Brasenføde (Isoetes). Den fælleds Frugtbund inden for Grunden af Løvet. Frøene rue.

Udseende: Roden trevlet. Ingen Stængel. Bladene sivagtige, rendede, nedsænkte og tildække Blomsterne ved Roden.

Anden Orden.

Bladmosser (Musci) med Blade; den hætteformige Krone skjuler den stilkede, laagede Kapsel.

12te Slægt: Rødmos (Sphagnum). Kapselens Munding jevn. Hætten overskaaren, omgivende Kapslen ved Grunden.

Udseende: Mose Mos, med trevlet Rod; grenet Stængel; taglagte Blade og kortstilkede Kapsler.

13de Slægt: Haarmund (Phascum). Kapselen lugt, med et bestandig tilsluttet Laag.

Ud-

Udseende: Overmaade liden Mos med ingen eller kort Stængel.

14de Kildemos (Fontinalis). Kapselen indsluttet af et skjællet Mosbæger.

Udseende: Roden trevlet. Stængelen nedsænkt. Bladene taglagte. Kapslerne næsten siddende.

15de Slægt: Buxbaumie (Buxbaumia). Kapselen skraa, paa den ene Side puklet, paa den anden temmelig flad.

Udseende: Liden Mos, med udeelt Frugtstilk, uden Blade.

16de Slægt: Skyggeknop (Splachnum). Kapselen valseformig, siddende, paa en meget stor Tilsats. Hætten affaldende.

Udseende: Stængelen enkelt eller grenet. Bladene næsten naaleformige.

17de Slægt: Jomfruehaar (Polytrichum). Kapselen sidder paa en liden Tilsats. Hætten uldhaaret.

Udseende: Som foregaaende.

18de Slægt: Endeknop (Bryum). Hætten jevn. Frugtstilken i Enden paa Stængelen eller Grenene.

Udseende: Som foregaaende.

19de Slægt: Sideknop (Hypnum). Hætten jevn. Frugtstilken kommer ud paa Siden af Stængelen af et Mosbæger.

Tredie Orden.

Løvmosser (Hepaticæ) med Løv. Kapslerne uden Laag.

20de Slægt: Jungermannie (Jungermannia). Kapselen 4kløvet. Frugtstilken fremkommer af et rørformigt Mosbæger.

Udseende: Liden flad Løvmos. Bladene oftest taglagte.

21de Slægt: Markantie (Marchantia). Hanblomsten siddende, nøgen. Hunblomstens omvendt-ægformige Kapsler ere fæstede til en stilket, fælleds, i Spidsen gabende

bende Frugtbund; ved Frøene sidde snegleformig-snoede, elastiske Traade.

Udseende: Flad Løvmos. Bladene temmelig store, bugtede.

23de Slægt: Hornmoe (Anthoceros). Frugten linieformig-syelformig, halv-2klappet, omskedet ved Grunden af det afstumpede, 1bladede Bæger.

Udseende: Som de foregaaende.

23de Slægt: Blasie (Blasia). Hanblomsten siddende, næsten kugleformig, nedsænkt i Løvet. Hunblomstens Kapsel nedsænkt i Løvet, skjæv-ægformig, 1rummet, endt med et gabende, vedvarende Rør.

Udseende: Løv ꝛc. som den foregaaende. Blomsterne siddende.

24de Slægt: Riccie (Riccia). Kapselen nedsænkt i Løvet, kugleformig, 1rummet, med et affaldende Rør.

Udseende: Omtrent som den foregaaende.

Fjerde Orden.

Tarrer (Algæ). Frøene nedsænkte i Løvene.

25de Slægt: Vandhinde (Ulva). En bladagtig, gjennemsigtig Hinde. Blomsterne bestaae i smaa Korn, som sidde især i Randen.

Udseende: Hindeagtige Vandplanter.

26de Slægt: Klöer (Fucus). Blomsterne sidde i sammenhobede, hvelvede, slimige Blærer, i Løvets Substants.

Udseende: Pergamentagtige Saltvandsplanter.

27de Slægt: Vandhaar (Conferva). Haarformige Traade, paa hvis indvendige Side sidde smaa Korn.

Udseende: Vandplanter, som bestaae af fine, leddede Haar.

28de Slægt: Duunføn (Byssus). Fine, filtagtige Traade. Blomsterne ere smaa Korn.

Udseende: Ligger i Caracteren.

29de

29de Slægt: Lav (Lichen). Frugtbunden af forskjellig Form, paa en Skorpe eller løvagtig Substants.

Udseende: Udtrykkes ved Caracteren.

Femte Orden.

Svampe (Fungi). Blomsterne paa et kjødagtigt Legeme.

30te Slægt: Bladsvamp (Agaricus). Hatten paa Underfladen besat med Lameller.

Udseende: Materien skiør-svampagtig.

31te Slægt: Rørsvamp (Boletus). Hattens Underflade porøs.

Udseende: Materien mere støvagtig, hos nogle sei.

32te Slægt: Pindsvamp (Hydnum). Hattens Underflade pigget.

Udseende: Materien snart fast, snart skjør.

33te Slægt: Morkel (Phallus). Dækket hvidt, saftrigt. Hatten ægformig, paa Overfladen nætformig.

Udseende: Skjør, støtteformig.

34de Slægt: Foldsvamp (Helvella). Hatten foldet, uformelig, nedbøiet.

Udseende: Udtrykkes ved Caracteren.

35te Slægt: Bægersvamp (Peziza). Hatten halvkugleformig, huul.

Udseende: S. Caracteren.

36te Slægt: Kjøllesvamp (Clavaria) med en enkelt eller grenet Kjølle.

Udseende: S. Caracteren.

37te Slægt: Bovist (Lycoperdon). Rundagtig, opfyldt med meelagtige Frøe.

Udseende: S. Caracteren.

38tre Slægt: Levresvamp (Tremella) geleagtig, uformelig.

Udseende: S. Caracteren.

39te Slægt: Ødesvamp (Himantia) krybende, uldagtig, blød.

Udseende: Flad, udbredt, skindagtig.

40de Slægt: Skimmel (Mucor). Smaa, stilkede Blærer.

Udseende: S. Caracteren.

Tre og

Tre og Tyvende Classe.

Lønboe (Cryptogamia).

Første Orden.

Bregner (Filices).

1ste Slægt: Padderokke (Eqvisetum).

1. Skov Padderokke (E. sylvaticum). Grenene sammensatte, bølgeformige, nedbøiede, rue. Fl. D. T. 1182. Fl. N. 494. D. Hestehale, Hesterumpe, Rævrumpe. N. Ekornsrumpe, Kjerringrok, Heste-Fivel, Skovsnel, Hestesnel, Ronegræs. F. Bislgagræs. Skov Hestehale, V.

Beskr. Roden krybende. Hele Planten grøn. Stængelen rank, leddet, furet, rue, omtrent 1 Fod høi. Grenene krandsformige, forresten som Stængelen. Toppen af hvert Led omfatter det ovenstaaende, med en omtrent 5deelt, bruunagtig Hinde. Raklen sidder eenlig paa Enden af Stængelen og er opret, ægformig, budt, bruunagtig. Fleeraarig. Blomstrer i Mai.

Almindelig i Skove.

Egensk. og Anvend. Qvæget æder den i Mangel af andet.

2. Almindelig Padderokke (E. arvense). De golde Stængler grenede overalt; Grenene temmelig rue; de blomsterbærende Stængler udeelte. Skederne fjerne, bredt-indskaarne. Fl. D. T. Fl. N. 363. Curt. Fl. Lond. fasc. 4. T. 64. D. Padderokke, Studeknæ, Rævrumpe, Raabukkgræs. N. Kjerringerok, Snelgræs, Heste Fivel, Ikon-Rove, Stuuk, Sourstylk, Myraran, Rævrumpe, Ikhornrumpe. I. Elfing, Gou-Bitil, Gvøndar-Berr, Grombitil, Sætutag, Surtar-Eple, Skolla-Fotur. F. Kannurbjødla, Buisa.

Mark Hestehale, V.

Beskr. Roden krybende. De blomsterbærende Stængler guulagtige, med store, furede Skeder, ½ Fod høie, med en eenlig, brun, aflang Rakle paa Enden deraf. De golde tyndere, mere grønne og med mindre Skeder. Grenene krandsformige, ruekantede. Fleeraarig. Blomstrer i April.

Egenſk. og Anvend. Den er et ſkadeligt Ukrud, og ſom tilkjendegiver en ikke vel bearbeidet Jord. Efter Wille ſpiſer man i Norge dens Stilke tidlig om Vaaren, ligeledes Knudderne paa Rødderne, naar de tørres og males til Meel. Den kan bruges til Garvning og i Mangel af Skov Padderokke til Polering. Man beſkylder den for at foraarſage Blodpis hos Køerne, hvilket vel kunde være mueligt, da den har urindrivende og ſammenſnerpende Egenſkaber.

3. Kjær Padderokke (E. palustre). De blomſterbærende Stængler kantede, grenede, med oprette, rue Grene. Fl. D. T. 1183. Fl. N. 410. D. Padderokker; Knækkegræs. N. Vaſſ-Snell, Ronegræs. J. Tjarna-Elting. F. Gulbait.

Kær Heſtehale, V.

Beſkr. Roden krybende. Stænglerne henved 1½ Fod høie, tæt beſatte med korte, tynde, leddede, udeelte, grønne Grene. Skederne i Randen hvide. Raklen i Enden paa Stængelen, lidet mørkbruun. Fleeraarig. Blomſtrer i Juni og Juli.

Almindelig paa ſure Enge.

Egenſk. og Anvend. Den er et Tegn til ſlette Enge og ſkal ligeſom den foregaaende være ſkadelig for Qvæget.

4. Vand Padderokke (E. fluviatile). De golde Stængler tæt- og rue-grenede; de blomſtrende udeelte. Skederne tætte, i Randen børſteformig-mangedeelte. Fl. D. T. Fl. N. 384. Bolt. filic. T. 36, 37. D. Rokkel, Padde-Rokkel, Knoppegræs, Knækkegræs. N. Busnell, Ræpeſtaar, Vasſtuk.

Strøm Heſtehale, V.

Beſkr. Den udmærker ſig fra de foregaaende, foruden de anførte Mærker, kjendelig derved, at den er meget høiere og tykkere, og har en meget tyk, aflang, guulagtig, budt Rakle paa Enden af Stængelen. De golde Stængler meget ſpidſe og beſatte med mangfoldige meget tynde, og naar de ere udvoxne, lange Grene. Skedetænderne ſorte. Blomſtrer i April og Mai.

Hiſt og her i flydende Vand.

Egenſk. og Anvend. Den ſkal være ſkadelig for Køer og Faar, og man paaſtaaer, at de kaſte ved at æde den. Rensdyrene æde den.

5. Dynd

5. Dynd Padderokke (E. limosum). Stængelens faa Grene jevne. Raklen paa Enden af Stængelen. Fl. D. T. 1184 (under Navn af E. fluviatile). Fl. N. 384. N. Glatsnell, Naken-Hesterumpe.

Sump Hestehale, V.

Beskr. Den har nogen Lighed med den foregaaende og er af adskillige Botanikere anseet for en-Afart deraf, men udmærker sig dog temmelig kjendelig ved en tyndere Stængel, ved meget finere Led, kortere Tænder paa Skederne, færre Grene paa de blomsterbærende og aldeles ingen paa de golde Stængler. Fleeraarig. Blomstrer i April og Mai.

Paa dyndagtige Enge.

Egensk. og Anvend. Som den foregaaende.

6. Poleer Padderokke (E. hyemale). Stængelen nøgen, meget rue, ved Grunden lidet grenet. Skederne hvidagtige, ved Grunden og i Spidsen sortagtige. Raklen i Enden paa Stængelen. Fl. D. T. Fl. N. 276. Bolt. filic. T. 39. D. Skavgræs, stor Hesterumpe, Studeknæe. N. Skjefte, Skurgræs, Skavgræs, Skavtsir. J. Æskegras. Goubitil.

Skav Hestehale, V. Skav Padderokke, Oec. Pl.

Beskr. Den udmærker sig fra de foregaaende ved en mere blaagraae Farve, ved meget korte og meget fjerne Skeder og især ved Rueheden. Naar Stænglerne ikke bære Rakler paa Enden, ere de spidse, 1-1½ Fod høie. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

I fugtige Skove, sjeldnere end de foregaaende.

Egensk. og Anvend. Dens fine Ruehed gjør den især brugelig til Polering. Huusdyrene vrage den.

2den Slægt: Slangetunge (Ophioglossum).

1. Almindelig Slangetunge (O. vulgatum). Skaftet eenligt. Axet tveradet. Løvet ægformigt, uden Aarer. Fl. D. T. 147. Fl. N. 693. D. og N. Slangetunge.

Beskr. Roden trevlet. Hele Planten er sædvanlig 3-4 Tommer lang, men undertiden 8-10; den bestaaer af et eenligt, stilket, budt, heelrandet, mørkgrønt Blad, fra hvis Grund fremkommer et opret, stilket, linieformig-eensidig-tveradet Ax. Axstilken

længere eller af lige Længde med Bladstilken. Fleeraarig. Blomstrer i Mai.

Hist og her paa Enge og paa fugtige Skraaninger, f. Ex. ved gammel Bartou og imellem Torbek og Papiirsmøllen, i Norge paa Toten o. s. v.; i Holsteen ved Garten.

Egenſk. og Anvend. Qvæget æder den.

3die Slægt: **Osmunde** (Osmunda).

1. **Maane Osmunde** (O. Lunaria). Løvet finnet, ved Grunden axbragende; Smaabladene maaneformige, rundtakkede. Fl. D. T. 18. Fl. N. 185. D. Maanerude. N. Mari Lykiur. J. Tunglurt.

Beſkr. Roden trevlet. Hele Planten 3-5 Tommer høi. Løvet stilket, glat, aftagende-ulige-finnet, guulagtig-grønt. Axet stilket, opret, grenet. Grenene tveradede og bære lysbrune, glatte Kapsler i Randen. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

1ste Afart: **Rudebladet Maane Osmund** (O. l. rutacea Retz.) Fl. D. T. 18 den nederste Fig.

2den Afart: **Camillebladet Maane Osmunde** (O. l. matricariæfolia Retz) Fl. D. T. 18 den øverste Figur.

Paa Skraaninger og imellem Krat, temmelig sjelden, f. Ex. ved Brede, Rudergaard; i Fyen ved Nyborg; i Jylland ved Aarslev; i Holsteen ved Preetz; i Norge ved Berg og flere Steder.

Egenſk. og Anvend. Efter Wille spises dens Frø af Børn i Norge. Den er forhen brugt mod Diarrhøe.

2. **Konge Osmunde** (O. regalis). Løvet dobbelt-finnet, i Spidsen axdragende. Smaabladene hjerteformig-lancetformige, glatte. Fl. D. T. 217. Fl. N. 992. D. Engelbregne. N. Kongsteig.

Beſkr. Roden tyk, kjødet. Den frembringer flere, oprette, lysgrønne, stilkede, 2-3 Fod høie Løv. Smaabladene glatte, fiint takkede. Forend Blomstringen ere alle Bladene eens, men efter den forlænge de, som sidde paa den blomstrende Plante, sig og faae derved en anden Form. Blomsteraxene sammensatte; Smaaaxene vexelviise. Kapslerne nogleformige, lysbrune, aflappede. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

3

I Skov-Moser temmelig sjelden, f. Ex. ved Rudegaard, Birkerød; paa Falster i Horrebye-Lyng; i Fyen ved Trolleborg.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

3. **Slangerede Osmunde** (O. Struthiopteris). Løvene finnede; Smaabladene halvfinnede. Det frugtbærende Skaft tveradet. Fl. D. T. 169. Fl. N. 1. T. 1 f. 1-3. N. Tilg, Molfoortilg, Talg, Tælg, Tælgblom, Kaalsædske, Ormeblom, Ormeslaak, Ormeblomvinge, største Ormeblom. L. Thee, Sapak Geiske, Gaiske Bannegetta.

Beskr. Denne anseelige Bregne bestaaer af en stor Mængde Løv, som ere samlede i Form af en Tragt og ved Grunden forenede i en meget tyk, sort, træeagtig Substants, som fremskyder trevlede Rødder og som egentlig er Grunden af Løvene, lagte lagviis tæt paa hverandre. Løvene ere 2-3 Fod høie. Smaabladene lancetformig-linieformige, tilspidsede, og det hele Løv har en næsten lancetformig Figur, da de øverste og nederste Smaablade ere mindre end de midterste. Midt imellem Løvene fremskyde adskillige stive, bruungrønne Skafter, som ere lidet kortere end Løvene, som paa Enden bære Blomsterax. Smaaaxene ere 2radede, krumme indad, brune. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

I Skove, meget sjelden i Danmark og kun funden, saavidt jeg veed, i Skovene ved Frederiksborg i Sjelland og ved Holkenhavn i Fyen. Mere almindelig i Norge, især nordenfjelds.

Egensk. og Anvend. [illegible]unge spiralformige Bladskud spises paa Helgeland i Norge, og Huusdyrene æde dem gierne. Man indsamler Roden og Bladene i Norge og bruger dem baade raae og kogte om Vinteren til Qvægfoder. Roden giver en lysrød Farve.

4de Slægt: Ulvefod (Lycopodium).

1. **Almindelig Ulvefod** (L. clavatum). Bladene strøede, i Enden traadformige. Blomsterbladene udvidet-hindeagtige. De blomsterbærende Grene nedentil fladbørstede, i Enden 2-3deelte. Fl. D. T. 126. Fl. N. 224. D. Jordmos, Ulvefod, Kattehale. N. Kraakefod, Kraakefiit, Kraakefodmos, Kraake-stiig, Løen Kraakefod, Ræve, Rever-Jamme. J. Jafne.

Beskr.

Beskr. Stænglerne fremliggende-udbredte til alle Sider, grenede, ofte rodskydende, 1-2 Fod lange. De blomsterbærende Grene oprette, de golde nedliggende. Bladene tætte, taglagte, næsten naaleformige og ende sig i en traadformig Borste. De oprette Grene ende sig i en fladborstet, opret Stilk, som bærer 2-3, valseformige, 1-1½ Tomme lange Ax. Blomsterbladene gule. Kapslerne i Bladhjørnerne siddende, eenlige, gule. Frøene svovlgule, meget fine. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Almindelig paa Heder.

Egenst. og Anvend. Frøet, det saakaldte Semen Lycopodii eller Hexemeel, brænder meget hastigt og giver et stærkt Skin, det bruges derfor til at efterabe Lynild o. s. v. Det kan bruges imod Hudløshed hos Børn. I Apothekerne anvendes det til at overtrække Piller, og forhen er det bleven brugt mod Steensmerter ꝛc. Dillenius paastaaer, at man kan forbedre fordærvede Vine, ved at lægge denne Plante deri. I Sverrig forfærdiges Gulvtepper af Stænglerne.

2. Randhaaret Ulvefod (L. Selaginoides). Bladene strøede, randhaarede, lancetformige. Blomsterbladene aabne. Fl. D. T. 70. Fl. N. 226. N. Veslevippa.

Beskr. Roden fiintrevlet; den frembringer mange, nedliggende, grenede Stængler, som ved Grunden ere tyndere og besatte med mindre Blade end oventil, omtrent 2 Tommer lange. Bladene bøiede med Spidsen indad, [illegible] glindsende. Kapslerne i Bladhjørnerne og udmærke sig derved, at de øverste ere enkelte og de nederste 4kornede. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Paa Fjeldene i Norge.

Egenst. og Anvend. Ubekjendt.

3. Nøgenrandet Ulvefod (L. inundatum). Bladene strøede, heel- og nøgenrandede, linieformig-lancetformige. Blomsterbladene ved Grunden udvidede, aabne. Fl. D. T. 336.

Beskr. Stænglerne fremliggende, krybende, meget deelte, tætbladede, 2-3 Tommer lange. De blomsterbærende Grene oprette, udeelte, kjølleformige. Bladene tætte, paa Stængelen oprette. Blomsterbladene undertiden ved Grunden tandede. Kapslerne efter Smith nyreformige. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Paa

Paa oversvømmede Heder temmelig sjelden, funden af Oeder ved Frederiksruhe i Holsteen og af Hr. Hofman Bang paa Hals ved Hofmansgave i Fyen.

4. Otteradet Ulvefod (L. Selago). Bladene strøede, heel- og nøgenrandede, lancetformige, alle eensformige, 8radede. Stængelen tvedeelt, opret. Fl. D. T. 104. Fl. N. 205. N. Kragefod, Lumrøk, Knetagræs, Luselommer, Vippegræs, Rosagræs, Lumbergræs, Roegræs. J. Vargslappe, Skollafinger. F. Hosta-Greas.

Beskr. Roden langtrevlet. Stænglerne oprette eller opstigende, grenede, bødte, tykkere end hos de foregaaende. Bladene meget tætte, mørkgrønne. Kapslerne i Bladaxlerne, nyreformige. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

I høie Skove i Danmark, f. Ex. ved Kollekolle. Hyppigere i Norge, Island og paa Færøerne.

Egensk. og Anvend. I Norge bruges Stænglerne til smaa Koste. Paa Færøerne anvendes den mod Brystsyge.

5. Femradet Ulvefod (L. annotinum). Bladene strøede, lidet takkede, nøgenrandede, 5radede. Blomsterbladene bredere, afstumpede. De blomsterbærende Grene aar-leddede. Fl. D. T. 127. Fl. N. 225. N. Vippegræs, Sliikvippa, Skrubvippa, Spriikvippa.

Beskr. Stænglerne krybende, bladede, ½-1 Fod lange og derover. De blomsterbærende Grene oprette, henved 1 Qvarteer høie, tvedeelte og have et Led for hvert Aar. Bladene lancetformige, næsten lige udstaaende. Blomsterbladene tæt taglagte, guulagtige. Kapslerne nyreformige, gule. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

I høie Skove, f. Ex. ved Bagsvær og Gjelskov; almindelig i Norge.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

6. Fjeld Ulvefod (L. alpinum). Bladene 4radede, taglagte, spidse, kjølede. Blomsterbladene ægformig-lancetformige, flade. Smaagrenene oprette. Fl. D. T. 79. Fl. N. 272. N. Guldet Jamne, Guld-Jamne. J. Jafne.

Beskr.

Beskr. Stænglerne fremliggende, krybende, tynde, mindre bladede end de foregaaendes, af forskjellig Længde. Grenene oprette, tætbladede; de blomsterbærende, vexelviis-grenede. Bladene kortere end hos de foregaaende. Blomsteraxet kort. Blomsterbladene brede ved Grunden, ovenfil tilspidsede. Kapslerne som hos den foregaaende. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Paa Fieldene i Norge

Egensk og Anvend. Den bruges til Guulfarvning.

7. Flad Ulvefod (L. complanatum). Bladene 2radet sammengroede; Overfladens Blade eenlige. Axene parrede, stilkede. Fl. D. T. 78. Fl. N. 271. N. Jamne, Jævne, Idne, Idnak. F. Jauni.

Beskr. Stængelen fremliggende, fladagtig-trind, grenet. Grenene tvedeelte, meget flade. Bladene taglaate, spidse. De, som sidde paa Stængelen, ægformig-lancetformige. Blomsterbladene bredere, lysgule. Paa Enden af de blomsterbærende Grene sidder en lang, tynd, guulagtig Stilk, som i Enden er deelt og bærer 2 valseformige Ax. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Paa Fieldene i Norge, Island og Færøerne.

Egensk. og Anvend. Den bruges i Norge til Guulfarvning, blandet med Lyng og adskillige Lavarter.

8. Tvivlsom Ulvefod (L. dubium Koen.) Udeelte, oprette, fladtrykte Skud. Bladene sammenfiltede, kjølede, spidse, vexelvise, tvesidet-taglagte. Fl. D. T. Fl. isl. p. 11.

Beskr. Skuddene tætte, i begge Ender tilspidsede, neppe ½ Tomme lange. Den er kun bekjendt af den korte Beskrivelse, som findes i Konigs Flora islandica, og da han ikke fandt den blomstrende, er han endog uvis, om den henhører til denne Slægt. Fleeraarig. Blomstrer i —

Paa Fieldene i Island.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

5te Slægt: Engelsød (Polypodium).

* Med halvfinnede Løv.

1. Almindelig Engelsød (P. vulgare). Med aflange, lidet takkede, budte Lapper. Roden skjellet. Fl. D. T. 1060. Fl.

Fl. N. 184. D. Engelsød, Engebregne, Steensøde. N. Engelsøt, Marie Bregne, Steensøte, Steensøtrod, Sisselrod. Sirilrod, Syssebrod, Heilsota.

Steensøde Mangeløv, B.

Beskr. Roden vandret, krybende, besat med brune Skiæl og Haar. Den frembringer flere, oprette, glatte, stilkede, næsten lancetformige, nederst finnede, ½-1 Fod høie Løv. Lapperne afvexlende; de nederste lidet indskaarne ved Grunden paa den øverste Side. Blomsterpletterne sidde i en enkelt Rad paa hver Side af Nerven paa Lapperne. Fleeraarig. Blomstrer hele Sommeren.

Almindelig paa gamle Steengjerder.

Egenſk. og Anvend. I Norge spises Roden og males til Meel, som bruges til Brød; kogt med Humle i Vand giver den efter Wille en behagelig Drik, kaldet Sirel-Drikke. Den har blødgjørende og sliimopløsende Egenskaber.

** Løvet finnet.

2. Maanefinnet Engelsød (P. Lonchitis). Smaabladene maaneformige, randhaaret-tandede. Stænglerne skiællede. Fl. D. T. 497. Fl. N. 49. N. Hestejæske, Grofte, liden Bjønneløv.

Maanefinnet Mangeløv, B.

Beskr. Løvene oprette, lancetformige, mangefinnede, ½-1 Fod høie. Smaabladene kortstilkede, tætte, meget spidstakkede, ved Grunden oventil rundlappede; de øverste blomsterbærende. Blomsterne i gule, uordentlige Pletter. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Paa Klipper i Norge, f. Ex. ved Ranen i Nordland.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

*** Med næsten dobbeltfinnede Løv.

3. Laaden Engelsød (P. ilvense). Løvene finnede, med halvfinnede, aflange, budte, paa Underfladen laadne Smaablade. Fligene ægformige, heelrandede. Blomsterpletterne tætte i Randen. Fl. D. T. 391. Fl. N. 635 (paa begge Steder under det linneiske Navn Acrostichum ilvense). N. Jutgæske, Lønblom.

Elbæisk Frøeløv, B.

Beskr.

Beskr. Roden tættrevlet; den frembringer flere, oprette, langstænglede, i Omkredsen lancetformige Løv, 6-8 Tommer høie. Stænglerne, især paa de unge, haarede. Smaabladene modsatte; de nederste fjernere. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Paa Fjeldene i Norge, f. Ex. paa Eger paa Filefjeldet og i Sillefjord.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

4. Kilde Engelsød (P. fontanum). Løvet linieformig-lancetformigt, spids. Smaabladene hjerteformige, budte, halvfinnede, rundtakkede, paa Overfladen glatte. Fl. D. T.
Fl. isl. p. 11. Bolt. filic. T. 21. Kilde Mangeløv, B.

Beskr. Roden tæt- og langtrevlet; den frembringer flere, oprette, smalle, 2-3 Tommer lange Løv, Stænglerne ere lidet krumme, og ved Grunden besatte med temmelig store Skjæl. Smaabladene vexelvise, temmelig tæt sammen, paa Overfladen lysgrønne, paa Underfladen tæt besatte med Blomsterpletter. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Paa Fjeldene i Island.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

5. Blød Engelsød (P. molle Schreb.) Løvets Blade lancetformige, tilspidsede. Smaabladene aflange, budte, i Enden rundtakkede. Fl. D. T. Schum. Enum. 2. p. 15 (under det rothske Navn af Athyrium molle).

Beskr. Den er efter Schwartz en Afart af den smaafinnede, men er i alle Dele mindre og finere og Smaabladene ere kun rundtakkede, ikke indskaarne, ved Grunden lidet forenede, saa de ikke ere ganske dobbelt finnede. Stængelen uden Avner. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Afart: Trekløvet Blød Engelsød (P. m. trifidum) med dobbelt finnede Løv. Smaabladene i Enden 3tandede. Stængelen lidet avnet. (Athyrium trifidum Roth.)

Ved Skovgjerder tilligemed Afarten funden af Prof. Schumacher ved Birkerød.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

6. Faablomstret Engelsød (C. depauperatum Schum.) Løvet ægformig-aflangt, stivt, ligesom og de lancetformige,

vande-

vandrette Blade. Smaabladene ægformige, aflange, takkede, budte, med faa Blomsterpletter. Stængelen stiv, uden Avner, Fl. D. T. Schum. Enum. 2. p. 17 (under Navn af Athyrium depauperatum).

Beskr. Den udmærker sig fra den foregaaende, som den forresten meget nærmer sig til, især ved bredere og mørkere grønne, stivere; tættere bladede Løv, hvoraf de nederste ere tilbagebøiede; bredere Smaablade og færre Blomsterpletter, som sidde ved Hjørnerne imellem Takkerne. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Funden af Prof. Schumacher ved Birkerød.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

8. Kjær Engelsød (P. Thelypteris). Løvets Blade halvfinnede, lidet rundtakkede, de nederste finnede, forsstaaende. Blomsterpletterne sammenløbne. Fl. D. T. 760. Fl. N. 625. N. Myrjæske.

Heelfinnet Mangeløv, V.

Beskr. Roden lang, krybende; den frembringer flere, oprette, i Omkredsen bred-lancetformige Løv paa en lang Stilk. Bladene modsatte, lancetformige, tilspidsede, glatte, med ægformige Flige, som ere paa Underfladen tæt besatte med Blomsterpletter og naar disse ere modne, tilbagebøiede i Randen.

I Moser og Kjær, f. Ex. ved Lyngbye Søe.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

9. Bjerg Engelsød (P. Oreopteris). Løvets Blade halvfinnede, med heelrandede, paa Underfladen harpixkjertlede Flige, som have sammenflydende Blomsterpletter i Randen. Fl. D. T. 1121.

Beskr. Den ligner den foregaaende, men er meget større og har Blade lige til Grunden af Stilkene, hvilke ere mindre og fjernere. Roden er og mindre trevlet og fremskyder flere Løv; Stilken er lidet fiin-avnet og Blomsterpletterne færre end den foregaaendes.

I høie, fugtige Skove, f. Ex. ved Birkerød.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

10. Büdtfinnet Engelsød (P. cristatum). Løvets Blade ægformig-lancetformige, med budte, i Enden spidstakkede

kede Fliae. Fl. D. T. Fl. N. 985. Svensk. Vett. nye Handl. T. 8. Tom. 9. N. Kamjæsk.

Beskr. Løvet opret, i Omkreds smal-lancetformigt, 1-1½ Fod høit. Bladene hjerteformig-aflange, kortstilkede, vexelvise; de nederste fjerne, korte og brede, de midterste længere, smallere og tættere. Alle Fligene ægformig-aflange, meget budte; de øverste have Blomsterpletter i 2 Rader imellem Ribben og Randen, de nederste ere golde. Fleeraarig. Blomstrer i Juni, Juli og August.

I bedeagtige Skove sielden; Prof. Schumacher har fundet den ved Birkerød; hyppiggere i Norge.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

*** Løvene dobbelt-finnede.

11. Braadet Engelsød (P. aculeatum). Smaabladene ægformig-maaneformige, randhaaret-tornede, paa Underfladen haarede. Løvstilken avnet. Fl. D. T. Fl. N. 976. Bolt. fil. T. 26. N. Hvasjeske, Spirislaak.

Braadigt Mangeløv, V.

Beskr. Løvene smal-lancetformige, mørkgrønne, 1-2 Fod høie. Stængelen og Stilkene tæt avnede. Bladene vexelvise, lancetformige; Smaabladene ved Grunden oventil ørede, paa Underfladen blegere. Den ligner den første Art, men udmærker sig især ved dobbelt finnet Løv. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Funden i Norge i Skoven ved Bedstad.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

12. Storfinnet Engelsød (P. Filix Mas.) Smaabladene budte, takkede. Stængelen avnet. Blomsterpletterne kredsformige, med et stort, nyreformig-navledannet Svøb. Fl. D. T. Fl. N. 4. T. 1. f. 4. Bolton filic. T. 24. D. Bregne, Hanbregne, Skjerbregne. N. Grofte, Molfoor, Molforslam, Grøn Molfoor, Jæske, Bujæske, Skorv, Hanblom, Knøsteblom, Klojæske, Bustlokke. I. Burn, Burkni. F. Trødra-Kampar.

Storfinnet Mangeløv, V.

Beskr. Roden stor, skiællet, vandret. Løvene i Omkreds lancetformige, oprette, 2-3 Fod høie. Bladene vexelvise, lancetformi-

mige, med en lang Spids. Smaabladene glatte, takkede, især i Spidsen, i Enden af Bladene sammengroede. Paa hvert Smaablad sidde 2 Rader temmelig store Blomsterpletter; 3-4 i hver Rad. Svøbet, som bedækker disse Pletter, er let affaldende og paa den ene Side kløvet. Fleeraarig. Blomstrer fra Juli til October.

Almindelig i Skove.

Egenſk. og Anvend. Løvene, hvis Aske kan anvendes i Sæbesyderier, bruges til Strøelse, ere tjenlige til Garverie og ere i Siberien et Surrogat for Humle. Huusdyrene æde dem i Norge, og Roden indsamles endog der til Vinterfoder; den skal, lagt under Tungen paa Heste, befordre Staldning. Med Saften af denne Plante frembringer Islænderne en ubestandig grøn Farve.

13. **Müllers Engelsød** (P. Mülleri). Smaabladene nedløbende, elliptiske, halvfinnet-takkede, lidet tornede. Den øverste Deel af Stængelen jevn. Bladenes og Smaabladenes Nerver bugtede. Fl. D. T. 707. Fl. frid. T. 2. f. 2.

Spidstakket Mangeløv, V.

Beskr. Roden lang, krybende; den frembringer flere, langstængede, i Omkreds ægformig-lancetformige, lysgrønne, 1-1½ Fod høie Løv. Bladene lidet vexelvise, 3sidet-lancetformige; Smaabladene modsatte, dybt fligede, besatte ved Flighjørnerne med smaa Blomsterpletter. I Randen spidse, tornagtig-tandede. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Man finder adskillige Afarter, med smallere og bredere; mere eller mindre indskaarne Smaablade, og avnet eller jevn Stængel. Mere udmærket er følgende:

Afart: Smalløvet Müllers Engelsød (P. M. angustatum) med lange Løv; Bladene modsatte og afvexlende; Smaabladene hjerteformig-ægformige, lidet budte og ørede (Polystichum angustatum Schum.)

I fugtige Skove f. Ex. ved Bagsværd og Birkerød; Afarten funden af Prof. Schumacher ved Birkerød.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

14. **Smaafinnet Engelsød** (P. Filix fœmina). Smaabladene halvfinnede, takkede, uden Braad. Løvstilken jevn.

Svø-

Svøbene nyreformige. Fl. D. T. Fl. N. 29. Bolt. fil. T. 25. N. Teisk, Troldblom, Troldjeske, Fugleblom, Troldmolfoor.

Smaafinnet Mongeløv, B.

Beskr. Roden tyk, skjællet, vandret; den frembringer flere, i Omkredsen bred-lancetformige, mørkgrønne, 1-1½ Fod høie Løv. Bladene vexelvise, lancetformige, tilspidsede. Smaablad̄ene aflange, nedløbende, tæt besatte med smaa Blomsterpletter, med Svøb. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Afart: Ægformig Smaafinnet Engelsød (P. F. f. ovatum) med ægformige, indskaarne Smaablade og 3fløvede Flige. (Athyrium ovatum Roth.) Müll. Fl. frid. f. 3.

Denne Afart nærmer sig til Blød Engelsød, men har stivere, tættere og mørkere Løv og som ere tættere besatte med Blomster.

Almindelig ved Gjerder, i Skove. Afarten ved Frederiksdal, Birkerød og Frederiksborg.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

15. Slatten Engelsød (P. laxum). Bladene og Stængelen slattet-bugtede. Smaabladene lancetformige, indskaaret-takkede, lidet ørede. Fl. D. T. (Athyrium laxum Schumach.)

Beskr. Da dens slatne Vext giver den et kjendeligt Udseende, har jeg med Prof. Schumacher anseet den som en egen Art, skjønt den nærmer sig meget til den foregaaende. Foruden de anførte Caracterer er den mindre og svagere og har meget færre og strøede Blomsterpletter. Fleeraarig. Blomstrer i Juli, August og September.

Funden af Prof. Schumacher ved Rudersdal.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

16. Skjør Engelsød (P. fragile). De nederste Blade meget fjerne. Smaabladene halvfinnede, indskaaret-takkede. Løvstilken vinget. Fl. D. T. 401. Fl. N. 848. N. Skjørjeske, Bergeslaak.

Skjør Mangeløv, B.

Beskr.

Beskr. Roden skjællet, krybende, med mange Trevler; den frembringer flere, i Omkredsen 3sidet-lancetformige, glatte, mørkgrønne, ½-1 Fod høie Løv. Stængelen mørkbruun, glindsende-glat, skjør. Bladene lidet vexelvise; Smaabladene hjerteformige eller omvendt ægformig-lancetformige. Blomsterpletterne kugleformige, smaa, hvidagtige. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

Almindelig i Skovheder imellem Stene.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

**** Løvene næsten 3dobbelt finnede.

17. **Bred Engelsød** (P. dilatatum Hofm.) De nederste Blade dobbelte; de øverste enkelt finnede. Smaabladene indskaaret-takkede, lidet tornede. Stængel og Stilk skjællede. Fl. D. T. 759 (under Navn af P. Dryopteris). Polyst. spinosum Schum. Müll. Fl. frid. f. 4.

Beskr. Roden knollet, langtrevlet. Løvene i Omkreds meget brede, hjerteformig-trekantede. Smaabladene modsatte, ægformig-lancetformige, takkede, især i Spidsen. Blomsterpletterne rundagtig-nyreformige, tætte. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

1ste Afart: **Vinget Bred Engelsød** (P. d. subalatum) Løvstilkene lidet vingede ved Bladstilkene. (Polystichum dilatatum Schum.)

2den Afart: **Skarntydebladet bred Engelsød** (P. d. coniifolium). Smaabladene rundtakkede, fiinbraaddede. Løvstængelen ved Grunden tæt besat med lancetformig-syelformige Avner. (Polystichum coniifolium Schum.)

Nærmere Undersøgelser og Sammenligning med levende Planter, maa afgjøre, om denne er en egen Art.

Ved Skovgjerder i Nærheden af Birkerød, hvor baade Hovedarten og Afarten ere fundne af Prof. Schumacher.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

***** Meer end 3dobbelt sammensatte Løv.

18. **Trebladet Engelsød** (P. Dryopteris). Løvene 3koblet-dobbelt finnede. Bladene aabent-nedbøiede. Smaabladenes Flige budte, lidet rundtakkede. Roden traadformig.

Fl.

Fl. D. T. Fl. N. 31. Bolt. fil. T. 28. D. Engebregne, Egebregne. N. Kraagefoetblom.

Trebladet Mangeløv, V.

Beskr. Roden tynd, krybende, uden Skjæl. Løvstænglen meget tynd, lang, glat, tilligemed Løvet, omtrent 1 Fod høi; den deler sig først i 3 Stilke, hvilke igjen ere dobbeltfinnede. Løvet i Omkredsen næsten lige=3sidet, tyndt, lysgrønt. Smaabladene aflange, siddende, modsatte; de yderste sammengroede. Blomsterpletterne smaa og sidde nær ved Randen. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Hist og her i Skove og Lunde.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

6te Slægt: Bremmeløv (Pteris).

1. Almindelig Bremmeløv (P. aqvilina). Løvet mangegedobbelt=sammensat. Smaabladene lancetformige, spidse; de nederste halvfinnede. Fl. D. T. Fl. N. 30. Bulliard Herb. T. 207. D. Bregne, Keiservaaben, Flagt Ørn. N. Eensav, Enestab, Eenføtting, Korsblom.

Ørn Bremmeløv, V.

Beskr. Roden tapformig. Løvene meget store, udbredte, temmelig glatte, 2 = 3 Fod høie. Smaabladene modsatte, heelrandede, siddende; de yderste sammengroede. Fleeraarig. Blomstrer i August.

I høitliggende Skove og paa Heder.

Egenſk. og Anvend. Japaneserne o. fl. spise dens unge Skud og Rodder (som dog maaskee ere af en anden Art). Her æde Svinene dem, og blive meget fede derefter, og i Rusland skal disse Rødder bruges til Korduans Beredning. Løvene selv bruges som Brændsel, som Strøelse, til Gjødning og til fine Huders Tilberedning. Asken deraf er tjenlig til Glas og anvendes i Engelland til Vask. Gleditsch anbefaler denne Plante til Flyvesandets Dæmpning, men den groer neppe hvor der ikke er Skov eller Krat. Roden har ormdrivende Egenskaber.

2. Kruset Bremmeløv (P. crispa Smith.) Løvet 3dobbelt sammensat. De golde Smaablade kileformige, indskaarne;

de

de blomsterbærende, elliptiske, budte, hvelvede. Fl. D. T. 496. Fl. N. 1055. (Paa begge Steder under det linneiske Navn Osmunda crispa). Olavs Skjæg, Krustalg, Hestespræng, Torbol.

Kruus Osmunde, V.

Beskr. Roden tættrevlet. Løvstængelen ved Grunden opstigende, glat, bugtet, tilligemed Løvet omtrent 1 Fod lang. Løvene omtrent 3dobbelt-finnede. Smaabladene stilkede. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Paa Fjeldene i Norge, f. Ex. ved Snaasen.

Egensk. og Anvend. Efter Wille er den skadelig for Heste.

7de Slægt: Radeløv (Asplenium).

1. Rundfinnet Radeløv (A. Trichomanes). Løvet finnet. Smaabladene ægformig-rundagtige, rundtakkede. Løvstilken glindsende, paa Underfladen kjølet. Fl. D. T. 119. Fl. N. 281. N. Smaablom.

Beskr. Roden tyk, tættrevlet, sort; den frembringer mangfoldige linieformige, kortstænglede, mørkgrønne, 3-5 Tommer lange Løv. Stængelen og Stilken mørkbruun-glindsende. Smaabladene mange Par, modsatte, næsten siddende, rundtakkede; paa Underfladen lidet blegere, med 6-8 Blomsterstriber. Fleeraarig. Blomstrer om Sommeren.

Paa gamle Steengjerder, sjelden i Danmark, f. Ex. ved Birkerød, Sorgenfrie, i Hareskoven; hyppigere i Norge og Holsteen.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

2. Lysgrøn Radeløv (A. viride Huds.) Løvet finnet. Smaabladene vexelvise, kileformig-rundagtige, rundtakkede. Stilken paa Undersiden flad. Fl. D. T. 1289.

Beskr. Foruden det anførte, udmærker den sig fra den foregaaende, som den forresten meget ligner, ved en grøn Stilk; Løvets lysere Farve, mere spidse Smaablade og tættere Blomsterstreger. Fleeraarig. Blomstrer i Juli og August.

Paa Fjeldene i Norge.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

3. Nordisk Radeløv (A. septentrionale Hull.) Løvet halvfinnet-3deelt. Smaabladene eller Fligene vexelvise, linieformige, i Spidsen lasede. Fl. D. T. 60. Fl. N. 206 (paa begge Steder under det linneiske Navn Acrostichum septentrionale). N. St. Oles og Olai Skjæg, Olais Bart, Beengræs. Nordisk Frøeløv, V.

Beskr. Roden tæt- sort- og langtrevlet; den frembringer flere, oprette, med Enden nedbøiede, temmelig langstænglede, mørkgrønne, glatte, ved Grunden smalle, tilligemed Stængelen, 2-3 Tommer lange Løv. Blomsterlinierne tætte, brune og bedække hele Undersladen. Fleeraarig. Blomstrer om Sommeren.

Paa gamle Steengjerder, sjelden i Danmark, f. Ex. imellem Sorgenfrie og Fuglevads Mølle; hyppigere paa Fjeldene i Norge.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

4. Muur Radeløv (A. Ruta-muraria). Løvet vexelviis-finnet-3foblet. Smaabladene rudeformig-kileformige, aabne, i Spidsen gnavede. Fl. D. T. 190. Fl. N. 282. D. Muurrude, Steenrude. N. Torbæ, Torboe, Hestesprøng, Smaablom.

Beskr. Roden tyk, libet knollet, sort; den frembringer flere, aabne, mørkgrønne, glatte, temmelig langstænglede, med Stængelen 3-6 Tommer lange Løv. Bladene stilkede, 3foblede, lidet tilbagebøiede. Blomsterstregerne tætte. Fleeraarig. Blomstrer om Sommeren.

Paa Steendigerne i Holsteen; i Norge paa Fjeldene.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

5. Vexelbladet Radeløv (A. alternifolium Jaqv.) Løvet finnet. Smaabladene vexelvise, kileformige, oprette, i Spidsen gnavede. Fl. D. T. Jaqv. Misc. v. 2. T. 5. f. 2.

Beskr. Roden tæt- og sorttrevlet; den frembringer mangfoldige Løv, som ere kortere og finere end den foregaaendes. Smaabladene stilkede, glatte. Blomsterstregerne færre og blegere end hos den foregaaende. Fleeraarig. Blomstrer om Sommeren.

Paa Steengjerder; i Holsteen efter Weber.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

6. Sort

6. Sort Nadeløv (A. Adiantum nigrum). Løvet næsten muurskeeformigt, finnet. Bladene vexelviis = 3koblede. Smaabladene lancetformige, lidet spidse, indskaaret = takkede. Fl. D. T. 250.

Beskr. Roden langtrevlet; den frembringer flere, oprette, langstilkede, mørkgrønne, 6 = 10 Tommer høie Løv. Bladene af samme Form som Løvet, glatte. Stængelen sortbruun, glindsende. Smaabladene paa Undersladen blege. Blomsterstregerne brune. Fleeraarig. Blomstrer om Sommeren.

Funden i Norge af Fabritius ved Valders og paa Bornholm paa Strandklipper af Oeder.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

8de Slægt: Kamløv (Blechnum).

1. Nordisk Kamløv (B. boreale Swartz). Løvet kamformig = finnet, glat. Smaabladene linieformige, lidet buddie, heelrandede. Fl. D. T. 99. Fl. N. 213 (paa begge Steder under det linneiske Navn Osmunda Spicant). D. Milturt. N. Kiekam, Biønkam, Lusegræs. F. Blov = Greas.

Kambladet Osmunde, V.

Beskr. Roden sort, skjællet, mangetrevlet. Løvene oprette, smal = lancetformige, tilspidsede, ved Grunden og i Spidsen halvfinnede. Smaabladene mangfoldige, lidet ulige modsatte; de nederste bred = rundagtige. De blomsterbærende Løv tydeligere finnede, med smallere Smaablade. Fleeraarig. Blomstrer i Juli.

Hist og her i høitliggende Skove, f. Ex. ved Frederiksdal, Birkerød, Rudegaard; meget hyppig i Nordlandene.

Egensk. og Anvend. Er paa nogle Steder bleven brugt som Paasætning ved Ølbrygning.

9de Slægt: Hindeløv (Hymenophyllum).

1. Tvedeelt Hindeløv (H. tunbridgense Smith.) Løvet vexelviis = dobbelt = halvfinnet. Fligene fiintakkede. Blomsterne eenlige i Fligaxlerne. Fl. D. T. 954 (under det linneiske Navn Trichomanes tunbridgense).

Tvedeelt Randløv, V.

Beskr. Roden fiin, krybende, med mange haarformige, rødagtige Trevler. Løvene nedliggende, gjennemsigtig = hindeagtige; Smaa

bladene kløvede, budte, med en rødagtig Nerve paa hver Flig. Kapslerne stilkede, 2klappede. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Funden af Prof. Vahl i Bergens Stift i Norge.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

10de Slægt: Pilledrager (Pilularia).

1. Kjær Pilledrager (P. globulifera). Løvene traadformige, med dets sorte kugleformige Frugt ved Grunden. Fl. D. T. 233.

Beskr. Roden langtrevlet. Stængelen traadformig, fremliggende, krybende, 4-6 Tommer lange. Løvene oprette, syelformig-traadformige, knippeformige eller vexelvise, glatte, spidse. Frugten kugleformig, eenlig, haaret, 4rummet, opfyldt med nogle hvide og nogle gule Legemer, af hvilke Smith antager de første for at være Frugtknuder og de sidste for Støvknappe. Fleeraarig. Blomstrer i Juni og Juli.

I Moser, meget sjelden, f. Ex. ved Viintappergaarden og i Odsherred.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

11te Slægt: Brasenføde (Isoetes).

1. Søe Brasenføde (I. lacustris). Løvene syelformige, halv valseformige. Kapslerne rundagtige, 2rummede. Fl. D. T. 191. Fl. N. 607. N. Brasengras, Tang.

Søe Brasenlyst, V.

Beskr. Roden knollet, med mange, lange Trevler. Løvene oprette, sivformige, tætsamlede, spidse, leddede, glatte, 4rummede, 2-4 Tommer høie, ved Grunden hvidagtige og omfattende Kapselen, som er opfyldt med mange hvide, smaa Frøe. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

I Moser og Søer, i Danmark; kun funden af O. F. Müller i en Dam i Frueskov ved Frederiksdal; hyppigere i Norge i Tellemarken.

Egenſk. og Anvend. Efter Strøm foerer man Qvæg med den i Norge. Brasen æde den.

Anden

Anden Orden.

Bladmosser (Musci).

12te Slægt: Rødmos (Sphagnum).

1. **Almindelig Rødmos** (S. cymbifolium Swartz). Nedbøiede, ophovnede Grene. Bladene ægformige, budte, bugede. Fl. D. T. 474. Fl. N. 202 (paa begge Steder under det linneiske Navn af S. palustre). D. Hvidmus, Rødmus. N. Hvidmus, Rødmus, Iglemose, Graantose, Huusmoes, Myrmoes, Bjekkiemoes. F. Muirq-Mosi.

Kjær Hættløs, B.

Beskr. Hele Planten hvid- eller rødagtig. Mosstængelen opret, tæt, 4-6 Tommer lang, med mange tætbladede, i Spidsen tynde Grene. Bladene ligge tæt paa hverandre og ere med Spidsen lidet indbøiede, paa Overfladen hule. Frugtstilken sidder paa Enden af Stængelen eller Grenene og er temmelig kort; den bærer paa Enden en aflang-kugleformig Kapsel, med et fladt Laag. Fleeraarig. Blomstrer i Juni.

Overmaade almindelig i Tørvegrave.

Egenst. og Anvend. I Norge bruger man den til at lægge i Skoene for Fodsvie; den anvendes ligeledes til at stoppe imellem Bræderne i Træhuse, og til at tætte Vandrender og Dæmninger. Udentvivl er den een af de vigtigste Planter til at danne Tørv.

13de Slægt: Haarmund (Phascum).

1. **Tilspidset Haarmund** (P. subulatum). Stængelen opret. Kapselen næsten siddende. Bladene sylformige, aabne, ved Grunden brede, i Spidsen haarformige. Fl. D. T. 49. f. 2.

Beskr. Overmaade liden; Stængelen bladet, udeelt. Bladene taglagte, heelrandede, guulagtig-grønne; de øverste især meget fiint tilspidsede. Kapselen ægformig, glindsende, lysbruun. 1aarig. Blomstrer i November, har Kapsler i Marts.

Paa Agre og Jorddiger.

Egenst. og Anvend. Ubekjendt.

14de

14de Slægt: Kildemos (Fontinalis).

1. Lang Kildemos (F. antipyretica). Stængelen meget grenet. Bladene ægformig-tilspidsede, kjølede, taglagte i 3 Rader, med omvendt-ægformige Kapsler paa Siden. Fl. D. T. Fl. N. 988. Dill. hist. Musc. T. 33. f. 1. D. Vandmos. N. Sotmosse, stor Lonkmosse.

Ildslukkende Kildevaaner, V.

Beskr. Stænglerne grenede, bladede, flydende-slatne, ½ Fod lange. Bladene bruungrønne, heelrandede. Kapslerne næsten siddende, omgivne af et Mosbæger. Laaget spelformig-kileformigt, budt. Fleeraarig. Bærer Frugt om Sommeren.

Hist og her i flydende Vand.

Egenskr. og Anvend. Da den beholder længe Fugtighed hos sig, er den anbefalet til Beklædninger for at modstaae Ildebrand.

15de Slægt: Buxbaumie (Buxbaumia).

1. Bladløs Buxbaumie (B. aphylla). Uden Stængel eller Blade. Kapselen ægformig, paa den ene Side skjæv afstumpet. Fl. D. T. 44. Fl. N. 571.

Beskr. Roden trevlet. Kapselstilken opret, 2-3 Linier høi. Hætten aflang, affaldende førend Kapselen modnes. Laaget konisk, kort, budt. 1aarig. Bærer Frugt i October.

Meget sjelden, funden paa et Dige ved Bagsvær-Søe. Hyppigere i Norge.

Egenskr. og Anvend. Ubekjendt.

16de Slægt: Skyggeknop (Splachnum).

1. Ægformig Skyggeknop (S. ampullaceum). Tilsætningen omvendt conisk, budt, grønagtig-mørkrød, meget tykkere end Kapselen. Bladene lancetformige, spidse, takkede. Fl. D. T. 822. Fl. N. 798.

Beskr. Stænglerne meget tætte, oprette, 1 Tomme lange. Bladene tætte, kjølede; de nederste smallere. Kapselstilken længere end Stængelen, lidet bugtet, rødagtigt. Tilsætningen pæreformig, rødagtig. Kapselen valseformig, liden, guulagtig. 1aarig. Bærer Frugt i Juni og Juli.

I Moser, sjelden, f. Ex. i Ordrups-Mosen.

Egenskr.

Egenſk. og Anvend. Ubekjendt.

17de Slægt: Jomfruehaar (Polytrichum).

1. Almindelig Jomfruehaar (P. commune). Stængelen udeelt. Bladene linieformig-lancetformige, fiint-takkede. Kapſelen opret, 4hjørnet. Tilſætningen rundagtig. Fl. D. T. Fl. N. 203. Dill. hist. T. 54. f. 1. D. Jomfruehaar, Guldhaar, Fruehaar. N. Bjønmoſe, Krageliin, Kragefod, Maltemoſe. F. Treâlamoſi.

Almindelig Uldhætte, V.

Beſkr. Roden tæt- og langtrevlet, krybende, haaret. Stængelen opret, rank, bladet, 3-6 Tommer høi. Bladene mørkgrønne, lidet ſtive, aabne, glatte. Blomſterne tveboe, paa Enden af Stængelen, ſom hos Hannen foreſtiller en ſkivedannet Stjerne. Kapſelen hos Hunnen ſidder paa en lang, bruun Stilk, og har en rødagtig Munding og et guulagtigt Laag. Hætten dobbelt; den indvendige fiin-hindeagtig, den udvendige tæt-guulagtig haaret. Fleeraarig. Blomſtrer i Mai og bærer Frugt i September.

Almindelig i Tørvemoſer, Heder &c.

Egenſk. og Anvend. Den har forhen været brugt i Medicinen. Kapſelen, ſom i Norge kaldes Gouke- eller Kraake Kaan, ſpiſes der af adſkillige.

18de Slægt: Endeknop (Bryum).

1. Tag Endeknop (B. rurale). Stængelen grenet. Bladene budte, tilbagebøiede, i Spidſen haarbragende; de øverſte ſtjerneformige. Kapſlerne ægformig-valſeformige. Fl. D. T. Fl. N. 576. Dill. hist. T. 45. f. 12. N. Gaarſkrena, Tagſkrena.

Beſkr. Stænglerne meget tæt ſamlede, grenede, bladede, 1½-2 Tommer lange. Bladene mørkgrønne, heelrandede, aflange. Stilkene i Enden paa Stængelen eller undertiden paa Siderne, naar Stængelen forlænger ſig. Kapſelen opret. Fleeraarig. Bærer Frugt i Februar.

Almindelig paa Straatage.

Egenſk. og Anvend. Man paaſtaaer, at den conſerverer Straatage.

2. Kil-

2. Kilde Endeknop (B. fontanum). Kapselstilkene oprette, længere end Stængelen. Bladene ægformige, heelrandede. Grenene oprette, traadformige, i Bundter. Fl. D. T. 298. Fl. N. 673. N. Kjæl Mosa, Kjelmærla. (Mnium font. Lin.) Kilde Stjerneknop, V.

Beskr. Stænglerne meget tæt sammen, ved Grunden ruskavet-filtede, med Stilken 2-3 Tommer lange. Bladene taglagte, korte, kjølede, spidse, lysguulagtig-grønne. Kapselstilkene røde. Kapselen ludende, bruun, furet, ægformig. Fleeraarig. Bærer Frugt i Juli.

Almindelig paa vaade Steder.

Egenſk. og Anvend. I Lapland ansees den som et Tegn til Kildevæld.

19de Slægt: Sideknop (Hypnum).

1. Topgrenet Sideknop (H. proliferum). Stængelen 3dobbelt finnet. Bladene hjerteformige, tiltrykte, 1-3nervede, matte, heelrandede. Laaget syelformigt. Fl. D. T. Fl. N. 373. Dill. hist. T. 35. f. 14. N. Steenbregnemos.

Bregneagtig Sideknop, V.

Beskr. Stænglerne fremliggende, tæt tiltrykte til Jorden, ½-1 Fod lange. Bladene tæt taglagte, lidet hule. Mosbægeret syelformigt. Stilkene røde, flere samlede. Kapselen lidet ludende, valseformig. Fleeraarig. Giver Frugt (men sjelden) i April.

Almindelig i høie Skove.

Egenſk. og Anvend. Denne, tilligemed alle lignende Arter, bruges meget til Udstopning i Madradser. I Sverrig anvendes de til at tætte Sprækker i Huse.

Af denne Orden findes her mangfoldige Arter, som jeg ikke her har anført, fordi Rummet ikke tillod det og fordi kun faa, som ikke udførlig studere Botaniken, undersøge disse smaa Planter; den Nytte, man kan have af dem, er og tilfælles for flere, saa man ikke behøver, for denne Aarsags Skyld, at beskrive de forskjellige Arter og antegne Nytten ved hver. Jeg troer det derfor rigtigst, at anføre her under eet, ikke allene deres oekonomiske Nytte, men og den bekjendte Indflydelse, de have i

Na-

Naturens Huusholdning. Større Mosser, især af Slægten Sidekn op og som voxe paa tørre Steder, ere meget tjenlige til Indpakning, til at stoppe Sprekker, Matter og sligt, en Deel af dem kan bruges til Fruentimmer Pynt. Til Udstopning ere de mere tjenlige end Straae; de ere meget elastiske; Musene, paastaaer man, bygge ikke Rede i dem, og Lopper og Væggeluus skye dem. De samles til den Hensigt i September, tørres og renses, førend de bruges til Udstopning. De beskytte spæde Planter mod Kulde og Hede, Blæst og Regn; de beklæde Træerne mod Nordenvind, give Fuglene Stof til Reder, befordre Skovvexternes Spiren i det de formere Muldjorden, rense Luften, opfylde Moser og Moradser, danne Tørv, tjene Insekterne til Skjul o. s. v. Man har og anbefalet dem til adskilligt Fletarbeide, istedet for Straae, da de længere vedligeholde deres Fjerkraft (Elasticitet). De gjøre ofte Enge af Moradser, men qvæle Græsset paa Engene, de beklæde ofte tørre, ufrugtbare Steder, som de tillige give Gjødning, gjøre mere tjenlige til at bære andre Planter, og betage det Ubehagelige for Øiet, som Tørke og Ufrugtbarhed give. Man har beskyldt disse Mosser, ligesom de følgende for at skade Træerne, de sidde paa. Det kan nok ikke nægtes, at de forhindre Træernes Uddunstninger, samle Fugtighed og Støv, og befordre derved Kræft, Forraadnelse og andre Sygdomme hos Træerne, adskillige Insekter blive og lokkede til og bore sig ind i Barken; men ved Rødderne skade de neppe Træerne, da deres Rødder ere saa fine, at de neppe kan igjennemtrænge Overhuden af Barken, og da de udentvivl drage deres meste Næring af Luften, Regn, Dug og Lys igjennem Bladene. Træernes Sygdomme ere sjelden foraarsagede ved Mosserne; men naar Træet er sygt, befordrer det Mossernes Vext. Det vilde derfor ikke synderlig nytte Træerne, at man tog Mosserne af dem, men ved at holde Træet friskt, vilde man forebygge, at Mosserne fæstede sig derpaa.

Mossernes Blomster ere meget vanskelige at opdage, og maae med væbnet Øie søges i Bladhjørnerne eller i Enden paa Stænglerne. De runde stilkede eller ustilkede Knopper, som man

fin-

findes paa Mosserne og før har anseet for Støvknapper, ere ikke andet end Frøehusene, og det Støv, de indeholde, deres Frø; de traadformige i Almindelighed røde Stilke eller Børster, de sidde paa, skyde først ud, efterat Blomstringen er forbi.

Tredie Orden.

Løvmosser (Hepaticæ).

20de Slægt: Jungermannie (Jungermannia).

1. Flad Jungermannie (J. complanata). Stænglerne krybende, flade. Bladene og Axelbladene rundagtige, tæt taglagte. Kapselens Klapper lancetformige. Fl. D. T. 1062. Fl. N. 521.

Beskr. Stængelen meget grenet og udbredt, ligesom hele Planten bruun, tæt besat med Blade, 1-2 Tommer lang. Mosbægeret aflangt, sammentrykt. Stilken meget kort. Fleeraarig. Bærer Frugt om Efteraaret.

Almindelig paa Træer og Stene.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

21de Slægt: Markantie (Marchantia).

1. Almindelig Markantie (M. polymorpha). Løvene budt-lappede. Hanbægeret skjoldformigt. Hunnens hvelvet, 10-12kløvet. Fl. D. T. Fl. N. 19. Schmiedel icon. T. 9 og 29. D. Vand-Leverurt, Opemule, Severmus, Steenseverurt.

Beskr. Løvene flade, udbredte, glindsende-grønne, med gjennemsigtige, rudeformige Aarer; paa Undersladen bruunagtige, tæt besatte med fine Rodtrevler. Paa Oversladen findes adskillige Kopper, i Randen rundtakkede Fordybninger, i hvis Bund findes adskillige grønne Korn, som ansees for et Slags Skud eller Løg, hvorved Planten formeres. I Bladsligenes Hjørner sidde Blomsterne paa Stilke, hvoraf Hunnens er straalet, Hannens derimod kun rundtakket. Fleeraarig. Blomstrer om Sommeren.

Almindelig paa fugtig Jord.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

22de

22de Slægt: Hornmos (Anthoceros).

1. Prikket Hornmos (A. punctatus). Løvet kruset, fliget. Kapselen opret, linieformig = syelformig. Fl. D. T. 396. Fl. N. 872.

Prikket Hornkrone, V.

Beskr. Løvene udbredte i en Kreds, fladt tiltrykte paa Jorden, mørkgrønne, med ophævet Rand, i Gjennemsnit ½-1 Tomme. Hanblomsterne bægerformige, indtrykte i Løvet med en fliget Rand. Kapselen opret, 2klappet. Klapperne udvendig hvelvede. 1aarig. Blomstrer om Efteraaret.

Paa Agrene efter Høsten.

Egensk. og Anvend Ubekjendt.

23de Slægt: Blasie (Blasia).

1. Liden Blasie (B. pusilla). Løvene budt lappede, i Randen krusede. Frugterne oprette, i Randen af Løvet. Fl. D. T. 45. Fl. N. 787.

Beskr. Løvene som den foregaaendes, men mere flade og lidet taglagte og kjødede paa Underfladen, i Randen besatte med smaa Kugler og i Spidsen, ved Enden af Nerverne med ægformige, 1rummede Kapsler. 1aarig. Blomstrer om Efteraaret.

Ved Randen af Grøvter.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

24de Slægt: Riccie (Riccia).

1. Flydende Riccie (R. fluitans). Løvene fleerdobbelt-tvedeelte, linieformige, i Enden budte, kløvede. Fl. D. T. 285.

Beskr. Løvene svømmende, tæt indviklede i hverandre, af ½-1 Tommes Længde, lysgrønne, gjennemsigtige, næsten hindeagtige. Blomsterne i smaa Kugler paa Underfladen mod Spidsen af Fligene. 1aarig. Blomstrer om Efteraaret.

Hist og her i Tørvegrave.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

Fierde Orden.

Tarrer (Algæ).

25de Slægt: Vandhinde (Ulva).

1. Taftagtig Vandhinde (U. latissima). Løvet eenligt, meget bredt, fladt, i Randen lidet bølget. Fl. D. T. Fl. N. 115. og 1002. T. 8. f. 5? (den sidste under Navn af U. maxima). N. Hestesol. J. Fiergin. F. Sleàvak.

Beskr. Den er lysgrøn, taftagtig, glindsende: glat og tørret guulagtig, gandske hindeagtig. 1aarig?

Findes almindelig opdreven ved Strandbredderne.

Egensk. og Anvend. Hvor den findes i Mængde, kan den bruges til Gjødning. Af Mangel paa andre Fødemidler, skal den være spiist af Færøeenserne.

2. Navle Vandhinde (U. umbilicalis). Løvet fladt, skjoldformigt, 1bladet, læderagtigt. Fl. D. T. Fl. N. 959. Dill. hist. T. 8. f. 3. F. Slùigli.

Beskr. Den bestaaer af en udbredt, bugtet, glat, lidet foldet Hinde, som med Middelpunctet er fæstet til Stene.

Paa Klipper ved Norge, Island og Færøerne.

Egensk. og Anvend. Den indsamles i Skotland i Marts Maaned og spises kogt, med Eddike og Peber, man bruger og at nedsylte den.

26de Slægt: Kløer (Fucus).

1. Takket Kløer (F. serratus), Løvet fladt, tvedeelt, takket-tandet, med vorteformige Blomster i Spidsen. Fl. D. T. Fl. N. 44. D. Bredtang, Kløer.

Saugtakket Tang, B.

Beskr. Roden skjoldformig, fæstet paa Stene. Løvet fladt, stængelformigt ved Grunden, derefter bladagtigt, bruunagtigt, læderagtigt, med en Hovedribbe igiennem alle Delinger, 1 Tomme bredt og 1 Fod langt og derover.

Paa Stene og Klipper i Havet, den findes hist og her opdreven paa Strandbredder.

Egensk. og Anvend. Qvæget æder den.

2. Blæ-

2. Blære Kløer (F. vesiculosus). Løvet fladt, tvedeelt-ribbet, heelrandet, med parrede Blærer i Hjørnerne, og Vorter i Spidsen. Fl. D. T. Fl. N. 101. Esper. Ic. T. 12. D. Kløer, Strandklever, Buetang, Svinetang, Fattigmands Tang. N. Ku Tang, Knop Tang. J. Klo Pang, Bolu Pang, Belgia eller Punna Pang. F. Bløro Teára.

Blære Tang, V.

Beskr. Roden som den foregaaende, hvilken den ligner, men udmærker sig, foruden det anførte derved, at Løvene ere smallere og lidet tykkere. Fleeraarig.

Afart: Udspærret Blære Kløer (F. v. divaricatus) med tvedeelt udspilet Løv. Fl. D. T. Esp. Ic. T. 11.

Paa Stene og Klipper; almindelig opdreven paa Strandbredder.

Egensk. og Anvend. Da denne Art er den almindeligste af denne Slægt, saa er det især den, som anvendes til Tangbrænding for at vinde Asken eller den saakaldte Kelp, der er en meget søgt Handelsartikel. Qvæget og især Svinene æde den, og i Nordlandene indsamler man den og koger den til dette Brug. Den giver en bedre Gjødning end den almindelige Bændel Tang (Zostera marina).

3. Knudret Kløer (F. nodosus). Løvet sammentrykt, tvedeelt. Bladene heelrandede, 2sidede. Blærerne eenlige, udvidede. Fl. D. T. 146. Fl. N. 244. N. Hestetang, Knoptang. J. Pykva Pang. F. Bløro Teára.

Knude Tang, V.

Beskr. Roden som den foregaaendes. Løvene 3-4 Fod lange, 2-3 Linier brede, meget grenede, perlebaandformig-opblæste omtrent ved hveranden eller 3die Tomme, olivenfarvede. Blomsterblærerne stilkede, vexelvise, omvendt ægformige, gule. Fleeraarig.

Ved Strandbredder og paa Klipper, især i Norge.

Egensk. og Anvend. Faarene æde den i Island. I Nordlandene koges den til Qvægfoder. Paa Island og Færøerne farver man grønt med den.

4. Stren-

4. Strenge Kløer (F. Filum). Den bestaaer af trinde, udeelte, bruskede, strængeformige Traade. Fl. D T. 821. Fl. N. 347. D. Strænge. N. Pine. F. Puina.

Traadagtig Tang, V.

Beskr. Den ligner fuldkommen en Tarmestreng, er ofte mere end 2 Alen lang, overmaade fiinleddet, slimet at føle paa, halv igjennemsigtig og siden guulagtig. Efter Roth sidder Frugten i Form af en Agern paa Enden af Traaden. Fleeraarig?

Almindelig opdreven paa Strandbredden.

Egensk. og Anvend. Køerne æde den i Norge.

5. Gaffel Kløer (F. furcellatus). Traadformig, tvedeelt, meget grenet, tilspidset. Fl. D. T. 419. Fl. N. 677. 311. N. Hestetarre.

Gaffel Tang, V.

Beskr. Af 1 Fods Længde, meget tvedeelt-grenet, tykkere imod Enden end ved Grunden, bruun. Fleeraarig.

Paa Klipperne i Havet ved Norge og Island.

Egensk. og Anvend. Gederne æde den gjerne.

6. Faare Kløer (F. ovinus). Stængelen kort. Bladene ulige store, dybt kløvede. Fligene ved Grunden smalle, i Spidsen paa den ene Side tandede og paa den anden kløvede. Fl. D. T. Fl. N. 310. Trondh. Vid. Selsk. Skrift. IV. T. 9. N. Sou, Soll. I. Sol.

Faare Tang, V.

Beskr. Temmelig stor, tynd-hindeagtig, høirød. Fligene kileformige, heelrandede, undtagen i Spidsen; ved Grunden sidde smaa, stilkede, lancetformige Blade. Fleeraarig.

Paa Klipperne i Havet ved Norge og Island.

Egensk. og Anvend. Den indsamles i saadan Mængde i Island til Føde for Mennesker, at der endog drives Tuskhandel dermed. Den spises og paa Færøerne. Faar og Geder æde den begjerligen.

7. Sværdbladet Kløer (F. digitatus). Løvet haandformigt; Smaabladene sværdformige. Stængelen trind. Fl.

D.

D. T. 392. Fl. N. 61. T. 3. N. Tare, Tarrelegg, Kurve-Tarre, Stokke Tarre. J. Paungull, Hrosta-Paungull.

Sværdbladet Kløer, V.

Beskr. Den er flere Fod høi og bestaaer af en tyk, lang, jevn Stamme, som oventil ender sig i et udbredt, bruunt Løv, der regelmæssig er deelt lige til Grunden i linieformig-lancetformige, heelrandede Afdelinger eller Smaablade. Fleeraarig.

Paa Klipperne i Havet ved Norge og Island.

Egensk. og Anvend. Færøenserne spise den. Heste, Faar og Geder æde den. I Island og Norge bruges den til Brændsel og Gjødning.

8. Bue Kløer (F. esculentus). Løvene udeelte, sværdformige. Stængelen 4sidet, finnet. Fl. D. T. 417. Fl. N. 313. N. Buetarre, Skaalmetarre, lidet Tareblad. J. Marenkjarne. F. Teng. Stammen kaldes der Lambjødla, Bladene Kraaga og Bladnerven Mirkjadlur.

Spiselig Tang, V.

Beskr. Løvet langt, lancetformig-linieformigt, heelrandet, bruunt. Stilken meget kortere end Løvet, oventil besat med linieformig-spelformige Smaablade. Fleeraarig.

Paa Klipperne i Havet ved Island og Norge.

Egensk. og Anvend. Den ansees for den bedste Art af denne Slægt til Føde for Menneskene. Til Qvægfoder er den og meget god, dog lader man den i Norge ligge nogle Dage afskaaren, inden man bruger den dertil.

9. Sukker Kløer (F. saccharinus). Løvet næsten udeelt, sværdformigt. Stængelen trind, meget kort. Fl. D. T. 416. Fl. N. 116, 1003. T. 7. f. 2. N. Søll, Søllblad, Bladtarre, Butarre. J. Beltis-Pare, Para-Bellte, Soll, Saul. F. Bleá-Tari.

Sukker Tang, V.

Beskr. Løvet omtrent som den foregaaendes, uden Smaablade ved Grunden, lidet bølget i Randen, guulbruunt, med 2 mørke, slangeformige Linier, og en meget kort Stilk. Fleeraarig.

Paa samme Steder som den forrige.

Egensk.

Egensk. og Anvend. I Island spiser man den ristet og med Smør til tørret Fisk; paa Færøerne ansees den som en Delicatesse. Kreaturene æde den ligeledes, dog bruger man den i Norge først et Par Dage efterat den er afskaaren.

10. Randhaaret Kløer (F. ciliatus). Løvene hindeagtige, topskydende, randhaarede. Fl. D. T. 353. Fl. N. 782.

Randhaaret Tang, V.

Beskr. Løvene 2-3 Tommer lange, grenede, mørk-rosenrøde, kileformige, i Enden fligede, i Randen fryndsede. Fleeraarig.

Paa samme Steder som forrige.

Egensk. og Anvend. Efter Landt er den spiselig.

11. Kruset Kløer (F. crispus). Løvene næsten hindeagtige, tvedeelte, med udvidede Flige. Fl. D. T. 1128. Fl. N. 748. 1001. T. 6. f. 4. N. Gjetetang.

Kruset Tang, V.

Beskr. Den ligner den forrige, men er større, har en mere zinnoberrød Farve og istedet for Fryndser har den i Randen smaa, budte, aflange Blade. Fleeraarig.

Paa samme Steder som den foregaaende.

Egensk. og Anvend. Baade Mennesker og Qvæg æde den.

27de Slægt: Vandhaar (Conferva).

1. Kilde Vandhaar (C. fontinalis). Traadene tvedeelte, meget grenede, tætfiltede; indsluttende Luftbobler. Fl. D. T. Fl. N. 844. Dill. hist. T. 3. f. 11.

Beskr. Efterat den om Foraaret er stegen op fra Bunden af Vandet, svømmer den i store, meget tætte, sammenfiltede, guulagtig-grønne Klumper i Overfladen deraf; tørret bliver den hvidagtig. 1aarig.

Almindelig i stillestaaende Vand.

Egensk. og Anvend. Uden tvivl bidrager denne, saavelsom flere Arter af Vandhaar til at danne Tørv. Man har prøvet at gjøre Papiirvæger af disse, men de ere ikke meget tjenlige dertil. De holde stillestaaende Vand frisk og kunne bruges til Gjødning hvor de findes i Mængde. Lugten af dem skal fordrive Møl.

28de

28de Slægt: Duunføn (Byssus).

1. Silkeartet Duunføn (B. velutina). Traadene deelte eller enkelte, korte, udbredte, grønne. Fl. D. T. Fl. N. 910. Dill. Hist. T. 1. f. 14.

Beskr. Den er udbredt paa Jorden og bestaaer af meget korte, tætte Traade, som ere indviklede i hverandre og have en smuk grøn Farve. 1aarig.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

29de Slægt: Lav (Lichen).

* Støvagtig (byssacei).

1. Guul Lav (L. flavus). Støvagtig, fiin, meget stærkt guul. Fl. D. T. 899 f. 2. Fl. N. 911 (paa begge Steder under Navn af Byssus candelaris). N. Guulblik, Jyvremeel.

Lyseguul Støvskorpe, V. og Oec. Pl.

Beskr. Den bestaaer for det blotte Øie allene af et meget fiint Støv, som overtrækker gamle Træer, Planker o. s. v.

Egensk. og Anvend. Den indeholder efter Westrings Forsøg overmaade meget guult Farvestof.

** Skorpagtige (crustacei).

2. Melkhvid Lav (L. lacteus). Hvid, lidet sprukken, med hvelvede, hvide Vorter. Fl. D. T. Fl. N. 877. Hofm. Enum. Lich. T. 4. f. 6.

Beskr. Den bestaaer af en tynd, melkehvid Skorpe, som ligger tæt paa Stenen og er tæt besat med vorteagtige Skjolde. Paa Klipperne i Norge.

Egensk. og Anvend. Westring har dermed frembragt forskjellige bruun-guul- og grønagtige Farver paa Uld og Silke.

3. Askegraa Lav (L. cinereus). Askegraa, sprukken, med sorte, hvidrandede Vorter. Fl. D. T. Hofm. En. T. 14. f. 3.

Beskr. Den adskilles let fra den foregaaende ved Farven af Skorpen og Vorterne, hvoraf adskillige undertiden flyde sammen. Skorpen har ofte en sort Rand.

Paa Stene.

Egensk. og Anvend. Westring har frembragt adskillige bruun- og rødagtige Farver af den. Han anseer den for een af de fordeelagtigste Lavarter i denne Henseende, især fordi den kan blandes med Cochenille og gjøre denne drøiere.

4. Vind Lav (L. ventosus). Graaguul, rynket, med rødbrune, fiin-hvidrandede Vorter. Fl. D. T. 712. f. 2. (under Navn af L. scopulorum). Fl. N. 939. N. Blaasmosse, Blaasskjærpa.

Beskr. Den bestaaer af en temmelig tyk, graaguul, sprukken Skorpe, med temmelig store og tætte Skjolde, som ere tæt fæstede paa Stenen, den beklæder.

Paa Strandklipperne i Norge.

Egensk. og Anvend. Giver adskillige violette Farver.

5. Viinsteen Lav (L. tartareus). Kornet, hvidagtig grønt, med guulagtige, hvidrandede Skjolde. Fl. D. T. 712. f. 1. Fl. N. 209. D. Viinsteenmosse. N. Hvidlik, Hvidsteenmossa, Hvidkork. I. Litunarmosse. F. Korke.

Beskr. Den ligner den foregaaende, men er mere udbredt. Skorpen er mere graaeagtig og Skjoldene ikke saa tætte, samt meget blegere.

Almindelig paa Klipperne i Norge.

Egensk. og Anvend. Det er almindelig bekjendt, at denne er meget farverig, og at der endog af denne Aarsag føres mange Skibsladninger fra Norge til Engelland; ogsaa bruge Bønderne i Norge den til Rødfarvning og gjøre nogle lindseformige Kager deraf, som de sælge til Kjøbstæderne; men Westring paastaaer, at han ikke har kunnet faae nogen Farve deraf, og at Linné har meent med den beskrevne Lavart L. scruposus.

6. Steen

*** Tagtagte (imbricati).

6. Steen Lav (L. saxatilis). Blaagraa, rule, næsten mig-bulet, paa Underfladen sort. Bladene bugtet-fligede, flade, lidet afstumpede. Skjoldene brunagtige. Fl. D. T. Fl. N. 210. Hofm. En. T. 15 og 16 f. 1. N. Steenmose, graae og blaagraae Steenmose, Farvemose, Kork, Korkmose, Graakork, Ormemos. J. Litunarmosse. F. Stainarmoesi.

Beskr. Temmelig tyk, udbredt. Skjoldene sidde tæt samlede, i Midten store og have en temmelig ophøiet Rand.

Almindelig paa Stene, især i Norge.

Egenst. og Anvend. Den indeholder en Mængde Farvestof og bruges til forskjellige Sorter bruunt.

**** Bladede (foliacei).

7. Islandsk Lav (L. islandicus). Grøn-castaniefarvet. Smaabladene opstigende, mangedeelt-kløvede, rendede, randhaarede. Skjoldene siddende, flade, af Bladenes Farve. Fl. D. T. 155. 879. Fl. N. 425. D. Islandsk Mos. N. Jeikebrou. J. Fjallagros.

Beskr. Den bestaaer af oprette, grenede, lidet sammenfiltede, ofte lysbrune, i Randen lidet haarede Blade. Skjoldene store, sædvanlig mørkere brune end Bladene.

Almindelig paa Fieldene i Norge og Island.

Egenst. og Anvend. Foruden dens Anvendelighed som Føde for Mennesker, hvorom Landhuusholdnings Selskabet har udgivet en Afhandling af Prof. Strøm, kan den og bruges til Bruunfarvning og er et meget brugt Middel imod Brystsygdomme.

8. Lunge Lav (L. pulmonarius). Stiv-læderagtig, udbredt, næraaret, buglet, bugtet, med afstumpede Lapper, grønagtig-bruun, paa Underfladen guul-rustfarvet, stivhaaret. Skjoldene i Randen af Bladene, mørkbrune. Fl. D. T. Fl. N. 538. Hofm. plant. Lich. T. 1 f. 2. D. Lungemos. N. Lungenæve.

Beskr. Den udbreder sig ofte ½ Fod og derover. Lapperne afstumpet-udrandede. Paa Overfladen findes ofte smaa, hvide Vorter omkring Randen af Buglerne.

Hist og her paa gamle Træer.

Egensk. og Anvend. I Siberien bruges den til at sætte paa Øl. Den kan og anvendes til Garverie. Den indeholder meget bruunt Farvestof.

9. Meel Lav (L. farinaceus). Stiv, graablaa, glat, bulet, fliget-grenet, besat med hvelvede Vorter. Skjoldene stilkede, blaagraae. Fl. D. T. Fl. N. 691. Dill. Hist. T. 23. f. 63. N. Gaaneermos, Kantskaaler, Mjølmossa.

Beskr. Dens Blade ere tætte, smalle, oprette, hvidagtige, meget deelte, 1-1½ Tomme høi. Fligene spidse. Vorterne meget smaa, hvidagtige.

Temmelig almindelig paa Træer.

Egensk. og Anvend. Den indeholder meget Farvestof til bruun- og grønagtige Farver.

10. Ask Lav (L. fraxineus). Stiv, askegraa, rynket-buglet, med lancetformige, fligede, flade, oprette Blade. Skjoldene strøede og paa Randen lysgraae. Fl. D. T. 1187. Fl. N. 577. D. Lav.

Beskr. Den bestaaer af adskillige oprette, lysgraae, stive Blade, som undertiden ere heelrandede. Skjoldene temmelig hyppige, utydelig stilkede.

Almindelig paa Træer, iSær paa Ask.

Egensk. og Anvend. Den indeholder megen Gelee og kunde derfor vist bruges som et Fødemiddel og til Surrogat for Gummi Arabicum i Fabriker.

***** Læderagtige (Coriacei).

11. Hunde Lav (L. caninus). Udbredt, rundagtig-lappet, askegraa, paa Underfladen frynd set-aaret. Skjoldene aflan-

aflange, opstigende, lysbrune. Fl. D. T. 767. f. 2. Fl. N. 557. F. Jcarasipa.

Beskr. Bladene meget udbredte, glatte paa Overfladen, i Randen lidet ophævede. Skjoldene paa Enden af Lapperne, siddende, temmelig store. Fleeraarig.

Almindelig paa Jorden i Skove.

Egensk. og Anvend. Indeholder meget bruunt Farvestof. Den er anvendt mod gale Hundes Bid.

****** Navlede (umbilicati).

12. Snabel Lav (L. proboscideus). Hindeagtig, nætformig-rynket, sodagtig-graae; paa Underfladen blegere og jevn, i Randen rundtakket-udgnavet. Skjoldene topformige, lidet stilkede. Fl. D. T. 471. f. 3. Fl. N. 1023. N. Pibmosse. J. Geitnaskof.

Beskr. Den bestaaer af et temmelig stivt, hindeagtigt Blad, som ved det underste Centrum er fæstet til Stene, med Randen ophævet og paa Overfladen besat med sorte Skjolde. Fleeraarig.

Paa Fjeldene i Norge og Island.

Egensk. og Anvend. Efter Strøm meget tjenlig til Fødemiddel.

******* Med Skaale (Scyphiferi).

13. Skarlagvortet Lav (L. cocciferus). Bladene smaa, lidet taglagte, lappet-rundtakkede. Stængelen bleggraa, omvendt-kegleformig. Skaalerne udvidede, næsten heelrandede. Randvorterne mørkbrune. Fl. D. T. 1188 f. 1. Fl. N. 359.

Beskr. Den er meget kjendelig fra den følgende, ved de smukt lakfarvede, temmelig store, kortstilkede eller siddende Vorter paa Randen af Skaalerne.

Paa gamle Plankeværker og Steengjerder.

Egensk. og Anvend. Er temmelig rig paa Farvestof og kan bruges til violet-, bruun- og grønagtig Farve.

14. Rundtakket Lav (L. pyxidatus). Bladene smaa, lidet taglagte, lappet-rundtakkede. Stænglerne korte, omvendt kegleformige, askegraae. Skaalerne udvidede, næsten heelrandede. Randvorterne mørkbrune. Fl. D. T. Fl. N. 241. Dill. hist. T. 14. f. 6. N. Skovbæger, Svovl Mose.

Beskr.

Beskr. Den har ved Grunden smaa, flovede, taglagte, graae Blade, fra hvis Midte opstiger een eller flere oprette Stængler, som oventil ere skaalformig udvidede og undertiden frembringe i andre ligedannede Stængler.

Almindelig paa samme Steder som den foregaaende.

Egenft. og Anvend. Indeholder i Mængde Stof til guule og grønagtige, samt mørkbrune Farver.

******** Buskartede (fruticulosi).

15. Rensdyr Lav (L. rangiferinus). Buskagtig. Bladene smaa, rundtakkede. Stænglerne rørede, hvidgraae, meget tæt grenede. Smaagrenene i Spidsen nedbøiede. Vorterne kugleformige, mørkbrune, i Enden paa Grenene. Fl. D. T. 180. og 539. Fl. N. 269. N. Rensdyr Mos, Reenmos, Hvidmost, Qvitmose, Ekalak. J. Trøllagras, Mokrokar.

Beskr. Den bestaaer af en opret, trind, meget grenet, lysegraa, næsten hvid Stamme, hvis yderste Smaagrene ere tvedeelte og besatte med kugleformige, mørkere Vorter.

Almindelig paa høie Hedemarker i Danmark; i Norge og Island paa Fieldene.

Egenft. og Anvend. Som bekjendt er den en vigtig Føde for Rensdyrene om Vinteren. Den bruges og i Norge i Fodertrang, og man paastaaer, at Melk og Smør skal blive meget godt derefter. I Kärnten feder man Sviin med den. Malet til Meel kan den anvendes til Brød, s. derom Topografhisk Journal, 4de Hefte p. 117. Den er anvendt imod Brystsyge og indeholder guult Farvestof.

16. Kuglebærende Lav (L. globiferus). Stammen solid, valseformig, graabruun; Sidegrenene udspilede, med Trevler. Vorterne kugleformige. Fl. D. T. 960.

Beskr. Den ligner den foregaaende, men Stængelen er kortere, ligesom lidet leddet, Smaagrenene bydte og vexelviise, og især udmærkede ved de store, rødagtige Vorter.

Paa Fieldene i Norge.

Egenft. og Anvend. Den indeholder temmelig meget Stof til bruun- og grønagtige Farver.

******** Traadformige (filamentosi).

17. Marlokket Lav (L. plicatus). Hvid, hængende, med lange, trevlede, sammenløbende Traade. Skjoldene flade, straalede, hvidgrønne, næsten i Enden paa Traadene. Fl. D. T. Fl. N. 176. Engl. Bot. T. 257. N. Lo, Lav, Skjur Lav, Kraakeliin.

Beskr. Den bestaaer af en 1 - 1½ Fod lang, tætgrenet, nedhængende, lysgraa Stængel. Grenene vexelvise. Skjoldene faa, i Randen ofte tandede. Fleeraarig.

Paa Træer, især i Norge.

Egensk. og Anvend. Naar den tørres og derefter koges og gnides, affalder den udvendige Skorpe og det tilbageblivende er da meget tjenligt til Udstopninger istedet for Krølhaar. Skorpen indeholder meget Farvestof og giver orange- og brune Farver. I Norge bruges denne Mos til at give Qvæget i Foderkrang.

18. Skjæg Lav (L. barbatus). Graagrøn, hængende med lange, traadformig-trevlede, libet leddede Grene. Skjoldene smaa, strøede, heelrandede, kjødfarvede eller mørkbrune. Fl. D. T. Fl. N. 175. Engl. Bot. T. 258. 2. N. Kraakstry, Kraakelav, Graustry, Ikornslav, Granlo.

Beskr. Den ligner den foregaaende, men er mere bugtet, leddet, tynd og hvidagtig. Skjoldene ere meget mindre og mere vorteagtige.

Paa Træer, især i Norge.

Egensk. og Anvend. Den giver de samme Farver som den foregaaende, men i en stærkere Grad.

Antallet af Arterne, som findes i disse Lande af denne Slægt, er overmaade betydeligt, og Rummet har kun tilladt mig at anføre de vigtigste, og om disse kun deres fortrinligste Egenskaber. Deres største oeconomiske Nytte bestaaer i deres farvende Egenskaber, hvorom især findes udførlige Efterretninger med Anviisning til at uddrage Farvestoffen af hver Art især, i Apotheker Westrings Afhandlinger i det svenske Vidensk. Selsk. Skrift. nye Handlinger for 1791, 93, 94, 95,

98,

98, 1801 og 1804. De som indeholde en geleeagtig Materie ere især tjenlige til Føde for Menneskene og efter Grev Dundonals Forsøg ogsaa til Surrogat i Fabriker for Gummi arabicum. Nogle ere anpriste til Pudder og adskillige til at afhjelpe Fodertrang. Westring formoder, at man let kunde forplante dem ved at strøe Støvet af disse Mosser pulveriserede paa de Steder, hvor de pleie at voxe. I Henseende til Indsamlingen af de Farveholdige, da bør den skee efter fugtigt Veir, da de lettere lade sig løsne fra deres Voxested.

Man har beskyldt disse Planter, ligesom Mosserne, for at skade Træerne og Buskene, som de vare fæstede til. Det vigtigste Beviis, man førte imod dem, var: at de nærede sig af Træernes Safter; men da de samme Lavarter ogsaa voxe paa Stene og Steder, hvor de ingen Safter kunne faae igjennem Roden, da deres Rod er overmaade ubetydelig, og da de grønnes og ligesom alene leve, naar Veiret er vaadt og Træerne have faa eller ingen Safter, og derimod visne om Sommeren, naar Træerne have mange Safter, kan man nok antage, at deres fleste Næringssafter inddrages fra Luften igjennem Bladene eller Skorpen, de bestaae af; hertil kommer, at de ældste eller svagelige Træer, hvis Safter ere faa eller fordærvede, have de fleste Lavarter. Dernæst beskylder man dem for, at de tillukke de Pori eller smaa Huller, hvorigjennem Træet havde Forbindelse med Luften. Herom kan det gjelde, som er sagt om Mosserne, dog kun, naar Lavarterne ganske overtrække dem. For det tredie siger man, at de afholde Regnen eller og beholde Fugtigheden for længe. Dette siger ikke meget, da de i Almindelighed ere saa ubetydelige, at denne Virkning neppe kan spores. At de tillokke Insecter og tilbyde dem et Skjul, kan vel ikke nægtes; men skade de, endskjønt ubetydelig Træerne i denne Henseende, maa man dog tilstaae, at de, i andre Henseender, virkelig ere til Nytte. Man finder sædvanlig, at Træerne ere beklædte med dem paa de Sider, som meest ere udsatte for skarpe Vinde, i hvilket Tilfælde de ikke lidet beskjerme dem mod Kulde, og Er-

fa-

faring lærer, at Træerne i de mildere Himmelegne ikke eller i det mindste i en mindre Grad have disse Bedækninger.

Femte Orden.

Svampe (Fungi).

30te Slægt: Bladsvamp (Agaricus).

1. Skampion Bladsvamp (A. campestris). Hatten hvelvet, skjællet, hvidagtig, med kjødfarvede Lameller. Fl. D. T. 714. Fl. N. 537. D. Skampion, Skurvhætte. N. Haamandssop, Skjælsop. I. Æti-Sveppr. F. Hundalanp.

Beskr. Førend den udbreder sig, er den en hvid Kugle, af Størrelse som en Valnød. Naar den er udbredt, er Hatten halvkugleformig; ældre taber Hatten sin Hvidhed, bliver mere flad, og Lamellerne mere bruunagtige.

Findes om Efteraaret almindelig paa hvilende Marker.

Egensk. og Anvend. Den spises almindelig i Saucer og dyrkes endog derfor paa adskillige Steder i dertil indrettede Mistbede. Man forplanter den enten ved Lamellerne eller ved Dækket, som man piller i smaa Stykker, ved at anlægge Mistbede af afvexlende Lag Hestemøg og Jord skal man og kunne frembringe den.

2. Tragtformig Bladsvamp (A. Cantarellus). Med nedløbende, grenede Lameller; hele Svampen brandguul. Fl. D. T. 264. Fl. N. 806.

Beskr. 4-5 Tommer høi. Den har en tragtformig Figur og er i Randen lidet kruset. Stokken kort, oventil tykkere.

Findes om Efteraaret. Almindelig i Skove.

Egensk. og Anvend. Den anføres blandt de spiselige Svampe, men ansees dog af nogle for mistænkelig.

3. Velsmagende Bladsvamp (A. deliciosus). Hatten blegguul, med guulagtig Saft. Fl. D. T. 1131. Fl. N. 999. N. Riske, Riska.

Beskr. 3-5 Tommer høi. Hatten 3-4 Tommer bred, udbredt, nedtrykt, med en liden Navle. Lamellerne smalle. Stokken kort.

Findes om Efteraaret.

Paa Græsmarker ikke almindelig.

Egensk.

Egenſk. og Anvend. Som den førſte Art.

4. Kolik Bladſvamp (A. torminosus). Hatten haaret, guul; Hattens Middelpunkt nedtrykt og dens Rand tilbagerullet. Stokken huul. Fl. D. T. 1068.

Beſkr. 3-4 Tommer høi. Kjødet hvidt. Stokken oventil lidet buget. Findes om Efteraaret.

Ikke almindelig i Skove.

Egenſk. og Anvend. Skal foraarſage Kolik, naar man ſpiſer den.

5. Stordækket Bladſvamp (A. cæsareus). Dækket meget ſtort. Hatten halvkugleformig, guldguul, i Randen ſtribet. Stokken tyk, ringet. Fl. D. T. Fl. N. 1000. Mich. gen. T. 77. f. 1.

Beſkr. 6-8 Tommer høi. Kjødet hvidguult. Den fremkommer ſom et hvidt Æg. Findes om Efteraaret.

I Granſkove i Norge efter Gunnerus.

Egenſk. og Anvend. Skal være ſpiſelig, og man anſeer den for at være een af de Svampe, ſom Romerne ſatte megen Priis paa.

6. Melkdryppende Bladſvamp (A. lactifluus). Hatten flad, kjødhaaret. Lamellerne rødbrune. Stokken lang, kjødfarvet. Fl. D. T.

Beſkr. 2-3 Tommer høi. Kjødet hvidt. Hatten lidet klebrig, dryppende. Stokken kort, tyk. Kommer frem i October.

I Skoven ved Bagſvær, ſielden.

Egenſk. og Anvend. Den ſkal være ſpiſelig.

7. Heel Bladſvamp (A. integer). Hatten høirød. Alle Lamellerne lige ſtore, hvide, ligeſom Stokken. Fl. D. T. 1009 f. 1. Fl. N. 902. N. Ekornſop, Tørſopp, Jævnſop.

Beſkr. 4-5 Tommer høi. Hatten 5-6 Tommer bred, ſmukt rød, hvælvet og derefter flad-udhulet. Fremkommer om Efteraaret.

Almindelig i Bøgeſkove.

Egenſk. og Anvend. Den anſees af nogle for ſpiſelig, men da der ofte findes giftige Afarter, er den ikke Anbefaling værd. I Norge bruges den til Lokkemad for Egern.

8. Flue

8. Flue Bladsvamp (A. muscarius). Hatten brandgaul-rød, med hvide Vorter. Lamellerne hvide, halve. Stokken med Dække, i Enden tykkere. Bull. champ. T. 152. Fl. N. 642. D. Fluesvamp, Troldhat. N. Fluesopp. J. Hundel.

Beskr. En stor Svamp, som især er kjendelig ved de ligesom fasetteerte, hvide Vorter paa den smukt røde Hat. Findes om Efteraaret.

I Granskove, f. Ex. ved Vagsvær.

Egensk. og Anvend. Den er giftig og bruges udblødt i Melk til at fordrive Fluer; imidlertid spise Russerne den, og Kamskadalerne skal lave deraf en berusende Drik, som er dem meget behagelig og som skal have samme Virkning paa dem, som Opium paa de orientalske Nationer.

Denne Slægt bestaaer af en stor Mængde Arter, som tildeels ere meget vanskelige at adskille. Udentvivl ere mange af dem spiselige, men da tillige en Mængde er giftig, maa man være meget forsigtig i at bruge dem. Man har forsøgt at anvende dem til Tusk, Liim og Sæbe, og skjønt Forsøgene ikke ere afgjørende eller ofte nok gjentagne, er det dog rimeligt, at man herefter vil have mere oeconomisk Nytte af dem end nu. De have alle en temmelig hurtig Vext og nogle kunne paa en Nat opnaae deres Fuldkommenhed.

31de Slægt: Rørsvamp (Boletus).

1. Qvæg Rørsvamp (B. bovinus). Med Stok. Hatten glat, randet, hvælvet, med uligedannede Porer, guulbruun. Stokken guul, oventil tykkere. Fl. D. T. 1074. Schæff. fung. 2. T. 112. f. 2. Fl. N. 133. D. Pisse. N. Kusopp, Busopp. J. Kualubbi.

Beskr. 4-6 Tommer høi. Hatten 3-5 Tommer bred. Kjødet blegrødt. Stokken kort, paa Underfladen guul, hvælvet, paa Midten rødagtig, nætformig-stribet.

Egensk. og Anvend. Den skal paa nogle Steder blive spiist. Naar Qvæget æder den, skal Melken faae en ækel Smag.

2. Tøn-

2. Tønder Rørsvamp (B. fomentarius). Uden Stok, korkagtig, uligedannet, budt, med trinde Porer. Fl. D. T. Fl. N. 327. Bull. champ. T. 401 og 491. f. 2 og T. 454. D. Svamp, Game. N. Sop, Knøsk, Bjerkesopp, Knuskegaas. L. Zhiadna, Skadna.

Beskr. Af ulige Størrelse, fra 4-10 Tommer, bruun, udvendig haaret, indvendig opfyldt med en sei, trevlet, kovet Materie. Fleeraarig.

Den findes paa syge Træestammer.

Egensk. og Anvend. Fuldmoden bruges den til Tønder, Fyrsvamp. Den bliver da kogt i Salpeter-Lud, tørret i en Ovn og banket. S. Boemers tecknische Geschichte der Pflanzen 2 p. 478.

32de Slægt: Pindsvamp (Hydnum).

1. Bugtet Pindsvamp (H. repandum). Med Stok. Hatten hvelvet, jevn, bugtet. Fl. D. T. 310. Fl. N. 1041. N. Baarhat, Guulstikke.

Bugtet Pindhat, B.

Beskr. 3-4 Tommer høi. Hatten 2-4 Tommer bred, blegkjødfarvet, lidet lappet. Stokken kort. Kjødet blegt. Findes om Efteraaret.

Ikke sielden i Skove.

Egensk. og Anvend. Ubekiendt.

33de Slægt: Morkel (Phallus).

1. Spiselig Morkel (P. esculentus). Hatten ægformig, [illegible]. Stokken nøgen, rynket. Fl. D. T. 53. Fl. N. 547. D. Morkel. N. Murklar.

Beskr. 3-5 Tommer høi. Stokken hvid, trind, jevn. Hatten conisk-ægformig, budt, bruun, indvendig huul, sædvanlig lidet længere end Stokken.

Hist og her i Skove.

Egensk. og Anvend. De spises som Championer.

2. Gift Morkel (P. impudicus). Med Dække og Stok. Hatten skiev, cellet, gjennemboret. Fl. D. T. 175. Fl. N. 346. N. Falsk Morkel.

Beskr.

Beskr. Lidet større end den foregaaende, graagaul og ligner en tyk Asparges. Stokken tykkest paa Midten. Hatten ikke sammengroet med Stokken. Findes om Efteraaret.

I Skove, men sielden.

Egensk. og Anvend. Den udbreder en utaalelig Stank og er anseet for at være giftig. Den kommer meget hurtig frem og forsvinder snart.

34de Slægt: Foldsvamp (Helvella).

1. Spiselig Foldsvamp (H. esculenta). Hatten uregelmæssig, lappet, kredsformig, foldet, sortbruun. Stokken kort, tyk, hvid. Fl. D. T. 116 (under Navn af H. Mitra).

Beskr. 2-3 Tommer høi. Hatten 2-3 Tommer bred. Kiødet hvidt. Stokken celleformig. Kommer frem i Mai og Juni.

Prof. Schumacher har fundet den i Charlottenlund Skov.

Egensk. og Anvend. Den skal være spiselig.

35de Slægt: Bægersvamp (Peziza).

1. Klokkeformig Bægersvamp (P. lentifera). Klokkeformig, opfyldt med lindseformige Blærer. Fl. D. T. 780. f. 1. Fl. N. 515.

Lindse Skaallille, V.

Beskr. En liden Svamp af 2-3 Liniers Høide og af en omvendt Klokkes Form, udvendig lidet filtet, indvendig jevn, graabruun, med 4-6 smaa hvide, lindseformige, løse Legemer paa Bunden. Findes om Høsten.

Hist og her paa raadent, frønnet Træe.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

36de Slægt: Køllesvamp (Clavaria).

1. Knøvelagtig Køllesvamp (C. pistillaris). Udeelt, kjølleformig, huul. Fl. D. T. 1255. Fl. N. 890.

Knøvleagtig Kjølledrager, V.

Beskr. 3-6 Tommer høi, skiden guul, oventil tyk, rundagtig, nedentil smallere og lysere. Findes om Efteraaret.

Hist og her i Skove paa Jorden.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

37de

37de Slægt: Bovist (Lycoperdon).

1. Tryffel Bovist (L. Tuber). Kugleformig, solid, pigget, uden Rod. Fl. D. T. Fl. N. 501. Mich. Gen. T. 102. D. Tryffel.

Tryffeld Støvbold, V.

Beskr. Den groer under Jorden, er af Størrelse som en stor Valdnød og sortbruun.

Efter Gunnerus er den funden i Norge i Værdalen.

Egensk. og Anvend. Den bruges meget til Saucer, og da den findes under Jorden, opsøger man den ved Sviin, som gjerne æde den eller ved dertil indrettede Hunde.

2. Almindelig Bovist (L. Bovista). med Rod. Kugleformig, oventil laset, gabende. Fl. D. T. 1139. Fl. N. 143. D. Bovist, Ulvefis, Fæsebolder. N. Fiisfop.

Bovist Støvbold, V.

Beskr. Temmelig stor, bruun, med en meget kort Stok; nedentil foldet, førend Modningen kugleformig, hvid, indvendig grøn; efter Modningen halvkugleformig, opfyldt med et meget fiint, bruunt Støv.

Paa hvilende Marker.

Egensk. og Anvend. Ubekjendt.

Til denne Slægt hører, efter Linne, (thi de nyere have deelt den i flere Slægter) adskillige af de Planter, som foraarsage adskillige Sygdomme hos Planter, f. Ex. Rust. Adskillige Botanikere formode og, at Brand hos Græsarterne er en hertil henhørende Plante.

38de Slægt: Bævresvamp (Tremella).

1. Topformig Bævresvamp (T. turbinata Huds.) med Stok. Afsmittende; dannet som en Top. Fl. D. T. 464. (Lycoperdon truncatum Lin.) D. Liimsvamp.

Beskr. ½-1 Tomme høi, sort, stiv-geleeagtig, afstumpet i Enden, paa Overfladen lidet vortet. Findes om Efteraaret.

Hist og her paa gammelt Træe.

Egensk.

Egensk. og Anvend. Den skal kunne bruges til Liim.

39de Slægt: Ødesvamp (Himantia).

1. Almindelig Ødesvamp (H. domestica). Meget udbredt, skiden, violet-bruun, skindagtig-sammenhængende. Fl. D. T. D. Svamp.

Beskr. En aldeles flad Svamp, som bestaaer af overmaade fine Fibrer, der hænge fast sammen; den ligner det fineste Læder og er overmaade blød at føle paa, i Randen seer man bedst de sammenfiltede Fibrer.

Paa raadent Træe.

Egenskab. og Anvend. Denne skadelige Svamp, som anretter ofte megen Ødeleggelse paa Bygninger, fremkommer paa fugtige Steder, som ikke ere udsatte for Lufttræk, og især der, hvor Kalken staaer i umiddelbar Berørelse med det fugtige Træe. Dog har man og Exempler paa, at den er fremkommen paa tørre Steder, nemlig paa Tømmer, som har været i Ildebrand. Et godt Middel derimod er at belægge Grunden med Leer, som er blandet med Kulstøv, og stødte Teglsteen. Man har og anbefalet at bestryge Træet med Saltlage; Funke anfører følgende Middel: Man opløser et Pd. Kobbervitriol i 2 Kander lunket Vand, rører det om og bestryger Stedet, hvor Svampene findes, dermed; naar det er tørt, igjentager man det, og saaledes adskillige Gange. Imidlertid er der oftest intet andet Middel til at udrydde den, hvor den eengang har udbredt sig, end at borttage det anstukne Træe og hæve Aarsagen dertil, ved at gjøre Grunden høiere, bortlede Fugtigheden o. s. v.

Der er flere Svampe, som paa denne Maade ere skadelige, og den, som Funke anfører det ovennævnte Middel imod, er egentlig af en anden Slægt; men Midlerne imod dem ere omtrent de samme og den her beskrevne er hos os den almindeligste.

40de Slægt: Skimmel (Mucor).

1. Almindelig Skimmel (M. Mucedo). Stilken udeelt, med en graae Kugle paa Enden, som aabner sig ved

Grun-

Grunden. Fl. D. T. Tode Fung. 1. T. 2. f. 22. D. Skimmel.

Beskr. En overmaade liden Svamp, hvis graaeagtige Kugle er opfyldt med et fiint Støv.

Egensk. og Anvend. Den er et Kjendemærke paa, at de Legemer, hvorpaa den voxer, begynde at gaae i Forraadnelse.

Denne Slægt bestaaer af mangfoldige Arter, som alle voxe paa fugtige, meer eller mindre forraadnede Legemer. De komme overmaade hurtig frem og forsvinde ligesaa hurtig.

Foruden disse her anførte Slægter af denne Orden, har man, især af de mindre Arter, en Deel flere, som meest ere dannede af de nyere Botanikere, men Rummet har ligesaa lidet tilladt mig at anføre dem, som at behandle den Klasse, hvortil de høre, med samme Udførlighed, som de øvrige.

Tillæg og Rettelser.

Pag. 3, sidste Lin. 2hunnede, læs: 3hannede.
— 5, Lin. 23 efter maritima tilføies Hell.
— 24, Lin. 7 tilf. Black. T. 10.
— 25, Lin. 5 neden fra luteriana l. alpina.
— 32, Lin. 7 Hundegræs, l. Kamgræs.
— 34, Lin. 13 ved Olitoria tilf. Vahl.
— — Lin. 7 neden fra ved dentata tilf. Vahl.
— — Lin. 5 neden fra tilf. Moris. hist. 3. s. 7. T. 16. f. 37.
— 37, Lin. 6 neden fra tilf. Besl. hort. Eyst. æst. ord. 4 fol. 10.
— 57, Lin. 15 tilf. Udføredt Millie, V. og N.
— 64, Lin. 8 ned. fra efter coarctata tilf. Schum.
— 73, Lin. 8 efter coerulea tilf. Scop.
— 79, Lin. 6 ned. fra efter decumbens tilf. With.
— 81, Lin. 20 efter nitens tilf. Web.
— — Lin. 29 efter planiculmis tilf. Web.
— 119, Lin. 6 efter caninum tilf. Huds.
— 131, Lin. 18 eft. harcynicum tilf. Weig.
— 145, Lin. 15 og 16 Springklap l. Springknap.
— 147, Lin. 11 eft. Aphanes tilf. Leers.
— 162, Lin. 20 Blaamemunke l. Blaamunke.
— 233, Lin. 5 ned. fra efter pratense tilf. Schrad.
— 241, Lin. 4 ned. fra tilf. Dod. pemt. T. 604.
— 244, Lin. 11 Trandbægeret l. Tandbægeret.
— 287, Lin. ned. fra tilf. Bauh. hist. 3 p. 1[illegible]
— 308, efter sidste Linie tilføies:

23de Slægt: Foldblad (Veratrum). Nogle Blomster golde. Ingen Bæger. Kronen 6bladet, underfædig. 3, mangefrøede Kapsler.

Udseende: Stor Fjeldplante, med tyk Rod, udeelte, nervede, foldede Blade og Blomsterne i Klaser paa Enden af en rank Stængel.

Pag. 313, Lin. 17 tilføies Cammer Epit. 328.
— 314, Lin. 10 tilf. Bauh. hist. 2. p. 599.
— 339, Lin. 14 eft. supin. tilf. Moench.
— 344, Lin. 22 eft. parvifl. tilf. Ehrh.
— 358, efter Lin. 20 tilføies:

23de Slægt: Foldblad (Veratrum).

1. lysblomstret Foldblad (V. album). Klasen dobbelt sammensat. Kronerne oprette. Fl. D. T. 1120. Fl. N. 315. T. 1. N. Hvit Nysegras, Hvit Nyserod.

Hvidblomstret Foldblad, V.

Beskr. Roden tyk, skraa, med mange Sidetrævler. Stængelen opret, udeelt, bladet, trind, jevn, furet, 2-3 Fod høi. Bladene bred-ægformige, siddende, omskedende, jevne, nervede, foldede; Bladene ved Blomsterne ægformig-lancetformige, tilspidsede. Blomsterne i Toppen af Stængelen, i vexelvise, axformige Klaser. Blomsterbladene kortere end Kronen. Kronbladene gule, ægformig-lancetformige, i Spidsen utydelig takkede. Fleeraarig. Blomstrer i August.

Ved Kjelvig, Porsanger og Hobseidet i Finmarken.

Egensk. og Anvend. Den skal blive brugt paa nogle Steder til at gjøre Øl beruseude, men er farlig, da den har giftige Egenskaber. Den befordrer Brækning, Aabning og Nysen.

Pag. 383, Lin. 5 tilf. Smith öst. Baumz. T. 3.
— 434, Lin. 2 ned. fra efter groenland. tilf. Vahl.
— 435, Lin. 23 tilf. Fl. D. T. 1269.
— 437, Lin. 3 tilf. Jaqv. Coll. 1. T. 17. f. 1.
— 475, Lin. 15 C. monogynia l. monogyna Jaqv.
— 483, Lin. 9 efter intermedia tilf. Ehrh.
— 495, Lin. 1 og 18 5hovede l. 5koblede.
— 496, Lin. 12 5hovede, l. 5koblede.
— — Lin. 29 3hovede l. 3koblede.
— 500, Lin. 11 og 29 3hovede l. 3koblede.
— 507, Lin. 10 Pæon l. Pion.
— 520, Lin. 16 Honninghætten l. Honningkappen.
— 521, Lin. 10 Honninghætten l. Honningkappen.
— 560, Lin. 6 ned. fra efter cannabina tilf. Poll.
— 573, Lin. 12 efter Odontites tilf. Huds.
— 576, Lin. 19 luud Koef. l. lund Koef.

Pag.

Pag. 607, Lin. 15 efter Ruellii tilf. Gærtn.
— 609, Lin. 23 efter maritima tilf. Scopoli.
— 612, Lin. 12 hjerteformige l. ægformige.
— 699, Lin. 7 efter dubium tilf. Leers.
— 719, Lin. 21 efter hispida tilf. Retz.
— 720, Lin. 5 efter hirta tilf. Hofm.
— — Lin. 34 efter autumn. tilf. Retz.
— 751, Lin. 7 efter rect. tilf. Bauh.
— 752, Lin. 20 efter german. tilf. Huds.
— 753, Lin. 1 og 16 efter mont. og arvense tilf. Willd.
— 793, Lin. 21 eft. palustr. tilf. Scop.
— 794, Lin. 23 lancifolia l. lonchophyllum.
— 803, Lin. 29 tilf. Moris. hist. 3. s. 15. T. 4. f. 9.
— 815, Lin. 10 efter 1280 tilf. ?
— 819, Lin. 3 ned. fra tilf. efter Wildenow er denne den rette C. leporina Lin.
— 826, Lin. 2 Roth. l. Schk.

I. Register over de latinske og danske Plantenavne.

Alys-

Bla-

Byn-

Dra-

Flip-

Filago 752 753

Gjærs-

Heste-

Huus-

Jous-

Kjukke

Liim-

Øien-

Pind-

Sieedg

Skurr

Sou-

Tan-

Vas-

2. R.

2. Register over Konstordene.

Frugt

Øm-

Skarp-

To-

3. Re-

3. Register over Planternes Anvendelse.

Alleer.

Ælm. Hestekastanie. Lind. Løn. Asp. 5.

Bieplanter.

Liauster. Syrene. Ærenpriis 1. 2. 5. 9. 10. 12. 15. Vibefidt. Sværtevæid. Salvie 1. Steffensurt. Guulax. Baldrian 2. Safran 1. Iris 2. Jomfruefinger. Kjæruld 2. Kuglekrone. Kartebolle 2. 3. Skabiose 2. 3. Snerre 7. 10. 11. Veibred 1. 3. Korneel 3. Hørsilke. Steenfrøe. Oxetunge 1. Hundetunge. Lungeurt. Borago. Bukkeblad 1 Hottonie. Fredløs 1. 2. 4. Snerle 1. Klokke 8. 10. Rapunzel. Munke. Viol 2. 4. 8. Kongelys 3. 4. Tobak 1. 4. Natskygge 1. Gedeblad 2. Brietorn 2. Ribs 1. 4. Sanikel. Angelik 2. Kummen. Busmekker. Hyld 1. 2. Hønsebid. Leverurt. Gjæk. Fuglemelk 2 4. Asparges. Conval 3. 5. Gotraad 1. Natlys. Dueurt 1. 4. Bølle 1. 3. Lyng 1. Pileurt 6. 9. 11. Milturt. Steenbræk 8. Nellike 6. Smelle 1. Silene 1. Fladstjerne 1. 2. Steenurt 1. 7. Gjøgemad 1. Pragtstjerne 2. 4. 5. Hønsetarm 4. Semperviv. Mandeltræe. Mjødurt 1. Klynger 1. Potentil 2. 5. Nellikerod 1. Kragefod. Lind. Riddersspore 1. Akkeleie. Anemone 1. Ranunkel 4. 6. Engblomme. Kabbeleie. Læbeløs 1. 3. Jernurt. Mynte 3. 7. Korsknop. Tvetand 1. 3. Hanekroe 1. 3. Tandbæger. Marrube. Hjertespand. Krandsborste. Merian 1. 2. Timian 1. 2. Prunelle. Bartsie 2. Skjaller. Øientrøst. Koefode 2. 3. 5. Torskemund 4. Brunrod 1. 2. Dodder 1. 2. Kokleare 2. Vaid. Springklap 5. Gabeklap 2. 4. Hjørneklap 2. Taarnurt. Kaal 1. 2. Reddik 2. Storkenæb 1. 2. Katost 1. 2. Jordrøg 1. 4. Melkurt 1. Gyvel. Visse 1. Kragekloe. Vikke 4. 6. 9. Esparsette. Astragel 1. Kløver 1. 4. Kjellingetand 2. Perikon 1. 2. Gjedeskjæg 1. Skorzonere 1. Svinemelk 1. 3. Løvetand 1. Høgeurt 2. 4. 8. 11. 12. Kogepen 3. Tidsel 4. 6. 10. Æselfoder. Brøndsel 1. 2. Hjortetrøst. Hestehov 1. Alant 1. 5. Oxeøie 1. Soelsikke 1. Knopurt 3. 5. Horndrager 1. 3. Mysse. Birk. Piil 5. 13. Asp.

Brændsel.

Ask. Brietorn 1. Ælm 1. Lyng 1. Post 1. Mispel 1. Gyvel. Visse 3. 4. Tornblad. Saflor. Birk 1. Bøg. Piil 22. 34.

Fabrikplanter.

Hvene. Milie. Bunke. Rør. Hvede. Kartebolle 1. Angelik 1. Siv. Lind. Gyvel. Dunhammer. Bøg. Piil. Asp.

Far-

Farveplanter.

Foderurter.

Frugter.

Garvning.

Gavntræe.

Giftige Planter.

Hør:

Hørplanter.

Svalerod. Hør 1. 2. Taarnurt 1. Gyvel. Klever 1. Hamp. Humle.

Kjøkkenurter.

Ærenpriis 6. 7. Salvie 1. Baldrian 1. Krop 1. Safran 1. Bukkeblad 1. Natskygge 3. Melde 2. Bede 1. Gulerod. Merke 4. Coriander. Kjørvel 1. 3. Pastinak. Dild 1. 2. Kommen. Persille 1. 2. Løg 1-3. 6. 8-10. Asparges. Skreppe 1. 8. 10. Pileurt 9. 11. Portulak. Merian 2. Timian 2. Karse 2. 3. Kokleare 2. 5. Gabeklap 1. Kaal 3. 4. Sennep 2. 3. Reddik 1. Bønne. Ert 1-3. Vikke 10. Linse 1. Gjedeskjæg 2. Skorzonere 2. Laktuk 1. Cikorie 1. Artiskok 1. 2. Bynke 6. Soelsikke 2. Mais. Græskar. Agurk. Humle. Spinat. Bladsvamp 1. 3. 5. 6. Morkel 1. Foldsvamp. Bovist 1.

Kul.

Ask. Brietorn. Ælm. Qvalkved. Klynger. Lind. Birk. Bøg. Avn. Hassel. Asp.

Levende Gjerder.

Syrene. Korneel 3. Brietorn 1. Beenved. Ælm 1. Qvalkved. Havtorn 1. Mispel 1. Birk 1. Hassel. Piil 1. 13. 33.

Lystskove.

Liguster. Syrene. Korneel 1. Berberisse. Kræge 1. Røn 2. Gyvel.

Lægeurter.

Liguster. Ask. Ærenpriis 6. 7. 9. Tvebør. Salvie 1. Baldrian 1. 2. Krop 1. Safran 1. Iris 1. 2. Havre 4. Rug. Byg. 4. Hvede 6. Skabiose 1. Snerre 7. 8. Krap. Veibred 1-3. Græsurt. Korneel 1. Springklap. Løvefod 1. Hørsilke 1. 2. Christtorn. Steenfrøe 1. Oxetunge 1. Hundetunge. Lungeurt 1. 2. Kulsukker. Borago. Kodriver 1. 2. Fredløs 4. Arve 1. Viol 2. 4. 8. Kongelys 1. 4. Tobak 1-4. Galnebær. Blærebæger. Natskygge 1. 2. Tusindgylden 1. 2. Bukkeblad 1. Brietorn 1. Ribs 1. 3. Vedbende. Viinstok. Singrøn. Svalerod. Brudurt 1. Gaasefod 1. 8. Ælm 1. Entian 1. 2. 7. Mandstroe 1. Sanikel. Hareøre 1. Gulerod. Skarntyde. Seline 1. Svovlrod. Foldfrøe. Angelik 1. Merke 3. Koriander. Stikle. Gifttyde. Kjørvel 3. Storkjern. Pastinak. Dild 1. 2. Kummen. Pimpinelle 1-3. Persille 1. 2. Hyld 1. 2. Tamarisk. Hønsebid. Leverurt. Hør 3. Løg 2. 8. Asparges. Conval. 1. 3. 4. Kalmus. Berberisse. Skreppe. 1. 2. 4. 7. 10. Tidløs. Hestekanie. Hede 1. Kjelderhals. Pileurt 1. 2. 6. 8. 9 Rhabarber 1-3. Post 1. Meelbær 2. Vintergrøn 5. Milturt 1. 2. Steenbræk 8. 11. Gyppurt. Sæbeurt. Steenurt 1. 3. Gjøgemad 1. Tveblad. Kattehale. Portulak. Agermaane. Vorteurt 1. 3. Sempervív. Mandeltræe. Kræge 2. 3. 5. Røn 1. Abild 1-3. Mjødurt 1. Rose 7. Klynger 1. 6. Jordbær 1. Potentil 1. Tormentil 1. Svaleurt 1. Valmue 1. 2 5. Aakande 2. Lind. Pione. Anemone 4. Ranunkel 4. Sar. Isop. Jernurt. Lavendel. Mynte 3. 4. 7. Betonie. Marube. Hjertespand. Merian 1. 2. Timian 1. Hjertensfryd. Skioldbrager. Øientrøst. Torskemund 4. Brunrod 1. 2. Fingerbølle. Linnea. Karse 2. Hyrdetaske 3. Cokleare 2. 5. Gabeklap 1. 2. 6. Hjerneklap 1. 2. Svamp 2. 3. Reddik 1. Althee 1. 2. Katost 1. 2. Jordrøg 1. 4.

1. 4. Melkurt 1. Gyvel. Kragekloe 1. 2. Lakrits. Stregbælle. Klever 1. Perikon 1. 2. Gjedeskjæg 1. Skorzonere 1. 2. Laktuk 1. Lovetand 1. Hogeurt 2. Cikorie 1. 2. Burre. Tidsel 7. Saflor. Regnfand 1, 2. Bynke 4. 7. Bakkestjerne 2. Hestehov 1. 4. Gyldenriis. Alant 3. Volverlei 1. Tusindfryd. Oreoie 1. Matrem 1. Kamille 1. 2. Rollike 1. 2. Morgenfrue. Slangerod. Arum. Star 8. Morbærtræe. Melde 2. Galdebær 1. 2. Piil 2. Fugleliim. 1. Pors. Humle. Rosenrod. Bingelurt 1. Eue. Padderokke. Osmunde 1. Ulvefod 1. Engelsød 1. Bremmelov 1. Jomfruhaar. Lav 7.

Meelplanter.

Milie. Havre. Rug. Byg. Hvede. Natskygge 3. Gaasefod 6. Smelle. Mjødurt. Galdetand. Tallekap. Vikke. Fladbælle 1. Lindse 1. Skorzonere 1. Cikorie 1. Galdebær 1.

Polering.

Padderokke 6.

Salturter.

Salturt. Tang. Skabiose 2. Bridurt 1. Sodaurt 1. Gaasefod 10. Mandstroe 2. Trehage. Steenurt 1. Gjøgemad 1. 3. Gabeklap.

Sandplanter.

Katteskjæg. Rorgræs 3. Trebælg 3. Rottehale 1. Hvene 4. Bunke 7. Rør 6. 7. Marehalm 1. Hvede 5. 6. Veibred Mandstroe 1. Siv 5. Sandvaaner 1. 8. Gyvel. Visse 1. Ert 3. Kjellingetand 1. Star 8. Piil 26. 28. Krækling. Tidse. Eene.

Thee.

Ærenpriis 1. Salvie 1. Koedriver 1. Vintergrøn 1. Milturt 1. Jordbær 1. Nellikerod 1. Krandsborste. Perikon 2. Birk 1. Pors.

Uldbærende Planter.

Kjæruld. Kongelys. Duеurt. Skjær. Tidsel. Æselfoder. Piil 29. 34.

Utøifordrivende Planter.

Kongelys 1. 4. 5. Bulmeurt. Natskygge 2. Beenved. Lavendel. Alant 4. Krækling. Pors. Vandhaar.

Ziirplanter.

Safran 1. 2. Iris 1. 3. Jomfrufinger. Rør 6. Forgjetmigei 1. Borago. Koedriver 3. Flok. Klokke 5. 11. Viol 8. Natskygge 1. Gedeblad 1. 2. Singrøn. Qvalkved. Hyld 3. Tamarisk. Faareleger 1. Gjæk. Leucoi. Narcisse 1. 2. Keiserkrone 1. 2. Lilie. Tulipan 1. 2. Fuglemelk 5. Skille. Conval. Hyacinth 1. 4. Tidløs. Hestekastanie. Natlys. Kjelderhals Rude. Steenbræk 8. Sæbeurt. Nellike 1. 2. 5. 8. Silene 2. Praatstjerne 1. 2. 4. Kattehale. Pibeved. Mandeltræe. Hagtorn 1. Mjødurt 1. Rose 4. 5. 8. Klynger 3. Svaleurt 2. Valmue 4. Pione. Ridderspore 2. Stormhat 2. Akkeleie. Anemone 1. 4. Adonis. Ranunkel 4. 7. 14. 16. Kabbeleie. Isop. Lavendel. Mynte 2. 3. Hjertensfryd. Basiliken. Torskemund 6. Fingerbølle. Sækbæger. Hjørneklap 2. Aftenstjerne. Storkenæb 4. 7. 8. Althee 2. Katost 3. Fladbælle 3. Bønnetræe. Robinie. Esparsette. Saflor. Regnfand. Bynke 7. Tusindfryd. Matrem 1. Solsikke 1. Knopurt 3. Morgenfrue. Buxbom.

4. Re-

4. Register over Planternes Blomstringstid.

Foraarsplanter.

Abil 1-3. 6. Ælm 1-3. Ærenpriis 5. 11-16. Anemone 1-6. Arum. Ask. Asp 1-8. Avn. Baldrian 1. Barsvælg. Bingelurt 1. Birk 1-4. Blaaeax. Bøg. Bølle 1. 2. Brandbæger 1. Brunrod 3. Bukkeblad. Bunke 8. Conval 1. 5. Desmerurt. Eeg 1-3. Eene. Engblomme. Entian 4. Fladstjerne 2. Flipkrave. Fnokurt 2. Forgjetmigei 2. Fugleclüm. Fuglemelk 1-5. Gaasemad 2. Galdebær 1. 2. Gedeblad 2. Gjæslingblomst 1. 2. Gjæk. Gjøgemad 1. Gran 1-3. 5. Guulax. Hassel. Hautorn 1. 2. Helsebov. Hestekastanie. Høgeurt 4. Hønsebid. Hønsetarm 1-4. Horndrager 3. 4. 6. 7. Huulsvøb 1. Hvenegræs 13. Hyacinth 1. 3. Hyrdetaske 1. 3. Jordbær 1. 2. Jordrøg 1-3. Kaal 2. 3. Kabbeleie. Keiserkrone 1. 2. Kjærulv 1-4. Kjelderhals. Kjørvel 4. Klynger 5. Knavel 1. Koedriver 1-4. Kokleare 1-3. Korneel 1. Korsknop. Kræge 1-6. Krækling. Krap 1. Krumhals 1. Læbeløs 3. 4. Leucoi. Løn 1-4. Løvefod 1. Løvetand 1. Lungeurt 1. 2. Mandeltræe. Milturt 1. 2. Mispel 1. Montie. Morbærtræe. Musehale. Mysike. Narcisse 1. 2. Padderokke 1. 2. 4. 5. Piil 1-15. 25-34. Pors. Potentil 2. 5. Rævehale 1. 2. Ranunkel 4. 5. 12. 18. 21. Rapgræs 9. 13. 15. Ribs 2. 4. 5. River. Røn 2. Safran 2. Sandvaaner 1. Sennep 1. Singrøn. Siv 21. 26. Skjælrod. Skille. Skorzonere 1. Slangetunge. Sneglebælle 1. Snerre 2. Spidsgab. Springklap 5. 6. Star 1. 9-12. 15. 20. 21. 23. 31-33. 38-40. 56. 59. 64. Steenbræk. Tandrod. Taxtræe. Tidse. Traadbund 2. Tulipan 1. 2. Tusindfryd. Tvetand 1-3. Valnød. Vandstjerne 1. Vibefidt 1. Vikke 6. 8. Viol 1-3.

Høst- og Efteraarsplanter.

Ærenpriis 2. 5. 12. 14. Alant 3. 4. Althee 1. Artiskok 1. 2. Aster 1. Bartsie 2. Borst. Brandbæger 1-2. Brøndsel 1. 2. Bynke 2. Dunurt. Entian 2. 3. 5-7 Evighedsblomst 7. Fliglæbe 5. Gaasefod 2-7. Galdebær 1-2. Gyldenriis. Høgeskjæg 1. Hønsebid. Hyrdetaske 3. Kamille 1. Katost 2. Klokke 2. Kogleax 8. Lavendel. Leersie. Leverurt. Løvetand. Lyng 1. Merian 1. 2. Montie. Mynte 1. 5. 7. 8. Natskygge 2. Øientrøst. Pileurt 2. 4. 5. 8. 11. Rapgræs 7. 9. Regnfand 1. Rottehale 1. Safran 1. Skabiose 1. Smelle 2. Sneglebælle. 3. Soelsikke 2. Springknap. Steenbræk 6. Steenurt 1. 2. Tidløs. Tidsel 1. 9. 10. Torskemund 1-3. Tusindfryd. Tusindgylden 2. 3. Vandstjerne 2. Vedbende.

De øvrige Planter blomstre om Sommeren, undtagen adskillige Løvhoeplanter, som blomstre om Vinteren.

Forklaring over Kobberne.

Tab. I.

Fig. 1. Lugtende Guulax. a en enkelt Blomst. b Bægeret og c Kronen med Befrugtnings-Redskaberne forstørrede. d Frugtknuden med Honninggjemmet forstørret.

— 2. Søe Koglear. a, b, c en enkelt Blomst, med dens Dele forstørrede.

— 3. Et enkelt Ax af Fladbladet Kjæruld. a en Bægerbælg. b Frugtknuden med dens Uld.

— 4. Stivt Katteskjæg. a en enkelt Blomst. b samme forstørret.

— 5. Eng Rottehale. a de afstumpede Bægerbælge forstørrede. b Frugtknuden. c samme forstørret.

— 6. Knæebøiet Ræveхale. a en enkelt Blomst. b samme forstørret. c Frugtknuden med Støvveien forstørret.

— 7. Et Stykke af Toppen paa udbredt Miliegræs. a Blomsten uden Bæger. b Bægerbælgen. c Frugtknuden, alle forstørrede.

— 8. En Deel af Toppen paa almindelig Hvenegræs. a Bægeret. b Kronen. c Frugtknuden med Honninggjemmet; alle forstørrede.

— 9. Et Stykke af Toppen paa graa Bunke lidet for meget udbredt. a Blomsten med dens kjølleformige Stak. b Frugtknuden; begge forstørrede.

— 10. Et Stykke af Toppen paa eenblomstret Flitterax. a, b, c Blomsten og dens Dele. d Kronen med den ufuldkomne Blomst. e Bægeret. f Frugtknuden; de 3 sidste forstørrede.

— 11. Blødt Hestegræs. a, b, c Blomsten og dens Dele forstørrede.

— 12. Et Stykke af Toppen paa etaarigt Rapgræs. a Kronen. b samme forstørret. c Frugtknuden. d samme forstørret.

— 13. Et Stykke af Toppen paa almindelig Bevregræs. a en enkelt Blomst. b. samme forstørret. c og d Frugtknuden med Støvveien.

Tab.

Tab. 2.

Fig. 1. Hvas Hundegræs. a en enkelt Blomst. b sam[illegible] forstørret. c Frugtknuden med Støvveien forstørrede.
— 2. Almindeligt Kamgræs. a Bægeret. b Krone[illegible] c Frugtknuden. d et Blomsterblad; alle forstørrede.
— 3. Et Stykke af Toppen paa Manna Svingel. a Kro[illegible]nen. b Frugtknuden; begge forstørrede.
— 4. Et Stykke af Toppen paa blød Heire. a Bægeret. [illegible] Kronbælgen med en Stak neden for Spidsen af den [illegible] Klap. c og d Frugtknuden.
— 5. En Green af Toppen paa høi Havre. a Bægeret. [illegible] Kronerne. c og d samme forstørrede. e Frugtknuden.
— 6. En Green af Toppen paa Tag Rør. a Bægeret med dets 5 Kroner. b samme forstørret. c Frugtknuden.
— 7. Et Stykke af Axet paa almindeligt Raygræs. [illegible] en enkelt Krone. b samme forstørret. c, d og e Frugtknu[illegible]den med Honninggjemmet.
— 8. Sand Marehalm. a Bægeret med dets Kroner. [illegible] en enkelt Krone.
— 9. Gold Byg. a og b de enkelte Blomster.
— 10. Qvik Hvede. a et enkelt Ax forstørret. b Frugtknu[illegible]den med Honninggjemmet forstørret.
— 11. Lyse Siv. a, b og c en enkelt Blomst og dens Dele forstørrede.
— 12. Guul Star. a, b, c, d, e en enkelt Blomst og dens Dele forstørrede.

